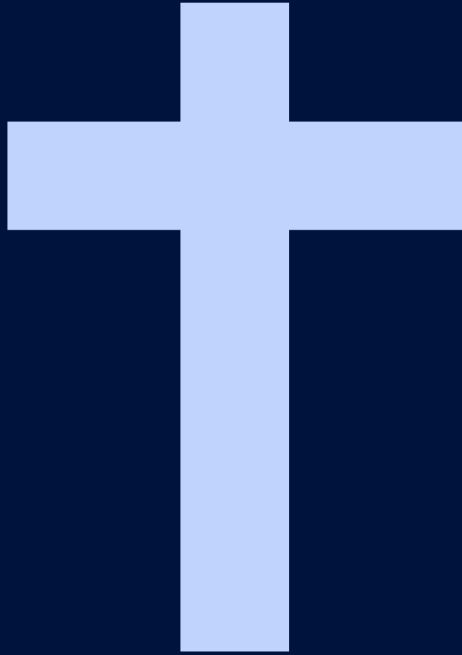

AIREPA VAE REO
OVOI

The New Testament in the Rotokas Language of Papua New
Guinea

AIREPA VAE REO OVOI
The New Testament in the Rotokas Language of Papua New Guinea
Nupela Testamen long tokples Rotokas long Niugini

copyright © 1982 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Rotokas

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents.

For other uses, please contact the respective copyright owners.

2016-09-20

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 7 Nov 2023 from source files dated 31 Aug 2023
1713bce3-5a15-5918-82c1-6b80c12df3bb

Contents

Airepa Vae Reo Ovoi	1
MATYU	2
MAK	60
LUK	92
JON	157
APOSEL	203
ROM	259
1 KORIN	292
2 KORIN	324
GALESIA	346
EFESAS	358
FILIPAI	369
KOLOSI	377
1 TESALONAIKA	385
2 TESALONAIKA	391
1 TIMOTI	395
2 TIMOTI	404
TAITAS	411
FAILIMON	415
HIBRU	417
JEMS	442
1 PITA	451
2 PITA	461
1 JON	467
2 JON	475
3 JON	477
JUT	479
REVELESEN	482
Bible reading	515
REOARA VITUARO	521

Airepa Vae Reo Ovoi
The New Testament in the
Rotokas language of Papua
New Guinea
Nupela Testamen long
tokples Rotokas long Niugini

Airepa Vae Reo Ovoi

The New Testament in the Rotokas
 language of Papua New Guinea
 [roo]

Translation by Wycliffe Bible Translators

© 1982 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Print publication, 1982 by Bible League
 International

Web version

© 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.
<http://www.Wycliffe.org>

<http://pngscriptures.org>

<http://www.ScriptureEarth.org>

This translation is made available to you
 under the terms of the Creative Commons
 license (Attribution-No Derivative Works).
[https://](https://creativecommons.org/licenses/by-nd/4.0/)

creativecommons.org/licenses/by-nd/4.0/

Your are free to share — to copy,
 distribute and transmit the text under
 the following conditions:

- **Attribution.** You must attribute
 the work to *Wycliffe Bible Translators*
 (but not in any way that suggests that
 they endorse you or your use of the
 work).
- **No Derivative Works.** You may not
 alter, transform, or build upon this
 work.
- **In addition,** you have permission to
 port the text to different file formats,
 as long as you don't change any of the
 text or punctuation of the Bible.

Notice — For any reuse or distribution,
 you must make clear to others the license
 terms of this work.

Tok Orait

Dispela Buk Baibel i kam wantaim tok
 orait na lo bilong Creative Commons
 Attribution-No Derivative Works license.
 Em i tok olsem **yu ken givim kopi long**
narepela manmeri. Yu ken wokim kopi
 na givim long husat i laikim. Tasol, yu
 mas tok klia dispela samting i kam long
<http://tokplesbaibel.org>. Na tu, **yu no ken**
senisim Tok.

Ol piksa i kam wantim ol Baibel na nara-
 pela buk i stap long dispela sait i gat tok
 orait long usim wantaim dispela samting
 tasol. Sapos yu laik narapela tok orait, yu
 mas askim husat i papa bilong copyright
 long dispela ol piksa.

Sapos yu laik stretim samting i no orait
 long dispela tok orait, stretim tok, salim
 Buk Baibel, o tainim Tok bilong God long
 nupela tok ples, yu ken **askim mipela.**

Olgeta tok orait na lo long tok ples English
 i stap long [http://creativecommons.org/li-](http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/legalcode)
[censes/by-nc-nd/4.0/legalcode](http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/legalcode).

Sapos yu gat askim long dispela, **plis**
askim mipela.

MATYU Irapa Reoro Vo Vukuo Iava

Iravu disaipel irara iava rera ro Matyu. Ira-ia ovaisivu toupaveira vao oiso, Livai. Uva oearovu tarai irara oearoa oiso pura-paaveira, Ira vo vuku rigatoreva aue-ia 60 o 70 yia Jisas vo kavauaro isivaaro iava. Ovusa oearovu oiso purapaaveira aue-ia 80 o 90 yia Jisas vo kavauaro isivaaro iava oa rigatoreva.

Ro Matyu Jiu-pato, riro oirao pie vovouto-a rutu. Osa-a eisi osa iava Jiu vo rugorugooroaro ora voea vo tarairoaro sirova vo vukuo rigatoreva. Uva voari tuariripa vuuta-ia uva oisoa rerare tuepaave, oiso ra voea Jiu tuvetuvereve Pauto vo Saraaro-ia koatasa. Eva-a oa vituaro iava Matyu Jisas iava rigatoreva, uvare rera raga ita arureva Pauto, oisore ra oirara rutu tuvetuvepareve Pauto vaaro Reo Ovoi oirao piepaoro. Ora oreorovu oureva Olpela Testamen iava varao oara Jisas iava oisoa tavipape. Eisi osa iava uvuipaai ra Jiu-pa irara ora voea vo reoaro raga-ia Jisas eveiive oiso, O ita, Pauto reraaro rutu ro Mesaia.

Jisas riroara ruu reoro vatepareva oirara siposipopaoro. Uva vara rigatoreva Matyu oara Pauto vo Saraaro iava oisoa tavitavipape (Mt 13:1-52).

1. Jisas Krai kavauaro iava vo Betlehem urui-ia, ora rera aao iraraaro vaisiaraaro, 1:1-2:23.
2. Jon Baptais ira pievira oirarapa siposiporeva, 3:1-12.
3. Jon Jisas baptaisreva vo uukova Jordan. Oa iava avaroepa Jisas raaka tapi iare vo uva kokarapato Seten rera-ia kokaraparoepa, 3:13-4:11.
4. Jisas Galili taere sovora-ia virireva rera vo kovoroaro ravoto kovoro purapaoro, 4:12-18:35.
5. Jisas Galili iava avaroepa oaravu kovoara purapaoro vore Jerusalem-ia, 19:1-20:34.

6. Turarovira koataroepa Jisas Jerusalem urui-ia ovoioipa wik-ia toupasa, ouruia-ia oevu rera kotoiva evao parikou-ia, 21:1-27:66.

7. Jisas tova tapi iava vorevira toreroepa. Oa iava disaipel irara iare ora karekeroepa. Uva voea arureva vorarore Vearo Siposipo kosi piepasa, 28:1-20.

Jisas Krai Aao Iraraaro Vaisiara-a Voeao
(Luk 3:23-28)

¹ Voea-a voea Jisas Krai aao iraraaro. Uva vaiterei-a vaitereo Ebrahim vaio ora Devit rera aautoarei ro Jisas.

² ✧ Oire uva Ebrahim-a Aisak aitearo. Ari Aisak-a Jekop aitearo. Uva Jekop-a Juda aitearo ora araoko irara oaro.

³ ✧ Ari Judas-a Peres aitearo ora Sira vo araorei. Uva aakova oesi-a o-ia Tema. Uva Peres-a Hesron aitearo. Uva Hesron-a Ram aitearo.

⁴ Ari Rama-a Aminadap aitearo. Uva Aminadap-a Nason aitearo. Ari Nason-a Salmon aitearo.

⁵ Uva Salmon-a Boas aitearo. Ari aakova-a o-ia Rehap. Uva Boas-a Obet aitearo ari aakova o-ia Rut. Uva Obet-a Jesi aitearo.

⁶ Ari Jesi-a King Devit aitearo. Uva Devit-a Solomon aitearo. Oire uva Solomon aakoaro-a Yuraia vatuaavaaro tuariri.

⁷ ✧ Uva Solomon-a Riaboam aitearo. Ari Riaboam-a Abaisa aitearo. Uva Abaisa-a Esa aitearo.

⁸ Ari Esa-a Jehosafat aitearo. Uva Jihosafat-a Joram aitearo. Uva Joram-a Asaia aitearo.

⁹ Ari Asaia-a Jotam aitearo. Uva Jotam-a Ehas aitearo. Uva Ehas-a Hesekaia aitearo.

¹⁰ Ari Hesekaia-a Manasa aitearo. Uva Manasa-a Emos aitearo. Uva Emos-a Josai aitearo.

¹¹ Ari Josai-a Jekonaia aitearo ora oevu araoko irara oaro. Oire uva vo vuuta vao oa-ia vo arao touiva Jekonaia arao osa Babilon vata Isrel-pa irara ouiva voea tovoa vo tauai vego-ia Babilon-ia.

12 ✧ Uva voa Babilon-ia toupaooro Jekon-
aia Sialtiel kavaueva. Oa iava Sialtiel-a
Serababel aitearo.

13 Uva Serababel-a Abaiat aitearo. Ari
Abiata-a Elaiakim aitearo. Uva Elaiakim-
a Eso aitearo.

14 Ari Eso-a Sedok aitearo. Uva Sedok-a
Ekim aitearo. Ari Ekim-a Elaiat aitearo.

15 Ari Elaiat-a Eliesa aitearo. Uva Eliesa-
a Matan aitearo. Uva Matan-a Jekop
aitearo.

16 Ari Jekop-a Josep aitearo. Uva
Josep-a Maria vatuatoaaro, o-ia iria Jisas
kavaueva. Uva rera-a ro ira vaisiiva oiso,
Krais.

17 Oire uva Ebrahim isivaaro iava katai
tau vo resura (14) aao ora kavakavauaepa.
Oa iava Devit-ia aue pura piropa katai tau
vo resura (14) aaoro. Uva rera vo vu-
utaaro isivaaro iava ora kavakavauaepa.
Oa iava oavu ita katai tau vo resura (14)
aaoro ora puraaepa, voeao oea vo kare-
keepa vao-ia ovuuta-ia touiva vo Babilon-
ia. Uva voa toupaooro Babilon-ia oavu
ita katai tau vo resura (14) aaoro ora
kavakavauaepa. Uva vo sara-a eva oa
isivaaro iava Krais kavauroepa.

Maria Jisas Kavaueva (Luk 2:1-7)

18 Oire uva va-a vao Jisas Krais kavauaro
iava vo siposipo. Uva aakova-a o-ia
Maria iria reesiiva, oiso ra oira oureva
Josep. Uva rera ou asavira toueva osa
vagevagevira kakae kovu-ia taraiopa ora
oira-ia vao oa purareva Tugoropato Urau-
rato.

19 ✧ Uva rera ro oira oiratoaaro torevoko
vovouto. Ira viapau oiso rugoopaeroepa
ra reo goru sirova Maria arii piereve.
Uva oiso ruipaparoepa ra oisivi raga oira
kavureve. Reasiparoepa ra riro irara
oira-ia taraiave. 20 Oire uva va-ia Josep
rirovira rugorugoo iraoparoepa, osa pu-
rapurapato enselto Turaro reraaro uri-
oroepa aue-ia urusia rera iare. Uva oiso
puraroepa purapurapato, “Josep, Devit
aaotoaaro-a vii. Opeita uriripau riakova
oara ou arapa Maria. Vo reo uvuri!
Ari kakaeto karekeroi oira kovuaro-ia.
Eera ira vaterevora Tugoropato Uraurato
oirapa. 21 ✧ Uva kakaeto kavauevere, ra

rera vaisiri oiso Jisas. Eake iava? Uvare
oirara oaro rutu iava vuriara verarevere
vara opesi pieoro, ra ora rerapa voea
oureve vorevira vova vuria iava.”

22 Vara rutu-a varao oiso karekeepa
profet vo reoaro oirao piesa. Oreoa
vatereva Turaro profet gisipoaro-ia oiso,
23 ✧ ‘Uvuta! Oiso iriavu iria viapau
oiratoa vaiva uusiopa iria oiso kakaeto
kavaueve. Oa iava rera vaisiiverea
Emanyuel.’ Uva vo vaisio oa vituaro
oiso toupai, Pauto vigei tapo toupaveira.
24 Oire uva Josep uusia iava toreroepa. Oa
iava oiso piereva osa Turaro purapurapa-
toaaro rera tavireva. Oa iava oira oureva
Maria. 25 ✧ Uva viapau oiso oira tapo oisoa
uusiparo vore osa kakaeto kavaueva. Oa
iava oiso rera vaisireva, Jisas.

2

Tarai Irara Uriaoepa Jisas Kekesa

1 ✧ Maria Jisas kavaueva Betlehem urui-
ia vo Judia taere-ia, vo osa voa oisoa
Herot turaroparo. Oire uva vo vuuta-ia
eva oavu riro tarai irara aaviikoara-ia
oea taraioro uriaoepa Jerusalem iare tauai
iava, vo uva ravireo kae uviroparoveira.

2 ✧ Uva oiso akeiva, “Ovu-ia kakaeto
kavauroe ro Turaro oae Jiu? Igei aavi-
iko sirova utuie iria rera reesipae. Iria
kae oviro vova uvava ravireo kaeparo
viroveira. Oa iava urioiei rera-ia vuurapa
vaisi purasa.” 3 Oire uva King Herot vo
reo uvureva. Oa iava rikerikeparoepea
rirovira uriripaoro ora voea rutu voeao
Jerusalem urui sovara-ia. 4 Uva Herot va
iava reipa irara gurureva voeao pris irara
oea oisoa tauopaave, ora riro tarai irara
oea oisoa taraipaave aue-ia Reo Taisi. Oa
iava voea akepareva oiso, “Aa vo uruio-
ia kavaurovere Krais?” 5 Uva rera taviiva
oiso, “Ari Betlehem urui-ia vo Judia taere-
ia osa profet irara voari tuariri Pauto vo
reoaro rigatoiva oiso,

6 ✧ ‘Vii vao vo Betlehem urui-a vo rasio-
ia vo Judia taere-ia. Viapau oiso
gare vaisi urui-a vii vo Judia taere
sovara-ia. Uvare vii sovara iava

6 ✧ ‘Vii vao vo Betlehem urui-a vo rasio-
ia vo Judia taere-ia. Viapau oiso
gare vaisi urui-a vii vo Judia taere
sovara-ia. Uvare vii sovara iava

✧ 1:19: Diu 24:1 ✧ 1:21: Lu 2:21 ✧ 1:23: Ais 7:14
✧ 2:6: Mai 5:2

✧ 1:25: Eks 13:2 ✧ 2:1: Lu 2:4-7 ✧ 2:2: Jer 23:5

iravu reito karekeroverea. Ira ragai voeaaro tuvetuvereverea voea tokioro voeao Isrel.'

⁷ Oire uva oisi-a eisi osa iava Herot oavu iare vataua paua riro tarai irarare keeraroepa voeao oea oisoa aaviikoara-ia taraipaave. Oa iava oiso voea akereva, "E ovirovu voki putevoiva, o-ia taraitae vo osa kaeo viro?" ⁸ Oa iava voea arureva Betlehem iare. Uva oiso voea tavireva, "Kasikasi pievira rutu rerare taraasa avata. Ra rera keketavora, ragai tavisava voreta. Ra ragai tapo rera-ia vuurapa vaisi puraa."

⁹ Oire uva King Herot vo reoaro uvuiva. Uva avaaepa. Oa iava oira eira aaviiko kekeiva oira raga iria keke rovoiva, iria vova kaeo viropa uva ravireo kaeparo viroveira. Uva vo kepao aivaro rueva uvavi-ia kakaeto toupaveva. ¹⁰ Oire uva aaviiko kekeoro voeare vovouisiro roru iraova rutu. ¹¹ ✧ Uva koataaepa vo kepa-ia kakaeto kekesa ora rera aakovaaro Maria. Oa iava voa kokoto rekuoro takua viropa rera-ia vuurapa vaisi puraoro. Oa iava moni tagiro oaive karuiva. Oire va iava rerapa oaravu vatevateara vateiva auero gol, ora frankinsens avuo geesi ovi, ora oavu mer vearo geesia iisi ovi. ¹² Uva urusia-ia Pauto oiso voea vosireva, "Teapi vorepata Herot iare." Oire uva va iava oraivavu raga gaero kareaepa voea vo taerearo iare.

Josep Aao Avaaepa Isip Iare

¹³ Oire uva kareaepa vo aao kavuoro. Oa iava enselto Turaro reraaro Josep iare karekeroepa urusia-ia. Uva oiso puraroepa rerare, "Toreu ra ovii avaorei oarava tapo avau torioro Isip iare. Uva voa toupatavere Isip-ia ragai vo reoarore tuepaoro. Oa-ia vii taviavere ra kareu vorevira vo avaoreiva, uvare Herot kakaeto uposa rerare taraaparevere." ¹⁴ Uva va-a vao oa iava Josep aao ora vaseaepa vokiario Isip iare. ¹⁵ ✧ Uva voa touiva osa Herot kopiioepa. Uva oisi-a oiso osa pura piropa profetato vo reoaro oirao piesa oiso osa vo reo vatereva Turaro Pauto tuariri oiso puraoro,

'Ragai oviitoa oaare keeraraepa Isip-ia kavusa.'

Herot Voea Tavireva Kakaevure Uposa

¹⁶ Herot oiso tarairoepa, Voeao aaviikoara-ia taraipa irara ragai keaivora. Oa iava rirovira rutu kasipu iraoparoepa. Uva oavu arureva vo kakaero rutu uposa oea vo peva ivaro-ia tugura asavira toupaveva vo Betlehem urui-ia, ora vo uruiro ouruiroa tutuu pie visivi oisoa toupaveva. Aue iava uvare vaore rugooroepa osa tarai irara aaviiko iava rera taviiva oiso, Tuariri o aaviiko kaeo viropa. ¹⁷ Oire uva oiso osa varao puraiva Jeremaia vo reoaro oirao pieoro ro profet. Uvare oisi puraroepa voari tuariri oiso,

¹⁸ ✧ 'Gau guruko uvuivoi Rama urui-ia, sirao pie guruko rutu. Ovusa Resel gau iraopaevoi ovii irarapa. Uva viapau irai uvuiparoi ra oira vovouaro sisphereve, uvare ovii vure rutu viapau toupai. Oea rutu kopi-iae.'

Josep Ovii Avaorei Tapo Isip Iava Vorevira Kareroepa

¹⁹ Uva Herot vo kopiario isivaaro iava Turaro Pauto reraaro enselto Josep iare karekeroepa urusia-ia, vo osa Isip-ia toupaveva. ²⁰ Uva oiso puraroepa, "Toreu! Ra ovii avaorei oarava ora vaseu Isrel iare. Ari ro kopiioera ira kakaeto uposa aueparoera." ²¹ Oa iava Josep ovii avaorei tapo avaroepa Isrel rasi iare. ²² ✧ Uva voa pou virooro Akeleas iava uvureva, uvare aiteto Herot vo tavukiario oureva. Uva Judia taere-ia turaroparoepa. Eva-a oa iava Josep rirovira uririparoepa voa tou arapa. Uva Pauto oavu-ia urusia Josep ravaavira tavireva. Oa iava Galili taere iare avaroepa ²³ ✧ voa tousa atoia Nasaret urui-ia. Oire uva eisi osa piereva oiso osa va puraiva profet irara voari tuariri. Oreoa oirao piereva oisi voa touoro, uvare oiso puraaepa, 'Ira vaisiiverea oiso, Nasaret-pato.'

✧ 2:11: Sam 72:10-11 ✧ 2:15: Hos 11:1 ✧ 2:18: Jer 31:15 ✧ 2:22: Lu 2:39 ✧ 2:23: Ais 11:1

3

Jon Baptais Reoa Kosi Piereva (Mak 1:2-8; Luk 3:1-18; Jon 1:18-19)

¹ Uva vo voki-a vao oa-ia Jon Baptais urioroepa raaka tapi tousa oiso Judia-ia. Uva voa oiso siposipo rovoroepea. ² Oa-ia oiso puraroepa voeare, “Sopaura oavisii poreta, ra vuri vovouro kavuta. Uvare Pauto vo Saraaro tutuu pievoi, ra karekepe vova vuvuiua iava.” ³ ✧ Rera ro Jon ira iava taviroepa profet Aisaia ira oiso puraroepa,

‘Iravu ira keeraparoi vo raaka tapi oiso purapa, Turaro vo raivaaro vatatopopata va ravaaoro oa-ia pouro viroverea.’

⁴ ✧ Oire uva Jon apota visivi toupaooro aue kamel oruaro iava oisoa rera-ia kuvuparo kuvupato ora takipa iro aue iava bulmakau rakari. Uva aio oaro-a vao-ia siiko ora koiisi. ⁵ Uva vo voki-a vao oa-ia voeao Jerusalem vata, ora voea rutu vova Judia distrik, ora voeao vova Jodan taere-ia rutu urioaepa rera iare Jon. ⁶ ✧ Oa iava vuri vovouro oaive kosi pieiva rera iare. Osa iava Jon voea-ia Tugoropa Sisus Baptais purareva vo uukova-ia o Jodan.

⁷ Oire uva Jon riro irara kekereva lotua-ia irapa irara voeao Farisi-pa irara ora oearovu Sadyusi-pa irara, oearua rutu urioaepa Baptais ousa. Oa iava voeare oiso puraroepa, “Visii vao rakoru ovii iraraaro vuri irara. Irouto visii vosipare, oa iava toripata Pauto vo kasipuaro asavira?” ⁸ Visii iava sopaura poreta, ra vuri vovouro oavisii kavuta. Oa iava oirao pie vovou oavisii poeravira karekeperu oearovupa. ⁹ Opeita oiso vovoupata ora visii raga vovouaro-ia, Ebrahim-a igei aitearo oa iava igei-a Pauto oiraraaro rutu. Easi Pauto raga uvuipa vo avekero iava kakae vure purareve. Ra oiso pieive, Ebrahim ovii iraraaro. ¹⁰ Torara eira iriaei ravaavira evaova vituaro-ia. Oire vo evaro oiso toupai osa visii, varao oara viapau oiso vearovira kuepape oara rutu taru toepaiverea vara vikipasa tuitui kasi-ia.

¹¹ “Ragai visii baptaispaavoi uukoa raga-ia visii reesioro visiigoa vovouisiro oavisii poretava. Ari ro ira ragai sirova uturovere, ira vo goruaro ragai vo goruaro-ia putevere, uvare rei vaisito-a. Uva viapau uvuiparai ra rera vaaro tasipa kaea, uvare akukuto-a ragai. Ari rera visii vaterevere vao baptaisa Tugoropato Uraurato vaaro visii reesipaoro Tugoropato Uraurato vo goruaro-ia ora tuituia vo goruaro. ¹² ✧ Ira vururua-ia pitupare wit ragipasa oira rakariaro verapaoro. Oa iava oira aioaro orirurevere vo aio kitupa tapi oira rakariaro vikioro tuitui kasi-ia vao roko asa kasi.”

Jisas Baptaisreva Jon (Mak 1:9-11; Luk 3:21-22)

¹³ ✧ Vo voki-a vao oa-ia Jisas Galili-ia kavureva uuko ovi iare avaoro vao Jodan, oiso ra baptaisa oureve Jon vavaeoro-ia. ¹⁴ Osa Jon rerare korukoruparoepa oiso purapaoro, “Ae, apeisi ragavira ragai iare uriouei? Easi ragai uvuiparai ra vii ruvara-ia Baptaisa oua?” ¹⁵ Oire Jisas rera vo reoaro pukoreva oiso puraoro, “Eagara, oisi va purave Pauto vo vovouaro sirova utuoro.” Oa iava Jon rerapa vasereva.

¹⁶ ✧ Oire Baptaisa oureva Jisas. Uva ikavura uuko ovi iava veraro virova osa vuvuiua karu piropa. Uva Pauto reraaro Tugoropato Uraurato kekereva osa oiso vararoepa osa kurue. Uva Jisas-ia pitusa rerereva. ¹⁷ ✧ Oa iava reoreoa varaepa vuvuiua iava oreoa-ia oiso puraroepa Pauto, “Rera-a eera Oviitoa oaa. Ira kavikopaaveira rutu rera-ia rorupaoro.”

4

Seten Kokaraparoepa Jisas-ia (Mak 1:12-13; Luk 4:1-13)

¹ Vo Tugoropato Uraurato Jisas siporeva kuvau rasi iare vo uva viapau oirara vai toupave. Uva voa Seten rera-ia kokara ragaparoepa. ² ✧ Uva Jisas oisoa aio kavuvira toupaveve varao-ia vo resura tau (40) voki-ro ora vo resura tau (40) ruparo. Oa iava ogoeroepa. ³ Uva rera

✧ **3:3:** Ais 40:3 ✧ **3:4:** Sek 13:4 ✧ **3:6:** Ap 19:4, 18 11:2, 42:1 ✧ **3:17:** Sam 2:7 ✧ **4:2:** Eks 34:28

✧ **3:12:** Mal 3:3 ✧ **3:13:** Jo 1:31-34 ✧ **3:16:** Ais

ruvara iare kokarapato tutuu piereva oiso purasa, “Vosa vii Pauto Oviitoaaro rutu, oire ore aveke reou ra opovira ora poreo.”

4 ✧ Uva Jisas rera aatoreva rera vo rearo tuuro oiso, “*Tugoropa Reo oiso purapai, Viapau oiso opoa raga tootooa vatepai oiratoapa. Ari oirato uvuiparoi ra tootooa oupareve vo reoro-ia oara vatepareveira Pauto.*’ ”

5 Uva va-a vao oa iava Seten rerava avaroepa ouruivu iare Jerusalem urui Rovopa Kepa Tugoropa Kepa kukuearo-ia rera tovoa viara-ia rutu. 6 ✧ Uva rera tavireva, “Vosa vii Pauto Oviitoaaro rutu, oire ora vikiu vova rasiuaarore. Aue iava uvare Tugoropa Reo oisi purapai, ‘Ari ita, ensel irara oaro arurevere Pauto, ra vii pituive vo ora voea vavaearo-ia. Ra viapau vii iava kokotoa tatu piro avekeara-ia.’ ”

7 ✧ Uva Jisas rera tavireva ita oiso, “*Tugoropa Reo oiso purapai, Opeita Turaro Pautoa oavisii-ia kokarapata.*’ ”

8 Oire va iava Jisas oureva aia ita Seten oavu iare pukuia-ia riro kaekae pukui. Uva voava varao rutu-ia osararovu rutu Jisas kareke piepareva Seten, varao kekekeke pie sararo vo rasio iava. 9 Uva va iava oiso puraroepa Seten, “Vosa ragai-ia vuurapa vaisi purari ragai iare taku virooro, oire eva-a oa iava vii vateavere osararovu rutu.” 10 ✧ Osa iava rerare oiso puraroepa Jisas, “*Verau Seten! Tugoropa Reo oiso purapai, Pautoa raga-ia vuurapa vaisi purapata eera visii reraaro Turaro. Rara rera raga vo kovoaro purapata eera Kataitoa raga.*’ ”

11 Uva oisi-a eisi osa iava Seten rera kavureva. Oa iava oearovu enselpa irara urioaepa Jisas tauvasa.

*Jisas Kovo Rovoroepa Vo Galili-ia
(Mak 1:14-15; Luk 4:14-15)*

12 Uva Jisas Jon iava uvureva osa rera tovoiva tuukepa kepa-ia. Oa iava Galili taere iare avaroepa. 13 Oire uva voava Nasaret-ia kavureva Kapaneam-ia toupasa. Uva voa vo Kapaneam urui oa Galili rovu ruvara-ia toupaveira. Oiso

ragavira Sebyulan Distrikrei sovara-ia ora Naptalai. 14 Vo taererei iare avaoro profetato Aisaia vo rearo oirao piereva oreo-ia oiso puraroepa Jisas iava,

15 ✧ ‘Vo rasio Sebyulan ora vo rasio Naptalai vo raivao-ia vore toko rovu Jodan-ia toapaoro Galili-ia rupa vovou irara voaaro. 16 ✧ Voeao oirara rutu oea rupa pitupitu-ia oisoa toupave oea riroa aviavia kekeiverea. Ora voeao-ia rorovea riroa aviavia, oea vo urauraaro kopiivira toupaveira vo ovusa rupa rugoovira toupaveira.’

17 Vo voki-a vao oa-ia Jisas ora rera vo siposipoaro rovoreva. Va poerapaoro oiso puraroepa, “*Poreta viro vuriara oavisii iava. Ari Pauto vo Saraaro vova vuvuiua oa tutuu pievoi!*”

Vo Jisas Keeraroepa Vo Resurare Oira Atari Oupa Irara Oiso Ra Rera Sirova Utupaave

(Mak 1:16-20)

18 ✧ Jisas vokapareva toko rovu vatuaro-ia vao vo Galili. Uva voa vo araoreo kekereva Saimon araorei, ro ira oisoa oiso vaisipaive Pita ora araokoto Andru. Vo osa kuverava vikivikipasiva toko rovu-ia, uvare vo kovo purapatoarei-a aue atari. 19 Uva vaiterei tavireva Jisas oiso, “*Ragai sirova utusi, ra vei siposipoa oira ivupasa ragai iare.*” 20 Uva ikauvira kuverava kavusiva rera taveosa utuoro.

21 Oire gare visivi vokaoro avaroepa. Oa iava vo araoreo-ia pouro viropa Jems araorei ora Jon, Sebedi oviitoareiaro. Osa oavu sovara-ia toupave uvua ora ro aiteto Sebedi. Uva voa kuverava torevokopaiva oira rekorekopaoro. Uva voa vo araorei kekeoro vaitereire keeraroepa. 22 Oa iava ikauvira uvua kavusiva ora aiteto tapo Jisas sirova utuoro.

Jisas Oirara Siposipopareva Ora Voea Tapo Porete Piepareva
(Luk 6:17-19)

23 ✧ Voraro rutu virireva vo taereo-ia vao vo Galili vo oirara rutupa siposipoaoro Reo Taisi Uvupa Keparo-ia aue Sinagog voea varaaro. Uva voeapa Vearo Siposipo

✧ 4:4: Diu 8:3 ✧ 4:6: Sam 91:11-12 ✧ 4:7: Diu 6:16 ✧ 4:10: Diu 6:13 ✧ 4:15: Ais 9:1-2 ✧ 4:16: Ais 42:7 ✧ 4:18: Jo 1:35-42 ✧ 4:23: Mk 1:39

kosi piepareva aue iava Pauto vo Saraaro. Oa iava oupiarovu iava oirara porete piepareva, ora orekerovu rutu varao oara oisoa varaura vuri piepaive oirara rutu iava. ²⁴ ✧ Siposipoara rutu viriva rera iava voraro ruture Siria taere sovaria. Uva va-a eva vituaro iava vuri upia irara rutu sipopaiva rera iare osasararovu rutuva aue upia, ora voearo oearo-ia oisoa vuri tugararo toupave, ora voearo oearoa koakoapeko upiarova oisoa toupave, ora voearo oearoa oisoa kerau upiarova toupave. Oa iava voea rutu porete piereva. ²⁵ Uva riro irara rutu vova Galili taere, Dekapolis uruiro, Jerusalem-ia, ora Judia-ia, ora vova uukova Jodan ivirovira oearoa rutu rera sirova utupaaepa.

5

Vo Jisas Voeapa Siposiporeva Pukuia-ia Kukuearo-ia Toupao

¹ Uva riro irara kekereva. Oa iava iparoepa pukuia-ia. Uva voa rera utuoro ora guruaepa rera voeaaro disaipel. Oa iava voea rutupa voa siposiporeva pavira toupao.

Jisas Siposiporeva Vao Iava Oiraopa Roru (Luk 6:20-23)

² Oire uva Jisas voea vatepareva reoa oiso purapaoro voeare,

³ “Oire voeao oea apotavira toupaveira oea roruiverea. Aue iava rara oiso ora voea-ia taraipaave, Igei apota irara Pauto vo taraiaropa evoea oea Pauto vo Saraaro-ia toupaveira.

⁴ ✧ “Ari voearo oearoa gaupaive sir-aopaoro, oearoa roruiverea, aue iava rara Pauto voeapa gavaurea vateveve.

⁵ “Ari voearo oearoa kave vovouvira toupaveira, oearoa roruiverea. Aue iava rara voeapa vara rutu vateveve Pauto varao oarare voeapa reo ovoi purareva vara vatesa ora rera vo Saraaro iavirava.

⁶ ✧ “Ari voearo oearoa ovovourovu rutupa torevoko vovouro ruipa irapaave, oiso osa ro ira ogoeparo auepa aio ora rogepareve auepa uuko, evoearo oearoa roruiverea. Uvare Pauto voea

vo ruiparoaro uvui pieoro vateroverea voeapa.

⁷ ✧ “Ari voearo oearoa oearovupa sir-aopaave oea roruiverea, rara Pauto voeapa siraoro.

⁸ ✧ “Ari voearo oearoa airerei vovouvira toupaveira, oearoa roruiverea, rara Pauto kekeive.

⁹ ✧ “Ari voearo oearoa gavaure vovou kataia goru piepaiveira vo oirara rutu ruvara-ia, oearoa roruiverea. Oeare oiso puraroverea Pauto, Ragai ovii iraraaro visii.

¹⁰ ✧ “Ari voeao oea Pauto vo ruiparoaro sirova toupaveira, oire va iava vuria oupaiveira voeao ruvara-ia oea viapau oirao pie vovouro vai, oea taru roruiverea, uvare Pauto vo Saraaro-ia toupaveira.

¹¹ ✧ “Ari vosa visii kekepaive vo osa ragai sirova utupataveira. Oire visii takaupaive ora visii vuri piepaive, ra oreoreorovu rutu purapaive kuuvu vaisiro visiire ragai iavirava, visiigoa rorutaverea. Oire vo osa oisi eisi visii piepaive visii vuri piepaoro, ra roru iraopata. ¹² ✧ Uvare riroa toupai voria visii vaaro vuvuiua-ia. Ari ita, voari tuariri uva oiso ragavira profet irara oisoa tariopaive voea-ia vuri pitupituro purapaoro, voeao profet irara oea visiipa oisoa irapaave.

Ro Oirao Pie Vovouto Ira Oiso Toupave Osa Avaka Ora Aviavia (Mak 9:50; Luk 14:34-35)

¹³ ✧ “Oire visii vao oiso toupata osa avaka voeapa vo rasio-ia. Ari vosa avaka vo sipeiaro opesipe, ra apeisi ragavira vovovira avaka vo sipeiaro vorepe? Ari vosa oisi pieive vovueooro, ra viapau kovoa vaiaro va vao avaka. Oa iava va vikipaive, ra voava va-ia taciasipaive oirara rutu.

¹⁴ ✧ “Visii-a vao visiigoa oiso toupata osa aviavia rasito vaaro. Oire vosa oai riro urui vai toupave pukuia vai kukuearo-ia, ra viapau voa utopape. ¹⁵ Vosa iravu vuravu rukuereve, oire ra viapau oiso oira tovoreve baket sopaaro-ia. Ari uvuipa ra oira tovoreve viaevira tebol ivara-ia. Ra voava kepa rutu sopaaro-ia roropaave voea rutupa aviavia vatepaoro. ¹⁶ ✧ Eisi

✧ 4:24: Lu 2:2 ✧ 5:4: Ais 61:2-3 ✧ 5:6: Ais 55:1-2 ✧ 5:9: Ro 8:14 ✧ 5:12: Je 5:10 ✧ 5:14: Fl 2:15
✧ 5:16: 1 Pi 2:12

osa aviavia oavisii roro piepata vo oirara rutu osireiaro-ia. Ra vearo kovo oavisii kekepaive vao oa purapata. Oa iava Aite oavisii vaisiaro kae piepaivere ro vova vuvuiua.

Pauto Vaaro Iava Reo Taisi

¹⁷ ✧ “Opeita oiso rugoopata, Ragai uri-orai Reo Taisi verasa vao Moses vaaro ora voeao profet irara. Viapau! Easi, va uvui piesa uriorai vo reoro rutu oirao pieoro. ¹⁸ Oiraopavira rutu visii tavipaa, Oa-a vao Reo Taisi oa vo tugurasa osa auero rutu karekeperea varao oara Reo Taisi sovara-ia toupaveira. Uva vuvuiua opesiperea ora rasito, ari viapau oavi gare rigatovi vai opesiperea vova Reo Taisi Pauto vaaro. ¹⁹ ✧ Oire vosa ro ira oavivu gareavi putepareve vao iava Reo Taisi, ora vosa oearovu tarai piepareve oisi piepasa, ira vaisiaro gareroverea vo Pauto vo Saraaro-ia. Ari vosa ro ira vearovira Reo Taisi sirova utuparoveira oirara rutu tarai piepaoro oisi piesa, ira riro vaisi ourevera vo Pauto vo Saraaro sovara-ia vao vo vuvuiua. ²⁰ Visii tavipaavoi oiso, Vosa torevoko vovouro oavisii viapau Farisi vo vovouroaro-ia puteve varao torevoko vovouro ora voeao Reo Taisi-ia tarai irara, oa iava viapau uvuipatai ra Pauto vo Saraaro-ia koatata.

Kasipua Vo Pitupituario Iava (Luk 12:57-59)

²¹ ✧ “Oire vo reo uvutavora oreoa ouiva aao irara oavi oa oiso purapai, ‘Opeita oira upopau. Oire vosa iravu visii iava iravu uporeve, uva rera-a eera ira kortua-ia kosiro virovera.’ ²² ✧ Ari ita, visii tavipaavoi oiso, Ro ira araokotoaarore kasipuparo ira rovirieia-ia kosiro virovera. Ora ro ira araokoto oaro takau-pareve eera-a ira rovopatoa-ia kosiro virovera kaunsel. Ora ro ira oiso puraro, Vii-a kokoropatoa rutu, ira tuitui kasi iare avaroverea vo kasio oa viapau rokopaive.

²³ “Oire vosa rovopa kue oavisii vatesa tapo auepata Pautoa iare roru vaisi purapaoro, oire araokotoa oavisiiire rugoo rovota, uvare rera-ia reoai visiire kasipua. ²⁴ Oire rovopa kuero oavisii tovo rovota

rerava ora reo rovosa. Ra kasipua opesi pie rovota. Oire ra voreta taru rovopa kue oavisii vatesa.

²⁵ ✧ “Vosa iravu visii tovosa aueparo kortua-ia, oire uva uvuipatai ra ikauvira rera tapo ora agiagi rovota. Teapi rera visiiva avaro reo rovirieipato vavaearo-ia visii tovosa. Oa iava visii vaterevere polis irarapa. Oire evoea visii tovoive tuukepa kepa-ia. ²⁶ Visii tavipaavoi oiraopavira oiso, Vosa vao visii vaaro voria vo osa tuukepa kepa-ia toupata. Ra viapau va rutu opesi pieta ropa reo rovirieipato, ra viapau oiso tuukepa kepa iava kosi uvi-rotā.

Otopa Pitupituario Iava

²⁷ ✧ “Visii vao vo reo uvutavora oa oiso purapapeira, ‘Opeita ora oupa oesi vuri piepasi.’ ²⁸ ✧ Ari ita, oiraopavira oiso visii tavipaavoi, Vosa iravu iriavu kekereve riakova, ra rerare sopaua ora sitape oirava garagarakooro. Oire ra va raga rerapa vo vovou purave oirare o riakova. Uva va-a eva oa-ia reo goru gasire vao ora oupa taisi vaaro.

²⁹ “Vosa ro oirapapato osireito vii kove piereve vuria iare, oire rera tateri rera-ia vikisa. Vearopai vosa orekerovu vova varaua opesipe. Ra viapau oiso ita vii iava varaua oara rutu vikiive vore tuitui kasi vao oa viapau rokopaive. ³⁰ Ora vosa oirapapa vavae vii kove pieive vore vuria, oire vo vavae tokori va-ia vikisa. Vearopai vosa orekerovu vova varaua oara opesipe, ra viapau oiso vii iava varaua oara rutu vikiive vore tuitui kasi vao oa viapau rokopaive.

Ora Oupa Vo Pitupituario Kavuario Iava (Matyu 19:9; Mak 10:11-12; Luk 16:18)

³¹ ✧ “Tuariri vo reo karekepa oiso, ‘Vosa iravu oirato iriavu kavureve riakova, oire oira vatereve oavu pepa vao oa-ia reo goru iava oreovu toupave, oiso ra viapau oira oureve vorevira.’ ³² Ari ita, visii tavipaa oiso, Vosa ro ira riakovaaro kavureve o iria viapau otopa pitupitu purapaeve, eera-a ira riakova oaro takau piervevo reo goru-ia vao ora oupa. Oire ra iravu oueve.

✧ 5:17: Ro 3:31 ✧ 5:19: Je 2:10 ✧ 5:21: Eks 20:13
✧ 5:28: Pro 6:25 ✧ 5:31: Diu 24:1-4

✧ 5:22: Je 2:20 ✧ 5:25: Pro 25:8 ✧ 5:27: Eks 20:14

Osa iava rera tapo ita reo goru gasirevoi ora oupa.

Reo Ovoi Vo Pitupituario Iava

³³ ✧ “Oire oavu reoa vao oa ouiva aao irara oavisii tuariri oa iava va uvutavora. Oa oiso purapai, ‘Opeita vii vaaro reo ovoi puteri. Ari varao purari rutu oarare reo ovoi purarivora Turaropa vara purasa.’

³⁴ ✧ Ari ita, visii tavi iraopaa oiraopavira oiso, Opeita viara-ia vaisi ragapata reo ovoi purapaoro. Viapau rutu uvuipatai ra vuvuiua vaisi ragapata oreorovu goru pie ragapaoro. Eake iava? Uvare paupa tugoropa Pauto vaaro aue vuvuiua. ³⁵ ✧ Ora opeita rasitoa tapo vaisi ragapata vo oreorovu goru pie ragapaoro. Oavu eva garea paupa oaro Pauto vo rasito uva tasipareveira. Ora viapau uvuipatai ra Jerusalem-ia vaisi ragapata vo oreorovu goru pie ragapaoro. Uvare rei-a urui Turaro vo uruiaro. ³⁶ Ora opeita ora visii kukuearaaro-ia rei piepata oreorovu ora visii vo rugooaro-ia. Aue iava uvare viapau rutu uvuipatai ra kukue iava oavu orua popote pieta, eke voua rupa pieta. Viapau rutu. ³⁷ O ita, uvuipatai oiso purapasa, Iu ita! ora Viapau rutu! Ari vosa ovaisivu outavere ita uvavuva va siguvasa va vao Iu ora Viapau, ra oiso purape, Seten vaaro.

Ora Tuutuukopa Pitupitu Iava (Luk 6:29-30)

³⁸ ✧ “Ari ita, visii vo reo uvutavora oreoa tuariri karekeepa oiso, ‘Vosa iravu vii osireiaro vuri piereve, oire vii ita rera osireiaro vuri pieri. Ari vosa iravu vii reuriaro vuri piereve, oire ita vii ita rera reuriaro vuri pieri.’ ³⁹ ✧ Ari ita, oiraopavira visii tavipaavoi oiso, Opeita voearova ora tuutuukopata oea visii-ia vuria pura rovopaive. Vosa iravu visii tautauaraaro tapareve, oire rerapa ita ovaratavu poreta aia. ⁴⁰ Ari vosa iravu visii tovo vovouparu kortua-ia, ra visii reraaro oureve siglis, oire vo popota rutu vateta ora kuvupato. ⁴¹ Ari vosa irouto riroto visii kae piereve orekevu-ia, oiso ra katai vuuta-ia va kaepaoro vokata. Oire rera tavita oiso,

Erao vuuta-ia viipa va kaepaio. ⁴² ✧ Ari vosa ro ira visii arepareve orekevure, oire rera vateta. Ora vosa ro ira visii ruvara-ia ou ragasa aueparo, opeita rerare isivapata.

Keripa Irara Tapo Ora Agiagipasa (Luk 6:27-28, 32-36)

⁴³ ✧ “Ari ita, vo reo uvutavora oa tuariri karekeepa oiso, ‘Vii vao voeaopa siraopau ora vii vate iraraaro. Oire ra voeao raga tapo ora kasipupau oea viiva ora keripaave.’ ⁴⁴ ✧ Ari visii oiso tavipaa, Katai vovou purapata voeaopa siraopaoro oearoa visiiva ora keripaave. Oire Pautoa iare variripata ra voea tauvapareve voeao oea visiire vuri vovoupaave. ⁴⁵ Eisi osa iava oiso uvuipatai oiso kareketa, Aite ovii iraraaro visii ro ira vuvuiua-ia toupareveira oirara rutupa siraopaoro. Oiso osa ravireo kae piepareveira voeaopa vuri irara ora vearo irara. Ora aue tapo kokeva kove piepareveira voeaopa torevoko irara ora voeaopa tapo riro vakuvaku irara. ⁴⁶ Vosa voeao ragapa siraopata oea visii tapo ora agiagipaaveira, ra eake vori outa rera ruvara-ia Pauto va iava vao? Easi voeao vuri irara takis oupa irara oea vai pasi viapau oisi vai piepaiveira tapo oiso, raa? ⁴⁷ Ari vosa vate irara oavisii raga tapo ora reopata, ra va iava rei vaisi outaverea, raa? Viapau. Uvare voeao rupa vovou irara tapo oisi piepaiveira oiso. ⁴⁸ ✧ Oisi vo vovouo purapataveira osa vo vovouo purapareveira Aite oavisii ro vuvuiua-ia touto torevoko vovouo rutu.

6

Oearovivu Tauvapasa

¹ “Oire visii vao-ia vatatopo iraopata. Teapi taavoko ragapata oearovu osireiaro-ia visii varaaro purapaoro vearo pitupituro. Vosa oisi piepatavere, ra viapau voria vai oavisii outa vo Aite oavisii ruvara-ia vo vuvuiua-ia.

² ✧ “Vosa apota irarapa orekerovu vatepata voea tauvapasa, ra opeita va kareke piepata oirara rutu osireiaro-ia. Uva va-a eva osa voearo toupaveira

✧ 5:33: Lev 19:12 ✧ 5:34: Je 5:12 ✧ 5:35: Ais 66:1 15:8 ✧ 5:43: Lev 19:18 ✧ 5:44: 1 Ko 4:12 ✧ 5:48:

✧ 5:38: Eks 21:24 ✧ 5:39: Pro 24:29 ✧ 5:42: Diu Lev 19:2; Je 1:4 ✧ 6:2: Ro 12:8

riro kuuvu irara oearoa oiso varao-ia utavepaaveira vo Reo Taisi Uvupa Kepa aue Sinagog vo raivara sirova ora voea vaisiaro rei piepaoro. Uva oisi-a eisi osa oiraopavira rutu visii tavipaa oiso, Voea-a evoea riro kuuvu irara oea voria oaive ou ovoivora ora voea vaoro. ³ Oire vosa apota irara tauvapata, ra viapau oiso voearo tavitavipata va iava vate irara oavisii vao iava oa purapata voeapa vatauvira. ⁴ ✧ Oa-ia taraipa Aite oavisii osa eisi vara purapatavoi rera osireiaro-ia. Oa iava va-ia voria outavere Pauto ruvara-ia.

Variripa Pitupitu Iava (Luk 11:2-4)

⁵ “Oire vosa visii oiso variria purapata, ra viapau oiso va purapata osa voeao riro kuuvu irara. Oearoa tore ruipapaaveira, ra variripaave vo Sinagog Keparo sovara-ia. Ora vo raivara sirova, oiso ra voea kekepaive. Uva oiraopavira rutu visii tavi iraopaa oiso, Voea evoea riro ratarataa vovou irara oea voria oaive ou ovoivora vo osa oirara raga rei vaisi pieivora. ⁶ ✧ Oire vosa variri vovoupata, ra tugiaravi iare koatapata rataoara tupapaoro voa variripasa Aite oavisii iare. Ira vo toupaveira vatau urui. Eera Aite oavisii ira visii-ia taraiparoveira osa vatauvira variripata. Oa iava vara-ia voriaro outaverea.

⁷ ✧ “Ora vosa variripata, opeita riroara rutu purapata reo akukuro oiso rutu osa voeao rupa vovou irara. Oea oiso rugoopaai ra riro reoreoro vai rutu purapaive ra Pauto voea uvupareve. ⁸ Opeita voeao vo pitupituroaro sirova utupata. Pauto Aite orekerovu rutu-ia taraipa varao oarapa ruipapataveira. Varao oara-ia viapau rera arepata oara-ia taraiparoi.

⁹ ✧ “Visii uvuipatai ra oiso variripata, Igei Aitearo eisi toupari vuvuiua-ia, vii vaisiaropa avivikepaiei vii vaisiaro kae piepaoro rutu.

¹⁰ Vii vo Saraaro urio pieri. Vii vo vovouaro puraive eisi vuvuiua, oiso osa raga igei uvui iraopaiei ra va sirova utuio vo rasito.

¹¹ Vo vokio igei vateri aioa vao vo vokio iare.

¹² Igei varaaro vuri vovouro verari, vo rara oevu iava oaravu vuriara vera rovopaio voeao oea igei vuri piepaiveira.

¹³ ✧ Opeita igei tovopari kokara-ia. Vara asavira igei vatatopo piepari kokarapatoapa tugarato Seten.

¹⁴ “Oire uvuta. Vosa oearovivu iava vuri vovouro vera rovopataveira varao oara purapaiveira visii-ia, osa iava Aite oavisii visii iava vuri vovouro oavisii verapareve.

¹⁵ Ari vosa viapau oisi eisi piepata, ra ita viapau Aite oavisii visii iava vuri vovouro verapareve.

Aio Kavupa Pitupitu Iava

¹⁶ ✧ “Oire vosa aio kavupata rugoora oavisii vatepasa Pautoa-pa, ra opeita ora sirakoisi piepata oiso osa voearo riro kuuvu irara. Aio kavupaoro ora sirao keke piepaaveira, oisore ra va iava taraipaave oirara oiso, Eari aio kavupai. Uva oiraopavira rutu visii tavipaa oiso, Oea-a evoea riro ratarataa vovou irara oea voria oaive ou ovoivora, vo osa oirara raga rei vaisi pieivora. ¹⁷ Ari vosa aio kavupata rugoo vatepaoro rerapa. Oire korovo tovo rovopata vo ora visii kukuearo-ia, ora puaura oavisii tapo sisu rovopata. ¹⁸ Oire eva-a oa iava oearovu viapau oiso taraipaavere oiso, Voeao aio kavupai. Ari ita, Aite oavisii raga vara-ia taraiparovere. Eera Aite ira visii-ia taraiparoveira osa vatauvira aio kavupata. Oa iava vara-ia voria outavere rera ruvara-ia.

Vearopara Gurupa Pitupitu Iava (Luk 12:33-34)

¹⁹ ✧ “Visii vao viapau oiso uvuipatai ra vearopara gurupata vo-ia vo rasio-ia. Ari ita, vo rasio-ia atarike kare orekerovu vuri piepaiveira ora aue asikauru. Uva aue tapo kavirupa irara kovokovoara kasuraara tokopaiveira orekerovu kavirupasa. ²⁰ ✧ Ari vosa vearopara gurupata vo Pauto vo uruiaro sovara-ia, uvare voa viapau atarike kare toupaveira,

✧ 6:4: Kl 3:23-24 ✧ 6:6: 2 Kin 4:33 ✧ 6:7: Ekl 5:2
✧ 6:19: Pro 23:4 ✧ 6:20: 1 Ti 6:19; 1 Pi 1:4

✧ 6:9: Jo 17:6 ✧ 6:13: 2 Te 3:3 ✧ 6:16: Ais 58:5

ora viapau varao asikauruara, ora viapau voeao kavirupa irara oea kasuraara tokopaiveira orekerovu kavirupasa. ²¹ Oire vo uva veaopara oavisii toupaverea, vo-a vo uva visii varaaro rutu rugorugooara oavisii toupaveira varaore rugoopasa veaopara.

*Osireito-a Aviaviaro Varaua
(Luk 11:34-36)*

²² ✧ “Oiso-ia osireitoarei-a aoa auepa sopaua. Vosa osireiara oavisii roroioara, oire sopaura oavisii rutu tapo roroiovira aviavivira toupave. ²³ Ari vosa osireiara oavisii vuriara, oire oisi raga ita sopaura oavisii rupavira toupave. Eisi osa raga ita oiso vosa vo aviavio visii sopaaro-ia rupavira toupave, oire ra voava rirope rutu vo rupa vearo vovou rakusa.

Vaiterei Iava Tokipatoarei, Uva Irai Viapau Uvuiparoi Ra Vaiterei Roaropa Kovopareve

(Luk 16:13)

²⁴ “Viapau irai uvuiparoi ra aitereipa kovo tokipatoarei vai kovopareve. Ra ita iravure vuri vovoupaoro iravu ragapa vearovira kovopareve vo iravupa reasipaoro. Oire visii vao-ia viapau rutu uvuipatai oiso ra kasi pievira rugoopata vaiterei rutu vo kovoreiarore oiso-ia, Pauto vo kovoaro-a vao, ari monito vo kovoaro-a vao.

Pautoa-ia Rugorugoopasa Rutu Rera-ia Raripaoro

(Luk 12:22-31)

²⁵ ✧ “Eisi osa iava oiso visii tavipaavoi, Opeita rirovira rugorugoopata vo ora visii varaarore aue aioara ora uukoara oavisii varao oara visiipa vearo tou vatepaiveira. Ora varao varoara varaura oavisii oritopasa. Eake-a vao rovopa rutu, tootooa eke aioa vore varaua? Ora eake-a vao rovopa rutu, varaua eke varoa varaua oritopasa? ²⁶ ✧ Oire uva kokio kare kekepataveira oea viapau oiso kukara paupaiveira. Ora viapau oiso aio gurupaiveira, ra vo tovopaive aio gurupa keparo-ia. Ari ita, Aite oavisii ro vova vuvuiua-ia voea aio piepareveira. Easi pasi Aite vo tokiaro

visiipa kokio kare vaaro-ia putepaiveira vaopa oa vatepareveira visiipa? ²⁷ ✧ Oire iroutoa vaiei visii iava ira uvuiparoi ra ivaara vai sigusiguvareve ora rera vo tootoaro uvuioro, vo rara rirovira rutu rugorugooparo ora rera tootoarore?

²⁸ “Visii vao eakere tuuparare rirovira rutu rugorugoopataveira? Vearovira rutu rugoopata auere kokookoara oara ratau tou ragapaiveira. Ari ita, viapau oiso ora varapa kasivaripapeira ora tuupara vaire taraapaoro. ²⁹ Ari ita, visii tavipaa aue iava King Solomon riro orekerovu rutu-ia pituto ira ora rera raga ora oritoroepa. Uva viapau oiso vearo oritooa vaiaro rera oaiaro oiso osa vao-ia vearo rutu kokookoa. ³⁰ Iu, isiso kouro toupai varuparo. Oire uva vokipavira vo kouro tateivere vara vikisa tuitui kasi-ia. Uva vara evara okouroa oritopareveira Pauto. Oire uva apeisi-a? Uva viapau uvuiparoi Pauto ra oisi visii tapo oritopareve? Ari ita oiraopavira, viapau oiso uvuivira rutu raripatai rera-ia! ³¹ Eisi ra opeita rirovira rugorugoopata oiso, Eake vai aiopere, o eake vai-a ukaioviovere, o eakero vai-a ora tupaviovere? ³² [Ari ita, rupa vovou irara oisi eisi rugorugoopaveira varare varao.] Oara rutu-ia taraiparoveira Aite oavisii ro vova vuvuiua varao oarapa ruipapataveira. ³³ Oire vearovira rutu rugorugoopata, ra vo rugoo-ia tagau rovopata Pauto vo Saraarore rugoo rovopasa ora rera vo ruipaarore tapo. Ra va iava Pauto visii-ia osireoparoverea. Oiso-ia osa iava viapau uvuipatai ra rera vo tokiaropa apotavira toupataverea. ³⁴ Eisi osa iava visii viapau uvuipatai ra vo vokiore rugorugoopata vokipavira. Ovokia-ia tavaka uvuivira toupai. Teapi vo vokio iava vo tavakao takuvupata vo vokio iavapa ora vokipavira.

7

Oearovu Vo Rugorugooaro Rovirieipa Pitupitu Iava

(Luk 6:37-38, 41-42)

¹ ✧ “Opeita oirara togapata ikauvira reoara-ia. Uva va-a eva osa Pauto visii

tapo ikauvira togareverea visii rovirieioro. ² Uva vo pitupitu-a vao oa purapataveira oearovu-ia oirara voea toga ragapaoro reoara-ia ora voea rovirieipaoro, evo pitupitu purareverea Pauto visii rovirieioro. Vao oa purapataveira oirara-ia voea rovirieipaoro, uva va-a eva oa kareke piereverea Pauto visiipa. ³ Eakere koroto kekepaoro rera sisiropari eera araokoara osireiario-ia? E viapau ora vii osireiario-ia evo keposire rugoo rovo asapau? ⁴ Keposiua-a evoua vii osireiario-ia. Uva apeisi ragavira uvuipau ra araokoara taviri oiso, Araoko, oiso ruipaparai ra koroto veraa eera vii osireiario-ia? ⁵ Uva vii-a eva riro kuuvuto. Viigoa ora vii iava evo keposi vera rovoru oa vii osireiario tupapai. Oa iava utupavira araokoara osireiario-ia vuravurarivere vearovira ra koro verau.

⁶ ✧ “Oire opeita orekerovu vatepata kaakau karepa varao iava oara tugoropa-peira. Vosa oisi voeapa vara iava piepata, oa iava visii sirova utuavere visii aiosa. Opeita vearopara tapo varao aasilara vikipata koie karepa. Teapi vara-ia tasiapaive vara uverepaoro ora vo kare tasiario-ia.

Oirato Uvuiparoi Ra Kasivarivira Variriparo (Luk 11:9-13)

⁷ “Aeri variria-ia, ra viipa vatereve oa arepari. Ora taraari, ra va kekeri. Ora rataoa toteri, ra viipa karureve Pauto. ⁸ ✧ Voea rutu voeao oea Pautoa-pa variripaave oea orekerovu oupaive. Ora ro ira orekerovure taraapareve, ira vara kekepareve. Ora ro ira rataoa totoreve, irapa karureve Pauto.

⁹ “Vosa oviitoa vaiaro irai aitetoa vai visii iava, ra irai arepareve oiso purapaoro, Aite, opoa vai ragaipa. Oire ra aveke vai vatereve? ¹⁰ Ora vosa aitetu ruvara-ia atari arero, ra rerapa vuriva vai rakoru vai vatereve, raa? ¹¹ Eisi osa toupai oiso, Vosa visii vuri irara oaravu vearopara vatevateara vatepata ovii kakaero oavisiipa, uva va-a eva oa iava ro vearotoa rutu Pauto orekerovu vearopara

rutu vateparevere pute pievira voeapa oea rerare variripaaveira.

¹² ✧ “Ovovourovu rutupa ruipapata oiso ra vara purapaive oirara visiipa. Oire vo vovouro raga pura rovopata voeapa, uvare va-a vao Reo Taisi rutu vituaro ora vao profet irara vo siposipoaro vituaro.

Gare Rataovi Tootoopa (Luk 13:24)

¹³ “Visii vao-ia koatapatatai gare rataoavia. Ari vao raiva vore opesipa tapi riroa rutu ora riro paraka. Oa sirova utupaaveira riro irara oirara. ¹⁴ Ari vao raiva oa riaaro pipigovira toupaveira vavagisia rutu vore Tootoopa ratao-ia. Oire uva kataipa iraravi raga va vao pipigo raiva gaeiverea pasi voa koatasa.

Visii Vao Ora Vatatopo Iraopata Profet Irarapa Voeao Riro Kuuvu Irara (Luk 6:43-44, 13:25-27)

¹⁵ ✧ “Oire voeapa vatatopopata riro kuuvu irara profet irara. Oea visii iare uriopaavere sipsip rakariro-ia ora kuvupaoro visii keasa oiso, Vearo pitupitu igei vaaro. Uva oiraopavira rutu vara sovaria oiso rutu tupaivere osa vavarai kare kaakau kare vo kareo vuri kare. ¹⁶ ✧ Uva voea eveipatavere varao iava voea vo kueroaro. Ari ita, viapau uvuipatai ra vearoara vai oupata aioara vai vo evaro iava rokarokapa ovaro. ¹⁷ Eisi osa raga vearo ova aio kuero purapaiveira vearopara, ora vao oava vuri kuero purapaiveira vuri ova. ¹⁸ Oire vao vearo ova oa viapau uvuipai ra vuri kue vai purave. Ora vosa vao vuri ova oa viapau uvuipai ra vearo kue vai purave. ¹⁹ ✧ Oeva toeivere va-ia vikisa tuitui kasi-ia. ²⁰ Uva voea eveipatavere varao iava voea vo kueroaro, ra vara iava oiso taraipata voea-ia, Riro kuuvu irara voeao-ia profet irara.

Viapau Vii-ia Taraiparai

²¹ ✧ “Visii rutu vao-ia oirara viapau ra oiso rugorugoopata, Oirara rutu ragai vaisipaoro keerapaaveira oiso, Turaro, Turaro, oisore ra koataave Pauto vo Saraario-ia. Viapau rutu. Ari voeao raga oea ragai

✧ 7:6: Pro 9:7-8 ✧ 7:8: Jer 29:12-13 ✧ 7:12: Ro 13:8-10 ✧ 7:15: Jer 23:16; Re 16:13 ✧ 7:16: Je 3:12
✧ 7:19: Jo 15:2, 6 ✧ 7:21: Hos 8:2; Ro 2:13

Aitearo vo ruipaaro sirova utupaaveira ro vo vuvuiua, oea raga rera vo Saraaro-ia koataaverea. ²² Ari ita, riro irara rutu vo vokio-ia vao oa urioperea utupaua ragaire oiso puraaverea, Turaro, Turaro. Igei-a vao igoa vii vaisiaro sovara-ia Pauto vo reoaro vatepaioveira. Ora oearovu tapo iava vuri tugararo kosi piepaioveira vii vaisiaro raga-ia, uvare riro gorutoa vii. Ora oaravu rutu ravoto kovoro oara tapo purapaioveira. ²³ ✧ Oire uva vo voki-a eva oa-ia voea taviaverea oiso, Viapau visii-ia taraiparai. Voreta ragai ruvara iava. Visii-a riro vuri pitupituro purapa irara.

*Vaitereo Iava Kepa Paupatoarei
(Luk 6:47-49)*

²⁴ ✧ “Ro ira ragai vo reoaro uvureve ra va sirova uturo, eera-a ira oiso toupaveve, Ira-ia vearo rugorugoo toupai. Oa iava kepa oaro paureva avekeara ivara-ia. ²⁵ Ra vosa kokeva koveopa, ora vosa pirutupe aue uuko, ora vosa kiuvu vusireve goruava, oire vara rutu goruaro evara vo kepa-ia ora iupe, ra viapau oiso kovepe. Aue iava uvare simen votopaoi avekeara-ia vo rasito sovara-ia. ²⁶ Ari vosa ro ira ragai vo reoaro viapau uvureve, ora viapau va sirova uturo, ira oiso toupave, Rera-a eera kokoropato. Ira kepa oaro paureva rogara raga ivara-ia. ²⁷ Uva kokeva urioopa koveoro. Uuko oviro tapo pirutuepa, ora kiuvu tapo vusireva goruava, oire vara rutu evara goruaro vo kepa gugiugiva. Oa iava kove ovoiepa vuri ovoioro.”

*Pauto Vo Goruaro Iava Oiso
Siposipopaveve*

²⁸ ✧ Oire uva Jisas vo siposipo opesi pierivoiva, riro irara rutu oirara tave-tave iraopaiva vo reo-ia vao rera vaaro. ²⁹ Eake iava? Uvare viapau oiso voeapa siposiporeva osa voeao tarai irara vao-ia Reo Taisi. Ari oiso rutu toupai, Goruava voeapa siposiporeva.

8

*Oirato Porete Piereva Jisas Ira-ia Oisoa
Lepra Upia Toupaveve
(Mak 1:40-44; Luk 5:12-14)*

¹ Oire uva pukui iava vararoepa, oa iava riro irara rutu rera sirova utuaepa. ² Uva iravu ira-ia oisoa lepra upia toupaveve Jisas iare tutuu piereva. Oa iava kotupiuarei rekuoro takuro viropa rera ruvara-ia oiso puraoro, “Turaro. Vosa ruipapau, ra ragai porete pieri.” ³ Uva Jisas rera-ia vavaea taku pieoro oiso puraroepa, “Oiso ruipaparai, ra sisigarueu.” Osa-a eisi osa iava lepra upia opesi ovoiepa. Oa iava sisigarueoroepa. ⁴ ✧ Uva Jisas rera tavireva oiso, “Vearovira rutu ora vatatopo iraopaveve. Opeita irai tavipariveve. Viapau. Ari varaua oara karekesa avapau pris irarapa. Ra tauoa vai purari oiso osa Moses tuariri puraroepa. Oa iava oirara rutu taraiavere oiso, Upia rutu vii iava opesiepa.”

*Rom Amiaro Reitoaaro Kovopatoaaro
Ira Porete Piereva Jisas
(Luk 7:1-10)*

⁵ Vo Jisas Kapaneam urui-ia koataroepa. Uva iravu ami viurupa irara katai vovoto (100) oirara reitoaaro urioroepa rera goruvira rutu aresa. ⁶ “Turaro. Ragai reraaro kovopato upiaparoi. Uva reraei kepa-ia. Ira iava keruara rutu kopiiepa aue-ia keru upia.” ⁷ Uva Jisas rera tavireva oiso, “Ira porete piesa urioravere rara.” ⁸ ✧ Oire uva rera ro viurupa irara reitoaaro rera vo reoaro pukooro oiso puraroepa, “Turaro. Viapau oiso vearoto-a ragai ra ragai vo kepaaro-ia ora kiuu. Ari oiso raga ruipaparai ra vo raga touoro rerere reoreou osa poretero. ⁹ Ari ita, ragai tapo ro reroarovi toupaveve ira reesiiva kepten rutu ragai tokipasa. Uva ragai raga oearovuva toupaveve viurupa irara katai vovoto (100), oea ragai reroarovi ita toupai. Oire uva oiso-ia vosa irai arua voea iava oiso, Avau, ra avaro. Oire ita, iraire keerara oiso, Uriou, ra urioro. Ra ita kovopatoa oaa ragai reraaro tavia oiso, Vao purari, oire oai puraveve.” Oiso puraroepa ami reitoaaro. Uva evo reo oa kosi pieva Jisas vo goruaro. ¹⁰ Oire uva Jisas varao rutu uvureve rera ruvara-ia. Oa iava rirovira rutu vara-ia rugorugoo iraoparoepa. Uva voeao

tavireva oea rera sirova utupaaepa oiso, “Oiraopavira rutu visii tavipaavo oiso-ia, Viapau oiso irai kekeavora Isrel-ia oiso osa ro-ia amipa irarapa irapato ira-ia oirao pie vovou toupai.

¹¹ ✧ “Oire vo reore rugoopatai oiso, Riro irara oirara oisova uriopaavere uvarovu rutuva vo uvava ravireo kaeparo viroveira ora vova uva rokopareveira. Vo uva aueva Ebrahim pauaverea aioa-ia ora Aisak ora Jekop vo vuvuiua Pauto vo Saraaro-ia.

¹² Ari ita, oirara rutu voeao Jiu-pa irara rera voeaaro oea reesireva ora rerapa, oea iava oevu kosi piereverea vore rupa tapi voea siguoro ora rera vo tokiaro sovara iava. Oea vurivira gaupaiverea ora voea reuriaro kuripaoro ora voeapa sir-aopaoro.”

¹³ Oire uva Jisas viurupa irara reitooaro tavireva oiso, “Kareu vaviopavira. Vii vaaro oirao pie vovou oa oiraopavira karekepere viipa.” Oa iava vo vuuta raga-ia eva porete ovoiroepa rera kovopatoaaro.

Pita Aigevaaro Iria Porete Piereva Jisas (Mak 1:29-31; Luk 4:38-39)

¹⁴ ✧ Jisas koataroepa Pita vo kepaaro-ia. Voa Pita aigevaaro kekereva osa voa kukue upia iava urua-ia gerevira toupavea. ¹⁵ Oa iava oira vavaeoro-ia pitureva. Oire uva kukue upia oira kavu ovoiva. Oa iava voava porete ovoiro Jisas-pa aioara vatatopo ovoieva.

Jisas Oirara Rutu Ora Riakora Porete Piepareva (Mak 1:32-34; Luk 4:40-41)

¹⁶ Uva ovaiaro riro irara rutu oirara ora riakora sipopaiva rera iare Jisas voeoro oearoa-ia oisoa vuri tugararo rutu toupave. Oa iava voa voeare reoreoparoepa tugara voea sigupaoro voeao vuri tugararo rutu. Uva voea rutu upiapa irara vorevira poretepaepa. ¹⁷ ✧ Uva oisi-a eisi osa vara purapareva vo reo oirao piepaoro oa purareva Pauto Aisaia gisipoaro-ia ro profetato oiso puraoro,

‘Era ira upiara rutu vo vavataaro kaereverea vara verapaoro vigei iava.’

Voeao Oea Jisas Sirova Utusa Ruipa Ragaapaave (Luk 9:57-60)

¹⁸ Jisas riro irara oirara kekereva oea ora guruaepa rera kovokovopaoro. Oa iava ora rera voeaaro disaipel tavireva oiso, “Vova iviropaviei vavo varata iare.”

¹⁹ Oire uva iravu riro taraito Reo Taisia urioroepa oiso rerare purasa, “Tisato. Vosa ragaipa ruipapau, oire ra vegei rutu avave vo uruiro iare uvaroare avapau.”

²⁰ Uva Jisas rerare ora rera iavirava oiso puraroepa, “Ari ita, Akau kare vo tavukiroaro toupai uusipa tavukiro rasiuaaro, ora kokio kare oea vo epitaraoro toupai. Ari ropa Oirato Oviitoaaro Ro Ropoto viapau oiso tavukia vaiei rerapa kukuearo vasepasa.” ²¹ Oa iava iravu disaipelto Jisas tavipareva oiso, “Ragai ava rovoparai aite tova rovosa, eke?” ²² ✧ Oa iava Jisas oiso rerare puraroepa, “Eagara, voeaope kopii rugoo irara, oea raga ora tovapaavere osa ragai sirova utuu.”

Jisas Riroto Kiuvu Rite Piereva (Mak 4:36-41; Luk 8:22-25)

²³ Jisas uvua sovara-ia koataroepa. Oa iava disaipel irara rera sirova utuaepa voa. ²⁴ Oire rirova purepava kiuvuva toko rovu ivara-ia urioopa. Oa iava rirovira rutu uvua petopetopaiva toru kouro osa voa Jisas uusiparoepa. ²⁵ Oire uva va-a vao oa iava disaipel urioaepa rera tore piesa oiso puraoro, “Turaro. Igei tauvari! Easi opesipaviei.” ²⁶ ✧ Uva voeare oiso puraroepa, “E apeisi iava uripatai? Easi gare visivi raga raripatai ragai-ia.” Uva voava toreroepa purepava kiuvuva rakote pie ovoisa ora uuko ovi vara ruture reooro. ²⁷ Oa iava ora voea raga va-ia tave-tavepaoro oiso ora reopaaepa, “Avoeao, eaketo-a irao ro oirato ira gisipoaro uvu ovoivoi vo vatakore kiuvu ora uuko ovi?”

Oiratoarei Iava Aiterea Iava Vuri Tugararo Verareva Jisas (Mak 5:1-17; Luk 8:26-37)

28 Jisas ovaratavu iava toko rovu-ia pouro viropa vo Gadara vase vaaro. Oire uva voa aitereivu oiratoarei rerava aivarosiva raivaaro aiterea-ia oisoa vuri tugararo toupave. Oa iava vavaraisiepa tova uruiro-ia uusipaoro. Uva eisi osa iava oisoa oirara ora riakora vo raiva vao viapau oisoa gaepave vaierei asavira. 29 ✧ Uva rirovira rutu oivepaoro vaierei iava keerapaaepa oiso purapaoro, “Vii Pauto Oviitoaaro! Apeisi vai igei piesa uriouei? Vuuta igei vaaro tugura asavira toupavoi ovusa igei rirovira upia piesa vagevagevira uriouei.” 30 Ovusa oavu koie ragui tauaivi toupava aiopaoro. 31 Uva voea voeao vuri tugararo goruvira rutu Jisas arepaiva oiso purapaoro, “Vosa igei kosi piepari, ra vavore igei sipori koie ragui sovara-ia.”

32 Uva va-a vao oa iava voea tavireva oiso, “Avata!” Uva vaierei kavuoro koie ragui-ia koatasa avaaepa. Uva voava vo ragui riro varivarivira rutu ikauoro varaaepa oavu-ia ora vikisa vagapa toko rovu sovara-ia. Oa iava voa gisiaepa kopii ovoiro.

33 Uva koie tokipa irara toriiva riro urui-ia kare uvirova. Uva voa toupaooro voeapa siposipopaiva varao iava oara rutu kare-keepa vaierei-ia tapo aiterea-ia oisoa vuri tugararo toupave. 34 ✧ Oire uva oirara rutu voeao vo uruia iava Jisas-va aivarosa avaaepa. Oa iava rera kekeoro rerare oiso puraaepa, “Vova igei vo rasiaro iava avau uvai ragare.”

9

Jisas Iravu Oirato Porete Piereva Ira-ia Oisoa Kerau Upia Toupave
(Mak 2:1-12; Luk 5:17-26)

1 Jisas uvuoa sovara-ia koataroepa ovaratavu iare vovesa voa vo toko rovu-ia. Uva voava vorevira karero viropa vore rera vo uruiaro torevokoaro-ia. 2 ✧ Uva iravu upiapato kaepaoro urioaepa rera iare ira iava keruara rutu kopiepa. Oire uva Jisas rera vurareva peperava uru ivara-ia osa voa gerevira toupave. Oa iava voea varaaro eveiro rari vovouro

oiso puraroepa rerare, “Sopaua oara kavepe viire. Vuria oara vera ovoiaovi vii iava.”

3 Evo reo uvupaoro voeao tarai irara aue-ia Reo Taisi oiso rugorugooepa, Easi ro Pauto toviparevoi.

4 ✧ Ari ita, vo ovusa Jisas voea varaaro-ia tarairoepa rugorugooara. Oa iava oiso puraroepa voeare, “Eakere eisi ora visii vovouroaro ragaire vurivira rugorugooatai?” 5 Ari aa vo reo irao-a oa avekat-apai rutu ragaipa, ra va-ia oiso purara, Vuria oara vera ovoiaovi vii iava, eke oiso purara, Toreu ra vokari? 6 Oa-a vao-ia oa purapaavoi visiipa ro vearo pieoro. Oire va kekepaoro oiso purapata ragai iavirava, Oirato Oviitoaaro Ro Ropoto vo goruaro vao-ia oiraopa. Oa-a vao *uvuipai vuriara rutu verapasa oirara iava voeao rasitoo-ia tou irara.*” Oire uva va-a vao oa iava rerare upiapato oiso puraroepa Jisas, “Toreu, ra uruara kaepaoro kareu vii vo kepaoro iare.” 7 Uva oisi-a eisi osa iava avaroepa tore ovoiro rera vo kepaoro iare. 8 ✧ Oa iava oirara rutu va vao kekeoro va-ia tavetave iraopaiva. Uva taraipaaepa oiso, Pauto vo goruaro iava vo karopo vao-ia oa vatereva oirarapa. Oa iava Pauto vaisiario kae pieiva.

Vo Jisas Matyu-re Keeraroepa
(Mak 2:13-17; Luk 5:27-32)

9 Jisas vokapaoro iravu kekereva osa pauparoepa moni oupa kepa-ia gavman vo kepaoro. Rera vaisiario Matyu. Oa iava voa rerare oiso puraroepa, “Matyu, ragai sirova utuu.” Uva rera sirova utu ovoisa toreroepa.

10 Oire uva kepa-ia toupave voa aiooro. Uva voa riro irara rutu takis oupa irara ora riro irara vuri irara oeara rutu rera tapo aiosa urioaepa. Oa iava voea tapo aiopave ora rera voeaaro disaipel.

11 ✧ Oire uva Farisi va vao kekeiva. Oa iava disaipelre oiso puraaepa, “Uva apeisi visii reraaro tuvetuvepato voea tapo takis oupa irara ora voeao vuri vovou irara aiopave?”

12 Uva Jisas vo reo uvuoro oiso puraroepa, “Voeao upia asa irara viapau oiso ra avapaave ruvarupatoa iare. Viapau.

✧ 8:29: Het 11:12; 2 Sml 16:10 ✧ 8:34: Ap 16:39 ✧ 9:2: Ap 23:11 ✧ 9:4: Lu 6:8, 9:47, 11:17 ✧ 9:8: Ap 4:21, 11:18, 21:20 ✧ 9:11: Ga 2:15

Ari voeao raga oea-ia upiara toupave, oea raga uvuipaai rera iare avapaave ruvarupato. ¹³ ✧ Visii vao-ia taraia ousa avata vo reo porearo-ia, oreoa Tugoropa Vuku sovara-ia toupaveira oiso, 'Vaopa reasiparai tauo purapa pitupitu. Ragoa vaopa ruipaparai tauva vatepa pitupitu.' Oire viapau oiso voeaoe keerasa urioraera torevoko vovou irara. Viapau. Ari voeaoe keerasa urioraera rupa vovou irara vuri irara, oiso ra ora voea varaaro iava vurirara oaive poreo viro."

Jisas Akepaiva Vo Aio Kavupa Pitupitu Iava

(Mak 2:18-22; Luk 5:33-39)

¹⁴ Uva vo vuuta-a eva oa-ia Jon voeaaro disaipel urioaepa oiso purasa rerare, "Uva apeisi iava igei rutu vao-ia aio kavupaioveira ora Farisi-pa irara osa vii voeaaro disaipel viapau oisi piepaive?"

¹⁵ ✧ Oa iava Jisas voea tavireva oiso, "Vosa irai oiratoa vai pitu pie asavira toupave vo raga sara irara ruvara-ia, ra viapau oiso vovousopaave aia purapaoro vao ora ousapa aio. Aue iava uvare utupauavi ora voea iava rera veraivere vo osa riako ouro. Oire ra viapau ita voea tapo sara irara toupave. Uva vo vuuta-a eva oa-ia oisoa aio kavupaave taru voea sara irara rerapa siraopaoro, uvare tauaipa voea arova. Osa eisi ragai voeaaro toupavoi. Oa vituaro iava viapau aio kavupaiveira vo ragai tapo tupaoro.

¹⁶ "Viapau rutu irai uvuiparoi ra ruta vai varoa vai taporeve voava airepa. Vosa oisi pieve, ra ita rutapa karikari piro airepa arova. Ra karia ita riro iraope.

¹⁷ Uva viapau irai uvuipa ra tuariripa rakari vai sovara-ia wain ovi vai airepa vai kuvureve. Vosa oisi pierave, ra meme rakariaro kari piro. Ra wain koko viro ovusa va tapo meme rakari opesi ovoipe. Ari vosa aue raga-ia airepa kuvupaave, ra vearovira raga oriruvira toupave vaia." Eisi osa voea vo akearo aatoreva Jon voeaaro disaipel.

Jisas Reito Jiu Oviivaaro Porete Piereva Ora Iriavu Iria Rera Vaaro-ia Varoa Pitueva

(Mak 5:22-43; Luk 8:41-56)

¹⁸ Oire uva Jisas vo reo raga vao purareva, ovusa ro reito urioroepa kokoto rekusa rera ruvara-ia. Oa iava oiso puraroepa, "Vo vokie raga-ia oviiva oaa kopiioi. Uva oiso ruipaparai ra uriou oira-ia vavaea tovoa, ra vorevira tooo." ¹⁹ Uva va iava Jisas rera sirova uturoepa ora disaipel irara tapo.

²⁰ Uva voa-a evoa uva iriavu riakova tupaeva iria-ia oisoa kekira koveparo vokiara rutu-ia. Uva oisi raga tupaoro katai tau erao (12) ivaro-ia tuguraopa. Oire uva oira o rera isivaaro-ia urioopa varoa vatuaro-ia pitusa rera vaaro Jisas.

²¹ Uvare ora vovouaro raga-ia oiso rugorugoopaopa, Vosa rera vaaro-ia varoa pitua, ra va iava vearora poreteoro. ²² Oire uva Jisas ora poreroepa oirare oiso purasa, "Oviiva oaa. Vii iava sopaua varaape kaveoro. Ari vii vaaro oirao pie vovou oa vii ravotovira porete pievoi." Uva vo vuutavi raga-ia eva varaa ovoioapa porete ovoiooro.

²³ Oa iava Jisas voa vo pouro viropa reito vo kepaaro-ia ovusa pupipaiva ora riroa gau guruko purapaiva oirapa gaupaoro.

²⁴ Uva oiso puraroepa Jisas voeare, "Verata vova. Viapau oiso o kopiioe kakaeva. Iria uusi ragapaoi." Oa iava rera agesipaiva. ²⁵ Oire uva oirara rutu veraiva. Oa iava koataroepa Jisas oira vo tugiaroia oira vavaeoro-ia pitusa. Oa iava tore ovoioapa. ²⁶ Uva vo tavitavi vao vokava voraro vo taere-ia vo rasio-ia.

Jisas Voosito Vaio Vearo Piereva Ora Iriavu Vaaruuto

²⁷ ✧ Uva voava vo urui kavureva Jisas. Oa iava voosito vaio rera sirova keera-paoro utupasiepa oiso purapaoro, "Vii Jisas vegei aotoaaro, Devit Oviitoaaro. Vegeivipa siraou." ²⁸ Oa iava koataroepa oavu-ia kepa. Uva voa vaitereo voosito vaio Jisas iare uriosiepa. Uva vaitereire oiso puraroepa, "Easi ragai vai-ia rarisiepa, oiso ra vao puraa?" Uva oiso purasiepa, "Iu, Turaro!" ²⁹ Uva vavaerei tovoreva vaiterei osirearo-ia aarovira oiso puraoro, "Va-a vao oa reivira karekepere vei vaarova oirao pie vovou." ³⁰ Oire uva vaitereire osireiara karu piropa.

Uva va iava Jisas vaitereipa riro goru reo vatereva oiso puraoro, “*Opeita irai tavipasi vao iava.*” ³¹ Oa iava voava kosi virooro rera iava Jisas siposiposa kosisi viropa. Uva voraro rutu viriva vo taereo-ia vo rasia vao.

³² Oire uva voava avasieiva, iravu ita sipoiva kapuu gisipoto rera iare ira-ia oisoa vurito tugarato toupaveve. ³³ Oa iava rera ro vurito tugarato kosi piereva rera iava. Uva voaviva vorevira reoroepa. Uva va iava vao-ia rirovira rutu tavetave iraopaiva oiso purapaoro, “Viapau rutu oiso oai karekeepa Isrel-ia oiso osa vao-ia.” ³⁴ ✧ Oa iava Farisi oiso ora reopaaepa, “Easi eera tugara kare reitoaaro vo goruaro iava varao purapare ro Jisas.”

Jisas Oirara Rutupa Siraoparoepa

³⁵ Uva voava Jisas voraro rutu virireva riropa uruiro-ia ora garepa uruiro-ia Vearo Siposipo kosi piepaoro Pauto vo Saraaro iava. Ora oupiarovu rutu tapo iava voea porete piepareva ora ovovourovu iava raveraveara. ³⁶ ✧ Oire uva voa-a evoa uva oevu riro irara oirara kekeoro siraoroepa voeapa. Eake iava? Uvare voea varaaro rugorugooara piro piropaepa. Oa iava vurivira rutu toupaiiva oiso rutu osa sipsip ragui voeao oea viapau tokipatoa vai oaive. ³⁷ ✧ Uva eisi osa iava oiso disaipelre puraroepa, “*Riroara rutu aioara vioroe oara oiso toupai osa oirao pie asa irara vo ragai-ia Jisas. Osa viapau kovopa irara vai vo voea tavitavipasa.*” ³⁸ Eisi osa iava uvuipatai ra roro Turaro Pauto variri iraopata ira ruvara-ia toupaveira vo kovo. Ra va iava kovopa irara vai siporeve vo kovo aioaro gurusa.”

10

Katai Tau Erao (12) Aposel Vaivaisiaro (Mak 3:13-19; Luk 6:12-16)

¹ Jisas katai tau eraore keeraroepa voea iava oea oisoa rera sirova utupaave aue disaipel, auere voeapa goruaro karutusa vuri tugararo kosi piepasa, ora aue okopi-irovu rutu iava voea porete piepasa, ora

oaravu rutu raverave vovouro verapasa vova varaura.

² Oire uva voea katai tau erao (12) vaivaisiaro-a voeao aposel irara oiso-ia, rovopato-a ro-ia Saimon, uva ovaisivu-a vao rera raga-ia aue Pita, ora araokoto aue Andru, ora Jems ro Sebedi oviitoaaro, ora ro araokoto Jon. ³ Ora Filip, ora Batolomyu, ora Tomas, ora Matyu ro moni oupato, ora Jems Alfias oviitoaaro, ora Tadius. ⁴ ✧ Ora Saimon Selot, ora Judas Iskariot ro ira Jisas kosi piereva keripa irara vavaearo iare.

Jisas Katai Tau Eraopa Aposel Kovo Vataroepa

(Mak 6:7-13; Luk 9:1-15)

⁵ ✧ Oire uva Jisas voea voeao katai tau erao siporeva vao kaepasa Vearo Siposipo. Uva voeapa reo vatereva oiso, “*Visii vao opeita ratau toupa irara iare avapatavere aue Jentael. Ora opeita tapo Sameria uruiro-ia ora kiupatavere.*” ⁶ ✧ Ari visii vao voeao raga iare Isrel-pa irara avapatai oea opesikoaepa rutu oiso rutu osa sipsip ragui voeao oea opesikopaaveira. ⁷ Ari ava iraopatai ra oiso ragavira siposipota, Pauto vo Saraaro vao vova vuvuiua tutu-uvui. ⁸ Uva oearovu porete piepatavere upiapa irara, ora oearovu kopiipa irara rutu vorevira tore piepatavere, ora voearo tapo leprapa irara sisigarue piepatavere, ora oearovu iava vuri tugararo tapo kosi piepatavere. Oire vo goru vao oa outavoi oa-ia viapau oiso voria vai. *Uva oisi raga ita voea vatetavere akukuvira, ra viapau oiso vori oupata ita va-ia.*

⁹ “*Viapau oiso uvuipatai ra moniara vai kaeoro avata vo resipotara oavisii-ia.*” ¹⁰ ✧ Visii vao viapau uvuipatai ra oapara vai-ia pitupaoro tapo avatavere varao vokapa oaparo ora aue kuvupara vai. Ari katakataivira oaraiva avatavere ora aue tasipara aue tapo tooroara. Oire vosa ro ira vearovira rutu kovoparevere, ira aioa vatea ouparevere voeao ruvara-ia oea tauvaparevere, aue iava uvare voea vaaro-a rerare rugoopasa rera tokipaoro.

¹¹ “*Vosa visii vao ouruurovu-ia riropa uruiro karepata virovere, eke ouruurovu*

✧ **9:34:** Lu 11:15 ✧ **9:36:** Esi 34:5; Sek 10:2 ✧ **9:37:** Jo 4:35 ✧ **10:4:** Jo 13:26; Ap 1:13 ✧ **10:5:** Ap 8:5, 25
✧ **10:6:** Esi 34:5 ✧ **10:10:** 1 Ko 9:7

garepa uruiro, oire vearovira rutu oirara eveipatavere oiso, Aa ro avuo-a vearo vovouto kovu taraa vovouto. Oire rera tapo touta vo tugurasa uva vo urui arova ita avata. ¹² Vosa okepavu-ia koatata, oire vearo voki purata oirarava ora riakora voeao vo kepa-ia tou irara. ¹³ Vosa vearo vovou irara vai visiiva ora aatopaa-vere, oire ra voeapa ita kave vovouro oavisii vatepata. Ari vosa viapau visii aatopaive, oire visii iare ita vorevira visii vararo kave vovouro vorepape varao torevokoara. ¹⁴ ✧ Ora vosa ouruivu iava visiipa reasipaave vo visii uvu arapa ora reasipaave visii tapo paupa arapa, ra voa ita kavuta. Ra kokotoara tovetove rovota auere rasi voare voea vo vuriaro reesipaoro. ¹⁵ Oiraopavira rutu oiso osa visii tavipaavoi oiso, Vo vokio vao oa-ia oirara rovirieireverea Pauto, ovokia-ia vo siitoka oa ouverea vo uruireo Sodom ora Gomora urui, ouruirea oisoa vuri pitupitu purapaive vo tuariri. Oa-ia puteverea vo uruio vo vavataaro oa-ia visiipa reasipaave.

Okasipurovu Rutu Karekepere

¹⁶ ✧ “Uvuta! Visii sipopaavoi oiso rutu osa sipsip ragui akau kare vuutaaro iare, riro sipsip aio kare. Eisi osa uvuipatai ra kasivarivira rutu rugoo rovopata oiso osa o rakoru riro kasivari rugorugoova, ora oiso osa ro-ia kurue kave vovouto, aiterea vo pitupituaro sirova utupata. [Ra viapau vuri rugorugooro vai purapata.] ¹⁷ Oire vatatopo iraopatavere voearopa oearovu oea visii sipopaivere Kaunsel irara iare, ra visii rovirieipaive visii ragipaoro voea vo keparoaro sovara-ia varao Reo Taisi Uvupa Keparo, Sinagog. ¹⁸ Ari ita, oiso purapaavere, Oari Jisas voeaoro-a evoea. Oa iava oiso visii oupaive vore gavman irara oaive vavaearo-ia, ora vore turaro irara oaive vavaearo iare tapo. Oisore ra voea rutupa ora voeao ratau tou irara tavitavipata ragai vaisiaro iava. ¹⁹ Uva visii kosi piepaivere kortua iare, ra opeita uriripata oiso rugorugoopaoro, Apeisi purapaiei? O Apeisi ragavira vo reo purapai? Viapau. Ari evo vuuta raga-ia

visiipa Pauto rera vo rugooaro vateparevere. ²⁰ Ra viapau oiso ora visii orugooaro iava tavita. Viapau. Ari Tugoropatoaaro Aite oavisii ira raga reoreoparovere visii gisipoaro-ia.

²¹ “Oearovu voearo oea araoko irara oaive oiso vatepaivere vore gavman vavaearo iare, oiso ra voea kopii piepareve. Ora oearovu oea ovii irara oaive kosi piepaivere gavman vavaearo iare. Ora tapo oiso-ia ovii irara aite irarava ora keripaavere ora aako riako, ra voea vatepaivere gavman vavaearo iare, ra voea kopii piepareve. ²² ✧ Vo vuuta-ia vao riro irara rutu visiire vuri vovou iraopaavere. Eake iava? Uvare ragai vaisiaro-ia toupata. Ari vosa ro ira goruvira rutu Pauto-ia rugooa tovopareve vo tugurasa Ovoipa Voki-ia, eera-a ira taru oureverea Pauto ora rera vo Saraaro iare. ²³ Ari vosa visii-ia oai puraive vuria vai vo ouruui-ia riro urui vai, oire visii vao torioro ita avata ourui iare ita. Ari ita, oiraopavira rutu visii tavipaa, Asi viapau oiso kovoara oavisii potu pietavere vo uruiara rutu-ia varao vo Isrel-ia vo osa Oirato Oviitoaaro ragai vorevira vorera vore rasito.

²⁴ ✧ “Voeao tarai taraapa irara viapau oiso uvuipaa ra tarai vatepatoa-ia putepaive ro voea reraaro. Ora kovopa irara tapo viapau uvuipaa ra reito oaive-ia putepaive. ²⁵ Vosa tarai taraapato oiso toupareve osa ro-ia tarai vatepato rera reraaro, uva vearopai oisi. Ari vosa kovopato oiso toupareve osa ro reito rera reraaro, uva oisi vearopai ita. Vosa vo vaisio vateive ragaipa visii reitoaaro, Bielsebul [ovaisio porearo vao oiso purapai, Seten], ra va iava vearovira taraipata oiso, Visii-a ragai voeaaro visiigoa tapo vurivira rutu takaupaivere.

Opeita Vigei Iavapa Irarapa Uriripata (Luk 12:2-7)

²⁶ “Visii vao viapau uvuipatai rutu ra uriripata voeaopa oirara. Ari ita, orekerovu rutu vatauara poeravira karekeperea utupaua. Ora vara rutu varao vatau reoro oara rutu poeravira karekeperea ra vara-ia taraiave oirara.

²⁷ Vo reo-a vao oa puraavoi visiipa rupaia, oreoa taru vatepatavere vo ravireoia roroiovira. Ora vo reo oa ogaoga visivi raga oa uvutavoi vao-ia, oreoava uvuipatai ra ora reopa tapiro-ia toupaooro vo reo-ia riropavira reopata. ²⁸ ✧ Ra visii vao opeita uriripatavere voeaopa oea visii varaaro vuri piepaivere. Ari ita, ra ratarataavira kopiipata osa urauraara oavisii viapau kopiipape. Viapau. Ari ro raga Pauto irapa uvuipatai ra avivikepata. Ro ira uvuipa ra visii iava varaura rutu ora urauraara oavisii opesi piereve vo vuri tapi.

²⁹ “Garetoareivi voripaiveira kokiotoarei katai toea-ia akukutoarei. Ari vosa aite oavisii reasiparo, ra viapau oiso kataitoavi kokioto kove ragaro vore rasito. ³⁰ ✧ Ari ita, visii kukuearo-ia oruara oavisii vieirevora Pauto Aite oavisii. ³¹ Eisi osa iava viapau uvuipatai ra uriripata vaopa, uvare viapau oiso toupataveira osa kokio kare akuku kare vo Pauto osireiario-ia.

*Ro Ira Jisas Vaisiario Iava Tavitaviparo
(Luk 12:8-9)*

³² ✧ “Ro ira ragai vaisiario iava tavitavirovere oirara rutu osireiario-ia, ira iava ita taru taviraverea Aite osireiario-ia ro vo vuvuiua. ³³ Ari ro ira ragaire isivaroverea vo oirara rutu osireiario-ia, ragai tapo ita irare isivaraverea vo Aite osireiario-ia.

*Vo Jisas Upoa Kareke Piesa Urioroepa
(Luk 12:51-53, 14:26-27)*

³⁴ “Visii vao viapau oiso ra oiso ru-goopata, Ragai vo upo vo rasito opesi piesa urioraera. Viapau. Ora oiso tapo viapau oiso gavaurea vaiva urioraera, ari aue ragava toorio urioraera upo purapasa.

³⁵ ✧ Ari vao purasa urioraera ora keripa pitupitu oiso ra,

‘Ovii irara aite irara tapo ora upopaave. Osa ita ovii riakoro aako riakoro tapo ora upopaave, ovusa vaireo aako riakoro taato riakoro tapo ora upopaave.’

³⁶ Ari ita, katai kepa raga-ia oa-ia tou irara ora voeava upoaverea.’

³⁷ “Oire vosa irouto aitetoarei ragapa siraoparo, ra viapau ragaipa oisi sirao

rovoparo rutu, eerapa ira viapau oiso vaisiaverea oiso, Vatetoo oaa. Ora vosa irouto ovii vavuatareiaro ragapa siraoparo, ra viapau oiso ragaipa sirao rovoparo rutu, eera ita-a ira viapau oiso vaisiaverea oiso, Vatetoo oaa. ³⁸ Ari ro ira rera vaaro riro vavata siitoka viapau oiso oureve va kaesa ragai sirova utuoro, eera-a ira viapau vaisiaverea oiso, Vatetoo oaa. ³⁹ ✧ Ari vosa ro ira ora tootooaro ragare taraapareve kovopaoro, ira vaaro tootoo taru opesiperea. Ari ro ira ragai raga-ia ru-goopaoro rera vaaro tootoo eakapareve, ira oiraopa tootoo rutu ourevere taru.

*Ro Iava Ira Vearoa Voria Oureverea
(Mak 9:41)*

⁴⁰ ✧ “Ari ro ira visii veaopareve, eera-a ira ragai tapo veaopare. Ari vosa ro ira ragai tapo veaopareve, ira Pauto tapo veaopare ro ira ragai siporeva. ⁴¹ Ari ro ira profetato veaoreve aue iava uvare Pauto reraaro-a, ira voria ourevere oiso rutu osa vao profet irara vo voriaro. Ari vosa ro ira iravu veaoreve torevoko vovouto, aue iava uvare torevoko vovoua rera vaaro oa purapareveira, ira-a eera voria ourevere oiso osa torevoko vovou irara vo voriaro. ⁴² ✧ Ari vosa irouto voeao iava ragai voeaaro iravivu vatereve uukoa rera ukaiio pieoro, uvare rera-ia taraiparo oiso, Ro Jisas sirova utuparoveira, oire uva oiraopavira oiso visii tavipaavoi ro iava oirato, Ira vao voria rutu ou iraorevere taru.”

11

*Jon Oearovu Disaipel Irara Rera Voeaaro Arureva Jisas Iare
(Luk 7:18-35)*

¹ Jisas vo reo vatereva kovoara purasa auepa katai tau erao (12) disaipel rera voeaaro. Vao isivaaro iava vo uruio kavuoro avaroepa vo uruiro iare tutuu pie uruiro voa voeapa siposiposa.

² Vo osa Jon tuukepa kepa-ia toupaooro Krai vo kovoaro iava uvureva. Oa iava oevu arureva rera voeaaro iava disaipel rera iare Jisas. ³ Uva rera-ia pou viropaoro rera akepaiva oiso, “Esa vii-a vao viigoa

✧ 10:28: Ais 8:11-13 ✧ 10:30: Ap 27:34 ✧ 10:32: Ro 10:9; Re 3:5 ✧ 10:35: Mai 7:6 ✧ 10:39: Jo 12:25
✧ 10:40: Ga 4:14 ✧ 10:42: Mt 25:40; Hi 6:10

iava taviroepa Jon oiso, Iravu uriorovere? Eke aa ro-a irare tuepaiei, eke irai raga?”

⁴ Oire uva Jisas voea vo reoaro pukooro oiso puraroepa, “Vorepata Jon tavisava^o iava orekerovu rutu oara uvuta ora vara keketa oiso-ia, ⁵ ✧ Voosi irara vorevira vuraivoi. Ora voearo oearoa iava kokotoara oisoa kopiipape oea tapo vorevira vokaivoi. Ora voeao oea-ia lepra upiaaro toupaveira oea tapo sisigarueai. Ora voearo uvagi irara oea tapo reo uvuai vorevira. Ora voeao kopii irara rutu oea vorevira tootoopai. Ora voea tapo apota irara oepa Vearo Siposipo puraavoiva, va uvuivoi. ⁶ ✧ Ari vosa irouto ragai goruvira oirao pieparevere rutu, eera-a ira taru rorupareve!”

⁷ Oire uva va iava Jon voeaaro disaipel vorevira kareaepa ovusa Jisas voea isivaaro iava oirara rutu tavitavireva Jon iava. Oiso puraroepa voea akeoro, “Eakea vao kekese avataera vo raaka tapi vo vokio-ia oa-ia Jon iare avataera? Esa pito isiva-ia aisia va ratesa avataera ovusa kiuvu vaisi vurevureparevora, ra? Viapau. Uvare Jon viapau oiso raveravea vaiva siposipoparevora oiso osa pito isi. ⁸ Visii vao eake kekese avataera? Easi pasi irai vaiva oiratoa vai ratepasa avataera osa vearotoa vai-ia kuvuparoera kuvutoa vai? Voearo iava, pasi, irai oirara oearoa vearopara-ia kuvupaoro kepaara raga sovara-ia toupaveira reipa irara vo keparoaro. ⁹ Ari eake irao-a oare avataera? Irai vai profetatoo vai kekese, eke? Iu. Visii tavipaavoi oiso, Eera profetato Jon ira oearovu rutu-ia putepareveira profet irara. ¹⁰ ✧ Aue iava uvare rera iava taviepa Tugoropa Vuku oa-ia oiso puraepa,

Uvuta! Ro sipopaavoi reo kaepato. Ira viipa irarovere, eera ira raiva oara vatatoporevere va ravaaoro viipa.’

¹¹ Visii tavipaa oiraopavira oiso, Jon Baptais kataito ira oirara rutu-ia putereva voeao oea karekeaepa vo rasio-ia. Ari ita, vosa aa ro avuo-a ro ira Pauto vo Saraaria akaipavira toupaveve, eera-a ira Jon-ia putepare rei vaisi oupaoro.

¹² “Voea riro kasipu irara oea rirovira kaureopaaveira Pauto vo Saraarore, uvare oiso ruipapaaveira ra Pauto vo Saraaria pituive rutu va vuri piepaoro. Voea vo pitupituario vao oa rovoiva rutu vo Jon Baptais vo vokiario-ia. Uva touvira vo vovou voka piepaivoi vo vokio iare. ¹³ Varao voeao rutu profet irara ora vao Reo Taisi Moses vaaro oearoa rutu Pauto vo Saraario iava oisoa tavitavipaave vo tugurasa Jon Baptais vo vuutaaro-ia. ¹⁴ Oire vosa vo reo uvu ruipapata, ra oiso ragavira taraita, Jon eera-a Ilaija, ira vo urioaro iava tavitaviepa vo reo. ¹⁵ ✧ Ro ira-ia kokito toupaveve, oire uvureve!

¹⁶ “Uva aa voeao-a voeao oea uvuipaai ra voeao tapo ora areiave vo vokio iavapa irara? Uva voea-a evoea oea oiso toupavoivoi osa kakae vure, oea paupaai vo uupa tapi okakaerovure keerapaoro. ¹⁷ Oiso pura-paoro, Igei visiipa pupiara-ia pupi ragapaio osa reasipatai roru arapa. Ora vo osa gau guruko tapo pura ragapaio osa reasipatai gau arapa.

¹⁸ Jon urioroepa aio kavuvira ora viapau ukaioparoepa aue-ia wain ovi vai aue korovo. Oa iava oiso puraepa, Ira-ia eera tugarato vurito toupave. ¹⁹ Oire uva Oirato Oviitoaaro ragai urioraepa oearovu tapo aiopasa ora ukaiopasa. Oa iava oiso purapaaepa, Rera keketa riro aioto ora riro ukaioto riroara-ia aue wain oviro korovo. Eera-a takis oupa irara vatetoaaro ora voeao vuri irara. Ari ita, Pauto vo goruaro-a vegei vo kovoaro vituario ora Jon. Eva-a oa iava vegei vo kovoaro kuearo eveipaivere.”

Siraovira Rutu Ouruivirovu-ia Varao Oara Viapau Sopaura Oaive Porepai (Luk 10:13-15)

²⁰ Oire ouruivirovu-ia uva Jisas riroara purareva ravoto kovoro oirara porete piepara. Uva viapau oiso oearovu iava sopaura oaive porepa piropa. Uva vo voki-a vao oa-ia Jisas voeare kasipuroepa oiso puraoro, ²¹ ✧ “Siraovira rutu visiipa vao Korasin urui, ora siraovira rutu visiipa Betsaida urui. Vosa ragai oai ravoto kovo

vai puraavori Taia uruireipa ora Saidon urui voari rutu tuariri oiso osa vao-ia oa puraavora visii ruvara-ia, oa iava tuariri vuri irara Taia vata ora Saidon vata oeara rutu vuri varorovi raga-ia tuupaaeri ra vo tuurova gavutara raga ivara-ia paupaave vuri vovouro oaiveva ariipaoro. Uva va- a eva oa iava vo vovouro evara tavario pirori. ²² Oiraopavira rutu oiso osa visii tavipaavoi oiso, Vo vokio vao oa-ia oirara rovirieireverea Pauto ovokia-ia vo siitoka oa ouverea vo uruireo Taia ora Saidon urui, oarea-ia puteverea vo tavaka visii vaaro. ²³ ✧ Ari ita, visii vao Kapaneam vata visiigoa kaeta viroverea vuvuiua iare ora rei vaisipaoro, eke? Viapau. Easi visii oiso vara pieivereea vuri tapire. Vosa ragai oai ravoto kovo vai puraavori Sodom urui-ia voari rutu tuariri oiso osa vao-ia oa puraavora visii ruvara-ia, oire ra vo vokio-ia vearovira toupave Sodom urui. ²⁴ Oiraopavira rutu oiso osa visii tavipaavoi oiso, Vo vokio vao oa-ia oirara rovirieireverea Pauto ovokia-ia vo siitoka oa ouverea vo urui Sodom urui, oa-ia puteverea rutu vo siitoka visii vaaro.”

*Ragai Iare Uriota Reareaa Ousa
(Luk 10:21-22)*

²⁵ ✧ Vo voki-a vao oa-ia Jisas oiso puraroepa, “Aite, vii reipau vo vuvuiua-ia ora vo rasito. Vearovira rutu, uvare varao rutu vatauriva voeao asavira riro tarai irara, oa iava voeaoa vara karekeparivorao akaipa irara. ²⁶ Iu ita Aite, vii vo ruipaaro oisi raga toupai oiso osa va puraparivoi.

²⁷ “Ragai Aitearo vara rutu vasereva ragai vavaearo-ia. Uva viapau irai taraipa Oviitoo-ia, ari Aitetoa raga kataito ira raga taraipa ragai-ia. Ora viapau oiso irai taraipa Aitetoa-ia, ari Oviitoo raga ragai taraiparai rera-ia, ora voeao oirara oepa Aite oaa kareke piesa aueparai.

²⁸ ✧ “Oire visii vao raverave vovou irara orekerovu vavataara kaepaoro visiigoa rutu uriota ragai iare ra visii vatea reareaa. ²⁹ ✧ Ragai vo siposipoaro-a oiso osa evaova kaepa ova vao oa ragai vutuoaro-ia toupavoi. Oa outa ra va kaeta vo ora visii vutuoaro-ia, ra ragai ruvara-ia

tarai outa. Eake iava? Uvare ragai raga gavaure vovou purapaa vo oirara, uvare ora gare pieparai ragai raga. Auere ra visii vao reareaa outa ora visii varaaro-ia urauraara. ³⁰ Vao kae ova ragai vaaro oa tovopaa visii vutuoaro-ia vearoa rutu, oa-ia visii vutuo piepaavoi oa-ia viapau oiso vavataa vaiei. Uva vao rutu-a Vearo Siposipo oa-ia visii kae piepaa varaata.”

12

*Kovo Arapa Tugoropa Pitupitu Sabat-ia
(Mak 2:23-28; Luk 6:1-5)*

¹ ✧ Ovokivu-ia Sabat voki utupavira Jisas vokapareva kukara kovo sovora-ia rera voeaaro tapo disaipel ogoevira toupaooro. Oa iava vo kovo iava tueaepa aue kukara. Uva vara aioiva voea raga disaipel irara.

² Uva va vao kekeiva Farisi. Oa iava rerare oiso puraaepa, “Kekeri vo pitupituo oa purai voeao disaipel oapa tugoropa-peira vo vokio Sabat voki.” ³ ✧ Uva Jisas voea akereva oiso, “Easi viapau pasi vo siposipo vieipataveira vao iava osa tuariri rutu Devit ogoevira toureva ora rera voeaaro tapo?” ⁴ Oa-a vao oa iava Pauto vo kepaaro-ia koataaepa oavu bret aiosa.

Oa-ia oisoa Pauto-ia vuurapa vaisi purapaive. Oa iava oisoa tugoropape rutu voeaopa akuku irara raga. Uva oisoa pris irara raga va aiopaive. ⁵ Easi pasi viapau vo siposipo vieipataveira oa vo vukuo-ia toupaveira oa-ia Reo Taisi toupaveira vao Moses vaaro? Oa voeao iava tavipa-peira pris irara oea oisoa Tugoropa Kepa-ia tauo koko vatatopopaive. Uva oisi eisi kovopaoro Sabat vokiro rutu-ia oisoa Reo Taisi-ia tagaupave. Uva va iava viapau vuria vai voea-ia. ⁶ Visii tavipaavoi oiso, Orugoovuei oa vo rugoo-ia putepaivoi orugooa purapataveira vore Tugoropa Kepa aue Tempel. ⁷ ✧ Ari vosa vearovira rutu vo reore rugoo rovota oreoa oiso purapai, ‘Ragai reasiparai auepa tauo, ragoa kaviko vovou ragapa ruipaparai oirara ruvara iava.’ Ra va iava viapau voea-ia kasipua tovopata oea-ia viapau vuria vai. ⁸ Easi Oirato Oviitooaro raga ira

✧ 11:23: Ais 14:13 ✧ 11:25: 1 Ko 1:26-29 ✧ 11:28: Jer 31:25 ✧ 11:29: 1 Pi 2:21 ✧ 12:1: Diu 23:25
✧ 12:3: 1 Sml 21:6 ✧ 12:7: Hos 6:6

uvuiparoi vo oirara rutu vo pitupitur-oaro rovirieipasa, varao opitupituroa pu-rapaiveira vo Sabat voki-ia.”

Vo Sabat-ia Jisas Vuri Vavaeto Porete Piereva

(Mak 3:1-6; Luk 6:6-11)

⁹ Uva voa vo kavureva Jisas Reo Taisi Uvupa Kepa iare aue Sinagog avaoro voea Jiu vo kepaaro. ¹⁰ ✧ Uva voa toupaveva iravu vuri vavaeto ira iava vavae keruepa. Oa iava oearovu oiso vovoupaaepa ra Jisas tavatavaeive. Oa iava rera akeiva oiso, “E vearopai ra Sabat voki-ia vo kovo purapape oirara ruvarupaoro, eke?” ¹¹ Oa iava Jisas oiso voeare puraroepa, “Vosa irai visii iava iriario sipsip vai rikui vai-ia koveo Sabat voki-ia, ra va iava oiso taraipavio rera-ia, Easi pasi ro viapau oiso sipsip kae pieparoveira vorevira rikui iava, raa?” ¹² Easi viapau sipsip ragui voriaro oirato vo voriaro-ia putepaiveira? Viapau. Oire uva va-a eva oa iava uvuipatai ra oirara tapo

tauvapata Sabat voki-ia Reo Taisi oavisii sirova utupaoro.” ¹³ Oa iava oiso rera tavireva rera ro puko vavaeto, “Vavaea oara irairari va torevokooro.” Uva oisi va piereva. Oa iava oiso pieva osa ovavaevu vearo ovoipaoro. ¹⁴ Uva va-a vao oa iava Farisi voava vo toreoro avaaepa ora reosa, oiso ra rera up-oive.

Kovopatoa Rutu Jisas Pautoa-pa

¹⁵ Vosa Jisas vo reo-ia vao tarai ovoiroepa, oire va iava voa kavuoro avaroepa. Uva riro irara oirara rera sirova utupaaepa. Uva voa-a vo uva riro irara upiapa irara ravotovira porete piepareva. ¹⁶ Oa iava oiso voea tavipareva voea vosipaoro, “Opeita vao iava tavipata-vere ragai iava poeravira.” ¹⁷ Eisi osa iava vo reo purareva Pauto profetato gisipoaro-ia Aisaia vao oirao pieoro oa purareva Jisas,

¹⁸ ✧ ‘Ro-ia ragai reraaro kovopato ira ropoavora rera reesioro. Ira kavikopaaveira rutu vovouisi-ia rera-ia rorupaoro. Ira-ia ragai

reraaro Tugoropato Uraurato tovo pieaverea. Ira vao kosi piereve ra-gai vaaro oirara rovirieipa pitupitu vo ratau tou irarapa.

¹⁹ Eera ira viapau kaureoparoverea ora vi-apau oiso rirovira keeraparoverea takatovira reopaoro vo raivaro.

²⁰ Aisivu pito isi aisia vikopi. Uva viapau oiso ra vaisi sigu piereve voava. Iravu wik vuravu iava ira gava-gavaruvira rovapa. Oire ra va iava rera viapau oiso roko piereve rutu. Oire kovopareverea vo tupaoro vo tugurasa uva ovovourovu rutu vo pitupituroaro-ia rera vaaro tore-voko pitupitu puteve.

²¹ Uva oearovu osararovu iava ratau tou sararo rera-ia raripaaverea rerare tuepaoro.’

Uva Jisas Vaisiiva Oiso, “Bielsebul Vo Goruaro-ia Kovopareveira”

(Mak 3:20-30; Luk 11:14-23, 12:10)

²² Uva vo voki-a vao-ia oa-ia iravu sipoiva oirato ira-ia oisoa toupaveve vurito tugarato. Ira iava osireitoarei voosisiepa, ora gisipo tapo rera iava tupao viropa. Oa iava Jisas rera ravotovira porete piereva. Uva vorevira vurareva ora reoreoroepa tapo. ²³ Oire uva va-a vao oa-ia voeao riro irara tavetave iraopaiva. Oa iava oiso puraaepa, “Easi pasi Devit Oviitoaaro-a ro-ia ira roporeva Pauto, eke?” ²⁴ Uva va iava Farisi va uvuoro oiso puraaepa, “Easi oiso ragavira vao vituaro toupai. Oa vituaro iava tugara vera purapareveira aue vo goruaro iava Bielsebul tugara kare turaroaro.”

²⁵ Ari ita, tuariri tarai rovoroea voea varaaro-ia rugorugooara. Oa iava voeare oiso puraroepa, “Vosa oevu oirara oavu katai sara ora roopa pieave, oire ora upoave ra va iava ora opesi pie ovoiave. Ora vosa oevu katai urui iava eke katai kepa iava, ra ora roopa pieave vo sararei puraoro, oire ra ora upoave ra vo urui eva eke vo kepa eva viapau tupaive, ora opesi pie ovoiave.” ²⁶ Ari vosa Seten voeao sigureve ora rera voeaaro tugara kare, oire ra va iava rera vo saraaro

pute ovoireve. Ra apeisi ragavira rera vo saraaro goruvira toupave? ²⁷ ✧ Vosa oiraopavira Bielsebul ragai tauvareve vo tugara kosi piepaoro, oire ra irou voeao oea visii tauvapaiveira vatepaive gorua tugara kosi piepasa? Oire voea evoea visii raga voeaaro oea raga oiso visii vo vovouroaro ratarataa vovouro oavisii oiso kareke pieive, Visii-a vakuvakupaaverea. ²⁸ ✧ Ari ita, vosa Pauto reraaro Uraurato ragaipa gorua vatepareveira, oire ra rera vo goruaro-ia tugara kosi piepaa. Ra va iava oiso taraipata, Pauto vo Saraaro pou pirara visii iare osa viapau va eveitavora.

²⁹ “Apeisi-a uvuipa irai oiratoa vai ra riro varivaritoa vai kepaa vaiaro-ia koataro vore, ra auero vaiaro kavirusa? Easi viapau uvuipai. Ari vosa rera tuuke rovoreve iroiro-ia, oire va iava orekerovu rutu rera varaaro kavirureve.

³⁰ “Vosa irouto ro ira viapau oiso ragai tapo kovopareve, ira-a eera ragaire isivapa. Ora vosa irouto ro ira viapau ragai iare oirara gurupareve, uva rera-a eera ira oirara sikasikapareveira ragai arova.

³¹ “Uva eisi osa iava visii tavipaavo oiso, Pauto vuriara rutu verarevere ora orekerovu rutu takau reoro varao oara purapaiveira oirara rutu. Ari vosa ro ira Tugoropato Uraurato takaupareve rera akai piepaoro, eva-a oa-ia viapau Pauto uvuipa ra va verareve rera iava va vao vuria oaro.

³² Vosa ro ira oavu purareve takau reo ragai-ia, oa-ia uvuipa Pauto ra va verareve. Ari vosa ro ira Tugoropato Uraurato takaupareve, oa-ia viapau uvuipa Pauto oiso ra va verareve rera iava. Eva rera vaaro vuria oava toupavereve vo vokio ora vo vokiri utupavira rutu. Viapau va-ia opesia vaiei.

Vo Vuri Ova Kuearo Iava Toupai (Luk 6:43-45)

³³ “Vosa vearo ova, oire vo eva kuearo tapo vearovira toupave. Ari vosa vuri ova, oire vo eva kuearo tapo vurivira toupave. Oire ra va iava vearovira vo evarei eveipari oiso, Vearo ova vao oa kuearo oiso toupai, ari vuri ova vao oa kuearo oiso toupai. ³⁴ Visii vao-ia rakoru

ovii iraraaro. Visiigoa uvuipatai vearo reo purasa, raa? Apeisi ragavira? Uvare vuri irara visii! Eake iava? Uvare eakero epao visii sopaaro-ia evara oara raga visii gisipoaro iava kosipa piroveira. ³⁵ Ro vearoto oirato ira sopaaro-ia vearopa rugorugooro toupave. Oire ra oisi raga ita vearo reoro kosi piepareve. Ari ro vurito ira sopaaro-ia vuri rugorugooro toupave. Ra ita oisi raga ita vuri reoro kosi piepareve.

³⁶ “Ari ita, oiso visii tavi iraopaa, Varao reoreo akukuro raga oara purapaiveira oirara rutu, oarare Pauto voea rutu akerevereve vo vokio-ia oa-ia oirara rutu rovirieirevereve. ³⁷ Oire uva va-a vao osa ragavira Pauto visii oirara eveipaoro visii rovirieirevereve oiso, Vearoto-a ro ari vurito-a ro vara iava varao oara gisipoara oavisii iava kosipapi.”

Vo Oearovu Oirara Jisas Akepaiva Ravotoara Kekepasa

(Mak 8:12; Luk 11:29-32)

³⁸ ✧ Uva vo voki-a vao oa-ia tarai irara Reo Taisi-ia oiso puraaepa ora oearovu Farisi-pa irara, “Tisato. Igei oiso ruipa-paiei ra oai purari ravotoa vai, ra oai kekeio.”

³⁹ Oa iava oiso puraroepa, “Oirara voeao vuri irara oirao pie asa irara vo vokio iava oea taraa ragapaiveira oiso, Eake ravoto reesi vai kekeoro oirao pieive? Ari ita, ragai arepata, uva viapau oiso ra visiipa va puraa. Ari vao raga vao oa keketavereve oiso osa piereva Jona ravotovira. ⁴⁰ ✧ Vo tuariri uva Jona vo peva-ia voki toureva ora vo peva-ia rupa riroto atarito sopaaro-ia. Uva eisi osa ragai ro Oirato Oviitoaaro vo peva-ia voki touavereve ora vo peva-ia rupa vo rasito sovara-ia.” Uva Jisas ora rera iava vo reo tavipareva voeapa oiso,

⁴¹ ✧ “Utupaua Pauto oirara rovirieirevereve vo vokio-ia oa-ia voeao Niniva kortua-ia toreavereve. Oire ra vo vokio iavapa irara togaive reoara-ia. Eake iava? Uvare Jona vo reoaro uvuiva vao oa-ia voea tavireva. Oa iava sopaura oaive poreiva. Ari ita, vo toupave ro ira Jona-ia putepare vo osa viapau rera vo reoaro uvupata vovouisiro

oavisii poresa. ⁴² ✧ Vo osa vo voki-a vao oa-ia Pauto oirara rovirieireverea ovusa kwin o oisova Siba rovirieia-ia toreoverea. Oire ra voeao vo vokio iavapa irara to-gaeverea reoara-ia. Eake iava? Uvare oira o kwin tauai rutuva urioopa Solomon vo taraiaro uvusa, uvare riro taraito-a. Ari ita, uva vo touparevoi ro ira Solomon-ia puteparevoi.” [Jisas ora rera raga iava voea tavipareva.]

Vurito Tugarato Voreroepa

(Luk 11:24-26)

⁴³ “Vo osa iravu iava kosiro viro ro-ia tugarato rera kavuoro vore avaoora raaka tapi voa ora rerapa toua vaire taraasa reareaa taraapaoro. Oire ra taraa ragaparevora. ⁴⁴ Oiso puraro, Voreparai vo kepao iare uva tou rovopaavora turiri. Oire vorero vo kepa kekesa vo rara vo kepa viouive, ra vo kepa-ia viapau irai. ⁴⁵ ✧ Oire uva va-a vao oa-ia oisoa oevu erao vatara tugara tuvetuvepareve ora rera iare, voeao oea vo vovouroaro vuri vovouro oisoa rera vo vovouroaro-ia putepaive rutu. Oire uva voea rutu tapo koataro vorevira voea tapo toupasa voa. Ra va iava rera vo touaro ro oirato vuri iraope rutu vo touo-ia puteoro oa-ia rera ro rovopato tugarato oisoa rera sopaaro-ia tou rovopareve. Uva oisi raga ita voeao toupavereva vuri irara vo vokio iavapa irara.”

Jisas Aakoaro Ora Rera Araoko Iraraaro Urioepa Rerare

(Mak 3:31-35; Luk 8:19-21)

⁴⁶ ✧ Jisas tovira oirara vatepareva reoara osa aakova urioopa ora araoko irara, oisore ra rera tapo ora reoave. Uva ratau toupai. ⁴⁷ Oa iava iravu rera tavireva oiso, “Aako oara uvuri ora araoko irara oara vo avao ratau torepai. Oea vii kekesa auepaai.” ⁴⁸ Oa iava Jisas rerare oiso puraroepa, “*Trouva aako? Ora irou irara araoko irara oaa?*” ⁴⁹ Oire uva ora rera voeaaro-ia disaipel pirooro oiso puraroepa, “*Aako keketa ora araoko irara oaa.*” ⁵⁰ ✧ Vosa irouto Aite vo vovouaro sirova utuparo ro ira vuvuiua-ia toupave, eera araokotoa oaa ora taataava oaa ora aako.”

13

Vo Toupai Reo Ruu Oiratoa Iava Ro Aio Takuraro Vikipato Varuparo

(Mak 4:1-9; Luk 8:4-8)

¹ Uva vo voki raga-ia Jisas kepa iava kosiro viropa toko rovu ruvara-ia pausa. ² Uva riro irara rutu oirara ora guruaepa rera ruvara-ia. Oa iava oavu-ia uvua kaero viropa voa pausa ovusa oirara rutu rogaraua-ia torepaaepa. ³ Uva riroara rutu reoara purareva voeapa voa aue-ia ovoovo reo. Oa-ia oiso puraroepa voeare, “*Travu iava uvupata ira avaroera wit kokoro vikisa varuparo.*”

⁴ “*Uva vikivikiparoera aue wit osa oar-avu vo kovepaera raivaaro osa kokio kare voa vara aiopasa uriopaaera.*” ⁵ Osa oaravu vo kovepaera avekeara ivara-ia vo uva viapau riroa vai rasia vai toupai. Uva eisi-a osa iava ikauvira kova ragapaera. ⁶ Vo osa ravireo kaeparo viro vara raverave piesa vara erako pieoro, aue iava uvare viapau vavurupara vai vara piepaivora vara wit kovaro. Oa iava kopiipaera. ⁷ Ari oaravu vo kovepaera kokopa kouro sovara-ia varao rokarokapara. Oa iava vara ururao papatapaivora rokarokapa kouro vara ruupasa. ⁸ Vo osa oaravu wicara vo kovepaera veoro rasi-ia, uva voa rirovira rutu wicara kuepaera oiso, oar-avu katai vovoto (100) kuero, ari oaravu katai vatara tau (60) kuero, ari oaravu vo peva tau (30) kuero. ⁹ Vosa irai-ia kokitoa vai karuvira toupave, veaopai ra va uvureve, uvare uvupatoa ita kokito.”

Jisas Vo Pitupituario Vo Reo Ruuro Pura-pasa

(Mak 4:10-12; Luk 8:9-10)

¹⁰ Uva disaipel irara rera voeaaro urioaepa oiso purasa rerare, “Eakere reo ruuro purapariveira voeare?” ¹¹ Oa iava voeare oiso puraroepa, “*Ari ita, Pauto visii kareke pierevora aue iava vatau reoro vituario varao Pauto vo Saraaro-ia oara toupaveira. Ari voeao, viapau.*” ¹² Vosa iravu orekerovu-ia pitupareve. Ra ita Pauto oaravu ita vatereve, ra riroara rutu pura piro rerapa. Ari vosa ro ira oaravu-ia garearavi pitupareve oara evara opesi

ovoiperea rera arova. ¹³ ✧ Ari ita, ragai reo ruu vituaro iava voeapa oiso ragavira puraparai. Uva vura ragapaivo osa viapau vo reo vituaro eveipaivo. Ora va uru pie ragapaivo osa viapau va-ia taraipaai. ¹⁴ ✧ Oire voea-a evoea oea-ia vo reo oirao pievira karekepai oa purareva Aisaia profetato oiso puraoro,

‘Visii vao reoara uvu ragapata oa iava viapau taraipatai vara vituaro-ia. Vara vura ragapata uva viapau orekevu avu vai eveipatavoi.

¹⁵ ✧ *Aue iava uvare voea ita iava rugorugooara vavagisiepa ora kokiara voea iava uvagiepa, uvare voea raga ora uvagi pieaepa. Ora osireiara oaive voea iava aauepa, uvare voea raga ora voosi pieaepa. Aue vituaro vosa viapau oisi eisi ragavira toupave, ra va iava vearovira vurapaive ora voea varaaro iava osireiara. Ora vearovira tapo uvupaive voea varaaro iava kokiara vo rara tapo voea vaaro rugorugooara karuvira toupave. Ra va iava ragai iare ora goripaave, ra voea porete piepaa vorevira.*

¹⁶ *“Ari ita, visii vao rorupata, uvare visii varaaro osireiara uvuipai orekerovu kekepasa, ora kokiara visii varaaro uvuipai oreorovu uvupasa. ¹⁷ ✧ Oiraopavira rutu oiso osa visii tavipaa oiso, Tuariri riro irara profet irara ora oearovu torevoko irara oea oisoa ruipapaave orekerovu Pauto vo Saraaro iava vara kekepasa, ra va iava viapau vara kekepaive vara oara kekepatavoi vo vokio. Ora varapa ruipapaave vara uvupasa vara oara raga ita viapau vara uvupaive, vara-oia oara oupatavoi ragai ruvara-ia vo vokio.*

Reo Ruu Vituaro Aviavi Piereva Jisas Aue Iava Ro Aio Takuraro Vikipato (Mak 4:13-20; Luk 8:11-15)

¹⁸ *“Visii uvuta ro iava oirato ira-ia reo ruu vituaro toupai aue iava wit takuraro vara oara vikiparevora varuparo. ¹⁹ Oire vo osa oisoa oirara rutu voeao vo Pauto vo Saraaro-ia reoara rutu oisoa uvupaive, ra viapau roroioapaave vara-ia. Uva va-*

eva oa-ia oiso toupai osa takuraro kove ragapapeira raivaro. Oire ra Seten ikau-reve vo takuraro verasa vara oara oisoa pau ragapareve Pauto voea sopaaro-ia. ²⁰ Uva oaravu wit takuraro kovepaaepa vo uva rirovira toupave avekeara. Oa oiso toupai, Ro ira ikavira Pauto vo Saraaro iava vo reo uvureve, ra va iava rorupareve rutu. ²¹ Osa viapau rera sopaaro-ia oriruvira toupave vo reo oa uvupareve. Oreoa oiso toupai osa ikopito ro ira viapau avekeara rutu-ia goruvira pitupare rokopaoro. Oire utupauavi oearovu Pauto vo reoara tekipasa opitupiturovu purapaive ro oirato vuri piepaoro. Oa iava rera vaaro rari vuku viapau uvupai ra gorupe vo osa va kavureve. ²² ✧ Oire vo osa oaravu wit takuraro kovepaaepa vo uva kokopa kouro toupai uva va-a eva oiso ragavira toupai, Ro ira Pauto vo reoara uvu ragareve varaore rirovira vovousopaoro vo rasio-ia oiso osa vara orekerovu varaura oritopasa ora auero moniara. Uva vara-a evara oara oisoa Pauto vo reoara vuri piepave vo rera sopaaro-ia, ra viapau aio kue vai rera-ia karekepe. ²³ Ari vao wit oa kovepe vo vearo rasia oa oiso toupai, Ro ira reo uvuro vo rara rerapa aviavive, oire ra vare rugooparo. Oa iava rerapa kueue oiso, katai vovoto (100), ora katai vatara tau (60), ora vo peva tau (30).”

Reo Ruu Aue Iava Isiso Kou Vuri Kou Vao Oa Karekepapeira Varuparo

²⁴ ✧ Oire uva Jisas oavu reo ruu vatereva ita voeapa oa-ia oiso puraroepa, *“Pauto vo Saraaro oa oiso toupai, Iravu oirato vearo takuraro wit takuraro vikipareva varuparo vo rera voaro. ²⁵ Ari ita, vo osa oirara rutu uusiave osa rera ro keripato urioro. Oire ra vuri takuraro isiso takuraro vikireve wit takuraro sovara-ia. Oa iava vorero. ²⁶ Oire uva wit kovo kovaepa. Oa iava kuesa auepaepa. Uva vuriva isiso kekeiva vo kovo sovara-ia. ²⁷ Oa iava kovopa irara avaaepa ro iare ira vo kovoaro-a. Uva rerare oiso puraaepa, Turaro. Igei oiso rugoopaiei, Vearoara rutu wit takuraro vikirivora varuparo. Uva eake iava vuri kou isiso kou karekei?”*

²⁸ “Oire uva oiso voeare puraroepa, Easi keripatoa va-ia eera ira eisi evo kovo pierevo. Oa iava kovopa irara oiso rerare puraaepa, Uva apeisi vovoupau? Ra avai oira aruosa eira vuriva isiso?” ²⁹ Uva voeare oiso puraroepa, Viapau. Teapi aruopaoro isiso kou vuri kou sovara-ia wit tapo tatepata. ³⁰ Vairei rutu eakata, ra vairei rutu riroere vo tugurasa uva vairei kuearo tokopere. Oire ra visii tavia visiigoa vo kovoaro-a. Ra oira vuriva isiso guru rovtavere oira tutuukeoro vo tuukero kasisa. Oa isivaaro iava wit kuearo gurutavere ragai vo kepaaro-ia aio orirupa kepa.”

Vo Toupai Mastet Kuearo Iava Ora Yis Reo Ruu
(Mak 4:30-32; Luk 13:18-21)

³¹ ✧ Jisas voea vatereva oavu reo ruu oa-ia oiso puraroepa, “Sara vao Pauto vaaro oa oiso rutu toupaveira, Oavu aioa oa oiso vaisipaveira, mastet. Uva iravu oirato oaravu oureva vara pausa rera vo kovoaro-ia va kuearo iava. ³² ✧ Gare isivi rutu aisia-ia putepaveira orekerovu rutu kuearo. Uva vosa kovape, ra kovaoro ipape, ra vara rutu-ia puteve evaora riropavira rutu rao puraoro. Ra virata kokioro uriopaave epitapasa voa.”

³³ ✧ Oire uva oavu ita kosi piereva reo ruu voeapa oa-ia oiso puraroepa, “Vao Sara Pauto vaaro oa oiso rutu toupaveira osa yis. Vosa iriavu riakova va oueve va tapo uveresa aue tapo plaua, oire va iava va vao plaua kae piro riropaoro.”

Jisas Tavitaviparoepa Reo Ruu Raga-ia
(Mak 4:33-34)

³⁴ Vo reoro rutu varao oara-ia Jisas voeapa oirara rutu oiso siposipopareva ruuvira. Uva viapau oiso oai-ia voeapa aviavi pievira taviparoepa. Ari ruuvira raga voeapa siposipopareva. ³⁵ ✧ Uva eisia osa vo reoa vao oa iava siposiporeva voeapa vo reo oirao piesa oa vatereva profetato. Oa-ia oiso puraroepa, ‘Ragai gisipo karuavere ruuvira reoro. Ora vo reoro iava tavravere vatau

reoro, oreoroa oisoa toupave vova vo rasio rovoaro.’

Reo Ruu Vituaro Aviavi Piereva Jisas Vuri Kou Iava Isiso Kou

³⁶ Oire uva Jisas voea arova oirara avaroepa kepa iare. Oa iava vao rera iare rera voeaaro disaipel irara utuaepa oiso rerare purasa, “Igei taviri vao iava reo ruu aue iava isiso kou vao oa karekeepa vo varuparo. Va vituaro kosi pieri igeipa.”

³⁷ Uva voea vo reoro pukooro Jisas oiso puraroepa, “Ro oirato ira vearo takuraro vikireva eera-a Oirato Oviitoaaro Ro Ropoto. ³⁸ ✧ Uva va-a vao kovoa vo-ia rasitua rutu-ia. Ari aue-ia vao-ia wit takuraro kuearo, voeao oirara oea Pauto vo Saraaro sovara-ia toupaveira. Uva isiso vuriva oiso osa oearovu vuri irara Seten voeaaro. ³⁹ ✧ Eera ro-ia keripato ira oisoa isiso takuraro vikipareve, ira-a vuriara aue Seten. Oire uva vo voki-a vao-ia aio kovo aioaro gurupa voki, vao-ia ovoioapa vuuta oa-ia aioara guruiverea voeao-ia purapurapa irara ensel. ⁴⁰ Ovokia-ia taru vuriva isiso guruiverea oira vikisa tuituia-ia. Eisi raga osa pieiverea Ovoioapa Vuuta-ia vao vo rasitua-ia. ⁴¹ Uva Oirato Oviitoaaro enselpa irara siporeverea ora rera voeaaro. Ra orekerovu rutu ouive varao oara oirara oirao pie vovouroaro vuri piepaveira ora voeao tapo oirara oearoa vuri pitupituro purapaveira. Oea vova veraiverea Pauto vo Saraaro-ia. ⁴² Uva vo voea vikiiverea riroa-ia tuitui kasi. Uva vo kasi-a vao-ia tuitui kasi oa-ia vurivira gaupaiverea siraovira ora reuriara oaive kuripaoro. ⁴³ Oire uva vo voki-a vao oa-ia voeao Pauto voeaaro oirara torevoko irara sisikorepaveira aviavipaoro oiso rutu roropaoro osa ravireo vo Aiteto oaive vo Saraaro sovara-ia. Ari ita, ro ira-ia kokito toupave oire vo siposipo orirureve.

Reo Ruu Ro Iava Oirato Ira Moni Bokis Kekereva

⁴⁴ ✧ “Vao-ia Pauto vo Saraaro oa oiso rutu toupaveira osa moni bokis vao oa oisoa vataupape varuparo kovoa-ia. Uva iravu va kekereva. Oa iava va vataureva ita vorevira. Uva va-ia rorupaoro kareroepa oaravu rutu-ia moni ousa ora rera varaaro.

✧ 13:31: Mai 4:1 ✧ 13:32: Esi 17:23 ✧ 13:33: Ga 5:9 ✧ 13:35: Sam 78:2; Ro 16:25-26 ✧ 13:38: Jo 8:44
✧ 13:39: Re 14:15 ✧ 13:44: Ais 55:1

Uva vara voriiya rera ruvara-ia. Oa iava vo moni-ia vo rasi vorireva ora rerapa.

Reo Ruu Vao-ia Aue Iava Aasi Isi Riro Vori Isi Rutu

⁴⁵ “*Vao-ia Pauto vo Saraaro oa oiso rutu toupaveira osa ro iravu oirato ira oisoa aasi isirore taraapareve vaisiro voripasa.*

⁴⁶ *Oire uva aisiyu kekereva vearo isi rutu. Oa iava orekerovu rutu-ia ora rera varaaro monia ousa avaroepa. Oa iava vaisi vorireva vaisio vearo isi rutu aasi isi.*

Reo Ruu Kuverava Iava

⁴⁷ ✧ “*Pauto vo Saraaro oa oiso rutu toupaveira osa kuverava o iria oisoa vikipaive toko rovu-ia. Oire ra oira-ia osasararovu rutu kuverapaive aue atari.*

⁴⁸ *Oire vosa agasio kuverava, ra oira ivuoro oira vera pieive. Ra pauave vearopa kare rovirieisa voea guruoro atari kare. Ra vo kareo tovoive vearopa kare vo pekuri-ia vo kareo vuri kare vikipaoro.* ⁴⁹ *Eisi osa toupai vao-ia Ovoioa Vuuta osa pieiverea vo rasio-ia voeao enselpa irara. Oea urioaverea vearopa irara sovara iava vuri irara roporopopaoro* ⁵⁰ *voea vikipasa tuitui kasi-ia. Oire uva voa-a evoa uva vurivira siraopaaverea gaupaoro ora reuri oaive raga kuripaoro.”*

Oirato Ro Ira Airepara Ora Rutaara Oupaveira

⁵¹ *Uva Jisas oiso voea akereva, “Asi visii vai taraipatai varao vituaro-ia reoara?” Uva oiso rera taviiva, “Iu.”* ⁵² *Oa iava Jisas voeare oiso puraroepa, “Oire vo osa voea voeao tarai irara Reo Taisi-ia vao Moses vaaro oea uvuipaai ra Pauto vo Saraaro-ia tapo tarai oupaave. Oea oiso toupai voisa ro ira kepa tokipareve rera vaaro kotokoto gurupa kepa. Oire ra voa koataro oaravu ousa airepara ora rutaara, ra vara rutu kosi pierieve.”*

Vo Jisas-re Isivaaepa Nasaret Vata (Mak 6:1-6; Luk 4:16-30)

⁵³ ✧ *Oire uva Jisas reo ruuro pura rovorevoiva, vo urui kavuoro avaroepa.*

⁵⁴ *Uva voare avaroepa vo ora rera vo taerearo rutu-ia voa Pauto vo rearo*

vatesa oirarapa Reo Taisi Uvupa Kepa Sinagog. Uva va-a vao oa iava ora sitaaepa. Oa iava rirovira tavetave iraopaiva oiso purapaoro, “Vo tarairo-ia ora varao ravotoara, ovu irao vara ourevorao rera ro-ia?” ⁵⁵ ✧ *Esa kepa paupatoa avu oviitoaaro-a ro-ia, eke? Easi viapau oiso Maria oviitoaaro-a ro-ia? Ora viapau oiso rera araoko iraraaro-a voeao-ia, Jems vase ora Josep, ora Saimon, ora Judas evoea?* ⁵⁶ *Ora vairo taataa riako rutu airoa vigei tapo toupaveira? Oire uva ovu rutu-a vo uva varao ou iraorevorao?”* ⁵⁷ *Oa iava Jisas voeare oiso puraroepa, “Ari ita, profetatoapa avivikepaaveira vo uruiara rutu. Ari vo ora rera vo uruiaro rutu uva viapau avivikea vai ei rerapa ora vo rera vo kepaaro rutu-ia.”* ⁵⁸ *Uva va-a vao oa iava viapau uvuiparoepa ra riroara vai rutu purareve ravotoara vai vo urui-ia vao rera vaaro. Aue iava uvare viapau rerapa avivikepaaepa ora oisoa rera vo reoroaro reoroaropaive.*

14

Jon Baptais Kopiiroepa

(Mak 6:14-29; Luk 3:19-20, 9:7-9)

¹ *Oire uva vo vuuta-a vao oa-ia Herot ro Galili vata turaroaro Jisas iava uvureva.*

² *Oa iava ora rera voearo kovopa irara tavireva oiso, “Jon Baptais eera ira tova tapi iava toreroi ravotopa goru ouoro.”*

Oire oiso-ia osa ragavira iava Jon-ia rugooroepa. Aue vituaro iava uvare

³⁻⁵ ✧ *Herot ira Herodias oureva rera araokotoaaro Filip vatuavaaro. Iriapa oisoa Herot-re oiso puraparo Jon, “Viapau uvuipai ra araokotoara riakovaaro ouri. Viapau oisi torevokopapeira.” Oa iava Herot Jon-ia rovorovosiparoepa, oiso ra rera uporeve. Uva aue ragapa uririparo Jiu-pa irara, oa iava viapau voa rera uporeva. Aue iava uvare voeao Jiu-pa irara oiso rugorugooapaepa, Profetato ro-ia Jon. Oa iava Herot Jon raureva rera tuukesa sen iro-ia. Uva rera toforeva tuukepa kepa-ia.*

⁶ *Oire uva vo voki-a vao oa-ia Herot kavaueva aakova ovokia-ia aioa purareva*

vo voki-a rugorugooro vao oa-ia rera kavaueva. Uva oearovu rutu tapo pau-roepa vo aio-ia vao-ia. Uva vo aio aiopaiva osa Herodias oviivaaro urioopa vearovira rekurekusa rauraupaoro voea rutu osireiario-ia. Oa iava oira vurapaoro rirovira Herot rorupareva rutu ovusa rekurekupaeva. ⁷ Uva reo ovoi purareva oirare oiso puraoro, “Vosa eakepa ruipapau, oire ragai taviri, ra vii vatea oai.” ⁸ Uva aakova Herodias oirapa orugoovu vateeva oa-ia oiso puraopa, “Jon Baptais kukuearo tokopari. Ra ragaiapa oira tovoru tauo vai-ia.”

⁹ Uva eisi-a osa puraoiva, King Herot sopaaro vavataroepa. Oire uva vorevira vo reore rugorugooroepa ita oa purareva voea osireiario-ia oiso puraoro, “Vosa eakepa ruipapau, oire ragai taviri, ra vii vatea oai.” Oa iava oira vo rugooaro iava pura ovoi piropa. ¹⁰ Oa iava iravu arureva tuukepa kepa iare Jon Baptais kukuearo tokosa. ¹¹ Uva rera kukuearo sipoiva iriavu-ia tauo. Uva oira vateiva o tavauruva vo koko. Oa iava vo koko siposa avaopa aakovapa. ¹² Uva voeao Jon voeaoro disaipel oea urioaepa varaua ousa rera iava voua tovasa. Uva rera tovaivoiva Jon, avaaepa Jisas tavisa.

Jisas Ravoto Aio Purareva Vo Vavae Tukupa (5,000) Aue Oira
(Mak 6:31-44; Luk 9:10-17; Jon 6:1-13)

¹³ Jisas vo reo uvurevoiva, vo uruio kavuoro avaroepa oavu-ia uvuoa ipasa uvavure avasa kuvau tapi uva viapau oirara vai toupave. Rera raga voare avaroepa. Oire uva rera iava uvuoro oirara rutu uruiara oaive kavuoro rogaraua-ia utuaepa toko rovu sirova rera iare. ¹⁴ Uva voava Jisas veraro viropa. Oa iava riro irara rutu kekereya oirara. Uva voeapa siraoroepa. Oa iava voea iava oearovu upiapa irara porete piereva ravotovira.

¹⁵ Uva vokiariovi rera voeaoro disaipel urioaepa rera iare oiso purasa, “Kuvau tapi-a vo-ia uva viapau oirara vai toupaveira. Uva apeisi viapau voeao arupari, ra avave aioara vai vorisa ora voeapa voraro uruiara vo vuutavio-ia?

Teapi ogoevira voeare vokipe.” ¹⁶ Oa iava Jisas voeare oiso puraroepa, “Eake iraore avaavere? Visii raga voea vateta aioara vai.” ¹⁷ Uva oiso puraaepa rerare, “Viapau oiso igei aioa vai ei vo-ia. Ari vo vavaevi raga aue bret oava toupaiora kataitoarei atari.” ¹⁸ Uva voeare oiso puraroepa, “Varaviva uriota vore ragai iare.”

¹⁹ ✧ Uva oirara tavireva ora riakora oiso, “Pauta evoa isiso kou ivara-ia.” Oa iava vo vavae oureva breteara ora ataritoarei. Uva vara-ia pitupaoro vuvuiua-ia vurareva vearo vaisi puraoro. Oa iava breteara rekarekareva disaipel vatesa. Uva oirara vatevateiva vara. ²⁰ Voea rutu aioiva, oa iava vukuaepa. Oire uva ururukoara guruguruiva varao oara arova vukuaepa. Uva oisi raga disaipel irara katai tau erao (12) agasi pieiva aue pekuri. ²¹ Uva voea voeao oirara oea rutu vo aio aioiva vao vo vavae tuku rutu (5,000). Ari ita, viapau riakora vieiiva ora kakae vure.

Jisas Toko Rovu Ivara-ia Vokapareva
(Mak 6:45-52; Jon 6:15-21)

²² Uva Jisas rera voeaoro disaipel tavireva oiso, “Uvuoa-ia irata vavo oisore ivirova varata toko rovu iava.” Oire uva oiso ruipaparoepa ra oirara ruture koruro, ra voreave kareoro uruiara oaive iare. ²³ ✧ Uva rera raga oavu-ia pukuia-ia iparoepa voa varirisa. Oire uva voa toupaveva osa rerare ovaiaepa. ²⁴ Osa tauai rutu avaaepa uvuoa-ia disaipel irara raga. Oa iava vo rovu toko rovu vuruvuruaro rutu-ia ora tovoaepa. Uva voa riroto kiuvu voeare vusireva. Oa iava toruva uvuoa sisiputapaeva voa voeava. ²⁵ Uva avipaepa ovusa Jisas voea iare uturoepa toko rovu ivara-ia vokapaoro voea ruvara-ia pou virosa, ovusa ravireo kae viro asavira toupaveva. ²⁶ Oa iava rera tueiva osa vokapaoro urioparoepa toko rovu ivara-ia voea iare disaipel. Uva rirovira rutu rikerikepaoro oivepaoro uriripaaepa rera asavira. Oa iava oiso puraaepa, “Avoeao, asi tugarato-a ro!” ²⁷ Uva ikauvira Jisas voeare oiso puraroepa, “Opeita uriri ragapata. Sopaura oavisii goru pieta. Easi ragai-a vao ragoa uturai.”

²⁸ Uva Pita rerare oiso puraroepa, “Vosa vii-a vao Turaro, oire ragaire keerau. Ra vii iare oisi eisi vokaoro uriora vo vao ivara-ia rovua.” ²⁹ Uva Jisas oiso puraroepa, “Uriou.” Oa iava Pita uvua o iava rere ovoiro voka rovoparoepa uuko rovu ivara-ia Jisas iare. ³⁰ Uva kiuvu sovooro uririroepa. Oa iava roko rovosa auepaoro osa oiso puraroepa, “Turaro! Ragai-ia pituri!”

³¹ Oire ikauvira Jisas vavaea tovoreva Pita-ia pituoro. Uva oiso puraroepa, “*Gareavi raga-a eva raria oava touparivoi. Eakere vo rugorugoorei rutuva toupari?*”

³² Oire uva voava kaesi viropa uvua iare osa kiuvu rakote ovoiroepa. ³³ ✧ Osa voeao oea uvua-ia tupaiva oea oiso purapaaepa rera-ia vuurapa vaisi purapao, “Oiraopatoa rutu vii Pauto Oviitoaaro.”

*Jisas Riro Irara Upiapa Irara Porete
Piereva Genesaret Uru-ia
(Mak 6:53-56)*

³⁴ Uva toko rovu ivirooro rereiva Genesaret iare. ³⁵ Uva voea voeao voava vo-ia rera eveiiva oiso, Eari Jisas-a ro-ia. Oa iava reo vikiaepa uruiara rutu iare varao Genesaret taere sovara-ia. Oa iava upiapa irara rutu sipoiva rera iare. ³⁶ ✧ Osa iava rirovira rutu rerare oiso purapaaepa, “Jisas, igeipa vaseri eera iava kuvupato, ra rera raga vatuaro-ia pitupaoro poretepaio.” Uva va iava oisi voeapa rera iava ora vaseroiva, rera vatuaro-ia pitupaoro porete ovoipaaepa voea rutu.

15

*Pauto Vo Siposipoaro Aao Irara Vo
Siposiporoaro-ia Putepaiveira
(Mak 7:1-13)*

¹ Oire uva vo yuuta-a vao oa-ia Farisi ora oearovu Reo Taisiro-ia tarai irara oea Jerusalem iava urioaepa Jisas iare. Uva oiso puraaepa, ² “Apeisi iava voeao disaipel Reo Taisi-ia tagau iraopaiveira vigei aao iraraoro varaaro? Aue-ia vosa aiosa auepaave, ra viapau oiso vavaeara sisu rovoave Tugoropa Reo Taisi sirova utupaoro.”

³ Oa iava Jisas voea vo reoaro pukooro oiso puraroepa, “*Apeisi ragavira iava ora visii raga vo pitupituroaro sirova utupataveira Pauto vaaro-ia tagaupaoro Reo Taisi?*” ⁴ ✧ Pauto oiso puraroepa, ‘Aitetoarei oarapa ora aakoara ora avivikepau. Ari vosa ro ira aitetoarei takaupareve, eera-ira kopii pieivere oearovu.’ ⁵⁻⁶ ✧ Uva visii oiso purapataveira oirara siposipopaoro, Aako ora aite viapau uvuiparai ra vei vatea varao vei tauvapasa. Uvare vara rutu varao vate rovoavora Pautoa-pa. *Vosa eisi oirara tavitavipata oiso, Eagara, uvuipatai ra oisi eisi aite irara oavisii piepata. Oire eva-a oa-ia Pauto vaaro Reo Taisi akaipa piepatavere visii vo pitupituroaro rigaoro ora visii iare.* ⁷ ✧ Visii vao-ia riro ratarataa vovou irara, visiigoa reesireva Aisaia vearovira rutu oiso puraro,

⁸ *‘Voea rutu ragai vaisiaro kae pie ragapai gisipoara raga iava osa voea sopaaro tauaipai rutu ragai.’*

⁹ ✧ *Oea oirara varaaro reo goruro iava tavipaaveira. Uva viapau oiso vo reo-a eva Pauto vaaro. Eisi osa iava ragai-ia vuurapa vaisi pura ragapaiveira.’*”

*Varao Oara Oirara Vuri Piepaiveira
(Mak 7:14-23)*

¹⁰ Oire uva Jisas oirara ruture keeroepa ora rera iare. Uva oiso puraroepa voeare, “*Visii uvuta vearovira rutu, ra vare rugoopata.*” ¹¹ Viapau oiso vao oa aiopare oirato oa rera sopaaro vuri piepaivoi. Ari varao-a oara rera sopaaro iava kosipa piroi, evara oara oirato vuri piepaivoi.”

¹² Uva vo voki-a vao oa-ia urioaepa disaipel rera tavisia oiso, “Farisi vii vo reoaro uvuivo. Oa iava vuri vovoupai. E pasi va vai-ia taraiuei vao?”

¹³ ✧ Uva Jisas oiso puraroepa, “*Aite toupere eisi vuvuiua ira auero rutu ketoo piepareveira. Ari varao oara viapau ketoo piereve oara rutu evara tatereverea iroara tapo.*” ¹⁴ ✧ Voea eakata uvare voea-a voosi irara oea raiva purapai oearovupa voosi

✧ 14:33: Sam 2:7; Ap 8:37; Ro 1:4 ✧ 14:36: Mt 9:20; Mk 3:10 ✧ 15:4: Eks 20:12; Diu 5:16 ✧ 15:5-6: Eks 21:17 ✧ 15:7: Ais 29:13 ✧ 15:9: Kl 2:18-22 ✧ 15:13: Ais 60:21 ✧ 15:14: Ro 2:19

irara. Ari ita, vosa vaierei raga voosi-toarei ora tuvetuvepaoro avapasi raiva-ia, ra kovesi rikui-ia vaierei rutu.”

¹⁵ Uva Pita Jisas aatoreva, “Oire vo reo vituaro karuri vao-ia reo ruu. Ra va uvuio.” ¹⁶ Uva Jisas oiso puraroepa, “E avoeho, visii tapo viapau rugorugooara vaiei?” ¹⁷ Easi visii viapau taraipatai auero rutu-ia varao oara gisipo-ia rokopaiveira vore sare. Oire ra sare vo vikieve vore gare kepa. ¹⁸ ✧ Ari vao oa gisipo iava kosipa piroveira vovouisi rutu iava, oa-a eva oirato vuri piepaiveira. ¹⁹ ✧ Oire uva vo rugooro-a varao vuri rugooro oara kosipa piroveira oirato sopaaro iava, oira upo, otopa pitupituro, kaakau kare vo pitupituro, kaviru, keakea reo, reo toga. ²⁰ Oara rutu oirara vuri piepaiveira. Ari vosa ro ira vavae sisu asavira aioa-ia pitureve, viapau oiso eva-ia vuria vai epao.”

Riakova Kenan Iava Oira Iria Oisoa Jisas-ia Rari Iraopao
(Mak 7:24-30)

²¹ Jisas vo uruio iava avaroepa vo taereo iare oa-ia oisoa vo uruireo toupave Taia urui ora Saidon urui. ²² ✧ Uva iriavu riakova Kenan iava ratau tou irara iava oira, iria oiso keeraopa rerare, “Turaro vii-a Devit Oviitoaaro viigoa roporeva Pauto. Ragaipa siraou. Vurito tugarato kakaeva oaa vuri piepareveira.” ²³ Uva viapau Jisas oira vo reoaro aatopareva. Oa iava disaipel urioaepa rera tavisa oiso, “O riakova keerapaoro vigei sirova utupaoui. Oirare koruu.”

²⁴ Uva Jisas voeare oiso puraroepa, “Pauto ragai siporevora voeao raga iare Jiu, oea oiso toupaveira osa sipsip ragui voeao vova Isrel-ia oea opesikoaepa.”

²⁵ Uva riakova urioopa rekusa ora taku virosa rera ruvara-ia oiso puraoro, “Turaro, ragai tauvari!” ²⁶ Uva Jisas oirare oiso puraroepa, “Teapi aioara oupe kakae vure varaaro kaakau karepa vara vikisa.”

²⁷ Uva oiso puraopa, “Turaro, oiraopavira eisi purauei igeire ratau tou irara. Ari ita, kaakau kare ururukoara aiopaiveira varao oara tebol iava kovekovepapeira.”

²⁸ ✧ Oa iava Jisas oiso puraroepa, “Ae

auoo, vii vaaro riroa rutu raria. Oapa ruipapaei, oiso ra vii-ia karekepe.” Uva vo vuuta raga-ia eva voaviva porete ovoioa kakaeva.

Jisas Riro Irara Upiapa Irara Porete Piepareva Ravotovira
(Mak 7:31-37)

²⁹ Uva vao vo kavuoro avaroepa Jisas toko rovu ruvara iare vao vo Galili. Uva vao pukuia-ia iparoepa pausa. ³⁰ ✧ Uva riro irara oirara ora riakora urioaepa rera ruvara iare ora gurupasa vuri kokoto irara sipopaoro rera iare, ora voosi irara, ora regorepa keru irara, ora voeao oea iava oisoa gisipoara kapuuvira raga toupave, ora oearovu rutu oearoa tapo uriopaaepa rera kokotoaro ruvara-ia voea tovopasa. Uva voava voea porete piepareva ravotovira. ³¹ ✧ Uva rirovira rutu tavetave iraopaiva. Aue iava uvare reoreo asa irara reoreoaepa, ora voeao regorepa keru irara oea tapo vearopaaepa vorevira, ora voeao vuri kokoto irara oea tapo vorevira vokapaiva, ora voeao voosi irara oea tapo vorevira vuravuraiva. Uva eisi osa iava Pauto vaisiara kae pieiva rera-ia vuurapa vaisi puraoro ro Jiu reraaro.

Jisas Vo Resura Tuku Rutu (4,000) Aio Piereva Ravotovira
(Mak 8:1-9)

³² ✧ Uva Jisas disaipelre keeraroepa. Oa iava oiso puraroepa voeare, “Sirao iraoparai voeaopa oirara, uvare vo peva rutu-ia voki ragai tapo toupavei aio asavira. Uva reasiparai ra ogoevira voea arua. Teapi osireiara voeare avavaraopape raveravepaoro ogoetoa iava raivaaro karepaoro.” ³³ Oa iava disaipel rera akeiva oiso, “Uva ovu opoara vai toupai voeapa, ra voea aio piepe? Ari raaka tapi raga vo-ia.” ³⁴ Uva Jisas voea akereva oiso, “Visii ovirovua toupai aue bret?” Uva rera taviiva, “Ari erao vatara (7) aue bret oarava tupaio ora garearavi atariara.”

³⁵ Oa iava Jisas oirara rutu tavireva oiso, “Pauta evoa rasiuaaro.” ³⁶ ✧ Uva erao vatara-ia bret ora aue atariara vearo vaisi purareva Pautoa-ia. Oa iava voava vara

✧ 15:18: Je 3:6 ✧ 15:19: Ro 14:14-21 ✧ 15:22: Mt 9:27 ✧ 15:28: Lu 7:50, 17:19 ✧ 15:30: Lu 7:22
✧ 15:31: Mt 9:8 ✧ 15:32: Mt 9:36 ✧ 15:36: 1 Sml 9:13

rekarekareva. Uva disaipel vatevatereva. Oa iava evoea oirara rutupa vara vatevateiva. ³⁷ Uva voea rutu vukuaepa. Oa iava aio opesiaepa. Uva ururukoara guruguruiva. Oa iava erao vatara (7) pekuri agasi pieiva. ³⁸ Uva voea rutu vieiaro-a voeao oirara vo resura tuku (4,000) rutu. Uva viapau oiso riakora tapo vieiiva ora kakae vure. ³⁹ Oa iava Jisas voea aru ovoioro kaero viropa uvuoa-ia avaoro Magadan taere iare.

16

Ravotoara Kekepasa Rirovira Ruipapaaepa Rutu

(Mak 8:11-13; Luk 12:54-56)

¹ Vo Farisi urioaepa voearei ora Sadyusi-pa irara Jisas-ia kokarasa, oiso ra voea osireiaro-ia ravotoa vai purareve Pauto vo goruaro-ia karekeoro. ² Ari Jisas voea vo reoaro pukooro oiso puraroepa, “*O ita, visii vao visiigoa oiso purapataveira vo ovaiarovi, Vuvuiua revasivira kekepi. Ari vokipavira raipipere.*” ³ Ora vokipaua oiso purapataveira, Rukuta rupapaoui. Oa iava vuvuiua revasipai. Uva kiuvu vusirevere ora kokeva koveovere vo voki-ia. Iu ita, visii ita vuvuiua vo reesiaro kekepataveira. Oire vearovira rutu vara rovirieipata. Ari varao kekepataveira oara vo vuuta vao reesipaiveira osa viapau vara eveipata. ⁴ ✧ Oiraopavira, oirara voeao vuri irara oirao pie asa irara voeao vo vokio iava oea taraa ragapaiveira oiso, Eake ravoto reesi vai kekeoro Pauto oirao pieive? Ari ita, ragai arepata, uva viapau oiso ra visiipa va puraa. Ari vao raga oa keketaverea oiso osa piereva Jona vo peva voki-ia ora vo peva rupa peva.” Uva Jisas voea arova avaroepa.

Reo Ruu Vao-ia Aue Iava Yis Farisi Ora Sadyusi Vaaro

(Mak 8:14-21)

⁵ Oire voeao-ia disaipel oea toko rovu iviropaoro uriopaaepa auere bret ovaupaoro. ⁶ Uva Jisas oiso puraroepa voeare disaipel, “*Visii vao-ia uutuvira rutu toupata vaore yis Farisi ora Sadyusi vaaro.*” ⁷ Oa iava oiso ora voea raga

ora reopaaepa, “*Ari eake-a viapau aioara vaiva urioviei, oa iava oiso vigeire reopa?*” ⁸ ✧ Oire uva Jisas voea-ia tarairoepa. Oa iava oiso puraroepa, “*Uva eakere oiso ora reopatai, Vigeire reopa aio arapa varao oarare ovauviei uriooro? Ari ita, visii vao gareavi ragava toupatavoi raria.*” ⁹ Easi pasi ragai vo goruaroopa sopaivira toupata, raa? E viapau vaore rugoopatai bret vavae oa vateavora voeao vo vavae tuku (5,000) rutu aue oira, eke? Ora ovirovua pekuri oara agasi pietavora aue-ia aio ururukoro? ¹⁰ Ora pasi viapau vaore erao vatara breteara rugoopatai oara vateavora vo resura tuku (4,000) rutupa aue oira? Uva ovirovua pekuri oa agasi pietavora? ¹¹ Apeisi iava viapau oiso taraipatai, Viapau visii tavipaavo aue iava bret? Visii vao ora vatatopo iraopata uutupaoro vaore yis Farisi ora Sadyusi-pa irara vaaro.”

¹² Oire uva va iava oiso taraiapa, O asi viapau oiso vigeire reoparoi ra vaopa vatatopopavio yis vao plaua kae piepa. Viapau. Ari vaopa Farisi ora Sadyusi vo siposipoaro oapa vigei vatatopo pieparevoi.

Pita Jisas Vaisireva Oiso, Krai

(Mak 8:27-30; Luk 9:18-21)

¹³ Jisas oiso ragavira avaroepa Sisaria taere Filipai-ia. Uva vo vuuta-a vao oia disaipel akereva oiso, “*Apeisi ragavira ragai vaisipaiveira oirara?*” ¹⁴ ✧ Uva oiso puraaepa, “*Ari oearovu oiso vii vaisipaiveira, Jon Baptais, ovusa oearovu oiso, Ilaija, ari oearovu oiso, Jeremaia, ora oearovu oiso purapaai, Vii iravu voea iava profet irara.*” ¹⁵ Uva Jisas oiso voea akereva, “*Ari apeisi visii raga ragai vaisipata?*”

¹⁶ Uva Saimon Pita rerare oiso puraroepa, “*Vii-a Krai Pauto Oviitoaaro, ro Tootoo Ovoi ira vii arureva vore.*”

¹⁷ ✧ Oa iava Jisas oiso puraroepa rerare, “*Saimon, Jona oviitoaaro roruri, uvare viapau oiso vo rasitua iava irai vii tavirevoi vo vaisio iava. Viapau. Ari Aite raga ro ira toupaveira vuvuiua-ia ira vo vaisio iava vii tavirevoi oiraopa.*” ¹⁸ Uva vii tavipaa

oiso, Pita, oiso toupai osa aveke o peka pie asava. Lotua vituaro aveke-ia iria-ia vo Lotu pauavere. Uva kopiia vo goruaro viapau uvuipai oiso ra vo Lotu opesi pieive. ¹⁹ ✧ Uva viipa ki vateavere karupava o iria-ia uvuipau ra karuri Pauto Saraaro-ia oearovu oirara koata piepasa. Vosa eake pitupituro-ia taraipau vova rasito, oire ra vara iava o pitupiturovure korukorupau, oarare korukorovere vuvuiua-ia. Ari vao oa iava vaseri vo rasito, oa iava vaserevere Pauto vova vuvuiua.” ²⁰ Uva Jisas goruvira rutu voeare oiso puraroepa voeao disaipel, “*Opeita irai tavipatavere oiso ragai vaisipaoro, Ro Krai Pauto reraaro vigei Tuvetuvepato.*”

Jisas Vo Ora Rera Iava Disaipelpa Ravaa Reo Vavereva Oiso Voea Tavioaro, Ragai Kopiravere Ora Vorevira Toreravere (Mak 8:31–9:1; Luk 9:22–27)

²¹ ✧ Oire vo vuuta-a vao oa iava vo vokia Jisas ora rera iava roroio pievira disaipel tavitavireva voea vosipaoro. Oiso puraroepa, “*Jerusalem iare avaravere turaro irara iare voea rutu, ora voeao pris, ora voeao oea Reo Taisi-ia taraipai, oiso ra vao riroara vai siitokaara ouavere vo osa ragai upoive. Oire ra vo peva voki-ia vorevira torera.*”

²² Uva Pita rera auauoro avaroepa vatarore rerare oiso pura rovosa, “*Turaro. Easi viapau vao vii-ia karekepere!*”

²³ Uva Jisas ora poreroepa Pita-re oiso purasa, “*Seten. Ragai isivaaro-ia ora tovou. E ragai-ia kokarapau ragaire korupaoro Pauto vo ruipaaro pura arapa? Eva vii vaaro rugorugooa, viapau oiso Pauto vaaro-a. Oirara raga vo rugooaro eva.*”

²⁴ ✧ Oa iava voeare disaipel oiso puraroepa, “*Vosa irai ragai sirova utu vovouparou, oire ra ora rera iava vaisia vara pie rovereve. Ra ora rerapa vavata siitoka kaeoro uturo ragai sirova, vo vavata vao oa oiso toupai osa evao parikou.*

²⁵ Ro ira tootooa virivaripareve, oava eva opesirovereve tootooaro. Ari ro ira tootooaro vavereve vo oearovupa ragai vo ruipaaro sirova utupaoro, eera-a ira tootooaro tapo virivariavere taru. ²⁶ Aa

vao-a vearoa oa ourevereve oirato vo rasio-ia vo rara auero rutu vo rasio iava oureve, vo osa tootooa oaro rutu viki ragapareve rasito oaraaro-ia rugorugooaoro? Eake vai ourevereve vorevira tootoo oaro-ia tavariovira? Viapau oavu avu vaierei rerapa. ²⁷ ✧ Oirato Oviitoaaro Ro Ropoto kerariava vorerovereve Aiteto vaaro. Ora aue tapo enselpa irara oirara vorisa kovoara oaive uvuioro oiso osa uvuivira kovoivora. ²⁸ ✧ Oiraopavira visii tavipaa oiso, Oearovuei vo-ia visii iava oea viapau tuguraavereve kopiia-ia oea tootoovira toupavereve osa ragai Oirato Oviitoaaro turarovira urioravereve osa ragai kekeive.”

17

Vo Sisikorevira Karekeepa Jisas Iava Vavereve (Mak 9:2–13; Luk 9:28–36)

¹ Uva katai vatara (6) aue voki putevoiva, Jisas vo Pita vase oureva, ora Jems araorei ora Jon. Uva voea tapo iparoepa oavu-ia riro pukui, uva vao raga toupai. ² Uva Jisas iava varaua ora tavarioepa vo voea osireiario-ia. Oa iava sisikorevira kekero viropa osa rera iava kagave aviavieva sirusiuro rutu oiso osa ravireo. Varoara tapo rera vaaro popotevira keke piropa oiso osa aviavia.

³ Uva vao-a evoa uva Moses vaio ora Ilaija Pauto ruvara iava ora karekesiepa Jisas iare vo pukuia kukuearo-ia. Uva vao rera tapo ora reopasiepa osa voea disaipel vo peva siituepaiva. ⁴ Uva va-a vao oa kekereve aue Pita. Oa iava Jisas-re oiso puraroepa, “*Turaro, vearovira rutu vo touei vigei rutu vao. Apeisi vovoupauei ra kepa peva vai pauio oiso, vii okepai, ari Moses okepai, ari Ilaija okepai?*”

⁵ ✧ Uva oisi raga puraroepa osa rukuta popoteva voea tavurusu urioopa riro aviaviva. Uva oavu reo guruko karekeepa ruruta sovava-ia. Uva oavu reo guruko karekeepa rukuta sovava-ia oa-ia oiso puraroepa Pauto, “*Eera-a ira Oviitoa oaa, ira kavikopaaveira rutu rera-ia rorupaoro. Ira vo reoaro uvuta!*”

⁶ Uva voea disaipel vo reoreo vao uvuoro takua viropa rasiuaaro, uvare va

✧ 16:19: Jo 20:23 ✧ 16:21: Lu 17:25 ✧ 16:24: Jo 12:25 ✧ 16:27: Ro 2:6 ✧ 16:28: Je 5:7 ✧ 17:5: 2 Pi 1:17; Ais 42:1

uvuoro rirovira rutu uriri iraoaepa. ⁷ Uva Jisas urioroepa voea ruvara iare. Oa iava-ia pituoro oiso puraroepa, “*Opeita uriripata. Toreta.*” ⁸ Oa iava vuravuraiva. Uva viapau oiso irai kekeiva oiratoa vai. Ari Jisas raga. ⁹ Oire uva pukuia iava varapaoro touvira Jisas oiso goruvira rutu voea vosipareva oiso purapaoro, “*Vao-ia oa keketavoi opeita va iava tavipatavere. Ari vo raga osa ragai tova urui iava vorevira tore rovoraverea.*”

¹⁰ ✧ Uva disaipel oiso rera akeiva, “Apeisi ragavira iava tarai irara Reo Taisiro-ia oiso purapaaveira, Ilaija urio rovoroverea, ra rera sirova uturo Pauto reraaro vigei tuvetuvesa?”

¹¹ Uva oiso puraroepa, “*Ari ita, oiraopavira Ilaija urio rovoroverea orekerovu rutu torevoko rovos.*” ¹² ✧ Uva visii tavipaavoi oiso, Ilaija urio rovoroverea uva ora voea-ia rera goguivora. Oa iava rera-ia oiso vo pitupituro puraivora eisi raga ita osa ragai pieiverea ragaipa siitoka vateoro ita.” ¹³ Uva oisi-a eisi osa Jisas puraroepa. Oa iava disaipel rugorugooaepa oiso, O! Ari Jon Baptais iavirava Ilaija vaisirevo.

Jisas Iravu Viovokoto Ravotovira Porete Piereva Ira-ia Oisoa Vurito Tugarato Oisoa Toupaveve

(Mak 9:14-29; Luk 9:37-42)

¹⁴ Oire uva oirara rutu ruvara iare avaaepa. Oa iava voa rera ruvara-ia rekusa urioroepa iravu oirato ¹⁵ ✧ oiso puraoro, “Turaro. Siraou ragai oviitoaaropa. Ira kokopeko upia tapo purapareveira. Oa iava varaua rerare vurivira toupaveira. Ari ita, vokiara rutu-ia koveparoveira tu-itui kasiro iare. Ora vokiara rutu-ia tapo uuko oviro iare koveparoveira tuutuusi-paoro. ¹⁶ Rera sipoavorao oevavu iare disaipel vii voeaaro. Uva viapau oiso uvuiaerao oiso ra rera porete pieive.”

¹⁷ Uva Jisas oiso puraroepa, “*Ae! Visii vao-ia visiigoa-ia viapau oirao pie vovou vai toupai. Visiigoa viapau torevoko vovou vaiei. Uva ovirovu-ia vuuta visii tapo toupaveve? Ora ovirovu purapaveve*

visii vo vovouaro-ia kasikasipaoro, osa viapau goruvira ragai vaaro-ia pitupata? Rera sipota ragai iare!” ¹⁸ Uva Jisas rerare ro tugarato kasipuvira reoroepa rera kosi pieoro viovokotoa iava. Oa iava rera iava upia opesi ovoiepa.

¹⁹ Oire uva voea raga disaipel urioaepa Jisas iare rera akepasa oiso, “Apeisi ragavira iava viapau uvuipaiei tugara kosi piepasa?”

²⁰ ✧ Uva voea tavireva oiso puraoro, “*Raria oavisii garepai oa iava viapau uvuipatai. Iu, oiraopavira eisi osa visii tavipaa, Vosa rari vukuro vai toupaveve oiso osa mastet kuearo garepa takurarovi rutu, oire va iava vo pukuiore oiso purata, Toreu ra vova avau uvaire. Ra avape. Vosa oisi eisi visii varaaro rariara oisi toupaveve, oa iava uvuipatai osasararovu rutu purasa kovo oisi eisi.*” ²¹ [Uva viapau oraivai epao tugara kosi piepa raiva vai. Ari vao raga vosa aio kavu rovopata variria purapasa katai rugoo raga-ia.]”

Jisas Erao Pievira Ora Rera Iava Taviroepa Oiso, Kopiiravere Ra Vorevira Torera (Mak 9:30-32; Luk 9:43-45)

²² ✧ Uva avaaepa Galili iare. Oa iava voa Jisas disaipel vosireva oiso puraoro ora rera iava, “*Tutuu pievoi ra Oirato Oviitoaaro Ro Ropoto tovoive oirara vavaearo-ia.*” ²³ Ra rera upoive rera kopii pieoro. Oire voava vo pevapa vokia vorevira torerovere.” Oa iava disaipel vovouaro rirovira vavataaepa.

Jisas Moni Vikireva Lotupa Kepa-ia Takisoro

²⁴ ✧ Oire uva Kapaneam-ia pou virosa avaaepa. Uva voeao moni oupa irara urioaepa Pita ruvara-ia oiso akesa, “E visii tuvetuvepatoaaro avu moniara vai vikipareveira vo kepa-ia Rovopa Kepa Tugoropa Kepa takis voripaoro, eke?”

²⁵ Uva Pita oiso puraroepa, “Iu.” Oa iava koataroepa kepa-ia. Uva Jisas reo rovoroepea oiso rera akeoro, “*Saimon. Apeisi rugoopau voeao-ia turaro irara vo rasio tokipa irara. Irou ruvara-ia oisoa*

✧ 17:10: Mal 4:5-6 ✧ 17:12: Mt 11:14, 14:3, 10 ✧ 17:15: Mt 4:24 ✧ 17:20: Lu 17:6; 1 Ko 12:9 ✧ 17:22: Lu 18:31, 24:6-7 ✧ 17:24: Eks 30:13, 38:26; Ro 13:7

moni oupaave, ora voea raga vo ovii irara oaive ruvara-ia, eke oearovu raga voeao tauai irara?”

²⁶ Oire uva va-a vao oa iava Pita oiso puraroepa, “Ari voearo ruvara-ia oisoa moni oupaave tauai irara iava voea.” Oa iava Jisas oiso puraroepa, “O ita, oa vituaro-a vao oa iava voeao ovii irara oaive viapau moni vikipaaveira takispaoro. Osa ita viapau uvuiparai ra monia vai vatea takisoro vo kepao-ia Aite oaa vo kepaaro. ²⁷ ✧ Ari ita, teapi voea kasipu piepe. Uva oiso vii tavipaa, Avau toko rovu iare ataritoa vai kaa piesa. Uva rovotoa vai kaa pierivere, ra irai gisipoaro gaari. Ra monia vai ouri. Oire ra oaiva voreu vegeipa takis vorisa Tugoropa Kepa-ia vao uvui pieoro vegei vaaro.”

18

*Disaipel Jisas Akeiva Oiso, Irou Riropai Sara-ia Vao Vova Vuvuiua?
(Mak 9:33-37; Luk 9:46-48)*

¹ Uva vo vuuta-a vao oa-ia disaipel urioaepa Jisas iare oiso akesa, “Irou vai oearovu rutu-ia putepai vo Sarao-ia Pauto vaaro?”

² Oire va iava Jisas iravure kakaeto keeraroepa. Oa iava rera tore piereva voea vuutaaro-ia. ³ ✧ Uva oiso voeare puraroepa, “Visii tavi iraopaavoi oiraopavira oiso, Vosa visii vovouisiro oavisii iava viapau poreta viro, ra viapau oiso Pauto vo Saraaropa ruipapata osa ro-ia kakaeto vava ruipaparoveira, uva viapau uvuita koatasa vo Pauto vo Saraaro-ia. Viapau rutu! ⁴ Vosa ro ira ora akaipa pieparo ra oiso karekero osa ro-ia kakaeto, ira oearovu rutu-ia putepare Sara-ia Pauto vaaro.

⁵ ✧ “Ari vosa irai visii iava ragai vaisiarore rugoopaoro oiso irai tauvareve kakaetoa vai, ira-a eera ira ragai tauvareve.”

*Vuri Pitupitu Oa Oirato Vaaro Vuri Piepaiveira Raria
(Mak 9:42-48; Luk 17:1-2)*

⁶ ✧ “Ari ita, vosa irai oiratoa vai ira kakaeto raria vaiaro vuri piereve voeao iava kakae vure oea ragai-ia raripaaveira, uva vearopai oiso ra oei rera-ia riroa vai aveke vai tuuive rera okoearo-ia rera roko piesa avakava vuruvuruaro-ia.

⁷ “Siraovira rutu oirara-ia voeao vo rasio-ia oea oearovu kove piepaiveira vuri vovou-ia. Oiraopavira rutu vao-ia vuri pitupitu oa karekeperea. Ari ita, uva siraovira rutu-a ropa ira voea kove piepareveira vuria-ia. ⁸ Oire vosa ovavaevu visii kove pieve ora okokotovu, vearopai va tokooro va-ia vikiu, ra katai vavae ragava ora katai kokoto toupai. Oa iava uvuipau ra vearo tootoo-ia ouri. Teapi vo vavaerei rutuva ora vo kokotoarei rutuva touparivora, vara rutuva vii vikiiverea tuitui kasi iare okasia viapau rokoa vai vo vuri tapi. ⁹ ✧ Ari ita, vosa osireito vii kove piereve vuri vovou-ia, oire rera tateri rera vikisa, ra kataitoa ragava toupai. Oa iava uvuipau ra tootooa rutu-ia karekeu. Teapi vaiterei rutuva touparivora, vaitereiva vii vikiiverea vo tuituia-ia vao oa viapau rokopaive.

*Reo Ruu Aue Iava Sipsip O Iria Ope-sikoopa
(Luk 15:3-7)*

¹⁰ ✧ “Visii vao vatatopo iraopata. Teapi oiso keapata voeao vuutaaro-ia kakae vure akaipa irara raga. Visii tavi iraopaavoi oiso, Vo vuvuiua uva enselpa irara epao voeao oea kakae vure tokipaiveira oea vokiara rutu-ia Aite puaaro kekepaiveira ira touparevoi vo vuvuiua-ia. ¹¹ ✧ [Eake iava uvare ragai-a vao Oirato Oviitoaaro Ro Ropoto urioraera oirara ousa vorevira voeao oea opesikoaepa, ra va iava voea vorevira vorea Pautoa-re.]

¹² “Apeisi vai rugorugoopatai? Vosa irai oiratoa vai katai vovoto (100) sipsip ragui tokipareve. Oire vosa iriavu opesikoo, ra viapau oirare taraapareve, eke? Iu! Ra ita aue raga kavu piro vo resura vatara tau vo resura vatara (99) pukuia-ia vo uva vo ragui tokipareve, ra oirare kataiva rororo.

✧ 17:27: Jo 6:61 ✧ 18:3: Mt 19:14; 1 Pi 2:2 ✧ 18:5: Jo 5:29 ✧ 18:10: Sam 34:7; Ap 12:11 ✧ 18:11: Jo 3:16

Lu 18:17 ✧ 18:6: Lu 17:1-2; 1 Ko 11:19 ✧ 18:9: Mt

Ra voava oirare taraasa avaro o iria ope-sikoo. ¹³ Oiraopavira visii tavipaavoi oiso, Vosa vorevira oira oureve o iria opesikoo, ra rirovira rorupareve rutu. Vo roruo-ia pute pievira oa tou rovopaive vao-ia vo resura vatara tau vo resura vatara (99) sipsip vo rara vorevira oira oureve vo ragui iare. ¹⁴ Eisi osa raga vao toupai Aite oavisii vo vovouaro ro vova vuvuiua. Ira vaopa reasiparoveira, opeita iravu ope-sikoro voeao iava garepa kakaerovi.

Araokoto Torevokopa Pitupitu Ro Ira Vuria Purapareve

¹⁵ ✧ “Oire vosa araokotoa vai oavisii vuria purareve visii-ia, oire avata rera iare, ra rera tapo pauta rera aviavi piesa. Ra rugooro vaore vuria oa purareve visii-ia. Uva oiso rutu toupai, Rera agiagita vo rara visii vo reoaro uvureve.” ¹⁶ ✧ Ari vosa viapau visii uvureve, oire aitereivu outa ra visii peva rutu avata rera iare. Uva eva oiso toupai, Vaiterei evaiterei o vo peva oea rutu katai reo purapaoro vii vo reoaro oirao piepai, oiso osa purapapeira Tugoropa Vuku. ¹⁷ Ari vosa viapau visii vo reoaro uvureve, oire oirao pie vovou irara gururi voea tavisa va iava vao-ia voeao lotupa irara. Oire ra vosa vao eva viapau visii rutu uvureve, ra oiso rerare purata, Auoro, oirao pie asato rutu vii kaviruto, takis oupato.

¹⁸ “Oiraopavira oiso osa visii tavipaa oiso, Auero rutu varao oarare korukorupatai vo rasio-ia, Pautoa tapo oarare korukorurovere vo vuvuiua-ia. Ari varao oara rutu tapo vasepata vo rasito, Pautoa tapo-a oara vaseparevere vo vuvuiua-ia visiipa.

¹⁹ ✧ “Uva vorevira ita aia visii tavipaavoi oiso, Vosa visii iava aiterei katai vovou purasi ora vaiterei-ia vo orekevu avu vai-ia, oire varirisi. Ra Aite oisi va purareve vaitereipa.” ²⁰ Iu, vosa vaiterei o vo peva ragai vaisiarore rugoo rovoave, oire uvavivu ora guruave, ra vao voea vuutaaro-ia toua voea tapo.”

Reo Ruu Kovopatoa Iava Ro Ira Varao Ou Ragaara Kavuu Ragapareve

²¹ ✧ Oire uva vo voki-a vao oa-ia Pita Jisas iare urioroepa. Oa iava vao oiso rera akereva, “Vosa ovirovu purareve araokotoa oaa vuriara ragai-ia, oire ra ovirovu-ia vuuta rera iava vara veraa? Erao vatara (7) vuutaro-ia?”

²² ✧ Oa iava Jisas rerare oiso puraroepa, “Easi viapau oiso eisi vii tavipaa oiso, Erao vatara vuutaro-ia. Ari oiso vii tavipaavoi, Erao vatara tau vuutaro-ia ora erao vatara vuutaro (77).”

²³ “Uva oisi-a eisi osa Sara vao vova vuvuiua oisi toupaveira oiso, Uva iravu turaro oiso ruipaparoepa ra ou ragaaro torevokoreve kovopa irara varaaro voeao rera voeaaoro.” ²⁴ Oa iava rovoroepea vara torevokopaoro. Uva rera iare iravu sipoiva oirato ira varaaro oiso uvuipaepa katai tau ipu kina (K10,000) rutu-ia. ²⁵ ✧

Ari ita, osa viapau monia vai toupaveira rera ruvara-ia kovopato. Oa iava turaro rerare oiso puraroepa, Vearopai vii-ia voriparai ora riakova oara ora kakae vure rutu voeao vii voeaaoro ora orekerovu rutu varao vii varaaro oara rutu vatepaa iraiipa. Oire ragaipa visii voriaro vatereve irai vao opesi piesa osa ragai ruvara-ia monia ou ragaipa. ²⁶ Oire uva oisi-a oiso-ia osa iava rera ro kovopato takuro viropa vo rasia vao oiso puraoro turarore, Turaro reito ragaivipa siraou tue rovooro ragaire. Oara rutu vore piepaa varao. ²⁷ Oa iava turaro rerapa siraoroepa. Uva vara eaka ragareva varao ou ragaara.

²⁸ “Uva rera kovopato kosiro viropa iravu iare kovopato ira tapo oisoa kovopareve. Oa iava rerare oiso puraroepa rera okoeoro-ia pituoro, Auoro! Ragai vaoro vore pieri erao vovoto kina (K200) rutu.”

²⁹ “Oa iava rera eera ira oisoa tapo kovopareve ira takuro viropa rerare oiso puraoro, Ragaivipa siraou tue rovooro ragaire. Oa vore piepaavere rara viipa.”

³⁰ Vo osa roari reasiparoepa. Oa iava rera tovoreva tuukepa kepa-ia, oiso ra vao toureve aue vore piepaoro vao oa ou ragareva.

³¹ “Oire uva va vao kekeiva kovopa irara. Oa iava rirovira kasipuaepa rutu. Uva vara rutu varao rera vo vovouaro karekesa

✧ **18:15:** Lev 19:17 ✧ **18:16:** Diu 19:15; 2 Ko 13:1 ✧ **18:19:** 1 Jo 5:14 ✧ **18:21:** Lu 17:4 ✧ **18:22:** Kl 3:13
✧ **18:25:** 2 Kin 4:1

avaaepa turaro oaivepa. ³² Oa iava turaro rerare keeraroepa ro kovopato rera akesa oiso, E vii-a vao vurito viigoa vao purarivo? Ari ita, riroara rutu eaka ragaa-vorao vii vore pieoro, uvare ragaire ora sirao pieuerao. ³³ Oa iava ita viipa sir-aoraerao. Uva apeisi iava viapau eerapa ita sirouerao vii tapo kovopato? ³⁴ Uva va-a vao oa-ia rirovira rutu kasipuroepa ro rera reitoaaro. Oa iava rera vatereva voeao vavaearo iare riro upia vate irara, oiso ra voa toureve vao rutu vore pieoro oa ou ragareva.” ³⁵ ✧ Oire uva vo reo opesi pieoro Jisas oiso puraroepa, “Vosa viapau oisi oiso araoko irara oavisii iava viapau vuriara verapata, ra oisi raga ita Aite ro vova vuvuiua visii oisi piepareverea oiso-ia.”

19

Jisas Vao Iava Reoroepa Ora Oupa Pitupitu Putearo

(Mak 10:1-12; Luk 16:18)

¹ Oire uva Jisas vo reoara rutu opesi piereva. Oa iava Galili-ia kavureva Judia taere iare oiso ragavira ivirovira Judan.

² Uva riro irara rutu oirara rera sirova utupaaepa. Uva voa voea iava upiara rutu porete piepareva ravotovira.

³ Oa iava vo Farisi rera tavatavaesa urioaepa oiso rera akepaoro, “Vosa oirato ora rera vo ruiपाaro-ia riakovaaro kavu ovoireve, uva apeisi-a Reo Taisi vai pasi oisi purapai, Oiso vearopai oisi?”

⁴ ✧ ✧ Oa iava vo reo pukooro Jisas oiso puraroepa voeare, “E viapau vo siposipo vieipataveira oa toupaveira Tugoropa Vuku-ia vao rovoa iava? Oa-ia Pauto oiratoarei pura rovoreva ora riakova ora oupa pitupitu iava ⁵ ✧ oiso purapaoro, ‘Vosa oirato aitetoarei kavureve ora aakova. Ora vosa riakova tapo rera oiraaro ra kataito purasi ora vaiterei-ia.’

⁶ Eisi osa iava viapau uvuiipasiei ra oiso toupasi, Vaiterei. Viapau. Ari oiso piesivoi kataiua varaua. Eisi osa va vao Pauto

otavosia purareva oa-ia viapau uvuiparoi irai ra va sikareve.”

⁷ ✧ Oire uva Farisi rerare oiso puraaepa, “Ari eakere Moses igei vatereva vao Reo Taisi oiso, Vo osa oirato reo ovoi rigatooro riakova vatereve, ra oira sigureve?”

⁸ Uva Jisas voeare oiso puraroepa, “Riro kaureo irara visii visiigoa vo rugooroaro paivuruvira toupaveira. Oa iava Moses visii vaipa va vao karureva, oiso ra riakora sigupata. Osa viapau rutu tuariri rutu vo pitupitu oisoa toupave. ⁹ Ari ita, visii tavipaa oiso, Vosa ro ira riakovaaro kavureve o iria viapau otopa pitupitu purapaeve, eera-a ira ora oupa vo taisiaro-ia tagaure vo osa iriavu riakova oureve ita.”

¹⁰ Va-a vao oa iava disaipel rerare oiso puraaepa, “O ita, vosa Reo Taisire rugooro irai vao ora oupa taisi oiso, Riro gorua rutu-a vao ora oupa taisi. Eerapa vearopaa ira viapau ousa vo pitupitu purarevori rovoa-ia.”

¹¹ ✧ Oa iava Jisas voeare oiso puraroepa, “Ari ita, viapau oiso oirara rutupa-a vo reoa vao-ia ora riakora. Viapau. Ari voeao raga vaaro-a oeapa va vatereva Pauto.

¹² Aue iava uvare oearovu kavupaiveira aako riakoro oisi raga, ra viapau va iava riakova vai oureve, ora voeoro oearoa kakae pura arapa reasipaoro ora itakorepaaveira, ora voeoro oearoa vaore rugoopaaveira Pauto vo Saraaro vova vuvuiua. Ari vosa aa ro avuo ro ira vo reo vao sirova utu ruiपाparo, oire rera eakata, uvare rera vo reasiaro-a vao riako ou arapa.”

Jisas Garepa Kakaero Viraakoreva *(Mak 10:13-16; Luk 18:15-17)*

¹³ Va-a vao oa iava garepa kakaero sipoiva rera iare. Oa iava oiso ruiपाpaepa ra voea kukuearo-ia ora rera vavaearo tovoreve varirioro, ovusa disaipel voeare korupaaepa. ¹⁴ Uva Jisas oiso puraroepa, “Kakae vure eakata, ra urioave ragai iare. Opeita voeare korupata. Ari Pauto vaaro Sara voea vaaro oiso osa voeao garepa kakaero.” ¹⁵ Oire uva voea kukuearo-ia vavaearei tovoreva. Uva va eva purarevoiva, voea arova avaroepa.

Vo ViovoKotoa Iava ToupaiVo Ro Riro Kotokoto Guruto
(Mak 10:17-31; Luk 18:18-30)

¹⁶ Iravu viovokoto Jisas iare urioroepa oiso purasa, “Tisato. Eake vai puraa vearo pitupitu vai, ra oai iava Tootoo Ovoi oua?”

¹⁷ Oa iava Jisas oiso rerare puraroepa, “Eakere ragaire eisi purauai? Ari kataitoo raga-a vearotoa rutu Pauto. Vosa rera vaaro Reo Taisi rutu sirova utuu vearovira, oire va iava vo Tootoo ouri.”

¹⁸ ✧ Oa iava oiso Jisas akereva, “Aa vao-a Reo Taisi?” Uva Jisas oiso puraroepa, “Vao-ia Reo Taisi oiso-ia, Opeita oira upopau, opeita otopau, opeita kavirupau, opeita kuuvupau oearovu iava, ¹⁹ aiteara vaiopa avivikepau ora aakoara, ora oearovu rutupa siraopau oiso osa ora viipa siraopauveira.”

²⁰ Oa iava viovokoto oiso puraroepa, “Otaisiroa rutu varao Reo Taisiro sirova utuparaveira. Uva eake vai ragapa potepaavoi?”

²¹ Oa iava Jisas oiso rera tavireva, “Ari ita, vosa vearo vovou rutu purasa auelpau, oire auero rutu-ia vii varaaro vori rovou. Oa iava uvuipau vara voriaro vaterivora voearopa apota irara, ra ragai sirova utuu. Eva oa iava viipa varao pere vuvuiua-ia vearopara.”

²² Uva vo reo uvureva rera ro viovokoto. Oa iava rerare sopaua vavataepa. Uva avaroepa, uvare riroara rutu-a orekerovu rera varaaro.

²³ Oire uva va iava Jisas ora rera voeaarore disaipel oiso puraroepa, “Ari ita, vavagisipapeira rutu voeaopa riro kotokoto guru irara vore ora kiupa arapa Pauto vo Saraaro sovora-ia. ²⁴ Uva ita, vavagisipai vao tavaatoa iava vo rito vo osa rirova vai vo kare iava kamel kare iriai voa koatasa auelpao. Uva oisi rutu rirovira vavagisi iraopai ropa riro vori guruto vore koatapasa Pauto vo Saraaro-ia.”

²⁵ Uva tavetave iraopaiva rera-ia. Oa iava oiso puraaepa, “Uva apeisi-a? Iroutoa vai-a ira uvuipa Tootoo Ovoi ousa?”

²⁶ ✧ Oa iava Jisas voeava vurapareva tuupavira. Uva oiso puraroepa, “Viapau

uvuipa oirato. Ari Pautoa raga uvuiparoi irai oisiri avu pierevora, rera vo Saraaro iare koataro.”

²⁷ Uva Pita rerare oiso puraroepa, “Ari ita, igei auero oaio rutu kavuiovora vii sirova utupasa. Uva va iava eake vai ouioverea?”

²⁸ ✧ Uva Jisas voeare oiso puraroepa ora rera iava, “Oiraopavira visii tavipaavoi. Vo utupaua orekerovu rutu isivaaro iava varao oara airepavira karekepapeira osa varao vo rasitua-ia torevoko rovoreverea Pauto, ovuutarua-ia oiso Oirato Oviituaaro Ro Ropoto kerariava pouro viroverea paupa-ia vao king vo vuutaaro. Eva-a oa-ia visii tapo pautaverea aue katai tau erao (12) paupara, visiigoa ragai sirova utupataveira. Oire katai tau erao (12) aue sara vova Isrel oea taavataverea voea rovirieioro. ²⁹ Voeao oirara ora riakora oea ragai vaisiarore rugoopaaro orekerovu rutu kavuiovora oiso-ia, araoko irara, ora taataa riako, ora aite irara, ora aako riako, ora kakae vure, ora voea varaaro rasiara, oea vara-ia varao pute pievira rutu oaravu rutu ouiverea taru aue tapo Tootoo Ovoi. ³⁰ Ari ita, uva voeao oea visii sirova oisoa utupaave, evoea oea visiipa iraaverea vo Pauto vo Saraaro sovora iare. Ovusa voeao oea visiipa oisoa irapaave, oea taru visii sirova utuaverea.

20

Wain Kovo-ia Kovopa Irara

¹ “Tu, Pauto vo Saraaro oa oiso toupaveira osa iravu oirato ira vaaro-a riroa rasia. Oire vokipaua rutu ovokivu-ia avaroepa oearovu kovopa irara ousa wain kovo-ia kovosa rera vaaro. ² Uva oearovu tapo kovopa irara ora reoparoepa katai vovou raga-ia, oisore ra katai vovou raga puraive. Ra katakataivira katai voki voriaro oupaive katai kina. Oa iava voea arureva voa kovosa wain kovo-ia. ³ Oire vo peva vuuta isivaaro-ia avaroepa ita oearovu kekesa vo uva oisoa aivaropaive osa tou ragapaiva voa. ⁴ Oa iava oiso voea tavireva, Visii tapo avata wain kovo-ia kovosa, ra va iava uvuivira visiipa monia vai vateavere. ⁵ Uva avaaepa. Oire ravireo

vuuta-ia ora ovaiaro avaroepa ita. Uva oisi raga ita piereva.

⁶ “Oire vokiarovi vo vavae vuuta-ia avoro oarovu ita kekereva osa touiva. Uva oiso puraroepa voeare, Eakepa tou ragapatavoi vo-ia ro rutu-ia ravireo?” ⁷ Uva rerare oiso puraaepa, Ari aue iava uvare viapau irai igei vatepare kovoa vai. Oa iava oiso voeare puraroepa, Oire visii tapo avata, ra kovota wain kovo-ia.

⁸ ✧ “Oire uva vokiepa voeare. Oa iava rera ro ira vo kovoaro-a wain kovo ira tokipato tavireva oiso, Kovopa irarare keerau voea vorisa. Uva voeao iava rovovere utupa irara voeao-ia rekasipasa irapa kovo irara.

⁹ “Oire uva voeao oea vo vavae vuuta-ia kovo rovoaepa oea karea viropa katai kina raga ousa katakataivira. ¹⁰ Uva voeao oea irapavira rutu kovo rovoiva oea karea viropa ita. Uva oiso keapaaepa, Vigei riroa vai pute pievira oupai, osa viapau. Ari oisi raga ita katai kina katakataivira ouaepa voea rutu. ¹¹ Oire uva oisi-a oiso osa ouaiva, vara agarupaiva rerare reopaoro ro ira vo kovoaro-a. ¹² ✧ Oiso puraaepa, Evoeare oea utupavira kovoivo oea katai vuutavi raga-ia kovoivoi. Uva voea vo voriaro vaearivo rutu igei vaarova uvuipai. Ari ita, igei vao riro vavata kovoro rutu pura rovopaiovo rirotoa-ia ravireo.

¹³ “Oa iava oiso puraroepa iravure oirato voea iava rera, Vatetoa oaa. Katai reo puravevo, oisore ra katai kina raga oupata visii rutu katakataivira. Uva viapau visii vuri pieavoi. ¹⁴ Vii vaaro voria ouri, ra vava kareu, uvare ragai vo ruipaaro-a, oa iava oisi raga eisi voeao voriaivoi utupa irara rutu oiso osa vii vo voriaro. ¹⁵ ✧ Apeisi ragavira? Ra vosa orekevu avu vai purasa auepara vao-ia monia ragai vaaro, uva viapau oisi uvuiparai, eke? Vearo pitupitu puraavoi, uva va-ia agarupari.” ¹⁶ Oire uva vo reo opesi pieoro voea iavirava oiso puraroepa, “Ari ita, uva voeao oea visii sirova oisoo utupaave, evoea oea visiipa iravavea vo Pauto vo Saraaro sovara iare. Ovusa voeao oea visiipa oisoo irapaave, oea taru visii sirova utuavavea.”

Jisas Ora Rera Iava Vo Pevapa Tavi Purareva Oiso, Kopiiravere Ra Vorevira Torera

(Mak 10:32-34; Luk 18:31-34)

¹⁷ Jisas Jerusalem iare ipasa aueparoepa. Oa iava disaipel ragare keeraroepa, uvare voea raga tapo ora reo ruipaparoepa vo vokapaoro raivaaro. Uva oiso puraroepa voeare, ¹⁸ ✧ “Uvuta! Ipaviei Jerusalem iare uva Oirato Oviitoaaro Ro Ropoto tovopai reipa irara vavaeoro-ia pris irara ora voeao tarai irara Reo Taisi-ia. Oea rera tovopai kortua-ia. Ora reo goru puraivere rera kopii piesa. ¹⁹ ✧ Ra rera vateive oearovupa ratau tou irara iava. Ra rera tovipaive rera ragipaoro. Oire rera tapaiave evao parikou-ia. Uva taru vo pevapa vokia torerovere kopii iava tootooro vorevira.” Eisi osa voea tavireva ora rera iava.

Jems Araorei Ora Jon Oiso Vovoupasiepa Ra Reipasi

(Mak 10:35-45)

²⁰ ✧ Vo vokie-ia aakova vaitereoro oviitoarei sipooro Sebedi oviitoareiaro, rekueva rasiuaaro Jisas areoro orekerovure. ²¹ Oa iava Jisas oira akereva oiso, “Eake vaipa ruipapavei?” Uva oiso Jisas tavieva, “Oiso ruipaparai ra reo ovoi purari vaitereopa oviitoarei oaa. Ra oiso pausiverea utupaua, iravu vo paurovarea oirapapa varata, ari iravu vo koike varata vo osa turarou.”

²² Uva Jisas oiso puraroepa vo araorei iare ovoovovira, “Viapau taraipasiei vao-ia oare akepasi. E uvuipasiei ra o-ia kap ukaiosi iria-ia ukaioravere, iria agasioi aue iava tavaka?” Oa iava oiso rera tavisiva, “Tu, uvuipaveiei.”

²³ ✧ Oa iava Jisas vaitereire oiso puraroepa, “Oiraopavira rutu. O-ia kap iria-ia ukaiosivere ragai oiraaro. Uva irouto-ira vo oirapapa varata-ia ora koike varata ragai sirova paurovere? Uva vo reoa vao viapau oiso ragai vo reoaro-a. Viapau. Ari varao-ia paupara oara ravaarevora Aite oearovupa oirara voeao oea reesireva.”

²⁴ Uva vo reoa vao uvuiva voea katai tau (10) disaipel. Oa iava vo araoreire aveavepaaepa. ²⁵ Uva va-a vao oa iava

✧ 20:8: Lev 19:3; Diu 24:15 ✧ 20:12: Je 1:11 ✧ 20:15: Diu 15:9 ✧ 20:18: Mt 16:21 ✧ 20:19: Ap 2:23, 3:13 ✧ 20:20: Jo 9:38 ✧ 20:23: Ap 12:2; Re 1:9

Jisas voeare keeraroepa ora rera iare. Uva oiso puraroepa voeare, *“Taraipatai oearovu-ia reipa irara oea ratau tou irarapa turaropaai, oea-ia kae pievira oearovupa toupaveira uvare pute pievira goruava toupaveira. Oire ita, oearovu reipa irara rutu voea-ia pute pievira rutu toupave. 26* Uva vo pitupitu-a vao-ia oa viapau uvuipai ra visii vuutaaro-ia toupave. Viapau. Ari ro ira oisi ora rei pieparo vo visii vuutaaro-ia ira oiso toupavevea kovopato visii tauvapaoro. 27 Ari vosa ro ira visiipa rei ruipaparo ira oiso touvevea, Visii reraaro kovopato. 28 ✧ Oiso rutu osa ragai ragoa urioraera vore. Uva viapau oiso ruipaparaveira ra oearoi ragai kovopaive oirara vai. Ragoa urioraepa kovoa purasa voea tauvaoro. Ora ragai vaoro tapo tootooa vatesa va iava vaseoro oirara rutupa voea oriruoro.”

Jisas Voositoarei Porete Piereva Ravotovira
(Mak 10:46-52; Luk 18:35-43)

29 Oire uva Jeriko iava avaroepa. Oa iava oirara rutu Jisas sirova utuaepa. 30 ✧ Uva voa vaiterei voositoarei raiva vatuaro-ia pausiepa, vo osa rera iava uvusiva Jisas osa vokapareva. Uva oiso puarooro rerare keerapasiepa, “Turaro. Vii-a Devit Aaotoaaro. Vegeivipa siraou.” 31 Oa iava riro irara vaitereire korukorupaaepa oiso purapaoro, “Avaitereo, ora tape piesi!” Osa gausiva ita rirovira rutu. Uva oiso purasiepa ita, “Vii-a Devit Aaotoaaro. Vegeivipa siraou!”

32 Oa iava Jisas voavi toupaooro vaiterei aatooro oiso puraroepa, *“Eake vai-a oapa ruipapasiei ra oai puraa veipa?”*

33 Uva oiso rera tavisiva, “Turaro. Vegei oiso ruipapaveiei ra vegei osireiario karuri.”

34 Oa iava Jisas vaitereipa siraoroepa. Uva vaiterei osireiario-ia vavaea tovoreva. Uva va iava vorevira vurasiva. Osa iava rera sirova utusiepa.

21

Jisas Turarovira Koataroepa Jerusalem-ia
(Mak 11:1-11; Luk 19:28-40; Jon 12:12-19)

1 Oire Jerusalem iare avapaoro Betfasi urui iare tutuu pievoiva, Oliv Kovo Pukui varataaro-ia aitereivu disaipeltoarei ira piereva vaiterei aruoro oiso, 2 *“Vo urui-ia kareu virosa irasi. Ra voa donki kekesi ovusa variaua riara-ia toupaveve oviitoo tapo oira reraaro. Uva vo avaorei rutu karusivere ra vaitereiva vorei ragai iare. 3* Oire ra vosa irai vei akepareve oiso, Eakere evaiterei avaorei oupasi? Ra oiso tavisii, Iria-ia Turaro vo kovoaro toupavoi. *Oai iare vaitereo oupavevoi. Ra vaiterei iava vasereve ikauvira veipa.”*

4 Vo reo oirao piesa vao karekei oreoa purareva profetato oiso,

5 ✧ *“Vii Saion vata taviuvereve oiso, Eera visii reraaro King ira urioparoi visii iare gavaure vovouto. Ira donki kakae ivara-ia paupaoro urioparo.”*

6 Oire uva vaiterei vaitereo disaipeltoarei oisi vaiterei piesiva donki avaorei vaitereiva voreoro oiso osa Jisas vaiterei tavireva. 7 Oa iava varoara tovosiva vaiterei ivara-ia oara ivara-ia popotapavira pauparoepa Jisas. 8 Uva riro irara oirara ora riakora ora voea varaaro varoara parakapaoro vara tovopaiva raivaaro. Osa oearovu evaora tosipaoro vara tovopaiva voa raga raivaaro. 9 ✧ Uva voea oirara ora riakora pিরeripaoro rerava irapaaepa, osa oearovu utupaaepa kaku piepaoro oiso purapaaepa, “Hosana Devit aaotoaaro-ia Pauto rera viraakoreve, ro-ia ira uriopa Turaro vaisiario sovara-ia! Hosana vore viara-ia Pauto!”

10 Oire uva Jisas Jerusalem urui-ia koataroepa. Oa iava oirara rutu ora riakora voeao vo urui-ia tou irara oea rera kekeoro paripariiva rutu oiso purapaoro, *“Avoeao! Iroutoa rutu-a ro-ia?”*

11 ✧ Oa iava oirara ora riakora vokapaoro oiso puraaepa rerare, “Profetato ro-ia Jisas, Nasaret iava rera vo Galili taere sovara-ia.”

✧ 20:28: Fl 2:7; Ais 53:10 ✧ 20:30: Mt 9:27; Sam 89:1-5 ✧ 21:5: Ais 62:11; Sek 9:9 ✧ 21:9: Sam 118:26
✧ 21:11: Jo 6:14, 7:40

Vo Jisas Oirara Sigureva Tempel Sovara Iava
(Mak 11:15-19; Luk 19:45-48; Jon 2:13-22)

¹² Uva Jisas Rovopa Kepa-ia aue Tempel koataroepa. Oa iava voava oirara rutu sigureva vo osa voa ora voripaaepa vo kepa sovara-ia. Uva voa tebolara petopetoreva oara-ia orekerovu-ia moniara ora tuutuukopaaepa, ora varao paupara oara-ia paupaoro ora tuutuukopaaepa kurue kare-ia. ¹³ ✧ Uva oiso voeare puraroepa, “Tugoropa Vuku oiso purapapeira, ‘Ragai vo kepaaro-a vao-ia oa vaisipaiveira oiso, Variripa kepa.’ Uva oiso rutu va piepatavoi, vataupa tapi kavirupa irara voaro.”

¹⁴ Uva voa toureva Tempel sovara-ia osa oearovuva uriopaaepa voosi irara ora kotupipa irara rera iare voa. Oa iava voea ravotovira porete pie ovoipareva. ¹⁵ Uva reipa irara pris ora oearovu tarai irara Reo Taisi-ia vao ravotoa kekeiva. Oa iava kakae vure uvuiva osa kaku piepaiva Tempel sovara-ia oiso purapaoro, “Hosana Devit Aaotoaaro-ia!” Osa-a eisi osa iava yuri vovou iraopaaepa rutu rirovira kasipu-paoro. ¹⁶ ✧ Uva oiso puraaepa rerare, “E pasi vo reo uvurivoi oa purai viire?” Oa iava Jisas voeare oiso puraroepa, “Tu. Oa uvuavo. Esa viapau vo reo vieipataveira oa oiso purapai,

‘Vii garepa kakaero oiso pieriva ora voeao sikeo irara roroara-ia tou irara ra vii-ia vuurapa vaisi purapaive?’”

¹⁷ Oire uva voea kavuoro kosiro viropa uruia iare vao Betani voa tousa vo rupa-ia vao.

Vo Jisas Reoroepa Oa Iava Fik Ova Erakoepa
(Mak 11:12-14, 20-24)

¹⁸ Oire uva vokipaua rutu Jisas voreroepa riro urui iare. Uva voa rirovira rutu ogoeroepa. ¹⁹ Oa iava oevavu kekereva fik ova raivaaro. Uva vo eva iare avaroepa. Uva viapau oiso kuea vai kekereva voa. Ari guruvara raga toupaiiva voa. Uva vo evare oiso puraroepa,

“Viapau oiso ra kuepauverea ita.” Oa iava ikauvira erako ovoiepa.

²⁰ Uva disaipel va vao kekeiva. Oa iava tavetave iraopaiva oiso purapaoro, “Apeisi iava fik ova ikauvira erako ovoie?”

²¹ ✧ Uva Jisas voea vaaro pukoreva oiso, “Ari ita, oiraopavira visii tavipaa oiso, Vosa oirao pie vovou rutu purapata vaku-vaku asavira, oire ra oiso piepata osa vo evaore fik ova pieavoi oa iava erakoei. Ari ita, ra viapau oiso va raga vao purapata. Ari uvuipatai ra vaore pukuia tapo oiso purata, Toreu ra ora vikiu vore avakava-ia. Oire ra oisi pieive. ²² ✧ Uva vo osa raripaoro rutu variripata orekerovupa ruipapaoro, oa iava uvuipatai ra vara oupata.”

Jisas Akeiva Oiso, Irou Vaore Vii Reesiva
(Mak 11:27-33; Luk 20:1-8)

²³ ✧ Uva Tugoropa Kepa-ia aue Tempel koataroepa Jisas. Oa iava oirara rutu sipoisoporeva voa. Uva reipa irara pris ora oearovu Isrel iava oearoa rutu urioaepa rera akesa, “Eake reesia vao vii vaaro oa iava vo kovo purapari? Irou vii vateva vo reesi?”

²⁴ Oa iava Jisas voea aatooro oiso puraroepa, “Ragai tapo ita visii akepaavoi oavure. Vosa ragai gisipoaro pukota, oire ra ragai tapo ita visii aatoa visii tavioro ragai vo reesiaro iava. ²⁵ Oire vo baptaiso Jon oa puraparevora, ovuva vo karopoa oa urioera Pauto ruvara-ia, eke vova oiratoa raga? Ra ragai tavita!” Uva ora rugorugoo piepaaepa oiso, Apeisi avu purapaviei? Vosa oiso puravio, Vova Pauto, ra oiso purarovere, Uva apeisi viapau va oirao piepata? ²⁶ ✧ Ari vosa oiso puravio, Oirato vaaro, uva riro irarapa uriripaviei, uvare oirara rutu oiso rugorugoo-paai oiso, Jon-a profetato rutu. ²⁷ Oa iava oiso purapaaepa, “Viapau taraipaiei.” Uva Jisas voea tavireva, “Ragai tapo ita viapau visii tavia vo reesi iava oa iava vo kovo purapaa-vora.

Reo Ruu Iravu Oviitoareiaro Iava

²⁸ “Apeisi rugoopatai? Iravu oirato ira oisoo oviitoareiaro toupasi. Oa iava

✧ 21:13: Ais 56:7; Jer 7:11 ✧ 21:16: Sam 8:2 ✧ 21:21: Mt 17:20; Je 1:6 ✧ 21:22: Je 5:16 ✧ 21:23: Ap 4:7, 7:27 ✧ 21:26: Mk 6:20

avaiotoa iare avaroepa oiso rera arusa, Oviitoa oaa avau wain kovo-ia kovosa vo vokio. ²⁹ Uva rera vo rearo pukooro oiso puraroepa avaioto, Reasiparai. Oire va isivaaro iava vovouisi poreoro ita avaroepa kovosa. ³⁰ Oire uva kikootoa iare avaroepa aiteto oiso raga ita rera tavisa. Oa iava oiso puraroepa, Iu aite. Avaparai! Uva viapau oiso avaroepa ³¹ ☆ Oire uva vaiterei-a vaitereo oviitoarei, uva aa ro aiteto *vo rearo sirova uturoepa?*” Oa iava oiso puraaepa, “Ari avaioto.”

Uva Jisas voeare oiso puraroepa, “*Oiraopavira rutu visii tavi iraopaa oiso, Voeao kavirupa irara takis oupa irara ora vairo otopa riako oea Pauto vo Saraaro-ia koata rovoaverea iraoro visiipa.* ³² Eake iava? Uvare Jon torevoko pitupitu kareke rovosa urio rovoroepea visiipa. Uva viapau rera oirao pietava ovusa voeao takis oupa irara ora otopa riako rera oirao pieiva. Ari ita, uva va keketava oa iava viapau oiso vovouisiro oavisii poretava rera oirao pieoro.

Reo Ruu Vao Voeao Iava Vuri Irara Oea Oisoa Wain Kovo Tokipaive
(Mak 12:1-12; Luk 20:9-19)

³³ ☆ “*Reo ruu uvuta vao oa oiso purapai, Iravu wain kovo paureva. Uva vo kovo rirore kasura purareva. Oa iava voa rikui tekareva auere gerepara pigipato masin. Uva voa uutupa kepa paureva vo kovo ruvara-ia. Oa iava oiso oevu kovopa irara tavireva, Vo kovo toki ragapatavere ragai vo kovoaro monia purapaoro ragai vaaro. Voea tavirevoiva, voea tovo pieoro vo kovo-ia otaerevu iare avaroepa.* ³⁴ Uva oivavu sovara-ia oevu arureva kovopa irara rera voeaaro vo kovo iare, oiso ra vo kovo kuearo iava oarai ouive rerapa voea ruvara-ia voeao oea oisoa vo kovo tokipaive. ³⁵ Oire uva voeao oea arureva rera kovopa iraraaro oea ouiva voeao wain kovo tokipa irara. Oa iava voea iava iravu ragipaiva, ari iravu kopii pie ovoiiiva, ari iravu vurokoiva aue-ia aveke. ³⁶ Uva rera ro ira vo kovoaro-a oevu ita arureva kovopa irara rera voeaaro riro

iraravi rutu. Oa iava oisi raga ita voea pieiva. ³⁷ Oire uva ovoiokuvira rutu rera oviitoaaro rutu siporeva voea iare oiso rugoopaoro, Ira vai-ia taru gisipoaro uvuivere ragai rutu oviitoaaro. ³⁸ ☆ Oa iava oiso ora reoaepa voeao wain kovo tokipa irara, Rera-a ro-ia turaro oviitoaaro rutu. Irare ra rera upoera, rera varaaro rutu oupe. Ra oisi iavirava kovoa tokipe ora vigeipa. ³⁹ Uva va iava rera-ia pituiva vo kovo sovara-ia. Oire voava rerava kosa *viropa vo kovo vatuaro-ia rera kopii piesa.* ⁴⁰ Uva apeisi vai rugorugoopatai vo siposipo uvupaoro? E utupavira urioroverea ro ira vo kovoaro-a? Ra eake vai-a vao oa purasa uriorovere voea-ia voeao vo kovo tokipa irara, raa?”

⁴¹ Oa iava Jisas-re oiso puraaepa, “Ari voea rutu taru uporeverea voeao vuri irara. Ra oevu raga ita tovo pierve vo kovo-ia. Uva vo aio oupa vuutaaro-ia vo kovo iava oupaoro rerapa vatepaaverea torevokovira.”

⁴² ☆ Uva voeare oiso puraroepa Jisas, “*Esa pasi vo reo vaio vieipataveira Tugoropa Vuku-ia oa oiso purapapeira, ‘O-ia aveke iria veraiva voeao kepa paupa irara oira-ia kepa paupa arapa, eira rutu ita-a avekeva rovopava rutu kukuuvu tuuta oa eisi piervea Pauto Turaro. Uva evo kovo purareva oa vigei osireiaro-ia ravotovira toupaveira.’*”

⁴³ Ari ita, *Pauto rera vo Saraaro-ia visii Jiu rui piereverea oevu raga vatesa voeao oea vearo kue purapaveira va-ia.* ⁴⁴ [Ari vosa ro ira kovero oira ivara-ia o-ia aveke ra ora pegepegeoro ita. Ari vosa oira o aveke koveo irai ivara-ia, oire ra garepa visivi rutu rera taritaoro koveo.”]

⁴⁵ Oire uva voea voeao pris ora Farisi va vao reo ruu uvuiva oa purareva Jisas. Oa iava rera oriorisioro oiso puraaepa, “Asi vigeire oiso puraparoi.” ⁴⁶ Uva va-a vao oa iava oiso vovou ragapaaepa ra rera-ia pituive. Uva rirovira rutu uriripaaepa ita oirara rutupa voeao oea oisoa oiso purapaave rerare, Jisas profetato.

22

Reo Ruu Vao Riako Oupa Aio Iava Vao-ia Rei Voki (Luk 14:16-24)

¹ Oire uva oavu ita purareva reo ruu voeare oa-ia oiso puraroepa, ² ☆ “Vao Pauto vo Saraaro oa oiso rutu toupai osa iravu reito king, ro ira oiso vo pitupitu purareva vo osa oviitoaaro riako ousa aueparo rei voki-ia. Oire riroa aioa purareva rera ro reito, ³ uvare oearovu oisoa reesi rovo pareve oiso, Voeaore kaokaoravere rara vo aio iare. Oire pura piro vo voki vao oa-ia vo aio purareve. Oa iava rera voeaaro arureve, Voeaore keerasa avata. Ari vo osa reasipaave vo aio iare urio arapa. ⁴ Oa iava oisoa oavu arupareva ita rera voeaaro kovopa irara oiso puraoro, Visii avata ita voeare keerasa ita oearo keera ragaraerao. Ra oiso voea tavita, Uvuta. Ragai vaaro vatatopoei aioa, varao-ia oa puraavo oiso-ia bulmakau kare ora voeao taoropa kare. Ragai vo karearo oea upoavo. Oa iava vara rutu-ia vatatopoavo. Ari uriota va iare vao riako oupa aio.

⁵ “Uva eisi-a osa kaokaosa avaaepa voea voeao kovopa irara voeare, osa reasipaaepa ita vo kaokao uvu arapa. Uva voava ora sikasikaaepa oiso oearovu ora voea vo kovoroaro iare vikuiva, osa oearovu ora voea vo kovoroaro purapasa sara kovoro avaaepa. ⁶ Osa oavu kovopa irara rauiva reito voeaaro voea vuri piesa voea kopii pieoro. ⁷ Uva oisi-a oiso osa iava rera ro reito rirovira rutu kasipuoro rera voeaaro arureva viurupa irara. Oa iava avaaepa voea opesi piesa voeao oea kovopa irara upoiva. Oa iava voea vo uruiaro-ia tapo piuaepa.

⁸ “Uva va-a vao oa iava reito rera voeaaro kovopa irara tavipareva oiso, Aioa vao oa vatatopoei tuariri. Oa iare voeare keera ragarae oea reesi rovoavora. Uva viapau uvuipai ra urioave, uvare viapau uvuivira toupai voea vo rugorugooroaro. ⁹ Oa iava visii tavipaa oiso, Vusita riro raiva iare voa siituepasa oearoire oirara

vai ora riakora vai. Ra oearo keera-paoro oiso purapata, Uriota riako oupa aio iare. ¹⁰ Uva eisi-a osa puraroepa, oa iava avaaepa kovopa irara riro raiva iare oirara rutu gurusa ora riakora voeoro tapo vuri irara ora voeao veoro irara. Oa iava voea rutu pausa urioaepa kavatao kepa-ia. Uva agasiepa voea iava.

¹¹ ☆ “Oire uva voa paupaaepa oirara rutu vo aio-ia osa reito koataroepa voea kekesa. Oa iava voea sovara-ia iravu kekereva ira viapau vearovira oritooro urioroepa vo vokia eva riako oupa aio-ia. ¹² Oa iava rerare oiso puraroepa reito, Vatetoo oaa. Apeisi iava viapau vearotoa vai-ia kuvutoa vai kuvuoro uriouei vo aio iare? Osa viapau rera aatopareva. ¹³ Oa iava rera voeaaro tavireva oiso, Rera vavaeoro tuuketa ora kokotoarei tapo. Ra oisi rera pieoro rera kosi pieta vova eisire rupa-ia. Ra voa rupavira tupaoro ora reuriaro kuripareve ora rerapa siraopaoro. ¹⁴ Uva oisi-a eisi osa Pauto kaokaoparoveira riro irarare. Ari katakataipa irara raga ora rerapa reesipareve koatapasa rera vo Saraaro-ia.”

Vo Jisas Akeiva Takis Moni Vatesa Sisapa

(Mak 12:13-17; Luk 20:20-26)

¹⁵ Oire uva Farisi oiso vo reo purasa avaaepa, “Eake reo vai-ia rera tavatavaepe, ra oa iava rera piro piepe ro Jisas?” ¹⁶ Osa iava Herot aruiva disaipel tapo voeao Farisi voeaaro. Oa iava Jisas iare avaaepa oiso purasa, “Tisato, igei vii-ia taraipaiei oiso, Vii-a oiraopa reotoa rutu. Uva oiraopa vovou rutu vii vaoro oa iava oirara rutupa siposipopariveira Pauto vo pitupituario iava. Uva viapau oiso oearovure rugoopauveira oiso, Teapi ragaire vuri rugoo puraive. Viapau. Ari katai reoa raga purapariveira oirara rutupa. ¹⁷ Uva oisi-a eisi osa iava igei tavipari, Apeisi rugoopauvei? E torevokopai ra rerapa Sisa takisvio moni vateoro ro gavman vigei reitoaaro, eke viapau?”

¹⁸ Uva Jisas voea vo reoaro oriorisioro oiso puraroepa, “Visii vao riro ratarataa vovou irara. E ragai tavatavaepata?”

¹⁹ Ragai roro pie rovota oai iava takispa moni vai.” Oa iava oavuva urioaepa rera vatesa Jisas. ²⁰ Uva oiso voea akereva, “Irouto puaro-a ro-ia? Ora irouto vaisiara-a?”

²¹ ☆ Oa iava oiso puraaepa, “Ari Sisa.” Uva oiso puraroepa, “Vosa Sisa vaaro, oire rera vateta Sisa. Ari vosa Pauto vaaro, oire Pautoa-pa va vateta.”

²² Uva vo reo-a vao oa uvuoro rirovira rutu va-ia rugorugoo iraoaepa. Oa iava rera arova avaaepa.

Jisas Akeiva Oiratoa Iava Ro Ira Kopiiro Ra Vorevira Torero
(Mak 12:18-27; Luk 20:27-40)

²³ Oire uva vo voki raga vao oa-ia reipa irara Sadyusi-pa irara vova lotua Jisas akesa urioaepa. [Evoea oea oisoa kopiipa irarare oiso purapaave, “Viapau oiso torepaaverea vorevira kopii tapi iava.”]

²⁴ ☆ Uva oiso rerare puraaepa, “Tisato, Moses oiso puraroepa, Vosa iravu kakae pura asavira kopiiro riakovapa, oire ra araokoto ita oira oureve. Oire rerapa ro kopiito oira-ia kakaeto purareve araokoto. ²⁵ Oire vo tuariri erao vatara (7) rutu oaraovu oea oiso igei ruvara-ia toupai. Oea iava iravu avaioto iriavu arova rikova kopiiroepa kakae pura asavira. Oa iava kikoto ita aia oira oureva. ²⁶ Uva eraopato ora vo pevapato oisi raga ita piesiva oira arova. Oa iava vo arao rutu vo rekasiaepa erao vatara rutu-ia oirapa kakae asavira raga kopiiro. ²⁷ Oire uva vo arao rutu opesiaepa kopiiro. Oa iava vo arao isivaaro iava kopiiro ita oira. ²⁸ Uva vo vokio-ia oa-ia oirara rutu toreaverea vova kopiiro-ia. Uva irouto vo arao iava oira ourevera? Aue iava uvare vo arao rutu oisoa oira oupaive oira arova kopiiro.”

²⁹ Oa iava Jisas oiso voea vo rearo pukooro oiso puraroepa, “Viapau oiso taraiatai Tugoropa Vuku vo rigatoario-ia. Ora viapau tapo taraiatai Pauto vo goruaro-ia tapo. Eisi osa kokoropavira ora reopatai. ³⁰ Oire vo vokio oa-ia oirara rutu kopiiro iava vorevira toreaverea oa-ia viapau oiso voreria vaiei riako ou vai. Ari

oiso raga toupasa vorevira toreaverea osa purapurapa irara ensel voeao vuvuiua.

³¹ “Uva vo reo-a vao oa iava visii akepa voea iava voeao kopii irara oea torepaaverea. Asi viapau pasi vo reo vieipataveira oreoa iava Pauto visii tavireva? Oa-ia oiso puraroepa, ³² ☆ ‘Ragai-a Pauto oaive Ebrahim, ora Aisak, ora Jekop voeao oea urauroaro tootovira toupaveira.’ Ari ita, uva va-a vao vituaro iava oiso purapai, Viapau oiso kopii irara reraaro-a Pauto. Ari Pauto-a voea reraaro oea tootopai.” ³³ Oire uva voea voeao oea vo reo uvuoro vao-ia ora sitaaepa va-ia tavetavepaoro.

Vo Toupai Reo Taisi Vao Rovopa Rutu Pauto Vaaro
(Mak 12:28-31; Luk 10:25-28)

³⁴ Uva voa-a vo uva Sadyusi-pa irara tape piereva Jisas voea vo rearo tuuro. Oa iava Farisi va iava uvuoro urioaepa. Oire voava voarei rutu ora guruaepa rera ruvara-ia. ³⁵ Uva voarei rutu iava iravu riro reo kerisito Reo Taisi-ia toupaveira. Ira oiso vovouparoea ra Jisas tavatavaereve rera akeoro. ³⁶ Uva oiso puraroepa, “Tisato. Aa vao-a reo goru oa vara rutu-ia reo goruro pute iraopai?”

³⁷ ☆ Oa iava Jisas vo akeo aatooro oiso puraroepa, “Reito Pauto vii reraaro irapa sopaua oara rutu vateri, ora rugorugooara rutu, ora taraiara rutu varao vii varaaro rera ragapa vateri. ³⁸ Va vao-ia reo goru oa reipai rutu ora rovopa rutu. ³⁹ ☆ Uva eraopa oa vava areivira raga oiso purapai, Ora vii sopaaro rutu vatepari voeaopa oea vii ruvara-iavi toupaveira, oiso rutu osa ora viipa siraopaveira. ⁴⁰ Vo taisireo Reo Taisi rutu vituaro varao Moses vase ora profeta irara varaaro.”

Jisas Farisi Akereva Ora Rera Iava Krai
(Mak 12:35-37; Luk 20:41-44)

⁴¹ Vo uvuru raga-ia toupai Farisi osa Jisas oiso voea akereva, ⁴² “Apeisi rugorugopatai Krai-ia. Irou aotoaaro?” Oa iava oiso rera taviiva, “Ari Devit aotoaaro.”

⁴³ Uva oiso puraroepa voeare, “Uva apeisi iava Devit vateveira Tugoropato

☆ 22:21: Ro 13:7 ☆ 22:24: Diu 25:5 ☆ 22:32: Eks 3:6, 16; Hi 11:16 ☆ 22:37: Diu 6:5 ☆ 22:39: Lev 19:18; Ro 13:9; Je 2:8

Uraurato vo rugoo oa iava Krai-ia Turaro vaisi tovoreva oiso puraoro,

⁴⁴ ✧ *“Turaro Pauto ragai reraore Turaro oiso puraroepa, Vo paupaverea oirapapa varata-ia vo tugurasa ovokia-ia voeao vii voeaaro keripa irara tovoaverea vii kokotoaro reroaro.”*

⁴⁵ *Ari ita, Devit raga turarovira Krai vaisireva. Uva apeisi ragavira? Uvare Devit aaotoaaro-a ro Krai ira Devit sirova kavauroepa.”*

⁴⁶ Oa iava viapau oiso irai uvuiparoepa vo reo pukosa Jisas vaaro. Uva voa-a evoa uva rovoaepa uriripaoro rera ake arapa vorevira.

23

Tisa Irara Vo Pitupituroaro Aue-ia Reo Taisi Voeari Ora Farisi
(Mak 12:38-39; Luk 11:43, 46, 20:45-47)

¹ Utupavira Jisas oirara rutu tavireva ora voeao rera voeaaro disaipel. ² ✧ Uva oiso puraroepa, “Voeao tisa irara tarai irara Reo Taisi-ia voeari ora Farisi oeara reesiiva oevu oavu-ia paupa vo uva oisoa Moses varaaro Reo Taisi aviavi piepaive.

³ Uva oisi-a eisi osa vao oiraopa reo rutu va vatepaiveira visiipa. Uva uvuipatai ra va uvupata, ra va sirova utupata. Ari vao voea vo pitupituroaro, viapau oiso vao Reo Taisi sirova utupaaveira oa-ia voeao oirara siposipopaiveira. Eva-a oa vituaro iava viapau rutu oiso ra voea vo pitupituroaro sirova utupata. ⁴ ✧ Ora riro vavatapa ruuro tuukepaiveira oirara vutuaaria vara tovopasa, vo osa ora voea raga viapau varavi-ia pitupaive sipareoaravi raga iava voea tauvapaoro oea vara kae paive. ⁵ ✧ Uva vara rutu purapaiveira oiso ra oirara vara kekepaive. Iu. Riropa pakoro oara oisoa purapaive Tugoropa Reo-ia pakopasa vara-ia. [Oire varava riro kaekaepavira variripaave.] Ora aue tapo papaapa varoro oara-ia oisoa oritopaave, oara oisoa kokotoara rutu iare vara piepaive. [Oire ra vara vituaro-ia riro paraka turua purapaive va iava

ora reesipasa, oiso ra oirara rutu vara iava oiso auepaave vara kekepaoro, O, riro tarai irara voeao Tugoropa Reo-ia.]

⁶ Ora oisoa rovopa tavukipa ruipapaave paupa vo aiopa vokia. Ora vao tapo paupa vo Reo Uvupa Kepa-ia Sinagog oa-ia oisoa paupaave reipa irara. ⁷ Ora oiso tapo ruipapaave ra oirara rutu voeapa ora avivikepaoro oiso voeare purapaave, Vearo voki, vo uruiara rutu sovora-ia. Ora oiso tapo purapaave, ra oiso voea vaisipaive, Tisa irara.

⁸ “Uva oiso ruipaparai ra viapau oisi visii vaisipaive oiso, Tisa irara. Viapau. Ari kataitoa raga, visii reraaro Tisato. Ari visii rutu-a katai arao rutu. ⁹ ✧ Uva vo rasio-ia viapau uvuipatai ra irai rei piepata irai vaisipaoro oiso, Vigei aitearo. Viapau. Ari kataitoa raga Aite oavisii ira oiso toupave vuvuiua-ia. ¹⁰ Ora viapau tapo ra oiso visii vaisipaive, Turaro. Viapau. Ari kataitoa raga visii reraaro, Ragai ita Krai. ¹¹ Ari vosa ro ira visiipa reiparo, ira-a eera uvui iraopa ra ora vaisiro oiso, Visii reraaro kovopato. ¹² Ari ro ira ora vaisiaro raga kae piepareve, ira-a eera vaisiaro akaipa pierevere Pauto. Ovusa ro ira ora rera vaisiaro vara piepareve, ira vaisiaro kae pierevere utupaua Pauto.

Jisas Tisa Irara Ora Farisi Tavireva Vao Iava Vuri Pitupitu Oa Oisoa Purapaive
(Mak 12:40; Luk 11:39-42, 44, 52, 20:47)

¹³ “Oire visii vao tarai irara Reo Taisi-ia ora visii Farisi visiigoa vatatopo iraopata riro kuuvu irara rutu visii. Visiigoa rataoa tupapataveira vao Pauto vo Saraaro iava vo oirara rutu osireiaro-ia. Ora visii ruture tupapataveira vo osa oearovu koata ruipa ragapaave. Oire ra visii raga vo vovouroaro-ia paipaipaive oearovu rara visii raga voeare tupapata.

¹⁴ “[Visii vao tarai irara Reo Taisi-ia ora visii Farisi visiigoa vatatopo iraopata riro kuuvu irara rutu visii. Ora riro raro riarokore vo keparoaro ou raga irara. Visiigoa vao oirara osireiaro-ia riro kaekaepa variriro purapataveira vuriara oavisii vataupaoro. Oire uva va-a eva oa

✧ 22:44: Sam 110:1; Ap 2:34; Hi 1:13, 10:13 ✧ 23:2: Esr 7:6, 25; Nie 8:4 ✧ 23:4: Ga 6:13 ✧ 23:5: Diu 6:8
✧ 23:9: Mal 1:6

vituario iava vuria rutu oupataverea riroa voria vuria.]

15 “Visii vao tarai irara Reo Taisi-ia ora visii Farisi visiigoa vatatopo iraopata, riro kuuvu irara rutu visii. Visiigoa avakava-ia viripataveira ora voraro vo rasio rutu-ia kataitoa ragare taraapaoro disaipelto, oiso ra visiipa disaipelparo. Oire ra oisi rera pietavora, rera ava pieta Vuri Tapi iare. Ra visii raga vo vovouroaro sirova uturo ita oiso osa vara sirova utupataveira visii. Uva va iava eva visii vo voriroaro-ia vuriara rera vo voriaro vuria rutu pute pievira karekepe.

16 “Visii vao-ia visiigoa oearovu tuvetu-vepataveira raivara-ia oiraravoosipaoro. Visiigoa vatatopo iraopata. Visiigoa ora visii vo siposiporoaro vatepataveira oearovupa. Oire ra oiso voeare purapata, Vosa irouto Tempel vaisi ragapaoro reo ovoi purareve, ra oiso puraparo, Oiraopavira rutu, oa oiso toupaiivoi kiuvu reo raga eva. Ari vosa irouto ro ira gol vaisioro reo ovoi purareve vao oa Tempel sovara-ia toupaveira, oire ra viapau uvuipa ora rera raga vo reoaro gasireve.

17 ✧ “Visii kokoropa irara ora voosi irara. Eake vai-a vao oa reipai? Gol pasi oa reipai, eke Tugoropa Kepa aue Tempel oa gol tugoro pievira karekepapeira, ra va iava rei vaisipape? 18 Ora vao tapo osa ora visii vo siposiporoaro iava oaravu vatepataveira oearovupa. Uva voeare oiso purapata, Vosa irouto eravao raga vaisipaoro oiso puraro, Oiraopavira rutu, oa oiso toupai kiuvu reo raga eva. Ari vosa irouto tauoa eravao-ia toupave osa oiso puraro, Oiraopavira rutu, oire ra viapau uvuipa ora rera raga vo reoaro gasireve.

19 ✧ Visii vao voosi irara. Eake vai reipai? E pasi tauoa reipapeira, eke eravao tauoa rei piepaveira. Oa iava tugoropavira karekepapeira, eke? 20 Uva eisi osa iava oisoa oirato eravao oirao piepaoro oiso puraparo, Oiraopavira rutu, ora orekerovu rutu varao oara oira ivara-ia toupave. 21 Ari vosa ro ira Tempel vaisioro oisi puraro oiso, Oiraopavira rutu, oire uva rera-a eera ira vao Pauto tapo vaisire. Eake iava? Uvare Pauto vao

toupaveira Tugoropa Kepa vao Tempel. 22 ✧ Ari vosa ro ira vuvuia-ia vaisioro oisi puraro oiso, Oiraopavira rutu, oire uva rera-a eera ira Pautoa tapo vaisire vao. Eake iava? Uvare Pauto vao paupaveira.

23 “Visii vao tarai irara Reo Taisi-ia ora visii Farisi riro kuuvu irara. Visii vao garepa aiorovi iava akuku aioro katakataivira vara vatevate ragapataveira varao iava tautauara rutu iava. Oiso osa varao aiorovi taraipara utuuva geesi piepataveira aue-ia geesi kouro Pautoapa tauoa purapasa. Ovusa varaore reipara ovaupataveira rutu oiso osa varao-ia oira rovirieipa pitupitu oiraopa, ora oirarapa siraopa pitupitu, ora oirao piea vo pitupituario. Oire rovopa vao-ia vosa varao purapata, ra viapau oiso gareparavire tapo ovaupata vara purapa arapa. [Oiso osa vao-ia taraipa aioro utuuva geesi piepa.] 24 Visii toupata oiso rutu osa voosi irara. Visiigoa oisore auepataveira ra oirara tuvetu-vepata vo raivao-ia oa-ia auere ora kasivaripataveira kuvikuvi kare veraverapaoro roviara iava. Ari vosa koie ra oira rutu kopata.

25 “Visii vao tarai irara Reo Taisi-ia ora visii Farisi riro kuuvu irara visii. Visiigoa kap iava varaua raga sisupataveira ora dis, ovusa vara sopaaro agasipape varao iava kavirupa pitupituro ora varao ora aio piepa pitupituro visii raga varaaro. 26 Vii Farisi voosito! Viigoa kap sopaaro sisigarue pie rovopari, ra oira varaaro tapo sisigarue epao.

27 ✧ “Visii vao tarai irara Reo Taisi-ia ora visii Farisi riro kuuvu irara. Visiigoa vatatopo iraopata. Visiigoa oisi rutu toupataveira osa tova urui. Oa ivara-ia vatoe kerarire vearo kekepapeira vo ragava ivara-ia. Ovusa rikuara sovara-ia riroara oira eruro keruara toupave, ora oaravu rutu eruara. 28 Eisi osa visii iava varaura sopaaro toupaveira. Oire ra oearovu rutu oirara visii varaaro kekepaoro oiso keapaave, Torevoko irara, ovusa visii iava sopaura oavisii agasipape varao iava ratarataa vo pitupituro ora varao tapo Reo Taisiva kaureopa pitupituro.

Jisas Voea Rutu Tisa Irara Tavireva Oiso, Vuri Vori Outaverea (Luk 11:47-51)

²⁹ “Visii tarai irara Reo Taisi-ia ora visii Farisi riro kuuvu irara. Visiigoa vatatopo iraopata. Visiigoa tova uruiro oritopataveira vo uruiro uva voeao tovaiva torevoko irara ora profet irara. ³⁰ Oire oiso purapataveira, Vosa voari rutu toupaiovori igei aao iraraaro vo vuutaaria tuariri, oire ra viapau voea tauvapaio profet irara upopaoro. ³¹ ✧ Uva evo reo oa purapatavoi ora visii iavirava oa-ia vaisipatavoi oiso, Igei aao iraraaro oea oisoa profet irara upopaive. ³² ✧ Visii vo pitupitu vao ovoi pie iraopata, oa rovoiva visiipa aao irara oavisii voari tuariri. ³³ Visii rakoru kare, ora rakoru kare ovii iraraaro. Apeisi-a oiso osa rugorugoopatai vao-ia reesia vore Vuri Tapi? Viapau visii ouvere, raa? Uva ovu rutu iare toritaverea?”

³⁴ “Uva va-a eva oa vituaro iava voeao siposa aueparai visii vuruvuaro iare riro tarai irara profet irara, ora tisa irara. Oea iava oearovu upopataverea, vo rara kare uviropaave visii vuruvuaro iare. Ari oearovu tapapataverea evao parikouro-ia voea iava, ora oearovu ragipataverea Tugoropa Keparo sovara-ia. Ora voea tapo iava oearovu sigupataverea ouruirovu iava, ora voea tariopataverea ra avapaave ouruirovu iare. ³⁵ ✧ Uva eisi-a osa iava vao visii-ia karekeperea oa puraiva visii aao iraraaro voeao-ia vo rasio-ia. Ari ita, torevokoto Ebel ira kopii pieiva rera upooro. Oire rera-ia rovoaepa oa iava Sekaraia-ia pou piropa vo pitupitu raga eera Berekaia oviitoaaro. Uva voea-a evoea oea upoiva Tempel iava vo tugi vuutaaro-ia ora eravao. Uva evoea-a oea-ia eva puraiva ovuria eva oa vorevira visii-ia kare piereverea Pauto. ³⁶ Oiraopavira oiso visii tavipaavoi vao iava oa puraiva voari tuariri oa voriaro vuriaro ouiverea voeao vo vokio iavapa irara.”

Jisas Gaureva Jerusalem-ia (Luk 13:34-35)

³⁷ ✧ Oiso puraroepa, “Ae! Visii vao Jerusalem vata! Ae, visii Jerusalem vata!”

Visiigoa profet irara upopataveira voea vurukopaoro aveke-ia. Pauto kovopa irara oaro oea sipo ragapareveira vokiara rutu-ia. Ari ita, visii kakae vure oaa guru ragapaaveira oiso osa kokootu aakova ovii irara rakupaeveira putaeuarei-ia, osa ra-gaire korukorupata ora visii-ia. ³⁸ Oire oiso visii tavipaavoi, Uruia oavisii vao kuvaupai rara. ³⁹ ✧ Uvare oiraopavira visii tavipaa, Viapau oiso ragai keketavere vorevira vo rekasisa utupaua, vo vuuta-eva uva oiso purataverea, Pauto viraakoa vateri ropa ira urioroi Turaro vaisiaro-ia.”

24

Jisas Tugoropa Kepare Reoroepa Oiso Ra Opsi Ovoipe (Mak 13:1-2; Luk 21:5-6)

¹ Uva kosiro viropa vova Rovopa Kepa-ia Tempel osa disaipel rerare ravaaepa, vo osa voava urioparoepa. Oa iava Tugoropa Keparore rerare oiso puraaepa, “Auoro, vo keparo kekeri Tugoropara.” ² ✧ Oa iava Jisas voeare oiso puraroepa, “Tu! Oara kekepata evara reipa keparo. Uva oiraopavira rutu oiso visii tavipaavoi, Viapau iriai aveke vai eakave iriai ivara-ia aveke vai osa toupave. Oara evara kururu piroverea koveoro.”

Jisas Voea Tavireva Aue Iava Riroa Tavaka (Mak 13:3-13; Luk 21:7-19)

³ Uva vo tou-ia vao-ia pauroepa vo pukuia-ia Oliv Kovo-ia. Oa iava vao rera iare urioaepa disaipel. Uva vao rera eripaiva rera akepaoro oiso, “Igei taviri oiso, Aa vo vuutao-a vao oa-ia evara karekeperea? Uva eake vai-a vao oa iava vo vuuta eveiiverea oiso, Vao vii vo vokiario vao oa-ia kareuvere, ari vao ovoioapa vuuta?”

⁴ ✧ Oa iava Jisas voeare oiso puraroepa, “Visii ora vatatopo iraopata, teapi irai visii kearevere. ⁵ Riro irara uriopaaverea ragai vaisiaro raga-ia ora vaisipaoro, ra oiso purapaave, Ragai raga-a vao Krais. Uva

✧ 23:31: Ap 7:51-52 ✧ 23:32: 1 Te 2:16 ✧ 23:35: Jen 4:8; Sek 1:1 ✧ 23:37: 2 Kro 24:21 ✧ 23:39: Sam 118:26; Mt 21:9 ✧ 24:2: Jo 2:19 ✧ 24:4: Jer 29:8; 2 Te 2:3

riro irara rutu oirara ora riakora keakeapaiverea. ⁶ Uva oiso upoa gurukoaro uvutaverea, ora va iava siposipo ovusa uvavu toupave. Ra opeita rirovira rugorugoopata ora sitapaoro vo osa va vao kosi piro. Aue iava uvare va-a eva oa kareke rovperea, ra vovio vo utupaua ovoioipa voki karekeperea rara. ⁷ ✧ Oiso-ia oearovu oirara upoa kosi piepaiverea oearovu-ia oirara, ovusa osararovu osararovuva ora upoaverea. Ovusa ogoe vuutaro kosi piroverea voraro rutu ora ravurikeara. ⁸ Uva varao oiso rutu toupaveira osa riakova oisoa kakaetoava upia rovpao rera kavausa.

⁹ *“Vo vuuta-a vao-ia oa-ia visii oupaiverea visii vao kovopa irara oaro Pauto vatepasa upia ora kasipua visii upopaoro tapo. Uva osararovu rutu iava oiso visiire vuri vovoupaaverea rutu. Eake iava? Uvare vaisia oaa visii-ia toupai.* ¹⁰ Uva vo vuuta-a vao oa-ia oearovu voea varaarore ovauaverea oirao pie vovouro. Ra araoko irara oaive iava gasipaive keripa irarapa ora voeare kasipupaoro rutu. ¹¹ Riro irara rutu tapo profet irara oea karekeaverea oirara rutu keakeasa. ¹² Oiso-ia vuri pitupituro rutu karekeperea riro irara-ia. Oa iava ora voeapa siraopa vovouro oaive kavuiverea. ¹³ ✧ Ari vosa ro ira viapau raveraveparo vo tugurasa ovoioipa vuuta iava vo voki-ia, uva rera-a eera ira ourevere Pauto ora rera iare. ¹⁴ ✧ Ari ita, oearovu Vearo Siposipo kosi piepaivere Pauto vo Saraaro iava siposipopaoro voraro rutu rasitua rutu-ia. Ra va iava oirara rutu vo siposipo-ia taraipaave vao-ia. Oa isivaaro-ia karekeperea vao-ia ovoioipa voki.

*Vuri Siitoka Rutu Karekeperea
(Mak 13:14-23; Luk 21:20-24)*

¹⁵ ✧ *“Oire uva va-a vao riroa rutu vuria oa keketaverea. Eva-a oa vituaro iava vo reo purareva Daniel tuariri voa toupaooro vo Tugoropa Tapi. [Ari ita, ro ira vo reo vieireve vao-ia, oire ra vearovira vare rugooparo.]* ¹⁶ Uva vo vuuta-a vao-ia oa-ia oirara rutu Judia-ia touiverea, ra uriripaoro voava tori iraoive pukuia

iare. ¹⁷ Ari vosa ro ira kepa ivara-ia kiuvu oupaoro uvuruparoverea, ra viapau oiso voava rerereve auero rutu gurusu varao rera varaaro. ¹⁸ Ari vosa ro ira varuparo tourevere, oire ra viapau oiso voava ora porero kuvuparare rugooro varao rera varaaro. ¹⁹ Siraovira rutu vairoviopa taruko riako, ora vairo airoa sikeo kakaero roro piepaiverea vo voki-ia vao. ²⁰ Variripatavere tuepaoro. Teapi torita vo kiuvupa vuuta eke vao-ia Tugoropa Voki ra Reo Taisi oaro Pauto gasita vokaoro Tugoropa Voki iava vo reo. ²¹ ✧ Aue iava uvare vo vuuta-ia eva riroa rutu toupaveira tavaka. Uva viapau oiso oai va-ia putepai vao iava oa pura piropa voari tuariri oa vao vo vokio-ia tugurapai. Va rutu vao isivaaro iava viapau oiso otavakai perea voari rutu utupaua oiso osa va vao-ia. ²² ✧ Ari vosa Pauto viapau vo vuuta vao poteku piepareve, ra oirara rutu opesiave. Ari ita, voeao ragare rugooro vo vuuta poteku pierevere oea reesireva ora rerapa.

²³ *“Vo vuuta-ia vao oire vosa irai visii tavipareve oiso, Kraisa ro vo-ia ira keketa. Eke oiso puraro, Varo vavo-ia, oire ra viapau rera vo reoaro oirao piepata.* ²⁴ ✧ Ora oearovu keakea irara kraisa irara ora oearovu profet irara oearoa rutu toreaverea karekeoro riopara rutu purapaoro ravotoara. Ora oaravu pisipisa kovoro oara tapo ravotovira puraiverea. Ari ita, vosa uvuipaave, oire ra oirara rutu ivuive ora voea iare voeao oea reesireva Pauto ora rerapa. ²⁵ Uvuta! Vao iava visii vosiavo ravaavira, ra uutupata.

²⁶ *“Eisi vosa visii tavipaive, Rera keketa varo ira vavo toupave kuvau tapi. Oire ra viapau voea vo reoaro uvupaoro voare avapata. Ora vosa oiso visii tavipaive, Ro-ia kepa sovara-ia ira vataupa. Oire ra viapau oiso voea vo reoaro oirao piepata.* ²⁷ Taraipataveira varakeotoa-ia ira parakaupaoro voraro rutu aviavipareveira vuvuiua-ia. Eisi osa parakauro voreraverea Oirato Oviitoaaro Ro Ropoto vo oirara rutu osireiaro-ia.

✧ 24:7: Ais 19:2; Sek 14:13 ✧ 24:13: Re 2:7 ✧ 24:14: Ro 10:18 ✧ 24:15: Dan 9:27 ✧ 24:21: Dan 12:1
✧ 24:22: Ais 65:8-9 ✧ 24:24: Re 13:13

²⁸ “Uva osa-a eisi osa vatau asavira ruela kare ora gurupaaveira eru karero aiopasa.

Utupaua Oirato Oviitoaaro Urioroverea (Mak 13:24-27; Luk 21:25-28)

²⁹ ✧ “Vo osa vo voki vao tavakapa voki isivaaro iava ravireo rugaroverea, ora kekira tapo oiso viapau rororeverea. Aaviikoara kovekoveperea vova vuvuiua iava. Orekerovu rutu goruara vova vuvuiua ravurikeperea. ³⁰ ✧ Uva vo vuuta-a vao oa-ia ragai vo reesiaro vuvuiua-ia karekeperea. Oire uva oirara rutu vo rasio-ia va kekeoro gauiverea, vo rara ragai Oirato Oviitoaaro tueiverea ovusa rukuta sovara-ia uriora riroa rutu va gorua ora keraria ragai vaaro. ³¹ ✧ Oire utaveoro varapaaverea vo rara ragai voeaaro aruave enselpa irara, ra voea guruive voea oea ropoava voraro rutu va vo rasito rekasiaro-ia.

Fik Ova Oa Aue Reesipaiveira Vuuta Vao Roviriepa Pitupitu Iava

(Mak 13:28-31; Luk 21:29-33)

³² “Visii vuupatai ra vao-ia fik ova tarai oupata vo rara airepa guruvaro kosi pieive. Oire ra va iava oiso taraita, Uukoa toupai vai-ia, oa iava poretevira toupai voi. Ra va iava oisi ragavira taraipata raipipa vuuta tutuu piepai oa-ia ravireo rororevere. ³³ ✧ Eisi ragavira ita osa iava vuupatai ra ragai iava taraipata oiso, Reraei ira ratao riaaro-ia ora tovoroi koatasa. ³⁴ Oiraopavira rutu visii tavi iraopaavo oiso, Oirara rutu voea vo vuuta-ia eva viapau oiso voea rutu kopiaverea vosa vara rutu evara kareke rovperea. ³⁵ ✧ Oire oiso-ia vuvuiua opesiperea ora rasito. Ari ragai vo reoaro viapau rutu oiso opesiperea.

Viapau Irai Taraipa Vuuta-ia Ora Vo Vokio Oa-ia Voreroverea

(Mak 13:32-37; Luk 17:26-30, 34-36)

³⁶ “Uva viapau irai taraiparoi vo voki-ia ora vo vuuta-ia, ora purapurapa irara voea ensel oaro tapo voea vo vuvuiua oea viapau taraipai, ora Oviitoaaro tapo viapau taraipa. Ari Aitetoa raga

taraipa Pauto. ³⁷ ✧ Vo pitupituro oara puraiva vo Noa vo vuutaaro-ia osa raga eisi osa ita pieiverea vo vuuta-o-ia oa-ia voreraverea Oirato Oviitoaaro Ro Ropoto.

³⁸ Voari tuariri uva rirova pirutuva kareke asavira toueva ovusa vo vuuta-ia vearovira aiopaiva, ora vearovira ukaiopaaepa osa oearovu vo vuuta-ia vearopavira raga riako oupaaepa. Oire vo tugurasa urioaepa oisi raga piepaoro uva Noa uvua sovara-ia koataroepa, va vaisiaro, aka. ³⁹ Ari ita, viapau oiso oisi rugoopaaepa. Oa iava akukuvira raga toupai va osa rirova pirutuva urioopa voea rutu oirara ora riakora turosa. Uva oisi raga ita-a eisi osa pieiverea vosa Oirato Oviitoaaro vorero vo uva viapau rera vorearore rugorugooaave. ⁴⁰ Ari vo osa aiterei toupasiverea varuparo vai. Oire uva vaiterei iava iravu ourevere Pauto iravu arova voa raga. ⁴¹ Ari vo osa airei riakorirei vai plua purapaerevere auere bret, osa Pauto vairei iava iriavu oure ve iriavu arova voa raga. ⁴² Uva eisi osa iava vearovira rutu uutupata. Viapau oiso taraipataveira vo vokio-ia oa-ia Turaro oavisii voreroverea. ⁴³ ✧ Vare vao rugoo iraopata. Oire rovvira rutu ro ira vo kepaaro-a kepa oiso rugorugooaro, Esa vokiaro vai urio viarovere kavirupato, ra uutuparo. Ra viapau oiso rera eaka ragapareve ovusa rera vo kepaaro tatepareve koatasa. ⁴⁴ ✧ Uva visii tapo vao-ia vatatopopata tuevira vokiaro rutu-ia vaore rugooaaro oa-ia Oirato Oviitoaaro voreroverea. Vo ovuutai-ia viapau oiso ra oiso rugoopata, Uriorovere rara. Oire uva vo vuuta-a vao oa-ia oirara rutu rerapa vovu vakuvakuvira touiverea oiso purapaoro, Viapau oiso vo vokio uriorovere. Ovoki-a eva oa-ia voea sita piereverea.

Vo Toupai Oiratoarei Iava Kovopatoarei Oiso Iravu-a Vearoto, Ari Iravu-a Vurito (Luk 12:42-46)

⁴⁵ “Oire irouto-a ro kovopato ira oisoa toupaveve, Eera vearo rugorugooto ora vearo kovo purapato. Oare rera tovoreva reito ro rera reraaro oearovu-ia kovopa

✧ 24:29: Ais 13:10; Esi 32:7 ✧ 24:30: Dan 7:13 ✧ 24:31: Sek 9:14 ✧ 24:33: Je 5:9 ✧ 24:35: Mt 5:18
✧ 24:37: Jen 6:5, 7:6-23 ✧ 24:43: 2 Pi 3:10 ✧ 24:44: 1 Te 5:6

irara vuravurapasa voea tokipaoro ora aio vatepasa vo ora rera vo vuutaroaro-ia. ⁴⁶ ✧ Oire utupaua reitoa ro voreroverea, ra rera kekereve ro kovopato ovusa vo kovo purapareve oiso osa vare rera tavireva, ra va-ia rera ro kovopato rorureve. ⁴⁷ Uva oiraopavira rutu visii tavipaavoi oiso, Auero rutu rera varaaro tokipasa rera tovoreva kovopato. ⁴⁸ Ari vo osa ro kovopato vurito ora rera raga ora keaparo oiso purapaoro, Ragai reraaro reito viapau uvuipa ra ikauvira urioro. ⁴⁹ ✧ Oire rovororo ora rera voeaaro upopaoro kovopa irara aue raga purapaoro ukaio ora aue tapo aio oearovu tapo oirara. ⁵⁰ Oire rera ro vurito kovopato reraaro reito voreroverea vo vokio-ia ovokia-ia viapau oiso rerare tuero. Viapau oiso rrare tueroverea viapau rera-ia taraipaoro osa urioro. ⁵¹ ✧ Ra kovopato oaro vurivira rutu uporeve rera ragipaoro. Ra voava rera tovoreve voeao ruvara-ia riro kuvu irara. Ra voea rutu voa ora reuri oaive kuripaive ora voeapa siraopaoro evoa opesipa tapi.

25

Reo Ruu Vao Katai Tau (10) Iava Tavauru Riako

¹ “Vo vuuta-a eva oa-ia Pauto vo Saraaro iava oiso karekeperea osa vairoo tavauru riako katai tau (10) rutu. Airoa vuravuara oaive ouoro avaaepa rova aivarosa ira reesiiva oiso ra riakova oureve. ² ✧ Uva ovavaevu-a vaaru vovou riako vairo raga iava, ari ovavaevu-a vearo rugorugoo riako. ³ Oire uva vairoo vaaru vovou riako vuravuara ragava avaaepa osa viapau aue kerasina vai vara iare auere vosa vara iava ita opesipe, ra ovuva ita oarai tovoive vara-ia? ⁴ Ovusa vairoo vearo rugoo riako kerasin oviro tapo ora vairo varaaro kaeiva vuravuara. ⁵ ✧ Uva rera ro riako oupato viapau urioroepa ikauvira. Oa iava ruraiva. Uva va iava uusiaepea.

⁶ “Uva vo voki vuuta-ia oavu keera uri-oepa vairore oiso purasa, Rera ro riako oupato ira urioroi. Avata rerare korotosa. Ra rerava aivarooro rerava uriota! ⁷ Oire va iava vuravuara vatatopopaiva. ⁸ Uva

vairoo vaaru vovou riako oiso puraaepa vairore vearo rugorugoo riako, Ae, igeipa kerasinara vai vateta. Ari igei varaaro iava opesiei. ⁹ Oa iava vairoo vearo rugorugoo riako vo riako aatooro oiso puraaepa, Viapau varao kerasinara vigei rutuva uvuipai. Oara igei raga varaarova uvuipai. Ari avata evoraro voripa kepa vai-ia oarai vorisa. ¹⁰ ✧ ✧ Uva avaaepa kerasin vorisa ovusa riako oupato urioroepa. Osa vairo airoa vatatopoaepa airoa raga rera tapo koataaepa kepa-ia rera tapo pausa riroa-ia aiao vao ora oupa aio. Uva rataoa voea ururao tupa piropa.

¹¹ ✧ “Oire uva utuaepa vairo airoa uutupaaepa. Oa iava voa pou virooro oiso puraaepa, Turaro, turaro, igeivire karuri!

¹² Oa iava vairo vo keeraaro uvuoro vairore oiso puraroepa, Oiraopavira rutu visii tavipaavoi, viapau taraiparai visii-ia.” ¹³ ✧ Uva reo ruu opesioro oiso puraroepa Jisas ora rera iava, “Eisi osa toupai oiso, Vearovira rutu uutupata. Viapau taraipatai vuuta-ia ora voki-a vao oa-ia urioroverea Oirato Oviitoaaro.

Reo Ruu Kovopa Irara Iava Voeao Oea Moni Ruuro Ouiva (Luk 19:11-27)

¹⁴ “Vao Pauto vo Saraaro oa oiso rutu toupaveira osa ro iravu oirato ira uvavu vokasa aueparoepa. Oa iava rera voeaarore keeroepa kovopa irara voea vavaeoro-ia varao tovosa rera varaaro, oiso ra vara purapaive vara tokipaoro. ¹⁵ Oire vo voki-a vao oa-ia voea vo pitupituarore rugorugoo rovoroepea ora voea varaaro tapo goruara voea voea kovopa irara katakataivira. Oa iava monia roo piereva voeapa oiso, iravu vatereva vo vavae tuku kina (K5,000), ari iravu vatereva erao tuku kina (K2,000), ari iravu vatereva katai tuku kina (K1,000). Uva oiso va puraoro voeapa avaroepa vokasa. ¹⁶ Uva avaroepa osa rera isivaaro iava ro ira vo vavae tuku kina oureva, ira va-ia eva oavu sara kovo purareva. Oa iava oavu ita kareke piereva oisi va-ia kovooro pute piea vo vavae tuku. ¹⁷ Ari ro ira erao tuku kina oureva ira va-ia eva oavu sara

✧ 24:46: Re 16:15 ✧ 24:49: Lu 21:34 ✧ 24:51: Mt 8:12, 25:30 ✧ 25:2: Mt 7:24 ✧ 25:5: 1 Te 5:6 ✧ 25:10: Re 19:9 ✧ 25:10: Lu 13:25 ✧ 25:11: Mt 7:21-23 ✧ 25:13: Mt 24:42, 44

kovo purareva. Oa iava oavu ita kareke piereva oisi va-ia kovooro pute piea erao tuku. ¹⁸ Ovusa ro ira katai tuku kina oureva, oa iava vare rikui tekareva va tovasa rasiuaaro. Uva voa-a vo uva rera reraaro reito vo moniaro vataureva.

¹⁹ “Oire uva riro kaekae vuuta rutu puteva. Oa iava va isivaaro iava reito oaive voea iare kovopa irara urioroepa vorevira. Uva oiso rugoopaeroepa ra voea tapo reoa torevokoreve varao iava moniara oara-ia voea pitupitu piereva. ²⁰ Uva ro ira vo vavae tuku kina oureva, oa iava oavu ita karekereva vo vavae tuku kina va sipooro. Uva oiso puraroepa, Reito, ragai vaterivora vo vavae tuku kina (K5,000). Va kekeri vao-ia oa-ia sara kovo puraavora. Uva oavu ita ouvora vo vavae tuku kina pute piea. ²¹ Oa iava rera ro reito oaro oiso rerare puraroepa, Vii vearoto-a rutu kovopato. Viigoa vearoa purarivora ora vearovira kovoa tokirivora. Oire varavi tapo gareparavi kasivarivira tokipariveira, uva eisi osa iava vii tovopaa riropaara rutu orekerovu tokipasa. Uriou ra roruri ragai tapo.

²² “Ari ro ira erao tuku kina (K2,000) oureva, ira tapo urioroepa. Oa iava oiso puraroepa, Reito, ragai vaterivora erao tuku kina. Va kekeri vao-ia oa-ia sara kovo puraavora. Uva oavu ita ouvora erao tuku kina pute piea. ²³ Oa iava reito oiso rera tavireva, Vearoto ita vii kovopato. Viigoa vearoa purarivora ora vearovira kovoa tokirivora. Oire varavi tapo gareparavi kasivarivira tokipariveira, uva eisi osa iava vii tovopaa riropaara rutu orekerovu tokipasa. Uriou ra roruri ragai tapo.

²⁴ ✧ “Uva ro tapo urioroepa ira katai tuku kina (K1,000) oureva. Ira oiso puraroepa, Reito, vii-ia taraiparai riro kasivarito vii, viigoa vo kovoro tatepariveira oara viapau oiso paupariveira. Ora varao tapo oara vikipaiveira oearovu vara paupaoro kukaraara vo rasio-ia. Oire uva vara tapo ou ragapariveira. ²⁵ Uva eisi osa iava uririraepa. Oa iava vao vatauava katai tuku kina vo rasito. Va kekeri vao-ia vii vaaro!

²⁶ “Uva reito oaro rerare oiso puraroepa, Vurito-a rutu vii kovopato riro reasito. Uva pasi taraipauveira ragai-ia oiso, Ragai vo kovoro tatepaaveira oara viapau oiso paupaaveira. Ora varao tapo oara vikipaiveira oearovu vara paupaoro kukaraara. Uva evara tapo ou ragapaaveira? ²⁷ Uva eakepa ragai vaaro monia tovo asariva beng-ia? Oa iava voa va iava pute piea tapo ouavori? ²⁸ Oire rera ruvara iava va outa ro vatesa ira vo vavae tuku kina-ia (K5,000) pitupareva. ²⁹ Eake iava? Uvare oirara rutu vao raga-ia pitupai uva oavu ita vatepaa voeapa tauvavuvira pute piea. Ari ita, vosa iravu viapau orekerovu-ia pitupareve, oire gareavi raga-ia pitupareve eva oa-ia rera itoavere rera ruvara iava. ³⁰ ✧ Uva oiso voea tavireva rerare vurito kovopato, Rera siguta evoare rupa-ia. Ra voa toupaooro ora rera raga iava reuriara kuripareve ora rerapa siraopaoro.

Oirato Oviitoaaro Oirara Rutu Rovirieireverea Utupaua

³¹ “Utupaua turarovira urioraverea aueva keraria voea tapo enselpa irara. Uva va iava paupa-ia uvururaverea vao king paupaaro. ³² ✧ Oirara rutu vova rasito ragai ruvara-ia ora guruaverea, ra voava voea rovirieaverea oiso osa sipsip ragui ora meme ragui toupaveira oiso, sipsip ragui uvavu, meme ragui uvavu. ³³ Eisi osa voeao sipsip ragui tovoaverea vo ora ragai vaaro-ia oirapapa varata, ovusa meme ragui oisova tovoave koike varata-ia. ³⁴ ✧ Oa iava voea-a voeao oirara oea toupai oirapapa varata-ia oea taviaverea oiso, Visii viraakoreva Aite oaa. Visiigoa uriota ra va outa Sara oa puraava visiipa voari rutu rasito rovoaro-ia. ³⁵ ✧ Eake iava? Uvare vo tuariri oisoa ogoevira toupaa osa ragai aio vatepata. Ora vosa uuko regapara, ra ragai vatepata uukoara. Ragai ita vao ouruivu raga iava taveteto ragoare oisoa keerapata vorarore ora visii vo keparoaro-ia. ³⁶ Vosa tapo oisoa varo apotapara, ra ragai vatepata varoara. Ora vosa tapo oisoa upiapara, ra ragai ruvarupata. Ora vosa tapo oisoa tuukea-ia toupaa, osa voa ragai kekepasa uriopata.

✧ 25:24: Jo 10:28-29; 2 Ti 2:19 ✧ 25:30: Lu 13:28 ✧ 25:32: Esi 34:17, 20 ✧ 25:34: Re 13:8, 17:8 ✧ 25:35: Je 1:27

³⁷ “Uva oisi-a eisi osa iava voeao torevoko irara ragai aatooro oiso puraaverea, Turaro. Aa vo vokio vii kekeiovora osa ogoepauera uva vii vateiovora aioara? Ora aa vo vokio uuko regapauera oa iava vii vateiovora aue uuko?” ³⁸ Ari aa vo vokio-ia vii kekeoro oiso puraiera, Uriou, vii-a taviteto ouruivu raga iava vore igei vo kepaaro? Ora aa vo vokio-ia apotapauera auepa varo oa iava viipa vaaro vateiera? ³⁹ Ari aa vo vokio-ia vii kekeiovora osa upiapauera, ora tuukea-ia toupavira, uva aaviopavira vii kekesa urioiera?

⁴⁰ ✧ “Uva oiso voeare puraraverea, Ragai visii tavipaavo oiraopavira oiso, Varao oara oisoa purapata ro-ia akaipato ragai araoko iraraaro iava rera, uva ragai-ia ita rera ragoa-ia vara puratavora.

⁴¹ “Oa iava voeao taviaverea oea koike varata-ia toupai oiso, Opsi irara visii. Visigoa ragai kavupata tuitui kasi iare avoro vao oa viapau opesipape. Okasia tovoreva Aite auepa Seten ora voeao purapurapa irara ensel Seten voeaaro. ⁴² Eake iava? Vosa oisoa ogoevira toupaa, osa viapau ragai vatepata aioara vai voari tuariri. Ora vosa oisoa uuko regapara tapo, uva viapau oisoa ragai ukaio piepata. ⁴³ Ari ita, ragai-a taviteto ouruivu raga iava, uva viapau oisoa ragaire keerapata vorarore ora visii vo keparoaro iare. Ora vosa oisoa varo apotapara, osa viapau ragai vatepata varoara vai. Ora vosa oisoa upiapara, ora vosa oisoa tuukea-ia toupaa, osa viapau ragai kekepasa uriopata.

⁴⁴ “Uva eisi osa iava voea tapo ragai vo reoaro pukopaiverea oiso purapaoro, Turaro. Aa vo vokio-ia vii keke ragapaiovora osa ogoevira toupavira, ora vosa uuko regapauera, ora vosa ouruivu raga iava vii-a taviteto, ora vosa varo apotapauera, ora vosa upiapauera, ora vosa tuukea-ia toupavira osa voa viapau vii tauvapaiovora?”

⁴⁵ “Uva voea aatoaverea oiso puraoro, Oiraopavira visii tavi iraopaavo, Ari ita, varao oara oisoa viapau purapata ropa akaipatoavi voeao iava ragai araoko irara oaro rera, oire uva ragai-a ita rera ragoapa

oisoa reasipata oisi vara purapa arapa. ⁴⁶ Uva eisi osa ragavira iava voeao oirara vuria oaive voriaro ouiverea aue-ia upia ora siitoka ora voeapa vokiara rutu-ia. Osa voeao torevoko irara Tootoo Ovoi ouive vao oa viapau opesipape.”

26

Turaro Irara Reipa Irara Reo Goru Puraiva Jisas Uposa

(Mak 14:1-2; Luk 22:1-2; Jon 11:45-53)

¹ Oire uva Jisas rera vo siposiporoaro opesi piereva. Oa iava rera voeaaro disaipel tavireva oiso, ² ✧ “Visii taraipatai oiso ragavira vo vokirei isivaaro iava Tagausapa Vurei Pasova pura pirovere, ra ragai kosi pieivere ragai vuri piesa evao parikou-ia.”

³ Uva vo voki raga-ia Rovopato Pristo tauo purapato vo kepaaro-ia ora guruaepa Kaiafas voearei rutu pris irara ora reipa irara vova Isrel. ⁴ Uva oiso ragavira Jisare reo goru puraiva ra rera tuve pieive. Oire ra voava kaviruvira rera rauive, ra rera kopii pieive. ⁵ ✧ Uva oiso puraepa ora voea ragare, “Avoeao, asi viapau uvuipaviei ra vao purape vao-ia vo vokio-ia oa-ia riroa aioa purapapi. Teapi oirara rutu ora sitaoro upoa vai kosi pieive.”

Riakova Riro Geesia Ovi Sanda Ovi Peto-eva Jisas Kukuearo-ia

(Mak 14:3-9; Jon 12:1-8)

⁶ ✧ Jisas Betani-ia toureva leprapato vo kepaaro-ia Saimon. ⁷ Uva iriavu riakova urioopa aueva korovo ovi sanda aue-ia popotepa tou vearoa Alabasta, oiso osa aveke. Uva vo ovi kokoeva Jisas kukuearo-ia rera rei pieoro osa tebol-ia pauparoepa. ⁸ Oa iava oearovu disaipel irara va tueoro oiso ora reopaaepa, “Avoeao, uva apeisi o vao pire ragapae korovo ovi? ⁹ Ari ita, vosa oira vateiri irai, oire va iava oira-ia riroa vai voria vai vaterere vigeipa irai. Oire ra oai vatepe voeaopa apota irara.”

¹⁰ Oa iava Jisas voea vo vovouaro-ia tarai ovoiroepa. Oa iava oiso puraroepa voeare, “Eakere o vovouaro vavata pie

ragapata? Iria vearo pitupitu purae ragai-ia! ¹¹ ✧ Easi apota irara visii tapo toupavere vokiara rutu-ia. Ari ragai viapau oiso visii tapo tupaavere. ¹² Ari o riakova iria o petoe sanda ragai varaaro-ia tova iare, oa puraevoi ragai-ia ravaavira. ¹³ Oiraopavira visii tavipaavoi oiso, Vo uvarovu rutu uva Vearo Siposipo kosi piepaiverea rasitoa rutu-ia, ra va-ia vao tapo ora reopaave vare rugoopaoro oa puraevoi o-ia riakova ragai-ia.”

Judas Reo Ovoi Purareva Jisas Iava Vearo Vaisi Puraoro Turaro Irarapa
(Mak 14:10-11; Luk 22:3-6)

¹⁴ Vo vuuta-a vao oa iava vo vokia avaroepa iravu voea iava katai tau erao (12) disaipel. Rera vaisiario, Judas Iskariot. Ira avaroepa reipa irara iare pris ¹⁵ ✧ oiso purasa, “Eake vai vate ruipapatai ragaipa, ra visii riara iare rera karekea?” Oire uva va iava rera vateiva vo peva tau (30) aue silva moniro. ¹⁶ Uva voava rovoroepra rerare raiva taraapaoro oiso, Aa vo voki avuo-ia Jisas kosi piepaa voea vaveaaro iare?

Jisas Ovapa Aio-ia Vao Tagausapa Vurei Pasova Disaipel Tapo Aioreva
(Mak 14:12-21; Luk 22:7-14, 21-23; Jon 13:21-30)

¹⁷ Uva vo rovo vokiario-ia Yis Asa Aio aue bret oa-ia disaipel urioaepa Jisas akesa, “Ovu-ia viipa ravaavira aioa vai puraiovere aue Pasova Vurei vai?” ¹⁸ Oa iava oiso voea tavireva, “Kareta viro evoare Jerusalem urui sovara-ia irai iare. Ra oiso irai tavita, Tisato oiso puraroi, Ragai vo vuutaaro tutuu pievoi. Uva Pasova Vurei aiosa ruipaparai voea tapo disaipel vo vii vo kepaaro-ia.” ¹⁹ ✧ Oire voea disaipel oisi va puraiva oiso osa voea tavireva Jisas-pa va ravaaoro Pasova Vurei.

²⁰ Oa iava ovaiarovi tebol-ia pauroepa voea tapo katai tau erao (12) disaipel rera voeaaro. ²¹ Uva aiopaiva ovusa oiso puraroepa, “Oiraopavira visii tavipaa, Iravu visii iava ira ragai kosi pieparevoi rara.” ²² Oa iava vovouisiro rutu vavataepa voeare siraooro. Uva voava

rovoaepa rera-ia ora veraoro rera akeoro oiso, “Turaro, esa ragai-a?” ²³ ✧ Uva voea aatoreva oiso, “Easi eera ira bretea rupu piere tapi rovu-ia va aiosa ragai tapo, ira-a eera ira ragai kosi pierevere.” ²⁴ Iu. Oirato Oviitoaaro avapa kopiia-ia oiso osa Tugoropa Vuku taviepa ragai iava. Ari ita, siravira rutu rerapa ro ira Oirato Oviitoaaro kosi pierevere. Vearopai vosa viapau aakova rera kavauevori?” ²⁵ Uva Judas rera kosi piesoto ira rera akereva oiso, “Tisato. Esa ragai-a pasi?” Oa iava Jisas oiso puraroepa, “Iu ita, vii raga-a eva viigoa eisi purauei.”

Vo Jisas Kovukovu Aio Komunion Vatereva Disaipel
(Mak 14:22-26; Luk 22:15-20; 1 Korin 11:23-25)

²⁶ ✧ Uva voa-a vo aiopaiva uva Jisas bret oureva va-ia vuurapa vaisi purasa Pautoa-ia. Oa iava va puteputereva voeapa disaipel va vatevatesa. Uva oiso puraroepa, “Va-a eva ragai varaaro oa ouri ra va aiori.” ²⁷ Oa iava kap-ia wain karo oureva. Oa iava Pautoa-ia vuurapa vaisi purareva va-ia. Uva voava voea vateoro oiso puraroepa, “Teta, visii rutu vao-ia ukaiota.” ²⁸ ✧ Eira revasiva oaa iria paruevere ragai iava osa kopiira oirara rutu iava vuriara veraoro Pauto vaaro Reo Ovoi oirao pieoro. ²⁹ ✧ Ragai oiso visii tavipaa, Vo vuutao iava vo vokia vo utupaua uva viapau ukaioravere wain karova-ia. Ari ita, vo raga uva airepa karova-ia ukaioraverea utupaua visii tapo Aite vo Saraaro sovara-ia.”

³⁰ Oa iava iriavu-ia eraaepa erava. Uva voava kosia viropa Oliv Kovo Pukui iare avasa.

Jisas Vo Pita-re Oiso Puraroepa, Ragaire Isivauvere Rara
(Mak 14:27-31; Luk 22:31-34; Jon 13:36-38)

³¹ ✧ Oa iava Jisas oiso voeare puraroepa, “Visii rutu varaaro oirao pie vovouro vuri-pai ragaipa vo rupao-ia vo rara ragai

✧ 26:15: Eks 21:32; Sek 11:12 ✧ 26:19: Diu 16:5-8 ✧ 26:23: Sam 41:9; Dan 9:26 ✧ 26:26: 1 Ko 10:16
✧ 26:28: Eks 24:6-8 ✧ 26:29: Ap 10:41 ✧ 26:31: Jo 16:32; Sek 13:7 ✧ 26:32: Mt 28:7, 10

arova torita. Ari ita, aue iava uvare Tugoropa Vuku oiso purapapeira, 'Pauto sip-sip ragui tokipato uporeverea, ra rerare rorooro sikaa viro sipsip ragui.' ³² ✧ Uva vorevira toteravere kopiia iava, ra va iava visiipa irara Galili iare.” ³³ Oire Pita rerare oiso puraroepa, “Ari ita, vosa voea rutu varaaro oirao pie vovouro vuripere viipa, eagara osa ragai vaaro oirao pie vovou viapau oiso ra vuripe!” ³⁴ Oa iava Jisas Pita aatoreva oiso purapaoro, “Pita, oiraopavira vii tavipaa oiso, Vo vokiario vo osa kookai gau asavira tourevere ovusa vo peva purari ragai vaisiario taeapaoro.” ³⁵ Uva Pita oiso puraroepa rerare, “Viapau rutu. Asi vii tapo kopiiravere vo rara viapau vii vaisiario taeaa.” Oa iava voea rutu disaipel oisi aga puraaepa.

*Jisas Variriroepa Getsemani-ia
(Mak 14:32-42; Luk 22:39-46)*

³⁶ Oire uva Jisas voea tapo avaroepa uvavure uva oiso vaisipaive oiso, Getsemani. Oa iava voeare disaipel oiso puraroepa, “Vovio toupatavora, osa vavoviore avara voa varirisa.” ³⁷ Oa iava Pita vase oureva ora Sebedi oviitoareiaro. Uva voea tapo avaroepa. Oire uva rerare sopaua rirovira rutu siraoepa. ³⁸ ✧ Uva voa oiso voea tavireva, “Ragaire sopaua rirovira rutu vavatae siraooro, osiraoa vao oiso rutu sovoa oa iava kopiirai vao-ia. Vo touta ragai tapo uutupaoro, ra ragai vo vavataaro sovota.” ³⁹ ✧ Oire voava gare visivi avaoro kopukopua ivara-ia gerevira koveroepa. Oa iava voa variri ovoiroepa oiso puraoro, “Aite. Vosa ruipapau ra ragai iava o kap verari iria agasioi rutu aue iava siraoa vo vavataaro. Uva viapau uvuipau ra ragai vo ruipaaro sirova utuu. Viapau. Ari vii raga vo ruipaaro sirova utuu.”

⁴⁰ Uva voreroepa Pita vase kekesa osa uusipaaepa. Oa iava oiso puraroepa Pitare, “E viapau uvuipatai ra ragai tapo uututa katai vuutavi vai raga-ia, raa?” ⁴¹ ✧ Uutupaoro variripata. Teapi kokarapa vovou visii iare uriope visii kove piesa. Ari ita, vovouisiro oavisii ruipapai oiso ra

ragai tapo touta, ovusa varauro oavisii raga visii iava raveravepai.”

⁴² Oire uva voreroepa ita erao pie vuuta-ia voare ita varirisa oiso, “Aite. Vosa o-ia kap viapau oiso uvuipau ra oira verari ragai arova, iria-ia ukaioparai, uvare vii vo ruipaaro-a oa purasa-a.” ⁴³ Oa iava voreroepa ita voea iare osa uusipaaepa, uvare voeare rurapaiva osireiara. ⁴⁴ Uva voava voea arova voreroepa ita vo peva pie vuuta-ia varirisa oiso raga osa variri rovoreroepa rovovira.

⁴⁵ Oa iava voava voea iare urioroepa disaipel. Uva voeare oiso puraroepa, “E touvira uusipatai reareapaoro? Oire uvuta! Vuuta vao tuguraei oa-ia Oirato Oviitoaaro kosi piepai vo vuri vovou irara vavaeoro iare.” ⁴⁶ Toreta ra avavio. Rera keketa! Ro-ia ira ragai kosi pierevoi. Ira-a ro ira urioroi.”

*Judas Jisas Kosi Piereva Keripa Irara Vavaeoro Iare
(Mak 14:43-50; Luk 22:47-53; Jon 18:3-12)*

⁴⁷ Oire uva vo Jisas touvira reoreoparoepa, ovusa Judas pouro viropa voea iava rera voeao katai tau erao (12). Ira riro irara tuvetuveoro urioroepa oea toorioara kaepaoro urioaepa ora aue kakuara voeao oea aruiva pris irara voearei rutu ora reipa irara vova Isrel. ⁴⁸ Uva rera ro ira rera kosi piereva voeapa ira oavu reesia tovoreva voeapa oiso puraoro, “Vosa rerava uugaaravere, oire ra rera-ia pitu ovoita.” ⁴⁹ Uva voava ikauvira urioroepa Jisas iare oiso puraoro, “Vearo rupa Tisato.” Uva rerava uugaa ovoiroepa. ⁵⁰ Oa iava Jisas oiso puraroepa rerare, “Vatetooa, vao oare uriouei oire va pura ovoiri ikauvira!” Uva evo reo isivaaro iava tupe ovoiaepa rera rauoro Jisas.

⁵¹ Iravu ro ira Jisas tapo toupaveva ira toorio gororeva. Oa iava Rovopato Pisto kovopatoaaro uvareoaro pakoreva rera toeoro. ⁵² ✧ Oa iava Jisas rera tavioro oiso puraroepa, “Toorio vore pieri eera rera vo tavukiario-ia, uvare oirara rutu toorioara-ia ora upopai, oara-a evara voea upoverea voea varaaro vuria oaive

kare pieoro. ⁵³ ✧ Easi pasi vii viapau taraipau ei oiso osa ragai uvuiparai vosa oisi oai purasa ruipapara, oire ra Aite area, ra va iava ragai vatereve riro tuku (tausen) vai rutu aue enselpa irara vai ragai-ia tuesa. ⁵⁴ ✧ Ari vosa oisi oai purasa auepara, ra apeisi ragavira Pauto vo reoaro oiraopavira karekepe, vo reo oa oiso puraepa, Oiso ragavira oiso pieri?”

⁵⁵ Uva vo vuuta-a vao oa-ia voeare oiso puraroepa Jisas, “*E ragai ousa uriotai evarava toorioara ora evara rahi vurukoro? Ari ita, oisopai rutu visiipa, Kavirupato ira tuukesa uriotai. Vokiara rutu-ia oirara rutu oisoa siposipopaa Tugoropa Keparo-ia osa eakepa vao ragai rau asapata?*” ⁵⁶ Ari ita, profeta irara vo rigatoroaro ragai iava oirao piesa ragai-ia oara rutu varao kareke piepaa.” Oa iava disaipel rera arova tori ovoiiiva.

Jisas Rovirieiiva Kaunsel Irara Osireiario-ia

(Mak 14:53-65; Luk 22:54-55, 63-71; Jon 18:13-14, 19-24)

⁵⁷ Oire rera rauoro rerava avaaepa Rovopato vo kepaaro iare Pristo Kaiafas vo kepao, oa-ia voeao rutu toupaiava Reo Taisi-ia tarai irara ora reipa irara. ⁵⁸ Uva evoa tauaivi Pita rera sirova utuoro riro sitavi-ia kasura-ia rekasiroepa vao Rovopato Pristo vo kepaaro kasuraaro. Oa iava vao koataroepa pausa oevu ruvara iare polis irara. Aue iava uvare oiso ruipaparoepa ra vao kekereve oa purapai rera-ia Jisas.

⁵⁹ Oire uva reipa irara pris ora Kaunsel irara oea rutu oiso ora reopaaepa, ra irai oiratoa vai reesiive. Ra irai rera iava Jisas kuuvuro kortua-ia vo kuuvuia. Ra oa iava rera upoive. ⁶⁰ ✧ Oire uva va iava oearovu riro irara uriopaaepa. Oa iava oaravu-ia kuuvu reoro rera toga ragapaiva. Aue iava uvare viapau oiso oai vituaro oiraopavira kekepaiva, oisore ra oai iava rera kopii pieive. Uva vaa vao isivaaro iava aitereivu pousi viropa ⁶¹ oreovuva rera iavirava vo reo oa purareva. Uva oiso purasiepa, “Easi ro oiso puraroepa, Ragai uvuiparai ra Pauto

vo kepaaro Rovopa Kepa Tugoropa Kepa pako. Ra ita vorevira vo peva raga-ia voki vo kepa paua ita.”

⁶² Oire uva Rovopato Pristo toreoro Jisas-re oiso puraroepa, “E reasipau ei vo reo eva aato arapa, raa? Apeisi vo reo a eva oa-ia vii togapaivoi?” ⁶³ ✧ Osa viapau Jisas reoparoepa. Uva Rovopato Pristo rerare oiso puraroepa ita, “Ragai vii ake iraopaavo Pauto vaisiarore ro Tootoopato, ra igei tavi iraori oiso, E vii-a Krai Pauto Oviitoaaro, viigoa vigei Jiu-pa irara tuvetuvepasa uriouera, eke?”

⁶⁴ ✧ Uva Jisas rera aatooro oiso puraroepa, “*Eisi osa purau ei. Uva visii tavipaavo oiso, Vo vuutao iava vo vokia vo utupaua uva ragai-a vao Oirato Oviitoaaro keketaverea, ovusa paupara vo oirapapa varata-ia vao Pauto, ro ira goruara rutuva toupaveira. Uva rukuta sovara-ia tapo vorevira urioraverea vova vuvuiua-ia.*”

⁶⁵ ✧ Oire uva oisi-a osa puraroiva Jisas, Rovopato Pristo ora rera iava kuvupato karikarioro kasipuroepa oiso puraoro, “Pauto toviparevoi! Uva viapau ita uvuipaviei ra oeaie keeravio rera vo reoaro rovirieisa. Ira ro Pauto tovipare! Ari ita, rera uvutavo ita! ⁶⁶ Uva apeisi vai rugoopatai?” Oa iava oiso puraaepa rerare, “Ira-a eera uvuipa ra kopiio. Ira-ia vuria epao!”

⁶⁷ Oa iava rera kagavearo-ia ruipaaepa oearovu rera tapatapapaoro. ⁶⁸ Uva oiso rerare puraaepa, “Vosa oiraopato-a vii profetato, oire igei taviri, Irouto vii tapare?”

Pita Jisas Taeareva Oiso Puraoro, Viapau Taraiparai Eera-ia

(Mak 14:66-72; Luk 22:56-62; Jon 18:15-18, 25-27)

⁶⁹ Uva Pita ratau pauparoepa kepa kasuraaro sovara-ia osa vao iriavu kovopava rera iare urioopa oiso purasa, “Vii tapo a ita iravu viigoa oisoa Jisas tapo toupari ro vova Galili.” ⁷⁰ Oa iava Pita oiso puraroepa voea rutu osireiario-ia, “Easi viapau eva-ia taraiparai osa purapau ei.”

⁷¹ Oire uva Pita kosiro viropa rataoa riaaro

✧ 26:54: Lu 24:25, 44, 46 ✧ 26:60: Sam 27:12, 35:11 Ap 14:14

✧ 26:63: Ais 53:2-11 ✧ 26:64: Sam 110:1 ✧ 26:65:

iare. Oa iava voa iriavu ita kovopava oiso puraopa rera kekeoro voeao tavioro oea voa toupaiava, “Easi iravu-a ro ira oisoa Jisas tapo toupaveve ro vova Nasaret.”⁷² Oa iava Pita taearoepa ita erao pievira oiso puraoro, “Oiraopavira rutu vavo oiso viara-ia, viapau taraiparai rera-ia eera.”⁷³ Oa iava oearovu ita utupauavi toreoro ita oiso rerare puraaepa, “Oiraopavira rutu. Easi iravu-a ita vii voea iava. Viigoa eveipaio reoa iava vii vaaro.”⁷⁴ Oire uva ovoioapa reo-ia oiso voeava kaureopaoro oiso puraroepa, “Avoeao! Oiraopavira rutu viapau rera-ia taraiparai eera. Vosa viapau oiraopa reo vai purapaavori, ra va iava Pauto ragai vuri pierveve rutu.” Oire oisi reoroiva, kookai gaureva.⁷⁵ ✧ Osa iava Pita vo reore rugoorepa vao oa-ia Jisas rerare oiso puraroepa, “*Vo osa kookai gau asavira tourevere, ovusa vo peva purari ragai vaisiaro taepaoro.*” Oa iava kosiro viropa Pita rirovira gaupasa.

27

Jisas Sipoiva Pailat Iare

(Mak 15:1; Luk 23:1-2; Jon 18:28-32)

¹ Oire uva avia sikereva ovusa reipa irara pris ora turaro irara voeao vova Isrel ora reopaaepa, oiso ra rera upoive Jisas. ² ✧ Oa iava rera tuukeiva iroiro-ia rerava avapaoro rovopatoa iare Pailat Rom gavman iava rera.

Judas Kopiiroepa

(Aposel 1:18-19)

³ Oire uva rera ro Judas ira Jisas kosi pierveva, ira rera-ia voea tuereva osa rera Jisas ivaoiva kopiiia-ia. Oa iava rerare vovouisira ora poreepa. Uva oiso vovouparoepe ra silva moni vo peva tau (30) vore pierveve voeapa voeao reipa irara pris ora turaro irara. ⁴ Oa iava oiso puraroepa, “Ari ita, ragai vao ragoa vuria puraavo, uvare ro kosi pieavo oirato ira-ia viapau vuria vaiei. Ira ivaoivo kopiiia-ia.” Oa iava oiso puraaepa, “Viapau oiso igei vaaro-a. Vii raga vaaro-a vao vuria.”⁵ ✧ Uva va iava Judas monia vikireva Tempel

sovara-ia. Uva voava voea arova avaroepa iroiro-ia ora kaasa.

⁶ Oire uva voeao reipa irara pris irara vo moni vao silva ouoro oiso puraaepa, “Oira upo voriaro vao-ia oa-ia viapau uvuipaviei ra vao tapo va takuvupe Tugoropa Kepa-ia tou moni.”⁷ Oa iava vo moni-ia oreovu goruiva vao. Oa iava iravu vo rasiaro voriiiva katai vovou raga-ia, ira oisoa pitoka puraparo. Oire va iava vo rasi ouiva voeopa tauaipa irara, auere ra voea tovapaive voa.⁸ Uva oiso vo rasi vaisiiva, Revasi Tova rasi. Oire uva touvira vo vaisiei toupai vo vokio vao.⁹ ✧ Eisi osa oreovu toupaveira Pauto oreoa purareva profet Jeremaia gisipoaro-ia. Uva oisi-a eisi osa oiraopavira karekeepa vao-ia oa oiso purapai,

‘Vao ouiverea vo peva tau (30) aue silva moni Isrel-pa irara oa reesiiva oiso ra ro voriiive oirato.¹⁰ Ro vo rasiaro vorisa pitoka purapato. Eisi osa ragai tavireva Turaro.’

Pailat Jisas Akepareva

(Mak 15:2-5; Luk 23:3-5; Jon 18:33-38)

¹¹ Jisas tore pieiva reito gavman osireiaro-ia. Oire uva rera-a eera rovopato gavman ira rera akepareva oiso, “E vii-a Jiu reraoro king, raa?” Uva Jisas oiso puraroepa, “*Vii raga ita-a eva viigoa eisi purauei.*”¹² ✧ Oa iava reipa irara pris ora turaro irara rera togapaiva oaravua-ia reoara. Osa viapau oarai pukopareva vo reoro iava.¹³ Uva va iava Pailat rerare oiso puraroepa, “Easi pasi viapau vo reoro vaio rutu uvupari oara-ia vii togapai?”¹⁴ ✧ Uva viapau rutu oiso Jisas oreoi aatoreva vo Pailat-pa oreoiaro. Uva va-a eva oa iava ro rovopato gavman tavetave iraopareva.

Pailat Taviroepa Jisas Tapasa

(Mak 15:6-15; Luk 23:13-15; Jon 18:39-19:16)

¹⁵ Uva vo ivara rutu-ia uva oisoa ro rovopato gavman oiratoa vai kosi piepareve tuukepa kepa iava vo vokia vao oa-ia oisoa Tagausapa Vurei Pasova aiopaive, vo rara oirara rutu irai arepaive.¹⁶ Uva vo voki-a vao oa-ia iravu oirato vuritoa rutu toupaveva tuukepa kepa-ia

✧ 26:75: Jo 13:38 ✧ 27:2: Ap 3:13 ✧ 27:5: Ap 1:18
1 Ti 6:13

✧ 27:9: Sek 11:12-13 ✧ 27:12: Mt 26:63 ✧ 27:14:

rera vaisiario, Barabas. ¹⁷ Uva oirara rutu ora guruaepa. Oa iava Pailat oiso voea akereva, “Aa ropa ruipapatai ra visiipa rera kosi piea Barabas eke Jisas ro ira vaisipaiveira oiso, Krai?” ¹⁸ Ari ita, Pailat voeao-ia tarairoepa oiso osa oisoa rera riiriipaive. Oa-a eva oa iava rera kosi pieivora kortua iare.

¹⁹ ✧ Pailat paupa-ia pauparoepa vo kepa-ia oa-ia oisoa oirara rovirieipareve. Oire uva voa-a eva uva toureva ovusa vatuaava rerare oavu tavia ava pieeva oiso puraoro, “Viapau oiso uvuipau ei ra orekevu avu vai purari eera-ia torevokoto. Vo vokiario ira kekeavo urusa-ia. Uva riroa rutu sovoavo vavata vo rera kekeoro.”

²⁰ Uva voeao reipa irara pris ora voeao turaro irara oeara oirara rutu vovouaro tore pieiva, oiso ra Pailat arepaoro oiso puraave, “Barabas eakaoro Jisas kopii pieri!” ²¹ Oire uva ro rovopato gavman oiso voea akereva ita, “Iroutoapa ruipapatai vai tero iava, ra rera vorevira eakaa visiipa?” Oa iava oiso puraapea ita, “Ari Barabas!” ²² Oire uva oiso puraroepa Pailat, “Ari apeisi ro piepaavo Jisas ira vaisipaiveira oiso, Krai?” Oa iava oiso puraapea raga pieoro, “Rera kotori evao parikou-ia!” ²³ Uva Pailat oiso voea akereva, “Eake rutupa? Eakea vuria oa purarevora?” Osa rirovira rutu raga piepaoro oiso raga purapaaepa oiso, “Rera kotori evao parikou-ia!”

²⁴ ✧ Uva Pailat ora rera-ia oiso aueroepa, Easi viapau uvuiparai ra oavu vai purasa rera-ia. Teapi riroa rutu karekepe upoa. Eisi osa iava uukoa oureva ora rera iava vavaea sisusa voea rutu osireiario-ia oiso puraoro, “Viapau vuria vai ei oiso ra oai iava rera upoa. Ari aue oavisii-a visii raga.” ²⁵ Oa iava voea rutu oiso puraapea, “Oa-a eva vuria uvuipai ra va kekepaioverea ora voeao igei aao kakaeroaro!” ²⁶ ✧ Eisi osa iava Pailat Barabas iava vasereva voeapa. Oire uva Jisas iava vasereva voeapa upo pura irara, oiso ra rera raga rovopaooro rera tapai ve vo evao parikou-ia.

Jisas Tovipaiva Upo Pura Irara (Mak 15:16-20; Jon 19:2-3)

²⁷ Oire uva voeao upo pura irara oaro ro Pailat oea Jisas koata pieiva gavman vo kepaoro-ia. Oa iava vo rerare voea rutu voeao upo pura irara ora guruaepa. ²⁸ Uva voa rera iava kuvupara veraiva iravu raga tavari pieoro revasito rera reesiro oiso, Vii-a king. ²⁹ ✧ Uva oavu kukuvaipa puraiva rokarokapa iro iava. Oa iava va tovoiva rera kukuearo-ia. Uva pito isi-ia rera tooro pieiva oisova oirapapa vavae-ia. Oa iava rerare kokoto rekupaoro oiso purapaaepa, “Jiu reraoro king! Vearo voki rutu!” rera tovipaoro. ³⁰ ✧ Uva rera-ia ruipaaepa. Oire voava vaisi pito isi ouoro rera kukuearo ragaiva vaisi-ia. ³¹ ✧ Uva rera tovi rovopaivoiva, kuvupato veraiva rera iava. Uva voava ora rera reraoro-ia kuvupato rera kuvuiva vorevira. Oa iava rerava avaaepa rera tapasa evao parikou-ia.

Jisas Tapaiva Evao Parikou-ia (Mak 15:21-32; Luk 23:26-43; Jon 19:17-27)

³² ✧ Oire uva voa-a vo uva rera tapo avapaaepa. Oa iava voa avapaooro iravu kekeiva oirato Sairini iava, rera vaisiario, Saimon. Oa iava voa rera aruiva goruvira rutu Jisas vaoro kaesa evao parikou.

³³ Oa iava uvavu poua viropa opukuivua, va vaisiario, Golgota. Oa porearo oiso toupai veira, Kukue Pukui [aue iava uvare oiso kekepa piroveira osa kukue keru].

³⁴ ✧ Uva voa rera vateiva wain ovi va uvareoro oavu tapo itakopa ovi. Oire uva vapa reasiparoepa ukaio arapa, uvare vo gisipo raga-ia vo ovi sovoreva itakovira.

³⁵ ✧ Oa iava rera tapaiva evao parikou-ia. Uva rera varaoro-ia kuvupara satu visiko purapaiva vara roo piepaoro ora voeapa.

³⁶ Uva voa toupai veira rera-ia uutupaoro. ³⁷ Vo rera kukuearo isivaoro uva vo reo rigatoiva oreo-ia rera togaiva tavaa iare. Uva oiso vo reo rigatoiva, KING OAI VE JIU.

³⁸ ✧ Oire uva voa-a vo uva rera ruvara-ia Jisas aitereivu tapaiva riro kaviru-toarei oiso iravu vova oirapapa varata,

✧ 27:19: Ap 12:21 ✧ 27:24: Diu 21:6-8; Sam 26:6 ✧ 27:26: Ais 53:5 ✧ 27:29: Sam 69:19; Ais 53:3 ✧ 27:30: Ais 50:6 ✧ 27:31: Ais 53:7 ✧ 27:32: Hi 13:12 ✧ 27:34: Sam 69:21 ✧ 27:35: Sam 22:18 ✧ 27:38: Ais 53:12

ari iravu vova koike varata. ³⁹ Uva oirara rutu ora riakora voa rera tovipaoro putepaiva rerare kukue pikupikupaoro oiso purapaaepa, ⁴⁰ “Vii-a vao Tugoropa Kepa pakopato. Vo peva raga-ia voki vo kepa paupasa vorevira! Oire ora vii avu raga ora tauvau ita, uvare vii-a Pauto Oviitoaaro. Evoava evao parikou-ia rereri!” ⁴¹ Uva voea tapo voeao reipa irara pris ora turaro irara oea tapo rera akaipa piepaiva oiso purapaoro, ⁴² “Ari oearovu raga oisoa tauvaporeve. Uva viapau uvuipa ra oisi ora rera raga ora tauvaro? E rera ro Isrel reraaro king? Uva eakepa ra evao parikou kavureve, ra va iava rera-ia oiraovio! ⁴³ ✧ Ira ro oisoa Pauto oirao piepareve oiso purapaoro, Ragai-a Pauto Oviitoaaro. Uva eakepa ra Pauto rera tauvareve, vo rara rera-ia vovoupari!” ⁴⁴ Oire uva vaiterei-a vaitereo oira upopatoarei ora kavirupatoarei aiterea tapo kotoiva evao parikourei-ia uva Jisas vuruvuru-ia siva. Ari ita, vaiterei apo akaipavira vo reo raga purapasiva rerare Jisas.

Jisas Koptiroepa

(*Mak 15:33-41; Luk 23:44-49; Jon 19:28-30*)

⁴⁵ ✧ Oire uva ravireo vuuta-ia ravireo utoroiva, rupa rovoepa vo rasitoa rutu-ia. Uva vo peva rutu-ia vuuta (3 klok) rekasiapa vo rupa. ⁴⁶ ✧ Uva vo peva vuuta ruvara-iavi Jisas koikoiroeva oiso puraoro, “Eli, Eli, lema sabaktani?” Oa oiso ragavira porearo toupai, “Pautoa oaa, Pautoa oaa, Eakere ragaivi kavupari?” ⁴⁷ Oa iava voeoro oea rera ruvara-ia toupai oea rera uvuoro oiso puraaepa, “Easi profetatoare keerapa ro Ilaija.” ⁴⁸ ✧ Uva iravu ikaureva pupupua rupu piesa aue-ia uureopa ovi viniga ovi. Oa iava evao rao-ia vo ovi vatepareva rerapa Jisas. Osa oearovu oiso puraaepa, ⁴⁹ “Tue rovou, ra Ilaija rera rere piesa urio rovoro, pasi.” ⁵⁰ Oire Jisas rirovira koikoiro vovoua vikireva kopii ovoioro.

⁵¹ Uva vo voki raga-a vao oa-ia riroua varoua vo rataoa-ia touua Pauto vo topisiaro iava oua vo Tugoropa Kepa-ia aue

Tempel vuritavira kari piropa vo rutuva viara-ia vo ruture rasiuaaro. Vouao oua kari pirora, oiso ra oirara rutu Pauto ruvara iare tutuu pieive. Ovusa rasito tapo rikerikeroepa. Oa iava riropa avekero tapo poroporo piropa. ⁵² Osa tova urui tapo karu piropa vo uva voeao Pauto voearo oea oisoa tovapaive toreaepa tootooro vorevira. ⁵³ Uva voea-a voeao oea tova urui iava toreaepa vo vokio isivaaro iava oa-ia toreroepa Jisas. Oa iava voea rutu karea viropa Tugoropa Urui iare Jerusalem. Osa iava voa voea rutu kekeiva oearovu. ⁵⁴ Uva voa reito oaive tapo viurupa irara toupai Jisasre uutupaoro. Uva vao kekeiva osa rasito rikerikeroepa ora orekerovu rutu varao oara rutu karekeepa. Oara rutu kekeoro rirovira rutu uriripaaepa. Oa iava oiso puraaepa, “Oiraopavira rutu rera ro Pauto Oviitoaaro!”

⁵⁵ ✧ Voa riro riako toupai vairo airoa Jisas sirova utuaepa Galili-ia kavuoro rera tauvapaoro. Uva vairo-a evairo airoa tauaivi toreaepa rera siituepaiva ⁵⁶ oiso-ia, iriavu-a o-ia Maria Makdala iava, ora iriavu ita Maria, Jems araorei aakoaro ora Josep. O tapo Sebedi oviitoareiaro aakoaro, ora aiorovu tapo.

Aveke Rikui-ia Jisas Tovoiva

(*Mak 15:42-47; Luk 23:50-55; Jon 19:38-42*)

⁵⁷ ✧ Uva vo ovaiarovi iravu Arimatia iava rera riro monito, rera vaisiaro, Josep ira urioroepa. Uvare iravu Jisas disaipeltoaro rera-a. ⁵⁸ Ira Pailat-ia pouro viropa Jisas kopiire rera aresa. Oa iava Pailat rera voearo tavireva, “Vo kopii vatesa rerapa.” ⁵⁹ Uva Josep vo kopii oureva rera tavurusa airepa-ia varoa popotea. ⁶⁰ ✧ Oa iava rera tovoreva aveke rikui-ia rera vaaro oa ravaavira teka ragaiva iriavu-ia aveke. Uva vo rikui iare iriavu rirova aveke perireva vo riku riaaro ivitasa oira-ia. ⁶¹ Ovusa Maria vaio o Makdala iava ora iriavu Maria airea paupaereiepa vo tova ruvara-ia.

Pailat Uutupa Irara Tovoreva Tova-ia Uutusa

✧ 27:43: Sam 22:8 ✧ 27:45: Amo 8:9 ✧ 27:46: Sam 22:1 ✧ 27:48: Sam 69:21 ✧ 27:55: Lu 8:2-3
✧ 27:57: Ap 13:29 ✧ 27:60: Mk 16:4

⁶² Uva aio ravaapa voki putevoiva vao Sabat iare. Oa iava vo voki isivaaro iava avaaepa reipa irara pris voearei ora Farisi oeara rutu ora guruaepa rera ruvara-ia Pailat. ⁶³ ✧ Oire uva voa oiso puraaepa rerare, “Oreovu vao-ia oare rugooiei Jisas vo rearo. Oa-ia oiso puraroepa rera ro riro kuuvuto, *Vo pevapa voki isivaaro iava vorevira toreravere*, vo osa touvira toupaveva vo. ⁶⁴ Uva eisi osa iava vii rugoo piepaiovoi, ra taviu va iava. Oire ra vii voeaaro upo purapa irara tovoru vo tova-ia uutupasa vo peva rutu-ia voki. Auepa teapi rera voeaaro disaipel rera kavirusa urioave, ra oirara rutu tavitaviive va iava kuuvuvira oiso, Vorevira toreroe tova urui iava. Teapi vo kuuvuo-ia rovopa puteve vo kuuvuo utupa.” ⁶⁵ Oa iava Pailat oiso voea tavireva, “Oire uutupa irara vai tavita, ra avata avukivira rutu vo tova rukusa oiso osa ruipapatai.” ⁶⁶ ✧ Uva va iava avaaepa vo tova-ia uutupasa. Oa iava pisikui reesivira tovoiva o ivara-ia aveke iria taku pievira tovoiva vo tova-ia. Oisore ra va-ia oovaupaave [auepa teapi irai vo tova kavirureve.]

28

Jisas Vorevira Toreroepa Tova Iava (Mak 16:1-10; Luk 24:1-10; Jon 20:1-18)

¹ ✧ Oire uva Sabat voki topekakao vo putevoiva, ravireo sikerereva vo voki iava wiki-ia vituaro vo voki. Oa iava vaireo urioereiepa Maria Makdala ora o iriavu Maria vo tova kekesa. ² Vo osa rasito ravurike ovoiroepa rirovira rutu. Uva Turaro reraaro purapurapato ensel vuvuiua iava vararoepa aveke vera ovoisa oira peka pieoro. Oa iava voava oira ivara-ia pauparoepa. ³ ✧ Uva rera iava varaua rutu sisikorepaiva aviavipaoro. Ora varoa kuvupara rera iava oisi raga popotevira rutu toupaooro roropaiva. Viapau oiso oai aviaviaro uvuipa ra rera vo aviaviaro-ia puteve. ⁴ Uva va-a vao oa iava voea uutupa irara rirovira rutu rope kopii puraiva rirovira rutu uriripaoro. Uva oiso paaepa rutu, Voeapa kopiipai.

⁵ Oa iava enselpato Maria vaiore oiso puraroepa, “Teapi uriripaere. Taraiparai vei-ia veigoa urioereie Jisas-re vuraso ro ira kotoivorao evao parikou-ia. ⁶ ✧ Viapau oiso vo toupavevoi. Ira toreroi vorevira oiso osa puraroera voviri. Ari ita, urioereiei vo tavukio raga kekesa uva toupai vo kopii. ⁷ Ra ikauvira voreere disaipel irara tavisia oiso, Vorevira toreroe tova iava. Ira visiipa iraroi Galili iare. Rera kekesa utupatai. Uva vo reo-a vao ragai vo rearo oa vateavoi veipa oare rugooapaerevere.” Oiso osa puraroepa enselto.

⁸ Oa iava vairei riakorirei rirovira rutu uriripaereiepa ora rirovira tapo rorupaereva. Uva ikauvira rikui raga ruvara iava avaereiepa disaipel tavisia. ⁹ ✧ Uva voa-a vo uva Jisas vairei iare pouro viropa raivaaro. Oa iava vairei kekeoro oiso puraroepa, “*Vearo voki rutu.*” Oa iava rera iare tutuu pieereva rerapa avivikepaoro rera kokotoaro-ia pitusa. Uva rera-ia vuurapa vaisi puraereva. ¹⁰ Oire uva Jisas vaireie oiso puraroepa, “*Opeita uriripaere. Avaere araoko irara oaa tavisia, ra Galili iare avaave uva ragai kekeivere.*”

Vo Uutupa Irara Vo Rearo-a Vao-ia

¹¹ ✧ Oire touvira avapaereiepa osa oearovu voea iava vo tova-ia uutupa irara karea viropa vo Jerusalem urui iare reipa irara pris tavitavisia varao rutu iava orekerovu oara karekeepa voa. ¹² Uva va-a vao oa iava voea rutu ora guruaepa pris irara ora turaro irara. Oire vo pau-a vao oa-ia oavu reoa goruiva. Oa iava riroa monia vateiva voeaopa vo tova-ia uutupa irara ¹³ oiso voea vosipaoro, “Teapi eisi tavitavipatavere. Ari oiso raga purapatavere, Rera voeaaro disaipel urioae voava rera kavirusa osa uusivira touiovo. ¹⁴ ✧ Ari ita, vosa rovopato gavman vo reo iava vao uvurevere, oire ra rera vovouaro poreio. Ra va iava viapau visii-ia vuria vai karekepe.” ¹⁵ Uva eisi osa iava monia-ia pituoro voea vo rearo sirova utuaepa. Oa iava oisi raga vo reo sikataiva Juda taere

✧ 27:63: Mt 16:21; Mk 8:31; Jo 2:19 ✧ 27:66: Mt 28:11-15 ✧ 28:1: Mt 27:56 ✧ 28:3: Dan 7:9, 10:6 ✧ 28:6: Mt 12:40, 20:19 ✧ 28:9: Jo 20:14-18 ✧ 28:11: Mt 27:65-66 ✧ 28:14: Mt 27:2

iare. Oa iava oisi va purapaivoi vo vokio-ia tapo.

*Jisas Ora Karekeroepa Disaipel
Irara Iare Voea Tavisā, Avata Oirara
Siposipopasa*

(Mak 16:14-18; Luk 24:36-49; Jon 20:19-23)

¹⁶ ✧ Vo katai tau katai (11) disaipel irara vokapaoro avaaepa Galili iare. Oa iava vo pukuio-ia poua viropa oare Jisas voea tavireva oiso ra voare avaave. ¹⁷ Uva voea vo uva rera kekeiva Jisas. Oa iava rera-ia vuurapa vaisi puraiva. Ari ita, vosa oearovu voea iava viapau oiso rera oirao piepaiva. ¹⁸ ✧ Oa iava Jisas voea iare tutuu piereva. Oire voava voea tavireva oiso, “*Pauto vo goruro rutu vuvuiua iava ora vo rasito vatereva ragaipa.*” ¹⁹ ✧ Oiso osa iava uvuipatai ra oirara rutu vo rasitoa-ia disaipel pieta ragai voeaaro. Voea bap-taisoro voea reesita Aite vaisiāro-ia, ora Oviito, ora Tugoropato Uraurato. ²⁰ Rara voea siposipopata vo reero rutu iava oara vateavora visiipa. Oire ra vearovira rutu vara sirova utupaave. Ragai uvu iraopata! Ragoa visii tavipaa oiraopavira rutu oiso, Visii tapo toupaverea vokiara rutu-ia vo tugurasa vo rasio vo vuutaaro opesiāro-ia.”

MAK Irapa Reoro Vo Vukuo Iava

Ro ira vo vukuo rigatoreva ira oisoa vaisipaive Jon Mak. Rera raga ita ira oisoa Pol vaio ora Pita tauvapareve Pauto vo kovoaro purapaoro (Ap 13:5, 13 ora 1 Pita 5:13). Oearovu oiso rugorugopaaveira, Ira raga ita ro ira torireva viurupa irara asavira vo osa Jisas ousa urioaepa Oliv Kovo sopaaro-ia (Mk 14:51-52). Uva vo vuku rigatoreva 60 o 70 yia Jisas vo kavauaro isivaaro iava.

Mak rigatoreva voeaopa Rom-pa irara oea oisoa ruipapaave ra vo siposiporo uvupaive oara oirato vo goruaro iava oisoa tavipape. Eva-a oa iava rirovira tavitaviroepa Mak varao iava riro goru kovoro ravoto kovoro oara oisoa purapareve Jisas vo Pauto vo goruaro iavirava.

Uva vo vukuo sovara-ia Jisas vaisireva oiso, Pauto Oviitoaaro (Mk 1:1 ora Mk 15:39), ora oiso tapo Oirato Oviitoaaro Ro Ropoto. Ari kataitoa raga-a, Jisas ira riro siitoka ou rovorevoiva, vorevira voreroepa Pauto Aite iare. Uva vo utupavira voreroverea oirao pie vovou irara rera voeaaro ou piesa ita (Mk 8:38; Mk 13:26, ora Mk 14:62).

1. Jon Baptais iava vo osa Vearo Siposipo kosi piereva raiva puraoro oa-ia pouro viropa Jisas, 1:1-13.
2. Jisas Galili taere sovara-ia virireva rera vo kovoroaro ravoto kovoro purapaoro, 1:14-9:50.
3. Jisas vova avaroepa Galili-ia vore Jerusalem, 10:1-52.
4. Turarovira koataroepa Jisas Jerusalem urui-ia ovoioapa wiki-ia toupasa, ouruia-ia oevu rera kotoiva evao parikou-ia, 11:1-15:47.
5. Jisas vorevira toreroepa vova kopiia-ia, 16:1-8.
6. Vorevira toreroepa Jisas vo pevapa voki-ia, oa iava ovokivu-ia disaipel irara iare ora karekeroepa ora oearovu iare tapo, 16:9-20.

✧ 1:2: Mal 3:1   ✧ 1:3: Ais 40:3   ✧ 1:6: Lev 11:22
Sam 2:7; Ais 42:1

Jon Baptais Vo Siposipoaro
(Matyu 3:1-12; Luk 3:1-9, 15-17; Jon 1:19-28)

¹ Rovoaro Vearo Siposipo Jisas Kraiss iava, Pauto Oviitoaaro.

² ✧ Oa iava oiso va rigatoreva profetato ro reo topa piepato, Aisaia. Oreoa oiso purapai, 'Uvuri. Ro iava ira ira pieavoi vii iare reo kaepato. Ira raiva oara vatatopoparevere va ravaaoro vi-ipa.'

³ ✧ 'Iravu ira keeraparoi vo raaka tapi oiso purapa, Turaro vo raivaaro vatatopopata va ravaaoro oa-ia pouro viroverea.'

⁴ Uva vo reo-a vao oirao pieoro karero viropa Jon baptais vatepato vo raaka tapi. Uva voeapa siposipopareva Jon, oiso ra poreo viro ra baptaisa ouive, vo rara Pauto voea iava vuriara verareve. ⁵ Uva voea rutu avaaepa rera iare voea rutu voeao vova Judia taere ora vova riro urui Jerusalem. Uva vuriara oaive kosi piepaoro vo vuuta raga-ia baptaisa ouiva Jon ruvara-ia vo uukova Jordan.

⁶ ✧ Uva Jon aue kamel oruaro iava oisoa rera-ia oiso kuvuparo kuvupato, ora takipa iro bulmakau rakari. Uva rera vo aioaro-a vao-ia siiko ora kosi. ⁷ Uva oisi siposipopareva, "Ro ira utuparoi ira ragaipa reipa. Uva viapau uvuipara ra rerapa akaipa kovo vai pura ragaa, oiso osa vao rera vaaro tasipa oa-ia viapau uvuiparai ra va akaipavira vera ragaa. ⁸ ✧ Uva visii baptaispaavoi aue-ia uukoa. Ari rera visii baptaisrevere Tugoropato Uraurato vo goruaro-ia visii reesipaoro rutu.

Jon Jisas Baptaisreva
(Matyu 3:13-17; Luk 3:21-22)

⁹ Ovuuta-a eva isivaaro iava Jisas Nasaret iava Galili-ia urioroepa. Oa iava Jon rera baptaisreva vo Jordan sir. ¹⁰ ✧ Oa iava veraro viropa voava uukova sirova. Uva voava vuvuiua kekereva osa karu piropa. Uva Tugoropato Uraurato oiso vararoepa osa kurue rera-ia pitusa. ¹¹ ✧ Uva reoreoa varaepa vuvuiua iava

✧ 1:8: Ais 44:3; Joe 2:28   ✧ 1:10: Jo 1:32   ✧ 1:11:

oa oiso puraepa, “Vii-a ragai Oviitoaaro rutu. Viigoa-ia roru iraopaavoi rutu vii kavikopaoro.”

*Seten Jisas-ia Kokaraparoepa
(Matyu 4:1-11; Luk 4:1-13)*

¹² Uva ikauvira Tugoropato Uraurato rerava avaroepa raaka tapire vo uva viapau oirara vai. ¹³ ✧ Uva voa toureva aue-ia vo resura tau (40) voki, osa Seten voa rera-ia kokara ragaparoepa. Uva okarerovu rutu tapo toupaveva vavarai kare, osa enselpa irara voa rera tokipaiva.

*Jisas Ora Rera Vo Kovoaro Rovoreva Galili-ia
(Matyu 4:12-17; Luk 4:14-15)*

¹⁴ Oire uva Jon tovoiva vo tuukepa kepa-ia. Oa isivaaro-ia Jisas urioroepa vore Galili. Uva voa siposipopaveva Pauto vaaro iava Vearo Siposipo. ¹⁵ ✧ Uva oiso puraroepa, “Vo vuuta vao-ia oa pou piroi oapa tutuu piei ra karekepe vo vuutao iare oa-ia Pauto ora rera vo Saraaro tokirevere. Poreta viro, ra Vearo Siposipo oirao pieta.”

*Vo Jisas Ataripa Resua Roporeva
(Matyu 4:18-22; Luk 5:1-11)*

¹⁶ Jisas Galili rovu vatuaro-ia vokareva. Uva Saimon vaio kekereva vaiterei ora Andru vo araorei, ovusa varuerepasiepa. Uvare vaiterei-a pakupatoarei moni oupasa. ¹⁷ Uva Jisas vaitereire oiso puraroepa, “Ragai sirova utusi, ra vei siposipoa oira ivupasa ragai iare.” ¹⁸ ✧ Oa iava ikauvira raga kuverava kavusiva rera sirova utuoro.

¹⁹ Uva oisivi vokaoro Jems-ia pouro virova Sebedi oviitoaaro vo araorei ora Jon, vo osa uvuoa-ia kuverava murupaoro toupasiva. ²⁰ Uva vaitereire keeraroepa. Oa iava Sebedi aiteto kavusiva uvuoa-ia ora kovopa irara utupaoro rera sirova.

*Jisas Vurito Tugarato Verareva Oiratoa Iava
(Luk 4:31-37)*

²¹ ✧ Uva Kapaneam-ia karea virova. Uva voa-a vo uva Sabat Voki-ia Reo Taisi Uvupa Kepa-ia Sinagog koataroepa. Uva voa oirarapa siposiporeva. ²² ✧ Oa iava

rera vo siposipoaro-ia tavetaveiva, uvare rera vo reoaro-ia gorua toupaveva. Viapau oiso rera-a osa voeao oea Reo Taisi iava siposipopaiveira.

²³ Uva voa toureva Sinagog sovara-ia evoa uva toupaveva iravu oirato ira-ia oiso toupaveve tugarato. ²⁴ ✧ Uva-a vo uva oirato iava tugarato oiveoro oiso puraroepa, “Eake vai purari igeire vii Jisas vova Nasaret? Vii uriouei igei opesi ovoi piesa, eke? Ari ita, taraiparai vii-ia. Vii-a Torevokotoa rutu vova Pauto.” ²⁵ Uva Jisas rerare korooro oiso puraroepa, “Ora tape pieu, ra eera arova kosiu viro.” ²⁶ Oa iava voea tugara rera-ia taketokoaepe rera rikerike pieoro, osa rirovira oiveroiva, rera iava kosia virova. ²⁷ Uva voea rutu tavetaveiva. Oa iava voea raga ora akeakepaaepa oiso, “Eake irao vao-ia? E airepa siposipo-a oa karekei vo goruova oa iava tugara rera uvui?” ²⁸ Osa iava ikauvira rera iava vo siposipo viriva voraro rutu vo Galili taerero sovara-ia.

*Jisas Pita Aigevaaro Porete Piereva
(Matyu 8:14-15; Luk 4:38-39)*

²⁹ Uva Jisas tapo kosia viroiva Sinagog iava. Oa iava koataaepe voeao disaipel ora Jems vaio ora Jon, vo kepa-ia Saimon vaio vo kepaoro ora Andru. ³⁰ Uva-a vo uva Saimon aigevaaro kukue upia puraiva. Oa iava oira iava Jisas taviiva. ³¹ Uva avaroepa oira-ia pitusa vavaea-ia oira tore pieoro. Oa iava kukue upia oira kavu ovoiva. Oa iava voeapa aioara vatatopo ovoieva.

*Riro Irara Porete Piereva Jisas Ova-iarovi
(Matyu 8:16-17; Luk 4:40-41)*

³² ✧ Uva vo ovaiarovi ravireo ovusa rokoreva uva rera iare oearovu upiapa irara siposa urioaepe, ora oearovu tugara upo irara. ³³ Oirara rutu voeao vo uruio iava vao riroa oea vo uvuruaro kepa rataoaro tupaiva. ³⁴ ✧ Uva-a vo uva oirara iava oupirovu rutu ruvarureva, ora oearovu oearoa iava vuri tugararo kosi piereva. Uva tugarare koruroepa

✧ 1:13: Sam 91:11-13 ✧ 1:15: Ga 4:4; Ef 1:10; Ap 20:21 ✧ 1:18: Mt 19:27 ✧ 1:21: Mt 4:23 ✧ 1:22: Mt 7:28 ✧ 1:24: Jo 6:69; Ap 3:14 ✧ 1:32: Mk 4:24 ✧ 1:34: Mt 4:23; Ap 16:17-18

oiso ra ora tape pieave, uvare rera-ia taraipaaepa.

Jisas Sipoipoaoro Virireva Galili-ia
(Luk 4:42-44)

³⁵ ✧ Vo vokipakou rutu-ia Jisas toreroepa. Oa iava voava kosi virooro avaroepa varirisa kuvau tapi. ³⁶ Uva Saimon vase ora voeao oea rera tapo voka-paiva oea rerare taraapaoro utupaaepa. ³⁷ Oa ava rera kekeoro rera taviiva oiso, “Oirara rutu viire taraapaivoi. ³⁸ ✧ Oa iava voeare oiso puraroepa, “*Irata. Ra voraro tutuu pievira ourui iare avavio, ra oa-ia voa sipoipoa vao iava oa vituaro rutu iava vore urioraera.*” ³⁹ ✧ Uva oiso ragavira avaaepa Galili-ia. Uva voa sipoiporeva Sinagog sovara-ia Jiu vaaro, ora tugara kosi pie tapo purareva voraro rutu vo Galili taerero sovara-ia.

Jisas Iravu Lepra Sisigarue Piereva
(Matyu 8:1-4; Luk 5:12-16)

⁴⁰ ✧ Uva rera iare Jisas urioroepa iravu ira-ia oisoa lepra upia toupave. Ira rera areoro rerare rekureva oiso puraoro, “Vosa apeisi vovoupau ra ragaivi porete pieri.” ⁴¹ Uva Jisas rerapa siraoroepa rutu. Oa iava rera-ia pitureva vavaea tovooro. Uva rera tavireva oiso, “*Ruipapara ra sisigarue.*” ⁴² Uva va-a eva lepra upia rera kavuva. Oa iava veaoroepa. ⁴³ Uva goruvira rera vosipareva rera arupaoro. ⁴⁴ ✧ Osa iava rerare oiso puraroepa, “*Opeita irai taviparivere. Viapau. Ari varaua oara karekesa avapau pris irarapa. Ra tauoa vai purari oiso osa va iava visii taviva Moses vo rigatoaro. Oire ra oearovu rutu taraiavere oiso, Upia rutu vii iava opesiei.*” ⁴⁵ ✧ Ari ita, avaroepa voraro rutu sipoipoaoro. Osa-a eisi vituaro iava Jisas viapau uvuiparoepa ra avaro ouruivovu iare. Ari ratauro raga toupaveva kuvau tapiro-ia. Osa iava rera iare urioaepa oirara vova voraro rutu.

2

Jisas Kerauto Porete Piereva
(Matyu 9:1-8; Luk 5:17-26)

¹ Uva ovokirovu isivaaro iava vo Kapaneam-ia pouro viropa. Uva voa rera iava tavia avaepa vo osa kepa sovara-ia toupaveva voa. ² Uva riro irara rutu ora guruiva, agasiepa. Uva viapau oiso oavi viapaa vai touva vo kepa rataoaro-ia. Uva-a vo uva voeapa sipoiporeva va iava vao Vearo Sipoipo. ³ ✧ Uva oresuravu iravuva kerauto kaepaoro urioaepa. ⁴ Ari ita, viapau uvuiaepa vo kaeva koatasa, uvare riroa ita uvurua. Osa iava kepa kukuuvuaro tokoiva Jisas aivarova. Oa iava vo kae vara pieiva. ⁵ Uva Jisas voea varaaro oirao pie vovouro kekereva. Oa iava kerautore oiso puraroepa, “*Oviitoo oaa. Vii vaaro vuria verapi.*”

⁶ Vo osa oearovu voavi paupaaepa Reo Taisi-ia tarai irara, oea oiso ora rugorugoo piepaaepa ora voea raga vovouaro-ia. ⁷ ✧ Eake vituaro iava eisi puraroi rera ro-ia? Ira Pauto toviparevoi rera roaroepaoro. Irou vai uvuipai vuriara verapasa. Easi Pautoa raga. ⁸ Uva Jisas voea sovoreva ora rera iava sopaua-ia. Oa iava voea oiso akereva, “*Eakere eisi ragaire vurivira rugorugopatai ora visii raga sopaaro-ia?*” ⁹ E aa vo reo irao-a oa avekatapai rutu ragaipa, ra va-ia oiso purara, Vuriara oara verapi, eke oiso, Toreu ra urua vii vaaro kaeri, ra vava kareu vokapaoro? ¹⁰ Ari ita, ragai-ia taraipatai ragoa ro arua oiso, Urua kaeri ra vava kareu vokapaoro, auere ra va kekepaoro oiso purapata ragai iavirava, Oirato Oviitooaro Ro Ropoto vo goruaro vao-ia oiraopa. Oa vao uvuipai vuriara verapasa oirara iava voeao vo rasitoo-ia tou irara.” ¹¹ Oire kerauto tavireva oiso, “*Vii tavipaavo, Toreu, ra urua oara kaeoro ra kareu vii vo kepaoro iare.*” ¹² ✧ Uva tore ovoiroepa urua oaro kaesa. Uva kareroepa ora karekesa voeare. Oa iava rera-ia tavetavepaiva. Uva Pautoa-ia vuu-rapa vaisi puraiva oiso puraoro, “*Viapau oiso oai kekeiova oiso-ia.*”

Vo Livai Oureva
(Matyu 9:9-13; Luk 5:27-32)

¹³ ✧ Uva vorevira pouro viropa tokorovu rogaraaro-ia. Uva riro irara rutu

✧ 1:35: Mt 14:23 ✧ 1:38: Ais 61:1 ✧ 1:39: Mt 4:23-25 ✧ 1:40: Mk 10:17 ✧ 1:44: Lev 13:49, 14:2-32
✧ 1:45: Jo 6:2 ✧ 2:3: Mt 4:24 ✧ 2:7: Ais 43:25 ✧ 2:12: Mt 9:33 ✧ 2:13: Mk 1:45 ✧ 2:14: Mt 8:22

oirara ora guruaepa voa rera iare. Oa iava voa voeapa siposiporeva. ¹⁴ ✧ Uva Jisas voava avapaoro Livai kekereva, Alfias oviitoaaro, vo osa vo pauparoepa takis oupa kepa-ia moni vikipa tapi. Uva rera tavireva oiso, “*Ragai sirova utuu.*” Oa iava toreoro rera sirova utu ovoiroepa.

¹⁵ Uva aiosa avaroepa Jisas voavi pauoro Livai vo kepaoro-ia. Uva riro irara voeao moni oupa irara ora voeao vuri vovou irara, oea tapo toupaveva, ora disaipel irara voeao rera voeaaro. Aue iava uvare riro irara rutu rerare utupaaepa. ¹⁶ ✧ Uva voeao Reo Taisi-ia taraipa irara Farisi iava voea oea rera tueiva osa vuri vovou irara tapo aiopareva ora takis oupa irara. Uva voea disaipel akeiva, “Uva apeisi moni oupa irara tapo aiopare ora vuri vovou irara?” ¹⁷ ✧ Uva Jisas va uvureva. Oa iava oiso puraroepa voeare, “*Voeao upia asa irara viapau oiso ra avapaave ruvarupatoa iare. Viapau. Ari voeao raga vuri vara irara. Ari ita, voeare torevoko vovou irara viapau oiso keerasa urioraera. Ari voeao-a vuri vovou irara, oiso ra vuriara oaive iava porea viro.*”

Aio Kavupa Pitupitu Iava
(Matyu 9:14-17; Luk 5:33-39)

¹⁸ Uva Jon voeaaro disaipel ora Farisi urioaepa voeao aio kavu irara. Oa iava oevu Jisas akeiva oiso puraoro, “Uva apeisi Jon voeaaro disaipel voearei ora Farisi voeaaro aio kavupai, oiso ra vearovira lotu purapaive, vo osa vii voeaaro disaipel viapau oiso aio kavupaaveira?” ¹⁹ Uva Jisas voea akereva, “*E vosa voeao oea saratoaaro riakoparo, oea uvuipaai ra aio kavuave rera tapo touoro, eke? Asi viapau, uvare toupave voea tapo.*” ²⁰ ✧ Ari ita, ovokivu oa uriopere oa-ia ora voea iava rera veraivere vo osa riako ouro. Oire evo voki oa-ia oiso aio kavuavere siraopaoro.”

²¹ Uva vo reo-a vao oa iava oiso puraroepa, “*Viapau rutu irai uvuiparoi ra ruta vai ora airepa varoa vai taporeve. Vosa oisi pierere, ra ita ruta karikari piro airepa arova. Ra karia ita riro iraope.*

²² Oire vosa airepa ovi wain ovi ora riro piepe, ra viapau rutu irai uvuiparoi ra va vao airepa ovi wain ovi kuvureve ruta tou-ia aue iava meme rakariaro, auepa uvare tuakaka. Vosa oisi va pierere ra poko piro vo oviva, ra va iava vuri ovoipe. Ari vosa airepa ovi raga kuvureve airepa tou-ia, ra oriruvira toupave.”

Disaipel Kukara Tueiva Sabat Voki-ia
(Matyu 12:1-8; Luk 6:1-5)

²³ ✧ Uva poua viropa kukara kovo-ia Sabat voki-ia. Uva rera voeaaro disaipel kukara tuepaoro rovoaepa vo kovo sovara-ia vokapaoro. ²⁴ Uva rerare oiso puraaepa Farisi, “Kekeri. Uva apeisi iava oiso piepai Sabat voki-ia oa-ia viapau uvuipaai, uvare Reo Taisi putepaivoi?”

²⁵ Oa iava voea akereva Jisas, “*E viapau va vieipataveira vao iava osa pierere Devit tuariri rutu, ira ogoevira toureva ora voeaovio oea tapo toupaveva?*” ²⁶ ✧ Oa-ia ita koataroepa Pauto vo kepaoro-ia vo vuutao-ia oa-ia Abaiata prisparoepa. Uva bret aioreva vao oa-ia viapau uvuipa akukutoa vai ra va aioreve. Va vao bret oa oisoa vatepaive Pautoa-pa ra va kekepareve. Pris irara raga uvuipaai va aiopasa. Uva rera voeao vatereva oea tapo oisoa toupaveve?”

²⁷ ✧ Uva voea tavireva, “*Sabat voki oirato tauvapasa pura piropa. Viapau oiso oirato puraro viropa Sabat vokipa oiso ra rera tokipaive.*” ²⁸ Easi Oirato Oviitoaaro raga ira uvuiparoi vo oirara rutu vo pitupituroaro rovirieipasa varao opitupituroa purapaiveira vo Sabat voki-ia.”

3

Jisas Pakoeto Ruvarureva
(Matyu 12:9-14; Luk 6:6-11)

¹ Uva voava ita vo ovokivu-ia uva vorevira koataroepa Reo Taisi Uvupa Kepa-ia Jiu vaoro, osa voa toupaveva iravu oirato kopii vavaeto. ² ✧ Uva rera-ia situepaaepa oiso vosa rera porete pierere vo Sabat voki-ia, ra rera iava gasiive oai iava. ³ Uva rera pakoeto tavireva, “*Toreu*

✧ 2:16: Ap 23:9 ✧ 2:17: 1 Ti 1:15 ✧ 2:20: Lu 17:22 ✧ 2:23: Diu 23:25 ✧ 2:26: 1 Sml 21:1-6; 2 Sml 8:17 ✧ 2:27: Eks 23:12 ✧ 3:2: Lu 14:1, 20:20

ra uriou vore.”⁴ Oa iava voea akereva Reo Taisi iava oiso puraoro, “Apeisi torevokopai vao Sabat voki vearoo purapasa, eke vuria purapasa? Oira porete piepasa, eke oira upopasa?” Oa iava ora tape pieaepa ita.⁵ Uva kasipuvira poreroepa voeare, uvare voea iava sopaura vavagisi-paepa. Oa-a vao oa iava rerare vovouisi vavataepa. Uva rera pakoeto tavireva, “Vavaea irairari va torevokooro.” Uva va irairareva. Oa iava rerare vavaea vearo ovoiepa.⁶ Uva Farisi ora reosa avaaepa voeao tapo King Herot tauvapa irara oiso, “Apeisi vai iava rera upope?”

Riro Uvuru Touva Toko Rovu Vatuaro-ia Rogaraua-ia

(Matyu 12:15-21)

⁷ Uva Jisas rera voeaaro tapo disaipel vararoepa vore toko rovu. Oa iava voeareo vova Galili-ia ora Judia-ia oeara rutu rera sirova utupaaepa.⁸ Ora voeao Jerusalem iava ora vova Idumia, ora vova ivirovira Jodan ora voeao Taia-ia vatuaro ora Saidon-ia. Ogururoa rutu-a voeao oea rera iare urioaepa, uvare riro-a Jisas vo kovoaro oa iava uvuiva.⁹ Osa iava voea tavireva disaipel irara oaro, oiso ra uvua vai ravaaive. Teapi oirara urioave ra rera tavuruoro ora guruave.¹⁰ Uvare voa riro irara rutu porete pie rovorevoiva, oearovu oupiarovuva vo uvuru ugapaoro koatapaepa Jisas-ia rirupasa.¹¹ Uva tugarapa irara rera kekeiva. Oa iava rerare takua viropa oiveoro oiso puraoro, “Vii-a Pauto Oviitoaaro.”¹² Oa-a eva oa iava voea vosireva riro goruvira oiso puraoro, “Opeita ragai iava tavipatavere poeravira.”

Katai Tau Erao (12) Roporeva Jisas
(Matyu 10:1-4; Luk 6:12-16)

¹³ Uva Jisas iparoepa pukuia-ia, uvare oiso ruipaparoepa ra oeai reesireve. Oa iava voeare voeao keeraroepa.¹⁴ Uva katai tau erao (12) roporeva oiso ra rera tapo toupave. Oa iava voea vaisireva oiso, Aposel irara. Ra va iava voea siporeve oearovu rutupa siposipopasa.¹⁵ Uva gorua voeapa karoporeva vaore,

oiso ra va iava tugara kosi piepaive.¹⁶ Uva voea-a voeao katai tau erao oiso, Saimon-a ro ira-ia vo vaisio tovoreva, Pita.¹⁷ Ora Jems Sebedi oviitoareiaro ora Jon, vo araorei vaisireva oiso, Boanesis. Va vituaro iava uvare riro varakeo reotoareia.¹⁸ Andru ora Filip, ora Batolomyu, ora Matyu, ora Tomas. Jems oviitoaaro Alfias ora Tadias ora Saimon Selot.¹⁹ Ora Judas Iskariot, ro ira Jisas kosi pierewa keripa irara vavaearo iare.

Vo Jisas Vaio Vo Rearo Toupai Ora Bielsebul

(Matyu 12:24-32; Luk 11:14-23, 12:10)

²⁰ Oire uva Jisas kepa-ia koataroepa. Oa iava voa rera iare vorevira ita ora guruaepa oirara rutu. Osa-a eisi osa iava viapau uvuaiepa oiso ra aioive, uvare riro uvuru rutu-a.²¹ Uva Jisas sara iraraoro va iava vao uvuiva. Osa iava urioaepa rera ou piesa, uvare oevu oirara oiso puraaepa, “Easi ro kokoropa.”

²² Uva voea Reo Taisi-ia tarai irara urioaepa Jerusalem iava varaoro. Uva oiso puraaepa, “Ira-ia pouparo viroveira tugarapa reipato rera vaisiaro, Bielsebul. Ira vo goruaro iavirava tugara kosi piepareveira.”²³ Oa iava Jisas voeare keeraroepa ruu reo purasa voeapa oiso, “Apeisi ragavira ra Seten uvuipa ra ora siguro?”²⁴ Vosa osarai ora aveavepaave, ra viapau vearovira toupave.²⁵ Ora vosa oaoi ora sikaave katai kepa vai ora upooro, uva viapau uvuipaai ra oisi iava vearovira touive.²⁶ Ra vosa Seten ora vuri pieparo, ra viapau goruvira toupave. Ra rera vo saraoro toko ovoi piro, ra oisi iava opesi ovoiro.”

²⁷ Uva vo reo-a vao oa-ia oiso puraroepa, “Viapau irai uvuipa ra koata ragaoro vo goruto vo kepaoro-ia rera varaoro kavirusa. Ari vosa rera tuuke rovoreve iroiro-ia ro goruto, oire ra rera varaoro kavirureve.”

²⁸ “Oiraopavira rutu visii tavipaa oiso, Pauto vuriara rutu verarevere ora orekerovu varao takau reoro varao oara purapaiveira oirara.”²⁹ Ari vosa ro ira Tugoropato Uraurato takaupaveve rera

☆ 3:6: Mk 12:13 ☆ 3:7: Mt 4:25 ☆ 3:11: Mt 14:33 ☆ 3:12: Mk 1:25, 34 ☆ 3:13: Mt 5:1; Lu 9:1 ☆ 3:16: Jo 1:42 ☆ 3:21: Jo 10:20; Ap 26:24 ☆ 3:27: Ais 49:24-25

akaipa piepaoro, eva-a oa-ia viapau Pauto uvuipa ra va verareve rera iava va vao vuria oaro. Oa touvira rera yuri piepaivere vokiara rutu-ia.”³⁰ Uva Jisas oiso puraroepa uvare oearovu oiso purapaaepa, “Ira sopaaro-ia ro tugarato touparevoi.”

Jisas Aakoaro Iava Ora Araoko Iraraaro (Matyu 12:46-50; Luk 8:19-21)

³¹ Uva aakova ora araoko irara oavaoa karea viropa ratau tousa uvava aruaepa rerare, oiso ra vo avao iare uri-oro. ³² Ari ita, riro uvuru rutu Jisas tavurupaiva. Uva rera taviiva oiso puraoro, “Kekeri. Aakoara ora vii araoko iraraoro oavaoa oiso torepai ratau. Oea vii kekesa auepaai.” ³³ Oa iava voea vo rearo pukoro oiso voea akereva, “*Trouya aako ora irou irara araoko irara oaa?*” ³⁴ Uva ora poreroepa voea iare oea rera tapo toupai va voeare oiso purasa, “*Visii-a aakoa vase ora visii-a vao ragai araoko iraraoro.*” ³⁵ Uvare ro ira Pauto vo vovouaro sirova utuparo, ira ita-a eera araokotoa oaa ora taataava oaa ora aako.”

4

Vo Oirato Vuruara Vikipareva Kova-ia (Matyu 13:1-9; Luk 8:4-8)

¹ Uva vorerivira ita voea siposipopaoro rovoroepe vo toko rovu-ia Galili-ia. Uva riro uruiro rera tavuruiva. Oa iava kaero viropa uvuo-ia voa pausa, osa toko rovu ivara-ia toupavea. Uva va-ia pauroepa ovusa vo uvuru rogaraua-ia toupai va. ² Uva voava voea siposiporeva riroara rutu-ia ovoovo reoro oara-ia oiso puraroepa voeare,

³ “*Uvuta. Iravu oirato avaroera wit koko vikisa varuparo.*” ⁴ Uva vara vikiparevora osa oaravu vo kovepaera raivaaro. Uva kokio kare vara aiopasa uriopaaera. ⁵ Ovusa oaravu avekepa tapiro kovepaera vo uva viapau rirovira toupai va vai vearoa vai. Oa iava ikavira raga kova ovoiera. ⁶ Uva ita, ravireo kaero viro vara raverave piesa vara erako pieoro. Aue-ia ita uvare viapau vavurupatoa vai ita. Oa iava raveraveera. ⁷ Ari oaravu

kovepaera kokopa kouro sovara-ia varao rokarokapara. Uva kokopa kou varare tavuruoro riroera. Oa iava viapau kueera ita. ⁸ Uva Ari oaravu koveera vearo rasi-ia. *Oa iava vearovira raga kovaera. Uva vearovira kueera rirovira. Oaravu aue-ia uvuipaera peva tau (30), ari oaravu aue-ia katai vatara tau (60), ari oaravu aue-ia uvuipaera katai vovoto (100).*” ⁹ Uva oiso puraroepa, “*Vosa irai-ia kokitoa vai karuvira toupave, vearopai ra va uvureve, uvare uvupatoa ita kokito.*”

Vo Ovoovo Reo Vituaro Toupai (Matyu 13:10-17; Luk 8:9-10)

¹⁰ Uva oearovu oirara Jisas arova kareaepa ora katai tau erao (12) disaipel. Ora oearovu oea rera tapo toupai va, oea rera akeiva vo reoro porearore varao ovoovo reoro. ¹¹ Uva Ari oea iava voea raga tavireva oiso, “*Vo reo vao oa vataupai, oa vituaro iava visii tavirevora Pauto ora rera vo Saraaro iava. Ari ita, voea oea ratauvira toupaveira ragai vo vovouaropa, oepa vo siposipo puraavo ovoovovira.*” ¹² Uva Ari ita, “*Vura ragapaivo osa viapau vo reo vituaro eveipaivo. Ora va uru pie ragapaivo osa viapau va-ia taraipai oisopa, Teapi poreva viro ra vuriara oave vera piro voea iava.*”

Ovoovo Reo Aue Iava Wit Koko Vikipato Aviavi Piereva Jisas

(Matyu 13:18-23; Luk 8:11-15)

¹³ Uva Jisas voea tavireva, “*Vosa viapau vao-ia taraipata ovoovo reo, uva apeisi ragavira oreorovu-ia taraipatavere ovoovo reoro?*” ¹⁴ Wit koko vikivikipato ira oiso toupave osa ro ira Pauto vo reoro paupape. ¹⁵ Uva Ari oea iava voea raga kova raiva-ia, uva evoa ora paupai reoa. Ovusa uvupaive ra Seten ita urio ovoiro vo reo kaviru ovoisa vao oa oiso voea sopaaro-ia toupave. ¹⁶ Ari varao oara ora paupape avekepa tapiro oa oiso toupai, Oea-a vo reo uvuivoi. Oa iava va ou ovoivoi roruvira raga. ¹⁷ Vo osa viapau ikopitoa vai va-ia, vo osa ovuriovu rutu sasararo pou piro vare vao Pauto vo reoro. Oire ra

✧ 4:1: Mk 2:13 ✧ 4:8: Jo 15:5; Kl 1:6 ✧ 4:11: 1 Ko 5:12; Kl 4:5 ✧ 4:12: Ais 6:9; Ro 11:8 ✧ 4:15: Mk 2:23, 26

va iava ikauvira vo reo kavuive. ¹⁸ Ari oearovu oiso toupai, Oea vuutaaro-ia wit koko kovepai rokarokapa kou sovara-ia. Evoea ita oea vo reo uvuivoi. ¹⁹ Ari ita, rirovira rutu rugorugooapai varao ruture vo rasio iava vara, uvare oiso rugooapai ra riroara vai rutu gurupaive moniara vai ora orekerovu rutu riiriipaive. Oara rutu evara oara Pauto vo reoaro tavurupaiveira. Eisi osa vituaro iava viapau vo reo eva kuea vai voea sopaaro-ia. ²⁰ Ari ita, oearovu oiso toupai osa vearoa rasia, oa iava voa vearovira ora paupepa. Uva voa vo reo tokiiva va sirova utuoro. Oa iava rirovira kuepa oiso, oaravu uvuipaepa peva tau-ia (30), ari oaravu katai vatara tau-ia (60), ari oaravu uvuipai katai vovoto-ia (100) uvuiepa.”

Vuravu Vatauiva Baket Reroaro (Luk 8:16-18)

²¹ Uva voea akereva, “E vuravu kaepatavoi ra oira tovota baket sopaaro-ia, ora uruara ita reroaro oira tovota voa? Viapau. Easi tebol ivara-ia oira tovopata.

²² ✧ Ari ita, orekerovu rutu vatauvira toupaveira oara rutu poeravira kosi piroverea. Ora varao oara rakupareve, oara rutu poerareverea rara utupaua. ²³ Vosa irai-ia kokitoa vai karuvira toupaveve, vearopai ra va uvureve, uvare uvupatoa ita kokito.”

²⁴ ✧ Uva voeare oiso puraroepa, “Vearovira rutu uvupata. Vosa gare visivi uvupata, eva-a oa iava gare visivi taraipatavere. Ari vosa rirovira rutu uvupata, osa iava uvuipatai ita ra taraipatavere rutu. Vosa vearovira rutu vo reo sirova utupata, eisi osa iava vo reo-ia vearovira tarai iraopataverea. ²⁵ ✧ Vosa vo taraio kovo pierereve, ira ita uvuiparoi ita vorerivira ouoverea. Ari vosa ro ira viapau gare va-ia pitureve, ira uvuiparoi ita apotaroverea rutu.”

Ovoovo Reo Aue Kovaaro Iava Wit Koko

²⁶ ✧ Uva oiso puraroepa voeare, “Pauto vo Saraaro oiso rutu toupai osa oirato ira wit takuraro vikiparoi vo rasitoa-ia.

²⁷ Uva kareroe vokiario uusisa. Uva avitoa-ia eraoroe osa kovae. Osa viapau vara-ia taraiparoe. ²⁸ Rasito raga iava kovapa-peira varao wicara. Uva rovvira rovopa vakipa kae rovo piro. Ari va isivaaro iava kuepe viorosa. ²⁹ ✧ Uva vioroepa vo kue. Oa iava rotureva, vo uvare rotupa vuuta-ia tuguraepa.”

Ovoovo Reo Mastet Vuruaro Iava (Matyu 13:31-32; Luk 13:18-19)

³⁰ Uva ita oiso akereva, “Aa vao oiso toupai Pauto vo Saraaro? Ora aa vo reo ovoovo reo vava ovoovopai, oa iava uvuipatai oai iava ra va-ia roroiopata?

³¹ Oiso rutu toupavoi osa oavu aioa oa oiso vaisipaiveira, mastet. Oeva iava oisoa aisivu pauve ra kovape. Ra rirovira rirope. Gare isivi rutu aisia-ia putepaiveira orekerovu rutu kuearo. ³² Uva vosa kovape, ra kovaoro ipape. Ra vara rutu-ia puteve evaoara riropavira rutu rao puraoro. Osa iava virata kokioro pitupaive vuavuapasa voa, ora voa epitapaave tapo.”

Jisas Siposipopaoro Ovoovo Reo Purareva (Matyu 13:34-35)

³³ ✧ Oire uva vo reoro-ia ovoovo reoro voea tavitavireva, oiso ra uvuivave vara uvusa. ³⁴ ✧ Uva ita, viapau oiso voeapa vo reoro aviavi pierereve varao ovoovo reoro. Ari vosa disaipel irara oaro raga tapo oisoa toupaveve, ra voea ragapa orekerovu rutu aviavi piepareve.

Purepa Kiuvu Rite Piereva Jisas (Matyu 8:23-27; Luk 8:22-25)

³⁵ Ovaiarovi vuri eveivei-ia voea disaipel tavireva oiso, “Trata, ra ouruiara ivirovio ovarata-ia.” ³⁶ ✧ Uva vo uvuru arova kaea viropa uvuoa-ia rera tapo Jisas. Vo osa oaravivu garepa uvuoro oara voea sirova utuepa. ³⁷ Uva vusireva riroto kiuvu. Oa iava sigato kaero viropa uvuoa sovara iare ora va ivara-ia. Uva gareavi raga kavu piropa, ra agasio uukova uvuoa-ia. ³⁸ Vo osa rera oira vituaro-ia uusiparoepa orave ivara-ia kukue otarapaoro. Uva rera eraopaiva oiso purapaoro, “Tisa, e viapau

✧ 4:22: Mt 10:26 ✧ 4:24: Lu 6:38 ✧ 4:25: Mt 13:12, 25:29 ✧ 4:26: Mt 13:24 ✧ 4:29: Re 14:15 ✧ 4:33: Jo 16:12 ✧ 4:34: Jo 16:25 ✧ 4:36: Mk 5:2, 21

vao sovoparivoi oa iava viapau igeipa sir-aopau? Oa-ia igeipa tutuu pievoi ra kopi-
iio.”³⁹ Oa iava Jisas erao ovoiroepa. Uva
kiuvu rakote piesa reoroepa ora rirova
toruva tavireva, “*Varau ra ora siroi pieu.*”
Uva kiuvu rerereva riteoro.⁴⁰ ✧ Oa iava
Jisas voea akereva oiso, “*Eakepa uriri-
patai? Ari ita, vosa raria vai toupave,
oire ra viapau uriripata.*”⁴¹ Osa uriri
iraopaoro ora voea raga oiso puraepa,
“Easi iroutoa rutu-a ro, uvare kiuvu rera
uvu ovoire ora uukova?”

5

Tugara Kosi Piereva Oiratoa Iava Gerasa Taere-ia (Matyu 8:28-34; Luk 8:26-39)

¹ Uva Jisas ora rera voeaaro disaipel
rereiva ivirovira rovuia iava vao Gerasa
taere-ia sovara-ia. ² Oire vosa uvua iava
rereiva uva oiratoava aivaroivoiva, ira
tova urui iava kosiro viropa. Ro ira-ia
oisoa toupave tugara. ³ Uva voa raga
oisoa toupave tova urui-ia. Uva viapau
oiso ra oiratoa vai uvuiro rera tuukesa
voa aue-ia sen iro vai. ⁴ Ari ita, vokiara
rutu-ia oisoa rera vavaearaaro tuuke ra-
gapaive sen iroro-ia. Ora oaravu oara-ia
oisoa rera kokotoaro taki ragapaive, ovusa
vara rutu tokotokopareve. Viapau rutu
irai uvuiparo ra rera tuukereve rera tarai
piesa. ⁵ Oire vo osa vokiara rutu-ia aue-
ia aviaviaroro ora vo vokiara uva oisoa
toupave vo pukuiara ora vo tova uruiro.
Ra gaupareve ora rera raga ora upopaoro
vorarova varaua iava aue-ia aveke ora
tatupaoro.

⁶ ✧ Uva Jisas tuepaoro tauai ikaureva
rerare taku virosa. ⁷ ✧ Oa iava rirovira
oivepaoro oiso puraroepa, “Apeisi vai
ruipapauei ragaire vii Jisas? Pauto Ovi-
itoaaro ro oiso rutu viara-ia. Ragaibe.
Vii arepaavoi vo Pauto vaisiara sovara-
ia oiso, Opeita ragai tekipari.”⁸ Oiso
puraroepa oiso-ia uvare Jisas rerare oiso
puraroepa, “*Oiratoa iava kosi virou eera
vii tugarato.*”⁹ Oa iava Jisas rera akereva
oiso, “*Trouto-a vii vaisiara?*” Uva rera
tavireva, “Vaisia oaa Riro Irara, uvare riro
irara igei tugara.”¹⁰ Uva tuupavira oiso

raga rera akepareva oiso puraoro, “Opeita
igei sigupari tauai vaire.”

¹¹ Uva oisoa koiepa tapatapa toupave
pukuia-ia vatuaro-ia. Oa oisoa aiopaive.
¹² Uva Jisas akeiva oiso puraoro, “Igei sig-
uri ra koie kare sopaaro-ia rokoio.”¹³ Uva
voea iava vasereva. Oa iava voea tu-
gara kosa viropa vo koie kare-ia koatasa.
Uvava koie kare ikauoro varaaepa vaesia-
ia ora vikisa rovu-ia. Oa iava kopii-
aepa uuko ovi sovara-ia. Voea rutu uvuiro
erao tuku (2,000).

¹⁴ Uva koie tokipa irara toriiva vorarore
uruiara-ia ora uvarovu tapo tavitavipasa.
Oa iava urioaepa aue kekesa vao oa pu-
rareva. ¹⁵ Uva urioaepa Jisas iare. Oa
iava rera kekeiva ira-ia oisoa toupave riro
irara tugara, osa varo tuuava pauparoepa
ora torevoko rugoo tapo. Oa iava uriri-
aepa. ¹⁶ Oire voea-a voea oea ruvara-
ia tugara kosi piereva rera iava ro-ia, oea
oearovupa siposipopaiva vao iava, uvare
oisoa tugara rera-ia toupave ora aue iava
koie ragui. ¹⁷ Oire eva-a oa iava Jisas
aruiva, oiso ra uruia oave iava avaro.

¹⁸ ✧ Osa-a eisi osa iava koataroepa
uvua-ia. Uva rera ro ira-ia oisoa toupave
tugara ira ruipaparoepa oiso ra rera
sirova utuparo. ¹⁹ Uva Jisas rerare ko-
ruoro rera tavireva oiso, “*Avau vore uruia
oara ora sara irara oara iare. Ra voea
taviri aue iava siraoa oa-ia vo kovo purare
Turaro vii-ia.*”²⁰ Oire uva avaroepa
vo uruiro iare Dikapolis oa porearo oiso
vaisipaiveira, Katai Tau Uruiro. Uva voa
vao iava tavitaviroepa riro kovo oa pu-
rareva Jisas rera-ia. Osa iava uruiara rutu
tavetaveiva va iava.

Vo Jisas Reito Oviivaaro Porete Piereva Ora Iriavu Riakova Iria Rera Varoaro-ia Pitueva

(Matyu 9:18-26; Luk 8:40-56)

²¹ Oa iava Jisas iviroroepa ovaratavu
iare. Uva riro irara ora guruaepa rera
iare. Uva vo raga toureva uuko ovi vat-
uaro. ²² Uva Jiu vaaro Reo Taisi Uvupa
Kepa tokipato urioroepa. Rera vaisiara ro-
ia, Jairas. Uva Jisas kekeoro takuro viropa
vo rera kokotoaro-ia rekuoro. ²³ Oa iava
oiso puraroepa rirovira rutu rera areoro,

✧ 4:40: Mk 16:14 ✧ 5:6: Mt 4:9 ✧ 5:7: Ap 16:17; Hi 7:1 ✧ 5:18: Ap 16:39

“Kakaeva oaapa tutuu piepai ra kopiio. Vii arepaavoi ra vavaea oara tovoru oiraia, ra va iava poreteo ora tooo vorevira.”

²⁴ Oire uva Jisas rera sirova uturoepa. Uva riro irara vaiterei sirova utuaepa. Oa iava tutututuu piepaiva.

²⁵ ✧ Uva iriavu riakova iria-ia oisoa kekira koveparo vokiara rutu-ia. Uva oisi raga toupaooro katai tau erao (12) ivaro-ia tuguraopa vo upia purapaoro. ²⁶ Uva riro irara rutu iare oisoa ava ragapao, oiso ra oirapa vo ruvaru purapaive, ra opesipe vo kopii. Uva oisoa voeapa ora voru via pie ragapao. Vo ovusa vo kopii oirare riropape rutu, ovusa ora apota pie ragapao. ²⁷ Uva Jisas iava uvueva, oa iava riro uvuru sovava-ia rera iare koataopa, oiso ra oira porete pierereve. Uva varoa vatuaro-ia pitueva vao rera vaaro. ²⁸ Aue iava uvare oira raga oiso ora rugoopaopa, Vosa rera vaaro-ia pitua varoa, ra vearora poreteoro. ²⁹ Uva vo vokia-a eva opesiepa upia. Uva varaua sovoeva uvare varaaepa. ³⁰ ✧ Oisi-a eisi osa iava varaua sovoreva Jisas oiso, Easi iravu iare avai gorua ragai iava. Oa iava ora poreroepa voeare oiso puraoro, “*Trou varoa-ia pituvoi?*” ³¹ Uva rera voeaaro disaipel rera akeiva oiso, “E vo uvuruo vurapari oea vii iare tutuu piepai. Uva apeisi iava oiso akepari, Irouto ragai-ia piture?” ³² Oa iava voea vuravurapareva oiso ra ro kekereve ira rera-ia piturevoi. ³³ Osa riakova raga va vao ravaeva oa oira-ia karekeepa. Oa iava rikerikepaopa uriripaoro. Uva rekueva rera kokotoaro-ia. Oa iava oiraopavira rera tavieva. ³⁴ ✧ Uva Jisas oiso puraroepa oirare, “*Oviiva oaa. Vii vaaro oirao piea vii porete pievoi ravotovira. Avau gavaurea-ia, ari vearouei.*”

³⁵ Uva eisi puraparoepa ovusa Sinagog tokipato voeaaro poua viropa oiso tavisa, “Vii oviivaaro kopiioi. Uva uvuipau ra rerare koruu eera Tisato. Ra oirape iria kopiioi.” ³⁶ Uva Jisas voea uvupaoro rera tavireva Sinagog tokipato oiso, “*Opeita uriripau. Ragai oirao pieri.*” ³⁷ Uva voeare koruroepa. Oa iava voea raga

oureva oiso-ia, Pita-a ro, ora Jems, ora Jon araokotoaaro Jems. ³⁸ Uva karea viropa voa vo Jairus vo kepaaro-ia. Oa iava gauara uvuiva. Uva voea kekereva vo ovusa siraopaaepa gau iraopaoro rutu. ³⁹ ✧ Uva Jisas koataroepa. Oa iava voeare oiso puraroepa, “*Eake iraopa gaupata? Ari o kakaeva viapau oiso kopiioi. Iria uusi-paui.*” ⁴⁰ Oire uva rera agesipaiva rutu. Oa iava voea kosi pierereva. Uva aitotoarei ora kakaeva aakoaro rera sirova utuaepa, ovusa koataroepa vo uva toupaveva kakae kopii. ⁴¹ Oire oira vavaearo-ia pituroro vo reo purareva, “*Talita kumi.*” Oa porearo oiso purapai, “*Tavauruva, ragai vii tavipaa oiso ra toreu.*” ⁴² Oire uva oira-a eira tavauruva vaviopavira raga toreopa voka ovoisa. Oa iava oira-ia tavetave iraoiva rutu. Oira uvuiaro riroaro aue-ia uvuipaoi katai tau erao (12) ivaro. ⁴³ Uva Jisas voea vosireva va iava vao-ia oa purareva oiso, “*Teapi irai uvureve oira iava. Oire ra aiao vai vateta oirapa ra oai aioeve.*”

6

Viapau Jisas-pa Oisoa Avivikepaave Vo-ia Nasaret-ia
(Matyu 13:53-58; Luk 4:16-30)

¹ Uva Jisas voa kavureva vore rera vo taerearo rutu iare. Oa iava rera sirova utuaepa rera voeaaro disaipel. ² ✧ Uva Sabat voki tuguraepa. Uva avaroepa siposiposa vo Reo Taisi Uvupa Kepa-ia. Uva tavetave iraoiva rera vo siposipoaro uvupaoro. Osa iava oiso puraaepa, “Ovu irao ro vo pitupituro ourevora? Iroutoa vai rera vaterevora vo tarairo? Ora vao ravoto kovo, oa purapare ora rera vavaearo-ia?” ³ ✧ Easi viapau oiso kepa paupato rera ro-ia Maria oviitoaaro, raa? Uvare oiratoa raga-a ro-ia. Ari ita, araoko irara voeao Jems vase ora Josis, ora Judas, ora Saimon, ora taataa riakoaro vairo airoa vigei tapo toupaveira.” Uva rerare kasipuaepa. ⁴ ✧ Uva Jisas voeare oiso puraroepa, “*Vosa oearovu voeao ouruirovu raga iava, evoea-a oea profetatoapa avivikepaaveira. Ari*

✧ 5:25: Lev 15:25 ✧ 5:30: Lu 5:17 ✧ 5:34: Je 2:16 11:6 ✧ 6:4: Jo 4:44

✧ 5:39: Jo 11:11 ✧ 6:2: Mt 4:23 ✧ 6:3: Mt 12:46,

viapau oiso voeao rera vo taerearo rutuia tou irara rerapa avivikepaaveira, ora sara irara oaro, ora voeao oea vo aao vo kepaaro-ia toupaveira." ⁵ Osa iava viapau uvuipa ra riropa ravotoro vai purapareve voa. Ari uvuipa ra vavaea raga tovopareve voearovio-ia upiapa irara voea porete piepaoro. ⁶ Uva Jisas tavetave iraopareva voea vo vovouro-ia varao oirao pie asa vovouro. Vo osa avaroepa siposiposa uruiara rutu-ia oirarapa.

Jisas Katai Tau Eraopa Disaipelel Kovo Vateoepa

(Matyu 10:5-15; Luk 9:1-6)

⁷ ✧ Uva voea voeao katai tau erao (12) oearo kearoepa. Oa iava voea arureva toatoa pievira. Uva voeapa gorua karoporeva auere ra va iava tugara kosi piepaive. ⁸ Uva goruvira voea tavireva oiso, "*Teapi oaravu avu vai kaepatavere vokapaoro. Ari aue raga tooroara vai. Viapau aue breteara vai ora oapara vai ora moniara vai.*" ⁹ Ari aue raga tasipara. Ora viapau oiso ra vaiterei kuvupatoarei, ari kataitoa raga. ¹⁰ Vosa ourui-ia kareta virora, uvuipatai ra koatata katai kepa vai-ia. Evoa uva toupaooro uvuipatai ra oirara-ia kovopata uruia sovara-ia. Oire voava visii rutu ita kosita viro ita ra avata. ¹¹ Vosa ourui visii pa reasipape visii uvu arapa, ra voa kavuta ora visii iava kokotoara iava poupaou tovetoveoro, voea vo kaureoroaro reesioro." ¹² ✧ Uva avaaepa siposiposa oiso ra oearovu rutu iava sopaura poreive. ¹³ ✧ Uva riro irara rutu iava tugara kosi piepaiva. Uva gorua ovoovopaoro korovo oviro tovopaiva voeao-ia oea upiaarava toupaiava. Oa iava porete ovoipaaepa.

Jon Baptais Kopiiroepa

(Matyu 14:1-12; Luk 3:19-20, 9:7-9)

¹⁴ Uva King Herot uvureva varao iava, uvare uvarovu rutu Jisas vaisiaro virireva. Osa iava eisi oevu oiso puraapea, "Easi pasi Jon Baptais vai-a eera, ira vorevira tootooro. Ira uvuipa ra evo kovoro ravoto kovoro purapareve ita." ¹⁵ ✧ Vo osa oearovu oiso purapaaepa,

"Easi Ilaija-a eera profetato." Osa oearovu oiso purapaaepa, "Profetatoa rutu-a eera oiso rera osa tuariripato."

¹⁶ Oa iava Herot oiso puraroepa, "Easi Jon vai-a eera ro ira tokoavora, ira vorevira toreroe." ¹⁷⁻¹⁹ ✧ Vao iava osa Herot voea arureva tuaririvi oiso ra rera rauive aue Jon. Ra rera tuukeive vo tuukepa kepa auepa Herodias riakovaaro Filip araokoto iria ita oureva Herot. Uva Herodias aveave iraopaopa rirovira rerare, uvare Jon Herot-re kasipuroepa oiso puraoro rerare, "Vuria purari ora vii araokotoaaro riakooro. Viapau oisi torevokopapeira. Oa iava Herodias oiso ruipapaopa ra Jon kopiiro. Uva viapau uvuipaopa. ²⁰ Vo osa Herot avivikeparoepa Jon-pa, uvare rera-ia taraiparoepa oiso, Vearo vovouto ora vearo sopato. Oa iava vearovira rera tokipareva. Oire vosa uvureva, oa iava ruruvutuepa rugooaro rerare. Oa iava oiso ruipaparoepa ra rera rutu tuu pievira rera uvureve.

²¹ Uva pou piropa vo vuutao oa iava vo vokia kavauroepa Herot, ovokia-ia uvuipa oiso ra oira vo ruiparo kosi pieeve. Uva vo vokia voeapa aioa purareva reipa irara oaro, ora ami iava ofisa irara, ora oira vasi irara vova Galili. ²² Oire uva koataopa Herodias oviivaaro rekurekusa. Osa iava eisi Herot vearovira rutu oira vo rekurekuaro tuereva ora voeao oea rera tapo paupaaepa. Uva reito king oira tavireva tavauruva, "Vosa eakepa ruipapau, ra vii vatea va." ²³ ✧ Uva oiso puraroepa oirare reo ovoi puraoro, "Vao oa areri ragai ruvara-ia oia uvuiparai ra viipa va vatea. Eagara vosa eake vatea ragai varaaro iava oara tokipaaveira, oara-ia pute piea vai rutu-ia uvuiparai ra vii vatea oai."

²⁴ Oire uva va iava avaaepa aakova akesa oiso, "Eake vai arepaa?" Uva aakova oira tavieva, "Ari Jon Baptais iava kukue."

²⁵ Oa iava ikauvira rutu voreopa vore reito. Uva oiso puraopa, "Vao-ia oapa ruipaparai. Ra va vateri ragai pa Jon Baptais iava kukueva, ra rera kukuearo toveri aue-ia tauo vai." ²⁶ Uva rerare sopaua vavataepa rutu, uvare viapau oiso

✧ 6:7: Lu 10:1 ✧ 6:12: Mt 11:1 ✧ 6:13: Je 5:14 ✧ 6:15: Mt 16:14 ✧ 6:17-19: Lev 18:16, 20:21 ✧ 6:23: Est 5:3, 6, 7:2

uvuiparoepa ora rera vaaro reo ovoi gasireve, vao oa purareva oira uvuru osireiario-ia. ²⁷ Oa iava iravu arureva voeao iava viurupa irara rera voeaaro. Uva rera tavireva oiso ra Jon kukuearova urioro. Uva avaroepa rera tokosa tuukepa kepa-ia. ²⁸ Uva vo kokova voreroepa tauo-ia. Oa iava vo kokoa vatereva oirapa tavauruva. Uva vo kokova avaopa aakova vatesa.

²⁹ Uva disaipel irara voeao Jon voeaaro rera iava uvuoro urioaepa vo kopii ousa. Oa iava rera tovaiva vo tova urui.

Jisas Riro Irara Rutu Aio Piereva Vo Vavae Tuku Rutu (5,000)

(Matyu 14:13-21; Luk 9:10-17; Jon 6:1-13)

³⁰ Uva aposel irara vorevira kareaepa Jisas iare rera tavitavisa varao iava oara puraiva ora varao oara iava siposipoiva.

³¹ ✧ Uva oirara rutu ora voreripaaepa. Oa iava Jisas-pa ora rera voeaaro aposel viapau vuutaa vai toupaiava oiso ra oai-ia aioive. Eisi osa iava Jisas voea tavireva oiso puraoro, *“Oire irata ra vigei raga avavio uvavire kuvau tapi vai, ra voa reareata gare visivi.”* ³² Oa iava ipaaepa uvuoa-ia. Oa iava rera tapo avaaepa uvavure kuvau tapi.

³³ Uva riro irara rutu voea tueiva vo uva avaaepa. Oa iava taraiaepa voea-ia. Uva rovoaepa ikaupaoro vova atoiaro oaive. Osa iava Jisas-re vage rovopaoro voa poua viropa. ³⁴ Oa iava Jisas vera uviroeroepa rogaraua iare, vo osa riro irara rutu kekereva. Oa iava oiso voeapa siraoroepa, uvare oiso rutu paepa voeapa osa sipsip kare, voeao oea viapau tokipatoa vai. Oire uva Jisas rovoreroepa voea siposipopaoro riroara rutu iava. ³⁵ Uva ravireo rokosa aueparoepa, oa iava disaipel irara urioaepa rera iare rera tavisia oiso, *“Voavi-a vo-ia kuvau tapi. Uva vokiei vigeire.”* ³⁶ Voea aruri ra avaave uvaire ora ouruiroi iare, ra aioara vai voriiive ora voeapa.” ³⁷ ✧ Oa iava voea tavireva oiso, *“Voea vateta aioara vai.”* Uva rerare oiso puraaepa, *“E apeisi-a, ruipapau ra vaova avavio vao-ia erao vovoto kina (K200) bret*

vorisa voeapa, eke?” ³⁸ Uva voea akereva, *“Aa voviroa aue bret, oara epao visii ruvara-ia?”* Oire uva va iava rera taviiva oiso, *“Easi vo vavaevi raga aue bret ora kataitoarei ataritoarei.”*

³⁹ Uva voea tavireva oiso ra voea pau pieive isiso kou-ia. ⁴⁰ Uva pauaepa guru-vira roopavira. Oeavu aue-ia uvuipaaepa katai vovoto (100), ari oeavu aue-ia uvuipaaepa vo vavae tau (50). ⁴¹ Uva bret vavae oureva ora ataritoarei. Uva viara-ia vurareva vo vuvuiua vuurapa vaisi puraoro. Oa iava vara puteputereva. Uva vara vatereva disaipelpa, oiso ra voea roo pieive vara rutu-ia. ⁴² Oa iava voea oirara rutu aiooro vukuaepa. ⁴³ ✧ Oa iava vara ururukoaro guruguruiva. Uva aue-ia uvuiepa katai tau erao (12) pekuri. ⁴⁴ Voea uvuiaro voeao oirara raga ouvurua bret aioiva aue-ia uvuipaaepa vo vavae tuku (5,000) oirara.

Jisas Toko Rovu Ivara-ia Vokareva
(Matyu 14:22-23; Jon 6:15-21)

⁴⁵ ✧ Uva Jisas voea disaipel aru ovoireva uvuoa iare, oiso ra irave eisire Bet-saida iare voea iava vaseoro oirara. ⁴⁶ Oa iava voeava tavariooro varirisa iparoepa pukuia-ia. ⁴⁷ Uva vokiepa rerare osa uvuoa touvira vokapaiva toko rovu vuutaro-ia, vo osa Jisas raga touvira vo pukuia-ia toupaveva. ⁴⁸ ✧ Uva voea tuereva Jisas osa ora takau piepaaepa tu-aapaoro kiuvu iare. Oa iava voea iare vokiepau rutu vokiepa vo osa ravireo kae viro asavira toureva. Uva avaroepa vo toko rovu ivara-ia vokapaoro voeava aivarosa. ⁴⁹ Uva rera siituepaiva osa uuko rovu ivara-ia vokapaoro urioroepa. Uva oiso keapaaepa, Rera urauraaro. Uva rerapa uriripaaepa gaupaoro. ⁵⁰ ✧ Vao iava uvare rera vurapaoro rirovira rutu uriri iraopaaepa. Oa iava voeare rooroepa oiso puraoro, *“Ora tape pieta. Opeita uriri ragapata. Easi, ragai-a vao,”* osa puraroepa Jisas voeare. ⁵¹ Uva vo osa iparoepa uvuoa-ia, uva kiuvu ope-siroepa. Osa-a eisi osa iava rera-ia tave-tave iraopaiva. ⁵² Ari ita, uvare viapau

✧ 6:31: Mk 3:20 ✧ 6:37: 2 Kin 4:42-44 ✧ 6:43: Mk 8:14-21 ✧ 6:45: Mk 8:22 ✧ 6:48: Mt 13:35, 24:43
✧ 6:50: Mt 9:2

roroiopaaepa vo kovo-ia oa purareva bret-ia. Osa iava eisi rera eveivori rera vo goruaro iavirava. Ari voeare vavagisivira raga toupai va rugoara.

Upiapa Irara Porete Piereva Jisas Genesaret-ia
(Matyu 14:34-36)

⁵³ ✧ Uva iviroaepa. Oa iava veraa vi-ropa vo Genesaret urui-ia. Oire uvuoa tuuiva vo toko rovu vatuaro-ia. ⁵⁴ Uva vera uviroaepa, oa iava rera evei ovoiva. ⁵⁵ Uva tariripaaepa voraro rutu upiapa irara kaepaoro rakorako ururo-ia rera iare. Uva ouruirovu iava uriopaaepa Jisas iava uvupaoro vore uva toupaveva. ⁵⁶ ✧ Oire oa iava Jisas uvarovure oisoa avaparo garepa uruirovu iare ora riropa uruiro. Uva oisoa upiapa irara tovopaive vo uupa tapiro. Uva rera arepaiva oiso ra varoa vatuaro-ia pitupaive ra porete ovoipaave. Oa iava va-ia pitupaiva, uva porete ovoipaaepa voea rutu.

7

Pauto Vaaro Reo Taisi Oisoa Voea Aao Iraraaro Vo Taviaro-ia Putepaive
(Matyu 15:1-9)

¹ Uva Farisi rera ruvara-ia ora guruaepa ora Reo Taisi-ia tarai irara, oea vova urioaepa Jerusalem-ia. ² ✧ Oa iava eva disaipel irara tueiva rera voeaaro osa aiopaiva vavae sisu asavira raga, vo pitupituo Farisi vaaro gasipaoro. ³ Uva Farisi-pa irara ora Jiu-pa irara vo pitupituario-a vao-ia vosa viapau vavaeara sisu rovoive, ra viapau uvuipaai ra aioive. Aue iava aao irara vo siposipoaro oisoa sirova utupaave. ⁴ Ora vosa aivaropa tapirova kareave, ra viapau vavae sisuave, ra ita viapau aioive ita. Uvare vo pitupituro rutu-a varao voea aao iraraaro varaaro oisi, vao kap sisupa, ari vao pitoka sisupa, ora tauoara varao oara oisoa purapaive bras-ia. ⁵ Uva Farisi ora Reo Taisi-ia tarai irara rera akeiva oiso, “Uva apeisi iava vii voeaaro disaipel viapau vigei aao iraraaro vo pitupituroaro sirova utupaai? Uva viapau vavae sisuai,

oa iava aioivoi.” ⁶ ✧ Uva Jisas voeare oiso puraroepa, “Oiraoei ravaa reo vao profetato Aisaia oa-ia torevokovira rutu visii reesioro va rigatoreva riro ratarataa vovou irara visii.

’Voea rutu raga vaisiaro kae pie ragapai gisipoara raga iava, osa voea sopaaro tauaipai rutu ragaipa. ⁷ Oirara raga vo siposipoaro iava siposipopaiveira, ra oiso pura-paave, Va vao-ia Pauto vo reoaro. Eisi osa iava ragaipa akukuvira rutu lotu ragapaaveira.’

Eisi osa puraroepa Aisaia. ⁸ Oa ita kavutava Pauto vaaro Reo Taisi oirato raga vo siposipoaro sirova utupasa.”

⁹ Uva voea tavireva, “Pauto vaaro Reo Taisi gasi iraopatavoi, oisore ra ora visii vo pitupituario raga tokipata. ¹⁰ ✧ Uvuta! Moses oiso puraroepa, ‘Aako oarapa ora avivikepau ora aiteara. Ari ro ira aitetoarei takaupareve, eera-a ira kopii pieivere oearovu.’

¹¹⁻¹² Vo osa visii oiso purapataveira, Aako ora aite viapau uvuiparai ra vei vatea varao, uvare Pautoa-pa vara rutu vate rovoavora. ¹³ Vosa oisi piepata eisi, oire eva-a oa-ia Pauto vaaro Reo Taisi akaipa piepataveira visii vo pitupituroaro rigapaoro oearovu iare. Uva riroara rutu-a oara purapataveira.”

Varao Iava Toupai Oara Sopaura Vuri Piepaiveira
(Matyu 15:10-20)

¹⁴ Uva Jisas voeare keeraroepa ita. Oa iava voeare oiso puraroepa, “Visii rutu uvuta! Ra roroiota vao-ia. ¹⁵ Viapau oiso vao oa aiopare oirato oa rera sopaaro vuri piepaivoi, ari vao-a oa rera sopaaro iava kosipa piroi. Evara-a oara oirato vuri piepaivoi. ¹⁶ [Vosa irai-ia kokitoo vai karuvira toupaveve, vearopai ra va uvureve, uvare uvupatoa ita kokito.]”

¹⁷ ✧ Uva koataroepa kepa-ia oirara rutu arova ratau. Oa iava voa disaipel rera voeaaro rera akeiva vao iava ruu reo. ¹⁸ Oa iava voeare oiso puraroepa. “E viapau taraia vaiei visii-ia oiso osa evoea

✧ 6:53: Jo 6:24-25 ✧ 6:56: Mt 9:20 ✧ 7:2: Lu 11:38 ✧ 7:6: Ais 29:13 ✧ 7:10: Eks 20:12; Diu 5:16; Lev 20:9 ✧ 7:17: Mk 9:28

oearovu? Uva viapau vara eveipatavoi varao oirato sopaaro-ia ora kiupai. Uva viapau rera vuri piepaivoi. ¹⁹ ✧ Ari ita, aue iava uvare viapau ora kiupai sopaua-ia, ari vo raga sare-ia. Ra vorevira vusive.” Uva vo reo-a vao oa-ia aioara ruture oiso puraroepa, “Vearoara varao aioara rutu aiopasa.” ²⁰ Uva va-a vao oa iava oiso puraroepa, “Ari vaoa-ia vuri vovou oa oiratoa iava kosipapi oa rera vuri piepai. ²¹ Ari ita, vo vuri rugooro-a varao oara kosi-papi oirato sopaaro iava vuri rugorugooro oiso-ia, otopa pitupituro, kaviru, oira upo, riako riirii, ²² ✧ Oearovu vaaro riirii, vuri vovou, keakea reoro, getegete, roruoru, reo toga, egaega, ora kokoropa vovou. ²³ Evara rutu oara kosipa piroveira visii sopaaro iava oara oirara vuri piepaivoi.”

O-ia Finisia-pava Iria Jisas Oirao Pieva Rutu
(Matyu 15:21-28)

²⁴ ✧ Uva evoava ita toparo viropa Jisas aue iare avaoro Taia-ia. Uva voa okepavua voea asavira koataroepa. Ari ita, viapau oiso uvuiparoepa ra tou ragareve rera raga. ²⁵ Oa iava vo voki raga-ia eva iriavu rera iava uvuoro rera iare urioopa, iria oisoa oviivaaro-ia tugara toupave. Oa iava rera kokotoaro-ia Jisas rekueva. ²⁶ Oire uva osaravu raga iava oira, vo sarao vo-ia Finisia oea oisoa Siria taeria toupave. Iria Jisas areeva oisore ra tugara kosi pierve oviiva iava. ²⁷ Uva oiso oira tavireva, “Kakae vure aio pierovopai. Viapau oiso vearovai ra kakae vure vo kuroroaro aio kuroro oupe vara vikisa kaakau karepa.”

²⁸ “Oiraopavira ita Turaro,” osa puraopa riakova, “Uvare kaakau kare uvuipai ururukoara raga aiopasa varao oara kovepapeira vova tebol iava kakae vure vaaro.”

²⁹ Oa iava Jisas oiso oirare puraroepa, “Kareu ari tugarato kosirovi oviiva oara iava, uvare vearo reo purari.” ³⁰ Uva pouo viropa oira vo kepaaro-ia. Oa iava oviiva kekeeva urua ivara-ia uusivira, vo uvare tugarato oira iava kosiro viropa.

Jisas Uvagito Vaaruuto Vearo Piereva
(Matyu 15:29-31)

³¹ Oire va-a eva oa iava vorevira virireva Taia taere iava vore Saidon-ia putesa aue iare Galili Rovu. Ora aue-ia tapo putereva Katai Tau Uruiro-ia, Dekapolis. ³² ✧ Uva iravuva urioaepa uvagito vaaruuto. Oa iava Jisas areiva oiso ra rera-ia vavaea tovoreve. ³³ ✧ Oa iava voea arova rerava avaroepa kuvau tapire. Uva voa sipareo tovoreva rera kokiaro-ia ora ruiroepa. Oa iava aia ita arevuotoa-ia pitureva. ³⁴ Uva vuvuiua-ia vurareva. Uva vovou iparoepa rerare oiso puraoro, “Efata.” Oiso ragavira oa porearo toupai, “Auro rutu karu piroi.” ³⁵ ✧ Uva karu ovoiro viropa kokito rerare, osa arevuto tapo vase ovoireva. Osa-eisi osa iava torevokovira reo ovoiroepa. ³⁶ ✧ Uva Jisas riro goruvira rutu voea vosi ragareva va iava vao oiso ra viapau iraiapa taviave. Ari ita, riro goruvira rutu voea vosi ragapareva vo osa ora gorupaaepa rutu va iava vao siposipopaoro. ³⁷ Uva tavetaveiva rutu oiso purapaoro, “Avoeao, vearoa rutu purarevo ro-ia voeao uvagi irara oea uvu piepaoro, ora vaaru irara reoreo pierve,” eisa osa purapaaepa.

8

Jisas Vo Resura Tuku Rutu (4,000) Aio Piereva
(Matyu 15:32-39)

¹ Uva vo vokia-a vao oa-ia riro uvuru toupave. Viapau aioa vai voeapa. Uva voeare keeraroepa rera voearo disaipel voea tavisia oiso, ² ✧ “Siraoparai voeaopa uvare vo peva-ia voki touivo vigei tapo. Uva viapau aiopaivo. ³ Vosa voeare koruvio, ra voreave vorarore ora voea vo uruiroaro. Ra raveraveave vo raivaaro, uvare oearovu riro kaekae tapirova uripaaerao.” ⁴ Oa iava disaipel rera akeiva oiso, “Uva ovu vai voea aio piepai. Ari raaka tapi raga-a vo.” ⁵ ✧ Eisi osa iava oiso voea akereva, “Ovirovua bret oa epao visii ruvara-ia?” Oa iava oiso puraaepa, “Ari erao vatara.”

✧ 7:19: Ro 14:1-12; Kl 2:16 ✧ 7:22: Mt 6:23 ✧ 7:24: Mt 11:21 ✧ 7:32: Mk 5:23 ✧ 7:33: Mk 8:23 ✧ 7:35: Ais 35:5-6 ✧ 7:36: Mk 1:44, 5:43 ✧ 8:2: Mt 9:36 ✧ 8:5: Mk 6:38

⁶ Uva voea pau pierewa vo rasito. Oa iava aue oureva erao vatara (7) bret. Uva vara-ia vearo vaisi purareva vara puteputeoro. Osa iava vara vatereva rera voeaaropa disaipel, oiso ra voea vatevateive taru. ⁷ ✧ Uva toupaiava atari kare gare karevi raga. Uva vo kare-ia ita aia vearo vaisi purareva. Oa iava voea tavireva oiso, “*Voea vateta atari kare.*” ⁸ Uva voea aioivoiva, vukuaepa. Oa iava ururukoara guruiva erao vatara pekuri agasi pieoro vara-ia. ⁹ Uva voea rutu uvuiaro-a voea oiso toupaiava, vo resura tuku (4,000). ¹⁰ Oa iava voeare koruroepa. Uva rera tapo voeava tavari ovoiro uvuoa-ia ipa ovoiroepa ora disaipel irara tapo vore avasa vo Dalmanuta taere.

Vo Oearovu Jisas Arepaiva Oiso Ra Ravotoara Vai Kekeive
(Matyu 16:1-4; Luk 12:54-56)

¹¹ ✧ Uva Farisi-pa irara urioaepa rera akesa oiso, “Ruipapaiei ra ravotoa vai purari vo goruo kareke pieoro vuvuiua iava.” Oisi-a eisi osa kokarapaaepa. ¹² Oa iava Jisas-re sopaua vavataepa. Osa iava oiso puraroepa, “*Eake vaire voeao vo vuutao iavapa irara ravoto arepaai? Oiraopavira rutu oiso visii tavipaavoi, Viapau rutu uvuiparai ra ora ragai vo ravotoaro vituaro kareke piepaa visiipa.*” ¹³ Oa iava voea arova voa kae vioroepa uvuoa iare. Uva avaroepa ivirosa ovaratavu iare.

Jisas Ovoovoa Purareva Yis-ia Vao Farisi-pa Irara Ora Herot
(Matyu 16:5-12)

¹⁴ Uva disaipel ovauaepa auere bret ora voeapa osa kataiavi raga toupaiava vo uvuoa. ¹⁵ ✧ Osa-a eisi osa iava Jisas voeare oiso puraroepa ovoovovira, “*Vaopa yis vatatopopatai Farisi-pa irara vaaro ora ro Herot.*” ¹⁶ Uva oiso puraaepa ora voea raga, “Aue iava ita oiso vigei tavirevoi, uvare viapau bretea vaiei.” ¹⁷ ✧ Uva Jisas vo reo sovoreva, oa iava oiso puraroepa, “*Apeisi iava eisi ora reopatai oiso, Viapau vigei bretea vaiei? E viapau sovopata ora*

viapau taraipatai? E sopaura oavisii vavagisipai? ¹⁸⁻¹⁹ ✧ Ari ita, osireiara oavisii epao, uva viapau vara iava vurapataveira. Ora kokiara oavisii, uva viapau vara iava uvupataveira. E viapau vaore rugoopatai oa-ia vo vavae tukupa (5,000) vo *vavaea bret puteputeavora. Uva ovirovua pekuri oara agasi pietavora?*” Oa iava rerare oiso puraaepa, “Katai tau erao (12) aue pekuri.” ²⁰ Eisi osa iava voeare oiso puraroepa, “*Ari ita, ovokivu-ia resura tuku (4,000) vao aioivora erao vatara bret. Uva ovirovua aue pekuri oa agasi pietavora aue-ia bret ururukoro?*” Oa iava oiso puraaepa, “Erao vatara.” ²¹ ✧ Osa iava eisi voea akereva oiso, “*E touvira vo kovo vituaro iava taraitavere vao-ia, raa?*”

Jisas Voosito Vura Pierewa Betsaida-ia

²² ✧ Uva Betsaida urui-ia poua viropa. Oa iava iravu sipoiva rera iare voosito. Uva Jisas arepaiva oiso ra rera-ia pitureve. ²³ ✧ Oa iava Jisas rera vavaearo-ia pituoro rerava kosiro viropa uruia iava. Uva Jisas rera osireiario-ia ruiroiva, rera-ia vavaearei tovoreva. Oa iava oiso rera akereva, “*E oavu avu vai vurapari?*” ²⁴ Uva voosito vurareva viara-ia oiso puraoro, “Ari ita, oirara siituepaavoi oea vokapaivoi. Uva voeapa oisi pai evaooara oara vokapaivoi.” ²⁵ Uva Jisas vorerivira ora rera iava vavaearei rera-ia ita tovoreva. Oa iava rera ro voosito tuupavira vurareva. Uva porete ovoiroepa roroiovira vuravura ovoiro. ²⁶ ✧ Osa iava eisi Jisas rera aruoro oiso puraroepa, “*Kareu vii vo kepaaro iare. Ra opeita vo uruio iare vorevira voreu.*”

Pita Jisas Vaisireva Oiso, Krai
(Matyu 16:13-20; Luk 9:18-21)

²⁷ ✧ Uva Jisas avaroepa rera voeaaro tapo disaipel vo urio iare vo Sisaria voa raga Filipai. Uva voare avapaoro voea akereva oiso, “*Apeisi oirara ragai vaisipaiveira?*” ²⁸ Uva oiso rera taviiva, “Ari oearovu oiso purapaaveira, Jon Baptais eera, osa oearovu oiso purapaave, Ilaija eera ro profetato. Ari oearovu oiso

✧ 8:7: Mt 14:19 ✧ 8:11: Mt 12:38-39; Jo 6:30 ✧ 8:15: Lu 12:1 ✧ 8:17: Ais 6:9-10 ✧ 8:18-19: Jo 6:13
✧ 8:21: Mk 6:52 ✧ 8:22: Mt 11:21 ✧ 8:23: Mk 7:33 ✧ 8:26: Mt 8:4 ✧ 8:27: Jo 6:66-69 ✧ 8:29: Jo 6:69, 11:27

purapaaveira, Vii iravu voea iava profet irara.”²⁹ ✧ Oa iava voea akereva, “Ari apeisi visii raga ragai vaisipata?” Oa iava Pita oiso puraroepa, “Ari vii-a Krai ro Ropoto viigoa arureva Pauto vore.”³⁰ Uva voea vosireva oiso, “Opeita eisi ragai iava oearoipa tavipatavere.”

Ravaavira Voeapa Tavitaviroepa Ora Rera Vaaro Iava Kopii Jisas
(Matyu 16:21-28; Luk 9:22-27)

³¹ Va vao isivaaro iava voea siposipooro rovoroepe ora rera iava oiso, “Oirato Oviitoaaro riroara siitokaara ourevere. Irare isivaavere taru oira vasi irara, ora pris irara voeao reipa irara, ora Reo Taisi-ia tarai irara, ora rera upoivere. Ra vo peva pie voki-ia torero vorevira.”³² ✧ Uva poeravira eisi voea tavirevoiva, Pita rera-ia pituoro Jisas oureva rera tape piesa oiso puraoro, “Opeita oiso purapau.”³³ Uva voeao disaipel vurasora ora poreroepa. Osa iava Pita vo rugooaro torevokopasa oiso puraroepa, “Seten, ragai isivaaro-ia ora tovou. Viapau rutu rugoopaei Pauto varaarore. Ari varao ragare rugoopau oirato varaaro,” osa puraroepa Jisas.

³⁴ ✧ Oa iava oirara ruture keeraroepa ora disaipel irara ora rera iare. Uva voeare oiso puraroepa, “Vosa ro ira vovouparo ra ragai sirova uturo, oire ra ora rera iava vaisia vara pie rovoreve. Oa iava uvuipa ra ora rerapa vavata sitoka kaereve, oiso osa vao evao parikou ragai sirova utupaoro vokiara rutu-ia.”³⁵ Ari ro ira tootooa virivaripareve, oava eva opesiroverea tootooaro. Ari ro ira tootooaro vatereve vo oearovupa ragai vo ruipaaro sirova utupaoro ora vao iava Vearo Siposipo eera-a ira tootooaro tapo virivariavere taru.³⁶ Aa vao-a vearoa oa ourevere oirato vo rasio-ia, vo rara auero rutu varao vo rasio iava oureve, ovusa tootooa oaro rutu viki ragapareve?³⁷ Uva eake vai ourevere vorevira tootooaro-ia tavariovira?³⁸ ✧ Ro ira ragaipa ariiro ora ragai siposipoaropa tapo vo oearovu osireiaro-ia voeao iava riro otopa irara ora voea vuri vovou irara, irapa ita eera

utupaua Oirato Oviitoaaro ariiroverea vo vokio-ia oa-ia voreraverea vo Aiteto vaarova keraria, ora voeao tapo tugoropa irara ensel irara.”

9

¹ ✧ Uva Jisas voea tavireva oiso, “Oiraopavira visii tavipaavo, Oearovuei visii iava oea toupai vo-ia oea kopii asavira tupaoro Pauto vo Saraaro keke rovoavere, vo osa goruvira karekepe.”

Jisas Iava Varaua Sisikorevira Kare-keepa
(Matyu 17:1-13; Luk 9:28-36)

² ✧ Uva katai vatara vokiro putevoiva, Jisas Pita vase tapo iparoepa ora Jems ora Jon pukuia iare riro pukui vo uva varaua rera iava ora tavarioepa.³ Varoara tapo oara sisikoreva. Uva viapau oiso irai vo rasio iava ra oisi eisi sisikoreve osa evara varoara.⁴ Uva Ilaija vaio ora Moses ora karekesiepa. Uva vaiterei siituepaiva ovusa Jisas tapo ora reopasiepa.⁵ Oa iava Pita Jisas-re oiso puraroepa, “Tisa, vo toupai vearovira. Uva igei uvuipaiei ra kepa peva vai pauio oiso, viipa okepapai, ari Moses okepapai, ari Ilaija okepapai aue guruva keparo vai.”⁶ Oisi-a eisi osa pura ragaroepa Pita uvare rirovira rutu uririparoepa. Oa-a eva oa iava viapau vearovira rutu reoroepa.⁷ ✧ Uva rukuta voea ruueva, osa oavu reo guruvo karekeepa rukuta sovora-ia, oa-ia oiso puraroepa Pauto, “Eera rutu ragai Oviitoaaro ira kaviko iraopaaveira rutu. Ira uvu iraopata.”⁸ Osa iava ora vura ragapaaepa. Uva viapau oiso iravu avu vai kekepaiva, ari Jisas raga.

⁹ Uva vo osa varapaaepa pukui iava, uva Jisas voea vosipareva oiso ra viapau oearoi tavipaivere vao iava oa kekeivoi. Ari vo raga osa Oirato Oviitoaaro tore rovorovere kopii tapi iava. Uva oisi-a eisi osa ora rera raga iava voea tavireva.¹⁰ Uva vo tavi uvu ovoiiiva, oiso ragavira ora akepaaepa, Eake rutu-a torea vituaro porearo?¹¹ ✧ Oa iava rera akeiva oiso puraoro, “Uva ari eakere Reo Taisi-ia tarai

✧ 8:32: Jo 18:20 ✧ 8:34: Mt 10:38; Lu 14:27 ✧ 8:38: Mk 13:26 ✧ 9:1: Mt 24:30; Lu 22:18 ✧ 9:2: Mk 5:37 ✧ 9:7: Mk 1:11; 2 Pi 1:17-18 ✧ 9:11: Mt 11:14 ✧ 9:12: Sam 22:6; Fl 2:7

irara oiso purapaaveira, Ilaija ira urio rovorovere?” ¹² ✧ Osa-a eisi osa iava voea tavireva oiso, “*Oiraopavira ita oiso osa ragaipa irarovere Ilaija, ira auero rutu torevokoreve. Ari apeisi vo rigato oa oiso purapapeira, Ro-ia Oirato Oviitoaaro ira taru sūtoka ourevere, ora rera akaipa piepaivere?*” ¹³ Ari ita, visii tavipaavoi oiso, Ilaija ira urioroera voviri. Uva oirara oisoa ora voea raga vo ruiparoaro sirova oisoa utupaave. Eisi osa vara sirova utuaiva, opitupiturovu rutu puraiva rera-ia oiso osa Tugoropa Vuku purapai.”

Jisas Viovokotoa Iava Tugarato Kosi Piereva
(Matyu 17:14-21; Luk 9:37-43)

¹⁴ Oire uva vo peva evoea disaipel iare poua viropa. Uva voa riro irara rutu oirara kekeiva osa voa ora gurupaaepa voeao tapo Reo Taisi-ia tarai irara, oea disaipel irara tapo ora reopaaepa ora kaureopaoro. ¹⁵ ✧ Oa iava voea rutu Jisas kekeiva rera-ia tavetavepaoro. Uva ikauiva rerava ora reosa. ¹⁶ Uva voea disaipel akereva Jisas, “*Eake-ia evoea tapo ora reopaoro voeava ora kaureopatai?*”

¹⁷ Uva iravu voea iava Jisas iare urioroepa. Oa iava rerare osa puraroepa, “Tisa, ragai oviitoaaro vaaruuto ira vaaru piepareveira vurito tugarato. Irava uriorai vii iare. ¹⁸ Ovuutaroyu rutu-ia vurito tugarato rera-ia goruvira rutu pitupaoro rera-ia vikipareveira rasiuaarore. Oa iava ruiuisoara karekepaepa rera gisipoaro-ia, ora tapo vo osa ora rera iava reuriara aiopareveira. Vo osa ora rera iava varaua rutu tuukaupē. Uva eva-a oare vii voeaaro ake ragaavora disaipel. Uva viapau oiso uvuipaaerao ra rera kosi pieive tugarato.”

¹⁹ Uva Jisas vo reo uvurevoiva, voeare oiso puraroepa, “*Avoeao! Visii vao-ia visigoa viapau oirao pie vovou vai toupai. Ovirovuro-ia vuuta uvuiparai ra visii tapo toupaa. Ora ovirovuro-ia vuuta uvuiparai ra visii ateate piepaoro ragai eisi piepata?* Viovokotoava uriota eera ragai iare.” ²⁰ ✧ Uva rera iare rerava avaaepa. Uva Jisas

vurareva tugarato, oa iava kakaeto tuutuusi piereva. Oa iava koveroepa rasiuaaro vereverekooro ruiuisopa akutaoro.

²¹ Uva Jisas aiteto akereva oiso, “*Ovirovua voki oa-ia oiso tourevora?*” ²² Oa iava Jisas tavireva aiteto oiso, “Ari ita, riroara rutu vokiara oara-ia oisi raga rovoroepea, osa rera tovopareveira tugarato eto kasiro-ia ora vo uuko oviro-ia, oiso ra rera kopii piereve. E uvuipauei oavu avu vai purasa ra vegevipa siraou vegei tauvasa?” ²³ ✧ Eisi osa iava oiso Jisas rera akereva, “*Eakere eisi purauei oiso, E uvuipau? Ari ita, ro ira oirao piepareve rutu, irapa uvuipa ra oaravu rutu oiraopape rerapa.*” ²⁴ Uva aiteto rirovira gauoro oiso puraroepa, “Ragai oirao pie iraopaaveira. Uva oiso ruipararai ra ragai vo oirao piearo vao-ia riro pieri.” ²⁵ Uva Jisas uvurua kekereva osa ora guru ovoiaepa. Oa iava tugaratoare oiso puraroepa, “*Vii tugarato vaaruuto uvagito, viire goruvira reoparai ra kosiu viro rera varaua iava. Ra opeita vorevira ita voreu rera iava varaua iare.*” ²⁶ Oa iava oiveroepa tugarato kakaeto rirovira tuutuusi pieoro. Oire uva rera iava ovoivira kosi ovoiro viropa. Uva oiso paepa kopiito kakaeto. Oa iava oearovu oiso purapaaepa, “Kakaeto kopii ovoiroi.” ²⁷ Eisi osa iava Jisas rera vavaearo-ia pitureva rera tore piesa. Oa iava tore ovoiroepa rera ita.

²⁸ Uva Jisas koataparoepea osa oiso rera akepaiva disaipel, “*Eake rutu vituaro iava viapau uvuipaierao tugara verapasa?*” ²⁹ Uva voea tavireva, “*Viapau oiso oavu avu vai-a oa uvuipai. Ari variria raga-ia.*”

Jisas Vorevira Voea Tavireva Ita Ora Rera Vaaro Iava Kopii
(Matyu 17:22-23; Luk 9:43-45)

³⁰ Oire uva evo urui kavuiva, oa iava Galili-ia puteoro avaaepa. Uva oiso ru-gooparoepa, Teapi vo voka-ia taraiave oearoi, ³¹ ✧ uvare rera voeaaro raga disaipel ora rera iava siposiposa ruipararoepa. Uva voeare oiso puraroepa, “*Travu Oirato Oviitoaaro kosi pierevere oirara vavaearo iare, oiso ra rera upoive.*”

Vosa kopiiovere, ra torerovere ita vorevira vo pevapa voki-ia.” ³² ✧ Uva viapau ro-roiopaaepa vo siposipo-ia. Oa iava rerapa uriripaaepa rera ake arapa va iava.

Irou-to-a Rutu Rovopato Oirara Rutu Iava?

(Matyu 18:1-5; Luk 9:46-48)

³³ Uva Kapaneam-ia poua viropa. Oa iava koata ovoiroepa kepa-ia. Uva voa disaipel akepareva, *“Eake-ia ora reopatae eisi raivaaro?”* ³⁴ ✧ Uva viapau re-opaaepa, uvare ora reopaoro vokapaiva vo raivaaro vao-ia oiso, Irou vai oiso rovope voeapa. ³⁵ ✧ Uva Jisas pauroepa katai tau eraore (12) keeraoro disaipel. Oa iava oiso voea tavireva, *“Vosa irai ira vovouparora ra ita ira pievira rutu ora tovorora, eera-a ira oirara rutupa kovorevere oiso osa ovoiookuto akaipato.”* ³⁶ Oa iava iravu oureva kakaeto rera tore piesa voea vuutaaro-ia. Uva rera kaverukooro rera-ia pitureva oiso puraoro voeare, ³⁷ ✧ *“Oire vosa irai taouvreve kakaetoa vai vo ragai vaisiara-ia, ira ita-a eera ira ragai taupare. Uva viapau oiso ragai raga, ari ro tapo ira ragai siporeva.”*

Ro Ira Viapau Vigeiva Keriparo Ira Vigeiva Tavosivira Toupate

(Luk 9:49-50)

³⁸ ✧ Uva Jon rera tavireva oiso puraoro, *“Tisa, iravu kekeiovera ira vuri tugararo kosi pieparevorao vii vaisiara-ia. Uva rerare koruierao uvare viapau oiso vigei iava rera-a.”* ³⁹ Oa iava Jisas voeare oiso puraroepa, *“Opeita rerare korupata. Vosa irai vao ravoto kovo purapareve vo ragai vaisiara sovara-ia, oire ra viapau rutu oiso ra ragai takaupareve.”* ⁴⁰ Ari ro ira viapau vigeiva keriparo, ira-a eera vigeiva tavosivira toupate. ⁴¹ ✧ Oiraopavira visii tavipaavoi. Vosa irouto voeao iava ragai voeaaro iravivu vatereve uukoa vai rera ukaio piepaoro, aue iava uvare ragai vaisiara-ia Krai kovopareveira ira vo vorio ou iraorevere taru Pauto ruvara-ia.

Vo Kokara Toupai Auere Vuri Vovou Purapasa

(Matyu 18:6-9; Luk 17:1-2)

⁴² *“Vosa irouto vai vo kakaeo kove pierave ragai-ia kavusa okakaea ragai oirao piepaiveira, uva ita veaopai vosa oiso vo vovou purasa aueparo, oire voea rutu rera-ia rirova vai aveke vai kotoive iriai tuuoro rera okoeoro-ia rera roko piesa riku rovu-ia.”* ⁴³ ✧ Ari vosa vii iava vavaea raga vii kove pieve vore vuria, oire vo vavae tokori. Oa iava veaopai ra vava avau vao katai vavaea vore uva tootoa viapau opesipape. Oa iava viapau oiso avauvere vore opesipa tapi eto kasi-ia vo vavaerei rutuva. ⁴⁴ [Vo uva aviko kare viapau opesipaave varaura aiopaoro, ora viapau rokopaive eto kasi voava.] ⁴⁵ Ari vosa vii iava kokoto vii kove pieve vuria purasa, ra va poturi. Oa iava veaopai ra katai kokotova avau vore uva tootoa viapau opesipape. Oa iava viapau vii vikiiverea vore opesipa tapi vo eto kasi-ia. ⁴⁶ [Vo uva aviko kare viapau opesipaave varaura aiopaoro, ora viapau rokopaive eto kasi voava.] ⁴⁷ Ari vosa iravu vii iava osireito vii kove pierave vuria purasa, oire veaopai ra rera tateri. Oa iava veaopai ra kataitoava koata vo Pauto vo Saraoro sovara-ia. Oa iava viapau vii vikiiverea vore opesipa tapi eto kasi-ia. ⁴⁸ ✧ Vo uva aviko kare viapau opesipaave varaura aiopaoro, ora viapau rokopaive eto kasi voava.

⁴⁹ ✧ *“Oire uva oirara rutu ruuvere eto kasi oiso osa aioara ruupaiveira avakara vara veoro piepaoro.”* ⁵⁰ ✧ Vearoa rutu avaka aioara veoro piepa. Ari vosa opesipe sipeia va iava, ra apeisi ragavira vorevira va sipei pieta ita. Oire oisi ita toupata visii vao-ia oiso osa avaka sipei vuutaaro. Osa ragavira ora vovou oavisii tokita kavevira visii rutu veoro puraoro oiso osa avaka (sol).”

10

Jisas Siposiporeva Aue Iava Ora Oupa Pitupitu

(Matyu 19:1-12; Luk 16:18)

✧ 9:32: Jo 12:16 ✧ 9:34: Lu 22:24 ✧ 9:35: Mt 20:26-27 ✧ 9:37: Jo 12:44, 13:20 ✧ 9:38: Nam 11:27-29
✧ 9:41: Mt 10:42 ✧ 9:43: Mt 5:29-30, 25:41 ✧ 9:48: Ais 66:24 ✧ 9:49: Lev 2:13 ✧ 9:50: Ro 12:18

¹ Jisas vo uruio kavuoro avaroepa Judia taere iare. Oa iava uukova Jodan-ia iviroreva. Uva riro irara vorevira voreaepa rera iare, oa iava voea rutu siposiporeva, uvare rera vo pitupituaro-a oirara rutu siposiposa.

² Uva Farisi-pa irara urioaepa rera-ia kokarasa oiso puraoro, “E vearopai oiso-ia vao-ia Reo Taisi, vosa iravu vatuava vaiaro kavu ovoireve?” ³ Oire uva voea vo reoaro pukooro oiso puraroepa, “Ari aa vo reo goru reo vatereva Moses visiipa?”

⁴ ✧ Oa iava rera aatoiva oiso puraoro, “Moses oiso puraroepa, Uvuiapai vosa riakova kavuoro oavu rigatoreve reo ovoi, ra va-ia oira sigureve.” ⁵ Oa iava Jisas oiso voea tavireva, “Ari ita, riro kaureo vovou irara visii, oa iava vo taisi vao reo taisi rigatoreva.” ⁶ ✧ Ari ita, vo rasito rovo oario, uva Pauto oirato purareva ora riakova.

⁷ ✧ ‘Oire vearopai vosa viovokoto aitetoarei kavureve riako ouoro.

⁸ Ra kataivira rutu toupaooro vo tou-ia kataiua varaua purasi.’

Osa-a eisi osa iava viapau oiso toupasi vaiterei, ari oiso piesivoi kataiua-ia varaua toupasivoi. ⁹ Vosa vaitereo aiterea pitu piererve Pauto vaiterei aivaro pieoro, uva viapau irai uvuiipa ra vaiterei vorevira sikareve.”

¹⁰ Uva vorevira koataaepa kepa sovara-ia ita. Oire uva voa disaipel rera akeiva vo reo iava. ¹¹ ✧ Uva voea tavireva oiso, “Ro ira riakova oaro kavu ovoireve iriavu raga ousa, uva va-a eva oa-ia otopa pitu purare iriavuva ita. ¹² Ora vosa iriavu riakova oirato kavu ovoieie iravu ousa, eva-a oa-ia rerava otopa pitupitu purapaevoi.”

*Jisas Kakae Vure Viraakoreva
(Matyu 19:13-15; Luk 18:15-17)*

¹³ Uva vao isivaaro iava kakae vureva urioaepa oiso ra voea-ia pitureve. Uva disaipel irara voeare korupaaepa. ¹⁴ Oa iava Jisas voea kekeoro kasipuroepa. Uva oiso puraroepa, “Voea eakata oea kakae vure sipopai ragai iare. Opeita voeare korupata. Pauto vo Saraaro-a vao oa toupaiivoi voeapa oiso osa voeao kakae vure.” ¹⁵ ✧

Oiraopavira rutu visii tavipaavoi, vosa irouto viapau oiso vo ruipaaro toupave osa ro kakaeto ira vaopa ruipaparoveira Pauto vo Saraaro, oire uva rera-a eera *ira viapau uvuiipa oiso ra Pauto vo Saraaro sovara-ia toupaveve.*” ¹⁶ ✧ Oa iava kakae vure oureva voea kaverukooro. Uva voea viraakosa voea rutu-ia vavaeareiaro tovoreva.

*Viovokotoa Iava Ro Riro Kotokoto Guruto
(Matyu 19:16-30; Luk 18:18-30)*

¹⁷ ✧ Vo osa Jisas voka rovopareva vo raivaaro uva iravu rera iare ikaureva. Uva rekuoro rerare oiso puraroepa, “Tisa Vearoto. Eake vai puraa, ra Tootoo Ovoi oua?” ¹⁸ Uva Jisas rera akereva oiso, “Apeisi iava ragai vaisipari oiso, Vearoto? Asi viapau irai ei vearotoa vai. Ari kataitoo raga Pauto Vearotoa rutu.” ¹⁹ ✧ Taraipau vao-ia Reo Taisi Pauto vaaro oa oiso purapai,

‘Opeita otopau, opeita oira upopau, opeita kavirupau, opeita oearovu iava kuvupau, opeita oearovu keakeapari orekerovu karutupaoro, ora aiteara vaio ora aakoarapa avivikepau.’ ”

²⁰ Uva oiso Jisas tavireva, “Tisa, easi varao rutu oisoa tokipaa vova rovoaro osa kakaevira oisoa toupaa.” ²¹ Oa iava Jisas rera-ia vurareva rerapa siraooro. Uva rerare oiso puraroepa, “Ari ita, vosa vearo vovou rutu purasa auelpau, oire auero rutu-ia vii varaaro vori rovou vara-ia moni ouoro apota irarapa oarai vatesa. Eva-a oa iava uvuiipau ra vearoa ouriverea vo vuvuiua. Oire ra uriou ragai sirova utuoro.” ²² Uva vo reo-a vao oa-ia rera tavaka piererva. Oa iava rerare vovouisi vavataepa. Osa iava avaroepa, uvare riro vori guruto-a.

²³ Uva Jisas voeava vurapaoro ora poreroepa rera voeaaro disaipel tavisia oiso, “Ari ita, vavagisipapeira rutu voeapa riro kotokoto guru irara vore ora kiusa Pauto vo Saraaro sovara iare.” ²⁴ ✧ Uva disaipel irara vo reo iava rera-ia tavetave irapaiva. Oa iava Jisas oiso voeare puraroepa, “Kakae vure oaa oirara.

✧ 10:4: Diu 24:1-4 ✧ 10:6: Jen 1:27, 5:2 ✧ 10:7: Jen 2:24; 1 Ko 6:16 ✧ 10:11: Ro 7:3 ✧ 10:15: Mt 18:3; 1 Pi 2:2 ✧ 10:16: Mk 9:36 ✧ 10:17: Lu 10:25 ✧ 10:19: Eks 20:12-16; Diu 5:16-20 ✧ 10:24: Sam 52:7

Vavagisipai rutu voeaopa oea moni raga-ia rugorugoopaaveira vore koatapasa Pauto vo Saraaro-ia. ²⁵ Ari ita, vavagisipai vao tavaatoa iava vo rito vosa rirova vai vo kare iava kamel kare iriai voa koatasa auepao. Ari ita, uva oisi rutu rirovira vavagisi iraopai ropa riro vori guruto vore koatapasa Pauto vo Saraaro-ia.” ²⁶ Uva tavetave iraopaive rera-ia. Oa iava oiso puraaepa rerare, “Uva apeisi-a. Iroutoa vai-a ira uvuipa Tootoo Ovoi ousa?” ²⁷ ✧ Oa iava Jisas voeava vurapareva tuupavira. Uva oiso puraroepa, “Viapau uvuipa oirato, ari Pautoa raga uvuiparoi irai oisiri avu pierevora, rera vo Saraaro iare koataro.”

²⁸ Uva Pita rerare oiso puraroepa, “Ari ita, igei auero oairo rutu kavuiovora vii sirova utupasa.” ²⁹ Uva Jisas rera vo reoaro pukooro oiso puraroepa, “Oiraopavira rutu visii tavipaavoi oiso, Viapau irai oaravu avu vaiaro rutu kavupare. Ari ita, vosa oiso-ia irai vara rutu kavureve oiso, kepa-a vao, ari araoko irara, ari taataa riako, ora aitetoarei ora aakova, ora kakae vure oaro, ora rasiara oaro rutu vo ragai tauvasa utuoro aue-ia tapo Vearo Siposipo, ³⁰ rera-a eera ira riroara pute pievira rutu ourevere kepaara, ora araoko irara ora taataa riako, ora aite irara, ora rasiara oaro rutu, ora varao sirova tapo tavakaara vo voki-ia uva utupaua taru Tootoo Ovoi oupareverea. ³¹ Ari ita, uva voeoro oea visii sirova oisoa utupaave, evoea oea visiipa iraaverea vo Pauto vo Saraaro sovara iare. Ovusa voeao oea visiipa oisoa irapaave, oea taru visii sirova utuaverea.”

Voea Ita Tavireva Ora Rera Vaaro Iava Kopii Vo Peva Pievira Jisas
(Matyu 20:17-19; Luk 18:31-34)

³² ✧ Uva vokapaoro raivaaro ipapaaepa Jerusalem iare vo osa Jisas voeapa iraparoepa. Oa iava rirovira tavetave iraopaiva disaipel irara, vo osa oearovu uriripaaepa oea tapo rera sirova utupaaepa. Oa iava rera voeaaro ragapa disaipel rovoroeapa siposipooro varao iava oara karekepape utupaua rera-ia. ³³ Uva

oiso puraroepa, “Uvuta! Ipaviei vore Jerusalem-ia. Uva voea ragai-a vao Oirato Oviitoaaro Ro Ropoto tovopaivere reipa irara vavaeoro-ia pris irara ora voeao Reo Taisi-ia tarai irara. Oea reo ovoi puraivere oiso, Rera kopii pieta. Oa iava voeaopa ragai kosi pieivere osararovu iava voea. ³⁴ ✧ Ra ragai akaipa piepaive, ora ragai-ia ruipaave, ora ragai ragipaive, ora ragai upoive. Oire vosa vo peva voki puteve, ra toreravere vorevira.”

Vaitereo Vo Ruipaaro Iava Jems Vaio Ora Jon
(Matyu 20:20-28)

³⁵ Uva Sebedi oviitoareiaro Jems araorei ora Jon uriosiepa oiso purasa, “Tisa, vaopa ruipapaveiei ra va purari vegeipa oa arepave vii ruvara-ia.” ³⁶ Oa iava oiso vaiterei akereva, “Eake-a vao oapa ruipaspasiei ra va puraa veipa?”

³⁷ ✧ Uva oiso purasiepa, “Vegeipa vase ra irai pauro vo oirapapa varata oara-ia, osa irai vo koike varata oara-ia vovio uva tokipauveira turaropaoro vii vo goruaro-ia.”

³⁸ ✧ Uva Jisas oiso puraroepa vaitereire ovoovovira, “Viapau taraipasiei vao-ia oare arepasi. E uvuipasiei ra tavakao ousi oa oupaa o-ia ukaiooro kap iria agasipaoi aue iava siitoka? E uvuipasiei ra koatasi vo tavakao-ia oa-ia koataparai?”

³⁹ ✧ Oa iava oiso purasiepa, “Uvuipaveiei.” Uva Jisas oiso puraroepa, “O ita. Ukaio-sivere o-ia iria-ia ukaioparai. Ora vo tavakao-ia tapo koatasivere oa-ia koataparai. ⁴⁰ Uva viapau oiso ragai vaaroa ra vei pau piea vare-ia oiso, iravu oirapapa varata iava, osa iravu koike varata iava. Ari Pauto aueoro-a ira aitereivu reesirevora, oa iva tavukiarei vatatoporevora vaitereipa.”

⁴¹ Oire vosa katai tau disaipel va iava vao uvuiva, uva kasipuaepa vaitereire Jems araorei ora Jon. ⁴² Uva Jisas keeraroepa voeareire oiso puraoro, “Taraipatai voeao-ia ratau tou irara oea vo kovoaro oiso toupaveira, Oearovu oirara tokipasa. Oea ora rei vaisi piepaaveira

✧ 10:27: Jer 32:17 ✧ 10:32: Mk 8:31, 9:31; Lu 9:22

✧ 10:38: Jo 18:11 ✧ 10:39: Ap 12:2; Lu 22:25-27

✧ 10:34: Mt 26:67, 27:30; Mk 14:65 ✧ 10:37: Mt 19:28

voeare. Ora voea iava oearovu riro goruva toupaveira oea oirarapa kovo vatepaaveira. ⁴³ ✧ Ari visii viapau oisi eisi toupatavere osa evoea. Ari ro ira ruipaparo oiso ra rera raga ora rei piero visiire, eera-a ira taru visii tauvapaoro kovorevere. ⁴⁴ Ari ro ira iraparo visiipa, eera-a kovopato oavisii vo utupaua. ⁴⁵ Oiso rutu osa urioraera vore. Uva viapau oiso kovopa irara vai ousa ora ragaipa, ari kovoa purapasa oeavu tauvapaoro. Ora vaore tapo ragai vo tootoaro vatepasa voea rutupa oirara voea vorevira voripaoro vuri vovou sovara iava.”

Voositoa Batimias Ira Vura Piereva Jisas

(Matyu 20:29-34; Luk 18:35-43)

⁴⁶ Va isivaaro iava Jeriko-ia poua viropa. Oire vo osa vo uruio kavureva disaipel irara tapo, ora oearovu riro irara, uva iravu voosito Batimias ro oviitoaaro Timias ira raivaaro pauroepa arepaoro. ⁴⁷ ✧ Uva Jisas ro vova Nasaret ira iava uvureva. Oa iava rerare keeraroepa oiso purapaoro, “Jisas Devit Oviitoaaro. Ragaipa siraou.” ⁴⁸ Oa iava riro irara rerare reopaaepa oiso purapaoro, “Auoro, ora tape pieu,” osa keeraroepa ita rirovira rutu. Uva oiso puraroepa ita, “Vii Devit Oviitoaaro. Ragaivipa siraou.” ⁴⁹ Oa iava Jisas voka tuuke piereva oiso puraoro, “Rerare keerata.” Uva rerare keeraaepa voosito oiso, “Toreu, ra roruri, uvare viire keerapa.” ⁵⁰ Osa iava varo rakuraku veraoro tokaoro toreroepa Jisas iare uriooro. ⁵¹ ✧ Oa iava Jisas rera akereva oiso, “Eake vaipa ruipapau ra oai puraa viipa?” Uva oiso puraroepa, “Tisa, ragaivi vura pieri vorevira.” ⁵² ✧ Uva Jisas rera tavireva, “Ora poreu ra avau. Aue iava uvare vii raga vaaro oirao piea vii vorevira ravotovira porete pie ovoivoi.” Oa iava vearovira vura ovoirevoiva, Jisas sirova utu ovoiroepa raivaaro.

11

Jisas Turarovira Koataroepa Jerusalem-ia *(Matyu 21:1-11; Luk 19:28-40; Jon 12:12-19)*

¹ ✧ Uva tutuu pieiva vokapaoro Jerusalem iare. Oa iava Betfasi urui-ia poua viropa ora Betani-ia vo uva Oliv Kovo Pukui toupaveira. Oa iava Jisas voava aitereivu arureva voea iava voeao katai tau erao (12) disaipel. ² Uva oiso vaiterei tavireva, “Vavo oiso avasi vavo uruio-ia. Vosa karesi virovere voa, ra gareva vai kekesi donki iria tuu iro riar-ia toupaevoi, o iria-ia viapau irai vokapareva uvare koruova. Ra oira karusi, ra oira ivupaoro uriosi. ³ Vosa irai vei akepareve oiso, Eakere purapasi? Ra rera tavisii oiso, Iria-ia Turaro vo kovoaro ei. Iria vore pierevere rara.” ⁴ Oa iava avasiepa. Uva oira donki kekesiva kakaeva osa tuu iro-ia toupaeva kepa rataoaro riaaro-ia vo raivaaro. Oire uva oira karusiva. ⁵ Vo ovusa oeavu voa tupaoro vaiterei akepaiva oiso, “Eakere eira donki karupasi?” ⁶ Uva voea tavisiva oiso osa Jisas vaiterei tavireva. Osa iava vaiterei iava vaseiva vorevira. ⁷ Oa iava oirava vore siepa donki vore Jisas. Oa iava oira ivara-ia varoara tovoiva varao oara-ia pauroepa. ⁸ Uva vo voki-a vao oa-ia riro irara rutu varoara oaive-ia urupaiva raiva-ia, osa oearovu evaoara tosipaiva vegoaro vara tovopasa raivaaro rera-ia rorupaoro. ⁹ ✧ Oire uva oearovu irapaaepa osa oearovu ita utupaaepa. Oearea rutu rerava rorupaoro kaku piepaiva oiso purapaoro, “Hosana! Vigei Kae Pietoaro! ‘Pauto ira viraakopare ro-ia ira uriopa vo Turaro Pauto goruaro sovara-ia.’ ¹⁰ Rera-ia vuurapa vaisi purape, eera ira turarorovere oiso rutu osa Devit ro vigei aaotoaaro ira turaroroepa. Vuurapa vaisi purape Pautoa-ia, Reitoa rutu. Hosana vore viara-ia Pauto!”

¹¹ Uva Jisas karero viropa vo Jerusalem. Uva voa koataroepa Rovopa Kepa-ia Tugoropa Kepa Tempel. Uva voa orekerovu rutu vuravurareva. Oa iava vorevira Betani iare katai tau erao (12) disaipel

✧ 10:43: Jo 13:14 ✧ 10:47: Mt 9:27 ✧ 10:51: Jo 20:16 ✧ 10:52: Mt 9:22; Lu 7:50, 8:48, 17:19 ✧ 11:1: Mt 21:17 ✧ 11:9: Sam 118:26

tapo kareroepa, uvare ravireo rokosa aueroepa.

*Fik Ova Vao Oapa Kasipuroepa Jisas
(Matyu 21:18-19)*

¹² ✧ Oa iava vokiaepa Betani iava voreoro. Uva vo voka-a vao oa-ia ogoeroepa. ¹³ Uva oevavu fik ova evaova kekereva tauaivi, riro guruva ova rutu. Oa iava vo eva iare urioeroepa oiso ra voava kueara vai oureve. Uva vo evao-ia pou virooro kasikasioepa vura ragaoro, oiso ra kuea vai kekereve osa guruvara raga oisoa voa toupave. Aue iava uvare kuepa vuuta-ia viapau tuguraaepa. ¹⁴ Oa iava Jisas vo evare oiso puraroepa, “*Viapau irai vii kuearo aiopareverea vokiara rutu-ia.*” Vo osa rera voeaaro disaipel rera uvuiva.

Orekerovu Vuriara Sigureva Jisas Tempel Iava

(Matyu 21:12-17; Luk 19:45-48; Jon 2:13-22)

¹⁵ Uva urioaepa vore Jerusalem-ia Tempel-ia koatasa. Uva oevavu oirara sigureva osa uupaaepa voa orekerovu-ia ora tuutuupaoro vo Tugoropa Kepa sovara-ia. Uva tebolara petopetoreva voeare oea ora tuutuupaaepa aue-ia moni, ora paupara oaive voeao oea kurue kare-ia ora tuutuupaaepa. ¹⁶ Uva voeare korukoruoro rutu goruvira oiso puraroepa, “*Viapau rutu oiso ra ora visii varaarova oapara oavisii vo Tugoropa Kepa sovara-ia ora putezata.*” ¹⁷ ✧ Uva va isivaaro iava voea siposiporeva oiso puraoro voeare, “*Tugoropa Vuku oiso purapapeira, ‘Ragai vo Kepaaro-a vao oa oiso vaisipaiveira, Variripa Kepa.’ Ari visii vo kepao oiso piezata, vataupa tapi kavirupa irara vaaro.*”

¹⁸ ✧ Uva voeao pris reipa irara ora voeao Reo Taisi-ia tarai irara oea vo reo uvuiva. Oa iava raiva taraapaaepa oiso ra rera upoive. Aue iava uvare rera uriripaiva, uvare oearovu rutu tavetavepaiva rera vo siposipoaro-ia.

¹⁹ Oire vo osa vokiaroviepa voeare, oa iava kosia viropa voava vo riro uruia-ia.

*Fik Ova Iava Vao Raverave Ova Vao Oare Reoroepa Jisas
(Matyu 21:20-22)*

²⁰ ✧ Oire uva vokipaua avaaepa. Uva voa avapaoro fik ova kekeoro puteva osa raveraveepa vo eva vavurupaaro tapo. ²¹ Oa iava Pita Jisas vo reoaro rugoooro oiso puraroepa, “*Tisa. Vao kekeri fik ova oevare ovoieivira reouerao. Oa iava erakoerao.*” ²² Oa iava Jisas rera vo reoaro pukooro oiso puraroepa, “*Pautoa-ia oirao pie vovouro oavisii tovota.*” ²³ ✧ Oiraopavira rutu visii tavipaa, Vosa oirao pie vovou rutu purapata vakuvaku asavira, oire ra vaore pukuia oiso purata, Toreu ra ora vikiu eisi avakava. Oire ra oisi pieve, vo rara evo reo oirao piezata rutu. ²⁴ ✧ Osa-a eisi osa iava visii tavipaa oiso, Vosa variripata orekerovure arepaoro, oire ra vara oirao piezata, ra vara ouzata.

²⁵ ✧ “*Oire vosa torepata variripasa, ari vosa iravuva ora aveaveu, oire va eaka pie rovoru. Oisore ra vii vaaro vuri vovou verareve Aite oavisii ro vova vuvuiua.*” ²⁶ [Ari ita, vosa viapau oiso iravu iava viapau oiso vuri oaro vera rovoru, ra viapau vii Aitearo vii iava vuri oara verareve ro ira vuvuiua-ia toupaveira.]”

Oevavu Jisas Akepaiva Rera Vaarore Reesia

(Matyu 21:23-27; Luk 20:1-8)

²⁷ Uva va vao isivaaro iava voreaepa Jerusalem iare. Uva voa Tempel sovara-ia vokapaoro urioaepa Jisas iare voeao Reo Taisi-ia tarai irara, ora pris reipa irara, ora oira vasi irara. ²⁸ Oa iava oiso rera akeiva, “*Eake reesi-a vao vii vaaro oa iava vo kovo purapari? Irou vii vateva vo reesi?*”

²⁹ Oire uva Jisas voeare oiso puraroepa, “*Visii akea ra ragaipa vo reo vituaro pukota. Ra visii tavia ita vo reesi iava oa-ia varao purapaa.*” ³⁰ Oire e baptaisa vao Jon oa puraparevora, ovuva vo reesia oa urioera Pauto ruvara-ia, eke vova oiratoa raga? Oire ita ragai tavita.”

³¹ Uva ora rugorugoo piepaaepa oiso, Apeisi avu purapaviei. Vosa oiso puravio, Vova Pauto, ra oiso purarovere, Uva apeisi viapau va oirao piezata? ³² ✧ Ari vosa oiso

✧ 11:12: Lu 13:6-9 ✧ 11:17: Ais 56:7; Jer 7:11 ✧ 11:18: Mt 21:46, 7:28 ✧ 11:20: Mt 21:19 ✧ 11:23: Mt 21:21 ✧ 11:24: Mt 7:7; Jo 14:13-14, 15:7 ✧ 11:25: Kl 3:13 ✧ 11:32: Mt 14:5

puravio, Oirato vaaro. Uva ora voea ragapa uriripaaepa, uvare voea rutu oirara oisi taraipaaepa oiso, Rera-a ro profetatoa rutu. ³³ Oa iava oiso purapaaepa, “Viapau taraipaiei.”

Uva Jisas voea tavireva oiso, “Ragai tapo ita, viapau oiso ra visii tavia vo reesi iava oa-ia vo kovo purapaavora.”

12

Ovoovo Reo Wain Kovo Iava Ora Vo Kovo Tokipa Irara Iava Tapo
(Matyu 21:33-46; Luk 20:9-19)

¹ ✧ Uva rovoroepe voeapa siposipopaoro aue-ia ovoovo reoro oiso, “Iravu wain kovo paureva. Uva vo kovo rirore kasura purareva. Oa iava rikui tekareva auepa pigipava masin gerep. Uva voa kepa paureva uutupa kepa vo kovo-ia. Uva oevu kovopa irara tavireva auere ra vo kovo tokipaive moni oupaoro ora rerapa. Oire uva va-a vao oa iava avaroepa otaerevu iare uvavu. ² Uva oivavu-ia iravu kovopato rera reraaro siporeva, oiso ra kovoa iava kuearoa vai oureve voea ruvara-ia vo kovo tokipa irara. ³ Oa iava rera rauiva. Uva rera ragipaivoiva, viapavira rera siguiva vorevira. ⁴ Oire uva iravu ita ava pierewa ita. Oa iava rera kukuearo gagoagoiva rera tapatapaoro. Uva rera vuri pieiva. ⁵ Oa iava iravu ita arureva ita. Osa iava rera kopii pie ovoiiva. Uva oisi raga oisoa piepaive oiso oearovu oisoa ragi ragapaive, ari oearovu oisoa kopii pie ovoipaive. ⁶ Uva kataitoaviei ira toupape rera oviitoaaro, ira oisoa kavikopapeve rutu. Oa iava ovoio kuvira rera utu pierewa ita voea iare oiso rugoopaoro, Ira vai-ia taru gisipoaro uvuivere oviitoa oaa. ⁷ Oa iava oiso ora reoaepa voea voeao oea oisoa kovoa tokipaive, Rera ro-ia reito oviitoaaro rutu. Irare ra rera upope. Ra rera vaaro ouoro vo kovo vao tokipe ora vigeipa. ⁸ Oa iava rera rauiva rera kopii pie ovoisa. Oire wain kovo sovara iava vo kopii kosi pieiva.”

⁹ Uva vo reo-a vao ovoovo reoa oa iava oiso akereva Jisas, “Uva eake vai purarevere ro ira vo kovoaro-a vao-ia wain kovo?”

✧ 12:1: Ais 5:1-7 ✧ 12:10: Sam 118:22-23; Ap 4:11; 1 Pi 2:7 ✧ 12:13: Mk 3:6; Lu 11:54 ✧ 12:17: Ro 13:7
✧ 12:19: Diu 25:5

Oire uva ro ira uriorovere voeao vo kovo tokipa irara opesi piesa voea rutu kopii pieoro. Oire ra ita oevu raga ita tovo pierewe vo kovo tokipasa ita. ¹⁰ ✧ E viapau vo reo vieitavora Tugoropa Vuku-ia oiso, ‘O-ia aveke iria veraiva voeao kepa paupa irara oira-ia kepa pau arapa, eira rutu ita avekeva rovpava rutu kukuuvu tuuta. ¹¹ Easi, vo kovo purareva Turaro, oa vigei osireiaro-ia ravotovira toupaveira?’”

¹² Uva oiso ruipa ragapaaepa ra Jisas ouive rera kortusa voeao reipa irara Jiu iava. Ari ita, oevu ragapa oirara uriripaaepa, uvare oiso taraipaaepa, Asi vao ovoovo reo vigei togapare vo-ia. Uva rera kavuoro avaaepa.

Jisas Akeiva Takis Moni Iava
(Matyu 22:15-22; Luk 20:20-26)

¹³ ✧ Uva va-a vao oa iava oevu Farisi ora voeao tapo King Herot tauvapa irara oea sipoiva rera iare oiso ra ora rera oaiaro-ia ora rera raga ora kove piero. ¹⁴ Uva evoearei rutu urioaepa. Oa iava rerare oiso puraaepa, “Tisa, taraipaiei vii-ia, uvare vii-a oiraopa reotoa rutu. Ari vaeavira rutu voea rutu siposipopari vo Pauto vo pitupituaro iava. Oire uva apeisi-a? E torevokopai ra Sisa-pa takisvio moni vateoro, eke viapau?”

¹⁵ Ari ita, tarai ovoiroepa voea vo kuvuaro-ia. Uva voea akereva, “Eakere ragai-ia kokarapatai? Oire ragai vateta moni isi vai ra aisi eveia.” ¹⁶ Uva aisivu vateiva. Uva voea akereva oiso, “E irou puaaro-a vao-ia vo kiro-ia?” Uva rera taviiva, “Ari Sisa.” ¹⁷ ✧ Oire va iava oiso puraroepa, “Vosa Sisa varaaro, oire Sisa-pa vara vateta. Ari vosa Pauto varaaro, oire Pautoa-pa vara kare pie iraota.” Oa iava vo reo iava rirovira rutu rugorugoo iraopaaepa.

Jisas Akeiva Oiratoa Iava Ro Ira Kopiiro Ra Vorevira Torero
(Matyu 22:23-33; Luk 20:27-40)

¹⁸ Uva Sadyusi-pa irara urioaepa rera iare voeao oea oisoa viapau kopiiia torearo iava oirao piepaive. Oa iava oiso

rera akeiva, ¹⁹ ✧ “Tisa, Moses oiso igeipa rigatoroepa, Vosa irai araokotoa vaiaro kopihiro, vo osa riakovaaro toupavee kakae pura asavira raga. Ra ita araokoto oira oureve rerapa ro kopiito oira-ia kakaeto purasa. ²⁰ Uva erao vatara oaraovu oea oisoa toupave. Oea iava avaioto riakoparoepa. Oa iava oira arova kopi-iroepa osa viapau kakaetoa vai. ²¹ Uva ro kikooto oira ita oureva. Uva kopihiroepa ita, osa ita viapau kakaetoa vai. Uva peva piepato oisi raga pie ragareva ita. ²² Uva oisi raga piepaoro oira arova opesiaepa vo arao rutu erao vatara, osa viapau kakae-toa vai kavaupaive. Uva utupaua vo arao isivaaro iava kopii ovoioipa. ²³ Oire uva vo vokie-ia oa-ia oirara rutu toreaverea vova kopii-ia, uva irouto vo arao iava oira ourevere? Uvare voea voeao erao vatara rutu oea oira ouiva.”

²⁴ Oa iava Jisas voeare oiso puraroepa, “Rugorugooara oavisii pirovira avapai. Aue iava uvare viapau taraipatai aue-ia Tugoropa Vuku vo rigatoaro ora goruaro Pauto. ²⁵ ✧ Vo kopii iava torea-ia viapau oiso riako ou vai, uvare viapau ora oupaaverea. Viapau. Ari oisi rutu oiso toupavereva osa enselpa irara vo vuvuiua-ia.

²⁶ ✧ “Oire ari voeao-ia kopii irara vosa toreave vorevira, uva viapau voea iava vieipataera vo siposipo-ia oa-ia gare kairi evaao rovaepa. Osiposipo-ia Moses tavireva Pauto oiso, ‘Ragai-a Pautoaaro Ebrahim, ora Pautoaaro Aisak, ora Pautoaaro Jekop?’ ²⁷ Oire vo Pauto vo rugorugooaro vuraaro-ia voeao tootoovira toupai oea kopii-iaepa. Oa-a vao oa iava oiso puraroepa, Ragai Pauto oaive voeao oea tootoopai. Ari rugorugooara oavisii viapau oiso torevokopai.”

Rovopa Rutu Reo Taisi (Matyu 22:34-40)

²⁸ Oire uva iravu urioroepa Reo Taisi iava siposipopato voea uvusa osa ora akepaaepa. Uva Jisas vo reoaro eveireva osa voea vo reoroaro pukopareva. Osa iava rera akereva oiso, “Aa vao-a rovopa

rutu Reo Taisiro rutupa?” ²⁹ ✧ Oa iava Jisas rera vo reoaro pukoreva oiso pu-raoro, “Vao-ia rovopa rutu Reo Taisi oa oiso purapapeira,

‘Isrel-pa irara uvuta. Ro-ia Turaro Pauto oavi, rera raga ira turaroparoveira.

³⁰ *Ira-ia sopaura oavisii rutu tovota, ora rugorugooara oavisii rutu, ora tara-ia ra oavisii rutu, ora goruara oavisii rutu.’*

³¹ ✧ *Ari erao piepa vao-ia oiso, ‘Voeaopa oea vii ruvara iavi toupaveira siraopau rutu, oiso rutu osa ora vi-ipa siraopaveira.’*

Viapau oiso oarai Reo Taisiro vai vareo-ia putepaiveira.”

³² Uva Reo Taisi-ia taraito rera tavireva, “Oiraopavira Tisa. Ari kataitoa raga Turaro Pauto. Uva viapau irai-ia turaro vai oiso osa ro-ia. ³³ ✧ Uva vosa rera-ia vii iava sopaua rutu tovoru, ora rugorugooara rutu, ora vii vaaro gorua rutu, ora vao tapo-ia oiso ra iravupa siraopau oiso osa ora viipa siraopaveira, oire uva vara-a varao oara koruoupa pitupitua putepaiveira, opitupitua-ia oisoa koruoupa kare riipu piepaiveira.”

³⁴ Uva Jisas rera-ia tarairoepa uvare vearovira rera vo reoaro pukopareva. Oa iava rera tavireva oiso, “Viapau oiso tauaipaei Pauto vo Saraaropa.”

Osa-a eisi osa iava voea rutu uriripaaepa Jisas ake arapa vorevira.

Vo Devit Oviitoaaro Iava Akea Toupai (Matyu 22:41-46; Luk 20:41-44)

³⁵ Vo osa Jisas siposiporeva Tugoropa Kepa-ia Tempel, uva oiso puraroepa, “Easi eake iava Reo Taisi-ia tarai irara oiso purapapai, Asi Krai Devit aotoaaro ro vo rasio raga iava. ³⁶ ✧ Aue iava ita uvare rera raga Devit vatereva Tugoropato Uraurato vo rugoo oa iava oiso puraroepa,

‘Turaro Pauto ira oiso puraroepa rore ragai Turaroaro, Pauu vo oirapapa varata vao-ia vo vuutaore tuepaoro oa-ia vii voeaaro keripa irara tovoaverea vii kokotoaro reoroaro, vo rara voea-ia puteri.’

✧ 12:25: 1 Ko 15:42, 49, 52 ✧ 12:26: Eks 3:6 ✧ 12:29: Diu 6:4 ✧ 12:31: Lev 19:18; Ro 13:9; Ga 5:14; Je 2:8

✧ 12:33: Hos 6:6 ✧ 12:36: Sam 110:1; Hi 1:13 ✧ 12:37: Jo 12:9

³⁷ ✧ *Ari ita, Devit raga ira turarovira Krais vaisireva. Uva apeisi-a, Krais rera aaotoaaro Devit ira Devit sirova kavau-roepa?* Uva riro uvuru rera vo reoaro roruvira uvuiva.

Reo Taisi-ia Tarai Irara Vo Pitupitur-oaro

(Matyu 23:1-36; Luk 11:37-54, 20:45-47)

³⁸ ✧ Uva voea siposipopaoro voea tavireva oiso, *“Ora vatatopopata evoeapa Reo Taisi-ia tarai irara oea veaopara-ia kuvupaai kuvupara varoara, ora oiso uvare vaopa tapo ruipapaaveira, oiso ra oearovu oirara voeapa ora avivikepaoro oiso purapaave, Vearo voki voeare vo aivaropa tapi.* ³⁹ Ora oiso tapo osa varaopa ruipapaaveira rovopara paupara varao Reo Taisi Uvupa Keparo sovara-ia touara. Ora varaopa tapo vasivasi tapiro roro pie visivi vo vureipa vokiro-ia. ⁴⁰ Evoea oea auero ou ragapaaveira raroe riako varaaro, ra kuuvuvira riro kaekaepavira variripaaveira ita. Evoea ita oea riroa siitoka ouiverea. Va-a eva vuri oaive voriaro oearovu rutu varaaro-ia oara putepaverea rutu.”

Raroeva Sirao Vatea Moni isi Vikieva (Luk 21:1-4)

⁴¹ ✧ Uva ipa pie visivi pauroepa Jisas vo moni oupa tapi. Uva voea siituepareva osa moni vikipaaepa voa. Uva voeao riro moni irara oea tapo riopara moni-ara vikipaiva. ⁴² Osa-a eisi osa iriavu urioopa raroeva apotavavi. Uva aisirei-vivu vikieva moni isirei gare isireivi bokis iare. Uva ora takuvuepa, uva aue raga-ia uvuipaepa katai tau toea (10t). ⁴³ ✧ Uva disaipel irarare keeraroepa ora rera iare. Oa iava voea tavireva oiso, *“Oiraopavira rutu vikioi apotavavi ita voeao-ia puteoro oea riropa moni vikipai.* ⁴⁴ Ari ita, voea rutu vikiae riroara iava ita, osa oiravi ita iria ora oira iava sopaua rutu tapo vikievo oa-ia oearovu rutu-ia puteevoi.”

13

Jisas Voea Ravaavira Tavitavireva Tugoropa Kepa Tempel Opesiaro Iava (Matyu 24:1-2; Luk 21:5-6)

¹ Uva kosiro viropa vova Tempel, osa iravu voea iava disaipel rerare oiso puraroepa, *“Tisa kekeri. Vearopara-ia avekeara ora vearo keparo-ia.”* ² ✧ Oa iava Jisas voeare oiso puraroepa, *“O ita, oara kekepata riropa keparo. Ari viapau iriai aveke vai eakave iriai ivara-ia aveke vai osa toupave. Oara rutu evara kururu piroverea koveoro.”*

Vo Siitoka Rovoaro Iava Toupai Oa Karekeperea Vo Ovoio Voki (Matyu 24:3-14; Luk 21:7-19)

³ ✧ Uva-a vo uva pauparoepa Jisas vo pukuio-ia Oliv Kovo Pukui aueva Tempel tuuravira pauparoepa, osa rera akepaiva vatau visivi voeao Pita vase, ora Jems, ora Jon aue tapo Andru. ⁴ *“Igei taviri. Aa vo vokio ora purapere vara varao, ora eake ravaa reesiro-a oara ora purapere vara-ia?”*

⁵ ✧ Uva Jisas oiso puraroepa voeare, *“Vatatopopata. Teapi visii piro piereve oiratoa vai.* ⁶ Riro irara rutu uriopaaverea ragai vaisiaro-ia, ra oiso puraave, Ragai-a vao Krais. Ra riro irara vai keakeapaive oirara vai.

⁷ *“Vo osa upoara siposipoaro iava uvu-tavere varao oara tauai toupave visiipa ora tutuu pievira visiipa, ra viapau oiso uriripata. Uvare vara-a varao oara pou piroverea taru. Uva viapau oiso vara varao opesiapa tutuu piepai, ari orekerovu urio rovopapere* ⁸ oiso-ia, osararovu osararovuva ora upoaverea. Ari gav-man tapo ora rera ragava aia ita gav-man ora uporoverea. Ravurikepaperea otaererovu-ia, ora ogoepa vokiro oara poupa piroverea voraro rutu. Uva vara rutu-a varao oara-ia siitoka rovoaro pura piroverea.

⁹ ✧ *“Voeaopa vatatopo iraota oea visii vateiverea auepa Kaunsel irara oea visii ragipaiverea vo keparo-ia Sinagog keparo. Ora oiso tapo osa visii tore piepaiverea*

✧ 12:38: Lu 11:43 ✧ 12:41: Jo 8:20; 2 Kin 12:9 ✧ 12:43: 2 Ko 8:12 ✧ 13:2: Lu 19:44; Ap 6:14 ✧ 13:3: Mk 5:37 ✧ 13:5: Ef 5:6; 1 Te 2:3 ✧ 13:9: Mt 10:17

vo reipa irara osireiario-ia, ora vo king irara osireiario-ia, uvare ragai sirova utupataveira. Uva voea-a voeao turaro irara oeapa tavitavipatavere ragai vo kovoaro iava. ¹⁰ Ari ita, vo osa Vearo Siposipo uvu rovoiverea oirara rutu osararovu rutu iava. Oa isivaaro iava taru Opesi Voki pou piro. ¹¹ Vosa visii sipopaiverea voeapa oea visii rovirieipaiverea kortua-ia. Oire uva opeita uriripata oiso rugorugopaoro, Apeisi purapaiei voea vo reoroaro pukopaoro. Rera raga visii vatereverea eva oa iava tavitavitaverea. Viapau oiso visii-a visiigoa reoreotaverea, ari Tugoropato Uraurato vo visii gisipoario-ia. ¹² ✧ Oiso-ia tapo, iravu araokoto vatereverea vore gavman vavaearo iare, oiso ra rera kopii pierevere. Ora aiteto oviito vatereverea iravupa ra rera kopii pierevere. Ari ovii irara aite irarava kerivareva ra voea upoive. ¹³ Ari ita, oirara rutu visiire vuri vovou iraopaaverea, uvare ragai vaisiario-ia toupataverea. Ari ro ira goruvira rutu Pautoa-ia rugooa tovopareve vo tugurasa Ovoipa Voki-ia, eera-a ira taru ourevere Pauto ora rera vo Saraaro iare.

*Vuria Rutu Karekepere Vo Utupaua
(Matyu 24:15-28; Luk 21:20-24)*

¹⁴ ✧ “Vosa vao keketaverea oa uvuipai riroa vuria pura iraopasa aue-ia Tugoropa Tapi, oire ra uriripaoro torita visii vao Judia-ia tou irara pukuiara iare. [Ari ro ira vao vieipareve, oire tarairo va-ia vao]. ¹⁵ Ro ira kepa ivara-ia toupareve, viapau oiso uvuipa ra vararo oavu avu vai ousa vo kepa oaro-ia. ¹⁶ Ro ira toupareve varuparo, viapau uvuipa ra ora rakurakupaarore vorero varoa. ¹⁷ ✧ Ari vo riakovio airoa tarukovira toupaverea, oriakoa sirao iraoaverea tavaka ouoro, ora vairo sikeo kakaero roroopa riako vo voki-ia. ¹⁸ Variripata. Oa iava viapau pou piroverea vo tavakaro varao vo kiuvupa vuuta-ia. ¹⁹ ✧ Oire vo vokio-ia oa-ia rasito rovoreva Pauto vo vokio-ia pou virosa vao-ia, uva varei sovara-ia vareo viapau oiso oavu avu vai tavaka vai vareo sovara

iava oai vo tavakao-ia putepai oa urioperea utupaua riroa rutu. Oire ita vara isivaaro iava varao viapau oiso otavakai ita urioperea oiso osa vo tavaka vao-ia. ²⁰ Vosa viapau rugorugopaoroeri Pauto vo vuuta poteku piesa, ra viapau oiso iraipe tootoovira tupaoro. Ari voea ragare rugooro vo vuuta poteku piereverea voea oea roporeva ora rerapa.

²¹ “Vosa irai visii tavipareve oiso, Ro keketa Pauto reraaro Ropoto. O ita, Rera keketa ro, oire ra viapau oiso rera vo reoroaro oirao piepata. ²² Riro irara rutu kraisi irara kuuvu irara oea urioaverea. Ora riro irara profet irara kuuvu irara oea ravaavira oreorovu puraiverea ora ravoto kovoro. Oara-ia voea piro pieiverea vosa uvuipaave voea oea roporeve Pauto. ²³ Ari ita, visii vatatopo piepaa varao iava visii tavitavi rovoapaoro.

*Pauto Reraaro Iava Ropoto Vorearo Iava
(Matyu 24:29-31; Luk 21:25-28)*

²⁴ ✧ “Uva tavakapa vuuta isivaaro iava ravireo ruparoverea ora kekira tapo. ²⁵ Aaviikoara kovekoveperea vova vuvuiua iava. Orekerovu rutu goruara vova vuvuiua ravurikeperea. ²⁶ ✧ Vo voki-a vao oa-ia ragai Oirato Oviitoaaro tueiverea oirara rutu, ovusa iriavu rukuta sovara-ia uriora riroa rutuva gorua ora riroa ragai vaaro keraria. ²⁷ Uva voea aruaverea enselpa irara oaa, ra voea guruive voea oea roporeva ora rerapa voraro rutuva vo rasito rekasiario-ia.

*Fik Ova Iava Voea Tavireva
(Matyu 24:32-35; Luk 21:29-33)*

²⁸ “Oire uva vo evao fik ova taraitavere rara rovvira airepa guruvaro kosi pieve rovo guruvaro. Ra oiso taraita, Raipipa vuuta tutuu piepai oa-ia ravireo rororovere. ²⁹ Ari ita, visii tapo varao iava taraitaverea vara kekeoro, ra oiso aueta, Ragaipa karepa vuuta tutuu pievoi. ³⁰ ✧ Oiraopavira visii tavipaavoi, Oirara rutu voea vo vuuta-ia eva viapau oiso voea rutu kopiiaverea vo osa vara rutu evara kareke rovoperea. ³¹ Oire oiso-ia vuvuiua

✧ 13:12: Mai 7:6; Mt 10:21 ✧ 13:14: Dan 9:27, 11:31, 12:11 ✧ 13:17: Lu 23:29 ✧ 13:19: Dan 9:26, 12:1; Joe 2:2 ✧ 13:24: Sef 1:15 ✧ 13:26: Dan 7:13; 1 Te 4:16; 2 Te 1:7, 10 ✧ 13:30: Mk 9:1

opesiperea ora rasito, ari ragai vo rearo viapau rutu oiso opesiperea.

Viapau Oiso Oiratoa Vai Taraipa Karepa Vuuta-ia

(Matyu 24:36-44; Luk 17:26-30, 34-36)

³² ✧ “Uva viapau irai taraiparoi vo voki-ia ora vo aua-ia. Ora enselpa irara tapo voeao vo vuvuiua oea viapau taraipaai. Ora Oviitoaaro tapo viapau taraipa. Ari Aitetoa raga Pauto ira karepa voki rutu-ia taraipa.

³³ ✧ “Vearovira rutu uutupata. Uvare viapau taraipatai vo vuuta-ia vao oa-ia uri-operea. ³⁴ Oiso rutu osa iravu aapaapau-roepa ouruivu iare kepaaro kavuoro. Uva kovoara rovirieireva kovopa iraraaropa. Uva goruvira rutu ratao tokipato tavireva oiso ra vara rutu tokipareve. ³⁵ Oire visii vao vatatopo iraopatai tuepaoro, uvare viapau taraipatai rera-ia eera reito ira voreroverea rera vo kepaaro kekesa ovaiaro eke voki vuuta-ia, eke vosa kookai kare gaupaive, eke vokipaua. ³⁶ Teapi visii sita piesa urioro visii kekeoro osa uusipata. ³⁷ Uva va-ia vao visii tavipaa ravaavira ora oearovu rutu, ra ora vatatopopata rutu.”

14

Reipa Irara Ora Reoaeapa Oiso Ra Jisas Upoive

(Matyu 26:1-5; Luk 22:1-2; Jon 11:45-53)

¹ ✧ Oire uva reipa irara pris irara ora Reo Taisi-ia tarai irara oea raiva taraapaaepa ora voea-ia, oisore ra oa-ia kaviruvira rera rauive. Ra rera upoive vo vokireo isivaaro iava, ovokirea-ia aioa pura pirovere Pasova Vurei ora oaivorovu Yis Asa Aioro aue Bret. ² Oire uva vo voki-ia rugoopaoro oiso ora reopaaepa, “Teapi vo vokiro raga-ia varao oara-ia aioara purapa pirovere rera-ia pituera, oearoi ora sitaoro kasipuave vigei uposa.”

Iriavu Sanda Ovi-ia Rera Atoatoeva Vo Betani Urui-ia

(Matyu 26:6-13; Jon 12:1-8)

³ ✧ Uva Jisas toureva Betani-ia ro leprapato vo kepaaro-ia Saimon. Uva voa

pauroepa aiopaoro ovusa iriavu riakova urioopa aueva korovo ovi sanda, oovia vaisipai oiso, nad. Oa oisoa purapaive aue iava airepa ruu piero. Oa toupaiava aue-ia popotepa tou vearoa Alabasta oiso osa aveke. Ipa pie vori ovi oava urioopa. Uva vo ovi keeva, oa iava va kokoeva Jisas kukuearo-ia. ⁴ Uva oearovu oiso ora reopaaepa kasipupaoro, “Apeisi o vao ropi ragapae korovo ovi? ⁵ Ari uvuipaoi ra va-ia monia vai oueve korovo ovi vo peva vovoto kina (K300), ra oai vateeve voeaopa apota irara.” Uva ora reopaaepa rirovira rutu oirare kasipupaoro. ⁶ Oa iava oiso puraroepa Jisas, “Oirape, ra va puraeve. Eakere oira vovouaro vavata pie ragapata? Vearo pitupitu rutu purapae ragaiapa. ⁷ ✧ Ari ita, apota irara oea toupaveira touvira rutu visii tapo vokiara rutu-ia. Vosa oisi voeapa oaravu tauvaara purasa ruipapata, uva uvuipatai oisi eisi purapasa. Ari ragai viapau oiso visii tapo toupaveira touvira. ⁸ Oira o iria va puraevoi oiso osa uvuioi va purasa. Iria ita ragai iava varaua atoato rovevo ravaavira korovo ovi-ia, auere vava ragai tovasa. ⁹ Oiraopavira rutu visii tavipaaivoi, Vo uvarovu rutu uva Vearo Sipoipo kosi piepaivere vo rasio-ia, ra va-ia vao tapo ora reopaaeve vare rugoopaoro oa puraevoi o-ia riakova ragai-ia.”

Reo Ovoi Purareva Judas, Oiso Ra Jisas Kosi Piereve Keripa Irarapa

(Matyu 26:14-16; Luk 22:3-6)

¹⁰ ✧ Uva iravu voea iava katai tau erao (12) disaipel ro Judas Iskariot ira avaroepa reipa irara iare pris voea ravaavira tavisa, “Visiipa Jisas kosi pieavere.” ¹¹ Uva Judas vo rearo uvuoro roruiva rutu. Oa iava ovoivira rera taviiva aue iava moni. Osa-a eisi osa iava ora rerapa raiva taraaroepa, oiso ra Jisas kosi piereve voea vavaearo iare.

Jisas Tagausapa Vurei Aioreva Rera Voeaaro Tapo Disaipel

(Matyu 16:17-25; Luk 22:7-14, 21-23; Jon 13:21-30)

✧ 13:32: Ap 1:7 ✧ 13:33: Ef 6:18; 1 Te 5:6; Kl 4:2 ✧ 14:1: Mk 11:18 ✧ 14:3: Lu 7:37-39 ✧ 14:7: Diu 15:11 ✧ 14:10: Lu 22:3-4; Jo 6:71 ✧ 14:12: Eks 12:11

12 ✧ Uva vo rovo vokiario-ia Yis Asa Aio aue Bret oa-ia sipsip kakae-ia korusua oisoa puraive. Oa iava vo vokia vao disaipel irara Jisas akeiva oiso, “Ovu-ia viipa ravaavira aioa vai puraiovere Tagausapa Aio Pasova Aio vai?” 13 Uva disaipel-toarei arureva oiso, “Karesi viro urui iare. Vosa iravuva aivarosivere osa uuko ovi vai kaepareve rirova-ia pitokava, ra rera sirova utusi. 14 Uva iravu vo kepaaro koatarovere. Oire ro ira vo kepaaro-a irare oiso purasi, Ro-ia Tisato ira oiso puraroi, Ovu-ia ragai vo tugiario epao tavete tugi uva Pasova Vurei aioavere disaipel irara oaa tapo? 15 Uva vei kareke pierevere riro tugia oa toupai ravaavira vo viaria-ia. Uva voa aioara ravaasivere vigei rutupa.” 16 Uva disaipeltoarei karesi viropa urui iare. Uva va kekesiva vao oare Jisas taviroepa. Oa iava voa Pasova Vurei vatatoposiva.

17 Uva vokiariovi pouro viropa Jisas ora katai tau erao disaipel. 18 ✧ Oa iava aiopaiva osa Jisas voeare oiso puraroepa, “Oiraopavira visii tavipaa, Iravu visii iava ira ragai kosi pierevere oearovupa.” 19 Oa iava vovouisiro rutu vavataepa voeare sir-aoro. Uva voea rutu oisi raga puraaepa, “Easi viapau ragai-a?” 20 Oa iava oiso voea tavireva, “Ro katai tau erao iava disaipel, ira vavae roko piere breteva tapi rovu vi-ipooro va-ia ragai tapo, eera-a ira ragai kosi pierevere. 21 Iu, Oirato Oviitoaaro avapa kopiia-ia oiso osa Tugoropa Vuku taviepa ragai iava. Ari ita, siraovira rutu rerapa ira ragai kosi pierevere. Vearopai ita vosa viapau aakova rera kavau rovo-evori.”

Vo Jisas Komunion Aio Vatareva Disaipelpa

(Matyu 26:26-30; Luk 22:15-20; 1 Korin 11:23-25)

22 ✧ Oire vo osa aiopaiva uva Jisas bret oureva va-ia vearo vaisi purasa. Uva va puteputeoro vara vatareva voeapa oiso puraoro, “Ieta, vao outa ragai iava vavaa.” 23 ✧ Oa iava kap-ia wain karo oureva va-ia vearo vaisi purasa. Uva

voea vatareva va. Oa iava voea rutu ukaioepa oira iava. 24 ✧ Uva oiso voea tavireva, “Eira ragai iava revasiva iria paruevere ragai iava vo osa kopiira voea rutupa oirara Pauto vaaro Reo Ovoi oirao pieoro. 25 Oiraopavira ita visii tavipaavo, Viapau oiso ra vorevira ita vao-ia wain ovi ukaioravere. Ari vo raga uva airepa karova-ia ukaioravere utupau vo Pauto vo Saraaro-ia.”

26 Uva iriavu-ia eraeapa erava. Oa iava ipaaepa Oliv Kovo Pukui iare.

Jisas Pita Tavireva Oiso, Ragai Taearivere

(Matyu 26:31-35; Luk 22:31-34; Jon 13:36-38)

27 ✧ Uva Jisas voeare oiso puraroepa, “Ragai arova toritavere ragai raga kavuoro, uvare oisi ita va iava rigatoiva vo Pauto vo reoro-ia oiso, ‘Pauto sipsip ragui tokipato uporevere ra rerare rorooro sikaa viro sipsip ragui.’

28 ✧ Vo osa kopiia oaa iava toreoro visiipa iraravere Galili iare.” 29 ✧ Uva Pita rerare oiso puraroepa, “Vosa voea rutu varaaro oirao pie vovouro vuripere viipa, eagara osa ragai vaaro oirao pie vovou viapau oiso ra vuripe.” 30 Uva Jisas rerare oiso puraroepa, “Oiraopavira rutu vii tavipaavo, Vo osa kookai touvira erao piepa gau purarevere vo vokiario, ovusa vo peva purari ragai vaisiario ora taeapaoro.” 31 Uva oisi-a oiso osa iava Pita goruvira rutu rera tavitavipareva oiso, “Viapau rutu. Asi vii tapo kopiiravere, vo rara viapau vii vaisiario taeaa.” Uva voea rutu disaipel oea oisi raga puraaepa oiso osa puraroepa Pita.

Jisas Vaaro Variria Oa Purareva Getsemani

(Matyu 26:36-46; Luk 22:39-46)

32 Uva avaaepa aue iare Getsemani-ia. Oa iava rera voeaaro disaipel tavireva oiso, “Vovio pautatera osa avara variri rovosa.” 33 Uva Pita vase tapo avaroepa voea Jems ora Jon. Oa iava rovooroepa rirovira rutu siraooro osa vovouisi rerare

✧ 14:18: Mk 14:44-45 ✧ 14:22: Mk 6:41, 8:6; 1 Ko 11:23-25 ✧ 14:23: 1 Ko 10:16 ✧ 14:24: Eks 24:8; Hi 9:20
✧ 14:27: Sek 13:7 ✧ 14:28: Mk 16:7 ✧ 14:29: Jo 13:37-38 ✧ 14:34: Jo 12:27

vavataepa rutu. ³⁴ ✧ Uva voea tavireva ita oiso, “*Ragaire sopaua rirovira rutu vavatae siraooro. Osiraoa vao oisi rutu sovoa, oa iava kopiirai vao-ia. Vo tou rovopaoro uutupata.*” ³⁵ Uva gare visivi avapaoro gerevira koveroepa rasiua arore. Uva voa variroepa oiso ra rera-ia puteve vao tavaka vuuta. ³⁶ ✧ Uva oiso puraroepa, “*Aite. Vosa ruipapau ra ragai iava o kap verari iria agasioi rutu aue iava siraoa vo vavataaro. Uva viapau uvuipau ra ragai vo ruipaaro sirova utuu. Viapau. Ari vii raga vo ruipaaro sirova utuu.*”

³⁷ Uva voreroepa voea kekesa osa uusipaaepa. Uva Pita-re oiso puraroepa, “*Saimon. Eari uusipauiei? E viapau uvuipauiei ovuutavi-ia tokisa?*” ³⁸ ✧ Uutupata ora variripata. Teapi kokarapa vovouro visii iare uriope visii kove piesa. Ari ita, vovouisiro oavisii ruipapai oiso ra ragai tapo touta, osa varauraro oavisii raga visii iava raveravepai.”

³⁹ Uva voreroepa ita varirisa. Oa iava oiso raga ita variroepa. ⁴⁰ Uva ita voreroepa voea kekesa osa uusipaaepa, uvare rura iraopaiva rutu. Uva viapau reoavi vai ra oai iava rera aatoive.

⁴¹ Uva ita, vo peva piepa vuuta-ia voreroepa rera ita. Uva voea tavireva, “*Touvira uusipatai reareapaoro? Oire uvuta! Vuuta-a vao tugurarei oa-ia Oirato Oviitoaaro kosi piepai vo vuri vovou irara vavaearo iare.*” ⁴² Toreta ra avavio. Ro keketa ira ragai kosi pierivoi. Ira-a ro ira urioroi.”

Jisas Kosi Piereva Judas Keripa Irarapa Oiso Ra Rera Kortuive
(*Matyu 26:47-56; Luk 22:47-53; Jon 18:3-12*)

⁴³ Uva Jisas touvira reoreoparoepa, ovusa pouro viropa Judas, iravu ita voea iava voeao katai tau erao (12). Ira riro irara tapo urioroepa auerova kakuara ora toorioara, voeao oea aruiva rovopa irara pris irara ora Reo Taisi-ia tarai irara, ora oira vasi irara. ⁴⁴ Uva oisi-a oiso osa voea ravaavira tavireva oiso, “*Ro irava uugaaparai, ira-ia pitu ovoita rerava avasa.*”

⁴⁵ ✧ Uva urioroepa Judas rera iare ava ovoiro oiso purasa, “*Tisa.*” Oa iava rerava uugaa ovoiroepa. ⁴⁶ Oa iava rera-ia pituiva rera rauoro.

⁴⁷ Uva iravu ruvara-ia toupaveva ira toorio gororeva. Uva Rovopato Pristo reraaro kovopato iava uvareoua pakoreva voua toero. ⁴⁸ Uva Jisas voeare oiso puraroepa, “*E oiso rutu ragaire taraapata osa kavirupato? Oa iava toorioara kaepata ora aue kakuara vo ragai-ia pitusa?*” ⁴⁹ ✧ Ari ita, siposipopaavora vokiara rutu-ia visiipa vo Tugoropa Kepa-ia. Uva eakepa viapau voa ragai-ia pitu asatavora? *Oire uva va-a eva oa iava vearopai ra va vao Tugoropa Rigato oirao pieve vao oa pura piropa vo ragai-ia.*” ⁵⁰ ✧ Oa iava voeao disaipel rera arova tori ovoiiva.

Vo Viovokoto Torireva Gapuvira

⁵¹ Uva iravu viovokoto Jisas sirova uturoepa ira varoa-ia tuuparoepa. Uva rera-ia pituiva. ⁵² Oa iava varoa iava vase ovoiro gapuvira raga torireva rera ita.

Jisas Rovirieiiva Kaunsel Irara Osireiario-ia
(*Matyu 26:57-68; Luk 22:54-55, 63-71; Jon 18:13-14, 19-24*)

⁵³ Uva Jisas-va avaaepa Pristoa iare ro Rovopato, vo uva ora gurupaaepa pris irara voea reipa irara, ora voeao oira vasi irara, ora Reo Taisi-ia tarai irara. ⁵⁴ ✧ Uva tauaivi Pita rera sirova uturoepa. Oa iava rera tapo koataroepa vo Rovopato vo tugiara, oa reoarova oisoa toupaveva rera vo kepaaro-ia Pristo. Uva polis irara tapo pauparoepa eto kasi-ia tuituipaoro.

⁵⁵ Oire uva reipa irara pris irara oearovu reipa irara Jiu iava oeara ora reoreopaaepa oiso ra Jisas togapaive oara iava reoara vai, auere ra rera kopii pieve oara iava. Uva taraa ragapaiva. ⁵⁶ Ari ita, oearovu riro irara rera togapaiva oreorovu-ia kuuvu reoro rera vo kovoaro iava. Uva viapau oiso vaea reoro-a. Osa-a eisi iava viapau oreoi puraiva vao oiraopa reo vai rutu. ⁵⁷ Uva va-a vao isivaaro iava

✧ 14:36: Ro 8:15; Ga 4:6; Jo 5:30 ✧ 14:38: Lu 11:4; Ro 7:23; Ga 5:17 ✧ 14:45: Mt 23:7 ✧ 14:49: Ais 53:7; Lu 19:47 ✧ 14:50: Sam 88:8; Mk 14:27 ✧ 14:54: Jo 18:18 ✧ 14:58: Jo 2:19; Ap 6:14

oearovu torepaaepa oiso kuuvupasa oiso-ia, ⁵⁸ ✧ “Easi oiso rera uvuiova osa oiso puraroepa, *Avoeao, vao Tempel pakoavere oa puraiva vavaeara iava. Ra vorevira vo kepa paua ita vo pevavi raga-ia voki. Vo kepao oa viapau uvuipaoi ra vavae-ia oira paureve.*” ⁵⁹ Uva ita, viapau vaea reorovi-a varao oara purapaiva rerare.

⁶⁰ Uva Rovopato Pristo toreroepa voea vuutaro-ia. Oa iava Jisas akereva oiso, “E reasipauvei vo reo eva aato arapa, raa? Apeisi vo reo-a eva oa-ia vii togapaivoi?” ⁶¹ ✧ Ora uru pie ragapaoro viapau oiso rera vo reoaro pukopareva.

Oa iava Jisas akereva rera ita Rovopato Pristo, “Easi vii avu-a Ropoto Krai Pauto Reraaru rutu. Ro Oviitoaaro ira-ia vuu-rapa vaisi purapaioveira?” ⁶² ✧ Oa iava Jisas rera vo reoaro pukooro oiso puraroepa, “*Ragai rutu vao-ia. Uva Oirato Oviitoaaro ragai ragoa kekerivera osa paura vo oirapapa varata-ia Pauto vaaro ira-ia riroa gorua toupaveira. Ora vo osa rukuta kouro sovara-ia voreravere vova vuvuiua.*” ⁶³ Oire uva oisi-a eisi osa puraroiva Jisas, Rovopato Pristo ora rera iava kuvupato karikarioro kasipuroepa rutu oiso puraoro, “Uva aa vo reore tarapai toga reo?” ⁶⁴ ✧ Ari rera uvutavo oisa Pauto tovipare! Uva apeisi vovoupatai?” Oa iava voea rutu katai reo puraoro rera iava vaseiva oiso ra rera kopii pieve.

⁶⁵ Uva oearovu rerapa rui vikipaaepa. Uva rera puaro tavuruoro rera tapata-papaoro rerare oiso purapaaepa, “Taviu, irouto vii tapare?” Oire uva va-a vao oa iava polis irara rera taparakopaiva.

Pita Jisas Taeareva

(*Matyu 26:69-75; Luk 22:56-62; Jon 18:15-18, 25-27*)

⁶⁶ Uva Pita otugivivu-ia toupaveva reorovi. Uva Rovopatoapa Pristo oiraaro kovopava urioopa ⁶⁷ ✧ Pita kekesa osa tuituiparoepa. Oa iava rerava vurapaoro rerare oiso puraopa, “Easi vii vai tapo-a iravu Jisas reraaro ro vova Nasaret-ia.” ⁶⁸ Oa iava taeaparoepa oiso purapaoro, “Viapau taraiparai vao-ia

oare oisi purapauvei.” Oa iava kosiro viropa rataoa riaaro iare. Uva kookai kokorokureva. ⁶⁹ Oa iava ita rera kekeoro voeao tavieva oira o kovopava oea rera ruvara-ia toupaveva, “Easi iravu-a ro voea iava.” ⁷⁰ ✧ Oa iava ora taearoepa ita.

Oire uva gare visivi rerare Pita oiso purapaaepa, “E auoro. Easi vii-a iravu voea iava, uvare vii-a ita Galili iava.” ⁷¹ Oa iava ora rerare vuri reo purareva goruvira rutu ora takauoro oiso puraoro, “Avoeao, viapau rutu taraiparai eera-ia ira iava ragaire eisi purapatai.” ⁷² Uva kookai erao pie gau purareva. Oa iava Pita ora rugoo pieroepa Jisas vo reoaro, vo reo oa iava rera tavieva Jisas, “*Kookai touvira erao piepa gau purarevere vo vokiaro ovusa vo peva purari ragai vaisiario taeapao.*” Uva ora rugoo pieoro vo reore Pita gau ovoireva rirovira rutu.

15

Jisas Sipoiva Pailat Ruvara Iare Ro Rom Gavman Iava Rera
(*Matyu 27:1-2, 11-14; Luk 23:1-5; Jon 18:28-38*)

¹ ✧ Uva vikipakou rutu ora reopaaepa reipa irara pris irara, ora Reo Taisi-ia tarai irara, ora oira vasi irara, ora voeao rutu Kaunsel irara ora reoaepa. Oa iava Jisas tuukeiva. Uva voava rera ivuoro avaaepa Pailat iare Jisas vatesa rerapa. ² Uva Pailat rera akereva, “E vii-a Jiu reraaro king, raa?” Uva Jisas rera aatoreva, “*Tu. Eisi osa purau.*” ³ Osa iava riroara rutu-ia reoara Jisas togaiva pris irara. ⁴ Oa iava Pailat vorerivira ita rerare oiso puraroepa, “E reasipau voea aato arapa? Oire uvuri. Easi riro reoro-ia vii togapaivoi.” ⁵ ✧ Osa Jisas viapau reoparoepa. Oa iava Pailat tavetave iraopareva.

Vo Jisas Vatoreva Rera Kopii Piesa
(*Matyu 27:15-26; Luk 23:13-25; Jon 18:39-19:16*)

⁶ ✧ Vo osa Tagausapa Vurei vao Pasova pura piro ra oisoa iravu tuukepato karupareve Pailat voeapa ro irapa ruipa-paave rera kosi piesa. ⁷ Oire uva

✧ 14:61: Ais 53:7 ✧ 14:62: Dan 7:13 ✧ 14:64: Lev 24:16 ✧ 14:67: Mk 1:24 ✧ 14:70: Ap 2:7 ✧ 15:1: Mt 5:22; Jo 18:28 ✧ 15:5: Ais 53:7 ✧ 15:6: Mt 27:15; Jo 18:39

iravu ro-ia Barabas ira toupareva oevu tapo tuukepa irara voeao-ia oea gavman oaiveva ora upopaoro iravu kopii pieiva. ⁸ Uva poua viropa Pailat ruvara-ia rera aresa oiso, “Vo pitupitu purari oiso osa vara purapariveira.” ⁹ Uva Pailat oiso puraroepa, “E oiso vovoupatai ra rera karua visiipa ro Jiu reraaro king?” ¹⁰ Ari ita, rera Pailat voeao-ia tarairoepa oiso osa oisoa Jisas vo goruaro riiriipaive. Oa iava Pailat-pa rera vateiva Jisas. ¹¹ ✧ Uva reipa irara pris irara oearovu rutu vovouaro kasipu piepaiva, oiso ra aue Barabas karureve voeapa. ¹² Oa iava Pailat voea akereva ita, “Eake vai purapaa visiipa ro-ia ira vaisipata oiso, Jiu reraaro king?” ¹³ Uva rirovira ora reoaepa, “Ae! Rera tapata evao parikou-ia!” ¹⁴ Uva Pailat oiso puraroepa, “Eake rutupa? Eakea vuri-a oa purarevora?” Oa iava ita voea rutu rirovira ita oiso puraaepa, “Ae! Rera tapata evao parikou-ia!” ¹⁵ ✧ Uva Pailat oiso vovouparoepea ra voea rutu vovouaro roru piereve. Oa iava ro Barabas karureva voeapa. Oire uva Jisas vatereva oearovupa. Oa iava rera raga ro vopapaoro rera iava taru vasereva voeapa, oiso ra rera tapaive vo evao parikou-ia.

*Vo Upo Pura Irara Jisas Akaipa Pieiva
(Matyu 27:27-31; Jon 19:2-3)*

¹⁶ ✧ Oa iava upo pura irara rerava koataaepa gavman vo kepaoro-ia, okepa oisoa vaisipaive oiso, Pretoriam. Uva voa ora guruaepa voea rutu upo pura irara. ¹⁷ Uva Jisas tuuiva varoa-ia revasipa varo, ora kukuvaipa puraiva rokarokapa iro iava. Oa iava rera kukuvaiva va-ia rera turaro pieoro kuuvuvira. ¹⁸ Uva rerare oiso puraaepa avivikevira, “Riro kaekae-vira turarovira touri vii vao Jiu reraaro king!” ¹⁹ Oa iava aue-ia pito tapoko rera ragaiva rera kukuearo. Osa ita rera-ia rui vikipaaepa rerare taku viropaoro kuuvuvira. ²⁰ Uva voa rera tovi rovopaivoiva, revasipa varo veraiva rera iava. Oa iava rera vaaro rutu-ia rera tuuiva vorevira. Uva rerava avaaepa rera tapasa.

*Jisas Tapaiva Vo Evao Parikou
(Matyu 27:32-44; Luk 23:26-43; Jon 19:17-27)*

²¹ ✧ Oire uva Saimon ro vova Sairini, Aleksanda vaio ora Rufus aitearo ira uri-oroepa uvavuva. Uva rera aruiva goruvira evao parikou kaesa vao Jisas vaaro.

²² Uva avaaepa uvavure voa vaisiario Golgota-ia. Oa porearo oiso toupaveira, Kukue Keru Pukui. ²³ Oa iava rera vateiva wain ovi va uvareoro oavu tapo itakopa ovi, oiso ra ovirei rutu-ia ukaioro. Vo osa vo ovipa reasiroepa. ²⁴ ✧ Oa iava rera tapaiva evao parikou-ia, vo osa rera varaaro-ia varoara ora roo pieaepa ora voeapa. Oa iava varare satu visiko purapaiva.

²⁵ Aue-ia vo resura vatara vuuta-ia (9 klok) vokipaua, ovuuta-ia rera tapaiva.

²⁶ Oa iava vo vaisio rigatoiva oa vituaro iava rera tapaiva oiso puraoro, JISAS KING OAIVE JIU. ²⁷ Uva rera tapo aitereivu tapaiva kavirupatoarei oiso-ia, iravu oirapapa varata iava, ari iravu koike varata iava. ²⁸ [Va vao Tugoropa Vuku iava vo rigato oa oirao pieiva rera-ia va karekeoro, uvare oiso purapapeira, ‘Oa-ia oiso rugooaepa, Iravu ro vuri irara iava rera.’]

²⁹ ✧ Oire vo osa oearovu rera-ia putepaoro rerare kukue pikupikupaoro oiso purapaaepa, “Aika, ari vii-a vao viigoa Tugoropa Kepa pakosa auepauera. Oire vo kepa vorevira paupari vo peva-ia aue voki! ³⁰ Oire ora tauvau ra evao parikou iava varau!” ³¹ ✧ Uva pris irara reipa irara, ora Reo Taisi-ia tarai irara tapo rera akaipa piepaiva rerare oiso purapaoro, “Ia, ari oearovu oisoa tauvapareve. Uva viapau oiso ra oisi ora rera raga ora tauvaro. ³² Oire vosa vii oiraopatoa rutu Ropoto Krai Pauto reraaro vii Isrel reraaro King, oire varau evoava evao parikou. Ra vii oirao pieio va iava!” Vo osa vaitereo tapo aiterea tapo rera tapaiva rera akaipavira reopasiapa.

*Jisas Kopiiroepa
(Matyu 27:45-56; Luk 23:44-49; Jon 19:28-30)*

✧ 15:11: Ap 3:14 ✧ 15:15: Jo 19:1, 16 ✧ 15:16: Ap 10:1 ✧ 15:21: Lu 23:26; Ro 16:13 ✧ 15:24: Sam 22:18
✧ 15:29: Sam 22:7; Jo 2:19 ✧ 15:31: Sam 22:8

³³ Oa iava ravireopa vuuta-ia (12 klok), ravireo utoroiva, rupa rovoepa voeare aue-ia rekasisa vo peva vuuta (3 klok) vokiarovi vo taere rutu-ia vao. ³⁴ ✧ Oa iava vo peva vuuta-ia rirovira oiso puraroepa Jisas, “*Eloi, Eloi lama sabaktani.*” Oa vao porearo oiso purapapeira, “*Pautoa oaa, Pautoa oaa. Eakere ragaivi kavuri?*” ³⁵ Oa iava rera oisi uvuiva voeao oea toupaiava rera ruvara-ia. Oire uva oiso puraaepa, “Uvuta. Keeraroi Ilaija-re.” ³⁶ ✧ Uva iravu ikaureva iruta rupu piesa aue-ia uureopa viniga ovi. Oa iava evao rao-ia vo ovi vatepareva rerapa Jisas oiso purapaoro, “Tue rovota osa Ilaija rera rere piesa urio rovoro pasi.” ³⁷ Uva Jisas rirovira gauoro vovouisi vikireva kopii ovoiro.

³⁸ ✧ Osa riroua varoua Tempel ratao-ia kotovira touua, oua vurita piropa varei puraoro vova Pauto vo topisiaro viara iava rovoepa vore rasiuaaro. ³⁹ Oa iava ro ira oisoa katai vovoto (100) viurupa irara tokipareve rera Jisas eveireva vosa kopii ovoiroepa. Oa iava oiso puraroepa, “Oiraopavira! Oviitoaaro Pauto eera-a!”

⁴⁰ ✧ Uva riakora tapo toupaiava voa rerava vurapaoro tauaiava. Uva aue tapo toupaeava vao Maria aue iava Makdala ora iriavu ita Maria Jems aakoaro ro avaioto, ora Josis, ora Salomi. ⁴¹ Uva voeaa voeao oea rera oisoa sirova utupaave rera tokipaoro vo osa toupareve Galili, ora airovu riro riako rutu airoa tapo rera sirova utuaepa Jerusalem iare.

Aveke Rikui-ia Jisas Tovoiva
(*Matyu 27:57-61; Luk 23:50-55; Jon 19:38-42*)

⁴² ✧ Uva vo ovaiarovi vo vokio ovokia oisoa vaisipaive, Aio Ravaapa Voki vo vokio iare Sabat voki. ⁴³ ✧ Ovokia-ia uriroepa Josep vova Arimatia ro torevoko vovouto Kaunselto. Ro ira oisoa Pauto vo Saraare tapo rugorugoooro vare tuepaoro. Ira Pailat iare uriri asavira avaroepa. Uva Jisas kopiire rera arepareva. ⁴⁴ Oa iava Pailat rirovira rugorugoooroepa, uvare ikauvira kopii ovoiroepa Jisas. Uva ro ira oisoa katai vovoto (100)

viurupa irara tokipareve rerare keeroepa Pailat. Oa iava rera akereva, “E kopiioe Jisas?” ⁴⁵ Uva viurupa irara tokipato vo taviaro uvureva oiso, Kopiioe. Oa iava Jisas iava varaua vaterava Josep-pa. ⁴⁶ Oa iava rera Josep ouavu vorireva varoua popoteua. Oa iava Jisas rere piereva rera tavurusa va-ia varoa popotea. Oa iava rera tovoreva aveke rikui-ia, oa ravaavira teka ragaiva rirova-ia aveke. Uva vo rikui iare iriavu rirova aveke perireva iria-ia vo riku riaaro ivitasa. ⁴⁷ Uva vao isivaaro iava Maria Makdala vairei ora iriavu ita Maria Josis aakoaro airea tapo vooa kekeereva vo uva Jisas tovoiva.

16

Jisas Vorevira Toreroepa Tova Iava
(*Matyu 28:1-8; Luk 24:1-12; Jon 20:1-10*)

¹ ✧ Oire uva Sabat voki isivaaro iava Maria Makdala, ora Maria aue Jems aakoaro ora Salomi airoa vearo geesipara voriiiva, oiso ra varava avaave Jisas varaaro kipusa. ² Vo vokipakou rutu-ia vo vokio-ia rovopa voki wik iava oia-ia avaaepa tova urui iare. Vo ovusa ravireo kaeparo viropa. ³ ✧ Oa iava ora akeakepaaepa vooa oiso, “Esa, irou vai vigeipa vooa aveke veravere vova rikui riaaro iava?” ⁴ Uva voava vurapaiva tuupavira. Oa iava ore rirova aveke vura ragaiva iria voava peri ovoio viropa. ⁵ Uva koatapaaepa rikui-ia. Uva vooa iravu kekeiva viovokoto ira oirapapa varata-ia pauparoepa popotetoa-ia kuvupaoro. Oa iava ropeaepa.

⁶ Uva vairo tavireva oiso puraoro, “Opeita uriripata. Jisas ro vova Nasaretia, ro ira kopii pieivora, irare taraapatavoi ita, ira vorevira toreroi. Viapau oiso vo touparevoi. Keketa. Vo uva ita rera tovoivora. Uva viapau. ⁷ ✧ Oire voreta disaipel tavisaa rera voeaaoro Pita tapo. Ira ita iraroe eisi Galili-ia. Uva vooa rera keketavere oiso osa visii tavirevora.”

✧ 15:34: Sam 22:1 ✧ 15:36: Sam 69:21 ✧ 15:38: Hi 10:19-20 ✧ 15:40: Sam 38:11; Jo 19:25 ✧ 15:42: Diu 21:22-23 ✧ 15:43: Ap 13:50, 17:12; Lu 2:25, 38 ✧ 16:1: Lu 23:56; Jo 19:39 ✧ 16:3: Mk 15:46 ✧ 16:7: Jo 21:1-23

⁸ Uva rikui iava torioro voreaepa osa rikerikepaoro ora ropepaoro tapo. Uva viapau oiso oearoiva ora reopaaepa, uvare rirovira uriripaaepa.

Jisas Ora Karekeroepa Maria Iare O Vova Makdala
(Jon 20:11-18)

⁹ ✧ Uva toreroepa Jisas vokipakou-ia avitoava rovopa voki rupaaro iava vo wik iava. Oa-ia Maria o vova Makdala iriare ora karekeroepa rovovira. O iria iava erao vatara sigureva aue tugara. ¹⁰ Oa iava voea tavitavisa kareopa voeao oea oisoa rera tapo toupave. Vo osa gau eraro-ia gaupaoro gaupaiva. ¹¹ Oire vo osa oisi uvuiva oiso, Vorevira tootooro toreroi, oa iava rera kekeeva. Uva viapau oiso oira vo reoaro oirao piepaiva.

Jisas Ora Karekeroepa Disaipeltoarei Iare
(Luk 24:13-35)

¹² Oire va isivaaro iava vaitereore ita ora karekeroepa pisavira aiterea raiva-ia vokapasiva. ¹³ Oa iava va iava voeapa tavitavisa karesiepa. Uva ita, viapau oiso vaiterei vo reoroaro oirao piepaiva.

Jisas Katai Tau Katai Siporeva Voraro Ruture Aueva Rera Vo Goruaro
(Matyu 28:16-20; Luk 24:36-49; Jon 20:19-23)

¹⁴ ✧ Oire uva voea-ia katai tau katai (11) iare ora karekeroepa osa aiopaiva. Oa iava voeare aveavevira reoroepa aue-ia kaureo rugoo oaive ora aue vavagisi vovouro oaive. Aue iava uvare viapau voeao reoaro oirao piepaiva oea rera kekeiva vo osa toreroepa. ¹⁵ Uva voea tavireva oiso puraoro, “Avata voraro ruture vo rasio-ia Vearo Siposipo iava tavitavisa oirara rutupa. ¹⁶ Ro oirato ira ragai oirao pierevere ra baptaisa oureve, ira a eera ira ourevere Pauto ora rera iare. Ari ro ira viapau oirao pieparevere ira iava viapau oiso opesipaperea rera vaaro vuri vovou. ¹⁷ Uva varao ravaa reesiro toupavere voeao-ia oea oirao piepaiveira oiso-ia, Taraiavere tugara kare sigupasa vo raga ragai vo goruaro-ia, ora pisa

reoro-ia ora reopaavere. ¹⁸ Oea rakoru-ia pituivere, ora itakopara-ia ukaioavere. Uva varei rutu evarei uvuipai oirato kopii pieve. Ari ita, viapau oiso voea vuri piepaivere ita vareo. Oea ita vavaeara oaive tovopaivere voeao-ia upiapa irara voea porete piepaoro.”

Jisas Iparoepa Vuvuiua Iare
(Luk 24:50-53; Aposel 1:9-11)

¹⁹ ✧ Oire uva vo tavitavia vao isivaaro iava Pauto rera ipa pie ovoireva Turaro Jisas vuvuiua iare vo uva pauparoveira oirapapa varata iava Pauto vaaro. ²⁰ ✧ Uva va-a vao oa iava ava ovoiaepa voraro ruture rera iava siposiposa. Vo osa Turaro voea vo siposiporoaro oirao piereva aue-ia ravoto kovoro.

LUK Irapa Reoro Vo Vukuo Iava

Rera-a ro Luk ira oisoa dokta kovo pura-
pareve. Voea iava rera ro Jentael-pa irara.
Uva rera vo rigato purareva aue-ia 60 o 70
yia Jisas vo kavauaro isivaaro iava.

Luk oisoa vokapareve Pol tapo vo
vuutao-ia oa-ia oisoa Pol tapo toupaveve
vo Troas urui-ia (Ap 16:10-41). Uva
vo vuku-a vao oa rigatoreva Pol tapo
toupaoro vo tuukepa kepa-ia (Ap 27:1-
28:16).

Oa iava vo siposipo oa rigatoreva Jisas
iava, oa-ia oiso puraroepa, Jisas ira oiso
rutu oisoa toupaveve vo rasio-ia oiso osa
oirara. Ira siraoa vo vavataaro sovoreva
oiso rutu osa vigei oirara. Ira rirovira
voeao rutupa oisoa siraoparo voeao oiso-
ia, kakae vure, ora vairo raroe riako, ora
voeao apotapa irara, ora voeao upiapa
irara, ora oearovu rutu tapo oirara. Luk
riro reoro rigatoreva variria vo pitupitu-
aro iava (Lu 3:21, 5:16, 6:12, 11:1, 22:32,
23:24-26), ora aue iava Tugoropato Urau-
rato vo kovoaro iava tapo (Lu 4:1-14,
10:21, 24:49).

1. Ira pie reo vao iava oa ora
karekepere, 1:1-4.
2. Vaiterei kavauaro iava Jon Baptais
vaio ora Jisas, ora vo osa riroparoepa
Jisas, 1:5-2:52.
3. Jon Baptais voraro virireva oirarapa
siposipopaoro, 3:1-20.
4. Jon Jisas baptaisreva vo uukova-ia
Jodan. Oa iava avaroepa Jisas raaka
tapi iare vo uva
kokarapato Seten rera-ia kokara-
paroepa, 3:21-4:13.
5. Jisas Galili taere sovora-ia virireva
rera vo kovoroaro ravoto kovoro pu-
rapaoro, 4:14-9:50.
6. Jisas Galili iava avaroepa vore
Jerusalem iare Jeriko urui-ia puteoro,
9:51-19:27.
7. Turarovira koataroepa Jisas
Jerusalem urui-ia ovoioapa wiki-ia

toupasa, ouruia-ia oevu rera kotoiva
evao parikou-ia, 19:28-23:56.

8. Vorevira toreroepa Jisas vo pe-
vapa voki-ia, oa iava ovokivu-ia dis-
aipel irara iare ora karekeroepa ora
oearovu iare tapo, 24:1-53.

Luk Vo Siposipo Rigatoreva Auepa Tiofi- las

¹ Reito Tiofilas, vo tuariri uva oearovu
rovoaera siposipoara rutu rigatooro varao
rutu iava oara karekereva Pauto igei rutu
vuutaaro-ia. ² ✧ Uva voeao gisipoaro
sirova utuaera oea Jisas vo kovoaro
kekeiva ora voea osireiario iava voari
rovoa-ia ora vo vokiara rutu-ia tapo.
Aue iava uvare voea oea oisoa oiso
toupaveve, Pauto vo reoro kosi piepa
irara. Uva voea-a evoea oea igei vateivora
vo siposiporo varao. ³ ✧ Uva oisi-a
eisi osa iava ragai tapo ita vo siposipo
rigatopaavoi, oiso ra viipa reito Tiofilas
va sipoa, vo rara vara rutu vituarore
taraa rovopaavoi vearovira. Ra va iava
torevokovira vara rigatoa oiso rutu osa
tuariri karekepa. ⁴ Eisi osa iava uvuipau
ra vara-ia vearovira taraiu oiso, Oiraopara
varao oara-ia vii siposipoivora Jisas vo
kovoaro iava.

Vo Sekaraia Tavireva Enselto Jon Iava Ira Kavaurovere

⁵ ✧ Vo osa King Herot reiparoepa ro
vova Judia taere-ia, osa vo vuuta-ia oisoa
iravu koruou purapato pristo toupaveve.
Rera vaisiario, Sekaraia voeao iava pris
irara Abaisa voeaaro. Ari o-ia tapo Il-
isabet vatuaava vo sarao iava oira pris
irara voeao Eron voeaaro. ⁶ ✧ Aiterea
vaitereo oisoa torevokovira rutu oisoa
toupasi Pauto osireiario-ia. Uva varao Reo
Taisiro rutu oara oisoa oirao piepasi, ora
varao Pauto vo reoroaro. Oa-a vao oa
iava viapau vuria vai vaiterei-ia. ⁷ Vo
osa viapau vaiterei oviitoa vaiaro, uvare
Ilisabet-a asaova. Oa iava viapau oiso
kakae kavaupao. Uva avuka ragasiapa
kakae kavau asavira.

⁸ Oire uva ovokivu-ia Sekaraia pris kovo
purareva Pauto osireiario-ia vo vuutao-
ia oa-ia oisoa rera voeaaro pris kovo

purapaive. ⁹ ✧ Uvare oisi rera reesi-iva voea vo pitupituario sirova utupaoro, oiso ra Tugoropa Tugi-ia koataparao vao Turaro Pauto vaaro, aue korusu kuparero purapasa. Otugia-a vao oa Rovopa Kepa Lotupa Kepa Tempel sovara-ia rutu oisoa toupave. ¹⁰ ✧ Oire uva vo vuuta vao korusu kupare purapa vuuta oa-ia riro irara rutu Jiu ora guruaepa varirisa ratauva. ¹¹ Uva Sekaraia purapurapato enselto kekereva eravao vatuario-ia oirapapa varata iava, uvare voa rera ruvara iare karekeroepa. ¹² Oa iava voa rera kekeoro rirovira ora sitaroepa. Uva uririparoepa. ¹³ Uva enselto rerare oiso puraroepa, “Sekaraia. Teapi uriripau. Ari Pauto vii vaaro variria uvurevoi. Uva vii tavipaavo oiso, Vii vatuaavaoro Ilisabet veipa oviito oaesii kavavevere. Oa iava oiso rera vaisirivere rara, Jon. ¹⁴ Osa iava vii iava sopaua vearovira touvere ora tapo rorurivere. Ra riro irara tapo roruivere rera-ia ovusa kavauoro. ¹⁵ Ira rei vaisirovere kovopaooro vo Turaro Pauto osireiario-ia. Uva viapau rutu oiso ukaioparovere varao-ia riro gorupara aue wain oviro, vo oviro oara uvuipai oirara kokoro piepasa. Ira-ia goruvira toupavevere Tugoropato Uraurato rera iava sopaua uvui piepaooro vo vuutao-ia vao vo osa aakova kovuaro-ia toupavevere, ora vo osa kavauoro. Uva vukuparovere Tugoropato-ia Uraurato. ¹⁶ Ira riro irara roroiovira soporeparevere voea vova Isrel-ia. Ra Turarore poreave ro voea reraaro Pauto oave. ¹⁷ Ira-ia Tugoropato Uraurato ora gorua toupavevere, ro Uraurato ora vo goruo oarea oisoa Ilaija-ia toupave vo osa Pauto vo reoaro kosi piepareve voari tuariri. Ra iraparo Reitoapa Turaro. Eera oviitoara ira vo aoro rutu vovouaro porerevere ra ora agiagiave ora voea tapo riro kaureo irara. Oire ra va iava vearo rugoo ouive voea torevoko vovou irara vaaro. Ora voea tapo oirara rera voeaaro ravaarevere ra Reitoare Turaro tuevira toupave rera vo kovoaro purapasa.”

¹⁸ Uva va-a vao oa iava Sekaraia rerare

enselto oiso puraroepa, “Uva eake iava oiso puraravere, Oiraopa reo vao-ia? Easi ragai avukaraerao vegei rutu ora riakova oaa.”

¹⁹ ✧ Oire oa iava enselto oiso rera aatoreva, “Ragai-a Gabriel ragoa Pauto ruvara-ia torepairaveira. Ari ita, uva Pauto raga-a ira ragai arurevoi oa iava uriorai vii tavisava vao iava vearo siposipo vii oviitoaaro iava. ²⁰ ✧ Oire uvuri! Vii iava gisipo kapuuevoi, uvare viapau ragai vo reoaro oirao pieparivoi. Ra viapau reopau vo rutu rekasisa, uva vara rutu varao karekepere ragai vo reoroaro oirao pieoro.”

²¹ Oire uva voea rutu oirara rerare tue ragapaaepa Sekaraia oiso purapaooro, “Eake vai karekei Tugoropa Tugi-ia rerare oa iava viapau vigei tavisava kosiro viroi?”

²² Uva va isivaaro iava kosiro viropa. Oa iava viapau voeapa reoara vai vatereva. Uva va iava oiso taraiapa, Easi oavu avu rutu kekerevoi evoa Tugoropa Tugi sovara-ia. Uva vavaea raga-ia voeare reoreoparoepa uvare gisipo rerare kapuueva. ²³ Oa iava Sekaraia vo kovoaro vao korusu purapa kovo opesiepa. Uva vorevira kareroepa ora rera vo uruiaro iare. ²⁴ Oire uva va-a vao osa kakae kovu pura piropa oira kovuaro-ia Ilisabet. Oa iava oisoa toupave vo kovuva vo raga oira vo kepaoro raga sovara-ia vo vavae rutu sovara-ia aue kekira. Oa iava oiso puraopa, ²⁵ “Ari ita, kakae kavau asava ragai. Uva Turaro Pauto ragaipa siraoroi. Oa iava oiso ragai pierevoi ariia veraoro ragai iava oirara rutu osireiario iava.”

Enselto Maria Tavireva Jisas Iava Ira Karekerovere

²⁶ ✧ Uva katai vatara-ia (6) kekira kakae kovuva toupaveva Ilisabet-ia, ovusa Pauto purapurapato Gabriel arureva ouruivu iare vo uruio Galili taere-ia. Va vaisiario, Nasaret. ²⁷ Osa iava avaroepa iriavu iare tavauruva riakova iria reesiiva oiso ra oirato oira oureve. Rera vaisiario, Josep, King Devit aao iraraaro iava rera. Uva oira vaisiario-a, Maria o-ia iria viapau oiratoa vaiva uusiopa. ²⁸ ✧ Oa iava Gabriel oira iare avaroepa. Uva oirare oiso puraroepa,

“Vearovira Maria. Pauto vii viraakopare viipa siraooro. Oa iava Turaro vii tapo toupareveira vii tauvapaoro.”

²⁹ Oire uva Maria vo reo vao uvuevoiva, oirare sopaua vavataepa rirovira rutu oiso rugorugopaoro, Apeisi raga reo-a vao-ia?

³⁰ Oa iava purapurapato enselto oiso oira tavireva, “Maria. Opeita uriripau. Pauto vo vovouaro vearopa vii-ia. ³¹ ✧ Uvuri! Kakaē kovu purapapi vii-ia rara, ra iravu kavauri kakaeto ira vaisirivere oiso, Jisas.

³² ✧ “Ira turarovira toupareverea. Oa iava oiso rera vaisiiverea, Pauto Oviitoaaro ro oiso viara-ia. Oa iava Pauto turarovira rutu rera tovoreverea oiso rutu osa rera aautoaaro King Devit. ³³ ✧ Ira taru Jekop voeaaropa Jiu-pa irara turaroparoverea vokiara rutu-ia. Ra rera vaaro tokia viapau oiso opesiperea.”

³⁴ Oa iava Maria rerare enselto oiso puraopa, “Uva apeisi ragavira karekepere va vao-ia, uvare oira ou asavira toupaaivoi.”

³⁵ Oire uva enselto oira vo reoaro pukooro oiso puraroepa, “Ari! Tugoropato Uraurato ira vii iare uriopa, vo osa Pauto vo goruaro vii ruuve. Eisi osa iava rera reraaro kakaeto kavaurivere rara utupavira. Uva va-a eva vituaro iava oiso rera vaisipaivere oiso, Roroio Vovoutoa Rutu Pauto Oviitoaaro.

³⁶ “Uvuri! Easi Ilisabet sarava oara iria avukaopa rutu. Iria-ia kakaetoa epao oira kovuaro-ia. Iriare tuariri oisoa oiso purapaave, Viapau uvuipaori ra kakaetoa vai kavaveve. Ovusa vo voki-ia oira kovuaro-ia kakaē kovuei. Ari ita! Katai vatara (6) kekira oira vaaro oa putevoī. ³⁷ Pauto uvui iraopa auero rutu purapasa.” Uva oisi-a eisi Maria tavireva enselto vo osa vairei reesipareva vaireo airea kakaetoarei kavausa auempaereiepa.

³⁸ Oa iava Maria rera vo reoaro aatooro oiso puraopa, “Ari ita! Ragai-a Turaro oiraaro kovopava. Ira uvuipa ra ragaipa oisi va purareve oiso osa purauei.” Oa iava enselto oira arova avaroepa.

Maria Ilisabet Kekesa Avaopa

³⁹ Oire uva vo vuuta iava vao vo vokia Maria toreoro ikauvira avaopa ouruivu iare pukuiara vuutaaro-ia vo Judia taere-ia. ⁴⁰ Oa iava Sekaraia vo kepaaro-ia koataopa. Uva voa Ilisabet-va vearo voki puraeva. ⁴¹ Uva Ilisabet Maria uvueva osa oirava vearo vokieva. Ovusa kakaeto oira kovuaro-ia toupareva Ilisabet. Uva voa toritoripareva. Oa iava Tugoropatoa-ia Uraurato agasiopa Ilisabet. ⁴² ✧ Oa iava rirovira rutu goruvira reopa oiso puraoro, “Vii-ia riroa viraakoa toupaiivoi Pauto vaaro. Oa vituaro iava vii vo roruaro oriakorovu rutu vo roruroaro-ia putepaivoi. Uva eera tapo kakaeto vava touparevoī iraei vii kovuaro-ia. ⁴³ ✧ E apeisi vai ragai iare taveteivoi Turaro aakoaro. Asi viapau riro vaisivavi-a ragai? ⁴⁴ Ari ita! Vii uvuavoī ovusa ragaiva vearo vokirivoi vo pou virooro. Oa iava kakaeto ro iraei ragai kovuaro-ia vo uvava ora sitaoro rorurevoī. ⁴⁵ Vii-a vao riakova viigoa roruava toupaiivoi vo rera vo reoaro oira pieoro oiso osa vii tavirevo. Uva oisi oiraopavira vii-ia karekepere.” Eisi osa puraopa Ilisabet oirare Maria.

Erava Maria Oiraaro

⁴⁶ ✧ Maria oiso puraopa,

“Ragai iava sopaua oaa Turaro vaisiario kae piepaivoi. ⁴⁷ ✧ Oa iava ragai reraaro uraurato Pautoa-ia roruparevoī ro ira ragai virivaripareveira. ⁴⁸ ✧ Ragai-a vao rerapa kovopava. Ragai akaipavavi raga ragoapa siraoroi. Vo voki ora vo utupaua uva oirara rutu ragai iava oiso purapaaverea, Pauto oirapa riroa vaterevoī roru. ⁴⁹ ✧ Aue iava uvare riro gorua rutu purare ragai-ia. Rera raga ro Tugoropa Vaisitoa Rutu, ira riro kovo purapareveira. ⁵⁰ ✧ Ira vaaro siraoa voeaopa toupai oea rera rei piepaiveira rerapa avivikepaoro. Oire uva oisi raga ita voeaopa tapo siraparoverea ovii irara ovii iraraaro. ⁵¹ Ira iava vavae-a riro goru kovo purava. Ora voea sikasikareva voea siguoro voea riro kaureo irara oea oisoa ora rei vaisi piepaave ora voea raga. ⁵² Ira reipa irara vaisiario vara piereva voea vaisiario

kae pieoro akaipa vaisi iraravi. ⁵³ Ira voeao sopaaro vuku piepareveira oea iava sopaura ogoepapeira veaoparapa. Vo osa voeao vore piereve riro kotokoto guru irara, vo osa viapau oarai ouive rera ruvara-ia.

⁵⁴ ✧ Uva rerapa kovopa irara tauvarevo vigei vao Isrel, uvare rera vaarore siraoa rugooroe. ⁵⁵ Oiso osa puraroepa vigei aao iraraarore oiso, Ebrahim-pa siraoparaverea ora rera voeaaro utupa irara voari rutu tugurasa utupa vokiro rutu-ia.”

⁵⁶ Maria vo peva-ia kekira Ilisabet tapo toupavea. Oa iava vorevira ora oira vo uruiaro iare kareopa.

Ilisabet Jon Kavaueva

⁵⁷ Oire uva oira vo vuutaaro pou piropa. Oa iava oviito kavaueva Ilisabet. ⁵⁸ ✧ Uva voeao oira vo uruiaro-ia tou irara ora sara irara oea rutu vo siposipo iava vao uvuiva. Vo uvare Turaro Pauto oirapa siraoroepa rutu. Uva va-a eva oa iava oira tapo rorupaiva.

⁵⁹ Uva vo peva vatarapa voki (8) pou piropa. Oa iava vo voki-ia urioaepa rera kakaeto iava rakari verasa rera-ia vo vaisio tovooro, Sekaraia, aiteto vaisiario. ⁶⁰ Vo osa aakova oiso puraopa, “Viapau. Ari vao iava oiso rera vaisipai, Jon.” ⁶¹ Uva oirare oiso puraaepa, “Uvare saratoa vai oara oisi ovaisiei oa oisi toupai, oa iava oisi ruipapauei? Viapau!” ⁶² Oire oa iava vavaeara raga-ia Sekaraia akeiva oiso, “Aa vo vaisio-a vao oa iava rera vaisipai ro-ia vii oviitoaaro?” ⁶³ Uva slet pero arevea. Oa iava vo vaisi vao Jon-pa rigatoreva va-ia voeapa. Uva rirovira rugorugooapaepa. ⁶⁴ Oire uva vo vuuta raga-ia Sekaraia iava gisipo karu ovoio viropa. Oa iava arevuoto rera iava vorevira veaoroepa. Uva va iava Pautoa-ia vuurapa vaisi pura ovoireva. ⁶⁵ Uva voeao rera vo uruiaro-ia tou irara uririaepa. Oa iava vara rutu iava varao vo siposipo viriva vo Judia pukuiro vo taerearo rutu-ia. ⁶⁶ ✧ Uva va iava oirara rutu vo siposipo vao

uvuoro rirovira rutu tavetavepaiva rugorugooapaoro vo ora voea iava sopaura-ia. Uva oiso puraaepa, “Esa apeisi vai ragavira utupaua toupavevere rera ro kakaeto?” Ari ita! Uvare taraipaaepa oiso, Pauto vo goruaro toupai rera-ia.

Sekaraia Oiraaro Erava

⁶⁷ ✧ Oire uva Tugoropato Uraurato Sekaraia sopaaro-ia koataroepa rera vuku pieoro ro kakaeto aitetoaaro. Oa iava ravaa reo purareva oiso puraoro,

⁶⁸ ✧ “Turaro vaisiario-ia vuurapa vaisi purape, ro Pauto Isrel reraaro. Ira vigei oirara tauvasa urioroi ora rera voeaaro. Uvare vigeipa oraivavu purareva oraiva iavirava uvuipaviei ra virivarivira toupape. ⁶⁹ ✧ Uva vova rera kovopatoaaro Devit ira sara iraraaro iava iravu riro goruto oirato tore pierevoi vigei oupasa vorevira ora rerapa vova vuria iava. ⁷⁰ Eisi osa siposiporeva voari tuariri profet irara gisipoario-ia voeao torevoko vovou irara. ⁷¹ Oa-ia oiso puraroepa, Vigei virivaripareveera voeao vavaearo iava oea vigeiva keripaaveira, ora voeao tapo vavaearo iava oea vigeire vuri vovoupaaveira rutu. ⁷² Ira vigei aao iraraarore oiso puraroepa, Visii tauvapaaverea. Oire uva va-a vao Reo Ovoi oare rugooro va oirao piere vigeipa. ⁷³⁻⁷⁵ ✧ Eisi osa puraroepa rore vigei aautoaaro Ebrahim va vao Reo Ovoi puraoro oiso, Vigei vorevira vore ovoireveera voeao vavaearo iava vigeiva keripa irara. Ra va iava rera vo kovoaro purape uriri asavira. Rara avivikepavio rera osireiario-ia aue torevoko vovou purapaoro vokiara rutu-ia.

⁷⁶ ✧ “Oire uva vii-a vao kakaeto viigoa vaisiiverea oiso, Profetato Pauto reraaro ro oiso rutu viara-ia. Viigoa irauvere Turaropa raiva vatatopopaoro. ⁷⁷ Uva oirara rutu siposiporivere voeao rera

✧ 1:54: Sam 98:3 ✧ 1:58: Jen 19:19 ✧ 1:66: Lu 2:19, 51; Jen 39:2; Ap 11:21 ✧ 1:67: Joe 2:28 ✧ 1:68: Sam 72:18 ✧ 1:69: Sam 89:17, 132:17 ✧ 1:73-75: Ro 6:18 ✧ 1:76: Mal 3:1, 4:5

voeaaro. Oire ra vo reoro iava taraiave oiso, Ira taru voea iava vuri vovouro verapareverea voea vorevira oupaoro ora rerapa. ⁷⁸ Aue vituaro iava uvare rirovira vigeipa siraopa vovou

purapareveira Pauto ro vigei reraaro. Osa oiso piepareverea ro ira ora rera iava aviavi piea vatepareverea vigeipa. ⁷⁹ Osa iava voeaopa aviavia vatepareverea oea kopiiia vo goruaro sovara-ia toupaveira voeao rupa vovou irara. Uva vigei koko-toaro torevokoreverea vigei tuvetu-vepaoro. Ra va iava gavaure vovou vo raivaaro-ia vokape.”

Eisi osa puraroepa Sekaraia.

⁸⁰ Oire uva riroroepa rera kakaeto. Uva rera iava varaua ora uraurato goruvira karekeepa. Oa iava vo toureva raaka tapi vo tugurasa uva ora karekeroepa Isrel-pa irara osireiario-ia ro aue Jon.

2

Maria Jisas Kavaueva (Matyu 1:18-25)

¹ ✧ Vo vuuta-ia vao oa-ia King Sisa Ogastas oavu reo ovoi purareva, oiso ra vo voki-ia oirara rutu vieiario vaivaishiario ouive. ² Oire uva rovopa voki rutu-a va vao oa-ia vaisi oupaaepa oirara rutu iava. Ovusa aue Sairinias voa reiparoepa gavmanpaoro vo Siria-ia vo vo voki-ia eva. ³ Uva oisi-a eisi osa iava voea rutu oirara vo urui iare eva voea rutu vo uruiaro torevokoaro avaaepa, oiso ra voea rutu vaivaishiario vieiario ouive voa. ⁴ ✧ Ari ita, Josep-a Devit sara iraraaro iava rera. Oa iava ora rera vo uruiaro iava gare urui avaroepa vao Nasaret vo Galili taere-ia. Oa iava voare vo Judia avaroepa vo King Devit vo uruiaro-ia uva oisoa vaisipaive oiso, Betlehem-ia. ⁵ Uva oira tapo Maria avaroepa voare o iria reesiiva rerapa, oisore ra vaiterei rutu vaisiario tapo ouive voa. Vo osa kakae kovuva toupaveira Maria. ⁶ Uva vo urui raga-ia vao Betlehem urui tovovira toupasiva. Oa iava voa kakaeto kavausa aueopa. ⁷ Oire uva bulmakau

kare vo kepaaro-ia toupaooro rera eera avaiotoa rutu ira kavaueva voa, uvare tavetepa irara vo kepaaro agasiepa. Oa iava voa rera ruueva varoa-ia. Uva voa rera uusi pieeva bokis-ia o iria-ia oisoa bulmakau kare aiopaive.

Purapurapa Irara Ensel Sipsip Tokipa Irara Taviiva

⁸ Uva voa-a vo uva oearovu sipsip tokipa irara toupaveira vo urui vaturo-ia voea vo raguaro tokipaoro vokiaro. ⁹ ✧ Uva Turaro reraaro ensel voea iare uriroepa. Uva voa Turaro vaoro keraria voeare sisikorevira aviaviia. Oa iava rirovira rutu uririaepa. ¹⁰ Uva enselto oiso puraroepa voeare, “Opeita uriripata. Uvuta! Ragai visiipa Vearo Sipoipo sipoavo vao oa oirara rutu roru pie irao-vere. ¹¹ ✧ Vo voki-a vao oa-ia iriavu riakova kakaeto kavauevoi vo King Devit vo uruiaro sovara-ia. Ro ira visii ourevere vorevira vova vuria iava. Eera Krai Turaro ira Pauto oiraraaro tuvetu-vepareverea. ¹² ✧ Uva ora visii vo reesiroaro iava rera vo kavauaro-ia taraitai eisi osa. Uva rera kakaeto keketavere ira ruuevo varoa-ia rera uusi piesa bulmakau kare aiopavaaro-ia bokis.”

¹³ Oire uva voavi ragava riro irara rutu vuvuiua-ia tou irara poua viropa vuvuiua iava vo toupasa enselto ruvara-ia. Oa iava Pauto-ia vuurapa vaisi purapaoro oiso purapaaepa erapaoro, ¹⁴ ✧ “Pauto vaisiario-ia vuurapa vaisi purata vo vuvuiua rutu-ia. Ra gavaure vovou rutu outa vo rasitoa-ia toupaooro visii vao visiigoa-ia rorupareveira Pauto.”

Sipsip Tokipa Irara Jisas Kekesa Avaapea

¹⁵ Oire uva enselpa irara voea arova voreape vuvuiua iare. Oa iava voeao sipsip tokipa irara ora reoape oiso “Irata, ra avavio voare Betlehem-ia. Ra va avu kekepe vao oa karekei voa oa iava Turaro Pauto vigei tavirevoi.” ¹⁶ Oa iava ikavira avaaepa. Uva vaiterei Maria vaio ora Josep kekeiva voa osa voa toupasiva. Ovusa kakaeto bulmakau kare aiopavaaro-ia bokis uusiparoepa. ¹⁷ Uva rera kekeivoiva, vo reo vao taviiva oa

✧ 2:1: Lu 3:1 ✧ 2:4: Lu 1:27 ✧ 2:9: Ap 5:19 ✧ 2:11: Jo 4:42 ✧ 2:12: 1 Sml 2:34; Ais 7:14 ✧ 2:14: Ais 57:19

uvuiva rera iava ro-ia kakaeto vo enselto ruvara-ia. ¹⁸ Oire uva voea rutu oirara vo reo uvuiva sipsip tokipa irara ruvara-ia, oea vo reo-ia rirovira rugorugooapa. ¹⁹ ✧ Vo osa Maria vo reoro rutu varao ora oira sopaaro-ia orirupaeva. Oa iava voa varare rugooapa rutu. ²⁰ ✧ Uva sipsip tokipa irara vorevira kareaepa Pautoa-ia vuurapa vaisi purapaoro. Oa iava rirovira rutu rorupaiva Pautoa-ia vara-ia varao oara rutu uvuiva, ora vara rutu tapo kekeiva oiso osa enselpa irara voea taviiva.

Jisas Vateiva Vaisia

²¹ ✧ Uva vo peva vatarapa voki (8) pou piropa, oa iava Jisas rakari veraiva rera-ia vo vaisio tovo ovoioro, Jisas-pa vaisi. Ari ita, vo osa vo kovutoa-ia pou viro asavira toureva, ovusa enselto vo vaisi iava rera vaisireva.

Simion Vaio Ora Ana Jisas Kekesiva Lotupa Kepa Sovara-ia

²² ✧ Oire uva vo vuuta-a vao oa pou piropa vo avaorei rutu sisigarue piesa oiso osa Moses vaaro Reo Taisi puraepa. Oa iava aiteto avukarei vo kakaeva avasiepa Jerusalem iare Pauto Turaro vatesa rera. ²³ ✧ Oiso osa oisoa rigatoa purapape vo Turaro vaaro-ia Reo Taisi oiso, 'Vosa avaiio kakae kavaveve aakova, oire ra Turaropa Pauto rera vateive rera reesioro rerapa.'

²⁴ Oa iava oiso ruipapasiepa tapo ra pristo koruoua vai tapo purareve vaiterei vo vovouaro sirova. Oiso osa puraepa Turaro vaaro-ia Reo Taisi oiso, 'Viovokotoarei kurue vaio, eke tavaururirei vai uruvaurirei.'

²⁵ Oire uva iravu oirato Jerusalem-ia toupaveva rera vaisiaro Simion. Torevokotoa rutu ora tapo riro aviviketo Pautoa-pa. Ira oisoa rerare ro tueparo ira Isrel-pa irara vorevira ourevere ora rerapa vova vuria iava. Vo osa Tugoropato Uraurato oisoa Simion sopaaro-ia toupaveve. ²⁶ ✧ Ari ita, Tugoropato Uraurato rera tavireva ravaavira oiso, "Viapau ikavira kopiiuvere. Viapau. Ari

Krais keke rovorivere, ira arureva Turaro Pauto vore rasitoo-ia rera voeaaro tuvetuvepasa." ²⁷ Uva Tugoropato Uraurato Simion tuvetuvepaoro koataroepa Rovopa Kepa Lotupa Kepa Tempel sovara-ia, vo osa aiteto ora aakova Jisas kakaeva uriosiepa vo pitupituo purasa osa oisoa purapape Reo Taisi. ²⁸ Oire uva Simion Jisas kavaureva ora rera vavaearo-ia. Oa iava Pautoa-ia vuurapa vaisi purareva rerava oiso puraoro,

²⁹ "O Turaro Pauto. Ro iava vii reraaro kovopato vaseri ra vova avaro, uvare ragai vo vovouaro gavaurevira toupai. Ra va iava vii vo reoro oirao pieri oreoa purariva voari turariri. ³⁰ ✧ Aue iava uvare ragai iava osireitoarei oaa vao kekesivoi oa purarivoi auere vorevira igei ora viipa ousa vova vuria iava. Vaa eva oa iava kopiisa vovouparai. ³¹ Vii vao ravaarivora oirara rutu osireiaro-ia ³² ✧ eva aviavia. Oaa vao aviavia vateparevere vo osararovu rutu vo rugorugooaro karupasa, oiso ra vii vo raivaaro-ia taraiave. Ra va iava vii voeaaro Isrel riro vaisi ouive."

³³ Aitetoarei ora aakova rirovira rutu rera-ia Simion tavetave iraopasiva vo reo iava vao oa purareva. ³⁴ Oire uva Simion voea vatereva viraakoa. Oa iava Maria tavipareva oiso,

"Uvuri! Ro-ia kakaeto ira oearovu rutu Isrel-pa irara kove pierevere ora riro irara tapo tore pierevere tapo. Ra oiso toupaveve, Reesia Pauto vaaro. Uva riro irara rutu rera takaupaivere rara. ³⁵ Eisi osa iava riro irara varaaro rugorugooara roroiovira karekepere, [Uva iravu toorio ira avuavaro oiso toupaveve osa siraoa ira vii sopaaro togarevere.]"

³⁶ Oire uva iriavu profetava riakova toupaveva voo. Oira vaisiaro, Ana oia Fanyuel oviivaaro ro vova Asa-pa irara. Iria erao vatara (7) ivaro-ia vatvato tapo toupaveva. Oa iava kopiiroiva, rera isivaaro-ia avukaopa rutu raroevira.

✧ 2:19: Lu 2:51 ✧ 2:20: Mt 9:8 ✧ 2:21: Lu 1:31, 59 ✧ 2:22: Lev 12:2-6 ✧ 2:23: Eks 13:2, 12 ✧ 2:26: Sam 89:48 ✧ 2:30: Ais 52:10 ✧ 2:32: Ap 13:47

³⁷ Uva vo peva vatara tau vo resura (84) ivaro-ia oira vaaro oa-ia tuguraopa. Uva viapau oisoa Tugoropa Kepa Tempel kavupaeve. Ari ita, oisoa aioara kavupao katai rugoo purapasa variripaoro, uvare oisoa Pauto vo kovoaro-ia pitupaeve vo vokiara ora tapo ravireo-ia. ³⁸ Oire uva vo vuuta raga-ia vao urioopa Pautoa-ia vearo vaisi purasa. Oa iava oira tapo siposipoeva rera iava ro kakaeto voeapa oirara voeao oea oisoa Pautoa-re tuepaave, oiso ra Jerusalem vore piereve ora rerapa.

Josep Nasaret Iare Kareroepa Vorevira

³⁹ Oire uva vara rutu varao puraiva oiso osa Pauto vaaro Reo Taisi puraepa. Oa iava ora voea vo uruiaro iare vorevira kareaepa vao vo Galili taere-ia gare uruivi Nasaret-ia. ⁴⁰ ✧ Uva kakaeto riroroepa goruoro rutu. Oa iava vearopa tarairo rera-ia karekeepa. Uva Pauto vaaro tapo viraakoa toupaiiva rera-ia.

Viovokovira Toupaooro Jisas Lotupa Kepa Tempel Sovara-ia Toupareva

⁴¹ ✧ Jisas aitearo avukarei ipasiepa ovokivu-ia Jerusalem iare, vao iare Tagausapa Vurei aue Pasova, oa oisoa purapa piro vo ivara rutu-ia katakataivira. Ra Pauto vaarore siraoa oisoa rugorugoopaave vorevira vo osa voea tauvareva Isip iava voea kosi pieoro. ⁴² Uva Jisas katai tau erao (12) ivaro-ia uvuiroepa. Oa iava vo voki vao vo pitupituario sirova utuaepa Pasova Aio purapa voki. ⁴³ Uva vo vokiroa varao Pasova Aio purapa vokiro oara opesieiva, vorevira kareaepa. Ovusa Jisas viovokoto voa raga touvira toupareva Jerusalem-ia. Uva aitetoarei viapau rera-ia taraiipasiepa vo osa touvira voa toupareva. ⁴⁴⁻⁴⁵ Uva oiso keapasiepa, Oearoi tapo vokapare. Oa iava riro sita rutu purasiva rera kavuoro. Oire uva va iava voeao vuruvuru-ia vate irara oesi ora sara irara vuravura ragasiva rerare. Uva taraa ragapasivoiva rerare, katai voki rutu isivaaro iava vorevira voresiepa Jerusalem iare rerare taraasa voa. ⁴⁶ Uva voa raga rerare taraapasiva vo peva rutu-ia voki peva. Oa iava voa rera kekesiva

Tempel atoaro, osa voa pauparoepa tisa irara vuutaro-ia vo voea varaaro reoara uru piepaoro. Uva toupareva, ora voea tapo akepareva vorevira vara iava. ⁴⁷ ✧ Vo ovusa rera vo reoroaro uru piepaiva. Uva rera-ia rirovira rutu tavetave iraopaiva aue iava rera vaaro taraia rutu, ora vo reo vearovira oa purareva voea aatooro. ⁴⁸ ✧ Oa iava aitetoarei voa rera kekeoro ora sitasiepa rutu. Uva aakova rerare oiso puraopa, “Ae kakaeto. Eakere vegeivi oiso pierivoi oa iava viire taraa raga vasipavevoi?” ⁴⁹ Uva oira vo reoaro pukooro oiso puraroepa, “Ari eakere ragaire taraa rovo asasivo Aite vo kepaaro-ia? Uva kasikasi ragapasiei ragaire taraa ragapaoro?” ⁵⁰ Oa iava vo reo-ia vavagisipasiepa eva oa purareva vaitereire.

⁵¹ Uva va-a vao oa iava vaiterei tapo kareroepa. Oa iava Nasaret-ia karea viropa. Uva voa oisoa vokiara rutu-ia vaiterei gisipoaro sirova utuparo. Ari ita, uva aakova vara rutu varao-ia orirupaeva oara kekeeva vo rera ruvara-ia. ⁵² ✧ Oire uva Jisas riroroepa. Oa iava taraia rera vaaro vearovira rutu karekeepa. Uva Pauto ora oirara rutu rerare vearo vovouaepa rutu.

3

Jon Baptais Siposiporeva

(Matyu 3:1-12; Mak 1:2-8; Jon 1:19-28)

¹ ✧ Taibirias Sisa Rom-pa irara tokireva katai tau vo vavae (15) ivaro sovara-ia. osa Pontias Pailat gavmanpaoro toupareva Judia-ia. Uva vo vuuta-a vao oa-ia aue Herot reiparoepa Galili taere-ia, ovusa voraro araokoto Filip reiparoepa Ituria taere ora Trakonaitis, vo osa ro Laisenias Abilin taere-ia reiparoepa. ² Vo osa Anas vaio ora Kaiafas pris kovoa reipasiepa. Vo vuutao-ia oa-ia Jon Sekaraia oviitoaaro vo rasitoo-ia toupareva kuvau tapi. Uva Pauto vo reoaro urioepa rera iare voa. ³ Uvava-a eva oa iava voraro rutu avaroepa Jodan oirara rutupa siposipopaoro, oiso ra sopaura oaive poreive. Ra va iava baptaisa ouive

✧ 2:40: Lu 1:80, 2:52 ✧ 2:41: Eks 23:15; Diu 16:1-6 2:26 ✧ 3:1: Mt 27:2

✧ 2:47: Mt 7:28

✧ 2:48: Mk 3:31-35

✧ 2:52: 1 Sml

rara Pauto voea iava vuri vovouro vera rovoreve. ⁴ ✧ Oiso osa profet Aisaia vo vukuaro-ia oisoa rigatoa toupave,

‘Iravu ira keeraparo vo raaka tapi oiso purapa, Turaro vo raivaaro vatatopopata va ravaaoro oa-ia pouro virovera. ⁵ Oiso ra goreara rutu agasi pieve pukuiara erioro vara vaeoro. Regorepa raivaro tapo torevokooro ra torevokope. Ora varao tapo vuri raivaro oara veoro pieve rara. ⁶ Ra va iava oirara rutu vo kovo vao kekeive Pauto oa purapare vigei vorevira ousapa vuriara iava.’

⁷ Oire uva riro irara rutu oirara urioaepa Jon vavaeoro-ia baptaisa ousa. Oa iava oiso voeare puraroepa. “Visii vao rakoru ovii iraraaro! Irouto visii vosipare, oa iava toripata Pauto vo kasipuaru asavira? ⁸ Visii iava sopaura poreta, ra vuri vovouro oavisii kavuta. Oa iava oirao pie vovouro oavisii poeravira karekepere oearovupa. Opeita ora visii raga vo vovouroaro iava oreorovu kareke piepata oiso purapaoro, Ebrahim-a igei aitearo. Oa iava igei-a Pauto oiraraaro rutu. Ari ita, visii tavi iraopaavoi, Pautoa raga uvuipa vo avekero iava kakae vure purapasa. Ra oisi pieve, Ebrahim ovii iraraaro. ⁹ Torara eira iriaei ravaavira evaova vituaro-ia. Oire vo evaro oiso toupai osa visii. Varao oara viapau oiso veoro kuero vai kaepave oara rutu taru toepavere va vikipasa tuitui kasi-ia.” Eisi osa puraroepa Jon.

¹⁰ ✧ Uva voea rutu Jon akeiva oiso puraro, “Eake vai puraio?” ¹¹ ✧ Oa iava oiso puraroepa voea aatooro, “Ro ira vaiterei kuvupatoarei, oire iravu vatereve ropa apotato. Ari ro ira aioara toupave, oire oisi raga ita pierve iravupa oaravu vateoro,” ¹² Uva oearovu tapo takis oupa irara urioaepa, oiso ra voea tapo baptaisa ouive rera ruvara-ia. Oa iava rerare oiso puraaepa, “Tisa. Eake vai purapaio?” ¹³ Oa iava voeare oiso puraroepa, “Ari moni oupatai oiso osa gavman visii tavirevora. Oire ra viapau vo reesi iava

ita pute pievira oarai ita ou ragapata.” ¹⁴ Uva oearovu tapo ita viurupa irara rera akeiva oiso, “Eake vai purapaio?” Oa iava oiso voeare puraroepa, “Viapau oiso ra oira upopata ora viapau oiso ra kuuvuvira voea rovirieipata kortua-ia voea varaaro ivu ragapasa moniara. Ari voriara oavisii raga rekasiaro reesi-ia rorupata.”

¹⁵ Oire uva voeare vovouisiro riro varivarivira toreepa. Oa iava rirovira rugorugooapaepa oiso puraoro, “Easi, Jon-a ro-ia Kraisi, eke?” ¹⁶ Uva va iava Jon voea vo reoro pukoreva oiso purapaoro, “Visii baptaispavoi uukoa raga-ia visii reesiro visiigoa vovouisiro oavisii pore-tavorao. Ari ro ira ragai sirova uturovere, ira vo goruaro ragai vo goruaro-ia putevere uvare riro vasitoa-a. Uva viapau oiso uvuiparai ra rera vaoro tasipa kaea, uvare akukutoavi raga-a ragai. Ari rera visii vaterevere vao baptaisa Tugoropato Uraurato vaoro visii reesipaoro aue-ia Tugoropato Uraurato vo goruaro-ia ora eto kasi vo goruaro-ia. ¹⁷ ✧ Ira vururua-ia pitupare wit ragipasa oira rakariaro vera-paoro. Oire ra oira aioaro gurureve rera vo kepaoro-ia wit kepa vo aio kitupasa vao. Oa iava oira rakariaro kasirevere vao-ia tuitui kasi-ia oa viapau rokopaive.”

¹⁸ Jon oreorovu rutu tapo purareva voea iava sopaura tore pieoro. Uva vo pitupitua vao oa purareva veoro siposipo pura-paoro oirara rutupa.

Vo Herot Jon Tuukereva

¹⁹ ✧ Oire uva Jon tuu pievira Herot tavireva rera vaoro iava vuria, ro voea reraaro rovopato gavman. Aue iava uvare vuria purareva aue-ia Herodias araokoto vatavaaro ouoro. Ora opitupiturovu rutu tapo-ia oara oisoa purapareve rera Herot. ²⁰ Uva varao vuriara oara oisoa purapareve rera Herot uva vo vuria vao puteva rutu, uvare vao riroa rutu vuria purareva Jon tovooro tuukepa kepa-ia.

Jon Jisas Baptaisreva

(Matyu 3:13-17; Mak 1:9-11)

²¹ ✧ Uva vo vuuta-a vao oa-ia oirara rutu baptais rovopaaepa. Oa iava vao

✧ 3:4: Ais 40:3-5 ✧ 3:10: Ap 2:37 ✧ 3:11: Je 2:15-16 ✧ 3:17: Ais 30:24; Mai 4:12 ✧ 3:19: Mt 14:3-4; Mk 6:17-18 ✧ 3:21: Lu 5:16

raga ita Jon Jisas tapo baptaisreva. Oire voa baptaisroiva, variri ovoiroepa voa. Uva vuvuiua karu piropa. ²² ✧ Oa iava Tugoropato Uraurato vararoepa. Uva oiso rera kekeiva osa kurue. Uva Jisas-ia pitusa rerereva. Oa iava vuvuiua iava Pauto vo reoaro varaepa oa oiso puraepa, “Vii-a ragai Oviitoaaro rutu viigoa kaviko iraopaaveira. Uva vii-ia rorupaaveira rutu.”

*Jisas Aao Iraraaro Vaisiaro
(Matyu 1:1-17)*

²³ ✧ Jisas ora rera vo kovoaro rovoreva vo peva tau (30) ivaro-ia uvuivira toupao. Uva oirara rutu rerere oiso puraaepa, “Era-a Josep oviitoaaro.” ²⁴ Oiso-ia Josep-a Hilai oviitoaaro, ari Hilai-a Matat oviitoaaro, ari Matat-a Livai oviitoaaro, ari Livai-a Melkai oviitoaaro, ari Melkai-a Janai oviitoaaro, ari Janai-a Josep oviitoaaro, ²⁵ ari Josep-a Matataias oviitoaaro, ari Matataias-a Emos oviitoaaro, ari Emos-a Neam oviitoaaro, ari Neam-a Eslai oviitoaaro, ari Eslai-a Nagai oviitoaaro, ²⁶ ari Nagai-a Meat oviitoaaro, ari Meat-a Matataias oviitoaaro, ari Matataias-a Semen oviitoaaro, ari Semen-a Josek oviitoaaro, ari Josek-a Joda oviitoaaro, ²⁷ ✧ ari Joda-a Joanan oviitoaaro, ari Joanan-a Resa oviitoaaro, ari Resa-a Serababel oviitoaaro, ari Serababel-a Sialtiel oviitoaaro, ari Sialtiel-a Nerai oviitoaaro, ²⁸ ari Nerai-a Melkai oviitoaaro, ari Melkai-a Edai oviitoaaro, ari Edai-a Kosam oviitoaaro, ari Kosam-a Elmadam oviitoaaro, ari Elmadam-a Er oviitoaaro, ²⁹ ari Er-a Josua oviitoaaro, ari Josua-a Eliesa oviitoaaro, ari Eliesa-a Jorim oviitoaaro, ari Jorim-a Matat oviitoaaro, ari Matat-a Livai oviitoaaro, ³⁰ ari Livai-a Simion oviitoaaro, ari Simion-a Juda oviitoaaro, ari Juda-a Josep oviitoaaro, ari Josep-a Jonam oviitoaaro, ari Jonam-a Elaiakim oviitoaaro, ³¹ ✧ ari Elaiakim-a Melia oviitoaaro, ari Melia-a Mena oviitoaaro, ari Mena-a Matata oviitoaaro, ari Matata-a Netan oviitoaaro, ari Netan-a Devit oviitoaaro, ³² Devit-a Jesi oviitoaaro, ari Jesi-a Obet oviitoaaro, ari

Obet-a Boas oviitoaaro, ari Boas-a Salmon oviitoaaro, ari Salmon-a Nason oviitoaaro, ³³ ari Nason-a Aminadap oviitoaaro, ari Aminadap-a Atmin oviitoaaro, ari Atmin-a Anai oviitoaaro, ari Anai-a Hesron oviitoaaro, ari Hesron-a Peres oviitoaaro, ari Peres-a Juda oviitoaaro, ³⁴ ✧ ari Juda-a Jekop oviitoaaro, ari Jekop-a Aisak oviitoaaro, ari Aisak-a Ebrahim oviitoaaro, ari Ebrahim-a Tira oviitoaaro, ari Tira-a Neho oviitoaaro, ³⁵ ari Neho-a Serak oviitoaaro, ari Serak-a Reu oviitoaaro, ari Reu-a Pelek oviitoaaro, ari Pelek-a Ebe oviitoaaro, ari Ebe-a Sela oviitoaaro, ³⁶ ari Sela-a Kenan oviitoaaro, ari Kenan-a Apaksat oviitoaaro, ari Apaksat-a Siem oviitoaaro, ari Siem-a Noa oviitoaaro, ari Noa-a Lamek oviitoaaro, ³⁷ ari Lamek-a Metusala oviitoaaro, ari Metusala-a Inok oviitoaaro, ari Inok-a Jaret oviitoaaro, ari Jaret-a Mahalalel oviitoaaro, ari Mahalalel-a Kenan oviitoaaro, ³⁸ ✧ ari Kenan-a Inos oviitoaaro, ari Inos-a Set oviitoaaro, ari Set-a Adam oviitoaaro, ari Adam-a Pauto oviitoaaro.

4

*Jisas-ia Kokaraparoepa Seten
(Matyu 4:1-11; Mak 1:12-13)*

¹ Vo Tugoropato Uraurato iava vukuroepa Jisas. Oa iava uukova iava veraro viropa Jodan. Oire voava voreroiva, Tugoropato Uraurato rera tuvetuvepaoro avaroepa kuvau tapirore. ² ✧ Oa iava resura tau (40) vokiro rutu-ia toureva. Uva voa Seten rera-ia kokara ragaparoepa,

Oire uva vo vuuta-a vao oa-ia oisoa aio kavuvira toupaveve. Oa iava vo vokiro varao opesieiva, ogoeroepa rera Jisas. ³ Osa iava Seten rera tavireva oiso, “Vosa vii Pauto Oviitoaaro rutu, oire o taviri aveke ra opovira ora poreo.” ⁴ ✧ Uva Jisas rera aatoreva oiso puraoro, “*Viapau. Uvare Pauto vo reoaro oiso purapai, ‘Opoa raga viapau vuupai ra oiratoapa tootooa vatepaive.’*”

⁵ Oire uva voaviva Seten rera ipa pierева. Oa iava osasararovu ruture voava rera kareke pierева varao vo

✧ 3:22: Sam 2:7; Ais 42:1; Ap 10:38 ✧ 3:23: Jo 8:57 ✧ 3:27: Mt 1:12 ✧ 3:31: 1 Kro 3:5 ✧ 3:34: Jen 11:24, 26 ✧ 3:38: Jen 5:1-2 ✧ 4:2: Eks 34:28 ✧ 4:4: Diu 8:3 ✧ 4:6: Jo 12:31

rasitua-ia katai vuutavi raga-ia. ⁶ ✧ Uva va iava rera raga Seten oiso Jisas tavipareva, “Vo goruro rutu-a varao oara vatepaavoi viipa, ora vao tapo riro vaisi vo vara iavirava, uvare vara rutu-a evara ragai varaaro. Uva oiso toupai, Vosa irai vate ruipapara vara, oire ra irai vatea vara. ⁷ Vosa ragai-ia vuurapa vaisi purapaoro taku virou, oire ra vii ragapa vara rutupe varao.” ⁸ ✧ Uva Jisas oiso puraroepa, “Pauto vo reoaro oiso purapai,

‘Pautoa raga-ia vuurapa vaisi purapata eera visii reraaro Turaro. Rara rera raga vo kovoaro purapata eera kataitoa raga.’”

⁹ Uva voa-a vo uvava rerava Jisas avaroepa Seten Jerusalem iare Rovopa Kepa Lotupa Kepa kukuearo-ia rera tovosa viara-ia rutu. Oire uva voa rera tavipareva oiso, “Vosa vii-a Pauto Oviitoaaro rutu, oire vo toreu ra voava ora vikiu. ¹⁰ ✧ Uvare vo rigato toupai oa oiso purapai, ‘Pauto voeao arurevere enselpa irara ra vii tokiive vii-ia uutupaoro.’ ¹¹ Uva oreovu oiso purapai, ‘Oea vii-ia pituivere ora voea vavaearo iava. Ra viapau oiso avekeara vai-ia ora upou kokotoa iava.’”

¹² ✧ Oire uva Jisas oiso puraroepa, “Easi, oreovu oiso purapai, ‘Opeita Turaro Pauto oavisii-ia kokarapata.’”

¹³ Vo kokaraara rutu purareva Seten rera-ia. Uva voa Jisas kavureva Seten ovokivure ita tueoro.

Jisas Ora Rera Vo Kovoaro Rovoreva Galili-ia
(Matyu 4:12-17; Mak 1:14-15)

¹⁴ ✧ Oire uva Tugoropato Uraurato vo goruaro iavirava vorevira voreroepa Jisas Galili iare. Uva voa rera iava vo siposipo viriva voraro rutu vo taere-ia vao-ia. ¹⁵ ✧ Uva oisoa oirara rutu siposipopareve voea vo keparoaro-ia, Reo Taisi Uvupa Keparo Sinagog. Oa iava oirara rutu rera-ia rei vaisi purapaiva.

Nasaret Vata Isivaaepa Rerare Jisas
(Matyu 13:53-58; Mak 6:1-6)

¹⁶ Oire uva Jisas Nasaret iare avaroepa. Ari ita, kakaevira oisoa vo urui-ia toupareve. Oa iava voa toupaooro riro-roepa. Uva Sabat voki-ia voa Sinagog-ia koataroepa ora rera vo pitupituario sirova utuoro. Uva voa toreparoepa Pauto vo reoaro vieipasa. ¹⁷ Uva oisi-a eisi osa iava profet Aisaia vo vukuaro vateiva rerapa. Oa iava va-ia vo rigato kekereva oa oiso purapapeira,

¹⁸ ✧ *‘Turaro Pauto reraaro Uraurato ira epao ragai-ia. Ira ragai reesirevora rera vo reoaro iava siposiposa voeaopa apotapa irara. Eera ira ragai arurevora voeaopa tuukepa irara siposipopasa, oiso ra tuukea iava kosipaa viro. Ora voeaopa siposipopasa voosi irara, oiso ra vorevira vuravurapaive. Ora oearovu rutu tauvapaasa voeao oea riro vavatapara rutu siitokaara kaepaiveira. ¹⁹ ✧ Ora voea rutu oirara tavitavipasa vo vuutao iava Turaro vaaro, ro ira ora rera voeaaro ourevere vorevira ora rerapa.’*

²⁰ Oire Jisas vukua kapu piereva. Oa iava uutupatoapa va vatereva. Uva va isivaaro iava pauparoepa voa Sinagog-ia, ovusa voeao oea tapo voa toupai va oea rerava tuupavira rutu vurapaiva.

²¹ Uva voa rovoroepe voea tavitavipaoro oiso, “Oiraopavira rutu vo rigato-ia Pauto vaaro. Oa oiraoei vo vokie vo osa vo reo uyutavoi.” ²² ✧ Uva va iava rera egaegaiva rutu, uvare vo reoro iare rugoopaaepa vearo reoro oara karekereva ora rera gisipoaro iava. Oa iava oiso puraaepa, “Apeisi ragavira? Easi pasi viapau Josep oviitoaaro ro-ia?”

²³ Uva oiso voeare puraroepa, “Oiraopavira rutu! Osa ita vo reo puratavere ragaire oiso, Ruvarupato ora vii raga iava varaua porete pieri. Ora oiso puratavere, Eva-ia ravoto kovo oa purarivora Kapeneam-ia evoa oa uvuiovora, osa raga ita eisi osa va purarivere vo ora vii vo uruiaro rutu-ia.” ²⁴ Uva oiso puraroepa, “Oiraopavira rutu visiire oiso

✧ 4:8: Diu 6:13 ✧ 4:10: Sam 91:11-12 ✧ 4:12: Diu 6:16 ✧ 4:14: Mt 9:26 ✧ 4:15: Mt 9:35, 11:1 ✧ 4:18: Ais 61:1-2 ✧ 4:19: Lev 25:10 ✧ 4:22: Sam 45:2

puraparai, Oirara viapau uvuipaai ra irai profetatoa vai gisipoaro uvupaive vo ora rera vo uruiaro rutu-ia. Ari ita, voa rera reroaropaive. ²⁵ ✧ Uva ita, oiraopavira oiso puraparai, Voeao Ilaija vo vuutaaro iava oea iava riro riako toupai Isrel-ia airoa vatua iraraaro kopiiiaepa. Vo vokio-ia oa-ia vuvuiua tupa piropa rutu. Oire uva viapau kokeva vai vo peva ivaro rutu-ia ora katai vatara kekira vai-ia. Uva voava riroto ogoeto karekeroepa voraro rutu. ²⁶ Ari ita, oiso-ia viapau oiso Ilaija arureva Pauto iriai iare riakova vai vova Isrel oira tauvasa. Viapau. Ari o ratau touva tauvasa rera arureva iria vo kavauopa Sarefat urui-ia. Iria oisoa raroevira toupave vo Saidon-ia. ²⁷ ✧ Oiso osa tapo voari tuariri vo vuutao-ia oa-ia profet Ilaisa epao. Oa-ia riro irara leprapa irara oisoa toupave Isrel-ia. Oire uva viapau voea iava irai porete pierewa Ilaisa. Ari aue raga Neman ro vova Siria ratau touto ira vearo pierewa.” Jisas evo reo purareva vo Jiu iavirava voeao riro reo uvu asa irara.

²⁸ Oire uva Reo Taisi Uvupa Kepa-ia tupaoro vo reo uvuiva rerare kasipu iraopaoro. ²⁹ Uva voava vusiiva rera sitasa. Oa iava rera ivupaoro kosia viropa vo urui isivaaro iava oa oisoa pukuia-ia kukuearo-ia toupave. Uvare oiso vovoupaapea ra voava Jisas-ia vikiave vara pievira. ³⁰ Osa voea raga sovara-ia vokaoro avaroepa voea gogu pieoro.

Jisas Iravu Vurito Tugarato Verareva Iravu Iava Oirato
(Mak 1:21-28)

³¹ ✧ Uva Kapaneam urui iare avaroepa vo Galili taere sovara-ia. Oa iava voa Sabat voki-ia oirara rutu tarai piepareva voea siposipopaoro. ³² Uva rera vo siposipoaro uvuivoiva, vovouisiro oaive rirovira rutu ipaepa. Uvare rera vo rearo-ia gorua tupaiva. ³³ Oire uva voa Sinagog-ia iravu oirato toupave. Ira-ia vurito tugarato oisoa toupave. Oa iava voa tupaoro rirovira rutu oiveoro keeraroepa oiso puraoro, ³⁴ ✧ “Auoro Jisas Nasaret iava! Eake purasa uriouei igei-ia? Igei opesi ovoi

piesa, eke? Vii-ia taraiparai, Tugoropato Pauto reraaro.”

³⁵ ✧ Oa iava Jisas rerare koruroepa oiso puraoro, “Eakau! Eera iava kosi virou.” Oa iava rera tugarato oirato-ia vikiroepa rasiua arore. Uva voa koveroepa voea vuutaaro-ia. Osa iava rera arova ava ovoiroepa rera tugarato. Vo osa viapau vuria vai purareva rera-ia oirato. ³⁶ Oa iava voea rutu ropeaepa. Oire ora voea vovouro arova taavi iraopaiva oiso ora reopaoro, “Avoeao! Apeisi raga reo iraoa vao-ia oa iava voeaore vuri tugararo reoroi? Easi ro vai-ia reesia vaiei ora gorua vai. Oa iava rera uvu ovoipaiveira ra oirara arova ava ovoipaave?” ³⁷ Uva oisi-a eisi osa iava rera iava Jisas viriva vo siposipo vao-ia voraro rutu vo taere-ia vao-ia.

Jisas Pita Aigevaaro Porete Pierewa
(Matyu 8:14-15; Mak 1:29-31)

³⁸ Uva Sinagog iava kosiro viropa Jisas. Oa iava Saimon vo kepaoro-ia koataroepa. Vo osa voa Saimon vatuaavaaro aakoaro riro upia-ia kukue upia tupaeva. Uva va-a eva oa iava rerare Jisas keeraaepa vo oira porete piesa. ³⁹ Uva voa oira ruvara-ia toresa urioroepa vo upia iare reosa. Uva oira iava opesi ovoiepa vo upia. Oire voava vearo ovoiro rerapa aioara vatatopo ovoieva.

Jisas Riro Irara Porete Pierewa Ravotovira
(Matyu 8:16-17; Mak 1:32-34)

⁴⁰ ✧ Uva vo ovaiarovi ovusa ravireo rokopareva, uva rera iare oearovuva vuri vara irara urioaepa, ora voaro tapo tugara oearoa oisoa upopaive. Oa iava voea rutu porete pierewa ravotovira voea-ia vavaearei tovopaoro. ⁴¹ ✧ Oire uva riro irara rutu iava kosia viropa. Uva voea evoea vuri irara tugara oea rirovira oiveoro oiso puraaepa, “Vii-a Pauto Oviitoaaro.” Osa iava voeare koru-paraepa rera iava oreoi pura arapa, uvare taraipaaepa oiso, Rera ro-ia Krai.

✧ 4:25: 1 Kin 17:1, 8-16 ✧ 4:27: 2 Kin 5:1-14 ✧ 4:31: Mt 4:13 ✧ 4:34: Sam 16:10; Dan 9:24 ✧ 4:35: Mt 8:26 ✧ 4:40: Mk 5:23; Mt 4:23 ✧ 4:41: Mt 4:3

Jisas Kovopaoro Virireva Uruiara Rutu-ia
(Mak 1:35-39)

⁴² Oire uva avitoava eraoroepa Jisas. Oa iava rokoreva uvavure kuvau tapi voa varirisa. Uva voa-a evoa uva toureva osa rerare taraa ragapaiva. Oa iava rera kekeoro voa oiso rugoopaaepa ra ora voea raga iare rera voreive. ⁴³ Oa iava voeare oiso puraroepa, “Oiso ruipaparai ra Vearo Siposipo iava siposipoa aue iava Pauto vo Saraaro voraro ouruiovu-ia tapo. Aue vituaro iava uvare Pauto ragai arurevora okovoa purasa vao-ia.” ⁴⁴ ✧ Oa iava vo Judia Distrik-ia riro keparo-ia Reo Taisi Uvupa Keparo siposiporeva va iava vao Vearo Siposipo voeapa.

5

Jisas Pita Tavireva Oa Iava Rirovira Atariroepa
(Matyu 4:18-22; Mak 1:16-20)

¹ Oire uva ovokivu-ia rogaraua-ia toreparoepa vo toko rovu vatuaro-ia vao vo Genesaret. Uva ovaisivu-a vao-ia oiso Galili. Uva voa oirara rutu Jisas tapo toupaiava ora voea-ia paipaoro vo reo vao Pauto vo reoaro uvupasa. ² Uva voa uvuoarei kekereva uvuoarei rogaraua-ia vo toko rovu-ia. Uva voa voeao atari oupa irara vo uvuoarei iava veraa viropa kuverara sisupasa. ³ ✧ Oire uva vo uvuoarei iava oavu-ia kaero viropa aue Saimon vo uvuoaro. Oa iava Jisas rera tavipareva oiso, “Vo uvuo gare visivi topari rogaraua iava rovua iare.” Oire uva vo uvuo-ia paupaoro Jisas voeapa siposipopareva oirara.

⁴ ✧ Uva voeapa siposiporevoiva, rera Saimon tavireva oiso, “Uvuoa viru pieri vavore uva riro rokopa. Ra voava kuverava roko pieta. Ra atari kare vai ivuta.” ⁵ Uva Saimon oiso puraroepa, “Turaro. Easi igei kasivarivira rutu kovo ragaiovo vo rupao-ia. Uva viapau okarei ivuiovo aue atari. Ari ita, vii uvuavo iosa ragai tavitaviri. Uva oisi va purapaavo.” ⁶ Oa iava oisi oira pieiva. Uva riro kare atari kare ivuiva. Oa iava kuverava toko rovoopa.

⁷ Oisi-a eisi osa iava oearovure puepueiva ora voea raga iava, voeao oea ouvuovu raga-ia toupaiava. Oiso ra urioave voea tauvasa. Oa iava urioaepa. Uva voea rutu vo uvuoarei agasi pieiva vo kare-ia atari kare. Uva roko rovoepa vo uvuoarei rutu vo kare vavatapaoro. ⁸ Uva va-a vao oa kekerevoiva Saimon Pita, Jisas kokotoaro ruvara-ia kokoto rekuoro pauroepa oiso puraoro, “Turaro, ragai ruvara iava avau. Ari ragai-a vurito.” ⁹ Uvare vo kare evoea atari kare kekereva okarea ivuiva. Oa iava rirovira rutu roperoepa. Ora voeao oea rera tapo toupaiava oea tapo ropeaepa. ¹⁰ Aue oviitoareiaro tapo Sebedi, Jems araorei ora Jon aiterea rera tapo oisoa kovopasi aue Saimon, aiterea tapo ora sitasiepa. Uva va-a vao oa iava Jisas Saimon-re oiso puraroepa, “Teapi uriripau. Ari utupaua oiso oirara ivurivere rara ragai iare.” ¹¹ ✧ Oa iava uvuoarei rere pieiva rogaraua iare, vo osa auero rutu voea varaaro kavuiva rera sirova utuoro.

Jisas Iravu Oirato Sisigarue Piereva, Ira-ia Oisoa Lepra Upia Toupaiave
(Matyu 8:1-4; Mak 1:40-45)

¹² ✧ Vo riro urui-ia toureva Jisas. Uva voa-a evoa ouruia-ia iravu oisoa toupaveve oirato ira-ia oisoa lepra upia toupaiave. Oa iava Jisas kekeoro kokotoarei-ia rekureva varirioro rerare. Oiso puraroepa, “Vosa ragaipa ruipapau ra ragai porete pieri.” ¹³ Oa iava Jisas rera-ia vavaea tovooro oiso puraroepa, “Oiso ruipaparai ra sisigarueu.” Oa iava vaviopavira raga rera iava vo upia eva lepra upia opesiepa. ¹⁴ Uva Jisas riro goruvira rutu rera vosireva oiso puraoro, “Opeita irai ita taviparivere. Viapau. Ari avapauei ora vii iava varaua karekesa auepa pris koruoua vai puraoro oiso osa purapapeira Reo Taisi vao Moses vaaro. Ra va iava oirara rutu oiraopavira oiso taraiave, O ari vii-a vao viigoa iava upia opesiei rutu.” ¹⁵ ✧ Vo ovusa vara iava vo siposipo viripaoro avaepa varao oara rutu purareva Jisas voea-ia. Oire uva va-a eva oa iava riro irara rutu urioaepa rera vo

✧ 4:44: Mt 4:18-22; Jo 1:40-42 ✧ 5:3: Mt 13:1-2 ✧ 5:4: Jo 21:6 ✧ 5:11: Mt 19:29 ✧ 5:12: Lu 17:11-19
✧ 5:15: Mt 9:26

reoaro uvusa. Ora oiso tapo ra upiara iava voea tapo porete piepareve varao voea varaaro. ¹⁶ ✧ Oire uva voea arova rera raga avaparoepa uvavure kuvau tapivi voa variripasa.

*Jisas Iravu Oirato Porete Piereva Ker-
auto*
(Matyu 9:1-8; Mak 2:1-12)

¹⁷ ✧ Ovokivu-ia oirara tarai piepareva ovusa oearovu ratarataa vovou irara aue Farisi ora tisa irara tapo voeao Reo Taisiro-ia tarai irara, oea tapo paupaaepa voa voeao oea vo uruiro iava urioaepa oiso-ia, Galili-ia vo, ari Judia-ia, ora Jerusalem-ia. Vo osa Pauto vo goruarova Jisas toupaveva ogorua iava oirara porete piepareva. ¹⁸ Uva oresuravu iravu-ia kaepaoro urioaepa. Ira-ia kerau upia oisoa toupave keruara rutu-ia. Oire uva oiso ruipapaaepa ra rera kaepaoro urua-ia koataave Jisas iare atoaro voa rera tovoa. ¹⁹ Vo osa oirara rutu iava tupapaa piropa. Oa iava oiso auepaaepa ra apeisi vai ragavira rera koata pieive rera iare voa atoaro. Oire uva va iava vo kepa ivara iare rera kaepaoro ipaaepa. Oa iava kukuuvua veraiva voava iroiro-ia rera vara piesa urua tapo voa vo voea rutu oirara vuutaaro-ia. Oa iava rera tovoiva vo uva Jisas toupaveva. ²⁰ ✧ Uva Jisas voea varaaro oirao pie vovouro eveirevoiva, rerare oiso puraroepa, “*Vatetoo oaa, vii iava vuri vovouro veraavoi.*”

²¹ ✧ Oire uva va-a vao oa iava voeao riro tarai irara Reo Taisi-ia ora voeao Farisi oearoa rutu ora voea raga ora ropaaepa. Oa iava voea iava oearovu riro irara oiso puraaepa, “*Avoeao! Iroutoa rutu-a ro-ia ira vao tovi reo purare Pautoa-ia? Irou vai uvuipai vuriara verapasa? Easi Pautoa raga.*” ²² Uva Jisas voea vo rugorugooroaro-ia tarai ovoiroepa. Oa iava voeare oiso puraroepa, “*Eakere eisi ragaire vurivira rugorugoopatai ora visii raga sopaaero-ia?*” ²³ Ari aa vo reoa-a vao oa-ia avekata vaiei ragaipa ra oa-ia oiso purara, Vii iava vuri vovou veraavoi? Eke oiso, Toreu ra vokari? ²⁴ Uva oiso ruipaparai ra oiraopavira rutu taraita oiso, *Oirato Oviitoaaro Ro Ropoto ragai*

raga goruava toupaveira vo rasio-ia. Vao oa iava uvuiparai varao verapasa vuri vovouro. Eisi osa iava oiso purarai rora ira iava keruara rutu kopiepa, Toreu, ra vii vaaro ouri urua, ra avau vore vii vo kepaaro iare.” ²⁵ Oire uva va-a vao oa iava voea rutu oirara osireiario-ia toreroepa urua ouoro vao oa-ia uusiparoepa. Uva rera vo kepaaro iare vava avaroepa. Oa iava vo Pautoa-ia vuurapa vaisi purareva karepaoro. ²⁶ ✧ Oire uva oirara rutu ropeaepa ora sitaoro. Oa iava Pautoa-ia vuurapa vaisi puraiva rerapa avivikeoro. Osa iava oiso puraaepa, “*Vo vokie rutu-ia oavu raga ravotoa rutu kekei.*”

Jisas Livai-re Reoroepa
(Matyu 9:9-13; Mak 2:13-17)

²⁷ Uva utupavira Jisas vokapaoro avaroepa. Oa iava iravu oirato kekereva ovusa takis oupa kepa-ia pauparoepa. Rera vaisiario ro-ia, Livai. Uva rerare Jisas keeraroepa oiso puraoro, “*Uriou ragai sirova utusa.*” ²⁸ Oire tore ovoiroepa rera varaaro rutu kavuoro, osa toupaveva vo Jisas sirova utuoro.

²⁹ ✧ Uva rera Livai oavu riroa aioa purareva rerapa Jisas ora rera vo kepaoro-ia. Oa iava oearovu riro irara takis oupa irara va iare urioaepa ora oearovu tapo vuri irara. Oea rutu vaiterei tapo paupaaepa aiopaoro. ³⁰ ✧ Uva va-a vao oa iava Farisi ora Reo Taisi-ia tarai irara iava voeare kasipupaoro oiso purapaaepa disaipel ruvara-ia voeao Jisas voeao, “*Uva apeisi iava takis oupa irara tapo voeao kavirupa irara aiopatavoi ora oearovu voeao vuri vovou irara?*” ³¹ Oa iava Jisas voea vo reoaro pukooro oiso puraroepa, “*Ari ita! Voeao upia asa irara oea viapau oiso ruvarupatoa iare avapaaveira. Viapau. Asi upiapa irara raga oea ruvarupatoa iare avapaaveira.*” ³² ✧ Ari ita, viapau oiso voeore keerasa urioraera torevoko vovou irara. *Viapau. Easi voeore keerasa vuri vovou irara urioraera, oiso ra sopaura oaive iava porepaa viro vova vuria.*”

Vo Toupai Aio Kavupa Pitupitu
(Matyu 9:14-17; Mak 2:18-22)

✧ 5:16: Mk 6:46 ✧ 5:17: Mt 15:1 ✧ 5:20: Lu 7:48-49 ✧ 5:21: Ais 43:25 ✧ 5:26: Lu 7:16 ✧ 5:29: Lu 15:1 ✧ 5:30: Ap 23:9 ✧ 5:32: 1 Ti 1:15

33 ✧ Oire uva Jisas taviiva oiso, “Voeao Jon voeaaro disaipel oea oiso aio arapa kavupaive rirovira rutu variripaoro vo riro vuutaro rutu-ia. Ora voeao Farisi vo disaipelaro oea tapo oisi raga oisoa piepaive. Ari vii voeaaro disaipel oea aioara rutu aiopaiveira ora ukaiopaaveira.” 34 Oa iava Jisas voeare oiso puraroepa, “*Easi visii uvuipatai vai pasi ra vova sara irara vai aio kavu piepata oea iava rera sarato riako ousa aueparo, vo osa voea raga ruvara-ia toupaveve, eke? Ari viapau uvuipai.*” 35 ✧ Oire uva utupavira ora voea iava rera veraive oearovu vo osa riako ouro. Ra va iava tauaivira tupaoro viapau oiso vorerivira voea tapo toupaveve evoea sara irara. Oire uva vo voki-a vao oa-ia aio kavuave taru rerapa siraopaoro. Osa eisi ragai voeaaro tapo toupavoi. Oa vituaro iava viapau aio kavupaaveira vo ragai tapo tupaoro.”

36 Uva Jisas voeapa oavu reo ruu tapo vatereva. Oa-ia oiso puraroepa, “*Viapau oiso irai uvuiparoi ra airepatoa vai kuvupatoa vai karireve, ra rutatoa vaiva oai tureve karia vai-ia. Oire vosa irai oisi oai pierave, ra rera raga airepato vuri pierave. Ra va iava va vao airepa varoa viapau oiso areivira kekepa piro vao tapo ruta.*” 37 Ora viapau irai uvuipa ra airepa wain ovi vai kuvureve ruta rakari vai-ia aue meme. Oire vosa irai oisi oa-ia pierave airepa wain vai kuvuoro, ra ita va vao ruta rakari karikari piro vo osa riropape airepa wain. Ra va vao wain ovi rasiua arore koko piro. Oire ra ita meme rakari tapo vuri ovoipe. 38 Uva oirato uvuiparoi ra airepa rakari-ia airepa wain kuvureve. 39 Ari ro ira rutapa-ia ukaioro wain, ra ita viapau oiso auepa airepa ruipaparo. Oire ra oiso puraro, Va vao veaopai uvare airepa-ia putepai aue wain!”

6

Jisas Akeiva Tugoropa Voki Iava (Matyu 12:1-8; Mak 2:23-28)

1 ✧ Ovokivu-ia Sabat voki Jisas wit kovo sovara-ia vokapareva. Vo osa voa rera voeaaro disaipel okokorovu ouiva aue wit.

Oa iava vara ruviruviiva ora voeapa vara aiosa. 2 ✧ Uva oevu ratarataa vovou irara Farisi-pa irara oiso puraaepa, “Easi varao tugoropapeira Sabat voki-ia. Uva apeisi iava oiso pievoi?” 3 ✧ Oa iava Jisas oiso puraroepa, “*Easi pasi, viapau vao vieipataveira osa tuariri rutu Devit ora rera voeaaro tapo ogoeroepa?*” 4 Uva Devit Pauto vo kepaaro-ia koataroepa bret ousa pristo ruvara-ia, vao oa oisoa Pauto osireiara-ia toupaveve. Va-a vao tugoropa bret oa oisoa aiopaive koruou purapa irara raga pris irara. Ari ita, uva Devit va aioreva rera voeaaro tapo Reo Taisi-ia gasioro. Osa-a eisi osa ragai voeaaro tapo viapau oiso vuria vai purapavoi wit aiopaoro vo voki-ia.” 5 Oa iava oiso puraroepa ora rera iava Jisas voea ruture, “*Oirato Oviitoaaro raga ira uvuiparoi vo oirara rutu vo pitupituroaro rovirieipasa varao opitupituroa purapaveira vo Sabat voki-ia.*”

Jisas Sabat Voki-ia Iravu Vuri Vavaeto Ravotovira Porete Piereva (Matyu 12:9-14; Mak 3:1-6)

6 ✧ Vo oavu-ia Sabat voki Reo Taisi Uvupa Kepa-ia Sinagog koataroepa. Oa iava voa oirara tarai piepareva siposipopaoro. Uva voa iravu oirato toupaveva ira iava oirapapa vavae vuriepa kopiioro. 7 Uva riro tarai irara Reo Taisi-ia voearei ora Farisi oearea rerava siituepaaepa Jisas. Uvare oiso ruipapaaepa ra oai iava rera tavatavaeive. Vo rara taraiave rera-ia oiso, Ari Sabat voki-ia va purarevoi upiapa irara porete piepaoro. 8 ✧ Uva rera raga voea oriorisi ovoiro voea vo vovouroaro-ia tarai ovoiroepa. Oa iava rera tavireva ira iava vavaea kopiepa oiso, “*Uriou. Ra vo-ia torevira toupari.*” Oa iava toreroepa. 9 Uva Jisas voeare oiso puraroepa, “*Visii akea oiso, Apeisi purapai vao Reo Taisi vigei vaaro, ra vuria purapape, eke veaoro purape oirara-ia vo Sabat voki? Ora oirato porete piepe, eke rera kopii piepe?*” 10 Uva voea rutu-ia vuraoro rera tavireva oiso, “*Vavaea irairari va torevokooro.*” Uva oisi va pierave. Oa iava rera iava vavaea

✧ 5:33: Lu 7:18; Jo 3:25-26 ✧ 5:35: Lu 9:22, 17:22

✧ 6:3: 1 Sml 21:6 ✧ 6:6: Lu 13:14, 14:3; Jo 9:16 ✧ 6:8: Mt 9:4

✧ 6:1: Diu 23:25 ✧ 6:2: Eks 20:10, 23:12; Diu 5:14

torevoko ovoiepa vorevira. ¹¹ Oire uva rirovira rutu kasipu iraopaaepa. Oa iava voea raga ora reopaoro oiso purapaaepa, “Avoeao! Eake vai purapere ro-ia Jisas?”

Jisas Katai Tau Erao Reesireva Aue Aposel

(Matyu 10:1-4; Mak 3:13-19)

¹² ✧ Uva vo vuuta-a vao oa-ia Jisas iparoepa pukuia-ia varirisa Pautoa iare. Oa iava avia-ia rekasiroepa variripaoro. ¹³ ✧ Uva ravireo kaero viroiva, voeare keeraroepa disaipel voea rutu oea oisoa rera sirova utupaave. Uva voea iava katai tau erao (12) reesireva. Oa iava voeapa aposelpa vaisi vatereva voeao reo kaepa irara rera voeaaro. ¹⁴ Uva voea katai tau erao vaivaisiaro-a voeao-ia, Saimon [uva Jisas rera-ia Pita-pa vaisi tovoreva], ari Andru, Saimon araokoaro, ora Jems araorei ora Jon, ora Filip, ora Batolomyu. ¹⁵ Ari Matyu, ora Tomas, ora Jems aue Alfias oviitoaaro ora aue Saimon, rera raga aue Selot. ¹⁶ ✧ Ora Judas, Jems oviitoaaro, ora Judas Iskariot ro ira Jisas kosi piereva keripa irara vavaeoro iare.

Jisas Oirara Rutu-ia Kovoreva
(Matyu 4:23-25)

¹⁷ ✧ Uva Jisas katai tau erao (12) tapo vararoepa tuuria iare voa toresa oearovu tapo riro irara disaipel rera voeaaro. Oa iava voa riro irara rutu voea tapo toupaiava vorarova voea Judia Distrik ora Jerusalem ora voraro tapova avakava sirova aue ruvara-ia Taia-iaiei ora Saidon-ia. ¹⁸ Oea rutu uriopaaepa rera vo reoaro uvupasa. Ora oiso tapo ra voea iava upiara ver-appearave. Ora voea ro oea-ia oisoa vuri tugararo toupaiave oea tapo urioaepa. Oa iava Jisas voea rutu ravotovira porete pie ovoipareva vo tugararo kosi piepaoro. ¹⁹ ✧ Uva voea rutu oirara rera-ia vavaeoro tovo ruipapaaepa. Aue iava uvare rera vo goruaro ava ovoipaepa oirara porete pie ovoipaoro.

Vo Taviroepa Voeaore Oea Rorupaive
Ora Oea Gaupaive
(Matyu 5:1-12)

²⁰ Oire uva Jisas ora rera voeaaro-ia disaipel vuraoro oiso puraroepa,

“Visii vao apota irara Pauto vo tara-iaropa visiigoa roruta, uvare visii-ia Pauto vo Saraaro-ia toupataveira.

²¹ ✧ “Ora visii vao visiigoa ovovourovu rutupa torevoko vovouro ruipa iraopata oiso osa ro ira ogoeparo auepa aio visiigoa rorupata. Uvare Pauto visii vo ruiparoaro uvui pieoro vaterovere visiipa.

“Ora visii vao visiigoa gaupataveira visiigoa tapo roruta. Aue iava uvare utupaua taru agesitavere rorupaoro aue-ia Pauto vaaro kaviko vovou.

²² ✧ “Vo utupaua oirara rutu visii vuravere osa ragai sirova utupata. Ra va iava visii rirovira rutu vuri vovou iraopaave. Oire ra vurivira rutu visii vaisiaro akaipa piepaive visii tovipaoro. Oa-a eva oa-ia uvuipatai ra rorupata. ²³ ✧ Vosa oisi visii piepaive, ra va-ia rorupata veoro vovoupaoro rutu. Uvuta! Riroa rutu epao voria visii vaaro vuvuiua-ia. Ari ita, voeao aao irara oaive oea oisi raga eisi oisoa profet irara piepaive voari tuariri.

²⁴ ✧ “Ari visii vao-ia riro moni guru irara visiigoa ora vatatopo iraopata. Eake iava? Uvare visii roru piepaiveira varao oara-ia pitupataveira varao vo rasio iava. Oara rutu opesipere visii arova vo utupaua.

²⁵ ✧ “Visii vao visiigoa aiopatavoi oa iava vukupatai, visiigoa ora vatatopo iraopata rutu. Visiigoa taru ogoetavere utupaua.

“Ora visii vao visiigoa agesipataveira, visiigoa ora vatatopo iraopata. Visiigoa gautavere utupaua, ra visii osireiaro-ia gau oviro varape. ²⁶ ✧ Ora vatatopo iraopata. Teapi visii vaisiaro-ia vuurapa vaisi pura ragapaive oiso rutu osa oisoa voari tuariri voea aao iraraaro piepaive oearovu iava profet irara riro kuuvu irara. Aue vituaro iava uvare oisoa oearovu roru pie ragapasa oreorovu raga kuuvu reo oisoa purapaive.

Vo Keripa Irarava Ora Agiagipa Pitupitu
Toupai
(Matyu 5:38-48)

✧ 6:12: Mt 14:23; Lu 9:28 ✧ 6:13: Mk 6:30 ✧ 6:16: Ju 1 ✧ 6:17: Mt 4:25; Mk 3:7-8 ✧ 6:19: Mk 3:10
✧ 6:21: Ais 61:3 ✧ 6:22: 1 Pi 4:14 ✧ 6:23: Kl 1:24 ✧ 6:24: Je 5:1 ✧ 6:25: Ais 65:13 ✧ 6:26: Jo 15:19
✧ 6:27: Ro 12:20

27 ✧ “Ari ita, visii tavipaavo i vao visiigoa ragai vo reoaro uvutavo, oiso ra voearova agiagipata oea visiiva ora keripaaveira. Ora voea tapo ora vearo vovoupata oea visiiva ora vuri vovoupaaveira. 28 ✧ Ora voeaopa tapo vearo vovou vatepata oea visii vuri piepasa oreorovu purapaaveira. Ra tapo variripata voea tauvapasa voeao oea visii tovipaive. 29 Vosa irai vii tau-tauro tapareve, oire otautauvu ita poreri rerapa, ra va tapareve ita. Ora vosa irai vii kuvupatao vaiaro itopareve, opeita rerare korukorupau. Rera vate vo popota rutu ora siglis. 30 ✧ Vosa irai vii arepareve orekevu avu vaire, rera vateri oai. Ora vosa irai vii oavu avu vaiaro oureve, oire ra viapau oiso va voreri vorevira rera ruvara-ia. 31 ✧ Ari vosa vo vovouroa vo oarapa ruipapata oiso ra oirara vara purapaive visiipa, oire ra visii tapo oisi vara pura rovopata voeapa.

32 “Ora vosa voea ragapa sirao vovouro oavisii vatepata voeao oea visiipa sirao vovouro oaive vatepaive. Ra eake vai vearoa outa Pauto ruvara-ia, raa? Ari ita! Oiraopavira voeao vuri irara oea oisi raga ora voeapa sirao vovouro oaive vatepaiveira voeaopa oea voeapa sirao vovouro oaive vatepaive. 33 Ora vosa voeaopa vearo vovou purapata oea visiipa vearo vovou purapaive. Oire ra eake-a vearoa oa outa Pauto ruvara-ia? Oiraopavira, voeao vuri irara oea oisi raga ora voeapa sirao vovouro oaive vatepaiveira voeaopa oea voeapa sirao vovouro oaive vatepaive. 34 Ari vosa voeapa orekerovu vatepata ra oisi rugoopata, Vorevira visiipa vara kare piepaive. Oire aa vao-a vearoa oa outavere Pauto ruvara-ia va-ia vao, raa? Ari ita, voea tapo vuri irara orekerovu vatepaiveira voearopa oearovu vuri irara oisore ra kataia raga oupaive vorevira. 35 Voeao agiagipata oea visiiva ora keripaaveira, ora voea-ia vearo vovou purapata, ora voeapa orekerovu vatepata. Ra viapau varare vorevira rugoopata oiso ra oarai kare piepaive visiipa vara iava. Oire vosa oisi oiso piepata, ra va

iava riroa rutu voria visii vaaro. Uva voeapa siraopaoro oea viapau vearo vaisi purapaaveira visii-ia, uva oiso purapaoro oiso rutu toupata, Pauto ovii iraraaro ro oiso viara-ia. Uvare ro Aite ira voeaopa siraoparoveira oea viapau rera-ia vearo vaisi purapaive. Ora voeao vuri irara oea ora voea raga-ia rugorugooapaaveira, oea tapopa vereopa vovou purapareveira. 36 Oirarapa siraopata oiso osa Aite oavisii siraoparoveira.

Vo Oirara Rovirieipa Pitupitu Toupai Oiso Osa Jas (Matyu 7:1-5)

37 ✧ “Opeita oirara vo vovouroaro rovirieipata oiso osa jas, eva-a oa iava viapau ita Pauto visii rovirieireverea. Ora vosa viapau oirara toga ragapata oreorovu-ia, oa iava ita Pauto viapau visii ita togareverea vo utupaua. Ari oiso ruipaparai ra oirara iava vuriara vera ragapata, oa iava ita Pauto visii iava vuri vovouro verarevere. 38 ✧ Orekerovu avu vai vatepata oearoipa. Oa iava Pauto visiipa ita oarai vaterevere oisi ragavira ita osa vao, osa visiipa vavaeara agasi pierereve rutu Pauto pute pievira visiipa vateoro. Vo uvuio-ia oa-ia oearovupa oaravu vatepata, oire uva vo uvui raga-a eva oa-ia visii vaterevere ita Pauto.”

39 ✧ Oire uva Jisas oavu tapo reo ruu vatereva voeapa oa-ia oiso puraroepa, “Easi pasi, voositoa vai uvuipa ra irai voositoa vai tuvetuvepareve raiva vai-ia pasi, eke? Uva viapau. Ra ita vaiterei rutu kovesi vo rikui-ia. 40 ✧ Viapau oiso tarai taraapato rera reraaro-ia puteparevoi tisato. Ari vorara tarai rovoru, oire ra rerava tisato oaro areiireve.

41 “Eakere korotoava vurapari eera araokoara osireiario-ia, osa viapau riro perore rugoo rovopau eva vii osireiario-ia? 42 Uva apeisi ragavira uvuipau ra araokoara taviri oiso, Araoko, ragai oiso ruipaparai koroto veraa eera vii osireiario iava. Vorara viapau ora vii iava evo keposi riroa rutu viapau vera rovoru, vao vuri vovou oa vii tupapai? Ari ita, riro ratarataa vovoutoa rutu vii. Viigoa riro

✧ 6:28: Ap 7:60 ✧ 6:30: Diu 15:7-8, 10 ✧ 6:31: Mt 7:12 ✧ 6:37: Ro 2:1 ✧ 6:38: Je 2:13 ✧ 6:39: Mt 15:4 ✧ 6:40: Mt 10:24; Jo 13:16, 15:20

pero rutu vera roвори eva vii osireiario iava. Viigoa ora osireiara sisiro roвори vearovira. Oa iava araokoara osireiario sisirorivere rara. Oire ra va iava vearovira vuravurapaoro koro verauvere araokoara osireiario iava.

*Vo Vuri Ova Iava Toupaveira Vao Oa Vuri Kue Purapaveira
(Matyu 7:17-20, 12:33-35)*

⁴³ ✧ “Vao vearo ova oa viapau oiso vuri kuero vai purapaveira. Eisi osa raga ita vao vuri ova oa viapau oiso vearo kuero vai purapaveira. ⁴⁴ ✧ Oire uva oirara oisoa vo eva kuearo keke roवopaive auere tarai roवosa vearovira oiso, O vearo ova, eke vuri ova. Oirara viapau oiso ra rokarokapa iroiro-ia fik ova kuearo oupaive. Ora viapau oiso ra kapuasisi kouro sovара-ia wain kuearo oupaive. ⁴⁵ ✧ Ari ita, ro vearoto oirato ira-ia vearo rugorugoo rutu toupave vo rera sopaaria, eva-a oa vituaro iava vearo pitupituro ita purapaveira. Ari vosa ro ira-ia vuri rugorugooro toupave, oire ra oisi raga ita vo pitupituro kosi piepareveira varao oara iava rera iava sopaua agasipapeira, vo rara vova rera gisipoaro-ia kosipa piro reoara.

*Kepa Paupa Pitupiturei Iava
(Matyu 7:24-27)*

⁴⁶ ✧ “Eakere ragai vaisipatavoi oiso, Turaro, Turaro. Vo osa viapau ragai sirova utupaveira varao-ia oara-ia visii tavipaaveira? ⁴⁷ ✧ Ari ro ira ragai iare urioparo ragai vo reoaro uvupasa ora ragai vo reoaro purapasa, ira-a eera oiso toupave osa ro ira iava visii tavipaavoi. ⁴⁸ Ro-ia oirato ira kepa paureva. Oire uva riro kaekaevira rikui teka roवoreva. Oa iava voava aue simen toवoreva rirova-ia aveke oira voto pie roवoro rutu vo rasito sovара-ia. Ra oira ivara-ia vo kepa tore piereva o-ia aveke. Uva utupaua pirituva urioopa. Oa iava viapau uvuiopa vo kepa tatesa. Ari va vurevure ragapaeva. Eake iava? Uvare vearovira rutu vo kepa paureva goruvira. ⁴⁹ Ari ita, ro ira ragai vo reoaro uvu ragareve ra viapau va sirova

uturo, oiso osa ro oirato ira rasito raga-ia kepa paureva. Uva viapau simen tovo roवoreva vo rasito sovара-ia. Oa iava pirituva vo kepa-ia ora vikiopa ovusa ikauvira peka ovoi piropa. Oa iava vuri ovoiepa rutu.”

7

*Jisas Rom Ami Keptentoaaro Kovopatoaaro Porete Piereva Ravotovira
(Matyu 8:5-13)*

¹ ✧ Oire uva Jisas vo reo oirarapa vaterevoiva, Kapaneam-ia kare uvirosa avaroepa. ² Ovusa voa Rom ami keptentoaro toupaveira ira reroaro katai vovoto (100) viurupa irara oisoa toupave. Ira reraaro kovopato toupaveira ira oisoa kavikopareve rutu. Uva upiaparoeпа kovopato. Oa iava tutuu piepa rerapa rutu oiso ra kopiuro. ³ Oire uva rera kepten Jisas iava uvureva osa toupaveira. Osa iava oearovu tuvutuvepa irara Jiu iava voea arureva rera ou piesa, oiso ra urioro rera ro kovopato porete piesa. ⁴ Uva rera-ia poua viropa Jisas. Oa iava goruvira rutu rera kegipaoro oiso purapaaepa, “Vearotoa rutu ira reraaro-ia uvuiopau ra rera vearo pieri rera tauvaoro. ⁵ Ira vigeipa sopaua rutu vatepareveira vigei vao Jiu. Uva rera raga vigei vo kepaaro paurevora vao Reo Taisi Uvupa Kepa Sinagog.”

⁶ Oire uva Jisas voea tapo voreroepa. Oa iava kepa iare tutuu piereva. Uva rera ro kepten oearovu arureva ora rera vate iraraaro rera tavisa Jisas oiso, “Turaro. Viipe. Teapi ora reasi pie ragau. Ari ita, viapau oiso vearoto-a ragai, ra uriou ragai vo kepaaro-ia koatasa. ⁷ Uva oisi-a eisi osa rugoorai oiso, Viapau vearoto-a ragai, ra vii iare uriora. Uva oiso ruipaparai ra evoa ragava reou, ovusa ro ragai reraaro kovopato porete ovoiro vorevira. ⁸ Eake iava? Uvare ragai tapo ro ita reroarovi tupaavoi ira ragaipa kovo vatepareveira. Ari ita, ragai raga oevuvu toupaa viurupa irara oea ragai reroarovi toupaveira. Oa iava oiso voea piepaaveira. Vosa irai arua voea iava oiso, Avau. Oire ra irai avaro. Ari vosa iraire voea iava keerara oiso,

✧ 6:43: Mt 7:16, 18, 20 ✧ 6:44: Mt 12:33 ✧ 6:45: Mk 7:20 ✧ 6:46: Mt 7:21 ✧ 6:47: Je 1:22-25 ✧ 7:1: Mt 7:28

Uriou. Ra ita irai urioro. Ari vosa ragai kovopatoaaro tavia oiso, Vo kovo purari. Oire ra oai purareve.” Oiso puraroepa kepten. Uva evo reo oa kosi pieva Jisas vo goruaro.

⁹ ✧ Uva Jisas vo reo vao uvuoro rirovira rutu rugorugoo iraoparoepa rerare ro oirato. Oire voava ora poreroepa voeaore riro irara oiso purasa, “*Oiso visii tavipaavoï, Oiraopavira rutu, Viapau oiso irai oirao pie vovoutoa vai kekeavora Isrel-ia oiso osa ro-ia Rom amipa irara irapato.*”¹⁰ Oa iava voeao oea arureva rera kepten oea vorevira voreaepa kepa iare. Uva voa rera kovopato kekeiva osa porete ovoiroepa ravotovira.

Jisas Viovokoto Porete Piereva Nen Iava Rera

¹¹ ✧ Uva utupa visivi Jisas ouruivu iare avaroepa vo urui vaisiaro vao-ia, Nen. Uva rera voeaaro disaipel ora riro irara rutu oea rutu rera tapo avaaepa.¹² Oire uva riro ratao iare tutuu piereva vao vo urui vo rataoaro, ovusa iravu oirato kaepaoro kosia viropa kopiito. Uvava aakova oisoa raroevira toupaeve ro raga tapo kataito oviito. Iria sirova utupaaepa riro irara oirara vo kae sirova.

¹³ Uva Turaro oira o riakova kekereva. Oa iava rera iava sopaua siraoepa rutu. Osa iava oirare oiso puraroepa, “*Auoo. Opeita gaupari.*”¹⁴ ✧ Oire uva vo kes ruvara iare avaroepa va-ia pitusa vao urua peperava uru. Uva voeao oea vo kes kae-paiva oea voavi torepaaepa. Oa iava Jisas oiso puraroepa, “*Viovokoto. Vii tavipaa oiso, Vorevira toou, ra toreu.*”¹⁵ Oa iava rera ro ira kopiioepa ora porete ovoiro toreroepa voa paupasa. Oire voava roveroepa reoreopaoro. Oa iava Jisas aakovapa rera vatereva.¹⁶ ✧ Uva oisi-a eisi osa iava oirara rutu rirovira rutu ropeaepa. Oa iava Pautoa-ia vuurapa vaisi puraiva oiso puraoro, “*Iravu ro-ia reito profetato. Ira vigei vuutaaro-ia pouro viroi.*” Uva aia ita oiso puraaepa, “*Pauto ro-ia ira vo pouro viroi rera voeaaro oirara tauvasa.*”¹⁷ Uva rera iava Jisas vo

siposipo viriva oiso Judia Distrik sovara-ia ora uvarovu rutu.

Jon Baptais Disaipeltoarei Arureva Jisas Iare (Matyu 11:2-19)

¹⁸ Uva vara rutu iava voeao Jon voeaaro disaipel rera taviiva.¹⁹ Oa iava voea iava aitereivre keeraroepa disaipeltoarei. Uva vaiterei arureva Jon oreovu siposa Turaropa. Oa-ia oiso puraroepa, “*Tuariri oevu oirara oisoa oiso purapaave, Iravu oirato ira urioroverea Pauto reraaro. Easi vii vai-a vao viigoa uriouei? Eke iravu raga-a irare tuepaioveira?*”²⁰ Uva Jisas iare uriosiepa aitereivu. Oa iava oiso purasiepa, “*Jon Baptais vegei arurevoi vii iare ira oiso puraroe, Easi vii vai-a vao viigoare tuepaiei osa uriouei. Eke irai raga-a irare tuepaiei?*”

²¹ Oire uva vo vuuta-a vao oa-ia Jisas riro irara ravotovira porete piepareva oea-ia oupiarovu rutu oiso toupave oiso-ia, oearovu-ia oisoa vuri tugararo toupave, ari riro irara voosi irara oearoa tapo vorevira vuravura piepareva.²² ✧ Uva oiso puraroepa vaitereire, “*Voresi Jon tavisava varao rutu iava oara kekesivoi ora varao oara uvusivoi oiso-ia, voosi irara vorevira vuravuraivoi. Ora voeao vuri kokoto irara oea tapo vorevira vokaivoi. Ora voeao leprapa irara oea tapo vorevira sisigarueai. Ora voeao uvagi irara oea tapo reo uvuai. Ora kopii irara oea tapo vorevira torei. Ora voeao apotapa irara oea tapo Vearo Siposipo uvuivoi.*”²³ Ari ita, ro ira ragai goruvira oirao pieparevere rutu ira uvuipa ra viraakoa ouoro rorupareve vo ragai.”

²⁴ Oire uva Jon vaitereiaro disaipeltoarei karesiepa. Oa iava oirara rutu tavireva Jisas Jon iava oiso puraoro, “*Eaketo-a ro ira kekesa avataera vo raaka tapi vo vokio-ia oa-ia Jon iare avataera? Esa pito isi vai-a aisia va ratesa avataera, ovusa kiuvu vaisi vurevureparevora, raa? Viapau. Uvare Jon viapau oiso raverave vaiva siposiporevora oiso osa pito isi.*”²⁵ Eke eake-a oa kekesa avataera voa. Easi pasi visii vai irai vai kekesa avataera

✧ 7:9: Lu 7:50 ✧ 7:11: 1 Kin 17:17-24 ✧ 7:14: Lu 8:54; Ap 9:40 ✧ 7:16: Lu 1:65; Jo 6:14 ✧ 7:22: Ais 29:18; Lu 4:18

osa vearopara vai-ia kuvupara vai kuvu-
paroea voa? Eke viapau? Oearoi pasi oea
vai-ia vearopa kuvuro vaiva toupaveira
voa ora varao vearopara voea varaaro-
ia, varao oarava toupaveira king irara vo
voea vo kepararo-ia. ²⁶ Ari eake irao-a oa
kekesa voa avataera? Easi irai vaia eera
profetato? Iu. Ragai visii tavipaa oiso,
Eera profetato Jon ira oearovu rutu-ia pro-
fet irara puterevora rei vaisi oupaoro. ²⁷ ✧
Voari tuariri uva Jon iava Pauto Tugoropa
Vuku-ia taviroepa oiso,

*'Ragai Pauto iravu sipopaa reo kaepato.
Ira viipa iraparoverea viipa raiva
vatatoposa.'*

²⁸ Uva oiso visii tavipaavoi, Jon voeao
rutu-ia puterevora oea vo toupaveira
rasitoa-ia. Ari ro ira Pauto vo Saraaro-
ia ora akaipa pieparoi, ira ita Jon-ia
puteparevoi rei vaisi oupaoro."

²⁹ [Oire uva vo reo-a vao oa uvuiva
Jisas oa purareva. Oa iava voea rutu
ora reopaaepa ora voeao takis oupa irara
oea rutu oiso puraaepa, "Iu. Ari Pauto
vo pitupituaroo-a torevokoa." Oreoroa
varao voea varaaro oirao piepaoro hap-
taisa oupaiva Jon vavaearo-ia. ³⁰ ✧ Vosa
voeareo ratarataa vovou irara Farisi ora
voeao riro tarai irara Reo Taisi-ia oearoa
viapau oiso baptaisa ouiva Jon ruvara-
ia. Eva-a oa vituaro iava isivaapea vaore
vearo raiva Pauto vaoro.]

³¹ Uva va-a vao oa iava Jisas voeare oiso
puraroepa, "Uva eake vai-a vao oa visii
vao vo vokie iavapa irara reesiavere oiso
apeisi raga irara? ³² Visii vao visiigoa oiso
rutu toupatavoi osa voeao kakae vure oea
uruia vuutaaro-ia paupaaepa okakae vure
keeraoro. Oiso purapaaepa,

*Ari ita, igei visiipa pupiara-ia pupi raga-
paio, osa kovaa arapa reasipatai.
Ora visiipa gau eraro-ia kovaa raga-
paiei, osa gau arapa reasipatai tapo.*

³³ Uva Jon Baptais urioroera. Uva
viapau breteara vai aioparevora.
Ora tapo viapau wain oviro vai-ia
ukaioparoera. Oa iava eva oisoo
oiso purapata rerare, Vuri tugararo
ira-ia toupaveira ro-ia Jon. ³⁴ ✧ Oire

uva Oirato Oviitoaaro ragai urio-
raera aiopasa ora ukaiopasa tapo
aue-ia wain. Oa iava oiso purap-
ataera, Rera keketa eera riro aioto
ora riro ukaioto riroara-ia aue wain
oviro. Takis oupa irara vatetoaaro
ora voeao vuri irara. Eisi osa ra-
gaire purapataveira visii. ³⁵ Pauto
vo taraiaro-a vegei vo kovoaro vi-
tuaro ora Jon. Eisi osa vegei vo
kovoaro kuearo eveipaivere."

*Iriavu Riakova Jisas Kokotoaro Iisieva
Aue-ia Korovo Ovi*

³⁶ ✧ Oire uva iravu Farisi-pato Jisas-
re keeraroepa rera tapo aiosa. Oa iava
rera iare avaroepa. Uva pauroepa aiosa.
³⁷ Uva voa iriavu vo urui-ia vuriva riakova
toupaveira. Oa iava voa tupaoro rera iava
Jisas uvueva ovusa rera tapo Farisi-pato
aiopareva vo rera vo kepaoro. Oa iava
oira o riakova oavu vearo ovi rutu sanda
ovi ouoro urioopa, oovia popotepa tou-
ia aveke tou sovara-ia tupaiva. ³⁸ Uva
Jisas isivaaro iare avaopa rera kokotoaro
ruvara iare. Oa iava gaupaveira, vo osa oira
osireiario iava gau oviro kovekovepaepa
rera kokotoaro iare Jisas. Oa iava ora
oira oruaro-ia vara posiposi piepaeva rera
kokotoaro iava. Oire vo osa rerapa
avivikepaoro rera kokotoarova uugaa-
paoro rera kokotoaro kipupaeva aue-ia
sanda ovi.

³⁹ Uva va-a vao oa kekereva rera ro
Farisi-pato, ira rerare Jisas oiso rugoru-
gooparoepa ora rera raga sopaoro-ia, Vosa
oiraopatoa rutu rera ro profetato, oire ra
va iava oira-ia tarairo iria rera-ia vavaea
tovosa uriooi. Ora varao-ia tapo oira
vovouroaro tarairo vara eveiario. Ra oiso
auero, Vuriva o-ia otopava.

⁴⁰ Uva Jisas Farisi-pato vo rugooroaro
pukoreva oiso puraoro rerare, "Saimon.
Ragai reo-a vao oava oiso ruipaparai ra
vii vatea va." Osa iava Saimon rerare
oiso puraroepa, "Oire Tisato vo reo kosi
pieri." ⁴¹ ✧ Oa iava Jisas oiso puraroepa,
"Aitereivu oiratoarei aiterea iravu vaoro
moni ou ragasiva oiso, iravu aue uvuiaro
vo vavae vovoto kina (K500), ari iravu aue
vo vavae tau kina raga (K50). ⁴² Oire uva

viapau oiso uvuisiepa oiso ra varei kare piesi vorevira rerapa ro oirato. Oa iava vaitereipa varei eaka ragareva. Oire uva iroutoa vaiei vaiterei iava ira pute pievira rorupaoro ora rera iava sopaua vaiaro vaterevere rerapa ro oirato?”

⁴³ “Ari ro oirato ira riroa rutu ou ragareva,” osa puraro Saimon. Oa iava Jisas oiso puraroepa, “Ari ita, torevokovira oisi rugoouei eisi.”

⁴⁴ ✧ Oa iava oirare ora poreroepa o-ia riakova oiso purasa rerare Saimon, “E oira kekeri o-ia riakova? Ari ita, vii vo kepaaro-ia koatasa uriorae. Uva viapau ragai vaterivo uukoa vai kokoto sisusa vao ragai iava vigei vo pitupituario sirova utupaoro. Osa o riakova ragai kokotoaro sisuevoi ora oira osireiario iava gau ovi-ia. Oa iava ora oira iava orui-ia vo ovi posiposi pieevoi.

⁴⁵ Ora viapau oiso ragaiva uugaau. Ari ita, vosa koatarae uva oisi raga ita oiso osa toupaaivoi vaviopavira. Oa iava oira o-ia riakova iria ragai kokotoarova uugaapaoui touvira ragaipa avivikepaoro. ⁴⁶ ✧ Ari ita, ragai kukuearo viapau iisirivo korovo ovi vai-ia. Ari o riakova ragai kokotoaro iisievoi vao-ia korovo ovi aue sanda. ⁴⁷ Oire uva oisi-a eisi osa iava vii tavipaavoivoi oiso, Oira-a o riakova iria ora oira iava sopaua rutu vate iraoevoi ragaipa, uvare oira varaaro-a riroara vurira, oara verarevora Pauto. Ari ita, Pauto oavivu garea vuria verareve iravu iava oirato, oire ra oisi raga ita ro oirato ora rera iava gare visivi sopaua vatereve iravupa oirato.” ⁴⁸ Oa iava Jisas o riakova tavireva oiso, “Vii iava vuriara veraavoivoi.” ⁴⁹ Uva rera tapo paupaaepa oirara tebol-ia voeao oea voa rovoaepa rerare oiso puraoro, “Avoeao! Iroutoa rutu-a ro-ia ira vuriara verapare?” ⁵⁰ ✧ Uva Jisas oirare oiso puraroepa, “Ari ita, ragai oirao pierivoi, oa iava vii iava vuriara veraavoivoi. Avau, ra kave vovouvira toupari.”

8

Vo Airorovu Riakora Jisas Sirova Utuaepa Rera Tapo Vokapaoro

✧ 7:44: Het 19:21 ✧ 7:46: Sam 23:5 ✧ 7:50: Lu 8:48

¹ Oire uva utupa visivi riropa uruiro-ia virireva Jisas ora garepara-ia tapo voraro vokapaoro. Uva Vearo Siposipo vao Pauto vo Saraaro iava voeapa oirara oisoa siposipopareve. Uva voea disaipel katai tau erao (12) rera tapo vokapaiva. ² ✧ Ora airorovu riakora airoa iava tuariri tugara verapareva Jisas ora oupiarovu rutu. Airoa-a vairo oriakora rera tapo vokapaiva oiso-ia, iriavu o-ia Maria [iria vova Makdala urui iava]. Iria iava Jisas erao vatara (7) aue tugara verareva. ³ Ora aue Joana rera Susa vatuavaaro, ro ira Herot vo kepaaro-ia oisoa tokipareve. Ora o-ia Susana, ora airorovu rutu tapo rera tapo avapaaepa airoa Jisas tauvapaiva ora voea disaipel aue-ia moniara varao vairo varaaro.

Reo Ruu Vao Oirato Iava Ira Wit Takuraro Vikipareva Varuparo
(Matyu 13:1-9; Mak 4:1-9)

⁴ Uva oirara rutu urioaepa ora gurusa Jisas iare voeao vova uruiara rutu iava. Oa iava voea vatereve oavu ruu reo. Oa-ia oiso puraroepa, ⁵ “Uva iravu oirato avaroera wit takuraro vikisa varuparo. Oa iava vara vikiparevora. Uva oaravu raivaro kovepaera. Oa iava voa vara-ia tasiapavira oirara. Uva kokio kare vara aiopasa uriopaaera voa. ⁶ Uva oaravu wicara kovepaera vo uva avekeara toupavira. Oa iava voa kova ragapaera osa viapau aue uukoa vai. Uva vorevira kopii ovoipaera voa erako ovoipaoro. ⁷ Ari oaravu wicara vo kovepaera vo kokopa kouro sovara-ia varao rokarokapara. Oa iava voa vo kovaro ururao papatapaivora vara ruupaoro wicara. ⁸ ✧ Ari oaravu wicara vo kovepaera vearopa rasiro-ia. Oa iava voa rirovira rutu kuepaera oiso, oaravu katai vovoto (100) kuero puravora.” Uva Jisas oisi oiso puraroepa. Oa iava rirovira oiso ita puraroepa, “Ro ira-ia kokito toupareve, oire vo siposipo orirureve va kuverapaoro ora rera sopaaro-ia.”

Jisas Vo Pitupituario Reo Ruu Purapasa
(Matyu 13:10-17; Mak 4:10-12)

✧ 8:2: Mt 27:55-56 ✧ 8:8: Mt 11:15 ✧ 8:10: Ais

6:9-10; Jer 5:21; Esi 12:2

⁹ Oire uva rera voeaaro disaipel va vi-tuarore vao reo ruu rera akeiva. ¹⁰ ✧ Oa iava oiso puraroepa Jisas, “Pauto raga visii tavipare vao vatau reo vituaro iava rera vo Saraaro iava vo reo. Ari oearovupa oirara reo ruuro raga vatepaaveira, oiso ra osireiara voea iava vura ragapaive, vo osa viapau vo reoro vituaro eveipaive. Ora vo reoro tapo uvu ragapaive, osa viapau taraipaive vara vituaro-ia.

Vo Toupai Wit Takuraro Vituaro Iava Vao Reo Ruu
(Matyu 13:18-23; Mak 4:13-20)

¹¹ ✧ “Vao reo ruu vituaro oiso toupai, Vao-ia wit takuraro oara oiso toupai, Eva Pauto vo reoaro. ¹² Oaravu wicara vo kovepaepa raivaro oa oiso toupai, Oirara vo reoro uvupaiva, oa iava Seten uri-oparoepa vo reoro verapasa voea sopaaro iava. Uvare oiso rugorugoparoepa, Teapi vo reo oirao pieive, ra va iava Pauto voea vorereve vorevira ora rerapa. ¹³ Ari oaravu vo kovepaepa uva rirovira avekeara toupai, oa vituaro oiso toupai, Voeo-ia oirara oea ikauvira Pauto vo Saraaro iava vo reoro uvupaoro vara oupaiva vara-ia rorupasa rutu, osa viapau voea iava sopaura-ia oriruvira toupai vo reo. Oreoa oiso toupai osa ikopito ro ira viapau avekeara rutu-ia goruvira toupai o pitupare. Oire utupauavi oearovu Pauto vo reoaro tekipasa opitupiturovu purapaive voea oirara vuri piepaoro. Oa iava voea vaaro oirao pie vovou viapau uvuipai ra gorupe vo osa va kavuive. ¹⁴ Ari varao wicara oara kokopa kouro-ia kovepaepa oa vituaro oiso toupai, Oirara *evoea oea reoara uvu ragapaoro vokapaiva vo osa orugorugoorovu rutuva toupai vo ora voea vo touaro iava, ora orekerovu rutuva rugorugopaoro moniara oaive, ora varao vearopara rutu oara-ia oisoa rorupaive. Oire uva vara-a varao oara Pauto vo reoaro oisoa vuri piepaive rutu vo voea iava sopaura. Ra viapau aio kue vai voea-ia karekepe.* ¹⁵ Vo osa varao vearopa rasiro-ia kovepaepa wicara oara vituaro oiso toupai, Evoea oirara oea reo uvupaaepa, oa iava vara goruvira orirupaiva ora voea

iava sopaura varao vearopaura. Oa iava kuepaepa voea vo osa goru vovouvira toupai.

Vo Aviavi Iava Toupai Oa Vatauiva Baket Sovara-ia
(Mak 4:21-25)

¹⁶ ✧ “E oirara vuravu rukuepaiveira ra oira vataupaive baket sovara-ia, eke uru-ara reoaro, raa? Viapau! Asi oirara vuravu tovopaiveira tebol ivara-ia viae-vira. Oire ra voava roropaeve osa vo avi-aviva vurapaoro koatapaavere voea oea vo kepa-ia toupai. ¹⁷ ✧ Ari ita, varao oara vatauvira toupai oara rutu po-eravira ora karekeperea. Ora varao rutu varao oara tavurupareve oirato, oara rutu tapo oiso utupau poeravira ora karekepe. Oire ra va iava oirara vara-ia taraiave.

¹⁸ ✧ “Ora vatatopo iraopata visii vao-ia ra vearovira reo uvu iraopata. Vosa irai oiratoa vai oisi vo reo-ia vao pitureve, oire ra ita Pauto aviavi pievira oreorovu ita vaterere rerapa. Ari ro ira oiso kearo, Vo reo ou ovoivoi va-ia orirusa. Oire uva rera-a eera ira iava vo tarai eva verarevere Pauto.”

Jisas Aakoaro Iava Ora Rera Araoko Iraraaro
(Matyu 12:46-50; Mak 3:31-35)

¹⁹ Vo vuutao iava vo vokia aakova ora rera araoko iraraaro urioaepa Jisas iare, vo osa riro irara rutu ora gurupaaepa. Oa iava viapau uvuipaaepa ra rera iare tutuu pieive. ²⁰ Uva oearovu rera taviiva oiso, “Aakoara vase-a ora araoko irara oiso torepai ratau. Oea vii kekesa auepaai.”

²¹ ✧ Uva voea vo reoaro pukooro oiso puraroepa, “Ro oirato ira Pauto vo vovou sirova utuparo eira-a ragai aakoaro ora ragai araokotoaaro.”

Jisas Kiuvu Rakote Piereva
(Matyu 8:23-27; Mak 4:35-41)

²² ✧ Ovokivu-ia Jisas oavu-ia kaero vi-ropa uvuoa disaipel iraraaro tapo. Oa iava voea oiso puraroepa, “Oiso ragavira ivirovira toko rovu avapaviei.” Osa iava voea avaaepa. ²³ Uva uvuoa ikauvira avaaepa vo osa Jisas uusiparoepa

✧ 8:11: 1 Te 2:13; 1 Pi 1:23 ✧ 8:16: Mt 5:15; Lu 11:33 ✧ 8:17: Mt 10:26 ✧ 8:18: Mt 13:12, 25:29; Lu 19:26
✧ 8:21: Lu 11:28; Jo 15:14 ✧ 8:22: Mk 6:47-52; Jo 6:16-21

va-ia. Oire uva riroto kiuvu vusireva voeare uuko rovu-ia. Uva tutuu piepa voeapa oiso ra opesiave. ²⁴ ✧ Oa iava Jisas tore piesa avaaepa oiso puraoro rerare, “Reito! Rokosa tutuu piei.” Oa iava toreroepa kiuvu rakote piesa ora rirova toruva. Oa iava vo vatako rutu rakote ovoiepa vao kiuvu ora toruva. Oa iava uuko rovu viapau oiso ora vurevurepaepa. ²⁵ Uva voeare disaipel oiso puraroepa, “*Ovu-ia visii varaaroi oirao pie vovouro?*” Osa iava rirovira rutu rugorugoopaoro voea raga ora reopaaepa oiso purapaoro, “Avoeao! Irouto-a ro-ia ira vo vatakore kiuvu ora uuko ovi reoroi, oa iava rera gisipoaro uvu ovoivoi?”

Jisas Iravu Iava Kokoropato Vurito Tugarato Verareva

(Matyu 8:28-34; Mak 5:1-20)

²⁶ Oire uva Gegesa-ia poua viropa Galili-ia vo toko rovu isivaaro-ia. ²⁷ Oa iava Jisas uvuoa iava rerereva, osa iravu oirato vo urui iava vao urioroepa rera iare, ira-ia oisoa vuri irara tugara toupai-ve. Ari ita, riro kaekaevira rutu oisoa varo tuu asavira toupaveve. Ora tapo viapau kepaara vai-ia toupaveve. Viapau. Ari tova urui raga-ia oisoa toupaveve. ²⁸ ✧ Uva Jisas kekereva rera ro. Oa iava rirovira rutu oiveoro koveroepa rasiua arore rera kokotoaro ruvara-ia Jisas-pa avivikepaoro. Oa iava voava rerare riro akutaroepa oiso puraoro, “Jisas. Vii-a Pauto Oviitoaaro ro oiso rutu viara-ia. Viire variriparai oiso ra viapau ragai vuri pieri.”

²⁹ Uva oisi-a eisi osa puraroepa tugarato Jisas-re, uvare Jisas tugarato kosi piesa aueparoepa oiratoa iava. [Aue iava uvare oisoa oiratoa-ia tupaoro rera varivari piepareve. Ra va iava sen tokopareve ora hankap, vorara vara-ia rera tuuke ragapaive. Oa iava oisoa rera tuvetu-vepaoro vorarore kuvau tapiro rerava avaparo tugarato uva viapau oisoa oirara vai toupai-ve.]

³⁰ Uva oisi-a eisi osa iava Jisas rera akereva oiso, “*Trou vaisito-a vii?*” Uva oiso puraroepa, “Ragai-a, Riro Irara.” Aue

iava uvare riro irara rutu tugara irara oea koataaepa rera sovara iare. ³¹ ✧ Oa iava voeao vuri irara tugara rirovira rutu Jisas-re oiso purapaaepa, “Teapi igei sigupari vuri tapi vaire rikui vai sovara iare.”

³² Uva oavu koue ragui oa pukuia-ia ororoaro-ia aiopaoro voa toupai-ve gare pukui raga. Uva va-a eva oa iare Jisas kegi iraopaiva oiso purapaoro, “Igei tari-ori vavore koue ragui-ia koatapasa.” Osa iava voea sipo piereva voare. ³³ Oa iava voeao vuri irara tugara rera iava ro oirato kosia viropa. Uva avaaepa koue ragui-ia koatasa. Oa iava vo ragui vao riro varivarivira ikauoro vara-ia vagapa-ia ora vikioro toko rovu-ia rokosa. Uva voa gisi ovoiaepa kopiioro.

³⁴ Oire uva va vao kekeiva voeao oea oisoa vo ragui tokipai-ve. Oa iava tori-iva oirara rutu tavitavisa voeao oea riro urui-ia oisoa toupai-ve ora uvarovu rutu tapo. ³⁵ Uva oirara rutu va vao kekesa urioaepa. Oa iava Jisas ruvara-ia poua viropa, ovusa rera kokotoaro ruvara-ia pauparoepa varoa-ia tuupaoro, rera ro ira iava tugara kosia viropa. Uvare rera iava rugorugooara roroioepa vorevira. Uva va vao kekeoro rirovira rutu voea iava vovouisiro uririepa Jisas vo goruaro asavira. ³⁶ Oire uva voeao oea va vao kekeiva opitupitua purareva Jisas. Oa iava siposipopaiva va iava vao oa purareva ro oirato ira-ia tuariri vuri tugararo oisoa toupai-ve. ³⁷ ✧ Oa iava oirara rutu voeao vorarova Gegesa oea Jisas-re oiso puraepa, “Vo kavuoro ava iraopauei,” uvare uriripaaepa. Oire uva va-a vao oa iava Jisas uvuoa-ia kaero viropa vorevira karesa. ³⁸ Uva rera ro ira kavuiva tugara Jisas kegi-veva rutu oiso purapaoro, “Ruipaparai ra vegei rutu kareve.” Oa iava Jisas vorevira rerare koruroepa oiso puraoro, ³⁹ “*Voreu atoiare vo vii voaaro. Ra voa siposipori varao iava Pauto oara purare vii-ia.*” Oa iava voare kareroepa voea rutupa oirara siposiposa vo rera vo uruiaro vara rutu iava varao Jisas oara purareva rera-ia.

Jisas Reito Oviivaaro Ravotovira Porete

Piereva Ora O Iria Rera Iava Varoa-ia Pitueva

(*Matyu 9:18-26; Mak 5:21-43*)

⁴⁰ Oire uva Jisas vorevira kareroepa uuko rovu iviropaoro. Oa iava oirara rutu rera-ia rorupaiva. Uvare rerare tuepaaepa voea rutu, osa vorevira kareroepa voea iare. ⁴¹ Oa iava iravu pouro viropa rera vaisiario, Jairas reito Reo Taisi Uvupa Kepa iava rera. Ira uri-oroepa Jisas kokotoaro ruvara-ia rekusa. Oire uva voava goruvira rutu rerare oiso puraroepa, “E uvuipauei ra urio iraou vore ragai vo kepaaro-ia?” ⁴² Ira oviivaaro kataivavi raga. Iria katai tau erao (12) iva-ia uvuipaopa. Oire uva tutuu piepa oirapa oiso ra kopiio. Oa iava voare Jisas avaroepa.

Uva riro irara rutu oirara rera kovokovoiva voa rerare ora guruoro. ⁴³ Uva voa-a evoa uva iriavu riakova voea tapo toupaeva. Iria-ia kekira oisoa koveparo vokiara rutu-ia. Uva aue rutu uvuiario-ia toueva rera ragava kekira katai tau erao (12) ivaro vo osa oira oupareve. Uva va-a eva oa-ia oisoa riroara moniara viki ragapaeve riro irara rutupa ruvarupa irara, vo rara oira ruvarupaive. Osa vi-apau irai oisoa oira iava vo upia opesi piepareve. ⁴⁴ Oire uva urioopa rera isivaaro iare tutuu pieoro Jisas. Uva voaviva rera iava varoa vatuario-ia pitueva. Oa iava vagevagevira raga revasi upia opesi ovoiepa oira iava posiposi ovoioro. Uva viapau oiso vorerivira ita oira oupaiva vo upia eva. ⁴⁵ ✧ Uva Jisas ora rera-ia oira sovooro oiso puraroepa, “*Irouto ragai-ia piture?*” Oa iava voea rutu taeaaepa oiso puraoro, “Ae, igei viapau.” Uva Pita oiso puraroepa rerare, “Reito. Easi voeao vaio-a riro irara rutu oea vii kovokovoivoi viire ora guruoro.” ⁴⁶ ✧ Oa iava Jisas oiso puraroepa, “*Iravu ira ragai-ia piturevoi. Oa iava oavure gorua rororai, oa avaei ragai iava irai vearo piesa.*” ⁴⁷ Oire uva oira o riakova iria taraiopa. Uva viapau oiso uvuipaopa ra rerare vatauo. Oa iava rerapa uriripaoro rirovira rikerikepaopa. Uva rera ruvara-ia rekusa urioopa vo oirara rutu osireiario-ia. Oa iava voea

rutupa tavitaviopa vao vituario iava oa iava vavaea tovoeva Jisas-ia pituoro. Uva oiso puraopa, “Ragai iava ikauvira raga upia opesi ovoiei.” ⁴⁸ Oa iava Jisas oiso oirare puraroepa, “*Oviiva oaa, vii vaaro oirao pie vovouaro oa vii ravotovira porete pie ovoivoi. Avau. Ra vii iava sopaua gavaurevira toupave.*”

⁴⁹ Oire uva touvira reoreoparoepa, ovusa iravu oirato ro Jairas vo kepaaro iava urioroepa rera tavisia oiso, “Vii oviivaaro kopiioi rutu. Teapi touvira Tisato pugu piepari va iava vao.” ⁵⁰ Oire uva Jisas va vao uvureva. Oa iava rera vo reoro aatooro oiso puraroepa, “*Eakepa uriripauei? Ragai oirao pieri. Oviiva oara ravotovira poretepaoui vorevira tootooro.*”

⁵¹ Oa iava Jisas avaroepa Jairas vo kepaaro iare. Uva voa voea rutu kosi piereva. Vo osa voeao raga tapo voare koataro Pita vase ora Jon, ora Jems, ora aiteto avukarei, vaitereo uvava oviiva. ⁵² ✧ Ovusa oirara rutu oirapa kakaeva gaupaiva. Uva va-a vao oa iava Jisas voeare oiso puraroepa, “*Opeita gaupata. Viapau oiso kopiioi rutu. Easi eira uusi ragapaoi.*” ⁵³ Oire uva rera agesipaiva rutu. Eake iava? Uvare oiso taraipaaepa, Iria o kopiioe rutu. ⁵⁴ ✧ Oa iava Jisas oira vavaeoro-ia pituoro oirare oiso puraroepa, “*Kakaeva toreu.*” ⁵⁵ Oa iava tootooa oira iava kakaeva vorevira voreepa oira iare. Uva ikauvira vaaraa ovoiopa. Oa iava Jisas oiso voea tavireva, “*Oirapa aioara vai vateta.*” ⁵⁶ ✧ Uva aitetoarei rirovira rope iraopasiepa. Oa iava Jisas goruvira rutu oiso vaiterei tavireva, “*Opeita irai tavipasivere.*”

9

Jisas Kovoa Vatereva Katai Tau Eraopa Aposel

(*Matyu 10:5-15; Mak 6:7-13*)

¹ ✧ Oire uva voeare katai tau erao (12) disaipel keeraroepa. Oa iava voea vatereva riroa gorua ora reesia tapo voeapa aue rei vaisi, oisore ra va iavirava vuri tugararo kosi piepaive, ora oaravu rutu tapo upi-ara. ² ✧ Uva voea arureva Pauto vo Saraaro iava siposipopasa ora upiapa irara tapo

✧ 8:45: Lu 5:5 ✧ 8:46: Lu 5:17 ✧ 8:52: Jo 11:11, 13 ✧ 8:54: Jo 11:43 ✧ 8:56: Lu 9:21 ✧ 9:1: Mk 3:13-14 ✧ 9:2: Lu 10:1, 9

porete piepasa. ³ Oire uva oiso voea tavipareva, “*Viapau oiso ra oaravu avu vai rutu kaepatavere vokapaoro. Ora viapau oiso ra tooroara vai-ia pitupatavere voka-paoro, ora oapara vai, ora opo, ora moniara vai. Ora viapau oiso ra eraeraovira kuvupara vai-ia pitupata tapo ora visiipa. Uvare voea auearo-a visii tokipasa voeao oea tauvapasa avapatai.*” ⁴ Vosa okepai-ia koatata, oire ra vo kepa raga-ia touta vo tugurasa uva vo kepa-ia toupaooru iare topa uvirosa auepata ita. ⁵ ✧ Ari vosa viapau visii oupaive vore ora voea vo kepaaro-ia, oire ra vo urui eva kavuoro avata. Ra ora visii iava kokotoaro iava rasiara tovetoveta voare voea vo vuriaro reesipasa. Ra va iava ora voea vo pitupituroarore evara rugooave.” ⁶ Uva va-a eva oa iava avaaepa Vearo Siposipo purapasa vo uruiara rutu-ia. Uva upiapa irara rutu tapo ravotovira porete piepaiva vorevira.

*King Herot Jisas Iava Uvureva
(Matyu 14:1-2; Mak 6:14-16)*

⁷ Oire uva King Herot Galili iavapa irara reitoaaro ira vara rutu iava varao uvureva. Oa iava vavagisiparoepa rutu. Eake iava? Uvare oearovu oiso purapaaepa, “Jon eera ira tova tapi iava vorevira toreroi.” ⁸ ✧ Osa oearovu oiso purapaaepa, “Easi Ilaija eera ira vorevira ora karekeroi.” Vo osa oearovu oiso purapaaepa, “Easi reo topa piepato-a profetato eera tuariripato ira vorevira toreroepa.” ⁹ ✧ Oa iava ro Herot oiso puraroepa, “Jon kukuearore ragai voeaaro aruavora. Ari iroutoa rutu-a ro ira iava siposipopaivoi oirara?” Oire uva va-a vao oa iava oiso ruipaparoepa ra Jisas kekereve rutu.

*Jisas Vo Vavae Tuku (5,000) Aio Piereva
(Matyu 14:13-21; Mak 6:30-44; Jon 6:1-13)*

¹⁰ Uva vorevira rera voeaaro aposel irara kareaepa Jisas iare. Oa iava rera tavipaiva varao rutu iava oara puraiva. Osa iava voea raga roporeva voea ouoro oirara rutu sovara iava. Uva ouruivu iare voea tapo avaroepa, oiso ra reareaave.

Vo urui vaisiario, Betsaida urui. ¹¹ Uva va iava uvuivoiva, voea sirova utuaepa. Uva viapau oiso Jisas voeare koruroepa. Uva voea rutupa Pauto vo Saraaro iava siposipopareva. Ora oearovu rutu tapo upiapa irara ravotovira porete piepareva. ¹² Ovaiarovi katai tau erao (12) Jisas iare urioaepa rerare oiso purasa, “Voeao taviri ra evoraro uruiara vai-ia uusisa avaaave. Ora voeapa aioara vai voripaive voraro. Ari kuvau tapi-a vo-ia uva toupai. Uva viapau oirara vai toupai.” ¹³ ✧ Oa iava Jisas voea tavireva oiso, “*Visii raga voeapa aioara vai vateta.*” Uva oiso puraaepa, “*Viapau riroara vaiei vo igei vara. Ari vo vavaevi raga vao-ia bret ora kataitoarei ataritoarei oaravia rutu-a varao toupai. Esa oiso vaio ruipapauei ra voeapa aioara vai vorisa avai, eke?*” ¹⁴ [Aue rutu vao vo vavae tuku (5,000) rutu uvuiaro oirara, vo osa viapau riakora ora kakae vure vievieiiva voeao oea toupai.]

Uva Jisas rera voeaaro disaipel tavireva oiso, “*Voea totoevira pau pieta oiso, oevu vo vavae tau (50) uvavivu, ra oevu vo vavae tau uvavivu pauave, osa oevu ita vo vavae tau uvavivu pauave.*” ¹⁵ Oa iava disaipel oisi voea roorookavira pau-pau pieiva. Osa iava voea rutu oirara rutu pau pieiva. ¹⁶ ✧ Oire uva Jisas bret vavae ouoro ora ataritoarei vara rutuva vuvuiua-ia vurareva vearo vaisi puraoro. Oa iava vara puteputeoro voeapa disaipel vara vatereva, oiso ra vara vateive voeapa oirara. ¹⁷ Uva voea rutu uvuivira aioiva. Oa iava ururukoara guruiva varao oara kavu piropa. Oara-ia katai tau erao (12) aue pekuri agasi pieiva.

*Pita Jisas-pa Taviroepa Oiso, Vii-a Krai
(Matyu 16:13-19; Mak 8:27-29)*

¹⁸ ✧ Ovuutavu-ia rera raga Jisas variroepa vo osa disaipel irara rera tapo toupai. Oa iava voa oiso voea akereva, “*Apeisi ragai vaisipaiveira oirara?*” ¹⁹ ✧ Oa iava rerare oiso puraaepa, “Ari oearovu oiso vii vaisipaiveira, Jon Baptais, osa oearovu oiso, Ilaija ira oisoa reo topa piepa kovo purapareve voari tuariri. Ari

✧ 9:5: Ap 13:51 ✧ 9:8: Mt 16:14 ✧ 9:9: Lu 23:8 ✧ 9:13: 2 Kin 4:42-44 ✧ 9:16: Lu 22:19; Ap 2:42, 20:11
✧ 9:18: Jo 1:49, 11:27 ✧ 9:19: Mk 9:11-13 ✧ 9:20: Jo 6:69

oearovu oiso, iravu tuariripato profetato roari ira vorevira toreroepa.”²⁰ ✧ Oa iava oiso ita voea akereva, “Ari apeisi visii raga ragai vaisipata?” Oa iava Pita oiso puraroepa, “Ari vii-a Krai ro Ropoto viigoa arureva Pauto vore.”

Jisas Ora Rera Iava Taviroepa Oiso, Kopyiravere Ra Vorevira Torera
(Matyu 16:20-28; Mak 8:30-9:1)

²¹ ✧ Oire uva vo reo-a vao oa iava Jisas goruvira voea vosireva oiso, “Opeita oisi ragai iava irai tavita.”²² Oa iava topa pievira oiso voea tavireva ora rera iava. “Oirato Oviitoaaro oiso riroara vai siitokaara vai oureve. Uva lotupa irapa irara, ora reipa irara pris, ora voeao Reo Taisi-ia tarai irara rerare isivaavere. Uva rera upoivere, ra vo pevapa voki-ia vorevira torerovere.”

²³ ✧ Oa iava oiso voeare puraroepa, “Vosa ro ira ragai sirova utu ruipaparo, oire ra ora rera iava vaisia vara pierovoreve. Oa iava uvuipa ra ora rera vo vavataaro kaereve, oiso osa vao evao parikou ragai sirova utupaoro vokiara rutu-ia.”²⁴ Ro ira tootooaro virivaripareve, oava eva opesiroverea tootooaro. Ari ro ira tootooaro vaterere vo oearovupa ragai vo ruipaoro sirova utupaoro eera-a ira tootooaro tapo virivariavere taru.²⁵ Vosa irai sara kovo vai purareve, ra auero rutu oureve varao vo rasio-ia, vo osa eisi piepaoro ora vuri piero, oire aa vao-a veaora oa ourevere oirato vo rasio-ia?²⁶ ✧ Vosa irai ragaipa ariiparo vo oearovu osireiario-ia ora ragai vo siposipoaropa tapo. Uva oisi-a eisi osa rerapa ita ariiraverea ragai vao Oirato Oviitoaaro, vo osa ragai vaarova keraria vorera. Ora vao Aiteto, ora voeao tugoropa irara enselpa irara vaaro keraria, oea rutu osireiario-ia rerapa eera ariiraverea rara.²⁷ ✧ Oiraopavira rutu visii tavi iraopaavo oiso, Ari ita, oearovu oirara visii iava tootoovira toupavereve oea viapau tugu-raavereve kopiia-ia. Oea Pauto vo Saraaro keke rovoivere taru.”

Jisas Iava Varaua Avokorivira Kare-keepa

(Matyu 17:1-13; Mak 9:2-13)

²⁸ ✧ Jisas vo reo purareva, oa iava utupavira vo peva vatara voki-ro isivaaro iava vo peva vao oureva oiso, Pita, Jon, ora Jems. Uva voea tapo iparoepa oavu-ia riro pukuia oiso ra vao variriro.²⁹ Voa variriparoepa. Uva rera iava puaua avokorivira karekeepa, osa rerare kuvupara tapo popoteepa rutu oiso sisikoreoro osa aviavia.³⁰ Oa iava vao aitereivu oira-toarei rera iare ora karekesiepa voava Pauto vo uruiaro. Uva evaiterei Jisas tapo ora reopasiepa Moses vaio ora Ilaija.³¹ ✧ Aiterea Pauto vaaro-ia karekesiepa keraria eva aviavia. Uva vao ora reopasiepa aue tapo Jisas varao iava oara purarevere Jerusalem-ia kopiioro Pauto vo vovouaro sirova utuoro.³² Oire uva Pita vase iava osireiara rurava. Oa iava oiso ruipapaaepa ra uusiave, osa viapau oiso uusipaaepa. Oa iava vorevira voea iava osireiara pariiva Jisas vaaro keraria kekesa, ora vaiterevo tapo aiterea rera tapo torepasiepa.³³ ✧ Oire uva va-a vao oa iava Jisas arova avasa auepasiepa ovusa Pita Jisas-re oiso puraroepa, “Reito. Igei-a vao vo toupavira veaorapai ra kepa peva vai pauio oiso, Vii okepai, ora Moses okepai, ora Ilaija okepai.” [Aue iava uvare Pita viapau vearovira taraiparoepa va-ia vao oa iava oisi eisi puraroepa.]

³⁴ Oire uva touvira raga vo reo vao purareva osa iriavu rukuta voea ruueva. Oa iava rirovira rutu uriri iraoaepa.³⁵ ✧ Oira sovara-ia o rukuta oreovu Pauto vo reoaro oiso puraepa, “Eera-a ragai Oviitoaaro ira reesiavora rera ropooro. Ira uvu iraota.”³⁶ Uva oisi-a oiso osa puraeva vo reo vao, vao rera raga kekeiva osa toreparoepa. Oa iava ora tape pieaepa. Uva viapau irai tavipaiva va iava vao oa kekeiva vao.

Jisas Ravotovira Iravu Viovokoto Porete Piereva Vurito Tugarato Veraoro

(Matyu 17:14-21; Mak 9:14-29)

³⁷ Vokipavira pukuia iava vokiaepa voava varaoro, osa oavu riro irara

✧ 9:21: Mt 16:20 ✧ 9:23: Mt 10:38 ✧ 9:26: 2 Ti 2:12; 1 Jo 2:28 ✧ 9:27: Jo 21:22 ✧ 9:28: Lu 3:21 ✧ 9:31: 2 Pi 1:15 ✧ 9:33: Lu 5:8, 8:24, 45 ✧ 9:35: 2 Pi 1:17-18

rera iare Jisas urioaepa raivaaro rerava aivarosa voa. ³⁸ Uva iravu oirato voea iava Jisas-re keeraoro oiso puraroepa, “Tisato, goruvira rutu vii arepaavoi oiso ra ovi-itoa oaa kekeri kataitoavi raga. ³⁹ Ira-ia pitupareveira iravu vurito tugarato. Oa iava rirovira oivepaoro ikaupavira kove ovoiparoveira vurivira rutu. Ra popotevira rera gisipoaro-ia kosikosipa piro aue ruiruiso. Ari ita, rera iava varaua vuri pie iraopareveira. Ra va iava viapau oiso ikauvira rera eakapareveira. ⁴⁰ Oa iava vii voeaarore gau ragapaavorao disaipel, oiso ra rera ro vurito tugarato kosi pieive. Osa viapau uvuipaaerao.”

⁴¹ Oa iava Jisas rera aatooro oiso puraroepa voeare, “Ae visii vao-ia oirara vo vokio iava. Viapau oiso oirao pie vovou vaiei visii-ia. Vuri sopa irara rutu-a visii. Ovirovu-ia vuuta visii tapo toupaaaveira? Ora ovirovu purapaavere visii vo vovouroaro-ia kasikasipaoro, osa viapau goruvira ragai vaaro-ia pitupata?” Uva va-a vao oa iava rerare ora poreoro oiso puraroepa, “Oviito oarava uriou.”

⁴² Oire uva rera raga kakaeto urioroepa. Oa iava rera vurito tugarato rera-ia vikiroepa rasiua arore rera sisiputaoro rutu vurivira. Osa iava Jisas rerare tugarato kasipuroepa rera kosi pie ovoioro rera iava ro kakaeto. Oa iava vorevira aiteto vatereva rera. ⁴³ ✧ Oire uva voa-a vo uva oirara rutu vao riroa Pauto kerariaro vo goruaro kekeiva. Oa iava ora sitaaepa rutu va-ia tavetavepaoro.

Jisas Erao Pievira Ora Rera Iava Taviroepa Oiso, Kopyravere
(Matyu 17:22-23; Mak 9:30-32)

Oa iava rirovira rutu vara iava rugorugoo iraopaaepa varao oara purareva. Oa iava Jisas voea disaipel tavireva oiso, ⁴⁴ “Vearovira rutu ora visii iava kokiara gereta, ra vo reo uvuoro va oriruta. Uvare utupauavi Oirato Oviitoaaro vateivere keripa irara vavaearo iare.” ⁴⁵ ✧ Osa iava viapau vo reo vituaro-ia taraipaaepa vao vafau reo oa purareva ora rera iava voeare. Oa iava viapau vo reo-ia

taraipaaepa vearovira. Uva vo reore ake arapa uriripaaepa rera asavira.

Irouto-a Reito?

(Matyu 18:1-5; Mak 9:33-37)

⁴⁶ Uva voea raga disaipel reoa-ia ora upopaaepa oiso ora reopaoro, Iroutoa rutupa ro ira vigei iava reiparoi? ⁴⁷ Uva Jisas voea vo rugorugooaro-ia tarairoepa vao oa toupaiava voa voea iava sopaura. Oa iava iravu oureva kakaeto garetoavi ora rera ruvara-ia rera tore piesa. ⁴⁸ ✧ Uva voeare oiso puraroepa, “Ro ira ro kakaeto tauvapareve vo ragai vaisiario-ia, rera-a eera ira ragai tauvapare. Ora ro ira ragai tauvapare, ira ita ro tauvapare ira ragai arureva vore. Ari ita, ro ira gare visivi rutu toupate akaipavira visii rutu vao-ia vuutaaro-ia, ira-a eera rovopatoa rutu visii rutupa vo Pauto osireiario-ia.”

Ro Ira Viapau Visiiva Keriparo Uva Rera Eera Vatetoa Oavisii
(Mak 9:38-40)

⁴⁹ Jon oiso puraroepa, “Reito, iravu oirato kekeiovo osa vuri tugararo kosi piepare vii vaisiario-ia. Ari ita, vo osa viapau vii sirova utuparoveira oiso osa igei vii sirova utupaioveira. Uva va-a eva oa vituaro iava rerare koruie.” ⁵⁰ ✧ Uva Jisas rerare oiso puraroepa, “Eakere rerare korutae? Ari ita, ro ira viapau vigeiva ora keriparo, eera-a ira vigeiva tavosivira toupate.”

Vo Sameria-pa Irara Ora Voea Vo Uruiaro-ia Korukorupaoro Jisas Siguiva

⁵¹ ✧ Vo vuuta-a vao oa tutuu pieiva oa-ia Pauto oiso ruipaparoepa ra Jisas kae pierere vorevira vuvuiua iare. Oire uva vo vuuta iava vo vokio rovoroepe rera vo ruipaaro tovooro, oiso ra Jerusalem iare avaro. ⁵² ✧ Osa iava oeavu ira pierere vo reova vao ora rera iava. Uva ouruivu-ia karea viropa Sameria vo uruiaro. Oa iava rera varaaro vatatoposa aueaepa. ⁵³ Vo osa voea voeao vo uruia vao rerapa Jisas reasi iraopaaepa vova ora voea vo uruiaro-ia. Aue iava uvare oiso taraipaaepa rera-ia, Ari ro-ia Jiu ira Jerusalem iare avaparoi, osaravu

✧ 9:43: 2 Pi 1:16 ✧ 9:45: Lu 2:50, 18:34 ✧ 9:48: Mt 10:40; Jo 12:44, 13:20; Mt 23:11-12 ✧ 9:50: Mt 12:30
✧ 9:51: Lu 13:22 ✧ 9:52: Mt 10:5; Jo 4:4 ✧ 9:54: 1 Kin 1:10, 12

rutu iava rera. ⁵⁴ ✧ Uva va vao kekesiva waitere Jems vaio ora Jon. Oire oa iava Jisas-re oiso purasiepa, “Turaro, apeisi vovoupau ei ra tuitui kasire keeravio. Ra voeao oirara kasisa varape vova vuvuiua iava?” ⁵⁵ Uva Jisas waitereire kasipuoro waiterei tape piesa ora poreroepa. ⁵⁶ Oa iava ouruivu raga iare topaa viropa ita.

Irouto Ro Ira Jisas Sirova Utu Ruipaparo (Matyu 8:19-22)

⁵⁷ Oire uva raivaaro vokapaoro avapaaepa. Uva voa iravu oiso Jisas tavipareva, “Voraro ouruira rutu-ia vokapaoro avapauvere, uvaroa vii sirova utuparavere.” ⁵⁸ Uva oirato vo vovouaro rutu kareke piesa oiso puraroepa rerare, “Aakau kare varaaro rikuara toupaveira rasiuaaro. Ora kokio kare oea tapo varaaro epitara toupaveira. Ari ragai Oirato Oviitoaaro viapau oiso oai epao tavukia vai ragaipa ora ragai iava kukue uusi piepasa.”

⁵⁹ ✧ Uva va-a vao oa iava Jisas oiso iravu tavireva, “Ragai sirova utuu.” Oa iava rera ro oiso puraroepa, “Vearopai ra ragai iava vase rovoru. Ra aite tova rovosa vore rovora, vo rara kopiuro.” ⁶⁰ Uva Jisas rerare oiso puraroepa, “Eagara, voeape evoea kopii rugoo irara ra ora voea raga ora tovapaave. Osa vii Pauto vo Saraaro iava siposiposa avau.”

⁶¹ Uva iravu ita rera tavipareva oiso, “Turaro, oiso ruipapara ra vii sirova utupara. Uva apeisi vovoupau? Ra ragai iava vase rovoru auere ra sekan rovosa vore rovora ragai voearova.” ⁶² Oire uva Jisas rerare oiso puraroepa, “Ro ira ora rera vo kovoaro-ia pitu rovoreve, oire ra voava orugorugoorovu ita porero utupavira, ra apeisi ragavira rera vo kovoaro vearovira rutu karekepe? Ira-a eera viapau uvuiparoi vo kovo-ia pitureve Pauto vo Saraaro-ia okovoa toupaveira.”

10

Jisas Erao Vatara Tau Erao (72) Siporeva Rera Vo Kovoarova

¹ ✧ Vo utupavira Turaro erao vatara tau erao (72) reesirevoiva, voea eraopavira siporeva. Uva iraaepa rerapa uruiara rutu iare, varao reipa uruiro ora garepa uruiro tapo. Uva utupavira rera raga avasa aueparoepa vo uruiro iare varao. ² Oire uva Pauto vo kovoaro reesiro oiso puraroepa voeare, “Riroara aioara vioroe, oara oiso toupai osa oirao pie asa irara vo ragai-ia Jisas. Osa viapau kovopa irara vai vo voea tavitavipasa. Eisi osa iava variripatavere rore ira vo kovoaro-a. Ra va iava kovopa irara vai siporeve rerapa aioara gurusu aue oirara.

³ “Uvuta! Visii sipopaavo oiso osa sipsip kakaero aakau kare vuutaaro iare, okarea vo kakaero aiopaveira. ⁴ Opeita moni oaparo vai kaepatavere, ora ogataara vai, ora aue tasipa su. Teapi ora visii vo vuutaroaro pute pie ragapata ora reoreo raga-paoro oearovu tapo voraro raivaaro. ⁵ Oire vosa oai-ia kepa vai koatasa auepata, oire ra oisi pura rovota, Visii vao vo kepao iava kave vovouvira touta. ⁶ Vosa irai kave vovoutoa vai vo kepa-ia toupaveve, oire ra va vao kave vovou tovota rera-ia. Ra rera iare vira piro. Ari vosa viapau oisi irai, oire ra visii vaaro kave vovou vao oa vateta oa visii iare ita vorevira vorepere, vo rara irai viapau va oupareve. ⁷ ✧ Oire ra voa katai kepa raga-ia toupata. Ra vo kepa raga-ia aiopata ora ukaiopata tapo varao oara vatepaive visiipa voa. Aue iava uvare ro ira Pautoa-pa kovopaveve oirara tauvapaoro, irapa torevokopai oiso ra tauvaa oupareve oearovu ruvara-ia, voeao oea tauvapeve voea tokipaoro. Ari ita, viapau uvuipatai ra okeparovu iare ora sikasikapata. Ari uvuipatai ra katai kepa raga-ia toupata.

⁸ “Oire vosa ourui-ia kare uvirota, ra voa visii ouive vorarore ora voea vo keparoaro-ia. Oire ra aioara aiopata varao oara visiipa vatepaive. ⁹ Upiapa irara porete piepata voa vo urui-ia. Ra oisi voea tavipata tapo, Pauto vo Saraaro tutuu piepaivoi visii iare. ¹⁰ Ari vosa ourui-ia kareu virota vao oa-ia visiire korukorupaave, oire ra vo urui vuutaaro-ia toresa avata voava voea siposiposa ¹¹ oiso pu-

raoro, Ae! Poupou rasiro igei kokotoario-ia votoei. Oire uva visiipa Pauto vo kasipuario kareke piepaiovoi vara vorevira tovetoveoro ora igei kokotoario iava. Ra va iava oiso vearovira taraita, Ari ita, Pauto vo reoro visiire keera ragapai osa va uvu ragapatavoi. [Ari ita, tutuu pie ragavoi Pauto vo Saraaro ovusa vapa reasipatai]. ¹² ✧ Oire uva visii tavipaa vao iava Ovoioipa Voki oa-ia Sodom vata voeao oea oisoa vuri pitupitu purapaive, oea vo siitokaaro ouiverea, oa-ia visii vo siitokaaro puteverea riroa rutu.

Siraovira Rutu Vo Uruiropa Oara-ia Viapau Ora Voea Iava Sopaura Oaive Porepaive

(Matyu 11:20-24)

¹³ ✧ “Siraovira rutu visiipa vo Korasin urui. Ora siraovira rutu visiipa Betsaida urui. Vosa ragai oai ravoto kovo vai pu-raavori Taia uruireipa ora Saidon voari rutu tuariri, oiso osa vao-ia oa puraavora visii ruvara-ia, oa iava tuariri vuri irara Taia vata ora Saidon vata oeara rutu vuri varorovi raga-ia tuupaaeri. Ra vo tuurova gavutara raga ivara-ia paupaave vuri vovouro oaiveva ariipaoro. Oa iava sopaura oaive voea iava pore pirori vova vuriara oaive iava. ¹⁴ Oiraopavira rutu oiso osa visii tavipaavoi oiso, Vo vokio vao oa-ia oirara rovirieireverea Pauto ovokia-ia vo siitoka ouverea vo uruireo Taia uruirei ora Saidon, oa-ia puteverea rutu vo tavaka visii vaaro. ¹⁵ Ari visii Kapaneam vata visiigoa kae viro ruipapataveira vuvuiua iare, oiso ra rei vaisipata, raa? Ari viapau. Easi visii vara pierereverea vuri tapire.”

¹⁶ ✧ Oa iava oiso Jisas rera voeaoro disaipel tavireva, “Ro ira visii gisipoaro uvureve, oire uva rera-a ita eera ira ragai gisipoaro uvurevoi. Ari ro ira visiire isivaro, eera-a ita ragaire isivaroi ora ro tapore Pauto ira ragai arurevora vore.”

Erao Vatara Tau Erao (72) Kovopa Irara Oea Vorevira Kareaeapa

¹⁷ Oire uva utupa visivi erao vatara tau erao (72) vorevira kareaeapa. Oa iava

rorupaiva oiso puraoro, “Turaro, igei vii vaisiario iavirava voeaore reopaie vuri irara tugara. Oa iava igei vo reoro uvupaivo rutu, vo osa oearovu iava voea kosi piepaio. ¹⁸ ✧ Oa iava Jisas oiso voeare puraroepa, “Seten tueava osa oiso vararoepa osa parakauoro vuvuiua iava koveoro, vo uvare viapau gorua vai epao rera oaiaro. ¹⁹ ✧ Uvuta! Ragai visiipa gorua vatepaavoi. Oa iava ro-ia putetavere ira vigeiva keriparoveira Seten. Ra va iava vo kareo rutu-ia tapo puteta voea-ia tasioro rakoru kare ora siikopi kare. Ra va iava viapau visii vuri piereve ro vurito. ²⁰ ✧ Opeita rorupaoro oiso purapata, Vuri tugararo igei vo reoroaro uvupaiveira. Viapau. Ari Pautoa-ia roru iraopata ira visii vaivaisiario rigatoreva rera vo uruiaro-ia oiso puraoro, Ragai voeaoro-a visii.”

Jisas Rorupareva Rutu Oa iava Vearo Vaisi Purareva Pautoa-ia Aiteto
(Matyu 11:25-27, 13:16-17)

²¹ ✧ Vo vuutao-ia Tugoropato Uraurato rorua kareke piereva Jisas sopaaro-ia. Oa iava oiso puraroepa, “Aite, vii Reito Turaro vuvuiua-ia ora vo tapo rasitoo-ia. Vii-ia vearo vaisi puraavoi. Uvare viigoa varao rutu vatauriva voeao asavira oirara oea-ia taraiara toupai vo ora voea vo rugorugooaro-ia. Oa iava voeao raga kareke pieriva oea oiso toupaveira osa garepa kakaero. Iu ita. Aite, vii raga vo ruipaaro osa oiso vearovira toupaveira.

²² ✧ “Aite ragai vavaeoro-ia varao rutu tovoreva. Uva viapau irai oiratoa vai taraipa rutu ragai-ia Oviito. Ari Aite raga kataito. Ira ragai tarai iraopa ragai-ia. Ora viapau irai Aite-ia taraipa rutu. Viapau. Ari ragai raga rera-ia tarai iraoparai, ora voeao oea-ia Aiteto kareke piepareveira Oviito ora rera vo ruipaaro sirova.”

²³ Oire uva voea raga disaipel Jisas tapo tupaiva. Oa iava voea iare ora poreroepa oiso puraoro, “Oearovu oirara roruive vosa oarai kekepaive varao oara kekepatavoi vo vokio ragai ruvara-ia. ²⁴ ✧ Ari ita, visii tavipaavoi oiso, Voari tuariri

✧ **10:12:** Mt 10:15, 11:24 ✧ **10:13:** Lu 6:24-26 ✧ **10:16:** Mk 9:37; Jo 13:20 ✧ **10:18:** Jo 12:31; Re 9:1, 12:8-9
✧ **10:19:** Ap 28:5 ✧ **10:20:** Sam 69:28; Dan 12:1; Hi 12:23; Re 13:8, 21:27 ✧ **10:21:** 1 Ko 1:26-29 ✧ **10:22:** Mt 28:18 ✧ **10:24:** 1 Pi 1:10

uva riro irara profet irara ora king irara oearoa orekerovu rutupa varao oisoa ruipapaave, oiso ra vara kekepaive varao Pauto vo Saraaro iava oara kekepatavoi. Uva viapau oisoa vara kekepaive. Ora vara tapopa ruipapaave oiso ra vara uvupaive varao oreoroa ragai iava. Uva viapau vo reo oisoa uvupaive.”

Vo Sameria-pato Ora Rera Keripatoaaropa Siraoroepa

²⁵ Oire uva iravu taraito Reo Taisia toreroepa Jisas-ia kokarasa rera tavatavaeoro. Ira oiso puraroepa, “Tisato. Eake vai-a uvuiparai ra oai puraa. Ra va iava Tootoo Ovoi oua vao oa opesi asavira toupai?” ²⁶ Oa iava Jisas rerare oiso puraroepa, “Oavu rigato-a oa toupai Reo Taisi-ia. Oire uva apeisi ragavira rugorugoopau va vieipaoro?” ²⁷ ✧ Uva Jisas vo reoaro aatooro oiso puraroepa, “Turaro eera-a vii reraaro Pauto. Ira ragapa vii iava sopaua rutu vateri, ora vii vaaro rutu tapo rugorugooara rutu, ora gorua, ora taraiara rutu rera ragapa. Ora eisi osa ropa siraopau ira vii ruvaraiavi toupaveira, oiso rutu osa ora viipa siraopaveira.” ²⁸ ✧ Oa iava Jisas oiso rera tavireva, “O ita! Torevokovira vo reo aatori. Uva oisi-a eisi osa iava uvuipauei ra va iava Tootoo Ovoi rutu ouri.”

²⁹ Ari ita, ovusa rera ro riro taraito oiso ruipaparoepa ra ora rera raga vaisiara raga veaoreve. Oa iava Jisas-re oiso puraroepa, “Iroutoa irao-a ira ragai ruvaraiavi toupaveira?” ³⁰ Oa iava Jisas rera vo reoaro topa piepaoro oiso puraroepa,

“Iravu oirato ira Jerusalem iava vararoepa Jeriko iare. Uva vuri irara riro kaviru irara rerava aivaroiva raivaaro. Oa iava auero rutu rera varaaro ouiva voa rera vurivira rutu upooro. Oa iava kopii ragaroepa rutu. ³¹ Oire uva iravu koruou purapato pris ira vo raiva gaepareva. Oa iava voa rera vatavatareva vo raiva vatuaro-ia avaro. ³² Uva iravu ita Livai ira oisoa Tugoropa Kepa-ia kovopareve, ira ita oisi raga rera kekeoro rera vatavatareva.

³³ “Oire uva iravu Sameria-pa irara iava rera, voeao oea oisoa voeava Jiu ora keripaave, ira voa rera kekeoro rerapa rirovira rutu siraoroepa. ³⁴ Oa iava rera ruvara iare tutuu piereva. Uva voa rera-ia aue wel petoreva. Ora wain ovi tapo oa ro iava kokoroepa vorarore kapuara-ia, oiso ra opeisipe. Oa iava rera kae piereva ora rera oiraaro iare donki. Osa iava rerava avaroepa rera tovosa oavu-ia tavete uusi piepa kepa. Oire uva voa-a evoa uva vearovira rutu rera tokireva. ³⁵ Vokipavira moni erao kina (K2) vatereva ropa ira vo kepaaro-a va vao tavete uusi piepa kepa. Uva oiso rera tavireva, Vearovira rera tokipari. Ari vosa vii oaiaro-ia rera tokirivere, oire vosa vorevira vorera ra viipa oai kare piea vorevira. ³⁶ Oire ra apeisi rugorugopauei? Iroutoa vai-a vo pevao iava ira oisi eisi rera piereva vo uvare rera ruvaraiavi toupaveira, ro ira vuri pieiva kavirupa irara?” ³⁷ Uva va-a vao oa iava rera ro Reo Taisi-ia taraipato oiso puraroepa, “Ari ro oirato ira rerapa siraoroepa rera tauvaoro.” Uva Jisas oiso puraroepa rerare, “O ita, uva oisi raga piesa avapauei.”

Vo Mata Vaio Iava Toupai Ora Maria

³⁸ ✧ Oire uva vokapaoro avaparoepa raivaaro disaipel iraraaro tapo. Oa iava ouruivu-ia karea viropa. Uva iriavu riakova, oira vaisiara, Mata iria rera ou pieeva ora oira vo kepaaro iare, oiso ra aioa vai vateeve rerapa. ³⁹ ✧ Uva oira Mata taevaaro toupaveira Maria. Oa iava urioopa Maria rera Turaro kokotoaro ruvara iare. Uva voava rera vo reoaro uru piepaeva. ⁴⁰ Vo osa Mata riro kovo rutu purapaeva aioara ravaapaoro rerapa. Oa iava oirare rugorugooara viriva rutu. Uva Jisas iare urioopa oiso purasa, “Turaro. Asi ragai taevaaro ragai arova avaoi. Oa iava ragai raga varao-ia virikasiparai vara vatatopopaoro aioara. Oire uva apeisi vai-a vao rugorugopauei? Oiso ruipaparai ra oira aruri ragai tauvasa.” ⁴¹ Oire uva oira aatooro oiso puraroepa ro Turaro, “Mata. Eakere riro rugorugoooro rutu purapari ora

✧ **10:27:** Diu 6:5; Lev 19:18; Ro 13:9; Ga 5:14 ✧ **10:28:** Lev 18:5; Mt 19:17 ✧ **10:38:** Jo 11:1 ✧ **10:39:** Lu 8:35; Ap 22:3 ✧ **10:42:** Sam 27:4

vii iava sopaua vavata pie ragapaoro?
 42 ✧ Ari ita, kataia ragapa poteparivoi oa vearopai viipa. Oa-a vao oa purasa oira vo vovouaro tovopaevo Maria, oiso ra ragai vo reoaro uru piepaeve. Ari ita, viapau uvuipaveiei ra va vao vearo ruipa verave oira iava.”

11

Vo Toupai Variripa Pitupitu Iava (Matyu 6:9-15, 7:7-11)

1 ✧ Oire uva uvavu variripaoro toureva Jisas. Oa iava variri opesiroiva, iravu disaipelto rerare oiso puraroepa, “Vearopai Turaro ra igei tarai pieri variria vo pitupituario iava, oiso osa Jon ora rera voeaaro tarai piereva disaipel.” 2 Osa iava Jisas oiso voea tavireva, “Vosa variripata, ra oiso purapata,

Aite. Vii vaisiaropa avivikepaiei va kae piepaoro rutu, uvare Tugoropa Vaisito-a vii.

Vii vaaro Sara urio pieri poeravira.

3 *Vo vokio igei vateri aioa vao vo vokio iare.*

4 ✧ *Igei varaaro vuri vovouro verari, vo rara oearovu iava oaravu vuriara vera rovopaio voeao oea igei vuri piepaiveira.*

Ora vosa kokarapara igei iare tutuu piepaive, oire varapa igei vatatopo piepari oiso, teapi vara-ia koveiovere.”

5 Uva Jisas oiso puraroepa, “Easi pasi, visii iava irai epao ira vatettoa vaiaro epao. Uva eera ovokivu-ia voki vuuta-ia avaroepa rera tavisia oiso, Ragaipa bret peruva vai vateri vatettoa oaa. 6 Ari iravu ragai sara-toaaro urioparoi raivaaro ragai iare. Uva viapau aioa vaiei oa vateavere rerapa.

7 Oire uva rera ro ira kepa sovara-ia toupaveira ira rerare oiso puraroepa, Auoro tupavo. Viapau uvuipauei ra ragai pugu pie ragari uusi arapa. Ari ita, kakae vure uusiai ragai tapo urua-ia. Uva viapau uvuiparai viipa oavu avu vai vatesa! Oire uva apeisi-a? 8 Visii tavipaavoi, Vosa taraiparoeri oiso, Ragai vatettoaaro ro-ia, oire ra viapau rerapa aioa vai vatereva. Uva kasivarivira rutu rera arepareva.

Uva va-a vao vituario iava rera vatereva aioara. 9 ✧ Osa iava oiso visii tavipaavoi, Pautoa-pa variripata arepaoro, ra va iava visiipa vara vatepareve. Taraapata, ra vara kekepata. *Rataoa totota, ra Pauto visiipa karureve.* 10 Ari ita, voeao oirara oea Pautoa-pa variripaave, ra va iava orekerovu oupaive. Ari ro ira orekerovure taraapareve, ra rera ita vara kekepareve. Ari ro ira rataoa totoreve, irapa eera Pauto karurevere, vo rara rera vaaro uvureve variria.

11 *“Oire vosa irai oviitoo vaiaro visii iava irai aitettoa vai arepareve oiso purapaoro, Aite. Ragaipa ataritoo vai vateri, ra irai aioa. Uva apeisi-a? Ra aiteto rakoru vai vatereve rerapa, raa? Viapau.* 12 *Ora vosa rera oviitoo rera aiteto arepareve, oiso ra rera vatereve aue takura vao va aiosa. Ra pasi vuritoo vai vatereve aue siikopi? Easi eva tapopa viapau.* 13 *Oire visii vao vuri irara visiigoa vearopara vatepataveira ovii irara oavisiipa. Uva oisi-a eisi osa iava vearovira rutu taraipavio va-ia vao, Osa ragavira Aite vearotoa rutu ro vova vuvuiua-ia Tugoropato Uraurato pute pievira vatepareveira voeaopa oea rera arepaiveira rerare variripaoro.”*

Vo Oiso Puraaeapa, Jisas Bielsebul Tapo Kovopare

(Matyu 12:22-30; Mak 3:20-27)

14 ✧ Oire uva Jisas iravu vurito tugarato kosi piereva iravu iava oirato ira iava gisipo kapuueva. Uva rera iava rera ro tugarato avaroepa. Oa iava ro kapuu gisipoto vorevira reoreoroepa. Uva va-a vao oa iava tavetave iraopaiva rirovira rutu rugorugooapaoro. 15 Ovusa oearovu oiso purapaaepa, “Easi ro voeao vuri irara tugara kosi piepare aue Bielsebul vo goruaro iava, ro vuri irara tugara tararotoaaro.” 16 ✧ Vo osa oearovu oiso purapaaepa rera arepaoro, “Ravotoa vai purari. Ra oai iava vii-ia taraiio oiso, O oiraopavira vii vao arureva Pauto vuvuiua iava.” Uva va-a vao oa-ia oiso ruipapaaepa ra va iava vao rera tavatavaive. 17 ✧ Ari ita, osa voea vo vovouaro-ia tarai rovoroeapa. Oa iava oiso voeare

✧ 11:1: Mk 1:35 ✧ 11:4: Mt 18:35; Mk 11:25 ✧ 11:9: Je 1:5-8; 1 Jo 5:14-15 ✧ 11:14: Mt 9:32-34 ✧ 11:16: Mt 16:1; Mk 8:11 ✧ 11:17: Jo 2:25

puraroepa, “Vosa oevu oirara oavu katai sara ora roopa pieave, oire ora upoave. Ra va iava ora opesi pie ovoiaive. Ora vosa oevu katai kepa iava, ra ora roopa pieave vo keparei puraoro. Oire ra ora opesi pie ovoiaive ita. ¹⁸ Vosa Seten rera raga ita Bielsebul ira vo saraoro ora sikaave, ra apeisi ragavira gorua oupaive ora voea-ia? Eisi osa ragaire purapatai oiso, Aue Bielsebul vo goruaro iava vuri tugararo kosi pieparevo. Asi viapau oiso uvuipaai ra voea raga ora kosi piepaave. Uvare voea raga ita-a. ¹⁹ Oire vosa Bielsebul oiraopavira ragai tauvapaive vo osa vuri irara tugara verapaa, oire ra irou visii voeaaro tauvapaive vuri tugararo verapasa, raa? Uva voea-a evoea visii raga voeaaro oea visii vo vuriaro karekeivere poeravira rara. ²⁰ ✧ Ari vosa Pauto vo goruaro ragai tauvapaive voeaoro vuri irara tugara kosi piepaoro, oire ra va iava oiso taraita, Pauto vo Saraoro pou pirora visii iare osa viapau va eveitavora.

²¹ “Vosa riro varivaritoa vai ora irai okepaiaro-ia uutuparo togava vaiva, ra va iava vearovira rutu vara rutu rera varaaro oriruvira toupave. ²² Oire ra irai riro varivaritoa vai karero viro rera iare. Ra rera-ia putereve varao rutu itooro rera ruvara-ia togara ora toorio varao upo purapara oara-ia rariparo. Ra va iava vara rera varaaro roo pierere oearovu rutupa.

²³ ✧ “Vosa irouto ro ira viapau oiso ragai tapo kovopareve, ira-a eera ragaire isivapa. Ora vosa irouto ro ira viapau ragai iare oirara gurupareve, ari ita uva rera-a eera ira oirara sikasikapareveira ragai arova.

Vurito Tugarato Vorevira Voreroepa (Matyu 12:43-45)

²⁴ “Vosa iravu iava kosiro viro ro-ia tugarato vore avoro raaka tapi voa ora rerapa toua vaire taraasa rearea taraapaoro. Oire ra taraa ragaparevoiva, oiso puraro, Voreparai vo kepao iare uva tou rovopaavora tuariri. ²⁵ Oire vorero vo kepa kekesa, vo rara vo kepa viouive va rekooro. ²⁶ ✧ Uva va-a vao oa-ia oisoa oevu erao vatara tugara tuvetuvepareve

ora rera iare, voeaoro oea vo vovouroaro vuri vovouro oisoa rera vo vovouroaro-ia putepaive rutu. Oire ra voea rutu tapo koataro vorevira voea tapo toupasa vao vo oirato sopaaro-ia. Ra va iava rera vo touaro ro oirato vuri iraope rutu vo touo-ia puteoro oa-ia rera ro rovopato tugarato oisoa rera sopaaro-ia tou rovopareve.”

Vo Rorua Rutu Oupa Pitupitu Iava Toupai

²⁷ ✧ Jisas vo reo purareva ovusa riro irara toupave. Oea vuruvuru-ia iriavu riakova toupave. Iria oiso puraopa keeraoro, “O-ia iria vii kavaveva ora vii roro pieeva iria rirovira rorupae, uvare viraakoava toupaveoi.” ²⁸ ✧ Vo osa Jisas oira vo reoro aatooro oiso puraroepa, “Viapau. Asi voeaoro oea Pauto vo reoro uvupaoro va sirova vearovira utupaave, oea roruive.”

Oearovu Ruirapaaepa Oiso Ra Ravotoa Vai Kekeive (Matyu 12:38-42; Mak 8:12)

²⁹ ✧ Uva rirovira ora gurupaaepa. Oa iava oiso voea tavireva, “Visii vao vo vokie iavapa irara vuri irara. Visiigoa ragai arepata oiso ra ravoto reesi vai puraa ora ragai reesipasa. Ra oai keketa. Osa viapau oiso ra visiipa va puraa. Ari vao raga-a vao oa keketa-ia oiso osa pierere Jona ravotovira. ³⁰ Vo tuariri uva Jona ro reo topa piepato profetato vao reesia karekereva voeaopa Niniva, vo osa ravotovira vo pevapa vokie-ia vova atarito sopaaro iava vorevira toreroepa oirara vuutaaro-ia. Oire uva oisi-a eisi osa pieavere ravotovira visiipa va vao reesia karekeoro visiigoa vo vokie-ia toupatavoi. ³¹ ✧ Uva vo osa vo vokie-a vao oa-ia Pauto oirara rovirieirevere, ovusa kwin o oisova Siba rovirieia-ia toreovere aue kort. Oire ra voeaoro vo vokie iavapa irara togaevere reora-ia. Eake iava? Uvare oira o kwin tauai rutuva urioopa Solomon vo taraiaro uvusa, uvare riro taraitoa. Ari ita, uva vo toupaveoi ro ira Solomon-ia putepare. Vo osa viapau rera vo reoro uvupata vovouisiro oavisii poresa. ³² ✧ Utupaua

✧ 11:20: Eks 8:19 ✧ 11:23: Lu 9:50 ✧ 11:26: Hi 10:26; 2 Pi 2:20 ✧ 11:27: Lu 23:29 ✧ 11:28: Lu 8:21; Jo 15:14 ✧ 11:29: Mt 16:4 ✧ 11:31: 1 Kin 10:1; 2 Kro 9:1 ✧ 11:32: Jna 3:5

Pauto oirara rovirieireverea vo vokio-ia oa-ia voeao Niniva kortua-ia toreaverea. Ra vo vokio iavapa irara togaive reoaria. Eake iava? Uvare Jona vo rearo uvuiva vao oa-ia voea tavireva. Oa iava *sopaura oaive poreiva. Ari ita, vo toupave visii vuutaaro-ia ro ira Jona-ia putepare.*” Eisi osa puraroepa Jisas ora rera iava tavipaoro.

*Varaua Vo Aviaviaro
(Matyu 5:15, 6:22-23)*

³³ ✧ Uva oiso puraroepa, “*Viapau vuvavuara rukuepaiveira, ra vara tovopaive rikuara sovara-ia vo kepaara sovara-ia, eke vo baket vai reoaro. Viapau. Asi vo tebol ivara-ia oira tovopaiveira. Ra voeao oea koatapaave vo aviavi kekepaoro vao-ia aviavia.*” ³⁴ ✧ Oiso-ia osireitoareia aoa auepa sopaua. Vosa osireiara oavisii roroiovira toupave, oire sopaura oavisii rutu tapo roroiovira ita aviavivira toupave. Ari vosa osireiara oavisii tapo rupavira toupave, oire oisi raga ita tapo sopaura oavisii rupavira toupave. ³⁵ Oisi-ia eisi osa raga ita ora vatatopopata. Teapi eva aviavia oa visii sopaaro-ia toupai rupape. Ra va iava viapau vearo rugooro eveita. ³⁶ Oire vosa visii iava rugorugooara rutu aviavivira toupave, ra viapau oa visii vara iava rupapape. Oire ra oiso aviavipaive osa vuravu o iria roropave visii rutu-ia.”

*Vuri Pitupitu Puraiva Farisi Voearei Ora Tisa Irara
(Matyu 23:1-36; Mak 12:38-40; Luk 20:45-47)*

³⁷ ✧ Vo reo-a vao oa purareva Jisas. Oa iava iravu ratarataa vovouto Farisipato rerare keeraroepa oiso ra rera tapo aioreve. Osa iava Jisas koataroepa tebol-ia pausa. ³⁸ Oire uva rera ro Farisipato rerava vurapareva osa voa pauparo aiopareva, uvare viapau vavaea sisu rovoreva Reo Taisi sirova utupaoro. Oa-a vao oa iava rirovira rutu rugorugoo iraoparoepa. ³⁹ Uva Turaro oiso rerare puraroepa, “*Visii vao-ia Farisi visiigoa kap iava varaua raga sisigarue piepataveira ora aue dis, osa visii iava sopaura oavisii*

agasipape varao iava kavirupa vovouro ora varao vuri pitupituro.” ⁴⁰ Visii vao evao kukue irara. E Pauto auero iava varaura raga purareva, uva *viapau tapo vara sopaaro purareva, raa?*” ⁴¹ Ari ita, vao oa visii sovara-ia toupave oa-ia uvuipatai ra va-ia voeao apota irara tauvata. Oire vosa oisi oiso piepata, ra va iava visii iava auero rutu sisigaruepape.

⁴² ✧ “*Visii vao-ia Farisi visiigoa ora vatatopo iraopata. Visiigoa vao garepa aiorovi iava akuku aioro katakataivira vara vatevate ragapataveira varao iava tautauara rutu iava. Oiso ra utuuva geesi purapata Pautoa-pa koruou puraparo. Uva eisi osa piepaoro torevoko pitupitu vatavata iraopataveira ora varao visii varaaro Pautoa-pa siraopa vovouro. Eisi osa vo pitupituro purapata koruou purapasa. Oire ra viapau opitupiturovu varao reipara kavupata. Ra va iava visiipa torevokopape.*”

⁴³ “*Visii Farisi ora vatatopo iraopata. Visiigoa oirara rutu osireiaro-ia pau ruipapataveira Reo Taisi Uvupa Keparo sovara-ia vo rovopara-ia paupa tavukiro. Ora riro oiso ruipa irara visii ra oirara rutu visiiva vearo voki purapaive visiipa ora avivikepaoro voraro uupa tapirovi.*”

⁴⁴ “*Visii vao-ia ora vatatopo iraopata. Visiigoa oiso rutu toupataveira osa tova vao oa rasito sovara-ia toupaveira. Oire ra oirara viapau va-ia taraipaoro va ivara-ia tiasipaoro vokapaive vo eruro ivara-ia. Eisi osa visii iava sopaura toupaveira vao iava vuri vovouro.*”

⁴⁵ Oire uva iravu riro taraito Reo Taisi-ia ira rera vo rearo aatooro oiso puraroepa, “*Tisato. Asi vii eisi purapaoro igei tapo toviparivoi.*” ⁴⁶ Oa iava Jisas oiso puraroepa, “*Visii vao tarai irara Reo Taisi-ia visiigoa ora vatatopo iraopata. Visiigoa riro vavatapa ruuro-ia oirara ogata piepataveira varao visii raga varaaro reo goruro. Vo osa ora visii raga tapo viapau varavi-ia pitupata sipareoaravi raga iava voea tauvapasa oea vara kaepave.*”

⁴⁷ ✧ “*Visii ora vatatopo iraopata, uvare voari tuariri aao irara oavisii oisoa profet*

irara upopaive. Oa iava voea vo tova uruuroaro oritopataveira. ⁴⁸ Oire uva oisi raga-a oiso osa piepaoro visii vo rugorugooroaro karekepatavorao oiso purapaoro, Vearo pitupitu-a vao oa puraiva voeao igei aao iraraaro voeao profet irara upooro. Uva va-a vao oa iava voea vo *tovaroaro oritopataveira.* ⁴⁹ ✧ Aue iava uvare Pauto ora rera taraiaro-ia riroa oiso puraroepa, Voea iare profet irara sipoaverea ora voeao aposel irara. Oa iava voea iava oearovu tariopaiverea voea upopasa. Ra oearovu tapo voea iava vuri piepaive. ⁵⁰ Uva va-a eva oa-ia voeao vo vokio iava voea vo vuriaro vo voriaro ouivere. Aue iava uvare profet irara upopaiva voari tuariri rutu. Uva vo vokio-ia tugurasa urioi oisi raga piepaoro oiso. ⁵¹ ✧ Osa raga ita voari tuariri uva Ebel uporeva araokoto ro torevoko vovouto. Oire irara rovoepa. Uva Sekaraia-ia pou virosa vo pitupitu raga urioepa. Uva oevu tapo ita oea upoiva Tugoropa Kepa iava vo tugi vuutaaro-ia ora eravao. Uva voea-a evoea oea iava eva puraiva ovuria oiso eva oa vorevira visii-ia oiso kare piereverea Pauto.

⁵² “*Visii riro tarai irara Reo Taisi-ia visigoa ora vatatopo iraopata. Aue iava uvare ki veratavora o tarai oupava. Oa iava Tugoropa Vuku karupataveira ovukua-ia tarai toupaveira. Oire uva va-a vao oa-ia ora visii ruture raiva tupatava. Vo osa oearovu oiso ruipa ragapaave ra koataave. Oa-a eva oa-ia visii raga vo vovouroaro-ia paipaiveira oearovu, aue iava rara visii raga voeare tupatata.*”

⁵³ Oire uva Jisas vo kepa iava kosiro viropa. Oa iava voearei voeareo Farisi ora Reo Taisi-ia tarai irara kasipu iraoaepa. Oa iava rera togapaiva oreorovu-ia. Vo osa oaravu rutu akeara purapaiva rera akepaoro, ⁵⁴ oiso ra rera tavatavaeive. Oire ra oreoi uvuivora rera gisipoaro iava rera iava gasiive kortua iare.

12

Ora Vatatopo Iraopata Vaopa Kuuvupa

Pitupitu (Matyu 10:26-27)

¹ ✧ Riro tukuro rutu (tausen) oirara ora guruaepa. Oa iava voea iava tupa piropa rutu. Oire uva vo vuuta-a vao oa-ia Jisas ora rera voeaarore disaipel reo rovoroepea. Uva oiso puraroepa, “*Avoeao. Vaopa kuuvu pitupitu ora vatatopo iraopata. Oa oiso rutu toupaveira osa vao yis Farisi vo pitupituaru voeao riro ratarataa vovou irara.*” ² ✧ Ari ita, varao oara rutu vataupapeira, oara karekepere utupaua poeravira vore viaea-ia. Uva ita, tavuruvira oisoa toupave, oire ra utupaua oirara vara-ia taraiapaave. ³ Oire vo reoro oara purapataveira vo rupa-ia, oreoroa uvuivere vo ravireo-ia. Ari vo reo oa-ia ogaogavira ora reopataveira vo kepaara sovara-ia, oarava torepaveira oearovu voraro ora reopa tapiro vara iava siposipopaoro.

Oirato Uvuipa Ra Uririparo Kataitoa Ragapa (Matyu 10:28-31)

⁴ ✧ “*Vate irara oaa, visii tavipaavoi oiso, Opeita voeao ragapa uriripata oea visii iava varaura raga kopii piepaiveira. Uva voea evoea viapau uvuipaai ra utupaua oavu avu vai ita puraive vo visii-ia.*” ⁵ ✧ Ari visii tavi iraopaavoi rutu ro iava irapa uvuipatai ra rerapa uriri iraopata. Ro-ia Pauto irapa uriri iraopata. Ira uvuiparoi ra oirato kopii pie ovoireve. Uva toupai tapo rera vaaro gorua vore utupaua uva oirara vikirevere vore vuri tapi. Iu, eisi osa visii tavi iraopaavoi oiso, Eera irapa uriri iraopata.

⁶ “*Ari ita, taraipatai oiso, Oirara vo vavae kokio kare garepa kare voripaiveira aue-ia erao toea (2t). Osa Pauto viapau oisi iravire ovauparo eisi.*” ⁷ ✧ Ari ita, visii tokipaoro visii kukuearo iava oruara rutu vieireva. Uva va-a eva oa iava viapau uvuipatai ra uriripata. Visii vaaro voria vo kareo voriaro-ia putepaiveira garepa kare kokio kare. Eva-a oa vituaro iava Aite vearovira visii tokipareveira.

✧ 11:49: 1 Ko 1:24; Kl 2:3 ✧ 11:51: Jen 4:8 ✧ 12:1: Mt 16:6 ✧ 12:2: Lu 8:17; Ef 5:13 ✧ 12:4: Jo 15:14-15
✧ 12:5: Hi 10:31 ✧ 12:7: Mt 12:12; Ap 27:34 ✧ 12:8: Mk 8:38; 2 Ti 2:12; 1 Jo 2:23

Vo Jisas Iava Siposipopa Pitupitu Toupaivoi

(Matyu 10:32-33, 12:32, 10:19-20)

⁸ ✧ “Visii tavipaavoi oiso, Vosa irai ragai vaisiario iava taviro vo oirara rutu osireiario-ia oiso puraoro, Eera-a ragai reraaro Turaro. Oire uva ira-a eera vaisiario iava taviraverea ita, ragai Oirato Oviitoaaro vo enselpa irara osireiario-ia voeao Pauto voeaaro. ⁹ Ari ro ira ragaire isivaro vo oirara rutu osireiario-ia, ragai tapo ita irare taru isivaraverea vo Pauto voeaaro enselpa irara osireiario-ia.

¹⁰ “Ari ita, ro ira ragaire oavu takau vaisi purareve vuria, oa-a eva verarevere Pauto rera iava. Ari vosa ro ira Tugoropato Uraurato-ia takau vaisi purareve, uva va-a eva oa-ia Pauto viapau rutu oiso uvuipa ra evo vuri verareve rera iava.

¹¹ ✧ “Oire vosa visii rovirieisa kortua-ia visii sipopaivere vorarore voea vo keparoaro-ia Sinagog. Ora vosa vorarore gavman irara osireiario-ia ora reipa irara kort purasa visii sipopaivere uvare ragai sirova utupataveira, oire ra viapau oiso uriripata voeapa oiso rugorugooapaoro, Apeisi ragavira reoara pukopaiovere?”

¹² Uvare vo vuutavi raga-ia Tugoropato Uraurato visii tavirevere vo reo iava oa-ia voea vo reoroaro pukosa auepata.”

Reo Ruu Vao-ia Riro Monitoa Iava Oirato Ira Kokororoepa

¹³ Oire uva iravu voea iava oirara ira Jisas-re oiso puraroepa, “Tisato, oiso ruipaparai ra araokotoa oaa taviri. Ra auero roo piereve varao aite varaaro. Oire ra ragaipa oarai vaterere.” ¹⁴ ✧ Oa iava Jisas rerare oiso puraroepa, “Trouto ragai reesirevora vei rovirieisa. Ora veipa auero roo piesa vei aitearo varaaro?” ¹⁵ Oa iava voeare oiso puraroepa, “Avoeao. Ora vatatopo iraopata. Ra vearovira rutu uutupata. Opeita orekerovu riiriipata. Ari ita, ro ira riroara rutuva toupaveve orekerovu, oire uva uvuipa ra vara-ia riro kaekae tootoo tapo oupareve? Easi viapau!”

¹⁶ Uva voeapa oavu reo ruu vaterere Jisas. Oa-ia oiso puraroepa, “Aio kovo iravu riro monito oirato vaaro, okovoa

rirovira aio puraera. ¹⁷ Osa iava ora rera raga sopaaro-ia oiso rugorugooapaoroera, Eake vai puraa? Viapau oiso kepa vai ei ragai oaiaro oa uvuipai varao aioara gurusa oa-ia vara oriruoro. ¹⁸ Uva oiso puraroepa, Oiso ragavira va purapaavoi. Vara rutu varao aio kitupa keparo pakopaavoi vara rigaoro. Oire ra riroa rutu puraa va-ia vao. Ra va iava vara rutu wicara gurua voa ora varao vearopara ragai varaaro vo kepa-ia. ¹⁹ ✧ Ra ora ragai raga ora tavira oiso puraoro, Riroara rutu vearopara vii varaaro. Oara vearovira touvora riroara rutu-ia ivara voarire utupaua tapo uvuvira. Oire reareau aiopaoro, ora ukaiopaoro tapo, ora roruvira touri. ²⁰ ✧ Oa iava Pauto oiso puraroepa rerare, Auoro. Kokoropato-a vii, viigoa kopiipauei vo rupao raga-ia. Osa vara rutupe varao oara vatatorivo. Oire uva iroutoa vai vii varaaro ourevere? ²¹ Eisi osa ragavira ita oearovu orekerovu rutu vo rasio raga iava voea varaaro gurupaiveira ora voeapa vo Pauto osireiario-ia. Vo osa Pauto voea vaisipareveira oiso, Apota irara raga voea.”

*Pautoa Raga-ia Raripasa
(Matyu 6:25-34)*

²² Oire uva Jisas ora rera voeaarore disaipel oiso puraroepa, “Osa-a eisi osa iava visii tavipaavoi oiso, Opeita ora visii varaarore rugorugooapata rutu tootooara oiso purapaoro, Eake vai aiopaio? Ora eake vai-ia varaura oaio rakurakupaio? ²³ Aioarei ora varoa viapau oiso uvuipai ra visiipa vearo tootoo vai vatepaive. ²⁴ ✧ Oire voeaore kokio kare rugoopata oea viapau wit taraapaaveira, ora tapo viapau oiso aio gurupaaveira. Uvare viapau voea kepa vaiaro aio gurupasa ora orekerovu oaive tovopasa. Ari ita, Pauto voea vatepareveira aioara. Oire uva visii oirara voriaro vo kare vo voriaro-ia putepaiveira rutu. Oa iava Pauto putepievira visii tokipareveira. ²⁵ ✧ Iroutoa vai ei visii iava ira uvuiparoi ra ivara vai sigusiguvareve ora rera vo tootooaro

✧ 12:11: Mk 13:11; Lu 21:14 ✧ 12:14: Mai 6:8; Ro 2:1, 3 ✧ 12:19: Ekl 11:9; Je 5:5 ✧ 12:20: Jer 17:11; Sam 39:6 ✧ 12:24: Jop 38:41 ✧ 12:25: Sam 39:5

uvuioro, vo rara rirovira rutu rugorugooparo ora rera tootooarore? ²⁶ Oire vosa viapau uvuipatai ra oiso oavi gareavi vai purata ivara siguvapaoro, ra eakere riroara ruture vovousopata?

²⁷ ✧ “Vearovira rutu rugoopata auere kokookoara oara ratau tou ragapaiveira. Ari ita, viapau oiso ora varapa kasivari-papeira kovopaoro ora rakurakupara vai turupaoro. Ari ita, visii tavipaa aue iava King Solomon riro orekerovu rutu-ia pituto, ira oisoa ora rera raga ora oritoparo taririri rutu. Uva viapau oiso vearo oritoa vaiaro rera oaiaro vearoara rutu oiso osa varao-ia kokookoara. ²⁸ Iu, isiso kouro toupai varuparo. Uva vokipavira vo kouro tosiivere vara vikisa tuituia-ia. Uva vara-a evara okouroa oritopareveira Pauto. Oire uva apeisi-a? Easi uvuiparoi Pauto ra oiso visii tapo orito iraopareve? Ari ita, oiraopavira viapau oiso uvuivira rutu raripatai rera-ia. ²⁹ Eisi ra opeita rirovira rugorugoopata oiso, Eake vai aiopere, o eake vai-ia ukaioviovere? Ra varare taraapata. ³⁰ ✧ Ari ita, rupa vovou irara oisi eisi oiso rugorugoopaaveira varare varao. Vavia vao taraiparoveira Aite oavisii ro vova vuvuiua oiso, Vosa viapau aioara vai, ra ogoepaoro kopiitavere. ³¹ Easi uvuipatai ra vao ruture rugorugoo iraopata Pauto vo Saraaro vare taraapasa. Ra va iava vara tapo evara vatereve visiipa.

Vearopara Gurupasa Vo Vuvuiua-ia (Matyu 6:19-21)

³² ✧ “Opeita uriripata sipsip ragui ragai voeaoro. Ari Aite oavisii reo ovoi purareva rera vo Saraaro vatesa visiipa, oiso ra va iava oearovu oirara tokitavere voepa reipaoro Pauto tapo tupaoro. ³³ ✧ Ari auero rutu vateta oearoipa. Ra vara voriiive. Oire voeao vateta vo moni oea apotapaaveira voea tauvapaoro. Ra vaore moni bokis taraata oa viapau vuripapeira. Oire ra va-ia vearopara guruta vo vuvuiua varao oara viapau opesipape vo vuvuiua-ia. Aue iava uvare kavirupa irara viapau voare tutuu piepaiveira. Ora viapau rivute kare vara vuri piepaiveira voa. ³⁴ ✧

Oire uva vo tavuki-a vao visii vaaro oa-ia visii varaaro vearopara toupavere, uva vo tavuki-a eva oa-ia visii vo vovouoro toupavere vearoparare rugoopaoro.

Kovopa Irara Iava Voeao Oea Vatatopopaa Uutupaoro

³⁵ “Goruvira tuuta aue-ia takipa iroro. Oire ra vuravuara rukueta vatatopovira tuevira touse. ³⁶ Ra oiso rutu tuepaoro touta, Oea rore reito tuepaoro toupavoi. Ira riroa iava riako oupa aio kareparoi. Oa iava rerare tuepai vo osa voava kareparo. Ra voava tupa totoa pouro viro. Oire ra rerapa karuive ikauvira. ³⁷ Ra voava kareoro voea iare pouro viro osa torevira raga toupave voea kovopa irara. Oire ra va iava rirovira rutu roruive. Ari ita, oiraopavira visii tavipaavo oiso, Ora rera raga vaisiara vara piepaoro ro reito tuu iro goruvira takirevere. Oa iava voava voea tavirevere pausa tebol-ia. Ra rera raga voa voepa aioara vatevaterevere. ³⁸ Ari vosa voki vuuta rutu-ia pou virooro urioro, eke vo osa rovo gau purapareve kookai, ra voea kekereve osa viapau uusi-paave. Oire ra va iava roruive voea kovopa irara.

³⁹ ✧ “Vaore rugoopata vao-ia. Vosa rera ro ira vo kepaoro-a tarairo oiso, Vo voki-ia kavirupato urioparoi. Oire ra viapau oiso rera eaka ragaparevori osa vo kepai tatoro kavirusa koataparoro. Viapau. ⁴⁰ ✧ Oire uva visii tapo vatatopopatavere tuevira. Aue iava uvare Oirato Oviitoaoro vo voki-ia uriorovere oa-ia viapau taraipata oiso, Vo voki-ia uriorovere.”

Vearotoa Iava Kovopato Ora Iravu Vurito Kovopato (Matyu 24:45-51)

⁴¹ Oire uva Pita oiso puraroepa, “Turaro. Easi vii vao reo ruu vatepari igei ragapa, eke oirara rutupa tapo?” ⁴² ✧ Oa iava Jisas oiso puraroepa, “Easi, aa ro-a ro tokipato ira toupave vearo rugorugoo vaiva, ra va iava osivu avu rutu ora rera vo kovoroaro tokipareve? Vosa ro ira oisi ragavira oiso-ia toupave, oire uva rera-a eera ira reesirevere reito rera voeaoro kovopa irara

✧ 12:27: 1 Kin 10:4-7 ✧ 12:30: Mt 6:8 ✧ 12:32: Jo 21:15-17 ✧ 12:33: Mk 6:20 ✧ 12:34: Mt 6:21
✧ 12:39: Mt 24:43; Re 3:3, 16:15 ✧ 12:40: Mt 24:44; Mk 13:33 ✧ 12:42: Lu 7:13

tokipasa. Ora voeapa aio vatepasa vo voea vo vuutaroaro-ia aiopa vuutaro. ⁴³ Oire ra utupavira rera reitoaaro vorevira vorero. Uva rera reraaro kovopato kekerevere, vo osa varao rutu purareve oiso osa rera tavireva voari tuariri. Oire ra va iava rorureve rera ro kovopato. ⁴⁴ Oiraopavira visii tavipaavoi oiso-ia, Reito oaro oiso rera tovoreve auero rutu tokipasa varao rera varaaro. ⁴⁵ Oire ra pasi ora rera raga sopaaro-ia rera ro kovopato oiso rugorugooro, Viapau uvuiparoi ragai reraaro reito, ra vorevira vorero ovoki-ia ikauvira. Oire ra va iava rovoru oearovu kovopa irara upopaoro. Ora airorovu kovopa riako tapo upopareve. Ra va iava rovoru aioa raga purapaoro, ora aue ukaio spak vuri reoreoro raga purapaoro. ⁴⁶ Oire vosa oisi piepareve osa rera ro reito vorevira vorero ovokivu-ia, ovusa vo voki-ia rera ro kovopato viapau rerare tuero. Vo voki-a vao oa-ia oisoa viapau rerare rugorugopaoro toupaveve. Oire ra va iava rera ro reito rera vuri piereve rutu. Ra va iava vo vuri tapi rera tovoreve voea ruvara-ia oea viapau vearovira ora voea vo kovoroaro tokipaive.

⁴⁷ ✧ “Kovopato oiso taraiparo rutu rera reraaro reito vo vovouaro-ia. Uva viapau rerare tuevira vatatoroi, uvare viapau rera vo vovouaro sirova utuparoveira. Oire uva rera-a eera ira vurivira rutu uporevere taru reito. ⁴⁸ ✧ Ari ro kovopato raga ira viapau oisoa taraipa vo reito vo ruipaario-ia, oire ra oiso raga ita tarai asavira viapau vearo kovo vai purareve. Oire ra va iava oisivi raga ita gare visivi rera uporeve reito. Ora iroutoa rutu-a ro ira vearo taraiva toupaveve, ira ita uvuiparoi ra vearo kovo purareve rera vo taraiaro oirao pieoro vo oearovu osireiario-ia. Ora vosa Pauto irai ruvara-ia oisi oiso oai riro kovo vai tovoreve oiso ra va purareve, oire ra utupavira Pauto oiso ruiparo ra vearo vai kekereve vo kovo-ia vao oa tovoreva.

Jisas Vo Kovoaro Oa Oirara Roo Pieva
(Matyu 10:34-36)

⁴⁹ “Urioraera tuituia kasisa vo rasitoo-ia. Uva oiso ruipararai ra ikauvira vuvuoro

vuriara rutu rovape vo rasio iava. ⁵⁰ ✧ Oa vituaro iava oiso ruipa irapararai ra ikauvira baptaisa vai oua, ra vo tavakao ope-sipe vao oa ragaipa siitoka vatepaiveira. Obaptaisa iava sopau rirovira rutu ragai iava siraope. Ra vo tugurape uva ope-sipere vo sirao utupaua. ⁵¹ Esa pasi oiso vaio keapatai, Varao rutu upoara opesi piesa urioraera vo rasio-ia, raa? Viapau. Easi oiso oiraopavira visii tavipaavoi, Ragoa voea oirara oisi piesa urioraera, ra ora voea iava voarei puraive ora tokopaoro. Oa iava oevu ragai vo reoro uvuive osa voea-ia oevu raga viapau. ⁵² Vo voki-a vao oa-ia oira vavae toupaveve katai kepa-ia. Oire uva voava ora voea-ia voarei puraive ora voea-ia tokooro oiso, operuvavu aitereivuva ora upoave ragai iavirava. Osa ita aitereivu vo peruvava ora uposi ita. ⁵³ ✧ Ora vo osa aite irara ovii irarava ora upoavere. Ovusa ita voea-ia ita ovii irara aite irarava ora upoavere. Osa ovii riako aako riakova ora upopaave. Ovusa aako riako ovii riakorova ora upoave. Ovusa oirato aakovaaro taatovava ora upopao. Ovusa oirato vatuvavaaro oirava ita taatova oira ita ora upopao.”

Vo Pitupituo Varao-ia Taraipasa Oara Karekesa Auepape
(Matyu 16:2-3; Mak 8:11-13)

⁵⁴ Oire uva Jisas oirara ruture oiso puraroepa, “Rukuta kekepataveira vo osa uripaoi vova uva ravireo rokopareveira. Oire ra va iava ikauvira oiso purata, Kokeva kovesa auepaoi. Ari oiraopavira iria kovepaoi rara. ⁵⁵ ✧ Oire uva oisoa kiuvu tapo sovopaoro oiso purapata, Ravireo rirovira kasiraoparoi rara. Ari ita, uva oiraopavira osa karekeparoveira eisi. ⁵⁶ ✧ Avoeao! Riro ratarataa vovou irara rutu visii. E vearovira rasito vo reesiaro kekepataveira ora vuvuiua, raa? Oire uva apeisi iava viapau vo vokie vo reesiaro eveipata varao iava oara purapaavorao.

Vo Toupai Ora Agiagipa Ro Tapo Irai Vii Iava Gasisa Aueparo
(Matyu 5:25-26)

✧ 12:47: Nam 15:30; Diu 25:2 ✧ 12:48: Lev 5:17 ✧ 12:50: Mk 10:38; Jo 12:27 ✧ 12:53: Mai 7:6; Mt 10:21
✧ 12:55: Mt 20:12 ✧ 12:56: Mt 16:3

⁵⁷ “Oire eakere visii raga vearovira rutu rugorugoo rovo asapataveira. Ra va iava viapau torevoko rugooro rovirieipata varao purapaoro?” ⁵⁸ Vosa tovovira raivaaro vokapaoro avapasi ro tapo ira vii iava gasireve, oire ra raivaaro raga tousi. Oire uva vo vuuta-a eva oa-ia uvuipau ra rera tapo vorevira ora agiagi. Teapi rera eera viiva avaro reo rovirieipato vavaearo-ia vii tovosa. Oa iava vii vaterevere polis irarapa. Oire evoea vii tovoive tuukepa kepa-ia. ⁵⁹ ✧ Oiraopavira visii tavipaavoi, Viapau rutu uvuipau oiso ra ikauvira tuukepa kepa iava kosi virou. Ari vo raga rara varavio rutu garepa pitupituro vuriara vori rovoru. Ora varao riropara varao rutu oara voriaro opesi pie rovorivere rutu.”

13

Ro Ira Iava Sopaua Viapau Pore Piro Ira Opesirovere

¹ ✧ Oire uva ovokivu-ia oavu oirara toupai oea Jisas tavipaiva oavu iava Galili iava, oea uporeva Pailat voea iava revasiva karasa. Oa iava oira uverereva varao tapo oara-ia Pautoa-pa koruoua purasa auepaepa voeao Jiu-pa irara. ²⁻³ ✧ Uva Jisas voea vo reoro aatooro oiso puraroepa, “O ita, oiso rugoopataveira, Voeao raga pute pievira vuri vovou purapaiveira oea rirovira tavaka siraoaro oupaiveira oiso rutu osa voeao oea uporeva Pailat. Ovusa oavu oea vearovira toupai oea viapau vuri vovou purapaiveira. Uva visii tavipaavoi, Viapau torevokopai evo rugorugoo, uvare vaeapai voeare rutupa. Oa vituaro iava uvui iraopaai ra vovouisi oaive poreive Pautoa iare. Oa vituaro iava vosa viapau visii vao sopaura oavisii poreta vova vuri vovouro oavisii iava, oire uva va-a eva oa vituaro iava visii rutu opesitaverea taru oisi raga ita eisi. ⁴ ✧ Oire voeao-ia katai tau vo peva vatara (18) rutu oirara voeao-ia oea rakuva riro kaekae kepa koveoro vo uuko rovu vatuaro-ia vao Siloam, oa iava kopiiiepa. Oire uva apeisi rugoopatai? Voea vo vuriaro oearovu

vo vuriaro-ia putepaivoi voeao oea epao Jerusalem-ia, uvare oisi raga kopiiiepa, raa?” ⁵ Torevokovira visii tavipaavoi oiso, Viapau rutu. Ari ita, vosa viapau visii vao sopaura oavisii poreta vova vuri vovouro, oire uva va-a eva oa vituaro iava visii rutu opesitaverea taru oisi raga ita eisi.”

Reo Ruu Vo Evao Iava Oa Viapau Aio Kuero Vai Purapaive

⁶ ✧ Oire uva oavu reo ruu kosi piereva oa-ia oiso puraroepa, “Ira vu oirato varuparo fik ova paureva wain kovo-ia rera vaaro. Uva utupavira urioroepa vo eva kekesa, oiso ra aio kue vai kekereve vo osa viapau oiso kuepape vo eva. ⁷ ✧ Oa iava rera roari vo kovo tokipato tavireva rera ro reito oiso puraoro. Uvupari? Vo peva rutu-ia aue ivaara oara sovara-ia oisoa urio ragapara vo eva ivia ragapasa, osa viapau aioara vai vo eva-ia. Oire uva vii taviipaavoi ra vo eva toeri. Eake iava? Uvare rasia goruaro opesi pie ragapaiveira. Osa viapau aioara vai vo evao iava toupai. ⁸ Oa iava ro kovo tokipato oiso puraroepa, Reito, eaka rovou. Ra vo eva vituaro eri rovoavere bulmakau opokoaro tovo rovosa voo gorua vatepasa. ⁹ Easi pasi, uvuipai ra oiva-ia kuepe vo eva vao. Vosa viapau, oire ra vo eva tateri.”

Iriavu Riakova Iria Ravotovira Porete Piereva Jisas Sabat Voki-ia

¹⁰ Jisas ovokivu-ia Sabat voki voeapa siposiporeva Reo Taisi Uvupa Kepa Sinagog sovara-ia, ¹¹ ovusa voo iriavu riakova toupavea iria-ia vurito tugarato oisoa toupave. Oire uva oira-ia oisoa tupaoro oirapa riroa upia rutu oisoa vatepareve katai tau vo peva vatara (18) ivaro rutu sovara-ia. Uva va-a vao oa iava oira iava avuaua puko piropa. Osa iava viapau oisoa torevokovira torepao. ¹² Oire uva Jisas oira kekereva. Oa iava oirare oiso puraroepa, “Vii iava upia opesi pieavoi.” ¹³ ✧ Uva oira kukuearo-ia vavae tovoreva. Oa iava ravotovira raga torevokovira tore ovoioipa. Osa iava Pautoa-ia vuurapa vaisi pura ovoieva. ¹⁴ ✧ Vo osa ro ira oisoa Sinagog-ia reiparo rirovira rutu kasipu

✧ 12:59: Mk 12:42 ✧ 13:1: Mt 27:2 ✧ 13:2-3: Jo 9:2-3 ✧ 13:4: Lu 11:4 ✧ 13:6: Mt 21:19 ✧ 13:7: Mt 3:10, 7:19; Lu 3:9 ✧ 13:13: Mk 5:23 ✧ 13:14: Eks 20:9; Lu 6:7

iraoparoepa, uvare Jisas vo voki-ia vao oa purareva oira ravotovira porete pieoro. Oa iava oiso puraroepa reito voeare, “Ari katai vatara (6) vokiro toupai visiipa kovopasa, ovokiroa-ia uriopata ruvarupa tauva oupasa. Uva viapau uvuipatai ra vore uriopata varao purapasa vo vokio-ia vao Sabat voki.”¹⁵ ✧ Oa iava reito vo reoaro pukooro oiso puraroepa Jisas, “Avoeao! Riro ratarataa vovou irara rutu visii. Easi Sabat Vokiro-ia avapataveira bulmakaupa kepa iare vo karere karupasa voeare bulmakau kare, ora aue donki kare tapo auere vo kare ukaio piepasa, eke?”¹⁶ ✧ Ari o-ia riakova eira iriavu aue Ebrahim aavaaro Jiu-pava, iria tuukereva Seten aue rutu uvuiaro-ia katai tau vo peva vatara ivaro (18). Oire uva va-a eva oa iava oira iava vo tuuke karuavo oira porete piepaoro vo vokio sovara-ia vao Sabat voki. Uva apeisi-a? Oira-ia vuria puraavo?”¹⁷ Oire uva oisi-a eisi osa puraroepa. Oa iava voeao rerava keripa irara rirovira ariiaepa rutu. Osa oirara rutu rirovira roru iraopaiva vara rutu-ia varao veaopara oara oisoa purapareve.

Reo Ruu Mastet Kuearo Iava Ora Aue Yis

(Matyu 13:31-33; Mak 4:30-32)

¹⁸ Uva va-a vao oa iava voea oirara akereva Jisas oiso, “Aa vao oiso toupai Pauto vo Saraaro?”¹⁹ Oa-a eva oiso rutu toupaveira, Oavu aio kue oa vaisipaiveira oiso, mastet. Oa iava aisivu oureva gare isivi rutu iravu oirato vaisi pausa varuparo vo ora rera vo kovoaro-ia. Oa iava voa rirovira rutu riroepa oiso osa evaova. Uva va iava oisoa kokio kare vo eva raoaro-ia pitupaoro epitapasa uriopaave voa.”

²⁰ Oire uva Jisas oiso ita puraroepa, “Apeisi ragavira vai uvuiparai ra Pauto vo Saraaro ovoova? Eake vai-ia?”²¹ Oa oiso toupai osa aue yis. Vao yis oa oeva iriavu riakova aue tapo plaua dram va uveresa. Oa iava utupavira va vao plaua kae piropa riropaoro.”

Gareavi Rataoa *(Matyu 7:13-14, 21-23)*

✧ 13:15: Lu 7:13 ✧ 13:16: Lu 19:9 ✧ 13:22: Lu 9:51
Mt 8:11-12 ✧ 13:32: Hi 2:10, 7:28

²² ✧ Oire uva Jisas vokapaoro avaroepa ouruirovu-ia reipa uruiro ora varao tapo garepa uruiro. Oirara rutu tarai piepaoro vokapaoro avaparoepa. Uvare oiso vovouparoepa ra Jerusalem-ia kare uviroro.²³ Oa iava iravu oirato oiso rera akereva, “Turaro. Esa Pauto katakataipa iraravi vai vorevira ourevereora ora rerapa pasi, raa?” Oa iava Jisas oiso rerare puraroepa,²⁴ ✧ “Ora visii vo vovouroaro goru pie iraota. Oa iava uvuipatai ra vaovio gare ratao-ia koatata Pauto vo Saraaro iare taru. Visii tavi iraopaavo oiso, Riro irara rutu oiso ruipapaave oiso ra koataave, vo osa viapau uvuipaa.”²⁵ Ari ita, vo utupaua uva ro ira vo kepaoro-ia rataoa tuparevereora. Oire ra ratau torepa uriota vo ratao totopaoro. Uva oiso purapatavereora, Reito. Rataoa karuri igeipa. Osa iava oiso visii akerevereora, Ovu iava visii? Viapau visii-ia taraiparai.²⁶ Oire ra oiso purapata, Easi igei vii tapo aioiovora ora ukaiopera, vo uva igei vo uruiaro vuutaaro-ia torepaoro igeipa siposipoparivora.²⁷ ✧ Oire uva visiire oiso purarovereora, Avoeao! Ovu iraova visii? Viapau visii-ia taraiparai. Visii-a riro vuriara pura irara. Visiigoa ragai ruvara iava vova avata.²⁸ ✧ Oire uva voeao Ebrahim vase ora Aisak ora Jekop, ora voea rutu reo topa piepa irara profeta irara oea rutu keketavereora, ovusa Pauto vo Saraaro-ia toupave. Ovusa visii raga ratau toupata ora visiipa vurivira rutu gaupaoro, ora visii iava reuri oavisii raga kuripaoro siraovira.²⁹ Vo osa oirara rutu vorarova rutu vo rasio-ia ora aivaro piesa urioavereora pauoro vo Pauto vo Saraaro sovara-ia aiopaoro veaoroa-ia tebol.³⁰ Ari ita, uva voeoro oea visii sirova oisoa utupaave, evoea oea visiipa iraavereora vo Pauto vo Saraaro sovara iare. Ovusa voeao oea visiipa oisoa irapaave, oea taru visii sirova utuavereora.”

Jisas Gaureva Jerusalem-pa *(Matyu 23:37-39)*

³¹ Oire uva vo vuutavi raga oa-ia tore-vokovira urioaepa Farisi oiso rera tavisia, “Avau vova uvaï ragare. Ari King Herot

✧ 13:24: Mt 7:13 ✧ 13:27: Mt 7:23, 25:41 ✧ 13:28:

vii uposa aueparoi.” ³² ✧ Oa iava Jisas oiso voea tavireva, “Voreta oiso rera tavisa Herot ro ira vuri rugoo purapareveira kaakau aakauto. Uvuri! Vo vokio-ia ora vokipavira uva vuri irara tugara kosi pieavere, ora upiapa irara porete piepaa-vere. Oire uva vo pevapa voki-ia ragai vo kovoaro opesi pieavere. ³³ Ari ita, vo vokio ora vokipavira ora vo vokipari-ia utupa uva vokapaoro avaravere Jerusalem iare. Aue iava uvare voeao vo kovoaro-a profet irara upopasa oea Jerusalem-ia toupaveira. Teapi oea raga ragai upoive ourui raga-ia.

³⁴ ✧ “Ae! Visii vao Jerusalem vata! Ae, Visii Jerusalem vata! Visiigoa profet irara upo iraopataveira. Ora voeao vuroko iraopataveira aue-ia avekeara Pauto oea sipo ragapareveira visii iare. Visii ovii iraraaro-ia guru ruipa ragapaaveira oiso osa kokootu ovii irara tavurupaveira putaeuarei-ia. Vo osa visii vao reasipataveira ragaipa. ³⁵ ✧ Uvuta! Pauto visii vo uruiaro kavurevoi. Uva oisi-a eisi osa iava visii tavipaavo, Viapau oiso ragai keketaverea vorevira vo rekasisa utupaua, uva oiso purataverea ragaire ragoa roporeva Pauto, Pauto vearoa viraakoa vatereva ropa ira urioroi Turaro vaisiario-ia.”

14

Iravu Oirato Ira Iava Varaua Rutu Tuvuuepa Ira Vorevira Porete Piereva Jisas

¹ ✧ Uva ovokivu-ia Sabat voki Jisas aiosa avaroepa iravu vo kepaaro iare ro Farisi reraaro reito. Osa voa Jisas siitueiva kasikasi pievira. ² Oire uva iravu oirato ira iava varaua tuvuupepa rera ruvara-ia toupaveira. ³ ✧ Uva Jisas rera kekeoro voeao Reo Taisi-ia tarai irara akereva voearei rutu ora ratarataa vovou irara Farisi oiso, “E pasi, uvuipaviei ra Sabat voki-ia upiapa irara ruvarupape, eke viapau?” ⁴ Uva ora tape pieaepa. Osa iava rera oureva. Uva rera vorevira ravotovira porete piereva. Oa iava rera iava vasereva. Uva avaroepa. ⁵ ✧ Oire uva oiso voeare puraroepa, “Vosa

irai oviitoo vaiaro visii iava, eke bulmakau vai kove rikui vai-ia uukopava vai, oire ra viapau pasi ikauvira rera vorevira kae piereve vo voki-ia vao Sabat voki, raa?”

⁶ Oa iava ariipaoro viapau rera vo reoaro vao aatoiva.

Ro Ira Ora Rera Raga Ora Akaipa Pieparo

⁷ Oire uva Jisas voea siituepareva, ovusa vo aio iare urioaepa varao raga-ia rovopara paupasa paupara. Osa iava voeapa oavu reo ruu vatereva. Oa-ia oiso puraroepa, ⁸ ✧ “Vosa irai viire keeraro kaokaoro, oire ra avau vao iare riako oupa aio. Ra viapau oiso paupau vao-ia rovopa paupa. Auepa teapi rera ro iravure ita keerarovere, ro rei vaisitoo rutu ro ira vii vaisiario-ia pute pievira toupaveira. ⁹ Oire ra rera ro ira veire keeraro ira urioro oiso puraoro viire, Evoava rovopa-ia paupa verau eerapa. Ra va iava rirovira rutu ariioro vuria-ia pausa rereri. ¹⁰ Ari vosa irai viire keeraro, oire ra avau vo aio iare. Ra isivauaro rutu pauu. Oire vosa oisi pieri, ra rera ro ira viire keeraro urioro viire oiso purasa, Vatetoo oaa, uriou vo pausa viara-ia ragai ruvara-ia. Oire ra oisi vii piereve oiso-ia. Oa iava uvuipau ra riro vaisi rutu ouri vo oirara rutu osireiario-ia voeao oea tapo aiopari. ¹¹ ✧ Ari ita, vosa ro ira ora rera raga vaisiario kae piepareve, uva rera-a eera Pauto ira vaisiario akaipa piereverea. Osa ro ira ora rera vaisiario akaipa piepareve, eera-a Pauto ira vaisiario kae piereverea taru.”

Oirarare Kaokaopa Vo Aioa Iare

¹² Oire uva Jisas oiso puraroepa rerare ro ira rerare keeraroepa vo aio iare, “Vosa oai aioa vai purarivere, ra viapau oiso ora vii vate iraraarore keerau, ora araoko irara vai oara, ora vii sara irara vaiaro, ora oearoi vii iavapa irara vai voeoro riro moni irara. Auepa teapi vorevira viire keeraave, ra avau voea vo kepaaro iare aiosa. Oire ra vo aio vao vii vaaro kare pieve viipa vorevira. ¹³ Viapau. Ari vosa oai riroa vai purari aioa vai. Oire ra voeore apota iraravi keerau, ora voeao vuri vara irara,

✧ 13:34: Mt 23:37-39; Lu 19:41 ✧ 13:35: Sam 118:26; Mt 21:9 ✧ 14:1: Mk 3:2 ✧ 14:3: Mt 12:10; Mk 3:4
✧ 14:5: Eks 23:5; Lu 13:15 ✧ 14:8: Pro 25:6-7 ✧ 14:11: Mt 23:12; Lu 18:14; Je 4:6; 1 Pi 5:5-6

ora voeao vuri kokoto irara, ora voeao voosi irara. ¹⁴ Oire uva voea-a evoea oea viapau uvuipai ra viipa oaioi puraive vo aio kare pieoro oa purarivora voeapa. Ari ita, uva oisi-a eisi osa iava uvuipau ra roru iraopari. Eake iava? Uvare Pauto viipa vo aio vao purareverea vo vokio-ia oa-ia voeao torevoko irara torevarea vova tova urui-ia.”

*Reo Ruu Vao Riroa Iava Aioa
(Matyu 22:1-10)*

¹⁵ ✧ Uva va isivaaro iava iravu voea iava voeao oea rera tapo aiopaiva ira vo reo vao uvureva. Oa iava rerare Jisas oiso puraroepa, “Ro ira Pauto vo Saraaro sovarea paupaoro aiopareverea, ira uvuipa ra roru iraopareve.” ¹⁶ Uva Jisas rerare oiso puraroepa, “*Iravu ira riroa aioa purasa aueparoepa. Oire uva va iare riro irarare keeraroepa kaokaoro vo aio iare oiso ra urioave.*” ¹⁷ ✧ Oire uva vo vuuta rutu-a vao vo aio vaaro oa karekeepa. Oa iava voeare rera voeaaro arureva kovopa irara, oiso ra voeare avaave oere kaokaoa pura rovpaveva. Oa iava oiso voeare puraaepa, Uriota aiosa. Ari auero rutu vatatopoe. ¹⁸ Uva voea rutu vaea reo raga ita purapaiva oiso, Viapau uvuipai oiso ra evo aio iare avavio. Oire uva va-a vao oa-ia iravu oiso puraroepa, Oavu aio kovo voriaivo. Vearovira rutu ari viapau uvuiparai ita ra evo aio iare uriora. Uvare oiso ruipaparai vo kovo keke rovosa ava rovara. ¹⁹ Ari iravu oiso voea tavireva, Ari ita, katai tau voriaivo aue bulmakau kovopa kare. Oire uva oiso vovouparai ra voea akeakesa avara. Vearovira kaokaoa-ia. Ari viapau uvuiparai oiso ra evo aio iare uriora. ²⁰ ✧ Uva ita, iravu voeare oiso puraroepa, Ari ita, vaviopavira raga riako ourai. Oa iava viapau uvuiparai ra uriora evo aio iare.

²¹ “Oire uva oisi-a eisi osa iava kovopa irara voreaepa reito tavisava va iava vao-ia. Oa iava rera ro ira vo kepaaro-a rirovira rutu kasipuparoepa. Uva oiso kovopa irara tavireva, Ikauvira avata oiso ragavira riropa raivaro iare, ora varao garepa raivaro varao vorarore riropa urui sovara-ia. Voeaore avata apota irara rutu,

ora voeao vuri vara irara, ora voosi irara, ora voeao vuri kokoto irara. Oire ra voea rutu koata piesa uriota vo ragai vo kepaaro-ia. ²² Oa iava voea voeao kovopa irara oiso puraaepa, Ari ita, reito vii vo reoaro puraiovora. Ari touvira oaravu-a varao paupa tavukiro viapavira.

²³ “Oa iava ita rera ro reito voea tavireva oiso, Avata vorarore riropa raivaro, ra voa kasuraara gaeta varao aio kovoro. Oire ra voava voea rutu ivuoro voreta voea koata piesa vo-ia ragai vo kepaaro. Uvare oiso ruipaparai ra ragai vo kepaaro agasipe rutu. ²⁴ ✧ Uva oiso visii tavi iraopaavoi, Voeao iava oere keera ragaraerao oea viapau rutu uvuipai ra vo aio ouive ragai vaaro.”

*Vearovira Rutu Rugorugoo Rovoparo
Ra Jisas Sirova Uturo
(Matyu 10:37-38)*

²⁵ Riro irara rutu Jisas tapo vokapaiva. Uva voeare ora poreoro oiso puraroepa, ²⁶ “Oire vosa ro ira ragai sirova utu ruipaparo, oire ra aitetoareire isiva rovorora aakova, ora riakovaaro, ora kakae vurearo, ora araoko iraraaro, ora taataa riakoaro, ora vao tapo rera vo tootooaro raga. Vosa viapau oisi pie rovoreve ragaire pute pievira rugoopasa, oire uva viapau oiso rera-a eera ragai reraaro-a disaipelto. ²⁷ ✧ Ora ro tapo ira viapau ragai sirova utuoro ora rerapa evao parikou aue siraoa vo tavakaaro kaereve. Oire uva rera-a ita eera viapau oiso ragai reraaro-a disaipelto.

²⁸ “E apeisi-a? Vosa irai visii iava riro kaekae kepa vai pausa aueparo viara-ia ruture. Oire ra pau rovoparo vo kepa voriarore vearovira rutu rugoo rovopasa oiso rugoopao, Esa ragai vo moniaro uvuipai avu ra va-ia vo kepa vao opesipe, eke viapau? ²⁹ Vosa viapau oisi vo kepa pie rovoreve, ra va iava utupavira simen tovoreve. Oire ra viapau oiso ikauvira vo kepa opesi piereve. Ra ita, riro irara rutu rera agesipaoro rera tovipaive. ³⁰ Ra oiso puraave, E rera-a ro ira vo kepa rovorevora? Uva apeisi viapau vo kepa opesi pierevo?”

✧ 14:15: Re 19:9 ✧ 14:17: Pro 9:2, 5 ✧ 14:20: Diu 24:5; 1 Ko 7:33 ✧ 14:24: Ap 13:46 ✧ 14:27: Mt 16:24; Mk 8:34; Lu 9:23

³¹ “Ora vosa irai king vai iraiva ita king vai ora uposa avaro. Oire ra oiso pau rovorovira rutu rugorugoo rovosa. Aue iava uvare rera voeaaro-a katai tau tuku rutu (10,000) viurupa irara voeao rera voeaaro. Vo osa roari iravu erao tau tuku rutuva (20,000) urioro voeao rera voeaaro viurupa irara. Uva va-a eva oa iava vearovira rutu oiso ora rugorugoo pie rovosa pauro oiso, Esa pasi uvuiparai ra rera roari king upoa rera siguoro, eke viapau? ³² Ari vosa oiso rugoosoro, Viapau uvuiparai. Ra va iava rerava keripatoapa tauaivira toupaveve. Oire ra va iava oearovu arupareve rera iare roari rera arepasa, oiso ra vearo reoa vai purasi vo upo opesi piesa.

³³ ✧ “Osa raga ita oiso-ia, vosa irai visii iava vearo rugoo-ia varao ruture rera varaarore isiva rovoroporo vara iava vase rovoroporo, oire ra oiso toupaveve, Ragai reraaro disaipelto.

*Vo Toupai Avaka Iava Uvako
(Matyu 5:13; Mak 9:50)*

³⁴ “Avaka vearoo rutu. Ari vosa va vo sipeiaro opesipe, ra uvuipai ra oai purape vare? Ra oai iava vorevira sipeipe, raa? ³⁵ ✧ Vo avaka vao-ia oiso-ia, oa-ia viapau uvuipaviei ra va tovopape varuparo aue tapo bulmakau eekoaro vao uverepaoro, auere gorua vatepasa rasiapa. Oire ra va iava avaka vera ovoiiive. Ari vosa ro ira-ia kokito toupaveve, oire vo siposipo orirureve va kuverapaoro ora rera sopaaoro-ia.”

15

*Reo Ruu Sipsip Iava O Iria Opesikoopa
(Matyu 18:12-14)*

¹ ✧ Takis oupa irara ora oearovu vuri irara oearoa rutu Jisas iare urioaepa rera vo siposipoaro uvusa. ² ✧ Uva va-a vao oa iava ratarataa vovou irara Farisi ora voeao tarai irara Reo Taisi-ia oearoa rutu rirovira kasipu iraopaaepa oiso pura-paoro, “Rera-a ro-ia vuri irara vatetoaaro. Ira voea tapo aiopaveveira.”

³ Uva oisi-a eisi osa iava vao reo ruu vatereva Jisas voeapa. ⁴ “Vosa irai visii iava oaiaro aue katai vovoto vai (100)

sipsip. Oire vosa iriai voava opesikoo. Oire ra rera ro ira vo raguiaro-a aue raga kavureve vo resura vatara tau vo resura vatara (99), ovusa aiopaive toupaaoro uvavivu. Osa avaro oirare o taraasa sipsip iria opesikoo. Osa iava oirare voraro kasivarivira taraapaveve. Ra vova oira oureve vorevira. ⁵ Oire vo osa oira ouro, ra oira kaverukopaoro vorevira karero oira-ia rorupaoro. ⁶ Oire ra ora rera vo kepaoro iare urioro oirava. Ra voava ora rera iavapa irarare keeraro voeao rera vate iraraaro. Ra voava urioave ora gurusu. Oa iava vao voea tavireve oiso, Ragai tapo rorupata. Uvare iriavu sipsip ragai oiraaro opesikoora virataoro. Oa iava oirare taraaavo vorevira oira ousa. ⁷ ✧ Uva oisi-a oiso osa visii tavipaavo, Oiso osa raga ita vuvuiua-ia rorupaiveira oearovua oirara oiso, Voea torevoko vovou irara vo resura vatara tau vo resura vatara (99). Aue iava gareara voea varaaro vuri vovouro. Oire uva vara iava vorevira porepaa virove sopaura oaive iava. Ari ita, vosa irai vuritoa vai iava sopaua vai oisi oiso vorevira pore piro, oire ra va iava riroa rutu rorua karekepe pute pievira vuvuiua-ia.

*Reo Ruu Moni Iava Vao Oa Opesikoopa
Voraro*

⁸ “Vosa iriai riakova oaiaro katai tau (10) aue monia vai. Oire ra utupaua aisivu voava monia-ia opesikope. Ra vaisire vuravu rukueeve vo aviavia kepa iava vearovira rutu viousa vuravurapaoro. Oire uva vaisire taraapaveve vo tugurasa uva vaisi kekeoro vaisi oueve vorevira. ⁹ Oire vaisi ouoro keerao oearovure voeao oira iavapa irara. Ra va iava urioave oira ruvara-ia ora gurusu. Ra vao voea tavieeve oiso puraoro, Ragai tapo rorupatavoi. Uvare aisivu moni isi ragai vaisiaro opesikoera. Uva taraaavo vaisire, oa iava vorevira vaisi kekeavo. ¹⁰ Uva oisi-a eisi osa raga ita Pauto voeaaro purapapa irara ensel rorupaiveira, vo rara kataitoavi raga vuritoavi vorevira ora rera iava sopaaaro porereve.”

Viovokoto Ira Aiteto Kavureva

✧ 14:33: Fl 3:7; Hi 11:26 ✧ 14:35: Mt 11:15 ✧ 15:1: Lu 5:29 ✧ 15:2: Mt 9:11 ✧ 15:7: Lu 19:10; Je 5:20
✧ 15:11: Mt 21:28 ✧ 15:12: Diu 21:17

11 ✧ Jisas oiso puraroepa, “*Travu oirato ira-a vaiterei oviitoarei.*” 12 ✧ Uva kikooto oiso puraroepa, Aite. Ragai vateri varao oara iava ragai taviriva oiso, Veipa oiso varao roo piea vovio utupauavi. Oire ra ragai oai oua, rara ragai vateri oai. Uva vearo vaisi purareva aiteto. Oa iava vara rutu roo piereva vaitereipa. 13 Ikauvira raga rera ro kikooto auero rutu gurureva ora rerapa. Oa iava varava ouruivu iare tauai rutu avaroepa. *Osa iava vara rutu moniara oisoa viki ragapareve opitupitur-ovu rutu-ia vuriara. Uva oisi-a eisi osa oisoa piepareve rera ro kikooto.* 14 Oire uva vara rutu moniara varao vikireva. Uva va-a vao oa iava ogoeto karekeroepa voa vo taere sovara-ia. Uva viapau monia vai rerapa vao rera tauvapasa. 15 Osa iava iravu ruvara-ia kovo ousa avaroepa voava rera vo taere-ia. Uva vuri kovovi raga iare rera siporeva vo ora rera vo rasiaro iare, oiso ra koie ragui tokipare voa. 16 Uva oevavu kuearo iava eva ova vo ragui oisoa aio piepareve, uvare vo ragui raga vaaro-a aioa. Oire uva oisoa rera tapo oiso ruipaparo ra vo ragui tapo aiopareve. Uvare viapau irai rerapa aio vatepasa.

17 “*Uva va-a vao oa iava rera rugorugooa karu piropa. Oa iava oiso puraroepa, Aite voeaaro kovopa irara oea riroa rutu aioara aiopaoro toupaveira. Ari vo uva toupavao uva vuri iraorai ogoetoa iava.*” 18 Eagara, uvava vo kareparai aite iare. Ra oiso rerare purara, Aite, asi Pautoa-ia vuria puraavora ora vii-ia tapo. 19 Uva viapau oiso vearoto-a ragai, ra oiso ragai vaisipari, Vii oviitoaaro ragai. Viapau. Ari ragai tovopari oiso, Iravu ragai viipa kovopato. 20 ✧ Oire uva voava kareroepa rera iare aiteto.

“*Oa iava tauai rutu urioparoepa, osa aiteto rera tuereva. Uva va-a vao oa iava aitetoa iava rirovira rutu sopaua sirao iraoepa. Uva voava ikaureva oviitoa-ia pitu ovoisa. Oire uva rerava uugaa ovoiroepa.*” 21 ✧ Oa iava oviito oiso rerare puraroepa, Aite. Ragai Pautoa-ia vuria puraavora ora vii-ia tapo. Uva viapau oiso vearoto-a ragai, ra oiso ragai vaisipari vii ovi-

itooaro ragai. 22 Oa iava aiteto rera voeaaro kovopa irara tavireva oiso, Roari rovopato kuvuto ragai reraaro ouoro uriota ikauvira, ra rera-ia rera kuvuta. Ring vai tapo rera sipareoaro-ia tovopatavoi. Ra va iava vorevira reesia oureve oiso, Ragai oviitoaaro-a rutu. Ora tasiparei vai rera kokotoaro-ia tapo tovopatavoi. 23 Ra taoropa koruou vai bulmakau upoooro oaiva tapo uriota. Ra oai aiopaoro rera tapo *rorupe.* 24 ✧ Eake iava? Uvare rera ro ira opesikoroepa oiso rutu osa kopiito ragai oviitoaaro. Oire uva vo vokio vorevira ita ira tootooroi. Ira-a ro opesikoroepa. Oa iava vorevira rera kekeoro rorupai ita. Osa iava rovoaepa rera tapo aiopaoro rorupaoro.

25 “*Vo ovusa avaioto varuparo toupareva kovoa-ia. Uva voava kareparoepa. Oa iava kepa iare kare uviro tutuuroepa. Uva voava pupi guruko uvureva ora aue raurauara.*”

26 Uva va-a vao oa iava iravure kovopato keeraroepa oiso rera akesa, Eake-a vao oa purapai? 27 Uva oiso kovopato rera tavireva, Ari vii araokotoaaro ira vorevira karero viroi. Oa iava aiteara taoropa koruou uporevo aue bulmakau. Uvare rera iare vorevira voreroe oviito, osa viapau oiso oavu avu vai vo rera varaaro-ia. 28 Uva va-a vao oa iava avaioto rirovira rutu kasipu iraoparoepa. Osa iava reasiparoepa koata arapa. Oa iava aiteto kosiro viropa rera vovouaro vuavua piesa rerare kavevira ora reooro. 29 Uva aiteto vo reoaro pukooro oiso puraroepa avaioto, Ari ita, riroara rutu-ia ivara vii vo kovoaro-ia pitu ragapaaveira oiso rutu osa ro kovopato akukutoavi. Osa viapau ovokivi-ia vii varaaro-ia reo goruro tagaupaa vara gasipaoro. Uva va-a eva oa iava viapau ragaipa oavi meme kakae vai vatepariveira, oiso ra ragai voeaaro tapo vate irara oaa rorua oai aiooro. Osa viapau rutu. 30 Vo osa eera oviito oara vii varaaro rutu opesi pie ragaparevora vairoropa otopa riako. Oa iava vorevira kareroi. Uva rerare rugooro rerapa taoropava bulmakau uporivoi.

31 “*Oa iava aiteto rerare oiso puraroepa,*

Oviitoo oaa. Vokiara rutu-ia toupaveaira vegei rutu. Osa iava auero rutu-a varao vii varaaro vo ragai vo kepaaro sovara-ia. ³² Uva vo vokio-ia roru iraopai, auere ra vigei iava sopaura veaope rorupaoro rera-ia ro araokotoa oara. Ira opesiko-roepa rutu oiso rutu osa kopiito. Oa iava tootooroi. Osa iava vorevira rera kekepai ita.”

16

Tokipatoa Iava Ira Oisoa Vuri Kovo Pura- rapareve

¹ ✧ Oire uva Jisas ora rera voeaaro disaipel tavireva oiso, “Travu riro monito ira reraaro kovo tokipato oisoa toupaveira. Uva oearovu rera iare ro riro monito urioaepa. Oa iava rera ro kovo tokipato togapaiva oaravu-ia reoara. Varao oara-ia oiso purapaaepa, Eera vii reraaro kovo tokipato ira auero rutu viki ragapareveira. ² Oa iava rerare keeraroepa ro kovo tokipato. Uva oiso rera akereva, Auoro. Apeisi ragavira vii iava uvuavo? Avau auero rutu torevokovira vieisa, varao oara oisoa oupari oevu ruvara-ia, ora varao oara oisoa vikipari oaravu voripaoro ragai varaaro. Uva viapau rutu uvuipauei oiso ra vorevira kovo tokipau.

³ “Oire uva rera ro kovo tokipato ora rugorugoo pie iraoparoepa vo ora rera raga vovouaro-ia. Oa iava oiso puraroepa ora rera ragare, Esa eake vai purapaavoi? Uvare reito ragai sigurevoi vao iava kovo tokipa kovo. Viapau rutu ragai-ia gorua vaiei vo aio kovo vai purapasa. Ora rirovira rutu arii iraoparai oearovu goruvira are arapa auere aioara vai. ⁴ Oire oavure rugoorai. Vosa va puraa vao-ia, ra va iava ragai ou piepaive vorarore ora voea vo keparoaro-ia, vo rara reito ragai verareve. ⁵ Oa iava katakataivira voea ruture keeraroepa voea oea oisoa orekerovu rutu ou ragapaive rera ruvara-ia ro-ia reito. Oire uva iravu kovo tokipato iare urioroepa. Oa iava oiso rera akereve, Ovirovuei varao oara oisoa ou ragapari ragai reraaro ruvara-ia reito? ⁶ Uva oiso puraroepa, Katai vovoto (100) auero wel

dramro. Oa iava oiso puraroepa, Ie, tiket oa-ia reo goru purarivora vara ouoro. Oire vara rutu vieviejoro vara iava vo vavae tau (50) raga rigatori ikau visivi vara vieiario tavarioro. ⁷ Oire uva iravu ita rera iare urioroepa. Oa iava rera ro kovo tokipato oiso rera akereva, Aa voviroa varao akuku ouara vii varaaro? Uva oiso puraroepa, Ari katai vovoto (100) auero wit bekro. Oa iava oiso rera arureva. Vao ouri tiket. Ra vii vaaro tavariori varao vieiario rigatooro vo peva vatara tau raga (80).

⁸ ✧ “Oire uva va-a vao oa iava ro reito rera reraaro vurito kovopato oiso tavireva, Auoro, kasivarivira rutu vii vo kovoaro purarivo oirara varaaro gare piepaoro varao oara oisoa ou ragapaive ragai ruvara-ia. Uvare eisi piepaoro voea roru pierivo ora vii-ia.

“Ari ita, oiraopavira voea oirara oea vo rasio raga-ia rugorugooaaveira oea kasivarivira rugorugooaaveira ora voea vate iraraaro roru piepasa, oea raga ita vo pitupituario oearovu vo pitupituroaro-ia putepaiveira voea torevoko vovou irara. Aue iava uvare voea torevoko vovou irara kasivari rugoo asavira voea vo kovoaro purapaiveira ora voea voeaaro vate irara tauvapasa.

⁹ “Oire uva visii tavipaavoi vao iava moni vo rasio-ia vuria, vo osa vuri rugooro-ia osivu ragavira va kovo piepata. Uva vara moniara vearovira kovo piepata. Ra vara-ia visii voeaaro vate irara roru piepata. Oire vosa opesipe moni ou vo rasio iava ora orekerovu rutu, ra visii vo pitupituario iavirava visii oureva Pauto vo ora rera vo uruiaro iare, oa-ia toupavoi Tootooa opesi asa vo vokiara rutu-ia.

¹⁰ ✧ “Vosa irai orekerovi garepara vai vearovira tokipareve, oire ra ita oisi raga reipara vearovira rutu tokipareve. Ari ro ira viapau torevokovira kovopareve varavi-ia garepara, oire ra ita oisi raga viapau oiso reipara-ia torevokovira kovopareve tapo. ¹¹ Vosa viapau va-ia vao vuri moni vearovira va kovo piepataverea vo rasio-ia, ra irou rutu visii vatepaive oiraopara vai? Ra oarai tokipata vearovira, raa? ¹² Vosa viapau vearovira oearovu varaaro

tokipata, ra irou visii vatepaive orekerovu avu vai, oiso ra oarai-ia pitupata, raa?

13 ✧ “Viapau kataitoa vai kovopatoa vai uvuiparoi ra aiterei rutupa reitoarei vai okovoreiario-ia pitupareve. Oire vo osa iravure vuri vovoupaoro iravu ragare vearo vovouparo, eke rerapa ruipaparo rutu roaripa reasipaoro. Ari ita, visii vao viapau uvuipatai ra vo rugoorei rutu sirova ututa oiso, Pauto-a ro, ari vao moniapa.”

Vo Toupai Reo Taisi Iava Ora Pauto Vo Saraaro

14 ✧ Voeao Farisi oea moniapa ruipa iraopaaveira rutu vare rugoo iraopaoro. Oa iava vo reoro rutu uvuiva Jisas oreoroa purareva. Oire uva rera tovipaiva va iava vao. 15 ✧ Uva Jisas oiso puraroepa voeare, “Ari ita, visii oiso ruipapataveira ra ora visii vo pitupituroaro vearopa vovouro karekepata oirara rutu osireiario-ia. Vo osa Pauto visii vo vovouroaro-ia taraiparoveira torevokovira. Oire ra oirara visii vo pitupituroaro kekepaoro oiso purapaave, Torevoko vovouro rutu varao. Vo osa Pauto osireiario-ia vuivuvira rutu kekepa piro.

16 “Reo Taisi vo reoroaro Moses vaaro ora profet irara vo reoroaro oara rutu oisoa toupave oirarapa torevoko rugoo vatepasa. Oa iava vo rutu tugurasa uri-oepa Jon Baptais vo vuutaaro-ia. Oire uva Jon vo vuutaaro isivaaro iava Pauto vaaro Vearo Siposipo rera vo Saraaro iava vo uruiara rutu-ia kare pirorao. Osa iava oirara rutu kasivarivira kovopai, oiso ra Pauto vo Saraaro-ia koataave.

17 ✧ “Utupaua vuvuiua ora rasito oiso opesiperea taru, ovusa Reo Taisi iava viapau oavi gare rigatovi vai opesiperea vao Pauto vo reoaro.

Jisas Reoroepa Riako Kavupa Pitupitu Iava

(Matyu 5:31-32, 19:9; Mak 10:11-12)

18 ✧ “Vosa oirato riakova kavureve iriavu raga ousa, oire ra va-ia ora oua vuri piereve otopa pitupitu purapaoro. Ora vosa ro ira oira oureve o iria kavu rovoreve roari, uva

rera-a eera ira ora oupa vo taisiaro vuri pierevoi otopa pitupitu purapaoro.

Lasaras Iava Vao Apotatoavi Ora Ro Riro Monito Ira Viapau Oisoa Sopauaaro Porepareve Vo Pauto-ia Rugoopasa

19 “Tuariri iravu riro monito ira oisoa toupareve. Uva oisoa vokiara rutu-ia vearopa kuvuro-ia kuvuparo revasipara. Ora vokiara rutu-ia vearo aio rutu oisoa tapo aiopareve riro rorua oupasa ora rerapa. 20 ✧ Ovusa rera vo kepaoro rataoaro ruvara-ia iravu apotato oirato toupareve. Rera vaisiaro, Lasaras riro kapukapuato vova varaua-ia. 21 Oa iava oisoa rurukopara kavopareve rera ro riro monito reraaro tebol reoroava. Oire ra varavi-ia ora reravi iava kovuto vuku pie ragapareve. Uva voa oisoa kaakau kare rera kapuaaro veaveapasa uriopaave ora voea arevuoaro-ia.

22 ✧ “Oire uva rera ro apotatoavi kopi-iroepa. Oa iava enselpa irara rera kaeiva Ebrahim ruvara-ia rera tovosa, uva oisoa rera tapo toupareve. Oire uva rera isivaaro iava rera ro riro monito kopi-iroepa. Oa iava rera tovaiva. 23 Uva vo toupare vuri tapi riro siitoka oupa tapi rutu. Uva voava taraapavira tuupavira aue Ebrahim vaio vurapareva, ovusa Lasaras rera sirova toreparoepa, ovusa tauaivira toupasiva rerapa. 24 ✧ Oire uva voa-a vo uvava rera ro riro monito keeraroepa oiso puraoro, Aite Ebrahim. Ragaivipa sirau. Lasaras aruri, ra sipareo rupu pieoro uri-oro ragai iava arevutoa-ia oira tovosa. Ra rera vuavua piereve gare visivi. Ari ita, vurivira rutu upia sovo iraopaavoi vo kasio-ia.

25 ✧ “Vo osa Ebrahim oiso puraroepa rera aatooro, Oviitoa oaa. E rugoopaei voarire tuariri uva tootoovira toupavira vearopara aiopaoro, ora vara oupaoro ora viipa? Osa ro-ia Lasaras ora rerapa vur-ara oisoa oupareve. Uva va-a eva oa iava rerare sopaua vearovira toupavoi vo uruio-ia, osa vuri siitoka ouparivoi ita vii. 26 Ora oavu tapo vo vigei vuutaaro-ia oa tovoreva Pauto vigeipa tugivira rirova

✧ 16:13: Mt 6:24 ✧ 16:14: 2 Ti 3:2; Lu 23:35 ✧ 16:15: 1 Sml 16:7; Pro 21:2 ✧ 16:17: Ais 40:8; Mt 5:17-18
 ✧ 16:18: Mt 5:31-32, 19:19; Mk 10:11; 1 Ko 7:10-11 ✧ 16:20: Ap 3:2 ✧ 16:22: Jo 13:23 ✧ 16:24: Mt 25:41
 ✧ 16:25: Lu 6:24

apui. Eira iria-ia viapau voeao uvuipaai ra oira iviropaoro visii iare uriopaave. Ora voea tapo ita eisiva viapau uvuipaai ra oira-ia iviropaoro vore uriopaave igei iare.

²⁷ “Oa iava riro monito oiso puraroepa, Ari ita, aite Ebrahim. Oiso viire keera-parai ra Lasaras aruri. Ra aite vo kepaaro iare avaro. ²⁸ Okepa-ia toupai vo vavae voeao ragai araoko iraraaro. Oire uva oiso ruipaparai ra goruvira rutu Lasaras voea tavirevere auropa, teapi voea tapo ita vore urioave riro-ia siitoka. Vo osa viapau voea iava sopaura pore rovo piro vova vuri vovouro.

²⁹ ✧ “Ari Ebrahim rera aatooro oiso puraroepa, Ari ita, reoreoara toupaveira voea ruvara-ia, oreoa rigatoiva tuariri rutu Moses ora voeao profet irara. Uva vii voeaaro araoko irara uvuipaai ra evo re-oreo sirova utupaave. ³⁰ Uva riro monito oiso puraroepa, Viapau aite Ebrahim. Viapau oiso evara uvuipai. Ari vo raga osa irai kopiitua vai tovaa vai iava toreoro voea iare avaro. Oa iava uvuipaai ra sopaura oaive iava pore viro vova vuri vovou. ³¹ Uva va-a vao oa iava Ebrahim oiso rera tavireva, Ari ita, vosa viapau Moses ora profet irara viapau vo reoroarore rugoopaave, oire ra apeisi ragavira ita irai oreoiaro oirao pieve, vo rara tova tapi vai iava vorevira vorero voea tavisa?”

17

Vuri Pitupitu Iava Oa Oirato Vaaro Oirao Piea Vuri Piepaiveira
(Matyu 18:6-7, 21-22; Mak 9:42)

¹ ✧ Jisas ora rera voeaaro disaipel tavireva oiso, “Oiraopavira rutu, oaravu rutu vo vokiio kareke iraopapeira oirara rutu kove piepasa, oiso ra vuri vovouro purapaive. Ari ita, uva siraovira ropa ira oisi vo pitupituro kareke pieparevoi vo vokiio oirara kove piepasa. ² ✧ Vosa irai oiratoa vai irai raverave vovoutoa vai oirao pie vovouaro vuri piereve voeao iava raverave vovou irara oea ragai-ia raripaaveira, oire uva vearopai oiso ra oei rera-ia

rirova aveke vai tuuive rera okoearo-ia rera roko piesa avakava vuvuvuruaro-ia.

³ ✧ “Ora vatatopo iraopata. Vosa araokotoa oara vuria purareve, oire rera tarairi. Oire vosa ora rera iava sopaua vorevira porereve vo rara vii vo reoaro uvureve, ra va iava rera iava va vuria verari. ⁴ Ari vosa vii-ia voreripavira vuria purareve rirovira vo katai voki-ia, oire ra katakataivira vara rutu isivaaro iava vii iare urioparo oiso purapasa, Ragai iava sopaua pore piroi vova vuria oa puraavo vii-ia. Oire ra va iava uvui iraopauei ra rera iava vara rutu evara vuriara verapari katakataivira.”

Oirao Pie Vovou

⁵ ✧ Uva aposel irara Turarore oiso puraaepa, “Igei varaaro oirao pie vovouro riro pieri rutu.” ⁶ ✧ Uva Turaro oiso voeare puraroepa, “Eagara ita, vosa visii varaaro oirao pie vovouro oisivi raga toupave oiso osa mastet kuearo garepa takurarovi rutu, oire ra va iava evare riropa eva oiso purata, Vavurupara rutu iava tate uviro, ra avau vavore avakava sovara-ia. Ra voo ora pauu ita. Oire ra va iava visii gisipoaro sirova utupe ita. Aue iavirava visii varaaro oirao pie vovouro.

Vao Kovopato Vo Kovoaro

⁷ “Vosa visii iava irai kovopatoa vai varuparo vai gaaripareve rasia porepaoro, eke sipsip ragui vai tokipareve. Oire ra voava karero viro kepa iare. Ra pasi, rera reitoaaro rerare keeraro oiso, Uriou ikauvira pausa ra aiori? ⁸ ✧ Viapau. Ari oiso vaio rera tavireve, Varoa tavario rovoru. Ra ragaipa aioara ravaari. Oa iava varava uriou. Ra aio rovoa ora tapo ukaio rovara. Oa iava utupavira aiorivere ukaiooro tapo. ⁹ Ra apeisi-a? E rera-ia roru vaisi purareve ro kovopato vo rara rera gisipoaro sirova vearovira utuparo, raa? Ari viapau rutu. ¹⁰ Oire uva oisi-a eisi osa iava visii tapo uvuipatai vosa orekerovu rutu kovoara opesi pie rovopata oiso osa Pauto visii tavireve, oire ra va iava oiso purata, Igeivi-a viapau vearo irara kovopa irara, ra va iava vearo

✧ 16:29: Jo 5:45-47 ✧ 17:1: Mk 9:42; 1 Ko 11:19 ✧ 17:2: 1 Ko 8:12 ✧ 17:3: Mt 18:15 ✧ 17:5: Mk 6:30
✧ 17:6: Mt 17:20, 21:21; Mk 9:23; Lu 7:13 ✧ 17:8: Lu 12:37

vaisi ouio reito ruvara-ia. Igoa vo kovo raga purapaioveira. Ari viapau oaiei.”

Katai Tau Leprapa Irara Oea Sisigarue Piereva Jisas

11 ✧ Oire uva Jisas vo raivao Jerusalem iare gaeoro avaroepa. Oa iava Sameriaiarei vuruvuruaro-ia vokapaoro avaroepa ora Galili-ia. 12 ✧ Uva voa ouruivua-ia karero viropa. Oire voava katai tau leprapa irara urioaepa rera iare raivaaro. Uva voava tauaivi torepaaepa 13 keerapaoro oiso, “Jisas, Reito. Igeipa siraou!” 14 ✧ Oa iava Jisas voa voea vuraoro oiso voeare puraroepa, “Avata ora visii iava varaura karekesa koruou purapa irarapa pris irara.” Oa iava vokapaoro avapaaepa. Uva voa voeare varaura sisigarue ovoiepa. 15 Uva voa voea iava iravu ora rera iava varaua kekereva uvare sisigarueepa. Oa iava voreroepa. Uva rirovira Pauto vaisiario-ia vuurapa vaisi purapareva. 16 ✧ Uva voa Jisas ruvara-ia kokotoaro rekereva rera-ia vearo vaisi puraoro. Ro Sameria iava rera. 17 Uva va-a vao oa kekereva Jisas, oa iava oiso puraroepa, “Eari keaparai oiso katai tau rutu sisigaruei. Uva ovu-ia avai vo resura vatara?” 18 Easi pasi, viapau irai voreparoi Pautoa-ia vuurapa vaisi purasa? Ari ita, ro-ia kataitoavi raga uvavu ragava rera ratau touto.” 19 ✧ Oire uva Jisas oiso rerare puraroepa, “Toreu ra avau. Vii vaoro oirao pie vovou vii ravotovira porete pievovi vorevira.”

Pauto Vo Saraaro Oa Karekeperea (Matyu 24:23-28, 37-41)

20 ✧ Uva Farisi oiso Jisas akeiva, “Aa vo vuutao-ia Pauto vo Saraaro karekeperea?” Oa iava voea aatooro oiso puraroepa, “Vosa Pauto vo Saraaro karekeperea, oire ra oirara viapau oiso va kekeive ora voea osireiario iava. 21 Ra viapau irai oiso purarovere, Keketa va vao vo-ia. Eke, Asi va vao-a vavo oiso. Oire uvuta! Pauto vo Saraaro epao visii vuutaaro-ia.”

22 ✧ Uva va-a vao oa iava Jisas ora rera voeaaro disaipel tavireva oiso, “Easi

utupaua oiso ruipa ragapatavere ra ragai Oirato Oviitoaaro kekesa katai vokivi vai raga-ia, osa viapau. 23 Oire uva oearovu visii tavitavipaivere oiso, Keketa. Asi ro-a vo-ia toupere. Eke, Varo vavo-ia. Oire ra viapau rutu uvuipata ra voea sirova utupata. 24 E varakeotoa-ia taraipataveira? Ira parakaupareveira voraro ruture vuvuiua-ia roropaoro. Oire uva oisi-a eisi osa ragai Oirato Oviitoaaro pieoro karekeraverea vo oirara rutu osireiario iare katai vuutavi raga-ia. 25 Ari ita, riroara vai siitokaara vai kae rovopaa. Oa iava voea vo vuutao iava voea ragaire isivapaavere.

26 ✧ “Vo pitupituro-ia oara puraiva vo Noa vo vuutaaro-ia. Oire uva oisi raga ita eisi osa pieivere va ragai Oirato Oviitoaaro vo vuutaaro-ia. 27 Uva voea rutu oisoa aiopaive, ora ukaiopaave, ora vearovira raga riako oupaave. Oa iava voa vo rekasisa urioaepa oisi raga piepaoro uva Noa sip uvuo-ia koataroepa vo tuariri rutu. Osa iava rirova pirituva karekeopa. Uva oirara rutu gisiaepa oira-ia. 28 ✧ Osa raga ita-a eisi pieiva vo Lot vo vuutaaro-ia tapo voari tuariri. Uva oisoa aiopaive, ora ukaiopaave, ora orekerovu voripaive, ra oearovupa vara sipopaive moni oupasa. Ora aio kovoro paupaave, ora kepa paupaave. 29 Oire uva Lot Sodom-ia kavuoro avaroepa. Uva vo voki raga vao oa-ia tuitui kasi karekepa, oa-ia vitavokovira kovekoveoro vuvuiua iava oiso osa kokeva. Oa iava oirara rutu kopii pieva voa. 30 Uva oisi raga ita eisi osa pieivere va vokio-ia oa-ia Oirato Oviitoaaro karekerovere poeravira ragai raga ita.

31 “Uva vo voki raga-ia ro ira kepa ivara-ia touperevere, vo osa rera varaaro vo kepa sovara-ia toupave, ira viapau oiso voava rere rovere va ou rovosa rera varaaro, uvare viapau vuutavi toupave. Eisi osa ro ira varuparo touperevere ira viapau oiso voava karero ora rera vo kepaaro iare rera varaaro ousa. 32 Vearovira rutu rugoopata Lot vatu-

✧ 17:11: Lu 9:51-52 ✧ 17:12: Lev 13:46 ✧ 17:14: Lev 13:2, 14:2 ✧ 17:16: Mt 10:5 ✧ 17:19: Mt 9:22; Mk 5:34 ✧ 17:20: Lu 19:11 ✧ 17:22: Mt 9:15; Mk 2:20 ✧ 17:26: Jen 7:1-24 ✧ 17:28: Jen 18:20-33, 19:24-25 ✧ 17:33: Lu 9:24

avaarore. Iria porepaoro kopii ovoioipa. ³³ ✧ *Ari vosa ro ira ora rera tootooaro ragare taraapareve kovopaoro, oa taru rera iava opesi ovoipere. Ari vosa ro ira ragai-ia vovoupaoro ora rera iava tootooa eaka ragapareve, ira-ia Oiraopa Tootoo rutu toupaveira.*

³⁴ *“Visii tavipaavoi oiso, Vo voki iava vo rupa-a vao oa-ia aiterei atarapasiverea katai uru vai-ia. Oire ra voava Pauto irai raga ourevere vaiterei iava iravu kavuoro vo osa toupaveve.”* ³⁵ Ari airei riakorirei vai plaua purapaerevere auere bret, osa Pauto iriavu raga ita oureve vairei iava iriavu arova voa osa toupaveve. ³⁶ Ari aiterei oiratoarei vai varuparo vai toupasiverea osa Pauto vaiterei iava iravu raga ita oureve iravu arova voa raga osa toupaveve.” ³⁷ Uva va vao uvuoro oiso puraaepa disaipel, “Turaro, ovu-a vo uva va eva karekeperea?” Oa iava Jisas ruuvira raga voea tavireva oiso, “Ari vo uva okarerovu rutu kopiipaaveira, uva ruela kare ora gurupasa rerepaiveira eru karero aiopasa.”

18

Reo Ruu Vao Vo Osa Riakova Reo Rovirieipatoare Keeraopa Oira Tauvasa

¹ ✧ Oire uva Jisas oavu reo ruu vatereva voeapa voea tarai piepaoro, oiso ra variripaave vokiara rutu-ia reasi asavira. ² Uva oiso puraroepa, “Ouruivu-ia iravu reo rovirieipato oisoa toupaveve ira viapau Pautoa-pa uririparo ora avivikepaoro. Ari viapau oiso ra oirarare vearo vovouparo.” ³ Uva iriavu raroeva riakova oisoa toupaveve vo uruia uvava vatuato kopiiopepa. Oire uva vokiara rutu-ia oisoa uriopao rera ro reo rovirieipato tavipasa oiso, Keripato ragai vuri piesa aueparoi. Oiso ruipaparai ra ragai tauvari va-ia vao-ia kort puraoro torevokovira! ⁴ Uva voari rovovira viapau oiso vovouparoepa ra oira tauvareve rera ro reo rovirieipato. Uva utupavira oiso puraroepa ora rerare, Oiraopavira rutu viapau oiso Pautoa-pa uririparai. Ora tapo viapau oiso oirarare rugorugooaparaveira

voeapa avivikepaoro. ⁵ ✧ Ari ita, oira o-ia raroeva ragai pugu pie iraopaaveira. Oire ita, eagara ra oira tauvaa kort puraoro oirapa. Teapi ora voreri vasipao. Ra va iava ragaire varaua reasipe rutu.” ⁶ Oa iava Turaro Jisas voeare oiso puraroepa, “E vo reo vao uvutavoi, oreoa purarevora ro-ia vurito reo rovirieipato, raa?” ⁷ ✧ Uva apeisi-a voea-ia oirara Pauto oea reesipareveira ora rerapa, oea rerare gaupaiveira arepaoro vo aviaviaro ora vo vokiara tapo? Oire uva apeisi-a? Ra viapau Pauto voea tauvareve, raa? Ra ateate piepaoro toupaveve? ⁸ Ari ita, ira uvuipa ra ikavira voea tauvareve. Uva va-a eva oare rugooapaoro visii akepaavoi oiso, Ovirovua vao oirara voeao oea goruvira ragai-ia raripaaveira oea perea ovusa vorevira vorera ragai Oirato Oviitoaoro rara?”

Reo Ruu Farisi Iava Ora Takis Oupa Irara

⁹ ✧ Oearovu oea ora voea raga-ia raripaaveira oiso, Igei torevoko irara, ovusa oevure oiso purapaave, “Vuri irara voeao.” Oire uva voea-a evoea oearo Jisas oavu reo ruu purareva. ¹⁰ Uva oiso puraparoepa, “Aitereivu oiratoarei aiterea oiso ruipapasiepa ra varirisi. Oa iava Rovopa Kepa Tempel iare ipasiepa oiso, iravu-a ratarataa vovouto Farisipato, ari iravu-a takis oupato.” ¹¹ ✧ Oire uva rera ro Farisipato toreroepa ora rera sopaua raga iava oiso variripasa, Pauto, ragai viapau oiso osa oearovu vuri irara voeao oea kavirupaaveira, ora varao tapo kuvu pitupituro purapaaveira, ora riakorava otopa pitupituro tapo purapaaveira. Ora viapau oiso toupaveve oiso ro-ia takis oupato. Eisi osa iava vii-ia vearo vaisi purapaavoi. ¹² Ari ita, vo wikiara rutu-ia eraeraovira vo vokirei-ia aio kavuparaveira vii ragare rugooapaoro. Uva vara rutu varao oara oupaaveira oara iava katai taupara putepaaveira viipa oavu vatepasa voava. ¹³ Oire ro takis oupato ira tauaiviva toreparoepa reasipaoro vuvuiua vura arapa taraaoro. Ira ora kopukopuaro raga tapatapapareva

✧ **18:1:** Lu 11:5-8; Ro 12:12 ✧ **18:5:** Lu 11:8 ✧ **18:7:** Re 6:10; Ro 8:33; Kl 3:12; 2 Ti 2:10 ✧ **18:9:** Lu 16:15

✧ **18:11:** Mt 6:5

siraopaoro. Uva oiso puraparoepa, Pauto, ragaivi vurito ragoapa siraou.

14 ✧ *“Oire uva visii tavipaavoi oiso, Ro-ia takis oupato ira iava vuriara verareva Pauto. Osa iava rera vaisireva oiso, Torevokoto ro-ia oirato. Oa iava vorevira kareroepa ora rera vo uruiaro iare. Vo ovusa ro Farisi-pato ora rera varaarova vorevira kareroepa, oiso osa raga ita varava vuriara urioroepa. Aue vituaro iava uvare ro ira ora rera raga vaisiaro kae piepareve, ira vaisiaro akaipa pierevere Pauto. Ari ro ira ora rera vaisiaro akaipa piepareve, ira taru vaisiaro kae pierevere utupaua Pauto.”*

*Jisas Kakae Vure Viraakoreva
(Matyu 19:13-15; Mak 10:13-16)*

15 Oire uva garepa kakaero sipoiva Jisas iare. Uvare oiso ruipapaaepa ra voe-ia vavaeareiaro tovoreve varirioro. Uva disaipel irara voea tueoro voeare korupaaepa. 16 Oa iava Jisas ora rera ruvara iare voeare kakae vure keeraroepa oiso puraoro, *“Kakae vure eakata. Ra urioave ragai iare. Opeita voeare korupata. Ari ita, Pauto vo Saraaro oa oiso voea-ia toupaveira oea oiso purapaa viroveira osa voeao-ia garepa kakaero.* 17 ✧ Oiraopavira rutu visii tavi iraopaavoi oiso, Voeao-ia kakae vure riro rari irara rutu ragai-ia. Vosa irouto viapau oiso vo ruipaaro toupave osa ro kakaeto ira vaopa ruipaproveira Pauto vo Saraaro, oire uva rera oirato ira viapau uvuipa oiso ra Pauto vo Saraaro sovara iare koataro.”

*Iravu Reito Riro Kotokoto Gurupareve
(Matyu 19:16-30; Mak 10:17-31)*

18 ✧ Oire uva iravu Jiu-pato reito oiso rerare puraroepa, *“Vearoto Tisato. Eake vai-ia uvuiparai ra oai puraa, ra Tootoo Ovoi oua?”* 19 Oa iava Jisas oiso rerare puraroepa, *“Eakere eisi ragai vaisipari oiso, Vearoto? Vo osa kataitua raga-a vearoto Pauto.* 20 ✧ Ari ita, aue-ia taraipaei vao-ia Reo Taisi Moses vaaro. Oa oiso purapapeira, Opeita otopau. Ora opeita oira upopau. Ora opeita kavirupau. Ora opeita oearovu iava kuuvupau. Aiteara vaiopa

ora aakoara tapo avivikepau.” 21 Oa iava ro reito oiso puraroepa, *“Ari ita, vo osa kakaevira oisoa toupaa, uva va eva Reo Taisi oisoa uvupaa va tokipaoro.”*

22 Uva Jisas rera vo reoaro uvuoro oiso puraroepa, *“Ari oavivu ragapa touvira poteparivoi vao-ia oiso-ia, Auero rutu-ia vii varaaro vori rovouvere vara-ia moni ouoro apotapa irarapa oarai vatesa. Vosa oisi pieri oiso, ra va iava vearoa ouri vuvuiua-ia. Oire ra ragai sirova utuu.”* 23 Osa vo reo uvuoro vao vovouisi vavatareva rutu rera ro reito. Eake iava? Uvare riro monitoa rutu-a.

24 ✧ Oa iava Jisas rera-ia vurapaoro oiso puraroepa, *“Oiraopavira ita. Voeapa voeao riro kotokoto guru irara vavagisi iraopapeira varaova ora kiu arapa vore Pauto vo Saraaro-ia.* 25 Ari ita, vavagisipai vao tavaatoa iava vo rito, vosa rirova vai vo kare iava kamel kare iriai voa koatasa auepao. Uva oisi rutu rirovira vavagisi iraopai ropa riro moni guruto vore koatapasa Pauto vo Saraaro-ia.” 26 Oire uva va vao uvuoro oearovu oiso puraaepa, *“Vosa oisi eisi, uva iroutoa vai uvuiparoi ra va eva Tootoo Ovoi oureve?”* 27 ✧ Oa iava Jisas voeare oiso puraroepa, *“Ari ita, vao oa viapau purapareve oirato, Pauto oa-ia uvuiparoi ra va purareve.”*

28 Uva va iava Pita oiso puraroepa rerare, *“Uvupari? Igei varaaro uruiara kavuiova vii raga sirova utuoro.”*

29 Oa iava Jisas oiso voeare puraroepa, *“Oiraopavira visii tavi iraopaavoi oiso, Voea rutu oea Pauto vo Saraarore rugoopaoro orekerovu rutu kavupaveira oiso-ia, kepaara varao, ari vatua riakoro, ari araoko irara, ari aite irara, ari kakae vure voea voeaaro.* 30 Oeapa riroara rutu vatepare Pauto vo vokio-ia voea varaaro-ia pute pievira. Oire va iava utupavira Opsi Asa Tootoo oupaivera.”

Jisas Vo Peva Piepa Tavi Purareva Ora Rera Iava Oiso, Kopiiravere Ra Vorevira Torera

(Matyu 20:17-19; Mak 10:32-34)

31 ✧ Oire uva voea katai tau erao (12) oureva disaipel. Oa iava oiso voeare

✧ 18:14: Mt 23:12; Lu 14:11; 1 Pi 5:6 ✧ 18:17: Mt 18:3 ✧ 18:18: Lu 10:25 ✧ 18:20: Eks 20:12-16; Diu 5:16-20; Ro 13:9 ✧ 18:24: Pro 11:28 ✧ 18:27: Jop 42:2 ✧ 18:31: Lu 9:51; Sam 22

puraroepa, “Uvuta vao. Vo vokio-ia ipavie Jerusalema iare. Oire ra vo reoro rutu oiraope profet irara vo reoroaro oara rigatoiva ragai iava ro Oirato Oviitoaaro.

³² Uvare ragai vateivere voeao vavaearo iare osararovu iava voea. Oire ra va iava ragai tovipaive, ora ragai vuri piepaoro ragai-ia ruipaave tapo. ³³ Ra ragai ragipaive ragai kopii piepaoro. Ra vo pevapa voki-ia vorevira torera voava kopii tapi tootoopaoro.” ³⁴ ✧ Oa iava voeao disaipel viapau oiso vo reo-ia vao aviavipaaepa oreoa ruureva voeare. Uva va-a vao oa iava viapau oiso vearovira taraipaaepa vo reo vituaro-ia.

Jisas Iravu Voosito Porete Piereva Riro Oira Areareto
(Matyu 20:29-34; Mak 10:46-52)

³⁵ Oire uva Jisas Jeriko urui ruvara-ia karero viropa vo uva iravu voosito oisoa raiva vatuaro-ia pauparo. Uva oisoa moni areparo oirara rutu ruvara-ia. ³⁶ Uva voava riro irara iava uvureva, ovusa vokapaoro uriopaaepa voare. Oa iava oiso voea akepareva, “Eake purapaivoi?” ³⁷ Uva oiso rera taviiva, “Ari Jisas ro vova Nasaret-ia ira vokapaoro vigei-ia puteparevoi.” ³⁸ ✧ Oa iava rirovira oiso puraroepa, “Jisas! Vii-a Devit aootoaro. Ragaivipa siraou!” ³⁹ Oire uva irapa irara rerare kasipupaaepa oiso purapaoro, “Auoro! Ora tape pieu.” Ovusa rirovira rutu keera iraoparoepa oisi raga purapaoro oiso, “Vii-a Devit aootoaro! Ragaipa siraou.” ⁴⁰ Uva Jisas voari toresa urioroepa. Uva voava voea tavireva oiso, “Voea tavita ra rera sipoive ragai iare.” Uva tutuu pieoro rera iare urioroepa. Oa iava Jisas rera akereva, ⁴¹ “Eake vaipa ruipapau, ra oai puraa viipa?” Uva oiso puraroepa, “Turaro. Oiso ruipaparai ra vuraa.” ⁴² ✧ Oa iava Jisas rerare oiso puraroepa, “Vorevira vurari. Uvare vii raga vaaro oirao piea vii vorevira ravotovira porete pie ovoivoi.” ⁴³ ✧ Oire uva oisi-a eisi osa iava vorevira vurareva. Oa iava Jisas sirova utu ovoiroepa. Uva Pautoa-ia vuurapa vaisi pura ovoireva, osa oirara

rutu va vao kekeiva. Oa iava voea rutu Pautoa-ia vuurapa vaisi puraiva.

19

Vo Toupai Sakias Iava Vo Siposipo

¹ ✧ Jisas Jeriko iare vokapaoro karero viropa. ² Oire uva vo urui eva kavupasa aueroepa, vo osa iravu oirato voa toupareva rera vaisiara, Sakias rera ro takis oupa irara reitoaaro. Uva rera-a riro monito. ³ Uva oiso ruipaparoepa ra Jisas-ia tarairo oiso, Iroutoa rutu-a? Ari viapau oiso uvuiparoepa ra rera kekereve, uvare riro irara rutu Jisas utopaiva. Uvare ita potekuto-a rera Sakias. ⁴ ✧ Oa iava ikauvira iparoepa oevaovu-ia riro ova, uvare oiso rugoopaoroepa ra Jisas kekereve rutu. Ari ita, oiso taraiparoepa, Vo raivao-ia vokapaoro uriorovere Jisas. ⁵ Oire uva Jisas voavi pouro viropa. Uva voa vo viara-ia vurareva. Oa iava oiso puraroepa rerare, “Sakias. Ikauvira varau evoava. Ari vo vokio-ia vii vo kepaaro-ia toupaa.” ⁶ Uva oisi-a eisi osa iava ikauvira vararoepa, uvare rera iava sopau rirovira rutu roruva. Oa iava rera tapo Jisas avaroepa ora rera vo kepaaro iare. ⁷ Oire uva oirara rutu va vao kekeoro aveavevira reoreopaaepa oiso purapaoro, “Uva apeisi vurito vo kepaaro-ia koataro rera tapo tousa?” ⁸ ✧ Ari toreroepa rera Sakias oiso purasa, “Reito. Oiso ruipaparai ra ora ragai varaaro rutu roo piea oiso, oavu voeaoapa apota irara. Ora varao tapo kare piea oara oisoa ou ragapaa kuvuvira oearovu ruvara-ia katakataivira. Uva voeapa oiso vara kare piepaavere iravu vaaro rekasiaro-ia oresuravu tovoa rerapa pute pievira.” ⁹ ✧ Oire uva Jisas rerare oiso puraroepa, “Vo vokio-ia Pauto voeao oea vo kepa-ia toupaveira oea vorerevoi ora rerapa vova vuriara oaive iava. Ari ita, uvare vii tapo-a iravu Ebrahim aootoaro. ¹⁰ Ragai-a vao Oirato Oviitoaaro ragoa oirara ousa urioraera voeao oea opesikoaepa, ra va iava voea vorevira vorea Pautoa-re.”

✧ 18:34: Mk 9:32; Lu 9:45 ✧ 18:38: Mt 9:27 ✧ 18:42: Mk 5:34; Lu 17:19 ✧ 18:43: Mt 9:8 ✧ 19:1: Lu 18:35 ✧ 19:4: Ais 9:10 ✧ 19:8: Eks 22:1; Nam 5:7 ✧ 19:9: Ro 4:16; Ga 3:7

Katai Tau Iava Kovopa Irara Voeao Oea Moni Ouaepa

11 ✧ Oire uva vo reo-a vao oa uvuivoiva, oavu reo ruu vatereva voeapa. Eake iava? Uvare tutuu piereva Jerusalem iare. Vo osa oiso keapaaepa, Vo voki raga-ia Pauto vo Saraaro roroiovira ora karekepai. 12 ✧ Oa iava oiso puraroepa, *“Iravu reito ira oiso ruipaparoepa ra tauai ruture avaro, oisore ra voa rera king pieive. Ra va iava vorevira karero.* 13 Uva katai taure kovopa irara keeraroepa rera voeaaro. Oa iava voeapa katakataivira erao tau kina (K20) vatereva. Uva oiso voea tavireva, Vao-ia sara kovoro vai puratavere vore tuepaoro uva vorevira voreravere.

14 *“Vo osa rera vo uruiaro iava voea rerare vuri vovoupaaepa. Oa iava voea arova avaroepa. Uva voeao rera iavapa irara oearovu aruiva ora voea raga iava rera sirova utupasa. Oa iava oiso purasa utuaepa, Igei reasipaiei ra ro igeipa kingparoturaropaoro.*

15 *“Oire rera king pieivoiva, voava vorevira voreroepa vore rera vo uruiaro-ia. Oa iava oiso puraroepa, Oirarare keerata voeao oepa moniara vateavora. Aue iava keepararai voeare uvare oiso ruipaparai ra taraira oiso, Aa voviro kareke pieivora katakataivira vara rutu iava moniara.*

16 *“Oire uva iravu iraroepa oiso purasa, Reito, vii vaaro-ia monia sara kovo puraavora aue rutu erao tau kina (K20). Oa iava va-ia pute piea ouavora aue rutu erao vovoto kina (K200) rutu.* 17 ✧ Uva va iava king oiso rera tavireva, Vii veaotoa rutu kovopato. Viigoa vearovira gareparaviva vurapariveira vara vearovira rutu tokipaoro. Oire uva va-a eva oa iava vii vatepaavoio oavu reesia. Ra va iava katai tau rutu tokipari aue riropa uruiro (10 taun).

18 *“Oire uva erao pieto ita rera iare pouro viropa oiso purasa, Reito, vii vaaro-ia erao tau kina sara kovo puraavorao. Oa iava aue katai vovoto kina (K100) pute piea ouavorao va-ia ita.* 19 Osa iava king oiso rera tavireva, Vii tovopaavoio, ra vo vavae tokipari riropa uruiro (5 taun).

20 *“Oire uva iravu ita kovopato rera iare pouro viropa. Oa iava rerare oiso puraroepa, Reito, vii vaaro-a vao erao tau kina vo-ia. Oa ruuava aue-ia varoa va oriruoro. Oa iava vo toupaveira.* 21 Eake iava? Uvare vii-ia oisoa taraipara, Riro kasivaritoo rutu varao ou ragapaoro oara tovopaivora oearovu. Ora varao aioara oara paupaiveira oearovu raga, oara tapo tatepariveira vii raga. Eisi osa iava viipa oisoa uriripara varao moniara kovo pie arapa.

22 ✧ *“Oa iava rera ro king rerare kovopato oiso puraroepa, Vii vurito kovopato. Viigoa iava gasipaavoio vii raga vo reoaro-ia. Ari ita, ragai-ia oiraopavira oisoa taraipau oiso, Riro kasivaritoo ragai varao ou ragapaaveira oara tovopaivora oearovu raga. Ora varao tapo tatepaaveira oara paupaiveira oearovu raga.* 23 Ari apeisi iava viapau va vao ragai vaaro moni tovo asariva beng-ia? Oa iava voreraeri voava va ousa aue tapo pute piea vai interes.

24 Oire uva oiso puraroepa voeaore oea tutuu pievira rera ruvara-ia toupaveira. Vao outa eva erao tau kina. Ra eera vateta ira erao vovoto kinava toupaveio.

25 *“Oa iava oiso rerare puraaepa, Reito. Easi rerapa erao vovoto kina pura piroi.*

26 ✧ *“Uva oiso puraroepa, Oiraopavira rutu oiso visii tavipaavoio, Oirara rutu oea oisi vara-ia pitupaavoio, uva voeapa ita oarai vatereverea Pauto pute pievira. Ari vosa viapau oisi oai-ia pitupareve irai, oire ra gareavi raga-ia pitupareve, eva-a oa verareverea rera ruvara iava Pauto.*

27 Ari evoea oea oiso purapaaveira ragaire, Reasipaiei rerapa oiso ra igeipa kingparoturaropaoro. Oire uva voea evoea ragaiva keripa irara. Uva voeava uriota vore ragai osireiaro-ia voea uposa.”

Jisas Turarovira Jerusalem-ia Karero Viropa

(Matyu 21:1-11; Mak 11:1-11; Jon 12:12-19)

28 ✧ Oire uva Jisas vo reo vao purareva. Oa iava vokapaoro iraroepa vo raivao gaepaoro oa-ia oisoa Jerusalem iare ipapaave. 29 Oa iava Betfasi urui

✧ 19:11: Ap 1:6 ✧ 19:12: Mt 25:14-30; Mk 13:34 ✧ 19:17: Lu 16:10 ✧ 19:22: 2 Sml 1:16 ✧ 19:26: Lu 8:18 ✧ 19:28: Mk 10:32; Lu 21:37

ruvara-ia pouro viropa vo uruirei ora Betani-ia vo pukuio-ia oa oisoa vaisipaive oiso, Oliv Kovo Pukui. Oire uva voava aitereivu disaipeltoarei ira piereva vo uruiri iare oa oiso oisiriva pute pievira vo pukuio-ia toupai. ³⁰ Uva oiso vaierei reesireesireva, “Vo uruiri iare irasi, ra vo urui-ia kareu virosi. Oire ra voa gareva kekesivere donki, osa variaua riarai-ia toupaeve, iria-ia viapau oisoa irai pauparo voari tuariri uvare koruova. Oire ra voava oira karuoro oirava voresivere. ³¹ Vosa irai vei akepareve oiso, Eakere eira donki karupasi? Oire ra oiso ragavira irai tavisia, Iria-ia Turaro vo kovoaro ei.”

³² ✧ Oire uva Jisas vaierei arureva. Oa iava avasiepa. Uva oisi vara rutu kekesiva oiso osa vaierei tavireva. ³³ Uva oira iava iroiro karupasiva o-ia donki. Oa iava voea-a voeao oea oiraaro-a oea oiso vaierei akeiva, “Eakere eira koruova donki karupasivoi?” ³⁴ Uva va-a vao oa iava oiso voea tavisiva, “Iria-ia Turaro vaarooi kovoa.”

³⁵ Uva oirava koruova donki voresiepa rera iare Jisas. Uva vaierei varaaro varoara tovosiva oira ivara-ia. Uva vara ivara-ia Jisas pau piesiva. ³⁶ ✧ Uva oira ivara-ia paupaoro avaroepa, ovusa voea rutu oirara varoara-ia uruiva parakavira raivaaro vo raiva oritopasa. ³⁷ Oire uva voava tutuu pieoro avaroepa vo raivao-ia vova varapaoro Oliv Kovo Pukui iava. Oa iava riro irara rera voeaaro disaipel irara rovoaepa rorupaoro. Uvare varao ruture rugooaepa ravotoara oara oisoa kekepaive, vorara vara purapareve. Oa iava rirovira rutu raga pieiva Pautoa-ia vuurapa vaisi puraoro. ³⁸ ✧ Oiso puraoro kaku piepaiva, “Reito king vaisiaro rei piepe. Ira urioroi Turaro Pauto vaisiaro-ia. Uvare Pautoa iava sopaua vearooi vigeipa oirara, uvare kasipua opesiei. Oire ra Pauto vaisiaro rei piepe ro oiso vuvuiua-ia viara-ia rutu.”

³⁹ Oire uva oearovu ratarataa vovou irara Farisi iava voava vo uvuru vao sovara-ia toupai, oea Jisas-re oiso purapaaepa, “Tisato! Evoea disaipel tapetaperi

vii voeaaro. Opeita eisi piepaive.” ⁴⁰ ✧ Oa iava voeare oiso puraroepa, “Ari ita, visii tavipaavo oiso, Vosa voea varaaro gisipoara tuupaive, oire ra varao avekeara raga kaku piepaive vuurapa vaisi puraoro.”

Jisas Jerusalem-ia Pa Gaureva

⁴¹ ✧ Oire uva tutuu piereva Jisas voare vo Jerusalem urui-ia. Oa iava vo urui kekeoro siraovira gaureva ⁴² oiso puraoro, “Vosa vo vokio raga-ia vao-ia vo pitupitua-ia vearovira taraitai oa oiso toupai, Visiipa gavaure vovou vatepai, ra va iava vearota. Ari ita, vo vokio-ia pitupitua vao vataupai. Ra viapau va keketa. ⁴³ ✧ Uvuta! Vo utupaua uva ovuutavu karekeperea oa-ia visii voeaaro keripa irara uutuva purasa urioaverea, o ora upopava visii ururao visii kovokovooro voraro rutu. ⁴⁴ ✧ Oire uva visii kepikapiiverea visii vuri pieoro rutu. Vii urui ora ovii irara oara voeao oea epao vii urui sovara-ia oea toupai. Uva viapau oiso vii iava iriai aveke vai eakaiverea, oiso ra iriai toupaeve vo iriai ivara-ia ita. Eake iava? Uvare viapau vo vuutao eveitavo o-ia Pauto urioroi visii tauva ragasa visii oriruoro.”

Jisas Voea Sigureva Osa Ora Tuutu- upaaepa Ora Voripaoro Tugoropa Kepa Sovara-ia

(Matyu 21:12-17; Mak 11:15-19; Jon 2:13-22)

⁴⁵ Uva Rovopa Kepa-ia Tugoropa Kepa Tempel koataroepa. Oa iava rovoroea voava voea sigupaoro, ovusa sara kovoro purapaiva vao Tempel sovara-ia. ⁴⁶ ✧ Uva oiso voeare puraroepa, “Tugoropa Vuku oiso purapai,

‘Ragai vo kepaaro eakata eva oa oiso toupai Variripa Kepa ragai vaaro.’

Oa oiso rutu piepatavo,
‘Vataupa tapi uva visii vao kavirupa irara vataupaaveira sara kovoro oavisii purapaoro.’ ”

⁴⁷ ✧ Oire uva vokiara rutu-ia voea tarai piepaoro vao toureva vo kepa sovara-ia vao Tempel. Oa iava voeao reipa irara pris ora voeao tarai irara aue-ia Reo Taisi, ora voeao tapo oirara rutu reipa irara oea

✧ 19:32: Lu 22:13 ✧ 19:36: 2 Kin 9:13 ✧ 19:38: Sam 118:26 ✧ 19:40: Hab 2:11 ✧ 19:41: Lu 13:34-35
✧ 19:43: Ais 29:3; Jer 6:6 ✧ 19:44: Mt 24:2; Mk 13:2 ✧ 19:46: Ais 56:7; Jer 7:11 ✧ 19:47: Mt 26:55; Jo 7:19

rerare raiva taraapaaepa, oiso ra oai iava rera upoive. ⁴⁸ Vo osa oirara rutu goru iraopaaepa rera vo reoaro uvupaoro. Oire uva oisi-a eisi osa iava voeao reipa irara viapau oiso uvuipaaepa oiso ra oraivai kekeive rera uposa.

20

Jisas Akeiva Oiso, Irouto Vii Vatereva Vo Reesi?

(Matyu 21:23-27; Mak 11:27-33)

¹ ✧ Ovokivu-ia Jisas voea siposipopareva Rovopa Kepa Tempel Tugoropa Kepa sovara-ia Vearo Siposipo-ia. Uva voea reipa irara koruou purapa irara pris ora voeao Reo Taisi-ia tarai irara, ora voeao tuvetuvepa irara Jiu iava oea urioaepa rera iare Jisas. ² ✧ Oa iava rerare oiso puraaepa, “Igei taviri oiso, Eake reesi-a vao oa iava varao kovoara purapariveira? Uva irou-a vao oa vii vateva vo reesi eva?” ³ Oa iava voea aatooro oiso puraroepa, “Ari ita, uva ragai tapo ita visii akepaavo oreovu iava, ra ragai tavita. ⁴ Irouto-a ro ira Jon vatereva vo kovo oa iavirava oirara baptaisreva, Pauto eke oirara raga?” ⁵ Oire uva voea raga ora reopaaepa oiso purapaoro, “Vosa oiso puravio, Pauto ruvara iava va, ra ita oiso puraro, Uva apeisi viapau va oirao piepata? ⁶ ✧ Ari vosa oiso puravio, Ari oiratoa raga vaaro, oire ra oirara rutu va iava vigei vurokoive aue-ia aveke voeao oea goruvira rutu Jon oirao piepaiveira oiso purapaoro, Profetato Jon.” ⁷ Oire uva oisi-a oiso osa iava rera vo reoaro aatooro oiso puraaepa, “Viapau oiso igei eva-ia Jon vo baptaisaro taraipaiei oiso, Ovu iava karekeepa.” ⁸ Oa iava Jisas voeare oiso puraroepa, “Ragai tapo ita viapau uvuiparai ra visii tavia vo reesi iava oa iava vo kovo purapavora.”

Vuri Irara Iava Reo Ruu Oea Oisoa Wain Kovo Tokipaive

(Matyu 21:33-46; Mak 12:1-12)

⁹ ✧ Uva oisi-a oiso osa puraroiva, voeapa reo ruu vatereva oiso puraoro, “Travu oirato ira wain kovo paureva. Oa iava vo kovo-ia kovopa irara tovoreva, oiso ra

vo kovo-ia sara kovo puraive. Vo osa rera ouruivu iare avaroepa tauai rutu voo toupasa. ¹⁰ Oire uva aio oupa vuuta-ia vo kovo iava iravu kovopato rera reraaro arureva voea iare voeao oea oisoa vo kovo-ia kovopaive vao wain kovo. Uvare oiso ruipaparoepa ra rera vateive oarai aioara vai vo kovo iava. Vo ovusa voeao oea oisoa vo kovo-ia kovopaive rera ro upopaoro viapavira rera siguiva vorevira. ¹¹ Oa iava iravu ita kovopato voea iare arureva reito. Oire uva rera upooro rera vuri pieiva. Oa iava oisi raga akukuvira rera sigu ragaiva ita. ¹² Oa iava vo peva piepato arureva voea iare. Uva rera upooro rera kosi pieiva rera-ia vikioro rataure. ¹³ Osa iava rera ro ira vo kovoaro-a oiso vovouparoepea, Eake vai puraa? Oire ra ro ragai oviitoaaro rutu arua ira kavikopaaveira rutu. Ira vai-ia taru gisipoaro uvuivere. ¹⁴ Oa iava voeao oea oisoa vo kovo-ia kovopaive rera tueiva. Uva voea raga ora reopaaepa oiso, Rera-a ro ira utupaua auero rutu varao aiteto varaaro ourevere. Avoeao! Rera upope. Ra va iava vigei raga vo kovo-ia pitupere. ¹⁵ Osa iava vo kovo iava rera kosi pieoro rera-ia vikiaepa rataure vo wain kovo vatuario-ia rera kopii pieoro. Oire uva ro ira vo kovoaro-a wain kovo, eake vai purarevere voea-ia? ¹⁶ ✧ Ira uriorovere taru voea kopii piesa voeao oea oisoa vo kovo-ia kovopaive vao wain kovo. Oire ra va iava oearoi raga vatereve vo kovo.” Uva vo siposipo uvuiva oa purareva Jisas. Oa iava oiso puraaepa, “Ae! Teapi eisi vai pierevere.”

¹⁷ ✧ Oa iava Jisas voeava vurapaoro oiso puraroepa, “Eake-a vo reo vituaro vao oa toupai Tugoropa Vuku-ia?”

‘O-ia aveke kovopa irara iria veraiva, iria oiso karekeopa o aveke rovopava rutu kepa iava kukuuvuva.’

¹⁸ ✧ Oirara rutu oisoa o-ia aveke ivara-ia kovopaave ora tarita ovoipaoro. Ari vosa oira o aveke irai ivara-ia koveovere, oire ra irai tarita ovoieve garepa visivi oiso rutu osa pouvou.”

✧ 20:1: Mt 26:55; Lu 8:1 ✧ 20:2: Jo 2:18; Ap 4:7 ✧ 20:6: Mt 14:5; Lu 7:29 ✧ 20:9: Ais 5:1-7; Mt 25:14
✧ 20:16: Lu 19:27; Ro 3:4, 6, 31 ✧ 20:17: Sam 118:22-23 ✧ 20:18: Ais 8:14-15

¹⁹ Oire uva voea voeao Reo Taisi-ia tarai irara ora reipa irara pris oiso taraiapa, Easi Jisas vigei togaparevoi vao-ia reo ruu. Uva va-a eva oa iava oiso vovoupaapea ra voa raga rera-ia pitu ovoiiive. Uva oirara ragapa uriripaaepa rera-ia pitu arapa.

*Jisas Akeiva Sisa-pa Takis Vatesa
(Matyu 22:15-22; Mak 12:13-17)*

²⁰ Oire uva rera siituepaiva. Oa iava oevu tagorovira aruiva rera iare. Uva kuuvuvira oisoa torevoko pitupitu pura ragapaive rera ruvara-ia, vo osa rera siituepaiva. Uvare oiso rugoopaaepa ra ora rera raga vo reoaro-ia rera iava gasiive auepa reito gavman. Ra gavman vavaearo-ia rera tovoive. ²¹ ✧ Oisi-a eisi osa rerare oiso puraaepa, “Tisato, vii vo reoaro-a torevokoa oa vatepariveira oirara rutupa. Uvare viapau oiso rei vaisi irarapa uriripauveira. Viapau. Ari vaeavira rutu oirara rutu tarai piepariveira Pauto vo pitupituaro-ia. Oa uvupaiveira oiso purapasa, Oiraopavira rutu! ²² Uva apeisi vai vovoupauei vao-ia vigei vaaro Reo Taisi? E torevokopai ra Sisa-pa takispaviei?” ²³ Vo osa Jisas vo kuuvu-ia tarairoepa va eveioro. Oa iava oiso puraroepa voea tavioro, ²⁴ “Oire oa-ia monia vai ragai kareke pieta. Vao oa-ia irou puaaro toupai? Ora irou vaisiario toupai vo va varaaro-ia?” Uva oiso puraaepa, “Ari King Sisa!” ²⁵ ✧ Oa iava Jisas oiso puraroepa, “Oire rera vaaro Sisa oa rera vateta Sisa. Ari vao Pauto vaaro, oire ra Pauto vateta va.” ²⁶ Oire uva va-a eva oa iava viapau oiso rera rauiva vao-ia rera vo reoaro vo oirara osireiario-ia. Oa iava rirovira rutu rugorugoo iraopaaepa vo reo-ia vao oa pukoreva voeare. Osa iava ora tape pieaepa rutu.

*Jisas Akeiva Rore Ira Kopiiro Ra Ita Vorevira Torero
(Matyu 22:23-33; Mak 12:18-27)*

²⁷ ✧ Oire uva Sadyusi-pa irara iava oevu urioaepa rera iare Jisas [oea oisoa oiso purapaave, “Voeao kopii irara, viapau uvuipaai ra vorevira torepaaave.”] ²⁸ ✧ Oa iava rerare oiso puraaepa, “Tisa, Moses

oreovu rigatoreva vigeipa oiso, Vosa iravu kakae pura asavira kopiiro riakovapa, oire ra araokoto oira ita oureve. Oire ra rerapa ro kopiiro oira-ia kakaeto purareve araokoto. Eisi osa toupai Reo Taisi. ²⁹ Uva oevu erao vatara rutu (7) oaraovu oea oisoa toupai. Uva avaioto vo arao iava riakova oureva. Oire uva kakae kavau asavira kopiiroepa oira arova. ³⁰ Uva kikooto ita oira oureva o-ia riakova. ³¹ Oire uva vo pevapato ita oisi raga oira oureva ita. Uva oisi raga-a eisi osa vo arao rutu voeao oira oisoa oupaive. Oa iava kakae kavau asavira raga oira arova vo arao rutu oisoa kopiiipaave. ³² Uva vo arao isivaaro iava utupavira kopiiroepa. ³³ Oire uva vo vokie-ia oa-ia kopii irara oiso vorevira torevareva, uva iroutopa oira perea o-ia? Ari ita, vo arao voeao erao vatara (7) oea oisoa oira oupaive. Oa iava voea rutu vatuavaaro-a.”

³⁴ Oa iava Jisas voeare oiso puraroepa, “Voea-ia oirara ora riakora vo vokie iava, voea-a oea ora oupaaveira. ³⁵ Ari voeao oirara Pauto oearo oiso puraroverea, Uvuipatai ra vorevira tootoota toreoro, voeao oea viapau oiso ora oupaaveira. ³⁶ ✧ Oea viapau uvuipaai ra kopiiave ita. Oea oiso raga ita toupavereva oiso osa purapurapa irara ensel, vo rara Pauto voea vorevira torevareva kopii tapi iava. Oire ra oiso toupai rera ovii iraraaro Pauto. ³⁷ ✧ Ari ita, Moses tapo roroio pievira rutu vigei tavireva oiso, Kopii irara vorevira torepavereva kopii tapi iava, vo siposipo oa-ia gare kairi evaoa rovaepa. Oa-ia ita oiso puraroepa Pauto, Ragai-a Pautoaro Ebrahim, ora Pautoaro Aisak, ora Pautoaro Jekop. Voeao oea urauroaro tootoovira toupavereva. ³⁸ ✧ Ari ita, viapau oiso kopii irara reraaro-a Pauto. Viapau. Ari voeao reraaro oea tootoopaai rutu vo rera osireiario-ia.”

³⁹ Oire uva oisi-a eisi osa puraroiva, oearovu riro tarai irara iava Reo Taisi-ia oiso puraaepa, “Tisato. Vearovira rutu eisi osa reouei.” ⁴⁰ Oire uva va-a vao oa iava uriripaaepa vorevira Jisas ake arapa.

✧ 20:21: Jo 3:2 ✧ 20:25: Ro 13:7; Lu 23:2 ✧ 20:27: Ap 23:6, 8 ✧ 20:28: Diu 25:5 ✧ 20:36: Ro 8:16-17
✧ 20:37: Eks 3:6 ✧ 20:38: Ro 6:10-11

Jisas Farisi Akereva Auere Kraisa-pa Vaisi Vituaro Iava
(Matyu 22:41-46; Mak 12:35-37)

⁴¹ Oire uva oiso voea akereva, “Apeisi iava oiso purapataveira, Asi Kraisa Devit aaotoaaro ro vo rasio raga iava?” ⁴² ✧ Uvare vao-ia Sam Vuku Devit raga voari tuariri oiso puraroepa Kraisa iava,

Turaro Pauto rore ragai reraaro Turaro oiso puraroepa, Vova pauu ragai vaaro-ia oirapapa varata ⁴³ vo tugurasa uva voeao viiva keripa irara tovoaverea taru vii kokotoaro reroaaro.

⁴⁴ Oire uva rera raga Devit turarovira Kraisa vaisireva. Uva apeisi ragavira ita oiso purapataveira, Kraisa Devit aaotoaaro, ira Devit sirova kavauroepa?”

Jisas Voea Vosireva Voeaopa Oea Reo Taisi Iava Siposipopaiveira
(Matyu 23:1-36; Mak 12:38-40; Luk 11:37-54)

⁴⁵ Oirara rutu tovira toupaiava Jisas vo reoaro uvupaoro. Oa iava disaipelre oiso puraroepa, ⁴⁶ ✧ “Vearovira rutu Reo Taisi-ia tarai irarava siitueta. Evoea riro oiso ruipa irara, ra riro kaekaepa kuvuparo-ia kuvupaave oritopaoro. Ra varava voka-paive. Evoea oea rirovira oiso ruipa-paaveira ra voeava oirara oiso purapaave avivikepaoro, Vearo voki, voraro uupa tapiro. Ora oiso tapo ruipapaaveira ra rovopa tavuki-ia paupaave vo Reo Taisi Uvupa Keparo sovara-ia. Ora riro varaopa ruipa irara rovopara paupara vo vurei aiopa voki-ia. ⁴⁷ Oea vo riakoro vo keparoro-ia koatapaaveira vairo varaaro ou ragapasa vairo keakepaoro raroe riakora. Oire ra vo pitupituro vataupaoro riro kaekaepa variro purapaive. Uva oisi-a eisi osa iava voea vaaro voria riroa rutu ouivereva siitoka vavata.”

21

Apotava Riakova Iria Tauoa Vateeva Pautoa-pa
(Mak 12:41-44)

¹ ✧ Oire uva Jisas voeava vurapareva vo Rovopa Kepa Tugoropa Kepa sovara-ia

toupaoro, ovusa voa sirao vate vikipaiva bokis-ia moni tovopaoro o Pauto oiraaro. ² ✧ Oa iava iriavu apotava raroeva tuereva Jisas, ovusa gare isirei-ia vikiopa moni isirei bokis iare. ³ Uva va-a vao oa iava Jisas oiso puraroepa, “Oiraopavira visiire oiso puraparai, O-ia apotapava raroeva iria gare isireivi vikievoi ora oira iava sopaua rutu tapo, oa-ia oearovu rutu-ia puteevoi. ⁴ Osa voeao oea riroara moniara toupaiivoi oara iava oaravu-ia sirao vate viki ragapaiivoi Pautoa-pa. Ovusa o apota iraopai rutu. Oa iava ora oira vaaro rutu viki ovoievoi moni-ia. Uva viapau oai ora oirapa aio voripasa.”

Vo Jisas Oiso Puraroepa, Tugoropa Kepa Opesi Ovoiperea
(Matyu 24:1-2; Mak 13:1-2)

⁵ ✧ Uva oevu oirara ora reopaaepa Rovopa Kepa-ia Tempel oiso, uvare vo kepa oritoiva vearopara-ia avekeara ora varao sirao vatero oara oisoa vatepaive Pautoa-pa. Oa iava Jisas oiso puraroepa, ⁶ ✧ “Vara-a oara kekepatavoi. Ari vo vuutao-ia vao oa urioperea, ra viapau iriai aveke vai eakave iriai ivara-ia aveke vai osa toupaiive. Oara rutu evara kururu piroverea koveoro. Vo osa vara rutu-ia vikiavere voraro voeao keripa irara.”

Jisas Riroa Iava Siraoa Ora Tavaka Disaipel Tavireva Oarea Karekeperea
(Matyu 24:3-14; Mak 13:3-13)

⁷ Uva rera akeiva oiso puraoro, “Tisa, aa vo vuutao-a oa-ia va vao vuria karekeperea? Uva eake iava va reesioverea, ra va iava oiso va eveiio, O, ari va-a vao oa karekesa tutuuvoivoi?” ⁸ ✧ Oa iava Jisas oiso puraroepa voeare, “Voeaopa ora vatatopo iraopata vearovira. Teapi visii keaive. Riro irara rutu uriopaaverea ragai vaisiaro-ia ora vaisipaoro, oiso purapaaverea, Ragai raga-a vao-ia Kraisa. Uva oiso tapo purapaaverea, Vo vuutao-a vao-ia oa tutuu pievoi. Oire ra viapau oiso voea sirova utupata. ⁹ Ari ita, utupaua uva riroara iava tatuara upoara uvutaverea taru. Oire ra viapau oiso rikerikepata uriripaoro. Oara-a evara

✧ 20:42: Sam 110:1; Ap 2:34 ✧ 20:46: Lu 11:43 ✧ 21:1: Mk 12:41-44 ✧ 21:2: Mk 12:42 ✧ 21:5: Mk 13:1 ✧ 21:6: Lu 19:44 ✧ 21:8: Lu 17:23

kareke rovoperea, ovusa Ovoioipa Voki kareke asavira touve.”

¹⁰ ✧ Uva oiso voea tavireva, “Osaravu oa osaravu tapo ora upoaverea. Ovusa iravu king voeaaro iravu king voeaaro tapo ora upoaverea. ¹¹ Uva riroara aue ravurikeara karekeperea vo rasitoa-ia, ovusa uvarovu rirovira ogoepaave. Ora riroara upiara karekeperea, ovusa vuvuiua-ia riroara reesiara keketaverea ora osasarovvu rutu, varao oara visii uriri pieverea ora karekepaoro.

¹² ✧ “Oire uva vara-a varao oara ora kareke asavira toupaverea, ovusa visii ragai voeaaro visiigoa oiso raupaive visii vuri piepasa. Ora tapo visii iava gasipaiverea Reo Taisi Uvupa Keparo sovarama visii rovirieipasa kortua-ia. Oa iava visii tovopaiverea tuukepa keparo-ia. Aue iava uvare oiso vovoupaaverea ra ragai vaisiara akaipa piepaive eisi piepaoro. Ora king irara puaaro iare visii sipopaiverea ora gavman irara oisore ra ragai iava siposipopata. ¹³ Oire uva va-a vao visii vo raivaaro vao iava Vearo Siposipo tavitavipaoro. ¹⁴ ✧ Uva oisi-a eisi osa iava uvui iraopatai ra rugorugooara oavisii rukupata. Auepa teapi oraivaroi vatatopo rovopata ravaavira, oa-ia voea aatotaverea reoreoara oavisii-ia. ¹⁵ Ari ita, ragai raga visii gisipoaro-ia reoparaverea visiipa vearoa taraia vatepaoro. Oire ra voea oea visiiva keripaave, viapau oiso uvuipaave ra visiiva ora kaureopaave vo reo-ia vakupaoro vao oa vatepaa visiipa.

¹⁶ “Ora voea tapo aite irara oavisii, ora aako riakoro oavisii tapo, ora araoko irara, ora taataa riakoro oea tapo visii tovopaiverea vo visiiva keripa irara vavaeoro-ia. Oire ra visii iava oearoi upopaiverea. ¹⁷ ✧ Ora oirara rutu tapo oea visiire vuri vovou iraopaaverea. Eake iava? Uvare ragai vaisiara toupaverea visii-ia. ¹⁸ Ari ita, ra viapau oiso visii kukuearo iava ouai orua vai opesiko ragape, vo rara virivarivira toupataverea Pauto vavaeoro-ia. ¹⁹ ✧ Goruvira rutu toupataverea. Ra va iava visii vaaro Oiraopa Tootooro outaverea vorevira.

Jisas Jerusalem-re Oiso Puraroepa Ra Opesi Ovoiperea

(Matyu 24:15-21; Mak 13:14-19)

²⁰ ✧ “Ari ita, vo utupaua uva viurupa irara keketaverea, ovusa Jerusalem-ia kovokovoiverea. Oire ra va iava vo vuuta eveita oiso, Uruia vuri piepa vuuta vao-ia oa tutuu pievoi. ²¹ Uva vo voki-a vao oa-ia Judia-ia tou irara uriri iraopaaverea, ra toriiverea pukuiara iare. Ovusa voea oea Jerusalem urui sovarama-ia toupaveira oea uvui iraopaai ra va kavuiverea uvai ragare avaoro. Ovusa voea oea vo urui vatuaro-ia toupaveira viapau oiso uvuipaai ra karea viro vo urui sovarama iare. ²² ✧ Uvare vo voki-a eva oa-ia Pauto vuriara vorevira kare pieverea. Oire ra oisi iava vo reo oa epao Tugoropa Vuku-ia oiraope rutu. ²³ Uva siraovira rutu-a vairopa taruko riakovi, ora vairopa tapo airoa sikeo kakaero roro piepaiverea vo vuuta-ia eva. Ari ita, riroa rutu siraoa oa vo rasio-ia karekeperea. Uva va-a eva Pauto vo kasipuaroo voea-ia voea oirara karekeperea. ²⁴ ✧ Uva aue-ia toorioara voea toepaiverea. Ra va iava keripa irara voea tuukeive. Oire voava voea ouoro voeava avaave osararovvu so- varama iare. Ra voa toupave, ovusa osararovvu raga iava Jerusalem-ia tasive vo urui upooro. Oire ra oisi raga toupave vo vuutao rutu-ia rekasisa, oa-ia oearovu vova ratau tou irara iava oea osararovvu iava opesiaverea.

Oirato Oviitoaaro Ira Voreroverea
(Matyu 24:29-31; Mak 13:24-27)

²⁵ ✧ “Uva oaravu rutu reesiara karekeperea taru aue-ia ravireo ora kekira ora aaviikoara. Ora vo rasitoa-ia uva oirara rutu vovouaro vuriaverea rutu uriro-oro auepa toruva gurukoaro uvuoro, ovusa pokoo viro avakava-ia. ²⁶ Oirara rutu varao iava rirovira rugorugooapaaverea oara vo rasio-ia karekeperea. Oire ra va iava voeare vovouisiro rirovira uriri iraopape rutu. Ra avavaraopaoro osireiara iava kovopaaverea. Eake iava? Uvare aaviikoara ora tavariopaoro vuvuiua-ia rikerikepaperea. ²⁷ ✧ Vosa

✧ 21:10: Ais 19:2 ✧ 21:12: Jo 16:2 ✧ 21:14: Lu 12:11-12 ✧ 21:17: Mt 10:22 ✧ 21:19: Re 2:7 ✧ 21:20: Lu 19:43 ✧ 21:22: Ais 63:4; Dan 9:24-27 ✧ 21:24: Dan 8:13, 9:27, 12:7; Re 11:2 ✧ 21:25: 2 Pi 3:10, 12 ✧ 21:27: Re 1:7, 14:14

va vao karekeperea, oire uva ragai Oirato Oviitoaaro tueivera oirara rutu, ovusa iriavu rukuta sovara-ia uriora riroa rutuva gorua ora riroa ragai vaaro keraria. ²⁸ ✧ Oire uva vara-a evara oara rovopaperea karekepaoro. Uva vo vuuta-a eva oa-ia toretaverea ora visii iava torevokovira kukueara kae pieoro taraasa. Uvare vo vuuta-a eva Pauto vaaro visii vorevira ousa, oa pou virosa tutuu piepai.”

Fik Ova Oa Vo Pitupituro-a Vuutara Rovirieipasa

(Matyu 24:32-35; Mak 13:28-31)

²⁹ Oire uva va-a vao oa iava oavu reo ruu vatereva Jisas voeapa. Oa-ia oiso puraroepa, “*Fik ova kekepataveira ora oevarovu tapo.*” ³⁰ Oire vosa vo evao keketa ovusa aruapaive airepa guruvaro pura-paoro, oire ra va iava taraita oiso, Raipipa vuuta tutuu piepai oa-ia ravireo rororevere. ³¹ ✧ Eisi raga ita-a oiso osa vara keketaverea varao ovusa karekepape. Oire ra vara iava vearovira taraita oiso, Pauto vo vuutaaro tutuu pievoi. Vao oa-ia ora rera voeaaro vorevira ouparevoi rara ora rerapa voea tokipasa.

³² “*Oiraopavira rutu oiso osa visii tavipaavo, Oirara rutu voeao vo vuutao iava oea kopii asavira toupavereva, ovusa vara evara karekeperea.*” ³³ ✧ Vuvuiua ora rasito oara rutu opesiperea, vo osa ragai vo rearo viapau rutu oiso opesipe.

Disaipel Irara Vearovira Rutu Uutu-paave Ora Vatatoopaooro

³⁴ ✧ “*Ari ita, vearovira rutu uutupata. Teapi aio ragapata vo vokiara rutu-ia spak ragapaooro. Ora viapau oiso ra varao ragare rugorugoopata tapo varaura vo ruiparoaro. Uvare vo pitupituro-a evara oara uvuipai ra visii vuri piepaive. Ovusa vao Turaro vo vokiara ravotovira raga visii iare pou piro. Oiso rutu osa kuverava atari kare-ia poupa viroveira voea kuverapaooro sita pievira.*” ³⁵ Oire uva vo voki-a vao oa voeao oirara rutu kuveraverea vo oea rasitoa rutu-ia toupaveira voea-ia vakoravira pou virooro. ³⁶ ✧ Vuutara rutu-ia

vokiara rutu-ia uutupata toupaooro Pauto iare variripaoro, ra visii vatepareve gorua. Oire ra va iava vara rutupa varao oara virivaripata oara visii-ia karekeperea. Ora vo osa tapo vo utupavira uva ragai ruvara-ia toretaverea vo ragai osireiara-ia.”

³⁷ ✧ Vokiara rutu-ia Jisas oisoa oirara rutu siposipopareve voea tarai piepaoro vo Tempel-ia. Oire uva vokiara pukuia-ia oisoa toupasa vorevira kareparo vao oa vaisipaiveira oiso, Oliv Kovo Pukui. ³⁸ Uva oirara rutu oisoa vokipaua rutu torepaooro rera iare uriopaave rera vo rearo uvupasa Tugoropa Kepa-ia, vo osa voea siposipopareve.

22

Judas Reo Ovoi Purareva Jisas Vatesa Reipa Irarapa

(Matyu 26:1-5, 14-16; Mak 14:1-2, 10-11; Jon 11:45-53)

¹ ✧ Oire uva vo voki-a vao tutuu pieva oa-ia Jiu-pa irara bret-ia aioive vao oa-ia viapau yisa vai. Vo vokiore oisoa rugorugopaave oa-ia Pauto Isip iava Isrel-pa irara oureva voea oriruoro. Ovokia-a vao oa oiso vaisipaive oiso Tagausapa Pasova Ovapa Vurei. ² ✧ Uva voea reipa irara voeao iava koruou purapa irara pris, ora voeao riro tarai irara Reo Taisi-ia oea rutu rirovira uriripaaepa oirara asavira. Oa iava oiso puraaepa, “*Apeisi vai ragavira rera upopai rara ro-ia Jisas?*”

³ ✧ Oire uva va-a vao oa iava Seten Judas sopaoro-ia ora kiuroepa. Ro ira oisoa vaisipaive oiso, Iskariot. Voea iava katai tau erao (12) disaipel rera. ⁴ Oire uva voea tapo reipa irara ora reoroepa pris ora reipa irara voeao oea Rovopa Kepa-ia Tempel oisoa uutupaave. Oea rutu ruvara-ia raiva taraaroepa Jisas kosi piesa voea vavaearo iare. ⁵ ✧ Osa iava rirovira rutu rorupaiva. Oire uva oavu reoa goruiva rerapa moni vatesa. ⁶ Osa iava Judas voea vo rearo aatoreva oiso puraoro, “*Vearopai.*” Uva va-a vao oa iava ora rerapa raiva taraaroepa rera kosi

✧ 21:28: Lu 18:7 ✧ 21:31: Mt 3:2 ✧ 21:33: Lu 16:17 ✧ 21:34: Mk 4:19; Lu 12:45; 1 Te 5:6-7 ✧ 21:36: Lu 18:1 ✧ 21:37: Mk 11:19 ✧ 22:1: Jo 11:47-53 ✧ 22:2: Mt 12:14 ✧ 22:3: Jo 13:2 ✧ 22:5: Sek 11:12

piesa Jisas voea vavaearo iare. Oa iava oiso aueparoepa ra arakasi vuuta vai kekereve vao oa-ia viapau oirara vai Jisas tapo toupave.

Disaipeltoarei Tagausapa Vurei Vatatosiva

(Matyu 26:17-25; Mak 14:12-21; Jon 13:21-30)

⁷ ✧ Vao Tugoropa Voki Yis Asa Bret vo vokiaro oa karekeepa. Oire uva vo vokia-a vao oa-ia oisoa sipsip vai kopii pieive koruova vai aue iare Tagausapa Vurei Pasova. ⁸ ✧ Osa iava Jisas Pita vaio arureva ora Jon oiso puraoro, “*Trapasiei ragaipa Pasova Vurei vatatoposa ravaavira ra va aiope.*” ⁹ Oa iava oiso rera akesiva, “*Ovu-ia vo aio ravaaveare?*” ¹⁰ Uva oiso vaiterei tavireva, “*Uvusi. Jerusalem-ia kare uvirosivere. Oire iravu veiva aivarorevere raivaaro. Ira uuko ovi kaeparevere rirova-ia pitokava. Ra rera sirova utusi vo kepa-ia koatasa oa-ia koatasa kareparorevere.*” ¹¹ Oire uva rera-a ro ira vo kepaaro-a tavi rovosivere rerare oiso puraoro, Tisa oiso puraroi, Ovu-ia ragai vo tugiario epao tavete tugi oa-ia ragai voeaaro tapo disaipel Pasova Vurei aiopaavere? ¹² Oa iava vei tavirevere oiso, Otugivu-a vao riroa oa epao oiso viara-ia. Oa-ia aue epao *tebolara ora paupara. Oire ra vo tugi-ia Pasova Vurei ravaasi.*” ¹³ Uva va-a vao oa iava avasiepa. Oire uva oisi va kekesiva oiso osa Jisas taviroepa. Osa iava Pasova Vurei ravaasiva voa.

Jisas Komunion Aio Vatereva Voeapa Disaipel

(Matyu 26:26-30; Mak 14:22-26; 1 Korin 11:23-25)

¹⁴ Oire uva vo vuuta-a vao oa pou piropa, oa iava Jisas tebol-ia pauroepa. Uva voea aposel irara rera tapo voa pau ovoiaepa. ¹⁵ Uva voa oiso voea tavireva, “*Oiso ruipa iraoparai ra visii tapo vao Pasova Vurei aio rovopaavoi, uvare utupavira riroa siraoa oupaavoi rara.*” ¹⁶ ✧ Uva visii tavipaavoi oiso, Viapau vorerivira Pasova aioavere ita vo rutu rekasisa uva

va vao oiraopere rutu Pauto vo Saraaro sovara-ia.”

¹⁷ Oire uva kap oureva. Oa iava oira-ia okarovu puraoro va-ia vearo vaisi purareva Pautoa-ia. Oa iava oiso puraroepa, “*Vao outa, ra va roo pieta ora visiipa.*” ¹⁸ Uvare oiraopavira visii tavipaavoi oiso, Vo vokio ora vo utupaua uva viapau wain kuearo-ia ukaioraverea vo rutu tugurasa uva Pauto vo Saraaro karekeperea.” ¹⁹ Oa iava bret oureva va-ia vearo vaisi purasa Pautoa-ia. Uva va puteputeoro voeapa va vatepaoro oiso puraroepa, “*Vao-ia ragai iava varaua. Oa vatepaavoi visii tauvapa. Oa iava ragaire rugoopataverea.*” ²⁰ Oire uva va aioivoiva ita, oisi raga piereva aue-ia wain karo kap-ia ouoro. Oava oiso puraroepa, “*Eva airepa agiagi Pauto vaaro o-ia revasiva ragai iava. Iria petoavoi visii tauvasa.*”

²¹ ✧ “*Ari! Rera kekepata ro-ia ira vavaearo ragai vate ruipaparoi voeao vavaearo iare ragaiva keripa irara. Ro-ia ira ragai tapo touparevoi vo-ia tebol.*” ²² ✧ Iu. Ragai Oirato Oviitoaaro vo raivao sirova uturavere Pauto oa reesireva ragaipa. Ari ita, uva siraovira rutu rerapa ro ira ragai kosi piepare rara voeaopa ragaiva ora keripa irara.” ²³ Osa-a eisi osa iava voea raga ora akeakepaaepa oiso puraoro, “*Iroutoa rutu-a vigei iava ira vo pitupitu vao puraparevoi?*”

Disaipel Irara Ora Kaureopaaepa Ora Voea Raga Oiso, Irouto Vigei Iava Reiparoi?

²⁴ Oire uva voea disaipel ora kaureopaaepa ora reopaoro. Uva oiso purapaaepa, “*Iroutoa vai vigei iava reiparoi?*” ²⁵ Oa iava voeare oiso puraroepa Jisas, “*King irara osararovu voeaaro oiso toupaveira reipa irara voea voeaaro. Oa iava voeao oea-ia gorua toupaveira voea oirara oaive voeao tokipaiveira. Oea oiso ora vaisipaaveira oiso, Vigei vearo pitupitu purapa irara oirarapa.*” ²⁶ ✧ Ari viapau vuipatai ra oisi piepata oiso. Viapau. Ari vosa ro ira visiipa oiso reiparo, ira oiso viovoko visivi visii reroarovi toupaveve. Ari ro ira visiipa reiparo, ira

✧ 22:7: Eks 12:18-20; Diu 16:5-8 ✧ 22:8: Lu 19:29; Ap 3:1 ✧ 22:16: Lu 14:15; Re 19:9 ✧ 22:21: Jo 13:21-30
✧ 22:22: Ap 2:23, 4:28 ✧ 22:26: Lu 9:48

oiso tou iraopareve visii kovopatoaaro visii tauvapaoro. ²⁷ Irouto-a reito? E pasi ro-a ira aioa-ia pauparoi? E pasi kovopato rerapa aio tovoparoi sipopaoro? Eera ro ira aioa-ia pauparoi, eera raga ita. Ari ita, ragai visii vuruvuruaro-ia toupavao oiso, Kovopato visii tauvapaoro.

²⁸ ✧ “Voari tuariri uva orekerovu karekepaera ragai-ia varao tavaka vovouro. Oara ragaipa riroara vavatarea vatepaivora, vo osa ragai tapo toupata- vora. Uva viapau ragai kavupata- vora. ²⁹ ✧ Ari ita, Aite ragai reesireva oiso ra oirara rutupa reipaoro voea tokipaa. Eisi raga ita osa visiipa vo reesi vateaverea. ³⁰ ✧ Oiso ra tokia vao ragai vaoro oa-ia aiotaverea ora ukaiotaverea vo ragai reraaro-ia tebol. Uva oiraopavira king varaaro-ia paupara paupataverea. Oa iava voa toupaooro oiso toupataverea, Reo rovirieipa irara visii vigeipa Isrel katai tau erao (12) sararo Jiu- pa irara.

Jisas Pita-re Oiso Puraroepa, Ragaire Isivauvere
(Matyu 26:31-35; Mak 14:27-31; Jon 13:36-38)

³¹ ✧ “Auoro Saimon, Saimon uvuri! Seten visiire arereva oiso ra visii roporoporeve voeao raverave vovou irara veraveraoro. Oiso osa wit rogetaaro veraverapaiveira oira aioaro ariarava. ³² ✧ Ari ita, vii tau- vapaoro varirirai, oiso ra vii vaoro oirao pie vovou viapau raveravepape. Ra va iava ora poreuvere vorevira voreoro ragaire. Oa iava araoko irara oara goru pieriverea rutu.”

³³ Oa iava Pita rerare oiso puraroepa, “Turaro. Easi vatatoporai, oiso ra vii tapo tuukea iare avara. Ora oiso tapo ra vii tapo kopiira.” ³⁴ Uva Jisas Pita-re oiso puraroepa, “Vo rupao-ia vo osa kookai gau asavira touparevere, ovusa vo peva purari oiso purapaoro, Viapau taraiparai eera-ia Jisas.”

Bokis Moni Iava Ora Ogataara Ora Toorio

³⁵ ✧ Oa iava Jisas voea rutu tavireva oiso, “Voari tuariri uva visii sipoava. Uva viapau auero vai kaeoro avataepa moni bokisro vai, ora ogataara vai, ora tasipara vai, ora toorioara vai. Uva vo vuuta-a eva oa- ia oaravu avu vaipa apotataepa, eke via- pau?” Oa iava oiso puraaepa, “Viapau.”

³⁶ Oire Jisas oiso voeare puraroepa, “Ari ita, irouto vo vokio-ia moni bokis vaiva tou- pareve, oire ra vava avaro aue tapo ogata. Ora aue tapo toorio vai. Ari vosa viapau iraipe ira ruvara-ia, oire ra kuvupatoa vai- ia monia vai ou rovoreve ora rerapa irai toorio vai vorisa oa-ia. ³⁷ ✧ Eake iava?

Uvare Tugoropa Vuku oiso puraaepa, ‘Rera tapo takuvuiverea vuri pitupituro purapa irara tapo.’ Oire uva oiso visii tavipaavo- ra vo reo eva oiraope rutu vao oa kare- keepa ragai iava. Ari ita, vo reoro rutu varao Tugoropa Vuku oara purava ragai iava, evara-a oara oiraosa auepai rutu.”

³⁸ Uva disaipel irara rerare oiso puraaepa, “Turaro. Kekepari? Easi igei ruvara-ia vaiterei-ia vaitereo toorio vaio vo-ia.” Oa iava voeare oiso puraroepa, “Ovoiei.”

Jisas Variria Purareva Getsemani-ia
(Matyu 26:36-46; Mak 14:32-42)

³⁹ ✧ Oire uva Jisas riro urui kavuoro avaroepa Oliv Kovo Pukui iare oiso osa raga oisoa piepareve vokiara rutu-ia. Oire uva disaipel irara rera sirova utuaepa voare. ⁴⁰ ✧ Oa iava voa pou viro ovoioro oiso voea tavireva, “Variripatai. Ra va iava varao kokarapara viapau visii-ia poupa piro visii kove piepaoro.”

⁴¹ Oa iava voea arova gare visivi avaroepa. Uva voavi kokoto rekuroepa varirisa oiso pu- raoro, ⁴² ✧ “Aite. Vosa ruipapau ra ragai iava o kap verari iria agasioi rutu aue iava siraoa vo vavataaro. Uva viapau uvuipau ra ragai vo ruipaaro sirova utuu. Viapau. Ari vii raga vo ruipaaro sirova utuu.”

⁴³ Uva va-a vao oa iava iravu ensel vuvuiua iava vararoepa rera goru piesa.

⁴⁴ Oire uva riroa siraoa sovoreva Jisas ora rera-ia. Oa iava goruvira rutu variriroepa. Uva rirovira rutu pupuraki iraoroepa oiso

✧ 22:28: Hi 2:18, 4:15 ✧ 22:29: 2 Ti 2:12 ✧ 22:30: Lu 14:15; Re 19:9 ✧ 22:31: Jop 1:6-12; Amo 9:9
✧ 22:32: Jo 17:9, 15, 21:15-17 ✧ 22:35: Mt 10:9; Lu 9:3, 10:4 ✧ 22:37: Ais 53:12; Mk 15:28 ✧ 22:39: Lu 21:37 ✧ 22:40: Mt 6:13 ✧ 22:42: Jo 5:30, 18:11

osa revasiva iria kosikosio viropa rera iava rasiua arore kovekovepaoro.

⁴⁵ Uva variri opesiroiva, rera voeaaro iare voreroepa disaipel. Oa iava voea kekereva, ovusa uusipaaepa. Uvare rirovira siraopaaepa, oa iava rurapaiva. ⁴⁶ Osa iava voea erao piepaoro oiso puraroepa voeare, *“Eakere uusipatai? Toreta ra varirita. Teapi kokarapa vovouro visii iare uriope visii kove piesa.”*

Judas Jisas Tovoreva Keripa Irara Vavaearo-ia

(Matyu 26:47-56; Mak 14:43-50; Jon 18:3-12)

⁴⁷ Oire uva Jisas touvira raga reoreoparoepa, ovusa riro irara rutu urioaepa. Uva rera ro Judas voeao raga iava aposel irara ira voeapa iraroepa. Oa iava Jisas iare tutuu piereva rerava uugaasa. ⁴⁸ Uva Jisas oiso puraroepa rerare, *“Judas. E Oirato Oviitoaarova uugaapauei, oiso ra keripa irarapa rera kosi pieri, eke?”*

⁴⁹ Oire uva voeao disaipel irara oea Jisas tapo toupaiiva, oea voea kekeoro voea-ia taraiaepa oiso, Asi vo vuuta-a vao oa-ia karekepai vao vuria. Oa iava oiso puraaepa, *“Turaro, oiso ruipapaiei ra voeao upoio vara-ia toorioara, eke?”* ⁵⁰ Oire uva va-a vao oa iava iravu voea iava Rovopato Prito kovopatoaaro uvareoaro toereva rera pakooro oisova oirapapa varata-ia. Oa iava voava koveepa. ⁵¹ Uva Jisas rera kekeoro oiso puraroepa, *“Ae! Vo pitupituo eakari!”* Oa iava rera kokiaro-ia vavaea tovoreva rera iava uvareoua vore pieoro. Osa iava rera iava vorevira vearoepa.

⁵² ✧ Oire uva Jisas voea voeao reipa irara pris irarare vo reoro purapareva, ora voeao Tempel-ia uutupa irarapa reipa irara, ora voeao Jiu-pa irara oira vasi irara oea rutu urioaepa rera rausa. Uva voeare oiso puraroepa, *“E toorioarava uriotai ora kakuara, eke? Oire uva oiso pai rutu visiipa, Kavirupatoa vai ira tuukesa uriotai varava evara, raa?”* ⁵³ ✧ Ari ita, vokiara rutu-ia oisova visii tapo toupaa vo Tempel-ia. Uva eakepa oisova voa ragai-ia pitu asapata? Eagara! Va purata. Uvare vo

vuuta vao-ia visii vaaro oa-ia rupa vovou vo goruaro riropai rutu.”

Pita Oiso Puraroepa, Viapau Eera-ia Taraiparai Jisas

(Matyu 26:57-58, 69-75; Mak 14:53-54, 66-72; Jon 18:12-18, 25-27)

⁵⁴ ✧ Oire uva oisi-a oiso osa reoroiva, rera-ia pituiva. Oa iava rerava avaaepa. Uva rera koata pieiva Rovopato Prito vo kepaoro-ia. Uva Pita rera sirova uturoepa. Oa iava voa rerapa tauaivi toureva. ⁵⁵ Uva voa vo kepa kasuraaro sovora-ia tuitui kasi puraiva. Oa iava vo kasi-ia tuituipaoro paupaaepa. Oire uva voa-a evoa uva Pita voea tapo pauparoepa. ⁵⁶ Uva iriavu kovopava rera kekeeva, ovusa pauparoepa tuituipaoro. Oa iava tuupavira rerava vurapaoro oiso puraopa, *“Easi ro tapo oisova Jisas toupareve.”* ⁵⁷ Vo osa Pita oiso puraroepa ora taeaoro, *“Auoo, viapau eera-ia taraiparai irare purauei.”* ⁵⁸ Oire uva va ita isivaaro iava iravu ita rera kekereva. Oa iava oiso puraroepa, *“Auoro! Vii tapo iravu voea iava.”* Oa iava Pita oiso puraroepa, *“Easi ragai viapau.”* ⁵⁹ Oire uva katai vuuta putevoiva, va isivaaro iava iravu ita rirovira oiso puraroepa, *“Oiraopavira. Ari rera tapo eera oisova tapo toupareve. Rera ro-ia Galili iava.”* ⁶⁰ Vo osa Pita oiso puraroepa, *“Auoro! Viapau evo reo-ia taraiparai oa purapari.”* Oire uva oisi raga oiso puraparoepa Pita, osa ikauvira kookai gau ovoireva. ⁶¹ ✧ Uva Turaro Jisas ora poreroepa Pita-va tuupavira vurasaa. Oa iava Pita vo reore rugooroepa oa purareva rerare Turaro oiso puraoro, *“Vo rupao-ia kookai gau asavira touparevere, ovusa vo peva purari oiso purapaoro, Viapau taraiparai eera-ia Jisas.”* ⁶² Uva va-a vao oa iava Pita atoarova kosiro viropa rataure. Oa iava voa rirovira rutu gau iraoreva siraopaoro.

Jisas Agesipaoro Rera Upopaiva
(Matyu 26:67-68; Mak 14:65)

⁶³ ✧ Oire Jisas rauivoiva, rera tovipaiva rera upopaoro. ⁶⁴ Uva rera iava osireito tavuruiva varoa-ia. Oa iava oiso puraaepa

✧ 22:52: Lu 22:4, 37

✧ 22:53: Jo 12:27

✧ 22:54: Mt 26:58; Mk 14:54

✧ 22:61: Lu 22:34

✧ 22:63: Jo

rerare, “Oire profet reo purari. Irouto vii taparevoi? Uvare ora vaisipauveira, Profetato-a ragai.” ⁶⁵ Oa iava rera-ia oreorovu rutu takau reoro purapaiva rera-ia.

Jisas Rovirieipaiva Kaunsel Irara Ruvara-ia
(*Matyu 26:59-66; Mak 14:55-64; Jon 18:19-24*)

⁶⁶ ✧ Ravireo kaero viropa ovusa reipa irara Isrel iava ora guruaepa, ora voeao tapo riro tarai irara Reo Taisi-ia. Oa iava ora voea voeaaro iare Kaunsel irara rerava Jisas avaaepa. Uva oiso puraaepa, ⁶⁷ “Igei taviri. Vii-a Krai viigoa roporeva Pauto, eke?” Oa iava oiso puraroepa, “*Vosa visii tavia, ra viapau va oirao pieta.*” ⁶⁸ Ora vosa visii akepa oarai iava reora vai, ra viapau ita ragai vo reoaro pukopata. ⁶⁹ Ari vo vokio ora vo utupaua taru, uva Oirato Oviitoaaro oirapapa varata-ia pauparoverea vao Pauto vaaro vo uva riroa gorua toupaveira.”

⁷⁰ ✧ Oa iava voea rutu oiso puraaepa, “O! Ari vii raga-a vao Pauto Oviitoaaro, raa?” Uva oiso puraroepa, “*Ari ita, oiraopavira eisi osa ragai vaisipata oiso, Ragai raga ita vao-ia.*” ⁷¹ Oire uva oiso puraaepa, “Avoeao! Ra eake vaisi vai uvupe vuri vaisi vai rera ruvara-ia. Uvare ora rera gisipoaro-ia vo reo purarevoi oreoa uvuei ita.”

23

Jisas Rovirieiiva Pailat Ruvara-ia Kortua-ia
(*Matyu 27:1-2, 11-14; Mak 15:1-5; Jon 18:28-38*)

¹ Oire uva voea rutu rerava avaaepa Pailat iare. ² ✧ Oa iava voa rovoaepa rera iava gasioro. Uva oiso puraaepa, “Rera-a ro-ia ira kekeiovora vo osa igei sara iraraaro piro pieparevora. Uva igeire tapo koruroera Sisa-pa takis vate arapa. Ari ita, ora vaisiparoveira oiso puraoro, Ragai raga-a Krai. Ragai king.” ³ ✧ Oire uva Pailat rera akereva oiso, “E vii-a Jiu reraaro king, raa?” Oa iava Pailat aatooro oiso puraroepa, “*Vii raga*

ita eisi purauei.” ⁴ ✧ Uva va-a vao oa iava Pailat reipa irara pris irara ora Jiu-pa tuvetuvepa irara oeara rutu tavioro oiso puraroepa, “Viapau oiso oavu avu vai vuria vai kekeavoi ro-ia Jisas.” ⁵ Oa iava goruvira oiso puraaepa, “Ae! Ira-a eera vurivira oirara rutu sita piepareveira voea siposipopaoro vo Judia taere-ia. Uva Galili iava rovoroepe evo pitupitu raga purapaoro. Oa iava vo rutu pouro virorao va raga purapaoro vo ruture.”

Jisas Rovirieiiva Herot Ruvara-ia

⁶ Oire uva Pailat va uru pieparevoiva, voea akereva oiso, “Esa rera ro-ia Galili taere iava, raa?” ⁷ ✧ Oa iava rera taviiva vo osa rera-ia Jisas taraiparoepa oiso, Vo rasio iava rera orasia oisoa tokipareve rera King Herot. Osa iava Pailat rera iare Herot Jisas siporeva, vo osa Jerusalem-ia toupaveira.

⁸ ✧ Oire uva Herot rera kekereva Jisas. Oa iava rirovira rorupaveira. Uvare tuariri rutu oisoa rera iava uvupareve. Oa iava oisoa rera keke ruipaparo rutu. Oire uva oiso ruipaparoepa ra Jisas oai purareve ravotoa vai, ra oai kekereve. ⁹ Uva ois-ia oiso osa iava Herot rera akepareva orekerovu ruture riroara. Vo osa Jisas viapau rerapa oreoi pukopaveira vara iava. ¹⁰ Oa iava reipa irara pris ora voeao tarai irara Reo Taisi-ia oeara rutu vovio rera ruvara-ia toesa urioaepa uvavi-ia rera rovirieipaiva. Uva va iava goruvira rutu rera togapaoro rera iava gasipaiva. ¹¹ ✧ Osa iava Herot ora rera voeaaro viurupa irara oea rutu Jisas akaipa piepaiva. Ora rera tovipaiva tapo. Osa iava iravu vearoto kuvuto ouiva rera-ia rera kuvusa. Oa iava rera vore pieiva aue iare Pailat. ¹² ✧ Ari ita, voari tuariri uva oisoa Herot Pailat tapo ora keriparo. Uva vo vuutao raga-ia ora agiagisiepa.

Pailat Jisas Tapasa Evao Parikou-ia Taviroepa
(*Matyu 27:15-26; Mak 15:6-15; Jon 18:39-19:16*)

¹³ Oire uva Pailat reipa irarare pris keeraroepa, ora Jiu voeaaro tuvetuvepa irara

✧ 22:66: Mt 27:1; Mk 15:1 ✧ 22:70: Mt 27:11; Lu 23:3 ✧ 23:2: Lu 20:22; Jo 19:12 ✧ 23:3: Lu 22:70; 1 Ti 6:13 ✧ 23:4: 1 Pi 2:22 ✧ 23:7: Lu 3:1 ✧ 23:8: Lu 9:9; Mk 6:14 ✧ 23:11: Jo 19:2-3 ✧ 23:12: Ap 4:27

tapo, ora voeao rutu oirara. Uva ora gurusu urioaepa. ¹⁴ Oa iava voeare oiso puraroepa Pailat, “E rova uriotai ragai iare, oa iava oiso puratai, Ira-a ro oirara rutu vo pitupituroaro piro pierewa? Uva rera akeavo vo visii osireiario-ia torevokovira. Oire uvuta! Viapau oavu avu vai vuria vai kekea rera-ia ro-ia vao oa iava rera iava gasitavoi. ¹⁵ Oiso osa raga ita aue Herot ira rera vore pieravorao vore vigei iare, uvare viapau vuria vai kekerevora rera-ia ro-ia. Oire uvuta! Ro viapau oiso oavu avu vai vuria vai purarevora, ra oai iava rera kopii piepe. ¹⁶ Uva voeaopa rera vate rovopaavo, ra rera ragiive. Oa iava rera iava vaseavere rara. [¹⁷ Oire uva oiso toupaveira vo pitupituo Tagausapa Vurei Pasova vo pitupituro. Ra va-ia Pailat iravu kosi pierewe tuukepa kepa iava voea iare.]

¹⁸ ✧ Oa-a vao oa vituro iava voea rutu oirara rirovira kaku pieoro raga pieiva oiso purapaoro, “Rera kopii pieoro Barabas iava vaseri tuukepa kepa iava igei iare!” ¹⁹ Ari ita, Barabas ira oavu upoa kosi pierewa gavmanva vo riro urui sovara-ia. Uva oirato tapo kopii pierewa. Oa-a eva oa iava rera tovoiva tuukepa kepa-ia. ²⁰ Oire uva Pailat voeare ita reoa purareva ita. Uvare Jisas iava vasesa aueparoepa. ²¹ Oa iava kaku pieoro ita oiso puraaepa, “Rera tapari evao parikou-ia!” ²² Oa iava ita vo peva pie vuuta-ia vorevira voea ita akereva oiso, “Eakepa? Ro oirato Jisas, aa vao vuri pitupitu purarevora? Viapau oiso rera-ia vuria vai kekeavo, ra oai iava rera kopii piepe. Uva va-a vao oa iava oiso ruipaparai ra ragai voeaaropa rera vate rovoa, ra rera ragi rovoive. Ra rera iava vasea.” ²³ Vo ovusa rirovira rutu goru iraopaaepa. Oa iava goruvira rutu voea rutu raga piepaoro rerare oiso puraaepa, “Rera tapari evao parikou-ia!” Osa iava voea vo reoaro uvuparevoiva Pailat, goruvira vorevoreripavira rera iava vasereva. ²⁴ Uva va-a eva oa iava Pailat reo goru purareva voea vo ruipaaro sirova uturo. ²⁵ Uva ro-ia riro kaureoto gavmanva ora upo purapato ira tovoiva tuukea-ia, ira arepaiva oirara,

oiso ra rera vore pierewe Pailat vorevira voeapa. Osa iava Pailat Barabas iava vasereva voeapa voea vo ruipaaro sirova uturo. Ari rera Jisas tovoreva keripa irara vavaearo-ia.

Jisas Tapaiva Evao Parikou-ia

(Matyu 27:32-44; Mak 15:21-32; Jon 19:17-27)

²⁶ Oire uva rerava Jisas avaaepa. Uva iravu-ia oirato pituiva aue Saimon, aue iava rera Sairini urui. Uvare rerava aivaroiva ovusa riro urui-ia kare uvirosa aueparoepa. Oa iava rera vutuoaro-ia evao parikou tovoiva vao Jisas oa kae-paraeva. Oa iava vava rera sirova uturoepa.

²⁷ ✧ Ovusa riro irara rera sirova utupaaepa. Riro riako tapo airoa rerapa gau eraro-ia gaupaoro utupaaepa rerapa siraopaoro. ²⁸ Oa iava Jisas vairore oiso purasa ora poreroepa, “*Avairo Jerusalem iava. Opeita gaupata ragaipa. Easi vearopai ra ora visiipa gaupata ora voearopa visii ovii iraraaro tapo.*” ²⁹ Uvuta! Vo utupavira uva ovuutavu urioperea uva oiso puraaverea, Vairo riako, ora vairo kavau asa riako, ora vairo airoa viapau kakae vure roro piepaiva, airoa rutu roruive, uvare viapau ovii irara vai epao siraoa vo vavataaro oupasa. ³⁰ ✧ Vo vuutao-ia oa-ia oiso puraaverea pukuiarare, Igei rakuoro koveta. *Ora varaore garepa pukuirovi tapo oiso puraaverea, Igei tavuruoro koveta.* ³¹ Aue iava uvare vosa vo vokio-ia oiso ragai piepaivoi osa vo evao oa-ia uuko ovi toupavo, oire ari eake vai puraive vao-ia erako ova?” [Ro Jisas ira oiso toupave osa eva ova vo eva-ia uuko ovi toupai vearoa. Uva erako ova oa oiso toupavo vao erako ova osa voeao vuri irara vova Jerusalem-ia.]

³² ✧ Oire uva Jisas oiso puraroiva, rerava avaaepa ora aitereivu tapo vaitere oaiterea oisoa vuri pitupituro rutu purapasi. Uvare oiso vovoupaepa ra vaiterei tapo rera upoive Jisas. ³³ Uva va-a vao oa iava uvavu poua viropa va vaisiario,

Kukue Keru Pukui-ia opukuia-a vao oa-ia rera tapaiva evao parikou-ia. Oire uva evaiterei tapo tapaiva vao oiso-ia, Iravu oisova oirapapa varata vao Jisas, ari iravu oisova koike varata. ³⁴ Oire uva Jisas oiso puraroepa, “Aite! Voeao iava vuriara verari. Oea viapau va-ia taraipaai vao oa puraivoi ragai-ia.” Uva kuvupara-ia satu visiko purapaiva vara roo piepaoro ora voeapa. ³⁵ Vo ovusa oirara rutu voeava vurapaiva. Ari voeao tuvetuvepa irara Jiu iava oea oiso puraaepa, “Ari oearovu raga oisova tauvapari. Oire vosa vii oiraopatoa rutu Ropoto Krai Pauto reraoro, oire uva va iava vii raga uvuipau ra ora tauvau.” ³⁶ ✧ Uva vao voea tapo viurupa irara rera tovipaoro putepaiva. Oa iava rera vateiva aue viniga itakopa ovi ³⁷ oiso purapaoro, “Vosa vii Juda kingaro rutu, oire ra ora vii raga ora tauvau.” ³⁸ Oire uva oavu rigatoa rera kukuearovi-ia toupapaiva. Oa oiso purapaepa, JISAS KING OAIVE JIU.

³⁹ Uva vaitereo aiterea tapo rera kotoiva aiterea iava iravu rerare oiso puraroepa rera tovipaoro Jisas, “E vii-a Krai, raa? Oire vii raga ora tauvapaoro vigei rutu tapo tauvari.” ⁴⁰ Ovusa iravu vaiterei iava rera uvuoro kasipuoro oiso puraroepa, “Easi vii tapo evo siitoka ourivoi, oiso osa reraei. E viapau Pautoa-pa uriripauei, raa? ⁴¹ Vegei tapo torevokovira vo siitoka ouvevoi oa torevokopai vegei vo pitupitur-oarova. Ari ro-ia ira viapau vuria vai purareva.” ⁴² Oa iava oiso puraroepa, “Jisas. Vosa turarouvere, uva evo vuuta-ia ragaivire rugoouvere.” ⁴³ Uva Jisas oiso rerare puraroepa, “Oiraopavira rutu vii tavipaavoi oiso, Vo vokio-ia ragai tapo tourivoi vo Peradais-ia vo roru oupa tapi.”

Jisas Kopiiroepa
(Matyu 27:45-56; Mak 15:33-41; Jon 19:28-30)

⁴⁴ Oire uva ravireo vuuta uvuiaro rutu-ia kopiiroepa. Oa iava ravireo utoroiva, rasitua rutu-ia rupaepa vo rutu tugurasa vo peva vuuta-ia (3 klok) ovaiaro. ⁴⁵ ✧ Vo osa va vao varoua oua oisova Rovopa Kepa-ia Tempel kotovira toupapaive vo rataoa-ia

touua Pauto vo topisiaro iava, oa ariarava oua vuritavira rutu kari piropa, oiso ra oirara rutu Pauto ruvara iare tutuu pieve.

⁴⁶ ✧ Uva Jisas rirovira rutu oiveoro keeraoro oiso puraroepa, “Aite! Ragai vii vavaeoro-ia urauratoa oaa tovoavoi.” Uva oisi-a oiso osa pura ovoiro vovouisi vikireva kopii ovoiro.

⁴⁷ Oire uva va-a vao oa kekereva ro viurupa irara reitooaro. Oa iava Pauto vaisiario kae piereva rera-ia vuurapa vaisi puraro. Oiso puraroepa, “Oiraopatoa rutu ro-ia, torevokoto Jisas.”

⁴⁸ Osa-a eisi osa voea rutu oirara voeao oea urioaepa siituesa oea vara rutu varao kekeiva oara karekeepa. Oa iava ora voea iava kopukopuara tapatapapaoro kareaepa sirao iraopaoro.

⁴⁹ ✧ Vo osa rera Jisas vate iraraoro tauaivi toko pievira torepaaepa, voeao oea Galili rutu iava utuaepa rera sirova. Airo-rovu tapo riakora airoa vara rutu varao siitueiva.

Jisas Iava Varaua Tovoiva Aveke Rikui-ia
(Matyu 27:57-61; Mak 15:42-47; Jon 19:38-42)

⁵⁰⁻⁵¹ ✧ Oire uva iravu oirato vao toreparoepa. Rera vaisiario, Josep eera Juda vo uruiaro iava vao oa oisova vaisipaive oiso, Arimatia uvava rera-a vearoto torevoko vovouto eera. Reipa irara iava rera-a Kaunsel irara voea vo Jiu. Ari ita, ira ro viapau oiso voeao Kaunsel irara vo vovouaro sirova utuparo vao Jisas kopii piepa vovou. Ari oisova Pauto vo Saraarore rugooparo vare tuepaoro. ⁵² Ira-a ro ira Pailat iare avaroepa Jisas kopii aresa rera ruvara-ia. ⁵³ Oire uva va-a vao oa iava vo kopii rere piereva rera tavurusa popotepaua-ia varoua. Oa iava rera tovoreva oavu-ia tova urui. Uva voa-a vo uva rikui tekaiva ravaavira aveke-ia rirova voari tuariri uva oirara-ia viapau oisova irai tovapaive. ⁵⁴ Oire uva vo voki-a vao orekerovu ravaapa voki aue iare Sabat voki oa-ia Josep vao purareva. Oa iava Sabat vokipa tutuu pieva oiso ra karekepe.

✧ 23:36: Sam 69:21 ✧ 23:45: Eks 26:31-35; Hi 9:8
✧ 23:50-51: Lu 2:25

✧ 23:46: Sam 31:5 ✧ 23:49: Sam 38:11; Lu 8:2-3

⁵⁵ Oa iava vairo riakora Jisas sirova utuaepa Galili rutu iava, airoa Josep sirova ita utuaepa voare vo tova siituesa oiso, Apeisi avu ragavira rera tovaparevoi? Oire uva va-a eva oa tapo kekeiva. ⁵⁶ ✧ Uva rera siitueivoiva, vorevira kareaepa ora vairo vo uruiaro iare. Oa iava voa korovo oviro ravaasa kareaepa varao vearopa geesi oviro. Oire uva Sabat voki-ia reareaaepa oiso osa oisoa purapape Reo Taisi.

24

Jisas Toreroepa Vorevira Tootoopaoro
(*Matyu 28:1-10; Mak 16:1-8; Jon 20:1-*

10)

¹ ✧ Oire uva rovo voki rutu-a vao wik vi-tuaro iava, ovokia-ia avaaepa tova iare vo ovirova varao riro geesi oviro aue korovo oara ravaa rovoiva. ² Uva avekere vura ragaiva iria pekaiva vo tova riaaro iare. Oa iava viapau vo tova-ia toupaeava. ³ Uva va-a eva oa iava voa koataaepa. Oire uva voa viapau rera iava varaua kekeiva Turaro Jisas. ⁴ ✧ Oa iava rirovira rugorugoo iraopaoro vavagisipaaepa rutu. Uva voa aitereivu oiratoarei kekeiva, ovusa voavi ruvara-ia torepasiepa. Aiterea iava kuvu-para rutu sisikorepaiva. ⁵ Oa iava rirovira rutu uririaepa vo riako vairo. Oire uva takua viropa rasiua arore. Vo ovusa vaiterei oiso vairore purasiepa, “Eake-a vao oare rore taraapatai ro tootooto vova kopii irara voaro?” ⁶ Viapau oiso vo touparevoi. Ira vorevira toreroe. Ari ita, vo reore rugoo iraota oa vaterevora visiipa vo osa Galili-ia touparevora. ⁷ Vo uva oiso puraroepa, *Ragai vatepaivoi rara vuri irara keripa irara vavaearo iare. Ra ragai tapaive evao parikou-ia rara. Oire uva vo pevapa voki-ia toreravere vorevira.*”

⁸ ✧ Oiso osa iava vo reore rugooaepa Jisas oa purarevora. ⁹ Oire uva tova tavukiario kavuoro vorevira kareaepa katai tau katai (11) disaipel tavisa ora oearovu rutu. ¹⁰ ✧ Oiso Maria o Makdala iava, ari aue Joana, ari Maria Jems aakoaro airoa rutu toupaiava. Ora airorovu airoa tapo toupaiava, ovusa vo reo iava vao voea aposel irara tavipaiva.

¹¹ Ari voea aposel irara keapaaepa oiso, Kiuvu reo raga-a oa tavipaivoi. Oa iava viapau oiso vo riako vo rearo oirao piepaiva. ¹² Vo osa Pita ikauvira avaroepa vo tova iare. Oa iava takuro viropa uva voa kokepareva. Uva varoara raga kekereva osa voa toupaiava. Oa iava vorevira voreroepa kepa iare. Osa iava rirovira rutu rugorugoo iraoparoepa tavetavepaoro va-ia vao oa karekeepa.

Aitereivu Jisas Tapo Vokapasiva Vo Raivao-ia Vo Emeas
(*Mak 16:12-13*)

¹³ Oire uva vo voki raga-a vao oa-ia aitereivu voea iava vokapasiva gare uruivi iare. Va vaisiario aue-ia, Emeas. Aue iava Jerusalem-ia oisoa vo raiva-ia avapaave voare Emeas. Uva aue-ia oisoa uvuipape voare katai tau katai vu-uta rutu (11 kilomita). ¹⁴ Oa iava voa vokapaoro avapasiepa varao rutu-ia ora reopaoro oara karekeepa. ¹⁵ Oire uva voa ora reopaoro vokapasiva. Uva rera Jisas vaiterei ruvara-ia ora karekeroepa. Oa iava vaiterei tapo vokapaoro avaparoepa. ¹⁶ ✧ Ari vaiterei iava osireiara aauepa. Oa iava viapau oiso rera eveipasiva oiso, Jisas ro-ia.

¹⁷ Oire uva oiso vaitereire puraroepa vaiterei akeoro, “Eake-a vao oa-ia ora reopaoro avapasiei?” Uva oisi-a oiso osa puraroiva, ruusiva siraooro rutu. ¹⁸ Oa iava iravu rera vaisiario, Kliopas rera aatooro oiso puraroepa, “Riro irara rutu ouruirovu iava vo-ia Jerusalem-ia toupaiivoi. Ari vii vai pasi kataito, viigoa viapau pasi taraipauei vao-ia oa karekeerao oiso Jerusalem-ia vo vuutao raga-ia, raa?” ¹⁹ ✧ Uva vaiterei akereva Jisas oiso, “Eake-a?”

Oa iava oiso purasiepa, “Auoro! Vao-ia oa karekeei ro-ia Jisas vova Nasaret eera profetato. Ira oisoa riro gorupa kovoro purapareve, ora riro gorupa reoro tapo vo Pauto osireiario-ia ora vo tapo oirara rutu osireiario-ia. ²⁰ Aue tapo uvare voea reipa irara pris irara ora voea tuvetuvepa irara vigei voeaaro rera tovoivorao voea gavman irara vavaearo-ia. Oa iava voea gavman irara reo goru puraivorao rera

✧ 23:56: Mk 16:1; Eks 12:16, 20:10 ✧ 24:1: Lu 23:56

✧ 24:16: Jo 21:4 ✧ 24:19: Lu 7:16, 13:33

✧ 24:4: Ap 1:10 ✧ 24:8: Jo 2:22 ✧ 24:10: Lu 8:1-3

uposa. Uva rera tapaivorao evao parikou-ia. ²¹ Ari ita, voari tuariri uva oisoa igei rera oirao piepaio, Eera ira voea oirara karureverea Isrel-pa irara vova tuukea-ia. Iu. Ora oreovu tapo vao iava rera vo kopiiaro isivaaro iava vo vokio-ia vo pevapa voki vo vokio. ²² Ari ita, airovua vairo igei iava airoa igei sita pieivoi rutu. Uvare vokipaua rutu vokiae voarire tova-ia. ²³ Oa iava voa viapau rera iava Jisas varaua kekeivo. Osa iava vorevira voreae igei tavisa. Ari ita, uva voa oearovu enselpa irara tapo kekeivo oea oiso pura-ae, Ira tootoovira toupaveoi. ²⁴ Oa iava oearovu igei iava voare tova-ia tavariivo. Uva oisi raga ita va kekeivo oiso osa vo riako taviae. Vo uvare voa viapau rera kekeivo.”

²⁵ Oire uva Jisas vaitereire oiso puraroepa, “Ari ita, viapau oiso visii-a rugorugooa vaiei. Uvare visii iava sopaura vavagisi iraopapeira. Oa iava viapau vo reoro oirao piepataveira profet irara oara iava oisoa tavipaave voari tuariri. ²⁶ ✧ E apeisi-a? Esa pasi viapau taraipataveira oiso, Vo raga osa Kraís siitoka ou rovo iraoreve, oire ra utupavira rera vaaro ker-aria ora gorua oureve?” ²⁷ Uva vova varao rovoepa Moses vo reoro-ia vo pou virosa voea rutu profet irara. Oa iava vaitereipa siposiporeva oiso vo reo rutu varao oara Tugoropa Vuku-ia oisoa toupave, vo reoro iava rovopaoro oreoroa rigatoiva Moses ora profet irara. Oara rutu oisoa rera raga iava tavitavipape.

²⁸ Oire uva vo urui iare tutuuiva vao oa iare avapasiepa. Oa iava Jisas oiso rovoroepe ra vo urui-ia vaiterei veraoro putereve rera raga avaro. ²⁹ Vo osa rera vovesivoiva, oiso purasiepa, “Vo tou rovoroi vegei tapo. Uvare ravireo roko-revoi. Uva rupasa auepai.” Oire uva vaiterei tapo tousa koataroepe. ³⁰ Oa isivaaro iava aiosa auepaaepa. Uva vaiterei tapo pauroepa rera Jisas. Uva bret oureva va-ia vearo vaisi purasa Pautoa-ia. Oa iava vaitereipa va puteputereva vaiterei vatevatesa vara. ³¹ Uva oisi-a oiso osa va purarevoiva, vaiterei iava

osireiara karu piropa roroiooro. Oa iava vearovira rutu rera-ia taraisiepa rera eveioro. Uva va isivaaro iava vaiterei arova opesikoroepa avaro. ³² Oire uva ora reopasiepa vaiterei raga oiso, “Ari ita, vo osa vokapavevo raivaaro, ovusa vegei tavitaviparevo aue iava Tugoropa Vuku vituaro iava. Uva oiraopavira ita, vegei iava vovouisirei roruoro rirovira rutu kovatae rera vo reoro sovooro.”

³³ Oire uva vo voki raga-ia Jerusalem iare vore karesiepa katai tau katai (11) disaipel iare pou virosa ora oearovu. Uva ora guruaepa voea rutu ³⁴ ✧ oiso puraoro, “Oiraopavira rutu Turaro Jisas vorevira toreroi Saimon ira kekerevo.” ³⁵ Oa iava voeapa siposiposiva varao iava oara vaiterei iare karekepea raivaaro. Uva oiso purasiepa voeare, “Easi eera vegeipa bret puteputerevo. Oa iava rera-ia taraiveie rera eveioro.”

Jisas Ora Karekeroepa Rera Voeaaro Iare Disaipel

(Matyu 28:16-20; Mak 16:14-18; Jon 20:19-23)

³⁶ Oire uva oisi-a oiso osa ora reopaoro toupave, ovusa Jisas voea vuutaaro-ia ora tore pieoro ora karekeroepa voea iare. ³⁷ Uva rirovira rutu ora sitaaepa. Oa iava uriripaaepa rutu oiso keapaoro, Iravu uraurato tugarato ira voea iare pouro viroi. Oa iava rera kekeivoi. ³⁸ Uva voeare oiso puraroepa, “Eakepa vurivira rutu ora sitatai? Ari eakere visii iava sopaura ragai-ia vakuvaku asapai?” ³⁹ ✧ Ragai vavaeoro keketa ora ragai koko-toaro viupara kekesa. Easi ragai raga-a vao, ragoa toupaveoi. Oire ragai-ia pituta ora visii varaaro iava vavaeara, uvare tugaratoa-ia viapau keruara vai toupaveira oiso osa varao oara ragai-ia toupaveoi oara kekepataveoi ragai-ia.” ⁴⁰ Oire uva oisi-a oiso osa puraroepa ora rera iava vavaeare karekeoro ora koko-toarei voeapa. ⁴¹ Oa iava rirovira rutu roru iraopaiva. Ari touvira viapau rera oirao piepaiva rutu. Uva rirovira rutu rugorugoo iraopaaepa. Osa iava voea akereva oiso, “Esa aioara vaiei voraro?” ⁴² Oa iava rerapa ataria vateiva oa oriiva.

✧ 24:26: Hi 2:10; 1 Pi 1:11 ✧ 24:34: 1 Ko 15:5 ✧ 24:39: Jo 20:27 ✧ 24:43: Ap 10:41

43 ✧ Uva va ouoro va aioreva ovusa rera siituepaiva rugorugoo iraopaoro.

44 Oire uva voeare oiso puraroepa, *“Voari tuariri uva visii tapo toupavaora, uva visii taviavora vo reoro rutu iava varao ragai iava vo Reo Taisi-ia vao Moses vaaro, ora varao rutu oara rigatoiva profet irara vao-ia Vukua voea vaaro, ora vo Sam. Uva vo reoro rutu-a varao oara oiraoei.”*

45 Uva va-a vao oa-ia voea vovouaro ro-roio piereva. Oa iava Pauto vo reoroaria taraiapa rutu. 46 ✧ Osa iava voeare oiso puraroepa, *“Tugoropa Vuku oiso purapapeira, Krai tavaka vo vavataaro kae rovo iraoreve. Oa iava vo pevapa voki-ia vorevira torerovere taru tova tapi iava.*

47 Oa iava rera vo kovoaro iava siposipo iraopaivere vo oirara rutupa voraro rutu okovoa-ia raiva purareva Pautoa iare. Ra va iava voea iava sopaura oaive vorevira pore piro vova vuri vovouro oaive. Oire ra Pauto voea iava vuriara oaive verareve. Uva vova Jerusalem-ia vo siposipo vao rovo iraopatavoi rara. 48 ✧ Uva uvui iraopatai ra vara iava varao siposipota oara keketavo rutu. 49 ✧ Oire uvuta! Va-a vao-ia oa iava Aite taviroepa voari tuariri, ira-a ro ira visiipa vatepaavoi Tugoropato Uraurato. Uva rera sipoavere visiipa vo osa vo urui-ia Jerusalem urui-ia tou rovota. Oa-ia visii iare va vao rera vo goruaro vuvuiua iava varapere visii-ia okovorovu purapasa oearovupa oirara vao Pauto vo kovoaro.”

*Pauto Jisas Kae Piereva Vuvuiua Iare
(Matyu 16:19-20; Aposel 1:9-12)*

50 ✧ Oire uva voava vo voea tuvetuvereva aue-ia ruture Betani-ia. Oa iava vavaea kae piereva voea vateoro viraakrovopaivoivaoa vao Pauto vo goruaro iava. 51 ✧ Oire uva voa-a vo uva voea viraakopareva touvira, ovusa Pauto rera kae piereva vuvuiua iare. 52 Uva voa raga rera-ia Jisas vuurapa vaisi pura, Jerusalem iare voreaepa. Oa iava rirovira rutu rorupaiva rutu. 53 ✧ Oa iava vao oisoa vokiara rutu-ia Rovopa Kepa-ia Tempel toupave. Uva Pautoa-ia vuurapa vaisi purapaoro rorupaive rera-ia.

JON

Irapa Reoro Vo Vukuo Iava

Iravu-a ro Jon katai tau erao disaipel iava rera, ira oisoa kaviko iraopareve rutu Jisas. Vaitereo ora Pita aiterea oearovupa disaipelpa irara oisoa irapasi. Uva Jisas vo araoreire keeraroepa ora Jems vo osa sara kovo purapasiva atari oupaoro ora aitetoa tapo Sebedi (Mk 1:19-20). Oa iava aiteto kavuoro utusiepa ora kovopa iraraoro Jisas sirova utuoro.

Oire uva vo rera vaaro-ia rigatoa Jisas iava poeravira rutu tavitaviroepa oiso, Rera raga Pauto ira oiravira karekeroepe vo rasio-ia toupasa oiso rutu osa vigei oirara. Uva viapau riroara vai siposipoara vai rigatoreva Jisas vo kovoaro iava, viapau. Ari Jisas vo siposiporoaro iava ora rera vo kovoaro vituaro iava rigatoreva Jon, oiso ra oirara uvuipai ra roroiovira taraiave oiso, Jisas-a ro Krai, Pauto Ovi-itoaoro rutu. Ira iavirava uvuipaviei ra Tootoo Ovoi oupe vo rera vaisiario-ia ora rera vo goruaro-ia.

Uva Pentikos Voki isivaaro-ia Jon toupareva Pita tapo vo Jerusalem-ia (Ap 3:1, 4:23). Oire vaitereo aiterea Kristen irara tauvasiva voeao oea oisoa Sameria-ia toupave (Ap 8:14-25).

1. Aviavi pie reoro aue iava Pauto vo Reoro rera raga ita Krai, 1:1-18.
2. Jon Baptais vo tavitaviaro iava, ora vo osa Jisas rera vo kovoaro rovopasa voeao disaipel ropo rovoreva, 1:19-51.
3. Voraro virireva Jisas rera vo kovoaro ravoto kovoro purapaoro, okovoroa iavirava lotupa irapa irara Jiu reoa puraiva Jisas kopii piesa, 2:1-50.
4. Jerusalem-ia tupaoro disaipel irara siposiporeva ora rera iava. Oa iava oevu rera kotoiva evao parikou-ia, 13:1-19:42.
5. Jisas tova tapi iava vo pevapa voki-ia vorevira toreroepa. Oa iava disaipel irara iare ora karekeroepe, 20:1-29.

6. Vo toupai vao vituaro iava oa iava Jon vo vukuo rigatoreva, 20:30-31.
7. Galili-ia Jisas disaipel tapo toureva, 21:1-25.

Reo-a Vao Oa-ia Tootooa Toupaveira Oa Oiravira Karekeepa Ro Vaisiario Jisas Krai

¹ ✧ Voari tuariri vo uva vo rasio pura asavira touva Reoa raga touva. Oa-a Reoa oa Pautoa tapo touva. Uva oisi-a eisi osa Pauto toureva, osa-a eisi osa Reoa raga touva. ² Oa tuariri rutu Pautoa tapo touva. ³ ✧ Oreoa orekerovu rutu vituaro. Oa iavirava Pauto orekerovu rutu purareva. Ari ita, viapau oiso oai oraivai raga iava karekeepa. Viapau. Ari Reoa raga-orekerovu rutu vituaro. ⁴ ✧ Oa-a Reoa Tootooa rutu vituaro. Oa iava va Tootooa oirara rutupa Aviavia. ⁵ Uva va-a eva Aviavia oa rupapa aviavia vatepaiveira vare roropaoro. Osa iava eisi rupa viapau oiso vo Aviavi papupaiveira.

⁶ Oire uva iravu oirato urioroepe rera vaisiario Jon, ro ira arureva Pauto. ⁷ Ira urioroepe oiraopa reo siposiposa. Va iava vao Aviavia tavitaviroepa voea rutupa, oiso ra va iava vao Aviavia uvuoro oirao pieive. ⁸ Uva rera-a viapau oiso va eva Aviavia. Viapau. Ari eera urio ragaroepa va iava vao Aviavia tavitavisa.

⁹ Oaviavia rutu-a eva oiraopa. Oa oirara rutupa aviavia vatepaiveira. Rera-a eera Aviaviaro oirara rutupa ira urioroepe vo rasio iare. ¹⁰ Oa raga-a eva Reoa oa urioepa vo rasio-ia tousa. Uva rera-a ro ira iavirava Pauto vo rasio rutu purareva. Uva oirara voea vo rasio-ia oisi iavirava viapau oisoa rera eveipaive. ¹¹ Osa iava vararoepa vo tousa uva purareva rera voaoro. Ari ita, uva viapau oiso voeao rera voeaoro rutu rera ouiva. ¹² Vo ovusa oearovu raga voea iava rera eveioro rera ouiva voeao oea oisoa rera-ia oirao piepaive. Oa iava voea vo vovouroaro-ia taraipaoro voea reesireva, ra oiso toupave rutu, voea-a Pauto ovii iraraoro rutu. ¹³ Ari voeao oea oiso toupaveira, Pauto ovii iraraoro viapau oiso eisire voea kavauivora aite irara ora aako riakoro oaive. Ora viapau

oiso varaua raga vo ruipaaro-ia. Ora viapau oiso vo oiratoa raga vo ruipaaro-a. Viapau. Ari Pautoa raga ora rera vo ruipaaro-ia voea kareke piepareveira oiso rutu, ra oiso toupave, Rera ovii iraraaru rutu.

¹⁴ ✧ Oa raga-a vao-ia Reoa oa oiravira ora poreepa. Osa iava igei vuutaaro-ia toureva. Oa iava igei rera vaaro keraria kekeiova. Vao keraria-a rera vaaro ro-ia Kataitoa raga Oviito Aite ira arureva oa iava urioroepa. Ira-ia vereopa vovou toupaveira ora aue oiraopa pitupitu. Oara rutu iava agasiroepa. ¹⁵ Uva Jon Baptais rera iava taviro oiso puraroepa, “Eera oirato tuariri rutu ira iava visii taviavora oiso-ia, Ro ira ragai sirova uturovere ira ragaipa reipareveira. Eake iava? Uvare tuariri rutu toureva ovusa ragai kavau asavira touava.”

¹⁶ Ari ita, vigei rutu ovatevatearovu rutu vorevoreripavira sirao vatero oisoa oupape rera ruvara-ia. Varao oara rutu iava agasiroepa. ¹⁷ ✧ Eake iava? Uvare Pauto vigeipa Reo Taisi vatero Moses vavaeoro-ia. Ari va vao riroa rutu vereopa vovou ora oiraopa pitupitu oara rutu Jisas Krai iavirava karekepa. ¹⁸ Viapau oiso irai gare visivi Pauto kekereva. Viapau rutu. Ari rera raga ro-ia Pauto Oviitoaaro ira Aiteto ruvara-ia oisoa toupave. Oire uva va-a eva oa iava Aiteto rutu iava oisoa vigei soporepareve.

*Jon Baptais Tavitaviroepa
(Matyu 3:1-12; Mak 1:7-8; Luk 3:15-17)*

¹⁹ Oire uva Jiu iava voea reipa irara oearovu tauo purapa irara pris irara aruiva ora oearovu tapo Livai-pa irara voeao oea oisoa Tugoropa Kepa tokipaive. Oea Jerusalem iava urioaepa Jon akesa oiso, “Vii-a irouto?” ²⁰ Uva Jon roroio pievira rutu voeapa siposiporeva. Uva oisi siposipopaoro viapau oiso voeapa oreoi vairupaoro oai vataupareva. Ari oisi raga siposipopareva oiso purapaoro, “Viapau oiso Krai-a ragai ro ira roporeva Pauto, oiso ra Jiu-pa irara tuvetuvereve.” ²¹ ✧

Oa iava rera akeiva “Ari apeisi-a. Vii-a profetato Ilaija, eke?” Oa iava oiso puraroepa, “Viapau.” Uva oiso ita puraaepa, “Asi rera vai-a vii ro profetato viigoare tuepaioveira. Ro ira iava tuariri reo purareva Moses?” Uva voea vo reoaro pukooro oiso puraroepa, “Viapau.” ²² Osa iava rerare oiso puraaepa, “Ari irouto-a vii? Igei oiso ruipapaiei ra voeao oreoiaro pukoio oea igei aruivoiva, urioie. Apeisi-a oiso osa purapauei ora vii ragare?” ²³ ✧ Oa iava Jon oiso puraroepa profetato Aisaia vo reoroaro sirova uturo, “Ragai-a iravu gisipoaro. Ragoa vo tupaoro raaka tapi oiso keeraparai, Turaro vo raivaaro torevokota.”

²⁴ Uva Farisi oearovu aruiva ora voea raga iava. Oa iava avaaepa rera iare. ²⁵ Uva rerare oiso puraaepa, “Ari viapau vii-a Krai, eke viapau vii-a Ilaija, ora viapau vii-a profetato. Vosa viapau Krai vii, uva apeisi ragavira vii reesirevora oa iava oirara rutu baptaisparivoi?” ²⁶ ✧ Oa iava Jon voeare oiso puraroepa, “Ari ita, voea baptaispaaveira uukoa raga-ia. Vo ovusa visii vuutaaro-ia iravu toupaveira ira viapau eveipaveira. ²⁷ Ro ira ragai sirova utuparoi. Uva viapau oiso vearoto-a ragai, ra rera vaaro iava tasipa tuukea karua.” ²⁸ Vo reoro rutu purareva Betani urui-ia ovaratavu iava uuko ovi iviropavira vo ovio Jodan vo uva Jon oirara baptaispareva.

Jisas Ira-a Sipsip Kakae Pauto Vaaro

²⁹ ✧ Uva vokipaua Jon Jisas tuereva osa vokapaoro urioparoepa rera iare. Oa iava Jon oiso puraroepa, “Va kekepata eva tauo puraso kakae Sipsip Kakae Pauto vaaro. Oa vuriara veravere oirara rutu iava vo rasio-ia. ³⁰ Eera ira iava tuariri taviraepa oiso puraoro, Iravu oirato ragai sirova uturovere ira ragaipa reiparoi rutu. Eake iava? Uvare tuariri rutu toureva vo osa kavau asavira ragai touava. ³¹ Ari ita, viapau vearovira rera-ia tarai rovaraepa. Oa iava urioaepa oirara rutu baptaisisa uukoa raga-ia ro oirato kareke pieoro voeopa Isrel-pa irara.”

✧ 1:14: Jen 3:15; Re 19:13 ✧ 1:17: Ro 3:24 ✧ 1:21: Diu 18:15 ✧ 1:23: Ais 40:3 ✧ 1:26: Ap 1:5 ✧ 1:29: Ais 53:7 ✧ 1:32: Mt 3:16; Mk 1:10; Lu 3:22 ✧ 1:33: Ap 1:5

³² ✧ Oire Jon oiraopa reo vatepaoro oiso puraroepa, “Uraurato tueavora ovusa vuvuiua iava vararoera oiso rutu osa kurue rera kukuearo ariaraaro toupasa.” ³³ ✧ Ari ita, viapau rera-ia tarai rovoraepa vo ovusa ro ira ragai arureva oirara rutu baptaisisa uuko raga-ia. Ira ragai tavirevora oiso puraoro, Uraurato kekerivere. Ira vararovere iravu kukuearo ariaraaro iare oirato. Eera ira oirara baptaispareverea rara aue-ia Tugoropato Uraurato. Oa iava aue-ia vukupaaaverea Uraurato vo goruaro. ³⁴ Uva ragai raga rera kekeava. Oa iava rera iava tavitaviparai oiso puraroepa, Oiraopavira rutu, uvare Pauto Oviitoaaro-a rera ro-ia.” Oiraopavira rutu Jon osa oiso puraroepa.

Jisas Disaipel Resura Oureva

³⁵ Oire uva ovokivu vokipakouaro-ia Jon aitereivu tapo disaipeltoarei rera vaitereiaro toreroepa. ³⁶ Uva voa-a vo uvava Jisas tuereva ovusa vokapaoro urioparoepa. Oa iava Jon oiso puraroepa, “Eva Sipsip Kakae Pauto Oviiaro.” ³⁷ Uva disaipeltoarei rera uvusiva ovusa oisi puraroepa oiso. Oa iava Jisas sirova utusa avasiepa. ³⁸ Uva Jisas vaiterei akesa ora poreroepa ovusa rera sirova utupasiepa. Oa iava oiso puraroepa vaitereire, “Eakere taraapasivoi?” Oa iava rerare oiso purasiepa, “Rabai, ovu-ia toupavivoi? Aa vo kepao-ia?” [Ovaisi-a vao, Rabai porearo oiso toupai, Tisato.] ³⁹ Uva vaitereire oiso puraroepa, “Uriosi kekesa.” Oa iava avasiepa vo kepa kekesa voa oa-ia toupaveva. Uva voa voeare vokiepa, vo uvare vo resura vuuta rutu-a vao oa-ia rera iare pouisi viropa voa.

⁴⁰ ✧ Andru, Saimon Pita araokotoaaro eera iravu vaiterei iava vaitereo aiterea Jon vo reoaro uvusivoiva, avaroepa Jisas sirova utusa. ⁴¹ ✧ Uva Andru araokotoare taraa rovosa avaroepa aue Saimon. Oa iava rera tavireva oiso, “Igei Mesaia kekeiovoi.” [Ovaisia porearo-a vao oiso, Kraisi.] ⁴² ✧ Oa iava Andru rera tapo avaroepa Jisas iare. Uva voa Jisas rera kekeoro oiso puraroepa, “Vii-a vao Saimon

Jon oviitoaaro. Viigoa vaisiario perea utupavira oiso, Sifas.” [Ovaisia porearo-a vao oiso, Pita eera Aveke.]

Jisas Filip Vaio Roporeva Ora Nataniel

⁴³ ✧ Oire uva Jisas Galili iare vokiore Filip kekeoro rera tavireva oiso, “Ragai sirova utuu.” ⁴⁴ [Uva rera-a Filip aue iava Betsaida-ia, Andru vo uruiaro rutu vaiterei ora Pita.] ⁴⁵ ✧ Uva Filip Nataniel kekesa avaroepa. Oa iava rera tavireva oiso “Ro ira iava tuariri Moses reoa rigatoreva Reo Taisi-ia. Ora aue tapo profet irara oea rera iava va rigatoiva, eera ira kekeiovorao ro Jisas Nasaret iava Josep oviitoaaro.” ⁴⁶ Uva oisi-a eisi osa iava Nataniel rerare oiso puraroepa, “Esa pasi oavu avu vai vearoa vai uvuipai avu ra Nasaret-ia karekepe, raa?” Uva va-a vao oa iava Filip rerare oiso puraroepa. “Urio ragau kekesa.”

⁴⁷ ✧ Oire uva Jisas Nataniel siituepareva ovusa urioparoepa rera iare. Oa iava rerare oiso puraroepa, “Keketa ro-ia Isrel-patoa rutu. Ira-ia viapau kuuvua vai toupavivoi.” ⁴⁸ Oa iava Nataniel rera akeoro oiso puraroepa, “E apeisi iava ragai-ia maraiuera?” Uva Jisas oiso puraroepa, “Ari ita, vo osa Filip viire keera asavira tourevora ovusa fik ova vituaro-ia toupavivoi, ovokia-a eva oa-ia vii keke rovoavora.” ⁴⁹ Oa iava Nataniel oiso puraroepa, “Tisato, vii-a Pauto Oviitoaaro. Vii Isrel-pa irara reraaro rutu Kingto.” ⁵⁰ Uva Jisas rerare oiso puraroepa, “Vii tavipaavo vao iava osa vii keke rovoavora fik ova vituaro-ia. Uva va vai-ia pasi oiraopau vao, raa? Uva utupavira oaravu kekepariverea oara vao-ia putepaviverea rara.” ⁵¹ Uva Jisas rera ita vorerivira tavireva oiso puraoro, “Oiraopavira rutu eisi osa visii tavipaavo oiso, Vo utupavira vuvuiua keketaverea ovusa karu piro, ra purapurapa irara ensel keketa voa Pauto voeaaro ovusa voare ipapaave ora voava varapaave Oirato Oviitoaaro iare ragai.”

2

Iravu Oirato Ira Riako Ouroepa Kena-ia

✧ 1:40: Mt 4:18-22 ✧ 1:41: Dan 9:25 ✧ 1:42: Mt 16:18 ✧ 1:43: Mt 10:1-6 ✧ 1:45: Hi 11:1-6 ✧ 1:47: Sam 32:2, 73:1; Ro 9:4, 6 ✧ 2:1: Jo 4:46

1 ✨ Vo pevapa voki-ia iravu oirato riakova oureva Kena-ia oiso Galili taere sovara-ia. Uva Jisas aakoaro voa kavatao kepa-ia toupaeva. 2 Uva Jisas-re tapo keeraepa ora igei rera voeaaro disaipel va vao ora oupa pitupitu kekesa. 3 Uva wain ovi opesieiva, aakova Jisas tavieva oiso, "Voeao viapau wain ovi vaiei." 4 Oa iava Jisas oiso oirare puraroepa, "Riakova, ragai auearo. Viapau oiso vii auearo-a. Uvare ragai vo vuutaaro tugura asavira toupavoi [ovuuta-ia ragai vaisiario roroiovira kareke pieavere]." 5 Oa iava aakova kovopa irara tavioaro oiso puraopa, "Vosa eake reo purapareve visiire, uvuipatai ra oisi va sirova ututa."

6 Oire uva voa toupaiava aue katai vatara (6) pitokaara avekeara oara-ia Tugoropa Sisu oisoa purapaive vo vavaeara oaive-ia aue Jiu. Oara oisoa uvuipape vo osa vara ukopaoro vara agasi piepaive oiso uvuivira erao tau (20) galen ora vo peva tau (30) galen aue uuko vo kataiva-ia pitokava. 7 Oa iava varare Jisas voea tavireva oiso, "Uukoara vai kuvuta vo pitokaara rutu-ia." Uva vara agasi pieiva rutu. 8 Jisas voea tavireva oiso, "Oarai kokota. Ra ro vatesa avata ira aioa-ia tokipa." Oa iava varava avaaepa. 9 Oire uva rera ro ira vo aio-ia tokiparoepa vo ovi togovireva, ovusa wainvira ora poreepa. Uva viapau taraiparoepa oiso, Ovu-ia vo ovi ouivo. Vo osa voea raga kovopa irara taraipaaepa voea oea vara-ia uuko kuvupaaepa. Oa iava rera ro aioa-i tokipato rerare ro riako oupato keeraoepa 10 oiso puraoro, "Oirara rutu vearopa oviro wain oviro roo pie rovopaiveira. Oire ra rirovira ukaioave, ra va isivaaro iava taru wain turi-ia akukuara raga ukaio ragaave. Uva viapau oisi eisi pieri. Uvare vo vuuta-a vao oa-ia vearopara wain oviro roo pieparivoi oirara rutupa vo oviro oara rukurivo."

11 ✨ Oire uva vao rovopa rutu ravotoa Jisas oa purareva oiso Kena urui-ia Galili taere sovara-ia. Oa-ia rera vaaro keraria vo goruaro kareke pierieva voeapa. Oa iava voea disaipelpa irara rera voeaaro rera oirao pieiva rutu.

12 Uva va vao isivaaro iava Jisas Kapaneam iare tavetereva aakova tapo, ora araoko irara, ora igei disaipel irara. Uva voa ovokirovu-ia vo urui-ia touiova.

Jisas Voripa Irara Sigureva Tugoropa Kepa Iava Aue Tempel

(Matyu 21:12-13; Mak 11:15-19; Luk 19:45-46)

13 ✨ Vo Tagausapa Vurei Pasova Vureipa Jiu vaaro tutuu pieepa oiso ra karekepe, ovusa Jisas Jerusalem iare iparoepa. 14 Uva voa Rovopa Kepa Tugoropa Kepa Tempel sovara-ia oirara rutu kekereva, ovusa orekerovu-ia voriaara ora tuutuu-paaepa aue-ia tapo sara kovoro purapaoro bulmakau kare, ora aue sipsip, ora kurue kare, vo kareo okarea-ia oisoa tauo purapaive. Uva voa voea kekereva ovusa paupaaepa oisi eisi vara-ia ora piepaoro. 15 Uva kopirovu kekereva Jisas. Oa iava rera-ia aue purareva raga vuruko. Oa iava va-ia voea oirara tarioreva voava vo Tempel-ia vo kareva aue sipsip ora bulmakau. Uva voea varaaro petopetoreva moniara voea oea moni tavariopaaepa varao tapo tebolara voea varaaro. 16 ✨ Uva va-a vao oa iava voeare oiso puraroepa voea oea sara kovoro purapaiva kurue kare-ia, "Vo kareva kosita viro. Opeita Aite oaa vo kepaaro oiso piepata, Vori oupa kepa." 17 Uva igei disaipel oreovure rugooiepa oa epao Tugoropa Vuku-ia oa oiso purapapeira, "Kasivarivira rugorugoo iraoparaveira vii vo kepaarore oiso vovoupaoro, ra vearovira touve."

18 Oire uva va vao kekeivoiva, reipa irara Jiu iava oiso puraaepa, "Eake ravoto rutu-a vao oa-ia igei kareke pierivoiva, uvuipaiei ra vii-ia taraiio oiso, Viigoa eva vo reesiva touparivoi oiso piepasa, raa?" 19 ✨ Uva Jisas voeare oiso puraroepa, "Tugoropa Kepa vao Tempel rigapata okepa rara tore pieavere ita vo pevapa voki-ia." 20 Uva va-a vao oa iava voea Jiu oiso puraaepa, "Vo resura tau katai vatara (46) ivaro-ia vo kepao pauiva. Uva apeisi-a? Vo pevavi raga-ia voki uvuipauei ra vo kepao vorevira tore pieri, raa?"

21 ☆ Jisas vo kepaore Tugoropa Kepa Tempel oisi eisi puraroepa varaua vouao ora rera iava. 22 ☆ Oire vo tore vokiario vo osa Pauto vorevira tova tapi iava rera tore piereva ovokia-a eva oa-ia igei disaipel rera vo rearore rugooiepa vao oa purareva. Oa iava Pauto vo rigatoaro oirao pieiova ora vo reo vao oa purareva Jisas.

Jisas Oirara Rutu-ia Tarairoepa

23 Oire uva Jisas Jerusalem-ia toureva va-ia vao Tugoropa Voki Pasova Vurei vaaro. Uva riro irara rutu oravotorovu rutu kekeiva varao oara purapareva voa. Uva vara-a evara oara iava rera oirao pieiva rutu. 24 Osa Jisas viapau oiso voea vo oirao piearo oirao piepareva. Viapau. Oa-a eva vituaro iava viapau oiso voea vavaearo-ia ora tovoroepe. 25 ☆ Eake iava? Uvare taraiparoepa voea rutu-ia. Viapau oiso vavagisivira toureva ra irai rera tavireve vo oirara vo pitupituroaro iava. Viapau. Ari rera taraiparoepa voea vo sopaaro-ia.

3

Jisas Nikodimas Tapo Ora Reoroepa

1 ☆ Iravu ro oirato toupaveva rera vaisiario, Nikodimas ratarataa vovoutoa rutu Farisi-pato. Uva iravu-a voea iava reipa irara Jiu voeaaro. 2 Ira urioroepa Jisas iare vokiario oiso rerare purasa, “Tisato. Igei taraipaiei oiso, Pauto vii siporevora oiso rutu osa iravu tisato. Ari vosa viapau Pauto irai-ia toupaveve, ra viapau uvuipa ra vo ravotoro purapareve irai oara purapariveira.”

3 ☆ Oa iava Jisas rerare oiso puraroepa, “Oiraopavira rutu oiso osa vii tavipaavoi oiso, Vosa ro ira viapau airepavira kavauo, ira viapau uvuiparoi ra Pauto vo Saraaro kekereve ora viapau Pauto vo goruaro sovopareve.”

4 Oa iava Nikodimas oiso puraroepa, “Apeisi ragavira irai avukaoro uvuiparoi ra vorevira ita kavauo? E pasi uvuiparoi ra vorevira aakova kovuaro-ia koataroera vorevira rera kavaveve ita, raa?”

5 ☆ Oire uva Jisas rera vo reoaro pukooro oiso puraroepa, “Oiraopavira rutu osa

vii tavipaavoi oiso, Vosa viapau uukoa-ia kavau rovororo oirato, ora tapo vosa viapau Tugoropatoa-ia Uraurato ita kavauo, ira viapau uvuipa ra Pauto vo Saraaro-ia koataro ora viapau Pauto vo goruaro sovopareve. 6 Ari ro oirato ira oiravira kavauo eera oiratoa raga. Ari ro ira Tugoropatoa-ia Uraurato kavauo, eera oirato ira sopaaro-ia Tugoropato Uraurato toupaveveira. 7 Opeita rirovira rutu rugorugoo iraopau vo osa oiso vii tavipaavoi, Vorevira kavauu airepavira. 8 Kiuvu ora rera raga vo ruipaaro sirova utuparoveira uvarovu vuvurepaoro avapaoro. Uva rera vo gurukoaro uvuipariveira, ra viapau taraipau oiso, Ovu iava urioparoi, eke ovu-ia avaparoi. Ari ita, oirara rutu uvuipaai ra kiuvu vo goruaro kekepaive. Uva oisi-a eisi osa ro-roiovira rutu Pauto vo Urauraaro ora rera vo goruaro eveiparivere vo osa vorevira kavauo, ra airepa rugooro purari.”

9 Oa iava Nikodimas rerare oiso puraroepa, “Uva apeisi ragavira va vao uvuipai ra karekepe?”

10 Osa iava eisi Jisas rerare oiso puraroepa, “Ari apeisi ragavira-a va-ia vao? Uvare vii-a Isrel-pa irara tuvetuvepato. Oa iava viapau va-ia vao roroioapauei, raa? 11 Oiraopavira rutu oiso osa vii tavi iraopaavoi oiso, Igei varao-ia reopaiei oara-ia taraipaiei. Ora varao iava siposipopaiiovoi oara kekeiovora. Osa visii vao vo reore isivapataveira oreoa vao oa iava oiraopavira rutu siposipopaiiovoi. 12 Visii tavipaaveira vara iava varao vo rasio iava. Uva viapau vara oirao piepataveira. Vosa visii tavia ita varao iava vuvuiua iava, ra apeisi ragavira vara oirao piepata ita rara, raa? 13 Viapau oiso irai vuvuiua iare iparoepa. Ari Oira-toa raga Oviitoaaro-a ragai ragoa vuvuiua kavuoro vararaepa. Ira raga-a ita ragai Kataito. 14 Tuariri Moses brasva rakoru toorotoa-ia kae piereva kuvau tapi iria purareva. Eisi raga ita osa Oirato Oviitoaaro kae pieivereva rara evao *parikou iare*. 15 Ra oisi iavirava oearovu oirara rutu iava ragai oirao pieive. Ra va iava

Tootoo Ovoi ouive.

¹⁶ ✧ “*Oreoa vituaro iava oiso toupai, Pauto ora rera vaaro sirao vovou rutu oirara rutupa vatepareveira voeao oea vo rasio-ia toupaveira. Eva-a oa vituaro iava ro kataitoa raga Oviito voeapa vatereva, oisore ra oirara rutu iava oearovu rera oirao pieve. Ra va iava viapau opesive. Viapau. Uva uvuipaai ra Opesi Asa Tootoo ouive.* ¹⁷ Pauto viapau oiso Oviito siporeva oirara rovirieipasa voeao vo rasio-ia oiso osa ro reo rovirieipato aue jas. Viapau. Ari eera siporeva vorevira voea kae piepaoro voea oupasa ora rera iare. ¹⁸ Ro ira Pauto Oviitoaaro oirao piepareve ira viapau rovirieia vai. Ari ro ira viapau rera oirao piepareve eera ira opesi ovoiroverea rovirieia-ia. Eake iava? Uvare viapau Kataitoa raga Oviito Pauto Oviitoaaro oirao piepareve. ¹⁹ Uva va-a vao rovirieia vituaro oa oiso toupai, Aviaviaro oirarapa oa-a vao oa pou pirora vo tuaririvi vo rasio-ia, ovusa oirara rupapa ruipapaaveira. Eake iava? Uvare vuri pitupitu-a voea vaaro. ²⁰ ✧ Uva voeao oea vuri pitupitupa ruipapaaveira oea aviaviava ora upopaaveira oiso reasipaoro, Teapi voea vo pitupituroaro vuriana poravira karekepape. Eva-a oa iava viapau uriopaaveira aviavia iare. ²¹ ✧ Ari ro ira oirao pie vovou rutu purapareve ira aviavia iare urioparoveira. Oire ra va iava oirara vearovira rutu rera vura-paive. Ra oiso puraave rerare, Eera ira ora rera vo kovoaro purapareveira Pauto vo rugooaro-ia.”

Jon Poeravira Rutu Siposiporeva Jisas Iava

²² Oire uva va vao opesieiva, Jisas rera voeaaro tapo disaipel avaroepa oisore Judia Distrik sovara-ia. Uva voa igei tapo tupaoro oearovu baptaispareva Jisas ora rera vaisiario-ia. ²³ Uva aue tapo Jon Baptais voea rutu tapo baptaispareva vo aue-ia Inon-ia aue ruvara-ia Selim-ia uva oisoa toupave riroara uuko oviro. Uva oirara rutu iava oearovu baptais ousa urioaepa voa. ²⁴ Vo ovusa Herot Jon tovo asavira toupaveira tuukea-ia.

²⁵ Uva va-a vao oa iava oreorovu kosi pieiva Jon voeaaro disaipel ora iravu Jiu-pato. Oreoroa-ia ora reopaaepa baptais vo pitupituaro iava. ²⁶ Oa iava voea disaipel Jon voeaaro rerare avaaepa. Oa iava oiso Jon tavipaiva, “Tisato, ro-ia oirato ira vii tapo toupavevora oiso Jodan-ia ivi-ropavira uva rera iava siposipoparivora, ira-a ro ira oirara rutu iava voea baptaisparevoi ora rera iava. Oa iava voea rutu rera iare avapaae. Ari apeisi viapau oea uriopaai vii iare?” ²⁷ ✧ Uva Jon voea vo reoaro pukopaoro oiso puraroepa. “Vosa Pauto irai pa viapau kovoa vai vatereve, ra viapau oiratoa vai raga uvuiparo oavu avu vai purasa. ²⁸ Ari ita, visii raga ita vao visiigoa vo reo uvutavora oa puraavora tuaririvi oiso, Viapau oiso Ropoto Kraisa ragai. Ari Pauto ragai ira pierevora. Oa iava iraraera rerapa ro Kraisa ira ragai sirova uturovere. ²⁹ ✧ Oire vosa irai riakova vai oureve, ra rerapa oirape ro ira oira oureve. Ra sarato toreparo rera gisipoaro uvupasa. Ra oisi iava rorupareve rutu rera uvupaoro rera ro ira riakova oureve. Uva ragai tapo oiso rutu rorupaavoi, uvare sarato oaa ira iare oirara rutu ora gurupaaveira. ³⁰ Ira vaisiario uvui iraopa ra reiparo, ovusa ragai vaisiario varapara.”

³¹ ✧ Ro ira viara iava urioroera ira oirara rutupa reipa. Ari ro ira rasitoo iava karekero eera ita vo rasio iava rera-a. Ira varao rutu iava vo rasio-ia reoparoveira. Ari ro ira vuvuiua iava urioro ira oirara rutu-ia putepareveira eera. ³² Ira varao iava siposipopareveira oara rutu kekereva ora vara rutu iava uvureva. Ari viapau irai vara iava vo reoro oupaoro vara-ia goruvira rutu pitupareveira. ³³ ✧ Vosa ro ira vo reo oureve, ra va iava goruvira vo reo-ia pitupareve. Ora tapo vosa ro ira iureve vo Pauto vo reoaro-ia, eera-a ira oiraopa pitupitu kareke piepareveira Pauto vaaro. ³⁴ Uva Pauto Oviito arurevora, oa iava urioroera. Oa iava Pauto vo reoaro iava siposipopareveira. Eake iava? Uvare Tugoropato Uraurato vatereva Pauto. Oa

✧ 3:16: Ro 5:8 ✧ 3:20: Ef 5:11, 13 ✧ 3:21: 1 Jo 1:6
1 Jo 4:5 ✧ 3:33: Ro 4:11

✧ 3:27: 1 Ko 4:7; Hi 5:4 ✧ 3:29: Mk 2:19, 20 ✧ 3:31:

iava rera-ia vukuparoveira. ³⁵ Ari ita, Pauto Oviito kaviko iraopareveira. Oa iava orekerovu rutu vateparevora rera vavaearo iare. ³⁶ ✱ Ro ira Oviitoaaro oirao piepareve, ira-ia Tootoo Ovoitoupaiveira. Ari vosa ro ira viapau Pauto Oviitoaaro vo reoroaro sirova utuparo, ira-a eera viapau uvuiparoi ra Tootoo Ovoitoureve. Viapau. Ari Pauto vaaro kasipua ira-ia eera toupaverea opesi asavira rutu.

4

Jisas Riakova Tapo Ora Reoparoepa Sameria Iava

¹ Vo vuuta-a vao-ia oa-ia oevu ratarataa vovou irara Farisi oea iava oreovu uvuiva vao oa oiso purapai, Jisas oearovu rutu oupaoro riro irara rutu disaipel baptaisparevoi. Oa-ia Jon-ia puterevoi rutu.

² Uva viapau Jisas voea baptaispareva. Ari igei raga rera voeaaro disaipel igoa voea oirara baptaispaiova. ³ Uva Jisas oisi oiso-ia tarairoepa oiso, Farisi vo reoroaro vao oa uvuivoi oiso, Oirara baptaisparevoi Jisas aue-ia Jon putepaoro. Oa iava Judia-ia kavuoro vorevira kareroepa Galili iare.

⁴ Oa iava vo raivao gaereva oa Sameria-ia vuruvuruiaaro-ia oisoa toupave.

⁵ ✱ Oire uva riro urui-ia karero viropa vao Sameria taere-ia oa oisoa vaisipaive oiso, Saika vo rasio ruvara-ia Jekop oa tuariri rutu vateveva oviitoapa Josep.

⁶ Ouruia-a eva oa-ia vao uuko oupa riku oisoa toupave oa purareva Jekop. Uva Jisas vokapaoro avaroepa voare. Oa iava varaua rerare raveravepa riro kaekae voka-ia. Osa iava vo riku vao uukopa ruvara-ia pauroepa Jisas aue rutu torevokoaro-ia ravireo vuuta 12 klok.

⁷ Oire uva voava iriavu riakova Sameria-ia urioopa ukosa. Uva Jisas oirare oiso puraroepa, *“Ragaipa uukoa vai. Ragoa rirovira rutu uuko regaparai.”*

⁸ Vo ovusa igei disaipel irara riro urui iare kareio viropa aio vorisa. ⁹ ✱ Uva va-a vao osa oira o Sameria iava rerare oiso puraopa, “Easi vii-a Jiu-pato? Oea viapau oiso Sameria-pa irara tapo paupaaveira.

Uva ragai-a vao Sameria iava. Uva apeisi-a oiso osa iava eisi purauei oiso, *Ragaipa*

uukoa vai. Ragoa uuko rega iraoparai?”

¹⁰ Oa iava Jisas oirare oiso puraroepa, *“Vosa taraipau Pauto vaaro-ia vatevatea, ra oisi iavirava va iava ro-ia taraiu ira vii areparevoi oiso purapaoro, Ragaipa uukoa vai. Ragoa uuko regaparai. Oire ra oisi iavirava rera vai areri pasi vaore uukoa oa-ia Tootoo Ovoitoupaiveira. Ra oisi iava va iava vii vateveve.”*

¹¹ Oa iava riakova rerare oiso puraopa, “Turaro. Viapau baketa vaiei vii iriario, uvare vo rikuo uukopa rokovira rutu toupai. Uva oisi-a eisi osa iava vo uuko eva oa-ia Tootoo Ovoitoupaivoi oa ovu ourivere, raa?”

¹² Oa-a vao uuko riku oa vateveva igeipa aoto oaio Jekop. Aue iava uvare rera raga va-ia oisoa ukaioparo ora rera ovii iraraaro tapo, ora bulmakau raguiro, ora sipsip raguiro voeao rera voeaaro. Uva vii vai pasi rera vai-ia puteparivoi, raa?”

¹³ Oa iava Jisas oirare oiso puraroepa, *“Ari ita, oiraopavira rutu oirara rutu-ia voeao oea vo rikuo iava ukaiopaaveira. Oea ita vorerivira uuko regapaaveira.”*

¹⁴ Ari vosa irai vao-ia uukoa ukaioro oa vate ruipaparai, ra viapau vorerivira uuko regaparo. Viapau rutu. Oire uva vo uukoa-a vao oa vate ruipaparai, oa oiso rutu toupai tuputupue riku. Oa rera iava sopaua-ia toupaverea. Oire ra voava vusivusipaive rerapa tootoa vatepaoro vao oa uvuipai toupave vo vokiara rutu-ia.” ¹⁵ Oa iava riakova rerare oiso puraopa, “Turaro. Vo uuko vate iraori ragaipa. Oa iava viapau uvuiparai ra voreripavira uriopara uukopasa vo rara uuko regapara.”

¹⁶ Osa-a eisi osa iava Jisas oira tavireva oiso puraoro, *“Avau vatuato oarare keerasa. Oa iava vorevira vore voreuvere.”*

¹⁷ Oa iava Jisas aatoeva oiso puraoro, “Viapau ragai oiratoa vai oaa.” Osa iava Jisas oirare oiso puraroepa, *“Vii-a ita vao viigoa oiso purauei, Ragai viapau oiratoa vaiei. Ari ita, uva oiraopavira oisi ita eisi purauei.”* ¹⁸ Eake iava? Uvare voari tuaririvi vo vavae rutuva oirara oisoa tou rovopari. Oire uva eera ita irava touparivoi, viapau oiso vii reraaro rutu-a. Ari ita, evo reo vii vaaro oiraopai.” ¹⁹ Uva

rerare oiso puraopa, “Turaro. Ragai vii-ia tarai iraorai oiso, Profetatoa rutu vii, viigoa ragai vo rugooaro sisiro iraopari. ²⁰ ✧ Ari ita, voari tuariri rutu voeao Sameria-pa irara igei aao irara oaio oisoa vo pukuio-ia ora gurupaave lotupasa. Ari visii Jiu oiso purapatai, Vo uva Jerusalem-ia toupaveira uva oirara uvui iraopaai ra voa Pautoa-pa lotupaave.”

²¹ Oire uva Jisas oiso puraroepa, “*Riakova, ragai vo reoaro oirao pie iraori. Ovuutavu urioperea taru oa-ia viapau oiso lotutaverea Aitepa vo pukui raga-ia eva. Ora viapau oiso rerapa lotupatavera tapo Jerusalem raga-ia.* ²² ✧ Visii ropa lotupaveira ira-ia viapau oiso taraipaveira. Ari igei Jiu igoa ropa lotupaiveira ira-ia taraipaveira. Eake iava? Uvare Pauto vo kovoaro a vao vorevira oirara oupasa ora rera iare ro iavirava ira Jiu-pa irara iava karekeroepa. ²³ Ari ita, tutuu pievoi vo vuutapa eva oiso ra karekepe uva karekei. Ra oirara rutu oiraopavira rutu lotupaave vuurapa vaisi purapaoro ora voea vo urauraro oaive iavirava Aitepa ora varao voea vo vovouroaro oiraopara. Oeare taraapaveira Aite evoea oea oisi eisi ragavira rera-ia vuurapa vaisi purapaive. ²⁴ Pauto-a uraurato. Oa iava uvuipaai oirara rera-ia vuurapa vaisi pura iraopaive. Vo osa ora voea vo urauraroaro iavirava vuurapa vaisi pura iraopaive, ora voea vo vovouroaro oiraopar rutu.” ²⁵ Uva riakova rera tavioro oiso puraopa, “Taraiparai oiso, Mesaia uriorovere ro ira vaisipaiveira oiso, Krai. Vosa uriorovere, ra vigei tavireve orekerovu rutu iava.” ²⁶ Uva Jisas oira tavireva oiso, “*Easi ragai raga-a vao ragoa vii tapo ora reoparai.*”

²⁷ Uva oisi-a oiso osa puraroepa ovusa rera voeaaro disaipel igei igoa vorevira urioiepa. Oa iava rirovira rutu rera-ia rugorugoo iraopaiepa, uvare oira tapo eira riakova ora reoparoepa. Uva viapau oiso irai oira akepareva oiso, “Eake vai ou ruipapauei?” Eke, “Eakere vii Jisas eira tapo ora reopauei?” ²⁸ Oire uva oira o riakova ora oira oiraaro kavuoro uko

kaepava pitokava kareopa riro urui iare oirara rutupa tavitavisa. ²⁹ Oiso puraopa, “Avoeao, uriota oirato kekesa ira ragai vo pitupituario sisiro iraorevo opitupitua oisoa purapaa voari tuariri. Oa iava ragai tavirevo. Esa pasi Krai vai-a vigei muvetuvepatoaaro, eke?” ³⁰ Uva va-a vao oa iava riro urui iava urioaepa rera kekesa Jisas.

³¹ Ovuuta-a vao oa-ia uriopaaera ovuuta-ia igei disaipel rerare oiso puraiepa, “Tisato. Tepa aio iraori taru.” ³² Oa iava igeire oiso puraroepa, “*Ragai oaravu aioara toupai. Oara-ia viapau taraipatai.*” ³³ Uva igei raga disaipel oiso ora reopaiepa, “Easi pasi irai vai rerapa oai aioa vai siporevo?”

³⁴ Oa iava Jisas igei tavioro oiso puraroepa, “*Ragai vaaro-a vao-ia aioa oa oiso toupai, Ro vo ruipaaro sirova utuparai ira ragai arureva. Eva oa oiso toupai osa vao aioa oa aiopaavo. Uva uvui iraoparai ra rera vo kovoaro opesi pie rova.*”

³⁵ “*Visii vao visiigoa oiso purapataveira, Vo resurarei touvira aue kekira, ra aio oupa vuuta karekepe. Ari oiso rutu visii tavipaavo, Vuravurata ra riro irara keketa oea uriopaaveira ragai iare. Voeao oea sopaura oaive oiso toupai osa vo kuero okueroa vioro varavaravira toupai. Oea oiso rutu toupai, ragai oirao piesa auepaai.* ³⁶ ✧ Voeao oea ragai vo reoroaro iava siposipaiveira oea oiso toupaveira takuraara vikipaveira. Oea oiso toupai ragai vo reoroaro paupa irara vo oirara sopaaro-ia. Ovusa aia oearovu ita oea ragai vo reoroaro aviavi piepaiveira oea oiso toupai kuero rotupa irara. Oire vo reo uvupaoro oearovu ragai oirao piepaive. Ra va iava Tootoo Ovoi ouive. Eva-a oa vituario iava voeao takuraara paupa irara ora kue rotupa irara voea rutu rorupaive, uvare ragai-ia oirao piepai. Eva rorua voearei vo kovoreiaro iava. ³⁷ Oiraopavira rutu oirara oiso purapaaveira, Iravu raga-a vo kovo paupato ari iravu-a vo kovo kuearo rotupato. ³⁸ Oisi-a eisi osa iava visii aruavora vo kovoro kueroaro rotupasa okovoroa evara viapau oiso pau

rovotavora. Ari oevu raga vo kovoro pau rovoivora. Va-a vao osa oirara siposipo rovoivora oevu Vearo Siposipo ragai iava. Vo osa oirarapa Vearo Siposipo aviavi piepatavora. Oa iava ragai-ia oirao pieivora.”

³⁹ Oire uva va-a vao oa iava riro irara Sameria vo uruio iava voea oira reoroaro uvuoro Jisas oirao pieiva rutu. Eake iava? Uvare oira eira oiso puraopa, “Ira ragai tavitavirevoi varao iava muariri oisoa oara purapaa.” ⁴⁰ Oisi-a eisi osa iava voea Sameria-pa irara urioaepa rera iare. Oa iava rera pieoro oiso puraaepa, “Igei tapo vo tou rovoru.” Uva vo vokirei-ia tou rovoreva vo urui-ia voea tapo. ⁴¹ Osa iava riro irara rutu rera raga vo reoroaro uvuoro rera-ia oirao pie iraoiva rutu. ⁴² ✧ Uva oirare oiso puraaepa, “Viapau oiso vii raga vo taviaro uvuoro eera oirao pieiovoi oirato. Viapau. Ari igei rera vo reoroaro uvuiovoi. Oa iava taraiiei oiso, O ari rera raga ro-ia ira oirara rutu vorevira ourevere va rasio iava ora rera iare.”

Jisas Reito Kovopatoaaro Oviitoaaro Ravotovira Tore Piereva

⁴³ Uva vo vokirei vareo opesiepa oarea isivaaro iava Jisas vo uruio kavureva Galili iare avaro. ⁴⁴ ✧ Uva va-a vao osa Jisas siposipopaaro voeare oiso puraroepa, “Profetato ro reo topa piepato ira viapau vaisia vaiei rera oaiaro vo rera vo taerearo rutu-ia.” ⁴⁵ Osa iava Galili-ia kare uvirosa avaroepa. Uva voea Galili-pa irara rera-ia roru iraopaiva, uvare voea iare avaroepa. Uva voea tapo varao kekeiva oara purareva voa evoa Jerusalem-ia vo vokuo-ia Tugoropa Voki oa-ia Tugoropa Vurei pura piropa aue Pasova vao Tagausapa Vurei.

⁴⁶ ✧ Uva voava ita aue iare karero viropa Kena-ia vo Galili taere sovora-ia. Ouruia-a eva oa-ia uukoa wainvira porereva. Uva Kapaneam urui-ia iravu ofisato reito toureva. Ira oviitoaaro-ia upia toupaiava. ⁴⁷ Uva Jisas iava uvureva ovusa Judia iava ora vaseroepa Galili iare uriooro. Oa iava rera iare avaroepa goruvira rutu rera tavisia, oiso ra vararo rera oviitoaaro

porete piesa irapa tutuu pieepa oiso ra kopiuro. ⁴⁸ ✧ Uva Jisas oiso rera tavireva, “Vosa visii vao ravoto kovoro viapau vai kekepata, ra viapau oirao pie vovouro vai purapata.” ⁴⁹ Oa iava rera ro ofisato rerare goruvira rutu oiso puraroepa, “Reito. Ikauvira varau. Teapi oviitoa oaa kopiuro.” ⁵⁰ Uva Jisas oiso puraroepa rera aruoro, “Avau oviitoara tootoovira toupaveoi.” Uva Jisas vo reoroaro oirao piepaoro vorevira voreroepa. ⁵¹ Oire uva vaova kareparoepa ovusa kovopa irara rera voeaaro raivaaro rerava aivaroiva. Oa iava voa oiso rera taviiva, “Oviitoara vorevira tootooro.” ⁵² Uva oiso voea akereva, “Aa vo vuutao-a vao oa-ia gare visivi tootooro vorevira?” Oa iava oiso puraaepa, “Ari aruvea aue-ia ravireo sipoko. Oa rutu-ia upia rera kavuvo.” ⁵³ Oa iava aiteto oiso tarairoepa, O ari vo vuuta raga ita-a vao oa-ia ragai tavirevo oiso puraoro, “Oviitoara vorevira tootooro.” Oire uva oisi-a eisi osa iava Jisas oirao piereva ora voea rera voeaaro, oea tapo Jisas oirao pieiva rutu. ⁵⁴ ✧ Uva Jisas Judia iava uriooroepa vore Galili taere-ia. Uva va vao erao pie ravoto oa purareva voa vo Galili taere-ia.

5

Jisas Iravu Oirato Vorevira Porete Piereva Toko Rovua Vao Vo Betesda

¹ Oire uva va-a vao opesieiva, oavu Tugoropa Voki Jiu vaaro pou piropa. Oa iava Jisas Jerusalem iare iparoepa.

² ✧ Uva voa-a vo Jerusalem-ia uva riro ratao toupai sipsip ragui vaaro. Uva oavu gareavi toko rovu toupaveira oa oiso vaisipaveira, Betesda vo Hibru reo-ia. Uva voa vo rovu vatuaro-ia ovavaevu aue kiuvupa keparo toupaveira. ³ Uva vo keparo-a varao kiuvupa keparo oara-ia riro irara voosi irara, ora voearo vuri kokoto irara, ora voearo oearoa oisoa keru upiara iava kopiipaave. [Uva auere voa oisoa tuepaoro toupave vo osa ora vurevurepe uuko rovu. ⁴ Aue iava uvare ovokirovu-ia Turaro Pauto reraaro purapurato ensel oisoa varaparo vo rovu

✧ 4:42: 1 Ti 4:10 ✧ 4:44: Mt 13:57-58 ✧ 4:46: Jo 2:1-11 ✧ 4:48: Dan 4:2 ✧ 4:54: Jo 2:11, 23 ✧ 5:2: Nea 3:1

sovara iare vao toko rovu voava va vurevurepasa. Oire ra vo rovu vao ora vurevurepe. Ra iravu ira rovororo vo rovu sovara iare, vosa apeisi rera vaaro upia, oa iava vorevira vearoro.]

⁵ Uva va-a vao osa oisoa iravu voa toupaveve vo kiuvu oupa kepa-ia. Ira vo upiaaro aue rutu-ia uvuiepa vo peva tau vo peva vatara ivaro rutu (38 ivaro).

⁶ Uva voa Jisas vo gerepa kekereva. Osa iava rera-ia oiso tarairoepa, Riro kaekae-vira rutu oisoa upiapro. Oa iava Jisas oiso rera tavireva, “*E oiso ruipapau ra va iava eva vii vo upiaaro vorevira vearovira karekeu?*”

⁷ Oire uva rera ro upiapato rera vo reoaro pukooro oiso puraroepa, “Turaro. Viapau oiso irai ra ragaivi siporeve uuko rovu sovara-ia ragai tovosa vosa ora vurevurepe. Ari ragaivi raga ora akeake raga-paraveira oiso ra avara. Vo ovusa oearovu ragai-ia putepaoro voare ava rovopaave.”

⁸ ✧ Uva oisi-a eisi osa iava Jisas rera tavireva oiso, “*Toreu. Ra urua ouoro vava vokari.*” ⁹ ✧ Oire uva ikauvira raga rera iava varaua vearo ovoiepa. Oa iava vokareva urua ouoro vao rera vaaro vava avasa.

Oire uva Sabat voki-a vao. ¹⁰ Oa iava Jiu rerare ro ira vorevira poreteroepa oiso puraaepa, “Auoro. Sabat voki-a vao. Oa-ia viapau rutu uvui iraopauei ra ora vii vo uruaro kaepari vo voki-ia vao Tugoropa.”

¹¹ Oa iava voeare oiso puraroepa, “Easi ro-a ira ragai vorevira porete pierivoi ira oiso ragai tavirevoi, *Vii uruaro ouoro vava vokari.*” ¹² Oa iava rera akeiva oiso, “Iroutoa rutu-a ira vii tavirevoi oisi osa iava vii vaarova urua ouoro vava vokari, raa?” ¹³ Oire uva rera ro ira vorevira poreteroepa ira viapau oiso taraiparoepa. Uvare riro irara rutu oirara oea-ia ora riroirooro Jisas avaroepa.

¹⁴ ✧ Uva utupa visivi Jisas rera tavireva Tugoropa Kepa-ia Tempel rera kekeoro oiso, “*Uvuri. Vorevira poreteue. Uva viapau rutu uvuipauei ra ita vorevira vuria vai purari ita. Viapau rutu. Teapi pute pie upia vai rutu ita vii-ia karekepe.*” ¹⁵ Osa iava avaroepa Jiu tavisa oiso, “Rera-a ro oirato

ira ragai vorevira porete pierivorao aue Jisas.”

¹⁶ Oire uva oisi-a eisi osa iava rovoaepa rera Jisas vuri piepaoro, uvare Sabat voki-a oa-ia va eva purareva. ¹⁷ Uva Jisas voeare oiso puraroepa, “*Aite oaa vokiara rutu-ia kovopareveira. Osa raga ita ragai tapo kovopaavoit ita.*” ¹⁸ ✧ Uva va-a vao oa iava voea Jiu oiso vovoupaaepa rutu ra Jisas kopii pieive rera upooro. Eake iava? Uvare viapau oiso vao ragapa-a Sabat voki vo taisiario reo goru. Ari aue tapo uvare oiso puraroepa, Pauto-a rera rutu Aitetoaaro. Uva vo reo-a eva oa-ia oiso rutu rera raga ora kareke pieparoepa Jisas, Oiso rutu toupaveve osa Pauto.

Pauto Oviitoaaro-ia Reesia Toupai Kovo Purapasa

¹⁹ Oire uva Jisas voeare oiso puraroepa ora rera iava, “*Oiraopavira rutu oiso-ia osa visii tavipaavoit, Viapau uvuiparai ra ora ragai vo vovouaro iava oavu avu vai puraa. Viapau rutu. Ari vao raga-a oa purapaa oa kekeava ovusa Aitetoa oaa va purapareva. Oire ra ragai tapo ita rera Oviitoaaro ragoa uvuiparai oisi raga va purapaa.*” ²⁰ Aite ruipa iraoroepa ragaipa, ra va iava ragai kareke pieriva varao iava oara purareva. Uva ita, ragai tavirevere okovorovu iava ita riropara rutu oara varao-ia putepaivere rutu. Ra va iava rirovira rutu rugorugoo iraopata vara-ia tavetavepaoro. ²¹ ✧ Aite ro ira kopii irara vorevira tootoo piepaoro voea vatepareveira tootoo vorevira. Uva oisi raga ita-a eisi osa oearovu vatepaavoit tootoo vorevira voeaopa oea reesipaaveira ora ragaipa. ²² ✧ Aite viapau irai rovirieipareveira taavaa vai-ia kort. Oara rutu varao rovirieia purapa kovoro oara vatereva ragaipa. ²³ ✧ Oa iava oirara rutu uvui iraopaai ra ragai vaisiario kae piepaive osa raga ita oiso uvuipaai osa Aiteto vaisiario kae piepaiveira. Ro ira viapau ragai vaisiario kae piepareve, eera ira viapau Aite vaisiario kae pieparevoi ro ira ragai arureva vore rasito puaro-ia.

✧ 5:8: Mt 9:6 ✧ 5:9: Jo 9:14 ✧ 5:14: Mk 2:5 ✧ 5:18: Jo 7:1, 19, 10:30-33 ✧ 5:21: Ro 4:17, 8:11 ✧ 5:22: Ap 17:31 ✧ 5:23: 1 Jo 2:23

²⁴ “Oiraopavira rutu oiso osa visii tavipaavoi oiso, Ro ira ragai vo rearo uvupareve, eera-a ira ro oirao piepareve ita ira ragai arureva oa iava urioraera, ira-ia Tootoo Ovoï toupaveira rutu. Ira ita viapau oiso kortua-ia karekeroverea. Viapau. Ari ira kopiia-ia puterevora vore ivirooro Tootoo Ovoï vo raivaaro-ia.

²⁵ “Oiraopavira rutu oiso osa visii tavipaavoi oiso, Vo vuuta-a vao oa karekesa auepapeira. Uva vo vuuta-a vao oa karekeiei vo vokia-ia oa-ia kopii roro tou irara Pauto Oviitoaaro gisipoaro uvuivere. Oire ra voea evoea ragai vo rearo uvuoro tootoave rutu. ²⁶ Ari Aite-a Tootooa rutu vituaro, uvare rera raga ita. Oa iavirava gorua vatereva ragaipa rera Oviitoaaro. Oire uva ragai tapo ita oisi raga ita toupavoi osa rera, Tootooa rutu vituaro. ²⁷ Ragai-a vao Oirato Oviitoaaro ragoa roporeva Pauto. Oa vituaro iava Aite ragai vatereva reesia oirara rutu rovirieipasa taavaa-ia kort. ²⁸ Visii vao opeita rugorugoo iraopata vaore oa oiso purapai, Tutuuvoï vo vuutao oa-ia oirara rutu tova uruiro iava ragai gisipoaro uvuiverea. ²⁹ Uva tova uruiro iava kosipaa piroverea voea oea vearo pitupituro purapaiveira. Oea vorevira toreaverea taru Tootoo Ovoï rutu ousa. Ari voea oea vuri pitupituro purapaiveira oea tapo ita vorevira toreaverea voea vo pitupituroaro vo voriaro ousa taavaa-ia kort.

Oearovuei Oea Oisoa Jisas-re Rutu Vaaro Rutu Vituaro Iava Oiraopavira Siposipopaiva

³⁰ ✧ “Viapau rutu uvuiparai ra oavu avu vai puraa ora ragai vo vovouaro iava. Vo reo oa uvuava Aite ruvara-ia oreoa-a eva raga ita sirova utuparaverea oirara rovirieipaoro kortua-ia. Uvare ragai vo rovirieiaro-a torevokoa rutu. Uvare viapau oiso ora ragai raga vo ruipaaro sirova utuparaveira. Ari ro raga vo ruipaaro sirova utuparaveira ira ragai arurevora vore.

³¹ “Vosa ora ragai raga vo rearo iava siposipopaa, ra va iava vo reo eva viapau oiso oiraopape. ³² Ari iravu toupere ro

Aite ira uvuiparoi ra ragai vo rearo iava oiraopavira rutu siposipopareve. Taraiparai oiso, Rera vo rearo oiraopai ragai iava, eisi osa oiraopai rutu.

³³ “Voari tuariri Jon iare oreovu sipotavora ragai iava akesa. Oa iava oiraopa reo rutu iava siposiporevora. ³⁴ ✧ Ragai viapau oiso rerare rugorugoo iraoparai rutu, Irouto ro ira ragai iava siposiporevora. Viapau. Ari oiso ruipa iraoparai ra Pauto visii vorevira oureve. Eisi osa iava vo reo puraavoi vo reo iava Jon vo rearo oisi osa ra rera vo reoarore rugoopata. ³⁵ Jon oiso tourevora osa vuravu aviavipava. Osa iava eisi oirarapa aviavia vaterevora. Oire uva oisi iava visii iava sopaura vearoepa. Oa iava poteku vuutavi-ia rorutavora rera vo aviaviaro-ia.

³⁶ “Ari oaravu epao oara Jon-ia putevoi vo osa ragai iava oiraopavira siposiporevora. Oara oiso toupai, Varao kovoara oara vaterevora Aite ragaipa oisore ra vara purapaa. Oara iava evara oirara tavipaiveira ra oiso taraipaave, Aite ragai arureva oa iava urioraepa. ³⁷ ✧ Uva Aite tapo ira ragai rutu iava siposipoparevora. Ari viapau oisoa rera gisipoaro uvupata gare visivi. Viapau rutu. Ora viapau oisoa rera puaro kekepata. ³⁸ Uvare tapo rera vo rearo viapau visii sopaaro-ia toupaveira. Eake iava? Uvare viapau eera vo rearo oirao piepataveira Aite ira ragai arureva. ³⁹ Ari ita, riro goruvira rutu Pauto vo rigatoaro aue Tugoropa Vuku vieipaoro va-ia tarai iraopataveira oiso rugorugoopaoro, ra oisi va iavirava Tootoo Ovoï oupata. Origatoa raga-a eva oa ragai rutu iava viaevira rutu siposipopaiveira, ⁴⁰ vo osa ragai iare urio arapa reasipataveira vo Tootoo eva oupa arapa.

⁴¹ “Viapau oiso ruipaparai ra irai ragai rei vaisi piepareve vova oirara. ⁴² Ari visii-ia taraiparaveira visiigoa sopaaro-ia Pautoa-pa siraopa vovou viapau toupave. ⁴³ Aite oaa vaisiaro-ia urioraera. Uva viapau ragai vo rearo uvupataveira. Vosa irai urioro vo ora irai raga vaisiaro-ia, ra irai vo rearo uvuta. ⁴⁴ Visii vao visiigoa

oearovu raga ruvara-ia vuurapa vaisipa ruiapataveira. Vo osa viapau oiso ru-goopata oiso, Vearopai vosa oai purape ra va iava Kataitoa raga Pauto ruvara-ia vuurapa vaisi oupe. Oire uva apeisi ragavira-a oiso osa iava uvuipatai ra ragai oirao pie iraopata, raa? ⁴⁵ ✧ Viapau oiso ra ragai-ia rugorugoo ragapata oiso, Visii iava gasiaverea Aitepa. Viapau. Ari ro raga Moses ira oirao piepataveira oiso, Ira visii tauvareverea, ira-a eera ira visii iava gasireverea. ⁴⁶ Vosa rera vo reoaro oirao pietavori Moses, oire ra oisi ragavira ragai oirao piepatavori tapo. Eake iava? Uvare rera-a eera ira ragai iava vo reo rigatoreva. ⁴⁷ Ari vosa viapau vo reo oirao piepata oa rigatoreva, ra apeisi ragavira ragai vo reoaro oirao piepata, raa?"

6

Jisas Vo Vavae Tukupa (5,000) Aio Vateroepa

(Matyu 14:13-21; Mak 6:30-44; Luk 9:10-17)

¹ Uva vo reo opesieiva, Jisas toko rovu iava ovaratavu iare urioroepa. Vao toko rovu Galili-ia oa vaisipaiveira ovaisivu iava vao oiso, Taibirias. ² ✧ Uva riro irara rutu riro ravotoro kekeiva oara purareva upiapa irara-ia. Osa iava rera sirova utupaaepa. ³ Uva-a vo uva Jisas iparoepa pukuia iare. Oa iava voa pauroepa igei tapo ae disaipel. ⁴ Oire uva Tagausapa Vurei Pasova vo vuutaaropa tutuu pieepa oiso ra karekepe. Evo voki-a Tugoropa Voki Jiu vaaro. ⁵ Uva Jisas vuravurapareva. Oa iava riro irara rutu oirara kekereva ovusa utupaaepa rera iare. Osa iava Filip akereva oiso puraoro, "*Ovu-ia breteara vai voripai voeaopa oirara, ra oarai aioive?*" ⁶ ✧ Uva oisi-a eisi osa Filip akeakeparoepa vo osa rera raga taraiparoepa vao-ia oa purapare rara.

⁷ Uva va-a vao oa iava Filip rerare oiso puraroepa, "Vosa aue-ia erao vovoto kina (K200) bret vorivio, ra pasi viapau vai voea-ia uvuipe vo osa garepa visivi ouave voea voea-ia." ⁸ Uva iravu disaipelto

Andru aue araokotoaaro Saimon Pita, ira oiso puraroepa rerare, ⁹ ✧ "Iravu vio-vokoto ira vo touparevoi ira varaaro vo vavae epao bret ora vaiterei ataritoarei. Ari ita, uva viapau vai uvuipai pasi voea-ia voea-ia riro irara rutu." ¹⁰ Oa iava Jisas oiso puraroepa, "*Voea tavita, ra pauave evoa isiso kou ivara-ia.*" Uva voea rutu uvuiaro-a voea-ia oiso-ia, vo vavae tuku rutu uvuiaro (5,000). Uva voa-a evoa uva pauaepa.

¹¹ Oa iava breteara ouoro Jisas vara-ia vearo vaisi purareva. Oa iava voeapa oirara vara roo pierewa. Uva oisi raga ita ataritoarei pierewa voea roo pieoro, voea vo ruiparoaro uvui pieoro. ¹² Uva uvuivira aioivoiva, igei disaipel tavireva oiso, "*Aio ururukoro guruta evara oara tovira toupaivoi. Teapi oarai opesiko raga.*" ¹³ Oa iava vara guruguruiova. Uva katai tau erao (12) pekuriara agasiepa vo vavae iava vao bret vo ururukoro-ia oara iava aiooro vukuaepa.

¹⁴ ✧ Oire uva vo ravoto vao kekeivoiva, voea oiso puraaepa, "Oiraopavira rutu rera-ia ro-ia, Profetato ira vo rasio iare urioroera irare tuepavioveira." ¹⁵ ✧ Uva Jisas voea-ia tarairoepa oiso, Rera ousa uriopai ora voeapa, ra oiso toupareve, Voea reraaro reito king. Uva va-a eva oa iava rera raga pukuia iare voreroepa.

Jisas Toko Rovu Ivara-ia Vokapareva
(Matyu 14:22-23; Mak 6:45-52)

¹⁶ Oire uva vuri eveveia-ia Jisas voeaaro disaipel igei toko rovu iare varaiepa. ¹⁷ Uva uvuoa-ia kaeio viropa. Oa iava va-ia toko rovu ivara-ia avaiepa, uvare oiso vovoupaiepa ra Kapaneam iare avai. Uva rupaepa ovusa Jisas voa igei iare pou viro asavira toureva. ¹⁸ Uva voa riro gorutoa rutu kiuvu purepato igeire vusireva. Ira uuko rovu sigasiga pierewa. ¹⁹ Uva voa rera-ia tuepaoro avapaiepa aue uvuiaro-ia vo peva vuuta, eke vo resura vuuta rutu-ia (6 kilomita). Uva voava ora poreiepa Jisas aivaro rera kekesa, ovusa toko rovu ivara-ia vokapaoro utuparoepa. Uva voa-a vo uva uvuoa iare tutuu pierewoiva, uriripaiepa. ²⁰ Oa iava voa igeire oiso

✧ 5:45: Ro 2:17; Jo 9:28 ✧ 6:2: Jo 2:11 ✧ 6:6: 2 Ko 13:5 ✧ 6:9: 2 Kin 4:43 ✧ 6:14: Jen 49:10; Diu 18:15, 18 ✧ 6:15: Jo 18:36

puraroepa, “*Asi ragai-a vao. Ragoa visii iare uturai. Opeita uriri ragapata.*” ²¹ Oire uva voare uvuoa-ia rera kae pieoro rera-ia rorupaiova ovusa ikauvira uvuoa vo pou piropa uvare avapaiepa.

Jisas-re Taraapaiva Oirara

²² Uva vokipavira voea oirara touvira toupaiiva iviropa varata-ia vao toko rovu iava. Uva Jisas viapau vo uvuo-ia kaero viropa igei tapo disaipel. Viapau. Ari igei raga vo uvuo-ia ipaiepa avao. Eisi osa iava oirara taraiaepa, uvare katai uvuovi raga oa voa touva. Oa iava Jisas viapau voea tapo avaroepa va-ia. ²³ Ari ita, vo osa oaravu uvuoaara Taibirias iava vara voavi ruvara iare vera piropa vovio uva Turaro breteara-ia vearo vaisi purareve, vao oa aioiva. ²⁴ ☆ Oire uva voea oirara rutu roroaepa Jisas-re ora disaipel. Uva viapau oiso voea kekeiva osa voa toupaiiva. Oa iava ipaaepa uvuoaara-ia Taibirias iava oara-ia urioaepa. Uva aue iare Kapaneam-ia avaaepa rerare Jisas voa taraasa.

Jisas-a Bret-ia Vuvuiua Iava Va-a

²⁵ Oire uva rera Jisas kekeiva iviropavira toko rovu-ia. Oa iava rerare oiso puraaepa, “Tisato. Aa vo vuutao iava vo voki-ia vore uriouei?” ²⁶ Oa iava Jisas oiso puraroepa, “*Ragai oiso oiraopavira visii tavipaavoi, Viapau oiso ra varare varao rugorugoopata ravotoara oara keketavo oa iava ragaire taraapatavoi. Viapau. Ari oa aiotavorao ita eva bret oa iava visii iava kovuara vukuerao. Eva-a oa vituaro iava ragaire taraapatavoi.*” ²⁷ ☆ Viapau oiso ra kovopata vo aio eva oupasa oa vuripaiepa. Viapau. Ari vo aio ou iraopata oa vokiara rutu-ia toupaveira. Eva-a tootoo vo aioaro, oa vokiara rutu-ia toupaveira vearovira. Vo aio Oirato Oviitoaaro ragai oa vateaverea visiipa. Aue iava uvare Pauto Aite ragaipa reesia vatereva.”

²⁸ Oa-a eva oa iava rerare oiso puraaepa, “Eake vai uvuipai ra oai puraio, ra Pauto vo kovoaro puraio?” ²⁹ ☆ Oa iava Jisas voeare oiso puraroepa, “*Pauto vo kovoaro oiso toupai, Visii ro oirao pie iraota Pauto ira ragai arurevora vore.*”

³⁰ Oire uva rera akeiva oiso puraoro, “Eake-a reesia oa kekeiovere vii-ia, ra vii oirao pieio. Ora tapo eake kovo-a vao ravoto kovo oa purarivoi, ra va kekeiovera, vii vo reoaro oirao pieio?” ³¹ ☆ Vigei aao iraraaro aue aioiva kuvau tapi mana voari tuariri rutu oiso osa Tugoropa Vuku purapai. Uvare vuvuiua iava vo bret vatereva voeapa oa iava va aioiva.” ³² Uva oisi-a oiso osa iava Jisas voea tavioaro oiso puraroepa, “*Oiraopavira rutu oiso osa visii tavipaavoi, Viapau oiso Moses visii vatereva bret vao vova vuvuiua-ia. Viapau. Ari Aite rutu-a ira oiraopa bret vatepareveira vova vuvuiua-ia visiipa.*” ³³ Vao bret Pauto oa vateparevora, Ro ira vuvuiua kavuoro vararoepa oirarapa tootoo vatesa voeao vo rasio-ia.” ³⁴ Oa iava rerare oiso puraaepa, “Turaro. Igeipa va eva bret vateri vokiara rutu-ia.” ³⁵ Oa iava Jisas oiso voea tavireva, “*Ragai raga-a ita bret vao Tootoo Vatepa. Ari ro ira ragai iare urioro ira viapau oiso uvuiparoi ra ogoero vorevira. Ora vosa ro ira ragai oirao piepareve ira ita viapau oiso uvuiparoi ra vorevira uuko regaro ita.*”

³⁶ “Ari ita, visii tavipaavoi, *Ragai kekepatavoi ovusa viapau oiso ragai-ia oirao piepataveira.*” ³⁷ Oiraravi voeao Aite ragaipa oeavi-a vatereva, oisore ra voeavi rutu ragai iare uriopaave. Oire vosa ro ira ragai iare urioro, irare viapau uvuiparai ra rerare isivapara. Viapau rutu. ³⁸ Aue iava uvare ragai-a vao ragoa vuvuiua iava vararaera vore. Uva viapau oiso ora ragai raga vo ruipaaro sirova utusa-a. Viapau. Ari ragai vararaera ro vo ruipaaro sirova utusa ira ragai arurevora vore oa iava urioraera. ³⁹ Uvare ro vo ruipaaro-a ira ragai arurevora, vao oiso ragavira viapau uvuiparai ra oearoi kavua voeao rutu iava oea vatereva Pauto Aite ragaipa. Viapau. Ari oea rutu ita evoea vorevira tore pieaverea voea tootoo pieoro vo Ovoioapa Voki-ia. ⁴⁰ Aite oaa vo ruipaaro oiso toupaveira, Oirara rutu voeao oea Oviitoa oaa kekepaoro rera oirao piepaive oea uvuipaai ra Tootoo Ovoi oupaive vao oa viapau opesia vai. Evoea oea vorevira

☆ **6:24:** Mt 14:34; Mk 6:53 ☆ **6:27:** Ais 55:2; Jo 4:14 ☆ **6:29:** 1 Jo 3:23 ☆ **6:31:** Eks 16:15; Nam 11:8

tore pieaverea voeapa tootoa vateoro Ovoioapa Voki-ia.

⁴¹ “Ragai raga-a ita vao bret ragoa vuvuiua iava vararaera.” Uva oisi-a oiso osa puraroiva, Jisas Jiu-pa irara kasipu iraopaaepa. Oa iava rirovira rutu reoreopaaepa. ⁴² Uva oiso purapaaepa, “Avoeao! Eaketoa vai irao-a rera ro-ia Jisas Josep oviitoaaro? Ari ita, vigei rutu tarai iraopavioveira aitetoarei-ia ora aakova. Uva eake vai iava oiso puraroi, *Ragai vuvuiua iava vararaera?*”

⁴³ Uva Jisas voeare oiso puraroepa, “Teapi rirovira rutu ora reo ragapata ora visii raga vuutaaro-ia. ⁴⁴ Viapau rutu irai uvuiparoi ra ragai iare urio ragaro. Viapau rutu. Easi Aite raga-a. Vosa irai ivureve vo ragai iare, oire ra rera-a eera urioro ragai iare. Uva rera ita-a eera ira vorevira tore pieaverea taru voari Ovoioapa Voki-ia. ⁴⁵ ✧ Vo reo toupavoi vo vukuo-ia profet irara vaaro oiso, *Pauto oirara rutu tarai piereverea.*’

Oire ra voea rutu rera uvuive vo rera ruvara-ia Aite taraia ouoro. Ra va iava ragai iare uriopaave.

⁴⁶ “Viapau oiso irai Aite kekereva. Ari ragai raga-a ragoa Pautoa tapo oisoa toupaa ragoa urioraera. Uva ragai raga ita-a ragoa Aite kekeava. ⁴⁷ Oiraopavira rutu oiso osa visii tavi iraopaavoi oiso, Vosa ro ira ragai oirao piepareve, eera-a ita irai-ia Tootoo Ovoi rutu toupavoi. ⁴⁸ Ragai raga-a ita bret Tootoo Vatepa. ⁴⁹ Tuariri aao irara oavisii mana aioiva kuvau tapi uva raga-a vo uva kopii-ia voari tuariri. ⁵⁰ Ari bret oa vuvuiua iava varaepa. Vosa irouto ro ira va iava aio ruipaparo, ira viapau uvuiparoi ra kopiiro. ⁵¹ Ragai raga-a ita bret vao *Tootoo Vatepa ragoa vuvuiua iava vararaera. Vosa irai va vao bret iava aioro, ira uvuiparoi ra tootoovira toupaveve ovoievira rutu. Oa-a vao bret uvuiparai ra rera vatea vao-ia ragai iava varaua. Oua vatepaavoi oirara rutupa voea vo rasio-ia ra tootoovira toupave.*”

⁵² Oire uva va-a vao oa iava voeao Jiu ora voea raga ora kaureopaoro oiso purapaaepa, “Eaketoa vai-a ro ira uvuiparoi ra

ora rera iava varaua vatereve vigeipa? E uvuiparoi ra ora rera iava voua vatereve, ra voua aiope rera iava, raa?”

⁵³ Oa iava Jisas oiso voeare puraroepa, “Oiraopavira osa visii tavipaavoi, Vosa viapau Oirato Oviitoaaro iava varaua aiota, ora vosa viapau ragai revasiario-ia ukaiota, ra viapau Tootoo Ovoi outa.

⁵⁴ Ari ro ira ragai iava varaua aioreve ora ragai revasiario-ia tapo ukaioro, ira tootooparoverea vokiara rutu-ia. Ora ira vorevira tore pieaverea Ovoioapa Voki-ia rera tootoo pieoro. ⁵⁵ Eake iava? Uvare ragai iava varaua-a oiraopa rutu aioa. Ora revasiva oiraopava rutu ukaiopava. ⁵⁶ Ro ira ragai iava varaua aioreve ora ragai iava revasiva-ia ukaioro, ira ita-a eera ragaiva ora tavosivira rutu toupave, ovusa ragai rerava ora tavosivira rutu tapo toupavoi. ⁵⁷ ✧ Aite ira tootoovira toupaveveira ira ragai arurevora oa iava urioraera. Oa iava ragai Aite vo goruaro-ia tootoovira toupavoi. Osa-a eisi osa uvuiparoi ro ira ragai iava varaua aioreve, oire ra va iava tootoovira toupaveve ragaiva ora tavosipaoro. ⁵⁸ Vao bret oa vuvuiua iava varaepa oa viapau oiso vo bretova vaeavira toupavoi oa aioiva vigei aao iraraaro tuariri. Oa iava kopii ovoiaepa. Viapau. Ari vosa ro ira vo breto aioreve, ira-a eera uvuiparoi ra vokiara rutu-ia tootooparo.” ⁵⁹ Vo Jisas voea siposipopareva Reo Taisi Uvupa Kepa Sinagog sovara-ia vo Kapaneam-ia uva reo eva vatereva voeapa.

Jisas-ia Tootoo Vatepa Reo Rutu Toupaveira

⁶⁰ Oire uva riro irara disaipel vo reo vao uvuiva. Oa iava oiso puraaepa. “Vo reo vavagisi iraopai. Irou vai uvuipai ra vo reo uvuve?” ⁶¹ ✧ Vo osa ora rera iava sopaua-ia voea-ia tarairoepa Jisas oiso, Vo reo iava vao disaipel rirovira rutu oiso ora reopai. Uva va-a vao oa iava voeare oiso puraroepa. “Evo reo ragai vo reoaro visii vo rugorugooroaro vuri piepaivoi, raa?”

⁶² Ari vosa Oirato Oviitoaaro ragai tueta ovusa ipara vore uva oisoa toupaveve tuariri, ra apeisi? ⁶³ ✧ Urauratoa raga

✧ 6:45: Ais 54:13 ✧ 6:57: Jo 3:17 ✧ 6:61: Mt 11:6

✧ 6:63: 2 Ko 3:6

tootoa vatepareveira oiratoapa. Varaua-a viapau oiso Tootoo Ovoi vituaro-a. Ari vo reo oa vateavoi visii vo urauraroaro aio piepasa. Oa iava uvuipai ra visiipa tootoo vatepaive vo reo. ⁶⁴ Osa oearovu visii vuutaaro iava vo reo vao viapau oirao piepaivoi.” Ari ita, Jisas voea-ia tarai ovoiroepa oea viapau rera vo reoaro oirao piepaiva. Ora tapo osa ro-ia tarairoepa ira keripa irarapa rera kosi piereve. ⁶⁵ Oa iava oiso puraroepa. “*Ari ita, va raga vituaro-a vao oa iava visii taviavo oiso. Vosa Aite viapau oirato oisi piereve, ira viapau uvuipa ra ragai iare urioro.*”

⁶⁶ Oreoa vao vituaro iava riro irara disaipel irara Jisas kavuoro sikaa viropa. Oa iava viapau oiso rera tapo vorerivira touiva. ⁶⁷ ✧ Oire uva Jisas igei katai tau erao (12) akereva oiso, “*E visii vai tapo ragai kavuoro avapatai?*”

⁶⁸ ✧ Oa iava Saimon Pita oiso puraroepa, “Turaro. Ra irou iare avaiio? Uvare vii raga-a viigoa-ia Tootoo Vatepa Reo toupaiivoi. ⁶⁹ Uvare igei vii raga-ia vovouisi oaio tovoiova vii raga oirao piepaoro. Uvare ita vii raga-ia tarai-iepa oiso, Vii-a Tugoropato Pauto reraaru rutu.”

⁷⁰ Osa iava Jisas oiso igei akereva, “*Apeisi ragavira iava visii katai tau erao (12) oiso ropooro visii reesiavora, ovusa iravu epao visii vuutaaro-ia vurito ira ragaiva keripa?*” ⁷¹ ✧ Auere oiso puraroepa Judas Saimon oviitoaaro Iskariot. Eera-ia iravu igei iava vao katai tau erao (12) disaipel. Aue iava uvare rera-a eera ira utupavira Jisas kosi piereve voeaopa oea rera upoive.

7

Araoko Iraraaro Rutu Viapau Jisas Oisoa Oirao Piepaive

¹ Oire uva va vao opesieiva, Jisas oiso ragavira vokareva Galili taere-ia. Uva aue Jiu rera uposa auepaapea vo Judia-ia. Oa iava voare ava arapa reasiparoepa. ² ✧ Uva va vao Tugoropa Voki Jiu vaaro oa oiso oisoa vaisipaive Oovapa Voki aue-ia Rovopa Kuero-ia. Ovoki-a vao oapa

tutuu piepa. ³ Uva oisi-a eisi osa iava araoko irara rera arupaiva oiso, “Vo uruio iava avau Judia Distrik iare. Ra voa vii voeaaro disaipel vo kovoro kekeive oara puraparivoi. ⁴ Ari ita, vosa irai oavu avu vai purasa aueparo, ra riro vaisi oureve vo oirara osireiario-ia. Ra viapau oiso uvuiparoi ra vatau tapi vai oai purareve. Oire vosa oiso varao puraparivoi, uva uvuipauei ra viaevira rutu torepau oirara rutu osireiario-ia.” ⁵ Uva voea tapo-a araoko iraraaro oea oisoa viapau rera oirao piepaive. Oa iava oisi eisi puraaepa. ⁶ Va-a vao oa vituaro iava Jisas oiso voeare puraroepa. “*Ragai vo vuutaaro tugura asavira toupaiivoi oa-ia ragai vaisiario karekeave. Ari visii raga vo vuutaroaro-a varao-ia.*” ⁷ ✧ Voeao oirara rutu vo rasio-ia viapau uvuipaai ra visiiva ora keripaave. Ari ragai ragava ora keripaaveira. Eake iava? Uvare vo pitupituro reoreoparaveira vuriara oara purapaiveira vurivira rutu. ⁸ Uva oiso visii tavipaavoi, Visii raga avata voare evoa Oovapa Voki-ia. Ari ragai viapau oiso va iare eva Oovapa Voki avaparai. Aue iava uvare ragai vo vuutaaro tugura asavira toupaiivoi.” ⁹ Osa oiso-ia voea tavireva. Oa iava vo raga Galili-ia toureva.

Jisas Rovopa Kuero Iava Oovapa Voki-ia Toureva

¹⁰ Uva voea Jisas araoko iraraaro avaaepa Oovapa Voki kekesa. Oa iava rera tapo voare uturoepa vatauvira. Viapau oiso viaevira voare iparoepa. ¹¹ Uva va-a vao osa voea Jiu rerare taraa ragapaiva va-ia vao Oovapa Voki oiso puraoro, “Ovu irao ro epao?” ¹² Voea rutu rirovira rutu rera-ia ora reopaaepa. Uva oearovu oiso purapaaepa, “Avoeao. Asi vearoto-a eera.” Ovusa oearovu oiso purapaaepa, “Viapau. Ari oirara rutu keakea iraopareveira eera.” ¹³ ✧ Vo osa oearovu Jiu-pa irarapa uriripaoro vatau visivi raga rera-ia ora reopaaepa.

¹⁴ Uva vo voki rutu-a vao Oovapa Voki oa vo vuutaaro-ia Jisas Tugoropa Kepa iare iparoepa oirara rutupa siposiposa voa.

✧ **6:67:** Mt 10:2 ✧ **6:68:** Mt 16:16; Ap 5:20 ✧ **6:71:** Jo 13:26 ✧ **7:2:** Lev 23:34; Diu 16:16 ✧ **7:7:** Jo 15:18-19, 3:19-20 ✧ **7:13:** Jo 9:22

15 Osa iava voea Jiu iava voea reipa irara rirovira rutu oiso rugorugoo iraopaoro oiso puraaepa, “Eake rutu-a vao oa iava rera vo vukuara vieiparevoi. Viapau oiso taraia vai oueva rera ro oiso osa voeao tarai irara rutu tisa irara.” 16 ✧ Oa iava Jisas voeare oiso puraroepa, “*Vo reo oa vatepaavoi visiipa viapau oiso ragai raga vo reoaro-a. Viapau. Ari Pauto vo reoaro-a ro ira ragai siporevora ragai aruoro.* 17 Vosa irai Pauto gisipoaro sirova utu ruiipa iraoparo, ra ragai vo reoaro iava vao tarairo oiso, Oiraopavira vo reo Pauto iava poupa piroi, eke ora ragai raga vo vovouaro iava oiso reoparai. 18 Ro ira ora rera raga vo vovouaro iava reoreoparo, ira-a eera oiso vovoupa ra ora rera raga ora vaisiario kae piepareve. Ari vosa ro ira roari vaisiario kae pie ruipaparo ira rera siporeve, ira-a eera torevokoto. Ira-ia viapau vuria vai toupai.

19 ✧ “*Tuariri Moses visii vatereva Reo Taisi. Uva apeisi iava viapau irai visii iava viapau vo taisi sirova utuparoveira? Eake-a vao oapa ragai kopii piesa auepatai, raa?*” 20 Oa iava rerare oiso puraaepa, “*Iravuei vurito uraurato vii-ia. Uva irou vii uposa auepai, raa?*” 21 Ua Jisas voeare oiso puraroepa, “*Ari ita, vo kovo-ia tave-tave iraopatavoi vao-ia, Oirato vorevira porete pieavo vo Sabat voki-ia. Oa iava rirovira rutu rugorugoo iraopatai eisi.* 22 ✧ Easi Moses visiipa rakari verapa pitupitu vatereva. Opitupitua-a eva oa viapau Moses iava kosi piropa. Oa-a eva voeari iare vigei aao iraraaro karekeepa. Uva visii kakae vure rakariaro rooroopaoro voea rakariaro verapataveira vo voki-ia eva Sabat voki, vosa vo voki-a eva rakari verapa voki rera vo vokiario kakaeto. 23 Oiso rugorugooapataveira ra vearovira rutu Moses vaaro Reo Taisi sirova utu iraopata. Oa iava kakae vure rakariaro rooroopataveira va-ia Sabat. Oire uva voa-a vo Sabat uva ragai iravu oirato vorevira porete pieavorao. Uva eakepa ragaire kasipupatai, raa? 24 ✧ Opeita orekerovu rovirieipata ora visii iava osireiara raga-ia oiso osa ragai piepatavoi. Ari uvui

iraopatai ra oearovu sopaaro rutu-ia tarai rovopaoro voea vo rugooroaro kerikerisipata.”

Oeavu Oirara Oea Oiso Puraaepa, Easi Krai Vai-a Ro-ia?

25 Oearovu Jerusalem iava oiso puraaepa, “E apeisi-a rera ro uposa auepaai, eke? 26 Rera kekepata eera ira viaevira rutu reoreoparoi. Oa iava viapau oiso oreovu avu vai purapaivoi rerare. Easi pasi oiraopai rutu, uvare vai reipa irara taraipaai rera-ia oiso, Krai vai pasi, raa? 27 ✧ Ari ita, vigei taraipaviei rera vo uruiaro rutu-ia. Ari vosa Krai karekero, ra viapau irai taraiparo rera vo uruiaro rutu-ia.”

28 ✧ Oire uva Jisas Tugoropa Kepa-ia Tempel toupaveva voeapa siposipopaoro. Uva rirovira rutu gisipo karureva voeare oiso puraoro, “*Ragai-ia taraipatai ita. Ora ragai vo uruiaro rutu-ia tapo taraipatai. Ari ita, osa viapau oiso ora ragai raga vo vovouaro iava urioraera. Ari Aitetoa oaa raga ragai arurevora, oa iava urioraera. Ira vo vovouaro-a oiraopa. Uva viapau visii rera-ia taraipatai.* 29 Ragai ira-ia taraiparai uvare rera tapo oisoa toupaa rera voaaro. Oa iava voava ragai arurevora vore.”

30 Uva oisi-a eisi osa iava rera tuukesa auepaaepa. Vo ovusa rera vo vuutaaro tugura asavira toupai. Oa iava viapau irai rera-ia vavaea vai tovoreva. Viapau. 31 ✧ Uva riro irara rutu oisi iava rera oirao pieiva. Oa iava oiso puraaepa, “Vosa Krai pouro virovere, ra pasi riroara ravotoara vai purareve. Oara vai-a uvuipai ra vo ravotoro-ia puteve oara purarevoi ro-ia, eke?”

Oeavu Polis Irara Aruiva Jisas Tuukesa

32 Oire uva Farisi ratarataa vovou irara voea oea uvuiva uvare oirara rutu oreorovu rutu purapai va rerare Jisas. Osa iava reipa irara Pris ora aue Farisi oearovu polis irara aruiva. Oa iava urioaepa oiso ra rera tuukeive Jisas. 33 ✧ Uva va-a vao oa iava Jisas voeare oiso puraroepa, “*Gare visivi visii tapo toupavoi. Ra ro iare vorera ira ragai*

✧ 7:16: Jo 3:11, 8:28, 12:49 ✧ 7:19: Eks 24:3 ✧ 7:22: Lev 12:3; Jen 17:10 ✧ 7:24: Lev 19:15 ✧ 7:27: Mt 13:55 ✧ 7:28: Jo 8:14 ✧ 7:31: Jo 8:30; Mt 12:23 ✧ 7:33: Jo 13:33 ✧ 7:34: Jo 8:21, 13:33

arurevora vore. 34 ✧ Uva ragaire taraa ragapatavere. Ra viapau oiso ragai keketa. Ora viapau tapo oiso ra vo urui-ia pouta viro vao oa iare avaravere. Vao iava uvare viapau oiso uvuipatai ra voare avata.” 35 ✧ Oire uva voea raga Jiu ora reopaaepa oiso purapaoro, “Ovu iare avarovere vo uva viapau rera kekeperea? Easi pasi vigei iavapa irara vai iare avarovere voeao oea vigei arova sikasikaaepa vorarore avaoro vo voea vo uruiroaro iare Grik-pa irara? Uva voea tarai pieparevere vai Grik, raa? 36 Uvare oiso puraroi, *Ragaire taraa ragapata. Ra viapau ragai keketa.* Ora oiso tapo puraroi, *Ra viapau voare avata vo uvare avaravere voa tousa.* Uva aa vao-a vo reo vituaro, raa?”

Vo Toupai Uukoa Iava Vao Tootoo Vatepa

37 ✧ Ovoiopa voki vaopa Oovapa Vurei, reipa voki rutu oa-ia Jisas toreroepa rirovira rutu reoro oiso purasa, “*Vosa irai uuko regapaoro urioro, ira-a eera uvuiparoi ra urioro vo ukaiosa ragai.*” 38 ✧ Oiso-ia osa Pauto vo rigatoaro oiso purapeira,

‘Ro ira ragai oirao piepareve ira-a eera sopaaro-ia uuko ovi Tootoo Vatepa ovi karekepapere rera iava vusivusi-paoro.’ ”

39 ✧ Oire Jisas vo ruu reo purareva ro iava Tugoropato Uraurato ira ouiverea vo rara rera oirao piepaive Jisas. Uvare vo vokia-a eva oa-ia Jisas touvira keraria ou asavira toureva. Aue iava uvare rera eera Tugoropato Uraurato urio asavira toureva irare eisi puraroepa.

Oirara Ora Roo Pieaepa

40 ✧ Oire uva oearovu oisi eisi vo reo uvuoro oiso puraaepa, “Oiraopavira rutu rera-ia ro-ia profetato irare tuepavioveira.” 41 Ovusa oearovu oiso puraaepa, “Eera Krai.” Ari oearovu oiso puraaepa, “Ra viapau oiso Galili iava uriorovere Krai.” 42 ✧ Tugoropa Vuku taviapa Krai iava ro Devit voeaaro iava rera. Ira Betlehem-ia pouro virovere vo

uruio-ia oa-ia tuariri Devit tou rovoreva.” 43 ✧ Oisi-a eisi osa iavirava ora voearei-ia vare purava ora roo pieoro Jisas iavirava. 44 Uva oearovu oiso vovoupaaepa ra rera tuukeive. Uva viapau oiso irai rera-ia vavaea vai tovoreva.

Reipa Irara Jisas Viapau Oirao Piepaiva

45 Oire voea polis irara vorevira vore-aepa reipa irararei iare Pris ora Farisi. Oa iava voeare oiso puraaepa, “Eakepa viapau rerava voretai?” 46 ✧ Uva polis irara voeare oiso puraaepa, “Ari ita, voari tuariri uva viapau oisoa irai oiso reoparo osa ro reoparoi.” 47 Osa iava Farisi voeare oiso puraaepa, “Easi visii vai tapo pasi keakeaparevoi, raa? 48 ✧ E pasi oearoi igei vai iava Farisi, o voeao iava reipa irara irai vai keketavo ovusa rera vo reoroaro oirao pieparevo, raa? Viapau. 49 Uvare akuku iraravi raga-a evoea oirara oea Jisas vo reoroaro uvupaoro viapau taraipaai Reo Taisi-ia vao oa-ia vuria puravoi Pauto osireiario-ia, osa iava opesikoaverea rara.”

50 Oire uva iravu-a ro-ia Nikodimas ira tuariri avaroepa Jisas iare. Voea iava rera, ira voeare oiso puraroepa, 51 ✧ “Esa vigei vaaro Reo Taisi oiso toupavoi ra iravu iava akukuvira gasi ragape, eke? Uvui iraopaviei ra rera vo reoaro uvupe. Oire ra va iava vearovira tarai rovovio vao-ia oa pura rovoreve.”

52 Oa iava rerare oiso puraaepa, “Easi vii tapo-a iravu Galili iava, raa? Vearovira rutu Pauto vo reoaro viei rovoru, ra tarai. Viapau irai profetatoa vai uvuiparoi ra Galili iava karekero.”

8

Riakova Ora Oua Vuri Pieeva

[1 Oire uva voea rutu oirara sikasikaaepa vorarore ora voea vo keparoaro avaoro, ovusa Jisas Oliv Kovo Pukui iare avaroepa. 2 Oa iava vokipakou rutu voava vokiroepa Tugoropa Kepa iare vao Tempel. Uva riro irara rutu voa rera iare urioaepa. Oire uva paupaoro voea tarai piepareva. 3 Uva voa-a vo uva riro tarai irara ora ratarataa vovou irara Farisi

✧ 7:35: Je 1:1; 1 Pi 1:1 ✧ 7:37: Ais 55:1; Re 22:17 ✧ 7:38: Ais 12:3 ✧ 7:39: Joe 2:28; Jo 20:22 ✧ 7:40: Mt 21:11 ✧ 7:42: Jer 23:5; Mai 5:2 ✧ 7:43: Jo 9:16, 10:19 ✧ 7:46: Mt 7:28-29 ✧ 7:48: Jo 12:42 ✧ 7:51: Diu 17:6, 19:15

iriavuva riakova urioaepa rera iare. Aue iava uvare oira kekeiva iravu tapo. Oa iava ora voea vuruvuruaro rutu-ia oira tore piesa urioaepa. ⁴ Uva oira iava Jisas tavipaoro oiso purapaaepa, “Tisato. O riakova iria ora oua vuri pieevo. Uva oevu oira-ia poua viro osa eisi pieevorao. ⁵ ✧ Vao-ia Reo Taisi Moses igei tavireva oiso puraoro, Vosa oiso iriavu riakova vuria puraeve, oire ra oira vurokope aue-ia aveke. Ra oisi iava eisi apeisi purau?” ⁶ Oiso osa puraaepa rera-ia kokarapaoro. Uvare oiso vovoupaaepa ra oaire reoa vai taraaive rera-ia. Auere ra oreoi iava rera iava gasiive taru. Vo osa Jisas takuro viropa rasia-ia rigatopaoro ora rera iava sipareo-ia.

⁷ ✧ Oire uva rera akepaiva voreripavira. Oa iava voava toreoro voeare oiso puraroepa, “Vosa irai visii vuruvuruaro-ia toupaveve ro ira-ia viapau vuria vaipe, ira uvuiparoi ra rovova vai-ia aveke vai oira vuro rovoreve o-ia riakova.” ⁸ Uva takuro viropa ita vo rasi rigatosa ita. ⁹ ✧ Oisi uvuivoiva, voea rutu ora voea-ia vesipaoro kosikosa viropa oiso, reipa irara rovovira ira rovoaepa. Oa iava oearovu tupepaaepa utupaoro. Osa iava rera raga Jisas kavuiva. Uva rera raga oira tapo toupaveva, ovusa torepapa voari rera puaro-ia.

¹⁰ Oire uva Jisas toreoro riakova akereva oiso, “Ovu-ia oirara epao? E viapau irai epao vii iava gasiparevoi, raa?” ¹¹ ✧ Oa iava riakova oiso puraopa, “Reito. Easi viapau irai epao.” Oa iava Jisas oiso puraroepa, “Ari ita, ragai tapo viapau oiso vii iava gasipaavoi. Avau vova, ra viapau ita vorerivira oai vuria vai purari.”]

Jisas Ira-a Rasitoapa Aviavia

¹² Jisas voea taviro oiso puraroepa, “Ragai-a rasitoapa aviavia. Ro ira ragai sirova uturo ira viapau uvuipa ra rupa-ia vokareve. Viapau. Ari aviavia-ia toupavevoi vao Tootoo Vatepa vituaro.” ¹³ ✧ Oa iava Farisi rerare oiso puraaepa, “Easi vii ora vii raga vo reoro-ia siposipopariveira. Eva-a

oa iava vii vo reoro iava viapau oarai oirao piepaioveira.” ¹⁴ ✧ Osa iava Jisas voeare oiso puraroepa, “Oiraopavira rutu ita. Ora ragai raga vo reoroaro iava siposipopaaaveira. Ari ita, vo osa oiraopa reo rutu-a ita vao ragai vo reoro. Eake iava? Uvare vo urui-ia taraiparaveira vao oa iava urioraepa. Oa iava vo urui-ia taraipaoro voare avaravere. Vo osa visii viapau voa taraipatai vo uva vo urui iava urioraera. Ora vo uva ragavira avaravere uva tapo viapau taraipatai. ¹⁵ Visii vao visiigoa oearovivu oirara roviriei iraopataveira vo vovouo-ia vo rasio-ia. Ari ragai viapau irai rovirieipaaveira. ¹⁶ Ari vosa ragai irai rovirieia, oire ra torevokovira rutu irai rovirieia. Eake iava? Uvare viapau oiso ragai raga kataito. Viapau. Ari iravuei Aite, ro ira ragai arurevora. Ira ragai tapo kovopareveira. ¹⁷ ✧ Vo visii vaaro-ia Reo Taisi oiso toupai, Vosa vaiterei katai reo raga iava siposipopasi, oire ra vaiterei vo reoro torevokopape rutu. ¹⁸ Ari ita, ragai raga ora ragai iava siposipopaaaveira ora vo osa Aite ragai arurevora. Ira tapo ragai iava oiraopavira tavitaviparoveira.”

¹⁹ Oire uva voea rerare oiso puraaepa, “Ovu-ia vii Aitearo epao?” Oa iava Jisas voeare oiso puraroepa, “Viapau oiso ragai-ia taraipatai. Eisi osa viapau Aite oaa-ia taraipata.”

²⁰ ✧ Vo reo pukoreva Jisas monipa tugi-ia tupaoro. Vo osa oirara tarai piepareva voa evoa Tempel-ia. Uva oisi-a oiso osa iava viapau irai rera tuukepareva voa, uvare rera vo vuutaaro tugura asavira touva.

Vo Toupai Uvare Viapau Uvuipauei Ra Voare Avau Uvare Avaparai

²¹ ✧ Jisas vorerivira oiso voea tavireva, “Avarai vore uva ragaire taraa ragapatavere. Ari ita, kopiipataverea visii varaarova vuriara oavisii, vo rara Aite viapau visii iava vara vera rovopareve. Oa iava viapau uvuipatai ra vo poupata viro uvare avaparai.” ²² Uva va-a eva oa iava Jiu reipa iraraaro oiso puraaepa, “Apeisi ragavira eisi reoro oiso, Viapau uvuipatai

✧ 8:5: Lev 20:10; Diu 22:22 ✧ 8:7: Diu 17:7 ✧ 8:9: Ro 2:22 ✧ 8:11: Jo 3:18, 5:14 ✧ 8:13: Jo 5:31
 ✧ 8:14: Jo 18:37, 13:3 ✧ 8:17: Diu 17:6 ✧ 8:20: Mk 12:41; Jo 7:30 ✧ 8:21: Jo 7:34, 36

ra vo uruio iare avata oa iare avaparai? Asi evo reo vai porearo oiso vaio toupai, Ra rera raga ora uporo, eke?” ²³ Uva voeare oiso puraroepa, “Visii reoarova. Ari ragai viara iava. Uvare visii-a vao vo rasio iava. Ari ragai viapau vo rasi iava vao-ia. ²⁴ ✧ Osa iava visii taviavoi oiso, Kopiipatavere ovusa vuriara oavisii visii-ia touvira toupave. Ari ita, vosa viapau ragai vo reoroaro oirao piepata vo uvare ora ragai raga iava visiipa siposipopaavoi. Oire uva oisi-a eisi osa iava vuriara oavisii-ia kopiipatavere ovusa touvira visii-ia toupave.”

²⁵ Uva rera akeoro oiso puraaepa, “Iroutoa irao-a vii?” Oa iava Jisas oiso puraroepa, “Ragai raga ita vao-ia oiso osa ora ragai iava tuariri visii taviavora. ²⁶ Riro reoro rutuva toupavao. Oara-ia uvuiparai ra visii vo vovouroaro tapo rovirieia oiso osa jas ro reo rovirieipato. Ari ro ira ragai arurevora ira vo vovouaro-a oiraopa rutu. Ora vo reoro rutu oara uvuava rera ruvara-ia, evara-a oara iava siposipopaaveira oirara rutupa voeao vo rasio-ia.”

²⁷ Oire uva viapau roroioaepa. Vo uvare voea tavipareva Aitetoa iava. ²⁸ ✧ Uva osa-a eisi osa iava Jisas oiso voea tavireva, “Voari utupaua oiso Oirato Oviitoaaro kae pietavere rera kotosa. Uva vo vuuta-a eva oa-ia taraitaverea, Oiraopavira oisoa ora rera iava siposipopareve. Oire ra oisi iavirava taraita. Ari ragai viapau oiso oavu avu vai purapaavo ora ragai raga vo rugugooaro iava. Viapau. Ari ragai vo reo iava siposipopaavo oa iava ragai tavireva Aite. ²⁹ ✧ Aite ragai siporeva ira ragai tapo toupaveira. Uva viapau oiso ragai kavurevora ra ragai raga toupaa. Viapau. Uvare vokiara rutu-ia varao purapaaveira oarapa ruipaparoveira.” ³⁰ Oire uva oisi-a oiso osa puraroiva, oirara rutu iava oearovu rera oirao pie iraoiva.

Oiraopa Reo Rutu Uvuipai Ra Visii Oiso Pieve, Viapau Oiso Ra Akukuvira Iraipa

Kovo Ragapata Oiso Rutu Osa Voeao Oea Tuukepa Kepa-ia Toupaveira

³¹ ✧ Oire uva Jisas Jiu tavireve, voeao oea rera oirao pieiva oiso, “Vosa vokiara rutu-ia ragai vo reoro vearovira uvupata, oire ra va iava visiipe oiso, Ragai rutu voeaaro disaipel. ³² ✧ Ra oisi iava oiraopa reo rutu-ia taraita. Oa iava oiraopa reo rutu uvuipai ra oiso visii pieve, Viapau uvuipatai ra akukuvira iraiipa kovo ragapata. Oiso osa ro ira tuukepa kepa-ia toupaveira.”

³³ Oa iava rera vo reoro pukooro oiso puraaepa, “Igei-a Ebrahim iava vo sara. Viapau oiso irai igei iava akukuvira kovo ragapareveira iraiipa. Uva apeisi iava eisi puraei oiso, Viapau oiso akukuvira iraiipa kovo ragapatavere?”

³⁴ ✧ Uva Jisas oiso puraroepa, “Oiraopavira rutu oiso osa visii tavipaavoi, Irou irara voeao oea vuri vovou purapaaveira. Uva varao vuri vovouro oaive oara voea tuukepaaveira. Oa iava akukuvira kovo ragapaaveira vaopa vearo rugoo viapavira. ³⁵ Oviito ira vearovira kepaaro-ia aiteto toupaveira eva kepaaro rutu. Ari ro ira tuukepa kepa-ia toupaveira akukuvira kovo ragapaaro, uva viapau kepaaro rutu-a va vao. ³⁶ Ragai-a vao Oviitoaaro ragoa uvuiparai ra tuukepa kepa iava visii kosi piea vao iava vuri vovou. Oa iava uvuipatai ra vearovira toupata vo Aite oaa vo kepaaro.

³⁷ “Taraiiparai oiso, Ebrahim sara iraraaro visii. Uva apeisi viapau ragai vo reoro visii sopaaro-ia toupavoi, raa? Eisi osa iava oiso ruipapatai ra ragai upooro ragai kopii pieta. ³⁸ ✧ Ari ita, ragai siposipopaaveira varao rutu iava oara kekepaaveira Aite oaa ruvara-ia, ovusa visii evo pitupituro purapataveira oara oupataveira ro ruvara-ia visii aitearo.”

Visii Aitearo-a Seten

³⁹ ✧ Oire uva rerare oiso puraaepa, “Earai igei aitearo Ebrahim.” Oa iava Jisas oiso

✧ 8:24: Mk 13:6 ✧ 8:28: Jo 3:14, 12:32 ✧ 8:29: Jo 4:34 ✧ 8:31: 2 Jo 9 ✧ 8:32: Ro 8:2; Je 2:12 ✧ 8:34: Ro 6:16; 2 Pi 2:19 ✧ 8:38: Jo 5:19, 30 ✧ 8:39: Ro 9:7; Ga 3:7

puraroepa, “Vosa oiraopavira visii Ebrahim ovii iraraaro, oire ra rera vo pitupituroaro rutu tapo purapata oiso osa rera Ebrahim oisoa piepareve. ⁴⁰ Visiipa oiraopa reo rutu iava siposipo iraopaavo vara oara uvuavora Pauto ruvara-ia. Oara-a vara oarapa vo vokio-ia ragai uposa auepatai. Ari ita, viapau oiso Ebrahim oisi oiso piereva. ⁴¹ ✧ Oiraopavira uvare ora visii aitearo vo pitupituroaro purapataveira.”

Uva va-a eva oa iava rerare oiso puraaepa, “Easi igei aako riakoaro viapau oiso otopa vovouro vai purapaoro igei kavaupaivora. Igoa-a kataitoa raga Pauto ovii iraraaro.” ⁴² ✧ Oa iava Jisas oiso puraroepa, “Vosa oiraopavira rutu rera Pauto visii aitearo rutu, oire ragaipa sir-aopata. Eake iava? Uvare ragai oisoa Pauto ruvara-ia toupaa. Ora vo uvare tapo rera vo ruipaaro-ia urioraera. Viapau oiso ora ragai vo ruipaaro-ia vore urioraera. Viapau. Ari Pauto ragai arurevora oa iava vore urioraera. ⁴³ Uva eakepa viapau ragai vo reoroaro-ia roroiopatai? Oa vituaro vao-ia oiso toupavoi, Viapau oiso uvuipatai ra ragai vo reoroaro uvupata riro vavagisiara.

⁴⁴ ✧ “Visii-a Seten ovii iraraaro. Uvare goruvira rutu rera vo vovouaro sirova utu iraopataveira eera visii aitearo. Ari ita, voari tuariri rera-a eera riro oira upoto, ora tapo viapau oisoa oiraopa vovou rutu sirova utuparo. Uvare oiraopa vovou rutu viapau oisoa rera-ia toupave. Uvare kuuvu reoro raga oisoa purapareve ora rera raga vo reoroaro torevokoaro. Eera-a riro kuuvuto, uvare rera raga-a kuuvu reoro rutu vo vovouaro vituaro. ⁴⁵ Ari ragai oiraopa reoro rutu iava siposipopaaveira. Uva apeisi viapau vo reoro oirao piepataveira? Uva kuuvu reoro raga oirao piepataveira ro aite oavisii vo reoroaro Seten. ⁴⁶ Iroutoa vai visii iava uvuiparoi ra ragai iava oai vuria vai kosi piereve vao oa toupave vo ragai-ia, raa? Ari ita, oiraopa reo rutu kosi piepaavo. Uva apeisi iava oisi eisi viapau ragai vo reoro oirao piepatavoi, raa? ⁴⁷ ✧ Ari Pauto ovii iraraaro rutu rera vo reoroaro rutu uvupaiveira. Ari viapau

oiso rera ovii iraraaro-a visii. Oa iava viapau rera vo reoroaro uvupataveira.”

Ebrahim Kareke Asavira Toureva Vo Vuutao-ia Oa-ia Touava

⁴⁸ ✧ Oa iava voea Jiu rerare oiso puraaepa, “Eari, igei viire oiso purapaioveira, Sameria iava vii. Viigoa-ia iravu vurito tugarato toupaveira. Uva oiraopavira vai oisi eisi purapaioveira viire, eke?” ⁴⁹ Uva Jisas oiso puraroepa voeare, “Ragai viapau tugaratoa vaiva toupaveira. Viapau. Ari Aite oaa raga vaisiaro kae piepaaveira, ovusa visii ragai vaisiaro akaipa piepata. ⁵⁰ ✧ Ari ragai raga viapau oiso uvuiparai ra ora vaisi oaa kae piepaa, uvare iravu raga uvuiparoi ra ragai vaisiaro kae piepareveira. Uvare rera-a eera oirara vo vovouroaro rovirieipato. ⁵¹ ✧ Oiraopavira rutu oiso osa visii tavipaavo, Vosa irai ragai vo reoro sirova uturo, ira-a eera viapau uvuiparoi ra kopii ovoiro.”

⁵² Oire uva voea Jiu rerare oiso puraaepa, “Tarai iraoiei vii-ia. Viigoa-ia toupaveoi vurito tugarato. Easi Ebrahim kopii ovoiroepa, ora voeao reo topa piepa irara profet irara oea tapo kopiiiepa. Uva apeisi-a oiso osa iava oiso puravei, Vosa irai vearovira rutu ragai vo reoro sirova uturo, eera-a ira viapau uvuiparoi ra kopii ovoiro? ⁵³ E apeisi-a? Easi pasi vii vigei aautoaro-ia puteparivoi Ebrahim, raa? Ira kopiiroepa ora voeao profet irara oea tapo kopiiiepa. E vii raga apeisi ora kareke piesa auepauei?”

⁵⁴ ✧ Uva Jisas voea aatoreva oiso puraro, “Vosa ora ragai raga vaisiaro kae piepaa, ra oisi iavirava ragai iava vaisia akukupavira raga toupave. Ari Aite raga-a ira ragai kae piepareveira ro irare oiso purapataveira, Visii reraaro Pauto, ⁵⁵ vo osa viapau rera-ia taraipataveira. Ari ragai rera-ia taraiparaveira. Vosa oiso purapara, Viapau rera-ia taraiparai, oire ra oisi iava riro kuuvutoape ragai oiso osa visii. Ari rera-ia taraiparai. Osa iava vearovira rera vo reoroaro sirova rutu utuparaveira.

✧ 8:41: Ais 63:16 ✧ 8:42: 1 Jo 5:1 ✧ 8:44: 1 Jo 3:8 ✧ 8:47: 1 Jo 4:6 ✧ 8:48: Jo 7:20, 10:20 ✧ 8:50: Jo 5:41 ✧ 8:51: Hi 11:5 ✧ 8:54: Jo 16:14 ✧ 8:56: Mt 13:17; Hi 11:13

56 ☆ “*Aaoto oavisii Ebrahim rorureva vo vuutao-ia ragai vaaro-ia taraioro, oa iava urioraera vo rasio iare. Uva oisi-a eisi osa iava rera iava sopaua roruva rutu taraioro.*” 57 Uva va-a vao oa iava Jiu rerare oiso puraaepa, “Easi vii viapau vo vavae tau (50) ivaro-ia tugu-rauera avukaoro. Uva apeisi-a? Rera vai kekeriva Ebrahim, raa?” 58 ☆ Uva Jisas oiso puraroepa, “*Oiraopavira rutu oiso osa visii tavipaavoi, Vo osa Ebrahim kareke asavira toureva, ovusa vo vuuta-a eva oa-ia ragai voari tuariri touava.*”

59 Oire uva oisi-a eisi osa iava rerare avekeara kae pie ragaiva, oiso ra vara-ia rera vurokoive. Vo osa Jisas voava Tugoropa Kepa-ia vatauvira kosiro viropa.

9

Vo Toupai Voosito Iava Vo Siposipo

1 Uva vokapaoro Jisas avaroepa. Oa iava iravu voosito oirato kekereva. Aakova oisi raga rera kavaveva voosivira. 2 ☆ Uva voa igei disaipel Jisas akeiova oiso, “Tisato. Irou vaaro-a vuria oa iava aakova oiso ro voosivira kavavevora? E rera raga vo vuriaro oa iava oisi karekeroepa? Eke aitetoarei vaaro vuria oa purasiva?”

3 ☆ Uva Jisas igeire oiso puraroepa, “*Viapau ro oirato vuria vai purareva, ora aitetoarei ora aakova, ra oisi iava eisi voosivira karekero. Viapau. Ari vaore ro oiso toupaveira, ra rera-ia Pauto vo kovoaro viaevira rutu roroiovira karekepe.*” 4 Vosa ravireo tovira toupaveoi, uva uvui iraopaviei ra Pauto vo kovoaro-ia pitupe va puraoro. Uvare rupa urioei oa-ia viapau irai uvuipa ra kovoreve. 5 Vosa ragai vo rasio-ia tovira *toupaavoi, uva ragai-a aviavia voeaopa oea vo rasio-ia toupaveira.*”

6 Uva oisi-a oiso osa iava vavaea-ia ruiroepa. Oire rasia uverereva va tovure pieoro. Oa iava rera osireiario vavoreva vo tovure-ia. 7 ☆ Uva Jisas rerare oiso puraroepa, “*Avau sisusa uuko rovu-ia va vao Siloam.*” [Oa porearo oiso toupai, Rera aruiva]. Oa iava avaroepa sisusa. Uva vorevira vorepaoro vuravurareva.

8 Uva va-a vao oa iava voeao rera vo uruiaro iava ora oearovu tapo voeao oea oisoa rera kekepaive ovusa pauvira raga tou rovopareve, oea rutu rerare oiso puraaepa, “E rera-a ro-ia ira oisoa rirovira moni areparo oirara rutu ruvara-ia, eke viapau?” 9 Uva osa iava rerare oiso puraaepa, “Iu. Rera raga-a ita ro-ia.” Ovusa oearovu oiso purapaaepa. “Viapau. Easi oisi raga keketo-a ro-ia. Ari ita, uva iravu raga.” Oa iava rera raga voeare oiso puraroepa, “Easi ragai raga-a ita vao-ia.”

10 Uva rera akeiva oiso, “Uva apeisi-a oiso osa iava vii iava osireitoarei vuravurasivo, raa?” 11 Uva voeare oiso puraroepa, “Ari ro oirato ira vaisipaiveira oiso, Jisas ira rasia uvererevo va tovure pieoro aue tapo uukoa. Oa iava vo tovure-ia ragai osireiario vavooro oiso puraroe ragai aruoro, *Avau sisusa vavo uuko rovu-ia Siloam.* Oire uva voa sisuoro vuravura ovoivo. Oa iava uvuirai orekerovu kekepasa.” 12 Uva eisi osa iava oiso rera akeiva, “Ovu-ia rera epao?” Uva oiso voeapa taearoepa, “Viapau taraiparai.”

Farisi-pa Irara Vo Ravoto Vituarore Taraapaiva

13 Oire uva rera tapo ro voosito tuariri ira voosivira oisoa toupaveve avaaepa Farisi iare voeao ratarataa vovou irara. 14 Uva Sabat voki-a vao oa-ia Jisas va vao rasia tovure pieoro va-ia rera iava osireito karureva. 15 Osa iava vorerivira ita rera akeiva oiso puraoro, “Apeisi ragavira rutu-a oiso osa iava vii iava osireitoarei vuravurasivo?” Oa iava oiso voea tavireva, “Ragai osireiario vavorevo tovurea-ia rasia. Oa iava sisusa avaraiva, ragai iava osireitoarei vuravura ovoivo roroio ovoiro.” 16 ☆ Osa iava oearovu Farisi oiso puraaepa, “Viapau oiso Pauto rera siporeva, uvare viapau oiso Sabat voki vo pitupituario sirova utuparoveira ora vao Reo Taisi.” Oa iava eva oearovu oiso puraaepa, “Uva apeisi ragavira-a ro ira-ia vuria toupave, ra oaiva varao purapareve ravotoara, raa?” Oire uva-a vao oa iava ora voearei-ia vo uvururei purapaiva.

17 Uva rera akeoro ita oiso puraaepa, “Uva apeisi vai purapauei rerare ro ira vii iava osireitoarei vura pierevo?” Oa iava oiso puraroepa, “Ari profetato eera.”

18 Oiraopavira rutu ira-a ro oisoa voosivira toupaveve. Oa iava vo vokio vuravurarevoi. Uva voea Jiu vo reo vao viapau oirao piepaiva. Oa iava aitetoaire keeraaepa vaitereo uvava oviitoa rera ro ira iava osireitoarei karusi viropa. 19 Vaiterei akeoro oiso puraaepa, “E rera vai-a ro vei oviitoaaro, pasi? Ira iava oisoa oiso purapasi, Ira kavaveva aakova, ovusa voosivira raga toureva. Oire uva apeisi iava vuravurarevoi?”

20 Osa iava aitetoarei voea tavisiva oiso, “Ari ira-ia taraipaveiei eera vegei oviitoaaro, osa raga voosivira aakova rera kavaveva. Oa iava oisi raga karekeroepa. 21 Uva vo vokio viapau taraipaveiei oiso osa ragavira iava rera iava osireitoarei aviavisivoi. Ora tapo viapau taraipaveiei oiso, Irouto rera osireiario karurevo. Rera ake iraota. Ira riroroera. Ira uvuipa ra ora rera raga tavitaviro.”

22 ✧ Oire uva aitetoarei voea tavipasiva oisi eisi, uvare Jiu asavira uriripasiepa, voeao oea oiso purapaaepa reo goru puraoro, Vosa irai Jisas oiso vaisirevere, Ari Kraisa eera, oire ra oisi iavirava irai siguive vova Reo Taisi Uvupa Kepa Sinagog. 23 Oa-a vao oa vituaro iava aitetoarei voea tavoro oiso purasiepa, “Ora visii raga rera aketa. Ira riroroera. Osa iava uvuipa ra ora rera raga visii tavitavireve.” 24 ✧ Oire uva rerare vorerivira keeraaepa ro ira voosivira tou rovopaveve. Oa iava rerare oiso puraaepa, “Pauto vaisipaoro oiraopavira rutu taviu. Uvare Jisas-ia taraipaiei oiso, Vurito.”

25 Oa iava voeare oiso puraroepa, “E vurito-a eera, eke viapau? Uvare viapau taraiparai rera vo vovouaro-ia. Ari ita, oiso raga ora ragai-ia taraiparai osa oisoa tuariri voosivira raga toupaa. Uva vo vokio raga-ia ragai iava osireitoarei aviavisivoi karu uviro ovoioro.”

26 Oa iava oiso rera akeiva, “Eake rutu purarevo viire? Apeisi ragavira rutu vii iava osireitoarei karurevo, raa?”

27 Oire uva voeare oiso puraroepa, “Visii tavi ovoiavo ita. Uva apeisi ragavira uvusa auepatai ita? Easi visii vai tapo oiso ruipapatai ra oiso pieta, Rera voeaaro disaipel, raa?”

28 Oa-a eva oa iava rera takaupaoro oiso puraaepa, “Vii raga ita rera disaipeltoaro. Ari igei-a Moses voeaaro disaipel. 29 Uvare taraipaiei oiso, Pauto Moses vatereva reoa. Ari ovu irao rutu iava evo oira urioei? Ira-ia viapau taraipaiei.”

30 Uva oiso puraroepa, “Avoeao. Avokoria vao-ia. Oa-ia viapau taraipatai oiso-ia. Uvare oiso purapatai, Ovu iava urioroe? Ira-ia viapau taraipaiei. Rera raga-a ita ro ira ragai iava osireitoarei aviavi pierevo.

31 ✧ Taraipaviei oiso, Pauto viapau oiso vuri irara vo reoroaro uvupaveveira. Ari vosa ro ira rerapa lotuparo ora rera vo reoroaro rutu sirova utuparo eera Pauto, ra va iava rera Pauto vo reoroaro uvupaveve vara purapasa. 32 Vokiara rutu-ia voari tuariri viapau oisi osiposipoi oisoa toupaveve irai iava ira voositoa vai osireiario vura piereva ro ira voosivira raga kavaveve aakova vai. 33 Vosa Pauto viapau ro siporevori vo rasio iare, ra viapau oiso uvuiparoeri oaravu avu vai purapasa.”

34 Oa iava rerare oiso puraaepa, “Auoro! Aakoara vii kavaveva vuri pitupitu raga-ia. Osa iava oisoa vurivira rutu toupari. Apeisire auepauei, ra igei tarai pieri, raa?” Uva oiso pura ovoioro rera siguiva vova Sinagog.

Vovouisi Osireiario Aisia Voosivira Toupaveira

35 Uva Jisas rera iava uvureva uvare rera siguiva. Oa iava rerare taraapaveva. Oa iava rera kekerevoiva, rera akereva oiso, “E Oirato Oviitoaaro Ro Ropoto oirao pieparivoi, eke viapau?” 36 Oa iava rerare oiso puraroepa, “Reito. Iroutoa rutu-a Oirato Oviitoaaro? Rera iava ragai taviri, ra rera oirao piea.” 37 ✧ Osa iava Jisas oiso puraroepa ora rera iava, “Tra kekerivoi ro-ia ovusa vii tapo ora reoparoi.” 38 Uva

oisi-a eisi osa iavirava oiso puraroepa, “Turaro. Ragai vii oirao pieavoi.” Oire eisi pura ovoiro takuro viropa Jisas-ia vuurapa vaisi pura ovoisa.

³⁹ ✧ Oire uva Jisas oiso puraroepa, “Ragai urioraera vo rasio iare oirara rovirieisa. Osa iava voearo vuravura asa irara vuravurapaiverea. Ovusa voeao oea vuravurapaiveira oea iava osireiara voosipapere rara.” ⁴⁰ ✧ Uva oearovu Farisi iava voa rera ruvara-ia toupai. Uva rera uvuoro rerare oiso puraaepa, “E apeisi-a? Igei tapo-a voosi osirei irara, raa?” ⁴¹ ✧ Uva Jisas voeare oiso puraroepa, “Vosa vovouisiro oavisii osireiara visii voosivira toupai, oire ra oisi iava viapau uvuipai ra oei visii togapai aue-ia reo. Ari ita, oiso purapataveira, Igei iava vovouisiro osireiara aviavipaiveira oiraopara rutu-ia taraipaoro. Oire uva oisi-a eisi osa iava uvuipai ra visii togapai oevu aue-ia reo.

10

Reo Ruu Sipsip Kovokovo Iava

¹ “Oiraopavira rutu oiso visii tavipaavoi, Ro ira viapau rataoa rutu-ia vao sipsip kovokovo vaaro koataro, ora vosa uvavu ragava putereve vo kovokovo kukuearo-ia voare koataoro, ira-a eera oiso toupai, Kavirupato ira orekerovu rutu ou ragapareveira. ² ✧ Ari vosa ro ira rataoa rutu-ia koataro, ira-a eera sipsip ragui tokipatoaro rutu. ³ Rataoa tokipato ira rataoa karupareveira ropa ira sipsip ragui tokipareveira. Oa iava sipsip ragui rera gisipoaro uvupaiveira vo osa vo ragui vaivaisiarore keeraparo vo ragui rera voearo. Osa iava oiso vo ragui kosi piepareve rataure vo ragui tuvetevepaoro. ⁴ Uva oiso vo ragui sipsip ragui ora rera voearo kosi piepareve rataure. Oire ra vo ragui iraro. Vo rara vo ragui sipsip ragui rera gisipoaro eveipaoro rera sirova utuave. ⁵ Viapau uvuipai ra iravu raga sirova utuave. Viapau. Ari eera asavira oiso toripaive, uvare viapau rera gisipoaro eveipai eera iravu raga.” ⁶ ✧ Va-a

vao reo ruu Jisas oa voeapa vatereva. Uva viapau roroioapaepa vo reo vituaro-ia vao oa purareva voeare.

Vearoto Sipsip Ragui Tokipato

⁷ ✧ Uva va-a vao oa iava Jisas voeare ita oiso puraroepa, “Oiraopavira oiso visii tavipaavoi, Ragai-a vao rataoaro sipsip ragui vova kovokova. ⁸ Voeari oirara oea ragaipa iraaepa oea-a kavirupa irara oea oiso urio ragapaave sipsip kavirupasa, osa viapau sipsip kare voea gisipoaro uvupaoro voea iare utupaave. ⁹ Ragai raga ita ratao-a. Vosa irai ragai iare urioro koatasa vo kasura sovara-ia, ira-a eera orirurevere Pauto vo rara koataro. Ra voava ita kosiro viro aio oupasa. Ra oisi raga ora voreripaoro urioparo koatapasa ita.

¹⁰ “Kavirupato viapau oiso orekerovu avu vaire urioparaveira. Ari sipsip ragui kavirupasa urioparaveira voea upopaoro vo kare vuri piepasa rutu. Ari ragai vaore urioraera, ra tootoo rutu oupaive. Oire ra oisi iava voea-ia agasipape rutu vo tootoo. ¹¹ ✧ Ragai vearoto sipsip ragui-ia tokipato. Uvare rera raga vearoto sipsip ragui tokipato ira ora rera iava tootoaro viki ragareveira rara vo ragui iavirava. ¹² Ari ro kovopatoa raga ira voria ragare kovopareve, viapau oiso sipsip ragui tokipatoa rutu-a. Uvare viapau oiso rera vo raguiaro-a sipsip ragui. Eva-a oa vituaro oiso toupai, Ro ira aakau kare tueoro torirevere sipsip ragui kavuoro. Ra oisi iava aakau kare sipsip ragui aiopaoro vo ragui sikasikapaive. ¹³ Eake iava? Uvare eera voria ragare kovoparevoi. Viapau oiso sipsip ragui rugoopaoro.

¹⁴ “Ari ita, ragai-a vearoto sipsip kare tokipato. Ragoa vo ragui-ia taraipareveira, ovusa vo ragui tapo ita ragai-ia taraipaave.

¹⁵ Oiso-ia Aite ragai-ia taraiparoi, ovusa ita Aite-ia taraiparai. Oa iava ora ragai iava tootoo oaa vikiavere rara sipsip ragui tauvaoro. ¹⁶ Oire uva oraguirovo tapo tou ragapaiveira sipsip ragui. Uva viapau oiso vo kovokovo iava vo raguiaro-a. Oraguiroare tapo oiso ruipararai ra

✧ 9:39: Jo 5:22, 27; Mt 13:13 ✧ 9:40: Ro 2:19 ✧ 9:41: Jo 15:22, 24 ✧ 10:2: Mk 6:34 ✧ 10:6: Jo 16:25
✧ 10:7: Jer 23:1-2; Esi 34:2 ✧ 10:11: Ais 40:11; 1 Pi 5:4

vo raguiro tuvetuvea. Ra va iava ragai raga gisipoaro uvuive. Ra oisi iava katai ragui rutu puraa viro ora takuvuoro. Osa iavirava kataitoa raga pere vo ragui rutu tokipato aue ragai. ¹⁷ ✧ Osa raga vituaro iava Aite ragaipa vo sirao vatereva vare, oiso ra ora ragai vaaro tootooa viki ragaa vo ragui pa ootootoa vorevira ouaverea. ¹⁸ ✧ Viapau oiso irai ragai iava tootooa verarevere rara. Viapau. Ari ragai raga-a ragoa vare rugoopaoro va viki *ragapaavoi vao tootooa. Ari ita, gorua toupai voi ragai vaaro tootooa viki ragasa. Ora oiso osa tapo toupai voi vo goruo vo tootoo vorevira ita ousa. Oare oisi vo reo ouavora Aite ruvara-ia vare vao.*

¹⁹ Oire uva voeao Jiu vo reo vao uvuoro ora voea-ia voarei ita puraiva ora roo pieoro oisi vo reo iavirava. ²⁰ Uva oisi-a oiso osa iava riro irara rutu oiso purapaaepa, “Vurito tugarato ira-ia toupare eera oa iava kokoroparoi. Uva eakere rera vo reoaro uvupatavoi?” ²¹ ✧ Ovusa oearovu voe iava oiso purapaaepa, “Viapau oiso vo reo-a vao ro vo reoaro ira-ia vurito tugarato toupareve. Eari apeisi ragavira vurito tugarato uvui paroi ra voeao voosi irara osireiario vorevira vura piepareve, raa?”

Jiu Jisas-va Keriaepa

²² Uva Jerusalem-ia Tugoropa Voki kare-keepa vao oa-ia oisoa Oovapa Vurei pura-paive vo vokio reesipaoro oa-ia Tugoropa Kepa Tempel vorevira rataoaro karuiva voari tuariri. Ovuuta-a eva riro uteo vuuta. ²³ Uva voa Tempel sovara-ia Jisas vokareva rakorako uru ivara-ia vao oa paureva Solomon. ²⁴ Oire uva voa-a vo uva Jiu rera kovokovosa urioaepa ora guruoro rera iare. Oa iava voa rerare oiso puraaepa, “Auoro. Aa vo vokio igeipa aviavi pievira rutu ora vii iava siposiporivere? Vosa vii rutu Kraisi, oire igeipa roroio pievira rutu tavi iraou.”

²⁵ ✧ Uva Jisas voeare oiso puraroepa, “*Visii tavipaavora vo vaisio iava. Uva viapau oiso oirao piepataveira. Uvare vo kovoro rutu varao oara purapaaveira Aite vaisiario oara iava ragai vaisiario*

oirapavira karekeparaveira. ²⁶ Ari ita, oearovu raga-a visii. Viapau oiso ragai vo raguiaro iava sipsip ragui visii-a. Osa iava viapau oirao piepataveira. ²⁷ Ari ragai vo raguiaro sipsip ragui ragai gisipoaro uvupaiveira. Oa iava ragai tapo vo ragui-ia taraiparaveira. Osa iava eisi ragai sirova *utupaaveira.* ²⁸ ✧ Oa iava vo ragui vatepaaveira Tootoo Ovoi vao vokiara rutu iarepa. Ra oisi iava viapau oiso opesikopaave. Viapau rutu. Uva viapau irai uvui paroi ra vo ragui verareve ragai vavaeoro iava. ²⁹ Aite oaa ragaipa oraguia vatereva, uvare rera gorutoa rutu ira orekerovu rutu-ia pute iraopareveira. Uva viapau oiso irai uvui paroi ra vo ragui verareve vova Aite vavaeoro iava. ³⁰ Ragai ora Aite vegoa-a kataitoarei rutu.”

³¹ Osa-a oiso osa vituaro iava voea Jiu avekeara kae pie ragaiva, oiso ra rera vurukoive vara-ia. ³² Oa iava Jisas voeare oiso puraroepa, “*Visii tue pieavora riroara rutu-ia vearopa kovoro Aite varaaro. Ari aa vo kovo-a vao oa-ia rugorugoopaoro ragai vurukosa auepatai evara-ia avekeara, raa?*”

³³ Osa iava voea Jiu rerare oiso puraaepa, “Viapau oiso igei okovoi-ia vearoa vai rugorugoopaoro vii vurukosa auepaiei. Viapau. Ari aue iava uvare Pauto toviparivoi vii vao oirato akuku raga. Ora tapo vaopa uvare ora vii ragare oiso purapaei, Vii-a Pauto.”

³⁴ ✧ Uva Jisas voeare oiso puraroepa, “*Apeisi ragavira? Uvare rigatoa oiso toupai voi vo visii vaaro-ia Reo Taisi oreo-ia Pauto ora rerapa oevu reipa irara reesireva voari tuariri oiso puraoro, Visii-a pau irara.* ³⁵ Uva voea voeao tuariri oea iare Pauto vo reoaro avaepa vao oa oiso puraaepa, Voea-a pau irara. Ari ita, Tugoropa Vuku viapau uvui pai ra oku pieive. ³⁶ Uva Aite ragai reesioro ragai arureva vo rasio iare. Uva oisi-a eisi osa iava oiso purarai, Ragai-a Pauto Oviitoaaro. Uva eakere oiso purapatai, Pauto toviparivoi, raa?”

³⁷ “*Vosa viapau Aite vo kovoro purapaa, ra opeita ragai vo reoaro oirao piepata.*

✧ **10:17:** Ais 53:7-8, 12 ✧ **10:18:** Hi 5:8 ✧ **10:21:** Jo 9:32-33 ✧ **10:25:** Jo 5:36 ✧ **10:28:** Jo 17:2-3; 1 Jo 2:25
✧ **10:34:** Sam 82:6

38 ✧ Ari ita, ragai rera vo kovoaro pura-paavo. Vosa irai ragai vo reoroaro oirao pie arapa reasiparo, oa iava uvuiparoi ra vo kovoro raga oirao piepareve oara purapaavo. Osa iava uvuipatai rutu ra taraita ora vearovira rugorugoota oiso-ia, Ragai-ia toupere Aite, ovusa ita ragai Aite-ia toupavao.

39 Uva rera tuuke rovosa auepaepa ita, ovusa voea vatavataoro avaroepa.

40 Uva Jisas vorevira voreoro ukova Jodan iviroeva. Oa iava vo pouro viropa uva tuariri Jon oirara baptaisreva. Uva voa toureva. 41 ✧ Oire uva voa riro irara rutu rera iare urioaepa. Oa iava oiso puraepa, “Oiraopavira rutu. Viapau oiso Jon oravotoi purareva. Ari vo osa Jon rera iava ro reoara rutu purareva, oara-a oiraopara rutu.” 42 Uva voa-a vo uva riro irara rutu rera oirao pieiva rutu.

11

Vo Lasaras Iava Toupai Uva Kopiioepa

1 ✧ Uva iravu upiaparoepe eera Lasaras aue iava rera Betani urui-ia. Uva-a vo Betani-ia Maria vo voaorei vo uruiaro ora Mata. 2 Eira Maria iria oiso vo utupaua sanda kokoeva Turaro kokotoaro iare. Oa iava kokotoarei posiposi pieeva ora oira oruaro-ia. Uvava taataato-a eera Lasaras ira upiaparoepe. 3 Uva va-a vao oa-ia taataarerei keeraereiepa Jisas-re oiso puraoro, “Turaro. Ro ira kavikopariveira ira upiaparoi.” 4 ✧ Oa iava Jisas vo reo uvuoro oiso puraroepa, “*Viapau ovoievira rutu kopiipasa eva upiario. Ari auere-a keraria vo goruaro kareke piepasa vao Pauto vaaro. Ra oisi iavirava ragai vaisiario kae pieve rara.*”

5 Uva Mata ora Maria ora Lasaras ovavuatapa oisoa rirovira siraoparo Jisas. 6 Uva Lasaras iava uvureva uvare upiaparoepe. Oa iava vo vokirei-ia toureva vo uruia eva oa-ia toureva. 7 Uva utupavira igei disaipel tavioaro oiso puraroepa, “*Trata ra vorevio Judia Distrik iare.*”

8 Oa iava igei disaipel rerare oiso puraiepa, “Tisato. Airevi raga ita voa vii

vurukosa Jiu aue ragaae. Uva voare ita vonesa auepauei, raa?”

9 ✧ Jisas oiso puraroepa, “*Asi viapau pasi oiso katai tau erao (12) vaiei o ravireo-ia, eke? Vosa ro ira ravireo-ia vokapareve, ra viapau oiso koveparo. Eake iava? Uvare vo rasio aviaviaro kekeparevoi voka-paoro.*” 10 Ari vosa vokiario vokapareve, ra koveparo, uvare viapau aviavia vai rerapa.”

11 Uva oisi-a eisi osa pura rovoroiava, oiso ita puraroepa, “*Vatetoea oavi Lasaras uusiroi. Ira tore piesa avaparai.*” 12 Oa iava igei rerare oiso puraiepa, “Turaro. Vosa uusiroe, uva uvuiparoi ra vorevira torero poreteoro, eke?” 13 Jisas Lasaras kopiario iava eisi puraroepa. Oa iava oiso keapaiepa, Ira uusi ragaparo.

14 Osa iava Jisas aviavi pievira oiso igei tavireva, “*Lasaras ira kopiioe rutu.*” 15 Uva visiire rugorugooaoro rorupaavo. Aue iava uvare viapau rera tapo touavo vo vokia eva. Osa iava rera iare avapaviei ra oiraota.”

16 Uva Tomas ro ira oisoa vaisipaive oiso, Didimas tavarato, igei disaipel arupareva oiso purapaoro, “Oire irata, ra Tisato tapo kopiisa avavio.”

Jisas-a Oirato Vorevira Vo Torearo Vituaro Ora Tootoa

17 Oire uva Jisas avaroepa. Uva pouro viropa. Oa iava tarairoepa oiso, Lasaras vo resura rutu-ia voki toureva tova-ia. 18 Betani-ia uva Jerusalem-ia ruvara-ia toupaveira aue uvuiaro-ia vo peva vuutara (3 kilomita). 19 Uva-a vo uvare riro irara rutu Jiu iava urioaepa Mata voaorei ora Maria vo vovouaro varaata piepasa, uvare taataato vaierei arova kopiioepa.

20 Uva Mata Jisas iava uvuoro avaopa raivaaro rerava aivarosa. Ovusa Maria kepa raga sovara-ia paupaoro toupaveva.

21 Oire uva Mata rerare oiso puraopa, “Turaro. Vosa vo tourivori, ra viapau taataatoa oaa kopiio. 22 ✧ Ari taraiparai oiso, Vosa Pautoa iare variriu, ra vii vatereve oavu avu vai vii vo ruipaaro sirova.”

✧ 10:38: Jo 14:10-11 ✧ 10:41: Jo 2:11 ✧ 11:1: Mk 11:1; Lu 10:38 ✧ 11:4: Jo 9:3 ✧ 11:9: Lu 13:33; Jo 9:4, 12:35 ✧ 11:22: Jo 9:31 ✧ 11:24: Dan 12:2; Jo 5:28-29

²³ Oa iava Jisas oiso oira tavireva, “*Taataatoara vorevira toreparoi, rara.*”
²⁴ ✧ Uva Mata rerare oiso puraopa, “Ari ita, ragai oiso taraiparai, Ira Ovoioipa Voki-ia toreroverea vo rara tootooro rera raga vo vokiri-ia oa-ia oirara rutu vorevira to-reaverea.”
²⁵ ✧ Uva Jisas oira tavireva, “*Ragai raga ita vorevira torea vituaro ora tootooa vituaro eva-a ita ragai raga. Ro ira ragai oirao piepareve eagara vosa kopiuro, ira ita taru oiso tootoovira toupavevea.*”
²⁶ Ora voeao oea tootoovira toupai ragai oirao piepaoro oea viapau uvuipaai ra ovoieivira kopii ovoipaave. Viapau. Ari evoea uvuipaai ra tootoovira raga toupave vokiaru rutu-ia. Eva-a vai vao oirao pieparivoi, eke viapau?”

²⁷ ✧ Osa iava Mata rerare Jisas oiso puraopa, “Aure, Turaro. Vii oirao piepaa, uvare vii-a Krai Pauto Oviitoaaro. Vii vao viigoa iava Pauto taviroepa, oiso ra uriou vo rasio iare.”

Jisas Gaureva

²⁸ ✧ Mata oiso puraopa. Oa iava taevare keerasa avaopa Maria. Oire uva oira ou pieoro vatuarore oirava voreopa. Uva voa gare visivi oiso oira tavipaeva, “Tisato eera ira urioroi vo tousa. Ira viire keerapari.”
²⁹ Uva Maria vo reo uvuoro ikauvira avaopa Jisas iare.
³⁰ Oire uva Jisas kare uviro asavira toureva. Uvare voari raga toupaveva uva Mata rerava aivaroeva.
³¹ Ari ita, vo osa Jiu-pa irara Maria tapo toupaveva kepa-ia oira vovouaro varaata piepaoro. Uva voa-a evoa uvava oira tueiva ovusa ikauvira kosio viropa. Oa iava oira sirova utuaepa uvare oiso keapaaepa, Tova-ia gaupasa avaoe.

³² Oire uva Maria vo pouo viropa uva toureva Jisas. Uva voa rera kekeoro rera kokotoaro ruvara-ia rekuoro takuo viropa rerare oiso puraoro, “Turaro. Vosa vo tourivori, ra viapau oiso taataatoa oaa kopiuro.”

³³ ✧ Uva voa Jisas oira vuraveva ovusa gaupaveva. Ora voea tapo kekereva Jiu-pa irara oea oira tapo urioaepa. Oea tapo gaupaveva. Osa iava vuravira rutu rera iava

sopaua vavataepa kopiia vaarore kasipu iraopaoro aue siitoka. Oa iava siraoeroepa rutu.
³⁴ Osa iava oiso akereva, “*Ovu-ia rera toyatavo?*” Uva rerare oiso puraaepa, “Turaro. Uriou vo tova kekesa.”

³⁵ Osa iava Jisas gaureva ora rera sopaoro raga-ia.
³⁶ Oa iava Jiu rerare oiso puraaepa, “Rera kekepatavoi. Ro ira ro kaviko iraopaveveira.”
³⁷ ✧ Ovusa oearovu oiso purapaaepa, “Ira-a eera oearovu osireiario vura pieparevora voosi irara. Easi pasi, viapau vai uvuiroeri vai, ra ro tavavevora, viapau vai kopiuroeri?”

Jisas Lasaras Vorevira Tore Piereva

³⁸ ✧ Jisas rirovira siraoa vo vavataaro sovorevoiva ora rera sopaoro-ia, vo pouo viropa uva toupaveva vo tova aveke rikui-ia. Uvare iriavu-a rikui iria tekaiva rirova rutu-ia avekeva. Uva iriavu o rikui ri-aaro veropava aveke tupapaeva.
³⁹ Uva Jisas voea taviroo oiso puraroepa, “*Aveke verata o-ia.*” Oa iava Mata o uvava taataato ira kopiuroepa iria oiso puraopa, “Turaro. Easi kopiuroerao. Vo resura voki putevoraoro rera isivaaro-ia. Uva eru geesi viapau kosi pirovere rara, eke?”
⁴⁰ Oa iava Jisas oirare oiso puraroepa, “*Ari apeisi vii tavi rovoavo? Uva oiso purarae, Vosa oirao pieri, osa iava uvuipauei ra keraria vo goruaro kekeri Pauto vaaro.*”
⁴¹ ✧ Oire uva aveke veraiva.

Oa iava Jisas viara-ia vuraoro oiso puraroepa, “*Aite. Vii-ia vearo vaisi purapaavoi, uvare ragai vaaro variria uvurivoi.*”
⁴² ✧ Taraiparai oiso, Vii ragai vo variriroaro uvupariveira varao oara purapaveira. Ari voeare oirara rugoopaari. Oa iava vo varirio puraavoi, oisore ra oisi vo reo uvuoro vao oirao pieve osa ragai arurivora vore.”

⁴³ Eisi puraroiva, rirovira rutu rerare keeraroepa oiso puraoro, “*Lasaras! Kosiu viro!*”
⁴⁴ Oa iava rera kopiito kosiro viropa kokoto tuukerova ora vavaeara varao oara tuukeiva aue-ia varo iroro. Ora rera puaro tapo tavuruiva oavu-ia varoa oa oisi raga toupaveva. Oa iava Jisas oiso voea tavireva, “*Varoara verata. Ra oisi iava vokaveve.*” Uva oisi pieve rera-ia.

✧ 11:25: Jo 1:4, 5:26 ✧ 11:27: Mt 16:16 ✧ 11:28: Mt 26:18; Lu 22:11 ✧ 11:33: Jo 12:27 ✧ 11:37: Jo 9:6-7
 ✧ 11:38: Mt 27:60 ✧ 11:41: Jo 17:1 ✧ 11:42: Jo 12:30

Reipa Irara Reo Goru Puraiva Jisas Uposa
(*Matyu 26:1-5; Mak 14:1-2; Luk 22:1-2*)

⁴⁵ ✧ Riro irara Jiu iava urioaepa Maria tapo va kekesa vao oa purareva. Uva va a eva oa iava rera Jisas oirao pieiva rutu. ⁴⁶ Osa oearovu ratarataa vovou irara aue Farisi iare avaaepa voea tavisava va iava vao oa purareva Jisas.

⁴⁷ Osa iava reipa irara pris voeao tauo purapa irara voearei ora Farisi Kaunsel irara guruiva. Oa iava voea oiso akeiva, “Apeisi rera piepai ro ira riroara rutu ravotoara pura vasiparevoi?” ⁴⁸ Vosa rera eaka ragapapere, oire ra oisi raga piepareve. Ra va iava oirara rutu rera raga oirao piepaive. Vosa oisi eisi ra Rom gavmanaro rera voeaaro arureve, ra urioave vigei vaaro Rovopa Kepa Tugoropa Kepa pakosa. Ora orekerovu rutu vuri pieive varao vigei varaaro ora voeao vigei voeaaro.”

⁴⁹ ✧ Oire uva iravu oirato rera vaisiario, Kaiafas vo vuuta iava eva vo iva-ia pris kovo-ia reiparoepa. Ira voeare oiso puraroepa, “E viapau gare visivi taraipatai?” ⁵⁰ Opeita voeaore rugorugoopata. Vosa kataitoavi vai raga kopiuro oirara rutupa tootoaro vateoro, eva veaaro rutu visi-ipa. Teapi oirara rutu voeao vigei voeaaro opesi ragaave.”

⁵¹ Uva viapau oiso ora rera vovouaro iava oiso vo reo purareva. Ari eera pris kovo-ia reiparoepa vo iva sovara-ia voa-ia. Oa iava Pauto iava vo reo urioepa. Oa iava ravaavira oiso puraroepa, Jisas kopiurovere Jiu-pa irarapa tootoaro vateoro. ⁵² ✧ Uva viapau oiso Jiu ragapa tootoaro vateoreve kopiuro. Viapau. Ari eera kopiurovere Pauto ovii iraraaru rutu gurusu. Voeao oea vo rasio-ia sikasikavira toupaveira. Ra va iava katai irara raga puraive.

⁵³ Uva vo voki-a eva Jiu reipa iraraaru rovoaepa reoa puraoro Jisas uposa. ⁵⁴ ✧ Eva vituaro iava viapau oiso poeravira vokapareva Juda taere vuruvuru-ia. Uva vo taere kavureva eva. Osa iava uvavure avaroepa kuvau tapi ruvara-ia vo uruio

iare riro urui oa voavi oisoa toupave oa oisoa vaisipaive, Efraim. Uva vo uruia eva toureva igei disaipel tapo.

⁵⁵ ✧ Oire uva Tagausapa Vurei Pasova vo vuutaaropa tutuu pieepa Jiu vaaro. Uva Pasova vurei oa touvira toupave ovusa oirara rutu uruiara rutu iava Jerusalem iare ipaaepa, oisore ra ora voea raga ora sisigarue pie rovoave oavu-ia tugoropa pitupitu voea vaaro. ⁵⁶ Uva osa iava Jisasre taraapaiva. Uva Tugoropa Kepa Tempel sovara-ia torepaaepa. Oa iava voea raga voa ora reopaaepa oiso purapaoro, “Apeisi vai rugoopatai visii vao? Easi viapau pasi eera Tugoropa Voki kekesa urioparoi vai?” ⁵⁷ Uva voeao reipa irara pris irararei ora Farisi oiso reesia puraiva. Vosa irai Jisas-ia taraiparovere vo osa ovuia toupaveve, oire irai rera iava taviro. Oa iava uvuipai ra uvai rera tuukeive.

12

Maria Sanda Petoeva Jisas Kokotoaro Iare
(*Matyu 26:6-13; Mak 14:3-9*)

¹ ✧ Oire uva touvira katai vatara vokiuro toupave auepa Tagausapa Vurei Pasova oiso ra karekepe. Uva vo vuuta-ia Jisas Betani iare avaroepa Lasaras vo uruiaro iare ro ira vorevira tore piereva tova iava. ² Oa iava vo urui-ia Jisas-pa aia puraiva. Uva Mata urioopa aio tokesa. Oire voa Lasaras voea tapo oirara pauparoepa oea Jisas tapo paupaaepa. ³ ✧ Uva Maria aue uvuiaro katai vavata (paun) korovo ovi oeva. Oovia vaisipai oiso, Nad. Oovia puraiva aue iava airepa ruu piero. Ipa pie voriva rutu. Oa iava oira-ia Jisas kokotoaro kipueva. Uva ora oira iava orui-ia rera kokotoaro posiposi pieeva. Oira veaaro geesi va vaaro vao sanda kepa sopaaro vogisi pieva. ⁴ Uva iravu disaipelto Judas Iskariot ro ira Jisas kosi pierevere keripa irarapa ira oiso puraroepa, ⁵ “Eakepa irai pa vo ovio sanda ovi vate asapai, ra va vorireve irai? Oa iava uvuipaviei ra va-ia aue vo peva vovoto kina (K300) oupe vo ovi-ia. Ra oai

✧ 11:45: Jo 2:23 ✧ 11:49: Mt 26:3 ✧ 11:52: Ais 49:6; Jo 10:16 ✧ 11:54: 2 Kro 13:19 ✧ 11:55: Mt 26:1-2
✧ 12:1: Lu 7:37-39 ✧ 12:3: Jo 11:2; Mk 14:3

apota irara vai vatepe rara.”⁶ Uva viapau oiso apota irara-a oeware rugorugooapaoro oisi eisi puraroepa. Viapau. Ari ora rera ragare-a, uvare rera-a riro kaviruto. Ira oisoa moni bokis tokipaoro va kaviru- pareve.

⁷ Uva oisi-a eisi osa iava Jisas voeare oiso puraroepa, “*Oira eakata eira. Iria eisi pievoi ragai kipuoro vo vokio iare ravaavira ovokia-ia ragai tovoivere tova-ia. Uvare ragai vo vokiara tutuu pievoi.*

⁸ ✧ Apota irara visii tapo vokiara rutu-ia toupaveira. Ari ragai viapau oiso visii tapo toupaveire touvira.”

Reipa Irara Pris Reo Goru Puraiva Lasaras Uposa

⁹ ✧ Oire uva riro irara Jiu iava taraipaaepa oiso, Jisas vo uruio-ia toupavevoi. Oa iava rera iare urioaepa. Uva viapau oiso rera raga kekesa urioaepa. Viapau. Ari vao iava tapo-a, uvare Jisas Lasaras tuaririvi vorevira tore piereva tova tapi iava. Oa iava rer tapo kekesa urioaepa. ¹⁰ Uva oisi-a oiso osa iava reipa irara reo goru puraiva, oiso ra Lasaras tapo upoive. ¹¹ Eake iava? Uvare riro irara rutu Jiu iava Lasaras-re rugooapaoro voea kavuiva reipa irara pris Jisas raga oirao piesa.

Jisas Jerusalem-ia Karero Viropa Oiso Osa King

(*Matyu 21:1-11; Mak 11:1-11; Luk 19:28-40*)

¹² Oire uva vo vokio isivaaro riro irara Pasova vurei-ia toupaooro Jisas iava uvuiva oiso, Urioparoi vore Jerusalem-ia. ¹³ ✧ Osa iava sorapita raoro ouiva. Oa iava varava rerare korotosa avaaepa raivaaro. Oa iava raga piepaiva varava kaku piepaoro rerava oiso purapaoro,

“Hosana! Ro vaisiaro kae piepe ira urioroi Reito Turaro vaisiaro-ia Isrel- pa irara reraaro King!”

¹⁴ Uva Jisas iriavu donki kakae kekereva. Oa iava oira ivara-ia paupaoro urioroepa oiso osa Tugoropa Vuku purapapeira,

¹⁵ ✧ ‘O Saion-pa irara. Opeita uriripata. Visii reraaro King keketa. Eera-a ira urioroi aue-ia paupaoro donki kakae.’

¹⁶ ✧ Oire uva rovoa-ia igei disaipel viapau oiso va vituaro-ia taraiiepa. Ari rera vo torearo isivaaro iava Jisas keraria oueva. Ovuuta-a eva oa-ia vorevira ora rugorugoo pieiepa vaore osa Tugoropa Vuku purapapeira rera iava. Osa iava tapo oirara ruture rugooiepa voeao oea orekerovu purapaiva vo rerare.

¹⁷ Tuariri Lasaras kopiioepa. Oa iava tova-ia toureva. Uva riro irara Jisas tapo toupaveira ovusa Lasaras-re keeraroepa rera vorevira tore pieoro. Uva va-a vao oa iava riro irara tavitavi iraopaaepa va iava vao oa purareva Jisas. ¹⁸ Osa iava rera iava uvuiva oirara, uvare ravotoa purareva. Oa iava raivaaro rerava aivarosa avaaepa.

¹⁹ ✧ Uva oisi-a eisi osa iava voea raga Farisi ora reopaaepa oiso purapaoro, “Va eva keketavoi. Visiigoa voeare korukoru ragapataveira, osa viapau. Uva oirara rutu rera raga sirova avaa.”

Oearovu Grik Jisas Keke Ruipapaaepa

²⁰ Oirara rutu Jerusalem iare ipaaepa Pautoa-pa lotusa vo vokia vao Tugoropa Voki Oovapa. Uva oearovu tapo Grik-pa irara voare ipapaaepa. ²¹ Uva Grik-pa irara urioaepa Filip iare aue iava rera Betsaida vo Galili taere sovara-ia. Uva oiso rerare puraaepa, “Auoro. Oiso ruipa- paiei ra Jisas kekeio.” ²² Oa iava Filip avaroepa Andru tavisia. Uva vaiterei rutu avasiepa Jisas tavisia. ²³ Uva Jisas vaitereire oiso puraroepa, “*Easi Oirato Oviitoaaro ragai vo vuutaaro-a vao oa pou piroi. Oa-ia keraria oupaavoi.*

²⁴ ✧ Oiraopavira rutu oiso osa vei tavipaavoi ragai vo vuutaaro iava oiso, Vosa wit takura viapau rasiua arore kovepe kopiisa voa, ra va raga kataia toupave. Ari ita, vosa kopiio, oire voava vorevira torero riro kouro aioara karekeoro. ²⁵ ✧ Ari ro ira ora rera iava tootooa-ia virivirioparo ira iava opesi ovoipere eera. Ari ro ira tootooaro vatereve vo oearovupa ragai vo

✧ 12:8: Diu 15:11; Mk 14:7 ✧ 12:9: Mk 12:37 ✧ 12:13: Sam 118:25-26; Jo 1:49 ✧ 12:15: Sek 9:9 ✧ 12:16: Mk 9:32 ✧ 12:19: Jo 11:47-48 ✧ 12:24: 1 Ko 15:36 ✧ 12:25: Mt 10:39; Mk 8:35; Lu 9:24

ruipaaro sirova utupaoro, eera-a ira ora rera vaaro tootoa ourevera vao Tootoo Ovoi rutu. Oa viapau opesia vai. ²⁶ ✧ Vosa irai ragai vo kovoaro-ia pitureve, ira uvui iraopa ra ragai sirova uturo, oiso ra ragai tapo toupaveve, Kovopatoa oaa vo uva toupaveve. Vosa ro ira ragai vo kovoaro-ia pitupaveve, irapa rei vaisi vaterevera Aite oaa taru.

Uvuipaai Ra Oirato Oviitoaaro Vaisiaro Kae Pie Iraopaive

²⁷ ✧ “Vo vokio ragai iava sopaua vavataei. Uva apeisi purapai? E uvuiparai ra oiso vaio pasi purara, Aite vao verari oa ragai-ia karekesa auapai? Eke viapau uvuiparai ra eisi purara? Viapau. Uvare va raga-a eva oare poua viropa vo vuutari-ia oa-ia siraoa vo tavakaaro ouavere. ²⁸ ✧ Aite. Uvuipauei ra ora vii vaisiaro rei pieri oisi iavirava oiso.” Eisi osa puraroepa Jisas. Oa iava Pauto vo reoaro vuvuiua iava varaepa. Oreoa-ia oiso puraroepa, “Tuariri ora ragai iava vaisia rei pieavora. Oire uva vorerivira ora ragai vaisiaro rei piepaavoi rara.” ²⁹ Oirara voeao oea rera ruvara-ia tutuu pievira torepaaepa oea vo guruko uvuiva. Oa iava oiso puraaepa, “Varakeoto ira pokoro viroi.” Ovusa oearovu oiso puraaepa, “Iravu purapurapato enselto ira rera tapo ora reoparoi.”

³⁰ Oire uva Jisas voeare oiso puraroepa, “Viapau oiso ragai tauvasa oiso vo reo karekeei. Viapau. Ari visii tauvasa-a. ³¹ ✧ Vo vokio Pauto oirara rutu voeao vo rasio-ia rovirieiparevoi. Vo vuuta-a vao oa-ia vo rasio vo pitupituario vo goruaro tokoparevoi Seten vo goruaro-ia pute iraoro. ³² Vo vokio vo rasio-ia toupaa. Uva vovio utupauavi ragai kae pieivere ragai kotooro rara. Uva vo vuuta-a eva oa-ia oirara rutu vo rugooroaro ivuavere ora ragai iare. Ra oisi iavirava ragai oirao pieive.” ³³ Uva oisi-a oiso osa puraroepa ora rera vo kopiiaro reesioro.

³⁴ ✧ Oa iava oearovu rutu rera vo reoaro pukooro rerare oiso puraaepa, “Igei oiso vo reo uvuiova Reo Taisi-ia, Kraiis oiso touvira rutu toupaveve. Uva eake-a vao

oa vituario iava oiso purauei, Oirato Oviitoaaro kae pieivere rera kotooro? Uva aa ro rutu-a ro Oirato Oviitoaaro, raa?”

³⁵ Oa iava Jisas oiso voea tavireva ora rerare, “Gare vuutavi raga-ia aviavia visii tapo toupaveve. Uva uvui iraopatai ra vo aviavio-ia vokata. Teapi rupa visii tavuruve. Ro ira rupa-ia vokapaveve oire ra viapau taraiparo oiso, Ovu avaparoi. ³⁶ Vo osa aviavia vaviopavira visii tapo touvira toupai, oire uva uvui iraopatai ra vo aviavi oirao pie iraota. Oa iava uvuipatai ra oiso rutu kareketa, Visii-a aviavia-ia vokapa irara rutu.”

Riro Irara Rutu Jiu Viapau Oiso Jisas Oisoa Oirao Piepaive

Vo reo-a vao oa purarevoiva, Jisas voea kavuoro avaroepa voea osireiaro iava vatausa. ³⁷ Ari ita, rera oisoa siitue raga-paive Jiu, ovusa riro ravotoro rutu pura ragapaveve. Ovusa viapau rera oirao piepaive oisi iavirava. ³⁸ ✧ Uva oisi-a eisi osa iava profetato Aisaia vo reoaro oiraoepa vao oa iava oiso puraroepa, “Turaro Pauto. Irouto igei vo reoaro oirao piepare? Irouto-a ro ira Turaro Pauto vo goruaro eveiparevoi? Viapau rutu oiso iraii.”

³⁹ Uva viapau oiso uvuipaavere ra Jisas oirao piepaive. Oa vituario iava Aisaia oiso oreovu rigatoreva. Oa-ia oiso puraroepa,

⁴⁰ ✧ ‘Pauto voea osireiaro voosi ovoi piereva. Ora voea vo rugorugooroaro tapo tupareva. Osa iava viapau uvuipaai ra oaravu avu vai kekepaive ora voea osireiaro iava. Ora vo vearo rugoo-ia voea iava sopaura-ia. Oire ra oisi iavirava viapau ora voea iava sopaura oaive porepaive. Osa iava viapau uvuiparai ra voea porete piepaa. Viapau rutu.’

⁴¹ ✧ Ari ita, voari tuariri Aisaia ira Kraiis vaaro keraria kekereva. Oa iava vo reo purareva rera ragare Kraiis.

✧ 12:26: Jo 14:3; 1 Te 4:17 ✧ 12:27: Mt 26:38-39 ✧ 12:28: Mk 1:11, 9:7 ✧ 12:31: 2 Ko 4:4; Ef 2:2 ✧ 12:34: Sam 110:4; Ais 9:7 ✧ 12:38: Ais 53:1; Ro 10:16 ✧ 12:40: Ais 6:9-10 ✧ 12:41: Ais 6:1-4

⁴² Riro irara reipa irara Jiu iava rera oirao pieiva. Osa Farisi ragapa uriripaaepa. Oa iava viapau ora voea vo oirao pieroaro iava tavitavipaaepa, uvare oiso rugoopaaepa, Teapi vigei siguive Reo Taisi Uvupa Kepa iava Sinagog. ⁴³ Aue iava uvare oiso raga oisoa ruipa iraopaave ra oirara voea vaisiaro kae piepaive. Vo osa oisivi raga Pautoa-re oiso rugoopaaave. Ra voea vaisiaro-ia vearo vaisi purapareve.

Jisas Vo Reoaro-a Vao Oa-ia Oirara Rovirieirevea

⁴⁴ ✧ Oire uva Jisas rirovira rutu reoaro oiso puraroepa, “*Ro ira ragai oirao piepareve ira viapau oiso ragai raga oirao pieparevoi. Ari Aite tapo oirao pieparevoi ro ira ragai arureva vore.*” ⁴⁵ Ora ro ira ragai kekereve eera ita-a ira Aite tapo kekepare ro ira ragai arureva. ⁴⁶ Vo rasio iare oiso rutu urioraera osa aviavia vaore, oiso ra oirara rutu ragai oirao pieive. Ra oisi iava viapau oiso rupa-ia toupave. ⁴⁷ ✧ Vosa irai ragai vo reoaro uvupareve, ra viapau va oirao piepareve va sirova utupaoro, eera-a ira viapau rovirieivareva oiso osa ro reo rovirieipato. Viapau oiso ragai urioraera ra oiso toupaa, Oirara rovirieipato ragai. Viapau. Ari uriorae voea vorevira virivarisa rutu. ⁴⁸ Ro ira ragaire isivaparo vo rara viapau ragai vo reoaro oupareve, ira rovirieivareva ragai vo reoaro raga vo Ovoioipa Voki-ia. Uvare ragai vo reoaro, Oiraopa Reo rutu oa toupai oiso rutu osa reo rovirieipato. ⁴⁹ ✧ Viapau oiso ora ragai raga vo vovouaro iava oiso reo-reoparai. Viapau. Ari Aite-a ira ragai siporeva. Eera ira ragai taviparevoi vo reoro ruture vara purapasa vara rutu tapo iava siposipopaoro. ⁵⁰ Taraiparai Aite vo reoaro-ia. Oa tootoa kareke piepaiveira vao Tootoo Ovoio vokiara rutu iarepa. Eisi osa iava vo reoro rutu varao purapaa oiso osa Aite varare puraroepa.”

13

Jisas Disaipel Irara Kokotoaro Sisureva

✧ **12:44:** Mt 10:40 ✧ **12:47:** Jo 3:17 ✧ **12:49:** Jo 14:31 ✧ **13:2:** Mk 14:10 ✧ **13:3:** Hi 2:8; Jo 8:42 ✧ **13:8:** Jo 3:5

¹ Tagausapa Vurei Pasova vo vuutaaro kareke asavira touva. Uva Jisas tarairoepa vo vuutao-ia oa karekei oa-ia vo rasio kavurevere Aitetoa iare avaoro. Uva oisoa oirara kaviko iraopareve voea rera voeaaro oea vo rasio-ia toupaveira. Okavikoa vao rera vaoro oa vo rutu tugurasa urioepa uva kopiiproepa.

² ✧ Oire uva ovaiarovi aiopaoro toupaveira. Vo osa Seten ora rera vo rugorugooaro vuria tovo rovoreva Judas Iskariot sopaaro-ia ro Saimon oviitoaaro, oisore ra Jisas kosi piereve keripa irara vavaeoro iare. ³ ✧ Uva Jisas tarai rovroepa oiso, Aiteto orekerovu rutu vatereva rera vavaeoro iare. Uva vao-ia tapo oiso tarai rovroepa, Pauto Aite rera arureva oa iava urioepa vore. Ora uva vorevira voreroverea rara Pautoa iare. ⁴ Oire uva aiopa tapiva toreroepa varoa verasa ora rera iava vao oa-ia oisoa ora rakurakuparo. Oa iava aue taul oureva rera-ia tuusa. ⁵ Osa-a eisi osa pierivoiva, uuko ovi petoreva aue iare dis. Uva rovroepa igei disaipel kokotoaro sisupaoro. Uvare oiso rutu ora pieroepa, Akukutoavi raga kovopato. Uva voava igei kokotoaro posiposi piepareva vorevira taul-ia.

⁶ Uva Saimon Pita iare ora viruroepa. Oa iava Pita oiso rera akereva, “Turaro. E ragai kokotoaro tapo sisuparivoi?”

⁷ Oa iava Jisas rerare oiso puraroepa, “*Vao oa purapaavo oi-ia viapau tarai pauei. Utupavira oa-ia tarai uvere rara.*”

⁸ ✧ Uva Pita rerare oiso puraroepa, “Viapau oiso ra ragai kokotoaro sisuri. Viapau rutu.” Uva Jisas oiso puraroepa, “*Eakepa Pita? Vosa viapau vii sisua, ra viapau uvuipauei ra oiso toupai, Ragai reraaro disaipelto.*” ⁹ Oa iava Saimon Pita rerare oiso puraroepa, “Eagara. Ragai kokotoareiro sisuri, ora vavaearei, ora kukue.”

¹⁰ Uva Jisas oiso puraroepa, “*Ro ira ora rera iava varaua rutu sisu rovoreve ira sisigarue ovoiroi ita. Oa iava uvuiparoi ra kokotoaro raga ita sisureve. Ari ita, sisigaruevira toupatavoi. Uva viapau oiso*

visii rutu-a.” ¹¹ Aue iava uvare tarairoepa ro-ia ira rera kosi pieparevoi rara keripa irarapa. Uva va-a vao oa iava oiso puraroepa, “Viapau oiso visii rutu sisigaruetai.”

¹² Oire uva Jisas voea sisu rovorevoiva, vorevira varoa-ia ora rakurakuroepa. Oa iava vorevira pauroepa. Uva voea akereva oiso, “E vao-ia taraipatai oa puraavoi visii-ia?” ¹³ ☆ Ari ita, ragai vaisipataveira oiso, Tisato, ora oiso, Turaro. Uva vearovira rutu-a, uvare oisi eisi purapataveira ragaire. Osa raga ita-a eisi osa toupavoi. ¹⁴ ☆ Oiraopavira rutu, uvare Turaro-a ragai, ora Tisato. Ragoa visii iava kokotoara sisuavoi. Oire uva visii tapo ita uvui iraopatai ra ora visii araoko iraraaro kokotoaro tapo oisi sisupata. Ra voeapa ora vaisiario oavisii gare piepata. ¹⁵ ☆ Uva visii tapo uvui iraopatai ra oisi ragavira viovira oisi piepata, oiso osa va vao ovoovovira puraavoi visii-ia. ¹⁶ Oiraopavira visii tavipaavoi oiso, Kovopato viapau putepare rera reraaria reito. Ora ro ira okovovu iare avaro, ira viapau oiso uvuipa ra roaria putepareve ira rera arurevora, avaro. ¹⁷ Uva vo ovoovo-ia taraitai oa puraavo visii osireiario-ia. Oa iava uvuipatai ra va sirova utupaoro oarai purapatavora, roru iraopata.

¹⁸ “Viapau oiso visii ruture oiso purarai. Ari ragai voeao-ia taraiparai oea ora ragaipa reereesiava ragai voeaaro. Ari ita, uvare va vao oare Tugoropa Vuku oiso puraepa oa oiraoperea rara. Oiso osa Tugoropa Vuku-ia oiso purapai, ‘Ro ira ragai tapo bret iava aioroera ira kokotoarei kae piere ragai-ia tasisa.’

¹⁹ Uva va vao kareke asavira toupai osa rera iava visii tavipaavoi. Uvare oisi karekepere rara. Ra oisi iavirava ragai oirao pieta ragai raga ita vao-ia Krai. ²⁰ Oiraopavira visii tavipaavoi oiso, Vosa aa ro avuo ro ira kovopatoa oare vearo vovou rutu purapareve ro ira arua, ira ita vearo vovou rutu purapareveira ragai tapo-ia. Oa iava ita rera vegei-ia ora Aite tapo-ia vearo vovou rutu purapareveira.”

Judas Jisas Vatesa Aueparoepe Keripa Irara Vavaearo Iare
(Matyu 26:20-25; Mak 14:17-21; Luk 22:21-23)

²¹ ☆ Oire uva Jisas sopauaaro vavata iraoepa. Oa iava oiso voeare puraroepa, “Travu epao visii iava ira ragai kosi pieparevoi keripa irarapa rara.” ²² Uva oisi-a eisi osa puraroiva, igei raga disaipel ora igeiva vurapaiova tuupavira oiso purapaoro, “Viapau taraipaviei irouto-a”. ²³ Uva ragai Jon rera reraaro disaipelto Jisas kopukopuaro-ia otarapaoro pauparaepa. Ragoa oisoa kaviko iraopareve rera Jisas. ²⁴ Osa iava Saimon Pita kukue pikuoro ragaire oiso puraroepa, “Rera akeri. Iroure eisi puraroiei?” ²⁵ Oa iava rera kopukopuaro iare tutuu pieoro rutu ogaga visivi oiso rera akeava, “Turaro. Iroure eisi purauei?” ²⁶ ☆ Uva Jisas oiso puraroepa, “Aioa vai tovopaavoi tapi rovu-ia. Ra rera vatea ro raga ita-ia.” Osa iava aioa tovoreva kap-ia. Oire va ouoro va vatereva Judas-pa Saimon Iskariot oviitoaaro.

²⁷ ☆ Oire uva Judas aioa ourevoiva, Seten rera sopauaaro-ia ora kiuroepa. Oa iava Jisas rerare oiso puraroepa, “Vosa va pura ruipapau. Uva uvui iraopauei ra ikauvira raga va purari.” ²⁸ Uva viapau oiso irai tebol ruvara-iavi paupaoro oisi iava vo reo vituaro-ia tarairoepa oreoa purareva Judas-re. ²⁹ ☆ Uva oearovu igei iava disaipel oiso keapaaepa vao iava, uvare Judas moni bokis-ia pitupareveira. Oa iava oiso keapaaepa, Jisas rera taviparevoi orekerovu avu vai vorivorisa Tugoropa Vurei iare. Eke oarai vatevatesa apota irarapa. ³⁰ Uva Judas aioa ourevoiva, ikauvira kosi ovoiro viropa ovusa rupa ovoiepa.

Airepa Reo Taisi

³¹ ☆ Uva Judas kosiro viroiva, Jisas oiso puraroepa ora rera raga vaisipaoro, “Vaviopavira Oirato Oviitoaaro Ro Ropoto keraria vo goruaro ourevoi, uvare Pauto vo kerariato rera-ia karekei. ³² Vosa ragai Oirato Oviitoaaro Pauto vaaro keraria vo

☆ 13:13: Fl 2:11 ☆ 13:14: 1 Pi 5:5 ☆ 13:15: 1 Pi 2:21 ☆ 13:21: Jo 12:27 ☆ 13:26: Jo 6:71 ☆ 13:27: Lu 22:3 ☆ 13:29: Jo 12:5-6 ☆ 13:31: Jo 7:39; 1 Pi 4:11

goruaro kareke piea oirarapa, ra Pauto ita ragai vo kerariaro vo goruaro tapo kareke piereve poeravira oirarapa. Ra torevokovira Pauto oisi piereve, uvare ragai vo kerariaro vituaro rera-ia toupaveira. ³³ ✧ Ovii irara oaa. Gare visivi raga visii tapo toupaveira. Uva ragaire taraa ragapatavere. Oiso osa Jiu taviava oiso-ia osa visii tavipaavo tapo. Viapau rutu uvuipatai ra voare avata vo uvare avaparai. ³⁴ ✧ Visii vateavo airepa reo goru. Oa-ia oiso purarai, Ora visii iava sopaura rutu vatepata araoko irara oavisii siraopaoro. Oiso osa ragai ita ora ragai iava sopau rutu vate rovoavora visiipa siraopaoro. Eisi raga ita osa uvui iraopatai ra ora visii araoko iraraopa siraopata. ³⁵ Vosa araoko irara oavisii siraopata. Oa iava uvuipai ra oirara rutu oiso taraipaave, Visii-a ragai voeaaro rutu disaipel irara.”

Jisas Pita Tavipareva Oiso, Ragaire Isivauvere Rara.

(Matyu 26:31-35; Mak 14:27-31; Luk 22:31-34)

³⁶ ✧ Oire uva Saimon Pita rerare oiso puraroepa, “Turaro. Ovu-a vo uvare avauvere?” Uva Jisas oiso puraroepa rerare, “Vo uvare avaravere, uvare viapau oiso uvuipauei ra ragai sirova voare utuu. Ari ita, voari utupavira ragai sirova utuuvere.”

³⁷ Oa iava Pita rerare oiso puraroepa, “Turaro. Eake iava viapau uvuiparai ra vii sirova utura? Uvare ora ragai iava tootoo oaa vikisa aueparai vii tauvaoro.”

³⁸ ✧ Uva Jisas rerare oiso puraroepa, “O ari ragai tauvaoro ora vii vaaro tootoo vikirivere, eke? Oiraopavira rutu oiso osa vii tavipaavo, Vo osa kookai gau asavira toupaveire, ovusa ragai vaisiario vatauri vo peva piepa taea-ia.

14

Jisas-a Raiva Tootoo Vatepa Vore Aiteto

¹ ✧ “Opeita visii iava sopaura oavisii siraopape. Ari Pauto oirao piepata ora ragai tapo ita. ² Vo Aite oaa vo kepaoro-ia oa-ia riroara rutu toupaveira tugitugiara.

Vosa viapau oisi eisi toupaveira, ra viapau oiso visii tavi rovoavori. Ari oiraopavira avaparai visiipa uruia ravaasa. ³ Oire vo osa avaparai visiipa uruia ravaasa, uva voava vorevira voreraverea visii ou piesa. Ra ragai tapo tauta voa. Osa-a eisi osa vo urui-ia eva touavere. Oa-ia ita visii tapo ragai tapo toupaveira. ⁴ Uva taraipatai raiva-ia vo urui iare vao oa iare avaparai.”

⁵ Uva Tomas oiso rera akereva, “Turaro. Ovu-a vo uvare avapauei? Viapau oiso igei taraipaiei. Apeisi ragavira iava uvuipaiei ra vo raiva-ia taraiio eva voare?”

⁶ ✧ Oa iava Jisas oiso puraroepa, “Ragai raga ita-a vao-ia raiva, uvare ragai-a Oiraopa Rutu vituaro. Ora ragai-a Tootoo tapo vituaro rutu. Viapau irai uvuiparoi ra oraivai raga iava Aite-ia pouro viro. Viapau rutu. Ari vo raga ragai. ⁷ Vosa ragai-ia taraipataeri, ra oisi iavirava Aite oaa-ia tapo taraipata. Oire uva vaviopavira rovota rera-ia taraipaoro. Uvare ita rera kekepataveira.”

⁸ Uva Filip oiso rerare puraroepa, “Turaro. Igei kareke pieri Aiteara iava. Ra oisi iavirava igei vo ruiparoaro uvui piereve.”

⁹ Jisas rerare oiso puraroepa, “Filip. Riro kaekae vuutaro rutu-ia oisoa visii tapo toupaa, osa viapau ragai-ia taraipau, raa? Ro ira ragai kekepareve, eera ita-a ira Aite tapo kekepareveira. Uva apeisi iava oiso purauei, Igei kareke pieri Aiteara iava? ¹⁰ ✧

Easi viapau vai ragai oirao piepariveira vo osa Aite tapo toupaveira, ovusa ita Aite oaa ragai tapo toupaveira, raa? Vo reo oa vatepaaveira visiipa, uva viapau oiso va purapaaveira ora ragai raga vo rugorugooaro iava. Easi Aite ragai tapo toupaveira ira ora rera vo kovoroaro purapaveira. ¹¹ Ragai vo reoaro oirao pie iraota aue-ia uvare Aite-ia toupaa, ovusa Aite ita ragai-ia toupaveira. Vosa vo reopa viapaeri, oire ra vo kovoro ruture rugoo iraopata oara purapaaveira. Osa iava uvuipatai ra vo kovoro iavirava ragai oirao piepata.

¹² “Oiraopavira rutu oiso visii tavipaavo, Vosa irouto ragai oirao

✧ 13:33: Jo 7:33-34 ✧ 13:34: Lev 19:18; Jo 15:12; 1 Jo 2:7, 3:11, 4:10 ✧ 13:36: Jo 21:18; 2 Pi 1:14 ✧ 13:38: Jo 18:27 ✧ 14:1: Jo 16:23-24 ✧ 14:6: Jo 10:9 ✧ 14:10: Jo 10:38, 5:19, 12:49

piepareve vo kovoro iava oara pura-paaveira, ira-a tapo ita eera ira uvuiparoi ra oisi vara purapareve. Ari ita, oa iava uvuiparoi ra pute pievira rutu okovorovu riroara purapareve. Oire vo kovoro evara vo kovo-ia ragai vaaro puteve. Eake iava? Uvare avaparai Aite iare. Ra voa toupaooro Tugoropato Uraurato vara pieavere visii tauvapasa. ¹³ ✧ Ra varao orekerovu rutu oarare variripata ragai vaisiaro-ia oara-ia uvuiparai ra vara purapaa. Osa iava uvuipai ra Aiteto vo kerariaro goruaro karekepe ragai iavirava. ¹⁴ Vosa ragai vaisiaro oirao piepaoro variripata orekevure, ra va puraa taru.

Jisas Reo Ovoi Purareva Vorevira Tugoropato Uraurato Vara Piesa

¹⁵ ✧ “Vosa ragai kavikopaoro ragaipa ora visii iava sopaura oavisii rutu vatepata, eva-a oa iava ragai vaaro reo goru sirova vearovira rutu utu iraopatavere. ¹⁶ Oa iava uvuiparai ra varirira Aite iare. Ra oisi iavirava visii vatereve iravu visii Tauvapato visii sopaura oavisii goru piepaoro vokiara rutu-ia. ¹⁷ ✧ Ro-ia Tugoropato Uraurato Oiraopara Rutu Kareke Piepato. Ira-ia viapau uvuipaai oirara rutu iava oearovu vo rasio-ia ra rera viapau oupaive, uvare viapau rera eveipaiveira, ora viapau rera-ia taraipaaveira. Ari ita, visii raga rera-ia taraipataveira. Eake iava? Uvare visii tapo toupaveira osa iava visii sopaaro-ia toupave.

¹⁸ “Teapi keapata oiso, Visii kavupaavo, ra oiso rutu toupata osa virakoi kakaero. Viapau. Ari visii iare vorevira voreraverea rara. ¹⁹ Tutuu piepai ra oirara rutu voeao vo rasio-ia tou irara viapau ragai kekeive vorerivira. Ari visii raga taru ragai kekepatavere ragoa tootoovira toupaa. Eva-a oa vituaro iavirava visii tapo ita tootoovira toupataveira. ²⁰ ✧ Ovokia-ia eva taraitavere oiso-ia, Ragai Aite tapo ora tavosiparai. Ra ita ragai tapo ora tavosipata, ovusa ragai ita visii tapo ora tavosipara. ²¹ Ro ira ragai vaaro reo goru oureve ra oisi iavirava vearovira rutu

va sirova utuparo, ira-a eera ragaipa ora rera iava sopaua rutu vateparevoi ragai kavikopaoro. Ora ro ira ragai kavikopareve, ira ita kavikopareverea Aite. Ora ragai tapo ira tapo kavikopaaverea rera iare roroiovira rutu ora karekepaoro.”

²² Osa-a eisi osa puraroepa Jisas. Uva iravu raga Judas viapau oiso ro-a Iskar-iot, ira Jisas-re oiso puraroepa, “Turaro. Apeisi iavirava igei iare roroiovira ora karekeverea, vo osa oisi eisi viapau roroiovira ora karekeu oirara rutu-ia voeao vo rasio-ia?” ²³ ✧ Jisas rera vo reoaro pukooro oiso puraroepa, “Vosa ro ira ragai kavikopareve, ira-a eera vearovira rutu ragai vo reoaro sirova utuparoi. Oa iava Aite rera kavikopareverea. Osa iava vegei aaorei rutu rera iare urioveare rera tapo toupasa vokiara rutu-ia. ²⁴ Ari ro ira viapau ragai kavikopareve, ira-a eera viapau vearovira ragai vo reoaro sirova utuparoveira. Oire uva vo reo-ia vao-ia oa uvutavoi viapau oiso ragai vo reoaro-a. Ari Aite vo reoaro-a ro ira ragai arureva vore.

²⁵ “Tou visivi visii tapo toupaooro visii tavipaavo vara iava. ²⁶ Ari ita, Tauvapato rutu ro Tugoropato Uraurato ira ragai vaisiaro-ia arurevere Aite. Eera ira visii tarai pieparevere orekerovu rutu-ia. Ora visii vo rugorugooroaro toretore pieparevere. Oire ra oisi iavirava vo reoro ruture rugoopata oara vatepaaveira visiipa.

²⁷ ✧ “Visii kavusa aueparai. Ra oisi iava visii vatea gavaure vovou vaore, oiso ra visii-ia toupave. Eva gavaure vovou oa vatepaavo visiipa ragai vaaro. Viapau oiso visiipa vao oiso gavaure vovou vateavo osa voeao oirara vo rasio-ia visiipa gavaure vovou vate ragapaiveira. Opeita visii iava sopaura oavisii vavata ragapape. Ora opeita uriripata. ²⁸ Vo reo uvutavoi ita oa vateavo visiipa oiso, Visii kavuavo avoro, oa iava vorevira voreraverea. Vosa ragaipa sirao rovotaeri, oa iava uvuipatai ra ragai-ia rorupata ovusa Aite oaa iare avara. Ra voa toupaooro visiipa Tugoropato Uraurato vara pieavere. Ari ita, Aite reiparoi rutu. Ira ragai-ia

✧ **14:13:** Je 1:5; Jo 15:16 ✧ **14:15:** 1 Jo 5:3 ✧ **14:17:** Jo 16:13; 1 Jo 4:6; 1 Ko 2:14 ✧ **14:20:** Jo 10:38 ✧ **14:23:** Re 3:20 ✧ **14:27:** Kl 3:15

putepareveira. ²⁹ Va-a vao oa pou viro asavira toupai voi oa iava vo vokio visii taviavoi. Oa-a eva vovio utupa visivi karekepere taru vo osa Aite iare avara. Ra oisi iavirava taru ragai vo reoroaro oirao pieta.

³⁰ “Viapau oiso vorevoreripavira visiipa riro reoro vai rutu purapaa. Eake iava? Uvare vo rasio vo pitupituaru goruaro, rera raga-a Seten ira urioroi. Ira viapau rutu uvuiparoi ra ragai vo goruaro-ia putepareve. ³¹ Ari ita, uvare oiso ruipaparai ra oirara voeao vo rasio-ia taraiave, Ragai Aite oaa kaviko iraopaavoi. Oa iava oisi piepaaveira oiso osa Aite ragai tavipareveira. Oire toreta ra vova avavio.

15

Jisas Ira-a Wain Ova Rutu

¹ ✧ “Ragai-a wain ova oiraopa ova. Ari Aite oaa-a vo kovo tokipatoa rutu. ² Oirara voeao oea ragai oirao piepaaveira oea oiso rutu toupai osa sipukau raoro ragai iava oraoroa kuepapeira. Ari ro ira viapau ragai oirao piepareve, ira tokorevere Aite oiso osa rurui raoro oara tokopareveira ro kovo tokipato. Oire uva ro ira oirao pie vovou purapareveira, ira sopaaro iava orugoorovu vuri rugooro oaive verapareveira Aite. Oiso ra rirovira rera vo kuearo kareke pierve aue oirao pie vovouaro-ia. Oiso rutu osa ruipapaoro ro kovo tokipato evao raoro tokopareve. ³ Uva visii sopaaro iava vuri rugooro oavisii vera pirora aue iavirava Tugoropa Reo, oreoa iava visiipa siposipopaavora. ⁴ ✧ Ragai tapo ora tavosipaoro toupata. Ra ragai tapo ita visii tapo ora tavosipaoro toupaa. Uvare viapau raa kue oupai vosa viapau evaova varaaro-ia toupave. Oiso rutu osa visii visiigoa viapau uvuipatai ra oirao pie vovouro purapata vosa viapau ragai tapo ora tavosipaoro toupata.

⁵ “Ragai-a wain ova rutu. Ari visii-a raoara. Ro ira ragai tapo ora tavosipaoro toupave ovusa ragai tapo ita rera tapo ora tavosipaoro toupaa, ira-a eera ira rirovira rutu aio kue purapareveira.

Ari vosa viapau ragai-ia toupata, oa iava viapau oiso uvuipatai ra oavu avu vai purapata. ⁶ Vosa viapau irai ragai tapo ora tavosiparo, ira taru eera verarevere Aite oaa oiso osa evao rao vao oa erakope. Ra va iava vo raoro guruguruive vara-ia vikisa tuitui kasi-ia vara kasioro.

⁷ ✧ “Vosa ragai tapo ora tavosipaoro toupata. Ora vosa ragai vo reoro visii-ia toupave. Ra oisi iavirava uvuipai ra variripata visii vo ruipaaro arova katai vovou purapaoro ragai-ia. Ra va iava visii vo ruipaaro uvureve Aite oaa va purasa. ⁸ Vosa rirovira rutu aio kuero vai purapata, ovovoua iavirava eva eisi vuurapa vaisi oupareveira Aite. Osa iava uvuipatai ra oiso rutu toupata, Ragai voearo visii disaipel. ⁹ Aite ragai kavikopareveira. Eisi raga osa visii kavikopaaveira. Oa iava vokiara rutu-ia uvuipatai ra oiso toupata, Ragai voearo rutu oea kavikopaaveira. ¹⁰ Vosa vearovira rutu ragai vaoro reo goru sirova utupata, eva-a oa iava uvuipatai ra ragai vo siraoaro sovara-ia toupata. Oiso raga ita osa Aite vaoro sirova reo goru vearovira utupareveira. Oa iava rera vo siraoaro sovara-ia toupaveira. ¹¹ Oiso ruipaparai ra ragai vo roruaro visii-ia toupave. Ra oisi iavirava vo roru eva visii sopaaro agasi piepaive rutu. Eva-a oa vituaro iava vo reo purapaavoi visiire.

¹² “Ragai vaoro-a vao reo goru oiso toupaveira, Ora visii araoko iraraviaro kaviko iraopata. Oiso osa ragai ita visii kaviko iraopaaveira. ¹³ ✧ Vosa irai ora irai iava tootoa vaiaro vikireve ora irai vate irara vaiaro tauvaoro, oire uva viapau oiso ovovouiei siraopa vovou vai oa vao-ia putepaveira. ¹⁴ Vosa oiso rutu piepata osa visii tavipaavoi, oa iava uvuipatai ra oiso rutu toupata, Ragai vate iraraaro rutu visii. ¹⁵ Kovopa irara viapau uvuipaai ra vao-ia taraipaave oa purapareve voea reitoaaro. Eisi osa iava oisi viapau visii vaisipaavoi vorerivira oiso, Kovopa irara. Aue iava uvare reora rutu vateavorao visii siposipopaoro aue iava Aite. Oreoroa ouava rera ruvara-ia. Eva-a oa iava oiso

visii vaisipaavoi, Vate irara oaa.

16 ✧ “*Viapau oiso ora visiipa ragai reesitava. Viapau. Ari visii ora ragaipa ropooro visii reesiava ragai raga. Oa iava visii tovoava kovoa-ia. Osa iava uvuipatai ra avataera, aio kuero purata. Osa iava visii vo aioroaro uvuipai ra toupave opesi asavira. Eisi piepaoro uvuipatai ra ragai vaisiario-ia variripata Aite iare. Ra visii vatevere oavu avu vai.* 17 Visii vateavora reo goru vaore, oiso ra ora visii araoko iraraviaro kavikopata.

Rasitoo-ia Tou Irara Disaipelva Keripaaverea

18 ✧ “*Vosa oirara voeao vo rasio-ia visiiva keripaave, osa iava uvuipatai ra taraita oiso, Oea-a evoea ragaiva keru rovoaera rovovira.* 19 ✧ *Vosa visii vao vo rasio rutu iava-a voea, ra oisi iavirava visii agiagipaive oearovu. Vo uvare visii-a voea iavapa irara. Ari ita, viapau oiso visii-a vo rasio iava. Viapau. Aue iava uvare visii reesivora oiso ra vo rasio vo pitupituario kavuta. Eva-a oa iava oirara voeao vo rasio-ia visiiva ora keripaaverea.* 20 *Vearovira rutu vo reore rugoo iraopatavere oa puraavoi visiipa oiso, Viapau oiso kovopato rera reitooario-ia putepaveira. Osa-a eisi osa iava voea evoea oisoa ragai upopaive, eisi raga osa visii upopaivere. Ari ita, vosa ragai vo reoro sirova utupaaeri, oire ra oisi raga ita visii vo reoroaro sirova utupaave.* 21 *Ari viapau taraipaaveira Aite-ia ro ira ragai arureva vore. Ra oisi iavirava keapaoro ragai vaisiario-ia visii-ia vuri vovouro purapaive.*

22 ✧ “*Vosa viapau oiraopavira urioraeri voeapa siposiposa, eva-a oa iava viapau vuriara vaieri voea-ia. Ari ita, urioraera voea oiraopavira siposipopaoro ragai vo kovoaro vituario iava. Osa viapau vo siposipo oirao pieve. Eva-a oa voea vo vuriaro vituario. Oa roroiovira toupaveira.* 23 *Ro ira ragaiva keriparo, eera ita-a ira Aite tapova ora keriparoveira.* 24 *Ari ita, okovorovu rutu oara oisoa viapau*

oearoi tuariri purapaive okovoroa puraa- vora voea rutu vuutaaro-ia. Oiraopavira rutu vosa viapau vo kovoro puraavori, ra oisi iavirava viapau vuriara vaipe voea-ia. Ari ita, vo osa vo vokie vara kekevora uva ragaiva ora keripaai ora Aite oaa tapova. Eva-a ita voea vo vuriaro vituario. 25 ✧ *Uva voea vo pitupituroaro iavirava vo reo oiraopavira karekeepa oa rigatoiva vo voea vaaro-ia Reo Taisi. Oreoa vao oa oiso toupai, Ragaiva keru ragapaai.*

26 ✧ “*Ro visii Tauvato ira epao Aite tapo uvava rera aruavere, ra urioro visii iare. Eera Tugoropato Uraurato Oiraopa Rutu Kareke Piepato varao Pautoa iava. Ira Aite tapo toupaveira uvava uriorovere ragai iava oiraopavira siposiposa.* 27 *Visii tapo ragai iava oiraopavira siposipopata- vere. Uvare tuariri visii ragai tapo oisoa toupata voari rovoa-ia ovusa kovoa rovoava. Oa iava vo vokie-ia rekasisa voava uriotaerao oa-a vao-ia.*

16

1 ✧ “*Visii taviavora ragai vo reoroaro iava, Teapi visii varaaro oirao pie vovouro oavisii kovepe opesioro.* 2 ✧ *Vo osa visii sigupaivere vova Reo Taisi Uvupa Kepa Sinagog voea vaaro. Osa raga ita visii piepaivere visii upopaoro vo vuutarori-ia oara uriopaperea. Ra oiso keapaave, Vearo kovo purapaivoi Pauto vaaro.* 3 ✧ *Viapau oiso Aite-ia taraipaaveira. Ora viapau oiso ragai-ia tapo taraipaave. Eisi osa iavirava vo vovouro purapaivere visii-ia.* 4 *Ari ita, visii oisoa tavipaa vara iava oara utupaua karekepaperea. Oa iava varare vorevira rugorugooapataverea, vo uvare vara iava visii tavipaaveira.*

Tugoropato Uraurato Vo Kovoaro

“*Tuariri oisoa visii tapo toupaa. Osa vituario iava eisi viapau oisoa visii tavipaa va iava vao.* 5 *Uva vaoviopavira avaparai ro iare ira ragai arurevoiva, vore urioraepa. Uva viapau oiso irai visii iava ragai akeparevoi oiso, Ovu iare avapauei?* 6 *Viapau. Ari ragai raga vo reo puraavoiva, visiire sopaura oavisii vavatapai*

✧ 15:18: 1 Jo 3:13 ✧ 15:19: Jo 17:14 ✧ 15:22: Jo 9:41; Ro 1:20 ✧ 15:25: Sam 35:19 ✧ 15:26: 1 Jo 2:1, 5:7
✧ 16:1: Jo 15:18-27 ✧ 16:2: Ap 26:9; Ais 66:5 ✧ 16:3: 1 Jo 3:1 ✧ 16:7: Jo 7:39, 14:16, 26, 15:26

siraopaoro. ⁷ ✧ Oiraopavira rutu oiso visii tavi iraopaavoi, Visii arova avaparai visii tauvasa. Oire vosa viapau avara, ra va iava viapau irai urioro visii tauvasa. Ari vosa avaparai, osa iava visii iare rera aruavere ra urioro eera visii Tauvapato visii soporepasa. ⁸ Uva uriorovere, ra oirara rutu voeao vo rasio iava tarai iraoaverea vuri vovouro rutu vituaro-ia voea varaaro, ora vao torevoko vovou rutu vituaro, ora kort vituaro-ia oira roviriei pitupitu Pauto vaaro, vo rara voea soporepareve. ⁹ Oire uva ora voea vo vuri vovouroaro *vituaro-ia taraipaavere. Oa vituaro oiso toupai, Viapau ragai oirao piepaiveira.* ¹⁰ Oirara rutu vo rasio-ia oea vearovira ragai-ia taraipaavere oiso, O ita, ari torevokotoa rutu-a ro Jisas. Aue iava uvare avaparai vore Aite oaa ruvaria. Ra viapau vorerivira ragai kekepata. ¹¹ ✧ Ari oira rovirieipa pitupitu iava voea soporepareverea ro Tugoropato Uraurato. Aue iava uvare Pauto Seten vo goruaro rovirieioro va putereva, uvare rera raga Seten vo rasio vo pitupituaro vituaro.

¹² “Ari ita, riro reoro rutu epao oarava toupaa. Uva oiso ruipaparai ra visiipa tavitavira vara iava, osa viapau. Uvare viapau oiso uvuipatai ra vaoviopavira vo reoro outa. Teapi visii iava sopaura oavisii vavatapape rutu. ¹³ ✧ Ari vosa oiraopa reoa rutu vituaro urioro, rera ro Tugoropato Uraurato ira oiraopa reo rutu iava visii soporeparevere. Ra viapau oiso ora rera raga vo rugorugooroaro iava reoreoparo. Viapau. Ari vo reo-a oa uvureve Pauto ruvara iava oa siposipoparevere. Oire ra oisi visii tavitavipaoro varao iava oara karekepaperea utupaua visii soporepareve. ¹⁴ Ira ragai vo vovouaro-ia taraipaoro va iava visii soporeparevere. Osa-a eisi piepaoro ragai iava rei vaisi kareke piereverea rara. ¹⁵ ✧ Orekerovu rutu Aite varaaro oara-a evara ragai raga ita varaaro. Eisi osa iava oiso purarai, Ira ragai vo vovouaro ouoro va iava visii siposipopaooro visii soporeparevere ragai iava.

Tavaka Vovou Ora Siraopa Vovou Roruvira Ora Poreperea

¹⁶ “Gare vuutavi raga ra viapau ragai keketa vorerivira. Oire uva ita utupa visivi aia ragai keketavere ita rara.” ¹⁷ Uva oearovu disaipel voea raga ora reopaoro oiso purapaaepa, “Aa vao rutu-a vo reo vao vituaro oa purarevoi vigeire? Oa-ia oiso puraroi, *Gare vuutavi raga, ra viapau vorerivira ita ragai keketa. Uva ita gare vuutavi raga pere, ra utupauavi ita ragai keketa.* Uva oiso tapo pura, *Aite iare avaparai.*” ¹⁸ Oire uva oiso puraaepa, “Gare vuutavi raga-a oa iava oisi taviroi. Oa apeisi ragavira toupai? Vigei viapau oiso taraipaviei vo reo vituaro-ia eva oa purarevoi.”

¹⁹ ✧ Oire uva Jisas voea vo rugooaro ou ovoireva vo osa rera akesa auepaaepa. Oa iava oiso puraroepa, “Asi visii vai pasi ora akekepatai vo reo vituarore oa puraavoi. Oa-ia oiso purarai, *Gare vuutavi raga toupai, ra viapau ita vorerivira ragai keketa. Uva ita, utupa visivi rara ragai ita keketavere.*” ²⁰ ✧ Oiraopavira rutu visii tavipaavoi oiso, Utupaua gaupatavere sirao pievira rutu. Vo ovusa oirara rutu voeao vo rasio iava rorupaive. Ora tapo osa visii iava sopaura vavata iraope siraoa iava. Oire uva vo sirao-a eva oa roruvira rutu ora porepere taru. ²¹ ✧ Vosa riakova kakae kavausa auepao, oire ra ora oira vo vuutaaro-ia taraio oiso, Karekei ragai vo vuutaaro. Oa iava rirovira rutu siraopao. Oire ra va isivaaro iava kakaeto kavaveve. Ra viapau oiso evo upiare vorerivira rugoo oa pureve. Viapau. Ari roru iraopaeve kakaeto raga-ia ro ira karekero. ²² Oiso ita osa vaoviopavira siraopatai. Ari utupavira vorevira visii kekeavere. Ra oisi iavirava sopaura oavisii visii iava roru iraove. Osa iava eisi viapau oiso irai uvuiroverea ra visii iava vo roru eva verareve. ²³ Oire uva vo voki-a eva oa-ia viapau oiso ragai akepatavere oavu avu vaire. Oiraopavira rutu visii tavipaavoi, Aite oaa iare variripata ragai vaisiario oirao piepaoro. Ra visiipa taru vara vaterevere. ²⁴ ✧ Voari tuariri uva viapau oisoa variripata ragai vaisiario oirao piepaoro orekerovu avu vai oupasa. Oire

✧ **16:11:** Jo 12:31 ✧ **16:13:** Jo 14:17, 26 ✧ **16:15:** Jo 17:10 ✧ **16:19:** Mk 9:32 ✧ **16:20:** Lu 23:27; Jo 20:20
✧ **16:21:** 1 Te 5:3 ✧ **16:24:** Jo 15:11

vo vokio uva variri iraopatavere, oisore ra oisi iavirava oaravu avu vai oupata. Osa a eisi osa vituaro iava visii iava sopaura roru iraopaivere rutu.

Jisas Rasito Vo Vovouaro-ia Putereva

²⁵ ✧ “Ragai oiso vo reoro puraavoi visii ruuvira. Uva utupaua viapau oiso vorerivira ita visiire oisi ruuvira reoravere. Viapau. Ari visiipa evoa aviavi pievira raga taviravere Aite iava. ²⁶ Uva vo voki-a eva oa-ia ragai vaisiaro oirao piepaoro variripatavere. Uva viapau oiso visii tavipaavoi, Ragai raga Aite iare variriparavere, oisore ra visii tauvapareve. ²⁷ ✧ Viapau. Ari Aite raga visii kavikopareveira. Uvare visii raga-a ita vao visiigoa ragaipa ruipataera. Oa iava ragai oirao pietavora vao iava osa Aite tapo toupaaivoiva, urioraera vore. ²⁸ ✧ Uvare tuariri rutu Aite tapo oisoa toupaa. Oa iava rera arova urioraepa vore rasitoa-ia. Uva vo vokio-ia vo rasio kavuoro Aite iare voreparai.”

²⁹ Oire uva igei disaipel rerare oiso puraiepa, “Iu, vo vokio-ia aviavi pievira tavitaviu. Viapau oiso ra ruuvira raga reopau. ³⁰ Uvare oiso taraiiei, Viapau oiso voearore tue rovopau oearoa vii akesa auepaave. Viapau. Ari vii auero rutu-ia tarai iraopau. Eva-a oa vituaro iava vii oirao piepaioveira rutu oiso, Viigoa vao Pautoa tapo tourivoiva, uriouepa vore.”

³¹ Oa iava Jisas oiso igei akereva, “E vo vokio-ia oiraotai rutu, raa? ³² Uvuta. Vuuta vao-ia tutuu pievoi vaore oiso ra karekepe. Iu. Kareke ovoiei vo vokio oa-ia visii tariopaivoi rara vorarore visii vo uruiroaro-ia roopavira. Uva ragai kavupatavoi ovusa ragai raga toupaa. Ari ita, uva viapau oiso ragai raga toupaa-vere. Viapau. Ari ragai tapo touparevere Aite rara. ³³ ✧ Uva oiso ruipaparai rutu ra ragai tapo ora tavosipata. Osa iava sopaura oavisii uvuipai ra gavaurevira toupaaive. Eisi osa iava vo reo visiire puraavoi. Oiraopavira uvare vo rasio-ia tou irara visiipa riroa rutu tavaka siraoa vatepaivere. Osa iava uvuipatai ra tuvuu vovouvira rutu goruvira toupata. Uvare

ragai vo rasio vo vovouaro vo goruaro-ia pute iraoavoi.”

17

Jisas Ora Rerapa Variroepa

¹ Oisi-a oiso osa puraroepa Jisas. Oa iava vuvuiua taraaoro oiso puraroepa, “Aite. Ragai vo vuutaaro-a vao pura piroi. Osa iavirava uvuipau ra ragai vaisiaro kae pieri. Eisi osa iava ragai vii Oviitoaaro vii vaisiaro kae piepaavere. ² ✧ Uvare ragai vateriva reesia oiso ragai reesioro, Ragai a oirara rutupa reipato. Osa iavirava uvuiparai ra oirarapa Opesi Asa Tootoo vatepaa voeao oea ragaipa vateriva. ³ Oa a vao Tootoo Ovoi oa oupaivere vo rara vii-ia tarai rovopaave oiso, Vii-a Kataitoa raga Pauto, Oiraopatoa rutu. Ora vo osa ragai-ia tapo tarai rovopaave, Ragai Jisas Kraiis ragoa aruriva vore.

⁴ “Vii vaaro keraria vo goruaro kareke pieavora vo rasio-ia. Okovo-a vao vateriva ragaipa va purasa oa opesi pieavoi. ⁵ ✧ Aite. Voari tuariri rutu uva rasito kareke asavira toureva, ovuuta-a eva oa-ia vii tapo toupaooro oisoa oisi rei vaisivira toupaa. Uva vo vokio-ia oiso ruipaparai ra vo vaisi raga ita eva reia vateri ragaipa vo vegei vo touaro-ia.

Jisas Variroepa Disaipel Tauvasa

⁶ “Voeapa vii vo ruipaaro kosi pieavora voeao oirara oea ragaipa vateriva vo rasio-ia vii voeaaro. Ari ita, uva ragaipa voea vate ovoiriva. Oa iava vii vo reoaro vearovira rutu sirova utupaaveira. ⁷ Osa-a eisi osa iavirava oiso taraiaraero, Orekerovu rutu varao oara vate ovoiriva ragaipa oara vii ruvara iava urioepa. ⁸ Ari ita, vo reoro rutu oara ragaipa vateriva oara rutu voeapa vateavora. Oa iava vara ou ovoivora. Osa iava tarai ovoiaera oiso, Oiraopavira, uvare tuariri rutu oisoa vii tapo toupaa. Oa iava voava urioraepa. Ora vao oirao pievora rutu ita osa ragai arurivora vore.

⁹ ✧ “Variriparai voea tauvasa. Ari ita, viapau oiso oirara rutupa voeao vo rasio-ia variriparai. Viapau. Ari voea raga tauvasa

✧ 16:25: Jo 10:6; Mt 13:34 ✧ 16:27: Jo 14:21, 23 ✧ 16:28: Jo 13:3 ✧ 16:33: Kl 1:20; Ro 8:27; Re 3:21
✧ 17:2: Dan 7:14; Hi 2:8 ✧ 17:5: Jo 1:1; Fl 2:6 ✧ 17:9: Lu 22:32; Jo 14:16

oea roporiva ragai iare, uvare vii voeaaro-a. ¹⁰ Uva voea rutu-a ragai voeaaro evoea vii voeaaro. Uva ita, voea rutu-a vii voeaaro evoea ita ragai voeaaro. Oea ragai vaisiario kae piepaiveira.

¹¹ ✧ “Vo vokio viapau oiso touvira toupavaoivi vo rasio-ia. Ari voea vo rasio-ia toupaveira ovusa vii iare uriora. Aite, Tugoropato. Voea kavikori voea tokipaoro ora vii vaisiario vo goruaro iavirava, vo goru oa vateriva ragaipa. Osa iava uvuipai ra katai vovou rutu-ia toupaveira. ¹² Vo osa voea tapo tupaoro voea tokipaaveira vii vaisiario vo goruaro iavirava. Vo vaisio oa goruaro vateriva ragaipa. Oa iava voea-ia vearovira rutu uutupaveira voea tokipaoro. Osa iavirava viapau irai opesikoparo. Era ira iava vii vo rigatoaro oiraopere. ¹³ Uva vii iare uriopari. Osa vituaro iava vo reo puraavoivi vo rasio-ia. Oa iava ragai vaoro rorua uvuipai ra voea iava sopaura-ia agasipe rutu.

¹⁴ “Ari ita, vii vo reoaro vateava voeapa. Osa iava oirara voeao vo rasio iava voeava keripaaveira. Eake iava? Uvare ragai voeaaro vii vo reoaro-ia taraipaoro viapau vo pitupitu purapaaveira oara vo toupaveira vo rasio-ia. Oiso ita osa ragai ita viapau vara purapaaveira. ¹⁵ ✧ Viapau oiso viire variripari oiso ra voea kae pieri vo rasi iava uvare. Viapau. Ari oiso viire variripari ra voeavi virivaripari. Ra oisi iava vurito Seten viapau voea piro pieparevere. ¹⁶ Viapau vo pitupituro purapaaveira oara vo toupaveira vo rasio-ia. Oiso ita osa ragai ita viapau vara purapaaveira. ¹⁷ Ora viipa voea roro pieoro voea reesiri, oisore ra vii vo vovouaro-ia Oiraopa Vovou goruvira pituive. Uvare vii vo reoaro-ia taraipaoro Oiraopa Vovou rutu-ia taraipaaveira. ¹⁸ Tuariri ragai aruriva oa iava urioraera oirara rutu vuruvuru-ia tousa voeao vo rasio-ia. Eisi raga osa voea voeao disaipel arusa aueparai, oiso ra oirara rutu vuruvuru-ia toupasa avaave. ¹⁹ ✧ Uva ora ragai iava tootoa oaa reesipaavoivi voeao

tauvaoro. Oa iava vii vaoro-ia Oiraopa Vovou taraipaoro ora reesiavere oiso, Vii oiraraoro-a igei.

Jisas Variriroepa Voeao Tauvasa Oirao Pie Vovou Irara

²⁰ “Ari ita, viapau oiso voea raga tauvasa variripari. Viapau. Ari voeao tapopa variripari oea voea vo siposipoaro uvuipave. Ra oisi iavirava ragai oirao piepaive rutu. ²¹ ✧ Uva oiso ruipapari ra voea katai vovou raga-ia toupave. Oiso rutu osa vii Aite ragai-ia toupaveira, ovusa ita ragai vii-ia toupaa. Osa raga ita voeapa ruipapari oiso ra vegei tapo tavosivira toupave. Osa iava uvuipai ra oirara rutu vo rasio iava vigei vo vovouaro katai vovou kekepaive, ra oisi oirao piepaive. Ragai arurivoiva, urioraera vore. ²² ✧ Uva vao keraria vo goruaro ragaipa oa vateriva eva ita oa voeapa vateavoivi, oiso ra va iavirava katai vovou rutu-ia toupave, oiso osa vegei toupaveira. ²³ Ari ita, ragai voea-ia toupavaoivi, ovusa vii ragai-ia toupaveira. Eisi osa raga ita voeapa oiso ruipapari ra katai vovou raga-ia toupave. Ra oisi iavirava oirara voeao vo rasio-ia taraipaave oiso, Vii ragai arurivora vore. Ora tapo oiso osa voeapa siraopaveira oiso osa ragaipa siraopaveira.

²⁴ “Aite. Oiso ruipapari ra oirara voeao oea ragaipa vateriva ragai tapo toupaveira vo uva tupaaveira. Oa iava ragai vaoro keraria vo goruaro kekevere voa. Aue iava uvare tuariri vo uva rasito pura uviro asavira toureva ovuuta-a eva oa-ia oisoa ragaipa siraopau. Oa iava ragai vateriva va eva keraria vo goruaro. ²⁵ ✧ Aite. Vii-a Torevokotoa Rutu. Uva oirara vo rasio iava viapau vii-ia taraipaaveira, vo ovusa ragai raga vii-ia taraipari. Ora voeao disaipel oiso taraipaaveira, Ragai siporiva oa iava urioraepa vore. ²⁶ ✧ Ari ita, vii vo ruipaoro iava siposipoavora voeapa. Uva topa pievira ita aia vii vo ruipaoro kosi piepaavoivi voeapa vaore, ra kaviko vovou rutu sovopaive ora voea sopaoro-ia. Oiso rutu osa vii vaoro kaviko vovou sovopaaveira ora ragai-ia. Ora

✧ 17:11: Re 19:12; Jo 10:30 ✧ 17:15: Mt 6:13 ✧ 17:19: Jo 15:13 ✧ 17:21: Jo 10:38 ✧ 17:22: Jo 14:20
✧ 17:25: Jo 15:21, 16:3 ✧ 17:26: Jo 15:9

oisore ra ragai tapo voea-ia toupaaaverea voeava ora tavosipaoro.”

18

Judas Keripa Irara Vavaearo-ia Jisas Tovoreva
(Matyu 26:47-56; Mak 14:43-50; Luk 22:47-53)

¹ ✧ Vo variri purarevoiva, Jisas ora igei disaipel tapo avaroepa uuko ovi ivirooro Kidron. Oa iviropavira okovovu Oliv kovo oisoa toupave. Oa iava vo kovo-ia ora kiusa avaroepa Jisas igei tapo. ² ✧ Uva Judas tapo vo kovo-ia taraiparoepa ro Jisas kosi piepato. Uvare vokiara rutu-ia Jisas igei disaipel tapo vo kovo sovaria voa oisoa uvuruparo. ³ Uva voa vo uvare Judas viurupa irara tuvetu-vereva ora oearovu polis irara reipa irara pris voeaaro voearei ora voeao ratarataa vovou irara Farisi. Oa iava voare urioaepa aue-ia pitupaoro vuravuara, ora aoara, ora auero rutu varao upo purapara. ⁴ Oire uva Jisas tarai ovoiroepa vara rutu-ia varao oara rera-ia karekesa auepaaepa. Oa iava Jisas voea iare tutuu piereva rutu voeare oiso purasa, “*Troure taraapatavoi?*”

⁵ Uva oiso puraaepa, “Ari Jisas, irare taraapaiovoi ro oisoa Nasaret.”

Osa iava Jisas oiso puraroepa, “*Easi ragai raga ita vao-ia.*” Uva Judas toreparoepa voea ruvara-ia. ⁶ Uva Jisas voeare oiso puraroepa, “*Easi ragai raga ita vao-ia.*” Oa iava ora virupaoro vorepaaepa rasiuaaro kovepaoro.

⁷ Uva vorerivira ita voea akereva oiso, “*Troure taraapatavoi?*” Oa iava oiso puraaepa, “Ari Jisas ro oisoa Nasaret-ia.”

⁸ Uva Jisas voeare oiso puraroepa, “*Voari visii taviavoi ita oiso, Ragai raga ita vao-ia. Vosa ragaire taraapatavoi, oire voeao eakapatavoi ra avaave.*” ⁹ ✧ Uva eisi puraroepa vo reo oirao pieoro tuaririvi oa purareva. Oa-ia oiso puraroepa, “*Voae oirara ragaipa oea vaterivora oea iava viapau oiso irai opesikorovere.*”

¹⁰ Oire uva va-a vao oa iava Saimon Pita toorio gororeva Rovopato Pristo kovopatoaaro iava uvareoua pakosa oisoa oira-papa varata-ia uvava voua toereva. Ira vaisiaro-a ro-ia, Malkas. ¹¹ ✧ Oa iava Jisas Pita oiso tavireva, “*Toorio tovoru rera vaaro-ia pausa. E apeisi-a? O-ia kap viapau ukaioravere iria agasioi aue iava siraoa vo tavakaaro Aite iria vaterevora ragaipa?*”

Jisas Sipoiva Anas Iare

¹² Oire uva va-a vao oa iava voea rutu viurupa irara, ora reito ofisato, ora polis irara rutu oea rutu Jisas rauiva rera tuukesa iroara-ia. ¹³ ✧ Uva rerava avarovaepa Anas iare Kaiafas avuetoaaro, ro ira pris kovo-ia reiparoepa vo iva-ia eva. ¹⁴ ✧ Ira-a ro Kaiafas voari Jiu-pa irara tavi rovoreva oiso, “*Vearopai vosa kataitoa vai raga kopiivoreve oirara rutupa tootooaro vateoro.*”

Pita Ora Taearoepa Oiso Puraoro, Ragai Eera-ia Jisas Viapau Taraiparai

(Matyu 26:69-70; Mak 14:66-68; Luk 22:55-57)

¹⁵ Ragai ora Saimon Pita vegoa Jisas sirova utuveiepa. Uva pristo vo kepaaro kasuraaro iare koatarepa Jisas sirova. ¹⁶ Ovusa Pita ratau toreparoepa. Oa iava ragai vao ragoa-ia oisoa reito pristo taraiparo, ragoa avaraepa riakova tavisia o iria oiso rataoa tokipaeve. Oa iava Pita koata pieava atoarore ragai arova. ¹⁷ Uva o tavauruva iria oisoa ratao tokipaeve rerare Pita oiso puraopa, “*Easi vii-a iravu disaipelto rera reraaro, raa?*”

Oa iava Pita oiso puraroepa, “*Viapau oiso ragai-a.*” ¹⁸ ✧ Oire uva kovopa irara voearei ora polis irara oavu tuitui kasi kasiva, uvare rirovira rutu uteopaaepa. Uva voa torepaoro vo kasi-ia tuituipaaepa. Uva Pita voa voea tapo toreparoepa tuitu-ipaoro.

Rovopato Pristo Jisas Akereva

(Matyu 26:59-66; Mak 14:55-64; Luk 22:66-71)

¹⁹ Uva Rovopato Pristo Jisas akereva disaipelre voeao rera voeaaro ora vaore

✧ 18:1: 2 Sml 15:23 ✧ 18:2: Lu 21:37 ✧ 18:9: Jo 17:12 ✧ 18:11: Mt 20:22 ✧ 18:13: Mt 26:57; Mk 14:53; Lu 22:54 ✧ 18:14: Jo 11:49-51 ✧ 18:18: Jo 21:9 ✧ 18:20: Mt 26:55; Jo 7:26

osa oisoo oirara rutupa siposipopareve.
 20 ✧ Oa iava Jisas rera vo rearo pukooro oiso puraroepa, “Ari ita, poeravira rutu oirarapa oisoo siposipopaooro voea tarai piepaa vo Tugoropa Kepa-ia aue Tempel, ora varao oara iare oisoo ora gurupaave Reo Taisi uvupasa Jiu-pa irara. Uva viapau oiso vatauvira oreovu avu vai oisoo purapaa. 21 Uva eakere ragai akepari? Ari voea akeri evoea oea vo reoro uvuivora. Oa iava vo reoro-ia taraiaera varao oara purapaaveira.”

22 Uva oisi-a eisi osa puraroiva, iravu polisto toreroepa Jisas tapaoro oiso puraro, “Eakere Rovopatoare Pristo eisi ropaei, raa?”

23 ✧ Uva Jisas rerare oiso puraroepa, “Vosa vuri reo vai puraa, oire uva uvuipau ra vo reo avu vuri reo kosi pieri. Ari vosa vearo reo raga puraa, uva eake-a vao oa rutupa ragai tapari?”

24 Osa iava tuukea ragava toupaveva Jisas, vo osa vava Anas rera siporeva Rovopatoa iare Pristo Kaiafas.

Pita Vorerivira Ita Oiso Puraroepa, Viapau Oiso Ragai Eera-ia Jisas Taraiparai
 (Matyu 26:71-75; Mak 14:69-72; Luk 22:58-62)

25 Uva Saimon Pita voari tuituipaoro toreparoepa. Osa voa rerare oiso purapaaepa, “Asi vii-a iravu vai disaipelto rera reraaro, raa?” Uva ora taearoepa oiso puraoro, “Viapau oiso ragai-a.”

26 Uva iravu kovopato Rovopatoapa Pristo roari saratoaaro Pita ira iava uvareoua toereva, ira oiso puraroepa rerare, “Oiraopavira rutu, uvare ragai tapo ita vii kekeavora ovusa rera tapo touparivora kovoa-ia.” 27 ✧ Uva Pita ora taearoepa ita oiso puraoro, “Viapau oiso ragai-a.” Vo osa kookai gau ovoireva.

Jisas Sipoiva Pailat Iare
 (Matyu 27:1-2, 11-14; Mak 15:1-5; Luk 23:1-5)

28 ✧ Oire uva Kaiafas ruvara iava rerava avaaepa ro reito Rom gavmanaro vo kepaaro iare voki-paua rutu. Uva viapau oiso voea rutu Jiu koataaepa vo kepa-ia

vao reito gavman vo kepaaro. Uvare oiso rugoopaaepa, Teapi vuivui oupe Reo Taisi gasioro, ra viapau Pasova Vurei aiope. 29 Oa iava ratau toupaveva. Uva Pailat voea iare urioroepa oiso voea akesa, “Eakepa ro iava gasitavoi?” 30 Oire uva rera vo akearo pukooro oiso puraaepa, “Vosa rera ro viapau vuriara vai purapaveve, oire ra viapau oiso rerava urioio vii iare.”

31 Osa iava Pailat voeare oiso puraroepa, “Visii raga rera outa, ra rera rovirieita kortua-ia visii vaaro sirova Reo Taisi.” Oa iava Jiu rerare oiso puraaepa, “Asi igeipa tugoropai rutu vaopa vo osa iravu kopii pieio.”

32 ✧ Ari ita, tuariri Jisas ora rera iava taviroepa ora rera vo kopiiaro reesioro. Uva oisi-a oiso osa iava rera vo rearo oiraosa auepai.

33 Oire uva Pailat vorevira koataroepa voarire gavman kepa-ia. Oa iava Jisas-re keeroepa. Uva rera akeoro oiso puraroepa, “E vii-a Jiu reraaro king, raa?”

34 Uva Jisas rerare oiso puraroepa, “Easi vii vai raga oisi eisi rugoouei oa iava evo reo purarivoi, raa? O irai vai pasi vii tavirevo ragai iava oisi eisi, eke?”

35 Uva Pailat rerare oiso puraroepa, “Easi pasi Jiu-patoa vai-a ragai, raa? Ari sara irara oara raga ora reipa irara pris irara viiva urioai ragai iare. E eake vai purarivora?”

36 Jisas oiso puraroepa, “Ari ita, ragai vo Saraaro viapau oiso vo rasio iava. Vosa oisi eisi, oire ra kovopa irara oaa upoa vai puraive. Ra viapau oiso irai uvuiro ragai tovosa Jiu-pa irara vavaeoro-ia. Ari ita, uva vo vokieo ragai vo Saraaro viapau oiso vo rasio iava.”

37 ✧ Osa iava Pailat rerare oiso puraroepa, “O ari iravu-a vii king, raa?” Uva Jisas oiso puraroepa, “Vii raga ita-a viigoa ragaire oiso purauei oiso, king. Aako ragai kavaueva. Oa iava vo rasio iare urioraepa va ragare vao-ia. Uvare ragai vo kovoaro-a Oiraopa Reo rutu iava siposipopasa. Ari ita, oirara rutu voeao oea Oiraopa Reo rutu sirova utupaaveira oea-a evoea oea ragai gisipoaro uvupaiveira.” 38 Uva Pailat rera

✧ 18:23: Mt 5:39; Ap 23:2-5 ✧ 18:27: Jo 13:38 ✧ 18:28: Ap 11:3 ✧ 18:32: Mt 20:19; Jo 12:32-33 ✧ 18:37: Jo 8:47; 1 Jo 3:19, 4:6

akereva oiso, “Eake rutu-a vao Oiraopa Reo, raa?”

Pailat Jisas Tapasa Evaio Parikou-ia Taviroepa

(Matyu 27:15-31; Mak 15:6-20; Luk 23:13-25)

Oire eva eisi osa akerevoiva, vorevira kosiro viropa voea iare Jiu. Oa iava oiso voea tavireva, “Viapau oiso oavu avu vai vuria vai kekeavoi rera-ia. ³⁹ Ari visii vo pitupituaro toupai, oiso ra visiipa iravu iava vasea tuukepa kepa iava vo Pasova Aio vo vuutaaro-ia. Uva ruipapatai pasi oiso ra visiipa king iava ro Jiu reraaro vasea, raa?”

⁴⁰ ✧ Uva voea rutu raga pieoro oiso puraaepa, “Viapau. Ari Barabas iava vase iraori.” Eera Barabas riro oirara upoto ora orekerovu tapo kavirupato.

19

¹ ✧ Oire uva Pailat Jisas vorevira koata piereva vore uva viurupa irara rera ragipaiva. ² Oa iava rerapa kukuvaipa puraiva rokarokapa iro iava. Uva va tovoiva rera kukuearo-ia. Ora revasito kuvupato ira-ia rera kuvuiva rera reesioro oiso, Vii-a king. ³ Oire uva rera ruvara-ia pou viropaoro rerare oiso purapaaepa, “Vearo voki Jiu reraaro king.” Uva oisi purapaoro rera taparakopaiva.

⁴ Oa isivaaro iava Pailat voea iare kosiro viropa vorerivira ita voeare oiso purasa, “Ragai kekepatavoi ragoa visiipa rera kosi pie ovoiaivoi. Ra oisi iavirava taraita oiso, Ragai viapau vuria vai kekeavoi rera-ia.” ⁵ Oire uva Jisas kosiro viropa. Uva va vao kukuvaipa oa puraiva iroiro iava rokarokapa iro oa rera kukuearo-ia toupai. Ro tapo revasito kuvupato ira rera-ia toupaveva. Uva Pailat voeare oiso puraroepa, “Rera kekepatavoi ro-ia.”

⁶ ✧ Uva va-a vao oa iava voea reipa irara pris voearei ora polis irara rera kekeoro oiso puraaepa, “Rera tapa evao parikou-ia! Rera tapa evao parikou-ia!”

Oa iava Pailat voeare oiso puraroepa, “Ora visii raga rera outa rera tapasa evao

parikou-ia. Ari ragai viapau oiso vuria vai kekeavoi rera-ia.”

⁷ ✧ Oire uva voea Jiu rera vo reoaro tuuro oiso puraaepa, “Ari ita, igei vaaro Reo Taisi toupavoi rerarepa, oiso ra kopi-iro rera ro-ia. Uvare oiso puraparoveira, Ragai-a Pauto Oviitoaaro.”

⁸ Uva Pailat vo reo uvuoro uriri iraoparoepa. ⁹ Oa iava vorevira koataroepa gavman kepa-ia voa Jisas akesa oiso, “Ovuva karekeuepa?” Uva Jisas viapau oiso rera vo reoaro aatopareva. ¹⁰ Oire uva va-a vao oa iava Pailat rerare oiso puraroepa, “Eakepa viapau ragai aatopari, raa? Auoro. Uvuiparai ra vorevira vii iava vasea. Ora tapo uvuiparai ra vii tapaa evao parikou-ia. Easi pasi viapau va vai-ia taraipauei, raa?”

¹¹ ✧ Uva Jisas rerare oiso puraroepa, “Vosa Pauto ro oisova viara-ia viapau vi-ipa gorua vai vaterevori, oire ra viapau vii-ia gorua vaipe ragaipa reipasa. Osa-a eisi osa iava ro ira ragai tovorevorao vii vavaearo-ia ira vo vuriaro eisi vii vo vuriaro-ia putepaivoi rutu.”

¹² Oire uva vo reo vao uvurevoiva, Pailat raiva taraaroepa, oiso ra oai iava Jisas iava vorevira vasereve. Ovusa aue Jiu-pa irara rirovira rerare oiso puraaepa, “Vosa rera iava vorevira vaserivere, oire ra viapau oiso vii-a igei reitoaaro rutu Sisa vatetoaaro. Ro ira ora rera ragare oiso puraparoveira, Ragai-a king, eera Sisa vo tavukiaro ousa auepa.”

¹³ ✧ Uva Pailat evo reo uvuoro Jisas kosi piereva. Oa iava oira rovirieipato vaaro-ia paupa pauroepa uvavu uva oisoa vaisipaive oiso, Aveke Uru. Ari aue-ia Hibru reo oiso oisoa va vaisipaive, Gabata. ¹⁴ Oire uva vo vokia-a vao orekerovu ravaapa voki aue iare Pasova Vurei. Uva ravireo vuuta rutu-a vao oa-ia tuguraaepa. Oa iava Pailat Jiu-re oiso puraroepa, “Rera kekepatavoi, eera Jiu reraaro king.”

¹⁵ Uva rirovira rutu raga pieoro oiso puraaepa, “Rera siguri! Rera siguri! Rera tapasa evao parikou-ia!” Uva Pailat voeare oiso puraroepa, “E oiso ruipapatai

✧ 18:40: Ap 3:14 ✧ 19:1: Mt 27:26-30 ✧ 19:6: Ap 3:13 ✧ 19:7: Lev 24:16; Jo 5:18 ✧ 19:11: Ro 13:1
✧ 19:13: Mt 27:19

ra visii reraaro king tapaa evao parikou-ia, raa?"

Oa iava reipa irara pris irara oiso puraaepa, "Viapau oiso igei irai epao ita kingtoa vai. Ari kataitoa raga, Sisa."
¹⁶ Uva va-a vao oa iava Pailat Jisas iava vasereva voea vavaearo iare, oiso ra rera tapaive evao parikou-ia voeao viurupa irara reipa irara pris irara vo ruipaaro sirova utuoro.

Jisas Tapaiva Evao Parikou-ia

(Matyu 27:32-44; Mak 15:21-32; Luk 23:26-43)

¹⁷ Oire uva Jisas ouiva. Oa iava rera raga evao parikou kaepareva. Uva riro urui kavuoro rerava avaaepa uvavure uva oisoa vaisipaive oiso, Kukue Keru Pukui. Ari aue-ia Hibru reo oiso-ia, Golgota. ¹⁸ Uva-a evoa uva rera tapaiva evao parikou-ia. Oire evoa aitereivu tapo voa tapaiva aatokorovira oiso, iravu ovaratavu iava ari iravu ovaratavu iava. Uva vaiterei vuruvuruaro-ia Jisas tovoiva.

¹⁹ Oire uva Pailat oreovu tapo rigatoreva. Oa iava va tovoreva evao parikou-ia vo rigato oa oiso purapai, JISAS KING OAIVE JIU. ²⁰ Uva Jisas kotoiva evao parikou-ia vo riro urui ruvara-ia, osa iava riro irara Jiu va vieipaiva voa. Uvare Pailat vo rigato purareva aue-ia Hibru reo, ora Rom reo, ora Grik reo. ²¹ Uva reipa irara pris Jiu voeaaro Pailat tavipaiva oiso purapaoro, "Viapau oiso ra oiso ragavira vo rigato purari, King Jiu reraaro. Viapau. Ari oiso ragavira uvuipauei ra vo rigato purari, Ro oiso puraroepa, Ragai-a king, Jiu reraaro."

²² Oa iava Pailat voeare oiso puraroepa, "Vo reo oa rigatoa, eva-a oa rigato ovoi ita."

²³ Uva voea viurupa irara Jisas tapa ovoiiiva evao parikou-ia. Uva oisi rera pie ovoioro auero rutu varoara rera varaaro ou ovoiiiva. Oire ora voeapa vo resurapavira vara rutu rookaiva, osa voea viurupa irara katakataivira ora voeapa ouaepa. Uva kuvuto tapo rera reraaro ouiva ira-ia viapau oisoa turua vai

toupaive. ²⁴ ✧ Osa-a eisi osa iava viurupa irara ora reopaaepa oiso purapaoro, "Viapau oiso uvuipaviei ra ro karikaripe. Ira-ia uvuipaviei ra rera-ia satupavio, oisore ra oiso piepaoro irai reesipe ro ira rera oureve." Oire uva oisi-a eisi osa rera-ia piepaiva. Oa iava Tugoropa Vuku vo reoaro oisi iavirava oiraoepa rutu. Vao oiso-ia,

'Ragai varaaro-ia varoara rooai vara ouoro.

Ora satupaaai ragai reraaro-ia kuvupato.'

Eisi osa pieiva viurupa irara vara-ia.

²⁵ ✧ Uva evao parikou vao Jisas vaaro ruvara-ia Jisas aakoaro toupaeva aue tapo taeva, ora Maria rera Klopas vatuavaaro, ora iriavu Maria Makdala iava. Vo resura evairo voavi toupaiva evao parikou ruvara-ia. ²⁶ Uva Jisas aakova kekereva vegei rutu ora ragai Jon ragoa oisoa kavikopareve rutu, uvare voavi tutuu pie visivi torepaveiepa. Oa iava Jisas aakovare oiso puraroepa, "Riakova. Era vii oviitoaaro." ²⁷ Uva ragai tavireva oiso puraoro, "O-ia vii aakoaro." Oire vo vuuta raga-ia oira ouoro Maria oirava avaraepa ora ragai vo kepaaro iare voa oira tokipasa.

Jisas Kopii Ovoiroepa

(Matyu 27:45-56; Mak 15:33-41; Luk 23:44-49)

²⁸ ✧ Uva vao isivaaro iava Jisas oiso tarairoepa, Orekerovu rutu opesi ovoiei vo vokio. Osa iava Pauto vo rigatoaro ora rera iava oirao pieoro oiso puraroepa Jisas, "Uuko regarai." ²⁹ Uva otouvu toupaiva botol tou oa agasiepa aue iava viniga ovi. Oa iava oavu pupupua ouiva va rupu piesa vo ovi-ia viniga ovi. Uva uuko piropa. Uva evao kairi-ia va tuukeiva. Oa iava rera gisipoaro-ia Jisas va tovoiva. ³⁰ ✧ Uva Jisas va-ia viniga ukaio ovoioro oiso puraroepa, "Opesiei rutu vaoviopavira ragai vo kovoaro." Eisi osa pura ovoiroiva, rera iava kukue goe ovoio viropa. Osa ora rera iava uraurotoaro iava vasereva Pautoa iare vorevira.

✧ 19:24: Eks 28:32; Sam 22:18 ✧ 19:25: Mt 27:55-56; Mk 15:40-41; Lu 23:49 ✧ 19:28: Jo 13:1, 17:4; Sam 69:21

✧ 19:30: Jo 17:4 ✧ 19:31: Diu 21:23

Viurupa Irara Ora Rera Iava Ovaratavu Togaiva

³¹ ✧ Uva vo vokia vao orekerovu ravaapa voki aue iare Tagausapa Vurei Pasova ora vao tapo Sabat voki riroa rutu. Oa vituaro iava Jiu-pa irara reasipaaepa oiso, Teapi vo kopiuro evao parikouro raga-ia toupave vo voki-ia Sabat voki. Oa iava Pailat akeiva voea kokotoaro kepikepisa, oiso ra ikauvira kopiiave. Ra va iava vo kopiuro rere pieive. ³² Oire uva voea viurupa irara vaiterei kokotoaro kepikepisa avaaepa aiterea tapaiva Jisas tapo. ³³ Uva Jisas-ia poua viropa rera kekesa ira kopii ovoiroepa. Oa iava viapau oiso rera kokotoaro kepikepiiva. ³⁴ ✧ Ari iravu viurupato rera varataaro togareva aue-ia togava. Oa iava ikauvira revasiva paru ovoieva ora aue uuko ovi voava rera iava varaua-ia. ³⁵ [Uva ragai Jon vao kekeava ragoa oisi va-ia tarairaiva, va iava oiso tavitaviparai oiraopavira rutu. Eisi osa iava uvuipatai ra va oirao pieta rutu.] ³⁶ ✧ Ari ita, oa-a vao karekeiva oiso-ia Tugoropa Vuku vo reoaro oiraoei vo reo oa oiso purapapeira, 'Viapau oiso okerui kepiivera rera iava.' ³⁷ ✧ Ari oreovu-a vao oiso purapapeira vao Tugoropa Vuku-ia, 'Irava vurapaivera ro ira togaivora.'

Jisas Iava Varaua Tovoiva Aveke Rikui-ia (Matyu 27:57-61; Mak 15:42-47; Luk 23:50-56)

³⁸ Oa-a vao isivaaro iava Josep Arimatia urui iava rera avaroepa Pailat aresa Jisas kopiire, uvare rera-a iravu disaipelto Jisas reraaro. Ari Jiu ragapa uriripaoro ora rera vo oirao piearo vataupareva. Oire uva Pailat rerapa vasereva. Oa iava Josep avaroepa Jisas iava varaua rere piesa. ³⁹ ✧ Uva Nikodimas ro ira rovovira rutu Jisas iare urioroepa vokiaro, ira tapo urioroepa oavuva mer vearo geesi ovi iisi ovi. Oa iava va vavataaro rutu aue-ia uvuiepa 34 kilo. ⁴⁰ ✧ Uva vo kopii ousiva. Oa iava rera ruusiva varoa-ia oaravu tapo vearo geesiara. Oiso osa vara oisoa purapave

voea Jiu oirara tovapasa. ⁴¹ Oire uva voa-a vo uva Jisas tapaiva evao parikou-ia uva oisoa oavua kovoa toupave. Oa sovara-ia oavu oira tovaso riku toupave. Ari ita, uva viapau oiso va-ia irai tova rovoiva. ⁴² Uva vo voki-a vao Jiu vaoro orekerovu ravaapa voki aue iare Pasova Vurei Oovapa. Uva vo rikui tutuu pie visivi raga toupave. Oa iava Jisas tovosiva rera tovaoro vao vo rikui-ia.

20

Jisas Vorevira Toreroepa (Matyu 28:1-8; Mak 16:1-8; Luk 24:1-12)

¹ ✧ Oire uva rovo voki rutu-a vao wik iava uva Maria Makdala iava vokipaua rutu urioopa vo tova iare vo osa rupavira raga toupave. Iria aveke viapau kekeeva o iria-ia vo tova riaaro-ia toupave iria peka pieiva. ² Oa iava ikauvira raga vorevira voreopa ragai ora Saimon Pita tavisia, ragoa Jisas oisoa kavikopareve rutu. Uva Maria vegei tavipaeva oiso purapaoro, "Turaro vorevira tova iava voreivo. Uva viapau taraipaiei oiso, Ovu-ia rera tovoivo."

³ Osa iava vegei ora Pita uruia iava ora vaseveiepa vo tova iare avaro. ⁴ Uva ikauvira raga avaveiepa. Ari ita, uva ragai Pita-ia puteava ikauoro. Oa iava vao pou rovara viropa vo tova-ia. ⁵ ✧ Uva vao kokeesa takura viropa osa iava varoara raga kekeeva. Ari ita, uva viapau oiso koataraepa rutu vo rikui-ia. ⁶ Uva Saimon Pita ragai sirova utuoro rikui rutu-ia koataroepa. Oa iava vao varoara kekeveva. ⁷ Uva vao oavu kekereva varoa vao oa-ia rera kukuearo tavuruiva Jisas. Oire uva va eva varoa viapau oiso varari tapo toupave oara-ia rera rutu tavuruiva. Viapau. Ari evo viko uvavu raga toupave. ⁸ Uva ragai tapo ragoa ira rovaraepa voare rikui-ia ragoa tapo ita voare koataraepa. Oa iava va eva kekeeva. Uva oisi-a eisi osa iava oiraoraepa rutu. ⁹ ✧ Uva evo vuuta-ia viapau oisoa roroiovira rutu taraipaio Pauto vo rigatoaro-ia vao oa oisoa oiso purapape, Jisas vorevira torerovera tova

✧ 19:34: 1 Jo 5:6, 8 ✧ 19:36: Eks 12:46; Nam 9:12; Sam 34:20 ✧ 19:37: Sek 12:10 ✧ 19:39: Jo 3:1, 7:50
✧ 19:40: Jo 11:44; Mt 26:12; Jo 20:5, 7; Lu 24:12 ✧ 20:1: Mt 27:60, 66 ✧ 20:5: Jo 19:40 ✧ 20:9: Mt 22:29; Lu 24:26, 46

tapi iava. ¹⁰ Oire uva vegei disaipeltoarei vorevira kareveiepa atoiare.

Maria O Makdala Iava Iriava Aivaroreva Jisas (Mak 16:9-11)

¹¹ Maria rikui raga ruvara-ia torepaopa gaupaoro. Uva voa raga gaupaoro toupaeve rikui sovara-ia kokeepaoro. ¹² ✧ Oa iava aitereivu enseltoarei kekeeva aitea popotetoarei-ia kuvupasiepa kuvutoarei. Uva voa paupasiepa vo uva Jisas varaaro tovoiva, iravu oisova uva kukueparoepa, ari iravu oisova uva kokotoparoepa. ¹³ Aitea oira Maria akesiva oiso puraoro, “Riakova. Eakepa gauparivoi?”

Uva oiso puraopa vaitereire, “Ari Turaro ragai reraaro ira voraro avu tovosa rera vorevira voreivo vova-ia. Uva viapau taraiparai ovu-ia reraei.” ¹⁴ Uva oisi-a eisi osa puraoviva, ora poreopa rera Jisas kekesa ovusa toreparoepa. Uva viapau oiso Maria Jisas eveipaeva.

¹⁵ Uva Jisas oira akereva oiso puraoro, “Riakova. Iroupa gauparivoi? Ora iroure taraaparivoi?”

Uva Maria oiso keapaopa, Kovoa tokipato ro-ia. Oa iava oiso puraopa rerare, “Auoro. Vosa vii rera ouri, uva uvuipauei ra ragai taviri vore uva rera tovorivo. Ra voava rera kaeoro karera.”

¹⁶ Uva Jisas oiso puraroepa oirare, “Maria.”

Oa iava Maria ora poreopa rerare oiso purasa Hibru reo-ia, “Rabona.” Oa porearo oiso toupai, Tisato.

¹⁷ ✧ Uva oira taviro oiso puraroepa, “Opeita ragai-ia pitupari. Ragoa ipa asavira toupaaovi Aite iare. Ari kare iraou, ra araoko irara oaa taviri oiso-ia, Iparai Aite iare ragai reraaro ora visii Aitearo. Ira iare avarai Pauto, ragai reraaro ora visii reraaro Pauto.”

¹⁸ ✧ Oire uva Maria vova Makdala vorevira kareopa disaipel tavisia oiso puraoro, “Turaro kekeavoi.” Uva voea tavieva vo reo iava vao osa oira tavireva Jisas.

Disaipel Jisas Kekeiva (Mak 16:14-18; Luk 24:36-49)

¹⁹ Igei disaipel Jiu asavira uriripaoro toupaiova. Oa iava kepa-ia ora igei ururao tuupaiova. Uva ravireo voa igeire roko-reva rovopa voki-ia wik iava vo voki. Uva voa Jisas igei rutu vuruvuruaro-ia toresa urioroepa oiso puraoro, “Opeita uriripata. Visii iava sopaura oavisii kavepe.”

²⁰ Oire uva oisi eisi puraroiva, igeipa ora rera iava vavaearei karekepareva ora ovaratavu rera iava. Oa iava viupara kekepaoro igei iava sopaura oaioro iraoiva rutu. ²¹ Uva Jisas igei ita tavireva oiso puraoro, “Visii iava sopaura uvuipai ra kave iraope. Ari ita, Aite ragai arureva oa iava urioraepa vore. Osa ita visii arupaavoi ra avata.” ²² Uva eisi puraroiva, igei iare vavauroepa oiso igei taviro, “Tugoropato Uraurato outavoi.”

²³ ✧ Vosa oearovivu iava vuri vovouro vai oaive verapataverea, oire ra oisi iavirava vo vovouro vuriara voea iava opesi ovoipape. Ari vosa viapau oisi voea iava vuriara verapata, ra oisi iavirava voea-ia touvira toupaiave.”

Tomas Jisas Kekerevoiva, Oirao Piereva

²⁴ Jisas ora karekeroepa disaipel irara iare vo vuutao iava vo vokia oa-ia iravu disaipelto igei iava katai tau erao (12) viapau oiso igei tapo toupaveva ro-ia Tomas. Ira iava ovaisivu-a, Didimas tavarato. ²⁵ Uva oisi-a eisi osa iava oearovu disaipel rera taviiva oiso, “Igei Turaro kekeiovi.”

Uva Tomas oiso voeare puraroepa, “Vosa viapau nilpa vuurei kekea rera vavaeoro-ia, ora vosa viapau sipareo roko piea voa vo nilpa vuu-ia. Ora aue tapo vosa viapau vavaea oaa tapo roko piea vo uva rera togaivorao, oire ra viapau oiso oirao piepaa rutu.”

²⁶ Oire uva katai wik isivaaro iava igei disaipel kepa sovara-ia toupaiova. Uva Tomas igei tapo toureva. Uva ora igei ururao rataoara rutu tupaiova. Oa iava voa Jisas igei vuutaaro-ia ora karekeoro oiso puraroepa, “Visii iava sopaura kavepe.”

²⁷ ✧ Oire uva Tomas tavireva oiso, “Ora vii iava sipareo tovorivo-ia. Ora ragai

vavaearo kekeri, ra oisi iavirava viapau vakuvakuu. Ari ragai oirao pie iraori.”

²⁸ Oa iava Tomas rerare oiso puraroepa, “Vii-a ragai reraaro Turaro. Ora vii-a ragai reraaro Pauto.”

²⁹ ✧ Osa iava Jisas rerare oiso puraroepa, “Ragai kekerivoiva, ragai oirao pierivoi, raa? Osa-a eisi osa voeao oea viapau oiso ragai kekepaoro ragai oirao piepaive, oea uvuipaai ra vii vo roruaro-ia putepaoro roru iraopaive rutu.”

Vo Toupai Vao Vituaro Iava Oa Iava Jon Vo Vukuo Rigatoreva

³⁰ ✧ Ari ita, Jisas ira oisoa oravotorovu purapareve igei disaipel osireiario-ia. Uva viapau oiso vara rutu rigatoavoi vo vukuo-ia. ³¹ ✧ Ari vao oa rigatoavoi visiipa, oisore ra va oirao pieoro rutu Jisas oirao pie iraota oiso, Ro-ia Krai. Ora aue tapo oirao pie iraota oiso, Jisas-a Pauto Oviitoaaro. Ora vo osa oirao piepata, osa iava uvuipatai ra Opesi Asa Tootoo rutu ou iraota rera iavirava.

21

Erao Vatara (7) Disaipel Jisas Kekeiva

¹⁻² Uva utupa visivi vorerivira ita Jisas ora karekeroepa igei iare disaipel vo toko rovu ruvara-ia, vao Taibirias. Uva karekeroepa oisi oiso-ia igei iare, Saimon Pita, ora Tomas ira iava ovaisivu-a vao Didimas tavarato. Ari Nataniel Kena iava oiso Galili taere. Ora vegei Sebedi oviitoareiaro, ora aitereivu disaipeltoarei igoa voa toupaiova. ³ Uva Saimon Pita igei tavipareva oiso, “Atarisa avaparai.” Oa iava oiso puraiepa, “Vigei rutu ita avapaviei,” Oa iava uvuoa-ia avaipepa. Uva vo rupa-ia eva viapau oiso atari kare vai ouiova.

⁴ ✧ Oire uva ravireo sikere asavira toureva ovusa Jisas rogaraua-ia toreporepa. Uva igei viapau oiso rera-ia taraipaiepa vao oiso, Jisas-a ro-ia. ⁵ ✧ Uva Jisas igei akeoro oiso puraroepa, “Ovii irara oaa. E atari kare vai epao?” Oa iava rerare oiso puraiepa, “Viapau rutu.” ⁶ ✧ Oa iava Jisas oiso igei tavireva, “Ovaratavu iava

oiso uvuoa-ia oirapapa kuverava vikita. Osa iava uvuipatai ra riro kare vai outa aue atari.” Oire uva oisi-a eisi osa iava kuverava roko pieiova uvuoa iava oirapapa varata iava. Uva oira roko pieiovoiva, riro kare rutu kuveraiova. Oa iava viapau oiso uvuipaiepa oiso ra oira kae pieio oira ivuoro.

⁷ Uva ragai Pita taviava oiso puraoro, “Eera Turaro!” Uva Saimon Pita ora rakurakupa varoa veraoro kovopareva. Eisi osa iava vo reo uvureva, Eera Turaro. Oa iava va-ia varoa vorevira ora rakurakuroepa. Uva vo rakurakuva uuko rovu-ia rokoreva. ⁸ Ovusa oearovu disaipel uvuoa-ia uriopaaepa kuverava ivupaoro atari kareva. Uva viapau oiso tauaivira toupaiava rogarauapa. Ari oiso uvuivira vo resura vatara tau (90) mita raga-ia.

⁹ Uva reresa urioiepa. Oa iava voava verau viroiepa oavu tuitui kasi kekesa, ovusa atarito voa vo kasi-ia toupareva. Ora bret tapo oa voa toupaiava. ¹⁰ Uva Jisas igeire oiso puraroepa, “Evo kare iava atari kare oea outavoi okareiva.” ¹¹ Osa iava Saimon Pita uvuoa-ia kaero viropa kuverava ivusa. Uva oira ivupaoro uriorepa rogaraua iare. Uva riropa kare raga iava agasiopa kuverava. Okarea oiso uvuipaaepa katai vovoto vo vavae tau vo peva (153). Ari ita, uva riro kare rutu-a. Uva viapau kuverava vo kareva tokopao viropa.

¹² Oire uva Jisas igeire keeroepa oiso, “Uriota aiosa.” Osa iava viapau irai disaipeltoa vai uvuiparepa ra rera akereve oiso puraoro, “Irouto-a vii?” Viapau. Ari taraipaiepa oiso, Turaro-a ro-ia. ¹³ Uva Jisas bret ourevoiva, igeipa va vatevatereva. Uva oisi raga ita igeipa atarito roo pierereva ita.

¹⁴ ✧ Vo uvare tova iava vorevira toreroepa rera Jisas. Oire uva va-a vao vo peva piepa vuuta oa-ia igei iare disaipel ora karekeroepa ita.

Jisas Oiso Puraroepa, Ragai Vo Raguiaro Sipsip Ragui Aio Pieri.

✧ 20:29: 1 Pi 1:8 ✧ 20:30: Jo 21:25 ✧ 20:31: Jo 19:35; 1 Jo 5:13 ✧ 21:4: Jo 20:14 ✧ 21:5: Lu 24:41
✧ 21:6: Lu 5:4, 6, 7 ✧ 21:14: Jo 20:19, 26 ✧ 21:15: Jo 13:37

15 ☆ Uva aio opesioiva, Jisas Saimon Pita-re oiso puraroepa, “*Saimon, Jon oviitoaaro. Easi vii vai voea rutu-ia voeao puteparivoi vai ragaipa ruipapaoro, eke?*” Oa iava Pita rerare oiso puraroepa, “*Iu Turaro. Vii kaviko iraopaavoi.*” Oa iava Jisas rera tavireva oiso, “*O ita, uva vii-ia vovou iraoparai oiso ra ragai vo raguiaro aio pieri sipsip ragui.*”

16 ☆ Uva vorerivira ita rerare oiso puraroepa, “*Saimon, Jon oviitoaaro. E ragaipa ruipa iraopauei?*” Oa iava Pita rerare oiso puraroepa, “*Iu Turaro. Ragai-ia ita taraipauei ragoa vii kaviko iraopaavoi.*” Oa iava Jisas oiso puraroepa, “*Oire ragai vo raguiaro sipsip ragui tokipari.*”

17 ☆ Uva vo peva piepa vuuta-ia rerare oiso puraroepa, “*Saimon, Jon oviitoaaro. Esa pasi ragai vai kaviko iraoparivoi?*” Uva va-a eva oa iava Pita iava sopaua vavataepa rutu. Uvare rerare oisi eisi puraroepa vo peva piepa vuuta-ia. Osa iava Jisas-re oiso puraroepa, “*Turaro. Orekerovu rutu-ia taraipau. Oiso osa taraipauei ragai-ia, vo osa oisi vii kaviko iraopaavoi.*” Oa iava Jisas rerare oiso puraroepa, “*Ragai vo raguiaro sipsip ragui tokipari.*”

18 “*Oiraopavira rutu oiso osa vii tavi iraopaavoi oiso. Voari tuariri vii raga oisoa ora asikovira toupai ora vii vo iroaro-ia takipaoro tuu iro. Oire uva oisoa vokapari vii raga asikovira rutu uruiara iare voraro uvare ava vovoupau. Ari ita, uva utupaua avukauverea. Oire ovuuta-a eva oa-ia vii vavaearo kae piereverea, oisore ra iravu raga vii takireve tuu iro-ia. Oire oisi iava vii tuvetuvepaoro uvavure avaparo voraro uvaroare ava arapa reasipau.*” 19 ☆ Jisas vo oiso puraroepa, Pita utupavira kopiiverere. Uva vo kopii-ia Pauto vaisiaro kae piereverea. Osa puraroepa Jisas vo Pita-pa kopii reesioro. Oa iava oiso Pita-re puraroepa, “*Ragai sirova utuu.*”

20 Oire uva Pita ora poreoro ragai vurarapareva ragoa oisoa kaviko iraopareve Jisas. Ragoa vaiterei sirova uturaepa avapaoro. Ragai raga ita ragoa voari pauparaepa ovokia-ia aiopaiova uva Jisas kopukopuaro rutu-ia toupava, uvava oiso puraraepa, “*Turaro. Irouto-a ro ira vii kosi pierevere keripa irara vavaearo iare?*” 21 Uva Pita ragai kekeoro Jisas oiso akereva, “*Turaro. Ari apeisi ragavira ro vo kopiiaro?*” 22 Oa iava Jisas rerare oiso puraroepa, “*Vosa ragai raga rerapa ruipara, oiso ra toupave vore tupaoro uva voreraverea, uva viapau oiso vii auearo-a. Ragai sirova utuu.*”

23 ☆ Osa iava vo reo vao uvarovu rutu araoko irara iare disaipel viriva avaro oiso, Ro disaipelto viapau oiso kopiiverere. Ari ita, osa Jisas viapau oiso oisi rera tavireva oiso, Ro viapau kopiiverere. Viapau. Ari eerare oiso puraroepa, “*Vosa oiso ruipapara ra toupave vo vokiore tuepaoro oa-ia vorevira voreraverea, uva viapau oiso vii auearo-a.*”

24 ☆ Ira raga-a ita ragai Jon, ro-ia disaipelto. Ragoa orekerovu rutu iava oiraopavira siposipopaava. Oa iava vo reoro rutu rigato ovoia vaore, oiso ra vigei rutu vao-ia tarai iraopavio oiso, O ari va vao oiraopa siposipo rutu.

25 ☆ Ari ita, oaravu rutu oisoa purapareve Jisas. Vosa voeao oea vara rutu evara rigatooro varare katakataivira ora kasivariave rutu, oire ra vo vukuro evara rigatoive rirovira. Ra vo rasio iava viapau otavukipe oisi vara rutupa evara.

Jisas Oreovu Purareva Ragai Iava Vao Jon

☆ 21:16: Mt 2:6; Ap 20:28; 1 Pi 5:2 ☆ 21:17: Jo 16:30 ☆ 21:19: 2 Pi 1:14 ☆ 21:23: Ap 1:15 ☆ 21:24: Jo 15:27, 19:35 ☆ 21:25: Jo 20:30

APOSEL IRARA VO KOVOARO Irapa Reoro Vo Vukuo Iava

Oeavu vo vuku vaisiiva oiso, *Aposel Irara Vo Kovoaro*. Ari ita, oiraopavira uvuipai ra va vaisipe oiso, *Tugoropato Uraurato Vo Kovoaro*. Aue iava uvare rirovira tavitavipai rera vo kovoaro iava vo osa oirarapa rugorugooara ora taraiara rera varaaro oisoa vatepareve. Ora vo osa aposel vo kovoaro oisoa oirao piepareve tapo.

Uva rera ro Luk ira varei rutu vukuare rigatoreva. Ira Vearo Sipoipo Jisas iava rigato rovoreva (Ap 1:1). Oa iava aposel irara vo kovoaro iava rigatoreva vo vukua vao. Ovukua rigatoreva 63 yia Jisas vo kavauaro isivaaro iava, vo osa Pol tapo toupaveva tuukepa kepa-ia Sisaria-ia.

Ari ita, Luk rirovira Tugoropato Uraurato iava tavitaviroepa. Ora aue iava tapo rigatoreva oaravu lotuara rovoaro varao oara-ia Pauto voeaaro oisoa toupave. Uva rovovira Pita vo kovoaro iava tavitaviroepa vo osa lotupa irara oisoa tauvapeve (Ap 1–12). Oire evo sipoipo isivaaro iava Pol iava ita tavitaviroepa Luk (Ap 13–28).

1. Aposel irara vatatopopaaepa Jisas vo reoro vatesa oirara rutupa, 1:1-26.
  - a. Jisas ovoiopavira aposel irara tavireva Tugoropato Uraurato iava ira vara pierereve voea tauvapasa, 1:1-11.
  - b. Judas iava vao vo uvare iravu ira rera vo tavukiaro oureva, 1:12-26.
2. Turaro voea tavireva oiso, Vosa Uraurato outavere, ra Jerusalem iava rovota ragai vo reoro tavitavipaoro, 2:1–8:3.
3. Turaro voea tavireva oiso, Vore avata Judia taere iare ora Sameria-ia Vearo Sipoipo iava tavitavipasa, 8:4–12:25.
4. Pol vaaro iava kovoa vo osa Jisas vo kovoaro purapaoro avaroepa voraro rutu uruiara-ia, 13:1–28:31.

- a. Rovopa voka Pol vaaro Jisas vo reoro kaepaoro, 13:1–14:28.
- b. Riroa rutu paua puraiva vo Jerusalem-ia, 15:1-35.
- c. Eraopa voka Pol vaaro Jisas vo reoaro, 15:36–18:22.
- d. Vo pevapa voka Pol vaaro Jisas vo reoro kaepaoro, 18:23–21:19.
- e. Pol tuukepa keparo-ia toureva vo Jerusalem-ia, ora Sesaria-ia, ora Rom-ia, 21:20–28:31.

Jisas Reo Ovoi Purareva Auere Tugoropato Uraurato

¹ ✧ Vateto oaa, Tiofilas, viipa rigato rovoavora voviri vo siposiporo iava ora vo kovoro iava varao oara oisoa purapeve Jisas. ² Oara rovoreva osa vorevira iparoepa. Uva varao tapo reoreoara voeapa vatereva vo Tugoropato Uraurato vo goruaro iavirava, oiso ra vara purapaive, voeao aposel irara oea reeresireva Pauto vo kovoaro purapasa. Oire va isivaaro iava iparoepa vuvuiua iare ³ ✧ aue-ia vo resura tau (40) vokiara rera kopiiaro isivaaro iava. Oa iava voea iare aposel irara ora karekeroepa vorevira. Ora rera raga ora tootoaro karekereva voeapa oiso ra kekeive. Ora oiso tapo uvare vo kareke-ia eva voea tapo ora reoroepa aue iava Saraaro Pauto ipa asavira touoro. ⁴ Ovokivu-ia voea tapo goruvira tavireva oiso, “*Opeita vo Jerusalem-ia kavupata. Ari voa raga tuepatai auere ovoiei reoro Pauto oa varapere vao oa iava visii tavivora tuaririvi.*” ⁵ ✧ Oire Jon oearovu baptaisreva uukoa raga-ia. Ari tou visivi visii Tugoropato Uraurato vo baptaisaro-ia rera vaaro gorua outavere.”

⁶ Uva vo aivaro-a vao oa-ia oiso rera akeiva, “Turaro, apeisi-a? E vo vokio-ia Isrel sara tore piepari vorevira oiso osa voari tuariri?” ⁷ Uva voea tavireva oiso, “*Viapau oiso visii vaaro-a ra vo vuutaro-ia ora vo ivaro-ia taraita. Ari aue oaro-a Aite ira varao tovoreva vo ora rera raga vaaro-ia ruipa.*” ⁸ ✧ Ari vao raga vo osa Tugoropato Uraurato uriorovere visii iare osa rera-ia gorua outa. Oa iava ragai iava

✧ 1:1: Lu 1:1-4 ✧ 1:3: Mt 28:17; Lu 24:34, 36 ✧ 1:5: Ap 11:16 ✧ 1:8: Ap 2:1-4; Jo 15:27

oearovu rutu tavitavitavere voraro oiso, Jerusalem-ia ora Judia ora Sameria, vo taerero rutu varao ora voraro rutu rasitua rutu ivara-ia.”

*Jisas Iparoepa Vuvuiua Iare
(Mak 16:19-20; Luk 24:50-53)*

⁹ Uva vo reo-a vao oa isivaaro iava kaero viropa ipaoro vo osa rera siitueiva. Osa rukuta rera ruueva Jisas rera vatauro. ¹⁰ ✧ Uva vuvuiua-ia siituepaaepa osa iparoepa, ovusa sita pievira voea vatuaro-ia karekesiepa aitereivu kaapopatoarei-ia kuvupaoro. ¹¹ ✧ Oire voeare oiso purasiepa, “Ai. Visii vao Galili-pa irara. Eakere vuvuiua ragava siituepatai? Ro-ia oirato Jisas ira ipa pierivoi Pauto vuvuiua iare. Ira ita vararoverea vorevira oiso osa iparoi osa rera keketa.”

Judas Vo Tavukiaro Oureva Iravu

¹² Uva eva isivaaro iava kareaepa Jerusalem iare vova vo pukuio-ia oa vaisipaiveira oiso, Oliv Kovo Pukui, vo raivao-ia oa oisoa voare potekupape voava vo pukuia. ¹³ ✧ Uva kepa oaive-ia poua viropa. Oire voava vo kepa-ia ipaaepa otugivu iare oa oisoa ipavirava toupaive, ivaraiapa tugi. Uva voea rutu vaisiaro-a voeao oea voa toupaiava oiso, Pita ora Jon, ora Jems, Andru, ora Filip vaio tapo ora Tomas, ora Batolomyu vaio tapo ora Matyu, ora Jems aue oviitoaaro Alfias, ora Saimon Selot, ora Judas aue oviitoaaro Jems. ¹⁴ ✧ Uva vaea vovou raga-ia voea rutu toupaiava variripaoro voeao oirara, ora riakora, ora Maria Jisas aakoaro, ora Jisas araoko irara oaro tapo.

¹⁵ ✧ Vo voki-ia vao Pita voea iava toreroepa reoreosa. Uva voea rutu vieiario uvuiaro-a voeao-ia oiso, Katai vovoto erao tau (120) oirao pie vovou irara. ¹⁶ ✧ Pita ira oiso puraroepa, “Visii araoko irara oaa, aue iava uvare vao Tugoropa Reo oiraoepa oreoa vatereva Tugoropato Uraurato aue-ia Devit gisipoaro. Uva vo vokia oirao piea rutu karekeepa aue-ia Judas, eera ira voea tuvetuvereva voeao oea Jisas ouiva aue iare kort. ¹⁷ Eera iravu

igei iava ira oisoa oiso kovopareve osa igei.

¹⁸ “Eera ira monia oureva aue-ia Jisas vuria puraoro. Oa iava oevu rera vaaro-ia monia vo rasio voriiiva oa-ia koveroepa takuvira. Oa iava ora kovuaro poko piereva. Uva sare rera iava vuseva. ¹⁹ Oire uva Jerusalem-ia tou irara va-ia taraiaepa. Oa iava va vaisiiva voea vo reoaro-ia oiso, Akeldama. Oa porearo oiso toupaiveira, Revasi Tova.

²⁰ ✧ “Oara rutu varao toupaiveira aue-ia Sam Vuku oiso,

‘Kepa oaro viapavira toupaivere. Via-pau oiso ra oirara vai iava irai voa toureva. Iravu rera vo kovoaro ourevere aue-ia oisoa pitupareve.’

²¹ “Uva irai vo kovo ou iraorevere, vo kovo aue iava tavitavisa torearo Turaro Jisas. Oa iava voeao sirova uturovere oea oisoa rera sirova utupaave Jisas ora igei tapo. ²² Vo voki-a vao-ia ovokia rutu-ia Jon voea baptaispareva, ovokiroa rutu-ia tapo uvuipa ra igei tapo toureva ora vo ovokia-ia Pauto Jisas ipa pieriva vorevira.”

²³ Oire uva voea vaiereore tore pieiva oiso aueroaro Josep ora ovaisireivu vareo-ia Basabas ora Jastas rera raga ita Mataias. ²⁴ ✧ Uva oiso puraoro variriaepa, “Turaro. Vii oearovu rutu vovouaro-ia taraipau. Oa iava ro igei iare kareke pieri ira igeipa reesirivora. ²⁵ Ira aposel kovoaro ourevere Judas vaaro oa arova vuria purarevora vore avaro opesi tapi oaro aue-ia vuria oaro.” ²⁶ Uva va iava voea vao puraiva paupaua rerare Pauto vo ruipaaro sirova. Oa iava vaisiarei uveuveveiva. Oire iravu rera vaisiaro kae pieriva torevokovira. Oa iava rera tore pieiva ro-ia Mataias. Uva ora voea iare vaeavira raga rera tovoiva, oiso osa voea voeao aposel irara katai tau katai (11).

2

Tugoropato Uraurato Vararoepa

¹ ✧ Uva vo osa Pentikos-pa Voki pou piropa. Uva oirao pie vovou irara ora

✧ 1:10: Jo 20:12 ✧ 1:11: Mt 24:30; Mk 13:26; Jo 14:3 6:3 ✧ 1:16: Jo 13:18 ✧ 1:20: Sam 69:25, 109:8 ✧ 1:24: 1 Sml 16:7 ✧ 2:1: Lev 23:15; Diu 16:9

✧ 1:13: Lu 6:14-16 ✧ 1:14: Ap 2:1, 46 ✧ 1:15: Ap 1:15 ✧ 2:1: Lev 23:15; Diu 16:9

guruaepa katai tapi raga-ia. ² Uva uri-oepa gurukoa vuvuiua iava sita pievira. Oa oiso urioepa rutu osa riroto kiuvu. Uva vo kepao rutu agasi pieva okepa-ia ora voeava paupaaepa vo guruko vao oa varaepa vuvuiua iava. ³ Oire uva voea iare katakataivira karekeepa oiso osa arevuoara etovira voea kukuearo-ia pausa. ⁴ ✧ Oa iava rera iava vuku iraoaepa Tugoropato Uraurato ouoro. Uva rera iavirava oearovu rutu pisa reoro rutu pu-raiva, ovusa voeapa gorua vatereva vo reoro purasa Tugoropato Uraurato.

⁵ Uva va iava oearovu rutu urioaepa Jiu-pa irara riro vuurapa vaisi pura irara voeao oea oisoa Jerusalem-ia toupave, voeao osararoa oisoa toupave vo uvarovu rutu vo rasitua rutu-ia. ⁶ Oire uva gurukoa uvupaoro ora gurupaaepa voea rutu. Vo osa vavagisipaaepa uvare ora reo oaive raga uru piepaiva katakataivira, vo reoro pisipisa reoro oara purapaiva. ⁷ Oiraopavira. Uva voea rutu vavagisipaaepa. Oa iava oiso puraaepa rirovira rutu rugorugooro, “Uvuta. Easi voeao rutu Galili raga iava urioae. ⁸ Uva apeisi ragavira uvuipaviei ra ora vigei vo reoro raga uvupe vo reo oreoa-ia kakaevira touera. ⁹ Uva vigei rutu oiso toupai vo-ia, vigei Patia, ora voeao Midia, ora voeao Ilam, ora voeao Mesopotemia, ora voeao Judia, ora voeao Kapadosia, ora voeao Pontas, ora voeao Esia, ¹⁰ ora Frisia, ora Pamfilia, ora Isip, ora voeao otaererovu iava oiso osa Libia-ia sovara-ia oea Sairinia ruvara-ia toupaveira, ora oearovu voeao oea Jiu-pa irara vo pitupituroaro sirova utupaaveira. ¹¹ Ora Krit-pa irara, ora Arebia-pa irara vigoa rutu oiso ragavira toupai. Vigoa rutu uvuipaviei ra evoea uvupe oea goru kovoaro iava Pauto vaaro tavitavipaai.” ¹² Osa iava eisi vavagisivira rutu toupaveira oiso purapaoro, “Avoeao! Eake rutu-a vao?” ¹³ ✧ Oire uva oearovu oiso puraaepa vakuvakupaoro, “Easi evoea aue raga-ia airepa oviro wain ukaioaiva kokoropaai.”

Pita Vo Reoro Aue-ia Pentikos Voki

¹⁴ Uva Pita aueva toreroepa katai tau katai (11) voeao rera iava oeva oiso puraroepa goruvira, “Visii rutu vao-ia Jerusalem-pa irara ora oearovu uvarovuva Jiu-pa irara visiigoa ragai uvuta. Uva ragai gisipoaro sirova utupatai rara.” ¹⁵ Uva oiso puraroepa oearovu vo reoro pukooro, “Viapau oiso evoea kokoropaai wain iava oiso osa purapatai voeare aue-ia tupaoro vo resura vatara vuuta (9 klok) vo vokipaua. Viapau igei vo pitupituroaro vao vokipakou-ia ukaiopasa aue-ia wain. ¹⁶ Ari vao iava tuariri profetato Joel taviroepa oiso puraoro,

¹⁷ ✧ ‘Pauto oiso puraroepa auere ovoioapa vokiro, Ragai reraaro Uraurato ir-ia oirara rutu vuku pieaverea voeao oea rasitua rutu-ia toupaveira oiso-ia, Voeao-ia ovii irara oavisii ora ovii riako oavisii oea taru ragai vo reoroaro siposipoiverea vo ragai vo goruaro sovara-ia. Oa-ia tapo orekerovu karekeaverea visii ovii iraraaro viovokoa osireiario-ia aue-ia areo uusi. Ari avuka irara oavisii urusiara oupaiverea.

¹⁸ ✧ Ora voeao kovopa irara oaa ora kovopa riako oaa oea tapo vuku pieaverea aue-ia Urauratoa oaa. Oa iava ragai vo reoroaro kosi piepaiverea.

¹⁹ Ragai osasararovu rutupa oaravu rutu ravotoara karekeaverea vova vuvuiua sovara-ia ora vo rasitua-ia tapo. Uva oaravu rutu tapo pu-raaverea oisi vo reesiro ravaavira oiso-ia, oaravua revasiara, ari oaravu tuituiara, ari oaravu kupareara.

²⁰ Ari ro-ia ravireo ira rupavira taru porero viroverea. Ari ro kekira ira revasivira ora porero. Oire vara rutu-a varao oara isivaaro iava taru Turaro vo vokiario oiraopavira pou piroverea. Vo voki-a eva oa-ia pisavira touperea oa-ia rera vaaro gorua karekereverea ora kortua.

²¹ ✧ Vo oiso, irouto-a ro ira Turaro areverea oiso puraoro, Turaro ragai tauvari vii goruaro sovara-

ia, eera-a ira oiso kae pierève rera orirusa.'

Eisi osa ro profetato Joel puraroepa tuariri.

²² "Isrel-pa irara visii-a vao visiigoa vo reoro uvu iraopata. Jisas ro vova Nasaret ira visiipa karekerevora rutu Pauto aue-ia oiraopara. Oa iava pisaara oiraopara rutu purarevora Pauto goruaro-ia oiso-ia, varao oara purarevora oearovu porete piepaoro ora riro gorupa kovoro tapo puraparevora. Uva vara rutu-ia varao vearovira tarai iraopata. ²³ Eera Jisas ira tapatavora aue-ia evao parikou rera kopii pieoro oevu raga vavaearo iava oea-ia viapau lotua vai. Uva va puratavora. Ari ita, viapau oiso visii vaaro-a vao-ia, ari Pauto vaaro-a vao oa puratavora, uvare visiipa rera iava vasereva. Uvare rera raga vo ravaaro-a oa oisoa voari rutu toupave tuariri. Uva vo ravaa-a eva oa vo taraiaro sirova ututaera. ²⁴ Oire uva viapau oiso kopii rera tuukevora. Oa iava Pauto rera ro-ia kae pierévora. Osi-itoka eva kavurevora, oa iava tootoovira toupave Jisas. ²⁵ ✧ Oisi-a eisi osa iava Devit oiso puraroepa vo rera iava ro Jisas,

'Ro-ia Turaro Pauto ira kekepaaverea vo ora ragai puaaro-ia vo irapaua. Uvare vo ragai oirapapa vavaearo-ia toupavevora Turaro ragai viri-varipaoro. Ra viapau vuria vai oua.

²⁶ Eva-a oa-ia sopaua oaa agasipapeira aue-ia rorua, ora uvare tapo ragai vuurapa vaisi purapaaveira rera-ia. Vosa kopiira, eagara. Tueparaverea vo ovoioipa voki vare tuepaoro.

²⁷ Eva oa iava viapau oiso varaua oaa urauraaro kavuriverea vore kopii irara voaaro voeao uraura irara. Ra viapau va iava vaseriverea, ora oiso tapo ra viapau oiso ra Tugoropato oara varaaro eruro.

²⁸ Vii ragaipa tootoopa raiva vaterivora ora ragai vuku piepariverea aue-ia rorua, uvare ragai tapo toupaviverea vo vokiara rutu-ia.'

Eisi osa puraroepa Devit.

²⁹ ✧ "Visii-a araoko irara oaa, uvuiparai ra visiipa aviavi pievira tavira aue iava

aaotoa oavi ro-ia Devit ira kopiioepa. Oa iava rera tovaiva aue-ia kakiua rera vouaaro. Uva va vao vigei ruvara-ia toupai vo vokio. ³⁰ Uva rera profetato va iava tarairoepa vao oiso osa rera vatereva Pauto vao reo ovoi. Vo reo-a ovoiei reo oreoa-ia oiso puraroepa, Ragai vii aao irara iava irai ouaverea irai turaro piesa oiso osa vii vao Turaro. Uva va-a vao-ia oiso ragavira tarai rovaroepa Devit oiso, Utupaua taru toupavevora ro-ia oirato Pauto reraaro Jisas Krai ro Ropoto vo rasitoo-ia. Ora kopiiovora, ora vorevira torerovora tapo. ³¹ Oa-a vao oa-ia taraipaoro oiso puraroepa Devit auere Jisas Krai vaore torea oaro vorevira, Viapau oiso Pauto rera ro-ia urauraaro iava vaserevora vore uva kopii irara urauraaro toupaveira. Ora oiso, Asi viapau varaua rerare eruperea.

³² "Ro-ia oirato Jisas ira vorevira tore pieréva Pauto, ira kekeiovora ora igei osireiario iava tuu pievira. ³³ Uva toupaveira vo oirapapa varata-ia uva rera tovoreva rera rei pieoro Pauto. Uva vao tapo-a uvare Tugoropato Uraurato oueva ro irare Reo Ovoi purareva Pauto rerapa. Oisi-a oiso osa iava varao rutu kareke pierévo oara rutu keketavo ora vara tapo uvutavo vo-ia. ³⁴ ✧ Ira-a ro-ia Devit viapau oiso iparoepa vuvuiua iare. Ari ora rera raga oiso puraroepa,

'Ro-ia Turaro Pauto ira oiso puraroepa rerare Turarotoa oaa, Vo pauu oirapapa vavae oaa-ia.

³⁵ Ovusa viipa urua puraa tasipasa voeao-ia keripa irara oara, vo rara voea-ia puteri.'

³⁶ "Oiraopavira rutu varao Isrel sararo vao-ia tarai iraopaavere Jisas iava ro ira rei pieréva Pauto. Ro-ia ira evao parikou-ia tapatavora. Oa-a vao oa iava rera roporeva rera vaisiro oiso, Krai, rera Turaro pieoro."

Oirara Rutu Ora Voea Iava Sopaura Poreivoiva, Baptaisaepa

³⁷ Uva vo reo isivaaro iava voea iava sopaura oaive vavataepa rutu. Oa iava sir-aoaepa. Oire va iava oiso puraaepa auere

Pita ora oearovu aposel irara, “Avoeao araoko irara oai. Eake vai-ia uvuipaiei ra oai puraio?”

³⁸ ✧ Oa iava Pita voeare oiso puraroepa, “Ora visii iava vovouisiro oavisii poreta katakataivira visii rutu. Ra baptaisa outa ora reesioro. Ra rera vaisiaro-ia Jisas Krai tauta. Oiso ra visii iava vurara oavisii verareve, oa iava vao Tugoropato Uraurato outavere rera vo goruaroa toupao. ³⁹ ✧ Vao-ia Reo Ovoi oa purareva Pauto visiire, ora aao irara oavisii, ora voearore tapo oearoa tauairo rutu tapo toupaveira, ora oearovu rutu tapo oearoa roporoporeverea Pauto ora rera iare.”

⁴⁰ Uva oreorovu rutu-ia voea goruvira tavireva Pita oiso, “Ora oriruta visii vao-ia ora voearo vo vokio iavapa irara. Uva voearopa ora vatatopopatavere oearovu vuri vovou irara.” ⁴¹ Oire va iava voea voeao rera rearo uvu iraoiva. Oa iava baptaisa ouiva. Voea rutu voeao-ia oea vieiario-a vao vo peva tuku (3,000). Uva voea evoea oirao pie vovou irara tapo ora takutakuvuaepa. ⁴² Oa iava taraia ouiva aue sirova utupaoro aposel irara vo siposiporoaro. Osa iava voea rutu toupaiava oavu-ia ora goruaepa aue komunion aio purasa ora aue tapo variria.

Oirao Pie Vovou Irara Vo Tootoaro Iava

⁴³ ✧ Voea rutu voea-ia tavetavepaiva, uvare oaravu rutu ravoto kovoro puraiva aposel irara vo Tugoropato Uraurato goruaro-ia. ⁴⁴ Oirara rutu voeao oirao pie vovou irara oea oisoa vaea kaevira toupave katai tapi, ora orekerovu rutu oaive oara-ia ora roorookaaepa ora voea raga. ⁴⁵ Vara rutu varao oara oisoa voea ruvara-ia toupave oara-ia moni ouaepa oearovu ruvara-ia. Oa iava oisoa voearopa vara varao moniaro roo piepaive voeaopa apota iraravi. ⁴⁶ ✧ Uva oisoa vokiara rutu-ia aivaropaive Rovopa Kepa Tugoropa Kepa-ia Tempel vo katai vovou raga-ia, ora vo tapo kepara oaive-ia tapo. Uva tapo oisoa aue-ia aioara oisi raga vaeavira aiopaive voea rutu.

Ora aue-ia roru vovou-ia oisoa oearovupa orekerovu vate ragapaive. ⁴⁷ ✧ Oa-a eva oa-ia oisoa Pautoa-ia vuurapa vaisi puraipaive. Uva va-ia oearovu voea-ia oisoa tavetavepaive. Oa iava oisoa vokiara rutu-ia Turaro Pauto oearovu gurupareve oirao pie vovou irara voea iare.

3

Vuri Kokototo Vearoroepa Ira Oisoa Toupave Tempel Iava Rataoa Riaaro-ia

¹ ✧ Ovokivu-ia Pita vaio ora Jon ipasiepa Tugoropa Kepa Tempel iare aue-ia vo peva vuuta (3 klok) variripa vuuta ovariavi. ² Oire iravu oirato ira kavaveva aakova vuri kokototo. Ira iava kopiiepa kokotoarei. Oa iava oisoa rera kaeipaive. Uva oisoa vokiara rutu-ia rera tovopaive vo Tempel rataoa riaaro-ia. Vo ratao oa oisoa vaisipaive oiso, Vearo Ratao Rutu. Uva oisoa vao tupaoro oearovu arepareve auere moni, ovusa koatapaave Tempel sovara iare. ³ Oire voava kaeia Pita vaio kekereva ora Jon ovusa koatarovopasiepa. Oa iava vaierei arepareva auere oaravu avu vai rerapa, oiso ra oarai vatesi rerapa. ⁴ Uva tuupavira Pita rerava vurapaveva. Uva Jon tapo tupaoro oiso puraroepa, “Vegei-ia vurari.” ⁵ Uva va iava vaiereiva vurapaveva kepaoro oiso, Ragai vatepasivoi orekevu avu vai. ⁶ ✧ Oa iava Pita rerare oiso puraroepa, “Viapau oiso monia vaiei ra viipa oai vatave. Ari ita, oavu raga vao-ia oa iava vii vatepaave Jisas Krai vo goruaro raga iava ro vova Nasaret. Uva vii tavipaa ra toreu, ra vokari.” ⁷ Oire Pita rera oirapapa vavaeoro-ia pituoro rera torepiereva. Uva vo vuuta raga-ia eva oa-ia rerare goruepa kokotoarei vova ariokerureiario iava. ⁸ Uva voava tokatokareva voaviva voka ovoisa. Oire vaierei tapo koataroepa vore Tugoropa Kepa vao Tempel sovara-ia tokatokapaoro ora Pautoa-ia vuurapa vaisi puraoro. ⁹ Osa iava eisi oirara rutu rera kekeiva osa eisi vokareva Pautoa-ia vuurapa vaisi puraoro. ¹⁰ ✧ Oa iava voava rerare oiso puraroepa, “Akoea,

✧ 2:38: Lu 24:47; Ap 3:19, 5:31 ✧ 2:39: Ais 57:19; Joe 2:32; Ap 10:45; Ef 2:13 ✧ 2:43: Ap 5:12 ✧ 2:46: Ap 5:42; 1 Ko 10:16 ✧ 2:47: Ro 14:18 ✧ 3:1: Ap 2:46; Sam 55:17 ✧ 3:6: Ap 4:10 ✧ 3:10: Jo 9:8

ari ro oisoa Tempel vuura rataoaro-ia toupareve moni arepaoro.” Ari ita, rirovira rugorugoo iraopaaepa vao iava oa rera-ia karekeepa uva oisi vokareva.

Pita Vo Reoaro Rakorako Uru Iava Vao Solomon Vaaro

11 ✧ Vo osa Pita vaio-ia pitupareva ora Jon, ovusa oearovu ikaupaoro uriopaaepa vore rakorako uru vao Rovopa Kepa Tugoropa Kepa. Oa oisoa vaisipaive oiso, Solomon Vo Uruaro Rakorako Uru. Osa iava oiso rirovira rutu rugorugooaaepa voea rutu. 12 Oa iava Pita voeare oiso puraroepa, “Ai! Eake iava vegeiva tupavira vurapata visii Isrel-pa irara. E oiso rugorugoopatai ora vegei raga vo goruaro iava vao puravevo? Ora vao tapo vao iava torevoko vovou oiso ro oirato pievevoi? 13 ✧ Viapau rutu. Oiraopavira, ari Pauto raga ro Pauto oaive Ebrahim vase, ora Aisak, ora Jekop. Uva eera-a Pauto oaive vigei aite iraraaro. Ari ita, rera raga-a eera Oviito Kovopato Jisas ira rei pierevora Pauto. Ira vate ragatavora rera rovirieisa kortua-ia. Rera-ia kuuvu pitupituro rutu puraoro rerare isivataera vo Pailat osireiario-ia. Oire va iava Pailat Jisas kortuoro oiso puraroepa, Rerape. 14 Uva visii rutu vao-ia visiigoa rerare isivaoro ora poretaera rera karusa ro oira upopato. Oire rera kopii pietavora Torevoko Vovouto ora Tugoropato. 15 ✧ Ira upotavora Turaro ira Tootooa vatepareveira. Ro ira vorevira tore pierevora Pauto voeao ruvara iava kopii irara. Uva rera-a eera ira kekevevora vegei. 16 Va-a vao oa iava Jisas oirao pievevoiva, vuri kokototo porete pievevora rera vaaro iavirava gorua, oporetea-a vao-ia oa keketavoi vo vokio vao oa karekei ro-ia ira-ia taraitai.

17 “Araoko irara oaa, taraiparai vao-ia osa vao pura ragatavora vuria, uvare viapau taraipataera oiso rutu osa voeao reipa irara oavisii vo tuariri. 18 Ari ita, vara rutu varao oara karekereva Pauto aue-ia profet irara gisipoaro tuariri. Oire vo tavakaro urioera Kraisi iare Pauto Ropotoaaro. Uva

vo reoro varao oara oirao pierevora Pauto vo rera-ia.

19 “Oire ora visii vo pitupituroaro tavariota, ra poreta viro. Oa iava vuriara oavisii uvuipai verareve. 20 Osa iava eisi uvuipara vorerivira airepa goru vatereve, oiso osa ogoepato gorua oupareveira aioa-ia. Aue iava uvare vao raga-ia Turaro Pauto visii tapo toupere. Uva va iava Jisas visiipa siporevere, ro Kraisi ira roporeva Pauto visiipa. 21 Ari ita, rera ro tou rovorevere vo vuvuiua-ia vo vuutare tuepaoro, vo osa orekerovu rutu torevoko rovorevere vo rasitoo-ia. Oara iava rera voeao profet irara tavireva tuariri voea vateoro. Osa iava profet irara vara iava tavitaviaepa.

22 ✧ “Oire uva Moses tapo oiso puraroepa, ‘Pauto profetatoa vai roporevere visii araoko iraraaro iava irai oiso osa ragai piereva. Ra irai reoaro uvupata.

23 ✧ Oire vosa irouto rera reoaro viapau uvupareve, ira-a eera taru voea iava viro pierevere rera opesi piesa.’

24 Oiraopavira ita, voeao-ia profet irara oiso osa ro-ia Samyuel rovpato, ora oearovu rutu voeao oearoa oiso rera sirova utupave vo reoro varao vatepaoro oara rutu iava tavitaviaepa vo vokiro rutu iava varao-ia.

25 ✧ “Oire uva evara-a oara iava oaravu outavere varao oara iava tavitaviaepa profet irara voari tuariri. Visiigoa Pauto vo Reo Ovoiaro sovara-ia toupata oreoa iava vigei tuariripa iraraaro tavireva oiso, ‘Ebrahim, vova vii ovii iraraaro oea iava taru viraakoa karekeperea vore oearovu rutu-ia vo rasitoo-ia.’

26 Pauto Oviitoaaro roporeva rera sipo rovisa visii iare, oiso ra visii rutu viraakoreve auere, ra vuriara oavisii iava poreta viro.”

4

Pita Vaio Ora Jon Tovoiva Tuukepa Kepa-ia

1 ✧ Oire vo osa voea tapo oirara ora reopasiapa, ovusa poua viropa oearovu

✧ 3:11: Lu 22:8 ✧ 3:13: Ais 52:13 ✧ 3:15: Ap 5:31
12:3, 28:14 ✧ 4:1: Lu 22:4; Mt 3:7

✧ 3:22: Diu 18:15 ✧ 3:23: Diu 18:19 ✧ 3:25: Jen

oirara oiso osa pris irara, ora Sadyusi-pa irara, ora ro rovopatoa rutu vova voeao iava oea oisoa Tugoropa Kepa Tempel tokipaive. ² Uva va iava rirovira kasipupaaepa vo siposiporo iava oara vatesiva oirarapa oiso osa vao-ia oa-ia oiso purasiepa, “Voea rutu taru oirara vorevira toreaverea Tootoa ouoro oiso osa pieredora ro-ia Jisas.” ³ Oa iava vaiterei iava gasiiva vaiterei tuukesa uva vaitereire vokiepa voa. ⁴ ✧ Ari ita, riro irara rutu Pauto vo reoroaro oirao pieiva vo reo oa vatesiva. Eva-a oa iava voea rutu vieiara aue-ia uvuiaepa, vo vavae tuku (5,000) voea rutu uvuiaro voeao oirao pie vovou irara.

Kaunsel Irara Osireiara-ia Vaiterei Kor-tuiva

⁵ Uva katai voki putevoiva, voea rutu ora guruaepa Jerusalem-ia. ⁶ Oiso-ia tokipa irara, ora ojavu oira vasi irara, ora ojavu voeao Reo Taisi iava siposipopa irara, ora ro tapo Anas Rovopato Prito, ora Kaiafas, ora Jon, ora Aleksanda, ora voea rutu voeao Rovopatoa rutu voeaaro. ⁷ Uva ora voea sovara-ia aposel irara tovoiva. Oa iava oiso voea akepaiva, “Aa vo goru-a, ora aa vo karopo-a oa iava varao purapatavo visii oira akukuro?”

⁸ ✧ Oire Pita Tugoropato Uraurato vo goruaro iavirava oiso puraroepa voeare, “Visii vao oirarapa uutupa irara reipa irara ora oira vasi irara oae Isrel-pa irara. ⁹ Vosa taraiia oupata vegei-ia vava vegei rovirieipasa vao-ia vegei vaaro vearo kovo oa-ia ro porete pievevora vuri kokototo. Uva uvuipatai ra rera kekepaoro rugorugoo iraopata. ¹⁰ ✧ Ro Jisas ira vo goruaro-a vao oa aviavi pie iraopaavo visiiipa vao-ia ora voeao Isrel-pa irara. Ari ita, rera raga ro-ia Jisas Krai ro vova Nasaret ira tapatavora aue-ia evao parikou, oa iava rera tore pieredora Pauto aue iava kopiiaro. Ira vo goruaro-a vao oa oiso ro porete pievora vuri kokototo ira tapo toupatavo vo vokio. ¹¹ ✧ Ro-ia Jisas irare isivataera oiso osa vao vo reo-ia rera iava Jisas aveke tuuta oreoa toupai Tugoropa Vuku sovara-ia oiso,

‘O-ia aveke iriare isivaaera kepa paupa irara. Uva utupauavi oiso karekeoi kukuuvu tuuta oira o aveke.’

¹² ✧ Uva viapau irai vova rasitua-ia uvuiparoi irai ita ousa vore Pauto ruvara-ia. Viapau rutu. Ari ro raga vaisiara-a, ira vigei kae piereverea utupaua ro raga, Jisas Krai.”

¹³ Oa-a eva oa iava vaiterei-ia tarai iraopaaepa voeao Jiu iava voea reipa irara, uvare viapau uriripasi goruvira rutu reopaoro. Uva oiso tapo oisoa taraipaave, Asi vaitereo viapau oiso skulsiiepa, ora viapau vigei vo taraiaro ousivora. Oa iava rirovira rutu oiso rugorugooaaepa, uvare vaiterei eveipaiva oiso, Easi vaitereo Jisas tapo oisoa toupasi. ¹⁴ Ari ita, rera vurapaiva ita ro-ia oirato ira vorevira veaoroepa. Uva viapau oiso uvuipaaepa oiso ra oreovu avu vai puraive va iava eva rera-ia.

¹⁵ Oire vaiterei kosi pieiva Kaunsel Kepa iava. Oa iava vaiterei-ia ora reopaaepa rirovira rutu rugorugooaoro vaore oa purasiva. ¹⁶ Uva oiso puraaepa vaitereire, “Avoeao, eake vai purapere vaitereire? Ari ita, oiraopa rutu ita vao oa purasivo-rao ravoto kovo rutu puraoro oirara rutu osireiara-ia voeao Jerusalem-ia tou irara. Uva viapau uvuipaviei ra oiso puravio, Easi viapau oavu avu vaiei vao-ia.” ¹⁷ Oire vaitereire oiso puraaepa voea raga ora reopaoro, “Vearopai ra oisivu avu rutu ora vaiterei raga-ia vape. Ra viapau rutu avape oearovu siposiposa ro iava Jisas. Teapi oearovu iare ita avape ra va-ia taraiave. ¹⁸ Uva va isivaaro iava vorevira ita vaitereire keeraaepa. Uva voava oiso vaiterei vearovira rutu vosipaiva oiso vaiterei tavipaoro, “Opeita vo vaisio iava ita Jisas-pa vaisi oearo ita siposivosivere.”

¹⁹ ✧ Uva Pita vaio ora Jon oiso ragavira voea akepasiva voea vo reoroaro pukooro, “Eake vai vearopai vo Pauto osireiara-ia, visii vo reoroaro sirova utusa, eke Pauto vo reoaro? Oire varei vearovira rookata, aa vao vearopai. ²⁰ Viapau rutu uvuipaiei ra varao kavui oara kekeiovora ora vara uvuiovora.” ²¹ Oire va iava vorerivira vaitereipa oreovu ita goru pie reo vateiva.

✧ 4:4: Ap 2:41, 3:1 ✧ 4:8: Ap 13:9 ✧ 4:10: Ap 3:6, 2:24 ✧ 4:11: Sam 118:22; Ais 28:16 ✧ 4:12: 1 Ti 2:5-6
✧ 4:19: Ap 5:28-29

Oa iava vaiterei iava vaseiva. Uvare viapau uvuipaaepa oiso ra raiva vai kekeve ra oai-ia vaiterei vuri pieive. Aue iava uvare vao ragare vorevira rugorugooaepa oearovure voearo oearoa tapo vova ratau Pautoa-ia vuurapa vaisi purapaiva va-ia vao vaiterei vo kovoaro-ia, oa-ia ro porete piesivora vuri kokototo. ²² Rera-a ro irare vo resura tau (40) ivaro puteva. Uva uvuiparoi ra vorevira vokareve vo vokio-ia.

Oirao Pie Vovou Irara Uriri Asavira Variripaaepa

²³ Oire uva va iava ora vaiterei iavapa irara iare avasiepa voeapa siposiposa vo reoro rutu iava varao oara puraiva voeao rovopa irara rutu pris irara ora oira vasi irara. ²⁴ ✧ Uva vo siposipo uvuoro katai guruko raga puraiva varirioro vaeavira rutu oiso, “Pauto riro gorutoa rutu-a vii Turaro. Vii raga varao purariva oiso-ia, vuvuiua, ora rasito, ora avakava, ora orekerovu rutu varao oara sovara-ia toupaveira. ²⁵ ✧ Uva vii raga vo reoro-ia Tugoropato Uraurato oara iava Devit gisipoaro-ia ro vii kovopatoaaro oara-ia oiso purauepa,

‘Eakere osararovu kasipuvira toupaveira.

Ora eakere oearovu vo kovoro-ia reesiara pura ragaiva akukuvira.

²⁶ ✧ Uva voeao-ia oira vasi irara oea oisoa rasitoo-ia toupaveira ora ravaapaoro uutuvira. Ora oearovu tapo voeao tokipa irara oearoa rutu ora guraepa uva voava rerare ro Turaro Pauto kasipuaepa ora auere tapo Kraisa rera reraaro ro Ropoto.’

²⁷ “Oiraopavira osa toupai vo-ia. Uva voea voeao ora guruaera auere vii Oviitoaarore kasipusa ro Jisas ira roporiva rera siposa Airereito Kovopato. Uva voea-a voeao-ia oea ora guruaepa oiso-ia, Herot-a ro-ia, Pontias Pailat-a ro, ora Isrel-pa irara, ora oearovu ratau tou irara. ²⁸ Oisi ragavira otakutakuvua vao puraiva oiso osa vii vo goruaro ora vii vo ruipaaro reesireva, oisore ra oisi kareke iraope. ²⁹ Turaro, igei tauvari voea vo reoro

uvuoro kasipu reo, oiso ra viapau uriripaio vo osa vii vo reoroaro goruvira puraio. ³⁰ Ora vo osa vavaea oara toveri vo oearovu porete piepaoro, auere ra ravaa reesiro ora karekepe ora ravoto kovoro tapo vao iavirava Jisas vaisiaro vii reraaro Airereito Kovopato.”

³¹ ✧ Uva vo varirio isivaaro iava kepa vao rikerikeepa ravurikeoro. Uva voea rutu tapo agasiaepa Tugoropato Uraurato vo goruaro ouoro. Eva-a oa iava uriri asavira oisoa Pauto vo reoro vatepaive.

Orekerovu Rutu Voea Varaaro-ia Oisoa Vaeavira Raga Pitupaive

³² ✧ Oire uva voeao oirao pie vovou irara oea aue raga-ia oisoa toupaveira katai vovou ora katai tootoo. Uva viapau oiso ra irai voea iava oiso puraro, “Eva-a ragai vaaro.” Oapa viapau oisi oa-ia touiva kataia raga-ia vaea rugorugoo. ³³ Uva aueva gorua voeao aposel irara Turaro Jisas toearo iava siposipoiva. Osa iava riroa-ia touiva gavaurea ora tauva vereopa vovou-ia. ³⁴ ✧ Uva viapau irai voea iava apotavira oisoa toupaveira, uvare kepaara ora rasiara oaive-ia oisoa voria oupaave varao oara oisoa voea ruvara-ia toupaveira. ³⁵ Oire vo voriro evara oara oisoa oupaive oara oisoa tovopaive aposel irara ruvara-ia. Uva voava oisoa vara oupaoro voearovio roo piepaive apota irara.

³⁶ Ro Josep ira oisoa vaisipaive oiso, Banabas. Ovaisia porearo oiso ragavira oisoa toupaveira, Vearopa Reoro Vateto. Eera Livai-pato Saipras iava rera. ³⁷ ✧ Uva oisoa rera vaaro rasia toupaveira, oa-ia voriroepa monia ousa aposel irarapa.

5

Vo Ananias Vaio Iava Toupai Ora Sapaira

¹ Uva ita, iravu-a ro-ia rera vaisiaro, Ananias ora vatuava o-ia, Sapaira aiterea tapo oavu oaesia rasia voro ousiepa monia ouoro va-ia. ² Ari ita, aiterea vaitereo monia ouo ragasiva auero oaesia

✧ 4:24: 2 Kin 19:15 ✧ 4:25: Sam 2:1-2 ✧ 4:26: Hi 1:9 ✧ 4:31: Ap 2:2, 4 ✧ 4:32: Ap 5:12 ✧ 4:34: Ap 2:45 ✧ 4:37: Ap 5:2 ✧ 5:3: Diu 23:21; Lu 22:3

rutu voriaro-ia. Uva okarutuvu-ia pitureva ora rerapa. Uva vatuava tapo taraiopa va-ia, osa okarutuvu raga ouoro vava avaroepa aposel irara vatesa va. ³ ✧ Oa iava Pita oiso puraroepa rerare, “Ananaias. Apeisi ragavira iava ora vii iava sopaua iava vaserivoi Seten-pa? Oa iava voua-ia piturevoi. Uva vo pitupitua vao kuuvua purarivo Tugoropato Uraurato keaoro ora viipa moni-ia karutuoro rasia voriaro. ⁴ Vo osa vori asavira rasia oisoa toupave, uva voa-a eva uva oisoa vii raga vo rasia oisoa pitupari. Uva va isivaaro iava vo rasi voriiivo viipa. Oa iava va voriaro tokirivo. Oire uva apeisi ragavira vovouisi oara pierivo? Rera tapo Pauto kearivo. Viapau oiso oirara raga kearivo vao-ia. Viapau rutu.” ⁵ Uva va iava Ananaias vo reo uvuoro kove ovoiroepa kopii ovoiro. Oa iava voea rutu rera iava uvuiva va iava eva osa piereva kopiioro ora uririaepa rutu. ⁶ ✧ Uva oearovu rera ruuoro rerava kosia viropa rera tovasa.

⁷ Oire vo peva vuuta (3 aua) isivaaro iava urioopa vatuava oaro. Viapau oiso rera-ia taraiopaoro oiso, Ro kopiiroe, ra oia koataopa. ⁸ Uva Pita oira akereva oiso, “E vo monia vao-ia rasia oaesii voriaro?” Oa iava oiso puraopa, “Aure. Eisi ita osa torevokopai.” ⁹ Osa iava Pita oirare oiso puraroepa, “Apeisi irao iava vei rutu vaea vovou purasivo Tugoropato Urauratoa-ia kokaraoro Pauto reraaro? Uvuipau ra voea kukuukuaro uvuri ovusa vii kaesa vorepaave vova uva vatuatoa oara tovapa tapi.” ¹⁰ Oa iava kove ovoioopa kopii ovoiro. Uva voava vokapaoro vo gerepa kekeiva. Oa iava oira kaeiva oira tovasa voari vatuatoa tova ruvara-ia. ¹¹ ✧ Uva voea voeao lotupa irara ora oearovu oea rutu vaiereoro iava uvuoro rirovira rutu uririaepa.

Riroara Puraiva Ravaa Reesiro Ora Ravoto Kovoro

¹² ✧ Oire voeao aposel irara osasararovu rutu ravoto kovoro puraiva oirara rutu vuutaaro-ia. Oa iava voea rutu vaea vovou puraiva. Uva ora guruaepa rako-rako uru-ia Solomon vaaro. ¹³ Oearovu

voearo lotu asa irara oea viapau voea tapo ora guruaepa uvare uriripaaepa. Ovusa oearovu oisoa voea iava aposel irarapa avivikepaave. ¹⁴ Ari ita, oearovu oearoa Turaro-ia oirao pie vovou rutu purapaiva, oearoa voea tapo ora guruaepa ora takuvuoro. ¹⁵ ✧ Oa iava voraro rutuva oearovu uriopaaepa oearovu kaepaoro, upiapa irara vore raiva. Uva voeapa urupaiva vo raiva puaro aue-ia mat ora uru rakorakoro-ia tapo auere rugoopaoro, Vosa Pita voea-ia putepaoro vokaparevere, ra uveiotoa oaro kavupareve voea-ia rera verapaoro voea iare osa voea ruupareve uveiotoa oaro voea porete piepaoro. ¹⁶ Uva vo uruiro tapo uriopaaepa ouruiroa oisoa Jerusalem-ia ruvara-ia toupave, ouruiroa oearovu upiapa irara sipopaiva ora oearovu oearo-ia oisoa tugara kopiiro toupave. Oa iava vorevira voea porete pieiva.

Vo Tavaka Iava Toupai Vao Oa Kare-keepa Aposel Irara-ia

¹⁷ ✧ Oara-a evara ravoto kovoro ririireva kasipuoro Rovopato Pisto ora oearovu rera iava Sadyusi-pa irara. ¹⁸ Osa-a eisi osa iava aposel irara ouiva voea tovosa tuukepa kepa sovara-ia. ¹⁹ Uva vokiario urioroepa Turaro purapurapatoaoro ensel rataoa karusa. Oa iava voea kosi piereva rataure. Uva oiso puraroepa, ²⁰ ✧ “Avata. Uva Rovopa Kepa-ia Tempel toutavere, ra voa tupaoro voea rutu oirara siposipota vao iava tootooa, Airepa Tootoo oa vo toupavoi Jisas vo raivaaro-ia.” ²¹ ✧ Eva-a oa uvuoro avaaepa Tempel iare vo reoro-ia rovosa vara vateoro.

Uva Rovopato Pisto urioroepa ora voeao rera iavapa irara tapo. Oa iava voeao Kaunsel irara guru pieiva voeare kearaoro voeao Isrel-pa irara oira vasi iraraaro. Uva va isivaaro iava oearovu aposel irara ousa avaaepa tuukepa kepa iava. ²² Oire uva polis irara avaaepa voare. Uva viapau voea kekeiva tuukepa kepa sovara-ia. Oa iava vura ragaoro voreaepa oiso purasa, ²³ “Igei tuukepa kepa-ia vura ragaio. Viapau oiso irai

✧ 5:6: Jo 19:40 ✧ 5:11: Ap 19:17 ✧ 5:12: Ap 2:43, 3:11, 4:32 ✧ 5:15: Ap 19:12 ✧ 5:17: Ap 15:5 ✧ 5:20: Jo 6:63, 68 ✧ 5:21: Ap 4:5-6

ariarava karuiovo. Ari ita, tupavira raga toupai vo tupa. Ora aue tapo uvare vo kepa-ia uutupa irara tapo toupai vo.”

²⁴ Uva va iava vo reoro uvuoro Rovopato Prito ora iravu reito aue iava Tempel aiterea rutu oiso rugorugoo iraopasiepa, Eake irao-a vao-ia oa pou piroi vo-ia? ²⁵ Oa iava iravu urioroepa voea rutu tavisa oiso, “Avoeao uvuta. Easi voeao epao Tempel-ia oea oirara siposipopaivoi.” ²⁶ Oire reito avaroepa rera voeaaro tapo. Oa iava voea tapo aposel irara voreaepa voea rutu. Uva viapau oiso orekevu avu vai puraiva voea-ia, uvare oiso ragavira rugorugooepa, Teapi vigei iare avekeara vai vikiive.

Aposel Irara Viapau Oisoa Uriripaave Kaunsel Irarare Reoreopaoro

²⁷ Uva voava voeava karea viropa voea tovosa Kaunsel irara sovora-ia. Oa iava ro-ia Rovopato Prito oiso puraroepa, ²⁸ ✧ “Igei visiipa goru vosi rutu pura ragaiovo-rao oiso, Opeita vo vaisio iava oearovupa siposipopatavere Jisas-pa vaisi. Uva apeisi iava visii raga vo uruio agasi pieta Jerusalem urui vo ora visii gisipoaro raga iava igeipa vao vuria puraoro oiso, Igoa rera kopii pieiovora?”

²⁹ ✧ Uva Pita ora oevu aposel irara vo reo pukoiva oiso puraoro, “Igei Pauto vo reoro sirova utu iraopaioveira. Ari oirara vo reoroaro oara tupepapeira. ³⁰ Vigei aite iraraaro Pautoa-aro ira Jisas tore pierevora vorevira ro ira kopii pieta-voa evao parikou-ia. ³¹ Uva Pauto rera rei pierevora ora rera oirapapa varata oaro-ia oiso rera pieoro, Turaro Kae Piepato, oisore ra Isrel-pa irara sopaaro oaive por-eive. Oire ra va iava voea iava vuri-ara oaive veraparevere. ³² ✧ Ora igei-ia vao iava tavitavipa irara ora ro tapo Tugoropato Uraurato ira voearopa vatepare Pauto oearoa rera vo reoro sirova utu-paaveira.”

Gameliel Oiso Puraroepa, Kaunsel Irara Gavaure Visivi Aposel Irarare Reopata

³³ Oire uva vo reoro voea sopaaro togava rutu. Oa iava voeare vovouisiro

tore iraoepa. Uva oiso vovoupaaepa ra aposel irara upoive voea kopii pieoro. ³⁴ Uva voava vo vokia vao-ia iravu toreroepa voea iava voeao Kaunsel irara ro-ia Farisi-pato rera vaisiario, Gameliel. Era Gameliel riro taraito Reo Taisi-ia. Irare oisoa oearovu rutu oiso purapaave, “Era-a vearo vovoutoa rutu,” uvare reo keketoa. Oire uva toreroepa oiso purasa, “Eisivi raga ratauvi voeao aposel irara kosi pieta.” ³⁵ Oa iava oiso puraroepa Kaunsel irarare, “Visii vao Isrel-pa irara vatatopopata. Teapi voeao vuri pie ragata. ³⁶ Teapi oiso pieta osa iravu ro-ia rera vaisiario, Tiudas ira oisoa ora rera vaisiario raga rei piepareve. Oire riro irara rutu rera sirova utuaepa. Voea uvuiaro voeao-ia vo resura vovoto (400). Uva va iava oevu rera upoiva. Osa-a eisi osa iava oisi raga ora rigaaepa voeao vo resura vovoto ora opesi pieoro. ³⁷ Uva voea isivaaro iava iravu ro-ia rera vaisiario, Judas ira karekeroepa aue-ia vo vokie sensispa voki ro-ia Galili-pato. Uva voava riro irara ivureva ora rera iare rera sirova utusa. Ari ita, eisi ita osa ragavira iava ora opesi pieroepa. Uva oisi raga voeao utuaepa rera voeaaro. ³⁸ ✧ Ari ita, vo vokie-ia visii tavipaa oiso, Voeape, ora voea vo kovoaro tapo, ora raivara oaive. Oara tapo evara opesi ragapere, vosa voea raga varaaro oira turiro. ³⁹ ✧ Ari vosa voea varaaro vova Pauto, ra viapau oiso uvuipatai ra voea-ia puteta. Uva oiraopavira pasi oiso, Easi visii vai raga Pauto upopatavere.”

Aposel Irara Roruiva Ariia Oupasa Jisas Vaisiario-ia

⁴⁰ ✧ Osa-a eisi osa iava Gameliel vo reoro sirova utuaepa. Oa iava voeare aposel irara keeraaepa. Uva voea raga voeare goruvira oiso purapaoro, “Opeita Jisas vo kovoaro iava tavitavipatavere.” Uva va isivaaro iava voea eakaiva. ⁴¹ ✧ Oire Kaunsel-pa irara kavuiava roruoro, uvare Pauto voeapa reoa reesireva oiso puraoro, “Uvuitae ariia ouoro varao rutu vearopa kovoro kareketavoiva Jisas varaaro.” ⁴² ✧ Oa iava vokiara rutu-ia vo Rovopa Kepa-ia vao Tempel ora vo

✧ 5:28: Ap 4:18; Mt 23:35, 27:25 ✧ 5:29: Ap 4:19 ✧ 5:32: Lu 24:48; Jo 15:26; Ro 8:16 ✧ 5:38: Mt 15:13
✧ 5:39: Ap 7:51, 9:5, 11:17 ✧ 5:40: Mt 10:17; Mk 13:9 ✧ 5:41: 1 Pi 4:13, 16; Jo 15:21 ✧ 5:42: Ga 1:16

kepaara tapo vo siposipo oisoa vatepaive Jisas iava oiso, Pauto reraaro ro-ia Ropoto.

6

Erao Vatara (7) Oirara Reesiiva Aposel Irara Tauvapasa

¹ Ovokivu-ia utupaua uva disaipel vieiario riroepa. Uva voea raga iava oearovu Jiu-pa irara Grik reo-ia oisoa reopaave voeaore oea oisoa Hibru reo-ia reopaave oiso purapaoro, “Uva apeisi viapau vairopa raroe riako igei iavapa riako uvuivira aioara vai vatepaiveira vokiara rutu-ia?” ² Uva oiso puraaepa voeao katai tau erao (12) aposel voeaore keeraoro disaipel irara, “Viapau rutu uvuipaiei ra Pauto vo reoaro vatepa kovo kavuio okovorovu raga tokioro. ³ ✧ Oire ora visii raga iava erao vatara vaire taraata torevoko sopa iraraa vai. Voeao oea vukupaveira aue-ia Tugoropato Uraurato rera vaaro tauva ouoro, ora aue tapo vosa riro tarai iraraa vai. Oa iava uvuipaiei ra voea reesiio vo kovo tokipasa aio vatepa kovo. ⁴ Uvare igei vaaro oiso toupai, Igoa variripaiovere, ora vo reo vatepaiovere siposipopaoro.”

⁵ Uva va iava oiso puraaepa, “O ita vearopai.” Oa iava Stiven reesiiva ro ira aue-ia Tugoropato Uraurato vukuroepa ro riro oirao pie vovouto. Ora voeao tapo reesiiva oiso-ia, Filip, ora Prokoras, ora Naikena, ora Taimon, ora Pamenas, ora Nikolas Antiok iava rera ouruia oisoa ratau toupave tauai, ira Jiu vo pitupituario sirova uturoepa. ⁶ ✧ Oire voea tovoiva aposel irara ruvara-ia. Uva variria isivaaro iava voea-ia vavaeara tovoiva voea-ia ovoiei reesi puraooro.

⁷ ✧ Oire Pauto vo reoaro ora sikataepa. Uva disaipel vieiario riroepa. Oa iava riro irara pris irara vo reo vao oirao pieiva.

Vo Stiven Iava Toupai Uvare Rera Tuukeiva

⁸ Oire uva Stiven vukuroepa gavaurea-ia ora gorua uvare Pauto vaaro-a tauva. Ira varao ravaa reesiio purareva ora oira porete piepa kovo tapo. ⁹ Oire oavau

okepavu iava Jiu vaaro Reo Taisi Uvupa Kepa oea oiso vaisipaiveira oiso, Friman oea urioaepa ora oearovu vo taerero iava oiso-ia, Sairini, Aleksandria, ora Silisia, ora Esia Provins evoea oea rutu kaureoaepa Stiven-va. ¹⁰ ✧ Uva viapau uvuipaaepa oiso ra tarai oaro goruaro gasiive vao oa vatereva Tugoropato Uraurato rerapa vao oa iava oisoa reoreoparo. ¹¹ ✧ Oire oearovu oirara vatauvira vori ragaiva, oiso ra oiso vo kuuvu puraive, “Igei Stiven uvuiovora osa Pauto vaio toviparevora ora Moses tapo vaiterei vara piepaoro.” ¹² Oa iava voea oira vasi irara aveave pieiva ora voeao riro tarai irara Jiu-pa irara oea rera vateiva Kaunsel irarapa. ¹³ Uva oearovu kareke pieiva kuuvuoro oiso purapaoro, “Ari ita, ro Tugoropa Tapi toviparevo ora vao Reo Taisi tapo. ¹⁴ ✧ Uva rera uvuiovora osa oiso puraroera, Ro-ia Jisas Nasaret iava ira vao Tugoropa Kepa Tempel verarevere, ora vo pitupituo tapo tavariorereve oa vatereva Moses vigeipa.” ¹⁵ Uva voea rutu Kaunsel Kepa-ia uvurupaoro rerava tuupavira vurapaiva. Uva oisi ragavira Stiven iava puaua vurapaiva sisikorevira oiso osa ensel puaro.

7

Stiven Voea Vo Reoroaro Pukooro Voeapa Siposiporeva

¹ Uva ro Rovopato Pristo oiso rera akereva, “E auero rutu varao torevokopai?”

² ✧ Uva Stiven oiso puraroepa, “Araoko irara oaa, ora aite irara oaa. Ro reitua rutu Pauto ira sisikorevira karekeroepa Ebrahim iare vigei aautoaaro, vo osa Mesopotemia-ia toureva. Uva vo tou isivaaro iava aue iare avaroepa Haran-ia. ³ ✧ Uva oiso puraroepa Pauto, Rasiara oara kavuoro avau ora sara irara oara vo rasio iare oa-ia vii kareke pieavere. ⁴ Oire va iava Kaldia taere kavuoro avaroepa Haran-ia toupasa, vo uvare aitetoaaro kopiioepa. Oa iava visii iare urioeroepa vo taereo-ia oa-ia toupatavo, uvare Pauto rera urio piereva voare. ⁵ Viapau oiso

✧ 6:3: Jo 21:23; Ap 1:15 ✧ 6:6: 1 Ti 4:14, 5:22; 2 Ti 1:6 Mt 26:59-60 ✧ 6:14: Mt 26:61, 15:1 ✧ 7:2: Jen 11:31

✧ 6:7: Ap 12:24, 19:20 ✧ 6:10: Lu 21:15 ✧ 6:11: ✧ 7:3: Jen 12:1

rerapa rasia vai vatereva Pauto auere ra oavi-ia tasipareve. Viapau rutu. Ari ita, voari tuariri uva Reo Ovoi-ia rera tavireva Pauto oiso, Viipa taru vo rasio rutu vateaverea vii ora vii aao iraraa vaiaro. Eisi osa puraroepa vo osa Ebrahim viapau oviitoa vaiaro toureva. ⁶ Uva Pauto oiso puraroepa, Ro-ia ira aao iraraaro aapaapavira toupave tauai rutu akukuvira kovopaoro. Ora aue tapo vuria ouiverea rara tauaipa irara aue-ia vo resura vovoto (400) ivaro. ⁷ Voeao oea oisoa kovopa irara oaive-ia pitupaive ragai voearo, oea vo vuriaro voriaro vateaverea taru voeapa, ora voeao kovopa irara oea voava kosia viro ragaipa lotupasa vuurapa vaisi purapaoro vo-ia. ⁸ ✧ Oire uva va iava voeapa reo ovoi purareva Pauto. Oa iava vao puraiva rakari verapa pitupitu vo ora voea iava. Oire voava Ebrahim Aisak kavaureva. Oa iava vo peva vatara (8) voki ro putevoiva, rera kuroreva rera rakari veraoro. Oire va iava Aisak Jekop kavaureva. Uva rera ro Jekop katai tau erao (12) arao aitearo voeao vigei aite iraraaro.

⁹ “Voeao katai tau katai (11) arao ora voea iava araokoto oaive-ia voriaepa Josep rera riiriipaoro voeapa oea avapaaepa Isip iare. Ari ita, Pauto oisoa rera tapo toupareve. ¹⁰ Rera vuria iava orirureva rera virivarioro. Ora aue tapo osa riroa tarai vatereva rerapa. Uva veaotoa rutu-a ira oiso ragavira karekeroepa aue Pero osireiario-ia ro king oaive Isip-pa irara. Ira tore piereva Pero, oiso ra rerapa eraoparo Isip-pa irara tokipaoro ora orekerovu rutu Pero vo kepaoro sovara-ia touara tapo.

¹¹ “Oire uva ovokivu-ia ogoepa vuuta urioepa vore Isip taere-ia ora vo tapo Kenan taere-ia. Riroa rutua tavaka oa pou piropa vo voki-ia eva. Oa iava vigei aite iraraaro aio kasikasiaepa rutu rera-ia eera ogoeto. ¹² Oire Jekop aioara iava uvurevoiva Isip-ia, vigei aite irara oaro arureva voea ava pieoro voare Isip-ia. ¹³ ✧ Uva eraopa vore-ia ita Josep voeapa ora karekeroepa araoko irara oaro, ro ira oisoa Isip vata tokipareve. ¹⁴ Oa iava Josep

aiteto oureva voare evoa Isip-ia. Uva voea rutu takuvuaro uvuiaro-a voeao-ia erao vatara tau vo vavae (75) rutu. ¹⁵ Oire voava vararoepa Isip iare Jekop voea tapo vigei aite iraraaro. Oa iava voa kopiiaepa. ¹⁶ Oire uva oisoa voa kopiipaave, oa iava vova oisoa voea kaepaive voea tovapasa Sekem-ia aveke rikui-ia oa vorireva Ebrahim Hemo ruvara-ia Sekem-pato.

¹⁷ “Uva va iava Reo Ovoi vo vuutaaro tutuu pieva vao oare Ebrahim tavireva Pauto. Osa iava ora kavakavauaepa Isrel-pa irara Isip-ia. ¹⁸ Oire uva iravu Isip-pato king tore pieiva ira viapau oisoa Josep-ia taraiparo. ¹⁹ Vuri pitupitu-ia vigei aite iraraaro ratareva vatauvira oiso pieoro vo kakaerore sikeo kakaero, oisore ra aite irara vo kakaero kavu ragapaive. Oa iava vo kakaero oisoa kopiipaave. ²⁰ Uva vo vokia-a vao oa-ia Moses kavauroepa vearo keketo rutu oirato vo Pauto osireiario-ia. Uva voava vo peva putevoiva kekira, rera aio vatesiva aitetoarei, vo osa veguruvira toureva. ²¹ Oire uva oisi-a oiso osa Moses kavu ragaivoiva aakova, Pero oviivaaro rera oueva rera aio vatesa oiso rutu osa oira ovii kakaearo, osa rera pieeva. ²² Uva voava Moses riro tarai oureva Isip-pa irara vo siposiporoaro-ia. Ora riroroepa tapo aue-ia reoara ora kovoara.

²³ “Oire voava vo resura tau (40) putevoiva ivara, oiso rugooroepa ra araoko irara oaro kekereve Isrel-pa irara. ²⁴ Oire uva iravu-ia voea iava vuria karekeepa. Oa iava Moses va kekereva rera-ia. Osa iava va tuureva Moses iravu-ia Isip-pato rera tapaoro. Oa iava kopiioepa. ²⁵ Uva va iava oiso purarepa Moses ora rera ragare, Easi pasi ro araoko oiso purarovere ragaire vo osa riroa iava tavaka voea virivaria Pauto vo goruaro iavirava, Veaotoa rutu Moses. Riro virivari purato. Ira ragai tauvarevo.

²⁶ “Uva utupa visivi aitereivu-ia pouro viropa ovusa ora upopasiepa. Osa iava vaiterei sikapaoro vaiterei goruvira tavireva oiso, Ae ora eakasi. Eakere ora upopasiei? Vei araorei raga ita vao. Vorevira ora agiagisi. ²⁷ Uva ro ira iravuva ora upoparoepa ira Moses peoro rerare oiso puraroepa, Auoro, irouto vii

rei pierevora, oa iava vegei sikapari? ²⁸ E ragai upopaari oiso osa Isip-pato pierivorao aruvea, raa? ²⁹ Oire uva va iava torireva Midian-ia tousa Moses. Oa iava voa oviitoarei kavaureva.

³⁰ ✧ “Oa iava vo resura tau (40) ivaro puteva rerare. Uva purapurapato ensel rera iare pouro viropa raaka tapi vo Sinai Pukui-ia. Uva eto kasi-ia enselto karekeroepa rera iare Moses. ³¹ Uva rera-a ro kekerevoiva Moses, voavire tutuu piereva rutu, oiso ra va eveireve. Uva Pauto vo reoaro rera iare urioepa viaevira. ³² Oa rerare oiso puraepa, Ragai-a Pauto vii aitearo ora Turaroaro Ebrahim, ora Aisak, ora Jekop. Uva Moses uririroepa. Uva viapau vorerivira voa vurareva. ³³ Uva Turaro Pauto rerare oiso puraroepa, Tasitauo iava eva verari tasipa, uvare Tugoropa Tapi-a vo-ia uva toupaaivoi uva tasipari va-ia. ³⁴ Tavaka keke iraoavora oirara oaa-ia vo Isip. Oa iava voea gauaro uvuoro vararae voea orirusa voea virivarioro. Oire vatatopou ra vii sipo piea vorevira Isip iare.

³⁵ “Ro-ia Moses irava kaureosiepa oiso puraoro, Irouto vii rei pierevora oa iava vegei sikapari vegei taapaoro? Uva rera-a ro Moses sipo piereva Pauto turarosa, ora voea tapo voeao virivarisa vao-ia tauva enselto vaaro oava pouro viropa garepa vegovi-ia. ³⁶ Uva varao tapo ravoto kovoro purareva Moses Isip-ia ora avakava-ia tapo aue Ret Si. Ira rera voeaaro oirara tuvetuveoro raaka tapi iare voeava kosiro viropa Isip iava. Oa iava vo resura tau ivaro voa voeare puteva, osa voa voea oisoa tokipareve. ³⁷ Ira-a ro Moses ira Isrel-pa irara tavireva oiso, Rera ro Pauto oavisii ira visii iava oirara profetatoa vai kareke piereverea oiso irai osa ragai. Ira taru visiipa Pauto vo reoroaro vatepareverea. ³⁸ Ira raga-a ro Moses ira Isrel-pa irara gurureva raaka tapi voa voea tapo toupasa. Uva voa ro purapurapato ensel Moses gisipoaro iava reoroepa voeare. Oa iava voea vatereva Pauto vo reoaro goru reo oa viapau opesia vai.

³⁹ “Ari ita, voea vigei aite iraraaro viapau oisoa Moses vo reoroaro sirova utu-

paave. Uvare oisoa oiso va purapaive, Rerape. Viapau uvuipaviei ra rera uvu-pape, uvare orekerovu rutu vigei varaaro toupaveira Isip-ia. ⁴⁰ Oa iava oiso puraepa Eron-re, Tokarasiara vai purari ora vii vavaearo-ia. Ra oeai vigei tuvetupepaive, uvare viapau taraipaviei Moses-ia oiso, Apeisi pierevora ira vore vigei tuvetuverevora raaka tapi Isip iava. Ira va-ia piroroera pasi, eke. Apeisia avu pierevora? ⁴¹ Uva vo voki-ro-ia oavu bulmakau kakae puraiva vapa tauopasa. Uva oisi-a oiso osa iava rorupaiva rutu vo kovo-ia vao oa puraiva ora voea vavaearo iava. ⁴² ✧ Uva va iava Pauto voea arova isivaroepa voeapa vaseoro. Oa iava aaviikoarapa oisoa lotupaave varao oara vuvuiua-ia toupaveira. Oiso rutu osa vo rigato oisoa toupave profet irara vaaro vukua-ia vao oa-ia oiso puraroepa, ‘E ragai ragapa tauopataera vo-ia raaka tapi, ovusa vo resura tau (40) ivaro visiire putevora visii vao Isrel-pa irara?’

⁴³ Viapau rutu. Asi visii vo kepa Moloko vo kepaaro lotupa kepa varo kepa kaepatavora aue tapo aaviiko rera ro oiraaro Refan pauto. Ora varao tapo oisoa kaepata oara puratavora varapa lotupasa tokarasiara. Oire uva visii topa piepaavoii rara vova eisire Babilon tauai rutu.’

⁴⁴ “Uva vo-ia raaka tapi uva Lotupa Kepa varo kepa touva, okepa-ia Pauto oisoa ora rera vo reoaro vatepareve. Vo kepa-ia vao oava oisoa toupave vigei aite iraraaro. Uva vo kepa-ia vao Pauto siposiporeva Moses tavioro oiso, Vo kepa purari oiso osa okepavu kekeriva. ⁴⁵ Voeao vigei aite iraraaro oea sirova oavu ita utuaepa vo kepa ragava vao-ia varo kepa toupasa. Uva osararovu rutu oisoa putepaive rara voea upopaive vo kepa ragava toupaoaro vao-ia, vo vuutao-ia oa-ia oisoa Josua voeapa iraparo vo viurupasa. Oa iava voeao sara irara kosi piereva Pauto voea veraoro vigei aite iraraarova. Uva oisi-a eisi osa oisoa toupave vava vao varo kepa Lotupa Kepa vo osa Devit toupaveve. ⁴⁶ Uva rera ro Devit ira vo tou-ia vao

toupaoro vearo vovou oureva Pautoa-ia. Oa iava Pauto arereva oiso ra vigei reraaro Jekop reraaropa Pauto tavukia vai purareve. ⁴⁷ Oire eva-a oa iava Solomon rerapa kepa paureva.

⁴⁸ “Ari ita, Pauto ro oiraopatoa rutu viapau oiso vo kepa raga-ia toupaveira oa purapaiveira vavaea-ia. Oa iava oiso puraaepa profet irara,

⁴⁹ ‘Ragai-a Pauto ragoa vo turaroparai vuvuiua-ia ora evoa rasitua-ia. Ari evoa rasitua-ia tasipaavoi voa paupaoro. Uva apeisi ragavira uvuipatai ra ragaipa kepa vai pauta? Uva aa vo tavukio-a vao oa uvuipai vao oa-ia toupaveira turaropato?’

⁵⁰ Varao-ia oiso-ia vuvuiua ora rasitua oara rutu ragai raga puraava ora ragai vavaeoro iava. Uva apeisi-a? Oiraopavira-a oiso osa purarai?’

⁵¹ “Visii vao-ia visiigoa viapau oiso uvuipataveira. Visiigoa oiso rutu toupataveira osa voeao ratau tou irara oea-ia viapau oiso oirao pie vovouro vai toupaveira vo sopaura oaive sovora-ia. Uva visii-a vao visiigoa Tugoropato Urauratoare korukupataveira vo pitupituro purapaoro osa vara oisoa purapaive visii aite iraraaro tuariri.” ⁵² Uva va-a vao oa iava oiso voea akereva Stiven, “Irouto-a profet irara iava rera ira kavuiva visii aao iraraaro? Viapau oiso irarei ira kavuro viropa vaopa vuri vovou oa puraiva rera-ia. Ora voea voeao upoiva oea Torevoko Vovouto vo raivaaro aviavi pieiva. Ro Tugoropato ira urioroepa, ira outavora kuuvu pitupitua-ia rera kopii piesa. ⁵³ Visii vao visiigoa Pauto vo reoro outavora pisavira enselpa irara ruvara-ia. Uva viapau oiso vo reo sirova utupataera.” Eisi osa rutu voeare puraroepa Stiven.

Stiven Vurokoiva Aue-ia Aveke

⁵⁴ Vo reoro rutu voea vovouaro togava. Oa iava rirovira voea iava gisipoara keikei piropa rirovira kasipuoro rerare. ⁵⁵ Ari ita, Stiven aue-ia Tugoropato Uraurato vukuroepa. Oa iava tuupavira vuvuiua taraareva. Uva voa Pauto vo sisikorearo

kekereva ora Jisas tapo, ovusa Pauto oirapapa varataaro-ia toreparoepa. ⁵⁶ ✧ Uva voava Stiven vao-ia oiso puraroepa, “Oiraopavira rutu vuvuiua kekeavoi oa karuvira toupavoi. Uva rera tapo kekea Ropotoaaro Oiraopato ira oirapapa varata-ia toreparoi Pauto varaaro-ia.”

⁵⁷ Oa iava kokiara tupaiva vo gaupaoro kasipupaoro rerare. Osa iava rerare vusi ovoiva. ⁵⁸ ✧ Oa iava oearovu voea iava kuvupara oaive ririvuro vara guruiva ro ruvara-ia rera vaisiaro, Sol. Uva voea-a evoea oea rovvira rera reoro rovoiva aue-ia kort oea rera rovoiva rera vurukooro. ⁵⁹ ✧ Oire vo osa rera vurokopaiva aue-ia aveke. Oa iava variriroepa oiso puraro Jisas-re, “Turaro. Ragai urauro kae pieri.” ⁶⁰ Uva voava takuro viropa oiso goruvira rutu keerasa, “Turaro. Opeita vao vuria voeapa reesiri, oiso ra utupava va tuuri voeapa.” Oa-a vao oa isivaaro iava kopii ovoiroepa vovouisi vaseoro.

8

¹ ✧ Uva Sol tapo gasirevoiva, Stiven upoiva.

Sol Oisoa Lotu Purapa Irara Vuri Piepareve

Uva vo voki-a vao oa-ia vao riroa rutu tavaka karekeepa vo lotua-ia Jerusalem-ia. Oa iava voea rutu voava sikaa viropa ora rigaoro vorarore oiso, oearovu Judia iare, ari oearovu Sameria iare avaaepa, ovusa voea raga aposel irara voa kavua viropa Jerusalem-ia. ² Uva voa rera tovaiva Stiven voea voeao riro oirao pie vovou irara. Uva voa tovaoro gau eraro-ia gaupaiva rerapa. ³ ✧ Ari ro Sol ira oisoa lotupa irara rutu vuri piepareve, ira kepaara rutu-ia koatapaoro oisoa oirara ora rikora oupareve voea tovopasa tuukepa kepa-ia.

Veoro Sipoipo Vao Oa Viriva Sameria-ia

⁴ Oire uva lotu purapa irara torioro avaaepa vorarore oiso-ia, Judia-ia ora Sameria-ia. Uva voa sipoipooro oisoa vokapaive aue iava Veoro Sipoipo voraro ruture. ⁵ Uva Filip vararoepa

✧ 7:56: Mt 3:16; Dan 7:13 ✧ 7:58: Lu 4:29; Lev 24:16 ✧ 7:59: Sam 31:5 ✧ 8:1: Ap 7:58 ✧ 8:3: 1 Ko 15:9; Ga 1:13; Fl 3:6; 1 Ti 1:13

riro urui iare vao Sameria-ia voea tavitavisa Kraisiava ro Ropoto. ⁶ Vo ovusa voea rutu vaea vovou raga-ia toupaooro rera siposipoaro sirova utupaaepa. Vo osa voeapa siposipopareva vearo reo vatepaoro voeapa. Ora oaravu tapo oara kekeiva rera-ia oira porete piepa kovoro. ⁷ Riro irara tugura oea kosi pierewa ro-ia Filip, ovusa riro guruko purapaiva gaupaoro oirara iava kosi virooro. Oearovu rutu oearoa-ia oisoa rikerikepa kopiuro toupave, ora voeao oea iava koko-toara oisoa kopiipape oearoa rutu vearo pierewa. ⁸ Oa iava rirovira rutu roruiva vo uruia.

⁹ ✧ Ovusa iravu ro-ia rera vaisiario, Saimon ira keakea kovoro oisoa purapareve pisavira rutu oirara keakeapaoro voeao Sameria-ia tou irara. Uva oisoa ora rera raga ora rei vaisi pieparo vo uruia. ¹⁰ Uva voea rutu oisoa oira vasi irara rera sirova utupaave ora voearo oiraravi raga. Oa iava voeao oisoa puraaepa, “Avoeao ro-ia gorutoa rutu Pauto reraaro Saimon.” ¹¹ Uva voea rutu oisoa rera sirova utupaave, rara rirovira rutu voea keakeapareve. ¹² Ari ita, vo osa Filip vo siposipoaro oirao pieiva vao Vearo Siposipo aue iava Pauto vo Saraaro ora Jisas vo vaisiario goruaro, uva voea rutu oirara ora riakora baptaisa ouiva. ¹³ Uva va iava rera tapo Saimon oiraoroepa rarioro. Oa iava baptaisa oureva. Oire uva va isivaaro iava oisoa Filip tapo toupave vokiara rutu-ia Saimon. Oa iava vo tou-ia varao-ia tarairoepa ravoto kovoro ora varao tapo ravaa reesiro. Uva rirovira rutu rugorugooroepa varare varao-ia ravoto kovoro.

¹⁴ Oire vo osa aposel irara vao iava uvuiva vo uvare Sameria-pa irara Pauto vo reoaro ouiva. Oire va iava aitereivu sipoiva Pita vaio ora Jon Sameria iare. ¹⁵ Uva voa pousi viropa. Oa iava voeapa variri rovosiepa areoro Pauto ruvara-ia oiso, “Tugoropato Uraurato vara pierivere voeapa.” ¹⁶ ✧ Aue iava uvare viapau voea soppaaro-ia toupaveva Tugoropato Uraurato. Ari ita, Jisas vaisiario sovara-ia baptaisa ou ragaiva. ¹⁷ Oire uva va iava

vavaeara oaesitovosiva voea-ia. Oa iava voea iare Tugoropato Uraurato vararoepa.

¹⁸ Uva ro-ia Saimon ira vaiterei situerewa aposeltoarei osa vavaeara oaesitua Tugoropato Uraurato vara piepasiva voea iare. Oa iava oiso puraroepa vaitereire, ¹⁹ “Ari oiso ruipaparai ra ragai tapo vo goru vao-ia voria vei ruvara-ia, oiso ra va-ia oearoi iare ragai tapo rera Tugoropato Uraurato vara piepaa oearo-ia vavae oaa tovopaoro.”

²⁰ ✧ Oa iava Pita rerare oiso puraroepa, “Avoeao, apeisi ragavira rugorugoopau? E uvuipauei ra vatevatearo Pauto vorevira voriri? Vii ora monia oara oa tapo opesiuvere taru kopiuro. ²¹ Auoro. Viapau oiso uvuipauei, uvare sopaua oara tauavira toupaveira Pautoa-pa. ²² Vii vao-ia ora poreu vuri vovou oara iava varirioro. Oa iava Pauto uvuipa ra vii vaaro vuri vovou verareve. ²³ Oiraopavira rutu vii iava sopaua sisiropaa oua vukuepa aue iava riroara rutu vuri vovou vii varaaro. Uva vii-ia ora goruepa vii varaaro vuri vovou vii-ia pituro.”

²⁴ Oa iava Saimon oiso puraroepa vaitereire Pita vaio ora Jon, “Turaro iare varirisi ragaipa tauva areoro. Ra oisi iava viapau vao karekepe ragai-ia oiso osa purasiei ragaire.”

²⁵ Oire vo kovoro opesiaro isivaaro iava karesiepa Jerusalem iare, uvare voeapa aviavi pievira tavitavisiepa Pauto vo reoaro iava. Uva vo osa karesiepa oa iava vo raivao-ia ouruivou-ia pousi viropa voeapa ita siposiposa vo uruiro-ia va raga iava Pauto vaaro Vearo Siposipo voa raga Sameria taere sovara-ia.

Filip Vaio Iava Ora Ro Itiopia-pato

²⁶ Oire uva Turaro reraaro ensel Filipre oiso puraroepa, “Vatatopou, ra varau vo raivao-ia vova Jerusalem iava vore Gasa-ia vo raivao-ia oa raaka tapiia toupaveira.” ²⁷ ✧ Uva va iava vatatoroepa varasa, ovusa vo voki-a eva vao-ia iravu Itiopia iava, rera Kwin Kadesi reraaro reito ira oisoa oira vo monia tokipareve, ira urioroepa Jerusalem iare

voa lotu purasa. ²⁸ Uva vo voki raga-ia kareroepa voava aue-ia karis rakorako. Uva va-ia paupaoro profet Aisaia vo rigatoaro vieipareva. ²⁹ Uva va iava Tugoropato Uraurato oiso puraroepa Filip-re, “Tutuu pieri karis rakorako iare.” ³⁰ Oire uva voa pouro viropa va iare ikauoro. Oa iava Filip rera uvureva vo osa profet Aisaia vo rigatoaro vieipareva. Osa iava oiso rera akereva, “E va-ia taraipau eva oa iava va vieipaari?”

³¹ Oa iava oiso puraroepa, “Via-pau. Uvare irai ragaipa va aviavi piepareveira?” Oa iava Filip-re oiso puraroepa, “Vore kaeu viro ragai tapo pausa.”

³² ✧ Oire vo vuutaro-a varao-ia oara oiso toupai vo vuku iava vao oa vieipareva, ‘Rera ava pieiva oiso osa sipsip kare oisoa kopii piepaive. Ra viapau vo kakae eva sipsip kakae oivepe vo osa oirato va oruaro siipareve. Eisi osa ro oirato ira viapau oreovu avu vai purareva osa rera-ia vuria puraiva vao.

³³ Uva vo osa rera arii pieiva rera-ia vakuvakupaoro, uva viapau oiso irai voea iava oiso puraroepa, Rerape, uvare torevokoto-a eera. Uva iroutoa vai uvuiparoi ra varao vuri vovouro oaive vieireve voeao iava vo vokio iavapa irara. Evara vuri vovouro oara rera tootoaro ouiva rera kopii piesa vo rasio-ia.’

³⁴ Uva va iava ro-ia reito Itiopia-pato oiso puraroepa Filip-re, “Irouto-a ro ira iava siposipopare ro-ia profetato. Ora rera raga iava-a, eke iravu raga?”

³⁵ Oire uva Filip Vearo Siposipo rovoreva rera soporesa aue iava Jisas vo rigato raga iava Aisaia vo rigatoaro. ³⁶⁻³⁷ ✧ Uva vaierei avasiepa vo raivao-ia. Oa iava vo pousi viropa vao-ia uuko rovu. Uva ro Itiopia-pato oiso akereva, “E oavu avu vaiei ragai-ia oa iava viapau uvuiparai ra baptaisa oua vao-ia uuko rovu?”

³⁸ Oire vo reo uvuoro karis rakorako ruu pieveva va goto pieoro. Uva va isivaaro

iava varasiepa aue iare uuko rovu vaierei vaiereo Filip vaio ora Itiopia-pato. Oa iava voa Filip rera baptaisreva Itiopia-pato. ³⁹ ✧ Uva voava kaesi viropa vorevira. Oa iava sita pievira Turaro Pauto Urauratoaro Filip kaereva vorarore. Osa Itiopia-pato viapau rera-ia tarairoepa vo osa voraro rerava avaroepa. Uva avaparoepa rera raga Itiopia-pato raivaaro rorupaoro rutu. ⁴⁰ Uva Filip Asdot-ia pouro viropa. Uva voa vokapaoro vo uruiro-ia siposipopareva. Ari va isivaaro iava eva avaroepa Sisaria iare.

9

Pol Porereva Vo Damaskas Raiva

¹ Ro-ia Sol touvira rutu oisoa gasipareve Turaro voeaaro disaipel irara upopaoro. Uva oisi-a eisi osa iava avaroepa Rovopatoa iare Pristo ² rera aresa varaore rigatoara, oisore ra raiva oaro rerapa karu piro vore Jiu varaaro iare Reo Taisi Uvupa Keparo Sinagog, varao oara oisoa toupave Damaskas-ia. Oiso ra voa oearoi kekereve voearo oearoa Turaro vo raivaaro sirova utupaave Airepa Tootoo oupa raiva. Oire voea oureve voea tuukeoro tuukepa kepa iare Jerusalem-ia. ³ ✧ Uva vo osa avaparoepa Sol raiva-ia vao Damaskas, uva tutuu piereva voa ovusa aviavia varaepa vuvuiua iava rera ruusa. ⁴ Oa iava koveroepa vo rasitoa-ia vo reo uvuoro oreoa oiso puraepa rerare, “Sol, Sol, apeisi iava ragai vuri piepariveira vokiara rutu-ia?” ⁵ Oa iava oiso akereva, “Turaro, irouto-a vii?” Uva Turaro oiso puraroepa, “Ragai-a Jisas ragoa upopariveira vokiara rutu-ia. ⁶ Uva vii tavipaa oiso, Toreu ra avau vo uruiro iare oa-ia iravu vii tavirevere ragai iava vaore oa-ia uvui iraopauvere oiso ra va purari.”

⁷ Vo osa voeao oea rera tapo avapaaepa oea ruruvutu ragaaepa voka tuuke pieoro, uvare oiso auepaaepa, Apeisi vai ragavira reoreopave. Uvare viapau rera kekepaiva ro ira reoreoparoepa auere Sol. ⁸ Oire uva voava Sol toreroepa rasiua arova. Oa iava aavira vurareva. Uva viapau oiso irai kekereva, uvare osireitoarei rerare

aausiepa. Oa iava rera kapokaporopaoro rera tuvetuvepaoro poua viropa aue-ia Damaskas-ia. ⁹ Oa iava vo peva-ia aue voki peva voosivira raga toureva, ora aio asavira, ora ukaio asavira tapo.

¹⁰ Oisi-a eisi osa iravu disaipelto toupaveva Damaskas-ia rera vaisiario Ananaias. Ira kuu piereva Turaro areo uusi-ia oiso puraoro, “Ananaias.” Oa iava Ananaias oiso puraroepa, “Ragai-a vao-ia.” ¹¹ Uva Turaro rerare oiso puraroepa, “*Toreu ra avau vao-ia raiva va vaisiario, Torevoko Raiva. Uva evoa ak-erivere auere Sol ro vova Tasas, ira epao Judas vo kepaaro-ia uva variripa tauvare areparoi.*” ¹² Ira areo uusi-ia vao kekerevora, ovusa vii Ananaias rera osireiario-ia vavae tovoparivoraoro rera vura piesa vorevira.”

¹³ Oa iava Ananaias rera vo reoaro pukooro oiso puraroepa, “Turaro, ro iava uvuavora riro irara rutu iava, vo osa oaravu kaureo vovouro puraparevora oearovu-ia vii voeaoro-ia oirao pie vovou irara vo Jerusalem-ia. ¹⁴ Ira uvuipa ra igei rutu tapo tuukereve, igoa vii vaisiario sovora-ia kovopaioveira. Uvare vo rigato kaepareveira raiva purapa rigato oa ourevora Rovopato Pristo ruvara-ia.”

¹⁵ ☆ Uva va iava Turaro rerare oiso puraroepa, “*Avau, uvare ro reesiavora ora ragaipa ira ratau tou irara, ora oearovu Isrel-pa irara, ora king irara tapo, ora turaro irara oearoa rutu taru siposiporevere ragai iava.*” ¹⁶ Ira kareke pieavere siitokia, uvare ragai iava siposiporevere.”

¹⁷ Oire uva avaroepa Ananaias vo kepao-ia koatasa oa-ia Pol toupaveva. Oa iava oiso puraroepa ora rera vavaeoro tovooro rera-ia, “Araokotoa oaa, Sol. Turaro Jisas ira vii iare karekeroerao vo raivaaro Damaskas ruvara-ia vo osa uriopauerao. Ira ragai siporevoi vore vii vorevira vura piesa vii porete pieoro, ora auere tapo ra vukuuvare aue-ia Tugoropato Uraurato.” ¹⁸ Uva vo voki raga-a vao oa-ia verutara rera osireiario iava kovekoveepa. Oa iava varare rorooro vearovira vurareva. Oa-a eva oa iava toreroepa. Osa iava rera baptaisiva. ¹⁹ Vo

raverave eva isivaaro iava gorua oureva vorevira, uvare aioara aioareva.

Sol Siposiporeva Damaskas-ia

Oire voava Sol toupaveva raga toupaveva Damaskas-ia disaipel irara ruvara-ia. ²⁰ Uva vo vokia-a vao oa-ia siposiporo voroepa Jiu varaaro-ia Reo Taisi Uvupa Keparo Sinagog keparo oiso purapaoro, “Ro-ia Jisas Pauto Oviitoaaro.” ²¹ Uva oisi-a oiso osa iava rirovira rugorugooaepa, vo uvare va-ia eva rera uvuiva. Uva oiso puraaepa, “Avoeao! E rera-a ro-ia ira Jisas kovopa iraraaro upopareveira Jerusalem-ia? Uva viapau oisi piesa urioroi ita vore osa oisoa voea tuukepaoro voea sipopareve aue iare Rovopato Pristo?”

²² Vo osa rugorugooa oaro goruaro riroepa rerare Sol. Oa iava voea Jiu-pa irara voeao Damaskas-ia tou irara oea vavagisi piereva, uvare Jisas oiraopavira poerareva voeapa oiso purapaoro, “Krais-a Ropoto ira reesireva Pauto oiso rutu, Rerapa Kovopato.”

Sol Jiu-pa Irara Asavira Torireva Vokiaro

²³ Ovokirovu isivaaro iava voea Jiu-pa irara ora guruaepa, oisore ra rerare raiva vaire taraave rera kopii piesa Sol. ²⁴ ☆ Vo ovusa voea vovouaro-ia tarai ovoiroepa rera Sol. Uva kasura rataoroaro-ia oisoa uutupaave vokiaro rutu-ia avi vokiro-ia ora vokiaro rera uposa. ²⁵ Oa iava orupavu-ia vokiaro aue disaipel irara rirova-ia pekuri rera vara pieiva rera pute pieoro kasura kukuearo iava. Oa iava voava torireva.

Sol Jerusalem-ia Toureva

²⁶ ☆ Oire vo osa Jerusalem-ia pouro viropa uva oiso aueparoepa, ra oearovu tapo disaipel irara ora takuvuro. Oa iava evoea rera roruorupaiva oiso purapaoro, “Easi ro vigei keakeapare. Viapau oiso iravu-a vigei iava disaipelto.” ²⁷ Oa iava aue Banabas rera oureva rerava avasa aposel irara iare. Oa iava oiso voea tavireva rera iava, “Ari ita, oiraopavira Turaro kekerevora. Uva Turaro rerava ora reoroera. Ora vo osa Damaskas-ia

☆ 9:15: Ap 13:2; Ef 3:7-8; Ga 2:7-8 ☆ 9:24: 2 Ko 11:32-33 ☆ 9:26: Ap 22:17; Ga 1:17-18

toupaoro voea goruvira siposiporevora vo Jisas vaisiario-ia.”²⁸ Oire va isivaaro iava aue Sol voea tapo ora takuvuroepa voea tapo toupasa vokiara rutu-ia Jerusalem-ia. Uva voa uriri asavira siposipopareva aue iava Jisas Turaro vaisiario.²⁹ ✧ Uva va iava voa ora reoparoepa oearovu tapo Jiu-pa irara voeao oearoa oisoa Grik-pa reo-ia reopaave. Vo ovusa voea rirovira rutu ruipapaaepa oiso ra raivaa vai rerare kekeive oa-ia rera kopii piesa.³⁰ Vo ovusa va-ia taraioro oevu oirao pie vovou irara rera vara pieiva vore Sisaria. Oa iava voava rera sipoiva aue iare Tasas-ia.

³¹ Uva voeao lotupa irara oisoa vearovira rutu gavaurevira toupave vo Judia-ia, ora Galili-ia, ora Sameria-ia. Oire va iava Turaropa avivikepaoro lotupa kovo-ia goruaepa. Oa iava ora rigaaepa riropaoro aue-ia tauvaaro vao Tugoropato Uraurato vaaro.

Pita Inias Porete Piereva Vo Lida Urui-ia

³² Uva ovokivu-ia Pita vararoepa voka-paoro voeao kekesa oea oisoa Jisas oirao piepaive aue-ia Lida urui-ia.³³ Vo osa voa pouro viropa uva iravu kekereva rera vaisiario, Inias. Irare puteva vo peva vatara ivaro (8) rutu osa kerauvira raga toupaveve urua ivara-ia.³⁴ ✧ Oa iava Pita rerare oiso puraroepa, “Inias, Jisas Krai vii porete piepare vorevira, ra toreu. Ra urua oara torevokori.” Oa iava toreroepa Inias.³⁵ Vo osa voeoro rutu vo uruiro iava voa toupaveve oiso, Lida vata ora Saron vata oearoa rutu-a voeao oea va rera-ia ro-ia kekeoro ora voea iava sopaura oaive rutu poreiva. Oa iava rera sirova oisoa utupaave Turaro.

Dokas Vorevira Tootoopa

³⁶ Oire iriavu-a o riakova disaipelva Jopa vata iava oira. Iria vaisiario, Tabita. Uva Grik vo reoro-ia oiso, Dokas. Riro tauva purava rutu. Iria oisoa riropa kovoro veaopara purapaveve orekerovu vate ragapaoro apota irarapa.³⁷ Uva ovokivu-ia upia oira ouva, oa iava kopi-iopa. Oire va iava vo kopii sisuiva oira tovosa ivaraiapa tugi-ia kepa-ia.³⁸ Uva

Pita-re aruaepa, uvare oisoa Lida urui-ia tutuu pievira toupave Jopa-ia. Eva-a oa iava voare aitereivu aruiva Pita ou piesa. Oa iava oiso rera tavisiva, “Ikauvira raga vegei sirova uriou, ra vorevio.”³⁹ Uva Pita tapo voresiepa. Oa iava voa pouro viropa. Uva rera ipa pieiva vo tugi iare vao ivaraiapa tugi. Uva voa rera kareke piepaoro raroe riako gaupaiva varoara-ia oara oisoa purapaveve Dokas, vo osa oisoa tootoovira toupaveve vairo tapo vo kovo purapaoro.⁴⁰ ✧ Oa iava Pita vairo rutu kosi piereva rataure. Uva kotupi-uairei rekuoro variroepa. Oire voava ora poreroepa vo kopiire oiso purasa, “Dokas, toreu!” Oire va isivaaro iava eva osirei kae pieoro porete ovoioipa tokoru-osa Pita vurapaoro.⁴¹ Uva oira vavaeoro-ia pituoro oira tore piereva. Oa iava voea ruture lotupa irara keeraroepa ora vairo raroe riako. Oa iava oira kareke piereva voeapa, uvare toopa vorevira.⁴² Oire va-a vao oa-ia taraiava voeao Jopa-ia tou irara iava, oearovu rirovira rutu Turaro oirao pieiva.⁴³ ✧ Uva Pita voa toureva Jopa-ia riro vokiara rutu-ia iravu tapo ira oisoa bulmakau rakariro gagopareve vara purapasa. Rera vaisiario, Saimon.

10

Pita Vaio Iava Ora Konilias

¹ Iravu rera vaisiario, Konilias ira oisoa toupaveve Sisaria-ia katai vovoto (100) tuvetuvepato viurupa irara. Uva voeao aue iava Itali ratau tou tapi.² Ira oisoa Pautoa-pa avivikeparo rutu veaotoa rutu lotupato ora ovii avao oaro. Riro vatevate vovouto oearovu rutupa apota irara. Ora oisoa tapo variriparo vokiara rutu-ia Pautoa-re.³ ✧ Oire uva ovokivu-ia vo peva vuuta-ia (3 klok) ovaiarovi Pauto reraoro ensel kekereva, ovusa koataparoepe rera iare oiso purapaoro areo uusi sovara-ia, “Konilias.”

⁴ ✧ Oa iava tuupavira rerava vurapaveve uriripaoro rerapa. Uva oiso puraroepa, “Eake-a, Turaro?” Uva oiso puraroepa enselto rerare, “Vii varaaro variriara pou

✧ 9:29: Ap 6:1, 11:20; 2 Ko 11:26

✧ 9:34: Ap 3:6, 16, 4:10

✧ 9:40: Mt 9:25; Ap 7:60; Mk 5:41-42

✧ 9:43: Ap

10:6 ✧ 10:3: Ap 9:10, 3:1, 5:19

✧ 10:4: Ap 3:4; Re 8:4; Mt 26:13

piropa Pautoa iare, ora vii vaaro tapo vatevatea vovou apota irarapa. Oarare rugorugoparoveira Pauto viire. ⁵ Uva oeai arupari Jopa iare eerare Saimon rera raga Pita, ra urioro vore. ⁶ ✧ Ira epao tavetevira iravu ruvara-ia Saimon, ira bulmakau kare rakariaro gagopareveira. Ira vo kepaaro avakava ruvara-ia toupaveira. Pita vii tavirevere rara oiso osa pierivere rara.” ⁷ Va isivaaro-ia purapurapato ensel rera arova voreroepa. Oa iava aitereivu oureva kovopatoarei ora iravu tapo upo purapato vearoto lotupato. Uva rera oisoa Konilias vearovira tauvapareve. ⁸ Oa iava enselto vo reoroaro iava voea tavitavireva voea aruoro Jopa iare.

Pita Orekerovu Kekereva Areo Uusi-ia

⁹ Utupa voki-ia vo urui iare tutuu pieiva evoea oira peva, ovusa Pita ivaraiapa tugi-ia varirisa kaero viropa rirotoa-ia ravireo. ¹⁰ ✧ Uva voa rirovira ogoeroepa aio ruipa-paoro. Vo osa oevu aioara rerapa ravaapaiva, ovusa rurapareva. ¹¹ ✧ Evo rura oa sovara-ia areo uusi oureva. Ovuipa-ia aue vuvuiua kekereva ovusa karu piropa. Uva vo karupa-ia varapaepa aue varuere koko. Oiso osa oearovu varo kovero eoropaiveira. Eisi osa rutu vo koko kekereva osa varapaepa vore rasito. ¹² Uva vo koko sovara-ia okarerovu sasararo touva oiso-ia, okarerovua vokapa karero, ari okarerovu riruvira ora voea raga-ia voka-paiveira rasitoa-ia, ovusa okarerovu oea papapaiveira. ¹³ Oa iava vo reo oiso rera iare urioepa, “Auoro Pita. Toreu ra vo kareo upori. Ra vo kare aiori.” ¹⁴ ✧ Ovusa Pita oiso puraroepa, “Viapau rutu Turaro, oiso ra vo kareo iava irai aioa. Uvare vuivui-uei vo karea okareroapa tugoropapeira vo-ia Jiu-pa irara vaaro sovara-ia Reo Taisi vo karepa kavupasa.” ¹⁵ ✧ Oa iava vo reo oiso ragavira ita urioepa Pita iare, “Vosa vo karero-ia okarea purareva Pauto vearovira rutu, uva vii viapau uvuipauei ra oiso purau vo karere, Vuri kare vao-ia Jiu-pa irara vaaro Reo Taisi varuere karepa kavupa.” ¹⁶ Uva vo peva-ia aue areo uusi peva vara kekepareva. Oa iava

vo peva isivaaro iava vo koko rutu vorevira kae piropa vuvuiua iare.

¹⁷ Oire vosa evara vorearo isivaaro iava Pita rirovira rutu oiso rugorugoparoepea, Apeisi rutu vao porearo toupavoi? Vo ovusa evoa oira peva Saimon vo kepaarore akepaiva vo kepa-ia toupaveira Pita. Oa iava poua viropa opevaa arureva Konilias rerare Pita vo kepa rataoaro riaaro-ia. ¹⁸ Oa iava vo peva eva oiso puraaepa, “E Saimon-ei vo ira vaisiario ro-ia, Pita?” ¹⁹ Oire va iava Tugoropato Uraurato oiso puraroepa rerare vo osa touvira rugorugoparoepea areo uusire, “Evo peva oea viire akepaivoi. ²⁰ Toreu, ra voea iare varau. Opeita vao-ia roruorupari. Viapau oiso ra vii tuukepaive, ra voea tapo avau. Ari ita, ragai raga viire vo peva aruavo.”

²¹ Vao isivaaro iava Pita voea iare vararoepa oiso purasa, “Ragai-a vao ragoare taraapata. Eakere uriotai?” ²² Oa iava oiso puraaepa rera iava taviro Konilias, “Ro-ia irapato ira katai vovotopa (100) viurupa irarapa iraparoveira. Vearo vovoutoa rutu-a, uvare Pautoa-pa avivikiparoveira Oa iava Jiu-pa irara rera vaisipaiveira oiso, Vearo vovoutoa rutu. Uva Pauto reraaro ensel ira rera tavireva oiso, “Pita-re aruu, ra urioro. Ra rera uvuri. ²³ Uva va isivaaro iava Pita voea koata piereva kepa-ia. Oa iava rera tapo touiva vao tavetevira vokiario. Uva utupa voki-ia voea tapo avaroepa ora oevu oirao pie vovou irara Jisas-ia voava vo Jopa-ia.

Pita Konilias Vo Kepaaro Iare Avaroepa

²⁴ Ovokivu-ia poua viropa vo Sisaria-ia, vo ovusa Konilias vao voeare tueparo ora rera voavaoaro, ora vate irara oaro tapo. ²⁵ Oire vosa Pita Konilias vo kepaar-ia koataroepa. Uva Konilias rerapa avivikepaoro rerare takuro viropa kotupiu-arei rekuoro. ²⁶ ✧ Oa iava Pita rera tore piereva oiso puraoro, “Ae! Eaketo-a ragai? Easi ragai-a oiratoa raga. Viapau oiso pautoa-a ragai.” ²⁷ Oisi-a eisi osa ora reopaoaro koatasiepa atoaro ruture oearovu

✧ 10:6: Ap 9:43 ✧ 10:10: Ap 22:17 ✧ 10:11: Ap 7:56; Re 19:11 ✧ 10:14: Lev 11:4, 20:25; Diu 14:3, 7
✧ 10:15: Ro 14:14; 1 Ko 10:25 ✧ 10:26: Ap 24:14-15; Re 19:10

oirara riro irara kekepaoro, ovusa ora gurupaaepa voa.

²⁸ Oa iava oiso puraroepa voeare, “Visii rutu vao-ia taraipatai Jiu vo pitupituaro oa oiso toupaveira, Viapau irai uvuiparoi Jiu-patoa vai ra osararovu raga iava iraiava uvururo tavetetoa vai, uvare viapau oiso Jiu vaaro eva. Ari ita, Pauto ragai tavirevora areo uusi-ia, oiso ra viapau uvuiparai ra vo pitupituo oirao piepaa igei vaaro Jiu, oa oisoa purapaive voeapa Reo Taisipa sopaipa irara, Visii-a vuri irara. ²⁹ Oire vao oa sirova uriorai visii iare ikauvira, uvare ragaire arutaerao. Viapau oiso oavu avu vai-ia rugorugooapaoro uriorai visii iare. Oire uva eake vaipa ruipaoro ragaire arutaerao?”

³⁰ ✧ Oire va iava Konilias oiso puraroepa, “Ari ita, vo resura aue voki putevoiva vo vuutaore vo peva vuuta (3 klok) ovariavi oia-ia variriparaera, osa sita pievira urioroera oirato ragai iare. Ira varaaro sisikorevira tourevora. ³¹ Uva ragaire oiso puraroera, “Konilias, variria oara uvupareveira vii varaaro Pauto. Ora vao tapo vatevatea vovou apota irarapa vii vaaro oare tapo rugooperoi. ³² Uva oiso vovouparai ra Saimon Pita-re aruu Jopai. Ira Saimon vo kepaaro-ia toupaveira, bulmakau rakariro gagopato vo kepaaro. Uva vosa rera Pita uriorovere, ra vii tavireve. ³³ Uva vo voki raga-a eva oia-ia viire aruraerao. Ari ita, uva vearo vovoutoa rutu-a vii, osa iava ikauvira uriou ragai iare. Oire ra vigei rutu vo toupe Pauto osireiario-ia. Ra igei taviri rara vo reoro iava oara igeipa vaterevora Turaro Pauto viipa.” Eisi osa puraroepa Konilias.

Pita Konilias Vo Kepaaro Sovara-ia Reoroepa

³⁴ ✧ Oa iava Pita siposipo rovoroepe voeapa oiso puraoro, “Oiraopavira rutu oiso ragavira taraiparai vokio-ia, Viapau oiso rovirieivira Pauto vo

vovouaro toupaveira vo osararovu rutupa. ³⁵ Vosa eake sara iava irouto Pautoapa avivikeparo ora torevoko vovou purapareve, ira-a eera oiratoaaro Pauto. ³⁶ ✧ Visii rutu vao-ia taraipatai vo reo-ia oa vatereva Pauto Isrel-pa irarapa. Oa-ia Jisas Kraiss iava gavaurea taviroepa vao sovara-ia Veoro Siposipo [oirara rutu reraoro Turaro]. ³⁷ Vo reoro-ia oreoroa kosi piepaiveira Judia iava oara rovoepa vova Galili taere-ia aue isivaoro iava oiso osa siposiporeva Jon vo ora rera vaaro-ia baptaisa. ³⁸ Ora oiso tapo osa vo siposipo aue iava Jisas ro vova Nasaret, uvare rera iare Tugoropato Uraurato vara piereva Pauto ora riroa gorua, vo osa Jon rera baptaisreva. Jisas ira virireva vokaoro veoropara rutu purapaoro ora oirara rutu porete piepaoro voeoro oearoa-ia pituva Seten vo goruaro. Oara purareva Jisas, uvare oisoa Pauto rera tapo toupareve. ³⁹ Vara rutu varao kekeiovora oara puraparevora vo Judia taere-ia ora Jerusalemia. Uva rera kopii pieoro rera tapaivora evao parikou-ia Jisas. ⁴⁰ Rera raga ita ira tore pierevora Pauto aue-ia vo pevapa voki. Oa iava rera karekerevora oirarapa. ⁴¹ ✧ Ari ita, viapau oiso oirara rutupa. Ari igei raga igoa reeresireva Pauto tuariri igoa rera iava tavitavipaioveira. Igoa rera tapo aiopaiovora ora ukaiopaiera rera torearo isivaoro-ia, vo osa kopii tapiva voreroera. ⁴² ✧ Ira oiso igei tavirevora goruvira rutu, *Ava iraopatai oirara rutupa siposiposa oiso, Ro-ia kataitoa raga ira reesireva Pauto oirara rutupa. Ira voea rovirieiparevora voeao oea tootoovira toupai, ora voeao oea kopii-ia tapo.* ⁴³ Oire voeao-ia profet irara oea rera iava tavitaviaepa tuariri oiso, Vosa iroutoa vai Jisas oirao pierere rera-ia rarioro, oa iava rera iava vuri vovouaro verareve Jisas ora rera vo goruaro-ia.”

Ratau Tou Irara Tugoropato Uraurato Ouiva

⁴⁴ ✧ Oire touvira evo reoro vatepareva Pita voeapa, osa Tugoropato Uraurato vararoepa voea iare oea rera vo

✧ **10:30:** Ap 1:10; Mt 28:3; Mk 16:5; Lu 24:4 ✧ **10:34:** Diu 10:17; Ro 2:11; Ef 6:9 ✧ **10:36:** Ais 57:19; Ro 10:12
✧ **10:41:** Jo 14:17, 22 ✧ **10:42:** Ro 14:9; 2 Ko 5:10 ✧ **10:44:** Ap 4:31, 8:15-16, 11:15, 15:8

siposipoaro uru piepaiva voa. ⁴⁵ Uva voeao Jiu-pa irara oirao pie vovou irara oea tapo Pita urioroepa voare, oea rirovira rutu vao-ia tavetave iraopaiva, uvare ratau tou irarapa Tugoropato Uraurato vara piereva Pauto rera vatepaoro voeapa. ⁴⁶ Ari ita, ro-ia Tugoropato Uraurato ira eveiiva voeao Jiu-pa irara, uvare pisa reo-ia Pautoa-ia vuurapa vaisi puraiva. Oire vao isivaaro iava Pita oiso puraroepa, ⁴⁷ ✧ “Iroutoa vai uvuiparoi ra oiso puraro, Viapau uvuipauei ra uukoa vai-ia baptaisa vateri voeao oea Tugoropato Uraurato ouivoi oiso-ia osa igei igoa rera ouiovora?” ⁴⁸ ✧ Osa iava Pita voea goruvira tavireva oiso, “Visii vao-ia baptaisa ou iraota ora reesioro, ra rera vaisiario sovara-ia touta Jisas Krai.” Uva vo reo isivaaro iava rera akeiva oiso, “E uvuipau ra igei tapo tou rovoru ovokiro-ia ita?”

11

Pita Ora Rera Vo Kovoaro Iava Siposiporeva Vo Jerusalem Vao Oa Oisoa Pura- pareve

¹ Oire uva aposel irara ora oearovu oirao pie vovou irara oea rutu vao iava uvuiva, Ratau tou irara Vearo Siposipo oaro Pauto ouivora va sirova utuoro. ² Uva vo osa Pita kareroepa Jerusalem iare vorevira, uva oearovu Jiu iava voeao oea oisoa rakari verapa pitupitu iava siposipopaive oea Pita reroaropaoro rerava ora kaureopaaepa ³ ✧ oiso purapaoro, “Auoro, vii koatauerao osaravu raga-ia voeao ratau tou irara. Uva voea tapo tupaoro aioparivora voeao oea viapau ora kuropaaveira ora rakari verapaoro.”

⁴ Ari varao aviavi pie rovoreva Pita oiso osa vo siposipoa oiraopavira karekeepa. Oare oiso puraroepa, ⁵ ✧ “Ari ita, Jopai tupaavora variripaoro, ovusa ragai iare urioera areo uusi-ia aio koko eorovira vuvuiua iava varaoro. Oa iava ragai iare pou pirora. ⁶ Uva tuupavira vava vura-
paoro okarerovu rutu sasaoro kekepa-
vora oiso-ia okarerovua vavarai kare, ari

okarerovua oea riruvira ora voea-ia voka-
paiveira rasitoa-ia, ari okarerovua kokio
kare. ⁷ Oa iava vo reo uvuavora oa ragaire
oiso puraera, Auoro, Pita. Toreu ra vo
kareo upori. Ra vo kare aiori.” ⁸ Uva
oiso puraraera, “Viapau rutu Turaro, oiso
ra vo kareo iava irai aiao, uvare vuvuiuei
vo kareo-ia okareapa tugoropapeira vo-ia
Jiu-pa irara vaoro sovara-ia Reo Taisi vo
karepa kavupa.” ⁹ Oa iava oreovu vore-
vira vuvuiua iava varaera ragai iare oiso
puraoro, “Vosa vo karea purareva Pauto
vearovira rutu, uva viapau uvuipauei ra
oiso purau vo karere, Vuri kare vao-ia Jiu-
pa irara vaoro Reo Taisi sirova varuere
karepa kavupa.” ¹⁰ Uva vo peva-ia aue
areo uusi peva vara kekepaavora. Oa iava
vo peva isivaaro iava vo koko rutu vore-
vira kae pirora vuvuiua iare. ¹¹ Vo voki
raga-a vao oa-ia vo pevao oira peva poua
viropa kepa iare vao oa-ia tupaavora.
Oea urioera Sisaria iava ragai ou piesa.
¹² Oa iava Tugoropato Uraurato ragaire
oiso puraroepa, Avau voea tapo. Viapau
oiso ra rugorugoopau rutu vaore. Ari ita,
viapau oiso vii tuukepai va vao-ia. Uva
voeao-ia katai vatara ora vo peva vao oea
ragai sirova utuaera. Oa iava igei rutu
avaiera Konilias vo kepaoro-ia koatasa.
¹³ Oire uva ro-ia oirato igei tavirevora
vao iava osa enselto kekerevora ora rera
vo kepaoro-ia. Uvare torevira tupaoro
rera taviparevora oiso, Oeai aruri Jopa
iare Saimon ou piesa rera raga Pita.
¹⁴ Ira visii aao rutu tavirevere Turaro iava
visii siposipooro, ra vuri vovouro oavisii
kavuta. Osa iava eisi visii virivarirevere
visii oriruoro Pauto. ¹⁵ Oire vo osa ra-
gai voeapa siposipo rovaraera, ovusa Tu-
goropato Uraurato vararoera voea iare,
oiso-ia osa va purareva vigei-ia voari
rovoa-ia. ¹⁶ ✧ Uva vaore rugooraera oiso
osa puraroepa Turaro oiso, *Jon baptaisa
vaterevora aue-ia uukoa raga. Ari tou vi-
sivi visii Tugoropato Uraurato vo goruaro-
ia baptaisa outavere.* ¹⁷ Vo osa Pauto Tu-
goropato Uraurato vaterevora voeapa, eisi
ita osa vigei vate rovorevora voari tuariri,
vigei vao vigoa Turaro Jisas Krai oirao

✧ 10:47: Ap 8:36 ✧ 10:48: 1 Ko 1:17 ✧ 11:3: Ap 10:28; Ga 2:12 ✧ 11:5: Ap 10:9-32 ✧ 11:16: Mt 3:11;
Jo 1:26, 33; Joe 2:28, 3:18

piepapeira. Oire vosa Pauto oisi va purareve, uva irouto-a ragai ragoa uvuiparai ra Pautoa-re korura?”

¹⁸ ✧ Uva vo reoro-a varao uvuoro viapau oiso oavu avu vai puraiva. Ari Pautoa-ia vuurapa vaisi raga puraiva oiso puraoro, “Oiraopavira rutu ita Pauto vigei vatereva vo raivao ora osararovu rutu tapo. Oa iava vigei rutu uvuipaviei ra Airepa Tootoo oupe, vo rara ora vigei iava sopaura oavi rutu porepe.”

Vo Toupai Voeao Iava Lotupa Irara Vo Antiok-ia

¹⁹ ✧ Oire voeao-ia oea Jerusalem iava sikaa viropa Stiven upoaro iava tauairo ruture avaaepa oiso aue-ia vo Finisia-ia, ari Saipras-ia, ari Antiok-ia vo taerero-a evara oara-ia toupaooro oisoa Jiu-pa irara raga siposipopaoro toupave. ²⁰ Ari oearovu oiso Saipras iava ari Sairini iava evoea disaipel irara iava, oea poua viropa aue-ia Antiok. Uva evoea-a oea Grik-pa irara tapo siposipoiva Vearo Siposipo iava Jisas Kraisa vaaro. ²¹ Oire uva Turaro voea tauvareva gorua vateoro voeapa. Oa iava riro irara rutu sopaura oaive poreiva Jisas Kraisa oirao pieoro.

²² Vo siposipoa pou piropa voea iare lotupa aivaro-ia, ovusa toupave Jerusalem-ia. Oa iava aue Banabas sipoiva Antiok iare. ²³ ✧ Oire uva voa pouo viropa, oa iava Pauto vo kovoaro kekereva voa, ovusa Pauto voea viraakopareva. Oa iava rirovira rutu rorupareva. Uva voeare oiso puraroepa, “Oirao pieara oavisii tovota Turaro-ia. Oa iava viapau oiso oavu avu vai visii vaaro sikavere oirao piea, rara goruvira raga oiso Turaro sirova utupata.”

²⁴ Eisi osa voeare puraroepa Banabas, uvare vearo vovoutoa rutu-a. Ira ita vukuroepa aue Tugoropato Uraurato ora oirao pie vovou. Oa iava eva riro irara rutu Turaro-ia oirao pie vaisi puraiva.

²⁵ Oire Banabas avaroepa Tasas iare Solre taraasa. ²⁶ ✧ Uva voa rera kekerevoiva, rera tapo vorevira kareroepa Antiok iare. Oa iava voa tousiva katai iva sovara-ia. Oire uva vo tou-a vao oa-ia toupaooro

riro irara rutu siposiposiva lotupa irara. Uva voeao oea oisoa oiso disaipel irara vaisipaive, Kristen irara, uvare oisoa Jisas Kraisa oirao piepaive.

²⁷ Uva ovokirovu-ia urioaepa oearovu profet irara Jerusalem iava aue iare Antiok. ²⁸ Oa iava iravu voea iava toreroepa rera vaisiaro, Agabas. Uva Tugoropato Uraurato vo goruaro iavirava reoreoroepa voeare oiso puraroepa, “Rirotoai ogoeto ovuuta uriopere vorarore rasitua rutu-ia.” [Ari ita, oiraopavira rutu ro ogoeto ira urioeroepa, vo ovusa ro reito Klodias vo tokiaro-ia touiva.] ²⁹ ✧ Osa iava voea rutu disaipel oiso puraaepa, “Vearopai vosa vigei voeapa oirao pie vovou irara tauvaa vai vatepe Judia Distrik-ia oiso osa uvuipaviei katakataivira. ³⁰ Oa iava va puraiva moniara vateoro voare vaiterevo vaisiaro-ia Banabas vaio ora Sol. Oire evaiterei varava avasiepa oira vasi irarapa vara vatesa.

12

Oeavu Jems Kopii Pieiva Ora Pita Tapo Tuukeiva

¹ Oire ro-ia ira vo vokio-ia oearovu lotupa irara iava oea vuri pie rovoreva rera vaisiaro, King Herot. ² ✧ Oiso osa vao oa purareva ro-ia Jems kopii pieoro aue-ia baint toorio, ro-ia Jon araokotoaaro. ³ ✧ Uva Jiu-pa irara roruiva rera-ia. Ororua-a vao kekerevoiva, Pita ita oureva rera tovoa kortua-ia. Uva vao oa purareva Jiu-pa irara vo vokiroaro sopaoro vuutaro-ia Tugoropa Vokiro. Ovokiroa vaisiaro-a varao oara oisoa vaisipaive, Yis Asa Bret Vo Vokiro. ⁴ Uva rera-ia pituoro rera koata piereva tuukepa kepa sovara-ia. Oa iava rera tokipasa uutupa irara resiresuravira tovoreva. Oiso ragavira rugorugooepa, Vearopai ira karekeavere vo Tagausapa Vurei Pasova isivaaro-ia oirara rutu osireiaro-ia rera rovirieisa. ⁵ ✧ Oire vo osa oisoa Pita tokipaive tuukepa kepa-ia, ovusa voeao lotupa irara rerapa Pauto oisoa arepaive aue-ia variriara oaive vokiara rutu-ia.

✧ 11:18: Ro 10:12-13 ✧ 11:19: Ap 8:1, 4 ✧ 11:23: Ap 13:43 ✧ 11:26: Ap 26:28 ✧ 11:29: Ro 15:26; 1 Ko 16:1 ✧ 12:2: Mt 4:21, 20:23 ✧ 12:3: Eks 12:15, 23:15 ✧ 12:5: Ef 6:18

Pita Kosi Piereva Tuukepa Kepa Iava Enselto

⁶ Oa iava tutuu pieepa, oire va iava King Herot oiso vovouparoepea ra rera oureve vorevira. Uva vo rupa-a vao oa-ia voeao uutupa irara rera tapo toupaiava oiso-ia, Aitereivu rera tapo ora aue-ia tuuke iro ora tuukesiepa. Vo ovusa oeavu rataoa-ia uutupaaepa. ⁷ ✧ Osa iava Turaro reraaro enselto sita pievira pouro viropa rera ruvara-ia Pita, ovusa aviavia varaepa voa raga ora kiusa tuukepa tugi-ia. Oire voaviva rera eraopareva rera vurevurepaoro. Uva oiso puraroepa rerare Pita, "Toreu ikauvira." Oa iava tuuke iro kove ovoiepa rera iava. ⁸ Uva purapurapato ensel rerare oiso puraroepa, "Kuvupatoa-ia ora kuvuu. Ora tasiparei tapo goruri." Oa iava vara tovtovoreva ora rera-ia. Uva vorerivira enselto rera ita tavireva oiso, "Ora rakurakupato oara-ia ora rakurakuu. Ra ragai sirova utuu." ⁹ Oa iava iraroepa enselto. Uva Pita rera sirova uturoepa. Uusivira raga Pita toupareva, vo osa rera eraopareva enselto. Osa iava oiso keaparoepa Pita, Urusiparai. Viapau oiso oiraopa vao-ia oiso-ia osa ragai piepare ro-ia enselto. ¹⁰ Oire vo osa rovpato uutupato ira-ia putesiva, oire va iava vokasiva ita iravu-ia putesa eraopato. Oa iava tutuu piesiva riro ratao iare vao urui iarepa ratao. Ovusa karu piropa akukuvira raga vaitereipa. Oa iava kosi virosiepa raiva iare. Uva vao isivaaro iava enselto Pita arova roroverikovira ava ovoiroepa.

¹¹ ✧ Uva Pita torevokovira rutu ro-roiovira rugorugooroepea oiso purasa, "Oiraopavira rutu oiso osa tarai iraorai vao-ia oa purarevo enselto ragai-ia. Ira arurevo Turaro ragaire ragai kosi piesa Herot vavaearo iava, ora varao tapo Jiu-pa irara oara purapasa aue ragapaaveira ragaire Herot tapo."

¹² Oire va-a vao oa ragare rugorugooroepea Maria vo kepaaro-ia pouro viropa, Jon aakoaro rera raga Mak. Vo ovusa voa vo kepa-ia riro irara ora gurupaaepa variripaoro. ¹³ Uva voea iare pouro viropa rataoa iava tosoa. Oire va uvuoro

iriavu kosi uviropa va iava vuraso. Oira vaisiario, Roda. ¹⁴ ✧ Oa iava eva totoa rera reoaro eveieva. Vo osa viapau oiso karueva. Ari tupa raga-a toupaiava ratao-ia, ovusa rirovira rorupaoro va kavu ragaeva voea tavisia ikauoro vorevira oiso puraoro, "Avoeao, Pita eera evoa ratao riaaro-ia." ¹⁵ Uva viapau oiso oira vo taviaro oirao piepaiva. Oiso raga purapaaepa oirare, "O ita, easi kokoropava o iria vigei keakeapevoi." Oa iava vorerivira ita aia oiso voea tavieva, "Viapau rutu. Ari oiraopavira eera-a Pita." Oa iava oiso puraaepa, "Viapau, easi rera urauraaro eera."

¹⁶ Osa Pita touvira totopareva rataoa-ia voa raga tupaoro ratau. Oa iava rataoa iava tupaoro karuoro rera kekeiva. Uva rera-ia tavetave iraopaiva rutu rorupaoro. ¹⁷ Osa iava voea tapetapereva Pita aue-ia vavaearei oiso voea tavisia, "Turaro ragai kosi pierevo tuukepa kepa iava. Uva visii tavipaa ra avata Jems tavisia ora araoko irara oaro tapo va iava vao oa purarevo ragai-ia Turaro." Uva vao isivaaro iava voea kavureva vorarore avaoro.

¹⁸ Oire uva evo kepa-ia tuukepa kepa voeao uutupa irara oiso aue iraoaepa tavetavepaoro, Ae! Apeisi pierevo Pita vova? ¹⁹ Oa iava oearovu arureva Herot rerare taraasa. Uva viapau rutu oiso uvuipaaepa ra rera kekeive. Osa iava voeaore keeraroepa uutupa irara oea oisoa tuukepa kepa tokipaive voea akesa va iava. Uva va-a vao oa iava oearovu arureva oiso ra uutupa irara upoive, uvare voea ruvara iava kosiro viro Pita.

Vao isivaaro iava Herot ovokirovu-ia Judia Distrik-ia kavuoro vararoepa Sisaria iare.

King Herot Vaaro Iava Kopii

²⁰ ✧ Oire uva King Herot rirovira kasipuroepa auere Taia vatarei ora Saidon vata. Oa iava ora guruaepa rera iare uriosa. Oire va iava Blastas ou rovoiva rera-ia vearo rugoo ou rovosa ora voeapa. Uva ro ira ou rovoiva ira oisoa King Herot vo kepaaro tokipareve. Oire vao vuavua vovou oare taraapaiva rera-ia

✧ 12:7: Ap 5:19, 16:26 ✧ 12:11: Lu 15:17; Dan 3:28, 6:22 ✧ 12:14: Lu 24:41 ✧ 12:20: Mt 11:21; 1 Kin 5:9, 11

Herot, uvare oiso ragavira taraipaaepa, Easi ro ruvara-ia aio voripavioveira.

²¹ Uva vo vokia-a vao oa reesireva oa-ia varoa-ia ora rakurakuroepa vao turaro irara vo varoaro. Uva voa paupaa-ia tapo pauroepa turaro irara vaaro voeapa riro kaekaevira siposiposa. ²² Uva voeao oirara rera uvuoro oiso purapaaepa rirovira keerapaoro, “Ro-ia pauto ira vigei vateparevoi vo siposiporo. Viapau oiso oiratoa raga-a ro-ia Herot, ari pautoa-a.” ²³ ✧ Uva vo voki raga-a vao-ia oa-ia Turaro reraaro enselto rera upia piereva, uvare viapau vao pautoapa vaisi torevokoreva voeapa vorevira, oiso osa rera vaisiiva. Uva vo upia vao oa-ia aviko kare rera sarearo aioiva, vo ovusa urauratoaaro varaua arova rera kavureva. Oa iava kopiiopepa Herot.

²⁴ Vo osa Pauto vo reoaro kovaepa ora rigapaoro rirovira rutu.

²⁵ Uva Banabas vaio ora Sol Jerusalem iava karesiepa auero tapo Jon rera raga Mak. Uva voea vo kovoroaro ovoioro kareaepa vo peva rutu.

13

Banabas Vaio Ora Sol Reesiiva Vaiterei Aruoro Kovosa

¹ ✧ Olotuvu vao-ia Antiok-ia oa sovara-ia oisoa voeao profet irara ora tisa irara toupave oiso voea Banabas, ari Simion ira oiso vaisipaive Naisa, ora auero Lusas aue iava rera Sairini, ora Maneyen ira oisoa iravu raga Herot Tetrak ruvara-ia toupaveve tuariri, ora ro-ia Sol. ² Oea-a Pautoa-ia vuurapa vaisi purapaiva ovokivu-ia aio asavira tupaoro auere lotu purapasa vearovira rutu. Oa iava Tugoropato Uraurato voeare oiso puraroepa, “Banabas vaio rovirieita ora Sol vaiterei roro pieoro. Aiterea vo kovo purapasivere oa reesiavora vaitereipa, oiso ra va purasi.” ³ ✧ Oa iava aio asavira raga tupaoro variripaaepa vaitereipa. Oire va iava voea vaiterei kukuearo-ia vavaeara oaive tovoiva vo vaiterei reesioro Pauto vo kovoaro purasa

tauai. Oa iava eva isivaaro iava vaiterei sipoiva vaiterei ava pieoro voava vo.

Aposel Siposipoiva Saipras-ia

⁴ Oire voava Tugoropato Uraurato vaiterei siporeva, oa iava varasiepa Selusia iare. Uva voava aue iare Saipras-ia avasiepa selpa uvuo-ia. ⁵ Uva voa pou virosieiva, voeao siposiposiva Salamis-pa irara vo Jiu-pa irara vo keparoaro-ia Reo Taisi Uvupa Keparo Pauto vo reoaro iava. Uva oisoa Jon vaiterei tapo toupaveve vaiterei tauvapaoro.

⁶ Oire voeao oea voraro vo toko-ia vokaiva. Oa iava vo voka iava Pefosa-ia poua viropa. Uva voa iravu-ia poua viropa Jiu-pato ira oisoa kuuvu kovoro purapaveve pisavira rutu. Riro keakea purato profetato ira vaisiario-a, Ba-Jisas.

⁷ Ro-ia rovopato gavman ro kuuvu kovoro purapato vatetoaaro. Uva ro-ia rovopato gavman ira-ia oisoa vearo rugorugoo toupaveve. Rera vaisiario, Sesias Polas. Ira vaitereore Banabas vaio ora Sol keearoepa, oisore ra Pauto vo siposipoaro uvureve vaiterei ruvara-ia. ⁸ Ro-ia ira oisoa kuuvu kovoro purapaveve, rera vaisiario Elimas rera raga vaisiario Ba-Jisas ira rore rovopato gavman korokuroepa, vo osa vaitereipa ruiparoepa. Uva rera ro reasiparoepa oiso, teapi Pauto vo reoaro vatesivere ra va uvureve. ⁹ Ari ita, ro-ia Sol rera raga vaisiario, Pol ira vukuroepa rera-ia Tugoropato Uraurato ira rerava tuupavira vurapaoro oiso puraroepa rerare, ¹⁰ ✧ “Auoro, vii-a vao Seten reraaro rutu viigoa vukupaveira tugara kare raga-ia, ora vii varaaro tapo vuri pitupituro. Vii vo pitupituroaro purapaveve. Viigoa torevoko pitupituvu keru iraopaveve. Vokiara rutu-ia vo vovouo purapaveve oirara rutu piro piepaoro vova Pauto vaaro-ia torevoko raiva. ¹¹ ✧ Vaoviopavira raga Turaro vavaearo vii-ia toupai. Oa iava vavoriipauei, ra viapau ravireo kekepari vo vokiario-ia varao.” Oire vao isivaaro iava apapa koarapavira vuvareva. Oa iava oira taraaparoepa oiso ra irai rera sikuropaoro vokapaveve, uvare rupavira rutu vuvareva. ¹² Oa kekereva

✧ **12:23:** 1 Sml 25:38; 2 Sml 24:17 ✧ **13:1:** Ap 11:22-26 ✧ **13:3:** Ap 6:6, 14:26 ✧ **13:10:** Mt 13:38; Jo 8:44; Hos 14:9 ✧ **13:11:** Eks 9:3

ro gavman rovopato, oa iava rera iava sopaua rutu oiraoepa rutu, vo osa varao-ia Turaro varaaro rutu tavetavereva.

Pol Ora Banabas Aiterea Antiok-ia Vo Pisidia Taere Sovara-ia Toupasiva

¹³ Oire uva Pefos-ia kavuoro aue-ia selpa uvuoa topaa viropa Pega urui iare ouruia oisoa toupaiave Pamfilia taere sovara-ia. Uva evoa vaiterei arova kareroepa rera raga Jon Mak Jerusalem iare. ¹⁴ Oa iava Pega urui iava vokasiva aue-ia pou virosa Antiok vo uruio oa oisoa Pisidia taere sovara-ia toupaiave. Uva okepavu-ia koatasiepa Sinagog Jiu vaaro voa pausa. ¹⁵ Oire oearovu Pauto vaaro Reo Taisi viei rovoiva, ora vo reoro tapo profet irara vo rigatoroaro. Uva varao isivaaro iava voeao rovopa irara vova Sinagog vo rigato vateiva vaitereipa origatoa oiso puraepa, “Araokotoarei oaio, vosa reoa vai vei-ia toupaiave voeao oirara ora riakora sopaaro soporesa, oire oai kosi piesi vo uvuruo-ia.” ¹⁶ Oire uva Pol toreoro voea tapetapereva vavaearei-ia oiso puraoro voeare,

“Visii Isrel-pa irara ora visii oearovu visiigoa Pautoa-pa avivikepataveira. Visiigoa rutu vao uvuta. ¹⁷ ✧ Ro Pauto oaive Isrel-pa irara ira oearovu voeao iava vigei aao iraraaro viro pierева voea reesioro auere voea riro piesa vo ovusa tavetevira voa toupaiava. Oa iava voea iare goruaro karekereva voea kosi pieoro voava Isip-ia. ¹⁸ Oa iava aue sovara-ia vo resura tau ivaro (40) voea oisoa tauvapareve vo osa raaka tapi-ia toupaiave. Oiso osa voearo oearoa veguru kakaero oaive tokipaiaveira. ¹⁹ Oire vosa erao vatara (7) sararo opesi pie rovorevoiva aue iava Kenan-ia, voea vatereva vo rasi Jiu-pa irara. Oa iava oiso pura piropa, Voea raga vo rasiaro. Uvare voeapa vo rasi roorookareva. Uva voa touiva aue-ia vo resura vovoto vo vavae tau ivaro (450). ²⁰ Uva vao isivaaro iava Pauto voea vatereva reo rovirieipa irara aue jas voea tokipasa. Oa iava ro-ia Samyuel profetato voeapa vatereva Pauto.

²¹ “Uva Samyuel isivaaro iava auere ita Pauto areiva king. Oire Sol vatereva Kis oviitoaaro vo sarao iava rera Bensamin

vase vo saraaro. Uva oisoa va-ia toupaiave vo ivaro sovara-ia vo resura tau iva (40). ²² Vao isivaaro iava Sol verareva vorevira ita Pauto aue tavari piesa Devit, oisore ra voeapa turaroparo. Oa iava vo reoro vatereva voeapa aue iava Devit oiso puraoro, Ro-ia Jesi oviitoaaro, ira ragai vo ruipaaro rutu-ia toupare. Ira taru oiso vara puraparevere osa rera tavipaavoi. ²³ ✧ Uva Devit aao iraraaro-ia Pauto ro Jisas karekereva Isrel-pa irara kae piesa voea oriruoro. Oa purareva vao ora rera vaaro reo ravaa oirao pieoro.

²⁴ “Oire uva Jon ira pierева Jisas-pa. Oa iava oiso siposiporeva oirarapa, Visii poreta viro, ra vuri vovouro oavisii kavuta. Oa iava baptaisa outavere. ²⁵ Uva Jon vo kovoro opesi pieoro oiso puraroepa, Apeisi rugorugoopatai ragai-ia? Irouto-a ragai? Viapau oiso ragai-a ro ira iare tuepataveira. Oire uvuta oiso-ia iravu ira uriorovere irapa ariiparai. Uva viapau uvuiparai ra rerapa akaipa kovo vai pura ragaa. Oiso osa vao tasipaaro oa-ia viapau uvuiparai ra va akaipavira vera ragaa vo rera iava.

²⁶ “Araoko irara oaa. Visii vao Ebrahim aao iraraaro, ora visii vao ratau tou irara visiigoa rutu Pautoa-pa avivikepataveira, vigei rutupa Pauto vo reo vatereva virivari pie reo aue iava Jisas Krai vigei Kae Piepatoaaro. ²⁷ Voeao-ia Jerusalem-ia tou irara ora voeao reipa irara oaive oea rutu vo reo oirao pieivora profet irara vo reoaro vo Jisas kopii pieoro, uvare viapau oiso rera eveivora oiso, Kae Pieta oaive. Ira iava profet irara vo reo rigatoiva oa oisoa vieipaiave Sabat vokirotutu-ia. ²⁸ Uva viapau oiso uvuiaera ra rera kortuive vuriara vai sirova, uvare oiso ragavira taraiaera rera-ia, Easi torevokotoa-ro-ia. Ari ita, Pailat taviiva oiso ragavira, Eagara ita, ruipapaiei oiso ra rera kopii pieri igeipa. ²⁹ Uva vo reoro rutu evara oirao pieoro oara rera iava rigatoiva rera rere pieivora vova evao parikou-ia rera tovasa aveke rikui-ia. ³⁰ Ari ita, vo osa Pauto vorevira rera tore pierévora vova kopii. ³¹ Oa iava oearovu ovokirovu-ia rera kekeivora voearo oearoa tapo

avaroepa Galili iava aue iare Jerusalemia. Voearo oearoa vo vokio-ia tavitavipaai rera iava.

³² “Ora vegei tapo vara iava tavitavipaveiei vearo siposiporo oiso-ia, vara iava ovoiei reoro oara oirao pierevora Pauto vigeipa rera-ia. Varao oara vatereva tuariri vo voeaopa vigei aite iraraaro. ³³ ☆ Oiso osa vao-ia oa-ia Jisas tore pierevora vorevira kopiia iava. Osiposipoa vao aue-ia Sam Vuku papara erao oiso oa-ia puraroepa Pauto,

‘Vii-a oviitoa oaa. Ragai vo vokio vii aitea.’

³⁴ ☆ Oa iava Pauto reo ovoi puraoro oiso va purareva, ira toreroverea Jisas kopiia iava vorevira, ra viapau eruro. Eisi osa pura piropa vo rigato oiso osa vao-ia,

‘Ragai-a vao ragoa visii rutu oiraopavira vateaverea oiraopara ora tugaropara, varao oara iava reo ovoi puraava auepa Devit.’

³⁵ ☆ Ora vao tapo oa-ia oiso puraroepa Devit vo aue-ia opaparavu vo Sam Vuku sovara-ia.

‘Ro-ia Tugoropatoa oara ira iava varaua iava viapau uvuipau ra vaseri, oiso ra erupe.’

³⁶ Uva vo reoa vao-ia aue iava Jisas oa purareva, viapau oiso ora rera raga-ia vo reo-a. Aue iava uvare rera vo touaro-ia Devit Pauto vo vovouaro purareva rera voeaaro-ia oirara, oa iava kopiiroepa. Uva rera tovaiva vo rera aite iraraaro tovaaro ruvara-ia. Oa iava rera iava varaua erupe voa. ³⁷ Ari ita, ro ira tore pierevora Pauto kopiiaro iava rera Jisas, ira iava viapau oiso varaua oaro eruera.

³⁸ Araoko irara oaa, vao uvuta oa iava visii siposipopaavo vuri verapa siposipo. Oa visii ora vatepere rera raga-ia ro-ia Jisas, ³⁹ vo rara rera oirao pieta. Oa iava visii iava vuriara oavisii verarevere oara viapau uvuipai ra Moses vaaro Reo Taisi vara verapaive. ⁴⁰ Vatatopopata, teapi vao visii-ia karekepe oiso osa profet irara vo reoro-ia puraepa voari oiso, Vao karekeperea vo oearovu-ia. Oiso osa vao-ia,

⁴¹ ☆ ‘Visii riro vakuvaku irara vao keketa, ra vare rugorugoota visiigoa taru

kopiitavere, uvare vo kovo pura-paavo. Uva viapau oiso va oirao piepata. Ari ita, vosa irai visiipa evo kovo aviavi piepareve, ra viapau oiso irai vo reoro oirao piepata va iava eva.’ ”

⁴² Oa iava kosi virosiepa Pol vaio ora Banabas voava vo Sinagog. Uva voea rutu oiso puraepa vaitereire, “Uriosivere aia vo toupao-ia utupa igeipa siposiposa vo reoro iava.” ⁴³ Oire uva voea-ia Jiu-pa irara ora oearovu ratau tou irara oearoa oisoa Jiu-pa irara vo pitupituario sirova utupaave, oea rutu vaiterei sirova utuaepa raivaaro. Oa iava voa vaitereo aposeltoarei voea taporo ora reopasiepa oiso voea tavipaoro, “Avoeao. Pauto vo Saraaro-ia sopaura oavisii tovopatavoi. Ra voa tupaoro goruvira rera sirova ututa.”

⁴⁴ Va-ia vao utupa Sabat voki vorevira voea vo urui iava ora guruaepa Pauto vo reoro uvusa. ⁴⁵ Vo osa voeapa siposipopareva Pol, ovusa Jiu-pa irara urioaepa vo uvuru kekesa. Oa iava rirovira rutu vara riiriiva. Osa iava vara iava rerava rirovira ora kaureopaaepa rera reoaropaoro. ⁴⁶ Uva goruvira rutu reopaoro voeare Pol vaio ora Banabas oiso purasiepa, “Ari ita, rovovira rutu visii vate irao rovovevora vo reoro Pauto vo reoroaro. Uva visii-ia tarai iraopaveiei visii kekepaoro, ovusa vo reoropa reasipaoro vara peopata ora visii iava. Uva oisi-a oiso osa ora kosi piepatai, oa iava viapau oiso uvuipatai ra vao Tootoo Ovoi outa. Eva-a oa vituario iava avapaveare ratau tou irarapa vo reo vatepasa. ⁴⁷ Aue vituaro iava uvare ro Turaro vegei tavirevora oiso,

‘Ragai visii sipopaa osararovu ratau tou irara aviavi piesa voeapa vao iava siposipooro. Oa iava uvuipai ra ora voea varaaro iava vuri vovouro ora poreave, vo rara vo reoro varao oirao piepaive voea rutu vo rasitoo rutu-ia.’ ”

⁴⁸ Uva vao uvupaoro oearovu ratau tou irara iava rirovira rorupaiva. Oa iava Pauto vo reoro rei pieiva oiso puraoro,

“Vearovira rutu vatevatearo-ia Pauto.” Uva riro irara vo reo oirao pieiva voeao oea ropo rovoreva Pauto ora rerapa voari rovoa rutu-ia.

⁴⁹ Oa iava Pauto vo reoaro ora sikataepa voraro ruture vo taerero-ia varao. ⁵⁰ Uva voeao Jiu-pa irara oira vasi irara kasipu pieiva ora riakora tapo vairo airoa oisoa goruvira rutu lotu purapaave vokiara rutu-ia. Oa-a vao oa puraiva Pol vaio ora Banabas kosi piesa vo taere iava. ⁵¹ Uva kokotoara oaesii iava vereoo tovetovesiepa voare vo urui reesiroo vao-ia, Reo uvu asa urui. Oa iava voea kavuroo ava ovoisiepa vore Aikoniam-ia. ⁵² Uva voeao disaipel irara vukuaepa rutu aue-ia Tugoropato Uraurato ora aue-ia tapo rorua.

14

Vo Toupasiva Aikoniam-ia Kovopaoro

¹ Oire uva ovokivu-ia ita vao vo Aikoniam-ia oavu-ia ita Sinagog pausa koatasiepa. Vao ita goruvira rutu voeapa siposiposiva. Uva riro irara rutu vaiterei vo siposiporoaro oirao pieiva voea rutu oiso, Jiu-pa irara ari Grik-pa irara tapo. ² Ari ita, oearovu voea iava Jiu-pa irara oirao pie asa irara oea oearovu kasipu pieiva osararovu iava, oisore ra vurivira rugurugooave vaitereire Pol vaio ora Banabas oearovure tapo oirao pie vovou irara. ³ ✧ Oire vao vo riro kaekaevira toutsiva siposipopaoro uriri asavira Turaro iava, ro ira vaiterei vo reoroaro aue iava Pauto vo tauvaaro oirao piepareva gorua vatepaoro. Osa iava ravaa reesiro ora ravoto kovoro purasiva ora vavaea oaesii iava voea rutu osireiario-ia. ⁴ ✧ Oa iava voeao vo urui-ia tou irara oea viapau oiso vaeavira vovoupaaepa, uvare oearovu oiso vovoupaaepa osa Jiu-pa irara vo vovouaro. Ari oearovu oiso vovoupaaepa osa aposel irara vo vovouaro.

⁵ Oire Jiu-pa irara ora oearovu ratau tou irara ora voea iavapa irara reipa irara oiso vovoupaaepa ra aposeltoarei vurokoive aue-ia aveke. ⁶ ✧ Ari ita, vo osa vaia tarai rovosiepa. Oa iava ouruireivu

iare torisiva vo uruireo Listra-ia ora Debi-ia. Ouruirea oisoa Likionia taere sovara-ia toupave, ora vo tapo otaererovu oara oisoa voavi ruvara-ia toupave. ⁷ Uva vao Vearo Siposipoaro Jisas vatepasiva voeapa.

Vaiterei Vo Kovoaro Iava Oa Purasiva Listra-ia

⁸ ✧ Oire uva iravu ira oisoa vo urui-ia vao Listra urui tokoruvira raga toupave, uvare rera iava kokotoa vuriepa osa raga rera kavavea aakova. Oa iava oisoa viapau uvuiparo oiso ra vokapave. ⁹ Uva Pol vo reoaro uvureva, oa iava Pol rera eveireva. Osa iava ora rerare oiso puraroepa, “Akoa, ro-ia oirato ira ragai vo reoaro oirao piepare aue iava Jisas. Ira poreterovere rara.” Uva Pol rerava tuupavira vurareva oiso rutu puraoro akareva, ¹⁰ “Toreu torevokovira. Vii oiraaro-ia kokotuo.” Oa iava tokaoro toreroepa voka ovoisa.

¹¹ ✧ Oire riro irara va eva kekeiva oa purareva rera-ia Pol. Rera kekeoro voea rutu rirovira oiveaepa oiso puraoro, “Ae, oiraopavira rutu vaitereo-ia pautoarei, aiterea oira varavira raga varasiei vore vigei iare.” ¹² Banabas vaisiiva oiso, Sus pautoa oaive, ora aue tapo Pol ira-ia vo vaisio tapo tovoiva, Hemis iravu ita pautoa oaive. Uva vao iava vo vaisio Pol-ia tovoiva Hemis-pa vaisi, rara voeapa reo vateparo. ¹³ Ro-ia pristo Sus reraaro ira vo kepaoro lotupa kepa oisoa uruia vatuaro-ia toupave, ira urioroepa bulmakau kare tapo ora kokookoara voea rutu iare, oiso ra vara-ia koruoua purareve voea tapo Pol vaiopa ora Banabas. Uvare vaitereipa oiso keapaaepa, pautoarei.

¹⁴ Uva Pol vaio ora Banabas eisi va iava uvuroo ikavira uriosiepa voea iare kuvupara karikaripaoro ora vaiterei iava. [Uvare rirovira rutu ariipasiepa vao-ia oa purapaiva vaitereipa.] Oa iava oiso purasiepa, ¹⁵ ✧ “Ae! Eake-a vao purapatavoi? Viapau oiso vegei-a pautoarei. Vegei oiratoarei oiso osa visii vao-ia. Vegei urioveiera visii rutu vao tavisia Vearo Siposipo iava, oisore ra vo pitupituro iava kuuvu pitupituro poreta viro Tootopato

✧ **14:3:** Hi 2:4; Jo 4:48 ✧ **14:4:** Ap 17:4-5 ✧ **14:6:** Mt 10:23 ✧ **14:8:** Ap 3:2 ✧ **14:11:** Ap 8:10, 28:6
✧ **14:15:** Jen 1:1; Sam 146:6

sirova utuoro Pauto. Ro ira vuvuiua purareva, ora rasito, ora avakava, ora auero rutu varao oara vara sovara-ia toupaveira. ¹⁶ Ro-ia Pauto ira oisoa os-ararovu rutupa vasepareve voari tuariri. Oa iava ora voea raga vo pitupituroaro sirova oisoa utu ragapaave. ¹⁷ ✧ Ari ita, vo tuariri rutu rovoa-ia uva Pauto auero rutu purareva, oiso ra oirara rutu vara kekepaoro vara iava rera eveipaive. Oiso veaopara rutu varao purareva oiso-ia, kokeva o auere kovepasa, ari kovoara varao auere kovapasa, ari evaoara rutu varao auere kuepasa, ari oaravua varao auere opo purapasa, ora varao tapo auere vara aiopasa. Oire ra vara iava vukupaaave ora aue-ia rorua ora gorua. Varao oara rutu viraakoreva Pauto vara ovoioro.”

¹⁸ Uva vo reoro-a varao oara-ia voea kasikasi pievira akeakesiva, oisore ra va eakaive vao uvare koruoua purapaiva vaitereipa.

Pol Vurokoiva Avekeara-ia

¹⁹ ✧ Uva vo vokia-a vao oa raga-ia oearovu Jiu-pa irara Antiok iava ora Aikoniam-ia urioaepa oearovu ivu raga-paoro. Oa iava voea sirova utupaaepa. Uva Pol vurokoiva avekeara-ia. Oa iava rera ivuoro rera kosi pieiva vo urui so-vara iava oiso keaoro, Ira kopiroi. ²⁰ Oa isivaaro iava vao voeao oirao pie vovou irara ora guruaepa rera kovokovooro. Oa iava poreteoro ora pueroepa vorevira vo urui iare vonesa. Ovokivu-ia utupa voki vo urui kavuoro avasiepa vaiterei rutu Pol vaio ora Banabas aue iare Debi-ia.

Pol Vorevira Kareroepa Vova Antiok-ia Vo Siria Taere-ia

²¹ Uva vao vo Debi-ia toupaooro voeapa Vearo Sipoipo iava siposipapasiva. Oire riro irara rutu vaiterei vo siposiporoaro oirao pieiva rutu. Uva vara opesi piesivoiva, vorevira karesiepa Listra iare. Oa iava voava ita Aikoniam iare vosesiepa. Oa iava voava ita Antiok-ia. ²² ✧ Uva voava vorevira karepaoro voeao oirao pie vovou irara sopaaro goru piepaoro karesiepa riro goruvira oiso puraoro, “Uvuipatai ra goruvira touta

oirao piepaoro. Uvare tutuu piepai ra koatavio Pauto vo Saraaro-ia. Ari ita, vo osa voka rovope vo raivao-ia oa-ia riroara vavatare toupai.” ²³ ✧ Oire uva oearovu lotupa irara iava reereesisiva, oiso ra lotupa irarapa irapaoro vearovira voea tokipaive. Uva aio kavuvira raga toupaooro Pautoa iare varirisiepa voeapa Turaro vo tokiaro sovara-ia voea tovooro, ro ira-ia raripaaveira. Uva oisi-a eisi osa piepasiva voraro rutu vo uva lotu gururo rutu oisoa toupave.

Vo Vorevira Karesiepa Antiok Iare Vo Siria Taere

²⁴ Oire uva Pisidia sovara-ia vokapaoro aue-ia Pamfilia-ia pouisi viropa. ²⁵ Oa iava vao vo Pega vearo reo iava tavitavisiepa voeapa siposipooro oirara. Uva va isivaaro iava varasiepa aue iare Atelia. ²⁶ ✧ Uva voava kare ovoisiepa selpa uvuo-ia Antiok iare, vo uruio-ia oa-ia oavuu aposel irara rovvira vaiterei tovo pie rovoiva Pauto vavaeoro-ia kovosa. Oa iava ope-sioro voare karesiepa.

²⁷ ✧ Oire vo osa vao pou virosiepa, oa iava lotupa irara rutu gurusiva voeapa varao iava tavitavisa oara oisoa purapareve Pauto vaiterei tapo. Vao iava tapo uvare vo raivao karureva ratau tou irarapa, oisore ra taraiave Jisas vaisiaro-ia. Ra va iava rera oirao pieive rera-ia rarioro. ²⁸ Oire uva vao vo Antiok-ia riro kaekavira tousiva vo voea tapo voeao oirao pie vovou irara.

15

Lotuara Kaunsel Irara Ora Guruaepa Jerusalem-ia

¹ ✧ Uva oavuu varaaepa Judia iava vore Antiok-ia voeao oea oiso voeaoipa siposipopaiva oirao pie vovou irara oiso purapaoro, “Vosa visii viapau vo pitupitu sirova ututa Moses vaaro rakari verapa pitupitu, oa iava viapau uvuipatai ra vurira oavisii iava virivarita utupaua.” ² Oa iava Pol vaio ora Banabas voeare goruvira rutu oiso purasiepa, “Easi viapau oiso vao

✧ 14:17: Ro 1:20; Sam 65:10 ✧ 14:19: 2 Ko 11:25; 2 Ti 3:11 ✧ 14:22: Ap 11:23, 13:43; Jo 16:33 ✧ 14:23: Ta 1:5 ✧ 14:26: Ap 11:19, 13:1, 3 ✧ 14:27: Ap 15:4, 12; 1 Ko 16:9; 2 Ko 2:12; Kl 4:3 ✧ 15:1: Ga 2:12, 5:2

torevokopai.” Oa iava rirovira rutu ora takatoaepa kasipuvira ora reoro. Uva vao iava Pol vaio reesiiva ora oearovu vaiterei iare Jerusalem iare avasa vo reova vao-ia oa-ia ora reoaepa. Uva voare oearovu iare reipa irara ora aposel irara vava avaaepa, oiso ra va-ia ora reoave voea rutu.

³ Oire uva va iava voea rutu voeao-ia lotupa irara vaiterei sipoiva Jerusalem iare. Vo uruieo Finisia ora Sameria vuutaaria pute rovooro voeao tavisiva oirao pie vovou irara oiso puraoro, “Vo raiva-ia Pauto ratau tou irara sopaaro porereva oiso-ia.” Oa iava rirovira rutu roruiva vo siposipo uvuoro oirao pie vovou irara.

⁴ Vo osa voa pousi viropa Jerusalem-ia, oa iava vaitereiva sekansa avaaepa reipa irara, ora aposel irara, ora voeao rutu lotupa irara. Oa iava voeapa siposiposiva varao iava oara oisoa purapareve Pauto vaiterei-ia. ⁵ Uva oearovu voearo oearoa oisoa Farisi vo siposiporoaro sirova oisoa utupaave, oea toreaepa riro oirao pie vovou irarare oiso purasa, “Avoeao, tepa ora rakari verapaavere Moses vo taisiaro sirova utupaoro Reo Taisi.”

⁶ Uva va-a vao oa iava voeao reipa irara ora voeao aposel irara rutu ora guruaepa va-ia ora reosa. ⁷ Uva riro kaekaepa reoro rutu-a oara-ia ora reopaaepa vo aivaro-ia vao-ia oa puraiva. Oa iava Pita toreroepa oiso purasa, “Araoko irara oaa, tuariri Pauto ragai reesireva ratau tou irarapa Vearo Siposipo vatepasa, oisore ra oearovu rutu vo reo oirao piepaive. ⁸ Pautoa raga oirara rutu iava sopauraia taraiaroveira. Oa iava ora rera voeaaro vo rugorugooroaro oirao piepasa Tugoropato Uraurato rere pierevora voeaopa ratau tou irara, oiso osa piereva vigeipa voari. ⁹ ✧ Oiraopavira rutu. Viapau oiso Pauto vo vovouaro vigei iava oearoi veriverisipaiveira. Viapau. Uvare vigei rutu areiivira rutu toupaveira. Osa iava oearovu uvuipaai rera oirao piepaive. Oa iava Pauto uvuiparoi ra voea iava vuriara verapareve. ¹⁰ Uva apeisi vovoupatai, ra Pauto akeaketa va-ia vao, oisore ra va-ia rera torevokota,

ra va sirova utuave? Opitupitua vao rakari verapa oiso rutu toupaveira osa aveke. Ari ita, vosa oirato oira-ia kae vovouro, ra viapau uvuoro oira kaesa vo rara vavatapao. Eisi osa oisoa toupave voari igei aao iraraaropa tuariri, ora vigeipa vao-ia vo vokio. Eisi osa iava viapau uvuipavioveira ra oisi va sirova utupavio. ¹¹ ✧ Ari ita, vao vigei vaaro oirao pie vovou oa oiso ragavira toupai, Akuku raga vatevatea oa vate ragareva Pauto. Ovatevatea raga iavirava Jisas Krai uvuiparoveira ra vuriara oavi verapareve vigei iava. Osa-a oiso osa pierevere rara voeaopa ratau tou irara.”

¹² Vao isivaaro iava voea rutu voeao vo uvuru-ia vao ora reopaaepa. Oea rutu ora tape pieaepa Pol vaio ora Banabas raga reoro uru piepaoro, vosa voeapa siposipopasiva varao iava ravaa reesiro ora ravoto kovoro tapo. Varao oara oisoa purapareve Pauto vaiterei-ia voeapa voeao sopaipa irara ratau tou irara.

¹³ Oire uva siposipoa oesi opesi piesiva, oa iava Jems toreroepa oiso purasa, “Araoko irara oaa, ragai uvuta. ¹⁴ Ari ita, Pita visiipa siposiporevoi roroiovira oiso osa iraroepa Pauto oearovu tauvapaoro voea ou rovosa voeao iava ratau tou irara, oisore ra vearovira rera sirova utupaave oiso rutu osa rera voeaaro. ¹⁵ Ari ita, vao rigatoa oaive voea profet irara oa oisi toupai osa Pita puraparoi vao-ia. ¹⁶ ✧ Vo uvare profet irara oiso va rigatoiva,

“Turaro oiso puraroepa, Vao isivaaro iava kareraverea, ra Devit vo kepaaro tore piea vorevira vao oa vurioro kovepa tuariri. Vo kepa vorevira vearo pieoro vo kepa tore pieaverea.

¹⁷ Auere ra voea rutu voeao ragaire taraiive ragai sirova utusa, voarei rutu voearo ora oearovu rutu ratau tou irara, evoearei oearoa reesiava oiso, Ragai voeareiaro oirara.

¹⁸ Eisi osa puraroepa Turaro ro ira vo taraio kareke piereva voari tuariri rutu.’

¹⁹ “Oire vao-ia ragai iava rugorugooa oiso toupai, Viapau uvuipaviei oiso ra

✧ 15:9: Ap 10:28 ✧ 15:11: Ro 3:24; Ef 2:5-8 ✧ 15:16: Amo 9:11-12; Jer 12:15

voeao ratau tou irara vavagisi piepe vao-ia vigei Jiu-pa irara vaaro riro vavata reo goru. Uvare evoea iava sopaura oaive porepa virora Pautoa iare rera sirova utupasa. ²⁰ Ari varao raga oara iava voea vatepere aue vai pasia vai oiso, Opeita varao koruou aiore aiopata, oara vatepaiveira oearovu tokarasi irarapa vara-ia vuivui purapaoro. Opeita ora visiiva otopata, oara kavu iraota. Opeita vo karero varuere kare aiopata okarea kopii piepataveira voea kaapaoro, vo rara viapau oiso revasiva puteive vo kare iava. Opeita revasiara aiopata. ²¹ ✧ Uva varao raga iava voea vatepai rara, uvare varao Tugoropa Reoro toupaveira vao-ia Jiu vaaro-ia Reo Taisi. Oara vatepaiveira vieiara sovara-ia Sabat voki rutu-ia vo Jiu Reo Taisi Uvupa Keparo rutu-ia vova tuariri rutu.”

Pasia Sipoiva Voeaopa Oirao Pie Vovou Irara Voeao Ratau Tou Irara

²² Oire va iava voea aposel irara, ora reipa irara, ora voearo rutu tapo lotupa irara, oea vaea vovou kataia raga puraiva ora guruoro aitereivu reesioro ora voea iava aue iare Pol vaio ora Banabas, oiso ra voea rutu avaae Antiok iare. Uva vaiterei vaisiaro-a vaitereo Judas Basabas ora Sailas, aiterea-ia oisoa veoro vaisi purapaive oirao pie vovou irara. ²³ Uva vaiterei tapo vo pasio sipoiva oa-ia oiso purapaoro,

“Igei aposel irara ora riro irara tapo igoa visiiva oiso puraiei, Vearo voki rutu araoko irara oaio, visiigoa evoa toupaveira Antiok-ia, ora Siria-ia, ora Silisia-ia. ²⁴ Ari ita, visii iava uvuiovora vo uvare oearovu voearo igei iava avaaera oiso visii tavitavisa. Uva visii vavagisi piepaivora oiso purapaoro, Uvuipatai ra Jiu vaaro sirova ututa Reo Taisi vo pitupituo-ia rakari verapa pitupitu. Ari ita, taraipatai oiso, Viapau rutu igei voea sipoiovora visii iare. ²⁵ Oa iava ora guruierao evaiterei reesisa aue-ia katai vovou. Uva turaro irara iava vaiterei uriosiei visii iare aue sirova igei vatetoareiara Banabas vaio ora Pol. ²⁶ ✧ Vaitereo-ia Pol vaio ora Banabas

aiterea ora tootooarei oaei piresivora vosa Turaro oaiopa kovopasivora ro Jisas Krais. ²⁷ Uva vaitereo sipoiovoi visiipa Judas vaio ora Sailas, oiso ra ora vaiterei gisipoaro iava visii tavitavisi vearovira oiso osa evo rigato oa puraiovoi visiipa. ²⁸ Uvare igei ora Tugoropato Uraurato oiso auepaiei, Viapau oiso vearovai ra vao riro vavata reo goru tovo ragapaio vo visii-ia. ²⁹ Ari ita, varao raga oara sirova utu iraota oiso-ia, Opeita varao koruoupa aiore aiopata oara vatepaiveira oearovu tokarasi irarapa vara-ia vuivui purapaoro. Opeita ora visiiva otopata, oara kavu iraota. Opeita vo karero varuere kare aiopata okarea kopii piepataveira voea kaapaoro, vo rara viapau oiso revasiva puteive vo kare iava. Opeita revasiara aiopata. Oire uva oiso-ia ra visii rutu vearovira ora visiiva tou iraopatavere, vorara varao sirova ututa. Oire evavi raga ra opesipe. Vearo voki rutu.”

³⁰ Uva tavitavipa resura oea sipoiva, oa iava voare avaaepa evoa Antiok-ia. Oire va iava vao vo resura voea voea oirao pie vovou irara guruiva vao vo rigato vatesa voeapa. ³¹ Oa iava voea rutu vo rigato vieipaoro rirovira rutu rorupaiva, uvare voea iava sopaura oaive goru pieiva va-ia. ³² Uva Judas vaio ora Sailas profetatoarei aiterea riro kaekaevira voeapa sipoisiposiva voea oirao pie vovou irara voea vo rugooroaro goru pieoro. ³³⁻³⁴ ✧ Ovokirovu isivaaro iava oearovu vaiterei sipo pieiva oiso puraoro, “Avasi gavaurea sovara-ia toupasa.” Uva vorevira vore-aeapa aposel irara iare. ³⁵ Oa iava Pol vaio ora Banabas tou rovosiva vao Antiok-ia vo voeapa sipoisipopaoro aue iava Turaro vo reoroaro ora oearovu tapo riro irara.

Pol Vaio Ora Banabas Ora Sikasiapa

³⁶ Oire uva ovokirovu isivaaro iava Pol oiso puraroepa Banabas-re, “Vearopai vosa kareve ora vegei araoko irara oaro kekesa, voea oea oiso toupaveira voraro uruiara-ia vo uvaroa voea sipoisipo roveveva aue iava Turaro vo reoroaro. Oa iava uvuipaveiei ra taraive voea-ia oiso, Apesi ragavira toupai. Ra

voea ita tauvave.” 37 ✧ Vo osa Banabas Jon-pa ruipaparoepa, rera raga Mak, oiso ra rera tapo avasi voare. 38 ✧ Oire va iava Pol rerare oiso rugorugoparoepa, Easi viapau uvuipaveiei ra rera tapo avave. Uvare ita vegei kavureva aue-ia Pamfilia-ia vo kovopa reasipaoro. 39 Oa iava ora aveavesiepa. Uva viapau oiso katai vovou vai-ia toupasiva. Oa iava ora tavarisiepa oiso, Banabas avaroepa Saipras iare vaierei ora Jon Mak selpa uvuo-ia. 40 Ovusa Pol Sailas tapo avaroepa. Vo ovusa voeao oirao pie vovou irara Pauto vo tokiaro sovara-ia vaierei tovoiva. 41 ✧ Uva avasiepa vo Siria taererei ora Silisia-ia vuutaaro-ia lotupa kovo voraro goru piepaoro.

16

Timoti Pol Vaio Tapo Avaroepa Ora Sailas

1 ✧ Oire voa pouisi viropa vo Debi-ia ora vo Listra-ia. Uva voa iravu oisoa toupaveve oirao pie vovouto rera vaisiario, Timoti. Uva aakova Jiu-pava ora oirao pie vovouva tapo, vo ovusa aiteto-a Grik-pato. 2 Uva voeao oirao pie vovou irara oea oisoa Listra-ia toupaveve ora Aikoniam-ia oea oisoa oiso purapaave rerare Timoti, “Vearotoa rutu ro-ia.” 3 ✧ Oire va iava Pol rera akereva oiso ra rera tapo kovopaveve vo voka-ia vao. Ari ita, vo osa rovvira rera rakari vera rovvira, uvare riro irara Jiu-pa irara oisoa voa toupaveve. Uva oiso tapo taraia ouiva uvare aiteto-a Grik-pato ira oisoa rera-ia koruparo vava eva rakari vera. 4 Oa iava avaaepa voea uruiara ruturoaro iare vao reo goru vatepaoro voeapa voeao oirao pie vovou irara. Vo reoro-ia varao iava aue koruoupa aioropa, ora otopa pitupituropa, ora varao tapo revasipara aio arapa evo reo oa puraiva aposel irara Jerusalem-ia. 5 ✧ Oire vokiara rutu-ia lotupa kovo goru pieiva, vo osa voea rutu voeao vieiario riroepa.

Vo Pol Masedonia-pato Kekereva Areo Uusi-ia

6 Uva vorarore vokaiva Frisia-ia ora Galesia-ia, vo osa Tugoropato Uraurato voeare korukoruroepa Esia Provins-ia siposipo arapa Turaro vo reoaro iava. 7 ✧ Uva va iava poua viropa vo Misia-ia uvuiaro rekasiaro-ia akeakevira avapaoro, oiso ra poua viro Bitinia-ia. Vo ovusa Tugoropato Uraurato goruvira rutu voeare oiso puraroepa, “Avoeao, opeita voare puteta Bitinia-ia koatasa.” 8 Oa iava voka ragapaoro aue Misia-ia vuutaaro iava varaaepa Troas iare. 9 ✧ Oire evoa-a uva areo uusi oureva Pol vokiario oa-ia iravu oirato kekereva Masedonia-pato, ovusa variripaoro torepaoro keeraparoepa oiso purapaoro, “Vore uriou Masedonia-ia igei tauvasa.” 10 Vo areo uusi isivaaro iava vatatopopaaepa Masedonia iare avasa. Uva ragai Luk voea tapo avaaepa. Uva voavi raga oiso taraiiepa, Pauto igei sipopare rera vaaro vatesa Vearo Siposipo.

Lidia Sopaua Poreeva

11 Oa iava Troas iava avaiiepa selpa uvuo-ia torevokovira Samotres iare avaro. Oire voava ita utupa voki-ia aue iare avaiiepa Niapolis. 12 ✧ Uva voava Filipai iare vao rovopa urui vovio Masedonia-ia sovara-ia. Vo uruio oa oisoa tokipaveve gavman ro vova Rom-ia. Oa iava voa ovokirovu-ia toupaiova. 13 Uva Sabat voki-ia kosi viroiepa vore uuko ovi sirova oiso ragavira rugooro, Ari voa-a vo uva Jiu-pa irara variripa tapiario toupaveira. Uva voa uvuruoro airorovu riakora siposipoiva. 14 Oire uva iriavu riakova oira vaisiario, Lidia vova Taiataira. Iria oisoa raove varoro raga sipopaveve vara-ia moni oupaoro, eira iria oisoa lotu purapao Pautoa iare. Oire Pol vo siposiporoaro uvueva. Uva Turaro oira sopaaro karureva. Oa iava rera vo reoroaro sirova utuopa. 15 ✧ Oire uva va iava baptaisa oueva ora voeao tapo oea oisoa oira vo kepaaro-ia toupaveve. Oa iava igeire oiso puraopa igei akeoro, “E uvuipatai ra ragai tapo uvurusa uriota vo kepa oaa-ia, vo rara oiso ragai taraiata,

✧ 15:38: Ap 13:13 ✧ 15:41: Ap 16:5 ✧ 16:1: Ap 14:6; Ro 16:21; 2 Ti 1:2 ✧ 16:3: Ga 2:3 ✧ 16:5: Ap 15:41
✧ 16:7: Ro 8:9; Ga 4:6 ✧ 16:9: Ap 9:10, 18:5, 20:1, 3, 27:2 ✧ 16:12: Fl 1:1 ✧ 16:15: Ap 11:14; Lu 24:29

Oirao pie vovouva o-ia.” Uva oisi raga oiso voreripavira igeire keerapaoro oiso purapaopa. Oa iava oira tapo avaiepa.

Pol Vaio Ora Sailas Tuukeiva Vo Filipai-ia

¹⁶ ✧ Uva ovokivu-ia avaiepa varirisa. Uva voa iriavu igei tapo uvurusa urioopa kovopava. O-ia riakova riro reova varao-ia oara utupaua karekepape. Uva vo reoroa oisoa purapaeve aue vo goruaro-ia tugara, osa oiso riroa monia oupaeve. Va oupaoro voeaopa vara vatepaeve oea oisoa oira tokipaive. ¹⁷ Uva oira igeire ora Pol oiso keerapaoro utupaopa, “Voeao Re-itoa rutu Pauto kovopa iraraaro, oea oiso vigei tavipaiveira vao iava Pauto vaaro raiva oa-ia uvuiparoi ra vigei vorevira oupareve ora rera iare.” ¹⁸ Uva oisoa vokiara rutu-ia oisi raga piepaeve. Oire va iava Pol reasioro oirare ora poreroepa oiso purasa auere tugarato ro oira reraaro, “Jisas Krai vo goruaro iavirava vii tavipaa, ra oira arova kosiu viro.” Uva va iava kosi ovoiro viropa oira iava vo voki raga-ia.

¹⁹ Oa iava voeao oea oisoa oira tokipaive taraiapa oiso, Easi kovoa oavi opesiei. Vi-apau oiso moni oupaviovere oira ruvara-ia ita. Oire uva voava kasipuoro vaiterei sitaiva Pol vaio ora Banabas vaiterei ivuoro. Uva voava vo urui sovara-ia vuruvuru-ia vaitereiva avaaepa oira vasi irara iare voea tapo ora gurusu. ²⁰ Uva oa-ia oiso puraaepa, “Voeao Jiu-pa irara oea vigei vo uruiaro vuri piepaiveira. ²¹ Voea vo pitupituroaro-ia siposipopasi pisavira rutu. Uva vigei vao-ia Rom-pa irara vi-apau uvuipaviei ra va-ia vearo vaisi purape.” ²² ✧ Uva va iava riro irara rutu ora uvuruaepa vaitereo Pol vaio ora Sailas up-osa. Uva vo uvurua-ia ora voea iava voeao turaro irara kuvupara oaive karikaripaiva rirovira rutu kasipupaoro vaitereire. Oa iava oiso puraaepa, “Vaiterei ragita.” ²³ Oa iava vaiterei ragipaiva rirovira rutu. Uva vao isivaaro iava tuukepa kepa tokipato vateiva vaiterei oiso puraoro, “Vearovira rutu vaiterei tokiparivere.” ²⁴ Oire va uvuoro vaiterei peoreva oisire tuukepa kepa rutu sovara-ia. Uva

evoa-a uva vaiterei iava tasiara kaporeva evao peroro-ia vaiterei tuukeoro.

²⁵ ✧ Uva voki vuuta-ia Pol vaio ora Sailas Pautoa-pa variripasiepa erapaoro rera-ia vuurapa vaisi purapaoro. Vo osa oearovu tuukepa irara vaiterei uru piepaiva. ²⁶ Va purasivoiva, riroto ravurike karekeroepa. Uva tuukepa kepa vituaro rikerikepa. Oa iava riro tuparo karu piropa akukuvira. Ora kapo tuukero tapo varao vova voea rutu tuukepa irara kokotoaro iava rutu kovekoveepa oisi raga akukuvira. ²⁷ Oire oa iava ro ira oisoa tuukepa kepa tokipareve eraoroepa riropa tuparo vo karuparoaro kekesa. Va iava ora rerare sigoa goro ragareva oiso ra ora uporo, uvare oiso keaparoepa, Voea vai rutu tuukepa irara toriivo. ²⁸ Vo osa Pol rerare koruroepa oiso puraoro, “Ae, opeita eva purapari ora vii-ia. Easi igei rutu-a vao vo-ia.” ²⁹ Va iava vuravu arereva, oa iava oira-ia avapaoro ikauvira koataroepa. Oire uva rirovira rikerikepaoro koveroepa vaiterei kokotoaro-ia Pol vaio ora Sailas. ³⁰ Voava vaiterei tapo kosiro viropa oiso purapaoro, “Avoeao apeisi vai ragavira uvuiparai ra vuriara oaa iava ora porera?”

³¹ ✧ Uva rerare oiso purasiepa, “Ro Turaro Jisas Krai oirao pieri. Oa iava vuriara oara iava uvuipau ra poreu viro, visii rutu vao-ia ora voeao vii vo kepaaro-ia tapo toupaveira.” ³² Oire vao isivaaro iava voea rutupa siposiposiva ora voeao oea oisoa rera vo kepaaro-ia toupave va iava vao Turaro vo reoro. ³³ Vo vu-uta raga-ia eva vo vokiaro ro ira oisoa tuukepa kepa tokipareve vaitereipa iava kapuara sisureva. Vao isivaaro iava bap-taisa oureva ora voea tapo oea tapo oiso toupaveve. ³⁴ Oire uva vaiterei koata piereva rera vo kepaaro-ia vaiterei aio vatesa voa. Uva voa rirovira rutu rorupareva ora voeao oea tapo oisoa toupaveve, uvare oirao piea ouiva.

³⁵ Oire vokipaua voeao reipa irara oea polis irara aruiva auere tuukepa kepa tokipato tavisu, oiso ra vaiterei kosi piereve. ³⁶ Oa iava ro tuukepa kepa

tokipato vaitereire oiso puraroepa, “Avasi gavaurea sovara-ia toupasa.”

³⁷ ✧ Ari oiso puraroepa Pol, “Akoea, viapau oiso torevokovira vegei kort rovoivora. Oa iava vegei ragaivo-rao oearovu rutu osireiaro-ia. Vegei toupaveaira vo Rom gavman sovara-ia. Uva apeisi-a? Evoea uvuipaai ra oisi raga ita vegei kosi pie ragaive ita vatauvira voava vo tuukepa kepa-ia, eke? Uva voea tavi iraopari, ra voea raga urioave vegei kosi piesa voava vo-ia.”

³⁸ Oire uva va iava voeao polis irara reipa irara tavisava voreaepa. Uva voea-a voeao oea rirovira rutu uririaepa, uvare oiso ragavira taraiaepa Pol vaio-ia ora Sailas, Eari Rom gavman vaitereiaro vaitereo. ³⁹ Uva evoea urioaepa vaiterei kosi piesa. Oa iava vaitereire oiso puraaepa, “Vei-ia vuria pura ragaio. Uva oiso vovoupaiei ra vo kavuoro ava iraosi uvai ragare.” ⁴⁰ Va isivaaro iava tuukepa kepa iava avasiepa Lidia vo kepaaro iare. Uva voa-a evoa uva oearovu riro oirao pie vovou irara kekesiva. Oa iava voea vovouaro goru piesiva voa. Vao isivaaro rutu iava voa rutu vo kavuoro avasiepa.

17

Tesalonaika Vata Pol Vaiore Ora Sailas Rirovira Kasipuaepa

¹ ✧ Uva Pol vaio ora Sailas vo uruireo-ia vokapaoro avasiepa Amfipolis uruia ora Apolonia. Uva voava aue-ia pousi viropa Tesalonaika urui uva oisoa Jiu vo kepaaro Reo Taisi Uvupa Kepa Sinagog toupave. ² Uva ora rera vo pitupituaro raga sirova utuoro vo kepa-ia koataroepa. Uva voa vo peva-ia Sabat vokiropo Tugoropa Rigato voeapa karukarureva Pol ³ ✧ vo reo aviavi piesa Jisas vo siitokaaro iava, ora vao iava tapo osa vorevira toreroepa kopii tapi iava. Oa iava Jisas oirao piereva voeapa oiso puraoro, “Ari ita, Pauto reraaro Ropoto rutu Jisas.” ⁴ Uva oearovu rera vo rearo oirao pieiva va uvuoro. Oa iava oiso vovouaepa ra vaiterei tapo ora takuvuave. Ora oearovu Grik iava riro

irara oea oisoa Pautoa-pa lotu purapai, ora airorovu oira vasi riako.

⁵ Ari ita, oearovu voea raga iava Jiu-pa irara oea viapau oiso vaiterei vo rearo uvuiva va oirao piesa. Evoea-a oea oisoa vaiterei vo kovoaro riiriipaive. Uva voea riro pokapoka irara oea ouiva oearovu tapo ora takuvusa aue Jiu, oiso ra voea rutu Pol vaio tapo ora upoave. Oa iava voea rutu avaaepa Jeson vo kepaaro-ia Pol vaiore taraasa voa. Uvare oiso ruipapaaepa ra oirara rutu osireiaro-ia vaiterei karekeive. ⁶ Oire uva vaitereire vura ragaoro Jeson ouiva ora oearovu tapo voearo oirao pie vovou irara. Uva voea rutuva avaaepa voea ivuoro voeao iare oea oisoa vo urui-ia turaropaave. Oa iava voeare oiso puraaepa, “Avoeao vaitereo Pol vaio ora Sailas aiterea oirara rutu vavagisi piepasiveira uvarovu rutu. Uva oisi-a oiso osa piesa vore ita uriosiei ⁷ ✧ aue iare Jeson taveteoro. Aiterea-a vaitereo Sisa vaaro reo goru pute iraopasiveira oiso purapaoro, Iravu epao king. Rera vaisiario, Jisas.” ⁸ Oa iava oirara rutu ora turaro irara oea oisoa vo uruio-ia toupave oea vo reo vao uvuoro ora sitaaepa rirovira rutu rugorugooro. ⁹ Oa iava Jeson ruvara-ia moni ouaepa ora oearovu voeao riro oirao pie vovou irara oiso-ia, Vosa viapau vuria vai purasivori, oire vo vori vao voeapa Jeson vase vore pieive. Oisi-a eisi osa vaiterei pieivoiva, vaiterei iava vaseiva. Oa iava avasiepa.

Pol Vaio Ora Sailas Kovosiva Beria-ia

¹⁰ Uva vo rupa raga-ia Pol vaio ora Sailas sipo pieiva voeao oirao pie vovou irara aue iare Beria. Uva voare avasiepa. Oa iava Jiu vo kepaaro-ia Sinagog koatasiepa voeapa siposipo rovosa voa. ¹¹ ✧ Voeao oea oisoa vo Beria-ia toupave oea viapau oiso oisoa toupave osa voeao Tesalonaika-pa irara, oea vaaru vovouvira rutu oisoa toupave auepa vo siposiporo uvu arapa. Ari voeao Beria vata vo rugorugooroaro karu viropa, ovusa voeapa siposipopasiva. Uva va-a vao oa vituaro-ia oisoa vearovira Tugoropa Rigato taraapaive voea voeao Beria vo osa Pol voeapa siposipopareve

✧ **16:37:** Ap 22:25-27 ✧ **17:1:** Ap 27:2 ✧ **17:3:** Lu 24:26, 46 ✧ **17:7:** Lu 23:2; Jo 19:12 ✧ **17:11:** Ais 34:16; Lu 16:29; Jo 5:39

vaore, oiso ra rera vo siposiporoaro uvupaoro vearovira vara uvuipaive, vosa va rutu sirova torevokopape Pol vo siposiporoaro. ¹² Oa iava riro irara rutu Jisas oirao pieiva oiso-ia, airorovu-a oira vasi riakoro Grik iava, ora oearovu rutu oirara. ¹³ Vo ovusa oearovu Jiu-pa irara voeao oisoa vo toupave Tesalonaika-ia oea va iava uvuiva vao oa purapasiva Pol vaio oirara-ia voeao Beria-ia Pauto vo reoaro vatepaoro. Oa iava voare avaaepa voea piururuosa voea kasipu pieoro. ¹⁴⁻¹⁵ ✧ Oa iava oearovu oirao pie vovou irara Pol sipo pieiva uvavu avakava-ia. Uva voava Beria-ia Pol tapo avaaepa oearovu aue arova Timoti vaio ora Sailas Atens iare. Oire uva voa touoro waitereire vorevira voea kokareva oiso, “Ragai iare ikauvira Timoti vaio ora Sailas arusa karepatai. Ra ragai tapo tousa utusi vo-ia.”

Vo Toupai Pol Iava Vo Osa Atens-ia Toureva

¹⁶ ✧ Vosa waiterei ateate piepaoro Atens-ia Pol rirovira rutu rugorugoo iraoparoepa voeare oea oisoa sopaura oaive tovopaive aue-ia tokarasiara oaive, voea rutu voeao vo urui rutu sovara-ia tou irara. ¹⁷ Oa iava avaroepa oavu iare Sinagog Jiu vaoro voa oearovu tapo Jiu-pa irara ora reoreosa ora oearovu oearoa oisoa Pautoa-pa lotupaave. Uva vokiara rutu-ia tapo aivaropa tapi oisoa voea tapo ora reopasa avaparo. ¹⁸ ✧ Ari ita, oearovu voeoro riro tarai irara oea tapo oisoa Pol tapo uvurupaave oiso-ia, Epikurian-pa irara voeao, ora Stoik-pa irara. Uva oisi voearei rutupa siposiporeva Jisas iava ora rera vo torearo iava tapo. Vo osa rera vo reoroaro pukopaoro oiso puraaepa rerare, “O ita. Koovotoo eera ira riroara rutu reoara purapare.” Vo ovusa oearovu oiso puraaepa, “Era vigei siposipopare oearovu raga iava pisa irara pau irara.” ¹⁹ Oa isivaaro iava vao rerava Pol avaaepa aivaroa iare aue kukuearo-ia Ariopagas Pukui. Voa uva oisoa oaravu rutu lotuara rovirieipasa ora gurupaave. Oa iava voa rerare oiso puraaepa, “Vearopai vosa igei taviri oraivai raga iava vao-ia osa ragavira

vii vo reoroaro toupaveira. ²⁰ Uvare pisa reoro rutu purapariveira. Eva-a oa iava oiso ruipapaiei ra vara porearo iava vearovira rutu taraiio.” ²¹ Uva voeoro Atens iava ora oearovu tapo aapaapau irara oea rutu oisoa reo uvu ruipapaave orekerovu iava varao airepara, oara iava tavitavipaave oearovu.

²² Uva va iava Pol toreroepa voea rutu osireiario-ia voa vo Ariopagas Pukui-ia oiso purasa voeare, “Visii vao-ia Atens-pa irara. Uvuiparai visii kekea vo ovusa avivikepata rirovira rutu oearovupa pau irara. ²³ Ari ita, vo osa oisoa vokapaa, uva riroara rutu eravaoara oisoa kekepaoro viripaa voraro rutu visii vo uruiaro sovara-ia. Uva oavu-ia vo rigato epao oa oiso oisoa toupave oiso-ia, Voa vao eravaoa ropa pauto ira-ia viapau taraipaviei. Uva rera-a ro pauto irapa oisoa lotupata vo rera-ia tarai asavira, ira iava oiso ruipaparai ra visii tavitavia.

²⁴ ✧ Ro-ia Pauto ira vo rasio rutu purareva ora orekerovu rutu varao oara rera sirova toupaveira. Aue iava uvare rera reitoa rutu ora rovopatoa rutu vo vuvuiua-ia ora vo rasitoa-ia. Ari ita, viapau oiso vo toupaveira lotupa keparo-ia oara purapapeira vo ora vigei vavaeoro-ia. ²⁵ ✧ Ora oiso tapo vo osa oearovu viapau uvuipaai ra oaravu avu vai rerapa vatepaive vo osa rerapa kovopaive. Eake iava? Uvare vara rutu-a vatepareveira oiso-ia, tootoa vao, ora vovoua, ora orekerovu rutu varao oara-ia vatevatea purapaveira oirara rutupa vo rasio rutu-ia. Uvare vaea kaevira raga toupapeira. ²⁶ ✧ Ari ita, oirara rutu purareva kataito raga iava ro-ia rovopato. Ira raga iava voea rutu rigareva voraro ruture vo rasio rutu-ia. Uva rera raga Pauto vo vokio reesireva oa-ia karekeavereva, ora vo vokio oa-ia voea rutu opesiavereva, ora vo tapo uva toupavereva taru. ²⁷ Uva vara rutu-a varao ora rera ragare taraapasa oara purareva. Uva vai pasi uvuipaai ra rera vai kekepaive Pauto vo ora vara raga iava. Ari ita, oiraopavira rutu viapau oiso tauavira vigeipa toupaveira Pauto.

✧ **17:14-15:** Ap 15:3 ✧ **17:16:** 2 Pi 2:8 ✧ **17:18:** 1 Ko 4:10; Ap 4:2 ✧ **17:24:** Ais 42:5 ✧ **17:25:** Sam 50:10-12 ✧ **17:26:** Mal 2:10; Diu 32:8

²⁸ Uvare Pauto raga iavirava tootoopaviei, ora rera raga iavirava vokapai, ora auero rutu purapai rera raga iavirava. Oiso osa iravu visii iava riro taraito rigatoa purareva oiso, Vigei rutu-a Pauto ovii iraraaro. ²⁹ O ita, oiraopavira vigei-a Pauto ovii iraraaro. Uva viapau rutu uvuipaviei ra oiso rugorugoopavio oiso puraoro, Easi oirara raga Pauto puraiva oiso osa tokarasi aue-ia gol ora silva ora avekea vo oirara raga vo rugorugooaro sirova utupaoro. ³⁰ Ari ita, Pauto ira oisoa oirara rutu vura ragapareve voari tuariri rutu vo ovusa vaaru vovouvira toupave voea vo pitupituroaropa voea roviriei arapa. Uva vo vokio goruvira rutu oirara ruture oiso puraparo, Visii rutu vuriara oavisii iava poreta viro. ³¹ Eake iava? Uvare ovokivu reesireva vao oa-ia oirara rutu taru rovirieireverea vo rasio rutu-ia kataitoa raga uvuiarova Jisas. Era ira-ia vo reesi oiraopavira purareva rera vorevira kopii iava tore pieoro,” eisi osa puraroepa Pol.

³² Ari ita, vo osa vo reo uvuoro rera torearo iava Jisas rirovira ora agesi pieaepa vo va-ia vakuvakupaoro. Ovusa oearovu voea raga iava oiso purapaaepa, “O ita, igei oiso ruipapaiei ra vii vo siposipoaro uvuio ita va iava eva.” ³³ Oa iava voea arova ora vaseroepa Pol vorepaoro. ³⁴ Vo osa oearovivu rera sirova ora tavosiaepa oiso-ia, Daionisas ro Kaunselto vova Ariopagas Kort, ora o-ia riakova Damaris, ora oearovu tapo.

18

Pol Vo Kovoaro Iava Korin-ia

¹ Va isivaaro iava Pol avaroepa Korin iare vova Atens-ia. ² Uva voa aivaroreva iravu tapo rera vaisiario, Akwila ira kavauroepa Pontas urui-ia. Ira airevi raga urioroepa vatuava oaro tapo aue iava Itali-ia. Aue vituaro iava uvare iravu king ira reo goru-ia oiso puraroepa, Voea rutu Jiu-pa irara vo kavu iraoivere Rom-ia. Uva rera vaisiario ro-ia, Klodias Sisa. ³ ✧ Oire uva Pol vaiterei tapo tupaoro kovoreva, uvare vaiterei vo kovoaro oiso rutu oisoa toupave osa Pol vo kovoaro

aue purapaoro varo keparo. ⁴ Uva oisoa vokiara rutu-ia vo Sabat vokiro-ia vo Jiu vaaro-ia Reo Taisi Uvupa Kepa Sinagog toupave Pol vo voea varaaro rugorugooara akeakepaoro, oiso ra poreta viro Jiu-pa irara ora oearovu voea raga iava Grik-pa irara.

⁵ Oire vo osa Sailas vaio ora Timoti kare ovoisiepa aue iava Masedonia-ia, ovusa vaiterei isivaaro iava oisoa Pol voea siposipopareve vokiara rutu-ia rera iava Ropoto Jisas Pauto reraaro rera oirao piepaoro voeapa. ⁶ ✧ Vo ovusa aue Jiu-pa irara rirovira rutu kaureopaave rerava rera roaroepaoro. Uva vo kaureo uvuoro Pol voea ruvara-ia kuvupa-toaaro iava poupaou tovetoveroepa oiso puraoro voeare, “Eagara, visii vaaro eva vuri reo kaureoa. Ari ita, vosa visii vao-ia riroirovira raga toupata vava vao, uva viapau ragai vo vuriaro-a. Visii raga vaaro. Ari ragai evapa viapau. Ragoa kosiparavi ratau tou irara iare.” ⁷ Uva Sinagog iava kosiro viropa Pol avasa iravu vo kepaoro iare. Rera vaisiario ro-ia, Tisias Jastas ira ro Pautoa-pa oisoa lotuparo. Uva rera vo kepaoro aue vatuaro-ia oisoa toupave Sinagog Jiu vaaro. ⁸ Uva iravu Krispas ira oisoa Sinagog-ia reiparo, ira oisoa Turaro Jisas oirao piepareve ora voeao oea tapo oisoa toupave rera vo kepaoro-ia. Ora oearovu rutu tapo Korin iava oearoa rutu oirao pie vovu rutu ouiva Pol vo rearo uvuoro. Oa iava voea rutu baptaisaepa.

⁹ Uva orupavu-ia vokiario aue Turaro areo uusi-ia oiso puraroepa Pol-re, “Opeita uriripaoro ora vii iava gisipo kapu piepari. Ari reo oara kosi piepari. ¹⁰ Uvare vii tapo tupaaveira. Uva viapau irai uvuiparoi ra vuria vai purareve vii-ia. Ari ita, riro irara rutu oirara oaa vo uruio sovara-ia karekeavere, Ragai voearo rutu.” ¹¹ Oire uva voa Pol katai iva-ia toureva ora kuro iva tapo, vo osa Pauto vo rearo iava voea siposipopareva.

¹² Oire vo osa voa iravu ro-ia Galio ira airepavira rovaroepa gavmanpaoro voa Grik-ia. Vo ovusa voea rutu Jiu oiso ruipapaaepa ra upoa purai aue-ia Pol. Oa iava rerava avaaepa aue iare kort

✧ 18:3: Ap 20:34; 1 Ko 4:12 ✧ 18:6: Ap 13:45, 51; 2 Sml 1:16; Esi 18:13

oiso rera iava tavisia, ¹³ “Ro-ia ira vigei vaaro Reo Taisi putepareveira oraivarovu purapaoro Pautoa-pa lotupasa.” ¹⁴ ✧ Oire vo osa Pol voea vo reoroaro puko rovopareva, ovusa Galio ora poreroepa Jiu-pa irarare oiso purasa, “Vosa rera-ia taraipata oiso, Oearovu uporeva oirara, ora riro kaviruto, ora oaravu rutu tapo vuriara oisoa purapareve, eva-a oa iava uvuiparai ra visii Jiu uvua va-ia. ¹⁵ Ari vosa visii raga vaaro Reo Taisi, ora varao vaisiara, ora oreorovu rutu, uva visii raga uvuipatai ra vara torevoko ragata rera tapo. Oa iava viapau uvuiparai ra vara puraa.” ¹⁶ Osa iava voea kosi pierewa voava vo kortupa tapi. ¹⁷ Uva vao oa isivaaro iava voeao Grik-pa irara aue Sostenis ouiva, ro ira oisoa Jiu vo kepaoria Sinagog reiparo. Oa iava rera rahiiva vo kortupa kepa rataoaro riaaro-ia. Uva viapau va-ia eva oa puraiva rera-ia, Galio oavu avu vai purareva voea-ia.

Pol Antiok Iare Voreroepa Vo Siria Taere-ia

¹⁸ ✧ Uva-a voa vo Pol riro kaekae visivi toutou pierewa. Oa iava voava ora vaseroepa voeao ruvara iava oirao pie vovou irara. Oa iava avaroepa selpa uvuo-ia aue iare Siria. Uva vaitereo-ia Akwila avukarei ora Prisila aiterea rera tapo avasiepa. Oire uva-a voa vo uvare avaroepa uva rera iava orui siiva rera vaaro reo ovoi reesioro, vao oa purareva voa Jiu-pa irara vo pitupituaru. ¹⁹ Oire uva voava pouro viropa Efesas-ia. Uva voa vaitereo arova avaroepa Akwila avukarei ora Prisila rera raga Jiu vo kepaoro iare Sinagog voea rutupa voa siposiposa voea vo rugorugooaro tavariosa. ²⁰ Uva rera ake ragapaiva oiso ra voea ruvara-ia tou rovoreve, ovusa voeare oiso puraroepa, “Easi viapau uvuiparai ra vo toua. ²¹ ✧ Uvare oiso vovouparai ra ikauvira raga avara Jerusalem iare.” Oire uva oiso voea tavireva, “Ari ita, vosa Pautoa raga uvuipa ragai vorevira kare pierewe visii iare pasi.” Oa iava voava Efesas-ia ora vaseroepa va-ia selpa uvuoa.

²² Uva voava avakava sirova o-ia pouro viropa vo Sisaria-ia. Oire voava taru avaroepa Jerusalem iare lotuara rutuva vearo vaisi purasa. Uva oisi-a eisi osa piereweiva, Antiok iare vararoepa.

Apolos Siposipopareva Vo Efesas-ia

²³ Pol riro kaekae visivi toureva vo Antiok-ia. Uva va isivaaro iava avaroepa vokapaoro ouruivovu iare vo rasio-ia vo Galesia ora Frisia-ia. Uva oirao pie vovou irara sopaaro goru piepaoro vokapareva.

²⁴ ✧ Uva iravu Jiu-pato aue iava Aleksandria rera vaisiara, Apolos. Riro vearo reo puratoa rutu, ora vao-ia tapo oisoa vearovira rutu rirovira taraiparo aue Tugoropa Vuku. Ira urioroepa Efesas iare.

²⁵ ✧ Uva rera-a ro-ia ira oisoa taraiparo vo Turaro vaaro-ia raiva. Oa iava oisoa kasi-varivira rutu torevokovira siposipopareve aue iava ro Turaro Jisas. Uva Jon vo baptisaro raga-a oa-ia oisoa taraiparo. ²⁶ Oa iava Jiu vo kepaoro-ia Sinagog siposiporovoroepa goruvira. Uva Prisila vaio ora Akwila rera uvusivoiva, rera ousiva rera vearovira siposiposa rera tarai pieoro aue-ia Pauto vo raivaaro, uvare oaravivu vuri visivi rera vaaro-ia uvusiva. ²⁷ Oire uva ro-ia Apolos ira oiso ruipaparoepa ra avaro Grik iare. Oa iava oearovu oirao pie vovou irara rera tauvaiva oavu-ia rigatoa rerapa raiva karusa va-ia. Oire vosa pouro viropa voa Grik-ia, oa iava voa toupaooro voeao oearovu oirao pie vovou irara rutu rirovira tauvapaoro toupareva voa. Voeao oea Pauto vo kavikoaro sovara-ia Jisas oirao pieiva rutu. ²⁸ Oa iava rera vaaro-ia goru reo rutu Jiu vo reoroaro putepareva vo oavu-ia ora reoa. Uva Pauto reraaro ro Ropoto oirao pierewa rutu aue-ia Tugoropa Vuku.

19

Pol Efesas-ia Toupareva

¹ Uva vo osa Apolos Korin-ia toupareva, ovusa Pol oiso ragavira vokaoro vo pukuiro-ia urioroepa aue-ia pou viorosa Efesas. Uva voa oearovu kekereva disaipel irara. ² Uva voea akereva oiso,

✧ **18:14:** Ap 23:29 ✧ **18:18:** Nam 6:18; Ap 21:24; Ro 16:1 ✧ **18:21:** 1 Ko 4:19 ✧ **18:24:** Ap 19:1; 1 Ko 1:12, 3:5-6, 4:6; Ta 3:13 ✧ **18:25:** Ro 12:11; Ap 19:3-4

“E Tugoropato Uraurato outavorao vo oirao piea rovoaro isivaaro-ia?” Uva va iava oiso rerapa taeaaepa, “E uvare igei taraipaiei rera-ia ro Tugoropato Uraurato?”³ Oire va iava voeare oiso puraroepa, “Ari eakere vao baptaisa-a oa outavorao?” Oa iava oiso puraaepa, “E aa vao-a? Ari vo baptaiso iava Jon oiso siposiporevora.”

⁴ ✧ Uva Pol oiso puraroepa voeare, “O ita, Jon ita obaptaisa vaterevora visii reesioro visiigoa poreta virora vuriara oavisii iava Pautoa iare. Oire ita, tepa Jisas tapo oirao pieta ro ira iava oiso puraroera Jon, Ro ira ragai sirova uturovere utupaua.”⁵ Oa uvuoro baptaisaepa ora reesioro, ra rera vaisiario-ia Jisas Krai toupai. ⁶ ✧ Osa iava Pol ora rera vavaeoro toveva voea-ia. Oa iava voea iare Tugoropato Uraurato rerereva. Oa a eva oa iava osarovu rutu aue reora puraiva Tugoropato Uraurato goruaro-ia, ora varao tapo reo ravaaro. ⁷ Uva voea uvuiaro rutu-a voeao katai tau erao (12).

⁸ Oire uva oisoa Pol avaparo Jiu vaaro iare Reo Taisi Uvupa Kepa Sinagog voea siposipopasa uriri asavira rutu vo peva sovara-ia kekira. Uva oisoa voea rugooaro akeakepareve, oisore ra oiso pieve osa rera vo rugorugooaro Pauto vaaro iare Sara. ⁹ ✧ Ari vo osa oearovu viapau oisoa rera reoaro uvupaive. Uva vao vituaro iava Turaro Krai vo raivaarova oisoa kau-reopaave oira uvururo osireiario-ia, uvare viapau oirao pie vovou vai oaive. Va iava voea tapo disaipel avaroepa oavu iare skulpa kepa aue vaaro Tiranas. Uva voa vokiara rutu-ia voea oisoa siposipopareve. ¹⁰ Uva vo pitupitu-a vao oa purareva erao ivarei sovara-ia. Oa iava oirara rutu vo Esia Provins sovara-ia tou irara Turaro vo reoaro uvuiva, voea rutu voeao Jiu-pa irara ora Grik-pa irara.

Siva Ovii Iraraaro Iava

¹¹ Uva voa vo tou-ia Pauto Pol-pa gorua vatereva. Oa iava voa pisipisa kovoro ravoto kovoro rutu purareva. ¹² Oire voa varao purareva osasararovu rutu

iava varo tokotokoro voea vararo vara-ia gavipasa. Uva vara-a evara oara oisoa oupaoro avapaave vo voeoro-ia upiapa irara vara tovopasa. Ra vara raga iava porete ovoipaave. Ora aue tapo tugara karero kosi piepaive vo vara raga-ia varao varo tokotokoro.

¹³ ✧ Oire oearovu tariri irara Jiu oea vo kovoaro-a vao-ia pisa kovo tugara kosi piepa kovo oirara iava. Uva urioaepa vo kovo purasa akeakevira Jisas vaisiario sovara-ia oiso puraoro, “Visii vao-ia tugara kosi viro iraota, uvare vao-a oa puraio Jisas vaisiario sovara-ia, ro ira iava Pol siposipopareveira.”¹⁴ Uva voea voeao-ia erao vatara aue Siva ro Rovopato Pisto Jiu reraaro. Ira ovii iraraaro oea vo kovo puraiva. ¹⁵ Oire uva ro oirato rera iava tugataro oiso voea tavireva, “O ita, ira eveipaa eera Jisas vaiterei ora Pol. Ari irou irara visii?”¹⁶ Vao isivaaro iava voea rutu-ia ora vikiroepa rera ro ira-ia oisoa tugara toupai. Oa iava voea upopaoro virireva. Uva va iava kasikasioro toriiva gapuvira raga rirovira rutu ora voea iava varaura oaive kapua pieoro. ¹⁷ ✧ Uva vo siposipo rera iava ikauvira rutu voraro rutu avaepa Efesas sovara-ia aue iare Jiu-pa irararei ora Grik. Uva riroa rutu uriria ouiva. Oa iava Turaro Jisas vaisiario riro pieiva. ¹⁸ Oire uva oearovu voeoro oirao pie vovou irara oea urioaepa voea iare voeapa kosi pievira tavitavisa, oisore ra vuriara oaive kavuive varao oara oisoa purapaive voviri tuariri. ¹⁹ Uva oearovu voea iava oearoa oisoa kuuvu kovoro purapaive, ora voea varaaro kuuvu kovoro purapa vukuro ouiva vara kasisa voea rutu osireiario-ia. Uva vara rutu voriaro uvuiaro-a oiso toupai, Riroara rutu silva moniro (K50,000).

²⁰ Uva oiso rutu goruvira Pauto vo reoaro touva voa. Uva viapau oavu avu vai uvuipaepa oiso ra va puteve vo osa goruvira rutu kovaepa.

Vo Efesas Vata Kasipuaepa Pol-re

²¹ Uva varao isivaaro iava Pol goru rugorugoo oureva, oiso ra vorarore avaro Masedonia-ia ora Grik-ia. Oire vo osa

✧ **19:4:** Mt 3:11; Ap 13:24-25 ✧ **19:6:** Ap 6:6, 8:17, 2:4, 10:46 ✧ **19:9:** 2 Ti 1:15; Ap 9:2 ✧ **19:13:** Mt 12:27; Mk 9:38; Lu 9:49 ✧ **19:17:** Ap 2:43, 5:5, 11

vorarore avaro uvaroava, uvuiparoi ra Jerusalem-ia pouro viro. Va iava oiso puraroepa, “O ita. Tepa ra Rom-ia kekeavere.”²² Vaitereo aiterea oisoa rera tauvapasi ira piereva Timoti vaio ora Irastas Masedonia iare. Vo osa oiso aueparoepa ra tou pie rovoreve voa vo-ia Esia Provins-ia.

²³ Oire uva vo vokia-a vao oa-ia riroa upoa karekeepa vao-ia Turaro Kraiss vaaro raiva vo-ia Efesas-ia. ²⁴ ✧ Iravu rera vaisiario, Demitrias ira oisoa kovopa irara oaro tapo oaravu garepa keparovi lotupa keparo purapareve aue-ia silva. O vo keparoaro riakova pauva iria vaisiario, Artemis. Ora oearovu tapo tokarasi irara oea tapo oisoa purapareve vara raga-ia silva. Oara rutu-ia oisoa riroa rutu voria oupareve ora oirara oaro tapo. ²⁵ Oire uva ovokivu-ia ora rera voeaaro gurureva kovopa irara, ora oearovu tapo voearo oearoa areiivira raga oisoa oisi kovopaive tokarasi purapaoro. Oa iava voea ruture oiso puraroepa, “Avoeao, taraipatai vao-ia kovoa oa raga-ia monia oupapeira. ²⁶ ✧ Visii uvuipatai ra vurata ora uvuta varao-ia oara purapare Pol oiso purapaoro, Voeao-ia pau irara tokarasi irara oea purapai ora voea vavaearo iava, viapau oiso oiraopa irara. Ira-a ro-ia Pol ira voeao rutu vovouaro soporerevora Efesas ora uvarovu rutu voraro Esia Provins-ia. ²⁷ Uva vao-ia oa iava pasi vao vigei vaaro kovoa oavi opesipere, ora varao tapo voriara oavi. Ari ita, uva viapau oiso vara raga varao-ia, ari pasi vao tapoa osa vai pasi viapau oiso oearoi varaopa lotupa keparo Artemis varaaro avivikepave. Oa vai iava vo keparo varao tou ragapaivere pasi. Ora oira tapo o-ia Artemis vaisiario rereevere iriapa oirara rutu lotu purapaaveira vo-ia Esia-ia ora voraro rutu vo rasio-ia.”

²⁸ Uva vo reoro uvuoro rirovira rutu raga pieiva kasipuoro. Oa iava voea rutu oiso puraaepa, “O-ia rirova rutu Artemis, vigei oiraaro vo-ia Efesas-ia.” ²⁹ Oire va iava oearovu tapo rovoaepa vo ora guruoro. Uva ora voea-ia vavagisiaepa. Viapau oiso ragavira taraipaaepa, Eake

gurukoa vao, ora oiso apeisi ragavira piepaio. Osa iava voea rutu ikavira urioaepa ora kiusa vo ora reopa uvuru sovara-ia, vo ovusa vaitereo ivupaiva Gaias vaio ora Aristakas vaitereo Masedonia Provins iava, aiterea tapo oisoa vokapareve Pol. ³⁰ Oire Pol oiso ruipaparoepa ra rera tapo koataro vo uvuru-ia, ovusa disaipel irara rerare koruaepa. ³¹ Uva oearovu tapo gavmanpa irara vova Esia-ia oea rerare Pol korukoruoro rerapa rigatopaepa rera vate iraraaro oiso, “Opeita koatapauvere voea sovara-ia.”

³² Orekerovu rutu voeare vo uvuru-ia vavagisiaepa. Oa iava oiso vaivaisipaiva oearovu osivu ragavira reoreopaave, osa oearovu osivu ragavira purapaave ita. Uva viapau oiso ora voea-ia taraipaaepa oiso, Apeisi ragavira oiso osa piepai. ³³ Uva oearovu Jiu-pa irara voea iava oea ro Aleksanda kekeiva. Oa iava rera peopeopaiva ira pievira ora voeapa. Vo ovusa oiso vovou ragaroepa ra voea tapetapereve ora rera vavaearo-ia, oiso ra ora reoreoave. Ra voea eakaive Jiu-pa irara. ³⁴ Vo osa vo uvuru rutu vao-ia rera eveipaoro oiso purapaaepa, “Akoa. Rera ita eera Jiu-pato.” Oire va iava voea rutu rerava rirovira raga pieiva aue-ia erao vuuta oiso puraoro, “O-ia rirova oavi rutu Artemis vo Efesas-ia. O-ia rirova oavi rutu Artemis vo Efesas-ia.”

³⁵ Oa iava iravu kuskus voea tapetape ovoireva oiso puraoro, “Visii rutu vao-ia Efesas-pa irara. Iroutoa vai viapau visii iava taraiparoveira vao-ia osa vigei rutu lotupa kepa tokipapeira Artemis vaaro, ora aue tapo aveke o tugoropava iria koveopa vuvuiua iava? ³⁶ Vosa va-ia vao taraipata, oire ora tape pieta. Opeita oavu avu vai purapata. Eake iava? Uvare viapau oavu avu vai rutu uvuipai vao putesa. ³⁷ ✧ Easi visii voeao ou pietavoi vore. Uva viapau oiso oaravu avu vai kaviruivoi vo o vo kepaoro-ia lotupa kepa. Ora viapau oiso oira vaisiario vara pieivo. ³⁸ Vosa Demitrias ora voeao tokarasi purapa irara oiso ruipaparo ra voeao oirara kortuive, oire uva torevoko raiva toupaiivoi va purasa, vo osa reo rovirieipa irara va puraive,

✧ 19:24: Ap 16:16, 19 ✧ 19:26: Sam 115:4; Ais 44:10-20 ✧ 19:37: Ro 2:22

aeue iava vo osa gavman vaaro reo goru sirova utuave. ³⁹ Vosa oreoroi va sovara-ia touve, oire uva veuropai ra va torevokota Kaunselpa aivaro sovara-ia. ⁴⁰ Ari ita, uvuipaviei pasi ra va-ia vao vuria vai oupe vo Rom gavmanaro-ia, uvare vigei rutu tokipareveira. Eake iava? Uvare viapau oiso uvuipaviei ra va vao vuria aviavi piepe voeapa.” ⁴¹ Oreoa vao oa isivaaro iava voea rutu kosi piereva kuskus.

20

Pol Masedonia Provins Iare avaroepa Ora Grik-ia

¹ ✧ Oire uva va vao isivaaro iava Pol keeraroepa voea ruture disaipel auere voea tapo sekansa. Oa iava voea vovouaro goru piereva vo voeapa vearo reoro vateoro. Uva vao iava avaroepa Pol Masedonia iare. ² Oa iava voraro rutu vokareva vo taerero rutu-ia voearo oirao pie vovou irara vovouaro goru piepaoro. Uva vo voka-a eva oa-ia pouro viropa Grik-ia. ³ Oa iava voa tou rovoreva vo peva kekira sovara-ia. Uva vo tou-ia eva Siria iare avasa vatatopoparoepa aue-ia avasa selpa uvuo. Uva voare avasa auepaoro oiso uvureva, uvare rera uposa raiva purapaaepa Jiu. Oa iava viapau Siria iare avaroepa, ari vorevira voreroepa Masedonia iare. ⁴ Uva voeao-ia oirara oea rera tapo avaaepa vova Esia voea oiso, Sopata ro vova Beria ro-ia Piras oviitoaaro, ari Aristaka ora Sekandas aue iava vaiterei Tesalonaika, ari Gaias vova Debi, ora ro-ia Timoti, ora aitereivu vaitereo vova Esia Provins, Tikikas ora Trofimas. ⁵ Voea rutu iraaepa tuesa aue-ia Troas igeire. Vo ovusa ragai Luk vorevira Pol tapo touava. ⁶ ✧ Vo vokiro varao Tugoropa vokiro isivaaro iava Yis Asa Bret Vokiro Filipai iava ora vaseiepa uvuoa-ia. Vosa vo vavae aue voki igeire puteva voa oa-ia aue-ia pou viroiepa Troas urui. Uva voa touiova katai wiki-ia.

Pol Ovoiopavira Rutu Avaroepa Troas Iare

⁷ ✧ Oire uva voa rovopa vokia vo wik iava ovokia-ia igei rutu ora guruiepa

kovukovu aio ora komunion aio purasa. Ari ita, riro kaekaevira rutu siposiporeva aue Pol katai tau erao (12) vuuta-ia putesa voa vo vokiario. Uvare oiso vovouparoepa ra voa ragava va iava vao voki ovoiro uvavure ita. ⁸ Uva vo kepa-ia otugivu oisoa toupave ivaraiapa tugi, oa sovara-ia vuravuara tupaiva voa vo uva ora guruiepa Pol vo siposipoaro uru piesa. ⁹ Oire vo osa Pol voeapa riro kaekaevira rutu siposipopareva, ovusa iravu viovokoto, Yutikas kiuvupa ratao-ia pauparoepa rera uru piepaoro. Uva voa rurapareva. Osa iava koveroepa kukau virooro riro kaekaevira kovesa vo rasiuaaro vo tugi iava vao vo pevapa tugi ivaraiapa rutu. Oire voava rera kae pieiva vo kopii raga, uvare ora kopii pie ovoiroepa. ¹⁰ ✧ Uva Pol vararoepa rera-ia pituoro taku virosa. Oa iava voeare oiso puraroepa, “Teapi keapaoro uriri ragapata. Viapau oiso oavu avu vaiei rera-ia. Ira ro tootoovira toupare.” ¹¹ Uva vao isivaaro iava vorevira iparoepa vore ivaraiapa tugi va vao kovukovu aio ravaasa. Oa iava voea rutu va aioiva. Oire uva voa riro kaekaevira rutu siposipopareva voeapa, ovusa rerere aviepa. Oa iava voea arova voki ovoiroepa ora vaseoro voea arova. ¹² Uva kareaepa voava vorevira rera tapo ro-ia viovokoto, uvare vorevira tootooroepa. Oa iava rera-ia roru iraopaiva.

Pol Uvuoa-ia Avaroepa Vova Troas Eisire Mailitas

¹³ Uva igei iraiiepa selpa uvuoa-ia Asos iare, vo osa Pol raivaaro vokavira uturoepa igei iare. ¹⁴ Oire voava igei iare karero viropa. Uva voava igei rutu taru uvuoa-ia avaiiepa ita aue iare Mitilini. ¹⁵ Voava ita topa uviroiepa va-ia selpa uvuo aue iare Kaios ruvara-ia. Uva voava taru pou viroiepa utupa voki-ia Semos-ia. Oire voava ita ora vaseoro topa uviroiepa Mailitas iare. ¹⁶ ✧ Oire voa Pol oiso ruiparoepa ra Efesas-ia pute ragaive, uvare reasiparoepa oiso ra voeare pute ragave ovokirovu Esia-ia. Aue iava uvare Pentikos Vureipa Voki Jiu vaaro iare ora ikau

✧ **20:1:** Ap 11:26; 1 Ko 16:5; 1 Ti 1:3 ✧ **20:6:** Ap 16:8 9:23-24 ✧ **20:16:** Ap 18:19; 2 Ti 1:15

✧ **20:7:** 1 Ko 16:2; Re 1:10 ✧ **20:10:** 1 Kin 17:21; Mt

pieparoepa Jerusalem-ia, oiso ra ikauvira voa poua viro.

Pol Oira Vasi Irarare Avauereva Efesas-ia

¹⁷ Uva Mailitas-ia toupaooro Pol reoa siporeva Efesas iare voeaore oea oisoa lotu kovo-ia irapaave, oiso ra rera iare urioave vo-ia selpa uvuoa-ia. Uva Efesas-iapa tauai visivi toupaveira. ¹⁸ Oire vo osa poua viropa rera iare, oa iava voeare oiso puraroepa,

“Visii rutu vearovira vao-ia taraipatai, oiso osa vova rovo voki rutu-ia Esia Provins-ia vovouisi oaa rutu tovo rovoavora vo kovo sovara-ia. ¹⁹ Uva viapau oiso ora vaisi oaa rei pieavora. Ari oisoa gau ragapaa vo pitupituro-ia voea varaaro vuri pitupituro, rara vara-ia ragai sirao piepaive. Ari ita, taraipatai va-ia vao ragai vaaro tavaka vao-ia oiso osa oisoa ragavira keripaave voeao Jiu, oiso ra ragai upoive. ²⁰ Uva vao-ia taraipatai oiso, Easi viapau oiso oreoro karutuoro oarai vateavora voviri visiipa vo reo iava tauva reo. Ari ita, oiso-ia visiipa oiraopavira siposipopaavora vo aivaroara-ia ora vo kepaara oavisii-ia. ²¹ Vo reo raga vao-ia oa vateavora voeareopa Jiu ora Grik, oeara voeareo vosiavora oiso voearei tavioro, Vuriara oavisii iava poreta viro aue iare Pauto, ra Jisas Krai oirao pieta ro Turaro oavi. ²² Uva vo vokio-ia avapai Jerusalem iare, uvare ro Tugoropato Uraurato ragai ivupare goruvira. Uva va iava oiso rugooperai, Eake vai ragai-ia karekepere voa evoa Jerusalem-ia? ²³ Ari ita, vao raga-ia taraiparai vo osa virivira vokapaaveira voraro uruiara rutu-ia, uva Tugoropato Uraurato ragai tavipareveira varao raga iava tavakaara, ora vo osa ragai tuukepaive tuukepa keparo-ia oara kekeavere vovio utupauavi.

²⁴ ✧ “Ari ita, vao ragai vo tootoaro oa-ia viapau oiso rugooperaveira vo osa kovopaaveira. Ari ita, vava toupaa auere oiso ra va iava ragai vo kovoaro ora ragai vo raivaaro opesi piea vareo oarea

ragai va vatereva Jisas Krai oirara rutu siposipopasa Pauto vo tokiaro iava vearoa.

²⁵ “Ari ita, visii rutu tapo toupavora vo Sara iava siposipopaoro Pauto vaaro. Uva vaviopavira raga vara rutu varao opesi ovoiei. Uva taraiparai oiso, Easi viapau oiso ragai puaro keketavere rara vorerivira. ²⁶ Oa iava visii rutu tavitavi iraopaa vo vokio-ia oiso-ia, Vosa ro ira visii iava oiso opesiro oirao pie asavira raga, uva viapau rutu oiso ragai vaaroa. ²⁷ Uvare viapau oiso visiipa oavu avu vai karutupaavora vo osa visiipa Pauto vo reoro iava siposipopaavora. ²⁸ ✧ Oire uva vatatopopatai. Ra vearovira ora tokita, ora voeao tapo Pauto voeaaro oea visii vo tokiaro sovara-ia Tugoropato Uraurato oea tovorevora. Ra oiso ora tokita osa oearovu sipsip karero tokipaiveira. Visii tavipaa ra voeao aio pie iraota vao-ia Pauto vo reoro, voeao oea roproporevoiva Pauto, voea vorireva Jisas revasiaro-ia vo evao parikou-ia. ²⁹ Ari ita, uvare oiso ragavira taraiparai osa oearovu osararovu iava ora kiuavere visii sovara-ia voeao visii iava oearovu riro oirao pie vovou irara kavirusa. Oiso osa aakau kare uriopaaveira sipsip ragui aiopasa voea kavirupaoro. ³⁰ Ora oiso tapo auepa ora visii raga iava oearovu oearoa rirovira kuuvuavere. Ra visii iava oearovu keaive, Voearo oirao pie vovou irara ora voea sirova utupasa. ³¹ Oire oiso-ia, ra uutupaoro ora vatatopopata. Ra vaore rugoopata oa iava visiipa oisoa siposipopaa vokiara rutu-ia aue sovara-ia vo peva ivaro (3 yia). Oiso tapo osa rirovira oisoa gaupaoro visiipa siraopara.

³² “Vo vokio-ia visii tovopaa Pauto vo tokiaro sovara-ia. Ra Pauto vo reoro-ia sopaura oavisii aio pieta. Oreoa-a vao-ia goru reo rutu oreoa uvuipai visii sopaaro goru piepasa. Oa iava utupaua oiso visii viraakorevere, uvare visii rutu-a rera voeaaro oea roproporeva ora rerapa. ³³ Visii tavipaa oiso, Viapau oiso oearoi visii iava orekeroiaro riiriipaavora moniara vai, ora kotokotoara vai, ora vearopara vai kuvupara vai. ³⁴ Uva visii

raga vearovira rutu taraipatai ragai-ia, ragoa ora ragai vavaearo-ia orekerovu oisoa purapaa moni oupasa aio voripasa ora ragaipa, ora voeao tapo ragai iavapa irara. ³⁵ ✧ Ragai-a ovoovoa visiipa ragoa visii kareke pieavora vao-ia oiso, Apeisi ragavira uvuipatai ra voearovio apota irara tauva ragapata vaore rugoopaoro Jisas vo rearo oa-ia oiso puraroepa, “Roru-a vao oa oupari oearovu vate ragapaoro, oa-ia putepaiveira vo roruoa oa karekepapeira varao-ia oara ou ragapari.”

³⁶ Uva vo reoa-a vao oa opesi pierevoiva, Pol takuro viropa voea tapo varirisa. ³⁷ Oa iava voea rutu rirovira gauiva rera rau-paoro ora rerava uugaapaoro. [Evarei voea vo sekanaro.] ³⁸ Uvare vaore rirovira rugorugooaepa oreoa-ia oiso puraroepa voeare, “Viapau oiso visii kekeavere vorevira.” Eva-a oa iava voea vovouisiro oaive vavataepa siraooro. Uva va vao isivaaro iava rera tapo avaaepa selpa uvuo iare.

21

Jerusalem Iare Avaroepa Pol

¹ Vo osa voea arova lotu tokipa irara ora vaseiepa vo-ia Efesas avaro uvuoa-ia, aue iare torevokovira pou virosa Kos-ia. Uva utupa voki-ia avaiiepa Ros iare. Oire uva voava avaiiepa Patara iare. ² ✧ Uva evoa oavu kekeiovora selpa uvuo oa aue iare Finisia avasa auepaiepa. Uva va iare ora vaseiepa vo uvuo arova oa-ia urioiepa vore. ³ Oire voa uriopaoro koike varata iava Saipras toko vurapaoro puteiova torevokovira avaro Taia iare vao oa Siria taere sovara-ia toupaveira. Uva voa-a vo uva selpa uvuo arova ora vaseiepa vo osa va iava kovopa irara kotokotoara rere piepaiva rogara arore. ⁴ ✧ Uva voa tupaoro oavuvu aivaroiava disaipel. Oa iava voa touiova katai wik rutu sovara-ia. Uva Tugoropato Uraurato vo goruaro iavirava Pol taviiva oiso, “Viapau uvuipau ra Jerusalem iare avau.” ⁵ ✧ Oire uva vo vokiro isivaaro iava ora topaiepa ita uvavure ita avaro. Oire vo osa voava igei rutu ora disaipel irara

ovii avaroaro igoa rutu ora vaseiepa vo urui iava avaro. Uva voava avapaoro rogaraua-ia taku viroiepa varirisa. ⁶ Oa iava igei rutu ora igeiva sekaniepa ora tavarisa voava, vo ovusa voreaepa atoiare ovusa uvuoa-ia avaiiepa.

Sisaria-ia Profetato Agabas Pol Vatareva Reoa

⁷ Vo osa aue iava ita Taia-ia avaiiepa vore Tolemes. Uva evoa oearovuva oirao pie vovou irara sekaniepa voa touoro katai voki-ia. ⁸ ✧ Oa iava utupa voki-ia avaiiepa ita Sisaria iare. Uva voa iravu vo kepaoro iare avaiiepa rera vaisiario ro-ia, Filip ro evanselista. Voeao iava rera oea roporopo rovoiva tuariri Jerusalem-ia erao vatara oira vasi irara. ⁹ Uva rera ovii riakoaro tavauru riako vo resura airoa vairo oisoa oiso rutu reopaave osa profet irara, varao reesipaoro ravotovira oara uvuipai ra karekepape vo utupaua.

¹⁰ ✧ Oire uva ovokirovu-ia voa toupaiova ovusa iravu ro-ia vararoepa igei iare Judia Distrik iava rera vaisiario, Agabas ro profetato. ¹¹ Oire vosa igei iare karero viropa, oa iava Pol vo iroaro takipa iro oureva ora rera iava vavaeara ora koko-toarei tuukesa oiso puraoro, “Vo irore Tugoropato Uraurato oiso taviroi, Ro vo iro-ia takiparoveira, ira tuukeivere Jiu vo-ia Jerusalem-ia. Osa iava osararovupa rera vateivora, rera vuri pieivere.”

¹² Uva vo reoro uvuiovoiva, igei rutu ora voeao oea vo kepa-ia oisoa toupave oiso Pol rirovira rutu vosi ragapaiova, “Viapau rutu uvuipauei ra Jerusalem iare avau.”

¹³ Vo osa oiso puraroepa, “Eake-a vao oapa gaupata ragai vovouaro vavata pie ragapaoro? Ari ita, voare vatatopoparai Jerusalem-ia. Eagara vosa ragai tuukeive voa. Ora vao tapo oare vatatopovira toupaa, Eagara vosa kopiira auepa Turaro Jisas voa vo Jerusalem-ia.” ¹⁴ ✧ Oire uva va iava oiso aueiepa, Easi viapau rutu uvuipaviei oiso ra rera vovouaro vorepe. Oa iava rera eakiova oiso raga rerere purapaoro, “Ari ita, vao ragapa ruipapaiei vo osa Turaro raga-a rera vo ruipaoro purareve vii-ia.”

✧ 21:2: Ap 11:19 ✧ 21:4: Ap 20:23 ✧ 21:5: Ap 20:36 ✧ 21:8: Ef 4:11; 2 Ti 4:5 ✧ 21:10: Ap 11:28
✧ 21:14: Mt 26:42; Lu 22:42

Jerusalem-ia Pol Ora Rera Vo Kovoaro Iava Siposiporeva Reipa Irarapa

¹⁵ Vao isivaaro iava auero oaio vatatopoioiva ipa ovoisa voare Jerusalem-ia. ¹⁶ Oire uva oevu disaipel irara Sisaria iava igei tapo avaaepa Neson vo kepaaro iare okepa-ia toupaiovere. Ro-ia Neson ira Saipras iava urioroepa, ira oisoa rovovira rutu Pauto oirao piepareve. ¹⁷ ✧ Oire vo osa pou viroiepa Jerusalem-ia, ovusa oearovu oirao pie vovou irara igei-ia rirovira rorupaiva.

¹⁸ Oa iava utupa voki-ia Pol igei tapo avaroepa Jems iare ora oearovu lotua-ia reipa irara. ¹⁹ ✧ Uva pou virooro Pol voeava sekanroepa. Va isivaaro iava voeapa siposiporeva katakataivira varao iava oara purapareva Pauto voeopa ratau tou irara vo rera vo kovoaro-ia Pol.

Pol Reo Uvuroepa Reipa Irara Ruvara-ia Oa Iava Tempel Iare Avaroepa

²⁰ ✧ Vo osa vo siposipo vao uvuiva, oa iava Pautoa-ia vuurapa vaisi puraiva. Uva va iava oiso Pol-re puraaepa, “Ari ita, vo-ia Jiu-ia taraipaei, uva riro irara rutu oirao pie vovou irara toupai riro tukuro rutu (tausen). Vo osa tapo goruvira rutu vao raga sirova Moses vaaro Reo Taisi utupaaveira. ²¹ Ari ita, oearovu voea iava Jiu-pa irara vii iava tauai rutu oisoa tavitavipaave voeao oirao pie vovou irara oiso, Ro Pol voeao Jiu siposipopareveira oearoa ratau tou irara vo taereroaro sovara-ia toupaveira, oiso ra Moses vaaro Reo Taisi eakaive. Ora vao tapo oare koruparoveira oiso, Opeita ora visii voeaaro kakae vure rakari verapata. Ora opeita vao tapo sirova utupata Jiu vo pitupituro. ²² Oire uva apeisi ragavira, vo osa vii vo touaro iava uvuivere vo-ia voeao Jiu iava voea oirao pie vovou irara? ²³ Uva oiso vearopai rutu vosa oisi pieri oiso osare vii tavipaiovoi oiso, Vo resura epao oira vo-ia oea oavu reo ovoi puraivora oavu avu purasa Pautoa-pa. Uva va puraoro ora voea-ia reesia puraivere ora gagavurioro. ²⁴ Oresuai tapo avauvere rara Jiu-pa irara vaaro tugoropa sisu purasa.

Oire uva vo pitupituro vigei vaaro voririvere tugoropa sisu ora vao koruoupara tapo, vo osa ora vii iava orui gagavurisa auepau. Oa iava oearovu uvuipaai ra vii-ia taraiave oiso, Akoea, ari vara rutua varao oara iava kuuvupaaveira. Ari ita, oiraopavira rutu Pol Moses vaaro sirova Reo Taisi utuparoveira. ²⁵ ✧ Uva igei vo rigato sipoiovora voeapa oearovu oirao pie vovou irara ratau tou irara voea origatoa tavipapeira Moses vaaro iava Reo Taisi. Oa oiso purapapeira, Vearepai ra varao raga sirova utupata oiso-ia, Opeita varao koruoupa aioro aiopata oara vatepaiveira oearovu tokarasi irarapa vara-ia vuivui purapaoro. Opeita ora visiiva otopata oara kavu iraota. Opeita vo karero varuere kare aiopata okarea kopii piepataveira voea kaapaoro. Oa iava revasiva viapau puteiveira vo kare iava. Opeita revasiara aiopata.” ²⁶ ✧ Oire uva utupa voki-ia vo resura tapo avaroepa Pol voeapa va vorisa tugoropa sisu. Oa iava voea rutu va puraiva ora rera. Eisi osa iava Jiu vo kepaaro-ia Rovopa Kepa Tempel koataroepa va iava vao reo ovoi reesiaro vearovira voea tavitavisa. Oire uva ora rera-ia tapo oavu purareva tugoropa sisu, oisore ra sisigaruevira rutu toupaveira. Osa iava voea tavireva oiso, “Va vao tugoropa sisu oa opesipere vosa koruoua puraio, vo rara erao vatarapa voki puteve.”

Pol Rauiva Vo Tempel Sovara-ia Rera Iava Gasisa

²⁷ ✧ Vo osa erao vatarapa voki tutuu pieva osa oevu Esia Provins iava voea Jiu-pa irara Pol kekeiva Tugoropa Kepa Tempel sovara-ia. Oa iava voea oearovu rutu kasipu pieiva voea vavagisi piepaoro. Oa iava Pol sitaoro rera ivuiva ²⁸ oiso keerapaoro, “Avoeao uriota! Uriota! Ro kekesa oirato ira uvarovu rutu avaparoveira oirara rutu vovouaro poreporepasa, oisore ra varao eakaive Jiu vo pitupituroaro. Ora varao rutu oara toupaveira Moses vaaro-ia Reo Taisi, oisore ra vara tapo kavuive, ora vao tapo

✧ **21:17:** Ap 15:4 ✧ **21:19:** Ap 14:27, 1:17, 20:24 ✧ **21:20:** Ap 22:3; Ro 10:2; Ga 1:14 ✧ **21:25:** Ap 15:20, 29
✧ **21:26:** Nam 6:13; Ap 24:18 ✧ **21:27:** Ap 24:18, 26:21

Tugoropa Kepa. Oire uva vo vokio ita koataparoi aue-ia Tempel voea tapo voeao ratau tou irara vo kepaio-ia vuivui-pasa, osapa oiso tugoro iraopapeira.” 29 ✧ Oa iava oiso puraaepa, uvare vokipaua Pol kekeiva ovusa uruia sovara-ia toupaveva iravu tapo ratau tou irara iava rera. Ira vaisiaro-a ro, Trofimas, Efesas iava rera. Ari ita, uva viapau oiso Tempel sovara-ia koatasiepa, ari rera roruoru ragapaiva.

30 Oire uva vo urui rutu ora sitaoro vusiiva Pol rausa Tugoropa Kepa sovara-ia. Uva voava rera ivupaoro kosia viropa. Uva va isivaaro iava riro ratao tupaoro va goruiva rera asavira.

Rovopato Viurupato Rom Gavman Tokipato Pol Oureva

31 Uva voea-a voeao kasipu irara oea oisore auepaaepa ra Pol kopii pieve rera upooro. Osa-a oiso osa iava oavu riga-toa ava pieiva iravu iare rovopato voeao iava viurupa irara rera. Origatoa-ia oiso puraaepa, Voea rutu vo Jerusalem-ia oiso ruipapaa ra Pol upoive, uvare kasipuvira rutu toupai rerare. 32 ✧ Oire iravu ro-ia ofisato ikaureva oearovu tapo reipa irara ora viurupa irara voare vo kasipu uvuru uva touva. Uva rera kekeoro ora oearovu viurupa irara Pol eakaiva rera kopii pie arapa. 33 Oa iava ro-ia ofisato Pol ruvara iare tutuureva rera-ia pitusa auere rera kort piesa. Uva oiso voeao viurupa irara tavireva ofisato, “Vearovira rutu rera Pol tuuketavere goruvira oirorei-ia sen irorei vai.” Vo uvuru voeao akereva oiso, “E irouto-a rera? Ira eake purapare?”

34 ✧ Oa iava oevu oiso puraaepa, ovusa oevu osirovu ragavira ita aia reopaaepa. Uva viapau oisi vituaro iava oiso reoa vai oupareva, uvare riroirovira raga ora reopaaepa. Uva ofisato viurupa irara tavireva oiso, “Avata rerava Pol vore visii vo kepaaro-ia.” 35 Oire vo osa kepa oaive-ia voea viurupa irara rerava karea viropa. Oa iava vo kepa taapaaro vituaro iava ipapaoro ora voea raga vutuaro-ia rera ipa pieiva, uvare oearovu rirovira rutu kasipupaaepa rerare Pol. 36 ✧ Uva voea

rutu rerare raga piepaoro urioaepa oiso purapaoro, “Rera upota! Rera upota!”

Pol Jiu Tavireva Rera Vo Oirao Piearo Vituaro Iava

37 Oire tutuu pieiva ora voea vo kepaaro-ia viurupa irara rerava koatasa. Uva voava ofisatoare oiso puraroepa Pol, “E uvui-parai ra vii tapo ora reo rovara?” Oa iava vo reo uvuoro vao Grik reo ro ofisato oiso puraroepa rerare, “O ari Grik reo-ia taraipauei? 38 ✧ Uva vii vo reoaro-ia taraira, viigoa viapau oiso gavman tapo ora upouepa voviri tuariri oearovu vo rugugooaro vavagisi pieoro. Vo ovokia-ia vo resura tukuro (4,000) tuvetu-vepaivora raaka tapire.” 39 Oa iava Pol rera vo reoaro pukooro oiso puraroepa, “Iu ita, ragai-a Jiu-pato vova Tasas-ia vo Silisia taere. Vo uruio oa-ia rei vaisi toupaveira. Uva oiso ruipaparai ra voeao tapo oirara ora reora.” 40 ✧ Oire va iava ro ofisa oiso rerare puraroepa, “Oire ita, oisi pieri voea tapo.” Oire voava Pol taapa kukuearo-ia torepaooro voea rutu tapetapereva aue-ia vavaearei. Uva ora siroi pieaepa. Oa iava voeava ora reoroepa Hibru-pa reo-ia rera Pol.

22

1 Uva voeare oiso puraroepa, “Aite irara oaa ora araoko irara oaa. Ragai uvu iraota vao-ia osa visii tavitavipaa ora ragai iava.”

2 Oire vo osa Hibru-pa reo-ia reoreoroepa voeare, osa va-ia rera uvuoro rirovira rutu riteiva reo tokooro. 3 Uva oiso puraroepa voeare,

“Ragai-a Jiu-pato ragoa vo kavauraera Tasas-ia Silisia taere sovara-ia. Oa iava Jerusalem-ia voava skulsa avaraera. Oire uva voa toupaveira iravu Gameliel ragai reraaro tisato, ira ragai vearovira rutu siposiporevora Reo Taisi vao vigei aao iraraaro vaaro. Oa iava vearovira rutu Pauto sirova utuparaveira. Uva viapau oiso irai-ia visii-ia ira uvuipa ra oiso piereve osa toupaa. 4 ✧ Ari ita, riroa rutu tavaka oisoa kareke piepaa voeare oirao pie vovou irara Krai vo raivaaro-ia, vo osa voeare taraapaavora voea upopasa.

✧ 21:29: Ap 20:4, 18:19 ✧ 21:32: Ap 23:27 ✧ 21:34: Ap 19:32 ✧ 21:36: Lu 23:18; Jo 19:15; Ap 22:22
✧ 21:38: Ap 5:36; Mt 24:26 ✧ 21:40: Ap 12:17, 22:2, 26:14 ✧ 22:4: Ap 8:3, 26:9-11; Fl 3:6

Voea rutu oirara tapo ora riakora oearoa rutu oisoa oupaa tuukepa kepa iare. ⁵ Uva voea rutu-a voeao-ia reipa irara pris irara ora voea Kaunsel irara oea rutu uvuipaai vo reo oirao pieive visiipa ragai vaaro, uvare voea ruvara-ia pasiara ouavora vo Damaskas iarepa raiva karusa voeare voa tou irara oirao pie vovou irara. Oa iava vo raivao-ia avaraera oearovu vonesa oirao pie vovou irara vore Jerusalem-ia, oisore ra voa voea upoio.

Pol Voea Tavireva Ora Rera Vo Pore Uviroaro Iava

⁶ ☆ “Ari ita, vo osa avaparaera vore Damaskas-ia ruvara-ia ravireopa vuutavi-ia, ovusa voa ragai iare varaera sisikore aviavi vuvuiua iava ragai aau piesa. ⁷ Oa iava rasiua arore kove ovoiraera. Uva voava vo reo uvuavora oa oiso puraera ragaire, *Sol, Sol. Apeisi iava ragai vuri piepariveira vokiara rutu-ia?* ⁸ Uva oiso akeavora, Turaro, irouto-a vii? Oa iava Turaro oiso puraroepa, *Ragai-a Jisas ragoa upopariveira vokiara rutu-ia.* ⁹ ☆ Ari ita, voeao oea tapo vokapaavora oea vo aviavi kekeivora, osa viapau vo reo uvuivora. Oa uvuavora, ragai raga.

¹⁰ “Oa iava oiso puraraera rerare Turaro, Uva eake vai purapaa? Oa iava oiso ragai tavirevora rera Turaro, *Toreu vova ra avau Damaskas iare. Uva evoa iravu vii tavirevere rara varao rutu iava oara vii iare uriopere utupaua.* ¹¹ Ari ita, ragai aau pievora vo aviavi, oa iava ragai sikuropaivora Damaskas iare avapaoro.

¹² ☆ “Uva voa iravu oisoa toupaveve rera vaisiara, Ananias vearoto lotu purapato, ira oisoa Moses vaaro sirova Reo Taisi vearovira utuparo. Ro irapa oisoa Jiupa irara rutu avivikepaave voa Damaskas-ia. ¹³ Ira ragai iare urioroepa. Uva ragai ruvara-ia tutuu pieoro oiso puraroepa, Araokotoa oaa, Sol. Vorevira vurari. Oa iava vorevira vuraavora vo rera keke ovoisa. ¹⁴ Oire va iava Ananias ragaire oiso puraroera, Vegei aao iraraaro reraaro Pauto vii reesirevo, oisore ra rera vo vovouaro-ia taraiu. Ora vo rara Torevokoto kekeri rera reraaro Kovopato, ora

vo osa rera vo reoaro uvuri vo reo oa kosi piro rera gisipoaro iava. ¹⁵ Vaore oiso ra vara rutu iava tavitaviu varao oara kekerivorao ora varao oara uvurivorao voea rutupa oirara. Ra vara iava rera oirao pieri voea rutupa. ¹⁶ ☆ Oire uva eakere tuepau. Avau baptaisa ousa, ora rara tapo Jisas Krai areri ra vii vaaro vuri vovou verareve. Eisi osa puraroepa Ananias ragaire.

Pauto Pol Siporeva Ratau Tou Sararore

¹⁷ ☆ “Oire uva Jerusalem iare voreraera. Uva voa-a vo Jerusalem-ia uva variri-paraera, ovusa areo uusi sovara-ia ragai iare urioroera Turaro, vo ovusa Tempel sovara-ia toupaaavora. ¹⁸ Uva Turaro ragai tavirevora aue-ia areo uusi oiso, *Jerusalem iava avau ikauvira, uvare vo tou irara viapau oiso vii reoroaro uvupavere varao ragai iava.* ¹⁹ Oa iava oiso puraraera rerare, Turaro oearovu ragai-ia taraipaai vo osa avaparaera vorarore aivaropa tapiro voeare taraapasa oirao pie vovou irara, auere voea ragipasa ora voea tovopasa vo tuukepa kepa sovara-ia. ²⁰ ☆ Ora vao-ia tapo taraipaai ragai-ia vo osa vo tou-ia toupaaavora, ovusa Stiven vurokooro rera kopii pieivora aue-ia aveke ro vii kovopatoaaro. Oire uva vo vokia-a eva oa-ia ragai toupaaavora. Oa iava voeare oiso puraraera, Iu vearopai, rera kopii pieta, vo osa voea vo ogooroaro tokipaavora aue kuvupa ogooro oara ve-raivora ora voea iava rera uposa. ²¹ ☆ Ari ita, Turaro ragaire oiso puraroera, *Jerusalem iava ora vaseu, uvare voava vii arupaa. Ra avau osararovu rutu voeao ratau tou irara tavitavisa tauai.*”

Pol Utupato Ruvara-ia Toureva

²² Ovoiei, voava voea rutu ora siroi pieaepa Pol vo reoaro uru piepaoro. Ari vosa ratau tou irara iava voea tavireva, oa iava rerare rirovira rutu kasipuaepa. Oire va iava voea rutu raga pieoro oiso puraaepa, “Rera kopii pieta. Teapi vo raga tootooparo.” ²³ ☆ Uva rerava oivepaoro rasiara kakavupaoro va-ia vikipaaepa viara-ia. Eva-a oa-ia kuvupara oaive tapo

☆ 22:6: Ap 9:3 ☆ 22:9: Ap 9:7, 26:13 ☆ 22:12: Ap 9:17, 10:22 ☆ 22:16: Ap 2:38; Hi 10:22; Ro 10:13
 ☆ 22:17: Ap 9:26, 10:10 ☆ 22:20: Lu 11:48; Ap 8:1; Ro 1:32 ☆ 22:21: Ap 9:15 ☆ 22:23: Ap 7:58; 2 Sml 16:13

sitapaoro ora voea iava vara vikipaiva. Oara rutu-ia rerare kasipua kosi pieiva vao voea vo pitupituario. ²⁴ Oa iava ro ofisato rera koata piereva. Uva rera vateoro voeapa oiso voea tavireva, “Rera ragipata, ra oiraopa vai iava taviro vao oapa kasipupaai rerare Jiu.” ²⁵ ✧ Uva vo osa rera ragisa rera tuuke rovoiva, ovusa iravu ofisato ira rera ruvara-ia torepoepa irare oiso puraroepa Pol, “E torevokopai, vosa vii vao Rom gavmanaro iava oiratoa vai ragiri, ro ira viapau rera reoaro kosi piereve rovovira aue iare taava kort?” ²⁶ Oire uva vo ake uvuoro ro ofisato roari rovopatoa ruture avaroepa oiso purasa, “Apeisi vai ro piepari oirato. Uvare Rom gavmanaro iava rera.” ²⁷ Uva va iava urioroepa Pol akesa oiso, “E vii-a vao Rom gavman iava? Ragai taviri.” Uva Pol rerare oiso puraroepa, “Aure.” ²⁸ Oa iava ofisato rerare oiso puraroepa, “Ari ita, ragai tapo-a vao-ia voava Rom-ia, ragoa riroa rutu moni vikiavora aue voa koatasa vo gavman sovara-ia.” Oire va iava Pol oiso rera tavireva, “O ita, ari ragai vo gavman sovara-ia kavauraepa.” ²⁹ ✧ Oire ikauvira voeao oea rera ragisa auepaaepa rera kavu ovoiro avaaepa. Uva rera tapo ofisato rirovira rutu uriroepa, uvare oiso ragavira tarairoepa, Akoea, ari Rom gavman iava rera. Uvare rerare voea tavi ragareva oiso, Rera ragipata, ora rera tuukepata.

³⁰ Uva voava utupa voki-ia Pol tuuke iro vagoreva va karuoro. Oa iava voea pris irara gurureva ora Jiu iava voea lotupa irara Kaunsel irara. Oire uva va a vao ouvurua-ia ora voea sovara-ia rera tovoreva aue rera-ia oiraopa reo rutu ousa, vao oa iava rerare kasipuaepa rera togapaoro aue-ia reo.

23

Pol Vo Tavitaviroepa Kaunsel Irara Voeao Jiu

¹ Uva tuupavira Kaunsel irarava vura-paoro voeare oiso puraroepa Pol, “Araoko

irara oaa, ragai torevokovira rutu oisoa toupaa voari rutu vo vokio iare rekasisa. Uva viapau oiso uririparai Pautoa-pa. Ari ita, vo vokio viaevira rutu toupai ragai vo vovouaro ora ragai vo rugorugooaro.” ² ✧ Eisi osa iava Ananias ro Rovopato Pristo voeare oiso puraroepa oea Pol ruvara-ia toupaiava, “Avoeao, rera gisipoaro tapatapata.” ³ ✧ Uva va iava Pol rerare oiso puraroepa, “O ita, Pauto viigoa tapataparevera. Vii vao viigoa iava kepa kaapovira kovovoaro toupaveira vova ratau, osa atoarova rupapavira toupave. Viigoa-a vao viigoa paupauei ragai kortusa aue-ia Reo Taisi-ia. Uva viigoa raga vao tokopari Reo Taisi, uvare voeao aruparivoi ragai tapatapasa.”

⁴ Oire va iava voeao oea Pol ruvara-ia toupaiava oea oiso purapaaepa rerare, “Auoro. Uva apeisi kaureopauei rova Rovopato Pristo Pauto reraaro?”

⁵ ✧ Oa iava oiso voeare puraroepa, “Avoeao, easi viapau oiso taraiparai rera-ia eera Rovopato Pristo. Ari ita, vuria puraavoi rerava kaureooro, uvare Moses vaaro-ia Reo Taisi oiso purapapeira, Opeita rova ora kaureopau reito ira visii rutu tokipareveira.”

⁶ Oire uva Pol voea vo vovouaro kekereva. Oa iava oiso aueroepa, Viapau oiso katai vovou vai-ia toupavoi. Aue iava uvare oearovu-a Sadyusi ari oearovu Farisi iava. Oire eva-a oa iava voeare Kaunsel irara oiso puraroepa, “Araoko irara oaa, ragai-a iravu Farisi iava, ora vao osa ragai-a Farisi-pato ovitoaaro. Uva visii rutu-a vao ragai rovirieipatavoi kortua-ia, uvare oiso oirao piepaaveira, Kopii irara vorevira torevaveira tootooro. Eva-a oa vituaro iava oirara siposipopaaveira. Oa iava vapa ragai kortupatavoi.”

⁷ Uva vao isivaaro iava voearei voeareo Farisi ora Sadyusi oeara ora kaureopaaepa kasipuvira, uvare voearei vo rugorugooaro ora sikaepa. ⁸ ✧ Oa vituaro iava ora reopaaepa kasipuvira, uvare Sadyusi irara oiso oisoa purapaave, “Viapau oiso vorevira torea vai peira ora ensel

✧ 22:25: Ap 16:37 ✧ 22:29: Ap 22:24-25 ✧ 23:2: Jo 18:22 ✧ 23:3: Mt 23:27; Lev 19:35 ✧ 23:5: Eks 22:28
✧ 23:8: Mt 22:23; Mk 12:18

irara vai peira, ora viapau oiso oirato urauratoa vaiaro peira. Vo ovusa voeao Farisi-pa irara vo pevao rutu oirao pieiva oiso-ia, torea, ora enselto, ora uraurato. ⁹ Oire vo osa va iava rirovira ora kaure-opaaepa. Uva voava voeao Reo Taisi iava tisa irara oea oisoa Farisi vo pitupituario sirova utupaave, oea oiso purasa toreaepa, “Viapau rutu oiso vuria vaiei oa kekeiovoi ro-ia Pol. Easi pasi, oiraopavira vai-a oiso osa rera tavirevora uraurato vo raivaaro ora vo Jerusalem-ia.”

¹⁰ Oa iava voearei kekeoro rirovira rutu Pol-pa siraoroepa ofisato. Uva oiso vovouroepa, Ora voeareire piopaoro rera opesi ovoi piepai. Oa iava rerare rera voeaaro viurupa irara arureva rera ousa vo uvurure vuutaaro-ia. Uva oiso voea tavireva, “Rerava voretavere vore visii vo kepaaro.”

¹¹ ✧ Oire uva vo rupa-a vao oa ro Turaro Pol sirova touoro oiso puraroepa, “*Opeita uriripau. Ari Jerusalem-pa irara ragai iava siposiporivora. Uva eisi raga ita oiso taru voeao Rom-ia tou irara siposiporivere ragai iava.*”

Reo Ovoi Puraiva Pol-re Oiso Ra Rera Upoive

¹² Uva utupa voki vokipakouaro-ia Jiu-pa irara ora guruaepa, oiso ra rerare raiva puraive rera kopii piesa. Oire vo vokia-a vao oa-ia ora voeapa reo ovoi puraiva oiso, Easi viapau uvuipaviei ra tootoovira toupaveve, ovusa aioara vai aiopape ora ukaiopavio. Ari vo raga vearopai vosa rera kopii pie rovopere.

¹³ Voea rutu uvuiaro-a voeao oea vo resura tau (40) uvuiaro-ia puteva rutu, vo uvuru rutu vieiario oea vo raiva vao purapaiva. ¹⁴ Oire uva voea voeao vo reo ovoivoiva, urioaepa rovopa irara pris irara ora oira vasi irara tavisia oiso, “Igei vao igoa ora igeipa reo goru puraio oiso, Easi viapau oiso uvuipaviei ra aioara vai aiopape ora ukaiopavio vosa Pol viapau kopii pie rovopape. ¹⁵ ✧ Uva visii rutu-a vao ora oearovu Kaunsel irara visiigoa tavipaiovoi, auere ra rovopatoapa ofisato vo reo ava pieta, oa iava uvuipa ra visii-pa Pol siporeve. Uva oiso ruipapaiei ra oiso

rera keatavere, Igei vateri Pol, ra igeipa torevoko reo vai vatereve. Uva va-a vao oa-ia rerare utupaiovere ovusa urioro. Ra va iava rera upoio.”

¹⁶ ✧ Uva Pol paparitoaaro vo reo uvureva. Oa iava urioroepa viurupa irara vo kepaaro-ia Pol tavisia. ¹⁷ Oire uva va iava Pol iravu kepten arureva oiso puraoro, “Vearopai ra ro tapo paparitoa oaa avau vore rovopatoa iare ofisato. Ra vasivasivira rutu rovopato ofisato tavireve.” ¹⁸ ✧ Vao isivaaro iava avasiepa rera iare rovopato ofisato. Oa iava voa rera ruvara-ia pou virooro oiso puraroepa rerare, “Ro tuukepato Pol ira ragai arure vii iare ro tapo viovokoto ira ruvara-ia reoa toupaivoi. Uva oiso ruipapaa ra vii tavireve va iava.”

¹⁹ Oire uva Pol paparitoaaro ivuoro vavaea iava rerava avaroepa uvavivure toko pievira, oiso ra voa roroiovira rera tavireve. Osa iava oiso voa rera akereva, “Apeisi vai ragai tavisia uriouei?” ²⁰ Uva ro viovokoto oiso puraroepa, “Auoro oiso-ia uvare voeao Jiu-pa irara ora reoae. Uva vii-ia va tovoivo oiso, Uriaoavere vii arena auere Pol oiso ra rerava uriou rera siposa Kaunsel irara ruvara-ia vokipavira. Uva oiso vii keaivere, Rerapa ruipapaiei ra rera ruvara-ia torevoko reo vai ouio. ²¹ Uva viapau oiso ra voea uvuri, uvare vo resura tau-ia putevo voea rutu vieiario voeao oea utuavere rerare rera uposa. Uva rera-ia ora reoro ora voeapa reo ovoi puraivorao oiso, Viapau oiso ra aiope ora ukaiovio vosa Pol upo asavira toupaveve. Ari vo raga osa rera upo rovope rera kopii pieoro. Uva vao raga-ia vii vo reoaro pukoarore tuepaai.” ²² Oire uva va iava ro rovopato ofisato oiso rera goruvira tavireva oiso, “Viapau oiso ra irai ita taviri va iava vao oa iava ragai tavirivoi.” Oa iava rerare ro viovokoto koruroepa vorevira.

Pol Sipoiva Reitoa Iare Gavman Filiks

²³ Uva vao isivaaro iava ro rovopato ofisato vaitereiarore keeraroepa vaiterei tavisia oiso, “Erao vovoto vai (200) vatatopopasi viurupa irara vai, ora erao

vatarata tau vai (70) voeao oea aue-ia hos kare avaavere, ora erao vovoto vai (200) voeao oea kaatutaru kaeivere avaoro Sisaria iare aue-ia vo resura vatara vuuta-ia (9 klok) vo kavuoro vokiario. ²⁴ Uva okarei tapo ousivere auepa Pol vo kareo okarea-ia avarovere. Oire uva virivarivira rutu rera tapo vatatopovira rutu avatavere aue iare Filiks roari reitoo rutu gavman.” ²⁵ Oa iava ro rovopato ofisato rerapa rigatoroepa aue Filiks oiso, ²⁶ ✧ Ragai-a Klodias Lisias ragoa vo pasio rigatoa viipa reitoo rutu gavman Filiks. Vearo voki rutu. ²⁷ Voeao-ia Jiu oea ro-ia pituivora oirato oiso ra rera kopii pieive. Ari ita, vo osa rera-ia taraia ou rovoavora oiso ragavira, uvare rera-a Rom gavman iava. Oa iava rerare viurupa irara oaa aruavora rera ousa. Oire voava rera oriruavora voea sovara-ia. ²⁸ Oa iava rera tapo avaraera Kaunsel irara iare, oiso ra rera-ia vuria vai kekea. ²⁹ ✧ Uva rera-ia oiso tarairaera, Akoea ari Moses vaaro raga Reo Taisi oapa oisi rera piesa auepaai. Oire uva viapau oiso va iava uvuiraera rera tovosa tuukepa kepa-ia, ora oiso ra rera kopii piea. ³⁰ Ari ita, vo osa iravu ragai tavirevorao rera iava. Uvare rerare raiva goruivoro ora voea-ia, oiso ra rera uposa utuave raivaaro. Eva-a oa iava vii iare rera sipoavoi. Oire uva voea-a voeao oea taviavorao, ra ora voea vo reoaro va urioave rara, vao oa puraivora oiso ra rera upoive va-ia.”

³¹ Oire uva vo rupa raga-a vao oa-ia viurupa irara Pol tapo rovopato ofisato vo reoaro sirova utu ovoiaepa avaoro Antipatris iare. Oa iava vo rupa raga-ia voa pou viro ovoiaepa. ³² Uva voeao oea oisoa hos kare-ia vokapaive oea Pol tapo topa viropa, osa voeao viurupa irara voeava tavariooro vorevira kareaepa vore ora voea vo kepaaro iare. ³³ Oa iava voa Sisaria-ia poua viropa. Oire voava va vao pasia vateiva rera tapo Pol rerapa ro reitoo rutu gavman. ³⁴ Oire vo osa vo pasi vao vieireva, oa iava Pol akereva oiso, “Aa vo distrik iava uriovei?” Uva Pol oiso puraroepa, “Ari Silisia-ia.” ³⁵ ✧ Oa iava rera uvuoro oiso puraroepa, “Akoea!

Uva vii uvuavere rara voeao poua viro, oea viire vo reo puraivora.” Uva ora rera voeaaro tavireva oiso, “Pol ururao tupata vo Herot gavman vo kepaaro-ia.”

24

Pol Togapaiva Reoara Rutu-ia Aue Jiu-pa Irara

¹ Oire uva ro-ia Ananias ira vo vavae vokiro isivaaro iava urioroepa Sisaria iare oevu tapo oira vasi irara, ora iravu tapo voeapa reo kaepato voeao oea oisoa Pol-re auepaave. Uva rera ro reo kaepato, Tetalas ira oiso urioroepa voea tapo, ra Pol iava vo reo kosi pieive rovopatoapa reitoo rutu gavman. ² Oire uva Tetalare keeraroepa oiso ra Pol iava reoa kosi piereve rera togaoro va-ia. Oa iava oiso puraroepa,

“Ari ita, vii-a reitoo Filiks viigoa vo tokiaro-ia vearoa varao kosi piropa oiso-ia, gavaurea vao ora gavaure tou igeipa vao Jiu-pa irara. Ari ita, riroara reo goruro vearopara oara igeipa purarivora, oisore ra igei vo uruioaro-ia orekerovu rutu torevokope. ³ Oa iava igei rutu vii-ia rorupaioveira varao-ia oara rutu purariveira igeipa vii Filiks.

⁴ “Uva reasiparai vii pugu piearapa. Oa iava oiso vii arepaavoi, E uvuipauei ra ragai vo reoviaro uvuri, ovusa vii tavia va iava poteku visivi vao iava oa puraparevora rera ro Pol? ⁵ ✧ Ari ita, igei rerava siituepaioveira ovusa varao vuriara purapareveira. Ira varao rovopareveira oara-ia Jiu-pa irara reraarova gavman ora upopareveira vo rasitoo rutu-ia. Ro ira oisoa voeapa reiparo oea oisoa Nasaret pitupitu purapaive. ⁶ ✧ Ora vao tapo osa igei vaaro Rovopa Lotupa Kepa Tempel vuivuirevora igei vaaro puteoro Reo Taisi tugoropa. Eva-a oapa rera ouivora. [Uva va-ia oiso ruipapaiera rera kortuoro rera rovirieio Reo Taisi-ia vao igei. ⁷ Osa rovopato ofisato Lisas igeiva paupaupaoro urioeroera rera Pol ivu ovoisa igei ruvara-ia ⁸ oiso puraoro, Avoeao, rerava avata Filiks iare, ra rera rovirieireve vao-ia Rom vaaro raga reo

✧ 23:26: Ap 24:3, 15:23 ✧ 23:29: Ap 18:15, 25:19, 26:31 ✧ 23:35: Ap 24:19, 25:16, 24:27 ✧ 24:5: Ap 16:20, 17:6, 21:28 ✧ 24:6: Ap 21:28

goru.] Oire uva uvuipau ei ra rera akeri varaore oara-ia ora reopaveiei oiraopara. Ra vii tavireve oisi raga oiso-ia osa vii tavipaa.”

⁹ ✧ Oire uva voea rutu Jiu oiso pu-
raaepa ora voeapa kae pieoro kataivira,
“Oiraopavira rutu eisi osa puraparo i Teta-
las.”

Pol Filiks-pa Reoara Kosi Piereva

¹⁰ Vao isivaaro iava ro reito gavman
Pol piiroo-ia tavireva. Uva va-ia oiso
puraroepa Pol,

“Ari ita, vii-ia taraiparai Filiks viigoa
oisoa Jiu rovirieiparive riro ivaro rutu
sovara-ia, varao oara-ia rorupaoro vo reo
vatepaavoi viipa ora ragai iava vo reo.
¹¹ Uva uvuipau ra vaore voea akeri oiso
osa katai tau erao (¹²) vokiro putevora
varao oara-ia lotu puraparaiva, Jerusalem
iare avaraera. ¹² Uva viapau oiso Jiu ragai
vurapaivora osa iraiva ora variri posi-
paraera ora reopaoro Jiu vaaro Rovopa
Kepa Tempel sovara-ia. Ari ita, viapau
oiso voeao iava oeai ragai kekeivora osa
oeai kasipu pieavora uvai Reo Taisi Uvupa
Kepaa vai sovara-ia, ora uvai vo urui
sovara-ia. Viapau rutu. ¹³ Uva vo reoa
vao-ia oa purapai voi, viapau oiso ra va
oirao pieive.

¹⁴ ✧ “Ari ita, varao raga iava vii tavipaa
ro iava Pauto ira ragapa lotu purapar-
aveira, ro igei aite iraraaro reraaro ro
Pauto. Vo raivao raga sirova utupaoro
rera vo raivaaro, vao-ia oa-ia vakuvaku-
paiveira Jiu oiso purapaoro, Kuuvu raiva.
Ari ita, vao-ia Moses vaaro Reo Taisi
ora varao profet irara vo rigatoroaro
oara rutu oirao piepaaveira. ¹⁵ ✧ Ari
ita, vao raga-ia rugooperaveira oiso osa
oirara rutu kopiiia iava vorevira to-
averea voeao-ia torevoko vovou irara ora
voeao vuri vovouro pura irara. Uva va
raga-a vao oa raga-ia rugooperai vao-ia
voeaore oiso-ia osa voeao-ia Jiu. ¹⁶ Ari
ita, uva va-a vao oare akeakepaaveira
rutu vo ora ragai vo goruaro rutu-ia, oiso
ra roroio vovou rutu-ia toupaaave Pautoa-
pa ora voea rutu oirara. Uvare viapau

vuriara vai purapaaveira voea-ia ora rera-
ia Pauto.

¹⁷ “Uva riroara ivara isivaaro iava
vorevira kareraera Jerusalem iare Jiu-pa
irarapa vatevateavira moniara vatesa, ora
koruouara tapo purasa Pautoa-pa. ¹⁸ Uva
vo osa varao purapaavora, osa ragai iare
urioaera. Uva voa tugoropa sisu puraa-
vora. Oire va raga-a eva oa-ia ragai
kekeivora. Ari ita, viapau riro iraraa vai
ragai tapo toupavira, oa-ia viapau oiso
upoa vai. ¹⁹ Ari ita, oevu Esia Provins
iava Jiu-pa irara oea tapo voa toupavira.
Uva vosa evoea vo toupave, oire uvuipai
ra voea tapo viipa oirao pievira taviave
vo osa ragaire kasipupaave. ²⁰ Ari ita,
vo osa voea akeri oaire vuria vai oiso
oai kekeivora ragai-ia vo Kaunsel uvuru
sovara-ia. ²¹ ✧ Ari ita, vao raga osa purasa
toreraera voeare oiso, Oiraopavira oiso
osa visii vavaeoro-ia toupaa kort purapa
irara. Uvare ragai vao ragare rugooperai
oiso osa oirara rutu taru vorevira to-
averea kopiiia oaive kavuoro.” Eisi osa
puraroepa Pol rera tavioro.

²² Oire va-a vao oa iava Filiks ro riro
taraito aue-ia oirao piea vo pitupitua-
ro-ia, ira vo kort vao opesi piereva oiso
voea tavioro, “Vosa rovopato ofisa Lisas
vo pouro virovere, oire visii rutu vo re-
oroaro rovirieia.” ²³ Oire va iava tuukepa
kepa-ia uutupato tavireva oiso, “Pol tapo
avau rera koata piesa tuukepa kepa-ia
rerare tore pie ragasa. Ari vosa sara
irara rera iare uriopaave, ra opeita voeare
korupauvere, vo osa orekerovu avu vaiva
uriopaave rera vatepasa.”

Filiks Pol Tuukereva Vo Ivarei Uvuiaro- ia Tuukepa Kepa-ia

²⁴ Oire uva ovokirovu isivaaro iava Fi-
liks urioroepa vatuava tapo Drusila Jiu-
pava Pol-re arusa, oiso ra rera kosi piereve
uutupato tuukepa kepa iava. Ra vaiterei
tavireve vo raivao iava Jisas Krais oirao
piepa raiva. ²⁵ ✧ Oire va iava Pol vo
avukarei tavitavireva aue iava torevoko
vovou vo pitupituaoro, auere ra to-
revokovira raga ora tokipaave vaopa, teapi
vuriara vai purapaive. Uvare oirara

✧ 24:9: 1 Te 2:16 ✧ 24:14: Ap 9:2, 3:13 ✧ 24:15: Ap 23:6; Dan 12:2; Jo 5:28-29 ✧ 24:21: Ap 23:6 ✧ 24:25: Ga 5:23; Ap 10:42

rutu vo vokiario pou piroverea vao oia taru oirara rutu rovirieireverea Pauto. Oara-a varao oara rutu uvuoro rirovira uririroepa Filiks, uvare ora rera sopaario-ia vo reoro uvuipareva. Oa iava Pol arureva oiso, “Ovoiei. Avau. Uva ovokia ita oiso viire keeraravere, rara avu viipa ruipara ita.”²⁶ Ari oiso vovouparoepea, Easi pasi Pol vai ragaipa monia vai vaterevere va iava rerare karua tuukepa kepa iava. Oire oa iava rerare voreripavira keeraparoepa vo rera tapo ora reoreopasa.

²⁷ ✧ Oire uva erao ivarei puteva, oa iava iravu raga tavarireva Filiks vo tavukiario iare. Rera vaisiario ro-ia, Posas Festas. Uva Filiks avaooro Pol kavureva tuukepa kepa-ia vaore, oiso ra Jiu rera-ia rorupaive rutu.

25

Pol Sisa-pa Ruiparoepa Vaore Oiso Ra Rera Vo Kortuaro Uvureve

¹ Oire uva Festas urioroepea Sisaria-ia tousa. Voava vo peva isivaaro iava aue voki peva Jerusalem iare avaroepa. ² Uva voa Jerusalem-ia pouro viropa Festas. Oa iava voa voeao rovopa irara pris irara ora oearovu oira vasi irara voea iava Jiu, oea rutu oreorovu-ia ita rera iava Pol gasiiva rerapa ro-ia Festas. ³ Uva vorevorripavira rera arepaiva rerare Pol, oiso ra Jerusalem iare rera siporeve. Uvare oavu raiva rerare ravaa rovoiva, oiso ra rera upoive vo osa urioparo raivaaro. ⁴ Uva voea vo reoaro pukoreva Festas oiso voea tavoro, “Avoeao, ira tuukepa kepa-ia toupape Sisaria-ia. Uva tutuu piepai ra rera iare vorera voa. ⁵ Uva oiso vearopai vosa oearoi visii iava riro iraraa vai ragai sirova utupaai, ra oeai tapo karera. Oa iava vigei rutu uvuipaviei ra rera-ia vurira vai kekepe pasi.”

⁶ Oire uva vo peva vatara vokiario o katai tau vokiario isivaaro iava Festas voreroepa Sisaria iare. Oa iava utupa voki-ia vo kort vao purareva. Uva va iava Pol-re aruroepa. Oa iava oavu rera iare rera sipoiva. ⁷ Uva voa pouro viropa kortupa kepa sovara-ia rera Pol. Oa iava oavu

Jiu-pa irara Jerusalem iava oea Pol ruvara-ia toupaiava, oea rera iava Pol oreorovu rovoiva. Osa iava vo reoro iava vuriara oara-ia Pol togapaiva, oara-ia viapau oiso ra irai vara oirao piepareve. ⁸ ✧ Oire oa iava vearovira rutu Pol voea vo reoroaro pukoreva oiso puraoro, “Viapau rutu oiso vuria vai puraavora oiso osa purapaai voeao. Viapau oiso oavu avu vai gasiavora Jiu vaoro iava Reo Taisi. Ora viapau tapo oiso Jiu vaoro-ia Rovopa Kepa Tempel. Ora Rom reraaro tapo King Sisa ira-ia tapo viapau oiso oai vuria vai puraavora.”

⁹ Ari ita, Festas oiso ruiparoepa ra Jiu agoagotoreve roviriei-ia kortua-ia. Oa iava Pol akereva oiso, “E avapau Jerusalem iare ra voa vii rovirieia?”

¹⁰ Oa iava Pol rerare oiso puraroepa, “Vo kepa-ia oa-ia torepaoro toupaa eva kortupa kepa Sisa vaoro. Uvare vo kepa raga vao-ia oa raga ragai vo kortuaro uvuipaivoi. Ragai-ia taraipauei ragoa viapau oiso vuria vai puraavora Jiu-pa irara-ia. ¹¹ ✧ O ita, vosa Reo Taisi tokoa, o vosa oarai puraa vuriara vai, oa-ia taru uvuipaai ra ragai kopii pieve. Osa iava viapau uvuiparai ra voea asavira toria. Ari vosa voea vaoro vao kuvua, oa-ia viapau rutu irai uvuiparoi ra ragai vatereve voeapa voeao Jiu. Vii tavipaa oiso, Avarevere Rom reraaro iare King Sisa ira raga uvuiparoi ra ragai rovirieireve.” ¹² Oa iava Festas ora reoroepa voeaova riro tarai irara. Uva va iava oiso puraroepa Pol-re, “O ita, ragai tavipari oiso ra avau Sisa iare. Uva vii tavipaavo oiso, Vearopai ita, ra rera iare avau Sisa.”

Festas Agripa Akereva Pol-re

¹³ Uva ovokirovu isivaaro iava aue King Agripa avukarei tavetesiva ora o-ia vatuava Benaisi aue iare Festas. Oa iava rerava veoro vokisiva. ¹⁴ ✧ Oire uva riro vokiario rutu-ia voa toupaooro aue Festas King tapo ora reoroepa Pol iava vo reoro iava rera tavitavipaoro. Uva oiso puraroepa, “Ro-ia oirato ira vo touevora ovusa Filiks avaroera rera arova. ¹⁵ Ro-ia ira iava ragai taviivora rovopa irara pris irara ora voea tapo oira vasi irara eisi Jerusalem-ia vo

✧ 24:27: Ap 25:1, 4, 9, 14 ✧ 25:8: Ap 6:13, 24:12, 28:17 ✧ 25:11: Ap 26:32, 28:19 ✧ 25:14: Ap 24:27

osa voa toupavaora. Uva oiso ruipapaaera ra ragai rera rovirieia. ¹⁶ Uva oiso voeare puraraera voea tavioero, Viapau oiso Rom opitupituiaro oiso toupai, ra oiratoa vai vate ragaive irai kopii piesa vo rara viapau rera roviriei rovoive, ora vo osa viapau kortua-ia voea vo reoaro pukopareve.

¹⁷ “Uva va-a vao oa iava urioaiva vore ovokivu-ia utupavira kort uvupa kepa sovara-ia paupaoro, voea uutupa irarare aruraera oiso ra rera sipoive. ¹⁸ Uva voea vo uva Jiu toreaera. Uva ragai oiso keaparaera, Riroa vai rutu vuria vai oa iava rera iava tavipai. Osa viapau oisi oai iava oisi vo reo puraivora. ¹⁹ ✧ Vo osa vao raga lotua oa vo pitupituro-a, oa iava ragai tavitaviivora ora Jisas iava tapo ro ira kopiiroepa. Uvare Pol rera iava oiso siposipopareveira, Ira tootoovira toupave. ²⁰ Uva va-a vao oa rutu-ia vavagisiparaera oiso, Uva apeisi ragavira va vituarore taravaave. Oa iava Pol akeavora oiso, E avapauei eisire Jerusalem-ia, ra voa vii kortua vo reo-ia vao-ia? ²¹ Vo osa Pol oiso puraroera, Viapau. Ari King iare avaparai ro Rom-ia, oisore ra rera raga ragai vo reoaro rovirieireve. Oa iava uutupa irara rerare taviavora oiso, Vearovira rera tokipata vaore tueoro osa rera sipoavere rara utupa visivi aue iare Sisa.” ²² Oa iava Agripa oiso puraroepa Festas-re, “Oiso ruipaparai ra Pol uvua.” Osa iava Festas oiso King Agripa tavireva, “Vearopai. Ira uvurivere vokipavira.”

²³ Oisi-a eisi osa iava utupa voki-ia Agripa vaio ora Benaisi oritoareiva uriosiepa ora gurupa kepa-ia koatasa. Uva oeavu tapo reipa irara viurupa irara iava voea oea tapo uriosiepa voare ora oira vasi irara. Oa iava Festas Pol-re aruroepa oiso ra urioro. ²⁴ Uva Festas voea ruture oiso puraroepa, “Vii King Agripa ora visii rutu vao-ia ro oirato kekepata ira arepaiveira voea Jiu oea vo toupaveira Jerusalem-ia vorevoreripavira rera uposa. ²⁵ ✧ Vo osa ragai raga oiso rugooparaveira, Viapau oiso vuria vai purareva, ra oai iava rera upope. Uva rera sipopaa auepa Sisa, uvare Pol rera iare ragai arerevora. ²⁶ Ari

ita, oiso ragavira va-ia vavagisiparai oiso auepaoro, Aa vao-a vuria oa iava Sisa-pa rigatoravere oa iava Pol siposa rera iare? Oa-a vao oa iava rera ou pieavoi vore visii rutu osireiario iare. Oire uva oiso ruipaparai ra vii King Agripa rera ita taraari vao avuore oa iava rigatoavere Sisa iare. ²⁷ Uvare viapau oiso torevokopai ra tuukepato sipo ragaa Sisa iare, vosa viapau siposipoa vai ou rovoa rerapa rera vo vuriario iava.”

26

Pol Agripa-pa Reoara Kosi Piereva

¹ Oire King Agripa oiso puraroepa Pol-re, “Vearopai ra ora vii iava tavitaviu.” Oa iava Pol ora vavaeoro iraoro oiso puraroepa voea Jiu vo reoaro pukooro, vao oa-ia rera iava gasiiva.

² “Vearovira rutu King Agripa vao-ia oiso osa uvuiparai ra ragai vo reoaro vatea vo reoro pukooro viipa. ³ Oiraopavira rutu oiso osa taraipauei rutu Reo Taisi-ia vao Jiu vaoro ora igei vo pitupituroaro. Oa iava oiso vii akepaavoi, ra ragai uvuoro ragai vo reoaro aroviri.

⁴ ✧ “Ari ita, vara rutu-ia taraipai Jiu ragai vo touaro-ia vo osa viovokovira oisoa toupaa vo ragai voeaoro ruvara-ia oirara Tasas-ia. Uva voava avaraepa Jerusalem-ia tousa. ⁵ Ari ita, tuariri voa ragai-ia taraiaepa. Vosa oisi ruipapaaeri, ra voa vo reo kosi pieve. Uvare voa ragai-ia taraiaepa osa Farisi vo vovouroaro sirova utupara, varao riro vavagisiara rutu oara opitupiturovu rutu-ia varao lotupara putepaveira rutu igei varaaro. ⁶ ✧ Oire uva ragai-a vao ragoa rovirieipata vo vokie aue vituaro iava uvare vo reo raga-ia oirao piepaaveira vao Reo Ovoi oa vatereva Pauto voeaopa vigei aao iraraaro. ⁷ ✧ Oa raga-a vao Reo Ovoi oa oisoa oirao piepaive opesi asavira katai tau erao (12) sararo vigei aao iraraaro, vo osa Pautoa-pa lotupaave vo vokiario ora vo ravireo-ia. Ari ita, uva vo oirao piea vao-ia ragai vaoro oa-ia ragai rovirieipai voea Jiu osa vii tavipaa King oaa. ⁸ Apeisi vaoro-ia vavagisipatai oiso rugoopaooro, Viapau

✧ 25:19: Ap 18:15, 23:29 ✧ 25:25: Ap 23:9, 29, 26:31-32 ✧ 26:4: Ga 1:13-14 ✧ 26:6: Ro 15:8; Ta 2:13
✧ 26:7: Je 1:1; 1 Te 3:10

Pauto uvuiparoi ra oirato tore pierëve vorevira kopiia iava?

⁹ “Ari ita, iravu-a ragai ragoa oisoa vurivira rugoopara, oa iava oisoa vuria purapaa Jisas vo siposipoaro-ia ro vova Nasaret. ¹⁰ ✧ Oa iava oisoa varao purapaa Jerusalem-ia riro irara rutu Pauto kovopa iraraaro tovopaoro tuukepa kepa sovara-ia. Uvare oisi vo goruva ragai tovoiva rovopa irara pris irara. Ari ita, vao tapo osa oisoa oearovu voea upopaive. Uvare ragai tapo oisoa voeare arupara oiso, Iu vearopai. Voea upota. ¹¹ Uva ita, vokiara rutu-ia oisoa vuriara purapaa voea-ia voraro Jiu varaaro-ia Reo Taisi Uvupa Keparo Sinagog. Ari ita, oiso rutu oisoa rugoopara ra voea varaaro oirao pie vovouro tokopaa. Vao-ia osa rirovira rutu voeare oisoa kasipupara. Oa-ia tauairo rutu oisoa voeare taraapaoro avapara.

Pol Voea Tavireva Ora Rera Vaaro Iava Oiso Osa Porero Viropa

¹² ✧ “Ari ita, va vao vuri vovou purapasa avaparaepa vo raivao-ia vo Damaskas, uvare oavuva vasirako reesi oisoa vokapaa reo goru sirova, oarei ragai vateiva rovopa irara pris irara. ¹³ Uva uvupari King oiso-ia, Ovokivu-ia ravireo vuutia-ia oavu aviavia varaepa vuvuiua iava oaviavia ravireo vo aviaviaro-ia puteoro rutu varaepa ragai aau piesa voeao tapo oea tapo vokapaava. ¹⁴ Uva igei rutu kovekoveiepa. Oire voa Hibru-pa reo uvua oa-ia oiso puraepa ragaire, *Sol, Sol. Apeisi iava ragai vuri piepariveira vokiara rutu-ia? Ragai vo ruipaaro tapo upopariveira. Oiso rutu piepariveira osa bulmakau orekerovu otuotupara totopaeveira ora oira kokotoaro-ia. Eisi osa rutu ragai toopariveira ora vii raga ora vuri piepaoro.* ¹⁵ Oire uva va iava oiso akeava, Turaro, irouto-a vii? Oa iava oiso puraroepa, *Ragai-a Jisas ragoa upopariveira vokiara rutu-ia.* ¹⁶ ✧ Toreu. Uvare viire ora poerara vii reesioro viigoa ragaipa kovoparivere. Uva vii tavipaa oiso, Oearovu rutu tavitavirivere varao iava oara kekerivoi ragai ruvara-ia vo vokio, ora varao iava

tapo oara vii iare karekepapere utupaua. ¹⁷ ✧ Ari ita, vii virivaripaavere voeao asavira Jiu ora oearovu asavira osararovu iava ratau tou irara voeao oearoa iare vii sipopaavere. ¹⁸ ✧ Voeao oea vo rugooroaro karurivere voeapa vara aviavi pieoro. Eva oa iava rupa vovouro oaive iava poreo virovere aviavia iare. Ora Seten vo goruaro iava Pautoa iare porepaa virovere. Eisi osa ragavira ragai oirao piepaivora, uvuipai ra voea iava vuri vovou verapa piro. Oa iava uvuiparai ra voea rutu takuvua ora voeao oea roporeva Pauto ora rerapa.”

Pol Ora Rera Vo Kovoaro Iava Lotu Kovo King Agripa Tavireva Vao Oa Purareva

¹⁹ “Ari ita, King Agripa, viapau oiso ragai vo reova kaureoraepa oreoa ragai iare varaepa vova vuvuiua iava areo uusi sovara-ia. ²⁰ Ari rovovira Damaskasia voea siposipoavora. Oire uva voava Jerusalem-ia ita. Uva aia voava ita voraro rutu vo taerero-ia vo Judia Distrik sovara-ia ora voraro tapo osararovu-ia, oearoa rutu oisoa tavitavipaave oiso, Tepa vuriara oavisii iava poreta viro vore Pauto. Ora vosa porepata viro, ra uvuipatai ra oisi iavirava vearopa kovoro vai purapata visii vo oirao pieroaro kareke piepaoro. ²¹ ✧ Uva ragai ouivora voeao Jiu vo Rovopa Kepa Tempel sovara-ia ragai tovosia kortua-ia vo reoropa oara iava voeapa siposipopaavora. Uva vara-a varao oara iava oiso aue ragaera ra ragai kopii pieve. ²² Ari ita, oisoa Pauto ragai tauvapareve vokiara rutu-ia, oiso ra vo vokio-ia toupaa rera vo reoroaro vatepaoro oirara rutupa voeao oiso-ia, oira vasi irara ari oearovua apota irara. O ita, oiso puraparai vao-ia oiso osa puraepa profet irara ora aue tapo Moses varaore oara uriopaperea voari rutu utupaua. ²³ ✧ Oiso-ia, Jisas ro Ropoto Pauto reraaro ira riroa ourevere siitoka. Eera irapatoa rutu ira taru kopiia iava toreroverea voeapa raiva puraoro voeao-ia Jiu ora ratau tou irara. Vo osa va-

✧ 26:10: Ap 8:3; Ga 1:13; Ap 9:14, 21 ✧ 26:12: Ap 9:3, 22:6 ✧ 26:16: Esi 2:1; Dan 10:11; Ap 22:14-15 ✧ 26:17: Jer 1:8, 19 ✧ 26:18: Ais 35:5, 42:7; 1 Pi 2:9 ✧ 26:21: Ap 21:30-31 ✧ 26:23: Mt 26:24; 1 Ko 15:20; Kl 1:18; Re 1:5

ia vao voeareipa varei rutu aviavi pie rovoreverea, oire va iava rera oirao pie iraoive rutu vo torea taraioro. Osa iava voea orirureverea.”

Pol Agripa Tavireva Oiso Ra Oirao Piereve Rutu

²⁴ Oire vo osa Pol voea vo reoroaro pukoreva varao oara-ia rera toga raga-paiva, oa iava aue Festas rerare rirovira oiso puraroepa, “Auoro Pol. E kokoropau? Ari ita, riroa taraia oa ouriva. Oa raga-a eva vii kokoro piepaivoi.” ²⁵ Uva Pol rerare oiso puraroepa, “Viapau rutu Festas. Viapau oiso vii keakeapaavo. Oiraopavira rutu oiso osa vii tavitavipaa torevokovira. ²⁶ Ari ita, rera ro King Agripa ira vara rutu-ia varao taraiparoi. Rera tapo vara-ia roroiovira ora reoparai, uvare viapau oiso vara iava oai vatauvira puraavora. ²⁷ Auoro King Agripa. E profet irara vo rigatoro oirao piepariveira? Ari ita, vii-ia taraiparai viigoa vo rigatoro oirao piepariveira.”

²⁸ Uva King Agripa oiso puraroepa Pol-re, “E uva apeisi-a oiso rugoopaei, ra evo reovi-ia ragai iava sopaua poreri? Ra va uvuoro Kristen tou puraa?”

²⁹ Uva Pol oiso puraroepa, “Ari ita, Pauto areavo visii rutupa vo reovio-ia ora riro reo tapo, osa iava uvuipatai visii rutu kristenta oiso osa ragai-a vao vo vokio. Ari vao ragapa reasiparai oiso, Teapi visii tuukepaive oiso osa ragai piepaiveira.”

³⁰ Oire uva vo reo isivaaro iava King, ora reito gavman, ora Benaisi, ora oearovu oea vo peva tapo toupaiava oea rutu toreaepa ora vasesa avaro. ³¹ ✧ Uva vo osa kosia viropa, oa iava voa ora ropaaepa oiso puraoro vo ora voea raga-re, “Avoeao, viapau oiso oavu avu vai vuria vai purarevora ro-ia oirato irare oiso auepaviera ra rera upope ora rera koata piepape tuukepa kepa-ia.” ³² ✧ Oire va iava Agripa Festas-re oiso puraroepa, “Ari ita, uvuipauei oiso ra rera karuri vo vokio raga-ia. Ari aue raga ita uvare oiso puraroerao ra Sisa iare avaro. Ira rera rovirieirevere rara.”

27

Pol Tovoiva Selpa Uvuoa-ia Rom Iare Avasa

¹ Oire uva varao isivaaro iava oavu reo goru puraiva, oiso ra Itali iare avaiio aue-ia uvuoa. Vo osa Pol tovo rovoiva vo Sisa reraaro vo tokiaro-ia ofisato. Ro-ia rera vaisiario, Julias ro Rom gavmanpa uutupato ira oisoa katai vovotova (100) toupareve viurupa irara. Uva voa toupareva oearovu tapo tuukepa irara. ² Oire oavu-ia vao selpa uvuo vova Adramitiam oa-ia kae uviroiepa. Uva vo uvuo-ia avaiiepa Esia-ia vatuaro. Uva igei rutu vao igoa avaiiepa ora ragai Luk ora iravu ro-ia Aristakas Tesalonaika-pato vova Masedonia Provins. ³ ✧ Oa iava utupa voki-ia Saidon-ia pou viroiepa. Oire uva voa-a evoa uva pou viroieiva, aue Julias vearo vovou purareva. Oa iava Pol iava vasereva, oiso ra avaro vate irara iare voea ruvara-ia oaravu avu vai ousa, oisore ra vara iava vearovira toupareve. ⁴ Oa iava voava ita ora vaseiepa Saipras toko isivaaro-ia avasa, uvare kiuvuva aivaropaiva uvuoa. Oa iava vorevira vo toko ravisioro avaiiepa. ⁵ ✧ Uva vo voka-a vao oa-ia Silisiarei vatuaro vi puteiova ora Pamfilia-ia. Va iava Maira-ia pou viroiepa vao oa Lisia Distrik sovara-ia toupaveira.

⁶ Uva voa-a evoa uva tupaoro ro igei reraaro ofisato oavu tuereva uvuoa, ovusa Aleksandria iava uriopaepa vo aue-ia Isip. Oire voava uriopaepa Itali iare avasa. Uva va-ia igei rutu tovoreva. Oa iava igeiva avaeapa. ⁷ Uva garutu visivi vasi pievira avapaiepa vokapaoro, uvare kasikasi pie visivi rutu kovopaoro vokapaiova voare avapaoro Naidas-ia. Uva viapau uvuiepa oiso ra voava topa viroio, uvare riroto kiuvu igei takireva. Oa iava vorevira varaiepa oiso Krit toko rorovira Salmoni kipekipe vatuaro-ia varasa. Oire evaa oa iava vo toko reoroaro avaiiepa taru, uvare kasikasi pievira rutu vokaoro uri-oiiepa. ⁸ Uva vo-ia kasikasi visivi rutu avapaiepa vore avapaoro Vearo Paitu vao oa toupaveira Lasia urui ruvara-ia.

⁹ Oire uva voa-a evoa igeire riroara vokiara puteva osa vokapaiova vo vuuta vao oa-ia avakava vuriopa rutu rirovira. Uva va-a vao oa iava Pol voea goruvira tavireva ravaavira, uvare vo vuutao-ia taraiparoepa oa oisoa karekepape ivara rutu-ia katakataivira. ¹⁰ ✧ Uva voea tavireva oiso, “O ita, oiraopavira vao-ia oa kekepaa oa ouvare rara, vo osa vova topa uvirovio. Ra riroa tavaka oupe oa vatevere rara vo vuutao vigeipa. Uva selpa uvuo rokovere ora kotokotoara rutu tapo ora vigei vai pasi.” ¹¹ Uva Pol vo tavitaviaro uvu ragapaoro ofisato uvuo voka piepato vo reoroaro raga oirao piepareva vaiterei rutu ora ro oira-ia reipato kepten. ¹² Uva voeavio kovopa irara va-ia vao uvuo oea oiso vovou ragapaaepa ra Finiks iare topaa viro. Uvare vao oa-ia toupaiava oare rugoopaoro oiso purapaaepa, “Avoeao viapau rutu uvuipaviei ra vo toupape, uvare vagoa vao-ia oa-ia uvuipasiei kiuvu vaio ora kokeva ra vigeiva uvuo vuri piesi. Ari vosa aue iare ipavio Krit-ia vo uva Finiks pasis toupaveira uva kavovovira toupaveira paitua utopavira, oa-ia uvuipaviei ra virivarivio.”

Rioto Kiuvu Vuri Toru Kareke Piereva Avakava-ia

¹³ Uva voava rovvira gare visivi rovrorepa vusipaoro kiuvu. Uva va iava oiso raga rugooa ouiva vo rera iava oa iava oiso puraaepa, “O ita, vearopai ra voa raga virare raiva purape, ra voare avavio eisi Finiks-ia.” Oa iava anka kae pieiva avasa uvuo-ia vo Krit rogara vatuaro-ia. ¹⁴ ✧ Oire uva ikauvira purepavira vo toko iava vararoepa vo voa igeire riro varivarivira rutu. ¹⁵ Uva voava igeiva vo uvuo peoreva riro goruvira rutu, ovusa osa auepaiepa ra rera sirova oira tovoio, ovusa viapau oiso uvuipaiepa ra rera gaeive. Oapa voea peo ragapaoro igeiva va topapareva va pupipaoro. ¹⁶ Oire vosa voava gaegaerepaoro otokovu reoro igeiva puteva virivari visivi va-ia uru-raopaoro. Oa iava igeiva gaegaerepaoro avapaepa. Uva vo toko vaisiaro-a vao-ia

oa-ia igeiva va-ia putereva, Koda Toko. Uva vo toko-ia vao putepaoro dingiva takauiepa rutu oira kae pieoro, o iria ivupaoro vokapaeva selpa uvuo. ¹⁷ Uva vo osa pege roruorupaoro va rutu tuukeiva uvuo kovuaro oiropu-ia riro goru iro oiso, teapi kiuvu oira kaekae pieparevora, pegeo viro igeiva. Osa-a oiso osa iava uriripaaepa oiso, teapi vigeiva uvuo vera pierere raaka-ia vao Aprika-ia ruvara-ia tou raaka. Oa iava va iava selara sigiiova oiso va puraoro ra igeiva gaegaerevira raga avape. ¹⁸ Uva va vao isivaaro iava rirovira rutu torueva avakava. Oa iava voeao kovopa irara voava auero-ia kotokotoara rovoaepa vara-ia vikipaoro. ¹⁹ Uva ovokivu-ia vo pevapa voki igei rutu kopirovu vikiiepa. ²⁰ Uva riro vokiro rutu-a pupuru vokiro ovokiroa-ia viapau rutu oisoa ravireo kekepaio ora visurikoara, oara iava riroiroreva. Oa iava igei rutu oiso vovoupaiepa, Oiraopavira rutu igei rutu vao opesipaiei, uvare igeivi riroiro pierere purepato kiuvu.

²¹ Uva riroara rutu vokiara igeire oisoa pute ragapaive aio asavira. Ovokiro-a evara isivaaro iava Pol toreroepa oiso purasa, “Ari ita, vosa ragai vo reoroarore uru piepasa ora tape piepataeri voviri vo osa Krit toko pute asavira toupaaero, oa iava viapau oiso vo tavakao vigei ouvori. Oa iava tapo varao kotokotoara viapau oiso riroirovira touvori vigei varaaro. ²² Uva visii tavipaa ra uririara eakata, uvare viapau oiso irai vigei iava kopi-irovere. Ari vao raga uvuo rokovere vigei arova. ²³ ✧ Ari ita, vo vokiara uva purapurapato ensel urioroerao ro reraaro Pauto ira ragai-ia pitupareveira, ora oiso tapo irapa kovopaaveira. ²⁴ Uva ragai sirova tupaoro oiso puraroerao, Auoro Pol, teapi uriripau. Ari King Sisa osireiaro-ia tourivere rara. Uva visii rutu-a vao ora voeao oearovu uvuo-ia tou irara visiigoa rutu virivariavere. ²⁵ Oire uva ora tape pieta. Teapi uriripata. Oa purarevere rara vigeipa oiso osa rera vo reoro toupaveira. Ari ita, oara rutu oirao piepaaveira ragai vao-ia. ²⁶ Ari ita,

✧ 27:10: Ap 27:21-22 ✧ 27:14: Mk 4:37 ✧ 27:23: Ap 23:11, 5:19; Ro 1:9

vao uvuoa oa vigeiva vera pirovere oavu-ia raaka vo oavu-ia tokoa.”

²⁷ Uva vao iava katai tau vo resurapa (14) rupa vao oa-ia igeiva uvuoa peop-areva kiuvu vo avakao-ia vao oa vaisiario, Edria Si. Uva voa avapaoro vo uvuoa-ia aue sovopaiva oa iava oiso puraaepa, Easi tutuu piei rasia vai iare, voeao oea oisoa vo uvuo-ia kovopaive. ²⁸ Oa iava voeao vo rovu avaka rovu rokoaro uvui-iva oavu-ia iroi-ro. Oire uva aue-ia erao tau vuta (20 param) vo rovu rokoaro uvui-epa, uvare va uvui-iva vo iro-ia. Oa iava aue-ia ita uvui-epa katai tau vo vavae vuta (15 param). ²⁹ Uva voava oavu-ia uvuia kekeiva vo avapaoro raaka-ia osa tutuuva uvuoa. Oa iava uririoro oiso puraaepa, “Vigei upopai raaka-ia”. Uva vo resura vikiiva anka vo uvuo taki rovosa varirisa, oiso ra avi rovope tapo uvare rupavira vokapaiva. ³⁰ Uva voa-a vo uva kovopa irara rirovira uriripaaepa. Oa iava oiso vovouaepa ra toriive vo uvuo arova. Uva iriavu dingi vo uvuo iava rere pieiva oiso ra torioro avaave. Uva oiso voea kea raga-paiva, “Oaravu ankara tovoio oisova irapaua va vao uvuoa takioro rutu.” ³¹ Vo osa Pol oiso puraroepa auere ofisato ora voeao viurupa irara, “Vosa kovopa irara viapau vo toupai-iva uvuoa-ia, ra viapau oiso viri-varita.” ³² Oa iava iroi-ro tokoa aue iava dingi, ra koveo avaka rovu iare.

³³ Vo osa avia sikerepaiva osa Pol oiso riro goruvira rutu voea tavipareva, “Vearovira rutu aiopatavoi, uvare viapau oiso vo wikireo sovara-ia aiopatavo-rao oarea putevo. ³⁴ Uva eisi osa visii tavipaavo oiso ra aioara vai aiota, ra vorevira gorua outa rara. Ari ita, viapau rutu oiso irai visii iava vuria vai oure-vere.” ³⁵ Uva vo reo isivaaro iava Pol bret ouoro oiso puraroepa, “Vearovira rutu Pauto vao-ia.” Uva va puteoro voea rutu osireiario-ia va aioreva. ³⁶ Uva va-a vao oa kekeoro rera-ia vorevira vovouisiro voea iava kavevira toupai-iva oiso vovouoro, O asi vearovira toupai. Oa iava voea rutu aioara aioiva. ³⁷ Uva voea rutu uvuiario-a voeao oea oisoa vo uvuo sovara-ia toupai-iva, erao vovoto erao vatara tau katai vatara rutu (276). ³⁸ Uva aio

opesiava, oaravu aioara witaro vikiiva avakava iare, auere oiso ra selpa uvuo varaatape.

Selpa Uvuo Oa Taki Piropa Raaka-ia

³⁹ ✧ Oire uva avieiva. Osa iava viapau oiso vao tokoa vatuaru eveipaiva. Oa iava oavu kekeiva paitua. Uva oiso puraaepa, “Easi uvui-iva vai ra vao iare uvuoa viru piepe rogararore tutuu pieoro.” ⁴⁰ Oire uva va iava voare va viru piesa auero rutu vatatopopao ankava iroi-ro tokoa. Oa iava avaka rovu iare koveroepa. Ora vo uvuo torevokopa perova tapo iroi-ro iava vagoiva, ora sel tapo iria ipa pieiva. Oa iava vo uvuo topapaiva, oisore ra rogaraua iare viruve. ⁴¹ ✧ Oire uva ora vaseiepa oiso ra rogaraua iare viruve. Osa raaka-ia irapauava paiva, ovusa rirova toruva vo uvuo vituaru pegeeva. ⁴² ✧ Oa iava ofisato arepaiva viurupa irara voeare tuukepa irara, oiso ra voea kopii pieive vo raga auepa, teapi aataoro toriive vorarore vegoaro. ⁴³ Uva oiso vovouparoe-pa ro-ia ofisato ra Pol raga virivari-ve voea arova. Oa iava voea rutupa vaseoro oiso puraroepa, “Vosa uvui-pata aatasa, oire vearopai avakava-ia ora vikioro vao aatapaoro verata viro rogara arore. Ari ita, vosa viapau uvui-pata aatasa, oire vo peroro-ia pitupaoro verata viro.” ⁴⁴ Uva voa oearovu voea iava aatapaoro verapaa viropa, ovusa oearovu oaravu-ia plank peroro ora operorovivu-ia vo uvuo iava oara-ia verapaa viropa. Uva oisi raga-a eisi osa verau viroi-epa igei rutu rogara arore virivarioro.

28

Pol Toureva Molta Toko-ia

¹ Oire vo osa igei rutu vo toko-ia vao tupaoro vo toko vaisiario-ia tarai-epa vao-ia, Molta Toko. ² Uva voeao oea oisoa vo toko-ia toupai-iva oea igei-ia vearo vovou rutu puraiva igeipa eto kasi-ro. Uvare rirova-ia uteova uteoi-epa, oa iava kasir-aoiepa. ³ Uva voa-a vo uva Pol erako kouara kakavupareva va tovoisa eto kasi-ia, osa oira kopii piepava rakoru rera vavaearo avusa vusieva. ⁴ ✧ Oa iava

voeao vo toko-ia oea oisoa toupaiue oira kekeoro oiso puraaepa ora voeare osa rera vavaearo avupaoro kotovira toupaeava, “Akoea oira upopatoa vai-a ro ira vo toko iare virivirivira urioroi. Uva vo yuria vao oa-ia torevokovira ora rera-ia viroi. Uva kopiipa o iava rakoru iria rera avuevoi.”⁵ Ari ita, vo osa Pol oira sisiputareva tuitui kasi iare. Oire uva viapau oiso upiaroepa vova uvava rera avueva.⁶ Osa iava voea rutu rerava tuepaoro oiso vovoupaaepa, Easi tuvuuparoi ra kopiuro va iava ikauvira. Uva oisa-a eisi osa rugorugooapaoro rerava riro kaekaevira tue ragapaaepa oiso ra va iava kopiuro. Vo osa viapau vuria vai oureva vo va-ia vao oavua puraeva rera-ia. Uva va-a vao oa-ia soporeaepa. Oa iava oiso puraaepa, “Avoeao, easi pauto-a ro.”

⁷ Uva reitoa ro-ia vo toko iava, Pablias ira vo rasiaro ruvara-ia verau viroiepa, ira vearo vovoutoa rutu. Ira vo peva-ia voki igei oisoa aio vatepareve osa voa toupaiova.⁸ ✧ Uva vo vokiuro-a varao oara-ia oisoa Pablias aitearo upiiparo urua raga ivara-ia. Oire uva oisoa rera iava kukue tapo upiipao kasiraovira, ora kovuto ira tapo oisoa rera upopareve. Oa iava Pol rera iare koataroepa rerapa varirisa. Uva rera varaaro-ia vavaea oaro tovooro, rera vorevira porete piereva.⁹ Uva va isivaaro iava oearovu rutu upiipa irara urioaepa rera iare. Oa iava voea rutu vorevira porete piereva.¹⁰ Osa iava igeipa riroara vatevateara vateiva. Ora vo tapo osa voava topa uviroa auepaaepa, osa igeipa oaravu ita vate ragaiva vatevateara auere raiva vearosa igeipa.

Pol Rom-ia Pouro Viroepa Molta Iava Urioro

¹¹ ✧ Uva-a vo uva vao uvuoa vuriaro isivaaro iava igeire vo peva kekira voa raga vo puteva. Oa iava oavu raga-ia Aleksandria iava vo uvuo selpa avaiepa. Vo uvuo vaisiuro-a vao-ia oiso-ia, Tavara-toarei Pauto Araorei. Uva vo uvuoa voa tupaoro koke taki ateate piepaeva, oa iava voava avaiepa.¹² Oire uva aue-ia pou viroiepa Sairakyus vo peva-ia voki

voa tousa.¹³ Oa iava voava avaiepa aue iare ita Risiam. Uva ovokivu-ia vearoto kiuvu urioroepa. Oa iava rera-ia avaiepa aue iare Pyutiolai-ia.¹⁴ Uva voa-a eva uva touoro oearovu kekeiova oirao pie vovou irara oea oiso igeire puraaepa, “E uvuipatai ra igei tapo tou rovota katai wik sovara-ia?” Osa iava vo wik eva putevoiva, Rom iare topa viroiepa.¹⁵ Uva voeao Rom-ia tou irara oirao pie vovou irara igei iava uvuoro varaaepa Aivaropa Tapire Apias voaaro. Uva ouruivu-ia va vaisiuro, Vo Peva Stua kovuoro oearovu veraoro puteiva ora voea iava vo ruture puteoro. Oa iava Pautoa-ia Pol vuurapa vaisi puraooro oiso puraroepa, “Vearovira rutu Pauto aue-ia voka.”

¹⁶ ✧ Vo osa voa pou viroiepa Rom-ia, oa iava ro ofisato Pol-re oiso puraroepa, “Vearopai ra kepa oara-ia torevokovira touri, vo osa irai uutupatoa vai vii tokipareve voa.”

Pol Vearo Siposipo Kosi Piereva Rom-ia Tupaoro

¹⁷ Oire uva voki peva isivaaro iava oira vasi irara Jiu iava gurureva Pol. Oa iava voeare oiso puraroepa, “Araoko irara oaa, evoea evoa Jerusalem-ia Jiu-pa irara oea ragai ouivora kortua iare, oiso ra Rom reraaropa gavman ragai vateive. Ari ita, viapau oiso vuria vai puraava voeao-ia vigei voearo oirara, ora varao-ia aao irara oavi vo pitupituroaro.¹⁸ ✧ Uva Rom reraaro gavman ragai rovirieirevora vo va-ia. Uva viapau oiso vuria vai keke-erevora ragai-ia. Oa iava oiso vovou ragaeroa ra ragai karureve vorevira, uvare viapau oiso ragai-ia oavu avu vai touvora, oiso ra oai sirova ragai uporeve eisi osa rutu oisoa ruipapaave Jiu ragaire.¹⁹ Uva oiso puraaera Jiu, Viapau oiso ro vo rearo gavman torevokopai. Eva-a oa iava oiso puraraera, Vearopai ra Sisa iare avara, ra ragai vo rearo rovirieireve. Ari ita, uva ragai viapau oiso voeao oirara oaa Jiu kortupaa.²⁰ ✧ Oa-a vao oa iava visii guruavoi oiso ra va-ia ora reovio. Ari ita, oiraopavira vo iro-ia ragai tuukepa

✧ 28:8: Je 5:14-15; Mk 5:23 ✧ 28:11: Ap 27:6 ✧ 28:16: Ap 24:23, 27:3 ✧ 28:18: Ap 26:31-32 ✧ 28:20: Ap 26:6-7, 29; Ef 3:1; 2 Ti 1:16

iro oa vituaro toupai voi vao-ia, Kataia-a raga oare rugoopaoro rariparai oiso osa voea ita voeao Jiu raripaaveira rera-ia ro-ia Ropoto Pauto reraaro Kae Pieto ira taru urioroverea.”

²¹ Uva va-a vao oa iava rera vo reoaro pukooro oiso puraaepa, “Ari ita, viapau oiso reoa vai vuria vai vii oiario uvuiovora. Ora aue rigatoa vai tapo vo vii iava vo voea iava voeao oea oisoa uriopaave Judia Distrik iava. ²² Ari ita, oiso ruipapaiei rutu ra vo reo uvuio oreoa oirao piepariveira, uvare voraro rutuva voearo iava uvupaioveira vii voeaaro oirao pie vovou irara oea-ia vuri reoro purapaiveira oearovu.”

²³ Oa iava ovokivu reesiiva oiso, “Vo vokio-ia ora guruviovere vorevira ita.” Uva vo voki-a vao oa-ia riro irara rutu Pol vo kepaaro iare urioaepa, ovokia vokipakouaro rutu-ia voeapa siposipopaoro rovoroepe vo putesa vokiarovi vo tugurasa vokiario Pauto vo Saraaro iava siposipopaoro. Ari ita, vao-ia Moses vaaro Reo Taisi ora profet irara vo rigatoroaro origatoroa rutu iava voea tavitavipaoro voeapa vara aviavi piepareva aue iava Jisas. ²⁴ Oa-a vao oa iava oearovu rera vo reoaro oirao pieiva, ovusa oearovu vo reo uvu ragaiva. ²⁵ Uva oisi-a eisi osa iava viapau oiso katai vovou vai-ia ora reopaaepa. Vo osa Pol arova ora vaseaepa osa oavu goruvira reo vatereva voeapa oiso puraoro voeare, “Ari ita, ro-ia Tugoropato Uraurato ira oiraopavira rutu profet Aisaia gisipaoro iava oisoa reoreoparo visii aao iraraarore ora visii vao oiso purapaoro,

²⁶ ✧ ‘Avau ra voeao oirara taviri oiso, Visii vao-ia uvu ragatavere. Ari ita, oiraopavira vo reo gurukoaro uvupatavere, osa viapau oiso taraipatavere. Ora oiso tapo vare keke ragapatavere, ra ita viapau oiso vara-ia taraipata oiso osa toupai.

²⁷ Aue iava uvare tarai asavira toupata. Kokiara oavisii tupapata ora visii iava, ora osireiara oavisii tapo ururupa piepata. Uvare reasipatai oaravu keke arapa, ora oiso tapo uvare

reasipatai oaravu uvu arapa. Oa-ia vao ragai arova porepata viroveira, aue iava uvare oisi ragavira rutu visii iava sopaura oavisii ragaipa reasipapeira oiso, teapi visii virivaria.’

Eisi osa puraroepa Pauto.”

²⁸ ✧ Uva Pol oiso puraroepa voeare ita, uvare tarairoepa voea vo vovouroaro-ia tarai asa vovouro, “Uvuta! Pauto vo raivaaro iava vao virivaripa ora poretepa raiva. Osa-a eisi osa iava vo reo vao avapaperea voeopa ratau tou irara. Oa iava vo reo uvu iraoivere rara voea voeao sopaipa irara.” ²⁹ [Uva vo reo isivaaro iava ora vase ovoiaepa ora reopaoro voea raga. Uva vo reo-ia ora voeava kaureopaoro avapaaepa.]

³⁰ Pol vo ivarei sovara-ia toureva Rom-ia. Oa iava vao ora rerapa kepa vorireva. Uva vo kepa rataoaro oisoa karupareve oearovu rutupa voearo oearoa oisoa rera rugoopaoro rera iare uriopaave. ³¹ Uva oisoa vokiara rutu-ia vao tupaoro Pauto vo Saraaro iava siposipopareve ora Turaro iava ro-ia Jisas Krai. Eera ira iavirava oisoa uriri asavira rutu siposipopareve, osa viapau oiso irai uvuiparo rerare korusa.

ROM

Irapa Reoro Vo Vukuo Iava

Pol vo pasio rigatoreva 57 o 58 yia Jisas vo kavauaro isivaaro iava, vo ovusa Korin urui-ia toupaooro oisoa lotupa irara tauvapareve. Riroara pasiara rigatoreva Pol oara toupaveira Nupela Testamen sopaaro-ia. Ari vao-ia oa purareva voeopa Rom vata oa oaravu rutu-ia putepai vao reia pasia.

Uva vo pasio sovara-ia ira voarei rutupa reoara purareva. Voeao Jiu-pa irara (Ro 2:17-4:25), ora voeao tapo Jentaelpa irara (Ro 1:13-15, 11:13) oeara takuvuvira oisoa lotupaave vo Rom urui-ia toupaooro. Uva voarei rutu tavireva oiso rigatooro, Kataitoa raga-a ro Krai ira uvuipa ra oirara karureve vuri vovou vo goruaro iava. Ra va iava uvuipaai Airepa Tootoo oupasa rera oirao piepaoro. Ari ita, Moses vaoro tapo vao Reo Taisi oa viapau uvuipai, ora orekerovu rutu oara viapau uvuipai tootooa vatepasa. Ari kataitoa raga Krai vo osa rera oirao piepaive oirara rutu.

Oearovu Papara 8 oiso vaisipaiveira, Vearo Siposipo Rera Iava Tugoropato Uraurato.

1. Kova vituaro vao aposelto oa purareva aue Pol, 1:1-17.
2. Oirara rutu uvuipaai ra vao kaviko vovouaro oupaive vao Pauto. Auepa, teapi eto kasi-ia avaaverea vao vuri tapi, 1:18-3:20.
3. Pauto Oviitoa-ia Airepa Raiva purarevora vao oa-ia uvuipa vigei oriru iraopasa, 3:21-4:25.
4. Jisas raga-ia uvuipaviei ra Airepa Tootoo oupape, 5:1-8:39.
5. Pol siraoroepa Jiu-pa irarapa voeao oea reesireva Pauto ora rerapa, 9:1-11:36.
6. Vo toupai oiso osa ragavira uvuipa Kristento ra toupaveve Pauto vo ruipaaro sirova utupaoro, 12:1-15:13.

7. Vo Pol ovoioapa reoro purareva ora tapo vearo vokireva, 15:14-16:27.

Kova Vituaro Vao Aposelto Oa Purareva Aue Pol

¹ ✧ Ragai raga-a, vao Pol Jisas Krai reraaro kovopato, ro ira ragai arurevora rera vo reoro kaesa. Eera ira ragai roporeva rera vaoro kaepasa va iava oearovupa siposipopasa Vearo Siposipo.

² Vo siposipo-ia oa iava Pauto tuariru rutu reo goru purareva. Vao oa iava profet irara va vao reo goru rigatoiva Tugoropa Vuku sovara-ia voari tuariru rutu. ³ ✧ Vo siposipo-ia Vearo Siposipo oa rera iava ro-ia Jisas Krai toupai, vigei reraaro Turaro, Pauto Oviitoaaro. Ro ira oiravira rutu kavauropo vo rasio-ia vo Devit vo saraoro sovara-ia. ⁴ Uva oiraopavira rutu-a, uvare tugoropa vaisitoa rutu-a ro-ia Pauto Oviitoaaro. Ira-ia toupaveira riroa gorua. Aue vituaro iava uvare rera vo kopiiaro iava ravotovira vorevira toreroepa. Oire uva va-eva oa iava vigei rutu taraipavio oiso, Rera eera Pauto Oviitoaaro rutu. ⁵ ✧ Rera Jisas ira iava Pauto vigei-ia vearo vovou purapaveira. Osa iava Pauto ragaipa ruipapaoro rutu ragai-ia vo kovo tovoreva oiso ra rerapa kovopaa rutu oiso, aposel. Ra va iava oearovu rutupa tavitavipara osararovu rutu iava. Ra va uvupaoro ora voea iava sopaura oaive vorevira porepaive rera iare, ro Pauto rera vaisiara kae piepaoro. ⁶ Oire uva visii-a eva visiigoa evoa toupaveira Rom urui-ia osararovu rutu iava visii. Pauto visiigoare tapo keeroepa oiso ra kareketa voeao tapo Jisas voearo.

⁷ ✧ Uva oisi-a eisi osa iava vo rigato purapaavo visii vao Rom-ia tou irara. Visiigoapa siraopaoro Pauto visiire keeroepa, oiso ra oiso touta rera voearo. Uva uvuipasi Pauto Aite oavi ora Turaro Jisas Krai ra visii tauva vatesi ora gavaure vovou tapo.

Pol Vearo Vaisi Purareva Rera Vaoro Soyara-ia Variria Pautoa Iare

⁸ Rovopavira rutu visii tavipaavo vao iava osa oirara rutu voraro rutu toupaooro

visii iava uvupaiveira oiso, Riro rari irara visii Jisas-ia. Oa vituaro iava oiso pura-parai, Vearovira rutu Pauto. Aue iavirava uvare Jisas rutu vo kovoaro-a vao-ia.

⁹ ✧ Oire uva vokiara rutu-ia kasivarivira rutu kovopaaveira ora ragai iava vovouisi rutu tovopaoro, oiso ra va iava Pauto vo kovoaro vearovira rutu puraa oearovu rutupa siposipopaoro rera Oviitoaaro iava. Ro-ia Pauto ira vearovira rutu ragai-ia taraiparoveira vosa oiso oiraopavira purapara, Visiipa siraopaoro vokiara rutu-ia visiire variriparai Pautoa iare. ¹⁰ Ari ita, voviri tuaririvi uva oiso ruipa ragapara oiso ra visii kekea. Oa iava Pauto iare variriparai oiso ra visii kekea. Uva Pauto vo vovouaro raga sirova va vao variria purapaavoi vo vokio-ia, oiso ra visii kekea rara. ¹¹ ✧ Uva oiso ruipa iraoparai ra visii kekesa uriora rara. Oiso ra visii siposipoa varao iava oara iava Tugoropato Uraurato ragai siposiporevora. Oire ra vara iava uvuoro visii varaaro oirao pie vovouro oavisii goru pieta rutu. ¹² Uva ora tautauvavio ora vigeipa tavitaviooro varao iava vigei rutu varaaro oirao pie vovouro. Oire ra va iava vigei rutu iava vaeavira goruvira rutu torepe oirao pie vovouro oavi.

¹³ Araoko irara oaa, vearovira rutu vare vao rugorugoo iraopatai, uvare vokiara rutu-ia oiso ruipa ragaparaveira ra visii kekea, vo osa orekerovu rutu ragai vo ruipaarore korupape. Ari ita, visii tapo tou ruipa ragaparaveira, oiso ra visii siposipoa visii tarai pieoro vo siposipo iava vao-ia. Oire va iava visii iava oearovu iava sopaura oaive pore piro, oiso osa oearovupa siposipopaavora rera iava Jisas voearopa ratau tou sararo. ¹⁴ ✧ Ari ita, Pauto ragai reesirevora rutu. Uva vo reesire rugoopaoro rutu rera vo kovoaro purapaaveira oearovivu rutu oirara tauvapaoro. Viapau oiso voeao raga tauvapa reipa uruiro-ia. Viapau. Ari oearovu rutupa voearo oearoa vegoara sopaaro-ia toupaveira. Ari ita, viapau oiso voearo ragapa riro tarai irara. Viapau. Ari voeaviopa tapo ruruvutu irara. ¹⁵ ✧ Va

vao vituaro iava visii keke ruipa iraoparai visiigoa evoa Rom-ia toupataveira. Oiso ra vao visii siposipoa visii tarai pieoro va iava vao Vearo Siposipo.

Vearo Siposipo Vo Goruaro-a Vao

¹⁶ ✧ Vao Jisas vo reoaro viapau oiso raveravea-a ra vava ariipara. Viapau. Ari ita, uvare Pauto vo goruaro rutu va-ia toupavoi vao-ia Vearo Siposipo. Uva va-a eva oa iava oiso taraiparai vo osa oearovu vo reo iava uvuoro ora virivaripaaveira rutu voeao oea Jisas oirao piepaiveira rutu voeao iava Jiu-pa irara voari rovvira, uva voea isivaaro iava oearovu rutu voeao ratau tou irara. ¹⁷ ✧ Vao Pauto vo reoaro oa roroiovira rutu vo raivao kareke piepaiveira Jisas vo raivaaro, oa-ia oearovu rutu uvuipaai ra va-ia ora agiagipaave Pautoa-va. Uvare vo raiva vituaro-a eva oirao piea, ora vo raiva ovoiaro-a vo raga oirao piea, va vao oa iava Pauto voea oirara oiso reesipareveira oiso, Voea voeao torevoko vovou irara. Ari ita, Tugoropa Vuku oiso purapapeira,

‘Ro torevoko rugooto ira uvuiparoi ra Pautoa-ia rugorugooapaoro rera-ia rariparo orekerovu rutu oupaoro varao vearopara Pauto varaaro.’

Oirara Rutu Isivaapea Pauto Vo Ruipaaro Sirova Utu Arapa

¹⁸ ✧ Pauto toupere vo vuvuiua-ia. Uva voava roroiovira rutu kasipua karekepareveira voeao vuri vovou irara ora voeao oea rerare isivapaaveira. Voeao oea oiraopa siposipore korokorupaaveira oearovu asavira oiso, teapi va-ia taraipaave. Uva voea-a evoea oea vuri pitupitu purapaiveira vare korukorupaoro. ¹⁹ Ari ita, viapau oiso rera vo vovouaro vataureva Pauto. Uva voea tapo va-ia taraipaaveira oiso osa vigei, uvare oearovu rutupa va karekereva. ²⁰ ✧ Iu, Pauto tuariri rutu orekerovu rutu purareva vo vuuta-ia eva, oa iava vo voki-ia rekasisa urioerao ovokia vao-ia. Uva oirara vara varao kekepaiveira varao oara purareva ora rera vo goruaro-ia vao oa

✧ 1:9: Fl 1:8; Ap 24:14 ✧ 1:11: Ro 15:23 ✧ 1:14: 1 Ko 9:16; Ap 28:2 ✧ 1:15: Ro 12:18 ✧ 1:16: 2 Ti 1:8; 1 Ko 1:18 ✧ 1:17: Ro 3:21; Ga 3:11; Hi 10:38 ✧ 1:18: Ef 5:6; Kl 3:6 ✧ 1:20: Sam 19:1-6

viapau opesia vai. Oire uva vara iavirava uvuipaa ra rera vo goruaro eveipaive ora rera vo vovouaro. Eva oa vituaro iava viapau raiva vai epao voeapa oiso ra vuri pitupituro oaive vataupaoro vara taeapaive.

²¹ Ari ita, Pautoa-ia oisoa taraipaave. Uva viapau oisoa rerapa avivikepaave rera vaisiara kae piepaoro. Ora viapau oiso oisoa purapaave rerare, “Vearovira rutu Pauto” vo rera-ia vearo vaisi pura-paoro. Oisi-a eisi osa raga purapaoro oisoa akukupapa rugorugoooro raga oupaive. Uva vara-a evara oara-ia ora voea vo rugorugoooroaru ruupa pieiva vara vavagisi pieoro rutu. ²² ✧ Oa iava oisoa oiso purapaave, “Igei-a riro tarai irara rutu.” Vo osa voeare rugorugooara vavagisivira rutu toupave. ²³ ✧ Ari ita, vo pitupituro kavuiva oa-ia oisoa Pautoa-ia vuurapa vaisi purapaive, ro ira viapau opesia vaiaro. Oa iava opitupiturovu oaive raga puraiva varaopa ora avivikepasa vara-ia vuurapa vaisi purapaoro tokarasiara. Oara oisoa purapaive ora voea vavaearo raga iava, oiso ra oiravira kekepa viro ora kokiovira, ora rakoruvira, ora vo karero okareroa vo rasio-ia vokapaiveira.

Vo Toupai Ovurirovu Rutu Iava

²⁴ ✧ Uva oisi-a eisi osa ragavira vo pitupitu eva puraiva, oa iava Pauto voea iava vasereva oiso ra ora voea vo pitupituro purapaive evara kokoropara. Oa iava ora voea vo rugorugoooroaru raga sirova utuoro opitupiturovu rutu vuriara karekareke piepaiva. Uva ora voea-ia opitupiturovu rutu purapaiva oiso osa okarerovu kaakau karero, voea okarea viapau oiso ora vo karepa ariipaave. ²⁵ ✧ Ari ita, Pauto vaarore oiraopa reo ovauoro oreorovu raga kuuvuara sirova utupaaepa ora voea raga varaaro. Oa iava oisoa varaore variripaave oara purareva Pauto voari tuariri. Oire uva varapa evara variripaoro rerare Pauto isivaepa rutu, ro ira vara rutu evara purareva. Ro-ia Pauto ira-ia vuurapa vaisi purapai vigei vao vo vokie ora vo utupau rutu.

²⁶ Uva vara-a varaoro vuri pitupituro oara iava Pauto voea iava vasereva, oiso ra ora voea raga ora voea vovouoroaru sirova utuave. Ra vara-ia ora arii pieave ora voea raga. Vao kavuoro vearo ora oua, ora vairoro ragava otopaave riakora. ²⁷ Vo ovusa oirara tapo oisi raga piepaoro ora voeava otopaave. Oire uva oisi-a eisi osa iava riroa vuria vavataaro oisoa kaepaive ora voea raga. Uva va eva vuri pitupituro vo voriaro oa voeapa torevokopapeira oa oupaiveira.

²⁸ ✧ Uva oisoa Pautoa-re isivapaoro rera vo tavitaviarova kaureopaave. Uva va-a vao oa iava voea iava vaserevoiva Pauto, voea iava sopaura oaive agasiepa rutu vuriara oaive iava vo pitupituro-ia oara oisoa purapaive vo vokiara rutu-ia. ²⁹ Oiso vo vovouoroaru vuri vovouoro rutu oiso-ia, iiruko vovoua vao, ari otopa pitupitua vao, ari riiriipa vovoua vao, ari oira kopii pie ovoipa pitupitua vao, ari ora upopa pitupitua vao, ari kuuvu reoroa varaoro oara oisoa purapaoro oearovivu akaipa piepaive, ari reo topatopa piepa vovoua vao. ³⁰ Ari oearovu togapa vovoua vao kuuvu reoro-ia, ari Pautoapa reasipaoro oisoa ora voea vaisiara raga iava vagupaave, ari raiva taraapa vovoua vao oisore ra oraivai iava vuriara purapaive, ari aite irarava ora kaureopa vovoua vao. ³¹ Ora vuri pitupituro oaive purapaoro oisoa voea varaarore ovau-paave reo ovoiro oaive. Ora viapau oiso oaravivu-ia roroioapaave. Uva oearovupa siraopa pitupituro viapau sovopaive vo ora voea sopaoro-ia. Ari, vosa oisi ora sovooro voearovi tauvapaive osa viapau. Aue iava uvare viapau sirao vovourovi vai voea sopaoro-ia. ³² ✧ Pauto vo reoroa vao oa oiso purapapeira, Oiso torevokopai vosa iravu vuri vovou purapareve vokiara rutu-ia, oire ra rera kopii pieta rera upooro. Uva va-a eva rera vaoro voria. Oire uva vo reoa vao-ia oa-ia oisoa taraipaave rutu. Uva oiso purapaave vare, “Eagara, vo reope eva. Vao purape vuria.” Oire uva vao-ia tapo vuria purapaive oearovu siposipopaoro oiso, “Eagara, vuri vovou

✧ **1:22:** Jer 10:14 ✧ **1:23:** Sam 106:20; Ap 17:29 ✧ **1:24:** Ef 4:18-19; 1 Pi 4:3 ✧ **1:25:** Ais 44:20 ✧ **1:28:** Ef 4:19 ✧ **1:32:** Ro 6:21; Ap 8:1

purapata. Viapau oiso oavu avu vaiei va-ia.”

2

Pauto Vo Rovirieiario Torevokoa Rutu

¹ ✧ Voeao-ia vuri irara oea iava tavi-taviparai oiso, E voea rovirieipataveira oiso voeare purapaoro, “Vuri irara evoea”? Oire opeita ora visii raga ora keakeapata oisi eisi purapaoro. Vosa oearovu togapata, oire uva visii raga ita oisi vara vuriara purapataveira. Uva oisi-a eisi osa purapaoro uvuipatai ra ora visii raga ora togapata ita. ² Oa-ia vao-ia taraipaviei oiso, Pautoa raga oa-ia vao voeapa siraoa vavataaro vatepareveira voea vo vovouroaro vuri-ara rovirieipaoro. Uva va-a eva rera vo pitupituroaro oa oisi eisi torevokopapeira rutu. ³ Uva visii-a vao-ia visiigoa oirara toga iraopataveira varao-ia voea vo vovouroaro vuriara. Ari ita, uva visii raga ita visiigoa oisi vara vuriara purapataveira. Oire uva apeisi-a? Pauto vaoro-ia voria putetaverea va vatavataoro? ⁴ Ari ita, taraipatai Pautoa-ia vearo vovouto, uvare viapau oiso vagevagepavira visiire kasipuparoveira oiso ra visii opesi pie ovoireve. Oire uva apeisi-a? Va-a eva vituaro iava rerapa reasipataveira, eke? E viapau taraipataveira rera-ia Pauto ira visiipa kave vovou rera vaaro vatepareveira visiipa siraopaoro, oisore ra vorevira rera iare sopaura oavisii porepata? ⁵ ✧ Oire uva vo voki-a vao oa-ia Pauto rera vaaro kasipua karekereveira voea varaaro vuriara rovirieipaoro torevokovira, uva evo voki-ia visii vaaro voria outaverea rera ruvara-ia pute pievira rutu. Eake iava? Uvare riitako vovou irara visii rera vo reoaro uvu arapa.

⁶ Aue iava uvare uvuivira rutu Pauto voea vorireveira vuriara oaiveva uvuioro, oiso osa voea varaaro vuriara uvuipapeira. ⁷ Uva oisi-a eisi osa ragavira Pauto voea vatereveira Tootoo Ovoi voea oea vo tootoore taraapaiveira, ora voea oea rerare vearo vovou rutu purapaive kasivarivira rutu oiso ruipapaoro ra Pauto voea-ia rorupareve, voea vaisiario

kae piepaoro. ⁸ ✧ Osa voea oea ora voea ragare rugorugopaoro vearo vovou kavupaiveira, voea vo pitupituroaro raga sirova utupaoro vuriara, uva voea-a evoea oea-ia Pauto rera vaaro riroa kasipua tovoreveira voeare aveaveoro rutu. ⁹ Oire uva riroa tavaka ouiverea voea vo vuriroaro voriaro iava, ora riroa tapo vavata siraoa-ia oa ouiverea. Ovori epao toupai oa ou rovoiverea irapavira voea Jiu. Ra voea isivaaro iava oearovu voea iava ratau tou irara vo vori raga ouive ita. ¹⁰ Ari ita, uva oiraopavira uvare voriaro epao, oara toupai vearo vovouro rutu vo voriroaro. Oara vatereveira Pauto voeaopa oea vearo pitupitu purapaive. Oiso osa vo voriro-ia, vigei-ia rorureveira vigei vaisiario kae pieoro, ora gavaurea tapo vatereveira vigeipa. Oa-a vao oa ou rovoiverea irapavira voea Jiu. Ra voea isivaaro iava oearovu voea iava ratau tou irara vo voriro raga ouive ita. ¹¹ Aue iava uvare torevokovira raga Pauto vaeavira rutu oearovu rutu rovirieireveira vo utupaua.

¹² Uva voea voea-ia ratau tou irara oea-ia viapau oiso Moses vaaro Reo Taisi toupaveira. Oire vosa vuri vovou puraive, ra va-ia kopii ovoiave opesi ovoiro. Uva viapau oiso Pauto oisi voea pierereveira vo uvare Moses vaaro sirova Reo Taisi utuoro voea rovirieireveira. Viapau. Ari, eva peira Reo Taisi Jiu-pa irara raga ruvara-ia. Ari vosa voea evoea vuriara purapaive, oa sirova voea rovirieireveira eva Reo Taisi. ¹³ ✧ Vosa voea oirara oea Reo Taisi uvupaiveira, ra viapau va sirova utupaave vo Pauto osireiario-ia, uva viapau oiso vearo irara voea evoea. Ari voea oea vearovira vaisi-pareveira Pauto, oea vearovira Reo Taisi uvupaoro va sirova utupaaveira. ¹⁴ Uva va vao-ia Reo Taisi oa viapau oiso voea-ia ratau tou irara toupaveira. Ari vosa irai voea iava ora rera vo ruipaoro raga iava vearo vovouro purapareve varao oara iava tavipapeira Reo Taisi, oire uva vo vovouro-a varao oara oiso karekepere rera-ia, oara evara rera vaaro reo goru va sirova utupasa. ¹⁵ Uva voea raga ita oea vearo pitupitu purapaiveira, oa-a eva

✧ 2:1: Ro 1:20; 2 Sml 12:5-7 ✧ 2:5: Diu 32:34 ✧ 2:8: Ga 5:20; 2 Te 2:12 ✧ 2:13: Je 1:22-23

oa-ia vao kareke piepaiveira oiso rutu Reo Taisi vo reesireesiaro, oa toupaveira voea sopaaro-ia oisi. Ora oiso ragavira tapo osa va vao kareke piepaiveira, uvare ora eveipaaveira voea varaaro iava vuriara. Ra va iava ora togapaave oiso puraoro, “Vuria puraavoi.” Oire vosa ovokivu-ia ora eveiave ora voea raga oiso puraoro, “Vearoa puraavoi,” ra oisi ragavira eisi voea vaaro reo goro ora voea-ia karekeive. ¹⁶ Uva oisi-a eisi osa iava vo vokia eva oa-ia Pauto Jisas tavireverea oiso puraoro, “Oirara rovirieiparivoi,” ovoki-a eva oa-ia varaaro vatau rugorugooro oara vigei sopaaro-ia vatauvira toupaveira roroiovira ora karekeperea rutu viaevira. Uva vara-a evara oara rovirieireverea rara Jisas. Oiso osa oearovu taviavora vao iava Vearo Siposipo Jisas vaaro.

Voeao Iava Jiu Ora Voea Vaaro Reo Taisi

¹⁷ Visii vao-ia apeisi ragavira toupaveira?

Oa iava visii raga ora vaisipataveira oiso, “Igei raga Jiu, riro tarai irara Reo Taisi-ia.” Oa-a eva oa-ia ora visii raga ora vaisiaro kae piepataveira oiso purapaoro, “Pauto ira igei raga roporeva. Ira igei raga-ia toupaveira.” ¹⁸ Uva visii rutu rera vaaro Reo Taisi vieipataveira. Osa iava vearovira taraipataveira vo, oiso ra rera vo ruipaaro sirova utupata. Oa iava uvuipatai ra oaravu rutu oisi iava vearovira rovirieipata oaravu reeresipaoro oiso, “Torevokoara vara-ia.” ¹⁹ Oire ora visii raga iava oiso purapataveira, “Uvuipaiei ra ro vaaru vovouto vovouaro karuio, ora uvuipaiei ita tapo ra aviavia vateio voeaopa oea rupavira toupaveira. ²⁰ Ora uvuipaiei tapo ra voeao auu reo pura irara torevokoio tapo. Ora tapo uvuipaiei voeao roroio pievira siposipopasa oea airepavira Pautoa-ia taraiave.” Ora oiso purapataveira, “Taraipaveira vearovira rutu Reo Taisi-ia, oa iavirava vara-ia oiraopa reoro rutu vituaroa iava taraipaveira rutu ora orekerovu rutu-ia taraipaveira.” ²¹ Avoeao! Visii vao-ia visiigoa oearovu rutu siposipopataveira. Uva apeisi-a? Ari akepa visii raga ora siposipo

asapataveira? Oearovu vosipataveira oiso purapaoro, “Opeita kavirupata.” Uva apeisi-a? E kavirupa irara visii? Iu. Oa purapataveira. ²² ✧ Oearovu vosipataveira oiso purapaoro, “Opeita otopata.” Ari eakepa visii raga oisi ora pie asapataveira. Visii riro kasipu irara voeaore oea varaore variripaaveira oara purapaaveira ora voea vavaearo iava. Vo osa visii raga orekerovu kavirupata vo keparo-ia oara-ia varaaro toupaveira tokarasiara. ²³ Uva ora visii raga tapo ora vaisi oavisii kae piepataveira oiso purapaoro, “Pauto vaaro Reo Taisi igei raga-ia toupaveira.” Uva va vao-ia Reo Taisi oa vatavatapaoro Pauto vaisiaro akaipa piepataveira rutu. ²⁴ ✧ Vao-ia Tugoropa Vuku oiso purapaveira, ‘Voeao-ia ratau tou irara oea visii varaaro vuri pitupituro kekepaoro Pauto vaisiaro tovipaiveira.’

Rakari Verapa Pitupitu Oa Viapau Uvuipai Oirara Orirupasa

²⁵ ✧ Vosa Reo Taisi rutu sirova utu ruipata, ra ora visii iava rakari verapata ora reesipaoro oiso, Visii Pauto voeaoro rutu. Eisi osa vearovira. Ari vosa oisi va purapaoro eisi Reo Taisi vatavatapata, ra vo reesi eva oiso rutu toupaveira. ²⁶ Oire uva apeisi ragavira toupai vo Pauto osireiaro-ia? Aue iava vosa iravu voeao iava ratau tou irara rakari vera asato vearovira Pauto vaaro sirova Reo Taisi utuparo. Oiraopavira ita, oiso Pauto ira eveiparevere oiso rutu osa iravu ro visii iava, visiigoa ora visii iava rakari verapataveira. ²⁷ Oire uva voea voeao-ia ratau tou irara ora voea iava rakari vera asa irara, oea vearovira rutu Pauto vaaro Reo Taisi sirova utu iraopaaveira. Uva voea-a evoea oea vorevira visii togaiverea, uvare visii-a vao Jiu rakari verapa irara, visiigoa akukupavira Reo Taisi-ia tarai ragapataveira, osa viapau oiso va sirova utupata. ²⁸ ✧ Aue iava uvare iroutoa rutu-a Jiu-pato? Easi ro-a ira-ia rakari vera reesi toupai, raa? Viapau. Asi ro-a ira-ia oiraopa reesi rutu toupaveira. Vo

✧ 2:22: Ap 19:37 ✧ 2:24: Ais 52:5 ✧ 2:25: Ga 5:3

✧ 2:28: Mt 3:9; Jo 8:39

reesio-ia oiso-ia vosa Pauto vaaro Reo Taisi rera sopaaro rutu-ia oiraopavira rutu toupave. ²⁹ ✧ Oiraopavira rutu ro-ia oiraopato Jiu-pato ira-ia oiraopa reesi rutu toupave rera sopaaro-ia. Vo reesio oa viapau oiso sigoa-ia oa purapaiveira vao Reo Taisi sirova utupaoro. Asi vao-a oa purapaveira Pauto reraaro Tugoropato Ūraurato. Oa-a eva oa vituaro rutu iava ruipapaaveira rutu, oiso ra voea-ia rorupareve rutu Pauto, uvare viapau oiso rugorugopaaveira ra ora voea raga vaisiaro-ia vuurapa vaisi purapaive oirara.

3

Pauto Rovovira Reoa Vate Rovoreva Voeapa Jiu Uva Voava Rerare Isivaapea Ita

¹ Oire uva apeisi ragavira oiso osa toupavoi vao-ia? Vosa Jiu-pato vii, oire ra va iava iravira irapau oearovu rutupa oirara vo Pauto osirearo-ia, eke? E apeisi-a? Akukuvira raga ora voea iava voeao Jiu rakari vera ragapaaveira, eke oai toupaveira va-ia vao? ² ✧ Avoeao, oiraopavira rutu oa-ia vao toupavoi vao-ia. Oa vituaro uvare va-ia vao oearovu rutu putepaveira. Rovopa rutu vearoa oiso rutu toupaveira, uvare Pauto ora rera vo reoaro vatereva voeao Jiu. Oa iava uvuipai ra va iava vearovira rutu taraipaave va-ia vao oa purareva voeapa. ³ Oire uva apeisi-a? Oearovu Jiu-pa irara vo reore vao-ia isivaapea, uva apeisi-a? E Pauto vare vao rera vo reoaro ovauroverea? ⁴ ✧ Viapau rutu. Oreoa vao rera vaaro oirao piereverea ra oiraopavira karekeperea rutu. Vosa oirara rutu oiso toupave osa riro kuuvu irara, uva rera raga ira pauakavira rutu toupaveira Oiraopatoa Rutu Pauto. Oiso osa vao-ia purapaveira Tugoropa Vuku, 'Vosa reoreopau, ra vii vo reoaro oiraopape rutu, oire ra va iava taru oirara rutu vo reo uvupaive. Vosa oearovu vii keakeapaoro vii togapaive oaravu-ia kuuvuara oiso purapaoro, Vuritoa rutu vii, oire

ra voea-ia puteri voea varaaro viaevira kuuvu reoro karekeoro.'

⁵ Ari ita, oearovu vo rasio iava oiso purapaaveira, "Vosa vigei vo pitupituroaro varao vuriara oara-ia Pauto vaaro torevoko pitupitu viaevira rutu karekeperea, oire uva apeisi-a?" Vosa Pauto vara-ia vigei varaaro vuriara vigei vorireverea, uva apeisi-a? Ra rera Pauto vuria purareve va-ia oisi? ⁶ Viapau rutu! Viapau oiso vurito-a Pauto. Vosa oisi ragavira toupavevori, ra apeisi ragavira oearovu varaaro vuri vovouro torevokovira rovirieipareve voeao oea vo rasio-ia toupaveira? ⁷ Oire oearoi pasi ragaire oiso puraavere, "Viapau oiso torevokopai ra Pauto igei varaaro iava kuuvuara igei rovirieireve. Aue vituaro iava uvare vara iava evara Pautoa-ia taraipaaveira oearovu vearovira oiso, Oiraopatoa Rutu Pauto. Ira ora rera vo reoaro oirao piepareveira vara rovirieipaoro. ⁸ ✧ Oire vosa oiraopa reo vao-ia, ra va iava oearovu vai pasi oiso puraave, "Oire ra vuriara vai purape, ra va iava vearoa vai karekepe." Ari ita, oearovu oiso ragai tovipaiveira oiso purapaoro, "Vii Pol vigoa oisi oiso oearovu siposipopariveira." Oiraopavira rutu oa-a vao oa-ia voea evoea riroa tavaka ouivereva rara vo Pauto ruvara-ia voea vo toviroaro voriaro sirova vuriara.

Viapau Rutu Irai Vo Rasio-ia Torevokotoa Vai Toupaveira

⁹ ✧ Oire uva apeisi-a? Voeao Jiu-pa irara ratau tou irara-ia putepaveira, uvare voea-a vearo irara, eke? Viapau rutu. Vo reo-ia oa aviavi pievira rutu pura rovoavo oiso-ia, Voea rutu voeao Jiu ora voeao tapo ratau tou irara oea rutu takuvaro-ia goruvira rutu toupaveira vuria vo varivariaro. ¹⁰ ✧ Oisi-a oiso osa rutu toupaveira Tugoropa Vuku-ia vo reo-ia,

'Viapau rutu irai ei torevokotoa vai, uvare oirara rutu-a vuri irara.

¹¹ Ari ita, viapau oiso irai ei ira roroiovira rutu Pautoa-ia taraipaveira. Ora tapo viapau oiso irai epao ira

✧ 2:29: Kl 2:11; 2 Ko 10:18; 1 Pi 3:4 ✧ 3:2: Diu 4:8; Sam 147:19 ✧ 3:4: Jo 3:33; Sam 116:11, 51:4 ✧ 3:8: Ro 6:1 ✧ 3:9: Ga 3:22 ✧ 3:10: Sam 14:1-3

- Pautoa-re taraapareveira rerare rugorugopaoro.
- 12 Uvare oirara rutu-a oea Pautoa-re isivaapea vuriara-ia pirooro. Viapau oiso vearoa vai purapaiveira. Oa iava viapau oiso irai epao voea iava ira vearoa vai purapareveira.
- 13 ✧ Ari ita, voea vo reoroaro vuriara rutu eru geesi reoro, oiso rutu osa vao eruara vo geesipapeira tova urui-ia. Ari ita, voea gisipoaro iava kuuvu reoro kosipa piroveira vo oearovu keakeapasa. Oa iava voea vo reoroaro oearovu avupaiveira, oiso rutu osa tavuako.
- 14 ✧ Oearovu tovipaiveira vurivira rutu vaavaavuuvira. Oa iava ikauvira rutu voea iava kasipua kosipa piroveira.
- 15 ✧ Oire ra oearovu upopaive.
- 16 Ora uvarovu rutu vokapaoro oearovu rutu varaaro tekipaiveira. Oire ra varapa rirovira siraopaave voea oea varaaro-a.
- 17 Viapau rutu oiso vao-ia taraipaaveira kave vovou vo pitupituario.
- 18 ✧ Ari ita, oiraopavira, viapau oiso Pautoa-re rugopaoro rerapa ora avivikepaaveira.

19 Oire uva vigei oiso taraipavioveira Pauto voeaopa Jiu-pa irara Reo Taisi vatereva, oiso ra toupave va sirova utupaoro. Oa iava viapau oiso irai voea iava uvuiparoi ra oiso puraparo, “Ragai-a torevokotoa rutu.” Viapau rutu. Ari ita, oiraopavira voea rutu voea o uvarovu rutu tou irara oea va-ia vao Reo Taisi taraipaoro ora voea-ia taraipaaveira oiso, “Vigei rutu vao-ia vuri irara. Vigoa taru voria ouperea vo Pauto ruvara-ia, varao voriaro vigei varaaro vuri vovouro oavi.”

20 Eake iava? Uvare viapau oiso irai ira torevokovira karekeroverea Reo Taisi sirova utuoro vo Pauto osireiario-ia. Viapau. Ari vosa oisi ragavira oiso oaravua taraipavio va iava vao Reo Taisi, oire ra oisi ita ora vigei raga-ia taraipavio, ra oiso purapavio, “Oiraopavira rutu ita, vigei rutu vuri irara.”

Ro Ira Krai Oirao Piepareve Eera Ira Torevokovira Karekeroverea Pauto Osireiario-ia.

21 Vosa eisi ragavira toupave Reo Taisi, oire ra viapau oiso oisi ragavira va iava torevokovira karekepavio. Viapau rutu. Ari ita, uva oraivavuei vao oa roroiovira karekerevora Pauto oirara rutupa. Vao oa iava vo rigato epao vo Moses vo taisiario Reo Taisi sovara-ia. Ora vo oearovu rutu profet irara vo rigatoroaro tapo sovara-ia, varao oara puraiva voari rutu tuariri. 22 Oiso osa vao-ia oa-ia vigei reesipareveira oiso purapaoro, “Torevoko irara voea-ia” aue iava rara Jisas Krai oirao piepape. Oraiva eva oa oirara rutupa toupai. Oa-ia oisi eisi voea taru oiso pierereveira voea oea Krai oirao piepaiveira rutu. Oa-ia eva oa vituaro iava oirara rutu areivira raga toupaveira Pauto osireiario-ia. 23 ✧ Oiraopavira rutu, oiso osa oirara rutu vuri vovou purapaiveira. 24 Oa iava oirara rutu tauaipaaveira Pauto vo Saraaro-ia koata arapa vore rera ruvara-ia. Ari Pauto vo siraoaro riroa rutu akukuvira oa vate ragapareveira vigeipa vo Jisas Krai vo kovoaro iavirava. Oire uva vo vatevatea vao-ia oa-ia vigei reesipareveira oiso, Torevoko irara voea-ia, vorara va-ia vigei iava vuriara vera rovopeve. 25 ✧ Aue iava uvare Pauto Jisas vara pierereva rera sipooro vigeipa kopiioro koruoua tavariosa. Oire uva va vituaro-a vao-ia vosa va oupasa Jisas oirao pie rovope rutu, ra va iava Pautoa tapo ora agiagipavio. Uvare Pauto oirara rutu varaaro oisoa keke ragapareve vuri vovouro. Oa iava voeapa oisoa siraoparo rutu. Oire uva oisi-a oiso osa iava Pauto vo vovouaro torevokoa rutu viaevira karekeerao vo vokie. 26 Uva vo vokie viapau oiso oirara vo vovouaro keke ragapareveira. Uva va-a eva oa vituaro iava oirara rutu oiso taraipaaveira, Ro-ia Pauto torevokotoa rutu. Ira voearore oiso puraparoveira, “Torevoko vovou irara voea,” vo rara Jisas oirao pie rovope rutu.

27 ✧ Oire uva eake vai rutu uvuipai ra oai purape, ra oai iava vo vaisi eva oupe

✧ 3:13: Sam 5:9, 140:3 ✧ 3:14: Sam 10:7 ✧ 3:15: Ais 59:7-8 ✧ 3:18: Sam 36:1 ✧ 3:23: Ga 3:22 ✧ 3:25: 1 Jo 2:2; Hi 9:14, 28; 1 Pi 1:19 ✧ 3:27: Ro 2:17, 23; 1 Ko 1:29-30

oiso, Vii-a torevoko vovouto? Ra va iava vaguvira tavitavivio? Viapau rutu oiso oai epao. Uvare Reo Taisi rutu sirova utupavioveira, eke? Viapau rutu. Ari aue raga-ia oirao piea vao vigei vaaro. Oa raga-ia uvuipaviei ra vo vaisi eva oupe. ²⁸ Oire uva oisi-a oiso osa iava uvuipaviei ra Pautoa tapo ora agiagipavio vearo vaisi ou rovooro, vo rara Jisas oirao pie rovopape rutu. Ari ita, viapau oiso uvuipapeira vosa Reo Taisi raga vo pitupituroaro sirova utupavio.

²⁹ Uva apeisi-a? E Pauto-a Jiu raga reraaro? E viapau oearovu rutu reraaro-a voeao ratau tou irara, raa? Ari oiraopavira rutu, ro-ia Pauto oirara rutu reraaro. ³⁰ ✧ Pauto-a kataitoa raga rutu. Ira voearei rutu iava oearovu rutu reeresipareveira torevoko vovou irara ora rerapa vao raga iava oirao piea. Voearei rutu iava oiso, voeao iava Jiu-pa irara ora voeao ratau tou irara. ³¹ Oire uva apeisi ragavira? Reo Taisi veripape uvare vigei varaaro oirao pie vovouro va-ia Reo Taisi putepaivoi rutu? Viapau rutu. Ari ita, vo osa vao airepa raiva sirova utupaoro vao tapo Reo Taisi oirao piepape.

4

Pauto Ebrahim Vaisireva Oiso, Torevokoto

¹ Ro-ia Ebrahim Jiu-pa irara aaotoaaro, uvare rera-a voea vituaro rutu Jiu. Oire uva apeisi ragavira purapaviei rerare, uvare apeisi ragavira torevokovira karekero viropa? ² Uva apeisi-a? Torevokotoa rutu-a rera varao iava okovoroa rutu purareva, eke? Viapau. Vosa eisi vo kovoro purarevori, uvuipa ra ora vaisiaro rei piero. Oire ra va iava ora rera iava vara-ia evara ora rera iava riataroeri. Ari ita, uva viapau oiso uvuiparoepa ra oisi eisi pierve vo Pauto osireiario-ia. ³ ✧ Uva Tugoropa Vuku oiso purapapeira, 'Ebrahim Pauto oisoa oirao piepareve.

Va-a vao oa iava Pauto rera vaisireva oiso, "Torevokoto."

⁴ Ari ita, oiso-ia vosa iravu iravupa oirato kovopareve, oire ra vo kovo-ia eva rera vaaro vori ouparo. Vo vorio-ia rera

vaaro viapau oiso sirao voria vova rera re-itoaaro rerapa. Viapau. Ari evo vori oisoa oupareve vao raga-ia rera vo kovoaro.

⁵ Oire uva rera-a eera ira oisoa vaisipareve Pauto oiso, Torevokoto, vo rara ora rera vo kovoroarore ovaupaoro Pautoa raga oirao piepareve. Ari ita, Pautoa raga oiso vigei vaisipareveira, Torevoko vovou irara, vigei vao vigoa vuriara purapapeira.

⁶ Ro-ia Devit ira tapo oiso reoreoroepa va iava vao oiso-ia, Vosa voeao oirara oea Pauto oirao piepaive, oire ra voea varaaro oirao pie vovouro kekepaoro oiso voea vaisipareve, Torevoko vovou irara. Oa iava oisoa rorupaive rutu. Uva viapau oiso voea vo kovoroaro kekepaoro-a. Viapau. Ari, aue raga oirao piea vao voea vaaro. ⁷ ✧ Oiso vo rigato purareva Devit,

'Voeao oirara oea rorupaive rutu, uvare voea iava vuriara rutu vera ovoireva vara ovau ovoiro rutu Pauto.

⁸ ✧ Ora tapo rorupareve, ro ira varaaro vuriara kekepaoro Pauto viapau oiso vara vieipareveira vore tuepaoro utupa voki-ia.'

⁹ Oire uva apeisi-a oiso osa puraroepa Devit? E voeao raga rorupaive oea ora voea iava oisoa rakari verapaave? Viapau. Eake iava? Uvare Ebrahim voari tuariri rutu Pauto oirao pierve rutu. Oire uva Pauto rera vaaro iava oirao piea eveioro oiso rera vaisireva Ebrahim, Torevokoto. Eisi osa visii tavitavipaavo vo reo iava vo Tugoropa Vuku-ia. ¹⁰ Oire uva apeisi-a? Aa vo vuutao rutu iava vo voki-a vao oa-ia oisi Ebrahim vaisireva Pauto? Uva oisi rera vaisi rovorevoiva, ora rera iava utupavira rakari torevoko vovouepa, eke? Ari! Osa-a eisi. ¹¹ ✧ Iu ita, oa-a eva isivaaro rutu iava rera iava rakari veraaepa reesia puraoro. Oiso ra va iava oiraopavira karekepe vo vaisio oa-ia Pauto rovovira oiso rera vaisireva Ebrahim, Torevokoto, vo osa ora rera iava rakari vera asavira toureva. Oire uva eisi osa ragavira pierve Ebrahim, Voeao ratau tou irara aitetoaaro. Voeao oea ora voea iava viapau rakari verapaaveira. Uva oisi-a oiso osa iava voea varaaro

raga iava oirao pie vovouro voea vaisi-pareveira Pauto oiso, Torevoko vovou irara. ¹² Oiso-ia tapo rera ro Ebrahim Jiu-pa irara aitetoaaro toupaveira, voeao oea oisoa rakari verapaave. Ora voeao tapo Jiu oea Pauto oirao piepaiveira. Uva oisi-a eisi osa pie rovoreva Ebrahim Pauto oirao pie rovooro, oa iava ora rera iava rakari veraroepa utupavira.

Reo Ovoi Vatareva Voeaopa Oirao Pie Vovou Irara

¹³ ✧ Pauto Reo Ovoi purareva Ebrahampa ora voeao rera aao iraraaro utupa irara. Vao oa-ia oiso puraroepa, “Ragai visiipa vo rasio rutu vateavere rara, ora voeao vii aao iraraaro utupa irara.” Ro Ebrahim ira oisoa Reo Taisi rutu sirova utuparo. Oire uva viapau oiso va vituaro-a vao-ia oa iava Pauto rerapa Reo Ovoi purareva. Viapau. Ari oirao piea raga-a rera vaaro oa vituaro iava va vao vearo vaisi rutu oureva Pauto ruvara iava Ebrahim. ¹⁴ Oire uva apeisi-a voea iava voeao oea reo ovoi ouiverea? E voea raga va sirova utupaaveira va vao Reo Taisi, eke? Oire vosa oisi oiso toupaveira, ra akukuvira raga oevu Pautoa-ia oiraopa vaisi purapaive. Ra va iava viapau Pauto vaaro Reo Ovoi viapau akaipavira rutu toupaveira, raa? Ari! ¹⁵ ✧ Uva viapau oisi eisi toupaveira. Eake iava? Uvare va-ia vao taraipavioveira Reo Taisi oa oiso purapapeira, “Voeao oea vuriara purapaive oarava uvuivira ita vara voriaro ouiverea.” Ari vosa viapau oisi eisi Reo Taisi vaieri, oire va iava viapau oiso ra irai ragaire oiso puraparo, “Vuriara puraparivoi. Oa iava vii vaaro voria ouriverea rara.”

¹⁶ Oire uva va raga vao Reo Ovoi vituaro oirao piea. Oiraopavira rutu, uva viapau oiso va vituaro-a vao varao-ia vigei vo kovoroaro. Vosa va vituaro oisi oiso toupaveira, uva viapau oiso akukua vatevatea vao-ia Reo Ovoi Pauto vaaro. Ari ita, oiraopavira oiso osa varao uvuipaviei ou rovpape vo Reo Ovoi iava vao Pauto vaaro rara Pauto oirao pie rovpape, oiso osa Ebrahim oisoa pie rovpaveira voari tuariri, uvare Ebrahim-a vigei rutu

aitearo. Vigei Reo Taisi sirova utupavioveira, ora voeao oea Pauto oirao piepaiveira oiso rutu osa oisoa piepareve Ebrahim. ¹⁷ ✧ Aue iava uvare oiso purapapeira Tugoropa Vuku, ‘Ragai vii oiso pieava osararovu rutu aitearo vii.’ Oiraopavira rutu vigei vao-ia Ebrahim ovii iraraaro vo Pauto osireiaro-ia, ro Pauto ira oisoa oirao piepareve Ebrahim. Oa vao Reo Ovoi oirao pierereve vo utupava Pauto. Aue vituaro iava uvare rera raga uvuipaveira rutu voeao kopii irara vorevira tore piepasa vova tova uruiro-ia. Ora varao tapo oara-ia viapau uvuipaai oearovu oiso ra vara kekepaive, rera raga uvuipa oara karekepasa roroiovira. Rera ro vigei reraaro Pauto ira oisi oiso toupaveira.

¹⁸ ✧ Rera ro Ebrahim ira avuka raga-raga kaka kavau asavira raga. Uva oisoa toupaveira rutu toupaveira Pautoa raga oirao piepaoro oiso puraparo, “Rera raga ragai vatevete rara kakaetoa vai.” Uva va-a vao vituaro iava oisoa vao Reo Ovoi oirao piepareve rutu oa vatevete Pauto rerapa. Vao oa-ia oiso puraroepa, “Vii-a Ebrahim, osararovu rutu aitearo.” ¹⁹ ✧ Oire uva vo vuuta-a vao oa-ia Ebrahim katai vovoto ivaro (100) iare uvuiva tutuureva. Oa iava oiso puraroepa ora rerere, “Avoeao, avuka raga-raga ragaivi. Uva kopiisa tutuavo. Vigei avukarei rutu ora vatuava oaa o-ia Sara. Iria viapau uvuipaai oiso ra kakaetoa vai kavaveve.” Uva oisi ragavira toupaveira goruvira oisoa va raga vao Reo Ovoi oirao piepareve, oiso ra va iava kakaetoa vai kavaveve. ²⁰ Oire uva va raga-ia vovoupaoro vao Reo Ovoi viapau oiso rera vaaro oirao piea oisoa ovauparo. Uvare va-a vao oirao piea oa rera vo rugorugooaro goru pieva rutu. Oa iava Pautoa-ia vuurapa vaisi purareva rutu. ²¹ Ari ita, goruvira rutu va vao Reo Ovoi oirao pierereve rutu. Oiso ra Pauto rera vaaro rerapa va oiraopavira kareke pierereve rutu, uvare viapau oisoa vakuvakuparo rera-ia Pauto rera Ebrahim. ²² Oire uva va-a eva oa vituaro iava Pauto rerere oiso puraroepa, “Torevoko vovoutoa rutu vii Ebrahim.” Uvare oisoa

✧ 4:13: Jen 17:4-6 ✧ 4:15: Ro 3:20, 7:8, 10, 11 ✧ 4:17: Jen 17:5; 1 Ko 1:28 ✧ 4:18: Jen 15:5 ✧ 4:19: Jen 17:17; Hi 11:11

rera vaaro kekepareve riro gorua oirao piea rera vaaro.

²³ Oire uva vo reo-a vao oa rigatoiva rera iava Ebrahim oiso, ‘Pauto rera vaisireva oiso, Torevokoto vearoto.’ Uva va vao oiso puraoro viapau oiso rera raga iava oiso vo rigato puraiva. ²⁴ Ari ita, vo reo toupaveira vigei rutu iava, vigoa vaisireverea Pauto oiso, Torevoko vovou irara. Aue raga iava vo rara rera oirao pie rovopape rutu, ro-ia Pauto ira Jisas kopiia iava vorevira tore pierewa. ²⁵ Pauto rera eakareva viurupa irara vavaearo-ia, oiso ra kopiio vigei varaaro vuriara voriaro ouoro. Uva va-a vao oa iava vorevira toreroepa, oiso ra va iava eva Pautoa tapo ora agiagipavio oiso rutu tupaoro, Torevoko vovou irara rutu.

5

Pautoa Tapo Ora Agiagipavio Vo Rara Jisas Oirao Pie Rovopape

¹ Oire vo osa Pautoa tapo ora agiagi rovopavio rera vaaro Reo Ovoi oirao pie rovopaoro, oa iava gavaurea-ia rera tapo toupapeira. Vo uvare Jisas Kraiss vigei Turaroaro va eva kasipua opesi pierewora. ² ✧ Oa vao purarevorao Jisas vigeipa. Ari ita, uvui iraopaviei ra Jisas oirao piepaoro vereopa vovou oupape vo Pauto ruvara-ia. Uva evo vovou oupaoro tootopavioveira vokiara rutu-ia. Oa-a vao oa iava roru iraopapeira vo vuutaore tuepaoro, oa-ia Pauto tapo toupapeira rera vo vovouaru rutu sirova utupaoro oiso rutu osa rera. ³ Ora varao tapo sirao vovouro vo tavakaroaro oara-ia tapo roru iraopape. Uvare vara-ia tarai iraopavioveira oiso, Oara vearopapeira vigeipa. Eake iava? Uvare vara varao vo siraoaro kaepaoro uvuipaviei ra raverave asavira goru visivi rutu vokapape. ⁴ Oire vosa oisi eisi toupaperea osa Pauto vigeire vo reo purareverea oiso puraoro, “Vearopai rutu uvare oisi eisi piepatavoi.” Oire vo osa vo reo-ia taraipaoro rutu, oa vigei varaaro oirao pie vovouro goru piepaiverea rutu rerare tuepaoro. ⁵ ✧ Oiraopavira rutu, uvare

viapau oiso akukuvira oirao piepapeira rerare tuepaoro. Viapau. Uvare Pauto riroa siraoa vate ragarevora vigeipa ro-ia Tugoropato Uraurato ira-ia vigei iava sopaura agasi pierewora rutu. Ro-ia Tugoropato ira-ia Pauto vigeipa sirao vate purarevora.

⁶ ✧ Vo vuuta-a eva oa-ia viapau oisoa vigei raga uvuipavio ora tauvapasa, vao oa-ia Pauto vo vokie reesireva oa-ia Kraiss arureva vigeipa kopiisa vigei vao vuri irara. ⁷ Oire vo osa irai oiso puraro, “Vosa oeai ragai roro pieve ragai reesioro oiso ra iravu vearoto vo tavukiario ouoro rerapa kopiira. Avoeao, uva siravira rutu-a. Uvare reasiparai oisi pie arapa. Eari vai pasi, irai vai uvuiparoi ra oisi pierewe. Irou vai ira-ia taraipai? ⁸ Ari ita, Pauto riroa rutu siraoa purareva vigeipa ro-ia Kraiss, ira vigei vo tavukiario rutu oureva kopiio vigeipa vao-ia riro vuri vovouro pura irara. ⁹ Uva vigei-a vao vigoapa kopiioepa rera Kraiss. Osa iava uvuipaviei ra Pautoa tapo ora agiagipavio. Ora rera ro Kraiss ira vigei virivari- pareverea Pauto vo kasipuaropa. Ra va iava utupaua viapau oiso vigei ouve ita va. ¹⁰ ✧ Voari tuariri rutu uva oisoa rera tapo ora keripavio. Oa isivaaro iava rera tapo ora agiagivierao uvare Oviito Jisas vigeipa kopiioera. Uva oisi-a oiso osa tupaoro oiso rutu toupapeira, Pauto vate iraraaro vigei. Ra vao-ia tapo vearovira tarai iraopavio rutu oiso, Jisas vigei orirupareverea vigei tootoo piepaoro aue iavirava rera vaaro tootoa. ¹¹ Iu ita, uva viapau oiso orirua raga-a oa-ia rugorugoopavioveira. Ari vao tapo-a riroa rutu roru oa oupapeira. Vo roru oa sovopapeira ora vigei-ia, vo rara vokiara rutu-ia Pautoa tapo ora agiagipavio. Ro Jisas Kraiss vigei Turaroaro ira vearo vovou-ia vituparoveira rutu.

Adam Ira Kopiia Rovoreva, Ari Kraiss Ira Oiraopa Tootoo Rovorevora Vigeipa

¹² ✧ Oire uva vo rovoa-ia iravu oisoa toupaveira ira kopiia rovoreva Adam. Oa-a vao vituaro vuri vovou vo voriaro

✧ 5:2: Ef 2:18; 1 Ko 15:1; Hi 3:6 ✧ 5:5: Fl 1:20; Ef 1:13 ✧ 5:12: Jen 2:17, 3:6, 19

✧ 5:6: Ga 4:4; Ro 4:25 ✧ 5:10: Kl 1:21-22; 2 Ko 5:18

karekeepa vao-ia kopiia. Uva oisi ragavira oirara rutu-ia poupa piroveira kopiia, uvare oirara rutu vuri vovou purapaiveira. ¹³ Uva vuri vovou purapaoro oisoa toupave oirara rutu. Oire uva Moses vo vuuta-ia voeare kavauroepa. Oa iava riroroiva, vao Reo Taisi purareva voeapa. Ari ita, voari tuariri uva oisoa vao vuri vovou toupave vo osa viapau Reo Taisi vaiva toupave. Uva viapau oiso Pauto voea varaaro vuri vovou oisoa vieipareve. ¹⁴ ✧ Oire uva vo vuuta vao Adam vaaro oa iava vo tuguraepa Moses vo vuutaaro-ia, oa-ia oirara oisoa kopii ragapaave. Uva viapau oiso oisoa piepaive oiso osa ro-ia Adam, ira Pautoa-va kaureoroepa rutu vuri vovou rovooro rutu. Va vao purareva rera Adam ovoovovira. Oa iava Jisas rera isivaaro-ia karekeroepa kavauoro oavu ita ovoovoa vituaro rovooro.

¹⁵ Oire uva vaiterei-a vaitereo tasitoarei. Uva viapau oiso vaeavira rutu vaiterei-ia toupaveira. Aue iava uvare Adam vaaro vuria viapau rutu oiso Pauto vo vatearoa. Eake iava? Uvare riro irara rutu oisoa va-ia kopii ragapaave rutu. Ari ita, Pauto vaaro-a sirao vate, uvare riro irara rutu oirara vo sirao vao ou ragapaiveira rutu. Ari ro raga-ia Jisas ira vigeipa siraoparoveira. Ira vituparoi vao-ia oa iava Pauto vo sirao vate kareke pierevorao vigei-ia vo vokio. ¹⁶ Oire uva rera vo voriaro Adam oa oureva rera vaaro-ia vuria vo voriaro, pisa vorivi rutu vaopa Pauto vaaro riroa siraoa. Aue vituaro uvare kataia rutu vuria riroa rera vaaro kekeoro rera rovirieireva. Oa iava rerare oiso puraroepa Pauto, “Vuritoa rutu vii Adam.” Ari ita, vigei rutu varaaro riroara vuriara. Ovusa vigeipa riroa rutu vate rovopeveira siraoa. Oire va isivaaro iava oiso vigei vaisipareve, Vearo irara rutu. ¹⁷ ✧ Oiraopavira rutu Adam vaaro vuria oa iavirava kopiia vo goruaro varivariaro karekepapeira vo oirara rutu-ia. Rera raga iava ro-ia Adam. Ari ro-ia Jisas Krai

ira vaaro pute pievira rutu toupaveira. Uvare va purareva vigeipa oa-ia riroa rutu vatevatea siraoa oupapeira. Oa iava oiso vigei vaisipareveira, Torevoko vovou irara. Ra va iava vo toupapeira tootoo vo goruaro-ia, uvare rera raga Krai ira Oiraopa Tootoo rutu vatepareveira.

¹⁸ Kataitoa raga vaaro iava vuria vo tavakaaro kosi piropa oirara rutu iare. Uva ita, kataitoa raga Jisas ira vuriara vo tavakaaro opesi pieoro tootoo vaterevora oirara rutupa. ¹⁹ Uva oisoa oiso osa iava riro irara rutu vuri irara oisoa toupave, uvare kataitoa raga Pautoa-va kaureoroepa Adam voari rovoa-ia vuria rovooro. Uva oisi ragavira ita vigei rutu riro irara uvuipaviei ra vearo vaisi oupape, uvare kataitoa raga ita Jisas Pauto vo ruipaaro sirova uturoepa.

²⁰ * Va-a vao-ia Reo Taisi oa ora kareke rovoepa rutu voari tuariri, oiso ra va iava oirara rutu ora eveipaave ora voea raga. Ra va iava oiso purapaave ora voeare “Oiraopavira vuri irara rutu vigei.” Uva va-a vao oa vituaro iava vuri vovou ora rigaaepa oirara rutu iare. Oire uva oisi raga ita Pauto vaaro vereopa vovou oa pute pievira rutu ora rigaerao rutu. ²¹ Uva vuria vo goruaro oisoa oirara tokipaive voeapa reipaoro. Vao oa vituaro iava oisoa kopiipaave. Ari vao Pauto vaaro vereopa vovou oa-ia uvuipaai ra vearo tauva rutu oupaive torevoko vovou purapasa. Aue iava uvare Jisas Krai toupave vo vokio, ira Pauto vaaro vereopa vovou roroioveira rutu. Vao vereopa vovou oa iava vigeipa siraoparoveira rutu vigeipa Tootoo Ovoi vatepaoro. Vao oa-ia vituparoveira rera Jisas Krai vigei Turaroaro.

6

Vigei Rutu Kopiviera Krai Tapo

¹ Apeisi puravio vao iava? E uvuipaviei ra oaravu ita vuriara purape, ra va iava vorerivira Pauto vara ita verareve ora rera vo siraoaro riro pieoro?

✧ 5:14: 1 Ko 15:22, 45 ✧ 5:17: 2 Ti 2:12; Re 22:5 * 5:20: Ga 3:19; 1 Ti 1:14 uvare rerare tuepaoro raripavioveira rera oirao piepaoro rutu. Oire uva eake-a vo reo vao porearo, raria? Oreoa porearo-a vao-ia oiso toupaveira, Tuepata varaore oara visiipa touvira karekeperea. Ari ita, vo osa ro ira iare oisi orekevu karekepe, oire ra viapau oiso vovouparararipaoro ita, “Oa ouavere tou visivi.” Viapau, eva ita oa rerapa kareke ovoierao.

² Viapau rutu. Uvare oiso rutu toupapeira osa voeao kopii irara, oea viapau uvuipaaveira oiso ra vuriara vai purapaive. Uva apeisi-a? E uvuipaviei ra oisi eisi toupaooro vuri vovouro vai purape vokiara rutu-ia, eke viapau? ³ Uva va-ia tarai iraopata oa-a vao-ia baptaisa vituaro rutu oiso, vo osa baptaisa ouepa va-ia ora reesioro oiso, kataivira rutu toupai vigei rutu Krai tapo ora tavosipaoro. Oire uva oisi raga ita-a eisi osa ora reesiviepa ita oiso, oisi raga kataivira rutu rera tapo kopiioro. ⁴ ✧ Oire uva va-a vao-ia baptaisa vituaro porearo oiso-ia, Vo osa Krai kopiioera, oire uva vigei tapo rera tapo kopiiviera. Oa iava vigei tapo ita tovaivora rera tapo. Oa iava vorevira rera tootoo pieoro rera tore pieredora Pauto riroa iava gorua vao rera vaaro. Uva oisi ragavira-a eisi osa iava uvuipaviei ra airepa tootoo-ia vokapape.

⁵ Oire uva va-a vao osa rera tapo kopiiviera, uva vorevira toreroera. Oa iava vigei tapo ita ovoovovira toreviera rera tapo. Oa-a eva oa iava airepa tootoo oupapeira. ⁶ Oiso va-ia taraipavio osa rera evao parikou-ia tapaiva vigei varaaro tapo vuri vovouro. Uva va vao vuria vo varivariaro oa vigei oisoa tuukepaive, osa iava vigei iava toko ovoi piropa. ⁷ Vosa irai oiratoa vai kopiio, ra viapau oiso touvira vuria vo goruaro sovara-ia toupaveve. Viapau. Ra aa vao iava? Ovarivaria eva toko ovoi piropa rera iava, ro ira kopiio.

⁸ Uva oisi ragavira vigei varaaro tapo vuri vovouro rera tapo Krai touepa kopiioro evao parikou-ia. Eisi osa iava uvuipaviei ra oiraopavira rutu rera-ia raripavio, oiso ra rera tapo toupaooro tootoopavioverea vo vokie ora vo utupaua. ⁹ ✧ Taraipavio oiso-ia, Krai vorevira kopii iava toreroepa. Uva viapau uvuiparo ita ra vorevira kopiio ita. Aue vituaro uvare viapau oiso kopii vo varivariaro sovara-ia toupavevoi. ¹⁰ Oire vo osa Krai kopiioepa, uva va-a eva oa-ia kopii vo varivariaro toko ovoireva va opesi pie ovoioro. Oa iava viapau uvuiparoi ra ita vorevira kopiio. Uva vo

tootoo-a eva oava toupavevoi Pauto roru piepasa ora rera-ia. ¹¹ ✧ Oisi-a eisi osa iava vearovira rutu ora visiire rugorugoopata oiso-ia, vigei kopii irara. Viapau oiso vuria vo varivariaro-ia toupapeira. Ari ita, oiraopavira oiso toupapeira tootoo irara vigei, vo rara Krai Jisas tapo ora tavosipavio Pautoa-pa roru kareke piepaoro ora vigei-ia.

¹² Oire vosa vuri vovou ita visii-ia rovosa ita auepape, oire ra vare koru ovoita. Ra oisi iava viapau oiso vo vovou sirova ututa. ¹³ ✧ Ora viapau rutu uvuipatai tapo ra ora visii varauro iava orekerovu avu vai iava vaseta, oiso ra vuri vovou eva sirova utupe. Ari uvuipatai ra ora visii iava varauro rutu vate ovoita Pautoa-pa ora visii iava sopaura rutu tapo. Oiso rutu ovoovoro oisi va purata osa ragavira kopii iava vorevira toretaera. Osa iava Pauto vo vovouaro sirova utupaoro vearoa purapataveira. ¹⁴ ✧ Oiraopavira rutu-a oiso osa vuri vovou vo varivariaro toko piropa. Uva viapau oiso uvuipai ra visiipa riropape. Eake iava? Uvare vao-ia Moses vo taisiario Reo Taisi viapau visiipa reipapeira. Ari vao raga Pauto vaaro sirao vate, vao oa-ia tauvaa oupataveira.

Vigei Oiso Toupapeira, Torevoko Vovoupa Kovopa Irara

¹⁵ Oire uva apeisi-a? E uvuipaviei ra vuri vovou purapape uvare vao Reo Taisi viapau vigeipa reipape, eke? Apeisi-a? Uvuipaviei ra vuria purape, uvare sirao vatei vigei-ia vao Pauto vaaro? Asi viapau rutu oiso uvuipaviei. ¹⁶ ✧ Visii taraipataveira vao-ia oiso-ia, Vosa kovopato vii, oire va iava vii reraaro vo reoroaro uvu iraopariveira, ro reito. Vosa oiso-ia rera-ia toupaveve vuri vovou, oire vii tavireve oiso osa va puraparivoi. Ra rera vaaro sirova utuoro oiso vo pitupitu purari vuria. Eisi osa iava va voriaro ouriverea ita vorevira vao-ia kopii. Ari vosa ro-ia Pauto vii reitoaro oisi vare oiso vii tavireve, "Vao purari," oire uva va-a eva oa-ia vearoa ourivere va voriaro, rara va iava oiso vii vaisireve, Vearoto vii. ¹⁷ Uva uvuipaviei ra Pautoa-ia vuurapa

✧ **6:4:** Kl 2:12; Ga 6:15; Ef 4:22-24 ✧ **6:9:** Re 1:18 ✧ **6:11:** Ga 2:19 ✧ **6:13:** Ro 7:5; Kl 3:5 ✧ **6:14:** Ro 8:2; Ga 5:18 ✧ **6:16:** Ro 11:2; Mt 6:24; Jo 8:34

vaisi purape, uvare voviri vuri vovouro sirova utupataera. Oa iava vo vokio ora tavarioei. Uvare visii iava rugorugooara agasierao rutu varao iava oiraopa siposiporo osiposiporoa outavora. ¹⁸ ✧ Ari ita, Pautoa raga ira visii iava vo tuuke karurevora vuri vovouro vo tuukearo. Uva vo vokio-ia rera raga toupape Pauto visii reraaro reito. Osa iava uvuipatai ra rera ragapa kovopata torevoko vovouro purapaoro. ¹⁹ Uva oisi ragavira reorai voeao-ia kovopa irara aue uvuioro. Auepa teapi oiso raga visiipa siposipopaoro visii vavagisi piepaa. Ari ita, voviri tuariri ora visii iava vasetava. Oa iava vuriara rutu ora visii-ia purapatavora vearo pitupitu pura arapa reasipaoro. Uva vo vokio-ia uvui iraopatai ra rugorugooara oavisii tavario iraota. Oa iava ora visii iava ita vasepatavere oiso ra vearo pitupitu sirova utupata Pauto vo ruipaaro rutu purapaoro.

²⁰ Vo osa rovovira voari toupata- vora, uva oiso rutu toupata vora, Vuri pitupitupa kovopa irara visii. Uva oisi tupaoro viapau oiso uvuipataera ra vaore vearo raiva rugoopata. ²¹ Ari ita, osararovu rutu vuriara pura rovtavora. Oire uva vara-a evara oara iava ariitai ita. Uva eake rutu-a vao oa outavora vara iava evara? Viapau rutu oiso oavu avu vaiei vara iavirava evara, uvare vuriara vo voriaro-a aue kopii raga. ²² ✧ Oa iava vuria vo varivariaro karu pirorao rutu. Oa iava vuria kavuro oiso toupata vori rutu, Visii Pautoa-pa kovopa irara. Uva ora visii iava vovouisiro oavisii rutu iava vearoa purapatavere, uvare Tootoo Ovoi rutu vituaro-a va vao-ia. ²³ ✧ Oiraopavira rutu, oa-a vao rera vo voriaro ro oirato oa ourevera rera vaaro vuria vo voriaro vao-ia kopii ovoi. Ari Pauto vao riroa rutu sirao vate Tootoo Ovoi akukuvira vate ragapareveira. Oa vitupai ro vigei reraaro Turaro Jisas Krais.

7

Ovoovo Reoa Vao Reo Taisi Aviavi Piepa Reo

¹ Araoko irara oaa, vo reo-ia oa purapaavoi visiire oiso-ia, vao-ia Reo Taisi vearovira taraipataveira Moses oa purareva. Oreoa-ia oiso ragavira taraipataveira voeao vo reoaro oea epao oea tootoovira toupai. ² ✧ Oiso ragavira oa-a vao goruvira toupaveira reo goru o-ia riakova iria vatuoato tapo toupave, vo osa tootoovira toupasi vo avukarei rutu. Ari ita, vosa oira arova kopiuro, oire ra viapau oiso reo goru sirova utuo ita. ³ ✧ Uva vosa rerava vatuoato tupaoro iravu ragava toupave, oire ra va iava oira-ia ora reopaoro oearovu oirare oiso purapaave, “Avoeao, otopava-a o-ia.” Ari vosa vatuoato oira raroero kopiuro, ra va iava viapau oiso va eva reo goru gasieve vo osa iravu raga oueve.

⁴ Oa-a vao oa oisi oiso toupaveira visiipa vao-ia, araoko irara oaa. Aue iava uvare visii-a vao visiigoa kopiitaera Krais tapo ovoovovira oiso osa Krais vo evao parikou-ia kopiuroepa. Oa vituaro iava viapau oiso visiipa Reo Taisi reipapeira Moses vaaro. Visiigoa oiso rutu toupataveira osa voeao kopii irara, oea viapau Reo Taisi uvupaive. Uva vo vokio-ia oiso rutu toupata vori, rera voearo ro-ia Krais airepato visii vatua- toaaro. Ro Krais ira kopii rovorovira, vorevira toreroepa. Uva rera tapo torepao vorevira kopii iava uvuipaviei ra vearo vovouro purapape vo rasio-ia vao sirova Pauto vo ruipaaro utupaoro. ⁵ ✧ Vo osa voviri tou rovopaera ora vigei vo ruipaaro raga-ia vuriara purapaoro, oa iava vao Moses vaaro Reo Taisi vara vuriara ro-roiovira kareke piepaivora. Osa viapau vao Reo Taisi vigeire oisoa korupape vuri pitupituro purapa arapa. Oa iava oisoa vo pitupitu vuriara purapape vo rasio-ia vao sirova vuri vovou vo goruaro utupaoro vore kopii ovoipasa. ⁶ ✧ Oire uva vo vokio-ia viapau oiso Reo Taisi vigeipa reipaerao. Oa iava tuukea karu pirorao, vo uvare va arova kopiiviera. Uva vo vokio-ia kovopae viapau oiso vao-ia tuariripa Reo Taisi. Via- pau. Ari vao-ia airepa raiva vao oa karek-

✧ 6:18: Jo 8:32; Ro 8:2 ✧ 6:22: 1 Ko 7:22 ✧ 6:23: Ro 5:12; Ga 6:7-8 ✧ 7:2: 1 Ko 7:39 ✧ 7:3: Mt 5:32
✧ 7:5: Ro 6:13, 21; Ga 5:19; Je 1:15 ✧ 7:6: Ro 2:29; 2 Ko 3:6

erevorao Tugoropato Uraurato vigeipa.

Vuria Vo Pitupituario Oa Vigei Vuri Pieva

⁷ ✧ Oire apeisi vovoupaviera vare vao Reo Taisi? E vuria-a? Viapau. Asi vearoa. Ari ita, oa-a eva Reo Taisi oa raga ragai taraivora vaopa vuria vo pitupituario. Vao-ia osa oiso purapapeira Reo Taisi, “Opeita iravu varaaro riiriipari.” Oire vosa viapau oiso purapaeri, oa iava viapau ragaire vo ruipeva eva karekeeri iravu raga varaaro riiriisa. ⁸ Uva va vao vuria orekerovu riiriipasa oa raga ragai soporeva rutu. Oa iava oiso rugorugooaepa, ra opitupiturovu rutu puraa orekerovu riiriipasa oa iava tavitavipai Reo Taisi. Oa iava Reo Taisi raga oiso ragai pieva ra vuria puraa. Iu, vosa viapau Reo Taisi vaieri, oire ra viapau oiso vuria oisi opitupitui purapaavori. ⁹ Ari ita, voari rutu tuariri uva oisoa toupaa Reo Taisipa sopaipavira rutu. Oa-a eva oa iava oisoa tootoovira rutu toupaa. Uva Reo Taisi-a vao oa-ia tarairaiva, ora ragai varaaro-ia vuriara ateraerao vo uvare riroerao rutu oa vituario-ia oiso rutu touavora, Kopiito ragai. ¹⁰ ✧ Ari ita, Pautoa raga ira Moses-pa Reo Taisi vate rovoreva. Oiso ra va iava oirara rutu tootoovira touive Reo Taisi sirova utupaoro. Uva va iava vao Reo Taisi taraia ouava. Uva va-a raga eva oa ragaipa kopiia vateva. ¹¹ Oa vaaro-a vao vuria-a oa ragai keakeava vavo reoaro iava vao Reo Taisi. Oa vituario iava tuukera viropa rutu. Oire uva vuria vo voriaro ouavorao vao-ia kopiia. ¹² ✧ Oiraopavira rutu, eva Reo Taisi Pauto vaaro rutu. Torevokoa rutu vearoa oa rigatoreva Moses.

¹³ Oire uva apeisi-a? Vearo reoa va vao-ia oa ragaipa kopiia sipova, eke? Viapau rutu! Asi vao raga vuria vo pitupituario oa sipova. Va raga iava vao vearo reo oa vao vuria vateva kopiia ragaipa. Auere oiso ra viaevira rutu vuria vo pitupituario karekepe. Oire ra va-ia taraipaoro vao Reo Taisi vuri vovou vo pitupituario eveipape oiso purapaoro, Vuri-a vao-ia vuri vovou vo pitupituario.

Vo Ruiparei Iava Vareo Oarea Oiratoa-ia Ora Itopapeira

¹⁴ Taraipavioveira vao-ia Reo Taisi urauraropa oa vateveva Tugoropato Uraurato vigei iava urauraropa vearoa rugooa vatepasa. ¹⁵ ✧ Uva va-a eva vituario iava vavagisi iraoparaerao oiso auepaoro, Eakere oisoa oiso vo pitupituro ragai varaaro? Oisopa osa varao oara pura ruipeva ragaparaveira, osa viapau oisi vara purapaa. Vo osa varao raga purapaa oara pura arapa reasipara, uva vara raga purapaa evara vo vokiara rutu-ia. ¹⁶ Oire vosa oisi ragavira oiso va puraa oiso osa va pura arapa reasipara, oire ra va iava vao Reo Taisi eveia, ra va iava oiso auera, Vearoa vao-ia torevoko reo oa oiso purapai “Opeita varao purapari.” ¹⁷ Oire uva viapau oiso ragai raga-a vao ragoa varao purapaaveira oara pura arapa reasiparaveira. Viapau. Vao raga vuri vovou vo pitupituario raga oa oisi oiso ragai piepaiveira, oa vo toupaveira ragai sopaaro-ia. ¹⁸ Uva oiso ragavira rutu ora ragai-ia taraiparaveira, Viapau oiso ragai-ia vearoa vai epao, uvare rasito raga iava ragai. Oa iava raverave iraoparaveira. Ra viapau uvuiparai varao sirova utupasa torevoko vovouro, oara vo toupaveira ragai sopaaro-ia. ¹⁹ Oiraopavira rutu viapau oiso varao purapaaveira vearoara oara pura ruipeva ragaparaveira. Ari varao raga purapaa vuriara oara pura arapa reasipara. ²⁰ Oire vosa varao raga purapaaveira evara vuriara varao oara pura arapa oiso reasipara, opitupitua vituario rutu-a vao-ia vuria, oa vo ragai sopaaro-ia toupaveira.

²¹ Oire uva oiso ragavira rutu toupaveira, vo osa vearoa purapasa auepara, ovusa vuria tutuu pieve ita ragai iare ragai vo ruipearo piro piepaoro. ²² ✧ Ari ita, ragai vo ruipearo vaopa ruipeva iraopapeira Pauto vaaro Reo Taisi. Oiso ra ragai vaaro-ia rugooa tou iraopaive. ²³ Vosa vouao varaua ora ragai iava eveipaa oiso vouao-ia oavuei reo goru oa vo rugooa ora upopapeira, oa sirova

✧ 7:7: Eks 20:17; Diu 5:21; Ro 3:20 ✧ 7:10: Lev 18:5; Ro 10:5; Ga 3:12 ✧ 7:12: 1 Ti 1:8 ✧ 7:15: Ga 5:17
 ✧ 7:22: Sam 1:2; 2 Ko 4:16

ruipa ragaparaveira. Oa-a eva vao-ia reo goru oa ragai iava varaua-ia toupaveira, oa eva vuria vo vovouaro goru piepaoro rutu ragai tuukepaiveira. Oa iava oiso rutu vapa toupaveira ragai, Vapa kovopato vuri vovou, vo rara va sirova utupara. ²⁴ ✧ Avoeao, siraovira rutu uvare vuritoavi rutu-a ragai. Vouao-ia varaua ragai iava oua-ia iroutoa vai uvuiparoi ra voua tuuke piereve. Ra oisi iava viapau oiso ra ovoiei kopii iare ragai topapaive varaua. ²⁵ ✧ Uva ro raga ita Jisas Kraiss vigei reraaro Turaro, ira raga-a ira uvuiparoveira ragai tauvapasa. Oa iava rera iava Jisas Pautoa-ia vearo vaisi purapaaveira. Uva oisi-a oiso ragavira toupaveira oiso, Vova ora ragai iava sopaua-ia uvava Reo Taisipa ruipapaoro va sirova utuparaveira Pautoa-re rugorugoo iraopaoro. Vo osa varaua vouao ragai iava oiso toupave, Kovopato vuri vovou vo pitupituaropa.

8

Pauto Reraaro Tugoropato Uraurato Ira Vigeipa Tootooa Vatepareveira

¹ ✧ Vosa kataivira rutu rera tapo Jisas Kraiss toupape, oire ra va iava viapau Pauto vigei togapareve reoara vai-ia. ² Vo rara Oiraopa Tootoo rutu oupape rera tapo Jisas Kraiss, uvare Pauto reraaro-a Uraurato vo reo vao-ia purareva oiso puraoro, “Visii karukaruavoi vuriara arova varao oara visii tuukeva kopiia-ia. Oiso ra oiso rutu toupata, Ragai vo reoaro tapo reipai visiipa.” ³ ✧ Vigei vao-ia oirara viapau oiso uvuipavioveira ra Moses vaaro Reo Taisi sirova vearovira utupavio. Oa vituaro iava viapau oiso uvuipapeira va vao Reo Taisi vigei torevokopasa vigei virivaripaoro. Uvare Pautoa raga-a ira uvuiparoveira vigei rutu virivaripasa. Pauto ora rera Oviitoaaro kataitao rutu siporeva vo rasio iare, oa iava oiravira kavauroepa. Uva kopi-iroepa vigei vaaro vuria vo voriaro ouoro. Uva va-a eva vuria oa vo pitupituroaria puteoro rutu vigei karukarureva vova

vuria-ia. Osa iava viapau oiso vigeipa reipapeira. ⁴ Vao-ia Moses vo reoaro oa eva torevokopai. Uva uvuipaviei oiso ra varao purapape oarare tavitavipapeira vo reoa vao-ia Reo Taisi, vo rara Tugoropato Uraurato vo tavitaviaro sirova utupaoro vo rugorugooroarpa reasipavio ora vigei varaaro ragapa.

⁵ Aue vituaro uvare voeao oearoa varao raga purapaiveira oara ragapa ruipapaave rutu, evoea-a oea varao ragare rugorugooapaaveira rutu oara voea ragapa karekepape. Vo osa voeao oea Tugoropato Uraurato vo tavitaviaro sirova utupaave, oea-a evoea varao ragare rugorugooapaaveira vara purapasa oara-ia rorupareveira Pauto. ⁶ Vosa varao raga-ia rugorugoopavio oara vigei ragapa karekepapeira vo rasio-ia, oire uva vara voriaroei ita vao-ia kopii ovoi. Ari vosa vaore rugorugoopavio Tugoropato Uraurato vo ruipaaro sirova utupasa, oa-a eva ovoiaroei vao-ia oiso-ia, Tootoo Ovoi ora gavaurea. ⁷ Vosa ro ira oiso vara purapareve ora rera raga varaarore rugooapaoro, uva rera-a eera ira oiso toupape, Pautoa-va keripato. Aue vituaro uvare viapau oiso Pauto vaaro Reo Taisi sirova utuparoveira. Oiraopavira rutu, uvare viapau oiso uvuiparoveira, oiso ra va vao Pauto vaaro Reo Taisi sirova vearovira utuparo ⁸ Iu ita, uvare voea-a evoea oea ora voea raga vo ruiparoaro sirova utupaaveira vo rasio-ia, evoea oea viapau oiso uvuipaaveira ra Pauto roru piepaive ora voea-ia.

⁹ ✧ Vo osa visii viapau oiso purapataveira ora visii raga vo ruiparoaro sirova utupaoro. Ari visii Tugoropato Uraurato vo ruipaaro sirova utupataveira, vo osa oisi oiraopape rutu oiso, Tugoropato Uraurato visii sopaaro-ia toupaveira. Oiraopavira rutu ro iava oirato ira-ia viapau oiso toupaveve Tugoropato Uraurato ro Jisas reraaro, uva rera-a eera oirato viapau oiso Kraiss reraaro-a. ¹⁰ ✧ Visii iava varaura taru kopiipere, uvare vuria vo pitupituroaro-a va eva. Ari ita, visiire oiso puraroverea Pauto, “Tore-

✧ 7:24: Ro 6:6, 8:2 ✧ 7:25: 1 Ko 15:57 ✧ 8:1: Ro 5:16 ✧ 8:3: Ap 13:39; Hi 7:18 ✧ 8:9: 1 Ko 3:16; Ga 4:6 ✧ 8:10: Ga 2:20; Ef 3:17

voko vovou irara visii.” Eisi osa iava visiipa Oiraopa Tootoo vatereverea Tugoropato Uraurato, vo rara Krai visii sopaaro-ia toupaveve. ¹¹ Oire vosa rera iava Urauratoaaro pe visii sopaura-ia, uva va iava Pauto visii tapo vorevira tootoo piereverea kopii iava vo Tugoropato Uraurato iavirava, oiso rutu osa Jisas tootoo piereva.

Uvui Iraopaviei Ra Airerei Vovouvira Toupape

¹² Araoko irara oaa. Opeita Pauto vo ruiparo vatavata iraopata ora visii vo ruiparoaro raga sirova utupaoro. ¹³ ✧ Vosa oisi oiso piepaoro ora visii vo ruiparoaro raga sirova utupata, ra kopii ovoitaverea taru. Ari vosa Tugoropato Uraurato vo goruaro-ia visii vo ruiparoaro kopii pieta, oire uva uvuipatai ra Tootoo Ovo rutu oupataverea. ¹⁴ Ari voeao oea Tugoropato Uraurato vo tavitaviaro sirova vearovira utupaave, oea-a evoea Pauto ovii iraraaro. ¹⁵ ✧ Pauto visiipa Tugoropato vaterevora. Uva viapau oiso visii pierevora ra akukuvira rerapa kovopata rerapa uriri ragapaoro. Viapau. Uvare Tugoropato Uraurato vigei sopaura-ia toupaveveira. Oa vituaro iava oiso toupapeira, Vigei-a Pauto ovii iraraaro. Ora vao vo osa tapo rera vo goruaro-ia oiso rerape rapavioveira, “Aite, aite.” ¹⁶ Uva ro-ia Tugoropato Uraurato ira vigei reraaro tapo uraurato ora takuvuparoveira. Ra va iava kataivira raga rera tapo oiso purapavioveira, “Vigei-a vao-ia Pauto ovii iraraaro.” ¹⁷ ✧ Oire uva oisi-a eisi osa toupapeira oiso, Vigei-a rera ovii iraraaro. Oa iava varao vearovira vatevateara ouperea, oara orirupareveira voeopa rera voearo. Oiraopavira rutu viapau oiso varao raga-a vearovira, ari oaravu rutu tapo-a varao oara orirupareveira Krai-pa. Aue iava uvare varao tavakaara vo siraoaro kaepapeira oiso osa Krai vo siraoaro rutu kaereva. Eisi osa iava uvuipaviei ra varao tapo oupape oara peira vo Pauto ruvara-ia Krai vararo.

Vigeipa Vearoa Toupaveira Keraria Vore Utupaua

¹⁸ ✧ Vo siitokaro oara kaepapeira vo rasio-ia akukuara raga. Ari ita, vosa varei uvui ragapaoro varei akeake ragapeira vao tapo rorua oa peira vore utupaua, oire uva viapau oiso uvuipavioveira osa ra oisi varei piepape. Eake iava? Uvare vigei roru piepareverea rera vaaro-ia vaea vovou rutu oa peira rera ruvara-ia Pauto. Ororua eva riroa rutu, oa vo siitokaro vaaro-ia putepaiveira rutu. ¹⁹ Aue vituaro iava uvare vara rutu varao oara purareva Pauto voraro rutu, oara vo vokiore vagevagepaoro rutu toupaveira oiso ra pou piro vo vokie, ovokia-ia Pauto rera ovii iraraaro kareke piereverea orekerovu rutu osireiario-ia. ²⁰⁻²¹ ✧ Oire uva vara rutu-a varao oara purareva oara rutu erupapeira. Ari viapau oiso vara vaaro-a. Viapau. Uvare vo rovoa-ia vuria vo pitupituaro rovvira rutu kareke rovoepa. Oa-a vao oa vituaro iava vara rutu iava vasereva Pauto, oiso ra oisi ragavira piepaive opesi ovoipaoro. Uva touvira vara rutu evara toupaveira vo vokiore tuepaoro oa-ia vara rutu eruara vo pitupituaro opesi ovoiperea. Ovokia-ia vigei kareke piereverea Pauto. Evo voki raga ita oa-ia vara rutu ora tavarioperea airepara karekeoro ita. Ari ita, vigei rutu tapo ita osa raga ita eisi pieperea, oa iava varao oara purareva Pauto oara vigei tapo roruverea.

²² Vara rutu varao oara-ia taraipavioveira oara purapaoro rovroepa voari tuariri. Oa iava vo vokie rekasioara vara, oara riroa tavaka vo siraoaro kaepaveira, oiso rorovira osa riakova o iria kakaetoava upiapaoro rera kavasa auepaoro gaupave.

²³ Uva viapau varao raga oara purareva, oara oisi eisi piepaiveira. Viapau. Easi vigei tapo oirara. Vigei vovouisiro iava koikoipapeira giigiraupaoro. Vigei-ia toupaveira ro Tugoropato Uraurato, ro-ia rovpatoa rutu vatevate vovouto Pauto, ira vatereva vigeipa. Oiraopavira rutu, uvare gaupaoro tuepavioveira vo vokiore oa-ia vigei oiso puraroverea

✧ **8:13:** Ga 6:8; Kl 3:5 ✧ **8:15:** 2 Ti 1:7; Hi 2:15 ✧ **8:17:** Ga 4:7; 2 Ti 2:12; 1 Pi 4:13 ✧ **8:18:** 2 Ko 4:17; Kl 3:4; 1 Pi 5:1 ✧ **8:20-21:** Ap 3:21; Ro 6:21

Pauto, “Ragai ovii iraraaro visii.” Oa eva vituaro iava airepavira ora tavariovoverea. ²⁴ Pauto vigei ora rerapa vorevira vorereverea, uvare rerare tuepaoro raripavioveira rera oirao piepaoro rutu. Oire uva eake-a vo reo vao porearo, raria? Oreoa porearo-a vao-ia oiso toupaveira, Tuepata varaore oara visiipa touvira karekeperea. Ari ita, vo osa ro ira iare oisi orekevu karekepe, oire ra viapau oiso vovoupara raripaoro ita, “Oa ouavere tou visivi.” Viapau, eva ita oa rerapa kareke ovoierao. ²⁵ Ari vosa viapau va keke ovoireve, oire ra va iava toko asavira rutu tueparo.

²⁶ ✧ Oire uva oisi-a eisi osa vituaro iava Tugoropato Uraurato urioparoveira vigei tauvapasa vao raverave vovou irara. Ira vigei tauvapaoro Pautoare variriparoveira vigeipa, vo rara viapau taraipavio oiso, Apeisi ragavira uvuipaviei ra oiraopa variri purapape. Vo varirio oa purapareveira Pautoa iare oa-ia koikoipaoro, viapau oiso irai oiratoa vai taraiparoveira va-ia aviavipasa. Oiso osa piepareveira Tugoropato Uraurato. ²⁷ Oiraopavira rutu Pautoa raga taraiparoi vigei iava sopaura-ia, ora vao-ia tapo taraiparoveira Tugoropato Uraurato vo koikoiaro vova vigei sopaaro-ia. Uvare Pauto vo ruipaaro sirova utuparoveira rera ro Tugoropato Uraurato vigeipa variripaoro.

²⁸ Uva vara rutu-ia varao vearovira taraipavioveira oara vigei-ia karekepapeira, oara rutu ovoiaro-a vao-ia vearoa. Oa vituaro oiso toupaveira, vosa Pautoapa siraopavio vigei vao vigoa reesireva ora rera vo ruipaaro-ia. Oire uva eagara, oara-a evara oara rutu porereverea Pauto vigeipa vearoa puraoro. ²⁹ Vigei rutu ropo rovorevoiva, vigei reesireva ora rerapa oiso ra oiso rutu toupape osa rera Oviitoaaro Jisas Krai. Oire ra Jisas oiso toupaveve vigei avaiotoaaro, vigei vao rera araoko iraraaro rutu. ³⁰ ✧ Uva Pauto vigei reeresireva katakataivira vigoa roporopo rovopaoro. Uva vigeire keera rovroiva, oiso puraroepa vigeire, “Tore-

voko vovou irara visii.” Oa iava vearovira vatevatereva rera vaaro iava keraria.

Pauto Vaaro Siraoa Oa Viapau Uvuipai Ra Opesipe Vigei Iava

³¹ Vara rutu-ia tarai ovoiviepa evara. Uva aa vo reo rutu-a vao oa epao touvira oa purapere rara? Vosa Pauto vigei tapo ora takuvuro vigei virivarioro, uva uvuipaviei ra voeare oea vigeiva ora keripaaveira oiso puravio, “Eagara, visiipe.” ³² ✧ Viapau oiso iirukoto-a Pauto ora rera Oviitoaaro raga-ia kavikovira vovoupaoro. Viapau. Ira akukuvira rutu vovou eakavira paaroreva ro-ia Jisas vigeipa. Oire uva oisi-a eisi osa ragavira rera pierewa osa tapo orekerovu rutu iava paarorovere akukuvira vigeipa. ³³ Iroutoa vai rutu-a ro ira uvuiparoi ra vigeire vao Pauto ovii iraraaro oiso puraro, “Vuri irara-a visii”? Oire viapau oiso irai epao. Eake iava? Uvare rera raga Pauto ira vigeire oiso puraroepa, “Vearo irara-a visii torevoko irara.” ³⁴ ✧ Ari ita, viapau rutu uvuipai oei oiso ra oisi vigeire purapaave oiso-ia. Aue vituaro iava oiso-ia uvare Krai Jisas kopii rovroiva, vorevira rera ita tore pierewa. Oa iava oirapapa varataaro-ia vao Pauto toreparoveira. Uva voa tupaoro Pauto arepareveira vo vigei tauvapasa.

³⁵ Oiraopavira rutu. Viapau oiso irai epao ira uvuiparoi ra vigei iava Krai vo siraoaro tokoreve. Ari ita, otavakarovu rutu karekepapeira vigei-ia oiso-ia, tavaka vovou-a vao, ari tou taraapa vovou-a vao, ari kasipupa vovou-a vao-ia vigeire uvare vigei-a Krai voearo, ari ogoe vuuta vao, ora apotapa vuuta vao, ari ora upopa vo vuutaaro-a vao, ora vao-ia kopii. Oire uva aa vao-a vao vara iava evara oa uvuipai ra Krai vo siraoaro tokove vigei iava? Viapau rutu oiso oai. ³⁶ ✧ Oara iava oiso purapapeira Tugoropa Vuku,

‘Vokiara rutu-ia igeipa tutuu piepapeira kopii, uvare vii voearo-a igei. Igoa oiso rutu piepaveira osa sipsip kare, okarea upopasa auepaaveira.’

✧ 8:26: Mt 20:22; Ef 6:18 ✧ 8:30: Ef 1:5, 11; Ro 9:24 ✧ 8:32: Jo 3:16; Ro 5:8 ✧ 8:34: Kl 3:1; Hi 1:3, 7:25, 9:24
✧ 8:36: Sam 44:22; 2 Ko 4:11

³⁷ Oiraopavira uvare siraoa vo vataaro kaepapeira. Uva viapau oiso oaiei ra vigei-ia putepaive. Oa iava uvuipaviei ra va-ia roru iraopape va kaepaoro, uvare vo roru vituaro-a vao-ia, Jisas vo siraoaro vigeipa. ³⁸ ✧ Oiraopavira rutu va-ia tarai iraoparai oiso-ia, Easi viapau oiso oaiei oa uvuipai ra vao Jisas vo siraoaro tokove vova vigei-ia oiso-ia, kopiiarei ora tootooa oarea tapo viapau oiso uvuipai, ora purapurapa irara ensel, ora voeao oea orekerovu rutupa reipaaveira oea rutu vuvuiua-ia toupaveira, ora varao oarai vo vokio-ia ora varao oara epao vore utupaua, ³⁹ ora varao rutu orekerovu oara peira vuvuiua-ia, ora varao rutu orekerovu oara vo rasitua-ia toupaveira. Oara rutu evara viapau rutu oiso uvuipai. Viapau oiso oarai epao varao rutu iava evara oara purareva Pauto oara iava oarai uvuipai oiso ra vigei tokove vova Pauto vo siraoaro-ia, vo sirao-ia vigeipa oa-ia vituparoveira Krai Jisas vigeipa ro vigei Turaroaro.

9

Pol Siraoroepa Jiu-pa Irarapa Voeao Oea Reesireva Pauto Ora Rerapa

¹ ✧ Ragai-a Krai reraaro uva viapau oiso kuuvuparai. Ro Tugoropato Uraurato ira ragai sopaaro tokipareveira. Uva voa tupaoro ragai tapo katai reo rutu puraparevoi. Oa iava oiso puraparai, Viapau oiso kuuvuparai oiso purapaoro. ² Riroa rutu siraoa oa ragai-ia toupaveira ragai iava vovouisi vavata pie iraopaoro vokiara rutu-ia. ³ Uvare voeavioire sara irara oaa rugorugoo iraoparaveira Jiu. Voeao katai revasi rutu ragai tapo, oavia isivaepa Jisas-re. Uva va voriaro ouivere ora voeapa rara. Oa iava oiso vovou iraoparai ra voea vo voriaro vao vuri vori oua voea vo tavukiaro ouoro. Eagara, vosa ragaire Krai oiso puraroverea, “Vurito vii,” voea arova oisi ragai vaisioro. Uvare rirovira rutu voeapa sirao iraoparai. ⁴ Aue iava uvare Pauto voeao raga Jiu-pa irara roro piereva

ora rerapa voea oiso vaisioro, Ragai ovii iraraaro. Oa iava voea iava oearovupa kerariaro iava paaroroepa. Oa iava Pauto voea tapo reo ovoiro purareva vao tapo Reo Taisi oa rigatoreva Moses. Ora tapo vaore oiso ra oiraopavira Pautoa-ia vuurapa vaisi purapaive. Uva va isivaaro iava Pauto voeapa reo ravaa purareva oiso, “Utupavira taru visii oriruaverea rutu ora ragai ruvara-ia.” ⁵ ✧ Voeari turaro irara reipa irara Pauto voeaaro, voeao aao iraraaro oea-a voeao Jiu-pa irara vo vokio-ia. Oire uva Krai-a voea saratoaaro vo osa oisoa tootoovira toupaveve vo rasio-ia. Uva Pauto ira turaroparoveira orekerovu rutupa. Ira-ia uvuipaviei ra vuurapa vaisi purapape opesi asavira rutu. Eva ovoiei oiraopa.

Pauto Oirara Rutu Reesireva Ora Rerapa

⁶ ✧ Iu ita, reo ovoi purareva Pauto voeapa Jiu-pa irara. Uva viapau va sirova vara rutu ouiva oara-ia voeapa reo ovoi purareva. Uva apeisi-a? Oisi eisi vuripai? Viapau. Uvare oearovuei voea iava Jiu voeao oea viapau roporeva Pauto voea iava. ⁷ Oisi ragavira eisi osa voeavioire Ebrahim ovii iraraaro, viapau oiso voea ruture oiso puraroepa Pauto, “Visii rutua vao-ia ragai voeaaro.” Viapau. Easi eera oiso puraroepa Ebrahim ragare “Ro Aisak vii oviitoaaro kikooto, ira ovii iraraaro raga oiso karekeave vii iavapa irara. Vo osa voeao viapau, avaioto ovii iraraaro.” ⁸ Oreoa porearo vituaro oiso toupavioi, Viapau oiso Ebrahim ovii iraraaro rutu oiso toupaveira, Pauto voeaaro. Voeao oea varaua vo ruipaaro-ia puraa viropa. Ari voeao raga oea Ebrahim-re aiteaepa vo osa voea-ia Pauto vo reoaro vao reo ovoi oirao piereva. ⁹ ✧ Uva oiso Reo Ovoi-ia Ebrahim tavireva Pauto, vao oa-ia oiso puraroepa, “Vo osa vuuta-a vao torevokovira pou piro, oire ra vorevira vorera. Oa iava vii vatuaavaaro Sera kakaeto kavauevere.”

¹⁰ ✧ Uva touvira reoreoparai va iava vao oiso osa Aisak riroroiva, vatuaava

✧ 8:38: Ef 1:21; 1 Pi 3:22 ✧ 9:1: 2 Ko 1:23, 11:10 ✧ 9:5: Kl 1:16-19; Jo 1:1 ✧ 9:6: Nam 23:19 ✧ 9:9: Jen 18:10 ✧ 9:10: Jen 25:21 ✧ 9:11-12: Jen 25:23

oureva Rebeka. Oa iava tavana kakaerei kavaveva. ¹¹⁻¹² ✧ Oire vosa kovua raga-ia kavau asavira tousiva vo vuria pura asavira ora vearoa, uva Pauto Rebeka tavireva vaiterei iava oiso, “Kikooto ro avaiotoapa reiparovere.” Uva oisi ragavira piereva Pauto vo rera vo vovouaro oirao piesa oiso. Oire uva vaiterei-ia touva vo reesirei vo rovoa-ia. Uvare viapau oiso vaiterei vo pitupituroaro-a, oara sirova oisi vaiterei reesireva. Ari rera raga Pauto vo ruipaaro-a, oa-ia oisi vaiterei piereva. ¹³ Iu, osa Tugoropa Vuku purapapeira oiso, ‘Pauto oiso puraroepa, Jekop-a ro, irapa ruipaparaveira ropa Iso reasipaoro rutu.’

¹⁴ Oire uva apeisi ragavira? Pauto akerukavira oiso vo reo purareva, eke? E apeisi-a? Viapau torevokotoa rera Pauto, eke? ¹⁵ ✧ Ari ita, Pauto oiso puraroepa Moses-re,

‘Ragai oiso oirara piepaaveira ragai vo vovouaro sirova utupaoro. Oearovupa voea iava siraoparaveira.’

¹⁶ Oire uva oisi-a eisi osa ragavira Pauto vo siraoaro oupapeira. Vao osiraoa vituaro oiso toupaveira, Viapau oiso vigei vo kovoaro-a ora viapau oiso vigei vo ruipaaro-a oisi piepasa, ari rera raga vo vovouaro-a. Oa sirova oisi piepapeira.

¹⁷ ✧ Oire uva Fero-a ro-ia ira-ia ovoovoa toupaveira vao oa-ia Pauto rerare oiso puraroepa, ‘Ragai vii turaro piepaavo. Oa iava orekerovu kareke pieavere vii-ia. Oire ra vara kekepaoro ragai vo goruaro taraipaave. Ora aue tapo ragai vaisiario viripaivere vo rasitoa rutu-ia.’ ¹⁸ Uva vo ovoovoa-ia uvuipaviei ra vearovira taraipavio oiso, Ora rera vo ruipaaro sirova utupaoro oearovu raga siraoparaveira oearovu riro kaureo piepaoro ritakovira rutu.

Pauto Vaaro Iava Siraoa Ora Rera Vaaro Kasipua

¹⁹ ✧ Oire uva Pauto oirara rutu oiso piepareveira ora rera vo vovouaro raga sirova utupaoro. Uva va-a vao oa iava

irai vai pasi visii iava ragaire oiso purarovere, “Vosa eisi piepareve Pauto, oire uva iroutoa vai uvuiparoi ra Pauto vo vovouaro gasireve? Uva apeisi ragavira iava Pauto uvuipa ra iraire oiso puraro, Vurito-a vii?” ²⁰ ✧ Ari iroutoa vai-a vii vova rasito, viigoa uvuipau ra eisi purau Pauto tovipaoro? Uva o-ia pitokava viapau oiso uvuipaoi ra toreoro oiso puraro ira oira purareve, “Eakere oiso ragai pieparivoi?” ²¹ Oiraopavira rutu, ro-ia ira pitokarirei purasa aueparo oiso iriavu oira-ia vearopara gurupareve, ari iriavu o iria-ia vuriara rogaraara vikipareve. Uva eisi piepaoro oisoa rera raga vo ruipaaro sirova utupaoro.

²² Oire uva apeisi ragavira Pauto toupaveira? Ira voeaore kasipu iraoparoveira oearoa vuri pitupituro purapaiveira. Ra oiso vovouaro ra voea opesi piereve ora rera vo goruaro rutu karekeoro voea-ia. Osa viapau oisi voea piepareve vagevagevira. ²³ Iu ita, oiso piepareveira voeaore oepa siraoparoveira. Oiso ra voea-ia keraria vituaro rera vaaro karekereve. Uva voea-a vigei raga ita. Vigoa vatatopo piepareveira rera varaaro vearopara oupasa vo rera vaaro-ia keraria. ²⁴ Uvare vigei ruture keeraroepa ora rera iare. Iu, uvare oevu-a vigei iava Jiu, ovusa oevivu-a voea voea raga iava ratau tou irara. ²⁵ ✧ Oiso osa puraroepa vo Pauto rigato oa purareva Hosea vo Tugoropa Vuku voea o iava ratau tou irara,

‘Voeao oea oiso viapau toupaveira ragai voeaoro, oea vaisiaverea oiso, Evoea ragai voeaoro rutu. Ora voea oea vo sara sovaria toupaveira oepa viapau siraopara, evoea-a oearo oiso puraraverea, Visiipa tapo sirao iraoparaveira. ²⁶ ✧ Uva vo uva vo tavitavio uvuiva oiso, Viapau oiso ragai voeaoro-a visii, uva evoa raga ita oiso vo vaisio uvuiverea, Ragai ovii iraraoro visii, ragai Pauto Tootoo Ovoi.’

²⁷ ✧ Ora vo reo tapo oa vo Vuku-ia

✧ 9:15: Eks 33:19 ✧ 9:17: Eks 9:16 ✧ 9:19: Jop 23:13; Dan 4:35 ✧ 9:20: Ais 29:16 ✧ 9:25: Hos 2:23
✧ 9:26: Hos 1:10 ✧ 9:27: Ais 10:22-23

Tugoropa toupaveira origatoa purareva Aisaia Jiu-pa irara iava. Oa-ia oiso puraroepa,

‘Vosa voeao Jiu-pa irara rutu vieiario takuvuaro rutu oiso toupaveira osa rogaraara riroara rutu, oire uva voea iava kataipa irara raga roporoporevere ora rera iare. ²⁸ Vao vituaro iava uvare ikauvira ora goruvira rera ro Turaro Pauto voea varaaro vuriana voriaro vaterevere voeapa.’

²⁹ ✧ Aue iava uvare oiso ragavira Pauto va purarevere osa Aisaia rovovira voari rutu va rigato rovoveva,

‘Ro reitua rutu Turaro Pauto. Oire vosa viapau oiso Jiu-pa irara vigeipa siraoroeri ora voeao vigei ovii iraraaro, uva vigei rutu vigoa opesi pie ovoirevori, oiso osa voeao oea Sodom uruirei-ia oisoa toupave ora Gomora urui.’

Voeao Isrel-pa Irara Jisas Vo Taviviatario Viapau Oirao Pieiva

³⁰ ✧ Uva apeisi puravio va iava eva? Oiso-ia, voeao-ia ratau tou irara oea viapau oiso kasivarivira rutu oisoa kovopaive, oire ra va iava oiso toupave, Torevoko vovou irara rutu vo Pauto osireiario-ia. Ari ita, vo osa Pauto oisoa oirao pie iraopaive, eva-a oa raga iava Pauto voeare oiso puraroepa, “Torevoko vovou irara rutu visii.” ³¹ Vo osa voeao Jiu-pa irara Pauto oea rovovira ropo rovoveva ora rera iare, oea-a evoea oisoa taraa ragapaive rutu oaravure aue iava Reo Taisi. Oiso ra oisi oai iava oiso karekeave, Torevoko irara rutu vo Pauto osireario-ia. Vo osa viapau oisi voeapa uvuipape rutu. ³² ✧ E apeisi-a oiso osa vaaro-ia viapau oisoa uvuipape voeapa Jiu? Aue iava uvare ora voea raga ora virivaripasa ora voea ragapa oiso vo kovo pura ragaiva. Osa viapau oiso oirao pie vovou vai puraiva rera-ia Pauto. Oire uva avekeei iria toupaveira o iria-ia koveaepa. Oa iava viapau oiso uvuiaepa oiso ra vo raivao sirova utuave virivaria oupa raiva.

³³ ✧ Uva Tugoropa Vuku oiso tavipapeira o iava aveke ro Jisas,

‘Keketa, o-ia aveke iria tovoavoi vo-ia Saion taere sovava-ia ravaavira. Iria-ia koveavere ora opesi pie ovoiro. Ari vosa ro ira rera-ia raripaoro rera oirao piepareve rutu, eera-a ira-ia viapau uvuiparoi oiso ra rera iava vasereve.’ Mt 21:42; Ro 10:11

10

Voeao Isrel Vata Viapau Oiso Torevoko Pitupitu Sirova Utuaepa Vao Pauto Vaaro

¹ Araoko irara oaa, rirovira rutu rugorugoo iraoparaveira voeao Jiu-pa irara ragai iavapa irara. Uvare rirovira rutu oiso ruiapa iraoparaveira ra Pauto voea oureve ora rera iare. Oa-a eva oa iava rirovira rutu Pautoa iare variriparaveira voeapa. ² ✧ Uva vearo reo rutu purapaavoi voea iavirava, uvare kasivarivira rutu kovo iraopaiveira, oiso ra voea-ia Pauto rorureve. Ari ita, akukupavira rutu kovo ragapaiveira, uvare viapau oiso soporepaa viroveira ora voea vo kovoroaro vituaro iava. ³ ✧ Viapau rutu oiso taraipaaveira vao iava vo osa Pauto oirara oiso vaisipareveira, Torevoko vovou irara. Ora aue tapo vo osa kovo ragapaiveira oisore ra vo vaisio ouive, Igei-a vao torevoko irara. Oa-a eva oa vituaro iava viapau oiso ora voea iava vasepaiveira oiso ra Pauto voea torevokoreve. ⁴ ✧ Uva taraipavio rutu oiso Jisas urioroera. Oa iava Reo Taisi vo goruaro opesiera. Oire uva vo vokie-ia oiso toupai, Vosa ro ira rera oirao piepareve rutu, eera-a ira torevoko vovoutoa rutu vo Pauto osireiario-ia.

Pauto Oiso Ruiaparoveira Ra Ora Rera Iare Oirara Rutu Vorereve Voeao Ouoro

⁵ ✧ Moses vo reo rigatoreva Reo Taisi iava oiso-ia, ‘Irouto-a ro ira tore ruiapararo vo Pauto osireiario-ia oiso rutu osa torevokoto, ira uvui iraopa oiso ra varao rutu sirova uturo oara epao Reo Taisi sovava-ia. Uva oisi eisi piepaoro Tootoo Ovoi oureve.’

✧ 9:29: Ais 1:4, 13:19 ✧ 9:30: Ro 10:6; Ga 2:16 ✧ 9:32: 1 Pi 2:6, 8 ✧ 9:33: Ais 28:16 ✧ 10:2: Ap 21:20
✧ 10:3: Ro 1:17; Fl 3:9 ✧ 10:4: Ga 3:24; Ro 7:1-4 ✧ 10:5: Nie 9:29; Esi 20:11, 13, 21

⁶ Ari oreovu raga vao oa toupaveira va iava vao oirao piea Pautoa-ia oiso, 'Opeita ora viire oiso purau, Irouto ro ira vuvuiua iare iparoverea?'

[oiso ra voava Krai vara pierve]. ⁷ ✧ Ora

'Opeita oiso tapo ora viire purau, Irouto-a ro ira rasito sovara-ia rokorevera?'

[oire ra voava Krai ipa pierve vorevira kopiia iava]. ⁸ ✧ Uva eake rutu-a oare purapapeira Pauto vo reoaro vaore torevoko vovou? Oreoa vao oiso purapapeira,

'Vo reo-ia vao iava torevoko vovou viapau oiso tarataraapaa vare taraapasa. Oreoa-ia reoreopaveira ora vii gisipoaro iava. Ora vo reo oirao pieparaveira vo ora vii vovouaro-ia.'

Oreoa vao oa iava voviri visii tavitavi rovoava oiso puraoro, "Oiso toupatavere Krai oirao piepaoro." ⁹ Vo rara oiso purapata ora visii gisipoaro iava, "Jisas ragai Turaroaro." Vo rara tapo ora visii vovouaro-ia vao oirao piepata rutu oiso osa Pauto Jisas vorevira tore pierve kopiia iava. Oire eva-a oa iava uvuiparoi ra visii vorereve vorevira ora rerapa visii virivarioro. ¹⁰ Oa vituaro-a vao-ia oiso-ia, Vosa Pauto oirao piepape vo ora vigei vovouaro-ia, oire ra va iava vigei vaisireve oiso puraoro, Torevoko vovou irara visii. Ora vo rara oiso purapavio, "Jisas vigei Turaroaro." Oire ra va iava ora rerapa vigei vorevira vorereve ita.

¹¹ ✧ Vo Tugoropa Vuku-ia oiso purapapeira,

'Ro ira rera oirao piepareve, oire uva rera-a eera ira iava viapau uvuiparoi ra rera iava vasereve.'

¹² ✧ Uva vo reo-a vao-ia oa oiraopapeira rutu voea rutupa oirara, voea Jiu-pa irara, ora voea ratau tou irara, uvare katai irara rutu-a vo Pauto osireiario-ia. Ro Pauto vigei rutu reraaro Turaro. Oire vosa irouto-a ro ira Pautoa iare variriparo, eera-a irapa uvuiparoi ra veaopara paaropareve Pauto rera tauvapasa vara-ia. ¹³ ✧ Uva oiso purapapeira Tugoropa Vuku,

'Ro ira variriparo vore Turaro akepaoro auere tauva, eera-a ira vorereve ora rerapa rera virivarioro.'

¹⁴ Vosa viapau Pauto oirao pierovopaive, oire ra apeisi ragavira rera Pauto akeive tauvaare? Ora vosa rera iava vo siposipo viapau uvu rovopaive, oire ra apeisi ragavira ita rera oirao pieve? Ora vosa viapau siposipopa irara vai toupave voeapa siposipopasa rera iava, oire ra apeisi ragavira uvuipaave ra rera iava vo siposipo uvupaive? ¹⁵ Ora vosa viapau irai toupaveve siposipopa irara vai arupasa, oire ra apeisi ragavira vo siposipo vao kosipa piro voraro rutu viripasa? Ari ita, Tugoropa Vuku oiso purapapeira, 'Vosa oevu vigei iare poua viro Vearo Siposipo iava vigeipa siposiposa, osa-a oiso osa veaopapeira rutu.'

Isrel-pa Irara Isivapaaveira Va Vao Vearo Siposipo Uvu Arapa

¹⁶ ✧ Uva oearovu isivapaaveira rutu va vao Vearo Siposipo uvu arapa. Oa iava vao-ia Aisaia oiso vo reo rigatoreva, 'Turaro, kataipa iraravi raga ragai vo reoaro uvupaiveira vo reo oirao piepaoro. Vo osa oearovu reasi-paave.'

¹⁷ Oire taraipavioveira vao-ia Krai iava vo tavitavi oiso osa oearovu voari tuariri vigei tavi rovoiva. Oire uva vo tavitavia eva oa vituaro-a vao-ia, oa iava Pauto oirao piepapeira.

¹⁸ ✧ Uva visii akepaavo oiso, E Jiu viapau vo tavitavi iava vao uvuiva? Ari oiraopavira oa iava vao-ia uvuiva, uvare Pauto vo reoaro oiso purapapeira, 'Ari ita, siposipopa irara vo siposipoaro gurukoaro voraro rutu rasitoa-ia viriva. Oreoa vao-ia voraro rutu avaepa rasito rutu rekasiario-ia.'

¹⁹ ✧ Uva oiso tapo vorevira ita visii akepaavo oiso, E apeisi-a? Aviavipai vo reo voeaopa Jiu, eke? Ari! Uvare Moses oiso vo rigato purareva va iava vao, 'Viapau oiso ragai vo reoaro outava, eva oa iava voeaopa ratau tou irara tavitaviravere. Eva-a oa vituaro iava

✧ 10:7: Hi 13:20 ✧ 10:8: Diu 30:14 ✧ 10:11: Ais 28:16 ✧ 10:12: Ro 3:22 ✧ 10:13: Joe 2:32 ✧ 10:16: Ais 53:1 ✧ 10:18: Sam 19:4 ✧ 10:19: Diu 32:21

oiso ragavira aveavepataverea. Uva voea voeao-ia ratau tou irara sopaipa irara voeare kasipu iraopata, vo osa Vearo Sipoipo uvu rovopaive.’

20 ✧ Ora Aisaia tapo ira goruvira rutu uriri asavira vo reo vao rigatoreva va iava vao-ia,

‘Oirara ragai kekeiva voeao oea viapau ragaire oisoa taraapaive. Ora ragai voea-ia poua viropa voeao oea viapau oisoa oearoi akepaive ragaire.’

21 ✧ Ari ita, Pauto oiso puraroepa voeare Isrel-pa irara,

‘Vokiara rutu-ia voeao ouou ragapaaveira ora ragai iare, ovusa ragaire isivapaave kaureopaoro.’

11

Pauto Siraoparoepa Oearovivupa Isrel-pa Irara

1 Ragai vo akearo-a vao-ia oa oiso purapai, E Pauto voeao isivaroepa rera voeaoro Jiu? Viapau rutu. Ragai-a vao Pol voea iava rera, uvare ragai aautoaro-a Ebrahim voea iava rera. Ora vao tapo ragai vo saraoro oa oiso vaisipaiveira, Bensamin. 2 ✧ Oea roporeva voari rovoa rutu-ia Pauto ora rerapa, voeao Jiu-pa irara. Oire uva vo vokio viapau oiso voeare ovauparoi. Oreoa vao oa-ia taraipaveira Tugoropa Vuku-ia toupaveira vao iava osa Ilaija Pauto tavitavipaoro Isrel-pa irara togareva oiso puraoro,

3 ‘Turaro, vii voeaoro siposipopa irara upoiva voea kopii pieoro. Ora vii varaoro tapo eravaoara rigaiva. Uva ragai raga vao-ia ragoa touvira tupaavo. Uva ragai tapo uposa ita auepaai.’

4 ✧ Uva apeisi ragavira Pauto rera vo reoaro aatoreva? Oiso-ia, ‘Viapau oiso vii raga-a. Ari oevu rutu tapo-a erao vatara tuku (7,000) evoea oea viapau ro-ia kuuvuto pauto vuurapa vaisi purapaiveira Bal. Oea-a evoea oea touvira tupaivoi ragai voeaoro.’

5 Oire uva oisi ragavira-a eisi osa tupaivoi katakataipa irara vo vokio-ia voeao rera voeaoro. Voeao oearoa roporoporeva ora rerapa, uvare oisoa voeapa vereopa vovou vatepareve. 6 ✧

Oiraopavira rutu oiso osa vao oira roporopopa pitupitu vituaro tupaiveira vereopa vovou raga-ia vao rera vaoro. Oa vituaro-a vao-ia oira roporopopa pitupitu viapau oiso tupaiveira varao iava vearopa kovoro oara purapaive. Vosa oisi eisi tupaivori, ra viapau oiso Pauto vaoro vereopa vovou oiraopape rutu.

7 Oire uva oisi raga tupaiveira osa viapau vao kekeiva Jiu oare oisoa taraa ragapaive vereopa vovou Pauto vaoro, ovusa voea raga katakataipa irara, voea iava oea roporeva Pauto, oea va keke ovoiiva. Ovusa oevu voea iava Jiu oea iava oisoa rugorugooara tukevira rutu vavagisivira tupaive. Oa iava rerare Pauto isivaaepa.

8 ✧ Oa-a vao oa iava oiso purapapeira Tugoropa Vuku,

‘Pauto voea vo vovouoro vavagisi piepaoro rovoeapa voari turiri rovoa-ia. Oa iava vo rutu rekasiaerao vo vokio-ia oisi raga piepaoro. Uva va-a eva oa iava viapau oiso uvuipai ra oiraopara kekepaoro vara eveipaive, ora varao tapo oiraopa reoro oisi raga ita viapau eveipaoro vara uvupaive.’

9 ✧ Devit tapo oiso puraroepa vo rigato-ia oa purareva,

‘Ari ita, oisoa aioara tapo vearopara purapaive oiso keapaoro, Varao iava igei-ia rorupareveira Pauto. Vo osa vara rutu-a evara akukuara raga. Oara-ia ora voea vo vovouoro raga-ia oisoa viripato purapaive rera-ia ora voeare kuverava purapasa. Oire uva oisi-a oiso osa vara purapaoro ora voea-ia rikui-ia koveaepa voa ora kopii pie ovoiro. 10 Vearopai vosa voea iava osireiara voririkepa, oa iava viapau uvuipaaepa ra oaravu eveiive. Ora vearopai tapo vo uvare

✧ 10:20: Ais 65:1; Ro 9:30 ✧ 10:21: Ais 65:2 ✧ 11:2: Sam 94:19; 1 Kin 19:10 ✧ 11:4: 1 Kin 19:18 ✧ 11:6: Ro 4:4 ✧ 11:8: Ais 29:10; Diu 29:4 ✧ 11:9: Sam 69:22-23

vosa pukoa viropa riro vavatapara kaepaoro tavaka vovouro.’

Oearovu Oirara Oureva Ora Rerare Vorevira Pauto

11 ✧ Oire visii akepaavoi oiso-ia, E Jiu kove ovoiaepa koveoro, eke? Viapau rutu. Easi evoea vorevira toreaverea. Ari ita, uvare koveaepa voea vo pitupituroaro-ia varao vuriara, evara oara kekeoro Pauto voea arova voeao Jiu ora poreroepa voeao iare ratau tou irara, ora rera iare voeao ousa. Oire uva rera vo siraoaro voeaopa ratau tou irara, oa kekeoro voeao Jiu rerapa vorevira ruipapaaverea, oiso ra voeapa ita vorevira siraoaro ita utupavira. 12 ✧ Uva oisi ragavira oiso pieivoiva Jiu, Pauto oearovu rutu vatereva rera vo reoaro voraro rutu vo rasio-ia. Ari ita, uvare voea vaaro Jiu oirao piea rera-ia oisoa potepaive, oa-ia oearovu rutu vo rasio iava uvuipai ra rera goruvira rutu oirao piepaive. Uva oisi-a eisi osa iava oearovu vearoara ouiva, vo osa Jiu vuriara puraiva. Uva vara-a evara oara-ia pute pieara vearopara rutu ouiverea voearei rutu takuvuaro, vo rara Jiu vorevira ora poreave rera iare Pauto.

Voeao Ratau Tou Irara Oea Jiu Vo Tavukiaro Ouiverea Rara

13 Visiire ratau tou irara reoreoparai, uvare ragai-a Krais-pa kovopato visiipa. Oire uva viapau oiso ariiparai vo kovova vao-ia reia rutu oa purapaavoi visiipa. 14 Oiraopavira rutu, reia rutu vao-ia kovoa. Vosa oisi ragavira rugorugooapaeri voeao Jiu, ra vaopa Pauto vo kovoaro ruipapaave vai pasi. Oa iava vorevira porea virori rera iare Pauto vo utupavira. 15 Vo osa Jiu-pa irara arova ora poreroepa voeao tapo ratau tou irara ora agiagisa. Ora vo osa voeao tapo Jiu-pa irara oisi raga ita vorevira ora poreave rera tapo vorevira ora agiagisa ita. Vosa oisi ragavira oiso pieive, oire ra oiso rutu roropape voeapa kopiia iava vorevira torei rera iare Pauto. 16 ✧ Oire vosa tuariri voeari Ebrahim vase oisoa toupave Pauto voeaaro, oea iava voeao-ia vo vokio-ia, oea tapo ita oisi ragavira

eisi toupavoi. Uvare oiso-ia vosa vo eva vavurupaaro vearovira toupave, oire ra va iava vo eva raoaro tapo oisi raga ita vearovira toupave.

17 ✧ Oire oevavu oliv ova oa varuparo uvavu toupaveira. Oa iava oraorovu piaiva. Uva vo tokoruro iare oraorovu ouiva vo evao iava vegovego ova oavu oliv ova. Oiso ra vo raoro siguvaive vo tokoruro-ia. Ra voa poretepe. Oire uva visii-a vao-ia ratau tou irara visiigoa oiso toupata osa vo evao vegovego ova oliv ova. Visiigoa oiso rutu oureva Pauto osa vo evao vegovego ova vo evao iare, oa vo oisoa toupave varuparo paupa ova. Oiso ra voa vorevira poreteta gorua ouoro tootoosa. Vo goru oa peira Jiu-pa irara tauvapasa. 18 Oire ra viapau oiso rutu rugorugooapa, Vearo irara rutu-a visii voea-ia putepaoro Jiu, oea oiso tokoa viropa osa vo evao. Viapau. Uvare visii oiso rutu toupatavoi, Raoara visii. Iu ita, viapau oiso raoara vavuruparapa tootoa vatepaiveira. Viapau. Asi vavurupara-a oara raoara vatepaiveira tootoa. Eva oa vituaro iava viapau uvuipatai ra ora rei vaisi pieta.

19 Oire uva pasi oiso vaio purapatai, “Ari ita, Pauto oea piareva. Oa iava voea vo tavukiaro ouiovora.” 20 ✧ Iu, oiraopa reo vao-ia. Uvare Pauto voea piareva, vo rara reasipaave Pauto oirao pie arapa. Oire vo osa vo tavuki-ia eva toupata, uvare rera oirao piepataveira, ra opeita vagupaoro ora visii iava riatapata. Viapau. Ari vo ovoovore rugoo iraopaoro uriri iraopatavere. 21 Aue vituaro uvare evoea Jiu oiso toupai osa vo evao sipusipuaru, oa varuparo toupaveira. Oeva iava Pauto voea piareva voea tokooro. Uva apeisi-a vosa visii tapo vao-ia vo evao iava vegovego ova oisi eisi oai vuria vai purata osa evoea Jiu? Oire ra viapau oisi oai iava Pauto visii tapo tokoreve visii piaoro, eke?

22 Keketa! Oiso osa ragavira Pauto vo pitupitureo purapareveira oiso, oearovupa siraparoveira oearovupa kasipupaoro. Oire ra ora voea vo

✧ 11:11: Ap 13:46; Ro 10:19 ✧ 11:12: Ro 11:25 ✧ 11:16: Lev 23:10 ✧ 11:17: Jer 11:17; Ap 2:39 ✧ 11:20: Ro 12:16; 2 Ko 1:24

vovouroaro-ia vuri vovouro vorevira voea viro piepareve. Uva oisi ragavira-a eisi osa voeao Jiu ora voea-ia viroaera uvare voea tokorevora. Vo osa visii ragapa riroa rutu siraoa rera vaaro karekereva, vo uvare touvira rutu Kraís oirao piepataveira. Ari vosa visii tapo viapau oisi piepata, oire ra oisi ita visii tapo tokoreve ora rera iava.

²³ ✧ Voeao Jiu oea Pautoa-ia oirao piea kavu rovoiva. Osa iava voea tovoreverea Pauto vo ora voea vo tavukiario-ia, vo rara rera vorevira oirao pieve ita. Uva Pauto uvuiaroveira rutu oisi piepasa eisi. ²⁴ Visii ratau tou irara visiigoa oiso rutu toupataveira osa vo raoro vo evao iava, vegovego ova. Oire vosa visii oureva Pauto vova vegovego ova vo evao iare oa eva varuparo toupaveira paupa ova, oire uva oisi-a eisi osa ragavira apopoipapeira rutu. Eake iava? Uvare viapau oisi eisi oearoi piepaiveira. Ari ita, vosa Pauto voeao raga vorevira Jiu siguvareve vo eva-ia, oire ra voeapa avekatape rutu oisi oiso.

Pauto Vo Siraoaro Oirara Rutupa

²⁵ ✧ Araoko irara oaa, oiso ruipaparai ra vao-ia taraita vatau reo. Ra va-ia taraioro viapau oiso ra ora visii vaisiario rei piepata oiso purapaoro, Igei-a vao riro tarai irara. Oreoa vao-ia oiso toupai, Oearovu voea iava voeao-ia Jiu viapau oiso vokiara vai rutu-ia kaureopaaveira Pauto vo vovouarova. Osa piepaoro vo rutu rekasisa poua viroverea, uva uvuiperea ratau tou irara vo vieiario, voea raga oea Pauto oirao piepaiveira rutu.

²⁶ ✧ Uva vo vuuta-a eva oa isivaaro iava Pauto voea rutu oureverea Jiu-pa irara ora rerapa. Oa iava oiso purapapeira Tugoropa Vuku,

‘Iraavu vova Saion uruia ira urioroverea visii kae piepasa, vo rara voea iava oirara vuri vovouro vera ovoipareve voeao Jekop vo saraaro iava voea. ²⁷ ✧ Osa va-a vao oa puraoro vao Reo Ovoi oiraopavira rutu kareke pieaverea. Vao oa puraava tuariri rutu voea tapo Jiu-pa irara aao iraraaro.’

²⁸ Oire vo osa Jiu-pa irara Vearo Sipsipore isivaaepa, oa iava oiso rutu karekeaepa, Pautoa-va ora keripa irara. Uva va vituaro-a eva oa iava uvuipatai visii vao-ia ratau tou irara ra va iava Kraís oirao piepata. Ari ita, vo osa voari rutu Jiu-pa irara ropo rovorevoiva ora rerapa, voea tapo reo ovoi purareva voeari tuariripa irara. Uva oearo rugorugooaoro voeaopa siraoparoveira vo vokio iavapa irara Jiu. ²⁹ ✧ Uvare viapau rutu rera vo rugorugooaro tavariopaiveira. Ari ita, vosa katai vovou raga purareve, oire ra oearovu roporoporeve voea iava voea viraakosa. Uva oisi-a eisi taru osa vo vovou purareverea rara.

³⁰⁻³¹ Ari ita, visii vao-ia ratau tou irara oisoa reasipata Pauto vo reoro uvu arapa. Uva vo vokio Pauto visiipa siraoroerao, uvare vo tavukio-ia Jiu-pa irara vaaro toupatavoi, voea oea isivaaepa rerare. Oiraopavira vo vokio-ia viapau oiso riro irara vai Jiu-pa irara vai Pauto-ia oirao piepaivoi rutu. Ari voea rutupa siraoroverea vo utupaua. Visiipa sirao iraoparoveira Pauto, eisi osa ragavira ita voeapa siraoroverea Jiu. ³² ✧ Oa vituaro vao-ia osa Pauto oirara rutu iava vasereva, oiso ra ora voea vo ruipaaro raga-ia vuri pitupituro purapaive. Ra va iava voea rutupa siraoro akukuvira rutu vo utupaua.

Uvuipaviei Pautoa-ia Vuurapa Vaisi Purapasa

³³ ✧ Oiraopavira Pauto orekerovu rutu paaropareveira vigeipa varao iava rera varaaro. Ora rera vaaro rugorugooa riropapeira rutu, uvare orekerovu rutu-ia tarai iraoparoveira. Iroutoa vai rutu-a ro ira uvuiaroveira oiso ra roroiovira rutu Pauto vo ruipaaro-ia taraiparo? Ora iroutoa vai rutu-a ro ira roroiorovere rutu ora rera vo pitupituaro-ia taraiparoveira?

³⁴ ✧ Vo Tugoropa Vuku oiso purapapeira, ‘Irouto-a ro ira Pauto vo rugorugooa-ia taraiparoveira? Irouto-a ro ira Pautoa-pa rugoo vateparoveira rera vo taraiaro topa piepaoro rutu?’

✧ 11:23: 2 Ko 3:16 ✧ 11:25: 1 Ko 2:7-10; Ef 3:3-5 ✧ 11:26: Ais 59:20-21 ✧ 11:27: Ais 27:9 ✧ 11:29: Nam 23:19 ✧ 11:32: Ro 3:9; Ga 3:22-23 ✧ 11:33: Ef 3:8; Sam 92:5 ✧ 11:34: Ais 40:13-14; Jop 36:22

³⁵ Irouto-a ro ira uvuipa ra oarai va-teoro Pautoa-pa oiso puraro, Varao tuuoro ragaipa oarai vateri rara?’

³⁶ ✧ Vao vituaro iava uvare Pautoa raga ro ira reoreoroiva, orekerovu rutu karekarekeepa. Varao rutu oara vo toupaveira oara purareva rera raga. Oiso ra vara-ia rera iava vaisia kae piepape. Ra Pautoa-ia vuurapa vaisi purapape vokiara rutu-ia. Ovoiei.

12

Vo Toupai Vao Iava Vosa Ora Vigei Iava Varaura-ia Tauopavio Krai-pa Voura Vatepaoro Oiso Osa Tauoa

¹ ✧ Araoko irara oaa, vao-ia taraipataveira riroa siraoa Pauto vaaro vigeipa. Oa-a vao oa iava goruvira rutu visii akepaavo oiso ra ora visii iava varauro oavisii rutu vateta, ora sopaura oavisii rutu Pautoa-pa. Kasivarivira rutu rerapa kovopata vearo pitupituro purapaoro rera vo vovouaro raga sirova utupaoro. Ra va iava visii-ia rorupareve. Vo osa oisi eisi piepaoro rera-ia vuurapa vaisi purapata rutu oiraopavira. ² ✧ Opeita varao raga-ia rugorugoopata vo rasio-ia touara oearovu vo pitupituroaro sirova utupaoro. Viapau. Ari Pautoa-re rugoopata, eera ira uvuiparoi ra visii vo rugooroaro tavariopareve. Ra va iava airepa rugooro oupata ita, oisore ra vara-ia taraipata oarapa ruipaparo Pauto. Oiso ra vara purapata. Vosa rera vo rugooaro vearoa sirova utupata ora vao tapo vearo pitupitu, oire ra va iava visii-ia rorupareve rutu.

Vo Pitupitu Oa Pura Iraopape Pauto Voeaaro Osireiara-ia

³ Akukuvira rutu Pauto ragai vate ragarevora vao rera vaaro tauvaa, uvare ragai-a rerapa kovopato. Osa iava oiso visii tavipaavo, Opeita oiso ora visiire rugorugooapaoro oiso purapata, “Igei-a vao reipa irara rutu.” Viapau rutu. Ari uvuipatai ra avivikevira rutu ora visiire rugorugoo iraopata, rara vao eveipata ora visii-ia oirao pie vovou oa vaterevora

Pauto visiipa. Vo osa visii vo vovouaro-ia tarai rovorova rutu, uvuvira rutu visii vaterevora totoevira oirao pie vovouro.

⁴ ✧ Ari ita, kataiua varaua vigei-ia, osa vara rutu varao toupaveira vigei varaaro-ia oara varaaro kovoara roorookavira toupaveira. ⁵ Eisi osa rutu toupapeira vigei vao-ia oirara vigoa oisi roorookavira rutu toupapeira, vo osa Krai tapo kataivira rutu takuvuvira toupape. Oiso osa kataiua varaua vo roorookarova varao toupaveira.

⁶ ✧ Vo osa oisi eisi toupapea roorookavira, oa iava viapau vaeavira oaravu vigeipa vatepareveira varao vatevateara vigei tauvapasa. Viapau. Ari katakataivira vigei vatepare. Oire ra vearovira kovopape vara iavirava rera-ia raripaoro. Oiso-ia osa ragavirare vigei reesireva vaore rera vo siposipoaro purapasa oearovupa. Oire vosa oisi vao purapaoro uvui iraopaviei ra rera-ia raripavio vearo kovo purapaoro vigei varaaro oirao pie vovouro sirova uvuvira. ⁷ Ora oiso tapo osa iava vigei reesireva oearovu tauvapasa, osa iava eisi uvui iraopaviei ra oisi vara purapape voeapa. Ari ita, vosa oisi vigei reesireva oiso ra oearovu tarai piepape tapo, uva uvui iraopaviei ra oisi piepape. ⁸ ✧ Ora oisore tapo ra oearovu vovouaro varaata piepape, oire uva uvui iraopaviei ra oearovu vovouaro varaata piepape rutu. Vosa oiso vigei tavireve, ra oearovupa vatepavio varao iava vigei varaaro moniara, uva oisi-a eisi osa ragavira uvui iraopaviei ra voearopa vara-ia paaropavio. Ora vao tapo osa vigei reesireva vaore, oiso ra oearovu tokipape, oire ra oisi kasivarivira rutu vo kovo oisi purapape. Ora ro tapo ira kasivarivira rutu apota irararovi tauvapareve, iraa eera uvui iraoparoi ra oisi piepaoro rorupareve rutu.

Oiraopa Pitupitu Purapape Oearovupa Siraopaoro

⁹ Opeita kuuvuvira oearovupa sirao ragapata. Ari uvui iraopatai ra ora visii iava vovouisiro rutu iava oearovivupa

✧ 11:36: 1 Ko 8:6; Hi 2:10; Ro 16:27; Hi 13:21 ✧ 12:1: 2 Ko 10:1-2; Ro 6:13, 16, 19 ✧ 12:2: 1 Pi 1:14; 1 Jo 2:15; Ef 4:23 ✧ 12:4: 1 Ko 12:12-14; Ef 4:4, 16 ✧ 12:6: 1 Ko 7:7, 12:4, 10 ✧ 12:8: Mt 6:1-3; 1 Ti 5:17

siraopata rutu. Ora vao-ia oiso-ia vuri pitupituro veri iraopaoro vearoa-ia pitu iraopata goruvira rutu. ¹⁰ Vigei rutu kataivira rutu tou iraopapeira Krai tapo, eisi osa vituaro iava uvuipaviei ra ora vigeipa siraopavio rutu, oiso rutu osa vigei vavuata. Oire vosa iravu visii iava rera vearoa vai purapareve, uva uvuipatai ra rera-ia egapata rorupaoro.

¹¹ Kasivarivira rutu kovo iraopata. Oisi piepaoro eisi opeita pokapoka ragapata. Vosa kovoa purapata Turaropa, ra oisi va purapaoro goruvira rutu ora visii iava vovouisiro rutu tovo iraopata va-ia.

¹² ✧ Visii vao-ia visiigoa Krai-ia rari iraopaoro toupata, osa iava eisi uvui iraopatai ra roruvira rutu toupata. Ora goruvira rutu varao tapo-ia tavakaara toupata. Ra variripata vokiara rutu-ia Pautoa-pa.

¹³ ✧ Vosa araoko irara oavisii orekerovupa potepaive, oa iava uvuipatai ra ora visii varaaro iava paaropata voeapa vatepaoro. Ora oiso tapo ra voearopa tavetepa irara ora visii vo keparoaro karupata, ra voa voea tou piepata vearovira.

¹⁴ ✧ Ari ita, uvui iraopatai oiso ra Pauto arepata, ra va iava voeao viraakopareve oea visii togapaive oreorovu-ia. Oiraopavira rutu oiso uvuipatai ra voeapa vearopara arepata. Viapau oisore-a ra voea vuri piepareve Pauto.

¹⁵ Voea tapo roru iraopata oea roruvira toupave. Ora voeao tapo gau-pata oea gouvira toupave. ¹⁶ Ra vaeavira rutu kovopata ora visii-ia rorupaoro. Opeita oiso ragavira ora visiire rugorugopata, Oearovu visii iava vara pievira toupaveira. Viapau. Avivikevira rutu ora visiipa toupaooro kataivira rutu kovopata voearovio tapo akaipa keke irara. Opeita oiso ora visiire purapata, "Igei-a riro tarai irara rutu."

¹⁷ ✧ Oire vosa iravu visii iava vuria vai purareve visii-ia, ra viapau oiso rerava ora tuutuukopata. Ora oiso tapo-ia, vosa vearo rugorugooro raga purapata, oa iava

viapau uvuiparo irai ra visii vo rugorugooroaro vaisireve oiso, Vuriara evara.

¹⁸ Opeita potepata vearo rugorugoo purapa arapa. Ari gavaure vovou purapata oearovu tapo toupaooro. ¹⁹ ✧ Araoko irara oaa, opeita oevu vuriara purapaive osa vara aatopasa oiso auepata rugoopaoro, Ragai auearo va aatosa. Viapau. Oape Pauto vaoro oa taru aatorevere. Oa-a vao-ia vituaro iava oiso purapapeira Tugoropa Vuku,

'Ragai raga auearo oara vuriara voriaro vateaverea oirara rutupa. Ragai raga Turaro oara tuaverea taru.'

²⁰ Oiraopavira rutu, oiso osa purapapeira Tugoropa Vuku vigeire oiso,

'Vosa irouto oirato ogoeparo viiva ora keripato, oire ra rerapa aioa vateri. Ora vosa uuko regapaparo, ra rera vateri uukoa. Ari ita, vosa oisi pierivora rerapa, ora sovero rara rerare kasiraope rugooa oiso osa tuituia ariiro rera varaarore vuria rugooro.'

²¹ Ora opeita vuri vovou vo pitupituro aropo vasepata, oiso ra visii-ia puteve rutu ora rigaoro. Viapau rutu. Oa-ia vao vuri vovou uvui iraopatai ra va-ia pute iraopata rutu vao vearo vovou raga purapaoro.

13

Uvui Iraopaviei Ra Gavman Reroaro Toupape

¹ ✧ Vigei rutu vao-ia uvuipaviei ra gavman varaaro reo goruro sirova vearovira utu iraopavio. Vosa viapau Pauto gavman vai tovorevori vo-ia, oire ra viapau oiso toupaveve irai. Ari ita, Pauto voeapa gorua vatepareveira, oiso ra gavman vo kovoaro purapaive vigeipa. ² Vosa iroutoa vai ora kaureoparo gavman tapo, ira vaova tapo ora kaureoparovere oa toveva Pauto. Oa-a eva vituaro rera raga ora rerare tavaerovere vo rovirieipa voki-ia. ³ Uvare oirara vearopara purapaiveira, uva viapau oiso uriripaaveira gavmanpa. Oea raga ita-a evoea oea

✧ 12:12: Hi 10:32, 36 ✧ 12:13: Ro 15:25; Hi 13:2 ✧ 12:14: Mt 5:44; Lu 6:28 ✧ 12:17: Pro 20:22; 2 Ko 8:21

✧ 12:19: Lev 19:18 ✧ 13:1: Ta 3:1; 1 Pi 2:13; Jo 19:11; Dan 2:21

vuria purapaiveira. Oire vosa ruipapata oiso ra gavman tapo toupata rutu uriri asavira, uva uvuipatai ra vearo pitupituro rutu purapata. Opitupituro-a evara oara-ia uvuiparoi ra vara iava visii vaisiaraaro kae piepareve. ⁴ Voeao oea gavmanpa kovopaive oea oiso rutu toupaveira, Pauto kovopa iraraaro. Oa iava vearopara karekepapeira rutu visii rutupa. Ari vosa vuriara purapata, oire ra vara iava rera asavira uriri iraopata. Aue iava uvare torevokovira rutu visii vorirevere varao-ia visii varaaro vuriara. Uva oisi eisi pieoro Pauto vo kasipuaroo oirao pierevere, voeao-ia oea vuriara purapaiveira. ⁵ ✧ Osa iava uvui iraopatai ra gavman vo reoroaro sirova vearovira rutu utu iraopata. Ari ita, viapau oiso vao raga-ia, vo osa Pauto vo kasipuarore rugoopaoro vearovira gavman varaaro sirova utupata. Easi vao rutu tapo-a, vo osa ora visii vo rugooroaro eveipaoro vara-ia taraipata oiso, Vearo vovou-a vao-ia.

⁶ Oiso osa vao tapo vearopai osa takis vatepataveira gavmanpa. Eake iava? Uvare gavmanpa kovopaoro Pauto vo kovoaro purapaiveira voeao oea goruvira gavman vo kovoaro purapai. ⁷ ✧ Oire ra takis vate iraopata voearopa oearoa visii arepaive oiso, oai gavmanpa, ari oai kaunselpa. Osa ragavira eisi oiso opeita iravu ragapa vateoro iravu vo arearo uvu ragata. Viapau rutu. Asi uvuipatai ra voea rutupa ora avivike iraopata voea vo areroaro uvupaoro.

Apeisi Ragavira Uvuipaviei Ra Reo Goru Sirova Utuvio

⁸ ✧ Vosa irou irara vigeipa eake kovo vateive, oire ra ikauvira vo kovo opesi piepe va puraoro. Ari Pauto okovovu raga rutu vaterevora vigeipa vao oearovupa siraopasa. Okovoa-a vao viapau rutu uvuipai oiso ra va opesi piepe. Ari ita, uvare oiso toupai vo osa irouto ro ira oisi vo kovo purapareve vearovira rutu, eera-a ira Moses vaaro Reo Taisi sirova vearovira utupaveira. ⁹ ✧ Uvare Moses

vo rigato purareva oiso-ia, 'Opeita ora visiiva otopata, ora opeita oira upopata, ora opeita kavirupata, ora opeita riiriipata,' ora varao tapo oara katakataivira toupave. Oreoroa rutu varao takuvuaro oiso purapapeira, "Iravivupa siraopau oiso rutu osa ora viipa siraopaveira." ¹⁰ ✧ Vosa iravivupa siraopata, oire ra viapau oiso vuria vai purata rera-ia. Vo osa oisi eisi piepaoro Reo Taisiro rutu roorookaroi sirova vearovira utupata. Aue iava rara vo reoro rutu varao takuvuaro-ia vearovira rutu utupata oearovupa siraopao.

Uvui Iraopaviei Ra Torevokovira Vokape

¹¹ ✧ Osa vearopapeira vosa oisi va purapape vao-ia. Uvare taraipavioveira oiso Ovoioapa Voki-a vao oa tutuu piepaivoi. Oire ra opeita tapurisivira toupata uusi rorovira. Viapau. Ari kaivorivira rutu toupata, vo rara rera oirao pie rovera oiso rugorugoovio, Utupavira rutu voreroverea igei ousa. Osa oiraopavira rutu-a vo vokio-ia vorepa voki rera vaaro oa-ia kareroverea, oapa tutuu pievoi rutu. ¹² ✧ Rupapa tutuu piei, oa iava aviuua sikereresu tutuuvo. Osa iava uvui iraopaviei ra varao kavupe oara purapapeira vo rupa-ia. Vo osa oisi oarai purapape, oire ra va iava oirao pie vovou-ia pitupaoro ora vigei raga ora virivaripavio Pautoa raga-ia raripaoro vo osa aviavia-ia vokapape. ¹³ Vigei vao-ia vigoa aviavia-ia toupapeira. Osa iava uvui iraopaviei ra torevoko vovouro purapape oiso puraopao, Opeita vureipata spakpaoro, ora opeita riako vuravurapata, ora oira otopa pitupitu purapasa. Opeita arii asavira vuri pitupituro purapata. Opeita raivaro taraapata oearovure oisore ra voea upopata voraro voea riiriipaoro. ¹⁴ ✧ Ari ita, Turaro raga Jisas Krai ira-ia uvuipatai ra rera arepata rera vo goruarore va-ia ora virivaripasa vuri vovouro asavira. Oire uva vo goru-a eva oa raga-ia uvuipatai ra kokarapa vovou putepata ora visii iava vo osa visii ou ragapaive vo vovou.

✧ 13:5: Ekl 8:2; 1 Pi 2:19 ✧ 13:7: Mt 22:21; Mk 12:17 ✧ 13:8: Ga 5:14; Kl 3:14 ✧ 13:9: Eks 20:13-14
 ✧ 13:10: Mt 22:39-40 ✧ 13:11: 1 Ko 7:29 ✧ 13:12: 1 Jo 2:8; 1 Te 5:8 ✧ 13:14: Ga 3:27; Ef 4:24

14

Opeita Araoko Irara Oavisii Vo Pitupituro Rovirieipata

1 ✧ Iravu oirato ira airevi raga Krai oirao pieparevorao, ira oisoa viapau taraiparo aue-ia oirao piea. Vosa ruipaparo visii tapo tousa, ra vearovira rera pau pieta. Ra opeita rera taraiaria vakuvakupata ora piopiopaoro vo taraio rera vaaro aue-ia oirao piea. 2 ✧ Oeavu oirara oea goruvira rutu oirao piepaiveira vore Pauto, oa iava oaravu rutu aiopaiveira oaiorovu rutu. Ari oeavu oea varu arapa kavupaiveira aue raga aioparo osasararovu rutu aioara voeao oea viapau goruvira Pauto oirao piepaiveira. 3 Ro ira orekerovu aiopareve, ira viapau uvuiparoi oiso ra eera akaipa piepareve ira viapau oiso evo pitupitu sirova utuparoveira vara aiopaoro evara. Oire uva rera ro ira varu arapa kavupareveira, ira viapau uvuiparoi ita ra eera akaipa piepareve, ira osasararovu rutu aioara aiopareve. Eake iava? Uvare Pauto vaiterei rutu-ia vaeavira vearo vaisi rutu purare. 4 ✧ E roviriei vovou irara rutu-a visii? Oa iava uvuipatai ra iravu voeaaro kovopa irara rovirieipata? Viapau. Ari, voea raga reraaro turaro voea vo pitupituroaro rovirieirevere voeare oiso puraoro, “Vao vearopai,” ari “Vao vuripai.” Uva oiraopavira rutu-a va-ia vao oa vearopape voeapa oa rutu reipere voeapa, uvare voea tauvapareverea Turaro va-ia.

5 Oavu-a vao-ia ovoova iravu iava oirato, ira ovokivu reesipareveira oiso purapaoro, “Rei voki rutu-a vao-ia, ovokiapa viapau oiso ovokirovu reipapeira.” Vo osa iravu oiso rugorugopaoro oiso puraparo, “Viapau oiso ovoki reipai. Ari vo vokiro rutu varao kataivira raga toupai.” Oire ra oisi raga roopavira rugorugopaoro ora vaiterei vovouaro-ia oiso puraparo, “Tepa vo reoro goru piepasi. Auepa teapi vaiterei iava vo rugooro tariri ragapape.”

6 Oearovu ovokirovu rei piepaiveira, oiso ra va iava Pauto vaisiaro kae piepaive

vo vokiro-ia rerapa avivikepaoro. Vo osa oearovu osasararovu rutu aiopaiveira aioara, varao oara vatereva Pauto voeapa. Evara-a oara-ia rera-ia vuurapa vaisi purapaiveira rera vaisiaro kae piepaoro. Vo ovusa oearovu voeao oea aioara rutu iava oaravupa kavupaiveira, uvare oiso rugoopaaveira, Pauto vo vovouaro sirova utupaiei. Ari ita, uva voea tapo-a oea Pauto vaisiaro-ia vuurapa vaisi purapaiveira vara-ia aioara rerapa avivikepaoro ita.

7 Viapau oiso irai vigei iava ira epao ro ira tootoopaoro ora rera raga-ia rugorugoparoveira. Ora vosa irai vigei iava kopihiro, ra viapau uvuiparoi ra Pauto vo Saraaro iava kosiro viro. 8 Ari ita, vao vituaro-ia osa tootoopaoro toupapeira rera ragapa ro vigei reraaro Turaro. Ora oiso tapo osa kopiipaoro rera raga sirova utupavioveira. Uvare vosa tootoopavio Turaro ragapa, ora kopiipavio rera sirova utupaoro, uva oiso toupapeira, Vigei vao rera voeaaro Turaro. 9 Oiraopavira rutu oiso osa Krai kopihiroepa, ora vorevira toreroepa tootooro. Oiso ra voearei rutupa turaroro oiso, Voeao oea tootoovira toupave, ari voeao oea kopiave.

10 ✧ Visii vao-ia eake-a vao oapa araoko irara oavisii toga ragapataveira oaravua reora? Ora eakere voeapa voeao araoko irara oavisii reasipataveira voea akaipa piepaoro? Uvare vigei rutu Pauto ruvara-ia torevioverea. Ra voa rera raga vigei rovirieireve varao iava vigei vo vovouaro. 11 ✧ Uva va-a eva oa-ia taraipavio oiso, Oiraopa rutu, uvare vao Tugoropa Vuku oa-ia oiso puraroepa Turaro,

‘Ragai-a tootoopato. Oa iava uvuiparai rutu oiraopavira visii tavipasa oiso, Oirara rutu vo rasio-ia ragaipa avivikepaaverea rekupaoro ragai iare. Ora oiso tapo osa voea rutu ragaire oiso puraaverea, Oiraopatoa rutu Pauto.’

12 ✧ Oa vituaro-a vao-ia vo pitupituro-ia vigei varaaro oara kosi piepere ora vigei iava Pauto tavitavipaoro.

✧ 14:1: 1 Ko 8:9, 9:22 ✧ 14:2: 1 Ti 4:4; Ta 1:15 ✧ 14:4: Je 4:12 ✧ 14:10: 2 Ko 5:10 ✧ 14:11: Ais 45:23; Fl 2:10-11 ✧ 14:12: Mt 12:36

*Opeita Araoko Irara Oavisii
Orekerovu Purapata Ra Vara-ia Voea Kove
Piepata*

¹³ ✧ Opeita oreorovu purapata touvira oearovu visii iava togapaoro. Ari visii vo pitupituroaro tavariopaoro vatatopo iraopata oiso, teapi orekerovu purapata vuri vovouro sirova araoko irara oavisii piro piepaoro. ¹⁴ Ro Turaro ira ragai vo rugorugooaro goru pierevora oiraopavira rutu, oiso ra vearovira rutu tarai iraopara oiso, Viapau oiso oaiioiei vuria vai. Viapau rutu. Ari vosa irouto ro-ia ira oiso puraro, “Oa eva vuripai rutu,” osa oisi rerapa vuripape rutu. Rera-a eera oiso rutu toupare osa voeao oearoa oaravupa aioara kavupaiveira. ¹⁵ ✧ Ari ita, vosa vo aioro aiopata oarare oisoa oiso purapaave, “Vuriara,” oire ra vo vukuro kekepaoro araokoto oavisii riroa vavata oupare visii vo pitupituro-ia. Vo osa oisi piepata, ra viapau oiso rerare rugorugooaoro sir-aopata ro araokoto oavisii. Opeita iravu piro pieta oisi vara aiopaoro vo ora visii vo ruipaaro raga sirova utuoro. Uvare Krai kopiiroepa rera tapopa eera. ¹⁶ Vosa oiso taraipata vao-ia, Vearo pitupitu purapeira. Oire vatatopopata, teapi oei visii vo pitupituro kekepaoro oiso va vaisiive “Vuri pitupitu vao-ia.” ¹⁷ Vao iava Pauto vo Saraaro vituaro. Viapau oiso varao iava-a oara aiopapeira ora varao oara-ia ukaiopavioveira. Viapau. Asi akukuara raga evara. Ari varao-ia reipara rutu oiso-ia, torevoko pitupitu-a vao-ia, ora vao gavaure tou oearovu tapo, ora oiso-ia ra rorupata vao iava osa Tugoropato Uraurato vigei tauvapareveira. ¹⁸ Oire uva irouto ira vara evara purapareveira oiso-ia rerare ro Krai rugorugooaoro, ira-ia eera rorupareveira Pauto, ora oiso tapo vo osa oearovu rera-ia vearo vaisi purapaive va raga iava rera vaaro vearo pitupitu.

¹⁹ ✧ Oire uva oisi-a eisi osa ragavira uvui iraopaviei ra vearo vovou purapaoro akeakepape oearovuva gavaure vovou purapaoro. Oa-ia uvui paviei oearovu varaaro oirao pie vovouro goru piepape rutu. ²⁰ Pauto ruipaparoveira rutu vigeipa

oiso ra ora rera vo kovoaro purapareve vo vigei sopaaro-ia. Uva viapau uvui paviei oiso ra rera vo kovoaro tekipepe varao ragare rugorugooaoro akukupapa aioro. Iu, osa eisi vearovai oiso ra osasararovu rutu aiopape aioara, uva vuripai vosa oisi piepaoro oearovu vovouaro piro piepape voea kasipu piepaoro vara-ia varao aioara. ²¹ Vosa oisi toupaviri, ra vearovape rara viapau oiso varuara vai aiopata, ora aue wainara vai-ia ukaiopata, ora orekerovu vai rutu purapata, varao oara-ia araoko irara oavisii vai kove piepata. ²² ✧ Ora varao rugorugooara ora visii varaaro, oara-ia uvui patai ra ora visiipa vara roroio piepata rutu vo rara Pautoa raga tapo ora reopata varare varao aioara rugooaoro ora orekerovu rutu. Auere ra rorupareve, ro ira ora rera raga viapau ora togapaoro ora rera ragare rugoopaoro varao-ia, oara-ia taraiparo oiso, Vao torevokopai vo Pauto osireiaro-ia. ²³ Ari vosa ora rera raga vo vovouaro-ia viapau vearovira tarai rovoru, ra oiso rugoopaoro “Torevokopai eke viapau,” oiso ra vara aiopareve. Oire vosa vara sirova utuparo, oire ra rerare vuripape, vo rara viapau oiso va oirao piepareve oiso purapaoro, “Torevokopai rutu vo aio.” Oiraopavira rutu oisi eisi oiso-ia vosa visii vao orekerovu purapata, ra vara iava viapau Pauto oirao piepata, oire eva-a oa vituaro iava visiire vuripai rutu.

15

*Uvui Iraopaviei ra Krai Vo Pitupituro
Rugorugooaoro Oearovu Rutu Rugooaoro*

¹ ✧ Vigei vao vigoa goruvira rutu Krai oirao piepapeira, vigoa uvui iraopavioveira oearovivu tauvapasa, oea varaaro oirao pie vovouro raver-avepapeira. Ora vigei raga-ia vovoupa pitupituro tapo kavu rovopape ra oearovivu kapokaporopape voea tauva rovopaoro aue-ia siraoa vo vavataaro. ² Ari ita, vigei rutu uvui paviei ra katakataivira araoko irara oavi tauvapape voea vo vovouaro varaata piepaoro.

✧ 14:13: Mt 7:1; 1 Ko 8:13 ✧ 14:15: Ef 5:2; 1 Ko 8:11 14:1; Ga 6:1-2

✧ 14:19: Sam 34:14 ✧ 14:22: 1 Jo 3:21 ✧ 15:1: Ro

Auere ra voea varaaro oirao pie vovouro goruvira rutu torepape. ³ ✧ Uvare viapau oiso Krai ora rera raga-ia rugorugooroepa. Oa-a vao oa iava oiso purapapeira Tugoropa Vuku,

‘Vosa oearovu visii tovipaive visiipa riroa sirao vavata vatepaoro, ragai tapo ita oavata eva kaeavora visii vaaro.’

⁴ Vo reoro rutu-a varao oara Tugoropa Vuku-ia toupaveira, oara vigei ruture tapo reoreopapeira, oiso ra vearovira rutu vo reo iava taraia oupape. Oa iava uvuipai vigei vo vovouroaro varaata piepasa. Ra va iava goruvira rera-ia pitupape raripaoro. ⁵ ✧ Oiso-ia Pautoa raga ira uvui iraoparoveira vigei vo vovouroaro varaata piepasa ora vigei varaaro rari vovouro goru piepasa. Eera-ira raga vo goruo vatepareveira vigeipa oiso ra Krai vaaro ovoova eveipaoro rera vo vovouaro purapape. Uva eisi osa piepaoro uvuipaviei ra gavaurevira rutu toupape oearovivu tapo katai rugoo raga-ia. ⁶ Uva uvuipaviei ra oisi ragavira eisi tupaoro katai vaisi purapape oearovivu tapo Pautoa-ia vuurapa vaisi purapaoro, ro Pauto, Jisas Krai ro vigei Turaroaro Aitearo.

Veoro Sipoipo Vao Voeaopa Ratau Tou Irara

⁷ Katai vovou rutu purapata oearovu tapo voearo oearoa visii tapo paupasa uriopaaveira. Oiso osa Krai visii pierava ora rera-ia visii tovooro. Oire ra va iava oearovu visii vo pitupituroaro kekepaoro Pautoa-ia vuurapa vaisi purapaive. ⁸ ✧ Uva visii tavipaavoi oiso, Krai vararoepa vo rasio iare, oisore ra Jiu-pa irara tauvapareve. Vo osa oisi piepaoro vao Reo Ovoi Pauto vaaro oirao piepape. Vo reo-ia oa purareva voearipa vigei aao iraraaro voari rutu tuariri oiso ra voea tauvareve. ⁹ ✧ Oisore tapo ra ratau tou irara vuurapa vaisi purapaive Pautoa-ia ora rera vaaro riroa siraoa voeapa. Oa iava oiso purapapeira Tugoropa Vuku,

‘Ragai-a vao ragoa ratau tou irara tapo torepaooro vuurapa vaisi purapaaveira vii-ia Pauto. Uva igei rutu eraioverea vii vaisiario kae piepaoro.’

¹⁰ ✧ Oire uva oreovu tapo va iava vao Tugoropa Vuku oiso purapapeira, ‘Visii ratau tou irara rorupata evoea tapo Jiu, oea roporeva Pauto ora rerapa.’

¹¹ ✧ Ora vo reo tapo oa rigatoiva vo vuku sovara-ia vao-ia oa oiso purapapeira, ‘Ratau tou irara vuurapa vaisi purapata Turaro-ia. Iu, rirovira rutu vuurapa vaisi purapata Turaro-ia, visii vao-ia osararovu rutu iava.’

¹² ✧ Ora vao-ia Aisaia oreoa rigatoreva, oa oiso purapapeira, ‘Ro aato Jesi ira oiso toupape osa ikopi, ira iava iravu oiso kovaroverea oiso osa airepa sipukao. Ra voa tupaoro ratau tou irarapa turaroparo. Uva rera raga-ia raripaaveira vokiara rutu-ia.’

¹³ ✧ Oire uva variriparaveira Pautoa iare visiipa, ro ira oiso toupapeveira, Visii varaaro oirao pie vovouro vituaro. Ira uvuiparoveira visii vatepasa gavaure vovou ora rorua. Oiso ra vara iava visii vaaro rirope rutu vao oirao piea, vo osa Tugoropato Uraurato vo goruaro visii soapaoro-ia kovopaive.

Pol Arii Asavira Vo Rigato Purareva

¹⁴ Araoko irara oaa, oiso rugorugoparai visiire, Visii vo pitupituroaro-a veoroara rutu, ora visii vo rugorugooroaro roroioara. Oara-ia uvuipatai ra oearovu vearovira tarai piepata ora visii iavapa irara. ¹⁵ Ari ragai vo rigato vao-ia oa puraavoi visiipa arii asavira, uvare oiso ruipaparai ra visii rugoo piea visii pore pieoro. Oa vituaro-a vao-ia oa iava Pauto ragai reesirevora vo kovo vao purapasa. ¹⁶ ✧ Oiraopavira Pauto ira ragai oiso pieredora oiso-ia, Krai Jisas-pa kovopato ragai voeaopa ratau tou irara. Uvare ragai vo kovoaro oiso rutu toupai, Voeapa sipoipopasa vao iava Veoro Sipoipo Pauto vaaro. Auere ra va uvuivora,

✧ 15:3: Sam 69:9; 2 Ko 8:9 ✧ 15:5: Ro 12:16; 1 Ko 1:10 ✧ 15:8: Mt 15:24; Ap 3:25-26 ✧ 15:9: Sam 18:49
✧ 15:10: Diu 32:43 ✧ 15:11: Sam 117:1 ✧ 15:12: Ais 11:10 ✧ 15:13: Ro 14:17 ✧ 15:16: Ap 9:15

uvuiave ra Pauto ora rerapa voea vorevira oureve voea-ia roruoro, voeao oea pasiko piepareveira Tugoropato Uraurato ora rerapa Pauto.

17 ✧ Vo osa Krai tapo ora tautosipaoro oiso purara vare vao ragai vo kovoaro, “Vearopai rutu” vo kovo oa purapaaveira Pautoa-pa. 18 Oiraopavira viapau oiso ragai raga vo kovoaro-a. Ari vo kovo purarevora Krai vao-ia ragai-ia, oiso ra va kekepaoro, ora va uvupaoro ragai vo reoaro ora voea iava sopaura oaive porepaive Pautoa iare voeao ratau tou irara. 19 ✧ Iu ita, osa oiso ragai pierevora, oiso ra ravaa reesiara vai purapaa, ora ovoovoara vai. Ora oiso tapo osa ragavira Tugoropato Uraurato ragaipa gorua vaterevora. Uva oiso ragavira piepaoro viripaavora voraro rutu Vearo Siposipo oiraopavira rutu kosi piepaoro Krai iava. Uva Jerusalem iava rovaraepa oiso rutu rekasisa Ilirikam oisi vo kovo purapaoro. 20 ✧ Aue iava uvare oiso ruipaparaveira ra uvaroi ouruiroi-ia oearoi tarai piepaa va iava vao Vearo Siposipo Krai iava, voraro uvaroa viapau irai voea tarai pie rovoive rera iava ro Krai. Uva oiso reasiparai ra oeari okovoiaro topa piea. 21 ✧ Vao-ia oa iava oiso purapapeira Tugoropa Vuku, ‘Vo uva viapau Jisas Krai vo siposipoaro viapau uvupaive, uva-a evoa va uvuiverea taru. Vo uva viapau va ou rovoive, uva-a evoa uva voea iava rugorugooara taru roroiopeera.’

Rom Iare Tavetesa Ruipa Ragaparoepa Pol

22 Eisi osa ragavira ragai vo ruipaaro toupaveira. Oa iava voraro rutu viripaaveira. Uva vara-a varao oara-ia ora pugu pieparaveira. Oa iava viapau uvuiparai oiso ra visii iare tavetea evoa. 23-24 Uva vo vokie ragai vo kovoaro ope-sierao voraro uvarovu. Uva ragai vo ruipaaro-a vao oa ouavora voari tuariri oa sirova utusa vatatopoparai, oiso ra evoare tavetea visii iare. Ari ita, Spen-ia ruture

avaravere, vo rara visii tapo tou rovoa evoa Rom-ia. Oire uva visii rutu iare taveteavora, vigei rutu rorupere. Ra va isivaaro iava ragai tauvaoro pasi ragai vai topa pieta vosa avara.

25 ✧ Vaviopavira ava rovoparai rara Jerusalem iare voeaopa vatevateara vate rovoa oirao pie vovou irara. Varao oara guruiva vatevateavira oearovu voeapa. 26 ✧ Uvare lotupa irara oea ratauvira toupaveira Masedonia Provins ora Grik taere, oea ora voea vo ruipaaro raga sirova utuoro monia guruiva voeaopa apota irara Pauto voeaoro iava, oea Jerusalem-ia toupaveira. 27 Uva roruiva, vo uvare voeapa oisi pieiva eisi. Ari viapau uvuipai ra apota iraravire ovaupaave, uvare voeao ratau tou irara Vearo Siposipo ou rovoiva Jiu ruvara-ia. Oire uva oisi ragavira ora tuutuupaoro uvuipai ra vearopara vatepaive vorerivira voeaopa Jiu.

28 Uva va guruivorao oa iava va topa piepaavo voeapa rara voeao oea Jerusalem-ia toupaveira. Uva va isivaaro iava voa kavuoro Spen iare avaravere visii iare tavete rovoapa tou visivi. 29 Taraiparai oiso osa urioparai visii iare vara rutuva vearopara, oara toupaveira vo Krai vo viraakoaro sovara-ia. Oara visiipa vatesa urioparai.

30 ✧ Araoko irara oaa, katai vovou raga-ia toupaveira Turaro Jisas Krai tapo, ora tapo vo uvare Tugoropato Uraurato vigei tavapareveira vo oearovupa sir-aopasa. Oa vituaro-a vao-ia oa iava visii are iraopaavo oiso ra vigei rutu goruvira variripavio Pautoa iare. Ra va iava ragai tavapareve. 31 Variripata oiso ra viapau ragai vuri pieive voeao Judia-ia tou irara oirao pie vovou asa irara. Oa iava voea asavira ragai virivarirevere rara Pauto. Ora vaore tapo variripata voeaopa oea Jerusalem-ia toupaveira oirao pie vovou irara. Oiso ra va iava vearovira rutu vao tauvaa ragai vaaro ouive. 32 Oire uva va vao isivaaro iava Pauto vo ruipaaro sirova utuoro urioravere visii iare roru-

✧ 15:17: Fl 3:3; Hi 2:17 ✧ 15:19: Ap 19:11 ✧ 15:20: 2 Ko 10:15-16 ✧ 15:21: Ais 52:15 ✧ 15:25: Ap 19:21 ✧ 15:26: 2 Ko 8:1, 9:2 ✧ 15:30: Ga 5:22

paoro rara. Uva visii tapo touoro reareaa oua vearovira rutu.

³³ ✧ Pauto vigei rutupa gavaure vovou vatereve. Uva variriparai auere ra visii tapo toupaveve. Ovoiei.

16

Pol Vearo Voki Purareva Ora Rera Vate Iraraaropa

¹⁻² ✧ Iriavuei oira vaisiario, Fibi oirao pie vovouva. Iria vo uruio-ia toupaveira Senkria urui lotupa kovo-ia pitupaoro. Iria oisoa riro irara rutu tauvapaeve ora ragai tapo. Vearo vovouva rutu. Uva va-a eva oa-ia oirapa vearo vovou purata ita visii vao Pauto voeaaro rutu, vo rara urioo visii kekesa ita, uvare Turaro oiraaro-a oira eira.

³ ✧ Ragai-a vearo voki purata vaitereopa Akwila avukarei ora Prisila. Aiterea ragai tapo tavosivira kovopasiveira Krai Jisas vo kovoaro puraoro. ⁴ Aiterea ora vaiterei iava tootooa oesi piresivora ragai tauvaoro. Osa iava vearo vaisi purapaavoi vaiterei-ia. Ari viapau oiso ragai raga-a, ari voeao rutu tapo ratau tou irara oea lotu purapaiveira. ⁵ Ragai-ia vearo voki purata voeao rutu iare oea lotupaaveira vo avukarei evaiterei vo kepaaro-ia.

Ora oiso purata vearo voki ro iare Epinitas ragai vatetoaaro rutu. Eera rovopatoa rutu voeao iava vo-ia Esia Provins. Ira Krai oirao pie rovoreva rutu.

⁶ Ora ragai-ia vearo voki purata o iare Maria. Iria vearo kovo rutu purapaaveira kasivarivira visii rutupa.

⁷ Ora vearo voki purata vaitereo iare Andronikas vaio ora Junias. Uvare igei peva-a vao Jiu iava igoa vase tuukepa kepa-ia touiova. Aiterea-ia vaitereo taraipaaveira aposel irara, uvare rovovira rutu Krai oirao pie rovosiva. Oire uva vaiterei isivaaro iava ragai ita.

⁸ Ragai vo reoaro topa pieta vearo voki ro iare Amplietas. Irapa siraoparaveira rutu, uvare Turaro reraaro-a rera.

⁹ Ora vaitereo iare tapo vearo voki purata aiterea iava ro-ia Eban ira Krai-pa

kovopaveira oiso osa vigei. Ora ro Stekis ragai vatetoaaro rutu.

¹⁰ Ora ragai vo reoaro topa pieta vearo voki ro iare Apelis, uvare rera-ia oearovu taraipaaveira, vo uvare rera vaaro oirao pie vovo oa goruvira rutu Krai-ia toupaveira.

Ora vearo voki purata vo aao iare, Aristobyulas aao.

¹¹ ✧ Ora ragai vo reoaro topa pieta vearo voki ro iare Herodion, uvare saratoaaro-a Jiu iava rera. Ora voeao tapo iare oirao pie vovou irara vova Nasisas aao iava voea.

¹² Ora vearo voki purata vaireo iare Traifina vaio ora Traifosa, airea Turaro vo kovoaro purapaereveira.

Ora o tapo iare Pesis iria riro kovo rutu puraeva Turaropa, ragai vatevaaro.

¹³ Ora vearo voki purata ro iare Rufas. Uvare vearo vovoutoa rutu-a ro ira roporeva Jisas ora rera iare. Ora o tapo iare aakova iria oiso rutu oisoa toupaveve ragai aakoaro.

¹⁴ Ora ragai vo reoaro topa pieta vearo voki voeao iare Asinkritas vase ora Fligon, Hemis, Patrobas, Hemas, ora oearovu oirao pie vovou irara, oea voea tapo toupaveira.

¹⁵ Ora vearo voki purata vaitereo iare Filologas vaio ora Julia. Ora vo vavuatareo iare tapo Nerias vavuatarei. Ora voeao iare tapo Olimpás vase, ora voeao tapo Pauto voeaaro oea tapo toupaveira.

¹⁶ ✧ Ora visii va sekanta visii varaaro sirao vovouro karekeoro. Ora voeao rutu lotupa irara Krai voeaaro oea oiso purapaai visii ruture, "Vearo voki rutu."

Pol Ovoioipa Reoro Vatereva Voeapa Voea Goru Piesa

¹⁷ ✧ Araoko irara oaa, visii vosi iraopaavoi voeao asavira. Oiso ra voeapa ora vatatopo pie iraopata, teapi visii sikasikapaivere. Ra va iava oearovu visii iava oirao pie vovouroaro piro piepaive. Uva oiso visii tavipaavoi ra tauaivi rutu voeapa toupata, oea Vearo Siposipore kaureopaaveira vao-ia oa ou rovotavora.

¹⁸ ✧ Voeao raga ita oea oearovu vo vovouroaro piro piepaiveira, oea viapau

✧ 15:33: Ro 16:20; 2 Ko 13:11; Fl 4:9 ✧ 16:1-2: Ap 18:18 ✧ 16:3: Ap 18:2; 2 Ti 4:19 ✧ 16:11: 1 Ko 1:11
✧ 16:16: 1 Ko 16:20; 1 Te 5:26 ✧ 16:17: 1 Ti 1:3, 6:3; 2 Jo 10 ✧ 16:18: Fl 3:19; Kl 2:4

oiso Krai vo kovoaro purapaiveira ro vigei reraaro Turaro. Oire uva va purapaoro ora voea raga vo ruiparoaro sirova utupaaveira. Ra vo reo purapaive oa vearovira rutu gurukopaive, vo osa viapau oiraopa reo-a va eva. Oire uva oisi-a eisi osa purapaoro voeao keakeapaiveira oea viapau oiso oiraopa reoro-ia taraipaave rutu. ¹⁹ ✧ Oearovu rutu visii-ia taraipaaveira visiigoa Krai vo siposipoaro ou ovoitava. Oa iava roru iraopaavoi rutu. Uva oiso ruipa iraoparai ra vearovira rutu roroio iraopata varao-ia vearopa pitupituro taraipaoro. Oire ra vuri pitupituro vatavata iraopata varapa reasipaoro. ²⁰ ✧ Pauto-a raga vigei vaaro gavaure tou vituaro. Ira raga Seten-ia putesa aueparoveira, oiso ra rera tovopareve vo visii kokotoaro reroaro. Ovoiei.

Jisas Krai raga visii vatereve rirovira rutu vova rera vaaro-ia tauva, vo osa visii varaaro-ia rugorugooara toupareve.

Oearovu Vearo Voki Puraape Voeaore Rom-ia Tou Irara

²¹ ✧ Timoti ira visiire vearo voki puraparevoi. Ira ragai tapo vokapaoro kovopareveira. Ora voeao tapo Lusias vase, ora Jeson, ora Sosipata Jiu iava voea vo uvava raga.

²² Oire ora ragai-a vao Tetias ragoa tapo visii iare vearo voki purapaavoi, uvare kataitoa raga Turaro oavi vigei reraaro. Ragoa Pol vo reoreoaro rigatoavoi visiipa vo pasio sovara-ia.

²³ Oire uva ragai-a vao-ia Pol ragoa vo toupavoi Gaias vo kepaaro-ia. Uva rera tapo visii iare vearo voki puraparevoi. Ira vo kepaaro-ia ora gurupaaveira lotupa irara voa lotupasa. Ora vaitereo Erastas vaio ro ira gavman vo moniaro tokipareveira vo uruio-ia, ora ro Kwotas vigei araokotoaaro. Aiterea rutu tapo visii iare vearo voki purapasivoi.

²⁴ [Pautoa iare variriparai visiipa, oiso ra rirovira visii tauvareve Turaro Jisas Krai aue-ia vereopa vovou. Ovoiei.]

Pol Vuurapa Vaisi Purareva Pautoa-ia

²⁵⁻²⁶ Vigei rutu vuurapa vaisi purape vo Pauto vaisiaro kae piepaoro. Ro ira uvui iraoparoveira visii goru pie iraosa, oiso ra Krai-ia raripata. Oiso osa purapapeira vo Vearo Siposipo-ia ora vo ragai vo reoaro-ia tapo vao oa vateavora visiipa. Vao Vearo Siposipo oa vao iava tavitavipapeira oa rovoa rutu-ia vatauepa. Oire uva vo vokio-ia Pauto va roroiovira karekeparevorao. Vo uvare va iava profet irara rigatoara pura rovoiva voari tuariri, ora vo uvare tapo Pauto voeao siposipopa irara rutu arureva vorarore osararovu rutu iare va iava vao-ia siposiposa. Oa-a vao-ia oa vituaro iava uvuipaviei ra goruvira rutu Krai oirao pie iraopape. Ora va tapo vosa Pauto vo vovouroaro rutu-ia vearovira utupaoro. ²⁷ Vigei reraaro Pauto kataitoa raga. Ari viapau oiso irai epao, ira rera vo taraiaro-ia putepareveira vao-ia reia rutu. Ari ita, uvare Jisas Krai raga va-a vao vituaro oa iava Pautoa-ia vuurapa vaisi pura iraopapeira, vo rara rera vaisiaro kae piepape opesi asavira rutu. Ovoiei.

Eisivi raga, ra opesipe ragai vo reoaro. Ragai-a vao, Pol.

1 KORIN

Irapa Reoro Vo Vukuo Iava

Pol vo pasio rigatoreva 56 o 57 yia Jisas vo kavauaro isivaaro iava. Ira va siporeva voeaopa lotupa irara oea Korin urui-ia oisoa toupave. Uva vo urui Korin urui riro urui rutu, ouruia-ia osasararovu rutu vuri pitupituro oisoa toupave. Oa iava vo pitupituro iava vuriara oisoa Pol akepaive. Eisi osa iava vara iava aviavi pievira rigatoreva voea oirao pie vovou irara tauvapasa, oiso ra viapau vuria purapaive evo urui-ia tupaoro.

Oire uva goruvira Pol voea tavitavireva varao iava tokarasiara, ora kuuvu irara tisa irara, ora otopa pitupituro iava, ora aioara varao oara tugoropai aio arapa, oiso ra viapau vuriara vai purapaive vara-ia evara. Uva varao tapo torevoko pitupituro oara iava rigatoreva oiso-ia, ora oupa pitupitu (1 Ko 7:1-40), ora komunion (1 Ko 11:20-34), oearovivupa sir-aopa vovou (1 Ko 13), ora lotu purapasa Tugoropato Uraurato varaaro vatevateara kovo piepaoro torevokovira (1 Ko 12:1-14:40).

Evo reo isivaaro iava oreorovu purareva vao iava osa oirara vorevira torevora kopii tapi iava vo utupaua (1 Ko 15:1-58).

1. Vo pasio iava aviavi pie reoro, ora veoro vaisi purareva Pol, 1:1-19.
2. Lotupa irara ora roopa pieaepa oavu irapa irara vaisioro oiso-ia, Pol, ora Apolos, ora Pita, 1:10-4:21.
3. Otopa pitupitu oiso vaisireva Pol, Vuri pitupitu rutu. Ora oiso, teapi araokotoara iava gasiri kortua-ia vao oa purapaiveira voea oirao pie asa irara, 5:1-7:40.
4. Kristen irara vo pitupituroaro iava vo osa oearovu tapo toupaveira voea oirao pie asa irara, 8:1-11:1.
5. Lotupa pitupitu iava oa-ia uvuipaai oirara ra Pauto roru piepaive, 11:2-14:40.

6. Torearo iava Jisas eisi raga osa torevora oirao pie vovou irara vo Jisas, 15:1-58.
7. Sirao vate puraiva voeaopa Kristen irara vo Judia Distrik-ia, 16:1-4.
8. Pol vo ovoioapa reoro purareva ora tapo veoro vokireva, 16:5-24.

¹ ✧ Ragai-a vao Pol Jisas Krai reraaro aposelto. Ragoa roporeva rera vo kovoaro kaesa Pauto ora rera raga vo ruipaaro sirova utuoro. Oa iava vegei vao vo pasio rigatopavevoi ora ro-ia Sostenis vigei araokotoaaro. ² ✧ Uva vo pasio vao-ia visiipa lotupa irara visiigoa Korin urui-ia toupaveira. Visii vao visiigoa roporeva Pauto ora rera iare, oiso ra oiso rutu toupata, Rera voeaaro rutu torevoko vovou irara. Visiigoa Krai Jisas tapo ora tavositaepa ora voearo rutu tapo uvarovuva, oearoa ro Turaro vigei rutu Turaroaro Jisas Krai vaisipaiveira varirara purapaoro. ³ Uva Pauto Aite arepaavoi vaierei ora Turaro Jisas Krai, oisore ra visii vatesi tauva ora gavaure vovou.

Pol Veoro Vaisi Purareva Pautoa-ia

⁴ Vokiara rutu-ia veoro vaisi purapaiveira Pautoa-ia visii-ia rugorugoopaoro, uvare vereopa vovou rutu purapaveira visii tauvapaoro Krai Jisas vo goruaro iavirava. ⁵ ✧ Ari ita, vo osa Krai tapo ora tavosivira toupatavoiva, visii-ia vearopara rutu karekepa oiso osa varao, vearopa rugorugooro ora varao tapo oiraopa reoro rutu kareke piepasa. ⁶ Uva oisi-a eisi osa iava visii vo touaro oisi eisi oirao piepaiveira rutu vo reo vao-ia Krai iava oa vateavora visiipa. ⁷ ✧ Oa iava viapau oiso oaravu avu vaipa viraakoara vai apotavira toupaveira, vo osa tuevira toupata rore vigei reraaro Turaro Jisas Krai, vao iava osa vorevira voreroreva vo rasio iare. ⁸ Oiraopavira rutu ira visii vo vovouroaro goru pieparevere taru vo ruture rekasisa Ovoioapa Voki-ia vaore, vo osa vo voki-ia eva Jisas Krai vo vokiara Pauto visii kekeoro visiire oiso puraroreva, "Roroio vovou irara raga visii. Visiigoa-ia viapau vuriara vai." ⁹ ✧

✧ 1:1: Ro 1:1; 2 Ko 1:1 ✧ 1:2: Ap 18:1 ✧ 1:5: 2 Ko 9:11, 8:7 ✧ 1:7: Fl 3:20; Ta 2:13 ✧ 1:9: Ais 49:7; 1 Jo 1:3

Ari ita, viapau oiso Pauto tavarioa vai epao Oa iava uvuipaviei rutu ra Pautoa-ia rari iraopavio rera oirao piepaoro. Ro ira visiire keeraroepa, oisore ra ora tavosita rutu Oviitoava Jisas Krai vigei reraaro Turaro.

Lotupa Irara Ora Roopa Pieaepa

¹⁰ ✧ Goruvira rutu oiso visii tavipaavoi Jisas Krai vaisiaro goruaro-ia ro vigei reraaro Turaro oiso, Araoko irara oaa, katai vovou rutu purata vo osa ora reoreopata. Oa iava viapau uvuipatai ra ora roopa piepata. Eisi osa va iava vao visii tavipaavoi oisore ra tavosi visivi rutu toupata katai rugorugoo raga purapaoro, ora katai kovo raga purapaoro. ¹¹ Aue iava uvare oreorovu uvuavora voea ruvara iava Klowi voeaaro. Oea oiso aviavi pievira ragai taviivora, uvare rirovira rutu kaureo iraopataveira visii vao araoko irara oaa. ¹² Uva vo reo eva topa piepaavoi oiso reopaoro visii vaaro vuria. Vao iava osa totoevira roopavira oiso purapataveira, “Ragai Pol vo siposipoaro sirova utuparai.” Ovusa oearovu visii iava oiso purapaave, “Uva eakepa? Ari ragai Apolos vo siposipoaro sirova utuparai.” Ovusa oearovu oiso purapaave visii raga iava, “Ari ragai Pita vo siposipoaro sirova utuparai.” Vo osa oearovu goruvira oiso purapaave, “Ari ragai Krai vo siposipoaro sirova utuparai.” ¹³ Oire uva oisi-a eisi osa piepaoro visii raga Krai roopa piepataveira, oisore ra oearovu rutu roopavira rera-ia pitupaive. Uva visii akepaavoi oiso, E apeisi-a? Pol kotoiva evao parikou-ia oiso ra visiipa kopiiro? Uva apeisi-a? Baptaisa outavora rera vaisiaro-ia Pol, eke? ¹⁴ Oire uva Pautoa-ia vearo vaisi purapaavoi vao iava, uvare viapau oiso visii iava irai pa baptaisa vai vateavora. Ari vaitereo ragapia Krispas vaio ora Gaias. ¹⁵ Eva-a oa vituaro iava viapau irai uvuiparoi ra oiso puraparo ragaire, “Pol igeipa baptaisa vaterava, oisore ra rera vo siposipoaro raga sirova utupaio.” ¹⁶ Aika! Ora rugoo pierai iravure oirato Stefanas ora rera voeaaro. Ari ita, osa vai-a ovauparai vai

pasi vo oearoi vai tapore voearo oearoa vaipa baptaisa vateava, eke viapau pasi. ¹⁷ ✧ Viapau oiso Krai ragai arureva baptaisa vatesa. Viapau. Easi eera ragai arureva Vearo Siposipo iava siposiposa. Oa-a vao oa iava viapau vo taraio iava vo rasio-ia oisoa siposipopaa. Viapau. Vaopa teapi Krai vo kopiiraro vo evao parikou-ia akukuvira raga tou ragapaive.

Krai-a Pauto Vaaro Gorua Ora Taraia

¹⁸ ✧ Ari ita, vo siposipo Krai vaaro iava kopiia vo evao parikou-ia, oa voea-ia oiso rutu toupaveira keevaita reo raga, oea oiso vore avapaave Opesi Ovoipa Urui iare. Vo osa vo siposipo-a eva, Pauto vo goruaro iava vigeipa vao vigoa oriruvira rutu toupaveira vo rera vaaro sovara-ia gorua. ¹⁹ Vo Tugoropa Vuku-ia oa oiso purapaveira,

‘Ragai vao taraia opesi pieaverea voea iava riro tarai irara. Ora voea iava oiso roroio rugooro vavagisi pieaverea taru voea oea orugooro rutu oupaiveira vo rasio raga iava.’

²⁰ ✧ Oire apeisi ragavira voea-ia evoa riro tarai irara eisi toupai? Ari apeisi voeaopa oea taraiare taraapaiveira? Ora voea oea oearovu rutu-ia putepaive oreorovu-ia reoreopaoro? Oiraopavira rutu uvare Pauto vo taraiaro-a gorua rutu oa karekereva Oa iava vo taraio vo rasio iava akukupapaepa. ²¹ Uva oisi-a eisi osa ragavira iava viapau uvuipaviei ra Pautoa-ia roroiovira taraipavio ora vigei vo rugooro raga iava. Eake iava? Uvare oisire vigei oisi piereva ora rera vo rugooro sirova. Ari ita, Pauto voea oupareveira ora rera iare oea rera oirao piepaive igei vo siposiporoaro uvupaoro. Vo siposiporo oarare oiso purapaaveira oearovu, “Keevaita reoro raga.” ²² Voea Jiu oea oiso ruipapaaveira ra ravotoara kekepaivora, oirao piepaive. Ora oearovu voea iava Grik oea tapo oiso ruipaaveira ra riro tarairo vai rutu ourovopaivora, oirao piepaive rutu. ²³ ✧ Vo osa vigei-a vao vigoa vo siposipo raga

✧ 1:10: 2 Ko 13:11; Ro 12:16 ✧ 1:17: Jo 4:2; Ap 10:48 ✧ 1:18: Ap 17:18; 1 Ko 15:2; Ro 1:16 ✧ 1:20: Ais 33:18 ✧ 1:23: Ga 5:11

✧ 1:18: Ap 17:18; 1 Ko 15:2; Ro 1:16 ✧ 1:20: Ais

iava ora tavitavipavioveira Kraís vaaro iava kopiia vo evao parikou-ia. Osi-
posipoa vao Jiu vo vovouaro vuri pie
iraopaiveira, oa iava vo siposipopa reasi-
paiveira. Ora voeao Grik oea vare oiso
purapaaveira, “Keevaita reo raga.” ²⁴ Ari
ita, oiraopavira rutu vo siposipo vituaro-a
rera ro Kraís. Ira Pauto vo goruaro rutu
karekepareveira. Ora oiso tapo vo uvare
oiso toupaveira, Eva riroa rutu taraia
Pauto vaaro. Oiraopavira rutu uvare vo
reo-a eva oa rutu vituaro-a rera ro-ia Kraís
voeapa voeao oearo Pauto oiso puraroepa,
“Ragai voeaaoro,” voea ousa vorevira ora
rera iare, voeao raga iava ita voea Jiu ora
oavuvu Grik ratau tou irara. ²⁵ Ari ita, Pauto
vo siposipoaro oare oearovu oiso pura-
paaveira, “Keevaita reo raga.” Uva va-a
vao oa oearovu rutu oirara vo tarairoaro-
ia putepaiveira vo rasio iava voea. Ora
oiso osa oiso purapaaveira, “Raverave reo
Pauto vo reoaro.” Uva va-a eva goru reo
Pauto vo reoaro oa oirara vo reoroaro-ia
uvuipapeira ra vara-ia putepaive vo reoro
vo rasio iava.

²⁶ Araoko irara oaa, visii vo touroarore
ora rugorugoo pie iraopata, vo osa Pauto
oisoa vo keeraaro uvu asavira toupata.
Eake iava? Uvare viapau riro tarai irara-a
visii voari tuariri. Ora viapau oiso gorupa
reoro pura irara visii. Ora viapau oiso
turarovira oisoa toupata oirara osireiario-
ia. ²⁷ ✧ Ari Pauto visii ora rerapa ro-
poreva visii ouoro rera vo ruipaaro sirova
utuoro vaore, oiso ra riro tarai irara-ia
pute iraota. Ora oiso ra voeao-ia tapo
pute iraota riro gorupa irara, oea visii
raga ita vaisipaiveira, “Akukupapa irara.”
Eake iava? Ari vaore oiso ra ora voea
raga ora arii piepaave. ²⁸ Ari ita, vara-
a evara oara oiso vaisipaiveira akukupapa-
para, Pauto oara roporeva vaore, oiso ra
vara iavirava oaravu opesi pie ovoireve
varao oara rei piepaiveira ora voea vo
rugorugooaro raga iava varao vo rasio
iava. ²⁹ Eva-a oa vituaro oiso toupai,
Viapau irai uvuiparoi ra irai raga vo Pauto
osireiario-ia ora vaisiario rei piepareve oiso
purapaaro, “Ragai vo taraiaro raga vao oa
uvuipai.” ³⁰ Viapau oiso uvuiparoi. Uvare

Pautoa raga-a kataito ira visii rutu Kraís
Jisas tapo tavosireva. Ora vo uvare rera
raga-a Pauto ira Kraís oiso piereva ra rera
iavirava vigei vo tarairoaro uvuipae rutu.
Osa iava eisi uvuiparoi ra vigeire oiso
puraparo, “Visii torevoko vovou irara.”
Oa iava uvuipaviei ra oiso rutu toupape,
Vigei-a Pauto voeaaoro rutu. Oa iava ora
rera iare vigei ourevereera rara. ³¹ ✧ Oire
uva oisi-a eisi osa toupaveira oiraopavira
rutu oa iava Tugoropa Vuku oiso purapa-
peira,
‘Vosa irai oiso ruipaparo ra ora irai raga
ora vaisiario rei piepareve, ra via-
pau oisi uvuipape Ari vosa Turaro
Kraís raga vaisiario rei piepareve,
oa raga-a eva oapa oisi torevokopai
rutu eisi.’

2

Pol Evao Parikou Iava Siposiporeva

¹ Araoko irara oaa, vo osa rovovira rutu
visii tarai pie rovoava Pauto vo reoaro-ia,
uva viapau oiso voa vavagisi reoro vai-ia
taraivira rutu visii tarai pieava. ² ✧ Viapau.
Ari ragai vo vovouaro raga iava-a vao oiso
ra ovovourovu rutu veepoa. Oisore ra
Jisas Kraís iava poeravira tavitavira, ora
rera vo kopiario vituaro iava tapo vo evao
parikou-ia. ³ Vo osa raveraveraepa visii
tapo tupaaro uriripaaro, ⁴ oa iava viapau
oiso vearovira rutu visii siposipoava tarai
pievira rutu. Viapau. Ari Pauto reraaro
raga Tugoropato Uraurato ira goruvira
ragai vo reoaro goru piereva rutu va oirao
pievira rutu karekeoro vao iavirava rera
vo varivariaro. ⁵ ✧ Uva va-a eva visii
vo vovouaro oiraopa vovou rutu vituaro,
uvare viapau oiso oirara ruvara iava vo
tarai iava-a voeao vo rasio iava. Viapau.
Ari Pauto ruvara iava vo varivari iava-a
vao.

Tugoropato Uraurato Pauto Reraaro Vigei Vatepareveira Taraia

⁶ Oiraopavira rutu oiso osa oisoa riroa
vatepaa taraia voeapa oirao pie vovou
irara, oea oisoa uvuipaave ra riroa rutu
oupaive taraia. Uva viapau oiso vo rasio
iava vo taraia. Ora tapo viapau oiso voeao

ruvara iava turaro irara oea reipaaveira vo rasio-ia. Otaraiaiva opesiaverea ora gorua. ⁷ Viapau Easi Pauto vo taraiaroa vao oa oisoa kosi piepaa. Vo taraio oa oisoa vatauvira toupave oirara vo rugooroaro asavira. Vo taraio oa reesireva Pauto voari tuariri rovoa-ia, vo osa viapau orekerovu avu vai touva vaore oiso ra va iavirava rorupape rera tapo tupaoro vorerivira. ⁸ Ari ita, viapau rutu oiso iralei turarotoa vai ira vo tarai-ia eva tarai rovoroepe. Vosa oisi va-ia taraiari, oire ra va iava viapau oiso Turaro tapaive vo evao parikou-ia, ro ira-a keraria vituaro. ⁹ ✧ Ari ita, Tugoropa Vuku oiso purapapeira,

‘Vao oa viapau irai kekepareve, ora vao oa viapau irai uvupareve, ora vao oare viapau irai rugorugooaro, uva va-a eva oa oiraopavira rutu karekeperea. Pauto oa ravaareva voeaopa oea rerapa siraopaave.’

¹⁰ ✧ Oiraopavira rutu va iava vao oa oisoa vatauvira rutu toupave Pauto oa poeravira karekereva rera reraaro iavirava Tugoropato Uraurato. Uvare Tugoropato Uraurato ira Pauto vo taraiaroia taraiparoveira, vao oa kae pievira rutu toupaveira ora roko pievira rutu toupaveira. Oa-a eva oa iava rera raga uvuiaroi ra vigeipa vo tarai topa piepareve. Vo taraia oa sirova utuoro ora rera iare raiva purareva vigeipa.

¹¹ ✧ Ari ita, oirato reraaro uraurato ira orekerovu rutu-ia taraiparoveira varao oara oirato sopaaro-ia toupaveira. Oiso osa Pauto reraaro Tugoropato Uraurato ira orekerovu rutu-ia taraiparoveira varao Pauto vo taraiaro iava vara. ¹² Vo vovouo vo rasio iava oa-ia viapau uvuiaviei ra va-ia pitupape taraia oupasa. Viapau. Ari Tugoropatoa raga Uraurato ro Pauto ruvara iava ira ouepa. Eake iava? Uvare Pautoa raga rera arureva vigeipa varao iava vigei aviavi piepasa Pauto vo tauvaroaro vigeipa, vigoa Pautoa-pa siraopavioveira. ¹³ Uva oisi-a eisi osa ragavira iava igei viapau oearovupa siposipoiaveira vo reoro

iava oara oupaioveira voea ruvara iava riro tarai irara vo rasio iava. Viapau. Ari oiso ragavira iava-a, uvare Tugoropato Uraurato igeipa reoreoara vatepareveira varao oara iava uvuiaviei ra aviavi pievira oiraopara rutu iava siposipoiaveira, varao Pauto varaaro voeaopa oea uvuiapai ra vara oupave, vo osa Tugoropato Uraurato voea sopaura-ia toupave voa voea tauvapaoro.

¹⁴ ✧ Ari ro ira viapau sopaaro-ia Tugoropato Uraurato toupave, ira-a eera viapau oiso uvuiaroi ra vo tauva oureva vao Tugoropato Uraurato vaaro. Vao iava rara viapau rera iava rugorugooara viapau aviavipape va iavirava. Oa vituaro iava oiso piepaiveira voea-ia akukupapa irara. Eake iava? Uvare viapau oiso va kerisipaiveira vao Tugoropato Uraurato vo kovoaro. ¹⁵ Ari ita, vo osa ro ira iava sopaua-ia toupave Tugoropato Uraurato, ira uvuiaroi ra vearovira rutu orekerovu-ia taraipaoro vara kerikerisipareve oiso, “Vearo-a vao-ia, ari vuri-a vao-ia.” Ari rera-a eera ira-ia viapau irai uvuiaroi rera vo vovouaro rovirieireve. Eake iava? Vo rara eera ira-ia viapau Pauto vovouaro toupave, viapau uvuiapa ra rera rovirieipareve ro ira-ia Tugoropato Uraurato toupaveira. ¹⁶ Eva-a oa vituaro iava Tugoropa Vuku oiso purapapeira, ‘Iroutoa vaiei ira aviavipa vao-ia Turaro vo taraiaro? Ora oiso iroutoa vaiei ro ira uvuiaroi ra Turaro tarai pierere?’ Vigei raga ita vao-ia vigoa vo rugorugooroaro-ia Krai vo rugooaro toupaveira. Evo rugoo iavirava uvuiaviei ra orekerovu rutu kerikerisipape vara vearovira rovirieipaoro.

3

Lotupa Irara-a Pautoa-pa Kovopa Irara

¹ ✧ Oiraopavira rutu araoko irara oaa. Vo osa voari tuariri visii tapo oisoa tupaara, uva oisoa viapau visii tapo ora reopara oiso osa oearovu tapo ora reoparaveira voea oea-ia Tugoropato Uraurato toupaveira. Ari ita, oisoa visii tapo ora reopara veu visivi raga oiso rutu

✧ **2:9:** Ais 64:4, 65:17 ✧ **2:10:** Mt 16:17; Ef 3:3, 5 ✧ **2:11:** Pro 20:27; Jer 17:9 ✧ **2:14:** 1 Ko 1:18; Je 3:15
✧ **3:1:** 1 Ko 2:15; Ro 7:14; Hi 5:13

osa vo kakaero veu kakaero. Uvare eisi toupaooro Kraiss sirova utupaoro viapau rutu oisoa uvuipata vearovira roroio pievira taraipasa vo reo-ia vao Pautoa iava. ² ✧ Uva oisoa visii vatepaa gorotua aioa, vao oa-ia viapau sopea vai, uvare viapau oiso rirovira rirotaepa, oiso ra va iava varao goru aioro aiopata. Uva oiraopavira rutu-a uvare touvira rutu visii epao veu visivi raga. Oa iava viapau uvuipatai ra goru aio vai aiota. ³ Eake iava? Uvare oisoa touvira rutu vo vovouro purapata vo rasio iava vara. Vao-ia osa oearovu varaaro orekerovu riiripataveira. Ora vo vovouro purapataveira kaureo vovouro. Oara-a evara oara-ia vo vovouro varao kareke piepataveira vo rasio iava. Oiraopavira rutu uvare oira turiro raga vo vovouroaro-a varao oara pura vasipataveira. ⁴ Vosa irai visii iava oiso puraparo, “Pol sirova utuparai.” Osa irai oiso puraro, “Ari Apolos sirova utuparai.” Oire uva apeisi-a? E vo rasio iava viapau vo pitupitu-a eva, eke? Iu.

⁵ Aue iava uvare irouto-a rera ro-ia Apolos? Ora irouto-a ro Pol? E apeisi-a? Turarotoarei-a vegei? Viapau. Easi kovopatoarei raga vegei Pautoa-pa, vegoa rutu oisoa tauvaa vatepave visii vo vovouaro oirao piea tore piepaoro. Ari ita, vigei rutu katakataivira vo kovo purapai oa vatepareveira vigeipa Turaro oisore ra va purape. ⁶ Oiso-ia, takura pauraepa rasia-ia, vo osa Apolos oisoa vo kovo aruopareve vo kovo vioupaoro. Ovusa Pautoa raga-a ira vara evara kovaaro kae piereva rutu. ⁷ Ari ro ira takura pauroepa, ora ro ira oisoa vo kovo aruopareve, uva evaiterei rutu akukuvira kovo ragasiva, vo osa Pautoa raga kataito ira vara riro pieoro rutu vo kovo aruopareva, oa iava vearovira kovaepa. ⁸ ✧ Uva iroutoa vaiei ora vaiterei raga iava irai ro ira oisoa ora vaiterei raga iava irai-ia putepareve. Viapau. Asi vaeavira rutu Pauto vaiterei vorireverea oiso, Ro ira oisoa takura pauparo, ari ro ira oisoa vo kovo vioupareve. ⁹ Eake iava? Uvare igei oisoa tavosi visivi rutu kovopaio Pautoa-pa. Uva eake-a vao

oa vituaro iava igei roo piesa auepatai? Ari ita, visii-a vao visiigoa oiso toupata osa rasia vao oa-ia aio kovo purapa piroveira vao Pauto vo rasiaro.

Ro Kovopato Lotupa Irara Tokipareveira Kasivarivira Oiso Osa Kepa Paupato Kovopareve

Uva oavu-a vao-ia ovoovoa uvare visii oiso toupataveira, visii-a Pauto vo kepaaro. ¹⁰ Pauto oisoa ragai tauvapareve vo osa kovopaa kasivarivira rutu, oiso osa ro kepa paupato ira kasivarivira kovopareve kepa paupaooro. Oire uva torevokovira rutu tuutara tovo rovoava. Oa iava ro kepa paupato vara ivaria vo kepao purareva. Uva visii tapo ita oisi otuutarovu ivara-ia kepa paupataveira. Osa iava eisi uvuipatai ra ora vatatopopata vaopa, teapi vurivira vo kepa pauta. ¹¹ ✧ Oa-a vao vituaro oiso toupaveira uvare Pauto-a ro ira Jisas Kraiss reesireva oiso, Eera ira kukuuvu tuuta. Otuuta vo rikuaru iare viapau uvuipai otuutavu raga ra tavarive. ¹² Uva oisi-a oiso osa iava oearovu goru tuutaro-ia kepa paupaaveira oiso-ia, sikoi tuuta-a vao-ia, ari atogo tuuta-a vao-ia, ari torea tuuta-a vao-ia. Vo osa oavu rivutepa tuutaro-ia kepa paupaaveira oiso osa varao-ia, kusiivio-a vao, ari revasioki tuuta-a vao-ia, ari kovuruko tuuta-a vao-ia. ¹³ ✧ Oiraopavira rutu voea rutu vo kovoroaro taru viaevira karekeperea vo vokia-ia ovokia iava vo vuuta-ia vorevira karekeroverea Kraiss. Uvare vo vokia-a eva oa-ia eto kasiva pouro viroverea. Vo kasio eto kasi oa vo kepao vo goruaro oiraopavira rutu viaevira karekeverea. ¹⁴ ✧ Vosa ro ira oisi oiso vo kepao paureve vo tuutaro-ia varao goru tuutaro, oire uva vo kepa-a eva oa viapau oiso rovaperea. Oire ra va-ia riroa rutu voria oureve rera ro ira vo kepaaro-a. ¹⁵ ✧ Ari vosa vo kepao oa rutu rovaperea opesi ovoioro, oire ra rera ro ira vo kepa paureve, ira iava vara rutu tapo kovoara opesi ovoiperea. Vo osa rera oiso toupaveira osa ro ira vorevira kae pieiva rera sitaoro tuitui kasi iava, vo osa rova rovoaroepa. Eva-a oa vituaro

✧ **3:2:** Hi 5:12-13; 1 Pi 2:2 ✧ **3:8:** Sam 62:12 ✧ **3:11:** 1 Ko 4:5, 9:17 ✧ **3:15:** Jop 23:10

Ais 28:6; Ef 2:20 ✧ **3:13:** 1 Ko 4:5; 2 Te 1:7-10 ✧ **3:14:**

iava uvui iraopatai ra vearo kovo rutu purapata vo Pauto vo ruipaaro-ia vearo kovo purapasa.

Visii Rutu Vao Oirara Visiigoa Oiso Toupaveira Osa Tugoropa Kepaaro Pauto

¹⁶ ✧ E viapau vai pasi taraipaveira ora visii-ia vearovira, uvare oiso toupata, Tugoropa Kepa Tempel Pauto vaaro? Vao oa-ia vokiara rutu-ia Tugoropato Uraurato toupaveira? ¹⁷ Uva oisi-a oiso osa ragavira ro oirato ira Pauto vo kepaaro Tugoropa Kepa vuri piepareve, ira raga ita opesi pie ovoireverea Pauto. Eake iava? Uvare Pauto vo kepaaro rutu-a Tugoropa Kepa. Uva visii raga ita eva oiso toupata osa kepa.

Viapau Rutu Uvuipaviei Ra Oiratoa Vai Vaisiaro Kae Piepape

¹⁸ ✧ Opeita ora visii raga ora keakea ragapata oiso-ia, vosa irai visii iavapatoa vai ora iraire oiso rugorugoparo oei siituepaoro, Akoea, riro taraito-a ragai. Oire uva uvui iraoparoi ra rorukovira toupaveira vo oirara rutu osireiaro-ia. Osa a eisi osa iava uvuiparoi ra oiraopavira rutu oiso toupaveira, Taraitoa rutu vo Pautoa-ia. ¹⁹ ✧ Vao vituaro iava oiso-ia vo osa ro ira reesipaive oirara oiso, Riro taraitoa rutu ro-ia, uva rera raga ita vaaru vovouto vo Pauto vo reesiaro-ia. Ari ita, Tugoropa Vuku oiso purapapeira oisi voea iava eisi,

‘Voeao riro tarai irara Pauto oea eisi piepareveira oiso ra ora voea vo taraiaro raga-ia utupaoro vo tarai vo rasio iava oa-ia ora piro piepaaveira.’

²⁰ ✧ Ari oreovu tapo-a vao voa vo Tugoropa Vuku-ia oa oiso purapapeira,

‘Ro Turaro ira riro taraito vo rugoaro-ia taraiparoveira rutu, vo tarai rera-ia eveipaoro rutu. Oa iava oiso puraparoveira, Akukua raga viapa.’

²¹ Osa iava viapau irai visii iava uvuiparoveira oiso ra oiratoa vai raga vaisiaro kae piepareve oiso purapaoro, “Ira-a ro-ia vearo tarai toupaveira.”

Vao iava uvare orekerovu rutu oara oisi toupaveira visii varaaro ²² oiso-ia, Pol-a ro-ia, ari Apolos-a ro, ari Pita ro-ia, uva igei rutu-a vao visii voeaaro. Igoa oiso toupaveira, Visii tauvapa irara. Ora orekerovu rutu varao vo rasio iava, ora aue tootoa, ora kopiia, ora vo vuutaro oara varao vo vokio-ia, ora vo vuutarori rutu voari utupau. Oara rutu evara visii tauvapara. ²³ ✧ Ari ita, oara rutu toupai, Visii tauvapara. Osa ragavira ita visii toupavoi oiso, Krais voeaaro visii. Ovusa Krais oiso toupaveira, Pauto Oviitoaaro.

4

Turaro Raga Taraiparoveira Rera Voeaaro Kovopa Irara Rovirieipaoro

¹ ✧ Uva visii vao uvui iraopatai ra igeire oiso rugoo iraopata, Igei-a Krais kovopa iraraaro. Uvare igei vo kovoaro-a vao oa oiso toupavoi, Pauto vo rearo tokipa irara va kosi piepaoro vao vataua. ² Ari ita, oiso ragavira taraipatai tapo, ro ira reesireve rera reraaro turaroto vaore, oiso ra rera varaaro orekerovu tokipareve. Ra va iava goruvira rutu orekerovu rutu vearovira toki iraopareve varao rera reraaro turaroto varaaro. ³⁻⁴ ✧ Uva oisi-a eisi osa ragavira vigei Turaroaro ragai vo kovoaro rovirieireverea taru. Viapau oiso visii-ia rugorugoparai rutu oiso osa ragai vo kovoaro rovirieipaveira. Uvare oiso taraiparai visii-ia, Viapau uvuipatai ra oisi orovirieii purata visii vao ora irai. Ora ragai ita ragoa viapau uvuiparai ra ora ragai ragare oiso purapara, “Viapau vuria vaiei vo ragai-ia.” Vao vituaro iava uvare

Turaro vo rovirieiaro-a oa purareverea. ⁵ ✧ Uva oisi ragavira ita viapau uvuipatai ra oearovu kovopa irara vo kovoroaro vagevagepavira rovirieipata. Uvare oiraopa roviriei rutu epao touvira, oa karekeperea vo osa Turaro vorevira voreroverea. Oire uva vo vuuta-a eva oa-ia vo vovouro rutu vatauara poeravira

✧ 3:16: 1 Ko 6:19; 2 Ko 6:16 ✧ 3:18: Ais 5:21; 1 Ko 8:2 ✧ 3:19: Jop 5:13; 1 Ko 1:20 ✧ 3:20: Sam 94:11
✧ 3:23: 1 Ko 15:23; 2 Ko 10:7 ✧ 4:1: 2 Ko 6:4; 1 Ko 9:17 ✧ 4:3-4: Ro 2:13 ✧ 4:5: Ro 2:1, 29

karekereverea, oara oearovupa vataupaiveira sopaura oaive sovara-ia. Oa iava vara iavirava voea vo voriaro vatereverea Pauto, vo rara vearo kovo purapaive. Oa iava voea vaisiaro rei pierereverea. Ari vosa akaipa kovo, oire ra viapau oiso voea rei vaisi piereve.

Voeao Korin Vata Oea Ora Vaisiaro Kae Pie Iraopaiva

⁶ Araoko irara oaa, vo reo purapaa ora vegei iava ora Apolos visii vo rugurgooroaro aviavi pieoro. Uva vo ovoovoroa varao-ia oara puraavoi vaore, oiso ra vara iava vo reo rutu vituaro-ia taraita oa oiso purapai, “Visii uvui iraopatai ra vearo reo rutu sirova utupata.” Ari ita, uva viapau irai visii iava uvuiparoi ra iravu vaisiaro rei piepaoro iravu vaisiaro akaipa piepareve. ⁷ Uva iroutoa vai rutu-a ro ira eisi visii piereva, oiso ra oearovu rutu vo tarairoaro-ia pute iraopata? E ora visii raga, eke? Viapau. Asi Pautoa raga ira visiipa orekerovu rutu vatereva. Uva apeisi-a? E uvuipatai ra visii raga vaisiaro oavisii rei piepata varao-ia vatevateara? Viapau rutu.

⁸ ✧ Oiraopavira rutu vo vokio-ia orekerovu rutu toupavoi visii vo ruiparoaro uvui pievira rutu uvui piepaoro, uvare riroara rutu orekerovu rutuva toupaveira. Vo osa igei, viapau oisi. Uva oiso vovouparai ra oiraopavira rutu oisi turarovira toupata, ra ragai tapo oisi visii tapo toupaa turarovira. ⁹ Oa iava oiso rugooperai, Pauto osa oiso igei aposel irara piereva oiso ra oearovu sirova utupaio igei vao-ia akukupapa irara. Oiso rutu osa voearo oearovu oirara oearoa-ia upo reesiro toupaveira, oisore ra va-ia ora voea-ia ariia ouive oirara rutu osireiaro-ia ora purapurapa irara ensel. ¹⁰ ✧ Oiraopavira rutu uvare oiso rutu toupaveira, Kokoropa irara vo Krai vo kovoaro purapaoro, vo osa visii vai-a riro tarai irara rutu, eke? Ari igeivi-a raverave vovou irara rutu, ari visii-a riro goru irara rutu, raa? Vo uvare oearovu igei oiso vaisipaoro igei tovipaiveira, Akukupapa irara visii raga vaisiaro kae piepaoro.

¹¹ Uva vaviopavira raga ogoepaiei, ora viapau uukoa vaiei igeipa ukaiosa. Ora varao tapo varoara igei varaaro karikaripara, ovusa oearovu igei ragipaiveira. Virivira raga uvarovu rutu vokapaiveira. ¹² ✧ Ari ita, igeivi kasivarivira rutu kovopaiveira ora igei vo vavaeroaro iava orekerovu voripasa ora igeipa. Vo ovusa oearovu igeivi takaupaive, ovusa voeare vearo vovoupaiveira. Ari ita, vosa oei igei vuri pie ruipaave ra viapau oiso ra igei vo kovoaro kavuoro va arova raveraveio. ¹³ Igei tovipaiveira ovusa voea vo reoroaro pukopaio voeava kave visivi raga reoreopaoro. Oiraopavira rutu uvare igeivi oiso rutu toupaveira osa kaie kouro, oiso rutu osa kaie tagatagaaro, varao oara viki ragapaiveira akukupapa.

Voeao Korin-pa Irara Uvui Iraopaai Ra Pol Vo Pitupituro Vioe Iraopaive

¹⁴ Oire uva vo reo-a vao-ia oa rigatoavoi visiipa uva viapau oiso visii arii piesa-a. Viapau. Ari visii taraisa-a, uvare oiso toupatavoi, Visii-a ita ragai voeaaro kakae vure. ¹⁵ ✧ Riro irara rutu epao oea visii tarai pieve Krai vo taraiaro iava. Ari viapau oiso riro irara vai rutu epao visii aite irara vaiaro. Viapau. Ari ragai raga kataito. Vao iava uvare oisoa visii siposipopaa Vearo Siposipo iava vaore, oiso ra va iava Krai oirao piepata rutu. ¹⁶ ✧ Uva goruvira rutu visii tavi iraopaavoi, oiso ra ragai vo pitupituro vioe iraopata. ¹⁷ Oa vituaro iava Timoti arupaavoi rara visii iare. Eera ita iravu ragai oviitoaro Krai vo kovoaro-ia. Ira viapau oiso raveraveparaveira ragai tauvapaoro. Ira visii tauvaparevere rara. Ra va iava ragai vo pitupituroaro rugoopata, opitupituroa purapaaveira Airepa Tootoo-ia tupaoro vao oa ragaipa vatepareveira Krai. Vo pitupituro rutu oara iava lotupa irara rutu siposipopaoro vokapaaveira voraro rutu.

¹⁸ Ari ita, oearovu ora visii raga iava voea vaisiaro rei piepaiveira keapaoro oiso, Viapau vorevira Pol igei iare urorovere. ¹⁹ Ari vosa Turaro oiso puraro, “Vearopai,” oa iava uvuiparai ra rera vo

✧ 4:8: Re 3:17-18 ✧ 4:10: 1 Ko 1:18; Ap 17:18 ✧ 4:12: Ap 18:3; 1 Pi 3:9 ✧ 4:15: 1 Ko 1:30; Fm 10 ✧ 4:16: Fl 3:17; 1 Te 1:6; 2 Te 3:9

ruipaaro sirova uriora visii iare tou visivi rera. Ra voa visii tapo toupaooro voeao situepaa oea vaisiario rei piepaiveira. Ra va iava ora ragaipa oiraopavira rutu taraira vo kovo-ia eva oisi oiso, E vearoo-a, eke kiuvua raga vao voea vo kovoaro iava. ²⁰ ✧ Aue iava uvare Pauto vo Saraaro viapau oiso reo turi vai raga karekepaiveira. Viapau. Ari rera vo Saraaro riroa rutu gorua kareke piepaiveira. ²¹ Oire uva aa vao vaio-a oapa ruipapatai, raga ra vaiva pasi urioravere visii torevokosa? Eke vereopa vovouva urioravere visiipa siraooro? Oire ora torevokota. Osa iava vearo vovou ragava urioravere visii iare.

5

Vao Iava Ora Oupa Vo Pitupituario Vuri Piepaive Vo Korin-ia

¹ ✧ Tavitaviara visii iava ragai iare kare pirorao. Vao iava osa oearovu visii iava otopa pitupitu purapaiveira. Uva vara-a evara vuri pitupituro rutu oara opitupiturovu rutu-ia putepaiveira vo vuriro oara purapaiveira voeao oirao pie vovou asa irara. Oiraopavira rutu uvare va-a eva vuri pitupitu rutu, osa ro iravu oirato visii iava ira aiteto vatavaaro oureva. ² ✧ Oire vosa rera vaaro-ia vuri vovou taraipata, ra apeisi ragavira iava ora visii raga ora vaisiario kae piepata, raa? Vearopai vosa vuria vo tavakaarova toupaooro rera verata ora visii iava rera eera kooupatu. ³ Uva ragai vo rugorugooaro raga-ia rera rovirieia-vora eera oirato ira vuri vovouro rutu purapareveira vo rovirieio-ia vigei reraaro Turaro vaisiario sovara-ia Jisas Krai. Ari ita, visiipa tauaivira rutu toupaaivoi vo osa ragai iava sopaua visii-ia toupaiivoi. ⁴ Osa-a eisi osa ragavira iava vigei rutu uvuipaviei ra katai vovou rutu sirova ora takuvupavio. Oa iava uvuipaviei ra rera ro ira-ia vuri vovou toupaveira ra ro verape vo goruo iavirava vigei reraaro Turaro Jisas Krai vaaro. ⁵ ✧ Ra oisi pieoro rera tovope Seten vavaearo-ia. Oire voa rera iava varaua vo ruipaaro opesipe. Oiso ra

va iava ora rera vaaro vuria eveireve so-poreoro. Osa iava pasi uvuiparoi Turaro ra rera iava uraurato oureva rera orirusa vo vuuta vo vokiario-ia Turaro vaaro.

Korin Lotu Uvuipaai Ra Iravu Veraive Vurito

⁶ ✧ Viapau oiso torevokopai, ra ora visii raga vaisiario kae piepaoro vagupata. Vao ovoovo reo oiso purapai, "Gareavi raga yis uvuipai ra plaua rutu kae pieve va rutu." ⁷ ✧ Oire uva va-a eva vagu vovou oa oisi eisi toupai oiso osa yis. Oa-ia eva yis uvui iraopatai ra va verata. Ra va iava oiso rutu touta osa airepa plaua vearoo vao oa-ia viapau yisa vai toupai. Ari visii-ia taraiparai oiso-ia, Vearo vovou irara-a visii. Oire uva vo ovoovo vao-ia purapaavoivoi va iava vao yis, uvare Tagausapa Vurei Pasovaei oa vatatopoei. Uvare Krai-a ro ira oiso tourevoi osa oavu sipsip kakae ro ira-ia koruoua pura piropa, oiso ra Krai iavirava uvuipaviei ra oiso toupape, Roroio vovou irara vigei. ⁸ Osa iava uvuipaviei ra Pasova purape rorupaoro rutu. Ari viapau oiso vao-ia bret vo vurei purape oa-ia tuariripava toupaveira yis o iria vao reesipaeivoi kaureo vovou ora vao vagu vovou. Viapau. Uva vao-ia uvuipaviei ra va purape bretea oa-ia viapau yisa vai toupaveira. Obrete-a eva oa oiso toupai, Sisigarueua rutu sopaua ora oiraopa.

⁹ Voari tuaririvi uva visiipa oavu pasia rigatoava vao oa-ia oiso ragai visii taviava, "Opeita voeoro tapo ora takuvupata oearoa vuri vovouro purapaiveira varao otopa pitupituro." ¹⁰ Uva vo rigatoa-a eva ragai vaaro viapau oiso evoea otopa irara vaisiava va-ia voeao oea viapau oirao piepaiveira. Uvare voea raga ita opitupiturovu rutu vuriiara purapaiveira oiso vara, otopa-a vao-ia, ari iiruko vovou-a vao-ia, ora kavirupa vovou, ora vuurapa vovou-a vao-ia kuuvu irarapa pau irara oa purapaiveira. Vosa voeare visii taviavori oiso, "Voea vatavatapata," ra ovure oisi avapata voea vatavatapaoro? Uvai ragare vo rasio iava? ¹¹ ✧ Viapau. Ari ragai vo pasia vituario rutu oiso toupaiivoi, Opeita

✧ 4:20: 1 Te 1:5 ✧ 5:1: Lev 18:8; Diu 22:30 ✧ 5:2: 1 Ko 4:18; 2 Ko 7:7 ✧ 5:5: 1 Ti 1:20 ✧ 5:6: Je 4:16; Ga 5:9 ✧ 5:7: 1 Pi 1:19 ✧ 5:11: 2 Te 3:6

ro tapo ora takuvupata ira visii tavipareve ora rera iava oiso, “Ragai-a visii araokotoaaro vo Jisas vaisiario sovara-ia.” Vo osa tovovira otopa pitupitu purapareveira ora vao iirukopa. Ora vao osa kuuvuvira vuvurapa vaisi purapareveira kuuvu irarapa pau irara. Ora oiso tapo osa oearovu tovovipareveira. Ora spakparoveira kokoropaoro. Ora orekerovu ratarataapa vovouro purapareveira. Uva ita, opeita rera tapo paupaoro aiopata. ¹²⁻¹³ ✧ Oiraopavira viapau oiso ragai vaaro-a vo voeao rovirieipasa oea lotupa irarapa ratauvira toupaveira oirao pie asa irara. Viapau. Ari auero-a raga Pauto ira voea rovirieireveira. Uva visii oiso akepaavo, “E visii auero-a lotupa irara vo pitupituroaro rovirieipasa? Iu. Uvare Tugoropa Vuku-ia oiso purapai, ‘Ro ira-ia vuri vovou toupaveira, uva uvui iraopatai ra rera verata ora visii iava.’

6

Lotupatoa Rutu Ira Viapau Uvuiparoi Ra Rera Araokotoaaro Iava Gasireve

¹ ✧ Ari ovurivu-a vao-ia oa visii-ia toupaveira, uvare ora visii iava oearovivu iava gasipataveira vore gavman. Oa iava voeao ruvara-ia voea tovopataveira oea viapau Jisas oirao piepaiveira. Uva viapau oiso torevokopai eisi. Uvare eakere vo vuriro voea varaaro viapau opesi piepataveira vara-ia ora reopaoro, uvare visii raga ita Pauto voeaaro. ² ✧ E viapau taraipataveira uvare voeao Pauto voeaaro oea vo rasio rutupa reipaaverea rutu vo orekerovu rutu rovirieipaoro? Uva visii raga ita Pauto voeaaro visiigoa eisi pietaverea vo rasio-ia voari utupaua. Oire uva apeisi-a? E viapau uvuipatai vo vokie-ia ra gareparavi rovirieipata vo ora visii vo taereroaro raga-ia, raa? ³ Tarai iraopataveira vao iava osa enselpa irara vo vovouroaro rovirieipaperea rara vo voeapa reipaoro? Oire uva uvuipaviei ra oisi oiraopavira rutu vuri vovouro rovirieipape varao voeao varaaro vo rasio-ia vo vokie. ⁴ Vosa

oavu vuria visii-ia pou piro, uva apeisi-a? E uvuipatai ra voeao oirao pie vovou asa irara tavita, ra visii tauvaive opitupiturovu rovirieipasa, raa? ⁵ Ae, viapau! Easi eisi vuripai. Uvui iraopatai iravure taraata ora visii raga iava riro taraito eera, ira uvuiparoi ra visii varaaro rovirieireve vuri vovouro, oiso osa vao oa katai araorei rutu tokove vaitereo oirao pie vovoutoarei. ⁶ ✧ Oiraopavira rutu vao-ia vuria oiso-ia, vo osa iravu riro oirao pie vovouto iravu iava gasireve oirao pie vovouto, ra va iava ro vaiterei vo vuriaro rovirieireve oirao pie asa vovouto.

⁷ Ari ita, visii-a eva visiigoa eisi piepataveira ora visii iava oearovivu iava gasipaoro. Uva oisi-a eisi osa piepaoro visii raga ora kove piepataveira. Eake iava? Vosa ro iravu oirao pie vovouto ira ora rera vaaro vuria rovoreve visii vuri pieoro, oa-a eva oa-ia uvuipatai ra rera eakata rerare oiso puraoro, “Oire rerape.” Osa eisi torevokopai. ⁸ Uvare visii raga ita visiigoa oearovivu sirao pie ragapataveira voea varaaro ou ragapaoro. Iu, uvare ora visii voeaaro-a araoko irara oavisii oea eisi piepataveira.

⁹ ✧ Oiraopavira vao-ia oiso taraipataveira, Voeao oea vuri vovouro purapaiveira oea viapau oiso koataverea Pauto vo Saraaro iare. Ra viapau oiso ora keakeapata uvare taraipatai oiso, Viapau oiso voeao koataaverea oea otopa vovouro purapaiveira, ora voeao oea tauopaaveira voeaopa kuuvu irara pau irara, ora voeao oearo oearovuva oirara otopaave ora riakora airoroa oriakorovuva otopaave, ¹⁰ ora voeao kavirupa irara, ora voeao iiruko vovou irara, ora voeao vokiara rutu-ia spakpaaveira kokoropaoro, ora voeao oea oearovivu tovopaiveira. Oiraopavira rutu viapau irai voea iava koataroverea Pauto vo Saraaro iare. ¹¹ Uva oearovu epao oea visii iava oisi vo pitupituro purapaivora voari rovovira. Vara-a evara isivaaro iava visii rutu iava sopaura oavisii sisigarueera rutu. Oa-a vao oa iava visii reesireva oiso, Visii ita Pauto voeaaro. Oa iava torevoko vovovira rutu toupataivoi vo Pauto

osireiario-ia ro raga vaisiario iavirava Turaro Jisas Kraiss, ora tapo vo kovo iavirava Tugoropato Uraurato vo kovoaro Pauto reraaro.

Uvuipaviei Ra Pauto Vaisiario Kae Piepape Vova Varaua Oavi-ia

12 ✧ Oearovu visii iava oirao pie vovou irara oiso purapaaveira, “Uvuiparai ra opitupiturovu rutu purapaa.” O ita osa eisi oiraopai. Uva viapau oiso opitupiturovu rutu visii tauvapaaveira. Ari ita, ragai tapo uvuiparai ra oiso purapara, “Uvuiparai ra opitupiturovu purapaa.” Ari viapau uvuiparai ra ora ragai iava vasea. Uvare apeisi ragavira uvuiparai vovio utupaua ra oiso vo pitupituro eakasa? 13 ✧ Oearovu epao visii iava oea oiso puraaveira, “Aioa toupavoi vaore kovuto vuku piesa. Ora kovuto toupaveira aio oupasa.” Oiraopavira rutu. Ari ita, Pauto evara rutu aioara ora kovuara opesi piererevea. Vao ovoovo reo vearovira vigei soporepaivoi oiso purapaoro, Oiratoa iava varaua vaore viapau oiso toupai, ra varaua vo ruipaaro-ia vao-ia otopa pitupitu vukupape. Opitupitu vaaro viapau oiso ra akukuvira opesipe oiso osa aioa. Viapau. Ari varaua-a Turaro vo kovoaro purapaua. Vo osa rera-a Turaro ira vigei iava tootoara oavi vuku piepareveira vigei tauvapaoro. 14 ✧ Pauto ira Turaro iava varaua kopii tapi iava vorevira tore piererevea. Oiso osa ragavira vigei tore piererevea voari utupaua vo goru raga iavirava eva rera vaaro.

15 Ora visii iava varaura-ia taraipatai ouraroa oiso rutu toupaveira, Jisas iava vavaeara, ora kokotoara, ora orekerovu rutu. Oire uva oisi-a eisi osa taraipaoro, E ragai uvuiparai ra Kraiss varauaaro iava ovarui oua pasi, ra va oiso piea ovaru vao otopa? Easi viapau rutu eisi torevokopai. 16 ✧ Esa pasi viapau taraipataveira oiso, Vosa iravu oirato iri-avuva otopava ora tavosiro o-ia iria vuri pitupitu purapaveira, ra oisi iava kataiua varaua purasi ora vaiterei-ia? Ari ita, Tugoropa Vuku oiso purapai roroiovira

rutu, ‘Oirato ora riakova aiterea uvuipasi ra kataiua varaua purasi ora vaiterei-ia.’ 17 Ari ro ira Turaro-ia ora tavosiro rutu ro Turaro ira roroiovira toupaveira. Oire ra katai vovou purareve rera tapo oisi eisi tupaoro.

18 Vao otopa pitupitu veripata vaopa, vosa irai oai vuri pitupitu vai purareve oearoi-ia, oa-ia eva viapau ora rera iava varaua vuri pierereve. Ari vosa ro ira otopa pitupitu purareve, ira-a eera ira ora rera iava varauaaro vuri pierereve rutu. 19 ✧ E viapau vao-ia taraipataveira pasi oiso-ia, Visii iava varaura-a Tugoropa Kepa Tempel, Pauto vo kepaoro, vo uva toupaveira Tugoropato Uraurato ro ira vatereva Pauto visiipa. Oa-a eva vituaro iava visii-a Pauto voeaaro. Viapau oiso irai voeaaro-a visii. Ari ita, viapau oiso visii voeaaro-a visii, ra akukupavira ora visii vo ruiparoaro sirova utu ragapata. 20 Uvare Pautoa raga ira visii vorireva ora rera iare vo Oviito Kraiss revasiario iavirava. Oa iava uvui iraopatai ra ora visii iava vearovira rutu varauraro oavisii rutu tokipata torevoko vovou raga purapaoro. Osa iava uvuipaai ra oearovu Pauto vaisiario kae piepaive rara visii vo pitupituroaro siituepaoro.

7

Ora Oupa Pitupitu Iava

1 Vaviopavira visii vo akeroaro pukopaa varao oara sipotavora ragaipa pasia-ia. Oiso-ia rovopa vao-ia. Viapau oiso oavu avu vai vo osa viapau oirato riakova oureve. 2 Ari vao raga uvare rirovira rutu otopa pitupitu toupaveira visii vo uruiaro-ia. Eva-a oa vituaro uvuipa ra oirato ora rerapa torevokovira riakovaaro oureve. Ora riakova tapo uvuipaai ra ora oirapa torevokovira oiratoaro rutu oueve reo goru sirova utupaoro. 3 ✧ Oire vii vatuato viapau uvuipauei ra ora vii iava varaua oara vairupari vo vatuava oarapa. Ora vii riakova viapau oiso uvuipauei ra ora vii iava varaua oara vairupari rerapa, vo osa vatuato oara vii iava vouava uusi ruipaparo. 4 Viapau oiso

✧ 6:12: 1 Ko 10:23 ✧ 6:13: Mt 15:17; Ef 5:23 ✧ 6:14: Ro 6:5, 8, 8:11 ✧ 6:16: Jen 2:4; Mt 19:5 ✧ 6:19: Jo 2:21; Ro 14:7-8 ✧ 7:3: 1 Pi 3:7

ra vatuava reipao ora oira iava varaua tokipaoro. Viapau. Ari uvui iraopaoi ra vatuatoaaro vo ruipaaro sirova utupao. Osa raga ita toupai, viapau oiso ra uvuiparoi vatuato ra ora rei pieparo. Viapau. Ari rera ita uvui iraoparoi ra vatuavaaro vo ruipaaro sirova utuparo. ⁵ ✧ Opeita ora vairupasi ora veipa. Ari ita, vearopai vo osa gare vuutavi ou rovopasi variripasa katai rugoo raga-ia. Uva vo vuuta-a eva oa isivaaro iava uvuipasiei ra ora veiva uusisi. Teapi Seten kokarapato vei-ia kokararo vuri pitupitu purasa, ra va-ia kovesi, uvare viapau uvuipatai ra goruvira va-ia vao otopa vovou ora airerei iraopata, pasi. ⁶ Vo reo-a eva ragai vaaro oa-ia visiire airereivira reoparai. Viapau oiso reo goru vai purapaavo visiire. ⁷ Uvare ragai vo vovouaro oiso toupai, vo osa oirara rutu oisi raga oiso toupave osa ragai. Ari ita, oiso taraiparai, Pauto katakataivira oirara rutu vatereva vatevateara vaore, oiso ra oiso piepaive iravu ora rera vo pitupituaro purapareve, ovusa iravu osivu raga ora rera vo pitupituaro purapareve rera raga vo vatevatearo iava.

⁸ Oire oreovu-a vao-ia visiipa voeao oirara, ora voeao raro irara ora vairo raro riako, visiigoa viapau vatua irara vai ora viapau vatua riakoro vai oavisii. Vearo irapai vosa oisi raga toupata osa ragai riako ou asavira. ⁹ ✧ Ari vosa viapau uvuipata oiso ra visii vo ruiparoaro rukupata, oa-a eva vituaro iava uvuipatai ra ora oupata. Oire vo osa ora oupavira tupaoro viapau oiso visii vuri piepaive orugoorovu avu vai vara varaura oaria-iaro.

¹⁰ ✧ Uva vaviopavira voeao ora oupa irara taraipaavo. Oa iava goruvira rutu oiso puraparai. Ari viapau oiso ragai vaaro-a reo goru. Ari Turaro raga oa-ia oiso puraparai, “O riakova viapau uvuipaoi ra oira vatuatoaaro kavueve. ¹¹ Ari vosa rera kavu ragaave vatuato, ra va iava vorevira ita uvui iraopaoi ra rera agiagieve, eke apeisi toueve, oira raga tou ragapave. Uvare viapau uvuipaoi ita ra vorevira irai oueve. Osa tapo ita oiratoapa

toupai. Ira tapo ita viapau uvuiparoi ra ora oupa pitupitu putereve vatuava v-iaro kavuoro.

¹² Oire oreovu-a vao-ia oearovupa visii iava. Viapau oiso Turaro vo rearo-a. Ari ragai raga vo rearo-a oa oiso purapai, Vosa irai oiratoa vai riro oirao pie vovouto riakova vai oueve, o iria viapau Jisas oirao piepave, oire uva oisi eisi viapau oirao piepaoro uvuipaoi ra touvira toupave rera ruvara-ia oira vo ruipaaro sirova utupaoro. Oa-a eva vituaro iava viapau rutu uvuiparoi vatuato oiso ra oira kavureve. ¹³ Osa o riakova riro oirao pie vovouva irai oirato oueve, ro ira viapau Jisas oirao piepareve. Ra oiso puraro, “Vearopai osa raga toupavearea.” Osa iava viapau rutu uvuipaoi oiso ra rera kavueve. ¹⁴ Eake iava? Uvare vatuato viapau oirao piea vai. Oire ra Pauto riakova raga vo vovouaro oirao piea sisiropaoro vaiterei vaaro ora oua reesipareve oiso, Vearoa torevokoa. Ari vosa riakova ita oisi oira oirao pie vovou asava, oire ra Pautoa raga ita oirato vo vovouaro oirao piea sisiropaoro vaiterei vaaro ora oua reesipareve oiso purapaoro, “Vearoa torevokoa.” Vosa viapau Pauto oisi eisi puraroeri, oire ra va iava viapau oiso vearovira torevokovira ovii kakaero vai purapasi. Ari vo osa oisi raga eisi, vaiterei iava torevokovira ovii irara karekepaave vo Pauto osirearo-ia. ¹⁵ Ari vosa rera ro ira viapau Jisas oirao piepareve ora rera vatuavaaro kavu ruipaparo o ira Jisas oirao piepave, uva oisi vearopai, ra oisi rerape. Oire uva oisi-a eisi osa sirovava viapau reo goru vaiei vao oa iava viapau uvuipaoi ra vatuato vo vovouaro sirova utupao. Vao vituaro iava uvare Pauto ora rera voearo tavireva oiso, “Kave vovou raga purapata orekerovu rutu-ia.” ¹⁶ ✧ Aue iava uvare vosa kave vovou raga purapari vii riakova riro oirao piea, oa iava pasi uvuipauei ra vii reraaro vatuato tauvari. Oire eva-a vai oa iava uvuiparoi ra ora rera iava sopauaaro porereve Jisas oirao piesa. Ora vii tapo oirato oirao pie vovouto viigoa tapo uvuipauei ra oisi raga ita kave vovou purapari vatuava oara tauvapaoro. Oa

iava uvuipaoi ra oira iava sopauaaro pore piro, ra Jisas oirao pieeve.

Uvui Iraopaviei Ra Vo Vovou-ia Toupape Pauto Oa Rovo Piereva Vigeipa

17 ✧ Oire uva oavu-a vao oa-ia uvui iraopatai visii rutu ra oiso rutu toupata vo vuutao-ia osa vo vuutari oa-ia oisoa toupata oa-ia Pauto visii reesireva rera vo kovoaro purapasa. Ari ita, Turaro ira visiipa vatevateara vatereva, oisore ra vara kovo piepata. Uva va-a vao osa toupatavoi vo kovo eva purapaoro. Vo reo-a eva oa vatepaaveira voraro rutu lotupa irara voea siposipopaoro. 18 Vosa irouto-a ro ira ora rera iava rakari vera rovoru Jiu vo pitupituaru sirova utuoro, ira-a eera porero viroi Pauto vo ruipaaro purasa. Oire ra teapi oiso vovoupara vo reesi tavarioreve. Ora vo osa irouto-a ro ira viapau vo reesiva toupaooro porero viro Pauto vo ruipaaro sirova utusa. Oa-a eva isivaaro iava viapau uvuiparoi ra ora rera-ia oreesii purareve lotupa irara roru pie ragapasa. 19 Eake iava? Uvare va eva rakari verapa pitupitu viapau oiso reipapeira. Viapau. Ari vao raga oa rei iraopai, Pauto vo ruipaaro sirova utupa. 20 Visii rutu uvui iraopatai ra oiso rutu toupata osa oisoa toupata vo uva ora visii iava sopaura oavisii poreoro Pauto vo ruipaaro sirova ututaera. 21 Oiso-ia, E reitoa vaipa oisoa kovopata akukuvira vori ou asavira vo vokio-ia oa ora visii iava sopaura oavisii poretava Pautoa iare? Oire uva vearopai oiso ra oisi raga eisi toupata. Ari ita, vosa oraivavu avu vai toupave, ra oai iava uvuipatai ra torevokovira reito oavisii arova monipa kovo vai outa. Oire ra oai purata. 22 ✧ Vosa eera ruvara-ia visii reraaro reito kovo ragapata moni ou asavira, uva uvuipatai ra iravu ruvara-ia Turaro Jisas Kraiis vori outa, vo rara ora visii iava sopaura oavisii pore rovota. Ari ro ira ora rerapa kovopareve moni oupaoro, oire ra Kraiis-re oiso puraro, “Ragai reraaro-a Turaro.” 23 ✧ Oiraopavira rutu vo uvare Pauto vigei vorireva rera Oviitoaaro-ia ora rera iare vigei ouoro. Osa iava viapau uvuipatai

ra ora visii iava ora vasespata oearovupa oirara, oiso ra visii vo vovouroaro ora rei piepaave. Viapau. Uvare Kraiis raga ira vigeipa reiparoveira. 24 Araoko irara oaa, visii rutu uvui iraopatai ra katakataivira Pautoa tapo ora tavosipaoro oiso rutu toupata osa oisoa toupata vo uva ora visii iava sopaura oavisii poreoro Pauto vo ruipaaro sirova ututaera.

Voeao Iava Oirara Ora Raroe Riako Oea Viapau Ora Oupaave

25 Oire vo reo-a vao-ia visii vo akeroaro pukopasa voeoro iava oearoa viapau riako oupaave. Viapau oiso oreoi iava ragai vo reo purapaavo vo Turaro oreoiaro. Ari ora ragai raga vo rugooaro iava vo osa Turaro ragai soporepare ragai tavupaoro. Osa-a eisi osa iava uvuipatai ra ragai vo reoaro sirova utupata.

26 Taraiparai vao-ia riroa tavaka vigei rutupa oirao pie vovou irara oa rovoi. Uva vo tavakaore rugooapaoro oiso puraparai, Vearopai vosa irouto oirato oisi raga toupave, ra oisi raga vearopape rerapa. 27 Ari ro ira riakova oureve, ira viapau uvuiparoi ra oiso rugoooro ra oira kavureve. Ora vosa ro viovokoto, ira viapau uvuiparoi ra riakova vaire taraapareve vaore, oiso ra iriai oureve. 28 Ari ita, vosa rera ro viovokoto riako ouro, oire ra viapau oiso vuria vai purapareve. Viapau. Ari ita, ora o tavauruva iria iravu oirato oueve, oa iava viapau oiso vuria vai purapave. Uva ragai vo rugoooro-a vao-ia oa-ia oiso puraparai, Vearopai rutu voeapa vosa viapau ora oupaave. Eake iava? Uvare oiso rugooorai, Vosa oisi raga eisi toupavira, uvuipaai ra otavakarovivu vatavatapaive varapa ora airereipaoro. Vaopa teapi vo tavakarovi evara takutakuvupaive vao iare riro tavaka oa epao vo vokio-ia vigei rutu vaoro.

29 ✧ Ragai vo reoaro vituaro-a vao-ia oiso-ia. Araoko irara oaa, vuuta vao potekupai vigeipa vo rasio-ia. Eva-a oa sirova voeao oea ora oupaaveira uvui iraopaai ra oiso rutu toupave osa riako ou asa irara Pautoa-pa kovopaoro. 30 Ora

✧ 7:17: Ro 12:3; 1 Ko 4:17 ✧ 7:22: Jo 8:32, 36; Fm 16; Ef 6:6 ✧ 7:23: 1 Ko 6:20 ✧ 7:29: Ro 13:11-12

voeao oea gaupaiveira, oea vo vokio oiso rutu tou iraopaivere osa voeao oea viapau tavaka vovouro vai oupaive ora siraoara vai Pautoa-pa kovopaoro. Ora voeao tapo oea agesipaaveira, oea uvui iraopaai ra oiso toupave vo vokio-ia osa voeao oea viapau rorupaive Pautoa-pa kovopaoro. Ora voeao oea sara kovoro purapaaveira, oea uvui iraopaai ra oiso rugoopaave Pautoa-pa kovopaoro, Viapau oiso ora vigei ragapa moni oupavioveira. ³¹ ✧ Ora voeao oea varao-ia kovopaiveira vo rasio iava vara oea uvui iraopaai ra oiso rutu toupave, Evoea oea viapau oiso goruvira rutu varao-ia pitupaiveira vo rasio iava vara. Vao vituaro iava uvare tutuu piepai vo rasiopa oiso ra ora tavariooro pisavira rutu ora karekepe.

³² ✧ Vaopa reasiparai oiso, Teapi oru-gooroi visii pugu piepaive. Uvare oiso ruipaparai ra oiso rutu toupata osa ro ira viapau riakova vai oureve. Ira katai rugoo raga sirova utuparoi. Oire rera-a eera ira uvuiparoi ra Turaro vo kovoaro purapave. Eake iava? Uvare rirovira rutu oiso ruipaparoi ra Turaro roru piepareve rutu ora rera-ia. ³³ Ari ro ira riako ouro, ira kovoparevere moni oupaoro vatuava roru piepasa. Oire uva vo kovoro-a evara oara-ia ora pugu pieparoi. ³⁴ ✧ Uva oisi-a eisi osa piepaoro vo rugooreiva toupavevere oiso, Turaro-ia orugoovu, ari vatuava-ia orugoovu. Ari vosa tavauruva raga, oire ra rera raga Turaro vo kovoaro purapave. Eake iava? Uvare oira-a eira iria Turaro vo reesiaropa ruipapaoi vao oa oiso toupai, Rera oiraaro rutu. Ari o oira oupava iria kepa tokirore rugoopaaveira ora ovii vure tapo ora orekerovu. Uvare oiso ruipapaaveira ra vatuato roru piepave.

³⁵ Oreoa vao-ia oa purapaavoi visii varaaro oirao pie vovouro tauvapaoro. Viapau oiso visiire korukoruparai vearo pitupituro-ia. Viapau. Ari ragai vaopa ruipaparai torevoko pitupitu rutu, oiso ra va purapata ora tovopaoro vo Turaropa kovopasa. Oa-ia viapau oiso oavu avu vai uvuipai ra visiire korupape rera vo

kovoaro purapa arapa.

³⁶ Oire vaviopavira vo reo vatepaavoi voeore oea ora ousapa reesirova toupavoi vore utupau. Oire vosa vaiterei evaiterei oiso vo reesiva ora ousapa tupaoro oiso vovousi katai vovou raga sirova utuoro, Vearopai ra viapau ora ouve. Oire ra va iava oirato oiso ora rugoo piero, Ae asi viapau oiso vearo vovou-a vao-ia oa purapaavoi ragai raga oira vo ruipaare korupaoro. Oire vosa evo rugoo sirova uturoera vorevira, viapau oiso vuria vaipe vaiterei-ia vo rara ora ousi. ³⁷ Ari vosa irai ora irai raga oruipaiaro sirova utuoro oiso puraro, “Viapau uvuiparai ra riakoa vai oua.” Oire vosa uvuiparo rutu oiso ra ora rera iava varaua vo ruipaaro rutu-ia putereve vo ruipao oa riako ou ruipapape, oire eva-a oa iava viapau uvuiparoi ra iriai tavauruva vai oureve. Uva oisi-a eisi osa ragavira vearopai rerapa. ³⁸ Vo reoro rutu isivaaro iava oiso puraparai, Vosa ro oirato ira o tavauruva oureve iria-ia rera vaarova ora ousapa reesi toupave, oire ra va-ia viapau vuria vaipe vaiterei-ia. Ari ro ira viapau oiso riako vaiaro oupareve, ira oiraopavira rutu vearo vovou purapaveira.

³⁹ ✧ Ari vosa o riakova iria ora oira reraaro oueve, oire ra rera tapo toupave vokiara rutu-ia. Viapau uvuipaoi ra rera kavueve vo osa tootovira raga toupave. Ari vosa kopii rovoru, uva-a eva uva uvuipaoi ra ora oira vo ruipaaro sirova utuoro iravu raga oueve ita. Ari vao raga oiso-ia osa iava viapau uvuipaoi ra iravu oueve ro ira viapau Jisas oirao piepareveira. ⁴⁰ Ari vosa oira ou asavira toupave, oa iava uvuipaoi ra oiraopavira rutu roruvira raga toupave. Eisi osa ora ragai raga vo rugoaro toupai. Uvare oiso taraiparai, Pauto reraaro Turgoropato Uraurato osa tapo vo vovouaro tupaiveira.

8

Varuere Kare Oisoa Tauopaive Tokarasi Irapa

¹ Visii vo akearo pukopaavoi varao iava aioara oara-ia koruoupaaveira tokarasi irarapa voea-ia vuurapa vaisi purapaoro. Vao iava uvare oiso purapataveira, “Igei orekerovu rutu-ia taraipaiei.” Ari ita, visii vo reoroaro oiraopai. Ari vao raga vo osa ro ira ora rera-ia rugoopaoro oiso, Riro taraito-a ragai. Eera-a ira ora vaisiario rei pie ragapareveira. Ari vosa vereopa vovou rutu purapareve, oire ra ora rera vaaro vearo pitupitu goru piepareveira rutu. ² ✧ Ari ro oirato ira oiso puraparo, “Iu osa taraiparai oiso, Ragai-ia taraia toupavoi.” Ira raga ita-a eera apotapa taraiapa. ³ ✧ Vo osa ro ira Pautoa-pa sirao iraoparo, ira raga ita-a eera irai-ia taraiparoveira Pauto. Oa iava rerare oiso puraparoveira, “Ragai reraaro-a ro-ia oirato.”

⁴ Oire vigei vao-ia taraiavioveira rutu ro iava tokarasi, Ira ovoovovira vaopa oiso toupaveira, oa viapau toupave rera iavirava. Ora tapo vo osa oiso taraiavioveira, Kataitoa raga toupaveira Pauto. Viapau irai-ia ita. Oire uva apeisi-a? Uvuipaviei ra voeapa koruoupa varuro aiopape, eke? Uva viapau. ⁵ Ari ita, riro irara toupavoi voeao oea vaisipaiveira oiso, Pau irara ora turaro irara voeao vova vo rasio-ia ora oiso vuvuiua-ia. ⁶ ✧ Uva oiso vearopai, Viapau uvuipaviei ra voea-ia rugorugooara oavi tovopape, uvare vigei reraaro-a ro Oiraopatoa rutu Pauto Aite kataitoa raga. Ira orekerovu rutu purareva. Ora vigei tapo purareva ora rerapa, oisore ra rera vaisiario rei piepape tootoovira tupaoro. Ora tapo ro kataitoa raga Turaro vigei reraaro Jisas Krais. Ro ira iavirava Pauto orekerovu rutu purareva. Ora vo osa rera vo goruaro iavirava tootoopavioveira. Ira vigei rutu oiso piereva ra oiso toupape, Vigei-a rera voearo rutu.

⁷ Oire uva apeisi-a vo aioro-ia varao oara vatepaiveira voeapa evoea tokarasi irara? Ari ita, voari rovvovira rutu uva oearovu visii iava oisoa aio vatepaave voeapa tokarasi irara. Uva voea vo rugorugooaro touvira karu uviro asavira

toupaveira. Oa iava touvira viapau roroioapaaveira Pautoa-ia taraipaoro vo vokio. Vao vituaro iava vosa koruoupa aio vorevira aioive, uva va-a eva oa-ia oiso rugoopaaveira, Ora voea iava sopaura vuivui piepaiveira. Eake iava? Uvare viapau oiso goruvira rutu ora voea vo rugooroaro goru pie rovopaiveira. ⁸ ✧ Oiraopavira rutu viapau oiso uvuipaviei ra aio kavupaviera rutu, torevokovira oiso toupape vo Pauto osireiario-ia. Uva viapau oiso oavu avu vaiei vosa viapau vo aioro evara aiopape. Ora viapau oavu avu vai vo rara vara aiopape. ⁹ Ari ora airerei iraopata vaopa, vosa eisi rugoopaoro ora visii vo ruiparoaro raga sirova utupata. Teapi visii vo vovouaro sirova utuoro oearoi koveave vuria-ia, voeao oea-ia ravrave vovou irao piea toupavoi.

¹⁰ Vosa visii tapo irai toupave ro ira viapau vearovira ora rera vo rugoaro rovirieipareve, oire ra visii uvupa osa oiso purapata, “Vigei rutu-ia toupavoi taraia.” Oire va-a eva oa sirovava visii siituepareve ovusa aiopaoro paupata tokarasipa kepa-ia. Oire uva apeisi-a va-ia vao? Vosa rera tapo oisi aiota, ra va isivaaro iava oiso rugooro vai pasi, Easi vuria vai-a vao oa puraavoi. ¹¹ Uva oisi-a eisi osa piepaoro visii raga ita uvuipatai ra iravivu araokoto oavisii kove pieta ro irapa Krais kopiiopea. Uvare visii vo taraiaro-a oa-ia rera vavagisi pietavoi. ¹² Visii raga ita vuri vovou purapataveira Krais-ia, vo osa ora visii araoko iraraaro kove pieta voeao oea viapau vearovira taraipaave vao purapaoro torevoko vovou rutu. ¹³ ✧ Uva ragai raga vo rugooro-a vao-ia, Vosa tokarasi vaaro aioa varua aiopaoro ora ragai araokotoaaro kove piea vuria iare. Uva oisi-a eisi osa iava uvui iraoparai ra varuarapa kavu ovoia vaopa oiso, teapi araokotoa oaa vuria vai purareve.

9

*Pol Oisoa Rorupareve Vo Rara Viapau
Moni Ouparo Vao-ia Rera Vaaro Aposel
Kovo*

1 Viapau oiso irai ei ira uvuiparoi ra ragaipa reiro, uvare ragai-a aposelto Pautoa ragapa kovopato. Vo osa Jisas vo reoaro vigei reraaro Turaro kaepaveira, ro ira kekeavora ora ragai vaitereiaro iava osire-itoarei. Uva apeisi-a? E viapau visii-a ragai vo kovoaro vo kuearo vao aposel kovo? 2 Ari ita, vosa oearoi viapau ragai eveipaive oiso purapaoro, “Easi viapau aposelto rera ro.” Uva apeisi-a visii? Iu, uvui iraopatai ra ragai-ia taraipata, Aposelto ragai. Eake iava? Uvare visii vaaro-ia oirao piea Turaro tapo ora tavosipatai. Okuea-a eva ragai vo kovoaro iava vao aposel kovo.

3 Vosa oearovu ragai reoropaveira ragai togapaoro oreorovu-ia, uva voea vo reoroaro pukopaaveira oiso purapaoro, 4 ✧ E viapau ragaipa oiso torevokopai ra aioara vai oupaa, ora uukoara vai vo oirao pie vovou irara ruvara-ia, uvare ragai vo kovoaro-a vao lotua-ia? 5 E viapau ragaipa oiso torevokopai ra oiso piea osa oearovu aposel irara, ora voeoro Turaro araoko iraraoro, ora ro Pita oea vatua riako tapo vokapaoro avaaepa vairo oirao pie vovou riako? Uva apeisi-a? E viapau uvuiparai ra oisi piea vao-ia ragai vo vokaaro? 6 Uva apeisi-a? E vegei raga ora Banabas uvui iraopaveiei ra kovopave aio voripasa varao vegeipa ora orekerovu, vo osa viapau oearovu oisi oisoa piepaive? 7 E upo purapato aio voripasa kovopaveira ora orekerovu vo osa viuru kovo-ia toupaveve? E irai ei ira aio kovo vai purapaveoi, ra viapau oai iava opoa vai aioreve? Uva apeisi-a? Iraiei oiratoa vai ira sipsip kare vai tokipaoro oelai iava roro pigiparoveira, ra viapau oviroi-ia ukaioro vo vo kare iava, raa? Iu. Vara rutu varao ovoovo reoro oara oiraopai. Ari igei tapo uvuipaiei ra tauva oupaio vo lotupa irara ruvara-ia Pauto vo kovoaro purapaoro.

8 Ovoovo reo-a eva oa puraavo iava. Ari vosa Reo Taisire ora rugoo piera, oire ra vava vaeavira rutu vo reo vao puraa vao iava aposel kovo-ia vori oupa. 9 ✧ Uva vigei

uvuipaviei ra Moses vaaro Reo Taisi vieipe oa oiso purapapeira, ‘Vo kareo bulmakau kare oea wit-ia tasisipaoro uvuipaai ra veoro takuraro kareke piepaive. Okarea tapo ita uvuipaai ra vo takuraro aiopaoro vokapaive kovopaoro.’ Uva apeisi-a? E Reo Taisi vaiei va iava eva vo uvare Pauto veoro vovouparoveira vo karere, vo rara vara aiopaive, eke? 10 Viapau. Ari vigeire va-a eva Reo Taisi oa oiso purapapeira. Oiraopavira rutu ro oirato ira aio kovo aruo rovoreve, oire ra iravu ro oirato vo kovo opoaro tatereve, aiterea rutu uvuipasiei ra vaeavira kovopasi oiso rugoopaoro, Oiraopavira rutu uvare aiopaveare rara vovio utupauavi vegei vo kovaaro iava. 11 Ari ita, takuraara vikiavora rasitoa-ia ro visii iava sopaura. Otarai vao takuraara oa vova Tugoropato Uraurato uriopapeira. Uva apeisi-a? E viapau uvuiparai ra ora ragai vo kovoaro iava kueara vai oua vo kueo iava oa visii-ia toupaveira, raa? 12 E torevokopapeira voearopa oearovu oearoa visii ruvara-ia orekerovu oupaiveira ora voea vo pau-roaro vearopasa? Uva apeisi ragai? Ragoa uvuiparai ra pute pievira rutu oisi piea eisi.

Ari ita, viapau oiso ora ragaire rugorugoparaveira ragoa oiso toupaveira. Eagara vosa riroa tavaka oupaa, ra viapau oiso visii ruvara-ia oiso arepara oiso, Ragai tauvapata. Uvare oiso rugooperai, Teapi oisi oai iava oearovivure korukorupara vao uvupa arapa Vearo Siposipo Kraisiava va. 13 ✧ Visii voeao-ia vearovira rutu taraipataveira oea Tugoropa Kepa-ia aue Tempel kovopaiveira. Uva voa raga aio oupaaveira ora voeapa. Ora voeao tapo oea koruoupa aioro purapaiveira vo Tempel-ia. Oire ra voava okurorovu aiopaive ora voea raga ita varao oara kavupa piroveira. 14 Uva oisi ragavira Turaro vo reoaro tapo riro goru reo rutu oiso purapapeira, ‘Voeao oea lotupa irarapa siposipopaveira vao iava Vearo Siposipo, uva voea raga ita lotupa irara ruvara-ia orekerovu rutu oupaiveira ora voea vo pau-roaro rekopasa.’

15 Uva viapau oiso oisi voeao lotupa

✧ 9:4: 1 Te 2:6; 2 Te 3:8-9 ✧ 9:9: Diu 25:4; 1 Ti 5:18 ✧ 9:13: Lev 6:16; Diu 18:1

irara oisoa piepaa vo reo sirova utupasa eva riro goru reo rutu, oisore ra oisi ragai tauvapaive. Uva viapau oiso oisore visiipa vo pasio rigatopaavoi ra oisi ragai tauvata. Viapau. Eagara. Vosa kopiiravere oisi oreoi pura arapa vaore rugoopaoro oiso puraparai, Teapi irai ita oiso ragai vo tavitaviroaro vo ora ragai iava akukupapa piepareve. ¹⁶ Ari ita, viapau oiso ora rei vaisi pieparai oiso reopaoro va iava vao ragai vo vovouaro oa purapaaveira Vearo Sipoipo iava siposipopaoro. Viapau rutu. Eake iava? Uvare Turaro ragai arureva vo vovou purasa vao-ia. Oiraopavira rutu. Siraovira rutu vosa viapau rera vo reoaro sirova uturaeri Vearo Sipoipo iava siposipopaoro. ¹⁷ Vosa ora ragai raga vo ruipaaro sirova uturaeri vo kovo purasa, osa-a eisi osa iava visii arepaavori oiso ra ragaipa voriarai vai vatepata. Osa viapau oisi eisi. Viapau rutu. Ari ragai vo kovo purapaaveira uvare Pauto ragaire oiso puraroepa, "Uvuipauei rutu. Oa iava viipa vo kovo vatepaavoi, oisore ra Vearo Sipoipo iava siposipopari." ¹⁸ ✧ Oire uva akuku visivi raga toupaveira vo ora ragai raga vo touaro-ia. Uva aa vo voria rutu-a vao oa uvuipapeira ragaipa? Vao raga vo osa rorupaaveira rutu Vearo Sipoipo iava siposipopaoro. Vao oa-ia viapau voria vaiei. Uvare viapau visii arepaavoi oisore ra ragai vateta voria vai va-ia vao ragai vo kovoaro.

Pol Oisoa Oiso Toupaveira, Kovopato Oirara Rutupa

¹⁹ ✧ Viapau oiso reitoa vaiei ro irapa kovopaaveira. Viapau. Ari ora ragai vo vovouaro raga sirova utupaveira vaore, ra oiso toupaa, Ragai oirara rutupa kovopato. Vaore oiso ra ragai vo kovoaro iavirava riro irara vai iava sopaura vai pore piroverea Jisas oirao piesa. ²⁰ Vosa oisoa reo vatevatepara vo Jiu-pa, uva voea tapo tupaoro oisoa voea vo pitupituroaro sirova utupara vaore, oiso ra ora voea iava sopaura oaive porepaive. Ari ita, oiraopavira eisi osa iava viapau oiso Moses vaoro Reo Taisi ragaipa reipape.

Ari voea raga vo reoaro sirova oisoa utupaoro va sirova utupara vare vao rugoopaoro, oiso ra voea iava sopaura oaive porepa piro Jisas oirao piepasa. ²¹ ✧ Oire uva oisi-a ita eisi osa ragavira voea tapo ratau tou irara oisoa toupaa uva tapo ita oisoa oisi voea vo pitupituroaro sirova utupara, oea oisoa viapau Moses vaoro-ia taraipaave Reo Taisi. Vaore rugoopaoro oiso ra ora ragai raga vo pitupituroaro iavirava ora voea iava sopaura oaive porepaive. Ari oisi eisi piepaoro viapau oisoa Pauto vaoro Reo Taisi viapau oisoa ovaupara, vo osa toupaveira Krai raga vo reoaro sirova oisoa utupara. ²² Vosa voea tapo raverave rari irara toupaveira, uva ora ragai vo vovouaro oisivio rutu piepaaveira osa voea vo vovouaro. Eake iava? Uvare oiso rugoopaaveira, Oearovi vai voea iava uvuipaai ra Jisas vo reoaro uvuive va-ia gorua ouoro. Oire uva iro irara irao-a oea tapo uvuiparai touoro ora ragai vo vovouaro oiso piea osa voea. Ra va iava ragai vo pitupituroaro kekepaoro ragai vo reoaro uvupaive oiraopavira rutu ora voea iava sopaura-ia Jisas oirao piepasa.

²³ Eisi osa iava ragai vo pitupituroaro evara purapaaveira, uvare ragai vo ruipaoro-a oiso ra Vearo Sipoipo kosi piepaa. Ra va iava rorupaa oirara kekepaoro voea oea ora voea iava sopaura oaive vorevira porepaive va uvupaoro.

Uvui Iraopaviei Ra Goruvira Ikaupaoro Vo Poupavio Uva Ovoioipa Reesi Toupaveira

²⁴ ✧ Voea-ia tarai iraopata oea ora paupaupaoro ikaupaiveira. Oire uva riro irara rutu-a oea ikaupaiveira, ra kataitoavi raga voea rutu-ia putereve, eera-a ira oisoa voria oureva. Uva visii tapo ita oisi uvuipatai ra oisi ora varovaropata ikaupaoro vo Krai vo raivaoro-ia. Ra opeita raveravepata ikaupaoro vo voriro oavisii ou arapa Pauto ruvara-ia. ²⁵ Uva oisi-a eisi osa ro ira paupau ikauro purapaveira ira uvuipa ra rearea asavira ikaupaveira varaua

✧ 9:18: 2 Ko 11:7, 12:13 ✧ 9:19: Ga 5:13; Mt 18:15 ✧ 9:21: Ro 2:12, 14 ✧ 9:24: 2 Ti 4:7; Hi 12:1

oara tarai piepaoro oiso rugoopaoro, Rorupaavere rara oearovu rutu-ia putea. Ororua-a eva rera arova opesipere. Ari vosa vigei oisi piepape, oire ra va iava vigei vaaro rorua ororua vatepareira vigeipa Pauto oa viapau oiso opesipe rutu. ²⁶ Uva oisi-a eisi osa vituaro iava torevokovira rutu ikaupaaveira reesia-ia tugurapasa. Iu, uvare oiso rutu toupaa osa ro ira vavaearei vuvukopareveira iravu tosa. Oa-ia viapau oiso riroirovira vavaearei vikivikipaaveira. ²⁷ ✧ Viapau. Ari ora ragai iava varaua goru piepaaveira voua tarai piepaoro. Osa iava uvuiparai ra ora ragai iava varaua vo ruipaaro vara piepaa vaopa oiso, teapi oearovu ragaire oiso purapaave, “Rerape. Ira viapau uvuiparoi.” Vo osa oisi eisi puraave ragaire, uvare raveravevira opesi ragarai.

10

Vo Toupai Kokarapa Iava, Teapi Va-ia Kovevio

¹ ✧ Oavu-a vao-ia oa toupai vo vigei soporepasa voeao iava oea viapau voria oaive ouiva vo Pauto ruvara-ia. Araoko irara oaa, visii rugoo piepaavoi voearire Jiu aao iraraaro oea Moses sirova utuaepa kuvau tapi, vo uva viapau aue uukoara vai ora aue aioara vai. Uva voa-a vo uva oisoa Pauto voea virivarivira rutu voea tuvetuvepareve rukuta-ia. Oa iava Ret Si iviroiva uvare raakaopa. ² Uva oisi-a eisi osa pieoro ovoovovira Tugoropa Sisu Baptais ouiva Moses ruvara-ia vo avakava-ia Ret Si ora rukuta. Oa-ia oiso ora reesiaepa, Voea evoea Moses tapo ora tavosiaepa. ³ Uva voa-a vo uva vaeavira voea rutu katai aio rutu oisoa aiopaive, vao oa voeapa oisoa karekepape vo Kraiss vo goruaro raga-ia. ⁴ ✧ Ora voea rutu oisoa kataia rutu-ia uukoa ukaiopaave vaeavira, vao oa voeapa oisoa karekepape vo Kraiss vo goruaro raga-ia. Ari ita, vo ovi-a eva uuko ovi oa avekeva iava kosi piropa oa-ia oisoa ukaiopaave. Uva ragai ovoovovira aveke vaisipaavoi, uvare rera raga-a eera Kraiss ira oisi toupaveira oiso osa aveke. Rera raga-a ira oisoa voea tauvareve,

ovusa viapau oiso rera vo tauvaaro oisoa eveipaive. ⁵ Ari Pauto viapau oisoa rorupareve rutu voea iava oearovu-ia riro irara rutu. Oa-a eva vituaro iava oisoa voea raga kopiipaave uvarovu voraro kuvau tapiro vo voea vovouaro ouaive ou arapa vo Pauto ruvara-ia.

⁶ Osiposipoa vao oiso ovoovovira vigeipa toupaveira vaopa, teapi vigei tapo oisi orekerovu vuriara sirova avapavio. ⁷ ✧ Ora oiso tapo, teapi vigei vao tokarasi irara-ia vuurapa vaisi purapape oiso osa oearovu voea iava oisoa piepaive. Oa iava Tugoropa Vuku voea iava oiso purapapeira, ‘Pauaepa aiosa ora ukaiopasa. Oire uva va isivaaro iava toreaepa pupipasa.’ Vo aio-ia oa puraiva tokarasi irara-ia vuurapa vaisi purapaoro. ⁸ ✧ Ora vaopa tapo oiso, teapi otopa pitupitu purapape oiso osa oearovu voea iava evoea. Evo vuriro voea varaaro oara vituaro iava riro tukuro rutu kopiiepa katai voki raga-ia oiso osa vo tukuo-ia 23,000 aue oira. ⁹ Vigei vao viapau rutu uvuipaviei ra Turarore aveave reero vai purapape oiso purapaoro, “Ae apeisi viapau vearovira vigei tokipareveira Pauto,” oiso osa oearovu voea iava oea oisoa oiso purapaave. Uva oisi-a eisi osa pieivoiva, rakoru kare voea upoiva, uvare vo kare siporeva Pauto. ¹⁰ Ora viapau rutu uvuipaviei ra rera-ia Turaro vakuvakupavio oreorovu purapaoro vuriara rera-ia, oiso osa oearovu voea iava oea oisoa rera-ia vakuvakupaave. Ari ita, eisi osa piepaivoiva, opesiaepa, uvare Oira Upopato Enselto voea rutu uporeva.

¹¹ Oovoovoroa rutu-a evara oara toupaveira vigeipa, uvare oearovu vara rigatoiva, oiso ra voa toupave vigei vosipasa rutu varapa. Vaopa teapi vuriara purapape vara-ia oiso osa voea voari. Uvare vigei-a vao toupai vo vuutao iava vo voki-ia oare tutuu piepai Ovoioa Voki. ¹² Oiso ragavira iava, teapi oiso keapaoro oiso rugoopata, Goruvira torepatai. Teapi oisi iava koveta. ¹³ ✧ Evo pitupituro oara karekepapeira vigei-ia kokarapasa. Uva viapau oiso vigei raga-ia, ari oearovu

✧ 9:27: Ro 8:13; Kl 3:5 ✧ 10:1: Eks 13:21, 14:22, 29 ✧ 10:8: Nam 25:1-9 ✧ 10:13: 2 Pi 2:9

✧ 10:4: Eks 17:6; Nam 20:11 ✧ 10:7: Eks 32:4, 6

tapo-ia voeao voraro rutu. Oa iava Pauto visiire viapau isivaparovere. Osa iava kokarapa vovou viapau uvuipai ra visii-ia putepaive. Viapau. Ari visii tauvaparevere vokiara rutu-ia. Uvare rera raga ira reo ovoi rera vaaro oirao piepareveira. Oa iavirava visiipa gorua vatepareveira uvuivira rutu visii tauvapaoro vaopa oiso, teapi raveravepata. Ora oiso osa uvuiparoi ra oraivai purareve visii virivarisa vao oa iava uvuipatai ra kokara-ia vatavatapata.

Viapau Rutu Uvuipaviei Ra Pauto Oirao Piepaoro Vurito Uraurato Tapo-ia Rari-pavio

¹⁴ Oisi-a eisi osa iava vate irara oaa, visii vatatopo piepaavoi oiso ra tauai visivi rutu toupata vo pitupituro asavira tokarasiara-ia vuurapa vaisi purapa. ¹⁵ Vearovira rutu rugoo iraopata. Osa iava uvuiparai ra visii-ia taraipaoro visiire oiso purara, Ragai vo reoroaro rovirieipata oiso, E vearovira avu rutu visii tavipaavoi oiso? ¹⁶ ✧ Vo osa kovukovu aio purapapeira vao komunion, uva kap-ia pitupapeira. Oa iava oirava Turaro arepape, oisore ra oirava Pauto vigei rutu viraakoreve. Oa iava uvuipaviei ra rera-ia Pauto vearo vaisi purapape. Uva apeisi-a? E oiraopavira eisi piepaoro Krai tapo ora tavosipavioveira, rara vare ovoovovira Krai revasiaro-ia ukaiopavio, o revasiva iria parueva vo vigeipa. Iu. Ora vao bret-ia oa kakuakupapeira va aiopasa. Uva apeisi-a? E Krai tapo ora tavosipavioveira ovoovovira Krai iava varaua aiopaoro eisi? Iu! ¹⁷ Oiraopavira rutu vigei-a riro irara rutu oirara, ari kataiua-ia varaua karekepavioveira vao-ia lotua, vo rara kataia raga aiopape bret-ia. Eake iava? Uvare ora tavosipavioveira kataivira rutu kataia bret-ia aiopaoro eera raga ita Krai.

¹⁸ ✧ Voearire rugoopata voeao Jiu oea oisoa koruoupa airo iava aiopaive. Vo airo oara oisoa vatepaive Pautoa-pa. Osa eisi pieiva oa-ia vigei soporeiva. Oa iava uvuipaviei ra oiso rugoopavio, Akoea ora

tavosiaepa rutu Pautoa tapo. ¹⁹ Oire uva apeisi-a oiso osa puraparai voeore ratau tou irara oea tokarasi irara vo pitupituro sirova utupaaveira? E akukuvira raga toupaveira tokarasi irara, ora varao aioara oara-ia oisoa voeapa koruoupaave, eke? ²⁰ ✧ Iu. Akukupapara raga-a evara oara-ia viapau gorua vai. Ragai vo reoroaro vituaro-a vao-ia oiso-ia, Evo airo oara oisoa tovopaive eravaoara-ia tokarasi irarapa vara-ia koruoupaoro, viapau oiso Pautoa-paa. Osa-a eisi osa iava oiso ruipaparai ra viapau oiso voare avapata vo uva tokarasi irarapa koruoua purapaveira. ²¹ Viapau rutu uvuipatai katai vovou purapaoro ra varei-ia ukaiopata kaprirei oiso, O iria vatepapeira Turaro vaaro-ia komunion, ari o iria vatepaiveira tugara kare-ia vuurapa vaisi purapaoro. Uva viapau oiso uvuipatai vo aiorei iava aiopata oiso, vo aio Turaro vaaro komunion, ari vo aio tugara kare-ia vuurapa vaisi purapaoro. Oaiorea-a evarei ora vareipa pisavira rutu toupaveira. ²² ✧ Easi pasi visii vai oiso vovoupataveira ra Turarore vuri vovou piepata tokarasi irara-ia visii vo rugorugooaro tovopaoro, ra va iava visiire kasipuparo, eke? E vigei vo goruaro Turaro vo goruaro-ia putepaiveira, raa? Asi viapau rutu.

Vokiara Rutu-ia Uvui Iraopaviei Pautoa-ia Vuurapa Vaisi Purapasa

²³ ✧ Ari ita, oearovu vigei iava oiso purapaaveira, “Uvuipaviei ra opitupiturovu purapape, ora vigei vo ruiparoaro sirova utupaoro.” Oiraopai eisi. Ari viapau oiso opitupiturovu rutu vearopa-peira. Uvuipaviei ra opitupiturovu purapape. Uva vao raga uvare viapau oiso opitupiturovu vo vovouroaro vigei tauvapaiveira. ²⁴ ✧ Opeita iravu vigei iava tapo ora rera raga ora tokiparo oearovivure rugoo asavira. Viapau. Ari eera uvui iraoparoi rutu ra oearovure rugooapaoro voea tauvapareve tapo vearo pitupituro raga purapaoro.

²⁵ Viapau oiso oavu avu vaiei vo oaravu rutu-ia varuara, varao oara voripataveira

✧ 10:16: Mt 26:26; Ap 2:42 ✧ 10:18: Lev 7:6 ✧ 10:20: Diu 32:17; Sam 106:37 ✧ 10:22: Ais 45:9 ✧ 10:23: 1 Ko 6:12; Ro 14:19 ✧ 10:24: Ro 15:1-2; Fl 2:4, 21

uua-ia vara aiopasa. Ari vao raga vo uvare viapau koruoupa pitupiture rugoopaoro vara viapau ake rovopataveira oiso, “Ovu iava vao-ia?”²⁶ Vao iava uvare Tugoropa Vuku oiso purapapeira, ‘Rasito ora orekerovu rutu varao rera-ia toupaveira Turaro varaaro.’ Oa vituaro iava uvuipaviei ra oaravu rutu varuara aiopape.

²⁷ Vosa ro ira-ia viapau oirao pie vovou vai toupave viire kaokaoro aiosa rera tapo, ra va iava ora vii vo rugoaro sirova utuoro avau. Oire vosa viipa aio koko purareve. Vearopai va aio ragari. Opeita rera akepari oaravu-ia akeara rirovira oisi varare rugorugooapaoro.²⁸ Ari vao raga vosa irai vii tavi rovoreve oiso, “Koruoupa aioa vao-ia auepa tokarasi.” Oire ra va iava viapau oiso aiori vaopa oiso, teapi rera vo rugoaro piro pieri varao iava oirao pie vovou vo pitupituroaro. Ora vao tapo vosa oiso ora sovota, Vuria-a vao, ra opeita va aiopata.²⁹ Oire uva viapau oiso visii vo rugorugooaro oiso purarai, ari oearovua vo rugoaroaro-a.

Vo osa oisi vo reo iava oearovu oiso vaio puraave, “Eakere ora ragai vo rugoaroaro korurai vao oa-ia oearovu vuri pieavoi pasi vo aio-ia ora orekerovu avu vai rutu?”³⁰ Vosa Pautoa-ia vearo vaisi puraa vo aio iavirava, uva apeisi irai uvuiparoi ra vo aio iavirava ragai togareve?”

³¹ ✧ Eisi osa iava oiso visii tavipaavoi, Vo osa eake aio aiopata, ora eake uuko-ia ukaiopata oara rutu-ia uvui iraopatai ra vara rutu aiopata ora vara rutu-ia ukaiopata, oisore ra visii siituepaoro oearovu visii-ia uvuipai ra Pauto vaisiaro kae pieive.³² Torevokovira rutu tootoopatai. Oa iava viapau uvuipai ra vuria vai karekepe voeao-ia Jiu, ora voeao tapo ratau tou irara, ora oirao pie vovou irara voeao Pauto voeao.³³ ✧ Oiso vearopai rutu vosa ragai vo pitupituroaro vioepata. Oiso osa akeakevira raga ragai vo touaro purapaaveira oearovu roru piepaoro. Ari ita, viapau oiso ora ragai ragare rugoopaaveira vaore, oiso ra vearoa vai oua. Viapau. Ari vaore oiso

ra oearovu rutu vearoa ouive. Oa-a evo vituaro iava oearovu uvuipai ra ora voea iava sopaura oaive poreive Jisas oirao pieoro.

11

¹ ✧ Osa vituaro iava eisi visii tavipaavoi, oisore ragai vo pitupituroaro vioeta, oiso rutu osa Krai vo pitupituroaro vioepaveira.

Kukue Tavurupa Pitupitu Vao Lotua-ia

² ✧ Visii-ia vearo vaisi puraavoi, uvare ragai roru piepataveira ragaire rugoopaoro ragai vo siposipoaro sirova utupaoro vao oa vateavora visiipa.³ Uva ragai vo ruipaoro oiso toupai, ra roroiovira rutu vo reore rugoopata oreoa oiso purapai, Krai-a toki ruvaurautoa rutu ira oearovu rutu-ia oirara putepareveira. Oiso rutu osa vatutato vatua-ia putepareveira oirapa reipaoro. Oiso osa raga ita Pauto Krai-pa reiparoveira.⁴ Osa iava ro ira variriparo, eke Pauto vo reoaro iava siposipopareve kosi pievira oirara rutu osireiaro-ia, vosa ora rera iava kukue ruupareve, oa-a eva oa-ia rera raga uvuiparoi ra ora akukupapa pieparo.⁵ Osa raga ita o riakova iria oisi variripao, ora Pauto vo reoaro iava siposipopave tapo kosi pievira vo oirara rutu osireiaro-ia. Oire vosa viapau ora oira iava kukueva ruupave, oa-a eva oa-ia ora oira vatutoaro vaisiaro akaipa piepaveoi. Oire vosa viapau kukuvaipa tovove tavuruvira, ra oiso rutu toupaveve osa o iria ora oira iava orui gagavurieve riroa ariia ouoro.⁶ Ari ita, vosa viapau ora oira iava kukueva tavurupaveve vo varoa-ia, oire uva vearopai pasi vosa ora oira iava orui gagavuri roveve. Uvare taraipatai oiso, Vosa riakova ora oira iava orui gagavurieve, ra va-ia ora arii pieo oira raga. Uva oisi-a eisi osa iava oiso vearopai rutu oirapa vosa ora oira iava kukue tavurupaveve vo lotupa kepa-ia.⁷ ✧ Oire uva viapau oiratopa torevokopai oisi oiso vosa ora rera-ia kukuvaipa tovoveve Pautoa iare lotupaoro. Eake iava? Uvare rera vaoro vuraa oiso rutu

✧ 10:31: Kl 3:17; 1 Pi 4:11 ✧ 10:33: 1 Ko 9:22, 13:5 ✧ 11:1: 1 Ko 4:16 ✧ 11:2: 1 Ko 4:17; 2 Te 2:15 ✧ 11:7: Jen 1:26

toupai osa Pauto vo vuraaro. Osa eisi osa iava uvuipaa oearovu Pauto vaisiario-ia vuurapa vaisi purapaive. Ari riakova vo vuraaro-a vao, oa iava oearovu oirara oearovu-ia oirara raga uvuipaa ra rei vaisi purapaive.

⁸ Vao vituaro iava uvare viapau oiso oirato purareva riakova iava. Viapau. Ari oirato pura rovoreva rovoira rutu. Oa iava utupavira riakova ita purareva. ⁹ ✧ Uvare viapau oiso oirato purareva riakova iare, ari riakova purareva oiratoa iare. ¹⁰ Eva-a oa vituaro iava uvui iraopaori ra riakova ora oira iava orui tavurupaave kukue-ia Pautoa iare lotupaoro. Oa iava uvuipaa oearovu oiso taraipaave oira-ia, Vatuato oirapa reiparoi. Ora ra va iava enselpa irara oiso puraave oira kekepaoro, “Vearopai rutu.” ¹¹ Ari oiraopavira rutu vo Turaro vaisiario sovara-ia toupaooro vigei raga oirara viapau uvuipaviei ra riako asavira toupape. Oisi raga ita riakora viapau oiso uvuipaa ra oira asavira toupave ita. ¹² Oa-a vituaro-a vao-ia vo uvare Pauto riakova purareva oiratoa iava voari rovoa-ia. Osa raga ita oirara kavaupaiveira riakora, oea rutu-a voeao oea purareva Pauto ro ira-a orekerovu rutu vituaro.

¹³ Ora visii vo rugorugooroaro roviriei iraopata oiso-ia, E torevokopai riakovapa o iria variripao oirara rutu osireiario-ia Pautoa-pa ora oruaro tavuru asavira eke? ¹⁴ Vaore rugoopata vo voki iavapa pitupitu oa vigei soporepaiveira o iava geegeeru orui riro kaekaeva. Vo rara oirato oirava geegeeru ariiparo. ¹⁵ Ari vosa riakova oirava orui geegeeru toupave, oa iava oisoa oearovu oirara oira kekeoro oira-ia vearo vaisi purapaive rorupaoro. Uvare iriapa Pauto vo oru vao geegeerua vatereva vaore, oiso ra vo oru-ia kukue tavurupaave. ¹⁶ ✧ Ari vosa irai ragaiva kaureo ruipaparo va-ia eva, uva uvuiparai ra rera tavia oiso, Viapau oiso igei aposel irara igoa oiso oai-ia taraipaiei vo rasio iava oa oiso torevokopai vigei rutupa, ora oearoipa Pauto oirara vaiaro lotupa irara vai voearo uvarovu rutu toupavoi.

Turaro Vo Aioaro Iava Vao Oa Oisoa Vuri Piepaive Korin-pa Irara

¹⁷ Visii vatepaavoi oreorovu va-ia vao iava osa viapau oiso visii-ia rorupaa oisi iava eisi. Eake iava? Uvare lotua-ia visii rutu ora gurupataveira. Oire voa vo pitupituro purapataveira oara viapau oiso torevokopapeira evara. ¹⁸ Uva rovo reo rutu-a vao-ia. Oa iava oearovu ragai tavi-ivora, uvare roopavira toupaooro ora kau-reopataveira vo ora visii vo pauroaro-ia. Oa iava oiso rugooparai, O asi oiraopavira vai-a pasi. ¹⁹ ✧ Ari ita, vearopai vosa osivi ragavira rugorugoopata, uvare oiso osa ragavira iava uvuipatai ra oearovu ora visiipa eveita voeao oea-ia vearo rugoo ora oiraopa vovou toupaveira. ²⁰ Oire vo osa ora gurupata Turaro vo aioaro purapasa vao ovapa aio, oaioa eva akaipa piepataveira. ²¹ Uvare vagevagepavira katakataivira aio rovoapataveira oearo-vivure tue asavira. Osa iava eisi oearovivu ogoevira raga touvira toupave, vo osa oevu raga vuku rovoave kokoropaoro spakpaoro. ²² ✧ E viapau kepaara vaiiei visii okeparoiaro, oara-ia uvuipatai ra rovoira aio rovoata ora ukaio rovoata, raa? E visii vo vovouaro-a eva eisi, oa iava Pauto voearo reroaropaoro voeava kaureopataveira voeao lotupa irara? Oire oisi-a eisi osa iava oearovivu voea iava arii piepataveira voeao oea aio arapa ogoevira toupave. Uva apeisi puraparai? Ragai roru piepataveira va-ia oisi eisi eke? Viapau rutu!

Turaro Jisas Ira Komunion Vatereva Voeaopa Disaipel Rera Voeaaro

²³ ✧ Uvare Turaro vo taraiaro-a vao oa rovoira rutu visii vateavora vao oa ouava rera raga ruvara-ia Turaro. Otaraiia oiso purapapeira, Vo vokiario Judas vigei reraaro Turaro Jisas kosi piereva vore viurupa irara vavaearo, vo rupao-ia oa-ia Jisas bret-ia pitureva. ²⁴ Oa iava va kakuakureva va-ia vearo vaisi puraoro Pautoa-ia. Uva oiso puraroepa, “*Va vao-ia bret ragai iava varaua, oa-a vouao visii rutupa, oisore ra va aiota ragaire rugoopasa.*” ²⁵ Oire uva oisi raga

✧ **11:9:** Jen 2:18 ✧ **11:16:** 1 Ko 7:17 ✧ **11:19:** Mt 18:7; 1 Ti 4:1 ✧ **11:22:** Je 2:6 ✧ **11:23:** 1 Ko 15:3; Mt 26:26-28; Mk 14:22-24; Lu 22:17-20

ita evo aio isivaaro iava kap-ia pitureva oiso purapaoro, “O-ia kap iria agasivira toupae aue-ia wain ovi. Iria oiso toupai ovoovova vaopa Airepa Reo Ovoi Pauto vaaro, oreoa oirao piepaeverea ragai iava o-ia revasiva. Vosa aa vo vokio-ia oira-ia ukaiota, ra oisi va puraoro ragaire rugoopata.”²⁶ ✧ Osa iava uvuipatai ra Turaro vo kopiiaro vigeipa oirao piepata rutu vo voki-ro rutu-ia, varao oara-ia va vao bret-ia aiopata, ora oira-ia o kap ukaiopata vo rutu tugurasa vo vuutao-ia oa iava vo voki-ia vorevira voreroverea Turaro.

Ro Ira Komunion Vuri Piereva, Ira Vo Vuriaro Voriaro Toupai Rera Ragapa

²⁷ Eisi osa iava vosa ro ira vurivira vao aioreve Turaro vaaro bret ora ukaioro o iava kap, ira raga ita-a ira vuria purarevoi vareo rutu-ia oiso, Turaro iava varaua ora revasiva. ²⁸ Visii rutu katakataivira ora visii iava sopaura oavisii-ia uvui iraopatai ra voura sisiro rovota. Oa iava uvuipatai ra ora visii varaaro-ia rugooara oavisii torevokovira Pautoa iare rugorugoopata. Ra va iava taru va aiota bret ora ukaiota kap-ia. ²⁹ Uvare vosa akukuvira raga va vao bret aioreve ora oira-ia o kap ukaioro vo rara viapau oiso vearovira ora rera sopaaro-ia tarai rovoru oiso rugoopao, Apeisi ragavira rutu vao vituaro porearo toupai oiso, Vao-ia Turaro iava varaua oiraopaua rutu. Oire uva va-a eva oa iava voua aiorevoi ora ukaioro oira-ia o kap, oarea-ia ora rera raga-ia vuria purarevoi vo Pauto osireiaro-ia. Ra va-ia ora rerapa voria oure ve siraoa-ia tavaka. ³⁰ Eva raga ita-a oa vituaro iava oearovu riro irara visii iava upiapaaveira ora raveravepaaveira. Ora oearovu visii iava oisoa kopiipaave. ³¹ Vosa visii rutu ora visii iava sopaura oavisii sisiro rovopata rutu, oa iava Pauto viapau oisi visii piepareve eisi. ³² ✧ Ari ita, Turaro vigei varaaro vuri vovouro rovirieipareveira, oa iava vigeipa tavaka vateparevoi vigei torevokopaoro vo vokio-ia, vaopa oiso, teapi opesi ovoivoverea voeao tapo oea viapau oirao pie vovou vaiva toupai voi.

³³ Araoko irara oaa, vosa Turaro vo aioaro aiosa ora gurupata, ra opeita vagevagepavira va aiopata. Ari oearovivure tue rovota voeao oea tapo koatapaai va aiosa. ³⁴ Ora vosa irai visii iava ogoero, uva oiso vearovai ra rovovira ora rera vo kepaaro-ia aio rovoreve. Oa iava Pauto viapau uvuipa ra visii ruture oiso puraro, “Vurivira eisi piepatavoi visii,” vo rara oisi eisi ora gurupata vare vao Turaro vo aioaro.

Oaravuei touvira varao oarapa ruipaparai oiso ra visiipa vara torevokoa. Osa pieavere rara vo osa visii tapo tousa urioravere rara.

12

Vo Toupai Ovatevatearovu Rutu Iava Tugoropato Uraurato Varaaro

¹ Araoko irara oaa, visii vo akeroaro pukopaavoi varao iava vatevateara Tugoropato Uraurato varaaro. Uvare oiso ruipaparai ra vearovira rutu roroi ovira vara-ia taraipata. ² Uva taraipatai oiso ragavira osa toutava voari tuariri, vo uva viapau oisoa oirao pie vovou vaiva toupata, vo vuutao-ia oa-ia oisoa tokarasi irara raga rei piepata, voeao oea vo vovouroaro sirova utupaoro visii raga ora piro pietaepa. ³ ✧ Oiraopavira rutu vara-ia varao vearovira taraipata oiso-ia, Ro ira tuvetevepareve Pauto reraaro Uraurato, ira viapau uvuiparoi rutu ra tovi reoro vai purareve oiso puraoro, “Rerape eera Jisas, ira-ia vuria toupai voi.” Ora oiso tapo osa iava viapau irai uvuiparoi ra oiso puraparo, “Rera-a ro-ia Jisas ragai reraaro Turaro,” vo ovusa viapau rera vo ruipaaro Tugoropato Uraurato sirova utuparo.

⁴ ✧ Ovatevatearovu rutu toupai voi oara vatepareveira kataitoa raga Tugoropato Uraurato. ⁵ Ora oaravu rutu tapo kovoara toupai voi vara purapasa. Oara-ia uvuipaviei ra vara purapape kataitoa ragapa Turaro. ⁶ Ari ita, oirara rutu viapau oiso uvuipaai ra vaeavira okovorovu rutu purapai ve Pautoa-pa. Ari kataitoa raga Pauto ira oirara rutu oiso piepareveira ra rera ragapa kovopai ve

✧ 11:26: Jo 14:3 ✧ 11:32: Sam 94:12; Hi 12:7-10; 1 Ko 1:20 ✧ 12:3: 1 Jo 4:2-3; Ro 9:3 ✧ 12:4: Ro 12:4-7
✧ 12:7: Ef 4:7

voea vo rugooroaro-ia uvuivira. ⁷ ✧ Oiso osa katakataivira Tugoropato Uraurato vo kovoaro eveipaiveira ora voea iava sopaura-ia oaravu-ia vatevateara varao oearovu rutu oirara tauvapasa ⁸ oiso-ia, ro Tugoropato Uraurato ira iravupa reoa vatereve, oisore ra va iava oirara vo rugooroaro soporepareve. Vo osa rera raga ita Tugoropato Uraurato iravupa rugooa vatereve vaore, ra oearovu oirara tarai piererve vao iava oa vatauvira toupaveira. ⁹ ✧ Uva rera raga ro Tugoropato Uraurato ira riro gorua oirao piea iravupa oirato vatereve, oiso ra va iava oearovivu vearovira tauvapareve. Ora iravupa aia ita gorua vatereve oisore ra va iavirava oearovu oirara ruvarupareve voea porete piepaoro. ¹⁰ ✧ Ari iravupa gorua vatereve ravoto kovoro purapasa. Ari iravu oiso piererve, ra Pauto vo taraiaro oiraopavira rutu kosi piepareve goruvira. Ari iravu oiso piererve ra oearovu rutu oirara vo tarairoaro rovirieipareve oiso purapaoro, “Vova vo kovo-ia Tugoropato Uraurato, ari ourauravu raga iava kuuvua vao-ia.” Ari ita, ovusa iravupa pisa visivi rutu reoa vatereve, ra va iavirava reoreoparo. Ari iravupa taraia vatereve, ra vo tarai iava eva pisa reo rutu porereve. Oa iava uvuipaai oearovu vo reo porearo rutu-ia taraipaave. ¹¹ ✧ Ari ita, evara rutu orekerovu rutu oara toupavoi vatevateara, vo osa kataitoa ragaei Tugoropato Uraurato ira oirara rutupa katakataivira oisi vara piepareveira ora rera raga vo ruipaaro sirova utupaoro.

Vigei-a Ovarurovu Vova Krai Iava Kataiua Varaua

¹² Oire Krai-a ro ira oiso toupave, Kataiua varaua oua-ia ovarurovu epao. Ari ita, uva osarovu rutu-a vo ovusa kataiua raga iava varaua vara-a. ¹³ ✧ Oiso ragavira Jiu-a voeao-ia, ari ratau tou irara-a voeao-ia, ora voeao oea kovo raga-paiveira akukuvira vori ou asavira. Ari voeao oea monipa kovoro purapaiveira ora voeapa, vigei rutu-a vao vigoa ora reesiviepa oiso, Vigei-a kataiua iava varaua. Oa-a vao oa iava Tugoropa Reesi

ouepa vigei rutu vo Krai-va ora tavosiro vao iavirava Tugoropato Uraurato goruaro. Iu, Pauto vigei vaeavira rutu oiso piererva, oiso ra vigei rutu ukaiopavio ovoovovira rera iava Tugoropato Uraurato, ra rera tovopape vo vigei varaaro-ia tootooara oavi.

¹⁴ Vouao varaua viapau oiso kataiua rutu-a. Viapau. Ari ovarurovu rutu voua iava toupai. Osa rutu toupaveira Krai ira varaaro iava ovararovu rutu toupaveira. ¹⁵ Vosa tasi tauo oiso purape, “Viapau oiso vavaea-a ragai. Oa iava viapau oiso toupavoi, Ragai-a ovaruvu voava.” Uva oisi-a eisi osa viapau torevokopai, uvare tasi tauo-a oa oiso toupavoi, Oavu voua iava varaua. ¹⁶ Ora vosa kokito oiso puraro, “Viapau oiso ragai-a osireito. Eisi osa iava viapau oiso ragai-a varaua iava.” Eva oa viapau torevokopai, uvare rera-a kokito voua iava varaua. ¹⁷ Vosa voua rutu varaua oiso raga toupave osireitoa raga, oire uva apeisi-a, uvuiparoi osireito ra uvureve? Ora vosa voua rutu varaua oiso raga toupave, Voua kokitoa raga, uva apeisi-a? E uvuiparoi ra geesipareve, raa? ¹⁸ Viapau. Uvare Pautoa raga ora rera vo vovouaro sirova utuoro ovarurovu rutu tovoreva varaua-ia. ¹⁹ Vosa katai varuvi raga toupave, uva apeisi-a? Oiraopavira rutu uvare viapau oiso uvuipai oisi eisi toupave varaua. ²⁰ Oiraopavira rutu viapau oiso oisi-a eisi, uvare ovarurovu rutu iava voua-a kataiua raga varaua.

²¹ Uva viapau osireito uvuiparoi ra oiso puraro vavaeare, “Viipe. Ra ragai ragape. Uvare ragai raga uvuiparai.” Ora kukueva viapau oiso uvuipaai ra tasi tauore oiso purao, “Viipe. Ragai uvuiparai. Uvare viapau uvuipauei ra ragai tauvari.” ²² Ari ita, oisi eisi viapau torevokopai. Oa-ia eva viapau uvuipaviei ra vearovira toupape, vo rara viapau ovarurovu viapau toupave vigei-ia, vo varuro oara raveravevira vai toupaveira. ²³ Ora vo varuro oarare oiso rugorugooapaaveira, Akukuara raga evara, ovarurovi-a evara oara-ia uvui iraopaviei ra kasivarivira rutu varavi

✧ 12:9: Mt 17:19-20 ✧ 12:10: Ga 3:5; 1 Jo 4:1 ✧ 12:11: 2 Ko 10:13 ✧ 12:13: Ef 2:18; Ga 3:28; Kl 3:11; Jo 7:37-39

tokipape. Ora vo varuro oarare oiso rugoopavioveira, Viapau oiso vearovira kekepa piroi, ovarurovi-a evara oara-ia vearovira rutu vara ruupape varoara-ia. ²⁴ Vo varo oa-ia viapau uvuipaviei ra vara ruupape ovaruroa vearovira rutu kekepa piro. Uva vo varuro rutu takuvureva Pauto kataiua rutu varaua puraoro, oiso ra oirara vo varuroviore vearovira rutu rugoopaave oara akaipa visivi toupave. ²⁵ Oire uva oisi-a eisi osa vituaro iava ovarurovu viapau oiso roopavira toupaveira. Viapau. Ari evo varuro rutu vaeavira rutu ora tauvapa-peira ora vo varuro raga ora tokipaoro. ²⁶ Vosa ovaruvu vuria tavaka ove, ra ovarurovu vo tavaka soyove ora vara-ia. Oa iava vara rutu vo sirao kaeve. Ari vosa ovaruvu vaisiaro kae pieve, oa iava ovarurovu roruve va tapo.

²⁷ ✧ Oire visii rutu ora takuvutaepa rutu. Oa iava oiso toupata visii-a kataiua rutu oiso osa Krais. Ari ita, visii rutu katakataipavira toupataveira oiso osa ovarurovu voua raga iava varaua rera vouaaro. ²⁸ Osa iava Pauto ovarurovu rutu tovotovoreva torevokovira ora vara vo tavukiroaro-ia oiso ragavira, Rovopa irara-a voeao aposel irara. Uva eraopaai voeao-ia profet irara. Uva vo pevapaai voeao-ia tarai vatepa irara. Uva voea isivaaro iava voeao-ia oea ravoto kovoro purapaiveira. Uva evoea isivaaro-ia voeao tapopa vo goru vatereva oirara ruvarupa irara ora voeao oearovu tauvapa irara, ora voeao oearovu rutupa irapa irara, ora voeao oea pisa reoro rutu-ia reoreopaaveira. ²⁹ Oire uva viapau oiso voea rutu areiivira rutu toupaveira oiso, Voea rutu-a profet irara, ari voea rutu-a tarai vatepa irara. Viapau. Viapau oiso voea rutu gorua oupaiveira Tugoropato ruvarua Uraurato vao ravoto kovoro purapa, ora ³⁰ oirara ruvarupa, ora vao pisa reoreoro-ia reoreopa, ora vao pisa reoro aviavi piepa. ³¹ ✧ Osa iava eisi uvui iraopatai ra ora visii iava sopaura rutu tovota varo-ia vatevateara oara evara-ia uvuipai ra putepaive rutu.

Ari ita, oavuei aia oa epao touvira aue

riroa rutu sirao vovou. Vosa viapau vava toupata, ra viapau uvuipatai ra evo vatevatero kovo piepata vo oearovivu tauvapa.

13

Vo Toupai Oearovivupa Siraopa Vovou

¹ Uva va vao-ia rovoa rutu aue siraopa vovou oa oiso toupai, Uvuiparai ra oearovu rutu vo reoroaro-ia reoreopara, ora vo reo enselpa irara vaaro pisa reo rutu. Ari vosa viapau siraopa vovou purapaa oisi eisi reopaoro, ra ragai vo reoro oiso raga guruko ragapaive osa toiva o iria akukuvira guruko ragapaevoi, uvare oira toga ragapai. ² ✧ Ora vosa goruvira rutu Pauto vo rugooaro kosi piea va iava siposipopaoro. Ora vosa orekerovu rutu-ia taraipara varao oara viaevira toupaveira. Ora vosa riroa rutupe oirao pie vovou ragai-ia oa iavirava uvuiparai ra pukuia virua uvavure. Ari vosa viapau siraopa vovou purapaa eisi evara purapaoro, oire ra oiso raga toupaa, Akukupapatoa raga ragai. ³ ✧ Ari ita, vosa ora ragai varaaro rutu orekerovu vatepaa oearovivupa apota irara. Ora vosa ora ragai raga iava varaua iava vasea oearovupa, oire ra ragaire kasipupaoro ragai iava voua kasiive vaopa, uvare Pauto vo kovoaro-a oa purapaaveira. Oara rutu-a evara oara-ia viapau vitua vai toupai, vo rara viapau siraopa vovou vai pura rovopaa.

⁴ ✧ Oire uva va-a vao-ia siraopa vovou oa oiso rutu toupai osa kave vovou ora vereopa vovou. Uva ro ira siraopa vovou purapaveve, ira viapau uvuiparoi ra orekerovu riiriipaoro iravure vuri rugorugoo purapaveve, oiso ra rera varaaro rutu ou ragaive. Ora vo osa viapau ora rera raga-ia vovouparo. Ora viapau oiso ra ora rera raga vaisiaro rei piepareve. ⁵ ✧ Ora vo osa ro ira-ia siraopa vovou toupaveira, ira viapau uvuiparoi ra oearovivu arii piepareve. Ora ira viapau uvuiparoi

✧ **12:27:** Ef 1:23 ✧ **12:31:** 1 Ko 14:1, 39-40 ✧ **13:2:** Ap 13:1-2 ✧ **13:3:** Mt 6:2 ✧ **13:4:** Pro 10:12; 1 Pi 4:8
✧ **13:5:** 1 Ko 10:24

ra iiruko vovou purapareve. Ora viapau uvuipa ra vagevagepavira kasipuparo. Ora vo osa viapau oiso ra varaore vuriara rugorugooparo oara purapaive oarovu rera-ia. ⁶ Oire uva rera ro ira-ia siraopa vovou toupave ira viapau uvuiparoi ra rorupareve vuri rugorugooia. Ari uvuiparoi ra varao-ia vearopa rugooro rutu orekerovu varaaro rorupareve, varao oiraopa rutu varaaro ora vearopara rutu. ⁷ ✧ Ari ro ira siraopa vovou-ia toupaveira, ira viapau uvuipa ra va eakareve vo osa riroa tavaka pou piro rera-ia. Ora vao tapo vosa oavua oirao piepareve, ra viapau uvuipa ra va iava ora rera vo rugooro tavariorereve ita aia. Ora vao tapo vo osa rorupaoro toupaveve varaore tuepaoro, vo osa Pauto vo utupavira rera vateveveve, ra viapau uvuipa ra vo roru eaka piereve. Ora uvuipa ra kave vovou purapareve voeare oea viapau rera vo rugooro sirova utupave.

⁸ Va-a vao siraopa vovou oa pauakavira rutu toupaveira. Oirara uvuipaaveira vearovira Pauto vo reoaro kosi piepasa. Ari ita, uva katai voki raga iare va-a. Ora vao osa oirara vatevateara oupaiveira, oire ra vara iava reoreopaave pisavira reopaoro, oreoroa rutu-a evara oara opesi ovoipapeira. Oiraopavira rutu uvare riroa rutuei taraia vo Pauto vo ruipaaro iava. Uva ita, osa vo tarai tapo opesiperea. ⁹ Oara rutu vituaro-a vao-ia, uvare vigei varaaro-a vatevateara oara viapau rutupavira toupaveira varao oara-ia taraia oupapeira, ora oara iava Pauto vo reoaro kosi piepapeira. ¹⁰ Viapau. Ari oavu epao rutupa rutu. Vosa va eva rutupa pou piro, ra va iava orekerovu rutu evara kurokuroara opesi ovoipe.

¹¹ Oire vo osa kakae visivi oisoa toupaa, uva voa-a evoa uva oisoa veu visivi rutu reopara. Ora tapo oiso rutu voa oisoa rugorugoopara osa oavu kakae vure rugorugopaaveira. Oire uva vo vokioia ragaiei oira vasito. Eisi osa vituaro iava kakae vure vo vovouroaro kavuava. ¹² Varao oara kekepai vigei vo vokio.

Uva viapau oiso roroiovira vara kekepai, uvare turopavira oiso vara vurapai osa sisiroara-ia orekerovu turopavira kekepa-peira aauvira. Ari vovio utupaua vara evara viaeperea vigeipa, ra va iava roroiovira vara kekepe. Vo vokio-ia Pauto varaaro-ia taraiparai, vo osa ragaipa vavagisipai. Ari evara rutu taru eveiaverea vovio utupaua vara-ia roroiovira tarai ovoiro, oiso rutu osa Pauto ragai-ia tarai ovoiparoveira. ¹³ ✧ Iu, osa ragavira-a eisi osa touperea voari utupaua. Ari vo vokio-ia oiso rutu toupai vo peva vao oa reipai rutu oiso-ia, oirao pie vovou-a vao-ia, ari rari vovou-a vao-ia, ari siraopa vovou-a vao-ia. Oa-a vao-ia siraopa vovou rovopa rutu vo vo peva iava.

14

Vo Toupai Rovopa Iava Vatevatea Tugoropato Uraurato Vaaro

¹ Ora visii iava sopaura rutu tovota sir-aopa vovou rutu purapasa. Uva viapau uvuipatai ra oiso ovatevatearovre ovau-pata. Uvare vo vatevatea vao-ia Pauto vo reoaro kosi piepa, oa-a eva tapo visiipa reipapeira. ² ✧ Aue vituaro iava uvare ro oirato ira pisa vaivaisi-ia reoreoparo, ira viapau oiso oirarapa reoreoparoi. Viapau. Ari eera Pautoa ragapa reoreoparoi. Eake iava? Uvare oirara vo rugorugooroaro vavagisipai rera vo reoaro uvupaoro, vo osa vatauvira rutu oiraopa rugoo kosi pieparevoi Tugoropato Uraurato vo goru-aro iavirava. ³ Ari ro ira roroiovira rutu Pauto vo reoaro kosi piepareve, ira raga ita oirara tauvaporevoi voea vovouroaro tapo goru piepaoro. Ora voea vateparevoi kave vovou. ⁴ Ari ro ira pisa vaivaisi-ia reoparo, ira raga ita ora rera raga ora tauvaparoi. Ari ro ira Pauto vo reoaro vearovira rutu kosi piepareve, ira-a ita eera ira lotupa irara rutu tauvaporevoi taraia vatepaoro Pautoa iava. ⁵ ✧ Uva ragai vo ruipaaro-a vao-ia, oiso ra visii rutu pisavira rutu reopata. Ari rirovira rutu oiso ruipa iraoparai ra vo vatevateaoa toupata, oa iava vava uvuipatai ra vearovira Pauto vo reoaro kosi piepata.

✧ 13:7: Ro 15:1 ✧ 13:13: 1 Ko 16:14 ✧ 14:2: Ap 10:46; 1 Ko 12:10, 28, 30 ✧ 14:5: Nam 11:29

Oa-a vao oa iava ro ira roroiovira rutu Pauto vo reoaro vatepareve, ira-a eera ira oiraopavira oirara rutu tauvapareveira. Ari ro ira oreovu raga-ia pisa vaivaisiro-ia reoreoparo, ira viapau oiso piepareveira osa eera. Ari vao raga oiso-ia, vosa iravu rera vo reoroaro porepareve, oa iava lotupa irara rutu uvuipaai ra tauva rutu oupaive.

6 ✧ Oire araoko irara oaa, e uvuiparai ra visii iare taveteoro visii tauvaa vo rara pisa visivi reoreora? Viapau. Ari vao raga vosa uriora ra roroiovira Pauto vo reoaro vatea vao oa vatereva ragaipa, ora tarai reo vao rera ruvara iava va-a, ora siposipoara varao oara-ia visii tarai piesa urioravere.

Visii Uvui Iraopatai Ra Pauto Vo Reoaro Kosi Piepata Vo Oirara Vo Reoaro-ia

7 Oiraopavira rutu vosa viapau vearovira pureo tavara vuvurepata ora aue gitaara tatupata, ra va iava ogurukorovu rutu puraave. Ra apeisi ragavira roroiovira vara gurukoaro gauaro eveipata, raa? 8 Ora vosa ro ira utave vuvurepareve, oire ra vosa viapau roroiovira gurukopaeve, ra apeisi ragavira oira gurukoaro eveiro oearovu oiso puraave, “Upoa purasa vatatopopaviei”? 9 ✧ Uva oisi ragavira vosa oisi eisi pisavira visii vo reoroaro vatepata, ra apeisi ragavira oearovu visii vo reoroaro uvupaoro vara vituaro-ia roroiovira taraipaave? Ari ita, visii vo reoroaro oara ora ropi ragapapeira, oiso rutu osa kiuvu gurukoara kaepaoro avaparoveira. 10 Riroara rutu reo kakuro oara vo rasio-ia toupaveira. Oara rutu vituaro poreporearo toupaveira. 11 Ari vosa viapau eveivira irai oreoiaro uvua vao oreovu raga, oire uva eera-a ira ragaipa aapaapavira toupaveira, vo osa ragai ita oisi raga rerapa aapaapavira ita oisi toua. Ra ita viapau uvuipaveiei ora vegeia taraipasa. 12 Taraiparai oiso, Visii-a vao visiigoa ruipa iraopataveira oiso ra vara rutuva varao vatevateara toupata, varao Tugoropato Uraurato oara vatepareveira visiipa. Uva osa iava eisi uvui iraopatai ra

visii ita pute pie visivi rutu vatevateara kovo piepata, varao oara lotupa irara tauvapaveira rutu voea vo vovouroaro oirao pie vovouro goru piepaoro rutu.

13 Oiso osa ro oirato ira pisa vaivaisi-ia reopaoro uvui iraoparoi ra Pauto arepareve variripaoro, ira raga ita uvuiparoi ra rera vo vaivaisiaro roroiovira rutu porepareve oearovupa. 14 Oiso osa ora ragai-ia taraiparaveira, uvare ovokirovu-ia pisavira rutu vaivaisipaoro variriparaveira, vo rara Tugoropato Uraurato vo vaivaisiro tovopareve vo ragai sopaaro-ia. Uva ora ragai reraaro raga iava uraurato oisi oiraopavira rutu vaivaisipaoro variriparaveira. Ovusa viapau vo vaivaisiro-ia taraiparaveira. 15 ✧ Ra va iava eva eake vai pura iraoa? Ari vao oiso osa vearopai vo osa ora ragai iava urauratoa oaa rutu iava variripara, osa vearopai tapo vo osa ora ragai vo rugorugooaro rutu iava aviavi pievira variripara. Oiso osa tapo ragaipa vearopai vo osa erapara ora ragai reraaro rutu iava uraurato, ra ita oisi raga aviavi pievira rutu erapara vova ragai vo rugorugooaro-ia. 16 Uvare vosa irai visii iava vearo vaisi purareve Pautoa-ia vo ora irai iava uraurato vaiaro rutu-ia oisi eisi pisavira vaivaisipaoro. Ra apeisi ragavira iravu rera vo reoaro sirova utuoro oiso puraro, “Vearovira rutu Pauto”? Osa eisi viapau uvuiparoi. Eake iava? Uvare viapau oiso rera vo reoaro vearovira aviavi pievira uvurevo. 17 Ari ita, vosa visii tapo ita pisavira rutu vaivaisipaoro oisi vearovira rutu variriara purapata Pautoa-ia vuurapa vaisi purapaoro, osa eisi vearopai ita. Uva aue raga, apeisi ragavira uvuiparoi irai ra visii ruvara-ia tauva oureve vo osa visii vo variriroaro uvupareve eera sopaipato. 18 Vearo vaisi purapaaveira Pautoa-ia vo vaivaisi iavirava vao-ia pisa. Uvare rirovira rutu va-ia reoreopaoro variriparaveira oearovu vo vaisiroaro-ia pute pievira pisaara. 19 Ari vo uva lotu puraparaveira oearo rutupa, uva vo raivarei toupavoi, oiso-ia osa vao-ia, rovopa reoreo vatepa, oiso osa ragavira uvuiparaveira garepa reoro-ia aviavi pievira reoreopaoro. Uva eraopa vao-

ia, oa-ia oisi raga ita reoreoa vatepa vaopa, vo osa riro vavagisi reo rutu-ia riropara vaivaisipaoro reoreo vatepara. Ra viapau oiso irai uvuiparo aviavi pievira vara uvupaoro vara oupareve. Uva apeisi-a? Ari oiso-ia osa vao vearopai rovoa, osa ragavira ragai vo vovouroaro-ia uvuiparai ra aviavi pievira oearovivu tarai piepaa.

20 ✧ Araoko irara oaa, opeita oiso ragavira varaore pisa vaivaisiro veuvira rugorugoopata. Ari ita, oiraopavira rutu uvare veu kakae viapau vuria vaiei. Ra visii tapo ita uvuipatai ra oisi eisi piepata. Ari uvui iraopatai ra oiso vearovira rugoopata osa oira vasi irara vo rugooroaro toupaveira vo vaivaisiro iava. 21 ✧ Vo Tugoropa Vuku-ia oiso purapai,

‘Vo oearovu-ia voearo oreorovu raga iava voea, ora vo oearovu gisipoaro-ia voea osararovu iava ragai vo reoaro vateavere voeaopa ragai voeaaro. Ari eagara vosa viapau ragai gisipoaro sirova utupaave vo voea-ia va uvupaoro.’

Eisi osa puraroepa Turaro vo osa Jiu vo kaureo vovouroaro kareke pierewa. 22 Oire uva vo vatevatea-a vao-ia pisa vaivaisi oa iava uvuipai oirao pie asa irara ra Pauto vo goruaro eveipaive vao oa kaureo vovou kareke piepaiveira. Ari va vao-ia vatevatea oearovupa oisore ra va iava goruvira rutu Pauto vo reoaro kosi piepaive, oa toupaveira vaopa oiso ra va iava voea riro oirao pie vovou irara Pauto vo goruaro eveipaive vao oa Pauto vo tauvaaro kareke piepaiveira.

23 Oire vosa oirao pie vovou irara ora guruave lotusa, ra va isivaaro-ia rovoave pisipisavira vaivaisiro. Uva apeisi vosa oearu voea iare koataave voearo iava oirao pie vovou asa irara, voea oea vo vaivaisiropa ruruvutuvira toupave. Uvare oiso puraave vai pasi, “Easi voea kokoropaoro oiso reoreopaai.” 24 Ari vosa voea voea lotupa irara ora guruave Pauto vo reoaro iava siposiposa, oa-ia eva oa iava voea oirao pie vovou asa irara uvuipai ra ora voea iava sopaura oaive sovooro oiso puraave, “Oiraopavira

rutu uvare vuritoavi-a ragai.” Aue iava uvare vo reo eva uvuivoi vo voea iava sopaura togavo voea vo vovouroaro vurirara kareke pieoro. 25 ✧ Ora vo osa vo reo eva voea vo rugorugooroaro roroiove vara oara vatauvira toupaveira. Oa vituaro iava uvuipai ra voea rutu ora takuvuave Pautoa-ia vuurapa vaisi purasa oiso purapaoro, “Oiraopavira rutu, uvare Pautoa epao visii-ia.”

Okovorovu Rutu Varao Lotua Varaaro Uvui Iraopai Ra Torevokovira Rutu Karekepape

26 ✧ Oire uva apeisi-a oiso osa ragai vo reoaro opesiaroei? Ari oiso, vo osa visii rutu ora gurupata vuurapa vaisi purapasa, uva oiso vearopai vosa iravu erava kae pie rovoreve. Ari iravu tarai reo iava siposiporeve. Ari iravu vo reo kosi pierewe oreoa vaterewa Pauto rera ragapa. Ari iravu siposiporeve pisa reo vo vaivaisiro iava, vo ovusa iravu vo reo porepareve. Ari ita, viapau rutu uvuipatai oavu avu vai purasa, vo rara viapau visii rutu lotupa irara tauvapaive va eva. 27 Vosa oearoi visii iava oiso vovoupaave ra va-ia vao pisa reo vo vaivaisiro reoreoave, uva uvuipai ra oiso reoreoave vaiterei raga, eke vo peva tupetupereovira, vo osa oearu katakataivira voea vo reoreoroaro porepareve. 28 Ari vosa viapau irai toupave voea vo reoreoroaro porepasa, osa iava uvui iraoparoi ro ira pisavira vaivaisipaoro siposipopareve ora tape piero vaopa, vosa eisi reoreopaoro ora rera raga vo reo uvupareve ora Pautoa tapo. 29 Ari ita, oiso vearopai vosa aiterei o vo peva oiso vovouave ra Pauto vo reoaro kosi pieve vao oreoa voea ragapa oisoa vatepareve. Uva oisi-a eisi osa iava oearovu uvuipai ra vo peva eva vo reoreoroaro rovirieive, oiso ra vo reo vituaro-ia taraiave. 30 Ari vosa irai oearu tapo pauparo, ra Pauto rerapa oreovu vaterewe, oire ra va iava uvuipai oearovu ra iravu siposipopato tapetapeive oiso puraoro, “Ora tape pieu.” Ra va iava rera eera eraopato Pauto vo reoaro iava kosi pierewe voeapa. 31 Visii

rutu uvuipatai ra Pauto vo reoroaro kosi piepata oearovupa rera vaaro iavirava vatevatea. Uva aue raga vosa tupetu-pereovira oisi siposipopata, osa ragavira iava visii rutu uvuipatai ra ora visii vo reoroaro iavirava taraia oupata. Ra vara iava visii iava sopaura goru piepata tapo. ³² ✧ Ari ro oirato ira vatereve Pauto ora rera vo tavitaviaro, ira uvui iraoparoi ra ora rera iava uraurato rei piepareve rutu vo osa evo reo kosi piepareve. Teapi reoreo ragaparo akukuvira. ³³ Eake iava? Uvare Pauto viapau oiso vo vatevatearo vigeipa oiso vatepareveira, ra vara-ia ora vavagisi piepavio lotu purapaoro. Viapau. Ari oiso ruipaparoveira ra torevokovira kave vovouvira rera vo ruipaaro sirova.

Vo osa vo uvaroa ora gurupata visii oirao pie vovou irara lotupasa, ³⁴ ✧ uva voa-a evoa uva riakora raga rutu uvuipaai ra ora tape piepaave vo oiso rutu osa rutu airovu lotupa riako ora tape piepaaveira vo uvarovu rutu. Vaopa uvare viapau oiso vairopa torevokopai, oiso ra akukuvira reoreo ragapaave, uvare Jiu vaaro Reo Taisi oiso purapapeira, 'Riakora uvuipaai ra ora vairo raga vo tavukiroaro-ia toupave. Uvare viapau uvuipaai ra oirara vo tavukiroaro iare putepave.' ³⁵ Vosa oiso ruipapaave ra vara-ia taraipaave varao oara karekepe vo visii vo uvuruaro-ia, oarare uvuipaai ra vatua irara oaive akepaive vo ora vo vurero vo keparoaro-ia. Vaopa vosa iriai riakova vai lotua-ia reoreopao ora oira vo ruipaaro ragai-ia, ra oisi iava vigei rutu ariia oupape. ³⁶ Uva apeisi-a? Ragaiva ora kaureopatai? Oire ragai tavita oiso, apeisi-a? E visii raga-a visiigoa iare pou piropa Pauto vo reoro? E rera vo reoro visii vo lotuaro sovara iava rovoepa?

³⁷ Ari vosa irai visii iava oiso ora irai-ia rugooparo, Ragai-a vao Pautoa reraaro kovopato, ora ragoapa Tugoropato Uraurato vatevatea vaterevorao, uva uvuiparoi ra irai ragai vo rigatoaro eveireve oiso purasa, "Pol vo rigato purarevora vao iava uvare Turaro goruvira rutu rera arureva oisi va purasa." ³⁸ Uva ro irouto oirato

ira viapau ragai vo reoro eveireve oiso, Turaro rutu iava vo reo-a vao, uva va iava ira viapau torevokovira ora vaisipa oiso puraoro, "Ragai-a vao Pauto reraaro kovopato."

³⁹ Oire araoko irara oaa, oiso ora visii vo vovouroaro piepata. Oa iava uvui iraopatai ra Pauto vo reoroaro kosi piepata vara iava siposipopaoro. Ari vao raga oapa vuripai oiso, Opeita oearovivure korukorupata voeao oea pisa reoro-ia vaivaisipaive, uvare Tugoropato Uraurato vo goruaro-a va eva. ⁴⁰ ✧ Uvui iraopatai ra vara rutu orekerovu torevokovira rutu purapata. Opeita visii raga ora vavagisi piepata vara-ia varao vo lotua sovara-ia.

15

Krais Kopiiroepa Oa Iava Vorevira Toreroepa

¹ Araoko irara oaa, oiso vovouparai ra visii rugoo piea vaore Vearo Siposipo oa iava vokiara rutu-ia visiipa oisoa siposipopaa. Vao oa outavoiva, goruvira rutu torepataera oirao pie vovouro oavisii-ia. ² Vo siposipo-ia oa iava ragai oisoa visii siposipopaa, oiso ra va-ia goruvira rutu pituta. Oa iava Pauto uvuiparoi ra visii vorevira oureve ora rera iare. Uvare va-a vao-ia vo osa oea rovovira rutu va oirao pie ragapaivora, vorevira va ita eakaive. Osa-a eisi osa iava Pauto viapau uvuiparoi ra oisi ora rera iare vorevira oea visii iava oureve.

³ ✧ Vo reo-a vao rovoa rutu oa ou rovoava, oa iava visiipa vo reo ita aia topa pieavora. Vo reo oa oiso purapapeira, Krais kopiiroepa vigei vo vovouroaro vuriara voriaro ouoro. Oiso rutu osa Tugoropa Vuku rera iava tavitavi rovoepa vigeipa. ⁴ ✧ Vao oa isivaaro iava rera tovaiva. Oa iava vorevira Pauto rera tore piereva vo pevapa voki-ia. Oiso rutu ita osa Tugoropa Vuku vo siposipoaro oisoa tavitavipape. ⁵ Uva vorevira rovovira rutu Pita iare ora karekeroepa. Oa isivaaro iava voea rutu iare aposel irara urioroepa. ⁶ Oa iava ita vo vavae vovoto rutu iare (500) oirara vo vuutavi raga-ia eva ora

✧ 14:32: 1 Jo 4:1 ✧ 14:34: 1 Pi 3:1; Jen 3:16 ✧ 14:40: 1 Ko 14:33 ✧ 15:3: 1 Ko 11:23; Ais 53:5-12 ✧ 15:4: Sam 16:8-10

karekeroepa, voeao oea oisoa rera sirova utupaave. Oea iava oearovuei riro irara tootoovira toupavoi, vo ovusa ita oevu epao voea iava oea kopiiaepa. ⁷ Oa-a eva isivaaro iava Jems ita rera kekereva ro ira lotupa irarapa reiparoveira. Oire voava voea rutu ita aposel irara rera kekeiva.

⁸⁻⁹ ✧ Uva ragai tapo iare ora karekeroepa ragai vao ovoiopatoa rutu. Ari ita, ovoovovira ragai ovoiovira rutu kavau-raepa. Uva voa-a evoa uva oisoa pisavira rutu rerapa toupaa, vao-ia osa Pauto voeaaro oirara oisoa vuri piepaa voviri rovopa visivi. Osa iava viapau oiso uvuiparai ra torevokovira ora ragaire oiso purara, “Vearoto-a ragai aposelto.” ¹⁰ ✧ Uvare Pautoa raga vo siraoro-a vao oa iavirava oiso toupavoi vo vokio-ia. Vao-ia siraopa vovou oa ragaipa vatereva. Oa vaaro-a vao siraopa vovou oa viapau oiso ora ropivira oiso ragai pie ragava. Viapau. Ari eva ouoro va iava kasivarivira oisoa kovopaa Pautoa-pa oearovu rutu aposel irara vo kovoroaro-ia putepaoro. Oiraopavira rutu uvare viapau oiso ragai vaaro-a va vao-ia. Ari Pautoa raga vo tauvaaro-a oa eisi ragai pieva. ¹¹ Uva oisi-a eisi osa ragavira, eagara va iava oearovua aposel irara oisoa va uvupata, eke ragai vai ruvara-ia pasi va uvutava. Uvare oiraopavira rutu-a, uvare igei rutu Vearo Siposipo iava vaeavira siposipopaveira vao kataia Jisas iava va-a. Oa iava va oirao pietava.

Vigei Vaaro Iava Torea Vorevira

¹² ✧ Ari ita, igei vo siposipoaro-a vao-ia oa oiso purapapeira, Pauto Kraiss vorevira tore piereva kopiia iava. Uva apeis-ia, oiso osa iava oearovu visii iava oiso purapaaveira, “Voeao oea kopiipaaveira, oea viapau uvuipaai ra vorevira kopii tapirova torepave?” ¹³ Viapau vearovira reoreopaai oisi puraoro, uvare vosa vo reo eva oiraopape, ra vo reo kuuvupape Kraiss iava oiso, Vorevira toreroepa. ¹⁴ ✧ Ari ita, vosa Kraiss viapau vorevira toreroeri kopiia iava, ra viapau oisi oai iava osiposipoi igei-ia toupave. Oa iava viapau

uvuipai oai oisi toupavira, igei-ia viapau oai oirao piepata. ¹⁵ Ora tapo vosa oisi eisi oai toupaviri, ra oai iava oearovu visii iava oiso purapaave, “Kuuvu reoro rutu purapaaveira Pautoa iava.” Eake iava? Uvare oiso siposipopaveira, Rera raga ita ira Kraiss vorevira tore piereva kopii tapi iava. Ari vosa visii vo reoroaro oiraopape oisi eisi oiso, viapau oiso kopii irara vorevira viapau toreaverea. Vo osa ita oisi ragavira ita Pauto viapau Kraiss tore piereviri. ¹⁶ Vosa viapau vorevira kopii irara toreave, ra osa oisi viapau Kraiss vorevira toreroeri. ¹⁷ ✧ Ora vosa Kraiss viapau toreroeri vorevira, ra akukuvira rutu oisi iava ora keakea ragapata visii raga rera oirao pie ragapaoro. Oire uva va-a eva oa iava visii raga ora opesi pie ragapataeri, uvare visii vo vovouroaro-a vuriara. ¹⁸ Vosa oiraopavira rutu oisi eisi reopata, osa iava voeari oearovu voeao oea oisoa Jisas oirao piepaive oearoa oisoa kopiipaave, oea tapo ita uvuipaai ra oisi ragavira iava opesi ragaave vuria oupaoro. ¹⁹ Vosa vigei vao Kraiss-ia raripaviri varao ragare vearopara rugoopaoro oara-ia uvuipavioveira ra vara oupape vo rasio-ia tootoovira tupaoro. Oa isivaaro iava viapau uvuipaviri ra oarai oupasa kopiipavio. Viapau, ari opesi ovoipaviri. Vosa oisi eisi oiraopaeri vigeipa, ra siraovira rutu oisi iava vigeivipa. Vo osa vo siraoro eva vigei vaaro oearovu vo siraoroaro-ia uvuipaeri putepave rutu.

²⁰ Ari ita, oiraopavira rutu Kraiss vorevira tore piereva Pauto kopii tapi iava. Uva oisi-a eisi osa vo ovoovo puraoro iraroepa ipaoro voeapa voeao oea vorevira toreaverea kopii tapiva. ²¹ Osa ragavira kopiia vo pitupituro rovoepa kataitoa raga iava, ro ira vuria purareva rovovira rutu Adam. Osa kopiia iava torepa pitupitu-a vao oa rovoreva kataitoa raga ro ira vearoa purareva Kraiss. ²² Uva oirara rutu kopiipaaveira, uvare rera sirovava voea rera aao iraraaro ro ira vuria pura rovoreva Adam. Eisi osa ita katai raiva raga sirova oirara rutu to-

✧ 15:8-9: Ap 9:3-8; 1 Ko 9:1 ✧ 15:10: Ef 3:7-8 ✧ 15:12: Ap 17:32; 2 Ti 2:18 ✧ 15:14: 1 Te 4:14 ✧ 15:17: Ro 4:25

reaverea rara tootooro voeao oea Kraiswa ora tavosi rovopaaveira. ²³ Vigei rutu katakataivira torevioverea vorevira tootooro vo vigei vo vuutaaro-ia. Uva vigei reraaro ro-ia Kraiswa ira vigeipa ira rovoroea, ra rera sirova utuvioverea, vo rara vorevira voreroverea vigei oupasa.

²⁴ Oire uva evo vuuta isivaaro iava vo vuutao pou piroverea oa-ia rasito ope-siroverea taru. Vo uva Kraiswa gavman irara rutu opesi piereverea, ora reipa irara, ora turaro irara, voeao oea vo rasitoo-ia toupaveira ora voeao oea uvarovu rutu toupaveira. Oa-a eva isivaaro iava taru orekerovu rutu-ia putereverea rara varao oara reipapeira vigeipa. Oire uva oisi eisi va puraoro rera vaaro Turaro gorua vatereverea ropa reitoo rutu Pauto Aite.

²⁵ ☆ Eva ita oa vituaro iava vo goruei vao-ia Kraiswa-ia, oava vo tuguraroverea uva Pauto ora rerava keripa irara opesi piereverea voea tovooro vo Kraiswa kokotoaro reroaro. ²⁶ Uva ovoioa rutu-a vao kopii vo pitupituaro Pauto oa tapo opesi pie ovoireverea. ²⁷ ☆ Aue iava uvare Tugoropa Vuku oiso purapapeira, 'Pauto orekerovu rutu tovoreva Kraiswa kokotoaro reroaro, rera raga toki ruvarautoa rutu.' Uva taraipaviei vo reo eva porearo-ia oa viapau oiso oiso purapapeira, "Pauto ora rera raga ora tovoroea Kraiswa kokotoaro reroaro." ²⁸ Viapau. Uvare Kraiswa raga ira orekerovu rutupa reiparoverea. Oire vo vuuta-a eva oa-ia rera raga ora tovoroverea Pauto vo Saraaro-ia. Osa iava Pautoa raga rei iraoparoverea rutu orekerovu rutupa ora rera tapopa Oviito.

²⁹ Ari oavu-a vao-ia osa oearovu baptaisa oupaveira voeare rugoopaoro voeao rovo kopii irara, oire ra oisi iava Tugoropa Reesi oupaive. Oire uva apeisi-a? Vosa viapau vorevira totooave, uva eake-a vao oare voeao rovo kopii irara rugoopaoro baptaisa purapaveira? ³⁰ Ora apeisi-a tapo igei-ia, vo osa vokiara rutu-ia ora igei iava vasepaioveira, oiso ra oearovu vai igei vuri piepaive pasi, vo osa vo kovo purapaio vao-ia. ³¹ ☆ Araoko irara oaa, oiraopavira rutu uvare vokiara rutu-ia kopii ragai iare tutuu piepaiveira rutu,

vo osa Pauto vo kovoaro purapaa. Oreoa eva oirao piepaavoi rutu, uvare roru iraopaaveira visii-ia. Vao iava osa Kraiswa Jisas tapo ora tavosipataveira. ³² Ari vosa riro avuavu kare tapo oisoa ora upopara vuria ouoro vo uruio-ia Efesas-ia. [Oa-a vao iava ovoovovira oiso reoreoparai riro kasipu vovou irara reesipaoro.] Uva aa vao-a vao vearo-a ragai vaaro oa ouaverea vo upo iavirava eva ragai vaaro? Asi viapau oaiei. Ari ita, vosa kopii irara viapau oiso vorevira torevioverea, oire ra oisi iava eagara, "Uvuipaviei ra aio ragapape ora ukaio ragapavio, vao iava osa vokipavira kopii ragaviovere." Oreoa vao oearovu purapaveira.

³³ Opeita visii ragai ora keakea ragapata vao iava, osa oearovu visii tapo tupaoro ovovourovu vuriara purapaveira. Uvare uvuipaai ra visii tapo vuri piepaive. ³⁴ Poreta viro vearo rugoo puraoro vorevira. Vuri vovouro oavisii pura arapa eakata. Oa-a vao oa iava oiso visiire purarai visii arii pieoro. Uvare oavuei visii iava voeao oea touvira Pautoa-ia tarai asavira tupaivoi.

Varaura Vorevira Toreperea Osivu Ravavira Karekepaoro

³⁵ Iravu oirato oiso vaio akerevere, "Apeisi ragavira oirara vorevira kopi-ia iava tootoopaoro torepaveira? Ora apeisi ragavira varaura kekepa piroverea rara?" ³⁶ Ari ita, ro vaaru vovouto ira oiso evo ake purarevere. Uvare viapau taraipatai vaisio-ia takura isi, eke? Vosa vaisi pauta, uva va-a eva oa iava vao uvuipai ra vaisi iava varaua eru rovope, va isivaaro iava kovape. ³⁷ Oiraopavira rutu vaisi-a vaisio aisia pauta takura isi raga-a oiso osa aue kukara takura, ora oaravu rutu takuraro. Uva viapau oiso vara iava takeruara oisoa pau rovopata. ³⁸ Ari Pautoa raga-a ira vara govukoaropa varaura vatepareveira, vo rara rera raga oisi rugoo rovoroo. Ora vo vara rutu takuraara katakataiaro tapopa varaura vatepareveira oiso, oavu raga ita vao, ari oavu raga ita vao.

³⁹ Oire ovararovu rutu viapau oiso vaea kaevira toupaveira. Viapau. Ari ovaravu raga-a vao oirato, ari varuere kare ovaravu raga, ovusa kokio kare ovaravu raga, ari atari kare ovaravu raga. ⁴⁰ Oiso osa varao oara kekepapeira vuvuiua-ia, ora varao rasitua-ia oara kekepapeira. Uva vearo kekeara rutu-a varao oara vuvuiua-ia toupaveira, ora varao tapo ita rasitua-ia oara toupaveira oisi, vearo kekea. Uva vao raga ita uvare osivu raga visivi kekepa piroveira. ⁴¹ Ari ita, ravireo vo kekearo veaopaveira ora kekira tapo ita. Ira tapo vearo visivi kekeparo viroveira, vo osa eera vo kekearo pisa visivi ita kekepa piro. Ora aaviikoara rutu vo kekearo katakataivira kekepa piroveira pisa visivi vearovira ita.

⁴² ✧ Oire uva oisi ragavira eisi osa kopii irara piesa vorevira torevarea tootoosa. Vosa varaura tovpapeira, oire voa erupapeira. Uva evoa-a uva ita vorevira torepere, ra va iava viapau opesia vai voua varaua oaiaro. ⁴³ Vosa varaura tovpapeira, uva raveravevira toupave vuvivira keke uviropaoro. Ari vosa vorevira torepe, ra evoa kaitutuvira rutu goruvira kekepa piro vearovira rutu. ⁴⁴ Vosa varaura tovpapeira, uva oira vara-ia toupave. Ari vosa vorevira torepe, ra uraura vara purave. Oiraopavira rutu ita, uvare vo vokio-ia oira vara-a vao oa-ia tovpapeira. Oa iava uvuipaviei ra oiso ragavira ora vigei-ia taraipavio, Utupaua uraura vara-ia taru tovpaperea. ⁴⁵ ✧ Vao iava uvare Tugoropa Vuku-ia oiso purapapeira, 'Rovopatoa rutu Adam pura rovoreva Pauto oiso ra oiravira toupave.' Uva oiraopavira rutu-a uvare iravu-a ro Adam ovoio to ira-a ita ro raga Krai reraaro Uraurato ira tootoo vatepareveira. ⁴⁶ Uraurato vo tootooaro viapau oiso irapapeira. Viapau. Ari vo rasio vo tootooaro irapapeira. Oa iava uraurato vo tootooaro utupapeira. ⁴⁷ Pauto rovopatoa rutu Adam rasito poupouaro iava pura rovoreva. Ari ro ovoiopato Adam vuvuiua iava vararoepa. ⁴⁸ Ari ita, oirara voeao vo rasio iava oea

oiso rutu toupaveira osa ro ira rasito poupouaro iava pura rovoreva Pauto. Ari voeao oea vo uruiaro ei vuvuiua-ia, oea oiso toupaveira osa ro ira vuvuiua iava vararoepa. ⁴⁹ Uva vigei vo kekearo oiso roropaveira osa rovopato vo kekearo, ro ira vo rasio poupouaro-ia pura rovoreva Pauto. Osa-a eisi osa ragavira vo utupaua vigei vo kekearo oiso roroverea osa ro Krai vo kekearo, ira vuvuiua iava vararoepa.

⁵⁰ ✧ Araoko irara oaa, ragai vo reoaro vituaro-a vao-ia oiso, Vouao varaua oua-ia sopeara toupaveira ora aue revasiva. Ovara-a eva viapau uvuipai ra Pauto vo Saraaro iare koatape. Eake iava? Uvare voua varaua uvuipai erupape. Oa vituaro viapau uvuipapeira oiso ra vao tapo ora tavosipape oa viapau uvuipai ra opesipape.

⁵¹⁻⁵² ✧ Ragai vo reoaro uvuta. Uvare vatau reo-a vao visiipa oa kosi piepaavo. Viapau vigei rutu kopiivioverea. Ari ora tavario ragavioverea vagevage visivi raga, oiso osa kataivira ripopaveira osireito. Vo vuutao-ia oa-ia gurukoeverea ovoiova utave, vo osa Jisas vo vuutaaro reesiro vo vuutao oa-ia voreroverea. Ogurukoa eva isivaaro iava kopii irara vorevira torevarea vo vararova oara viapau uvuipai ra opesipe. Vo ovusa vigei ora tavario ragavio kopii asa irara. ⁵³ Uvare vo varao oa erupapeira oa uvui iraopai ra ora tavario iopape vo varao iare oa viapau uvuipai ra opesipe. Uva oisi-a oiso osa vo varao oa kopiipapeira, oa uvui iraopai ra ora tavariope vo varao iare oa viapau opesia vai. ⁵⁴ Oire uva va-a eva vituaro iava uvuipaviei ra Tugoropa Vuku vo reoaro eveipape. Ra oiso purapavio, Ari oiraopa reo rutu, vao oa oiso purapapeira Jisas iava,

'Kopii vo goruaro oa opesi ovoiepa rutu. Vo osa orekerovu rutu-ia putereva.'

⁵⁵ 'Ovu vii vo goruaro ei kopii, vao oa iavirava uvuipavei igei vuri piepari? Ora ovu-ia kopii vii vo goruaro ei, vao oa iavirava

uvuipauei ra orekerovu rutu-ia putepari?’

⁵⁶ Oiraopavira rutu uvare kopiiia vo goruaro vituaro-a vao-ia vuri vovou. Oa vituaro iava uvuipai ra vigei vuri piepaive. Uva uvuipaviei ra vuri vovou eveipape rutu, vo rara Moses vaaro-ia Reo Taisi taraipavio. Uva vuri vovou-ia taraipaoro va voriaro oupapeira vao-ia kopiiia. ⁵⁷ Ari roru iraopaavoi Pautoa-ia vuurapa vaisi purapaoro. Eake iava? Uvare rera raga vigei vatepareveira tauva ro vigei reraaro Turaro Jisas Krai vo goruaro iavirava. Eva-a oa iava uvuipaviei ra vuri vovou vo pitupituaro-ia putepape ora kopiiia.

⁵⁸ ✧ Oisi-a eisi osa iavirava visii araoko irara oaa, goruvira rutu toupata rari-paoro. Opeita raveravevira vovoupata. Ari goruvira rutu kovo iraopata Turaropa. Uvare Jisas vo torearo-ia rugoopaoro taraipatai oiso, Viapau oiso akukuvira kovo ragapatavoi rerapa Turaro. Viapau. Ari visii vo voriaro epao vearoa voria oa outaverea rara.

16

Sirao Vate Oirara Rutu Tauvapa Pauto Voeaaro

¹ ✧ Oire oreovu vao-ia oa visiipa vatepaavoi vao iava moni vate. Uvare oiso ruipaparai ra oiso piepata osa Galesia-pa irara taviava. Oa iava oisoa moni oupaave Pauto voeaaro tauvapasa. ² ✧ Oiso voea taviava, Toupa vokiro rutu-ia visii rutu moniara oavisii orirupata ora visii vo kovoroaro uvuipaoro. Oire vosa oisi eisi piepata, oa iava viapau oavu avu vai vo ovusa visii ruvara-ia moni oupasa uriopara visii iare tavetepaoro. ³ ✧ Vo osa poua viro ra voeao arua oea reesitava moni kaepasa. Oire uva voea riera iare oaravu pasiara rigatoavere rara voea iava varao oara kaeivere vaore, oiso ra voeao Jerusalem urui sovara-ia tou irara taraiave voea-ia oiso puraoro, “Oiraopavira rutu voea Korin iava urioai vigeipa sirao vate moniro vatesa.” ⁴ Ari

vosa oiso rugoopata, Asi rera raga Pol uvuiparoi ra avaparo, uva evoea uvuipaai ra ragai taveoive.

Oiso Ruipaparoepa Pol Ra Vokareve Korin-pa Irara Kekesa

⁵ ✧ Visii iare karera virovere vo rara Masedonia Provins-ia pute rovoa, uvare voa Masedonia Provins-ia pou viro ruipa rovoparai. ⁶ Uva viapau taraiparai oiso visii tapo touavere, eke viapau. Oiso rugoo ragaparai, Iu vai pasi vo vaio tugurasa uva kokepa vuuta opesipere. Oire vo vuuta vai isivaaro iava uvuipatai vai ra ragai tauvata ragai sipo pieoro ouruivovu iare voraro uvaroare avapara. ⁷ Uva reasiparai poteku visivi visii tapo tou arapa. Uvare ragai vo ruipaaro-a vao oa-ia oiso ruipaparai ra riro kaekae visivi visii tapo toua, vo rara Turaro oiso puraro, “Vearopai eisi viipa.” ⁸ Ari ita, tou rovoavere rara Efesas urui-ia vo vokio-ia rekasio ovokia vaisipaiveira oiso, Pentikos-pa voki. ⁹ Uvare riro kovo rutuei ragai vaoro vo urui-ia vao-ia. Uvare rataoa karu pirorao ragaipa, oiso ra Turaro vo kovoaro puraa. Ari visii tavipaavoi oiso, Riro irara rutu epao vo kovore korukorupa irara.

¹⁰ ✧ Oire vosa Timoti visii tapo tousa urioro, oa iava uvuipatai ra rera vearovira pau pieta. Oa iava viapau rera-ia uvuipaai orugorugoovu avu vai toupave visiire. Eake iava? Uvare rera-a Turaropa kovopato ira oiso toupave osa ragai. ¹¹ ✧ Viapau rutu oiso vearovira vosa irai visii iava rerare oiso puraro, “Akaipatoa raga ro-ia akukuto.” Viapau. Ari visii rutu uvuipatai ra rera tauvapata rera sipo piepaoro. Oa iava uvuiparoi ra vearo voka rutu purapareve rorupaoro. Uvare ragai rerare tueparavere ora oearovu tapo araoko irara oavi oea rera tapo uriopaavere.

¹² ✧ Oire ra ro iava Apolos vigei araokotoaaro visii tavipaavoi. Uvare vorevoreripavira rera tavitavi ragapaavora, oiso ra visii iare tavetereve oearovu tapo araoko irara, ovusa tovira orugoorovu rera-ia toupavoi. Oa iava viapau oiso ikavira

✧ 15:58: 2 Pi 3:14; 1 Ko 16:10 ✧ 16:1: Ap 24:17, 9:13, 16:6 ✧ 16:2: Ap 20:7; 2 Ko 9:4-5 ✧ 16:3: 2 Ko 8:18-19 ✧ 16:5: Ap 19:21 ✧ 16:10: Ap 16:1, 19:22 ✧ 16:11: 1 Ti 4:12 ✧ 16:12: Ap 18:24; 1 Ko 1:12, 3:5-6

avapasa rugooparoi. Ari vovio vaio-a pasi utupaua, vo rara rerapa raiva karu piro.

Ovoioipa Reoro Vatereva Pol

¹³ Visii vearovira rutu ora airerei iraopata. Goruvira rutu toupata visii varaaro-ia oirao pie vovouro. Opeita uriripata. Ari tuvuu vovouvira rutu toupata. ¹⁴ Vo osa varao okovoroa rutu purapata, oara-ia uvuipatai ra sirao vovou rutu sirovava vara purapata.

¹⁵ Taraipataveira vo aao-ia Stefanas aao. Oaaoa rovvira rutu ora vo aao iava sopaura oaive pore rovoiva, voeao iava vo aao oea Grik taere-ia oisoa toupave. Uva va-a vao oa iava ora vo aao iava sopaura oaive rutu tovoiva vo kovo puraoro Pauto oiraraaro tokipa kovo. Araoko irara oaa, oiso visii tavipaavoi, ¹⁶ Voeao vo vovouroaro sirova ututa oea eisi piepaiveira osa evo aao vovouaro. Ari vosa oearovu voea sirovavi toupave voea tapo kovopaoro, oa iava uvuipatai ra oiso voea rutu vo vovouroaro sirova ututa.

¹⁷ Roru iraopaavoi vao iava uvare Stefanas vase voeao oea ragai iare urioaerao voeao ora Fotyunetas ora Akaikas, oea ragai rugoo piepaiveira visiire, uvare tauai rutu ragaipa toupataveira. ¹⁸ Otoua-a vao oa-ia ragai tapo tupaoro ragai roru pieivorao, oiso rutu osa oisoa visii tapo tupaoro visii roru piepaive. Ari ita, uvuipatai ra oirara-ia vearo vaisi rutu purapata evoea oea oiso rutu tupaiveira osa voeari Stefanas vase.

¹⁹ Voea rutu voeao lotupa irara oea Esia Provins-ia tupaiveira oea rutu visii iare vearo voki purapaivoi. Ora vaiterei tapo Akwila avukarei ora Prisila aiterea vearo voki visii iare purasivoi. Ora voeao oea vaiterei vo kepaaro-ia ora gurupaaveira lotu purapasa. Uva vearo voki vaisipaoro visiipa, oiso purapaai vo Turaro vaisiario sovara-ia. ²⁰ Vigei rutu araoko iraraaro voea vo uruio-ia oea vearo voki purapaivoi visiipa.

Oire uva va-a vao oa iava visii tavipaavoi ra ora visiipa siraopaoro sekanta.

²¹ Va vao-ia ragai vo reoviaro oa rigatoavoi ora ragai raga vavaearo-ia oiso-ia, “Vearo voki ragaiva Pol.”

²² Oire vosa irouto visii iava viapau Turaropa siraoparo, irape. Ira voari utupaua taru opesi ovoiroverea. Turaro Jisas uriou igei iare ikauvira rutu.

²³ Oire uva oiso ruipa iraoparai ra visii tauvaa outa vigei reraaro Turaro Jisas ruvara-ia vo ovusa visiipa siraoparo.

²⁴ Ragai-a vao sirao vovou rutu pu-raavoi visii tapo ora tavosioro Krais Jisas vaisiario-ia.

Eisi osa vo pasio opesi piepaa. Ragai-a vao, Pol.

2 KORIN

Irapa Reoro Vo Vukuo Iava

Pol vao eraopa pasi rigatoreva vo ivao isivaaro iava oa-ia rovopa pasi rigatoreva Masedonia Provins-ia toupao. Uva voea Korin urui-ia tou irara rovopa pasi vieiivoiva, vuri pitupituro kavuiva. Oa iava Taitas vo reo kaereva Pol iare rera tavisava voea vo pitupituroaro iava varao vearopara. Eva-a oa iava vao-ia eraopa pasi rera vaaro rorua karekereva voeapa.

Ari viapau voea rutu lotupa irara rera Pol vo reoaro sirova utuaepa. Viapau. Aue iava uvare touvira vuri pitupituro purapaiva. Uvare Pol vo vaisiapo sel vaisi akaipa piepaiva oiso purapaoro, Viapau oiraopato-a ro Pol, oa iava viapau uvuipaieie rera vo reoaro uvupasa. Oire uva va-a eva oa iava ora rera iava goruvira voea tavitavireva, uvare Pauto rera reesireva oisore ra aposel kovo purapave (2 Ko 10:1-13:10).

1. Ora rera iava aviavi pie reoro, ora vearo vaisi purareva Pol, 1:1-11.
2. Pol ora rera vaisiapo sel vaisi oirao piereva voeaopa vakuvaku vovou irara, 1:12-7:16.
3. Oirao pie vovou irara uvuipaai araoko irara oaive taupaveiva vo Jisas vaisiapo-ia, 8:1-9:15.
4. Goruvira Pol ora rera vaaro iava aposel kovo taviroepa. Teapi kuvu irara vo siposiporoaro sirova utupaave Korin vata, 10:1-13:10.
5. Ovoioapa reoroaro varao Pol varaaro ora oreorovu varao goru reoro rutu, 13:11-14.

¹ ✧ Pauto ragai Pol roporeva oiso ra oiso toupaa, Krai Jisas reraaro ragai aposelto. Oa iava vegei-a vao ora ro-ia vigei araokotoaaro, Timoti vegoa vo rigato puravevoi visiipa Pauto voeaaro rutu visiigoa evoa Korin urui-ia lotu purapataveira. Ora voearopa tapo oearovu oearoa evo taere iava vo uruiro-ia tupaiveira Grik taere Pauto voeaaro.

² Uva ragai vo ruipaaro-a vao-ia oa-ia oiso vovouparai ra Pauto vigei Aitearo ora ro vigei reraaro Turaro Jisas Krai visiipa vereopa vovou rutu purasi visii taupapaoro ora gavaure vovou.

Pol Pautoa-ia Vearo Vaisi Purareva Vao-ia Osa Oisoa Rera Taupapaveve

³ Uvuipavieie ra Pautoa-ia vearo vaisi rutu purapape rera-ia rorupaoro vigei reraaro Turaro Jisas Krai Aitearo. Ro Aite ira riroa rutu kaviko vovou purapaveira. Ro-ia Pauto ira ruvara iava otauvarovu rutu oupapeira. ⁴ ✧ Vosa tavakaa vai vegei-ia pou piro, ra oai-ia oisoa vegei taupapaveve. Osa iava uvuipaveieie ita ra oisi oearovu taupapave, vo osa voearo-ia ita vo tavaka poupa piro. Eake iava? Uvare vegei ita uvuipaveieie ra vo tauvaa ita topa piepave oearovupa, oiso osa vegei pie rovpaveira Pauto.

⁵ Oiraopavira oiso rutu ita osa Kraipa vo siitoka eva siraoa oisoa vatepaive oearovu. Uva vo raiva raga ita eva kataia oa sirova ita uvuipaveieie ra riroa siitoka vo siraoaro oupave. Oire uva oisi-a eisi osa iava uvuipaveieie ra riroa rutu tauva oupave Pauto ruvara iava, vo rara Krai tapo ora tavosipave rutu. ⁶ ✧ Ari ita, oearovu vegei vuri piepaiveira. Uva va-a eva oa iava Pauto vegei taupapaveira. Uva vearopai oisi ita. Uvare vosa vegei oisi piepaive eisi, oa iava uvuipaveieie ra oisi iava goruvira toupave visii vo vovouroaro varaata piepasa. Ra va iava oisi vegei vo vovouaro siituepaoro va sirova ora visii iava oirao pie vovouro oavisii rutu goru piepata. Ra va iava oiso purapata “Vigei ita uvuipavieie ra oiso rutu goruvira torepavio osa vaitereo Pol vaio,” vo rara vo siitoka vo siraoaro visii-ia poupa piro. ⁷ Eva-a oa vituaro iava uvuipaveieie ra oiso taraipave visii-ia, Oiraopavira goruvira rutu torepapai, uvare tavaka vo vavataaro sovopaiveira oiso osa vegei. Oa iava va vao riroa tauva oupaivoi, oiso osa vegei ita vo tauva oupaveira vokiara rutu-ia.

⁸ ✧ Araoko irara oave, oiso ruipapaveieie ra otavakarovu iava taraipata varao oara

vegei-ia poupa pirorao vo Esia Provins-ia. Ari ita, riroa rutu vavata vegei-ia pou pirorao va vao tavaka vo vavataaro. Oa iava raveravevira oisoa toupave voa oiso rugoopaoro, Vegeivi kopiipaveiei. ⁹ ✧ Oiraopavira rutu, uvare oiso rutu rugoopaveiera, Vegoa ita reesiivora, oisire ra vegei upoive. Uva vo rugoo-a eva vegei-ia pou ovoi pirora, oa iava viapau oiso rugoopaveiera ra ora vegei ovovouiario sirova goruvira toreve. Viapau. Ari kataitoa raga Pauto vegei Virivaripato, ira raga ita uvuiparoi ra vegei virivari- pareve. Ro ira oirara tore piepareveira vorevira kopii tapirova. ¹⁰ Ari ita, oisi ragavira oisoa vegei virivari piepareve voeao asavira oea oisoa vegei-ia upo ruipa ragapaave. Uva vo vokio ita oisi raga vegei virivari- pareveira. Oire uva oisi-a eisi osa uvuipaveiei ita rera-ia raripave vovio utupaua, vo rara ita vegei iare tutuu piepaive ita va kopii vorerivira. ¹¹ ✧ Uva uvuiparoi ra vegei ita tauvareve, vo rara visii vegeipa variripata vegei tauvapaoro. Ra va iava Pauto visii vo variroaro riroara uvupaoro vegei-ia vearoa purapareve. Eisi osa ragavira iava riro irara uvuipaai ra vo tauva eveipaoro rera vaisiario kae piepaive va iava vearo vaisi purapaoro.

Pol Viapau Oiso Korin-pa Irara Keareva

¹² ✧ Oire uva vegei vaaro-a vao-ia riroa rutu rorua, ororua rutu vituaro-a vao sovopaavoi vo ora ragai iava sopaua-ia. Eake iava? Uvare oiso taraiparai Pauto vegei-ia vearoa rutu purapareveira vo vegei iava sopauarei goru piepaoro. Oa iava vegei visii tapo toupaooro ora oearovu tapo voraro oisi va torevoko rugorugooro rutu Pauto vo rugorugooroaro ora katai vovou oisoa purapave ita. Oiraopavira viapau oiso vo rasio vo taraiaro sirova utupaoro-a, ari Pauto vo tauvaaro iavirava raga vegei oisoa vereopa vovouro purapave evara. ¹³ Vosa opasirovu rigatopaavora visiipa, oara-ia evara roroio reoro raga rigatoavora visiipa. ¹⁴ Uva oiso vovouparai rutu

ra utupauavi vo reo-ia vao ora vegei iava vearovira taraitavere rutu, oreoa-ia vo vokio gare visivi vavagisipatai. Vaore vosa vo utupaua ovokia-ia Turaro vorevira voreroverea, uva vegei vaisiario-ia vearoa purataverea. Ovusa ita vegei oisi raga vo vokio ita visii vaisiario-ia vearoa purave rorupaoro.

¹⁵ Ari ita, visii oirao piepaavora oiso, Vegei vai egaegapata. Oa-a vao oa iava oiso vovou ragaraepa ra visii iare tavetea vo vuutarei-ia, oiso ra oisi pieoro voreripavira visii tauvaa. ¹⁶ Eva vituaro iava oiso vovou ragaraepa ra visii iare tavetea evoa. Ra evoava Masedonia Provins iare ava rovara. Oire ra voava ita vorevira vorera visii iare. Ra va isivaaro iava taru evoava ragai tauvata ragai sipo pieoro Judia Distrik iare. ¹⁷ Uva oisi-a eisi osa visii tavi rovoava osa eisi ragai vovouaro oiraopavira rutu toupava. Viapau oiso visii keaava oiso osa iravu vo rasio raga iava rera. Viapau. Uvare viapau uvuiparai oiso ra oeai tavi ragaa oiso, “Urioparai visii iare,” vo ovusa ragai oruipaiaro viapau oisi eisi toupave. ¹⁸ Pauto oiraopavira rutu reoparoveira. Oa iava rera vo pitupituaro sirova oisi oiraopavira rutu reoparaveira oiso-ia, Ragai viapau uvuiparai ra oiso rugoopaara, Viapau avaparai, vo ovusa ragai iava gisipo oiso purapao, “Oiraopavira urioparai.” ¹⁹ ✧ Oiraopavira rutu igei vase vao-ia Sailas ora Timoti visii tarai pieiova Jisas iava, vo siposipo-ia oa oiso purapai, Jisas Krais Pauto Oviitoaaro ira viapau oiso rugoopaoro, Ragai viapau vao purapaavoi, vo ovusa rera gisipoaro iava oiso purapape, “Oa purapaavoi vao-ia.” Viapau. Ari oisoa va pura ovoipareve vao oare oisoa taviparo va purapasa. ²⁰ ✧ Oa vituaro-a vao-ia oiso-ia uvare Pauto ovoi reoro purapaoro oiso purapareveira “Ragai oa purapaa.” Oa iava Krais Pauto vo reoro sirova utupaoro oisi va purapareveira vo reo oirao piepaoro rutu. Eisi osa ragavira Pauto oiraopavira rutu taviparoveira. Uva va sirova utupaoro Krais tapo ora tavosipavio oiso pu-

✧ 1:9: Jer 17:5, 7 ✧ 1:11: Ro 15:30; Fl 1:19 ✧ 1:12: 2 Ko 2:17; 1 Ko 2:4, 13 ✧ 1:19: Mt 16:16; 1 Te 1:1; Hi 13:8 ✧ 1:20: Ro 15:8-9

rapaoro, “Oiraopavira rutu,” vo Pauto vaisiario kae piepaoro. ²¹ Vo uvare Pautoa raga-a ira vigei rutu ora vegei Kraiswa tavosireva vigei vo vovouroaro oirao pieara goru pieoro rutu. Uvare Pautoa raga-a ira vegei roporeva vo kovoa vao purapasa. ²² ✧ Ari ita, vigei rutu-ia vo reesio tovoreva oa oiso purapapeira, “Vigei-a Pauto voeaaro.” Uva vara rutu oirao piesa Tugoropato Uraurato tovoreva vo vigei sopaaro-ia. Ra va iava rera iavirava oiso taraipavio, Oiraopavira rutu osa eisi oaravuei oara epao tuevira vigeipa varao iava rera varaaro.

Viapau Pol Ikauvira Voea Iare Avaroepa

²³ ✧ Oire vo osa oiso rugoo ragaparaepa oiso ra uriora evoare Korin-ia, osa viapau ita urioraepa. Vo uvare oiso rugooraepa, Teapi visii iava sopaura vavata piea. Pauto ragai iava sopaua-ia taraiparoi, vo ovusa oiso oiraopavira visii tavipaavoi. ²⁴ ✧ Viapau oiso riro goru reo vai rutu vatepavevoi visiipa, oisore ra oai raga sirova utupata, vo osa ora visii varaaro-ia oirao pie vovouro rugoopata. Viapau. Ari visii vo vovouroaro uvuivira rutu toupaveira varao oirao pie vovouro. Uva visii-ia kovopavevoi visii vatepaoro tauvaa. Oa iava uvuipatai ra roruvira rutu vearovira toupata.

2

¹ Uva ora ragai raga vo rugorugooaroa vao oa-ia oiso rugooraepa, Viapau uvuiparai ra vorevira visii iare avara. Teapi visii vatea vavata vovou. ² Vaopa vosa oisi eisi visii piea, uva irou vai-a vao uvuipai ra ragai roru pieve? Ari visii ita viapau uvuipatai ra ragai roru piepata, vo osa visiipa vavata vovou vate rovoa. ³ ✧ Eisi osa vituaro iava-a vari rovopa pasia oa rigato rovoavora visiipa oisi raga ita eisi. Uvare reasiparaera oiso, Teapi visii ruvara iava riro vavata oua, vo osa visii-ia poua viro. Eake iava? Uvare visii raga ita visiigoa vokiara rutu-ia uvuipatai ra ragai roru piepata ragai vo reoroaro sirova utuoro. Va-ia oisi eisi taraiparai,

Vosa ragai rorupaa, oire visii tapo ita rorupata. ⁴ ✧ Uva rirovira rutu gaupaoro siraopaoro va eva rovopa pasi rigatoavora visiipa. Viapau oiso visiipa vavata vovou vatepasa vo rigato puraavora. Ari ragai vaaro riroa rutu siraopa vovou kareke pieoro-a visiipa.

Uvuipaai Ra Iravu Iava Vuria Veraive Ro Ira Vuria Purareva

⁵ Oire uva vuria purapaoro eera oirato ira visii tapo toupaveira. Ira ragaipa vavata vateparevoi ovusa oearovupa visii iava vavata rutu vateparevoi. Uva oisi eisi purarai oiso, “Visii iava oearovupa” vaopa oiso, teapi torevokovira rutu riro goruvira oisi ragavira rera togapaa va-ia. ⁶ Ari ita, visiipa vo reo rigatoavora ro iava ira vuri vovou rovoreva riro vavata vateoro. Oa iava ragai vo reoroaro sirova utupaoro rerare oiso purataera, “Vuria purarivoi,” rera vo vuriaro vo voriaro vateoro rerapa. Uva oisi-a eisi osa uvuipai rutu rerapa. ⁷ ✧ Oire visii taviavoi oiso, ra viapau ita vorerivira rera vo vuriarore rugoopata. Viapau. Ari uvuipatai ra rera vaaro oirao pie vovou vorevira goru pieta vaore rugoopaoro, Teapi oisi va iava rera iava sopaua-ia riro vavata vovou sovooro ora piro pieparo. ⁸ Uva oiso goruvira rutu visii tavipaavoi, Rerapa visii vo vovouroaro siraopa vovouro rirovira rutu kareketa. Ra va iava oiso tarairo, O ari oiraopavira rutu ragaipa siraoai. ⁹ Uva vari rovo rigato pura rovoavora vare rugoopaoro oiso, E pasi ragai vo reoroaro rutu sirova utupaa-vere, eke viapau? ¹⁰ Uva oisi-a eisi osa ragai vo reoroaro sirova utupaoro rera eera vo vovouro vuria veratavoi, vo osa oisi eisi piepatavora. Ra ragai tapo ita rera vaaro vuria veraa vo Kraisa vaisiario sovara-ia. Ari vosa iravu iava oavu vuria veraa, ra viapau ita vorevira vare rugoora. Osa-a eisi osa piepaaveira vo Kraisa vaisiario sovara-ia visii iava sopaura rutu goru piepaoro. ¹¹ ✧ Vaopa, teapi Seten vigei-ia putepareve rutu. Uvare taraipaviei rera-ia ira vigei ateate piepaoro toupaveira vaore, oiso

✧ 1:22: Ef 1:13-14 ✧ 1:23: Ga 1:20; 1 Ko 4:21 ✧ 1:24: 1 Pi 5:3; Ro 11:20 ✧ 2:3: 2 Ko 12:21, 7:16, 8:22
✧ 2:4: 2 Ko 7:8-9, 12 ✧ 2:7: Ga 6:1; Ef 4:32 ✧ 2:11: Mt 4:10; Lu 22:31; 2 Ko 4:4; 1 Pi 5:8

ra ovokirovu-ia vigei kove piepareve rera vo reoroaro-ia kuuvuara.

Pol Riro Tavaka Rutu Kekereva Troas Urui-ia

¹² ✧ Vosa Troas urui-ia poua viropa Vearo Sipoipo iava Krai vaaro siposiposa, uva evoa touoro oiso tarairaepa, Akoea, Turaro ragai vo kovoaropa rataoa karurevoi vao-ia. ¹³ ✧ Uva evoa touoro taraa ragaava rore vigei araokotoaaro Taitas. Oa-a eva vituaro iava rirovira rutu rugorugoo iraoparaepa rerare oiso purapaoro, “Apeisi pierevo?” Uva va-a eva vituaro iava voea evoea avaeava. Oa iava voava topara viropa Masedonia Provins iare.

Aposel Irara Pauto Vo Goruaro Iavirava Oisoa Upoa-ia Putepaive Rutu

¹⁴ ✧ Ragai roru iraopaoro Turaro-ia toupavaoi. Uvare Krai tapo ora tavosipaveiei, ra vegei tapo vokapareveira Pauto uvarovu rutu Seten-ia putepaoro. Ari ita, voraro rutu viripareveira Pauto vegei iava sopauarei tauvapaoro, vo ovusa vegei vo taraiaro vao Krai iava kosi piepave uvarovu rutu. Ra va iava vo reo vao rera iava oa uvupaoro va sovopaive gavaurevira ora voea-ia, oiso rutu osa vearo geesiva o korovo (wel). ¹⁵ ✧ Aue iava uvare vegei oiso rutu toupaveira osa o vearo geesiva korovo, vao oa-ia korouoa tauoa purapareveira Krai Pautoa-pa. Uva vo geesi-a eva oa gaegaerepaoro uvarovu rutu avapapeira voeaore oea oupareveira Pauto ora rera iare vorevira, ora vearo oearoa opesi ovoipaaveira. ¹⁶ Ari ita, vosa va vao vearo geesi voea ruvara-ia pou piro, oire ra va iava vo geesi eveiive, ra oiso puraave, “Asi Pautoa iava vo geesio-ia. Oa iava taru opesi ovoiioverea.” Osa voea oea Pauto ora rera iare vorevira ouparevere vo geesi eveioro va geesiive. Ra va iava oiso puraave, “Pauto vo geesiaro vao-ia tauvapa. Oa iava taru Tootoo Ovoiupe.” Oiraopavira rutu vo osa vegei raga-a viapau oiso uvuipaveiei ra oisi voea tauvapaive. Viapau. Ari Pauto vo goruaro

raga-a oa iavirava voea tauvapaiveira. ¹⁷ ✧ Riro irara rutu oirara Pauto vo reoro vatepaiveira oiso rutu osa akukupapara raga kotokotoara. Oire ra vara-ia moni oupaave vara voripaoro. Ari vegei viapau oiso osa voea. Eake iava? Uvare Pauto vegei vao arureva. Eva-a oa vituaro iava oiraopa reo rutu iava siposipopave, vo rara Krai tapo ora tavosipave. Uva Pauto vegeiva vurapareveira, vo ovusa oiraopavira rutu vo reo kosi piepave oa oupave rera ruvara-ia.

3

Kovopa Irara Vaaro Airepa Reo Ovoi

¹ Vosa oisi eisi purapave, uva viapau oiso ora vegei vaisiaro raga kae piepaoro-a. Viapau oiso aapaapautoarei-a vegei visiipa, oa iava uvuipaveiei ra visiipa oaravu pasiara kaepave, vo pasiro oara-ia rigatopaive oearovu oiso puraoro, “Vearotoarei-a vaitereo aiterea vo reoro uvuta vearovira. Ra aiterei vearovira pau pieta.” Viapau oiso oisi eisi opasiei. Ari vegei-ia taraipataveira. Ari ita, uvarovu rutu vokapaveira. Uva voraro viapau oiso ora vegei iava opasiiva vokapaveira vo pasio oa rigatotavora. Ari ita, uva vegei vearovira oisi raga pau piepaiveira. ² Eake iava? Uvare visii raga ita vegei vaaro pasia eva vegei vo kovoaro oirao piepaoro. Vo uvare visii vo touaro-a vearoa, otoua vegei vo kovoaro oiso karekepaiveira pasia. Oa-ia uvuipaai oearovu rutu ra va vieioro tara-iave. ³ Oirara rutu visii eveipaiveira oiso, Visii vao pasia vao vova Krai oa viapau oiso ing vai-ia rigatoreva aveke pero vai-ia. Viapau. Ari visii sopaoro-ia vo pasio rigatoreva ro iavirava Tugoropato Uraurato Pauto reraaro ira vigei iava sopaura-ia toupareveira. Oire vo pasi-a vao oa rigatorevoiva, va siporeva oearovu iare Pauto vo kovoaro iavirava oa purapavevora visii tapo tupaoro.

⁴ Osa eisi purapaveiei uvare va-ia vao taraipaveiei oiso osa Pauto vegei tauvapaiveira vokiara rutu-ia vo vegei vo

✧ 2:12: Ap 16:8; 1 Ko 16:9 ✧ 2:13: 2 Ko 7:5-6 ✧ 2:14: Ro 6:17; Ef 5:2; Fl 4:18 ✧ 2:15: Ef 5:2; 2 Ko 4:3
✧ 2:17: 2 Ko 4:2, 1:12, 12:19 ✧ 3:5: 2 Ko 2:16; 1 Ko 15:10

kovoaro-ia, vo ovusa Krai tapo ora tavosipave. ⁵ ✧ Viapau oiso oavu avu vai epao vegei-ia, oiso ra oai iava oiso purave, “Iu. Uvuipaveiei rutu vo kovo purapave.” Viapau rutu. Ari Pautoa raga-a ira oiso vegei piepareveira vo kovo purapasa. ⁶ ✧ Uva Pautoa raga-a ira vegei goru piepareveira vegei sipopasa rera vaaro iava Airepa vao Reo Ovoi tavitavipasa. Vo uvare rera-a Pauto ira reoreopaoro Tuariripa vao Reo Ovoi-ia va rigatoreva aveke pero-ia. Oa iava oearovu oirara vo reo sirova utu ragaepa. Osa iava vo reo-ia voea raga ora piro pieaepa uva oisoa kopii ovoipaave evo reo sirova. Ari vao-ia Airepa Reo Ovoi oa viapau oiso toupai voi osa eva Tuariripa. Eake iava? Uvare Airepa Reo Ovoi-a vao oiso purapapeira, “Ro Pauto reraaro Tugoropato Uraurato ira Tootoo Ovoi vatepareveira.”

⁷ ✧ Ari ita, Pauto tuariri rutu Reo Taisi aveke pero-ia rigatoreva. Vao oa iava Moses vo pero kareke piereva voeaopa oirara, vo ovusa Pauto vaaro keraria aviaviaro goruvira rera-ia roropaiva. Uva voavi ragava va eva keraria vo aviaviaro opesipaoro varapaepa oisivi. Ari ita, tou visivi roropaiva goruvira. Ra va iava vao Jiu-pa irara osireiario aau piepaiva, oa-ia viapau vearovira Moses puaro kekeiva. Oire va vao isivaaro iava va eva Reo Taisi sirova akukuvira utu ragaoro kopii ouiva. Ari oiraopavira rutu oiso osa va vao-ia Reo Taisi rovoepa, vo ovusa Pauto vaaro riroa keraria va-ia rorova ora Moses-ia tapo. ⁸ Oire uva apeisi-a va-ia vao Airepa Reo Ovoi oa Tootoo Ovoi vatepaiveira? Oiraopavira rutu uvare va vao Airepa Reo Ovoi vaaro keraria pute pievira rutu roropaivere vo osa vo Reo iava tavitavipave rera iava ro Tugoropato Uraurato ira Tootoo Ovoi vatepareveira. ⁹ Uva voea rutu va-ia vao Reo Taisi taraiepa oiso, Vearoa vao-ia reoa. Oa-a vao oa iava oearovu voea iava kopii aepa. Uva oisi raga ita oiso osa oearovu vao-ia Airepa Reo Ovoi vao Krai vaaro taraipaoro oiso purapaai, “Vearo reo rutu vao-ia. Oreoa-ia aviavia toupaveira oirara iava

sopaura aviavi piepasa, oisore ra Pauto uvuiparoveira ra oiso puraparo, Visii-a torevoko vovou irara. Osa iava taru Tootoo Ovoi outaverea.” ¹⁰ Uva voea voeari tuariripa irara oea vao-ia Reo Taisi taraiooro oiso puraaepa, “Vearoa rutu-a vao-ia oa reipai rutu vigeipa.” Ari vo vokie vigei taraipaviei, uvare viapau oisi eisi vo vokie-ia toupai. Eake iava? Uvare Airepa vao Reo Ovoi-a oa Tuariripa Reo-ia pute iraopaivoi rutu pauakavira tupaoro, vo osa orekerovu rutu kareke piepaiveira vearovira. ¹¹ Ari ita, Tuariripa Reo oa oisoa aviavia vatepaive opesipaoro. Ari vao-ia Airepa Reo Ovoi vo aviaviaro oa viapau rutu opesia vai epao. Evo reo oa vearo iraopai tuariripa-ia Reo Taisi putepaoro rutu vearoa sisikore aviavi vatepaoro.

¹² ✧ Oa-ia oisi taraipaoro vegei tuuvu vovou rutu purapaveira. ¹³ Uvare vegei viapau oiso toupavevoi osa roari Moses ira ora rera iava puaua tavurureva vaopa oiso, teapi Jiu-pa irara keraria aviaviaro kekeive, vo osa rera puaro iava opesipaoro varape. ¹⁴ Ari ita, voea iava rugorugooara oisoa vavagisipape. Uva vo vokie-ia oisi raga touvira vo tavururova toupai voi voea vo rugooaro ruupaoro vaore, oiso ra tuariripa Reo Taisi viepaive, ra va iava viapau voeapa aviavipape. Ari vosa iroutoa vai ro ira Krai tapo ora tavosiro, eva-a oa iava uvuiparoi ra ora rera iava ruupa varoa verareve ora rera vo rugoooro ariarava, oisore ra roroiovira taraiparo. ¹⁵ Ovokirovu-ia vo vuutao-ia Jiu-pa irara va vao Reo Taisi viepaive Moses vaaro, vo ovusa viapau oiso aviavivira rugoopaave. Uvare ruupa varoa oa-ia ora voea vo rugorugoooro tavurupaiveira. ¹⁶ ✧ Ari uvuipai vera uvirova va eva varoa vo osa voea iava iravu oirato rera iava sopaua porereve Turaro oirao piepasa. ¹⁷ Oire uva iroutoa Turaro ira vaisipai evo reo? Ro raga ita Tugoropato Uraurato. Oire taraipaviei vao-ia vosa Tugoropato Uraurato oiratoa iava sopaua-ia toupaveve, ra viapau oiso touvira rera iava rugorugooara vavagisipape.

✧ 3:6: Ga 3:10; Jo 6:63 ✧ 3:7: Eks 34:29-35 ✧ 3:12: Ef 6:19 ✧ 3:16: Ro 11:23 ✧ 3:18: 1 Ko 13:12; 2 Ko 4:4, 6

18 ✧ Uva vigei tapo viapau oiso touvira ora vigei iava puaura ruupai oiso osa piereva Moses. Viapau. Ari oirara uvuipai ra vigei-ia vurapaoro Turaro vo vovouroaro eveipaive. Vao-ia rera raga-ia ro Turaro reraaro Tugoropato Uraurato, ira vokiara rutu-ia vigei tavariopaoro kovopaveira, oiso ra vigei vo vovouroaro riropape avapaoro oiso rutu toupasa osa Krai vo touaro.

4

Aposel Irara Oiso Toupaveira Osa Pitokava O Verakova

1 Pauto vereopa vovou rutu puraoro vegeipa vo kovo vatereva. Eisi osa vituaro iava vegei iava viapau sopauarei raveravepapeira. 2 Uva oisi eisi pievevoiva, vo vovouro eakaveva oara oisoa purapave rupa vovou-ia varao oara-ia oisoa ariia oupave. Uva eisi osa pievevoiva, viapau oiso kuuvupaveira. Ora vosa vo reo-ia vao Pauto vo reoaro siposipopaveira, uva viapau oiso va tavariopaveira. Ari aviavi pievira rutu va iava siposipopaveira vaore, oiso ra uvui iraopata va-ia taraipasa oiso, Oiraopa-a rutu. Ari ita, Pauto vegei-ia taraiparoveira oiso, Vegei oiraopa reo rutu kosi piepave. Oiso rutu ita osa oearovu oirara ita vegei-ia taraipaaveira oisi, 3 ✧ vo osa aviavi pievira Pauto vo reoaro kosi piepaveira voeapa. Ari oearovu viapau roroiovira va ouiva. Uva aue oave-ia vosa voea raga ora opesi pie ovoiaive eisi va iava. 4 Uva eisi osa piepaiveira vo rara Seten voeao oirao pie vovou asa irara vo rugooroaro ruupareve vara rupa piepaoro, ro raga ita Rovopatoa Rutu Tugarato vo rasio iava. Oire ra oisi iava viapau aviavia vai kekepaive, vo aviavio oa Vearo Siposipo iava rugorugooarare roropaiveira vara aviavi piepasa. Vo siposipo-a vao oa rera iava Krai toupaveira. Ro ira kerariava toupaveira oiso rutu osa Pauto. 5 ✧ Uva viapau oiso ora vegei raga iava siposipopaveira. Viapau. Ari vegei Krai Jisas iava siposipopaveira oiso, Rera-a Turaro. Ari vegei-a kovopatoarei

visiipa vo Krai vaisiario-ia. Eisi osa vo reo iava tavipaveira. 6 ✧ Aue iava uvare Pauto oiso puraroepa, “Aviavia rorori vova rupa tapi.” Ira raga ita Pauto ira aviavia roro piepareveira vigei iava sopaura-ia vigei iava rupa vovouro verapaoro. Oisore ra vo aviavi iavirava varao-ia roroiovira taraipavio Pauto vo vovouroaro, oarare oisi eisi roropaiveira Jisas Krai vo vovouaro iavirava.

7 Pautoa raga-a ira vegei iava sopauarei oisi piereva, oiso ra oisi aviavivira toupaveira. Ari ita, oiso vegei piepareveira osa pitokava o iria uvuipai ra pegepege ovoio viro opesi ovoiro. Uva va-a eva oa uvuipai Pauto vo goruaro kareke piepasa, uvare rera vaaro raga-a gorua oava toupavevoi. 8 ✧ Oiraopavira rutu tavakaara vegei-ia pou ragapa piroveira vaore, osa ra vegei tupapaive, vo osa viapau. Ari ita, ovokirovu-ia vegei vo rugooroaro vavagisi ragapapeira, ovusa viapau uvuipai ra vo kovo kavuve. 9 Riro irara rutu vegeiva ora keripa irara toupai, ovusa vate irara oave viapau vegei eakapai. Ovokirovu-ia vegei iava varauarei upia piepaiveira, uva viapau oiso vegei opesi pie ovoipaiveira vegei upopaoro. 10 Vokiara rutu-ia vegei oiso piepaiveira osa Jisas pieiva rera-ia vuria puraoro. Uva oisi-a eisi osa va vuria oupaveira vao oia goruvira rutu torepaveira. Oisore ra Jisas vo tootoaro vo goruaro roroiovira karekepape vo varaura oave-ia ouareia raveravevira toupaveira. 11 Vokiara rutu-ia vegei iare kopiia tutuu piepaiveira, uvare Jisas-pa kovopaveira, oiso ra oearovu rera vo goruaro eveipaive vao oa purapaveira vegei iava varaura oave-ia, vo ovusa kopiisa tutuupaive. 12 Uva oisi-a eisi osa vituaro iava visii tapo uvuipatai ra Tootoa oupata. Vo uvare kopii-a vao vegei iare tutuu piepaiveira, vo ovusa Pauto vo reoaro kosi piepave visii tauvapasa.

13 ✧ Ari ita, vegei oiso rutu toupavevoi osa ro iravu ira rigatoa purareva Tugoropa Vuku-ia oiso-ia, ‘Ragai oirao pie

✧ 4:3: 2 Ko 2:12, 3:14; 1 Ko 1:18 ✧ 4:5: 1 Ko 1:13, 23 116:10

✧ 4:6: Jen 1:3 ✧ 4:8: 2 Ko 7:5, 6:12 ✧ 4:13: Sam

vovou rutu pura rovoava. Uva va-a eva sirovava oiso reoreoparai kosi pievira.' Oiraopavira rutu oiso osa vegei Pauto vo reoaro iava siposipopaveaira, vo rara rera oirao piepave. ¹⁴ Uvare taraipaveiei oiso, Eera Pauto Turaro Jisas vorevira tore piereva rera tootoo pieoro. Oa-ia oisi taraipaveiei, Osa ita vegei vorevira tore piereverea vegei vore piesa visii tapo ora rera iare, vo rara vigei rutu Kraiss Jisas tapo ora tavosipavio. ¹⁵ Vo tavakaro rutu varao oara oupaveaira vao iava Vearo Siposipo siposipopaooro visipava. Oa iava varare oiso puraparaveira, "Vearopai." Eake iava? Uvare vegei-ia vurapaoro tauvaa oupataveira, vo rara goruvira torepave. Ora oearovu tapo riro irara vo tauva ouive, vo rara Pauto vaaro siraoa voea-ia karekepe. Oire ra va iava riro irara rutu oiraopavira Pauto vaisiaro kae piepaive rera-ia vuurapa vaisi pura-paooro.

Vao Iava Tavaka Oa Riroa Keraria Kareke Pieverea

¹⁶ Eisi osa vituaro iava vegei iava sopauarei viapau oiso raveravepapeira rera oirao piepaoro. Vo ovusa vegei iava varauarei opesipaoro avapai oisivi raga. Vo osa vokiara rutu-ia vegei iava sopauarei gorua oupaiveira. ¹⁷ ☆ Evara-a vuriara oara vegei-ia purapaiveira gareparavi raga. Uva opesi ovoipapeira, vo ovusa goruvira rutu tore iraopave. Uva oisi-a eisi osa vituaro iava riroa rutu voria oupavearea voari utupaua varao iava vearopara oaraei vuvuiua-ia vegeipa opesi asavira. ¹⁸ ☆ ☆ Eake iava? Uvare ora vegei iava sopauarei rutu tovo iraopaveaira varao-ia Pauto varaaro, oara-ia oirara viapau uvuipaaveira oiso ra vara kekepaive. Viapau varao-a oirara oara kekepaiveira vo rasio-ia. Uvare varao raga oara-ia oirara uvuipaai vara kekepasa, oara evara rutu opesi ovoipereia. Vo ovusa varao oara-ia viapau uvuipaaveira oirara oiso ra vara kekepaive, oara tovovira rutu toupaveira opesi asavira. Oara rutu-a evara oarare rugorugopaveaira.

5

Aposel Irara Vo Oirao Pieroaro Voea Iava Sopaura Oaive Oisoa Goru Piepaive

¹ ☆ Vo osa vo rasio-ia toupaveaira, uva vegei iava varaura oiso rutu toupaveira, kepa. Uva oiso taraipave, Okepa-a vao opesi ovoipapeira erupaoro. Oa isivaaro iava okepavu epao vegeipa, vo kepao oa purareva Pauto vo vuvuiua-ia vegeipa. Okepa-a viapau irai oiratoa vai oa paureva. Okepa viapau opesia vaiei vegei arova. ² Uva oiso purapaveiei, "Ae, siraovira." Ari ita, ruipa iraopaveiei oiso ra airepauarei vai-ia varauarei vai touve vo kepa-ia vao oa epao vuvuiua sovara-ia vegeipa. ³ Ari ita, airepauarei vaipa varauarei ruipa iraopaveiei vaopa, teapi kopiiveiera, viapau varauarei vai pere vegeipa vo utupa tootoo-ia. ⁴ ☆ Vo osa tovovira vo varaareo-ia toupaveaira vo rasio-ia, uva upiara sovopaoro koikoipapeira ora siitokaara. Uva viapau oiso purapaveiei, Viapau ruipapaveiei vegei vouareiaropa varauarei. Viapau. Ari vegei oiso pura iraopaveiei, Ruipapaveiei rutu ra vegei vouareiaro varauarei kavuve, vouareo ouarea-ia kopiiveare. Ra va iava tuariripauarei tavariove airepauarei-ia toupasa, vouarei ouarea viapau opesia vaiei. ⁵ Pauto rera raga vegeipa raiva purareva vaore, oiso ra ora vegei iava varauarei oave tavariope airepa vararei ousa. Uva vegei vatereva Tugoropato Uraurato vore sopauarei oave iare varao rutu oirao piepasa rera iavirava oara rutu purareva Pauto vegeipa.

⁶ Eva-a oa vituaro iava vegei goruvira rutu toupaveaira tuuvu vovou rutu-ia. Vo uvare taraipaveaira oiso osa tootoopaveaira vova ora vegei iava varauarei-ia vo osa tauaivira toupaveaira Turaro vo uruiaropa. ⁷ ☆ Vo osa tovovira viapau Turaro kekepave, uva rera vo touaro oirao piepaoro toupaveaira, vao oa sirova ora vegei vo touaro purapaveaira. Uva varao oara kekepaveaira, viapau vara kekepaoro raripaveaira vegei vo oirao pie

☆ **4:17:** Ro 8:18 ☆ **4:18:** Ro 8:24; Hi 11:1-3 ☆ **4:18:** Ro 8:24; Hi 11:1 ☆ **5:1:** 2 Pi 1:13-14 ☆ **5:4:** 1 Ko 15:53-54 ☆ **5:7:** 1 Ko 13:12

vovouaro purapaoro. ⁸ Oire uva tuuvu vovouvira rutu toupaveaira. Oa-a vao oa iava vegei vo ruipaaro oiso toupaveira, ra ora vegei iava varauarei kavuve rera tapo Turaro toupasa vo rera vo uruiario-ia. ⁹ Ari rovopa rutu-a vao-ia ruipa vegei vaaro Pauto roru piepasa vo rasio-ia tupaoro vo ora vegei iava varauarei-ia ora vo vuvuiua-ia. ¹⁰ ✧ Oiraopavira vigei rutu vovio utupaua rera ruvara-ia torevioverea Krai, vo ovusa vigei vo vovouaro rovirieipareve. Uva evoa vigei rutu totoevira voria oavi ouperea rera ruvara-ia, ora vigei vo kovoroaro voriaro vo kovoro oara purapaveira vo rasio-ia tupaoro. Ari ita, oarovu roru oupaivera vearo kovoro oaive voriaro-ia, osa voeao vuri kovo purapa irara, viapau.

Vao Iava Voeao Tauvapasa Oea Katai Vovou Rutu Purapave Pautoa Tapo

¹¹ ✧ Oire va-a eva vuri kovo voriaro oa-ia taraipaoro uriri iraopaveaira. Ouriria vao vituaro iava vegei goruvira oirara rutu tavitavi iraopaveair, oisore ra ora porepaave Turaro iare. Uva oisi-a eisi osa iava Pauto vegei vo vovoueiario-ia taraipaveira rutu. Uva visii tapo ita tavipavevoi, oisore ra visii tapo vegei vo vovoueiario-ia taraipata vo kovo iava vao oa purapaveaira. ¹² Viapau oiso voreri tavi vaiei oa-ia uvuipaveiei ra visii ita tavive oisi oiso-ia, “Vegei oiso piepavevoi vearovira, eke eisi osa piepavevoi vearovira.” Viapau. Ari visii tavitavipavevoi ora vegei vo vovoueiario iava. Oa iava uvuipatai ra voeao vo reoroaro pukopaoro voea tavipata vegei iava, vo osa rorupata vegei-ia. ¹³ Vosa kokoropa rugorei vai-ia kovopave, uvuipavei vo kovo purapave Pauto vaisiaro kae piepasa. Ari vosa torevokovira kovopave, oa-ia uvuipaveiei visii tauvapasa. ¹⁴ ✧ Ari Krai raga vaaro riroa siraoa oa vegei oiso piepaiveira, oa iava viapau uvuipaveiei ora vegei vo ruipaaro raga sirova utupasa. Viapau. Ari rera raga vo rugoaro-a oa sirova

utupaveaira. Uvare vegei ita oisi rera-ia oiso taraipaveaira, uvare rera raga-kataito, ira kopiioepa oirara rutu vo vovouaro voriaro ouoro. Ari ita, rera raga iavirava oirara rutu toupaveira vo Pauto osireiario-ia oiso rutu osa kopii irara. ¹⁵ Uva kopiioepa oirara rutupa, oisore ra viapau uvuipaveiei ra ora vigei raga vo ruiparoaro sirova utupavio vigoa Tootoo Ovoi ouera. Viapau. Ari rera raga vo ruipaaro-a, ro ira kopii iava vovevira toreroepa vigei rutupa Airepa Tootoo vateoro.

¹⁶ Osa-a eisi osa vituaro iava vegei viapau uvuipaveiei ra vo rasio vo pitupituroaro sirovava toupaveira rutu oirara vo vovouaro rovirieipave. Viapau. Ari oiraopavira rutu-a vosa Krai keke rovevori voviri rovvira, oire uva voa-a evoa uva vo rugoo sirovava eva vo rasio iava va rera vo kovoaro rovirieivovori. Uva viapau uvuipaveiei ra oisi eisi pieve vo vokio. ¹⁷ ✧ Oa vituaro iava vosa ro oirato ira Krai tapo ora tavosiparo, oire ra va iava oiso karekero, Airepatoa rutu. Vo uvare rera vo vovouaro tuariripa vovouo kavu ovoirevo vao-ia touse airepa vovou.

¹⁸ Pautoa raga ira oisi vigei airepavira kareke piepareveira vigei vo vovouaro tavarioparo. Ari ita, vigei-a vao vigoa rovvira rerava oisoa ora keru rovpavio. Oa iava Oviito Krai siporeva. Ira iavirava Pauto vigei oisi piereva, Ora rera raga vate iraraaro vigei. Oa isivaaro iava vegei vatereva vo kovo, oisore ra oarovivu agiagipave rera iare. ¹⁹ Ari ita, vegei vo siposipoaro-a vao-ia oiso toupai, Pauto oirara oisoa agiagipareve ora rera iare. Vao iava uvare Krai vo kovoaro-a, ira kopiioepa oirara rutupa. Uva Pauto viapau oiso vuri vovouo rigatoreva oirara varaaro vara vievieipasa, oiso ra voa varare rugoopaoro oirara togapareve vara-ia. Viapau. Ari vo siposipo-a oa vegeipa vatereva, oisore ra oirara rutu tavitavipave rera iava oiso, Ro oirara rutu agiagipareveira voea kavikopaoro ora rera iare vovevira.

✧ 5:10: Ro 14:10; Ef 6:8 ✧ 5:11: Hi 10:31; Ju 23 ✧ 5:14: Ap 18:5; Ro 5:15 ✧ 5:17: Ro 16:7; Ga 5:6 ✧ 5:20: 2 Ko 3:6

20 ✧ Uva oisi-a eisi osa toupaveaira Kraiss vo reoaro kaepaoro vaore, oiso ra vegei gisipoaro-ia Pauto visii tavitavipareve. Uva va-a vao oa iava Kraiss vo vovouaro kareke piepavevoi goruvira rutu visii tavipaoro oiso, “Ora visii iava vaseta Pautoa-pa. Oa iava uvuiparoi ora rera iare visii agiagipareve visii kavikopaoro. Oa iava uvuipatai ra oiso rutu toupata, Oiraopa irara rutu rera voeaaro. 21 ✧ Ari ita, Kraiss ira-ia oisoa viapau vuri vovouro vai toupave. Uva Pauto oisi rera pierewa, oiso ra vigei varaaro vuri vovouro kaereve varao vova vigei iava ora rera iare. Oa iava uvuipaviei ra Kraiss tapo tavosivira rutu toupape. Ra va iava Pauto vigei kekepareve oiso, Sisigarue vovou irara rutu. Oiso rutu osa rera Pauto vo vovouaro sisigarue-a rutu.

6

Pol Riroa Rutu Tavaka Kaereva Vo Kovo-ia

1 Vo osa Pautoa tapo kovopaoro visii goruvira rutu oiso tavipavevoi, Opeita Pauto vaaro tauvaa vo vereopa vovou-ia va ou ragapaoro oa ropi ragapata vava tou ragapaoro. 2 ✧ Aue iava uvare Pauto oiso puraroepa vo Tugoropa Vuku-ia, ‘Vosa torevokovira rutu karekeepa evo vuuta, oisore ra va-ia visii uvua, oire uva va-ia visii uvuava. Uva vo vuuta eva torevokovira rutu karekeepa, oisore ra va-ia visii kae piea. Oire uva va-a eva oa-ia visii kae pieava.’

Oire uvuta! Evo vuuta-ia visii uvurevere. Uva vo vuuta-a vao-ia vo vokio-ia, oa-ia oiso vovoupa ra visii kae pierewe ora rera iare.

3 Oire uva vegei viapau oiso oavu avu vai purapavevoi oirara kove piepasa. Vao oa iava oearovu uvuipaai ra oiso purapaave vegeire, “Vuri kovo eva oa purapasivoi.” 4 Viapau. Ari vegei orekerovu rutu oiso purapavevoi vegei vo kovoaro vearovira kareke piepasa vo kovo-ia oa purapavevoi Pautoa-pa. Vosa tuuvu vovou rutu purapave vuriara oupaoro oearovu ruvara-ia ora osiitokarovu rutu

oara rutu vegei goru piepai, oisore ra goruvira rutu torepave oisi iavirava. 5 Iu. Oearovu vegei oisoa ragipaive. Ora oisoa vegei tovo ragapaive tuukepa kepa-ia akukuvira raga. Ovusa oearovu vegei kovokovopaive vegeiva kuarapaoro. Vo ovusa kasivarivira rutu kovopave uusi asavira ora ogoevira vo ovokirovu-ia. 6 Vosa vara evara vegei iare oisoa poupa piro, uva ora goru piepave rutu. Viapau vuria vai puravevora. Ari oisoa roroio rugorugoo raga rutu purapave. Ora oisoa kave vovou purapave ora vereopa vovou vaore, oiso ra oearovu va iava taraipaave oiso, Akoea, vearotoarei-a Pauto kovopatoareiara. Ari ita, vegei oisoa oiso ragavira piepave rera vo goruaro iavirava Tugoropato Uraurato kaviko vovou rutu purapaoro. 7 Oiraopa reo raga oisoa vatepave, ora vearo pitupituro purapave vo rera vo goruaro raga-ia. Ra oiso ragavira va-ia vao torevoko vovou pitupave osa ro ira kakutoa raga-ia ora virivari- paoro upoa purapareve rera-ia. 8 Uva oearovu oisoa vegeire oiso rugoopaave, Vearo kovo purapasivoi, vo osa oearovu, viapau. Ari oearovu oisoa vegei takau- paive, vo ovusa oearovu vegei vaisiara kae piepaive. Vo ovusa oearovu vegei vaisipaoro oiso purapaave, “Riro kuuvu- toarei.” Vo ovusa oiraopa reo rutu iava tavitavipave. 9 Ari oearovu vegeire oisoa oiso purapaave, “Aapaapautoarei ratau toutoarei.” Vo ovusa oearovu rutu vegei vo kovoaro-ia vearovira taraipaoro vegei eveipaive. Uva vegeipa tutuu piepai oiso ra kopiive. Vo ovusa vegei-a vao touvira rutu tootoovira toupavevoi. Ari ita, oirara vegei ragipaiveira vurukoara-ia. Oa-a vao oa-ia viapau vegei upo ovoipaiveira ra kopiipave. 10 ✧ Ari ita, oearovu vegei iava sopauarei vavata piepaiveira, vo ovusa touvira rutu rorupave. Ora oiso toupaveaira, Vegei-a apotatoarei. Ari oiso toupaoro oearovu riro irara oiso purapaveaira ra orekerovu rutu-ia pitupaive vearopara Pauto varaaro, vo rara Pauto vo reoaro vatepave voeapa. Ari oavu-a vao-ia vao iava osa oearovu vegeire oiso

✧ 5:21: 1 Pi 2:22; 1 Jo 3:5; Ga 3:13 ✧ 6:2: Ais 49:8 ✧ 6:10: Ro 8:32; 1 Ko 3:21

rugoopaaveira, Viapau oiso oaravu avu vai peira vaitereipa. Vo ovusa orekerovu rutu vegei varaaro toupave.

11 ✧ Vate irara oaa visii, visiigoa Korin-ia toupataveira. Visiigoapa sirao iraopaveiei oa-ia viapau oiso oreovu avu vai vataupavevoi visiipa. 12 Uva-a evoa uva viapau ora vegei iava sopaura oave vairupaveaira visiipa. Viapau. Ari visii raga-a taru, visiigoa ora visii iava sopaura vairupataveira vegeipa. Oa iava vigei rutu viapau katai vovou-ia toupapeira. 13 ✧ Oire uva va-a vao oa iava ragai vo reo vatepaavoi oiso rutu osa aiteto ovii iraraaro tapo ora reoreoparoveira. Ora visii iava sopaura oavisii karuta vegeipa siraosa, oiso osa vegei ita oisoa vokiara rutu-ia visiipa siraopave visii kavikopaoro rutu.

Vigei Raga-a Pauto Vo Kepaaro

14 ✧ Oire vosa visii Krai voeaaro visiigoa orekerovu vearoara pura ruipapata, ra viapau oiso ra voearo tapo ora tautosipaoro oirao pie vovou asa irara oisi vara purapata. Uvare apeisi ragavira uvuipatai ra vuria tapo tautosipaoro vearo vovou raga purapata? Ora apeisi ragavira uvuipatai ra voearo tapo ora tautosipata oea rupa vovouva toupaveira, visii vao visiigoa aviavi vovouva toupataveira? Vosa eisi ragavira piepata, ra viapau oiso vearovira kovopata voea tapo ora tautosipaoro rutu. 15 E Krai vaio ora Seten uvuipasi ra katai vovou purasi? Asi viapau rutu. E ro oirao pie vovouto oirao pie asato vo vovouarova tapo vaeavira toupaveira? Easi eisi viapau rutu. 16 ✧ Vigei-a Pauto vo kepaaro Tugoropa Kepa, ro Pauto Tootoo Ovoi. Uva apeisi-a? Uvuipatai ra orekerovu avu vai oupata vo tugara kare vo kepaaro vo orekeroi tovopasa Pauto vo kepaaro-ia Tugoropa? Viapau. Aue iava uvare Pauto oiso puraroepa vigeire,

‘Ragai pauparaverea vo uva toupaveira ragai voeaaro oirara. Uva-a voa uva voea vuutaaro-ia toupaveira. Ra voa oiso toupaa, Ragai-a voea

rearaaro Pauto. Vo osa voea oiso toupave, Ragai voeaaro oirara.’

17-18 ✧ ✧ Ora oiso tapo osa puraroepa Turaro,

‘Uvuipatai ra voea ruvara iava ora goropaoro avapata. Opeita varao-ia pitupata oara vuivuijavira toupaveira. Vosa eisi pieta, oa iava uvuiparai ra visii ora ragai iare oua. Ra va iava oiso toupaa, Ragai-a visii aitearo. Ovusa visii ita oiso toupata, Ragai ovii iraraaro visii, ora ragai ovii riakoaro visii. Eisi osa purarai, ragai vao-ia Gorutoa rutu Turaro.’

7

1 ✧ Vate irara oaa. Reo ovoiro evara toupavoi vigeipa. Osa ragavira-a eisi osa uvui iraopaviei ra orekerovu rutu varao kavupape oara-ia ora vigei iava varaura ora sopaura vuivui piepapeira. Oa iava uvui iraopaviei ra ora airerei piepavio rutu Pautoa-pa avivikepaoro.

Korin-pa Irara Ora Voea Iava Sopaura Oaive Poreivoiva, Pol Rorureva Rutu

2 ✧ Ari ita, vegei viapau oiso vuria vai puraveva visii iava irai-ia. Viapau oiso irai keaveva visii iava irai piro pieoro. Viapau oiso irai keaoro orekerovu avu vai oisoa ou ragapave irai ruvara-ia. Osa vituaro eisi uvuipatai ra vigeipa siraopa vovou rutu vatepata. 3 Uva viapau oiso eisi puraparai visii togapaoro. Viapau. Uvare oiso puraparai vorevoreripavira visii tavipaoro, Rirovira rutu ora vegei iava sopauarei rutu-ia visii kaviko iraopaveira visiipa siraopaoro. Oa vituaro-a vao oa iava vegei iava sopauarei visii tapo ora tautosipapeira, vo ovusa tootoovira toupave, eke vo osa tapo kopiive. 4 Viapau oiso orugorugooi epao ita oa purapaavoi oiso reopaoro visii. Uvare visii vo vovouroaro-ia roru iraopaoro taraiparai oiso, Torevoko vovou rutu purapatavere. Ari ita, otavakarovu rutu oisoa vegei-ia poupa piro. Uva-a evoa uva oiso visii iava uvuvevora, Vearo pitupitu purapatavoi. Eva-a oa vituaro

✧ 6:11: Esi 33:22; Ais 60:5 ✧ 6:13: 1 Ko 4:14 ✧ 6:14: Diu 7:2-3; 1 Ko 5:9-10 ✧ 6:16: 1 Ko 3:16; Jer 31:1; Esi 37:27 ✧ 6:17-18: Ais 52:11 ✧ 6:17-18: Hos 1:10; Ais 43:6 ✧ 7:1: 2 Ko 6:17-18 ✧ 7:2: 2 Ko 6:12-13

rutu iava varaata vovouvira toupaveaira visii-ia roru iraopaoro.

⁵ ✧ Ari ita, oiso ragavira-ia Masedonia Provins-ia pou viroveiepa. Uva viapau oiso voa reareaveiepa, uvare otavakarovu rutu vegei iare voa pou piropa, vo osa oearovu vegeiva ora kaureopaaepa. Oa-a vao oa iava vegei iava sopauarei rirovira vavataepa rugorugoo iraopaoro. ⁶ Uva rera-a Pauto ira uvuiparoi vo vavataro verapareve oirara sopaaro iava. Osa-a oiso osa vegei-ia piereva vo osa Taitas siporeva vegei iare. ⁷ Uva viapau oiso rera keke ragapave. Viapau. Ira-ia rorupavevoi rutu, uvare rera vo siposipoaro uvuvevo vao visii iava, vo uvare vearovira rutu rera tauvatavora rera iava sopaua rutu goru piepaoro. Oiraopavira rutu ragai tavirevorao visii iava, vo uvare ragaipa oisoa ruipapata oiso ra ragai keketa. Ora vo osa oisoa ragaipa rirovira siraopata. Ora vao iava tapo osa ragai vo reoroaro sirova oisoa goruvira rutu utupata. Oire uva va-a eva tapo-ia rirovira rutu roru iraopaavo.

⁸ Ari ita, ragai vaaro-ia rovoa pasia taraiparai oiso, Voea vaipa pasi riro vavataa vai vateavora vao sipooro. Ari viapau oiso siraoparai vo vokio-ia vo pasi iava eva. Uva taraiparai oiso osa visii sirao pieavora gare visivi raga. Ari viapau oiso ragai iava sopaua oaa vavatapai visiire rugoopaoro. ⁹ Viapau. Ari ragai roru iraopaavo. Uva viapau oiso vo sirao vavataaro iava-a eva visii vaaro. Viapau. Ari vao iava uvare visii vo vavataroaro-a evara oara vituaro iava ora visii vo pitupituroaro tavario-tavora ragai vo reoroar uvuoro. Uvare Pauto kasikasi pievira vo vavataro kovo pierevora visii iava sopaura-ia. Uva oisi-a eisi osa vituaro-ia ragai viapau oiso visii vuri pieavora. ¹⁰ ✧ Eake iava? Uvare vo vavataro evara oara iava uvuipa Pauto oirara vorevira sopaaro porepareve. Ra va iava Pauto voea orirureve. Osa iava eisi vigei rutu uvuipaviei rutu ra rorupe. Ari vosa vo tavakaro vo rasio iava oupaive oirao pie asa irara, oa iava uvuipaai ra kopii ovoipaave rara, vo rara viapau oiso

ora oeai iava sopaura vai oaive vorevira poreive va iavirava. ¹¹ ✧ Vearovira rugorugoo iraopata vo tavakare vao-ia, uvare Pauto oisi va-ia vo kovo purareva visii-ia. Uvare va iavirava oisoa oisi rutu goruvira rugorugoo iraopata. Ora oiso tapo osa va iavirava ikauvira rutu vo reo pukotava, oa-ia visii vo vovouroaro torevoko vovouro karekeepa vaore, oiso ra viapau oisi orugorugooroi purapaive oearoi visii iava. Ari ita, uvare oisi-a eisi osa iavirava vuri vovou veritavora vapa uriripaoro vapa pura arapa ita. Iu, uvare ragaipa siraopaoro goruvira rutu ragai vo reoro sirova torevokovira rutu utu iraotaepa rera eera torevokoora ira vuri pitupitu purareva. Oa iava va eakareva. Oire uva oisi-a eisi osa iava ragai vorerivira keke ruipapatai vaore, ra visii vovouaro kekeoro va-ia oisi taraira eisi oiso, Oiraopavira rutu viapau oiso vuria vaiei visii-ia, vo uvare oisi eisi rera pietava eera.

¹² Oire vo rigato eva oa puraavora uva viapau oiso rugorugooara, Uvare vuri pitupitu purareva, ora o tapo iria rera vovouaro-ia vuria oueva. Viapau. Ari visiire rugorugooapaoro evo pasi rigatavora visiipa. Oisore ra va kekeoro vo reo sirova utuoro ora visii-ia va iava taraita vo Pauto osireitoaaro-ia. Ra oiso puraata, “Oiraopavira rutu oiso osa Pol-pa siraopavioveira ora voeao oea rera tauva-paiveira.” ¹³ Oa-a eva vituaro iava vegei iava sopauarei varaata piepataveira.

Iu. Roru iraopavevoi visii vovouroaro-ia ora ro-ia tapo Taitas. Uvare vegei roru pierevora rutu va-ia, osa visii iava vegei tavitavirevora, vo osa visii rutu rera vo vovouroaro goru piepatava rera vo tavakaroaro verapaoro. ¹⁴ Ari ita, voviri tuariri Taitas tavi rovoava oiso, “Evoea Korin-pa irara oea ragai vo reoroaro uvuivere rara.” Oire uva va-a eva osa ragai vo reoroar eva oirao pietavora rerapa visii vo vovouroaro iava. Uvare vokiara rutu-ia vegei visiire oiraopavira reopaveaira. Oiso osa vo reo oa vateava Taitas-pa visii iava, uva oisi oiraopavira rutu karekeera. ¹⁵ Oire uva visiire rugorugooapaoro rera vaaro siraopa vovou

kavikoa riropai. Eake iava? Uvare ikauvira rutu ora visiipa rera rei vaisi pietava, vo uvare rera vo reoaro uvutava. Ora vao-ia tapo osa ora visii raga oisoa ora uriri piepata oiso rugoopaoro, E vearovira avu rera vo vovouaro sirova utuviovere? ¹⁶ ✧ Uva roru iraopaavoi, uvare vao-ia tarai ovoirai oiso, Goruvira rutu eisi vo vovou purapataveira eva vearoa.

8

Oirao Pie Vovou Irara Uvuipaai Araoko Irara Oaive Tauvapaive

¹ Araoko irara oaa, oiso ruipa iraoparai visiipa ra oiso ragavira taraipata voeao-ia lotupa gururo oea voraro toupaveira Masedonia Provins sovara-ia. Vao iava osa Pauto oisoa rirovira rutu voeapa vereopa vovou rutu purapareve. ² ✧ Vosa riro tavakaro rutu voea-ia pou piro, uva evara-a oara-ia tupaoro uvuipaai touvira ra roruvira rutu toupave. Uva vo rorua eva vituaro-a vao-ia, orekerovivua voea varaaro oara-ia oisoa sirao vate purapaive. Oiraopavira uvare apota iraravi rutu-a. Ari oisi tupaoro apotavira riroa rutu sirao vate puraivora. ³ Uva oiraopavira visii tavipaavoi oiso, Voea varaviaro rutu orekerovu vateivora Krai voeaaro apota irara tauvapasa. Ari ita, pute pievira oaravu ita voea varaaro vateivora. Osa piepaivora eisi ora voea vo ruipaaro raga sirova. ⁴ Uva goruvira ragai tavipaivora, “Igei ruipa iraopaiei rutu oiso ra sirao vate purapaio va takuvupaoro oearovu vo vateroaro tapo. Oa iava uvuipaiei ra va-ia Pauto voeaaro tauvapaio.” ⁵ Uva oisoa oiso keapaave, Gareavi raga monia sirao vate oa vatei, osa viapau. Riroa rutu oa vatepaivora. Ari ita, oisi-a eisi osa ragavira ora voea rutu iava sopaura rutu oisoa Turaropa vatepaive. Eisi osa ragavira Pauto vo vovouaro sirova utuoro ora voea rutu iava ita sopaura vateiva vegei tauvapaoro.

⁶ Oa-a eva oa iava oiso Taitas-re puraveiera, “Ari ita, voviri tuaririvi Korinpa irara tavirivora, oiso ra sirao vate purapaive. Ari vosa viapau ikaupavira va

guruguruive, uva eva raga-ia uvuipauei ra voea tauvarivora, va ikauvira opesi pieive va guruoro.” Eisi osa rera tavivevora. ⁷ ✧ Oiraopavira rutu ita oiso osa ovokirovua okovorovu purapata, ra vearovira rutu vara purapata riro goruvira. Uva oisi-a eisi osa ragavira visii-ia taraiparai oiso, Osa ita goruvira rutu Jisas vo reoaro-ia pitupataveira. Ora va kosi piepataveira vearovira rutu. Ora vearovira rutu vearo tarai-ia taraipataveira. Ora vegeipa sirao iraopataveira. Ari ita, ikauvira rutu ragai vo reoaro uvu ovoitava ragai tauvasa. Oire uva vearovira rutu pute pievira vara evara purapataveira. Uva visii arepaavoi ra vao tapo sirao vate vearovira rutu ita purapata.

⁸ Ari ita, ragai viapau oiso reo goru vai purapaavoi vaore, oiso ra va sirova utupata. Viapau. Ari visii tavipaavoi voea iava oea oiso ruipapaai ra oearovivu tauvapaive. Uva visii akepaavoi oiso, “E uvuipatai ra oisi pieta eisi?” Ra va iava visii vaaro siraopa vovou kareke pieta viaevira rutu. ⁹ ✧ Uvare taraipatai vigei reraaro Turaro Jisas Krai vo vovouaro-ia vao vereopa vovou. Ira oisoa riroara rutu-ia orekerovu pitupareve ora rera varaaro. Ari ita, oa iava vara-ia ora apota pieroepa rera raga visii rutu tauvaoro. Uva oisi ora apota pieroiva, eisi visii piereva, oiso ra riroara rutu-ia orekerovu pitupata rera varaaro vearopara.

¹⁰ Oire uva oiso rugorugoparai vao iava, Veeropai vosa vo kovo opesi pieta ora visii varaaro moniara guruoro sirao vate puraoro, vo kovoa rovtavora vo ivari-ia oa putevora. Ari ita, uva voari oearovivu tauvasa vovou rovtatera. ¹¹ Uva oisi-a eisi osa iava uvuipatai ra ikauvira ora visii vo kovoaro opesi pie ovoita visii vo ruipaaro oirao piepaoro. Ra oisi vo moniro guru ovoipaoro voeavio apota irara tauvapata voea vatepaoro vara. Vosa riroara moniara sirao vatero touve, oara-ia ita uvuipatai ra vara vateta. Ari vosa garearavi, oire oisi raga ita vara vateta ita voeapa. ¹² Vosa vearo vovou rutu purata vo vate purasa eva siraoa, oire ra va-ia Pauto roru pieta. Vosa

✧ 7:16: 2 Te 3:4 ✧ 8:2: 2 Ko 9:11 ✧ 8:7: 2 Ko 9:8; 1 Ko 1:5, 12:13 ✧ 8:9: 2 Ko 13:14; Fl 2:6-7

riopara rutu, ora garepara visii varaaro oara pitupata, uva viapau oiso Pauto vara vieipare. Uvare va-a eva visii raga vo vovouaro vituaro oa-ia oisi rera eisi roru piepataveira.

¹³⁻¹⁴ Viapau oiso visii tavipaavoi ra visii raga kasivarivira kovopata, ovusa oearovu tou ragapaive pokapokapaoro. Viapau. Ari vo vuutao-ia riroara rutu orekerovu toupaiivoi visii ruvara-ia. Evara-a oara iava uvuipatai ra voeaviopa apota irara vatepaoro voea tauvapata. Oisore ita ra vo utupaua riroara vai-ia ita pituivere. Oire ra visii tauvaive ita oarai vatepaoro vo osa ita apotavira toupata. Osa iava uvuipatai ra vaeavira rutu ora tuutuukopata ita. ¹⁵ ✧ Tugoropa Vuku oiso purapapeira,

‘Ro ira riroara rutu ora rera varaaro gurupareve, oara-a evara viapau oiso varao-ia putepaveira oarapa ruipaparoveira. Ora oiso osa ro ira gareparavi ora rerapa gurupareve, oara-a evara viapau oiso potepaveira varao-ia oarapa ruipaparoveira. Oara rutu evara rerapa uvuipai ro ira ora rera iare riroara rutu gurupareve, ora ro ira ora rerapa gareparavi gurupareve.’

Uva oisi rutu toupaiivoi vo visiipa vo osa orekerovu gurupata sirao vate purapasa oearovivupa.

Oearovu Kovopa Irara Poua Virovere Korin-ia

¹⁶ Vegei Pautoa-ia vearo vaisi purapavevoi rorupaoro rutu, uvare Taitas eisi piereva oiso ra visiipa siraoparo, oiso osa vegei oisoa visiipa siraopave. Oa iava rirovira rutu oisi vovou iraoparoi oiso ra visii tauvapareve. ¹⁷ Ari ita, ora rera vo vovouaro rutu sirova uturo uriorovere rara visii tauvapasa. Vosa oisi eisi piereve, oire ra oisi iavirava vegei vo reoaro sirova uturo vao oa-ia rera sipopavevoi visii iare. ¹⁸ Uva vaiterei rutu sipopavevoi visii iare ora ro iravu araokoto oavi. Ro ira-ia vearo vaisi rutu purapaveira lotupa gururo vo uruiara rutu-ia. Eake iava? Uvare vearo kovo rutu purapareveira Vearo Siposipo

kosi piepaoro. ¹⁹ Ora vao tapo-ia oiso-ia uvare voea raga lotupa irara rera reesioro rera ropoiva vaore, oiso ra vegei taveopareve. Ra igei rutu vo kovo purapaio Turaro vaisiaro rei piepaoro, vo osa sirao vatero kaepaoro avapaio voearopa apota irara. Oire va iava oisi ora igei iava voea tauvapa vovouro kareke piepaio voeapa.

²⁰ Oire uva oisi-a eisi osa piepaoro ora vatatopopaio rutu vaopa, teapi oearoi igeire vuri rugorugoo vai kosi pieve va iava vao vo osa va vao sirao vate riroa vatepaio oearoipa. ²¹ ✧ Igei katai vovou ragava toupaioveira, oiso ra va iava torevoko vovou raga purapaio Turaro osireiaro-ia ora vo oirara rutu osireiaro-ia.

²² Oire uva iravu raga ro vigei araokotoaaro ira voea tapo arupavevoi visii iare. Ari ita, ovokirovu rutu-ia rera vo kovoaro sisiropaveira. Oa-a vao oa iava oiso taraipaveira rera-ia, uvare rirovira rutu oiso ruipaparoveira ra visii tauvareve. Uva visii-ia vearovira rari-paoro oiso vovouparoveira rutu ra visii tauvapareve. ²³ ✧ Ora ro Taitas ira ragai tapo kovopareveira visii tauvapaoro. Ora oearovu araoko irara oavi, voeao oea roporopoiva lotupa irara vo reo eva voea vaoro kaesa visii iare. Ra voea iavirava Krai vaisiaro kae pieta. ²⁴ ✧ Uva oiso visii tavipaavoi, ra voeavipa vereopa vovou rutu purapata voea tauvapaoro. Ra oisi iavirava lotupa gururo rutu va-ia taraipaave vao oiso osa oiraopavira rutu visii vaaro iava vearo pitupitu rutu siposipopaveira visii-ia vearo vaisi purapaoro.

9

Vatevatea Iava Vao Pauto Vaaro Oirara Tauvapasa

¹ Va iava vao visii tavitavi ragapaavoi vo pasio rigatooro, uvare visii-ia taraiparaveira oiso osa apota irara tauva ruipa iraopataveira Pauto voeaaro evoea oea Judia Distrik sovara-ia toupaveira. Ari ita, osa eisi piepataveira ora visii raga vo ruiparoaro sirova utupaoro. ² Uva visii vo vovouroaro-ia tarai rovoraiiva, eisi voeapa oisoa vearovira siposipopaa oea

Masedonia Provins-ia toupaveira. Uva oiso puraparaera, “Voeao vigei araoko iraraaro oea Grik-ia tupaoro, ora voea vo vovouaro puraivora vao sirao vate vatepa vo ivari-ia oa putevora. Oire uva visii iava uvuoro voeao Grik-ia tou irara voea vo vovouaro puraivora voeao apotapa irara tauvasa.”³ Oa vituaro-a eva oa iava voeao araoko irara oavi visii iare sipopaavo. Oire ra oisi iava vo reo eva visii iava oiraopavira rutu karekepe, vo osa visii ruvara iava oarai sirao vatero vai oupaive. Vosa viapau oisi ovatevatearo ravaata, ra oisi iava viapau ragai vo reoaro oiraopavira karekepe.⁴ Oire vosa oearoi Masedonia iava ragai tapo urioavere, vo osa viapau moni vatatoporo vaiva toupata vare eva sirao vate, uva oisi-a eisi osa iava uvuiparai ra riroa rutu ariia oua visii iava. Oiraopavira oiso osa visii tapo uvuipatai ra vo arii outa, vo rara rirovira rutu vo vatevatearo egaega ragapaoro reoreopata, vo osa viapau vara vatepata.⁵ Oire uva va-a eva vituaro iava vigei araoko iraraaro ira pie rovoavo visii iare sirao vate ravaasa vo vateo oa iava ragai tavi rovtavora. Uva oisi-a eisi osa iava vo vatevatea rutu eva ravaavira visii ruvara-ia toupavere, vo ovusa visii ruvara-ia pou virosa uriora. Ra va iava oiso taraira, Ora visii raga vo vovouaro sirova ututai vo vatevateao vateoro, vo osa viapau ragai vo reoaro iava.

⁶ ✧ Vaore ovoova rugoo iraopata ro iava oirato ira gareara takuraara paureva. Oa iava vara kuearo gare visivi ourevere. Ari ita, ro ira riro takuraro paureva, oa iava vara kuearo ita rirovira ourevere ora rerapa.⁷ Oire visii rutu katakataivira ora visii vo vovouaro sirova sirao vatero vate iraota. Ra opeita reo goru ragare rugorugoo iraopata rutu, ra va-ia sirao vate vatepata. Ora vosa oisi vara purapata, ra opeita ora visii ragare siraoparo rugorugoopata oiso-ia, Ora ragai varaviaro opesi pieavo. Viapau. Eake iava? Uvare Pauto faru rerapa vereopa vovou rutu puraparevere, ro ira sirao vate purapareve rorupaoro rutu oearovupa.⁸ ✧ Oiraopavira rutu oiso osa Pauto uvuiparoi visiipa

orekerovu vatepasa visii vo vovouaro-ia pute pievira rutu. Eisi osa iava rirovira rutu orekerovu touvere visiipa ora oearovivu tauvapasa tapo. Oa iava viapau uvuipatai ra orekerovu avu vaipa apotapata varao oarapa ruipapata.⁹ ✧ Tugoropa Vuku-ia oiso purapapeira,

‘Ro ira rirovira rutu apota irara vatevatepareve, ira-a eera ira-ia vereopa vovou opesi asavira rutu toupavere.’

¹⁰ Ari ita, vo ovoovo-ia tapo oiso oiraopavira purapai, Vosa oirato takuraara paupareveira, Pautoa raga ita-a ira vo takuraro purareva. Oire vosa ro ira otakurarovu ita paureve, uva rera raga ita Pauto ira vo takuraro kova piepareveira. Oire ra va iava oirato vara aiopareve. Osa ragavira Pauto uvuiparoi ra oisi eisi visii pierevora, oisi vo vatero varao vatepata. Osa iava uvuipatai ra vo vatero tuaro pute pievira rutu oupata rera ruvara-ia.¹¹ Oire vosa Pauto visiipa rirovira rutu orekerovu vate rovopareve, uva visii ita uvuipatai ra vara iava rirovira oaravu vatepata. Osa-a eisi osa iava riro irara rutu oirara uvuipaai ra Pauto vaisiaro kae piepaive, vo rara visii vo vatevateroaro ourovopaive ora voeapa varao oara kaeoro uvuipaiei avaio voeapa.¹² Uvare vo vatevatea eva oa puratavo oa-ia varei kovoarei toupavoi oiso, Oavu-a vao apota irara tauvapasa voeao oea orekerovupa apotavira toupavoi. Ari oavu-a vao-ia oiso ragavira uvare vo vatevatea-a eva oa iavirava riro irara uvuipaai ra Pautoa-ia vuurapa vaisi purapaive rera-ia rorupaoro.¹³ Vosa igei vo moniro evara ouoro avaiovere rara voea vatesa, oire ra vara kekeoro varao visii vo vateroaro siraoara taraiave visii-ia oiso puraoro, “Oiraopavira rutu uvare voeao Korinpa irara goruvira rutu Kraisi vo reoaro-ia pitupaiveira vao Vearo Sipoipo. Oa iava oearovupa siposipopaiveira va iava tavitavipaoro.” Oire ra va iava Pautoa-ia vuurapa vaisi puraive visii iavirava. Ora visii vaaro-ia vereopa vovou vearo vaisi puraive vao oa purapata voea tauvapaoro

✧ 9:6: Ga 6:7, 9 ✧ 9:8: Ef 3:20; Fl 4:19 ✧ 9:9: Sam 112:9

ora oearovu. ¹⁴ Osa iava uvuipaai ra visiipa rirovira variripaave visii kaviko iraopaoro. Eake iava? Uvare uvuipaai ra taraiave oiso, Pauto oiraopavira rutu visii tauvapaoro vearopara rutu kareke piepareveira visii-ia. ¹⁵ ✧ Ari ita, vigei rutu uvuipaviei ra vearo vaisi purapape rera-ia va iavirava vao riroa rutu tauva sirao vate rovopa rutu. Vo vateo-ia rera raga-ia ro-ia Krai, ira siporeva Pauto vigei virivario vigei kae piesa.

10

Pol Takau Reoro Pukoreva Varao Oara Oisoa Purapaive Aposel Irara Takaupaoro

¹ Ragai-a vao-ia Pol ragoa oiso visii tavipaavoi ra goruvira rutu vo reore rugoo iraopata. Uvare oiso purapataveira, “Pol igeipa tauaivira toupaooro igeipa uriri asavira riro gorupa reoro vatepareveira. Ari vosa igei tapo touparevori, ra va iava kave visivi reoreoparo igeire.” ² Oire uva oiso ragavira visii tavipaavoi vo vovouo sirova Krai oa oisoa purapareve kave vovou. E ragaipa ruipapatai ra visii iare uriora uriri asavira visii tapo toupaooro reoreosa evoa visii rutu puaaro-ia, eke? Opeita eisi ragai piepata, oiso ra oisi piea visii-ia. Uvare oiraopavira rutu taraiapai oiso osa uvuipapai ra uriri asavira rutu oisi eisi piea voeao iare oea vegeire oiso purapaaveira, “E vaiterei rasitoa raga vo rugorugoooroaro sirova utupasiveira.” ³ Ari ita, vegei rasitoa-ia toupaveira. Uva viapau oiso rasito vo pitupituarore rugorugoopaveira oiso ra va-ia gorua oupave Seten-va ora upopasa. ⁴ ✧ Varao upo purapara oara-ia upo purapaveira, uva viapau oiso vova rasitoa-ia vara-a. Viapau. Ari evara vova Pauto ruvara-ia uriopapeira riro goruara rutu. Oara uvuipapeira rutu vao riro gorua vuria opesi pie ovoipasa, ora vao rera vaaro riro goru kovo. Osa ita eisi osa vegei varao opesi piepaveira, oara purapaiveira oirara varao kuuvu reoro Pautoa tapo kaureopaoro. ⁵ ✧ Varao oiso vosa oearovu Pauto toga ragapaive oreorovia rera takaupaoro, vo rara oisi vo reo

iava viapau oearovu rera oirao piepaive. Oire uva vo reoro verapaveira varao oara iavirava oearovu ora vaisi oave raga kae piepaiveira, oiso ra oirara vo rugorugoooroaro tavariopavevora, oirara uvuipaai ra Krai ragare rugoopaave rera raga sirova utupaoro. ⁶ Osa pieveare eisi ra va iava oisi eisi toupata Krai ragare rugoopaoro. Osa iava uvuipaveiei ra uriri asa vovou rutu iava oearovu visii iava vo rugoooroaro torevokove, voeoro oearoa touvira rutu ora voea ragare rugorugoo iraopaaveira Pauto vo reoroaro uvupa arapa.

⁷ Osireiara oavisii vura pieta. E Apeisia? Viapau vegei sopaaro eveipata, eke? Uvare vegei tapo ita sopaura oave porevora Krai iare oiso rutu osa visii. Oire vosa irai oiso ora iraire puraparo, “Ragai-a Krai reraaro,” uva uvui iraoparoi ra vorevira rera raga ita ora sopaarore rugorugooapaoro ora rugorugoo piero. Oisi iava oiso tarairo, Ragai ita Krai reraaro. Eisi raga ita osa vegei tapo ita toupave, Krai vaiterei. ⁸ Eagara vosa ragai raga rirovira rutu reoara puraavora ora ragai iava oiso, Ragai reipapai visiipa. Uva viapau oiso vo reo-ia vao ariia vai ouavoi. Vo uvare Turaro raga ira oisi ragai pierevora visii varaaro oirao pie vovouro torevokove. Viapau oiso ragai vo kovoaro-a visii vo vovouroaro oirao pie vovouro tekipasa. ⁹ Ra opeita oiso rugoopata, Ragai vo pasiro rigatoavoi visii uriri piesa. Viapau oiso ragai eisi visii pieavoi. ¹⁰ Oearovu vai pasi visii iava oiso purapaai, “Pol riro goru reoro purarevori igei torevokosa vo pasiro-ia. Ari vosa igei tapo touparevori vo-ia, ra raveravevira raga reoreo ragaparo akukuvira.” ¹¹ Ragai evoeapa oiso ruipa iraopapai, ra vao-ia oiso taraiave rutu osa ragavira visiipa tauaivira rutu toupaooro vo reo rigatoavoi vo pasiro-ia. Uva vo reorei vaeavira rutu toupavoi ora vo reo oa taru puraavere vo osa visii iare poura viro evoa.

¹² Viapau oiso reoreopaveiei osa voeao oea ora voea vo kovoroaro raga rovirieipaoro oiso purapaai, “Oearovu

✧ 9:15: 2 Ko 2:14; Ro 5:15-16 ✧ 10:4: 1 Ti 1:18; 2 Ti 2:3; Ap 7:22 ✧ 10:5: 1 Ko 1:19; Ais 2:11-12

vuri kovoro purapaiveira, ovusa igei vearo kovo ita purapaio.” Vo ovusa voea raga ita oiso purapaaveira, “Viapau oearoi uvuipaa ra oiso vearopa kovoro vai purapaive osa igei.” Uva vegei viapau oisi uvuipaveiei ra eisi purapave. Uvare kokoropa reoro raga varao oaraia eisi purapaaveira. ¹³ Ari Pautoa raga-a ira vegei oisi tavireva vo kovo vao-ia purasa. Oa vituaro iava rera vo reoro raga sirova utupaveaira vo osa visiipa kovopaveaira. Uva viapau uvuipaveiei ra oiso purave ora vegei ragare, “Okovovu raga-a vao-ia oa purapavevoi vearovira.” Viapau. Ari vo kovo raga vao-ia oa iava tavitavipaveaira, Pautoa raga oa vegeipa vatereva va purapasa vo visii tauvapaoro ora oearovu. ¹⁴ Vosa oisoa toupata voari tuariri Vearo Siposipo uvu asavira, uva visii iare urioveiepa va iava tavitavisa vao Vearo Siposipo. Oa iava uvuipaveiei ra ora vegei vo kovoaro iava torevokovira tavitavipaoro rorupave rutu, uvare vo kova eva Pauto oa vatereva vegeipa, oisore ra va purave visiipa. ¹⁵ Uva viapau oiso oearovu vo kovoroaro egaegapaoro oiso purapave, “Vegei vo kovoaro raga vao-ia osa va purapaveaira.” Viapau. Ari varao raga iava tavitavipaveaira oiraopavira okovoa purapaveaira. Ari ita, vegei oiso ruipapaveiei ra visii vo vovouroaro oirao pie vovouro kovapape rutu. Oisore ra visii tauvapaoro vegei vo kovoaro rorupape rutu vao oirara tauvapasa. ¹⁶ Uva ita, uvuipaveiei ra otaererovu iare ita avave Vearo Siposipo iava tavitavisa visii vo taerearo-ia puteoro. Uva uvuipaveiei voeaopa siposipove oea viapau Vearo Siposipo iava uvupaiveira. Osa iava viapau uvuipaveiei ra oearovu raga vo kovoroaro egaegapaoro rorupave. Viapau. Ari vo kovo raga vegei. Eake iava? Uvare vegei raga-a vegoa Krai iava rovopavira rutu voea evoa tavitaviveare rara.

¹⁷ ✧ Uva oiraopavira rutu-a, uvare Tugoropa Vuku oiso purapapeira, ‘Ro ira oiso vovoupari ra iravu raga vaisiario kae piepareve, ira-a eera

uvuiparoi ra Turaro raga kataito vaisiario kae piepareve.’

¹⁸ ✧ Eake iava? Vosa ro oirato ira ora rera raga iava vaisia kae piepareve oiso purapaoro, “Ragai vearo kovo rutu-a vao purapaaveira,” oreoa eva akuku reo raga. Ari vosa Turaro Pauto rerare oiso puraro, “Eera vearo kovo rutu purapaveira,” oire ra va iava vo reo eva oisi oiraopavira rutu toupave.

11

Pol Poeravira Rutu Kuuvu Irara Iava Aposel Irara Tavitaviroepa

¹ Oiso ruipaparai ra ragai vo reoro uvuta, uvare oearovu ragaire oiso purapaaveira, “Rerape eera. Ira ora rera vaisiario raga kae piepareveira ora rera vo kovoaro iava eera Pol,” osa viapau ragai oisi eisi. Uva ita, uvuipatai ra ragai vo reoro uvu iraopata. ² ✧ Eake iava? Uvare ragai visiire rirovira rutu rugorugoo iraoparaveira, oiso raga ita osa Pauto visiire rirovira rutu rugorugoo paraveira oiso, Teapi oiai visii ivuive rera arova. Oa-a vao oa iava oiso rugooperai visii-ia, uvare oiso rutu toupatavoi ovoovoa, oiso osa o iriavu tavauruva iria reesireva aiteto iravupa viovokoto, oiso ra oira oureva. Uva oisoa vaierei vo vokiare ora ousapa voki tuepaoro aiteto vearovira rutu oisoa oira tokipareve vaopa oiso, teapi irai raga oira-ia vuria vai pura rovoreve. Oire uva oisi-a eisi osa ragai-a ita visii rutu aitearo ragoa visii reesipaaveira, oiso ra Krai tapo kataivira rutu ora tavosipata. Oa vituaro iava eisi vokiara rutu-ia kasivarivira visii tokipaaveira. ³ ✧ Eake iava? Uvare vapa vao uriri iraoparaveira oiso, teapi oearoi raga visii vo rugorugooaro tekipaive vara vuri piepaoro. Ra oisi iava vo vovu kavuta vare ovauoro oa purapataveira Krai tapo ora tavosipaoro. Teapi oiso pieta osa o-ia Iv iria piro piereva ro rakoruto Seten vara ragaia evara kuuvu reoro. ⁴ Ari ita, rorupataveira oearovu vo siposiporoaro uvupaoro, oara osivu ragavira purapaiveira. Uvare iravu vai raga iava Krai vo siposipo

eva. Viapau oiso rera raga ro Krai ira iava visii siposipopaveira. Uva oisi ragavira-a eisi osa iava vo reoro evara oaravu raga tovopataveira ora visii iava sopauria. Oa iava ora visii sopaaro iare iravu raga uraurato oupataveira. Oiraopavira rutu uvare voea evoea vo siposipoaro viapau oiso toupaveira osa vo siposipo vegei vaaro. Ora eera uraurato iravu raga. Viapau oiso ro-a Tugoropatoa rutu Uraurato ro ira-ia taraipaveira.

⁵ Uva oearo evoea oiso purapataveira, "Vearo irara rutu voeao-ia aposel irara." Ari ita, ora ragai vo kovoaro-ia taraiparaveira oiso, Viapau oiso evoea vo kovoaro ragai vo kovoaro-ia putepaveira. Viapau. ⁶ Uva ita, viapau oiso uvuiparai ra vearo reo vai puraa, oiso osa vo reoro oara purapaiveira. Ari ragai vao raga-ia oiraopa reo rutu-ia vearovira rutu taraiparai, oiso osa va iava oisoa siposipopaa visiipa ro-roiovira rutu va kosi piepaoro. Ora oiso tapo osa oisoa torevokovira rutu ragai vo pitupituaro viaevira rutu visii osireiaro-ia purapaa, oiso ra vara-ia taraipata oiso, Vo reoro-a eva Pauto vo reoro rutu oiraopara.

⁷ Oiraopavira rutu va iava osa oisoa Vearo Siposipo iava visiipa siposipopaa. Uva vo kovo eva oa-ia viapau oisoa moniara vai oupaa visii ruvara iava. Viapau. Ari ragai akukuvira rutu eisi oisoa piepaa ora ragai vaisiaro raga vara piepaoro, oisore ra visii vaisiaro kae piea. Uva apeisi-a? Vuria vai oa oisoa purapaa eisi piepaoro, raa? ⁸ Ari ita, vosa oisoa visii tapo toupaa, uva oearovu lotupa irara uvarovuva ragai oisoa tauvapaive moniara vatepaoro varao oara-ia oisoa visiipa kovopaa. Uva eisi osa piepaoro oisoa moni oupaa oearovu raga ruvara-ia vo visii tauvapasa vara-ia. Uva apeisi-a? Oisi eisi vuripai, raa? ⁹ Oire vo osa visii tapo tupaoro moni apotaparaera auere ora ragaipa oaravu avu vai voripasa. Uva viapau visii areavora moniara vaire. Viapau. Ari voeao raga araoko irara oavi oea oisoa Masedonia Provins iava uriopaave ragai tauvapasa. Viapau visii

ruvara-ia moni areparaera. Uva viapau oiso ra visii arepaa oaire ita moniara vai vo utupavira. ¹⁰ Taraipatai oiso osa oiraopavira rutu oiso puraparai, Krai tapo ora tavosiparaveira. Uva oisi ragavira ita oiso osa oiraopavira rutu oiso puraparai, Viapau rutu irai uvuiparoi ra ragai vo siposipoarore korukuro, osiposipoa purapaavo vao iava osa visiipa akukuvira rutu oisoa kovo ragapaa moni ou asavira. Viapau. Ari ragai vo reoro voraro rutu avaperea Grik-ia. ¹¹ Eake iava oiso puraparai visiire? E viapau pasi visii vaipa siraoparaveira, raa? Ari ita, Pauto raga taraiparaveira ragai vaaro-ia riroa rutu siraoa visiipa oiraopavira rutu oa ragai-ia toupaveira.

¹² ✧ Oire uva akukuvira raga touvira moni ou asavira visiipa kovopaa-vere. Uvare evoea oearovu oea vaisipataveira oiso, Aposel irara oea moni oupaoro kovopaiveira. Uva oisi-a eisi osa iava viapau uvuipai ra ora voea vo kovoaro-ia rorupaoro vovio utupauavi va iava tavitavipaave, oiso osa ragai ora ragai vo kovoaro-ia rorupaoro uvuiparai ra tavitavipara. ¹³ ✧ Oearoa viapau oiso aposel irara-a. Viapau rutu. Ari kuvu irara raga evoea. Oea ora voea vo kovoaro keakeavira raga purapaiveira va tavariopao vaore, oiso ra utupauavi oiraopavira rutu voea vo kovoaro oiso karekepe Krai voeaoro vo kovoaro aposel kovo. Vo osa viapau rutu. ¹⁴ Ari ita, viapau oiso va kekepaoro ora sitaraerao. Uvare Seten tapo ira uvuiparoi ora rera raga ora tavariopao. Ra va iava eisi karekeparo oiso, Purapurapato enselto ro ira oiraopa reo rutu iava tavitaviparoi. Vo osa viapau rutu. ¹⁵ ✧ Oire oisi-a oiso osa vo ovoovo sirova utupaoro ora rera Seten voeaoro kovopa irara vo vovouroaro tapo tavariopaveira, uvare ora voeare eisi rugopaaveira, oiso ra oearovu visii iava voea vaisipaive oiso, Vearo irara rutu aposel irara. Vo ovusa Pauto vearovira rutu voea-ia vurapaveira vore tuepaoro utupaua, uva voea vo voriaro vaterevera evara kuvu kovoro voeapa vorioro.

✧ 11:12: 1 Ko 9:12 ✧ 11:13: Ga 1:7; 2 Pi 2:1; Fl 3:2 ✧ 11:15: Fl 3:19

Pol Riroara Rutu Tavakaara Oisoa Oupareve Aposel Kovo-ia

¹⁶ Oire ragai ita oiso vorerivira visii tavipaavoi voeao iava oea ragaire oiso purapaaveira, “Rerape eera. Ira ora rera raga ora rera iava vaisia kae piepareveira.” Opeita visii tapo ita ragaire oisi purapatai eisi. Ari vosa oisi eisi purapata, oire eagara, uvuipatai ra tovovira ragai vo reoroaro uvuta ¹⁷ vo osa oiso puraparai, “Vearovira vao purapaa,” ora “Ragai oa puraavere vearovira rutu.” Uva Turaro viapau vo reo eva ragaipa vaterevoi. Ari ragai raga vo rugorugooaro iava oiso vo reo purapaavoi akukuvira raga. ¹⁸ Ari ita, riro irara ora voea raga ora vaisiaro kae piepaaveira, uvare vo rasio vo rugooaro sirova utupaaveira oisi eisi piepaoro. Oire uva eagara ita. Ragai tapo ita oisi piepaavoi. ¹⁹ Visii raga ita ora vaisipatai oisio, Igei-a riro tarai irara rutu. Osa iava roruvira rutu vo reo uvupataveira oa-ia oearovu oiso purapaaveira, “Igei uvuipaiei ra oiso vearovira vara puraio, eke eisi ragavira.” ²⁰ Oiraopavira rutu visii roruvira rutu evo reoro uvupata varao oara-ia oisi eisi oiso visii tavipaive, “Oire oisi eisi piepata ikauvira!” Ora tapo oiso osa rorupata voea vo rugooroaro raga sirova utupaoro, vo rara visii vo rugorugooaro paipai piepaive visii varaaro ou ragapaoro vatauvira raga. Ora vosa visii oiso piepaive akaipa irara raga. Ora vosa visii puaro taparakopaive. ²¹ E vuria vai pasi puraavora, uvare viapau oiso eisi visiipa oai puraavora tapo, raa?

Oire vo osa oisi eisi purapaave oiso, “Igei vearoa vao-ia purapaiovoi,” osa raga ita ragai tapo uvuiparai ra oisi reora visiire eisi. Ari ita, uvuiparai ra eisi kokoropavira reora visiire osa voeao oea vurirara purapaaveira oisi eisi reoreopaoro. ²² ✧ Ora apeisi-a? Ora voeare oiso purapaaveira, Igei-a Hibru-pa irara? Osa raga ita ragai tapo uvuiparai ra oiso purara, Ragai-a iravu Hibru-pato. Ora apeisi-a? Jiu-a voea evoea? Iu ita, uva ragai tapo ita iravu Jiu-pato. Ora apeisi-a? Ebra-

ham aao iraraaro-a, osatoa tapo ita ragai, ragoa oisi toupaa. ²³ ✧ Vosa oiso purapaave, “Igei-a Krai kovopa iraraaro.” Uva ita, ragai tapo vearovira Krai vo kovoaro goruvira rutu purapaaveira voea vo kovoroaro-ia putepaoro rutu. Uva ora ragai-ia taraiparai uvare oisi rutu eisi ora ragai raga ora vaisiaro kae piepaavoi oiso rorovira rutu osa kokoropato. Oire uva va-a vao osa oisoa kasivarivira Krai-pa kovopaa, oa iava oisoa vo ovuutarovui-ia ragai tovopaive tuukepa kepa-ia. Ora rirovira rutu oisoa ragai ragipaive. Ora vo osa oisoa ovokirovu-ia ragaipa oisoa tutuu pie ragapape oiso ra kopiira. Oire uva oisi-a eisi osa oisoa piepaavora, ragai vo siitokaroaro voea vo siitokaroaro-ia pute iraopaive rutu evoea aposel irara riro kuuvu irara. ²⁴ Oire vo vavae voki-ia oara sovira-ia oisoa ragai ragipaive aue-ia kopirovu iro voea vo pitupituroaro sirova utupaoro Jiu. Osa oisoa piepaive oearovu oirara ragipaoro vo peva tau vo resura vatara vuutaro rutu-ia (39) ragipaoro. ²⁵ ✧ Ora voea tapo Rom vata oea ita ragai ragiiva opevavu-ia ita voki. Uva ovokivu-ia ragai vurokoiva aue-ia aveke. Ora vo peva selpa uvuo peva oara ragaiva vuriepa vo peva vuuta rutu-ia vo rirova-ia purepava. Oa iava voa avakava igei oisoa vuri piepaave. Vo uva katai voki rutu-ia ravireopa voki gaegaerevira touava ora oavu-ia rupa voki voa raga avakava ivara-ia gaegaerepaoro. ²⁶ Oire vo osa oisoa voraro rutu vokapaoro viripaa, uva vo tavakaro ragai iare oisoa karekepape oiso rutu osa varao piruturara, ora voeao kavirupa irara. Ora vosa voeareo Jiu-pa irara ora voeao ratau tou irara oiso ruipa ragapaave ra ragai vuri pieve rutu. Ari ita, vosa reipa uruiro tapo-ia tupaoro oisoa vo tavakaro oupaa ora voraro tapo vegoaro. Ora voraro avakava selpa uvuora-ia vokapaoro. Ora vao-ia tapo oisoa tavakaara oupaa rara ragai keakepaive oiso purapaoro, “Igei-a vii vate iraraaro.” Vo osa viapau. ²⁷ ✧ Uva voa-a vo uva oisoa kasiraovira rutu kovopaa. Vao-ia osa riro ruparo rutu-ia

viapau oisoa uusipara, ora viapau aiopaa, ora viapau ukaiopara. Ari ita, riro vokirotutu-ia oisoa aio apotapara rutu, ora aue varo, ora aue kepa vaore uusipasa.

²⁸ Ora oiso osa oavu-a vao-ia, uvare vokiara rutu-ia oisoa riro vavata rutu sir-aoa oisoa kaepaa lotupa gururo ruture voeapa siraopaoro rutu ²⁹ oiso-ia, Vosa oearovu oisoa raveravepaave, vo oa iava oisoa ragai tapo ita oisi ora ragai-ia oraverave sovopaa. Ora vosa oearovu oirara oearovu vuri vovouro-ia kove piepaive, oire ragai tapo ita otavakaroa evara vo siraoaro oisoa sovopaa vo ora ragai-ia oiso rutu osa eto kasi.

³⁰ ☆ Vosa ora egaegapaoro vo reoro puraa ora ragai iava, oa iava uvuiparai ra varao raga iava visii tavitavipaa, oara iava ragaire oiso puratavere vai pasi, “Viapau oiso riro gorutoa vii Pol.” ³¹ Uva Pautoa raga Turaro Jisas reraaro Aite ira vo vaisiara kae piepaiveira rutu oirara, ira taraiparoveira vo osa ragai viapau oiso visii keakeapaa. ³² ☆ Ari ita, vo osa Damaskas urui-ia touava, ovusa ro Reito Aretas reraaro kovopato oisoa voa turaroparo, ira ora rera voeaaro uutupa irara arureva, oisore ra ragai ouive vo rei urui rataoaro riaaro-ia, oiso ra ragai tovoive tuukepa kepa-ia. ³³ Ovusa voava voea asavira toriava, uvare oearovu ragai vara pieiva rirova-ia kuverava kiuvupa ratao-ia ragai pute pieoro vo kasura iava. Oa iava viapau uvuiaepa oiso ra ragai ouive voea uutupa irara.

12

Urusiara-ia Riro Reoro Rutu Iava Pol Kareke Piepareva Pauto

¹ Vo reo iava ragai oiso ragavira reoreoparai osa oearovu piepaiveira ora voea iava vaisiara oaive raga kae piepaoro. Ari eagara osa piepaa ita. Vo uvare ragai oiso ruipaparai ra visii tavia varao iava areo urusiro oara-ia vo reoro vatepareveira Pauto ragaipa ravotovira ² ☆ oiso-ia, Ourusivu-a vao-ia oa puraavoiva, katai tau vo resura ivaro va isivaaro iava putevorao vo touo-ia

oa-ia oiso toupavaora, Ragai vao Krais reraaro. Va-a eva oa iavirava ragai kae piereva oiso ruture vuvuiua ivara-ia rutu. Ari ita, varauava touava vo urusi-ia eva. Uva viapau taraiparai rutu oiso, Apeisi ragavira-a oiso osa kaera viropa varaua rutuva, eke uraura vai raga. Uvare viapau taraiparai. Uva Pautoa raga ira taraiparoi.

³ Oire vorerivira ita oiso puraparai, Taraiparai oiso osa oiraopavira rutu iparaepa vuvuiua iare. Uva viapau oiso aviaviparai rutu oiso osa ragavira avu iparaepa. Uva Pautoa raga ira taraiparoi. ⁴ Uvare rera raga-a ira ragai kae piereva vuvuiua iare, vo uva rera vo reoaro riro gorua rutu uvuava. Uva ragai-a vao oiso puraparai, “Riro goru reo rutu-a oa iava viapau uvuipaai oirara ra va iava tavitavia.” ⁵ Uva roru iraopaavoiva vara-ia varao oara kekeava vo tou-ia eva. Oa iava visii tavitavipaavoiva vara iava. Oire uva viapau oiso ragai vo kovoaro iava vao veoro kovo visii tavitavipaavoiva. Viapau. Ari varao raga-a oara-ia uvuipatai ra taraita, Ragai-a Pol raverave vovouto.

⁶ ☆ Vosa ragai raga ora vaisiara kae pie ruipapara, oa iava viapau kokoropavira reoreoparavere. Eake iava? Uvare oiraopa reo rutu-a vao-ia oa kosi pie iraopaavoiva ora ragai iava. Uva viapau ita oisi piepaa ora ragai iava vaisia ita kae piepaoro vaopa, teapi oearoi ragai vaisiara raga kae piepaoro vo reoro ragare ragai varaaro rugorugooapaave. Ari ita, uvuipatai ra ragai vo kovoaro kekepata ora ragai vo reoaro uvupata. Ra va iava torevokovira rutu ragaire rugorugoopata ragai vaisiara oisi piepasa.

Pauto Oavu Upia Rerapa Pol Vatareva

⁷ Oiraopavira rutu oiso osa riroara rutu pisara vearopara kekeava, vo osa vuvuiua iare taveteava. Uva oisi vai iava pasi uvuiparai ra ragai vaisiara rei piea evara rutu iava tavitavipaoro. Vo osa viapau oisiei. Uvare Pauto ragaipa oavu upia vatareva vaopa, teapi ora ragai raga vaisiara kae piepaa vagupaoro, ra oisi va-ia vuria vai puraa. Vo upiao-ia oa oiso toupai, Seten-pa kovopato ro ira ragai

iava varaua upia piepareveira vapa oiso, teapi oisi iava vagupara. ⁸ Uva vo peva rutu-ia aue vuuta variriparaepa Turaro akepaoro vare vao. Oiso puraraepa, “Turaro, vo upiao verari ragai iava.” ⁹ ✧ Oa iava ragai vo variriario pukoreva vao-ia oiso puraoro, “Viapau. Ari uvuipauaei ra upiavira raga toupai, uvare virivarivira toupai ragai vavaeoro-ia. Ari ita, ragai vo goruaro kareke piepariveira rutu, uvare goruvira rutu kovopariveira raveravevira raga toupaooro.” Osa-a eisi osa ragai tavireva Turaro. Oa iavirava rorupaa tavitavipaoro ora ragai vo raveraveroaro iava. Eake iava? Uvare vara-a evara ragai rugoo piepaiveira rutu. Ra vara iava Krai vo goruarore rugoopa ora ragaipa vaore, ra kasivarivira ragai tokipareve vereopa vovou purapaoro ragaipa. ¹⁰ ✧ Oire ra va iava kave vovouvira rutu toupaa. Eagara ita vosa riroara tavakaara iava vuriara ragai-ia karekepape oiso osa varao, vo osa ragai iava varaua raveravepape, ora vo osa ragai-ia takau vaisiro purapaive, ora vo osa apotapara, ora vo osa ragai uposa auepaave, ora vo osa orekerovu vuriara karekepe ragai-ia. Oara rutu iava uvuiparai ita ra rorua oupaa vara-ia, vo osa Krai-pa kovopaoro toupaa. Ororua vao vituaro oiso toupai, vo uvare raveravevira toupaooro vao-ia taraiparaveira Krai vo goruaro, uvare ragai goru piepaiveira rutu.

Pol Oiso Ruipaparoepa Ra Korin-pa Irara Varaaro Oirao Pie Vovouro Goru Piereve Rutu

¹¹ Oire uva oisi-a eisi osa purapaoro ragai oiso reoreoparai osa voeao oea ora voea iava vaisiara oaive kae piepaiveira. Uva viapau oisi eisi piepaavo ora ragai vo ruipaoro raga sirova utupaoro. Ari visii raga-a visiigoa ragai oisi piepatavoi, oa iava oiso eisi puraparai. Eake iava? Uvare visii raga ita visiigoapa torevokopai, Visiigoa uvuipatai ra ragai vaisiara kae piepata. Ari ita, akaipatoa raga-a ragai, ovusa ita oiso toupaooro oearovu vo kovoroaro viapau ragai vo kovoaro-ia putepavoi, voeao oearoa

vaisipataveira oiso, “Vearo irara rutu voeao aposel irara.” ¹² ✧ Vo osa ragai visii tapo oisoa toupaa, uva oisoa ragai vo kovoaro kekepata, ovusa riro goruvira rutu kovopaa raverave asavira. Ora oaravu rutu ravoto kovoro purapaa visiipa, ora okovorovu pisa kovoro. Oara rutu iava taraia outava ragai iava oiso osa vao-ia oa iava oiso taraitaepa, O ari oiraopatoa rutu-a aposelto Pauto reraaro rutu. ¹³ Uva eakere ragaire oiso purapataveira, “Viapau oiso vearo vovou vai igei-ia purariva oiso osa vara purariva oloturovupa uvarovu?” Uva visii vo reoaro oiso vai toupavoi vao iava, osa ragai viapau pasi visii ruvara-ia viapau oisoa moniara vai oupaa vaore orekerovu avu vai voripasa ora ragaipa, raa? Uva apeisi-a? Vuripai oisi eisi, raa?

¹⁴ Oire uva vatatopoparai oisore ra visii iare ita vorerivira uriora. Uvare oiso ruipaparai ra visii iare vo pevapa voka puraa ita visii kekesa. Uvare ragai vo vovouaro visii-ia toupaveira, oiso ra visii tapo toupaooro visii varaaro oirao pie vovouro goru piea. Viapau oiso visii ruvara-ia moni ousa-a ora ragaipa. Viapau eisi ragavira vovoupaoro oiso moni areparavere visii ruvara-ia. Ari ita, aite irara moniara oaive orirupaiveira ovii irara oaive tauvapasa. Vo ovusa ovii irara kakae vure viapau voea aite irara oaive tauvapaive oara-ia moniara vai. ¹⁵ Uva oisi-a eisi osa iava uvuiparai ra visii tauvapaoro rorupaa rutu orekerovu rutu ragai varaaro ora sopaua oaa rutu tapo visiipa vatepaoro. Vosa eisi piepaa, ra ragai vaoro-ia siraopa vovou oisi iava eisi taraipata rutu. Uva apeisi-a? Eakere ragaivipa tapo gare visivi raga siraopataveira, raa?

¹⁶ Taraipatai vo osa viapau oiso ragai visii ruvara-ia moni ousa urioraera. Ari oearovu raga visii iava eisi ragaire purapaaveira oiso, “Pol igei keakeapasa uriparoera, vo osa orekerovi vatauvira puraparevora.” ¹⁷ Oire uva apeisi-a? Ragai tavita! Aa vao-a oa puraavora, raa? E ragai iraiaro kovopatoa vai aruavora visii

✧ 12:9: Fl 4:13; 2 Ko 11:30 ✧ 12:10: Ro 5:3; 2 Ko 6:4

✧ 12:12: Ro 15:18-19

vuri piesa, oa iava eisi purapataveira ragaire, raa? ¹⁸ Uva goruvira rutu Taitas taviava voari tuariri. Oa iava rera sipoava visii iare. Ora iravu araokoto oavi tapo aruava rera taveosa. Oire uva apeisi-a? Ragai tavita! E Taitas vai visii keakeareva visii vuri pieoro, raa? E viapau vegei rutu ora Taitas katai vovou raga purapaoro visii-ia oisoa kovopave, ora vo pitupituo oa iavirava visii oisoa tauvapave, raa?

¹⁹ Vosa vo pasio vieipatavoi oa puraavoi, ra viapau oiso vare vao rugoota oiso, Vo pasio rigatorevoro oiso ra vearo rugoo rutu purape rerare. Ari vegei evo reo puravevoi Krai vo vovouaro raga sirova utuoro. Vate irara oave, visii tauvapa orekerovu rutu purapaveaira. Pauto ragai-ia taraiaroveira, ovusa oiraopa reoro rutu iava tavipara. ²⁰ ✧ Visii tavipaavoi vao iava uvare visiire rirovira rugorugoo iraoparai oiso, Teapi visii iare urioraera, tovira rutu vuri vovouro purapata. Uvare pasi tou visivi vai ora visiire kaureopataveira, ora tapo ora visii kasipu vovouro rutu purapataveira, ora vara riirii vovou. Ora kuuvo reo raga purapata oearovivu iava. Ora oiso osa vai tapo tou visivi oearovivu takaupataveira. Ora vo osa orugoorovu raga vatepata lotupa irara roo piesa. Ora vo osa visii raga vo vovouroaro iava vagupata, ora vo osa ora iiruko vovou purapataveira. Teapi vorerivira oisi raga ita eisi visii kekea. Oire ra va iava visiire ita kasipura vorerivira. Oapa reasipataveira ragaipa oiso, Teapi visiire vorerivira eisi piea. ²¹ ✧ Ora oiso tapo osa rugorugooarai vaopa, Teapi vorerivira visii kekea vo osa tovira vuri pitupitu purapata, ra Pauto ragai arii pierave vao iava, uvare visii varaaro-a vuriara oavisii. Vosa oisi eisi piepata, ra uvui iraoparai ra visiipa siraopaoro gaua. Uvare voeao oea tuariri rutu vuri vovouro puraiva, uva viapau oisoa vara iava ora voea iava vo vovouisiro oaive porepaive vara veripaoro varao vuri pitupituro rutu otopa pitupituro.

✧ 12:20: 2 Ko 2:1-4 ✧ 12:21: 2 Ko 2:1, 4, 13:2; Ga 5:19

13

Korin-pa Irara Uvuipaai Ra Vearovira Rutu Ora Voea Vo Oirao Pieroaro-ia Utu Iraopaave

¹ ✧ Ragai visii iare vo vokarei puraava. Uva vo vokarei isivaaro iava vo pevapa voka puraavere rara. Tugoropa Vuku-ia vo reo oiso purapai,

‘Vosa vaiterei eke vo peva oirara iravu kekeive ro ira vuria purareve, oa iava uvuipaai ra torevokovira rutu rera togapaive va-ia rera vaaro vuria viaevira rutu kareke piepaoro.’

² Oire uva oisi-a oiso osa vo reo purapavoi visiire visiigoa vuriara rutu oisoa purapata tuariri ora oearovu tapo. Uvare va-a vao osa visii tapo touava eraopa voka-ia, uva evoa oiso visii taviava oiso. Oire uva vorerivira ita visii tavipaavoi oiso visiipa tauaivira rutu tupaoro, “Oiraopavira rutu vo vokari-ia utupa voka visii tapo tupaavere.” Uva voa-a evoa uva viapau oiso irai visii iava kavuavere, vo osa visii rutu torevokopaoro visiire kasipura, visii vao visiigoa tovira rutu vuri pitupituro pura iraopataveira. ³ Uva oiso purapataveira ragaire, “E Krai vo reo vatereva oa vatepareveira igeipa Pol? Eke ora rera vai raga vo rugooaro iava vo reo vai?” Oire vosa visii iare urioravere rara, uva uriri asavira rutu reoreoravere visiire. Ra va iava ragai-ia oisi taraita oiso-ia, Akoea, Krai vo reoro kosi piepato-a rera ro-ia. Aue iava uvare Krai visii iava sopauria kovopareveira raverave asavira, vo osa rera vo goruaro kareke piepareveira eisi piepaoro. ⁴ ✧ Oiraopavira rutu uvare oearovu Krai upoiva vo evao parikou-ia vo uva raverave ovoiro kopii ovoiroepa. Uva varaua oaa raveravepapeira oiso osa Jisas varaaro pierave vo evao parikou-ia. Oa iava rera tapo ora tavosipaoro Pauto vo goruaro oupaaveira. Ari Pauto riroa rutu gorua kareke pierave. Oa iava va-ia Krai vorevira tore pierave kopiia iava. Oa-a vao oa iava oisi ragai Krai

✧ 13:1: Diu 19:15; Mt 18:16 ✧ 13:4: Fl 2:7-8; Ro 6:4,

tapo ora tавosipaoro kave vovou rutu purapaaveira. Oisore ra vo osa visii iare urioveare rara visii torevokosa, uva rera tapo torepaoro Pauto vo goruaro kareke pieveare rutu visii-ia.

⁵ ✧ Ora visii vo vovouroaro rutu sisiro iraota vara rovirieipaoro, ra oiso ora akepata, “E torevoko vovouvira rutu toupai oirao piepa pitupitu sirova rutu utupaoro? Eke viapau?” E viapau oiso taraipatai, Jisas Krai visii iava sopaura-ia toupaveira? Uva oisi-a eisi osa oiraopai. Ari vosa oearovu visii iava viapau Krai-va tавosivira toupave, ra opesi ovoiave. ⁶ Ora vosa vegei iava sopauarei sisiro rovopata, ra va iava taraita oiso, Oiraopavira rutu Krai tapo tавosivira toupaveira Pol vaio. ⁷ Vegei variripaveiei Pauto arepaoro visii tauvapa, ra viapau vuri vovouro vai purapata. Eake iava? E vao iava osa ora vegei raga ora vaisiario kae piepave visiire? Viapau. Ari vaore vegei visiipa oiso ruipapaveiei, ra vao purapata oa oiso torevokopai. Vosa oearovu vegeire oiso rugoopaave, Vaiterei vo kovoaro vuria, oire uvuipai voeape. Uvare vegei visii ragare rugorugoo iraopaveira. ⁸ Vo uvare vegei viapau uvuipaveiei ra vao Oiraopa Reo tavariove. Viapau rutu. Ari vegei vo kovo purapaveira vao Oiraopa Reo vearovira rutu voa kareke piepasa. ⁹ Ari ita, uvuipaveiei ra rorupave vo osa viapau ora vegei vo kovoaro iava vao aposel kovo goruvira tavitavipave. Vorara visii-ia taraipave oiso, Goruvira rutu Jisas raga-ia oirao piepataveira. Osa iava eisi Pauto arepaveira visii varaaro oirao pie vovouro uvuivira rutu kareke piepasa, vo rara torevoko vovou raga purapata. ¹⁰ ✧ Vo osa tauai tupaoro visiipa vao rigatoavoi, oisore ra vosa aa vo reo avuo vao ragai vaaro sirova utupata ora visii raga ora torevokopaoro, oa iava viapau oiso uvuiparai ra uriora visii torevokosa Turaro vo goruaro iavirava. Uvare rera vo goruaro toupaveira oirara varaaro oirao pie vovouro goru piepasa. Viapau oisore ra oirara varaaro oirao pie vovouro vuri

piesa.

Ovoioa Reo Vatereva Pol

¹¹ ✧ Araoko irara oaa, va vao-ia ovoioa reo ragai vaaro. Vearovira rutu toupata. Ora visii rutu iava sopaura oavisii rutu tovopaoro torevoko pitupituro raga purapata ragai vo reoaro sirova. Opeita ora kaureopata ora upopasa. Ari uvuipatai ra kave vovou raga purapata oearovivu tapo ora visii iava voea. Uva uvuiparoi Pauto ra visii tapo toupaveve ro ira visii vatepareveira siraopa vovou rutu ora gavaure vovou.

¹² Ora visii iava vavaeara oavisii vatepata sekanpaoro araoko irara oavisii tapo voeao Krai voeaaro. ¹³ Voea rutu voeao Pauto voeaaro vo tupaoro oiso purapaai visiire, “Vearo voki rutu visii-ia.”

¹⁴ Oire uva ragai-a vao variriparai Turaro iare Jisas Krai, oisore ra visii tauvapeveve, vo osa Pauto visiipa siraopa vovou rutu tapo vatepareve. Ora vaore tapo ra taraipata oiso osa Tugoropato Uraurato toupaveira visii iava sopaura sovora-ia, vo osa katai vovou raga-ia toupata rera-ia tapo.

Eisivi raga osa vo pasio purapaavoi, ra opesipe.

Ragai-a vao, Pol.

GALESIA

Irapa Reoro Vo Vukuo Iava

Pol vo pasio rigatoreva Antiok urui-ia toupaoero aue-ia 49 yia Jisas vaaro isivaaro iava kavaua. Vo pasio rigatoreva voeao iare Kristen irara vo Galesia Provinsia voea tavioero oiso, Viapau uvuipatai ra rugorugoo ragapata vao-ia Jiu vaaro Reo Taisi rakari verapasa. Uva oiso puraroepa eisi uvare oevu Jiu iava oea urioaepa Galesia-pa irara siposipopasa ora voea vaaro iava Reo Taisi. Ari goruvira voeao oirao pie vovou irara tavireva Pol, uvare Krai voea karureva Reo Taisi vo goruaro ariarava (Ga 2:15, 16, 21). Uva viapau uvuipaai oirara ra Reo Taisi raga sirova utupaoro torevoko vaisi ouive Pauto ruvara-ia.

1. Ora rera iava aviavi pie reoro Pol varaaro ora oreorovu vo pasio vituaro iava, 1:1-10.
2. Pol Pauto ruvara-ia gorua ou iraoreva aposel kovo purapasa, 1:11-2:21.
3. Vearo Siposipoaro-ia Pauto vereopa vovou toupai oirara rutu tauvapasa, vo osa viapau tauvaa vai oupaive Jiu vaaro Reo Taisi sirova utupaoro, 3:1-4:31.
4. Kristen irara airerei vovouvira toupaoero viapau uvuipaai ra ora voea raga vo ruipaaro sirova utupaave, 5:1-6:10.
5. Ovoioapa reoreoro-ia Pol reoroepa, 6:11-18.

1-2 ✧ Vo rigatoa vao-ia oa purapaavoi voeao rutupa riro oirao pie vovou irara lotuara rutu sovara-ia oea toupaveira Galesia taere sovara-ia. Uva ragai-a Pol ragoa vo rigato puraavoi voea tapo oea ragai tapo toupavoi oearovu oirao pie vovou irara. Ari ita, iravu ragai roporeva, oiso ra oiso toupaa, Ragai-a aposelto oirara siposipopato. Ari viapau vova vo rasio iava ira ragai roporeva. Ora aue tapo viapau Pauto irai oiratoa vai tavireva ragai roposa. Viapau. Ari rera raga-a Jisas

Krais ora rera aitetoaaro Pauto, ro ira Jisas vorevira porete piereva kopii tapiva.

3 Oire uva oiso visiipa ruipaparai ra Pauto vigei rutu Aitearo ora Jisas Krai vigei reraaro Turaro, vaitereo aiterea visii tauvapasiveira gavaurea vatepaoro. 4 ✧ Ari ita, Jisas vigei reraaro Pauto Aite vo ruipaaro sirova utuoro ora rera iava vasereva ora rera-ia tauoero vurirara oavi-ia. Oa iava kopiioepa vurirara rutu vo goruaro-ia tasioero. Eisi osa pierevoiva, uvuipaviei vo raivao-ia oa purareva Jisas vurirara vatavatapape vo rasio-ia toupaoero. 5 Eva oa iava uvuipaviei ra Pautoa-ia vuurapa vaisi purapape vo vokie ora vo vokiara rutu-ia. Ovoiei.

Kataia Raga Vearo Siposipo Toupai

6 Visii tavitavipaavoi oiso, uvare rirovira rutu tavetave iraopaavoi vao iava osa ikauvira Pauto kavupataavoi ro ira-ia vearovira rutu tarai rovataveira. Ari ita, Krai visiipa siraoparoveira. Osiraoa iavirava Pauto visii ourevora. Osa iava Tootoo Ovoi vatereva visiipa. Ari visii vo siposipo Vearo Siposipo kavupataavoi vo siposipo vao kuuvu siposipo oirao pieoro oiso keapaoro, Vearo Siposipo-a vao. 7 Oiraopavira rutu uvare katai siposipo raga vao oiraopa siposipo, osiposipo tavariopaoro oearovu raga visii keakea ragapaiveira visiipa tavaka vate ragapaoro. 8 ✧ Uva va vao-ia Vearo Siposipo voviri tuariri oa vate rovoavora visiipa eva oiraopa siposipo rutu. Oire vosa irouto vova vo rasio iava, ora vosa irai vova vuvuiua iava enseltoa vai, ora vosa ragai raga oisi va Vearo Siposipo tavarioreve osiposipovu raga vateoro, uva eera-a ira vai-a tovorevere Pauto vo vuri tapi uva opesi ovoirovere. 9 ✧ Oisi raga ita oiso-ia osa vorerivira visii tavipaavoi oiso, Vosa oisi irouto va vao Vearo Siposipo tavarioreve vao oa-ia rovvira tarai rovota, ira-a eera irapa Pauto riroa tavaka vateparevere oa viapau opesia vaiaro.

10 ✧ Apeisi-a? Eakere oiso visiire puraparai? E visii vai agoagoto ragapaavoi

✧ 1:1-2: 2 Ko 1:1 ✧ 1:4: Ro 4:25; Ga 2:20 ✧ 1:8: ✧ 1:10: 1 Te 2:4-6

2 Ko 2:14-17, 11:13-15 ✧ 1:9: Ro 1:15-17; 1 Ko 16:22

visii roru pie ragapaoro? Viapau. Easi ragai vo reo oiso purapaavoi, auere ra Pauto ragai-ia rorupareve. Ari ita, vosa oirara raga roru piepasa vo rugorugoova toupaa, ra viapau oiso uvuiparai oiso toupasa, Ragai-a Krais-pa kovopato.

Pol Iava Vo Siposipo Ro Ira Vavaearo Oiso Karekeroepa, Pautoa-pa Kovopato

11 ✧ Araoko irara oaa, oiso visii tavipaavoi, Viapau rutu oiso oirara iava vo siposipo oiraopa oa vate rovoavora visiipa. 12 Oiraopavira rutu. Viapau oiso irai oiratoa vai ragaipa oiso vo tavitavio purarevora ragai siposipooro. Viapau. Ari rera raga ro-ia Jisas Krais ira ragaipa oiraopa siposipo rutu karekereva poeravira rutu.

13 ✧ Ari ita, ragai-ia oisoa taraipata vo osa Jiu-pa irara vo pitupituroaro sirova oisoa utu rovopara voviri tuariri. Ovuuta-ia eva voraro rutu oisoa voearore taraapaa lotupa irara Pauto voeaaro, oiso ra voeapa vuri vovou vatepaa. Oa iava oisoa akeakepaa vo lotupa kovo opesi piesa. Uva taraipatai oiso, Viapau Vearo Siposipo ouava voeao ruvara-ia oea uposa oisoa rugorugoo ragapara. 14 Aue iava uvare oisoa kasivarivira rutu Reo Taisi sirova utupara, vao oa oisoa Jiu-pa irara vo pitupituroaro sovara-ia toupave. Oiraopavira rutu oiso osa oearovu rutu-ia puteava aue-ia ragai vo vovouaro, voeao oea karekeapaa vo vuuta-ia oa-ia ragai karekeraepa.

15 ✧ Ari Pauto vo rera vaaro-ia vereopa vovou ragaire keeraroepa ragai tauvaoro, oiso ra rerapa kovopaa. Vao vituaro iava osa ragai reesireva ora rerapa vo osa touvira aako raga kovuaro-ia toupava. 16 ✧ Uva Pauto ora rera vo ruipaaro sirova utuoro Oviito oaro kareke piereva ragaire, oisore ra va iava avara visiipa ratau tou irara siposiposa rera iava Jisas. Uva vo vuuta-a eva oa-ia viapau oiso oearoi ruvara-ia vo taraio ouavora vo oearoi tapo ora reoreopaoro. 17 Viapau oiso Jerusalem iare ava rovaraepa aposel irara ruvara-ia orugorugooi ou rovosa voeao oea reesi

rovoreva Pauto. Viapau. Ari raaka tapia-ia vo uvare ava rovaraepa Arebia. Evoava uvava karera viropa vorerivira taru riro urui iare vao vo Damaskas.

18 Oire uva utupavira rutu vo peva ivaro isivaaro iava Jerusalem iare Pita kekesa avaraepa. Uva katai tau vo vavae (15) voki-ro-ia voa touava rera ruvara-ia oaravu tarai reoro oupaoro. 19 Uva vo vuuta-a eva oa-ia viapau oiso irai aposelto kekeava. Ari ro raga-ia Jems vigei Turarotoaaro araokotoaaro. 20 Uva vo rigato-a vao-ia oa purapaavoi oiraopa vovou rutu vo Pauto osireiario-ia. Viapau oiso kuuvu reo-a vao-ia.

21 Oire uva Jerusalem iava Siria taere iare avaraepa ora vo tapo Silisia-ia. 22 Uva vo vuuta-a eva oa-ia ragai kekeivori, voeao lotupa irara oea eva toupaveira Judia-ia. 23 Ari reoara raga iava oisoa ragai-ia taraipaave varao oara iava oisoa oearovu voea tavitavipaive oiso, “Easi eera igeiva ora keriparoera voviri tuariri. Uva vo vokio-ia igeipa siposipoparevoi, oiso ra Krais oirao piepaio. Ro Pol ira tuariri oisoa Krais vo siposiporoaro tekipareve rutu.” 24 ✧ Oa iava ragai vaaro airepa vovou kekepaoro vuurapa vaisi purapaivora Pautoa-ia.

2

Pol Jerusalem Urui Iare Avaroepa Aposel Irara Kekesa

1 ✧ Oire uva va vao osa katai tau vo resura (14) ivaro putevoiva, vara isivaaro iava avaraepa Banabas tapo. Oire Taitas ou pieava oiso ra vegei tapo avaro Jerusalem iare. 2 Evoa uvare avaraepa, Pauto ragai tavirevoiva voare. Oire uva va vao osa lotuapa irapa irara tapo ora reoreo rovaraepa vao vo igei raga. Uva evoea isivaaro iava oearovu tapo aia oirao pie vovou irara touava voea tapo ora reopaoro. Uva irapa irara tavitaviava vao iava Vearo Siposipo osiposipoa puraava voeapa ratau tou irara. Auepa teapi oiso keapaave irapa irara, Osiposipovu raga iava voeapa siposipoparevo Pol voeapa ratau tou irara. Ra va iava viapau oiso

✧ 1:11: 2 Ti 3:16-17 ✧ 1:13: Mt 16:17-19 ✧ 1:15: Ais 49:1-6; Jer 1:4-6 ✧ 1:16: 1 Ti 1:12-16 ✧ 1:24: Ap 11:18 ✧ 2:1: Ap 15:1-5

ragai tapo katai vovou purapaive voeao irapa irara. Ora teapi vo kovo okovoa purapaa vo vuutao-ia ora vo kovo oa pura rovoavora irapavira akukuvira rutu ava ragape. ³ ✧ Oire uva va vao osa vo tavitavi vao ragai vaaro uvuoro oiso puraaera, “O ita, osa vearopai eisi.” Uva oisi-a eisi osa purapaoro viapau oiso goruvira ragai tavipaivora, oiso ra ragai vatetoaaro iava Taitas rakari verara, voeao iava ratau tou irara rera, ra oisi rera pieoro rera reesia. ⁴ Oiraopavira eisi vo osa oearovu riro kuuvu irara vo vuuta-ia eva oearovu urioaepa igei sovara-ia pausa, oiso ra igei vo pitupituroaro-ia taraiave vara rovirieipaoro. Uvare Krai Jisas vo siposipoaro iavirava viaevira rutu toupai voapa Reo Taisi. Oire uva oiso purapaaepa, “Oiraopavira, igei tapo ita vao-ia riro oirao pie vovou irara.” Uva voea raga vo ruipaaro-a, oa-ia oiso vovoupaepa ra vigei-ia voea vaaro riro vavata reo goru tovo ragapaive vao Jiu vaaro iava Reo Taisi. ⁵ Ari viapau voea vo ruipaaro sirova uturaepa oisi Taitas pieoro oiso-ia. Vosa oisi va puraavori, ra kerukavira poupa piro visii-ia vo siposipo vao Vearo Siposipo oa uvutavora ragai ruvara-ia.

⁶ Ari ita, evoea reipa irara oea viapau oiso ragaipa orugorugooi airepa vai vateivora. Iu, oearovu evoea vaisipaiveira oiso, Reipa irara, vo osa vigei rutu areivira rutu toupapeira vo Pauto osireiaro-ia. ⁷ Uva viapau oiso orugorugooroi rutu vateiva ragaipa, uvare taraiapa rutu ragai-ia vo osa Pauto ragaipa vo kovo vatereva, oiso ra oirara rutupa voeao ratau tou irara vai iava Vearo Siposipo siposipoa. Oiso rutu osa aue ita Pita irapa Pauto oisi vo kovo ita vatereva, oiso ra voeapa voeao Jiu-pa irara siposipopareve va iava vao Vearo Siposipo. ⁸ Aue vituaro iava uvare Pita roporevoiva Pauto, ora rera vo goruaro karoporeva rerapa, oiso ra va iava vearo kovo rutu purareve voeapa Jiu-pa irara. Ari ita, uva oisi-a oiso-ia osa ragai tapo ita roporeva. Oa iava oisi raga ita ragaipa ora rera vo goruaro karoporeva, oiso ra vo goru iava riro goru

kovo rutu puraa voea-ia ratau tou irara. ⁹ ✧ Oire uva va vao osa Pauto vo goruaro eveipaoro ragai-ia oiso purapaaepa “O vearopai ita.” Oa iava vegeiva ora Banabas sekanaepa irapa irara Jems vase ora Pita ora Jon. Uva katai rugoo rutu sirova utuiepa igei rutu oiso ora reoro, Jems peva Jiu-pa irarapa Jisas vo reoro iava siposipoivere, vo osa vegei voeapa ratau tou irara siposipove. ¹⁰ ✧ Ora vao tapore oiso ra moniara vai oupaave vatevateara vai voeao tauvapasa oarai-ia apota irara. Oa iava voea taviavora oiso, Kasivarivira rutu oa purapaaveira vao oiso.

Pol Ira Pita Torevokoreva Vo Antiok-ia

¹¹ ✧ Oire vo osa Pita Antiok urui iare urioepa vo uva toupavora. Oa iava rera taviavora oiso, Vuria purarivoi. ¹² Ovuria-a vao oa oiso ragavira toupai vo, Vo osa voari rovovira rutu oisoa Pita koataparovo vao tapo ratau tou irara aiopasa. Oa iava Jems oevu oirao pie vovou irara arureva voare vo-ia Antiok-ia. Uva voea evoea kekerevoiva Pita, viapau oiso vorerivira ita ratau tou irara tapo aioreva. Auepa uvare oiso ragavira uririparoepa, Teapi rerare oiso puraave, “Jiu vaaro Reo Taisi gasipareveira Pita oiso piepaoro.” ¹³ Eisi ita osa oevu tapo Jiu-pa irara oisoa piepaive, voeao oea oisoa Jisas oirao piepaive rutu vo rera raga Pita vo vovouaro sirova utupaoro vo vovourei rutu vatakoiva. Uva va vao osa piepaoro Banabas tapo ora piro pieroepa. ¹⁴ Opitupitua-a eva oa kekeavorao. Oa iava oiso rugoorerao, Viapau oiso katai vovou vai purai vo Vearo Siposipo sirova utusa. Oire uva va-a vao oa vituaro iava Pita taviavora voea vuutao-ia oiso, Pita vii-a Jiu-pato. Viigoa Jiu vaaro Reo Taisire ovauuepa tuariri rutu. Oire uva apeisi-a? Uvare vo vuutao-ia voea ratau tou irara taviparivoi, oiso ra eva Jiu vo pitupituroaro sirova utupaoro oisi piepaive.

Ro Ira Jisas Oirao Piepareve Ira Uvuipa Ra Torevokovira Karekero

¹⁵ Ari ita, vegei-a vao vegoa voa kavauveiepa vegei Jiu-patoarei. Viapau oiso vegei-a voeao iava ratau tou irara oea

vuri pitupituro sirova utupaaveira vuri-ara purapaoro. ¹⁶ ✧ Vearovira rutu oiso taraipaveiei, Vosa Jiu raga vaaro Reo Taisi sirova utupave, ra viapau oiso va iava vegei vaisireve Pauto oiso, “Torevoko vovoutoarei-a vei.” Viapau. Ari vao raga iava vo osa Jisas Krai-ia rari iraopave. Eva-a oa iava uvuiparoi ra vegei vaisireve oisi eisi. Ari ita, vegei-a ita vao-ia vegoa eisi piepaveira vo Krai Jisas-ia raripaoro, oisore ra vegei-ia va kekepaoro oirao pie vovou Pauto vegei vaisireve, “Torevokotoarei.” Viapau oiso Reo Taisi oirao piepaveira rutu. Eake iava? Uvare oiso ragavira taraipaveira, Viapau oiso irai vaisirevera Pauto oiso, “Torevokoto-a vii,” vo osa evo taisi raga vo rearo sirova utuparo. ¹⁷ ✧ Oire uva apeisi-a? Vosa vegei ora vii Krai oirao piepaoro oiso rugoopave Pauto vegei vaisirevere oiso, “Torevokotoarei-a vei.” Osa iava utupavira rara oisi ora eveiveare oiso, Akoea, ratau toutoarei-a vegei vuritoarei. Oire uva apeisi-a? E ora vegei iava oiso tavipaveiei, Krai oirao piepaoro ora piro pieveiera? Asi viapau rutu. Siraovira rutu vosa irai oisi oiso-ia puraro rera iavirava ro-ia Krai. ¹⁸ Ari ita, uvare oiso toupavoi, Vosa irai eru kepa vai rigareve, ra vo kepa iava tuutara-ia airepa kepa paureve. Oire ra viapau oiso oisi vearopape. Ari ita, uva oiso ragavira-a, vosa rovovira rutu Jiu-pa irara vaarore Reo Taisi ovau rovara, oire ra vorevira ita va sirova utupaoro oiso purapara ragai raga ora keakepaoro, Pauto ragai ourevera ora rera iare. Osa viapau rutu. ¹⁹ Vosa eva Reo Taisi kavu ovoia vare ovauoro vao oa viapau uvuipape ragaipa tootooa vatepasa. Oire uva oisi-a eisi osa ragavira iava kopiiraepa Reo Taisi arova. Oa vituaro iava uvuiparai ra vorevira tootoovira tupaoro Pautoa ragare rugorugooapaoro toupaa. ²⁰ Iu. Eake iava? Uvare Krai evao parikou-ia kotooro viropa. Uva rera tapo kopiiraepa. Oire uva vao-a evoa vo rugorugoooro rutu kopiiepa oara iava oisoa ora ragai ragare rugorugooapaoro. Uva vo vokio Krai vo rugorugoooro tupaiveira

ragai-ia. Oa ragai tootoo piepai ragaipa vearopa rugorugoooro vatepaoro. Osa iava tootoo iraoparaveira rutu. Evo tootoo oa vituaro oiso toupai, Pauto Oviitoaaro rutu-ia rari iraoparaveira. Ro ira iava vasereva ragaipa ragai kavikoooro, oiso ra rera kopii pieve. Eva-a oa iava Oiraopa Tootoo oupaaveira rutu. ²¹ ✧ Viapau oiso Pauto vaaro veripaaveira vatevatea vovou Reo Taisi raga-ia raripaoro, oiso ra Tootoo Ovoi oua vo va-ia. Viapau. Eake iava? Vosa irai Reo Taisi raga vo rearo sirova utuparo, ra va iava Pauto rerare oiso puraro, “Torevokoto-a vii.” Vosa oisi oiraopape vo reo eva, oire ra oiso taraipavio, O ari akukuvira rutu kopii ragaroepa Krai. Ari ita, osa viapau rutu oiso eisi torevokopapeira.

3

Reo Taisi Vo Pitupituario Sirova Utupa Vovou Ora Oirao Piea Sirova Utupa Vovou

¹ Visii vao-ia vaaroo vovou irara vova Galesia! E viapau ora eveipataveira, uvare visii piro pierevora o iravu? Visii ro-roio pievira taviava ro iava Jisas Krai ira evao parikou-ia kopiioepa. Uva vo vokio-ia oearovu raga vo reoroaro sirova utu ragapataveira oiraopa reo rutu kavupaoro. Irouto-a ro ira oisi eisi visii pierevora? ² Oire uva katai ake raga vao-ia oa-ia oiso visii akepaavoi. E Pauto visii vaterevora Tugoropato Uraurato vo osa Reo Taisi sirova vao Jiu vaaro utupataera? Asi viapau rutu. Oire ra oiso ragavira ita visii akea. E Pauto visii vaterevora Tugoropato Uraurato vo osa Jisas Krai oirao piepata- vora vo rera raga-ia raripaoro? Iu, eisi. ³ ✧ Oire uva eake-a vao oare visii vao-ia eisi rutu piepataveira oiso osa voeao kokoropa irara? Ari ita, rovovira rutu voari Pauto reraaro Tugoropato Uraurato sirova utu rovotaepa. Oa iava rera ita kavutavora ora visii raga vo goruaro-ia raripaoro. Oire uva apeisi-a? Eisi vai piepaoro ora keakea ragapataveira oiso rugooapaoro, Uvuipatai vai pasi ra torevokovira kareketa oisi iava eisi? ⁴ E vara ruture varao ovautaera oara rutu visiipa

vatepareva Tugoropato Uraurato vo osa oisoa Pautoa-pa kovopata? Uva apeisi-a? Oiraopavira rutu-a oisi eisi pasi? ⁵ Uva oiso visii akepaavoi, E apeisi-a Pauto visii-ipa Tugoropato Uraurato vatepareveira, ora varao tapo oira porete piepa goruro, ora varao tapo ravoto pitupituro purapa goruro, vo rara Reo Taisi raga vo vovouaro sirova utupata? Easi viapau rutu! Teapi ora piro piepata Reo Taisi raga-ia rugoopaoro. Eake iava? Uvare evara vituaro oiso toupai, Vo osa Jisas Krai oirao piepata rutu rera vo siposipoaro sirova utupaoro vao oa iava uvutavora.

⁶ ☆ Ari ita, oiso purapapeira ro iava Ebrahim vao-ia Tugoropa Vuku, 'Pauto vaaro Reo Ovoi oirao piereve rutu. Eva oa iava oiso Ebrahim vaisireva Pauto, Torevoko vovoutoa rutu.' ⁷ Oire uva oiso ragavira va-ia tarai iraopata, Vosa irouto ro ira Pauto oirao pie iraopareve vo ora rera vaaro-ia raria, ira-a eera Ebrahim saratoaaro. ⁸ Oire vo tuariri rutu rovoa-ia Pauto voeao-ia ratau tou irara tarairoepa oiso, Akoea, voeao Vearo Siposipo oirao piepaiverea, ra va iava ora ragaipa voea oua vorevira. Uva oisi-a eisi osa tarairoiva, Ebrahim tavireva Pauto aue iava Tugoropa Reo oiso puraoro, 'Vii-a vao rutu vituaro, oa iava oirara rutu taru viraakoaverea.' ⁹ ☆ Uva Ebrahim vo reo eva Reo Ovoi oirao piereva rutu. Oa iava Pauto oiso rera vaisireva Ebrahim, Torevokotoa rutu. Oire vosa eisi oearoi tapo rera Pauto vaaro Reo Ovoi oirao piepaive, ra va iava voea ita oisi vaisireve oiso, Torevoko vovou irara rutu.

¹⁰ ☆ Ari oearovu Reo Taisi raga oirao piepaiveira oiso purapaoro, "Vao raga uvuipai ra vigeipa vearoara karekeve." Uva voea-a evoea oea vuria vo voriaro rutu ouive vo Pauto ruvara-ia, uvare Tugoropa Vuku-ia oiso purapapeira,

'Vosa irouto ro ira Reo Taisi-ia taraiparo, oire ra va-ia

taraiparo viapau oreorovu rutu sirova utuparo varao oara va sovara-ia toupaveira, ira-a eera taru vuria vo voriaro rutu oureva Pauto ruvara-ia.'

¹¹ Oiraopavira rutu, oiso osa viapau oiso irai ei ro ira uvuiparoi ra Reo Taisi sirova utupaoro torevokovira rutu karekeroverea vo Pauto osireiaro-ia. Viapau rutu. Eva oa iava oiso purapapeira vo Tugoropa Vuku-ia,

'Ro ira Pauto oirao piepareve rutu oire ra va iava Pauto rera vaisireve oiso, Vii-a torevokoto, ira-a eera irapa taru Tootoo Ovoi vatepareverea Pauto.'

¹² Eake iava? Uvare Reo Taisi-a oavu raga rutu pisa. Uvare oirao pie asavira rutu orekerovu rutu purapaiveira oearovu oirara vo Reo Taisi sirova utu ragapaoro. Uva Tugoropa Vuku-ia oiso purapapeira,

'Vosa irouto Reo Taisi rutu sirova utupaoro varao purapareve oara Reo Taisi sovara-ia toupaveira, eera-a ira uvuiparoi ra Tootoo Ovoi rutu oureva.'

¹³ ☆ Ari vigei rutu-a vao-ia vigoa oisoa potepape rutu vo Reo Taisi sirova utupaoro. Eva-a oa vituaro iava vigeipa vuria vo voriaro rutu vatevori Pauto. Oire uva eakere? Uvare Krai urioroepa vigei varaaro rutu ouoro vuriara. Uva varava koto ro viropa evao parikou-ia, uvare vo Tugoropa Vuku-ia oiraopavira oiso purapapeira,

'Ro oirato ira kotoive evaova-ia, oiso ra voa rera vo voriaro vuri vori oureva vo Pauto ruvara-ia, vo osa Pauto rera vaisireve oiso, Vurito-a vii.'

¹⁴ Oire vo Pauto Ebrahim-pa Reo Ovoi purareva vao oa-ia rerare oiso puraroepa, "Ragai vearopara vateaverea rara voeao rutupa ratau tou irara." Uva vigei vaaro vuri vori ou ovoiro Krai Jisas va eva Reo Ovoi oirao piereva vigeipa. Eva-a oa vituaro iava uvuipaviei ra oisi iava ratau tou irara tapo vigei rutu Tugoropato Uraurato oupape, vo rara goruvira rutu oirao pie rovopape rutu vo Pautoa-ia raripaoro.

Vo Toupai Reo Taisi Iava Ora Reo Ovoi

¹⁵ Araoko irara oaa, visiipa ovoovo reo vatepaavoi. Vosa aiterei reo ovoi vai purasi vo reoara vai rutu opesi pieoro, ra viapau oiso iravu uvuiro aue aveke tauvu

verasa vao oa-ia oiso ovoiei vaisi purapasi. Oiso tapo osa viapau irai uvuparoi ra airepa reo vai takuvuoro tuariripa reo vai verareve vao iava reo ovoi. ¹⁶ ✧ Oire Pauto Ebrahim vaiopa ora rera aao-toaaro Reo Ovoi vatereva vo reo-ia oa viapau oiso vatereva oiso puraoro, “Vo reo vatepaavoi visii aao rutupa,” Viapau. Ari ro ragare Kraisi oiso puraroepa, “Vao oa purapaavoi vei aoparei ragapa.” ¹⁷ ✧ Uva oiso puraparai, Viapau oiso oaiei oai uvuipai ra vo reo tavariove oa purareva Pauto ovoieivira. Oire uva va-a vao Reo Ovoi isivaaro iava varao vo resura voyoto vo peva tau (430) ivaro puteva. Oa iava Reo Taisi vatereva Pauto. Uva viapau oiso vao-ia Reo Ovoi putepaiveira Reo Taisi. Viapau. Ari touvira rutu Reo Ovoi toupaveira vao Pauto vaaro. ¹⁸ Ari ita, vosa irai eisi Reo Taisi sirova utuparo, ra va iava vearoa oureva, oire uva va-a eva oa iava Reo Ovoi akukuvira rutu tou ragapaiveira. Ro-ia Ebrahim ira Reo Ovoi oirao piereva rutu. Oa vituaro iava Pauto rerare oiso puraroepa, “Ebrahim-a torevoko vovoutoa rutu.” Oa iava vearovira rutu oiso taraipavio, Viapau oiso Pauto vaaro-ia Reo Ovoi putepaiveira rutu eva Reo Taisi.

¹⁹ ✧ Oire uva aa vao rutu-a va vao Reo Taisi vo kovoaro? Vao-ia oa vo kovoaro vao Reo Taisi oiso toupaveira. Uvare voeao tuariripa irara viapau oiso ora voea-ia va eveiiva oiso puraoro, “Akoea, vuri pitupituro rutu-a varao oara purapapeira.” Ari vo osa va-ia Reo Taisi taraiaiva, oiso puraepa, “O, ari vuriara rutu-a varao oara purapapeira Pauto osireiario-ia.” Uva oisi raga-a eisi osa oisoa toupaveira Reo Taisi vore tuepaoro uva Pauto Oviitoaaro pouro virovere rera raga ita Ebrahim aao-toaaro. Oire uva vo vuuta-a eva oa-ia opesi ovoiepa Reo Taisi. Uva va-a vao Reo Taisi oa iava Pauto enselpa irara tavireva. Oa iava evoea ita topa pievira aue Moses taviiva ita. Uva eera ita topa pievira oirara ita tavitavireva. ²⁰ Ari torevokovira rutu Pauto Reo Ovoi vatereva. Eva-a oa vituaro iava vao-ia Reo Taisi putepaiveira rutu, uvare Reo Taisi

riroara rutu iava pura piropa gisipoara.

Reo Taisi Vo Kovoaro Iava

²¹ Oire uva apeisi-a? Ora upopapeira varei vareo Reo Taisi ora Reo Ovoi? Asi viapau rutu. Ari ita, vosa irai va sirova Reo Taisi utupaoro va iava tootooa oupareve, uva va-a eva oa iava uvuiparoi vai ra torevoko vaisi oupareve vo Pauto ruvara-ia. Asi viapau oiso uvuipai ra torevoko vaisi vai oureva Reo Taisi iavirava, ²² ✧ uvare Tugoropa Vuku oiso purapapeira, ‘Oirara rutu vuri rugorugooro oaive sirova utupaaveira. Osa iava vuria oirara rutu tuukepaiveira vo rasio-ia.’ Oa-a eva oa iava oirara rutu uvuipaai ra oiso taraipaave, Voeao oea Jisas Kraisi oirao piepaive ora voeao vo vovouoro iava oirao pie vovouro raga, oepa Oiraopa Tootoo rutu vaterevera Pauto vo Reo Ovoiario sirova utuoro vao oa vatereva Ebrahim-pa.

²³ Voari tuariri rutu vo osa Kraisi-ia oirao pie vovou vo pitupituro pou viro asavira oisoa toupaveira, ovuuta-a eva oa-ia Reo Taisi oisoa vigeire riro vavata iraopape. Uva oisoa vigei tuukepaive rutu. Oa iava oirao pie vovou vo pitupituro karekeera. Uva va-a eva vituaro iava Jisas ora karekeroera vo rasio iare. ²⁴ ✧ Oire uva Reo Taisi vo kovoaro-a vao, oirara tokipasa voea torevokopaoro. Oa iava vo rekasiara vo vuuta-o-ia oa-ia Kraisi pouro virora. Uva vo vuuta-o-ia Kraisi vigeipa tasi puraparevoi vitupaoro. Oa iava uvuipaviei ra oirao pie vovou rutu purapape torevokovira rutu toupaooro vo Pauto osireiario-ia. ²⁵ Ari ita, ovuuta-a eva oa vo vokio-ia toupavoi eva oa-ia Kraisi raripaviei. Uva va-a eva vituaro iava viapau oiso Reo Taisi vigeipa reipapeira.

²⁶ Oire uva vo vokio-ia visii varaaro oirao pie vovouro visii oiso rutu piepavoi, Visii-a Pauto ovii iraraaro vo rara Kraisi Jisas-ia raripata rutu. ²⁷ ✧ Uvare bapataisa outavora, oiso ra kataivira rutu toupata Kraisi tapo oiso, Visii-a Pauto ovii iraraaro rutu oiso rutu osa ro-ia Kraisi eera Pauto Oviitoaaro. ²⁸ Ari ita, oiraopavira uvare

✧ **3:16:** Jen 13:14-18 ✧ **3:17:** Eks 12:40; Ro 4:13-14 ✧ **3:19:** Diu 5:5; Ro 4:13-15 ✧ **3:22:** Ro 3:23 ✧ **3:24:** Ro 10:4; 1 Ko 4:15; Ga 2:16 ✧ **3:27:** Ro 6:1-10

visii rutu areiivira rutu toupataveira. Viapau oiso roopavira toupata oiso, Jiu-pato-a vii, ari ratau tou irara iava vii, ari kovopato-a vii moni oupato, ari vii-a akuku kovotoa raga. Ora oiso riakova viapau oiso oiratoa-ia putepaevoi, ora viapau oirato riakova-ia puteparevoi. Viapau rutu. Ari kataivira rutu toupataveira vo Krai Jisas-ia. ²⁹ ✧ Iu, vo osa visiipe rutu Krai voeaaro, ra oiso rutu tauta, Visii-a Ebrahim aao iraraaro visiigoa rera sirova utupataveira. Ra va iava vao outa veaaro Pauto ruvara-ia oa iava voari tuariri Reo Ovoi purareva Ebrahim tavio.

4

¹ Oire uva topa pievira vo reo vatepaavoi ita oiso-ia, vosa iravu oirato kopiuro auero rutu arova varao rera varaaro, ra oviito vara-ia ita pitureve vo rara rioparo. Oire ra viapau oiso ikauvira vara oisoa oupareve vo rara kakaevira toupaveve. Viapau. Ari oisoa kovopavira tou rovopaveve oiso osa kovopato vo vuutaore tuepaoro oa-ia oisoa vara rutu oupareve varao aiteto varaaro. ² Oire vo osa kakaevira toupaveve, uva oisoa oearovu sirova utuparo voea oearoa oisoa rera tokipaive ora rera varaaro vo vuutaore tuepaoro oa reesireva aiteto. ³ Oire uva vigei ita oisoa toupape oiso osa evoea kakae vure, uvare tuariripa pitupituro oisoa vigeire reipape rutu varao oara-ia oisoa avatapa irara toupaveve uraura irara. ⁴ ✧ Uva va-a eva isivaaro iava vo vokio pou pirao vigeipa ovokia reesireva Pauto, oiso ra vo vokio rera Oviitoaaro kataitoa rutu siporeve. Oa iava vo vokio rera siporevora. Uva tavauruva rera kavauevora. Oa iava rioparo toupaveve Jiu vaaro Reo Taisi sirova utupaoro. ⁵ ✧ Ari ita, oirara oisoa Reo Taisi reroarovi tou rovopaveve. Oa iava Jisas urioroera vo taisi vavataaro verasa vuri voriro oavi opesi pieoro, oisore ra vigei rutu oiso toupape, Pauto ovii iraraaro rutu.

⁶ ✧ Oiraopavira rutu uvare visii rutu-a Pauto ovii iraraaro. Eake iava? Uvare eva oirao piesa Pauto rera Oviitoaaro

Urauraaro siporevora vigei sopaaro iare, oisore ra voa tupaoro oiso puraparo vigei iavirava, "Aite. Igei rutu Aitearo." ⁷ Oire uva va-a eva oa vituaro iava viapau oiso akukuvira kovo raga-paoro toupataveira oiso osa voea oea akukuvira raga kovopaveve aite irara varaaro tuepaoro. Viapau. Ari visii-a Pauto rutu ovii iraraaro. Eva-a oa iava varao rutu vateparevere visiipa oara tuevira toupaveve visii rutupa vao-ia ovii irara.

Pol Rirovira Rutu Galesia Vatare Rugorugoopepa

⁸ Voari rovovira rutu uva Pautoa-ia tarai asavira rutu oisoa tou rovopata. Evo vuuta-ia oiso rutu toupata, Kovopa irara voeaopa vuri tugararo oea visii oisoa tuukepaive, voea oea viapau oiso oiraopavira rutu toupaveve oiso osa Pauto. ⁹ Oire ra vo vokio-ia Pautoa-ia taraipata, vo rara rera-ia oirao pievovou purapata. Ari ita, oiraopavira uvare Pauto ita visii-ia tarai iraoparo rovopavira. Oire uva apeisi-a? Rerare ovaupaoro vorepatai varao iare tuariripa pitupituro varao oara viapau uvuipai oirara tauvapasa, eke? E ruipapatai ita ra tuariripa pitupitupa kovo raga-pata ita vori ou asavira, raa? ¹⁰ ✧ Uva vo pitupituro purapaoro ovokirovu oovapa vokio reesipataveira ora visiipa, ora oaravu kekiraara, ora oivarovu tapo, oisore ra vo vuutaro-ia aioara vureiara purapata. Oire ra voa vara-ia variripata oiso keapaoro, Oara-ia Pauto roru piepaiveira. ¹¹ Ari ita, visiire rugorugoo iraopaveve, uvare riro kovo rutu puraava visii siposipopaoro. Uva apeisi-a? Akuku kovo raga-a oa puraava visii-ia, eke?

¹² Araoko irara oaa, goruvira rutu visiire oiso purapara, Ragai tapo katai vovou rutu purapata vao iavirava Reo Taisi vare rugorugoo, uvare ragai tapo va kavuava, ra visii tapo va kavu iraopata. Ari ita, viapau oai vuria vai puratavora

✧ 3:29: 1 Ko 3:23 ✧ 4:4: Jen 3:15; Ais 7:14 ✧ 4:5: Ef 1:7; Jo 1:12; Ef 1:5 ✧ 4:6: Ro 8:14-17 ✧ 4:10: Kl 2:14-17 ✧ 4:13: 1 Ko 2:3

ragai-ia. ¹³ ☆ Ari tuariri oisoa ragai tauvapata vo osa upiapaera. Oupia-a eva oia toupaooro riro kaekavira toupavaora visii ruvara-ia. Ovuuta-a vao oa-ia visiipa Vearo Sipoipo vatepaavaora. E vare rugorugopatai? ¹⁴ ☆ Vo osa oisoa upiapaoro visii pugu piepaa, uva viapau oiso ragai oisoa kavupata ragai tovipaoro. Viapau. Oiraopavira rutu, eisi osa voeao enselpa irara vai pasi oisi piepatavori, oiso osa ragai oisoa tokipata. Ora ro tapo Jisas Krai ira vai-a tapo uvuipatai ra rera oiso tokipata osa ragai oisoa tokipata. ¹⁵ Oire uva oisi-a eisi osa ragavira oisoa ragai tauvapata voari tuariri. Oire uva apeisi-a? Visii vaaro ragai-ia roru vovou toupavira toupavoi visii-ia oiso osa voari tuariri, eke? Ari ita, taraiparai, Vosa eisi purataeri voari tuariri, “Ora vigei varaaro gorogorope osireiara.” Oa iava purata, “Ie, Pol, osireiara varao oara tateiovoi ora igei iava viipa tauva vatepaoro pute pievira rutu.” Oire uva oisi-a eisi osa purataeri, vo uvare ragaipa oisoa sirao iraopata rutu rirovira. ¹⁶ Ra apeisi vo vokio-ia? Vo uvare visiipa oiraopa reo rutu vate rovoavaora. Uva apeisi-a? Vo vokio-ia ragai-a visiiva keripato, eke?

¹⁷ Oire oiso-ia vo osa visiipa kuuvu reoro raga vatepaiveira rakari verapa pitupitu iava vo visii aroviaku raga-paoro, uva riroa rutu rugorugooa purapaiveira visii-ia. Eake iava? Uvare oiso rutu vovoupaaveira ra visii ivupaive igei arova, oiso ra kasivarivira rutu voea sirova utupata. ¹⁸ Oire vearopai vo osa oearovu kasivarivira avu rugorugopaavere visiire visii tauvapasa oiso osa ragai visii tauvapaavaora visii tapo toupaooro. Ari vao raga oiso vo osa torevokoa vai karekepere vo tauva iava eva. Ari ita, viapau oiso torevoko rugoo vai-ia visii tauvapaivere voea evoea. Aue iava uvare ora voea vo pitupituaro raga sirova utupasa visii tavitavipaiveira vao rakari verapa pitupitu. ¹⁹ ☆ Ari ita, oiso rutu toupataveira, Ragai ovii iraraaro rutu. Oire vosa riakova kakaeto kavausa auepao, ra riroa rutu upia oueve. Uva

vo upia eva oira iava oisoa opesipape vo osa kakaeto karekero. Uva oisi-a eisi osa ragavira visiiva riroa upia oupaaveira vo osa riropata. Ari ita, vosa ovoieivira rutu visii varaaro oirao pie vovouro toupaveira vo osa vara iava Jisas-ia raripata, eva-a oa iava uvuiparai ra ragai iava opesipe evara upiara. ²⁰ Ragai rirovira rutu oiso ruipa irao ragaparai ra visii tapo toupaa vo vuuta-ia vao-ia. Uvare oiso rutu ruipa iraoparai ra ragai vo rugorugooaro visii varaaro rugorugooara keke iraove. Oa iava ragai vaaro riro vavata reoreo uvuipai ra tavariope. Ra va iava kavevira reoreora visii tapo. Uvare vo toupaooro ragai vo rugorugooaro paipai iraopaivoi. Eva-a oa iava viapau uvuiparai oiso ra visii tauvaa.

Reo Ruu Vaireo Iava Hega Vaio Ora Sera

²¹ ☆ Oire ragai tavita vearovira rutu ora visii iava visiigoa oiso ruipapataveira ra Reo Taisi roaro toupata. Uva eake-a vao oa rutupa viapau vearovira Reo Taisi vo reoro uvupataveira? ²² Oire vo taisi oiso tavipapeira, Ebrahim vaiterei oviitoarei kavaveira. Uva oiso-ia iriavu-a kovopava iria oviitoaaro-a iravu. Ari iriavu-a vat-uava oaro rutu iria oviitoaaro-a iravu. ²³ Oire uva avaioto kavaveira o kovopava oiso osa airorovu rutu okakaerovu kavupaiveira. Ovusa ro-ia kikooto ira pisa visivi rutu karekeroepa. Eake iava? Uvare rera-a eera ira iava Pauto Reo Ovoi purareva Ebrahim-pa. ²⁴⁻²⁵ ☆ Oire vo siposipo ovoovovira rutu toupaveira vaitere o iava oviitoarei, uvare vaireo riakorirei airea oiso rutu toupaveira vareira Reo Ovoirei. Ari ita, o-ia kovopava Hega iria ovii iraraaro oiso karekeapea, Evoea kovopa irara. Uva oiso rutu toupaveira osa vao Reo Taisi oa Mosespa vatereva Pauto vo Sinai Pukui-ia. Ari ita, voeao oea oisoa Arebia-ia toupaveira oea vo pukui oisoa vaisipaive, Hega Pukui. Uva eira Hega iria ovoovovira oiso rutu toupaveira osa vao Jerusalem urui. Eake iava? Uvare oira-a kovopava oiso osa voeao Jerusalem urui-ia tou irara oea oisoa Reo Taisi roaroovi kovopaive.

☆ 4:14: Mt 10:40; Lu 10:16 ☆ 4:19: 1 Ko 3:1-4, 4:15 ☆ 4:21: Ro 3:19-20 ☆ 4:24-25: Jen 17:15-27

²⁶ Oire uva oira-a o-ia vigei aakoaro rutu Ebrahim vatuavaaro rutu eira iria oiso toupaveira, Ouruivu airepa rutu vao Jerusalem oa vo vuvuiua-ia toupaveira, eira-a Sera iria ovii iraraaro viapau oiso Reo Taisi reroarovi kovopaiveira. ²⁷ ✧ Iria iava Tugoropa Vuku oiso purapapeira, 'Rorupari vii vao riakova viigoa kakae kavau asavira toupari upia ou asavira. Utupavira riro kakaero rutu taru kavaurivere o-ia puteoro kovopava o-ia iriapa kakae puraro vatuato.'

²⁸ ✧ Oire uva visii rutu-a vao ragai araoko iraraaro Pauto ovii iraraaro, visiigoa rera oirao piepaoro rutu oiso rutu toupataveira osa vaitereo Ebrahim avukarei, aitea Pauto vo reoaro oirao piesiva rutu. Oa iava Aisak kavausiva. ²⁹ Ari ita, o-ia Hega iria ro kavaveva iravu kakaeto oiso raga ita osa airorovu rutu riakora kakae vure kavau-paveira. Uva eera-a ira ropa tavaka vatereva ira Pauto reraaro Uraurato vo goruaro-ia kavauropapa. Uva oisi rutu-a oiso-ia osa piepaiveira vo vokio-ia Reo Taisi reroarovi kovopaoro voeaopa tavaka vatepaoro oepa Pauto Tugoropato Uraurato vatepareveira. ³⁰ ✧ Ari ita, ro-ia Ebrahim ira iava oiso tavipapeira vo Tugoropa Vuku sovara iava, uvare Pauto oiso rera tavireva ra kovopava ora rera iava verareve voavaorei rutu ora oviito. Eake iava? Uvare ro kovopava oviitoaaro viapau oiso uvuiparoi ra orekerovu rutu varao Ebrahim varaaro oure ve vo rara Ebrahim kopiio. Uvare ro ragapa rutu oiso uvuipape rera vatuavaaro rutu oviitoaaro. Vosa kopiio aiteto, ra orekerovu rutu oure ve taru rera raga. ³¹ Araoko irara oaa, viapau oiso toupape osa voeao okakaeroa kavaveva o-ia kovopava. Viapau rutu. Ari vigei-a vao oiso rutu toupape, Vigei-a Ebrahim vatuavaaro rutu ovii iraraaro. Oire uva evo reo oa oiso ovoovovira rutu toupaveira vigeipa.

5

Vii Viigoa Karurevora Tuukea Iava Viigoa Uvuipaei Ra Eakavira Rutu Toupari

✧ 4:27: Ais 54:1 ✧ 4:28: Ro 9:6-9 ✧ 4:30: Jen 21:9-11 ✧ 5:1: Fl 4:1 ✧ 5:3: Diu 27:26; Ga 3:10 ✧ 5:5: Ro 5:1-11

¹ ✧ Viapau rutu oiso kovopavira toupataveira oiso osa voeao oea Reo Taisi reroarovi kovopaiveira, uvare visii karurevora Krai Reo Taisi vo tuukearo iava. Uva visii tavipaavoi oiso, ra oiso ragavira rutu toupata. Ra oisi tupaoro viapau oiso ra ora visii vo pitupituroaro iare vorevira porepata oiso osa evoea kovopa irara.

² Oire uva ragai-a Pol ragoa vo reoaro vao-ia uvu iraota! Vosa vao Reo Taisi sirova utupaoro ora visii iava rakari verapata oiso rugoopaoro, Vao raga rutu iava Pauto uvuiparoi ra igei ora rera iare vorevira oupareve. Uva oisi-a eisi osa iava Krai viapau uvuiparoi ra visii orirupareve vo ora rera iare visii virivaripaoro.

³ ✧ Oiso vorerivira ita visii tavipaavoi, Vosa irai visii iava oiso rugoopaoro, Vosa ora ragai iava rakari verara, ra va iava Pauto ragai-ia veoro vovou purareve. Oire vosa oisi oiso-ia rugoopaoro, ra viapau rutu uvuiparoi ra oreorovivu ruture ovauparo vao Reo Taisi rutu sovara-ia. ⁴ Uva visii oiso purapataveira, "Reo Taisi sirova utupaoro Oiraopa Tootoo rutu oupaioveira." Ari oisi-a eisi osa purapataveira, uva viapau rutu oiso uvuipatai ra Oiraopa Tootoo oupata vo Krai ruvara-ia. Uvare eisi purapaoro Pauto vo siraoaro kavupataveira. ⁵ ✧ Ari igei tauvapareveira Tugoropato Uraurato igoa Krai-ia raripaoro Pauto vo reoaro tuepaioveira, vo osa rera raga igeire oiso puraro, "Vearo irara rutu visii." ⁶ Ari ita, oiso-ia vosa ro ira Krai Jisas-va tavosivira toupaveira, ra viapau oiso rerapa rakari verapa pitupitu reipape rutu. Ora vao vosa vo pitupitu kavureve, ra viapau oiso eva tapo rerapa reipape. Viapau. Ari vao raga rutu-ia oirao pie vovou. Eva-a oa vituaro rutu iava oirato vo vovouaro tore piepaiveira, ra sirao vovou rutu purapareve vo vokiara rutu-ia.

⁷ Voari tuariri uva vearovira rutu Krai vo reoaro uvu rovtavora, oa iava oiso va sirova utupata. Oire uva iroutoa rutu-a ro ira visii piro pierevora oiraopa reo sirova utu arapa? Uva apeisi rutu-a oiso osa visii ire puraroera, oa iava oisi rera uvuoro eisi

pietavora? ⁸ Ari ita, viapau rutu oiso Pauto visii piro pиеvora. Viapau. Uvare rera a eera ira keeraparoveira varao arova tuariripa vo vovouro visii varaaro oara oisoa visii tuukepaive rutu. ⁹ ✧ Uva oearovu oiso ovoovovira purapaaveira, “Gareavi yis uvuipai ra riroa rutu plaua kae pieve rutu va riro pieoro.” ¹⁰ Oire uva oisi-a eisi osa voearo vo reoroaro visii piro piepaiveira. Ari Pauto ovovouroa-ia evara voea varaaro vurapareveira oara voriaro voeapa vatereveira. Uva oiso ragavira tarai iraoparai ro iava Turaro Kraisa ira raga uvuiparoi visii tauvapasa rutu. Oa iava uvuipatai ra evara piro pie reoro eakapata. Eisi osa iava uvuipatai ra ragai vo reoroaro sirova utupata ita.

¹¹ Uva oearovu oiso purapaaveira, “Rera Pol oiso voea siposipopareveira, oisore ra ora voea iava rakari verapaave. Ra va iava oiso karekepaave, Jiu rutu.” Uva vosa oisi eisi visii siposipopaavori, ra eakepa Jiu-pa irara ragaire kasipupai? Ari vao raga Jisas iava vo reo ro ira evao parikou-ia kopiireopa, oreoa vatepaaveira. Oa vituaro iava oisi eisi kasipupaai ragai vuri piepasa. ¹² Uva oiso ruipa iraoparai evoea iava oea visii piro piepaiveira oiso purapaoro, ra ora visii iava rakari verapata. Uva oiso voeapa veuropapeira vosa visii arova uvuipaai ra ora verapaave uvaroi ragare.

¹³ Araoko irara oaa, oiso visii tavipaavoi, Pauto visiire keeroepa, oiso ra tuariripa pitupituro rutu kavuta varao vavagisiara rutu. Ra avekatavira toupaooro opeita ora visiire oiso purapata, “Uvuipaviei ra varaua vo ruipaaro sirova toupape.” Viapau. Ari eisi toupaooro uvuipatai ra oearovupa siraopaoro voea tauvapata. ¹⁴ ✧ Aue iava uvare vara rutu evara oara Reo Taisi sovara-ia toupaveira oara rutu takuvuaro iava oiso purapapeira, “Oearovivupa sirao iraopata oiso osa ora visii ragapa siraopataveira.” ¹⁵ ✧ Ari ita, vosa eisi piepata oiso osa kaakau kare vo kareo oea ora upopaaveira, ra eake vai va sirovava karekepe? Ora vatatopo iraopata. Uvare eisi piepaoro uvuipatai ra ora opesi pieta.

Tugoropato Uraurato Vo Pitupituro Iava Ora Oirara Vo Pitupituro Vo Toupaooro Rasitua-ia

¹⁶ Ragai vo reoro-a vao-ia oiso. Vo osa Tugoropato Uraurato ora rera vo reoro vatereve visiipa, oire eva-a oa-ia uvuipatai ra va sirova utu iraopata. Ari ita, vosa visii raga vo ruiparoaro oiso purapapeira, Eagara vuria purari, uva vo ruiparo-a evara oara iava uvuipatai ra pore iraota viro Tugoropato Uraurato vo reoro raga sirova utupasa. ¹⁷ ✧ Uvare Tugoropato Uraurato vo rugorugoooro osivu ragavira rutu toupaveira, vo rara vigei vo rugorugoooro pisavira toupave. Oire vo rugorugoooro eisi ragavira toupaooro ora upopapeira. Ora tapo vo rugorugoooro oiso vigei piepaiveira, ra oavu kavuoro oavu raga sirova utupavio vao oa pura arapa reasipavio. ¹⁸ Ari ita, vosa Tugoropato Uraurato vo reoro rutu sirova utu iraopata, ra va iava viapau oiso Reo Taisi visii tuukepaive.

¹⁹ ✧ Vosa ora vigei raga vo rugorugoooro raga sirova utupavio, ra va iava vo vovouro rutu viaevira karekepape varao oiso-ia, otopa pitupitu, ora vuri rugorugoooro tapo varao oara purapaiveira, ora opitupiturovu purapaiveira arii asavira. ²⁰ ✧ Vo osa oearovu tokarasiara vaisiara kae pie ragapaive va iare tugara vo goruroaro ou ragapaoro. Ari oearovu kavokavo kovoro raga purapaiveira. Ari oearovu viurupa vovouro purapaiveira. Vo osa oearovu ora upopaveira. Ari oearovu riiri vovouro purapaiveira, osa oearovu kasipu vovourova toupaveira, ora oearovu tapo ora voea raga-ia vovoupaaveira ora vaisi oaive kae piepaoro. Vo osa oearovu oiso purapaave, “Igei vovouaro torevokopai. Ari visii vaaro koikepavira toupai.” ²¹ Vo osa oearovu varaaro aupariara riiriipaiveira. Ari oearovu riro gorupara-ia ukaiopaave kokoropaoro. Osa oearovu vurei aioro purapaive. Oire ra vo aioro-ia ora voeava vuri vovouro purapaive. Oire uva oiso ita vorerivira visii tavipaavoi osa rovvira visii tavi rovoavora oiso, Vosa ro ira

✧ 5:9: Mt 13:33-35; 1 Ko 5:1-8 ✧ 5:14: Ro 13:8-10 ✧ 5:15: Je 3:13-18 ✧ 5:17: Ro 7:15-25 ✧ 5:19: Ef 5:3; Kl 3:5 ✧ 5:20: Re 21:8

vuri vovouro rutu purapareve oiso osa vara evara, ira-a eera viapau rutu oiso uvuiparoi ra koataro Pauto vo Saraaro iare. Ra va iava viapau oiso toupaveve, Rera-a Pauto oiratoaaro.

²² ✧ Ari vosa Tugoropato Uraurato vo rugorugooroaro sirova utupavio varao oara kareke piepareve vigei sopaaria. Uva evara oara iava uvuipai ra oiso karekepape, sirao vovou-a vao-ia, ari rorupa vovou-a vao-ia, ari kave vovou-a vao-ia. Oire ra eisi sirova viapau oiso vagevagepavira kasipupavio, vo osa oearovu tauvapasa auepavio, ora varao vearo rugorugooro, ora vao tuuvu vovou rutu oa purapape. ²³ Ora vao tapo veripape oiso-ia, opeita oearovivua putepape, ora opeita ora vigei iava vasepape vuri vovouro purapasa. Oire vosa oisi eisi piepari, viapau oiso irai uvuiparoi ra vii togareve reoa vai-ia, vii vao viigoa Tugoropato Uraurato vo vovouaro sirova utupau. Viapau. Aue iava uvare viapau oiso Reo Taisi vo pitupituario puteparivoi eisi vara sirova utupaoro. ²⁴ ✧ Oire opitupituroa rutu varao eakaiva voeao Krai voeaaoro varao vuri rugorugooro.

²⁵ ✧ Ari ita, vosa tootopavioveira vo Tugoropato Uraurato vo goruaro sovaraaia, eva-a oa iava uvuipaviei ra ora vigei iava vase irapape rera iare. Oa iava uvuiparoi ra vigeipa vasepareve ora rera vo rugorugooroaro iare. ²⁶ Ra vara evara sirova utupaoro viapau oiso vagu vovoua vai purapape, ora viapau oiso oearovure kasipu rugooro tore piepape, ora viapau oiso ra oearovu varaaro riiriipape.

6

Vigei Uvuipaviei Ra Araoko Irara Oavi Tauvapape Voea Vo Siraoaro Kaepaoro

¹ ✧ Araoko irara oaa, vosa irouto visii iava oirao pie vovouto vuri vovou-ia kovero, oire ra irai visii iava ro ira goruvira rutu Tugoropato Uraurato vo vovouaro sirova rutu utuparo, eera-a ira uvuiparoi ra reravi vorevira tore pieraveve rera tauvaoro kave vovou raga-ia. Oire

ra vearovira ita vorevira vokareve. Uva vo osa rera tauva rovorevora, vearovira rutu ita rera ora vatatoporovere vaopa, teapi rera ita va vao vuria raga-ia kovero ita. ² Visii rutu oearovivu rutu visii iavapa irara tauvapaoro toupata voeavi kapokaporopaoro vuri vovou vo vavataarova. Oire vosa oisi eisi piepata, ra va iava Krai vo reoaro sirova oisi rutu eisi utupata vao rera vaaro reo goru. ³ Ari vosa irai visii iava oiso puraparo, “Viapau rutu uvuiparai ra eisi ovoovoi sirova utura. Uvare riro vaisitoa rutu-a ragai.” Oire uva rera-a eera ira eisi purapaoro ora keakea ragaparoi. ⁴ Vosa iravu siituepaoro oiso purapau, “Viigoa-ia putepaavoi uvare vuria puraparivoi,” oire uva viapau oiso torevokovira eisi reopauei. Viapau. Ari vearovira rutu ora vii raga ora viiva situepau ora vii vo vovouroaro roviriei rovpaaoro rutu. Oire vosa vii iava sopaua oiso purape, “Vearopai,” ra va iava oiso ragavira taraiu, O, ari torevoko vovou-a vao-ia oa purapaavoi, ⁵ uvare oirara rutu uvui iraopaai ra katakataivira kovoara oaive vavataaro kae piepaive.

⁶ ✧ Oire vosa irai Jisas vo reoaro iava visiipa siposiporeve, oa iava visii ita uvuipatai ra orekerovu-ia vearopara rera tauva ragapata rera vatepaoro.

⁷ ✧ Opeita ora visii raga ora keakea ragapata oiso keapaoro, Uvuipaviei ra Pauto keapasa vatauvira orekerovu pura ragapape. Oa vituario vao-ia oiso toupaveira, Vosa eake vao paui vo kovoa-ia vii vaaro, ra oisi raga kuepe. ⁸ Oire vo osa irai orekerovi vuriara vai paupareve, ra vara iava oupaoro rera vo vovouroaro vuri vovouro aio piepareve. Eva-a osa raga piepaoro ora opesi pie ovoiroverea. Ari vo osa ro ira vearopara paupareve Tugoropato Uraurato vo reoaro sirova utupaoro, uva rera-a eera ira vearoa ourevere. Aue iava vo rara Tugoropato Uraurato ruvara-ia Tootoo Ovoi rutu oureve. ⁹ ✧ Vo rara reasi asavira varao vearopara purapape. Ari vosa keruriavira rutu topa pievira orekerovu rutu vearopara

✧ 5:22: Ef 5:9; Kl 3:12-15 ✧ 5:24: Ro 6:6 ✧ 5:25: Ro 8:4 ✧ 6:1: Je 1:13-16 ✧ 6:6: 1 Ko 9:7-18 ✧ 6:7: 1 Ko 6:9-11 ✧ 6:9: 1 Ko 15:58

purapata, oire eva-a oa iava taru vearopa kuero oupatavere vova Pauto ruvara-ia. ¹⁰ ✧ Va-a eva vituaro rutu iava uvuipaviei ra oearovivu rutuva vearopa vovouro purapape vo osa vuutaa vaipe oisi eisi piepasa. Oiso osa voeao oevia Krai oirao piepaiveira vigei araoko iraraaro, oepa ita uvuipaviei ra oisi vearopara rutu purapape pute pievira rutu.

Pol Kristen Irara-ia Rorureva Voea Goru Pieoro

¹¹ Oire ragai-a vao ragoa raga visiipa vo rigato puraavoi. Uva vo kirokiro kekepatavoi riopara ragai varaaro. ¹² Uva voeao oea oisi visii siposipopaiveira goruvira rutu visiire oiso purapaoro, “Uvui iraopatai ra ora visii iava rakari verapata.” Uva eisi ragavira piepaiveira vuri vovou vo vavataaro asavira oiso, teapi voea oupaive. Aue iava uvare oiso taraipaaveira oraivavu epao vao-ia osa Jisas kopiioepa evao parikou-ia vigei vorevira ouoro. Uva vo raiva eva oa iava siposipopaoro pasi vuri vovou vai oupaive Jiu ruvara-ia pasi. ¹³ Ari ita, osa voeao-ia oea oisoa ora voea iava rakari verapaave, viapau oiso Reo Taisi rutu rutuaro sirova utupaoro-a. Viapau. Uva oiso ruipapaaveira rutu ra voea vo reoaro sirova utupaoro ora visii iava rakari verapata. Ra va iava oiso purapaave ora voea iava, “Easi evoea vigei vo pitupituaro raga sirova utupaaveira.” Oa iava oearovu voea vo pitupituaro raga rei piepaive rutu. ¹⁴ ✧ Ari ragai viapau oiso oisi ragavira eisi oearoipa siposipopaa. Viapau. Ari evao parikou raga rei piepaaveira rutu vao oa-ia kopiioepa vigei reraaro Turaro Jisas Krai ragai ouoro. Uva oisi-a eisi osa vituaro iava viapau oiso orekevu avu vai ragai vo vovouaro uvai ragare ivupaiveira varao vo rasio iava akukupapara raga. Evara rutu kopiiepa ragai iava evao parikou-ia. ¹⁵ ✧ Ari ita, vo osa ora visii iava rakari verapataveira oa-a viapau eva uvuipai ra visii virivarive. O vosa vo pitupitu eva kavuta, oa tapo ita viapau uvuipai

oiso ra visii virivarive. Ari vao ragai vo rara Tugoropato Uraurato vigeipa airepa rugorugooro vaterere. ¹⁶ Vosa oisi raga eisi vo reo sirova utupaave oearoi, oire ra va iava voeare oiso purara, Osa vearopai eisi. Eake iava? Uvare ruipaparaveira rutu voea rutupa oiso ra vearo tou puraive, ora aue tapo ra sirao vovou purareve Pauto voea-ia ora oearovu tapo Pauto voeaaro.

¹⁷ ✧ Oire ovoioipa reo-a vao-ia ragai vaaro oiso oa visiipa vateavoi vo vokio-ia. Ovokia vao isivaaro iava viapau rutu oiso irai uvui iraoparoi ra utupaua ragai vo reoaro ora kaureoro. Uvare ragai-a Jisas-pa kovopato. Ari ita, viupara varao oara ragai varaaro-ia toupavoi ragai vo reoaro oirao piepasa.

¹⁸ Araoko irara oaa, oiso rutu ruipa iraoparai ra vigei reraaro Turaro Jisas Krai visii rutu viraako iraoreve visii tauvapaoro.

Evavi raga, ra opesipe.

Ragai-a vao, Pol.

EFESAS

Irapa Reoro Vo Vukuo Iava

Vo pasio rigatoreva Pol tuukepa kepa-ia toupao eisi Rom aue-ia 61-63 yia Jisas vaaro isivaaro iava kavaua. Pol aue iava rigatoreva ra katai vovouvira rutu toupave Jisas vaisiario-ia voeao lotupa irara. Ari ita, oirao pie vovou irara oiso rutu toupaveira, Jisas iava varaua (Ef 1:23, 4:25, 5:23, 30), ro ira oiso toupave osa kukue (Ef 4:15-16). Ora vao sios voea ita lotupa irara oea oiso rutu toupaveira Krai oiraaro vatuava (Ef 5:22-32) vo osa rera-a vatuato. Evo reoro rutu rigatoreva Pol lotupa irara goru piesa, voeao oea oisoa Efesas urui-ia toupave.

1. Ira pievira aviavi pie reoro rigatoreva Pol, 1:1-2.
2. Krai-a ro ira vo raiva vituaro rutu oia uvuipaai oirara ra vorevira voreave Pautoa iare rera tapo ora agiagipaoro ita, 1:3-3:21.
3. Opitupiturovu iava torevoko pitupituro oara purapaveira voeao oea aviavia-ia toupaveira Pauto vaaro, 4:1-6:20.
4. Pol vearo voki purareva oearovuva oirara, 6:21-24.

¹ Ragai-a Pol ragoa vo pasio rigatoavoi visii rutupa Pauto voeaaro visiigoa evoa Efesas-ia toupaveira. Visiigoa Krai Jisas vo reoaro uvu rovtava. Uva vo vokie-ia tovira rutu toupavoi Krai Jisas-va ora tavosipaoro oisi raga vo reo sirova utupaoro. Ari ita, Pauto ragai roporeva ora rera vo ruipaaro-ia, oisore ra aposel kovoa pitupaoro Jisas Krai kareke piepaa. ² Oire uva ragai vo ruipaaro oiso rutu toupavoi visiipa, Pauto ro vigei Aitearo ora ro vigei reraaro Turaro Jisas Krai evaiterei aiteara vokiara rutu-ia tauvaa ora gavaurea vatepasiveira visiipa.

Pauto Vigei Vatepareveira Viraakoa Vao-ia Ro-ia Jisas Krai

³ Uva vearopai ra rera-ia Pauto vuarapa vaisi purapape ro Aitetoaaro Jisas

Krai vigei Turaroaro. Uvare vigei rutu viraakorevora orekerovu rutu vearopara vateoro varao rera vo Saraaro iava, auere oiso ra uraura tootooro oavi tauvapareve, uvare kataivira rutu vigei Jisas Krai tapo toupaveira. ⁴ Voari rutu tuariri vo osa Pauto rasito pura asavira toureva, uva vo vuuta-a eva oa rutu-ia Pauto vigei ropo rovoreva rutu, oisore ra oiso toupave, Vigei rera voeaaro rutu. Oa-a vao vituaro rutu riaaro iava, rera ro-ia Krai. Uva oisi-a eisi osa iava uvuipaviei ra torevoko vovou rutu purapape vao oia viapau vuria vai vo rera osireiario-ia Pauto. ⁵ ✧ Ari ita, Pauto vigei kavikoreva rutu, uvare vigeire rugorugooroepa rutu voari rova-ia ro iava Jisas Krai, ira iavirava vigei ourevere taru vorevira ora rera iare oiso vigei vaisiario, Ragai ovii iraraaro. Eisi osa pievere, uvare rera rutu vo ruipaaro-a Pauto. ⁶ Rera-ia vuarapa vaisi pura iraopata ro-ia Pauto vaore rugorugooaoro rutu, akukua vatevatea vovou ora vao rera vo tauvaaro vereopa vovou-ia vigei-ia. Eake iava? Uvare rera Oviitoaaro-a ira oisoa kavikopareve rutu. Ira iavirava akukuvira rutu evara oupa-peira.

⁷ Ro-ia Jisas ira evao parikou-ia kopi-iroepa. Oa iava vao rera iava revasiva parueva vigei iava vuri vovouro veraoro rutu. Oiraopavira rutu Pauto vo siraoaro riroa rutu vao oa iavirava vigei karurevora vuria vo tuukearo iava. ⁸ Vo sirao-ia oa pute pievira rutu vigeipa vaterevora. Eake iava? Uvare orekerovu rutu-ia tarai rovoroea rutu. ⁹ ✧ Iu. Uvare Pauto ora rera raga vo ruipaaro sirova utuoro vao vatau reo poeravira karekereva. Vo reo oa voari rutu tou rovova ro iava Krai Pauto vo rugooaro iava. ¹⁰ Oreoa-ia Pauto ovokivu reesireva vao oa-ia Krai iava orekerovu rutupa kukue purareverea varao oara rutu gurureverea vo vuvuiua-ia ora vo rasitoa-ia ora rera iare. Uva eisi osa pieoro oiso ora rera vo ruipaaro sirova uturo.

¹¹ Pauto ora rera vo ruipaaro-ia vigei roporeva vo Krai vaisiario sovara-ia, oiso ra oiso toupave, Rera voeaaro vigei.

Uvare ora rera vo ruiapaaro raga-ia oar-
avu rutu purapareveira. ¹² Oiraopavira
rutu, vigei vao-ia vigoa Krai-ia oisoa rari
rovopavio. Ra oearovu vigei varaaro oirao
pie vovouro kekepaoro uvuipaai ra vuu-
rapa vaisi purapaive Pautoa-ia.

¹³ ✧ Oire uva oisi ragavira eisi osa
toupaivoi visii rutu-ia. Eake iava? Uvare
voari rovoa-ia oiraopa reo uvu rovolta-
vora vao Vearo Siposipo osiposipoa iava
uvuiparoi Pauto ra vigei oureve vorevira
ora rera iare. Oa iava Krai-ia raritaera.
Uva Pauto ora rerapa visii reesirevora
visii vateoro Tugoropato Uraurato ro ira
iava rovoa-ia Reo Ovoi purareva. ¹⁴ ✧ Ro-
ia Tugoropato Uraurato rovopatoa rutu
varaopa oara oupaperea vo utupaua.
Oiraopavira rutu rera-a eera ira iava
uvuipaviei ra ora vigei-ia rera sovopaoro
va iava oiso purapavio, O, oiraopa reo
rutu vao Pauto vaaro oa tavitavipapeira
varao rutu iava oara vaterevorea Pauto
vigei ouoro ora rera iare. Uva vearovira
rutu Pauto, uvare rei vaisitoa rutu-a vii.

*Pol Variriroepa Pautoa Iare Oiso Ra
Efesas-pa Irarapa Taraia Vatereve*

¹⁵⁻¹⁶ Vo voki-a vao oa-ia visii iava
uvu rovooro variripaoro rovoara Pau-
toa iare visii iavirava rera-ia vearo vaisi
puraoro. Ari ita, evo voki-ia visii-ia
tarai rovoaraepa rovovira rutu, vo osa
Jisas Krai-ia oirao piepatavora ro vigei Tu-
raroaro. Oa iava eva oisoa oearovupa sir-
aopata voearo Pauto voeaaro. ¹⁷ Oisi-a eisi
osa rugoopaoro Pauto akepaaveira ro Jisas
Krais Turaro Aitearo ro ira kerariava tou-
pareveira, ira arepaaveira visiipa, oiso ra
visiipa Tugoropato Uraurato vatepareve.
Auere ra va iava vearovira rutu Pautoa-
ia taraipata. ¹⁸ ✧ Ira arepaaveira oiso
ra visii varaaro rugorugooara karureve
aviavia ariarava rera vaaro. Eva-a oa iava
uvuipatai ra vovio utupaua roroiovira
rutu varao keketa oara karekerevorea
varao oarare tuepataveira. Aue vituaro
iava uvare visii ourevora ora rera iare.
Oiraopavira rutu oiso osa va vao Reo Ovoi
oa purareva Pauto, oiso ra rera voeaaro
rutu viraako iraoreve rutu vo utupa voki-
ia. Uva va-a eva riroa rutu viraakoa

oa eveitavere rara. ¹⁹ Ari ita, vo vokie
tapo rera vo goruaro riro varivarivira
rutu kovopaiveira vigei tauvapaoro vao
vigoa rera oirao piepapeira. Eisi osa
iava uvuipatai ra varao-ia riropara rera
varaaro taraipata aviavi pievira rutu.
²⁰ Uva vo gorua-a eva oa vaova arei-
ipaiveira ogorua iava Krai-ia vorevira tore
piereva kopiia iava rera pau piesa vo ora
rera vaaro-ia oirapapa varata vo Pauto
vo uruiaro-ia vo vuvuiua-ia. ²¹ ✧ Oa iava
voa toupaooro oearovu rutu-ia reipa irara
putepareveira oiso-ia, gavmanpa reipa
irara-a voeao, ari turaro irara-a voeao,
ora voeao tapo pau tugara irara ora en-
selpa irara oea reipaai vo vokie ora vo
utupaua. Ari ita, oea rutu-ia evoea pute
iraopareveira rera raga ro-ia Krai-ia. ²² ✧
Oiraopavira rutu Pauto orekerovu rutu
tovoreva vo Krai-ia tasiaro reroaro, oiso ra
varapa kukue purapareve vigeipa lotupa
irara vigoa rera iava varauava ovoovovira
toupapeira. ²³ Uva voua-a varaua lotuua
oua-ia ovoivira rutu toupareveira. Ira
voraro rutu orekerovu rutu ovoi pie irao-
pareveira.

2

*Pauto Vigei Oiso Rutu Piereva, Kopii
Irara Vigei, Oisore Ra Avaavaovira Krai-
Tapo Tootoopavio*

¹ Ari ita, voari tuariri rutu uva oisoa
oiso rutu toupata osa kopii irara. Eake
iava? Uvare oisoa kaureopaoro rirovira
rutu vuri vovouro purapata. ² Uva
vo vuuta-a eva oa-ia toupaooro oisoa vo
rasio vo pitupituroaro ragapa ruipap-
ata. Oa iava Seten vo pitupituroaro raga
oisoa purapata, ro ira tugara kare ru-
tupa turaroparoveira. Ira kovopareveira
vo voeao sopaaro-ia oea Pautoa-va ora
kaureopaaveira. ³ ✧ Oiraopavira rutu
ita oiso osa vigei tapo piepapeira vo
ora vigei raga vo ruiparoaro sirova utu-
paoro. Ari ita, varao-ia vuri vovouro oara
puraepa voari tuariri oara varaura vo
ruiparoaro-ia karekeepa ora vo tapo vigei
vo rugorugoooroaro-ia. Uva oisi-a eisi osa

✧ **1:13:** Jo 16:7-11; Kl 1:5; Ef 4:30 ✧ **1:14:** 2 Ko 1:22
Ef 4:15 ✧ **2:3:** Ga 5:16-17; Ro 2:14

✧ **1:18:** Ap 26:18; Ef 6:10 ✧ **1:21:** Fl 2:9-10 ✧ **1:22:**

pieepa, oa iava tutuu pie ragava Pautoa-pa, oiso ra vigei varaaro vuriara voriaro vatereve vigeipa oiso osa oearovu oirara oisoa piepareve.

4 ✧ Vo osa rirovira rutu siraopaoro vigeipa rera vaaro riroa sirao rutu vatereva vigeipa. 5 Oire uva-a va eva oa vituaro iava avaavaovira vigei rutu tootoo piereva Krai tapo, vigoa oisoa oiso rutu toupape, Kopii irara aue-ia vuri vovou. Oiraopavira rutu uvare Pautoa-re riroepa rutu vao vereopa vovou. Oa iava vorevira ora rera iare vigei oureva vigeipa siraooro. 6 ✧ Uva vigei vorevira tore pieparevora, uvare vigei tavosireva Krai tapo. Uva oisi-a eisi osa ragavira ovoovovira tupaoro Krai Jisas tapo vuvuiua-ia turarovira toupapeira. 7 Oire vigei oiso piereva. Oa vituaro iava oearovu vo utupa vuutaro-ia uvuipaai ra vigeiva vurapaoro Pauto vo vatearo vao sirao vate eveipaive vo vigei-ia vo osa Krai Jisas-va ora tavosipavio. Vo sirao-ia oa oaravu rutu-ia pute iraopaiveira. 8 Oa-ia Pauto akukuvira rutu vigei vorevira ourevora ora rera iare vo vigei varaaro sirova oirao pie vovouro. Oire uva apeisi-a? E vigei raga vo kovoaro riaaro iava oiso toupapeira? Viapau rutu. Ari vao raga-a akuku vate Pauto vaaro. 9 ✧ Uva viapau rutu uvuipavioveira ora vigei raga-ia vuurapa vaisi purapape. Eake iava? Uvare viapau oiso vigei vo kovoaro-a. 10 Iu, uvare Pautoa raga kataito vigei pura rovorevoiva, vigeipa Airepa Tootoo vatereva ro-ia Jisas Krai. Oiraopavira rutu uvare vao rutupa oisoa ruipaparo, vo osa vearovira rutu toupape oearovivu tauvapaoro, uvare tuariri vo vovou reesi rovoreva vigeipa oearovivupa siraopasa.

Krais Vo Sararei Takuvureva Oa Iava Kataia Purava

11 Oire ra opeita vaore ovaupata osa Jiu-pa irara voeao rakari verapa irara oisoa visii vaisipaive oiso, Vuivuiipa irara visii oea-ia viapau reesia vai tupaiveira. Iu. Uva ora visiire rugoopata, Vigei-a Jentael-pa irara vigoa ratau kavauepa.

12 Ora oiso tapo rugoopata, Vo vuuta-a eva oa-ia Krai-pa oisoa toko pievira tupaio, uvare igei rutu-a vao-ia tauaipa irara raga aapaapau irara voeopa Pauto voearo Jiu. Ari ita, voeapa evoea Jiu Reo Ovoi purareva osa sopaipavira oisoa tupaia vaopa Reo Ovoi. Oa iava viapau uvuipataera ra oaravu avu vai oupata Pauto ruvara-ia. Otoua-a eva visii vaaro oa-ia oisoa Pautoa-pa rorukovira rutu oisoa tupaia. Eva-a oa iava oisoa viapau oaravu avu vaire tupaia vaaro vova Pauto. 13 ✧ Ari ita, voari tuariri tauaivira rutu oisoa tupaia, ovusa vo vokio-ia Krai Jisas-va ora tavosipaoro uvui iraopatai ra Pautoa iare tutuu piepata. Oa vituaro iava uvuipatai ra oiso pieta, uvare vigeipa kopiioepa Krai ora rera iava revasiva petooro. 14 ✧ Rera raga-a ira Jiu-pa irararei ora ratau tou irara takuvureva. Oa iava ora agiagiaepa, uvare rera vo kopiio-ia vigei ariarava kovokovoa tokoreva. Oa-a vao oa-ia ora vigeiva keripa pitupitu opesi pie ovoireva. 15-16 Uva evao parikou-ia kopiio Jiu varaaro reo goruro opesi piereva vaaro oara-ia oisoa oiso visii vaisipaive, Aapaapau irara. Uva oiso osa pieoro voearei iava airepa sara roro piereva ora rera-ia voea tavosioro. Eisi osa iava gavaure vovou-ia kataivira tupaia, uvare Pautoa tapo ora agiagipavioveira. Iu, uva oiso osa kataivira toueiva, vigei vaaro keripa vovou opeiepa vao-ia evao parikou. 17 Oiraopavira Krai pouro viropa Vearo Sipoipo iava siposipopaoro aue iava gavaurea aviavi pievira. Uva va-a vao osa va purareva visiipa ratau tou irara visiigoa oisoa Pautoa-pa tauaivira rutu tupaia. Ora igei tapopa vao-ia Jiu-pa irara igoa oisoa rera-ia taraipaoro rera ruvara-ia tupaio. 18 ✧ Iu, Jisas Krai vo kovoaro-a vao vituaro rutu oiso-ia, oa-ia uvuipaviei vigei Jiu-pa irara ora visii ratau tou irara ra aite Pauto osireiaro iare koatavio, vo ovusa Tugoropato Uraurato vigei rutu tauvapaive.

19 Visii vao-ia ratau tou irara, viapau oiso vorerivira ratau tou irara-a visii. Ora

✧ 2:4: Ro 10:12; Sam 103:1-14 ✧ 2:6: Ef 1:20 ✧ 2:9: Ro 3:20, 28; 2 Ti 1:9 ✧ 2:13: Hi 10:19-25 ✧ 2:14: Kl 3:15; 1 Ko 12:13 ✧ 2:18: Ef 3:12; 1 Ko 12:13

viapau oiso aapaapau irara-a visii. Viapau rutu. Eake iava? Uvare visii-a ora igei Pauto voeaaro katai irara rutu. Aue iava uvare vigei rutu-a Pauto ovii iraraaro. ²⁰ ✧ Oire voeao-ia profet irara ora voeao aposel irara oeara rutu-a tuutara. Oa iava voea riara-ia torepaaveira oiso toupao. Ari ita, Krai Jisas-a eera rovopatoa rutu Tuutato. Oiso osa vo tuutao oa tovo rovopaiveira aveke tuuta vo osa kepa-ia pau vovouave. ²¹ Oire eera kukuuvu tuuta Jisas ira-ia vigei rutu uvuipavioveira ra rera raga-ia ora takuvu-pavio, ra riropape kovapaoro vo osa vearo pitupituro purapape. Oa iava uvuipaviei ra oiso rutu toupape osa rera vo kepaaro Tugoropa Kepa vao oa-ia viapau vuria vaiei. ²² Uva visii tapo visiigoa uvuipatai ra rera raga-ia tavosivira toupata oearo-vivu tapo voeoro oirao pie vovou irara. Eva-a oa vituaro rutu iava Pauto vo kepa paureve rera vo kepaaro. Visii rutu-ia vo kepao oa sovara-ia toupaveira urauravira Tugoropato.

3

Pol Vo Kovoaro Voeaopa Siposipopasa Ratau Tou Irara

¹ ✧ Ragai-a Pol Jisas Krai kovopatoaaro ragoa vo toupaaovi tuukepa kepa-ia, uvare visii iava tapo siposipopaaveira oiso, Vigei rutu-a katai irara rutu. ² Vao vai-ia pasi taraipataveira oiso osa Pauto ragai tauvaoro ragai vatereva vo kovo-ia, oisore ra visii tauvaa. Iu, vao-ia taraipatai ora oavu-ia tapo vao. ³ Vo osa Pauto ora rera vo vovouaro karekereva ragaipa, oiso ra va-ia taraira. [Ari ita, gare visivi va iava siposipoavora visiipa oavu-ia rigatoa ragai vaaro]. ⁴ Evo rigato oa vieipaoro uvuipatai ra va iava ragai-ia taraipaoro oiso purapata, “Akoea, Pol roroiovira rutu taraiparoveira varao-ia oara Krai iava vatauvira toupaveira.” ⁵ Ari ita, voari tuariri uva oisoa Pauto vo vovouaro vatauvira rutu tou rovopaive. Oa iava rera voeaaro viapau oisoa va-ia taraipaave. Uva vo vokiio Pauto ora rera vo reoreoaro

aue-ia Tugoropato Uraurato karekerevora ora rera voeareiaropa voeao aposel irara ora voeao profet irara, oeara roroio sopavira rutu oisoa toupave. ⁶ ✧ Vo reoa oreoa oisoa vataupape oa oiso oisoa purapape, “Voeao ratau tou irara oea orekerovu rutu ouivereia Pauto ruvara-ia oiso osa voeao Jiu-pa irara. Vao oa vituaroa vao-ia Vearo Sipoipo, oa iava vigei rutu oiso toupai, Katai irara. Uvare oiraopa rutu-a vao Reo Ovoi oa purareva Pauto Krai Jisas iava vigei rutupa.

⁷ Ari ita, Pauto vo kovo vatereva ragaipa, oiso ra oearovu rutupa siposipopaa Vearo Sipoipo iava. Oa iava ragai tauvapaiveira rera raga vo goruaro-ia, oisore ra torevokovira rutu rera vo kovoaro purapaa. ⁸ ✧ Oiraopavira rutu uvare oirara rutu voeao Pauto voeaoro oea ragai-ia putepaveira. Eake iava? Uvare akaipatoavi rutu-a ragai. Ari ragai raga roporevora Pauto, oiso ra Vearo Sipoipo kaea voeopa ratau tou irara. Osiposipoa varao iava Krai varaaro vearopara oara viapau uvuipatai oiso ra vara vieipata, uvare viapau oiso vara iava rekasia vaiei. ⁹ Ora vao tapo osa oisore ragai reesireva, ra voeapa Pauto vo vovouaro aviavi piepaa va kosi piepaoro roroiovira rutu. Auere ra va iava oirara rutu vearovira taraipaave oisi vo vovou kovoaro iava, ora rera-ia tapo Pauto. Vao iava osa orekerovu rutu pura rovoreva voari rovoa-ia, uva vao tapo vatau vovou pura rovoreva. ¹⁰ ✧ Uva oisi-a eisi osa pie rovoreva voari tuariri. Oa iava voeao reipa irara ensel ora oearovu oea vuvuiua-ia toupaveira tokipaoro rera vo tariaro eveipaiveira, vo osa rera varaaro otarairovu rutu kareke piepaiveira voeao lotupa irara ora takuvupaoro kataivira. ¹¹ Oa-a vao-ia oa purareva ro-ia Jisas Krai vigei reraaro Turaro vo rasio iare rera sipooro. Uva va purareva Pauto ora rera raga vo vovouaro sirova utuoro, ovovoua oisoa toupaveve vo osa vo rasio pura asavira touva. ¹² ✧ Ari ita, uva uvuipaviei ra ora vigei-ia Jisas tavosipaoro rera oirao piepape. Eva-a oa iava

✧ **2:20:** 1 Ko 3:9-11; 1 Pi 2:6-8 ✧ **3:1:** Kl 1:24-29 ✧ **3:6:** Ro 9:24-33 ✧ **3:8:** 1 Ti 1:12-15 ✧ **3:10:** 1 Pi 1:12; 1 Ko 2:7 ✧ **3:12:** Hi 4:16

uvuipaviei rutu ra tuuvu vovouvira rutu Pauto iare tutuu piepape rera osireiaro iare. ¹³ Va-a eva vituaro iava ragai oiso visii tavipaavoi, Viapau uvuipatai ra ragai vaaro tavaka kekepaoro visii varaaro oirao pie vovouro raverave piepata. Ari ita, vuria oupaavoi visii tauvapaoro. Eva a oa vituaro iava uvuipatai ra varaata vovouvira rutu toupata.

Vo Toupai Krai Vo Siraoaro Iava

¹⁴ Oire uva Pauto vo ruipaaro taraipaoro variria purapaavoi taku viropaoro Aite oaa iare. ¹⁵ Ira ruvara-ia oiraopa vaisi rutu oupapeira vigei ora voeao oea vuvuiua-ia toupaveira. ¹⁶ ✧ Ira-a ro-ia Pauto ira arepaavoi, oisore ra visiipa tupetuperevovira rutu Tugoropato Uraurato vatereve vao iava keraria oa viapau opesia vai, oisore ra rera iavirava visii varaaro oirao pie vovouro goru pie iraoreve. ¹⁷ Ora vaore tapo variriparai oiso ra Krai visii sopaaro-ia tootoparo, vo rara rera oirao piepata rutu. Uva tupaoro evoa rera vo siraoaro uvuipai ra karekepe. Oa vituaro iava eva uvuipatai ra goruvira toreta oiso osa evaoara, oara rasitoa-ia ikoara roko piepaoro goruvira rutu riropavira torepapeira. ¹⁸ ✧ Ora oiso variripara ra visii rutu-a vao ora voeao Pauto voearo visiigoa rutu uvuipatai ra Krai vo vovouaro sirao vovou ro-roiovira eveipata rutu. Ovovoua oiso rutu toupaveira oiso, vo parakaaro-a vao, ari va kaekaeoro-a vao, ari va torearo-a vao, ora va rokoaro-a vao. ¹⁹ ✧ Uva eisi osa ragavira uvuipaoro uvuipatai ra vo sirao uvuiaro-ia taraita. Ari oiraopavira rutu uvare viapau oiso irai uvuiparoi ra rera vo siraoaro rekasiaro rutu-ia taraiparo. Uva eisi tupaoro Pauto visii sopaaro-ia uvuipa ra visii vuku piepareve rutu ora rera raga-ia.

²⁰ Oire uva Pauto ora rera vo goruaro vituaro karekepareveira vigei sopaoro-ia. Eva oa vigei vo areroaro-ia ora vigei vo rugorugooroaro-ia pute pievira okovorovu rutu purapaiveira. ²¹ Uva

va-a vao oa iava vuurapa vaisi purapapeira Pautoa-pa. Uvare evara oirao piepareveira rera vo goruroaro ora rera vo siraoaro vo lotua sovara-ia ora vo Krai Jisas tapo-ia. Ari ita, vokiara rutu-ia rera vaisiaro kae piepapeira rutu opesi asavira. Eisi ovoiei.

4

Vigei-a Vao Kristen Irara Krai Iava Varaua

¹ ✧ Ragai vo-ia tuukepa kepa-ia tupaavoi, uvare Turaro kovopatoaoro-a ragai. Ragoa oiso goruvira visii tavipaavoi, Pauto visii keerarevoiva, visii-ia uvuia purarevorao, oisore ra vearovira tootoparo vo uvui-ia rekasipata. ² Uva oisi-a eisi osa tupaoro uvuipatai ra gavaurevira rutu toupata vo ora visii raga iava vaisiara vara piepaoro. Ra opeita kasipu vovouro purapata. Ari uvui iraopatai ra visii iava sirao vovou rutu kosi piepata oearovivu tauvapaoro. ³ Vo vovouo rutu pura iraopata oa purapareveira Tugoropato Uraurato visii-ia, oiso ra kataivira rutu tou iraopata. Oire ra oisi vo vovou sovopaoro ora visii-ia gavaurevira rutu tou iraopata. ⁴ Kataivira rutu tou iraopata oiso osa kataiua varaua. Ora vao tapo uvare kataito-a Uraurato vigei reraaro. Ora oiso osa vaeavira rutu visii ruture keeroepa Pauto, oisore ra oisi raga ita vaeavira raga orekerovu ruture tuepata varao oupasa rera vaaro iava keraria. ⁵ ✧ Uvare kataitoa raga vigei reraaro Turaro. Ra rera-ia kataia raga oirao pie vovou purapape. Ora vao tapo kataia rutu baptaisa oa-ia uvuipaviei ra ora reesipavio va oupaoro. ⁶ Ari ita, uvare kataitoa rutu-a Pauto ira oiso toupaveira, Oirara rutu Aitearo. Rera raga reipareveira vigei rutupa. Ira rera vo goruaro vigeipa katakataivira vatepareveira, oisore ra rera vo kovoaro purapape. Ora oiso tapo osa katakataivira vigei iava sopaura-ia toupaveira.

⁷ Vigei rutu vao-ia vigoa voari tariri pisavira rutu vatevatea ouepa Krai ruvara-ia, vo osa vigei rutupa

✧ **3:16:** Fl 4:19 ✧ **3:18:** Ef 1:18; Jop 11:8-9 ✧ **3:19:** Kl 2:10; Ef 1:23 ✧ **4:1:** 1 Te 2:12 ✧ **4:5:** 1 Ko 12:12-13, 15:1-8 ✧ **4:8:** Sam 68:17-19

katakataivira vara vatereva ora rera vo ruipaaro sirova. ⁸ ✧ Vo Tugoropa Vuku-ia oiso purapapeira,

‘Vo osa tuukepa irara tapo iparoepa viara-ia ruture, oa iava vatevateara voeapa vatereva oirara.’

⁹ Oire uva aa vao-a vao vo reo vituaro vao-ia vo osa iparoepa voea tapo? Vao-ia oa vituaro vo osa rasito sovara-ia roko rovoreva. ¹⁰ Uva voava toreoro vuvuiua-ia puteoro iparoepa rutu. Oire uva vo rekasiro ora rera vo tavukiroaro rutu uvui pierewa vara agasi pieoro rutu ora rera-ia. ¹¹ ✧ Ari ita, uvare rera raga ira vara rutu vatevateara vatereva oirara rutupa oiso-ia, oearovu-a voeao oea roporeva aposel kovo purapasa. Ari voeao profet irara oea roporeva, oisore ra rera vo reoro vatevateive oirara rutupa. Ari voeao oea roporeva Vearo Sipoipo iava siposiposa va uvarovu ruture sikasikaoro, oea vaisipaiveira oiso, evanselis. Ari voea oea roporeva, oisore ra rera vo reoro iava oirara rutu tarai piepaive voea tauvapaoro, oea vaisipaiveira oiso, pasta irara voea raga ita tisa irara. ¹² Oire uva eakere vo vatevatearo vatepareveira voeapa oirara? Oa vituaro-a vao-ia oiso toupaveira, ra va iava oisi rutu uvuipaoro goruvira rera vo kovoaro purapaive lotupa irara. Ra va iava vigei goruvira rutu torepe, uvare vigei-a vao Krai iava varaua lotuua. ¹³ Eisi osa iava uvuipaviei vigei rutu, ra katai rugoo raga-ia vao oirao piepa pitupitu ora takuvupavio Pauto Oviitoaarore rugooapaoro Krai. Eisi osa iava uvuipaviei ra oiso rutu pura uvirovio kakae vure rirooro vo rekasi Krai vo uvuiaro-ia. Ra va iava rera iavirava uvuivira rutu toupape Krai. ¹⁴ Oire ra voava veu kakaero vo rugooaro kavupe rirooro. Eake iava? Uvare vo kakaero evara vo rugooaro viripaiveira ora tavariopaoro oiso rutu osa kiuvu ira voraro rutu avaparoveira, ora oiso osa toru kouro. Ari ita, uvare vuri irara voeao piro piepaiveira kuvu reoro vatepaoro voeapa oea veuvira rugorugooapaaveira, oisore ra voea vo vovouroaro sirova utupaave. ¹⁵⁻¹⁶ Ari vigei oearovupa siraopaoro oiraopa reoro

rutu-ia uvui iraopaviei ra voea vatepape. Eisi osa iava uvuipaviei ra rirovio vo rekasi Krai vo uvuiaro rutu-ia okovorovu rutu purapaoro. Uva vigei-a Krai iava varaua. Oa iava rera-a vigei kukuearo. Ra va iava vigei vao pisa irara ora takuvupavio rutu. Ra va iava rera vo goruaro oupape vao vova Krai vo tootooaro goruaro-ia. Oire ra va oupaoro rera tapo tavosivira rutu riropavio, vo rara torevokovira rutu rera vaoro purapape. Uva oisi-a eisi osa iava voua varaua uvuipai ra riropape vao-ia lotuua. Eake iava? Uvare lotuua varaua vituaro rutu vao-ia siraopa vovou.

Airepa Tootoo Toupaveira Krai Raga-ia

¹⁷ Oire uva Turaro Krai vaisiario-ia goruvira rutu oiso visii tavipaavo, Opeita ora tou pie ragapata oiso rutu rorovira osa voeao ratau tou irara oea-ia viapau rari vovoua vai toupave. Uva voea vo rugorugooaro agasipapeira rutu aue-ia kokoropa vovouro raga. ¹⁸ Uvare voea vo rugorugooaro-a oara rupavira rutu toupaveira. Viapau oiso voea iava rugorugooara karupa piroveira, oisore ra Pauto vo tootooaro oupave. Uvare oiraopavira rutu riitako vovou irara rutu-a voea voeao-ia vaaru vovou irara. ¹⁹ ✧ Ari ita, viapau rutu oiso ora voea vaoro ariia sovopaiveira, vo osa ora voea vo vovouroaro vuriara purapaive. Aue iava uvare ora voea iava vaseiva, oiso ra ora voea vo pitupituaro raga sirova utupaave orekerovu rutu vuriara purapaoro arii asavira, varao oara-ia ora voea iava varaua agasi piepaiveira touvira rutu.

²⁰ Opeita evo pitupituro vuriara purapata, uvare viapau oiso vo tarai-a eva oa outavora vo Krai ruvara-ia oiso ra vara purapata. ²¹ Uvare vo osa Krai-ia taraia ou rovtavora, uva viapau oiso vuri pitupituro purapasa vo tarai eva outavora. ²² Oire tuariripa vovouro kavu iraota, rara varao vuri vovouro ora visii iava verata oara iava visii iava varaura oavisii agasipapeira. Varao oara visii keakeapaiveira, oisore ra vuri pitupituro purapata ora visii vo vovouroaro raga sirova utupaoro. ²³ Vosa eisi pieoro

✧ 4:11: 1 Ko 12:8-28; Ro 12:3-8 ✧ 4:19: Ro 1:24-32

visii vo rugorugooroaro tavarikota, ra va iava visii iava sopaura airepavira rutu karekepe ora tavariooro. ²⁴ ✧ Vao-ia Airepa Tootoo sisigaruea rutu, oa-ia viapau vuria vaiei. Oa ora visii-ia tovo iraota oiso rutu osa airepa varoa sisigaruea. Pauto ootootoa purareva oiso osa rera vo tootooaro.

²⁵ ✧ Opeita touvira raga kuuvu reoro purapata. Ari oiraopavira rutu araoko irara oavisii ora reoreopata. Uvare vigei rutu takuvuvira toupapeira oiso rutu, Vigei-a kataiua varaua Krai iava. ²⁶ Oire vosa kasipupata, ra viapau vava vuria purapata. Ikauvira raga oiso vo vovou opesi pie ovoita. Teapi vo kasipure vokipe, vo osa touvira kasipupata. ²⁷ ✧ Oa vituaro oiso toupai vao-ia, Vosa oisi touvira kasipupata, ra va-ia ora visii iava sopaura iava vasepata, ra Seten visii sopaoria koataparoro vuri pitupituro karekepasa. ²⁸ Oire vosa irai oiratoa vai orekerovu avu vai kavirupareve, ira-a eera uvui iraoparoi ra vo pitupitu eua kavu iraoreve. Oa iava uvui paroi ra torekovovira ora rera vaoro-ia kovoa pitureve. Oa iava uvui paroi ra rera vaoro voria oureve. Ra va iava oearovivu tauvapareve voeoro apota irararovi. ²⁹ ✧ Opeita vuri reoro kosi piepata ora visii gisipoaro iava. Ari uvui paroi ra vo reoro raga veoro reoro purapata. Oara iava oearovivu uvui paai ra tauva oupaive visii ruvara-ia voeoro raverave vovou irara. ³⁰ Ora opeita Pauto reraoro Tugoropato Uraurato vavata piepata orekerovu-ia vuriara oavisii. Eake iava? Uvare vo reesia-a eua oa oirao piepareveira, oa iava Pauto visii eveireverea voari Ovoioa Voki rutu-ia. Vo vokio oa-ia ora rera iare Pauto visii oureverea. ³¹ Evara rutu vuriara oara ora visii iava vera iraota oiso-ia, kasipua vao-ia, ari aveavea vao-ia, ari oearovu togapa vao-ia kasipu reoro-ia. Ora aue tapo ora vovouaro raga iare kasipupaoro, ari ikaupa vavae viki. ³² Evara ovovouroa tavarioapaoro veoropara rutu pura iraopata oiso-ia, oearovivu tauvapata voearopa siraopaoro, ora voeoro iava vuriara verapata oiso osa Pauto visii iava

vuriara oavisii verarevora Krai-ia, uvare Krai voeoro-a visii oirara.

5

Vigei Uvui Iraopaviei Ra Voka Iraopape Aviavia-ia

¹ ✧ Visii rutu-a Pauto ovii iraraviaro. Eva-a oa iava uvui paroi ra rera vo pitupituro vioepaoro oisi pieta, oiso rutu osa ovii kakaero aite irara vo pitupituro oaro vioepaoro vara sirova utupaaveira. ² Ovoivira rutu sirao vukurova toupata vo oearovivupa siraopaoro. Vo osa oisi eisi piepaoro Krai vaoro sirova ovoovovira oiso utupata. Uvare vigeipa siraoro ora rera iava vaseveva. Oa-ia ora rera-ia tauoa purareva. Oa iava Pauto vo tauo veorovira utuuvaoro geesireva va-ia rorupaoro rutu.

³ Ra opeita ora visii otopa pitupituro purapata, ora varao vuri rugooro, ora opeita oearovu varaoro riiriipata vara oupasa ora visii pa. Viapau rutu uvui paroi ra oisi eisi piepata. Ora aue tapo opeita oaravu-ia vuri reoro ora reopata vara purapasa. ⁴ Ora tapo oiso-ia, opeita ora visii vuri reoro purapata varao vuivui pa reoro, oreoro-ia oearovu kovata piepataveira. Viapau. Ari uvui paroi ra Pauto vaoro rugoopaoro rutu rera-ia vuurapa vaisi pura iraopata. ⁵ Oire veorovira varao-ia tarai iraopata oiso-ia, Ro ira otoparo, ora ro ira vuri rugooro purapareve, ora ro ira oearovu varaoro riiriipareve, eera-a ira viapau uvui paroi ra Krai vaio ora Pauto vo Saraoro iare koataro rera vo voriaro ousa. [Oa vao riiriipa pitupitu poreoro oa-ia Pauto tovo-pareveira utupaua, rara varao raga vo touara vo rasio-ia ira piepareve. Oiso rutu osa ro ira tokarasiara raga oirao piepareveira Pauto tovopaoro rutu utupaua.]

⁶ ✧ Ora opeita iravupa ora visii iava vasepata, oiso ra visii keareve visii tavipaoro, “Viapau oavu avu vai. Ari uvui paroi vo pitupituro purapasa.” Oire teapi rera vo reoro uvuta, uvare oiraopavira rutu evo pitupituro sirova

✧ 4:24: 2 Ko 5:17 ✧ 4:25: Sek 8:16-17 ✧ 4:27: Je 4:7 ✧ 4:29: Mt 12:34-35 ✧ 5:1: Lu 6:36 ✧ 5:6: Jer 29:8; Ro 1:18 ✧ 5:7: 1 Ti 5:22

Pauto vo kasipuario karekeperea voeaore oea rerava ora kaureopaaveira rutu. ⁷ ✧ Eva oa vituaro iava visii tavipaa, Opeita voea tapo evoea ora tavosipata. ⁸ Eake iava? Uvare tuaririvi rupa vovou-ia toupataavora. Uva vo vokio-ia visii rutu-a vao Turaro vaaro-ia aviavia toupatavoi. Eva-a oa vituaro iava uvui iraopatai ra oiso rutu tou iraopata osa voeao oirara oea aviavia sovara-ia toupaveira. ⁹ Vo aviavio oa vearo vovou ora torevoko vovouro rutu kareke piepaiveira. Uva vo vovouro-a evara oara-ia uvuipatai ra vara pura iraota. ¹⁰ Vo rara orekerovu rutu akeake iraopaoro vara purapata, ra va iava oaravu ora visii-ia sovopata vara eveipaoro oiso, O, ari Turaro roruparevoi rutu va-ia oa puraei. ¹¹ Opeita varao orekerovu purapata oara purapaiveira oearovu oara kuearo vurivira karekepapeira. Evara-a oara purapaiveira vo rupa vovou-ia. Ari visii uvuipatai ra evara vuriara oaive viaevira kareke pie iraopata vore aviavia-ia. ¹² Vo vovouro vuriara oara ariia kareke piepaiveira, vo rara vara-ia ora reopata varao oara vatauvira purapaiveira. ¹³ Vosa vara evara vatau vovouro kosi pie rovopape vore aviavia-ia, ra va iava utupavira oiraopavira rutu vara vituaro karekepape. Aue iava uvare varao oara vatauvira toupaveira oara viaevira karekepere vo osa aviavia vara-ia rorove. ¹⁴ ✧ Eva-a oa vituaro iava oiso purapai,

‘Eraou vii viigoa uusipau. Ora vorevira toreu vii kopiito. Osa iava Krai vo aviaviaro uvuipai ra vii-ia rorove.’

¹⁵ Ora vatatopo iraopata. Goruvira rutu voka iraota. Teapi koveta. Ra visii vo vokaroaro oiso rutu pie iraota osa voeao varaaro riro tarai irara. Ra opeita oiso piepata osa voeao vaaru vovou irara. ¹⁶ ✧ Teapi visii vo vuutaroaro ropi ragapata. Ari vokiara rutu-ia vearo kovoro raga purapata, uvare vuriara toupavoi vo vokiro-ia. ¹⁷ Ra opeita oiso raga toupata osa voeao vaaru vovou irara. Viapau. Ari vo osa Pauto vo vovouoarpa ruipapaoro oisi vo vovou sirova ututa.

¹⁸ ✧ Ora opeita goruara-ia uukoara ukaiopata ora kokoro piepaoro. Viapau. Vosa eisi raga piepaoro uvuipatai ra visii raga ora opesi pieta vai pasi. Ari uvuipatai ra Tugoropato Uraurato iare ora visii iava vaseta. Ra va iava rera iava ovoivira rutu touta. ¹⁹ Vo rara ro iavirava Turaro ora visii raga ora reoreopata, vo ora visii raga ora varaata piepaoro vo reo sirovava oa toupai vo Sam ora vo eravai-ia uva toupai Tugoropa reoro. Oire vo osa oiso eisi piepaoro ora visii sopaoro-ia Turaro vaisiara kae pie iraopata. ²⁰ Ra vokiara rutu-ia vearo vaisi pura iraopata orekerovu rutu iavirava rera-ia ro Pauto vigei Aitearo, ro vaisiara-ia Turaro vigei reraaro Jisas Krai.

Ora Oupa Pitupitu Iava Vao Oirara Ora Riakora

²¹ Oire visii vao oiso ora piepata, ra oearovivu reoroaro toupata. Oisi-a iava eisi uvuipatai ra Krai vaisiaropa avivikevira toupata.

²² Riakora visiigoa vatua irara oavisii reoroaro toupata voea vo reoroaro uvupaoro. Osa ragavira eisi piepaoro uvuipatai ra Turaro Jisas reoroaro ora tovopata. ²³ ✧ Oiso ragavira osa ro ira vatua vaaro tokipareve, eisi osa ragavira Krai oirara rutu tokipareveira, voeao lotupa irara oea oiso toupaveira, Rera iava vavaeara, ora rera iava kokotoara, ora varaua, uvare voea rutupa oiso toupaveira, Voea Kae Piepatoaaro. ²⁴ ✧ Eva vituaro iava va vao lotua Krai vo reoro sirova utupapeira. Oire uva visii riakora uvuipatai ra vatua irara oavisii vo reoroaro sirova vearovira rutu utupata ita.

²⁵ ✧ Ra visii vatua irara riakora oavisii-ia vearovira rutu sirao iraopata oiso osa Krai lotupa irarapa sirao iraoparoveira. Uvare voeapa siraoora ora rera iava vasereva, oisore ra kopiira voeapa. ²⁶ Osa eisi piereva Krai Pautoa iare oirara rookaoro. Uva oisi rutu-a oiso-ia osa ovoovo purareva lotupa irara sisuoro aue-ia baptai ora vao Pauto vo reoro Tugoropa Reo. ²⁷ Uva va vituaro-a vao

✧ **5:14:** Ais 60:1; Jo 5:25 ✧ **5:16:** Kl 4:2-6 ✧ **5:18:** Pro 23:29-35 ✧ **5:23:** 1 Ko 11:3; Kl 1:18 ✧ **5:24:** Kl 3:18 ✧ **5:25:** Kl 3:19

oiso osa uvuiparoi Jisas ra ora rerapa lotupa irara vatepareve, vo rara vuurapavira rutu toupave. Viapau vuivuiara vai voea-ia, ora viapau regorea vai voea-ia. Ari uvuipaai ra roroiovira raga toupave, uvare vara asavira oiso voea sisigarue piepareve voea sisupaoro. ²⁸ Eisi osa ragavira visii vatua irara riakora oavisiipa siraopaoro vearovira rutu vairoro tokipata. Oisi rutu osa ora visii iava varaurapa siraopaoro voura vearovira tokipataveira. Uvare oiso toupai, Ro ira vatuaavaaropa siraoparoveira, ira ita a eera ora rera varaaropa siraoparoveira. ²⁹ Viapau oiso iralei ira ora irai iava varaua vaire kasipuparoveira. Viapau. Ari voua aio piepareveira vearovira voua tokipaoro. Eisi rutu osa Krai ora rera iava varaua tokipareveira vouao-ia vao-ia lotuua. ³⁰ Ari ita, vigei-a vao lotupa irara vigoa oiso rutu toupapeira, Rera iava vavaeara, ora kokotoara, ora orekerovu rutu varao voua-ia vouao varaua rera vouaoro. ³¹ ✧ Uva oiso purapapeira Tugoropa Vuku,

‘Ro oirato ira aitetoarei kavuoro avaro, ra voava iriavu riakova oureve, oire ra oisi iava eisi vo rara ora ousi oiso rutu karekesi, Kataiua varaua.’

³² Uva vo reoa-a vao-ia reia rutu, oa vituaro viaevira kareke piereva Krai. Uva ragaipa oiso va porearo vituaro toupai, Lotupa irara rutu toupai Krai-ia kataiua raga purapaoro varaua rera-ia. ³³ Ari vao porearo vituaro visii rutupa oiso toupai-ia, ra ora visii vo riakoroaropa siraopata, oiso rutu osa visii vatua irara ora visiipa siraopataveira. Eva-a oa iava vairo vatua riakoro oavisii uvuipaai ra visiipa avivikevira toupave.

6

Vo Reo Aite Irara Vo Reoro Ora Ovii Irara

p ¹ ✧ Oire kakae vure visii vao uvui iraopatai ra aite irara oavisii vo reoroaro uvupata, uvare Turaro visii tovoreva voea reroarovi. Osa eisi vearopapeira. ² Oire avivike iraopata aitearapa ora aakoara.

Eva-a rovopa rutu Reo Taisi iava, oa toupaveira aue tapo Reo Ovoi. ³ Vao Reo Ovoi oa oiso purapapeira, “Vosa eisi ragavira piepata ora visii aite iraraaropa, oire ra va iava vearovira rutu visii iava tootoara riro kaekaevira toupave vo rasio-ia.” ⁴ ✧ Oire vei aitetoarei ora aakova viapau uvuipasiei ra ovii irara oaesie kasipu piepasi, ra va iava oisi piepave. Viapau. Ari oiso-a vo osa voea tokipaoro voeapa vearo raiva purapasi va-ia vearovira rutu voea siposipopaoro Turaro vo siposipoaro sirova utupaoro.

Kovopa Irara Iava Vo Reo Ora Voea Tokipa Irara

p ⁵ ✧ Visii vao-ia akuku kovo irara visiigoa vori asavira kovo ragapataveira, visiigoa ora visii vo kovoaro purapata voeaopa avivikepaoro oea visii tokipaveira. Oire vosa oisi eisi kovopata, ra viapau oiso orugoorovu purapata voeare. Ari uvuipatai ra voeapa kovo ragapata oiso rutu osa Krai-pa kovo ragapataveira. ⁶ Oire ra opeita kasiraovira rutu kovopata vo vuutao raga-ia oia visiiva vurapave voeao oea visii tokipaveira vaore rugoopaoro, ra visiire oiso purapaave, “Akoea, vearo kovoto ro-ia.” Viapau. Ari visii uvuipatai ra vo vuutara rutu iava vo vokiro-ia visii vo varivariroaro tovopata vo vara-ia kovopaoro Pauto vo ruipaoro sirova. Uva eisi osa ragavira uvuipatai ra eisi varivaripata vo Krai-pa kovopaoro. ⁷ ✧ Oire ra oisi ora visii vo kovoaro purapata rerare rugorugopaoro Turaro Krai. Oa iava uvuipatai ra rorupata. Eisi osa viapau uvuipatai oiso ra oirara ragare rugorugoopata voeao oea visii tokipaveira. ⁸ Eva-a oa vituaro porearo rutu oiso toupai, Vo osa evara uvuiaro voriaro rutu vearopara vateverea visiipa Turaro Krai varao oara purapata. Eagara, vosa aa ro avuo ro ira akukuvira kovopareve, ira-ia viapau vaisia vai toupave, ora ro ira-ia vaisia toupave tapo, oea rutu vaeavira uvuiaro oisi piereverea.

✧ 5:31: Jen 2:23-24; Mt 19:5; 1 Ko 6:16 ✧ 6:1: Eks 20:12 ✧ 6:4: Pro 22:6; Jen 18:19 ✧ 6:5: Kl 3:22; Fl 2:12
✧ 6:7: Kl 3:23 ✧ 6:9: Ap 10:34-35; Jo 13:13; Kl 3:25

p ⁹ ✧ Ora visii vao-ia tokipa irara visii goa vearo vovou iraopata voeaore visii voeaaro kovopa irara. Opeita voeare reoreopaoro voea uriri piepata. Ari vaore rugoo iraopata, uvare visii tokipato toupaveira vo vuvuiua, ira reroaro toupataveira visii rutu tokipa irara ora voeao kovopa irara areiivira raga.

Oirao Pie Vovou Irara Vaaro Uutupa

p ¹⁰ Oire ovoiopa reo-a vao-ia oa oiso visiipa vatepaavoi, oiso ra goruvira rutu torepata Turaro Krai vo goruaro-ia. Uva oiso ruipaparai ra rera ruvara-ia vo goru outa rera tapo ora tavosioro rutu. ¹¹ Ra varao-ia ora kuvupata oara visiipa vatepareveira Pauto, oiso ra vara-ia Seten asavira vara-ia ora utopata vao asavira kuuvupa pitupituro rera varaaro. ¹² ✧ Uvare viapau oiso oirara raga tapo ora upopavioveira voeao oea-ia varaua toupaveira. Viapau. Ari voeao tapo-a uraura irara tugara oea tapo ora upopavioveira, voeoro reipa irara ora turaro irara oea urauravira toupaveira. Voeao oea vuri vovouro purapaveira rupa vovou-ia tupaoro. Voeao oea vo viara-ia ora vo rasitoa-ia tokipaaveira. ¹³ Uva oisi-a eisi osa toupaveira, uva uvuipatai ra Pauto varaaro ora utopara outa vara-ia ora utosa. Oire vosa vo vokie oa-ia vo vuri eva karekepere, oa vokie-ia goruvira rutu virivaripaoro torepata-vere. Viapau oiso ra ora visii iava sopaura iava vasepata. Uva oisi-a raga eisi osa piepaoro uvuipatai ra goruvira torepata vo tugurasa uva taru vo tatu eva opesipe.

p ¹⁴ ✧ Oire toreta ora virivaripaoro oiso-ia, Tuu iroro-ia takita vo ora visii kovuaro-ia, eva-a oiraopa reo rutu oa oiso rutu toupai, takipa iro. Ora vo pekerio oa-ia pitupata ora visii iava varataara oavisii utopasa. Opekeria oa oiso tupaivoi osa vao torevoko vovou oa-ia viapau vuria vaiei. ¹⁵ Oire ra ora visii-ia tasipara oavisii tapo tovota varao oara oiso toupai, eva-a ikaupa voka oa-ia vokapaoro uvuipatai ra Vearo Sipoipo kosi piepata uvarovu rutu, vao oa gavaure vovou iava tavipai.

¹⁶ Vokieara rutu-ia vo pekerio kaepata vi-urua iare oa oiso toupai, oirao piepa vovou rutu. Oa-ia uvuipatai ra o asavira rauruva iria viriaro-ia tuituia tupaiveira ora utopata, vo kaeo oa-ia ritaparoveira Seten. ¹⁷ ✧ Ora vao tapo kukuvaipa oa ora visii kukearo-ia tovota va-ia kuku-vaoro, oa oiso tupaivoi osa Pauto vigei oureva ora rera iare vigei orirusa rutu. Ora vao-ia Pauto vo reoro oriruvira pitupata, vo reo oa vatepareveira visiipa Tugoropato Uraurato. Oreoa oiso toupai osa toorio. ¹⁸ ✧ Oire uva oisi rutu piepaoro uvui iraopatai ra variripata vo vokieara rutu-ia, ovusa Tugoropato Uraurato vo tauvaaro-ia variriara purapata. Eva-a oa vituaro iava tuevira toupata variripasa. Ora vao tapo oiso osa Pauto voeaaropa oirara variripata voea tauvapaoro vo vokieara rutu-ia. ¹⁹ Ora ragaipa tapo variripataveira ra va iava Pauto ragaipa oreorovu vatepareve vo osa oirarapa siposipopasa vatatopopaa. Ora vaore tapo ragai goru piepasa variripataveira ra uriri asavira Vearo Sipoipo kosi piepaa vo reo poerapaoro voearopa oearovu ratau tou irara. ²⁰ Ari ita, oiraopavira uvare reo kaepato-a ragai vao-ia Vearo Sipoipo kosi piepaoro. Ari vo vokie-ia ragai epao vo-ia tuukepa kepa-ia. Ragaipa variripata Pautoa iare ra uriri asavira rutu Vearo Sipoipo kosi piepaa, uvare ragai vo kovoaro rutu-a.

Pol Vearo Voki Purareva Oearovuva Oirara

p ²¹ ✧ Eera Tikikas vigei araokotoaaro, irapa kavikopavioveira. Vokieara rutu-ia igei tauvapareveira Turaro vo kovoaro purapaoro. Ira visii siposipoparevere ragai iava, auere ra vearovira taraipata ragai vo touaro iava ora varao iava oara purapaaveira vo tupaoro. ²² Ira-a ro-ia ira visiipa sipopaavoi, oiso ra visiipa siposipopaoro visii vo vovouroaro varaata piepareve igei iava siposipopaoro.

p ²³ ✧ Oire ragai vo ruipaaro-a vao-ia oa-ia oiso ruipaparai ra Pauto ro vigei Aitearo ora Jisas Krai ro vigei Turaroaro, aiterea evaiterei gavaure vovou vatepasivoi, ora

✧ **6:12:** 1 Ko 9:25; Ro 8:38 ✧ **6:14:** Ais 11:5, 59:17 ✧ **6:17:** Ro 1:15-17 ✧ **6:18:** 1 Te 5:17 ✧ **6:21:** Ap 20:4
✧ **6:23:** 1 Pi 5:14

vao sirao vovou, ora vao oirao pie vovou
rutu voeao rutupa igei araoko iraraaro
oearoa Jisas-ia raripaaveira. ²⁴Oire Pauto
visii rutu viraakoparevoi, visiigoa ropa
Turaro oavi Jisas Krai sirao iraopaoro
rerapa ruipa iraopataveira. Vo ruipao
iava oa-ia viapau opesia vaiei.

p Eisivi raga ra opesipe.

p Ragai-a vao, Pol.

FILIPAI Irapa Reoro Vo Vukuo Iava

Pol vo pasio rigatoreva tuukepa kepa-ia toupaooro eisi Rom aue-ia 61-63 yia Jisas vo kavauaro isivaaro iava. Pol vo vearo vaisi vore pierewa vao-ia vatea oa sipoiva Filipai vata, osa vo toupaveva tuukepa kepa-ia. Ora aue iava tapo voea tavireva oiso osa toupaveva vo tuukepa kepa-ia. Ora aue iava tapo goruvira voea tavireva voea vovouaro goru pieoro, ra viapau uvuipaai ra voea gisipoaro uvupaive ku-uvu irara tisa irara voeao oea aue iava siposipopaiveira rakari verapa pitupitu (Fl 3:2-3, 18-19).

1. Vearo vaisi purareva Pol Pautoa-ia voea-ia rugoopaoro Filipai vata, 1:1-11.
2. Pol ora rera varaaro iava tavi-roepa tavakara, varao oara iavirava vo raiva karu piropa oa-ia Vearo Siposipo avaepa voraro rutu, 1:12-26.
3. Reesiara iava varao oara iava uvuipaai oearovu ra Kristento eveive, 1:27-2:18.
4. Timoti vaio ora Epafrodaitas arusa aueroepa Pol lotupa irara vo vovouaro varaata piesa, 2:19-30.
5. Vatatopo pie reoro voeao iava keripa irara Jiu, ora aue iava variri purapa pitupitu, 3:1-4:9.
6. Pol vearo vaisi purareva Filipai vatava aueva vatevatea, 4:10-20.
7. Ovoipa reoro vatereva Pol, 4:21-23.

¹ ✧ Ragai-a vao Pol ora ro Timoti ve-go vo rigato puravevoi visiipa, vegei-a vao Krai kovopatoareiaro. Oa iava visii rutu vo rigato vieipatavere, visii eva lotua-ia irapa irara, ora visii rutu vao visiigoa lotua-ia ora tauvapataveira, ora visii oirao pie vovou irara evoa Filipai urui-ia. ² Oire Pauto visii rutu viraakoreve vereopa vovou-ia. Ari ita, ragai visiipa Pauto arepaavoi ro vigei Aitearo, vaiterei ora Turaro Jisas Krai, oisore ra visiipa gavaure vovou vatesi.

Pol Vo Variriaro Voearo Oea Rera Vo Reoro Vieipaive

³ Oire vosa visii ruture rugoopaoro, oa iava vearo vaisi purapaavoi Pautoa-ia visii iavirava. ⁴ Ora vo vuutaro-ia tapo oara-ia variriparaveira rorupaoro visii-ia. ⁵ ✧ Aue iava uvare vo vuutarore rugoopaoro oara-ia ragai tauvapatavora Pauto vo kovoaro purapaoro, vo osa visii ruvara-ia toupavora Vearo Siposipo iava visiipa siposipopaoro. Oiraopavira uvare voari rutuva rova-ia ragai tauvapaoro rovotaepa. Oa iava vo vokio-ia tugurataerao oisi raga ragai tauvapaoro. ⁶ Pautoa raga-a ira oisi visii pierewa, oa iava oisi ragai tauvapataveira. Oiso osa raga ita Pauto vo kovo rovoreva visii-ia vo rutu tugurasa uva Krai Jisas vorevira vorovere vo rasio iare. Eisi osa ragavira va-ia vearovira taraiparai ragai. ⁷ Rirovira rutu oisoa ragai tauvapatata, oa iava oisoa ragai vo kovoaro purapaa. Vo kovo oa vatereva Pauto ragaipa vo tuukepa kepa-ia, oiso ra voa va puraa ora vo ratau vo oearovu tavitavipaoro Krai iava, vo osa voa Vearo Siposipo vituaro rutu oisoa kosi piepaa vo voeao vo reoroaro veripaoro asapapa reo pura irara, voeao riro kuvu reoro raga pura irara. Uva va eva visii vaaro tauvaa oare rugoopaoro vearovira rutu visiire rugorugoo iraoaraveira. Eisi osa torevokopai. ⁸ Ari ita, Pauto ragai vo reoro-ia oiraopavira rutu taraiparo vo osa oiso purapara, Visiipa rirovira rutu sirao iraoaraveira Krai Jisas vo siraoaro sirova.

⁹ Uva ragai vaaro variria oa purapaavoi visiipa, oiso ra visii vo vovouaro sirao vovouro rirope rutu, ora visii vo tarairoaro tapo, ora varao torevoko rugorugoo rutu. ¹⁰ ✧ Eisi osa iava uvuipatai ra vearovira rutu rugorugoo rovopata. Ra va iava rugorugooara rutu roviriei rovopaoro orugoorovu vearopara purapata vara-ia kovopaoro. Eva-a oa iava viapau oiso irai uvuiparoi ra oreovu avu vai-ia visii togareve. Eisi osa iava uvuipatai ra vearovira raga tauta vo vokio-ia tugurasa oa-ia Krai vore-

✧ 1:1: Ap 16:11-35 ✧ 1:5: Ap 2:42, 16:12-40 ✧ 1:10: 2 Ti 4:8

vira voreroverea. ¹¹ Uva oisi-a eisi osa piepaoro uvuipatai ra torevoko vovouro raga purapaoro oisi raga kareketa, vo vovouro oara visii iava vearovira riro piereverea Jisas Krai. Ovovouroa-a evara oara kekepaoro oearovu uvuipai ra Pautoa-ia vuurapa vaisi purapaive rera vaisiario kae piepaoro.

Ragai-a Vao Ragoa Krai Sirova Toupaa

¹² Uva visii tavipaavoi araoko irara oaa, Varao rutu orekerovu oara oisoa purapaive oearovu vo ragaire, uva evara oara-ia raiva puraiva, oiso ra va iava Vearo Sipoipo avape uvarovu rutu. ¹³ ✧ Oisi-a oiso-ia osa tuukepa kepa-ia ragai tovoiva, oa iava voa tuukepa irara tokipa irara polis irara oisoa voa ragai-ia taraipaave oiso, Krai kovopatoaaro-a ro-ia, oa vituaro iava tuukepa kepa-ia toupaveira. ¹⁴ Ari oavu-a vao-ia vo osa oisi tuukepavira tupaavora. Uva voa oearovu voeao oirao pie vovou irara oisoa ragai-ia taraipaoro voea vo vovouroaro oirao pie vovouro oisoa goru piepaive rutu Jisas-re rugoopaoro. Eisi osa iava uvuipai ra oisi uriri asavira rutu Pauto vo rearo kosi piepaive.

¹⁵ Ari ita, oearovu rera iava Krai oisoa siposipoive, vo osa rirovira ragai-ia ora kaureopaave ragai riiriipaoro. Vo osa oearovu rera iava Krai siposipopaive vearo vovou rutu purapaoro. ¹⁶ Oire uva voea-a evoea oea oisoa eisi piepaive ragaipa siraopaoro, uvare oiso ragavira oisoa taraipaave, Pauto vo kovo vatereva ragaipa, oiso ra rera vaaro Vearo Sipoipo goruvira tore piea, ovusa oavu va reroaro ragapaive, ¹⁷ voeao oea viapau oiso katai vovou-ia Krai vaisiario iava oisoa siposipopaive. Viapau. Ari oiso-a ra ora voea raga vaisiario kae piepaive, uvare oiso tapo oisoa rugorugooapaave, Vosa Vearo Sipoipo iava siposipopape, ra va iava Pol vuria rutu oupareve vo tuukepa kepa-ia. Eisi osa vearopai. ¹⁸ Uva voeare oiso puraparai, Eagara. Voeape. Eake iava? Uvare rorupaavoi. Uvare oisi voearei iava Krai vaisiario kosiro viropa voeareo oearo vo rugoorei

purapaiveira oiso, Voeao oea vuri rugooro purapaiveira, ari voeao oea oirao rugoo sirova utupaaveira.

¹⁹ Iu, eisi osa vareia-ia vareo taraiparai oiso, Visii varaaro variriara oara purapaveira ragaipa. Ora ro tapo Jisas Krai Uraurataaro vo tauvaaro ragai-ia, oarea vo tauvaaro iava vorevira vearovira tupaavere rara ita. ²⁰ ✧ Ragai vo ruipaoro rutu oiso rutu toupai osa va vao oa oirao piepaavoi rutu. Osa iava eisi viapau uvuiparai ra raveravepaoro vao kavua ragai vo kovoaro. Vo uvare oiso ruipaparai ra vokiara rutu-ia oisi raga oiso touvira rutu toupaa va-ia vao goru vovou. Oa iava uvuiparai ra ora ragai rutu iava Krai vaisiario kae piepaa. Ari ita, osa-a eisi oiso vosa apeisi avu, vosa kopiira, eke apeisi-a vosa tootoora. ²¹ ✧ Uvare eake rutu-a va vao-ia tootooa? Oa vituaro iava ora ragai ragare oiso puraparai, Ro-ia Krai, ragai vaaro rutu tootooa vituaro, vo rara rerapa kovopaa. Ora vosa kopiira, ra va iava vearo tou rutu ouavere. ²² Vosa touvira tupaaverea, oa iava uvuiparai ra rerapa kovopaa tou visivi rutu vo rasio-ia. Oire uva apeisi-a, aa vao-a vao oa ragaipa vearopai, tootooa eke kopiira? Uva oisi-a eisi osa iava vareia-ia avavaiapaoro rirovira vavagisiparai ora ragai raga. ²³ ✧ Uvare oiso ruipaparai rutu ra vo rasio kavura Krai tapo tousa tootooro oiso osa rera. Uvare va-a eva oa oaravu rutu-ia putepaveira. ²⁴ Ari ragai vo kovoaro reipai rutu visiipa. Oa iava uvuiparai ra touvira tootoopara vo rasio-ia. ²⁵ Eva-a oare rirovira rutu rugorugoo iraoaraveira. Uva va-ia taraiparai oiso, O, ari oiso iava uvuiparai ra goruvira rutu toupaa vo rasio-ia visii tauvapaoro, auere ra visii varaaro oirao pie vovouro rirope. Ora oiso ra rorupata Jisas raga oirao piepaoro. ²⁶ Va-a eva vituaro iava ragai tapo rorupatavere utupaua, uvare ragai utorevoiva, visiire vorevira voreraera. Osa iava vigei rutu Krai Jisas vaisiario kae piepapere.

Pol Filipai Vata Tavireva Oiso Ra Rera Tapo Tavosivira Tupaive Vo Upoa-ia

²⁷ Oire uva va-a vao-ia oa visiipa reipai rutu, oiso-ia ra ro oirato vo vovouaro sirova ututa ira goruvira rutu Krai vaiario oirao piepareveira. Eisi osa iava uvui iraopatai ra apeisi avu pieta, vosa visii tapo toupaa. Eke apeisi avua, vosa viapau eisi. Eagara vosa apeisi avu toupatavara visii iava ragaipa taviave oearoi, oiso oisi raga goruvira rutu toupaveira touvira katai vovou raga purapaoro. Uva eisi osa ragavira piepaoro vuri pitupituro upopatavere katai vovou raga sirova utupaoro vao Vearo Siposipo goruvira rutu tore piepaoro. ²⁸ ✧ Opeita voearo asavira uriripata oea visiiva ora keripaaveira. Viapau. Ari goruvira rutu torepatavere. Oa iava visii eveipaive, ra visiire oiso purapaave, “O oiraopavira rutu, uvare uvuipai ra vigei-ia putepaive.” Aue vituaro iava uvare Pauto visii kavikopaoro visii virivarireverea, osa voea-a evoea oea opesi ovoiaverea. ²⁹ ✧ Ari ita, Pauto visii roporeva, oiso ra Krai-pa kovopata vo raivarei-ia oiso-ia, Oraivavu vao-ia rera oirao piepaoro. Ari oraivavu-a vao-ia siraoa riroa tavaka oupaoro vo oearovu-ia, vo rara rera sirova goruvira rutu utupata. ³⁰ Oire uva vigei rutu-a vao ora ragai vigoa rutu va eva vuri pitupitu-ia uvuipaviei ra va upopape tavaka kaepaoro. Eisi osa vava oisoa ora upopara voviri tuariri, oiso osa ragaiva oisoa vurapata. Uva vo upo raga-a vao oa touvira purapaavo vo vokiro-ia vao oa iava uvupatavoi.

2

Ora Vigei Iava Sopaura Oavi Gare Piepaoro Uvuipaviei Ra Ora Vigei Iava Sopaura Vatepape Oearovivupa Araoko Irara Oavi

¹ ✧ Oire uva oiso puraparai, E visii iava sopaura uvuipai ra gorua ouve vo Krai-ia? Uva apeisi-a? E rera vo siraoaro sovopataveira oa visii iava sopaura varaata piepaiveira? Ora apeisi-a? E katai rugoo rutu purapataveira

Tugoropato tapo Uraurato? Ora apeisi-a? E oearovivupa sirapataveira voearo tokipaoro? ² Oire uva visii vo rearopa ruipaparai ra oiso purape, Iu. Oara rutu-a evara oara-ia uvuipatai rutu ra ragai roru pie iraopata rutu oiso katai rugoo raga purapaoro vo oearovivu rutupa sirapaoro vao katai vovou raga purapaoro. ³ ✧ Opeita orekerovu ora visii raga-pa purapata, ra vara-ia rei vaisi piepata. Ora opeita vara iava vaguvira reopata ora visii iava. Viapau. Ari visii uvui iraopatai ra ora gare piepata oisivi vo rara oiso rugoopata, Viapau oiso vigei oearoi-ia putepapeira vo orekerovi purapaoro. ⁴ Ora ra opeita ora visii raga-ia rugorugoopata rutu varao-ia visii varaaro. Viapau. Ari oearovivure rugorugoo iraopata voea tauvapasa.

⁵ ✧ Oire uva vo rugooro visii vo rugooro ora visii iava ora varao vo oearovure vo rugooro oara rutu uvuipai ra oiso toupave osa Krai vo rugooro vo ora rerare ora oearovure tapo. ⁶ ✧ Uvare Krai ira oiso rutu toupaveira osa Pauto. Ari viapau oiso ora rera raga-ia rugooroepa oiso puraoro, “Ragai rirovira rutu oiso pieavere osa Aite vo uva toupaveira.” Viapau. ⁷ ✧ Ari rera raga vo ruipaoro-a oa-ia gorua sovara iava ora keraria ora rera iava vasereva oiso rutu ora pieoro, Kovopata raga oearovupa. Ari ita, oiso rutu karekeropa oirato vo rasio iava rera. ⁸ Uva rera raga oiso ora gare pieparo. Oa iava oisi raga piepaoro vo raivao gaepaoro vokareva uvava vo tuguroepa evao parikou-ia uva rera kopii pieiva. ⁹ Oa iava Pauto vorevira rera tore piereva rera kae pievira tovosa uvarovu rutu ariaraaro. Oa iava oisi piepaoro vao rei vaisi tovoreva rera-ia Krai oearovu rutu vaiario-ia puteoro. ¹⁰⁻¹¹ ✧ Uva vo vaisi eva rei vaisi ovaisi-apa avivikepaoro va kae piepaivere va-ia vuurapa vaisi purapaoro oearovu rutu voearo vo viara-ia, ora voea rutu vo rasito ivara-ia, ora voea rutu vo rasito reroaro tou irara. Oearoa rutu-a oea taru vuurapa vaisi purapaivere Pautoa-ia Aiteto oiso puraoro, “Oiraopavira rutu

✧ **1:28:** 2 Te 1:3-12; Ro 8:17 ✧ **1:29:** Mt 5:12; Ap 14:22 ✧ **2:1:** Ju 20-23 ✧ **2:3:** Je 3:14 ✧ **2:5:** Ro 15:1-3
✧ **2:6:** Jo 1:1 ✧ **2:7:** Sam 8:1-9 ✧ **2:10-11:** Ais 45:22-23

uvare rera ro Jisas Krai vigei reraaro rutu Turaro.”

Uvuiatai Ra Oiso Rutu Toupata, Visii Aviavia Rasitua Rutupa

¹² Araoko irara oaa, visii tavipaavoi oiso, Vo osa tuariri visii ruvara-ia tou rovopaa- vora, uva oisoa vearovira rutu ragai vo reoroaro sirova utupata. Uva oisi raga uvuiatai ra ragai vo reoro uvupata vo osa visiipa tauaivira toupavaoi. Oa iava uvuiatai ra ora visii raga kasivarivira rutu kovo iraopata siituevira ropepaoro. Ra va-ia vo kovo opesi pie ovoita rara okovoa iava Pauto visii-ia rorureverea rutu. ¹³ Uvare Pauto visii tauvareveira, oisore ra rera vo ruipaaro sirova utu ruipapata. Osa iava uvuiatai ra rera vo ruipaaro sirova utupaoro rera roru piepata.

¹⁴ ✧ Oire ra oaravu rutu kovoara purapata kaureo asavira. Ora opeita tapo oearovu tapo kasipu reoro purapata. ¹⁵ ✧ Vosa eisi rutu piepata, ra sisigaruevira rutu toupata. Oa iava oisi rutu karekepata, Visii rutu vao-ia Pauto ovii iraraaro rutu oea torevoko vovou rutuva toupaveira. Iu, osa-a eisi osa tupaoro uvuiatai ra roroiovira rutu tupaoro voeao tapo vuri irara toupata oea eisi ora piro piepaaveira voea raga. Ra voeapa Vearo Sipoipo iava siposipopata, oiso rutu tupaoro osa aaviikoara roropaiveira aviavipaoro. ¹⁶ ✧ Oire vosa tootopa reo vatepata voeapa, oa iava uvuiatai ra visii-ia roruaverea vo vokio-ia oa-ia vorerovere Krai. Eake iava? Uvare oiso vovouraverea, Viapau oiso akukuvira kovo ragaavora visii tauvapaoro.

¹⁷ ✧ Uva oiso vovouparai, Oearoi vai ragai upoive ragai revasi pieoro, uvare visii tauvapaaveira. Uva viapau oiso taraiparai vao-ia oa ragai-ia karekeperea. Eagara, uvuiatai ra visii tapo toupata roruvira ragai roru piepaoro vo vovou raga-ia vao-ia varaata vovou.

Vo Toupai Timoti Vo Reoro

¹⁹ Vosa Turaro Jisas vo ruipaaro-a, oa iava oiso vovouparai ra visii iare Timoti arua. Ra va iava vorevira visii iava ragaipa tavitavisa vorero rara. Ra oisi iava visii-ia roru iraopaa. ²⁰ Ro raga ira katai rugoo rutu purapareveira igei tapo tupaoro vo visii-ia rugorugopaooro rutu. ²¹ Vo osa oearovu ora voea raga varaarore rugorugopaaave vare vao Jisas Krai vo kovoaro ovaupaoro. ²² ✧ Ari ita, taraipataveira rera-ia ro Timoti, oiso ragavira osa rera vo kovoaro kekepatavorao vo osa kovoparevora. Oiraopavira uvare oiso rutu toupaveira, Rera ro-ia Timoti ragai oviitoaaro rutu, uvare tavosivira rutu kovopaveira Krai vo kovoaro iava siposipopaooro. ²³ Uva visii iare rera aru- avere rara tou visivi, vo rara varao iava taraia ou rovoa oara puraivere ragai-ia, vo osa vo tupaoro tuukepa kepa-ia. ²⁴ ✧ Turaro raga-ia rariparai, oa iava uvuiatai ra uvioravere tou visivi visii tauvasa.

Epafrodaitas Iava Vo Reo

²⁵ Oire va-a vao osa rirovira rutu ora rugorugoo pieraera. Oa iava ro vigei araokotoaaro Epafrodaitas arupaavoi visii iare, ira arutava ragai iare. Oa iava ragai tauvapaasa urioroepa. Uva rera iava oiso visii tavipaavoi, Ira vearovira rutu kovorevora vuri pitupiturova ora upopaoro rutu. ²⁶ Uva ruipa iraoparoi oiso ra vorevira visii kekesa vorero. Ari ita, viapau oiso vearovira toupaveoi, uvare visii ruvara iava oreorovu uvurevora ora rera iava oreoa oiso purapaera, “Vurivira rutu upiaparoi.” Osa viapau oiso upia vai epao rera-ia. ²⁷ Ari oiraopavira, rirovira rutu upiaparaoera, oa iava kopii ragaroera. Uva Pautoa raga rerapa siraoro rutu rera vearovira tokirevora. Oa iava ita ragai tapopa siraoroera Pauto oiso auepaoro, Teapi rerapa Epafrodaitas siraopaoro ragai iava sopaua vavatape rutu. Oire uva varaavira raga oisoa tupaoro. ²⁸ Iu. Osa oiso ruipa iraoparai rutu oiso ra visii iare rera arua. Ra va iava rera kekeoro rera-ia rirovira rutu roruta. Eisi osa iava uvuiatai ra ragai vo vavataaro opesipe.

✧ 2:14: 1 Ko 10:10; Mt 5:15-16 ✧ 2:15: Ef 5:1 ✧ 2:16: 2 Ko 1:14; 1 Te 2:19 ✧ 2:17: 2 Ti 4:6-8 ✧ 2:22: 1 Ko 4:17; 1 Ti 1:2 ✧ 2:24: Fl 1:25 ✧ 2:29: 1 Ko 16:18; 1 Ti 5:17

29 ✧ Ra va iava rera tapo sekanta vo rera-ia rorupaoro, vo rara pouro viro visii iare rera ro-ia visii araokotoaaro Krai vaiario sovara-ia. Uva uvui iraopatai ra oearovu tapo avivikepata voeao oea oiso rutu toupaveira osa rera ro-ia Epafrodaitas. 30 Uvare ora pireroepa rutu topogovira, oiso ra Krai vo kovoaro purareve. Oa iava vo kovo purapaoro tutuu pie ragaepa oiso ra kopiuro. Oire uva oisi-aeisi osa piepaoro oisoa ragai tauvapareve vo visii iavirava kovopaoro, uvare ragaipa tauavira rutu toupaveira.

3

Ro Iava Oirato Ira Krai Oirao Piepareve Rutu, Era Torevokoto

1 Oire oiso vo rigato opesi piepaoro oiso visii tavipaavo, Rorupata rutu aue-ia Turaro, vo rara rerare rugoopata rutu rera vaiario raga-ia tupaoro. Uva aia ita oiso vorerivira visii tavipaavo oiso osa voari tuariri visii taviava vara iava varao oara reipapeira rutu visiipa.

2 ✧ Vearovira rutu ora vatatopo iraopata voeopa oirara oea oiso toupaveira, Kaakau kare oea vuriara purapaveira. Uvare oiso purapaveira, "Ora rooropata ora visii iava rakari verapaoro ora reesipaoro." 3 Ari ita, vo reesiei vo vigei-ia oiraopa. Oa vituaro rutu porearo oiso toupaveira, Vo uvare Tugoropato Uraurato Pauto reraaro vigei tauvapareveira orugoorovu vatepaoro auere lotu purapasa. Ora vo osa Jisas Krai vaiario kae piepapeira vo rara rera-ia toupape. Ora oiso tapo uvare viapau oiso ora vigei raga-ia rugoopavioveira varao raga-ia raripaoro oara purapapeira vigei raga vo ruiparoaro sirova utupaoro.

4 ✧ Oire uva irai vaiei pasi ira vai-uvuiparoi ra oisi oiso-ia puraro, "Ragai kovoara rutu gogotoavora vara rutu opesi pieoro. Oa iava uvuiparai ra Pauto vo Saraaro iare koatara." Oire vosa iraiuri ra eisi puraro osa eera, oire uva ragai raga-a vao-ia ragoa-a eera oearovu rutu-ia putepaa. 5 Vao vituaro uvare Jiu-ia kavauraepa, oa iava ragai-a Bensamin

vo saraaro iava. Uva kataiva rutuva revasiva tupaavo voeao tapo oiraopa Hibru vova Jiu. Uva vo uva kavauraiva, erao vatara (7) vokiuro isivaaro iava ragai iava rakari veraeapa. Oire uva voava riro raiva, Farisi vai-ia tupaava vao Jiu vaaro Reo Taisi sirova utupaoro goruvira rutu. 6 ✧ Oa iava oisoa tupaoro Jiu-pa irara vo pitupituroaropa ruipa iraopara, oiso ra va iava voeoro vuri piepaa oea oisoa Jisas vo kovoaro purapave. Oiraopavira rutu uvare reo uvutoa rutu-a ragai torevokovira. Oa-ia oisoa Reo Taisi-ia kasivarivira rutu utupara. Uva viapau oiso oavi va iava vao Reo Taisi oisoa kavupaa oaire ovaupaoro. 7 Oire evara rutu vieiavo oara iava uvuiparai ra ora ragai raga vaiario kae piepaa vara iava. Uva varare vovou eakavira oiso puraparai, Varape evara akukuara raga. Aue vituaro iava uvare vo vokio Jisas Krai raga oirao piepaavo rutu. 8 Ari ita, oara rutu-a evara oarare oiso puraparai vovou eakavira, Oara rutupe evara akukupapara raga. Uvare kataia raga-a vao oa raga-ia taraiparai oa orekerovu rutu-ia vara evara putepaveira, vao-ia ro-ia Jisas Krai ragai reraaro Turaro. Eake iava? Uvare orekerovu rutu oiso tupaivo osa kaieara. Oara rutu viki ovoipaavo rera raga-ia Krai goruvira rutu pituoro. 9 Uva varao torevoko vovouro sirova utuparaera vo Reo Taisi rutu purapaoro oiraopavira. Uva vara rutu evara akukupapara raga oara-ia viapau oiso oavu avu vaiei. Uva vo vokio-ia rera vaiario-ia tupaoro uvuiparai ra torevoko vovou rutu pura iraopaa vo Krai vo goruaro raga-ia, vao oa vituaro oiso tupaivo, ra Krai oirao pie iraopaa. Uvare Pautoa raga torevoko vovouro rutu karekereva. Oa iava oiso vara eveipareveira ragai vaaro oirao piea kekepaoro. 10 ✧ Uva orekerovu rutu kavuro katai vovou raga rutu sirova utuparai ro-ia Krai taraipasa. Ora vao goruvira rutu tupaava vo rera vo goruaro-ia, ogorua iava vorevira toreroepa rera vaaro iava kopiia. Ora tapo ra rera vo siitokaaro kaea vao oa vateiva rerapa

oearovu. Ora tapo osa oiso ruipaparai ra oiso piepaa osa Kraiis osa varaua vo ruipaaro oisoa kopii piepareve. ¹¹ ✧ Oire uva va-a eva osa iava Pautoa-ia rariparai oiso, Ragai tapo vorevira tore piereverea Airepa Tootoo ousa.

Pol Ikaureva Vo Rekasisa Ovoioipa-ia Reesia

¹² ✧ Viapau oiso oearoi tavitavipaaveira vao iava oiso, Ragaiei vo-ia ovoioipa-ia reesia vo uva viapau vuria vai toupaveira, uvare vearo vovou raga purapaaveira. Asi viapau. Eake iava? Uvare touvira rutu akeake rovopaaveira rutu oisi rutu eisi tousa. Eisi osa iava oiso rutu uvuiparai ra oiso toua osa Kraiis vo ruipaaro toupaveira ragaipa. Uvare Kraiis Jisas raiva purareva oraiva iava uvuiparai ra voa vo poua viro ovoioipa-ia reesia. ¹³ ✧ Oiraopavira rutu araoko irara oaa, viapau oiso rugoopaari, Ragaiei evoa karera viropa. Viapau. Ari goruvira rutu oiso vovouparai ra orekerovu rutu kavuro evoare topara viro. ¹⁴ Uva oisi-a eisi osa ikaupaavoitorevokovira oiso vovoupaoro ra voa poua viro vo ovoioipa reesi-ia. Oa iava uvuiparai ra voa toua oiso rutu osa Kraiis vo ruipaaro toupai ragaipa, oiso ra voa Airepa Tootoo oua. Ari ita, vo touo oa iare Pauto ragaire keeraroepa va vao Kraiis Jisas vo kovoaro iavirava.

¹⁵ Oire uva uvuipatai ra torevokovira rutu rugoo iraopata oiso rutu osa riropa irara. Oa iava uvuipatai ra oiso rutu rugoopata vare vao osa ragai. Ari vosa oearovu visii iava osivu raga rugorugoopaave, uva vo rugoo eva oa oisi visiipa kareke piereve Pauto. ¹⁶ Ari vao raga-ia oiraopa tarai pie reo rutu goruvira toupata oa visii iare pou piropa voari tuariri.

¹⁷ Araoko irara oaa, oiso ruipa iraoparai visiipa ra oiso rutu pie iraopata osa ragai. Uvare va-a eva ovoova oa puraiovera visii tapo tupaoro, oisore ra oisi va sirova utupata. Oa iava uvuipatai ra voeao reesi-pata oea va sirova oiso utupaave. Oa

iava visii uvuipatai ita ra oisi viovira utupata. ¹⁸ Ari ita, viapau oiso katai reo vai va iava vao visiipa vateava voari tuariri. Easi riro reoro rutu-a. Uva vorerivira oiso osa ita visiipa vo reo vao vatepaavoitupaoro. Uvare riro irara rutu oiso vovoupaai rutu ra oiso toupaveira voeao keripa irara, oearoa Kraiis vo rearova ora upopaaveira rutu. Vo reo oa evao parikou iava tavitavipaveira. ¹⁹ ✧ Oiraopavira uvare voea-a evoa oea opesiaverea vo eto kasi-ia, uvare oiso piepaaveira ora voea vo rugorugoopaoro raga sirova utupaoro. Uvare ora voea vo ruiparoara raga-a oara rei piepaaveira rutu oiso rutu osa varao tokarasiara voea varaaro, oara vaisiaro rei piepaoro vara sirova utupaaveira. Uva vara rutu-a evara vuriara oara-ia uvuipaai ra ariia vai ouive ora voea raga-ia, uvare viapau arii vovouro vai voea-ia. Aue iava uvare vara raga purapaoro vagupaaveira varao raga-ia rugorugoopaoro oara vo rasio-ia toupaveira. ²⁰ Oire uva vigei-a vao Pauto voearo rutu oirara vigoa vo uruiaro rutu vuvuiua-ia toupaveira. Uva tuepavioveira touvira rutu oiso rugorugoopaoro, Esa pasi touvira vai uriorovere Kae Piepato vigei reraaro vova vuvuiua-ia ro-ia Turaro Jisas Kraiis. ²¹ ✧ Ari ita, vigei iava varauraro oavi raveravepaveira ovararoa tavariorerevira rara Kraiis. Ra va iava oiso raga karekepe osa rera iava varaua oua vo toupaveira sisikorepaoro. Eisi osa piereverea vo rera vo goruaro-ia, vao oa-ia uvuiparoi ra ora rera reoro orekerovu rutu tovoreve varapa reipaoro.

4

Uva Uvuipaai Ra Katai Vovou Pura-pave, Ra Va Iava Vereo Vovou Rutu Oupaive Voeao Rutu

¹ ✧ Oire uva araoko irara oaa, ragai visii-ia roru iraopaaveira vo osa visiire rugoopaara, uvare kasivarivira rutu Kraiis vo pitupituaru rutu sirova utupaveira. Oa-a eva oa-ia ragai iava sopaua varaata iraopaveira. Ari ita, uvare oiso ruipa iraoparai ra oisi raga eisi piepata Kraiis sirova goruvira rutu torepaooro.

✧ 3:12: 1 Ti 6:12; 1 Ko 13:10 ✧ 3:13: Lu 9:62 ✧ 3:19: 2 Ko 11:15; Ro 16:18 ✧ 3:21: 1 Ko 15:43-53 ✧ 4:1: Dan 12:3; 2 Ti 4:6-8

² Oire vei-a vao-ia riakorirei Yuodia vaio ora Sintiki veigoa ragai vo reoaro vao-ia uvu iraoere oa veipa vatepaavoi, oiso ra ora vei vo vovouroaro varao kaureo vovouro eaka iraoere. Uvare Turaro-a ira vei tauvarevere vo osa oisi pieere.

³ Oire uva vii tapo ragai vatetoaaro rutu uvuipaei ra evairei tauvari. Uvare oisoa ragai tauvapaive voea rutu ora Klemen vase vo Vearo Siposipo kosi piepaoro. Oea vaivaisiaro vo toupai Pauto vo vukuaro-ia vao Tootopa oa toupaveira.

⁴ Oire ra rorupata Turaro vo vovouaro rutu sirova utupaoro. Uva vorerivira ita visii tavipaavoi oiso, Roru iraopata!

⁵ Opeita gete rugorugooro purapata oearovivure. Ari uvuipatai ra voeavi tauvapata, uvare Turaro vo vokiaropa tutuu piepai vao oa-ia taru vorevira vorerovere. ⁶ ✧ Opeita rirovira rugorugoopata varaore oara-ia uvuiparoi Pauto visii tauvareve, vo rara rerare goruvira rutu variri rovopata. Vosa oisi eisi piepaoro rerare, uvuipatai ra vearo vaisi rutu pura rovopata rera-ia vao iavirava tauvaa rera varaaro visii-ia. ⁷ Oire vosa oisi-a eisi piepata, oa iava uvuipatai ra gavaure vovou rutu outa vao oa visiipa vatereve Pauto. Vao oa viapau uvuipaai kareke piepaive oirara ora voea vo taraiaro-ia. Viapau. Ari Pautoa raga ira uvuiparoveira ra visii soparoaro vuavua piepareve. Ora varao visii vo rugorugooaro tapo, vo rara Krai raga-ia rari iraopata.

⁸ ✧ Oire oiso vo reo opesi pieoro visii tavipaavoi araoko irara oaa. Visii vo rugorugooroaro agasi pieta rutu varao raga-ia oiso-ia, oara vearopara kareke piepaiveira ora aue sisigarueara, ora varao oiso oara avivike vovou kareke piepaiveira, ora varao torevokoara. Oara rutu-a oara iava uvuipatai ra Pautoa-ia vuurapa vaisi purapata. ⁹ Ari ita, visii tapo oisoa ora reopara eva oa-ia visiipa ovoova puraava. Oovoova sirova utuoro uvuipatai ra vara evara sirova utupata. Osa iava uvuipa Pauto ra visii tapo toupaveira visiipa gavaure vovou rutu vatepaoro.

Pol Vearo Vaisi Purareva Filipai Vatava Aueva Vatevatea

¹⁰ Oire uva rorupaavoi rutu Turaro vo pitupituaro iavirava, uvare voari tuariri viapau oisoa uvuipata ra visii varaaro kaviko vovouro kareke pieta ragaipa. Ari vo vokio-ia oisi uvuipatai rutu. Uva va-a eva oa-ia rirovira rutu visii-ia roru iraopaavoi, uvare vorerivira aia ragai tauva iraopatavo. ¹¹⁻¹² ✧ ✧ Viapau oiso puraparai ora ragaire, Oaravu avu vaipa apotaparai. Viapau. Ragai taraia ouavora oiso, Vosa orekerovu rutu ragai-ia karekepape, eagara, ragai iava sopaua vearopapeira evapa. Evara rutupa ragoa uvuiparai ra oiso toupaa osa ro oirato apotato. Ora uvuiparai ra riroara rutu-ia pitua. Ragai taraiparai vo pitupituo-ia riropa aio pitupitu ora vao ogoepa pitupitu. Ora vo pitupituo-ia taraiparai riro orekerovu rutu-ia pitupasa, ora vao orekerovu rutupa apotapasa. Ora vo vutara rutu-ia ora vo uvarovu rutu. Oire uva vara rutu-a varao oara-ia vearo tarai ouavora oara rutu ragaipa vearopai. ¹³ ✧ Ari ita, uvuiparai ra eisi ragavira toua. Eake iava? Uvare vare oiso torepasa Krai rera vo goruaro vatepareveira ragaipa ora vigei rutupa.

¹⁴ Uva vearopai rutu vo uvare oisoa vearovira ragai tauvapata vo osa vuria oupaa. ¹⁵ Oire visii Filipai-pa irara vao-ia taraipataveira osa Vearo Siposipo iava siposipo rovaraepa vo Masedonia Provins-ia pute rovopaoro, vo uva visii raga vaaro katai lotu toupaveira vao oa iava oisoa visii rutu ragai tauvapata ragaipa moni vatepaoro, ora vigei rutu oisoa ora tutukopavio oaravu-ia ora vatepaoro. ¹⁶ Ora vo osa Tesalonaika-ia oisoa toupaa uva viapau oiso katai vutara raga-a vao oa-ia ragaipa tauvaa oisoa sipopata. Ari vorevoreripavira-a. ¹⁷ Uva oiso visii tavipaavoi, Viapau oiso orekevu avu vai rutu ou ruipaparai visii ruvara-ia. Viapau. Ari vao keke ruipaparai voari utupauavi vo uva visii vo tauvaroaro evara voriaro taru outaverea vearopara. ¹⁸ Ari ita, uvuivira rutu oisoa ragaipa

✧ **4:6:** 1 Te 5:17-18 ✧ **4:8:** 1 Ko 13:4-8; 1 Pi 2:12; 1 Te 5:22 ✧ **4:11-12:** 1 Ti 6:6 ✧ **4:11-12:** 1 Ko 4:11; 2 Ko 11:9 ✧ **4:13:** Jo 15:5; 2 Ko 12:9

orekerovu rutu vatepata. Ovuuta vao-ia oa-ia uvuivira orekerovuva toupavaoi vova visii ruvara-ia varao oara sipotavora ragaipa, oarava urioroepa Epafrodaitas. Evara-a oara oiso rutu toupaveira, Vearo riipua tauoa oa riipuaru vupapaoro Pauto rorupareveira rutu visii-ia. ¹⁹ ✧ Ari ita, uva rera raga-a Pauto ira visiipa oisi uvuivira oaravu vatereve vara iava rera varaaro oara vo toupaveira rera voaro. Oara-a evara vituaro purareva vao-ia Krai vo kovoaro vigeipa. ²⁰ Uva eisi osa iava vokiara rutu-ia vuurapa vaisi purapapeira rera-ia eera Pauto vigei Aitearo opesi asavira. Ovoiei.

Ovoipa Reoro Vatereva Pol

²¹ Vearo voki rutu vaisipaavoi oirara rutu voeao oea Krai Jisas vaisiaro sovara-ia toupaveira. Voeao-ia vigei rutu araoko iraraaro oea ragai tapo tupaoro visiipa vo reo sipopaivoi oisi raga ita eisi oiso purapaoro, “Vearo voki rutu visii-ia.” ²² Ari ita, voea rutu voeao-ia Pauto voeaaro oea vo toupaveira oea rutu eisi purapaai oiso, “Vearo voki.” Ora voeao tapo oirao pie vovou irara oea reito Sisa vo kepaaro-ia kovopaiveira oea tapo oisi raga ita eisi visiire purapaai oiso, “Vearo voki visii-ia.”

²³ Ro vigei reraaro Turaro Jisas Krai ira uvuipa ra visii rutu viraakoro visiipa vereopa vovou vatereve visii tauvapaoro. Eva-a oare oiso visiipa variriparai rerare.

Eisivi raga, ra opesipe.

Ragai-a vao, Pol.

KOLOSI

Irapa Reoro Vo Vukuo Iava

Pol vo pasio rigatoreva eisi toupaooro tuukepa kepa-ia Rom aue-ia 61-63 yia Jisas vo kavauaro isivaaro iava. Uva vo Pol Kolosi vatapa rigatoreva voea tavioro, uvare Vearo Siposipo vatakoiva varao tapo Jiu vo pitupituroaro, ora varao oirao pie asa vovou irara vo pitupituroaro. Oiso voea tavireva uvare oearovu raga lotupa irara oisoa vuurapa vaisi purapaive enselpa irarapa. Ora oiso oisoa siposipopaive, Kraisa oiratoa raga, uvare viapau Pautoa iava rera. Oa iava Pol goruvira voea tavireva Kraisa iava oiso, Pauto ruvara iava ira ro urioroepa oiravira toupasa vo rasio-ia (Kl 2:9-10).

1. Aviavi pie reoro Pol varaaro, ora vearo vaisi Pautoa-ia, 1:1-14.
2. Kraisa iava ora rera vo kovoaro, ro ira uvuiparoi rutu oirara oisi piesa ra torevoko vaisi ouive vo Pauto ruvara-ia, 1:15-3:4.
3. Oirara uvuipapai ra Tootoo Ovoi ouive Kraisa-ia vo rara rasito vo pitupituroaro kopii pie rovoive vara kavu ovoioro, 3:5-4:6.
4. Pol vearo voki rutu purareva voea rutuva Kolosi vata, 4:7-18.

1-2 Vo pasio rigatoavoi ragai Pol visiipa araoko irara oave, visiigoa Kolosi urui-ia toupataveira Pauto voeaaro. Visiigoa goruvira rutu toupataveira Kraisa-ia rari- paoro rutu. Ragoa roporeva Pauto, oisore ra oiso toupaa, Ragai-a Kraisa Jisas reraaro aposelto. Uva vegei rutu-a vao-ia vo rigato puravevoi ora Timoti vigei araokotoaaro visiipa. Uva variriparai Pautoa iare vigei Aitearo, oisore ra visii vatereve tauvaa ora gavaure vovou.

Pol Vearo Vaisi Purareva Pautoa-ia Rera Vaaro-ia Variria

³ Vo osa variripaveiei visiipa tauvare akepaoro uva vokiara rutu-ia vearo vaisi purapaveira Pautoa-ia ro Turaro

Jisas Kraisa Aitearo. ⁴ Uvare visii iava uvupaveira visiigoa Kraisa Jisas oirao piepataveira rutu. Ora vao tapo iava osa Pauto voeaaropa siraopataveira rutu. ⁵ Ari ita, oisi-a eisi osa piepataveira uvare vaore oiraopa Vearo Siposipo rugoopataveira oa iava voari tuariri visii taviiova oiso, Pauto orekerovu rutu vearopara tovoreva vuvuiua-ia visiipa oara taru oupataverea utupaua. ⁶ ✧ Va vao Vearo Siposipo oa riropaoro uvarovu ruture va kuearova ora sikasikapaveira voraro ruture vo rasio-ia, oiso rutu osa voari rovoa-ia ita visii vuruvuruaro-ia ora sikasikaepa, vo vokio rutu isivaaro iava oa-ia Pauto vo siraoaro-ia roroiovira taraia ou rovatava. Vo sirao akuku vatereve rera vaoro oa vate ragapareveira Pauto. ⁷ ✧ Uva vo taraia-a vao oa vatereve visiipa ro-ia Epafra, ro ira oisoa vegei tapo kovopareve goruvira rutu, uvare iravu-a rera Kraisa reraaro. Ira oisoa kaviko iraopave. ⁸ ✧ Ira vegei tavireva visii iava oiso, Pauto reraaro Tugoropato Uraurato visiipa oearovupa siraopa vovou vatereva.

Pol Variriroepa Pautoa Iare, Oiso Ra Kolosi Vata Goru Piereve

⁹ Uva eisi osa iava visii iava uvuoro vo vokia eva variria roveve visiipa. Oa iava oisi raga piepaoro vo vokio tuguraveiei. Ari ita, variripaveira Pautoa iare oiso ra rera vo vovouaro viaevira rutu karekepe visii-ia. Ra va iava vearovira taraipata vo osa Tugoropato Uraurato visiipa vara aviavi piepareve. ¹⁰ ✧ Ra oisi va-ia roroiovira taraipaoro vearovira Turaro vo pitupituroaro ora rera vo vovouaro sirova utupata. Ra va-ia rera roru piepata rutu ora visii-ia. Ora vosa oearovu-ia vearo kovo purapata. Uva va-a eva oa-ia kuea kareke piepata, ra oiso pieve, Visii-ia Pautoa iava vo tarai oa kovapai. ¹¹ ✧ Uva variripaoro Pauto arepaveira oiso ra visii goru piepareve. Ra va iava Pauto vo kerariaro vo goruaro oupata vo goruo oa toupaveira visii goru piepasa. Oa iava viapau uvuipatai ra Pautoa-pa tauaita, vo rara otavakavu visii-ia pou piro. ¹² Viapau. Ari touvira rutu

✧ 1:6: Mt 24:14 ✧ 1:7: 1 Ko 4:1-2 ✧ 1:8: Ro 15:30

✧ 1:10: 1 Te 2:12; Ef 4:1 ✧ 1:11: Ef 3:16, 4:2

vigei Aitearo-ia Pauto vuurapa vaisi pura iraopata rorupaoro rutu, uvare Pauto oisire visii oisi uvuireva rutu, oiso ra vara outa oara Pauto ruvara-ia toupaveira vore utupa vokia tuepaoro, oara ravaavira toupaveira voeaopa oea aviavi vovou rutu-ia vao rera vaaro vokapaveira. ¹³ Ari ita, rupa iava Pauto vigei vorevira oureva vigei orirusa rera vo Saraaro sovara-ia ro Oviito ira kaviko iraopaveira. ¹⁴ ✧ Ro Jisas ira vigei karureva vorevira vova vuri pitupitu vo tuukearo vigei iava vuri vovouro verapaoro.

Vo Toupai Krai Vo Pitupituaru Iava Ora Rera Vaaro Kovoa

¹⁵ ✧ Viapau oiso irai Pauto kekepareveira. Ari ro raga Krai, ira raga oisi rutu oiso toupaveira osa Pauto. Oa iava rera vurapaoro uvuipaviei ra va iava Pauto kekepape rera-ia. Ari ita, Pauto orekerovu rutu pura rovoreva. Uva Krai raga orekerovu rutupa rovopatoa rutu, uvare vara rutu-ia putepareveira rera ro avaioto Pauto Oviitoaaro. ¹⁶ Uvare rera iavirava Pauto pute pievira orekerovu rutu purareva oiso-ia, oaravu-a varao oara vuvuiua-ia toupaveira, ari varao oara vo rasitua-ia toupaveira, ora evara oara iava oaravu kekepapeira, ovusa vara iava oaravu viapau kekepape, varao oara vatauvira toupaveira. Oire uva va vao osa oevu tapo pura rovoreva reipa irara voeao uraura irara enselpa irara oea reipaaveira voeaopa oea vuvuiua-ia toupaveira. Vara rutu evara purapaveira Pauto Oviitoaaro iavirava, oiso ra rerapa varape Oviito. ¹⁷ ✧ Ari ita, voari rovoa-ia viapau orekerovu avu vai touva ovuuta-a eva oa-ia Krai raga kataito toureva. Uva rera raga iare orekerovu rutu ora vara vo tavukiroaro iare purareva voraro. Uva tovira vara evara toupaveira rera vo goruaro-ia. ¹⁸ Oire uva Krai-a lotua iava kukue, ovusa lotu-a varaua. Uvare vigei raga vigoa tokipareveira vigeipa oiraopa rutu Tootoo Ovoi vatepaoro. Rera-a Krai avaiotoa rutu ira kopii iava vorevira tore pierveira Aiteto. Eva-a oa vituaro iava

rera-a rovopatoa rutu ira orekerovu rutu-ia putepareveira, uvare vigeipa iraoro toreroepa vorevira. ¹⁹ ✧ Ari ita, Pauto vo ruipaaro-a oa-ia oisi pierveira rera Oviito Krai oiso rutu osa Pauto. ²⁰ ✧ Uva rera raga vo ruipaaro-a vao sirova utuoro rera Oviito roporeva, oisore uva rera iavirava orekerovu rutu varao pauaka touara vorevira ourevere ora rera iare. Oa iava Pauto ora agiagipa pitupitu purareva, vo osa kopiiroepa Oviito evao parikou-ia ora rera iava revasiva petooro vigeipa. Va-a vao oa vituaro iava orekerovu rutu taru ourevere ora rera iare varao oara vuvuiua-ia toupaveira ora vo rasitua-ia.

²¹ Ari ita, voari tuariri uva oisoa vuriarare rugoopata, oa iava varao vuri vovouro oisoa purapata. Oara-ia Pautoapa oisoa tauaivira toupata rerava keripaoro. ²² Uva vo vokio-ia oiso toupatavoi, Rera vate iraraaro visii. Uvare oisi-a eisi osa visii pierveira, vo osa Oviito siporeva oiso ra kopiiro oiso rutu osa oirato akukutoavi. Oire uva va-a vao oa purareva, oiso ra rera vo vuaraaro iare koatataverea roroiovira raga torevoko vovouvira rutu toupasa rera ruvara-ia, vo osa viapau vurira vai visii-ia. ²³ Oiraopavira rutu osa eisi ragavira va purarevere, vo rara Vearo Siposipo oiraopiepaoro rutu va vituaro-ia goruvira rutu pitupata. Teapi oarovu gisipoaro uvupaoro oiraopie vovouro oavisii iava vasespata. Vo vovouro oara ou rovtava rutu voari vo uva Vearo Siposipo oiraopie rovtava va uvupaoro. Ari ita, eva raga ita Vearo Siposipo oa iava ragai raga ita vao-ia Pol oiso siposipopaaveira, uvare oiso rutu toupaveira, Ragai-a kovopato vo reo vao sikasikapaoro uvarovu ruture vo rasio-ia.

Pol Ira Kolosi-pa Irara Tauvareva

²⁴ Roru iraopaavoi uvare visii tauvapaoro riroa siitoka oupaaveira. Osiitoka vao oa-ia Krai vo siitokaaro uvuipiepaavoi oiso osa pierveira lotupa irara rutu tauvao. Uvare vigei raga ita-a vao-ia lotua iava varaura. Oa iava uvuipai ra vo siitokarei rutu ora tavosioro lotua tauvave rutu ora Krai. ²⁵ Uvare

ragai tovoreva Pauto visii tauvasa. Oa iava ragai vatereva vo kovo-ia, oiso ra va iava visii tavitavipaa vo reoro rutu iava varao rera vo reoroaro. Oa iava uvuipai ra vearoa rutu karekeperea visii-ia lotupa irara rera voeaaro. ²⁶ ✧ Ari ita, voari tuariri uva Pauto vo reoaro Krai vo kovoaro iava oreoa oisoa vatauvira rutu toupave. Viapau oisoa irai voa vo reo-ia roroioaro. Uva vo vokio-ia rera vaaro Vearo Siposipo kosi pierevora, oisore ra va-ia taraiave voea rera voeaaro. ²⁷ Eake iava? Uvare Pauto oiso ruiparoepa ra rera vo reoaro vatau reo voea iare rera voeaaro karekepe ora poeraoro vao riro goru reo rutu. Oa peira oirara rutu vaaro. Oa vao porearo oiso toupaveira, Krai-a eera ira totoovira rutu toupaveoi visii iava sopaura-ia. Ira-a vao vituaro, oa iava rera vo kerario iava veaopara outaverea rara, evara oarare tuepavioveira raripaoro. ²⁸ ✧ Uva eisi osa iava vegei oearovu rutu oirara tavitavipaveira Krai vaisiara iava. Oa iava oirara rutu vatatopo piepaveira voea siposipopaoro riroa-ia taraiavaore, ra viapau vavagisipaave. Ra va iava rera-ia taraiavaave, oa iava rera vo vuraaro iare koataaverea. Viapau oiso ragavira taraiapaoro-a osa voea veu kakaero. Ari oiso rutu-a osa voea riroa irara vo Krai tapo kataivira toupasa. ²⁹ ✧ Uva va purapasa riroa rutu kasivaria kovo purapaaveira. Oa iava Krai vaaro riroa gorua vatepareveira va purapasa, vo goruo oa-ia ragai iava sopaua goru piepareveira rutu.

2

Oirara Rutu Uvuipaai Ra Goruvira Rutu Oirao Piepaive Kuuvu Reorore Isivapaoro

¹ Oire uva oiso ruipaparai ra vao-ia vearovira rutu tarai iraopata, osa ragavira kovoava visiipa kasivarivira rutu, ora voeaopa tapo Leodisia tou irara, ora oavupa tapo voea oea viapau oiso ragai iava oisoa puaua kekepaive. ² ✧ Uva oiso osa ragavira kovopaoro rirovira rutu voeare rugorugoo iraoparai, auere

ra voea iava sopaura oaive goruvira rutu torepe. Ra va iava ora voea iava voearopa siraopa vovou tapo purapaive katai vovou raga-ia, vo rara vearovira rutu roroiovira Pautoa-ia taraiavaave. Oa iava uvuipaai ra vakuvaku rugoorore isivapaave. Osa iava uvuipaai ra Pauto vo reoaro-ia vatau reo taraiavaave vo reo oa Krai raga iava toupaveira. ³ ✧ Va vituaro iava uvare rera raga Krai ira ruvara-ia taraiara rutu toupaveira. Ira raga uvuiparoi ra oiraopa rugooro rutu kosi piepareve vara vatepaoro.

⁴ Eisi osa iava oiso visii tavitavipaveoi, Opeita iravupa ora visii iava vasepata ro ira uvuiparoi ra kuuvu rugooro iare visii piro piereve. Viapau rutu oiso ra rera vo reoaro uvupata. ⁵ ✧ Ari ita, ragai visiipa tauavira toupaveoi. Uva oisi-a oiso osa tupaoro visiire toupaveira rugoopaari. Vo uvare torevokovira rutu visii vo touaro-ia tupaoro, oisi torevokovira Krai oirao piepataveira goruvira rutu. Opitupitu-a eva visii vaaro oa-ia rirovira rutu visii-ia rorupaaveira vokiara rutu-ia.

Vigei Rutu Uvuipavei Ra Krai Tapo Ora Tavosipavio, Oa Iava Uvuipavei Ra Oiraopa Tootoo Oupe

⁶ ✧ Ari ita, visii rutu oiso purataepa, “Krai-a vigei rutu Turaroaro.” Uva va-a eva osa rerava oisi pietavoiva, uvui iraopatai ra ora tavosivira rutu rera tapo toupata. ⁷ Eisi rutu tupaoro uvuipatai ra oiso toupata ikoto. Ro ikoto ira oisiri rutu rokopaveira rasitoa-ia avekeara-ia pitupasa. Oire uva oisi-a eisi osa eera ikoto osa ragavira ita visii Krai-ia pitupataveira, eera ira oiso toupaveira osa rasito ora aveke. Osa iava uvuipatai ra kovapata riropaoro rera-ia gorua oupaoro. Oa iava uvuipatai ra igei vo siposiporoaro sirova utupaoro visii vo vovouroaro oirao pie vovouro goruvira rutu karekepe. Osa iava uvuipatai ra oisi tupaoro vuurapa vaisi purapata Pautoa-ia vo vokiara rutu-ia.

⁸ ✧ Oire ora vatatopo iraopata vaopa, teapi irai visii-ia kokararo visii ivuoro kuuvu reo vai uvusa vuria vai. Vo reoro

✧ 1:26: Ef 3:3-4 ✧ 1:28: Kl 3:16; 1 Ko 2:6-7 ✧ 1:29: 1 Ko 15:10; Ef 1:19 ✧ 2:2: Fl 3:8 ✧ 2:3: Ais 45:3; Ro 11:33 ✧ 2:5: 1 Te 2:17; 1 Pi 5:7-9 ✧ 2:6: 1 Te 4:1 ✧ 2:8: 1 Ko 8:9; Ga 4:3, 8-11

oara ora voea raga vo rugorugooroaro iava karekepaiveira, oara ouiva vova avu iraraaro voeao vo rasio-ia. Viapau oiso vo vara ouiva Krai ruvara-ia.

⁹ Oa-a vao porearo oiso toupai, uvare Krai iavirava Pauto vo vovouaro vituaro karekepareveira viaevira rutu oiravira tupaoro. ¹⁰ Ra va iava rerava ora tavosipaoro Krai ovoieivira rutu Oiraopa Tootoo rutu oupata. Uvare rera raga-a ira reipa irara rutupa reiparoveira. Rera raga-a ira turaro irara rutupa turaroparoveira. ¹¹ Uva va-a vao osa rera tapo ora tavositaiva, ora visii iava rakari verataepa. Ari ita, viapau oiso rera vo reesiaro rakariua-ia tupaiveira oa vera-paiveira oirara. Viapau. Asi voa sopaura oavisii rutu sovara-ia. Uvare rera raga Krai ira vuri vovou vo goruaro tokoreva vao oa oisoa sovara-ia toupata. Oa iava viaevira rutu toupataavorao varaua raga vaaro vuria kavuoro. ¹² Ari ita, oirara visii-ia baptaisa puraiva vao oa iava oiso rutu toupatavoi visii ita, Krai tapo kopiitaepa. Oa iava rera tapo tova-ia rokotava. Oa iava vorevira rera tapo ita toretaepa. Vao iava osa Pauto vo goruaro rutu oisoa oirao pie iraopata, vo goruo oa iava Krai vorevira tore piereva rikui iava. ¹³ Ari ita, kopiivira rutu oisoa toupata voari tuariri, uvare vuri vovou oisoa purapata. Uvare ratau tou irara visii, vo rara viapau Reo Taisi-ia taraipata vao Pauto vaaro. Uva vo vokio-ia Krai raga-ia visii tore piereva. Oa-a eva vituaro iava Airepa Tootoo rutu vaterevora Pauto vigeipa vuriara veraoro vigei sopaaro iava. ¹⁴ ✧ Ora vao tapo osa rera raga Pauto varaaro reo goruro oara oisoa gasipata, varao-ia oara oisoa oiso purapape, “Opeita vao purapata.” Eva-a oa vituaro iava oreorovu toupai Reo Taisi-ia oa oiso purapai, “Vuri pitupituro rutu purapataveira visii.” Uva Pauto evo reoro rutu verareva vo osa Krai kopiioepa evao parikou-ia. Uvare Krai-a ro ira vigei vaaro oureva varao vuriara oavi vo voriaro ouoro. ¹⁵ Uva va-a vao osa Krai evao parikou-ia kopiioro Seten vo goruaro-ia putereva ora voeao pau tugara irara. Osa iava viapau oiso oai rera-ia putepaiveira.

Viapau. Ari evoea rutu tovoreva ora rera kokotoaro reroaro. Oa-ia voeao Seten vase arii piereva rutu vo oirara rutu osireiaro-ia.

¹⁶ ✧ Uva oisi-a eisi osa iava viapau uvuipatai ra ro reoaro uvupata ira visii togapareve varao iava visii varaaro aioara, ora uukoara, ora vo vokiro ovokiroa reesipataveira ora visiipa oiso, tugoropa voki-a vao, ora vo aio airepatoa iava kekira, ora vao Sabat voki. ¹⁷ Evara reo goruro oara vurapaoro Pauto vo kovoaro oisoa kekepaive urauravira okovoa touvira purapareve. Oire eva isivaaro iava Krai urioroepa ro Oiraopatoa rutu, ro ira-ia Pauto vo kovoaro oiraopavira rutu ro-roio pierevora. ¹⁸ Oire opeita oearovu vo reoroaro uru piepata, vo osa visii-ire oiso purapaave, “Vuri irara-a visii, uvare viapau oiso enselpa irara-ia vuurapa vaisi purapataveira osa ora visii iava varauraaro tekipata.” Uvare visii keaoro oiso puraaverea, “Igei-a vao igoa riro tarai rutu ouiova urusiara-ia. Uva eakepa visii tapo viapau oiso pie asapataveira?” Uva oisi-a eisi osa piepaoro ora voea raga ora riro piepaaveira vo oirara raga vo rugorugooroaro-ia. ¹⁹ ✧ Ari ita, oa-a eva oa vituaro iava Krai-ia pitu arapa ora voea iava vasepaiveira. Rera raga ita-a ira orekerovu rutu kukuearo. Osa tupaoro vigei-ia orekerovu rutu aioara vatepareveira varauapa vouao lotuua. Ira raga-a ira vigei rutu takutakuvupareveira, oisore ra kataiua raga-ia varaua toupape vigei rutu vao-ia lotuua. Oa iava uvuipaviei ra riropavio, vo rara vigeipa Pauto gorua vatepareve.

Krai Tapo Kopii Ovoitaepa

²⁰ ✧ Ari ita, kopiitaepa Krai tapo. Oa iava varao kavutava oara-ia visiire oiso oisoa purapaave, “Varao sirova utupata, ra vara iava oriruvira rutu toupata.” Uva eake rutu-a vao vo rasio iava oare uvuipatai ra touvira rutu vara sirova utupata varao oiso-ia, ²¹ Opeita vara-ia pitupata, ora opeita vara-ia togovipata, ora opeita vara ravapata vara sovopaoro. ²² Oara-a evara vo ragava rasitoa-ia. Va

✧ 2:14: Ef 2:14-18 ✧ 2:16: Ro 14:1-3 ✧ 2:19: Ef 1:22, 4:16 ✧ 2:20: Ro 6:3, 5; Ga 4:3, 9

vituario iava vosa aioara togovipata, oire ra voava vara opesi pie ovoipata vara aiopaoro, uvare akukupapara raga evara vo rasio iava. ²³ ✧ Uva voeao oea oisoa evo pitupitu purapaive oea oiso rutu kekepaa viroveira, riro tarai irara ora oea lotu purapaaveira tapo. Uva oiso purapaaveira, “Enselpa irarapa taku viropata voea vaisiario kae piepaoro. Ora uvui iraopatai ra ora vaisiario gare piepata. Ora varaura vo ruipaaropa reipata vo osa visii iava varaura oavisii upopata.” Ari ita, akukupapara raga evara reo goruro. Oara viapau uvuipai ra voea iava varaura tokipaive. Eake iava? Uvare touvira varaura vo ruiparoaro reipapeira rutu voea vo rugorugooroaro piro piepaoro.

3

Pauto Ovoievira Krai Tapo Vigei Tore Pie Ovoireva

¹ ✧ Oire vo osa Pauto visii tore pie ovoireva Krai tapo, oa iava visii rutupa Airepa Tootoo rutu vate ovoireva. Uva oisi-a eisi osa iavirava uvuipatai varaore vearovira rutu rugoopata oara peira vuvuiua-ia tuevira. Vovio uva toupaveira Krai reia-ia paupa vao Pauto voaviario oirapapa varata iava. ² ✧ Oa iava viapau rutu uvuipatai ra varaore vo rasitoa-ia rugoopata. Viapau. Ari varao ragare rugoo iraopata oara epao vuvuiua-ia. ³ Aue iava rara oiso rutu toupata osa voeao kopii irara oea rasito vo touaro kavupaiveira Airepa Tootoo rutu oupasa Krai tapo ora tavosipaoro. Osa eisi uvuipatai toupatavara, Pauto visii orirupareve vokiara rutu-ia. ⁴ ✧ Oiraopavira rutu uvare visii vaaro-a Oiraopa Tootoo rutu vituario rera ro-ia Krai. Uvare vorevira vorerovere, ra oisi vo tootoo outa aue tapo rera vo kerariario vo aviaviario.

Vao Iava Airepa Tootoo Ora Tuariri Tootoo

⁵ ✧ Varao-ia vo rasio iava oara kopii piepata oara-a varao-ia oiso-ia, kaakau kare vo pitupituario-a vao oa uvuipatai kavu iraopata, ora otopa rugooro, ora

opeita iravure riiriipare oirato vatauvira rera oupasa ora riakova oira oupasa, ora vao tapo opeita iiruko vovou purapata, ora opeita oearovu varaaro riiriipata, ora oiso tapo ra viapau oaravu vuri pitupituro purapata ora visii raga-ia vovoupaoro orekerovu-ia vearovira varao vo rasio-ia touara. Opitupituroa-a evara porearo oara-ia Pauto tovopataveira utupaua rara varao raga vo touara vo rasio-ia ira piepataveira, oiso rutu osa ro ira tokarasiara raga oirao piepareveira Pauto tovopaoro rutu utupaua. ⁶ Vosa vo pitupituro evara purapaive oirara oara voriaro voeapa tuuvira vaterevere Pauto voeare kasipuoro. ⁷ Ari ita, tuariri rutu opitupituroa evara oisoa purapata, vo osa vo vuuta-ia eva vara visii riropape vo rasio-ia.

⁸ Ari vo vokio uvuipatai ra vara ruture isivapata oiso, kasipu vovoua vao-ia, ora aveave vovoua vao-ia, ora vuri rugorugoo, ora takau reoa vao-ia oearovu togapaoro reoara-ia, ora tapo ora asapapa reoro eakapata, ora arii asa reo puraro eakapata tapo. ⁹ Ora opeita oearovu keakeapata, uvare tuariri evo pitupituro sirova oisoa utupata oa isivaaro iava varare isivataepa vara kavuoro. ¹⁰ ✧ Uva vara iava ora tavarioro airepa vovouro sirova utupataveira ro airepato varaaro ira airepavira ita purareva Pauto. Eisi ita osa ragavira visii tauvapareveira Pauto oiso ruipapaoro ra topatopa pievira torevoko vovou rutu purapata. Oa vituario iava uvuipatai ra torevoko vovou sirova rutu utupaoro va iare tutuu piepata vao Pauto vo vovouaro vioepaoro. ¹¹ ✧ Ari ita, uvare vigei rutua vao-ia vigoa airepa pierevora Pauto. Oa vituario iava viapau oiso pisipisavira toupai. Viapau. Vigei-a katai irara raga Krai vaisiario sovara-ia oiso-ia, ratau tou irara voeao, ora Jiu-a voeao, ora voeao oea oisoa ora voea iava rakari verapaave ora reesipaoro, ora voeao oea vo pitupitu eva kavuiva, ora voeao tauai rutu oea toupaveira, ora voeao oea vegoaroro toupaveira, ora voeao oea riro vaisivira toupaveira, ora voeao akaipa keke irara.

✧ 2:23: Ro 13:14 ✧ 3:1: Ro 6:1-10; Sam 110:1 ✧ 3:2: 1 Jo 2:15-17 ✧ 3:4: 1 Te 4:13-18; Jo 14:6 ✧ 3:5: Ro 6:13; Ef 5:3, 5 ✧ 3:10: Ro 12:2; Ef 4:23 ✧ 3:11: Ga 3:26-29

Eake iava? Uvare Kraisa-kataitoa raga vigei rutu vituaro. Oa iava vigei rutu vaeavira roosikevira rutu toupai.

Vigei Uvui Iraopaviei Ra Oearovupa Sir-aopa Pitupitu Pura Iraopape

¹² ✧ Pauto visii kaviko iraopareveira oare visii roporeva oiso ra oiso rutu toupata, Rera voeaaro. Oa-a eva iava uvui iraopatai ra oearovivupa siraopata. Ra oearovure ita rugorugooaoro voea tauvapata. Ra oisi voea piepaoro ora visii iava vaisiara oavisii vara piepata voea reorarovire. Opeita vagevagepavira kasipupata, ari uvuipatai ra voea ateate pie rovopata. Oa iava uvuipaai ra visiire vorevira ita kave vovou puraive. ¹³ Ari ita, vosa iravu-ia siraoa vo vavataaro touve, oa iava visii rutu uvuipatai ra reravi vo vavataaro kapokaporota rera tauvaoro. Ora vosa irouto ro-ia visii-ia vuria vai pura rovoreva, ira iava uvuipatai ra rerapa siraoa va veraoro rera iava. Oiraopavira rutu vosa iravu iava oisi vuria verata, oiso rutu ita-a osa visii iava Kraisa vuriara vera rovoreva visii rutu kavikooro. ¹⁴ Ari ita, uvare riroa rutu-a va vao-ia kaviko vovou. Ovovou-a vao-ia kaviko vovou orekerovu rutu vearopa pitupituro vituaro rutu, oara uvuipai ra vaeavira rutu ovoieivira toupave. ¹⁵ ✧ Vosa eake avu visii-ia karekepe, oa sirova Kraisa uvuiparoi ra visiipa vare kave vovou vatereve, vo rara goruvira torevoko vovou-ia vare kerisi iraopata. Uva Pauto visii oureva vaore oiso ra kave vovou purapata. Ovovou-a eva oa-ia uvuipatai ra kataiua rutu-ia varaua toupata vao-ia lotuua vearo vaisi purapaoro Pautoa-ia vokiara rutu-ia. ¹⁶ Vo reore rugorugoo iraopata oa toupai ro iava Kraisa, oisore ra vo reo rutu sovopaoro utu iraopata. Oa iava uvuipatai ra vearo rugoo raga-ia oearovu tarai piepaoro voearepa oisi vara kareke piepata varao torevoko vovouro. Oire vo osa oisi piepaoro uvuipatai ra vearo vaisi purapata Pautoa-ia Tugoropava-ia erapaoro, ora o erava iria-ia vuurapa purata rera-ia. Ora o iria-ia Pauto vo reoaro

vieita. ¹⁷ ✧ Ari vosa eakero avu purapata ora vo osa eake reoro avu tapo purapata, oara rutu-ia uvuipatai ra vo raga vara purapata Turaro Jisas vaisiara sovora-ia. Oa iava rera tapo ora tavosipata visii rutu, vo osa Pautoa-ia vigei Aitearo vuurapa vaisi purapata.

Oirato Vo Vovouaro Iava Vo Osa Oearovu Tapo Vearovira Toupaveve

¹⁸ ✧ Visii riakora uvuipatai ra vatua irara oavisii vo reoroaro uvu iraopata rutu. Vosa oisi eisi piepata, oa iava uvuipatai ra Turaro vo vovouaro rutu sirova utupata. ¹⁹ Ra visii tapo oirara uvuipatai ra riakora oavisii kaviko iraopata rutu vairoropa sir-aopaoro. Opeita vo riako torevokopata kasipu reoro-ia.

²⁰ ✧ Ora visii kakae vure visiigoa aite irara oavisii vo reoroaro uvu iraopata, vo osa vara sirova utupata. Vosa oisi piepata, oa iava uvuiparoi Pauto ra visii-ia rorupareve rutu. ²¹ Ora visii aite irara opeita kasipu reoro rutu-ia ovii irara oavisii torevokopata. Teapi riro vavatapara vatepata voeapa kakae vure oara-ia pasi viapau uvuipaai oiso ra vara kaepave.

Pol Vo Reoreo Purareva Voeaopa Kovopa Irara Ora Tokipa Irara

²² ✧ Ora visii kovopa irara visiigoa uvuipatai ra voeoro vo reoroaro uvu iraopata oearoa visiipa reipaaveira. Ra opeita kasivarivira rutu kovopata vo vuu-tao raga-ia oa-ia visiiva vurapaive voeao oea visii tokipaaveira, vaore rugooaoro ra visiire oiso purapaave, “Akoea, ari vearo kovoto ro-ia.” Ari ro raga-ia iria-ia rugooaoro uvuipatai ra oearovupa vearo kovo rutu purapata Turaro Kraisa. ²³ Iu, vosa aa vo kovo avuo vao oa kasivarivira purapaoro rera ragare rugoopata Jisas, ra oiso purapata, “Oiraopavira rutu, ira-a ro ragaipa reiparoi ira ragaipa vo kovo vatereve.” Uva osa eisi vovoupaoro uvuipatai ra oearovupa kovopata voeoro oearoa visiipa reipaaveira. ²⁴ ✧ Oa vituaro oiso toupavoi, Visii-a Kraisa-pa kovopa irara. Ari ita, uvare taraipatai visii vaoro

✧ 3:12: Ga 5:22-23; Fl 2:3; 2 Ko 6:6 ✧ 3:15: Fl 4:7

✧ 3:20: Ef 6:1-4 ✧ 3:22: 1 Te 5:18; Ef 6:5-8 ✧ 3:24:

✧ 3:17: 1 Ko 10:31-33; Ef 5:20 ✧ 3:18: Ef 5:22-23

Ef 6:2-8; 1 Ko 7:22

voría toupaivoi tuebira oa vatereverea rara visii. ²⁵ ✧ Pauto oearovu rutu va vurapareveira roosikevira rutu voea rovirieipaoro. Oa tapo eva vituaro iava oiso toupaveira, Vosa irai visii iava vuría vai purareve, ira tapo ita ora rera vo voriaro oureverea va sirova eva.

4

¹ ✧ Visii tapo reipa irara visii goa ora visii voearopa kovopa irara torevoko pitupitu vearoa purapata vaeavira rutu. Eake iava? Uvare oiso taraipatai, Visii reraaro epao reito ira vuvuiua-ia toupaveira.

Goruvira Variripa Pitupitu Ora Torevokovira Vokapasa Tapo

² ✧ Uva visii uvui iraopatai ra goruvira variria vo pitupituaro rutu-ia pitu iraopata. Teapi rurapaoro variripata. Ari uvuipatai ra roroiovira rutu rugoopaoro Pautoa-ia vearo vaisi purapata vokiara rutu-ia. ³ Uva oisi-a eisi osa piepaoro igei tapopa variripata vaore, ra igeipa raiva karupareve oa-ia uvuipaiei ra siposipoaoro Vearo Siposipo iava vokaio. Ari ita, voari tuariri viapau oiso vo siposipo-ia vao taraiaepa oirara. Uva vo vokie karu piroi rutu va vao Vearo Siposipo Jisas Krai iava, uvare va karuavo. Oa-a vao vituaro iava ragaiei vo-ia tuukepa kepa-ia. ⁴ Oire variria Pauto vo tauvaarore purapata, oa iava uvuiparai ra roroiovira rutu ragai vo siposipoaro vatepaa oirarapa. Aue iava uvare Pauto ragai roporeva oisi eisi va purapasa.

⁵ ✧ Oire vosa oearovu tapo toupata voeao oirao pie vovou asa irara, uva uvuipatai ra voeapa ora vatatopo piepaoro rutu oaravu vearopa pitupituro purapata voeapa. Opeita visii vo vutaroaro ropi ragapata vo osa viapau voea tavapata. ⁶ ✧ Oire vosa oearovupa reo vatevate vovoupata, ra vearo rugoo rutu iava voeapa reoreota. Ra tapo vearovira rutu taraipaoro voea vo akeroaro aatopata torevoko reo-ia.

Pol Tikikas Vaio Ora Onisimas Arureva

✧ **3:25:** Ef 6:8-9; Ap 10:34 ✧ **4:1:** Lev 25:43, 53; Ef 6:9 ✧ **4:2:** Ro 12:12; Fl 2:7 ✧ **4:5:** Ef 5:15-16 ✧ **4:6:** Ef 4:29; Mk 9:50; 1 Pi 3:15 ✧ **4:7:** Ef 6:21-22 ✧ **4:9:** Fm 10-18 ✧ **4:10:** Ap 19:29 ✧ **4:12:** Kl 1:7 ✧ **4:14:** 2 Ti 4:10-11 ✧ **4:15:** Ro 16:5

⁷ ✧ Oire uva oavu-a vao-ia oa iava visii tavipaavoi ro iava vigei araokotoaviaro Tikikas. Ira oiso kasivarivira rutu ragai tavapaooro kovopareve Turaro vo kovoaro purapaoro. Ira visii siposiporeve rara ragai iava. ⁸ Oa iava visii iare rera arupaavoi vaore, ra igei vo touaro iava uvuoro visii iava vovouisiro varaatape. ⁹ ✧ Uva vaiterei rutu-a vaitereo visii iare uriopasiei rara ora ro Onisimas iravu ita vigei araokotoaviaro. Ira tapo ita oisi kasivarivira rutu oiso kovopareve reasi asavira. Eera-a visii raga iava rera ira tapo oisi raga ita igei vo touaro iava visii tavitavipareve rara.

Pol Vearo Voki Rutu Purareva Voea Rutu Voeao Kolosi Vata

¹⁰ ✧ Aristakas ira ragai tapo toupave vo-ia tuukepa kepa-ia vaiterei ora Mak, Banabas raovutoaoro, aiterea tapo visii-ia vearo voki purapasivoi. Ro Mak ira iava voari tuaririvi visii taviava, oiso ra rerava sekanpata rera vearovira rutu tokipaoro. ¹¹ Uva iravu ro Jisas ira raga vaisiaro-a ro Jastas ira tapo visii-ia vearo voki puraparevoi. Uva vo peva raga-a vao-ia Jiu iava voea oea ragai tapo oiso kovopaive Pauto vo Saraaro kova piepaoro. Oearoa oiso rirovira rutu ragai tavapave riroa vavata kaepaoro.

¹² ✧ Ari iravu-a ro visii iava rera Epafra ira tapo visii va vearo voki puraparevoi. Ira tapo oiso Krai Jisas vo kovoaro purapaoro oiso vokiara rutu-ia variriara purapareve visii kasivarivira rutu, auere ra vearovira katai vovou rutu-ia torepata goruvira oira vasivira. Ra oisi vo vovou iava katai rugoo raga-ia Pauto vo ruipaoro rutu sirova utu ruipasa auepata. ¹³ Ari ita, ragai oiso rera teeriopaa rutu vo osa oisi kovopareve. Oa iava ragai rera iava visii tavipaavoi oiraopavira rutu vao iava osa visii kovoreva voari tuariri, ovusa rera teeriopaavora rutu. Uva viapau oiso visii ragapa kovoreva. Ari voeareo tapopa kovoreva Leodisia-rei ora Hirapolis vata. ¹⁴ ✧ Ora ro Luk ira oiso igei ruvarupareve ira oiso kavikopaio rutu, vaiterei

ora Dimas aiterea tapo visiiva vearo voki purapasivoi.

¹⁵ ✧ Ragai vaaro vearo reo topa piepata voeaopa araoko irara oavi oea Leodisia-ia toupaveira, ora o Nimpa, ora voea oea oira vo kepaaro-ia lotu purapasa uri-opaveira. ¹⁶ Oire vo pasia vao-ia oa viei rovopatavoi, ra va iava va topa pievira vateta ita voeaopa oirara lotupa irara oea Leodisia-ia toupaveira. Oa iava voea tapo ita uvuipai ra va vieiive. Oa iava uvuipatai ra tuuvira aia ita visii voea vo pasiaro vieita rara ita. ¹⁷ Oire Akipas tavipatavoi oiso, “Vo kovo opesi pieri oa vatereva vigei reraaro Turaro viipa.”

¹⁸ Ari ita, ora ragai raga vavaearo iava vo rigato puraavoi oiso-ia, Vearo Voki ragaiva Pol. Ragaire rugoopata ragoa vo tupaavoi tuukepa kepa-ia touvira. Pauto visii viraakoreve ora ragai.

Eisivi raga osa ragai vo reoaro opesi piepaavoi.

Ragai-a vao, Pol.

1 TESALONAİKA

Irapa Reoro Vo Vukuo Iava

Pol vo pasio rigatoreva tavete tapi touoro vo Korin urui-ia 50 yia Jisas vo kavauaro isivaaro iava. Taraiparoepa voeao-ia Jiu-pa irara oea vuria rutu oisoo purapaive lotupa irara-ia oirao pie vovou irara. Eva-a oa iava vo rigato pura- pareva voea varaaro oirao pie vovouro goru piepasa. Uva aue iava tapo riga- toreva Kraıs vo vorearo iava vore vo rasio oirao pie vovou irara ou piesa vuvuiua iare (1 Te 4:13-5:11).

1. Pol veoro vaisi purareva Pautoa-ia voeapa Tesalonaika vata, 1:1-10.
2. Pol vo kovoaro iava vao oa purareva Tesalonaika-ia, 2:1-3:13.
3. Oirao pie vovou irara uvui iraopaai ra airerei vovouvira toupave, 4:1-12.
4. Turaro oirao pie vovou irara rutu ousa vorevira voreroverea, 4:13-5:11.
5. Ovoioapa reoro Pol varaaro, 5:12-28.

¹ Ragai-a vao-ia Pol ragoa vo pasio rigatoavoi vaiereoro tapo toupaooro Sailas vaio ora Timoti. Origatoa oa puraavoi visii rutupa lotupa irara visiigoa evoa Tesalonaika-ia toupataveira, visii eva Pauto Aite voeaaro ora Turaro Jisas Kraıs. Uva variripaiei visiipa oisore ra visiipa tauva vatesi ora gavaurea.

Voeao Tesalonaika-pa Irara Oisoo Oirao Piepaive Rutu Torevokovira Rutu Toupaooro

²⁻³ Igoa peva vao igoa vokiara rutu-ia Pautoa-ia veoro vaisi purapaioveira visii iavirava. Uva visii vaisipaioveira variriara-ia, vo rara visii vo pitupitu- arore rugoopaio, vo osa visii varaaro-ia oirao pie vovouro oavisii goruvira kovopataveira, ora vo osa oearovupa siraopaoro voea tauvapataveira. Ora vao-ia tapo visii vaoro rari vovou rutu, vo osa vigei reraarore Turaro Jisas Kraıs tuepaoro eisi goruvira raripataveira vo Pauto Aite oavi osireiario-ia. ⁴ Oiraopavira

rutu araoko irara oaiio visii kaviko- pareveira rutu Pauto. Uva visii-ia oisi taraipaiei oiso, Visii eva visiigoa roporeva Pauto ora rerapa, oisore ra oiso rutu toupata rera voeaaro.

⁵ ✧ Vao iava uvare Veoro Sipoipo iava siposipoava visiipa. Ari ita, viapau oiso reo turituri raga oa siposipoavora visiipa. Viapau. Ari gorua rutu tapo-a Tugoropato Uraurato iavirava. Uvare ragai vo reoro- a vao oa oirao piereva rutu vigei rutupa ora visii. Iu, uvare igei vo pitupituroaro-ia oisoo taraipata vo osa toupaiovora evoa visii tauvapaoro.

⁶ Uva igei vo rugorugooorooro sirova utuoro orekerovu oisoo purapata Turaro vo rugorugoooroarova torevokovira. Uva Pauto vo reoro-ia pitutavoiva, oearovu visii vuri piepaivora. Ari ita, oisoo rorupata rutu vo reoro-ia varaoro oara vira piereva Tugoropato Uraurato visi- ipa rorua tapo. ⁷ Uva oisi-a eisi osa ragavira va-ia ora visii-ia ovoovoa pu- ratava voeaopa oirao pie vovou irara, oisore ra oisi va kekepaoro goruvira oirao pie vovou purapaive va sirova utupaoro, voeareo oearea Masedonia Provinsarei-ia toupaveira ora Grik. ⁸ Aue vitu- aro iava uvare Turaro vo siposipoaro- a oa oiso rutu ora sikataepa osa toiva gurukoaro oa ora sikataepa voraro ru- ture. Ari ita, avaepa voare vo Masedonia- ia ora evoa Grik-ia. Oa iava voava uvarovu ruture puteva, oiso ra oearovu voraro va iava uvuoro visii varaaro oirao pie vovouro-ia taraipaave rutu. Oa vituaro iava viapau oiso uvuipaiei ra oearoipa ita siposipoio. ⁹ ✧ Evoea oea oisoo visii iava igei siposipopaive, vo osa visii tapo oisoo toupaoio. Aue iava uvare veorovira rutu oisoo igei tokipata. Ora varaoro iava tapo osa ora visii vo kovoroaro varaoro tokarasipa kovoro tavar- iotava oiraopatoa rutu iare Pauto ro irapa kovopataveira. ¹⁰ ✧ Ora aue tapo osa rera oviitoaarore tuepataveira ro ira vuvuiua iava vararoverea. Eera ro Oviito Jisas ira vorevira tore piereva kopii tapi iava. Ro raga ita ira vigei virivaripareveira osa iava viapau Pauto vo kasipuaro vigei-ia

✧ 1:5: 2 Te 2:14; Kl 2:2 ✧ 1:9: 1 Ko 12:2; Ga 4:8 ✧ 1:10: 2 Pi 3:12; Ap 2:24; Ro 5:9

pou piroverea. Oa-a eua voeao vuri vovou irara-ia pou piroverea.

2

Pol Vo Kovoaro Iava Vao Oa Purareva Tesalonaika-ia

¹ Oire va vao-ia araoko irara oaio, oa-ia tarai iraopata oiso-ia, Viapau oiso akuku-vira raga visii iare tavete ragaiova. Viapau. Uvare igei vo kovoaro kueera visii-ia. ² ☆ Uva vao-ia tapo oiso ragavira taraipata rutu osa Filipai-ia oisoa toupau, uva oisoa oearovu igei vuri piepaive rutu igei tovipaoro. Uva va-a eua oa iava Tesalonaika iare topa uviroiepa. Uva eua ita oearovu oisoa igeire ita kaureopaave. Ari ita, Pautoa raga ira oisoa igei vo vovouroaro goru piepareve rutu, oiso ra visiipa Vearo Sipoipo iava tavitavipaio. ³ Uva torevokovira rutu va iava visiipa siposipoiova, ra va-ia viapau visii iava irai piro pieio. Viapau rutu. Ora aue tapo viapau ora igei raga-ia rugoopaoro vo siposipo puraiova. ⁴ Ari reoreopaioveira vao sirova utupaoro Pauto vo ruipaoro, uvare oisire igei oisi uvuireva. Oa iava oiso puraroepa igeire, “Uvuipatai ra Vearo Sipoipo kaeta va iava siposiposa.” Uva viapau oiso vaore oisoa Vearo Sipoipo kosi piepaio, oiso ra oirara igei-ia rorupaive. Viapau. Vaore-a oiso ra Pauto igeire oiso puraroverea, “Vearovira rutu,” vo rara oisi igei vo vovouroaro eveireve. ⁵ ☆ Oire uva oisi ragavira taraipataveira osa oisoa visii tapo toupau. Uva vo tou-ia viapau oisoa visii agoagoto ragapaoro toupau. Ora oiso tapo igei-ia taraipata, Viapau oiso orekerovu riiriipa vovou vai oisoa vataupaio. Viapau rutu. Pauto vearovira rutu ragai vo reoaro-ia taraiparoi osa oiso puraparai oiraopavira. ⁶ Ari ita, viapau oisore vo kovo puraiova ra igei vaisiaro raga rei piepata visii ora oearovu. Viapau rutu. Oiraopavira, uvare igei-a Krai-pa kovopa iraraaro voeao igoa arureva igei sipooro. Eisi osa iava uvuipaiei ra oiso visii tavipaio, Igei vaisiaro rei piepata. Ari ita, osa viapau oisiei eisi. ⁷ Ari vao raga kave vovou rutu oa raga oisoa purapaio

visii tapo toupau. Oiso rutu osa aakova oisoa kakaeto piepaive vo osa vo kakae tokipaive. ⁸ Oa iava visii kavikopaoro oisoa rorupaio Pauto vo reoaro iava visiipa siposipopaoro. Ora vao tapo osa oisoa oiso rutu vovoupaio ra ora igei iava sopaura oaio rutu vatepaio visiipa, uvare oisoa visii kaviko iraopaio rutu.

⁹ ☆ Oire uva apeisi-a araoko irara oaio? E igei vo kovoarore rugoopataveira vao-ia osa kovoiova visii-ia? Ari ita, uva goruvira rutu oisoa moni oupasa kovopaio vo ravireoura-ia ora vokiario tapo. Osa iava viapau oisoa igeipa orekerovu avu vai voripata, vo osa visii tapo oisoa toupau visiipa siposipopaio va iava vao Vearo Sipoipo Pauto vaoro.

¹⁰ Ari ita, igei vo pitupituroaro oisoa eveipata visii rutu ora Pauto vo osa oisoa rerapa goruvira kovopaio, ora vuri rugorugooro pura asavira. Osa iava viapau irai uvuiparoi ra oreoi purapareve igei vaisipaoro vo osa visii tapo toupau visii vao visiigoa Krai oirao piepataveira. ¹¹ Oire oisi-a eisi osa ragavira va-ia tarai iraopata oiso-ia osa katakataivira rutu oisoa visii kavikopaio oiso rutu osa aite irara roopavira kakae vurero oaive kavikopaiveira. ¹² ☆ Uva oisoa visii iava sopaura goru piepaio. Ora tapo visii sopaoro oisoa varaata piepaio. Ora oisoa topatopa piepavira visii tavitavipaio, oisore ra vo touo purapata oa-ia uvuiparoi Pauto visii-ia rorupareve. Vao vituaro iava uvare visii roporeva oiso, Visiigoa koatataverea vore rera vo Saraoro-ia vao oa-ia rera vo kerario-ia rera tapo toupataveira.

Voea Rutu Goruvira Oirao Pie Voyou Purapaoro Sirao Vo Vavataaro Oisoa Kae-paive

¹³ Oire uva oavu tapo-a vao-ia oiso osa visii iavirava Pautoa-ia vuurapa vaisi purapaioveira vo vokiara rutu-ia. Aue iava uvare visiipa Pauto vo reoaro kaeiova. Oa iava va uvuoro ora visii sopaura oavisii-ia vo reo oriru ovoitava rutu. Uva oisoa viapau oiso rugorugoopata, Oiratoa raga vo reoaro vao-ia. Osa viapau. Ari oiso

rugoo ovoitaepa, Pautoa rutu vo rearo vao-ia, oreoa visii sopaaro-ia kovopaiveira visii eva oirao pie vovou irara. ¹⁴ ✧ Araoko irara oaio, uva visii vuria outavora oearovu-ia ora visii raga iava voearo vova ora visii raga vo taereroaro-ia. Uva visii lotupa irara oiso rutu toupatavoi osa voeao oea Judia Distrik-ia oisoa toupave Jisas vaisiarova. Uva va-a eva oa-ia vuria ouiva rera vaisiaro iavirava voeao-ia Jiu. ¹⁵ ✧ Uvare voea ita evoea Jiu oea Jisas upoiva rera kopii pieoro ora oevu profet irara. Ari ita, igei tapo oisoa vuri piepaive rutu vo osa oisoa igei sigupaive. Oiraopavira rutu, uvare ora voeare Pauto kasipu piepaiveira rutu. Ora aue tapo osa oearovure oisi eisi oisoa kasipupaave. ¹⁶ ✧ Igeire oisoa korukoru ragapaave oiso, Teapi ratau tou irarapa siposipopaio vo reo iava vao Pauto vo rearo. Oiso rugoopaoro, Teapi vo reo sirova utupaaera, oiso rutu pieive Pauto voeaaoro. Oa vao vituaro iava kap agasiopa rutu varaoro iava vuri vovouro voea varaaro. Uva va vao osa agasioiva, oira vurapaoro rirovira rutu kasipu iraoparoveira Pauto, oisore ra oirapa voea opei pie ovoireverea.

Pol Oiso Ruipaparoepa Rutu Ra Vorerivira Ita Voea Kekereve

¹⁷ ✧ Araoko irara oaio, voviri visii arova avaiapa. Uva varaura raga ita, ovusa rugorugooara touvira rutu igei iava visiire rugoopapeira. Uva va vao osa visiire rugoopaoro raiva taraa ragaparaveira oiso ruipapaoro ra vorevira visii puaro ita kekea. ¹⁸ Rirovira rutu ruipa irao ragapaioveira oiso ra vorevira visii iare kareio visii kekesa. Vo osa viapau. Uva ragai vorevira karesa akeake raga iraopaaveira, vo ovusa Seten raga vorevira ragaire korukoruparo. ¹⁹ ✧ Ari ita, utupaua vigei reraaro Turaro Jisas vorevira voreroverea. Ra va iava rera puaro-ia vigei rutu torevio vo vuuta-ia eva. Ra eake vai ouio igei? Ora eake vai iava vearo vovouio? Ora eake vai-ia rorua vai ouio? Ora aa vao oa-ia ora igei iava vaisiara rei pieioverea? Ari visii iavirava raga. ²⁰ ✧

Uvare oiso rutu toupataverea, Igei vaaro keraria ora igei vaaro rorua.

3

Pol Timoti Arureva Voea Iava Sopaura Goru Piesa

¹⁻³ ✧ Viapau rutu uvuipaiei oiso ra visii iare urioio evoa, uvare viapau raivaa vai igeipa. Uva va-a vao oa iava rirovira rutu rugorugooapaerao vo tupaoro Atens urui-ia, oiso ra visii iare Timoti arua, ra visii iare urioro vo osa ragaipa vo raga. Ro Timoti vigei araokotoaaro ira Pauto vo kovoaro purapareveira vegei tapo Vearo Sipoipo siposipopaoro oearovupa Krai vaaro iava. Uva visii iare rera sipovoi visii vo vovouroaro oirao pie vovouro goru piepasa rutu. Teapi oearovu visii varaaro oirao pie vovouro iava visii kosi piepaive visiire kasipupaoro, ra va iava vo vovouro oavisii kavupata. Uva taraipatai va-ia vao osa Pauto voeapa vasepareveira, auere ra vigei-ia vuriara purapaive voeao vuri irara. ⁴ Ari ita, vo osa oisoa visii tapo tou rovopaio uva voa visii taviova oiso, Utupa visivi vuria oupere rara voeao ruvara-ia vuri irara. Oire uva taraipatai uvare oisi rutu eisi karekeepa. ⁵ ✧ Uva visii-ia rirovira rugorugooapaoro Timoti aruava visii iare, uvare viapau rutu uvuipaiei ra visii varaaro-ia taraipaio oirao pie vovouro oavisii vo raga tupaoro. Uva rirovira rutu oiso rugorugooaparaveira, Seten vai pasi visii-ia kokaraparoveira, oiso ra oirao pie vovouro oavisii kavupata. Oire ra oisi iava igei vo kovoaro akukupavira rutu visii-ia tou ragapaive.

Pol Rorupareva Timoti Vo siposipoaro-ia

⁶ Oire uva va vao osa Timoti visii ruvara iava vorevira kareroerao visii iava ragai tavitavisa. Uva vearo reo visii iava kaeoro kareroerao goru oirao pie rutu iava visii vaaro vo Krai vaisiaro sovava-ia. Ora vao tapo iava osa oearovupa siraopataveira. Ora vao tapo iava osa visii iava ragaipa tavitavisa kareroerao, uvare vearo vovou rutu purapataveira igei-ia. Eva oa vituaro

✧ 2:14: Ap 17:5; 2 Te 1:4 ✧ 2:15: Mt 23:34-36 ✧ 2:16: Mt 23:32-33 ✧ 2:17: 1 Ko 5:3; 1 Te 3:10 ✧ 2:19: 2 Ti 4:6-8; 1 Te 3:13 ✧ 2:20: 2 Ko 1:14 ✧ 3:1-3: Ap 17:15 ✧ 3:5: 1 Ko 10:12-13

iava igeipa oiso ruipapataveira rutu ra igei keketa. Osa igei tapo ita oisi ruipapaio oiso ra visii kekeio. ⁷⁻⁸ ✧ Uva oisi-a eisi osa iava igei iava vovouisiro varaavira toupaveira, vo osa vuri vovou vo siraoaro sovara-ia tupaio oearovu vovouroaro. Iu araoko irara oaio, visii varaaro iava oirao pie vovouro uvupaoro tootopaiei rutu, vo osa tavosivira rutu Turaro tapo toupataveira. ⁹ ✧ Eva-a oa iava uvuipaiei ra veoro vaisi Pautoa-ia purapaio visii iavirava. Ari ita, rorupaiovoi rutu vo Pauto osireiario-ia, uvare visii vaaro-ia taraipaiei veoro rutu toua. Oa iava Pautoa-ia vuurapa vaisi purapaiovoi rutu visii iavirava. ¹⁰ Vo ravireopa vokiro-ia ora vo vokiario uvaroa Pauto arepaioveira rutu oiso ruipapaoro ra visii iava puara kekepaio. Ari ita, vosa visii varaaro oirao pie vovouro potepaive, oa iava uvuipaiei igei visiipa vara riro piepaio ita.

Pol Variroepa Pauto Iare

¹¹ Igei-a vao oiso ruipapaiei ra vigei Aitearo Pauto vaiterei ora vigei reraaro Turaro Jisas igeipa raiva vai purasi. Ra oai iava evoare torevokovira urioio visii iare. ¹² ✧ Ora oiso tapo osa rirovira rutu oiso ruipapaiei ra visii varaaro siraopa vovouro riro piepareve rutu Turaro oavi. Oire ra vo vovouro iava oearovivupa sirapata ora visii iava voearo ora oearovu rutu. Eisi osa iava uvuipai ra vaeavira rutu touve igei vo vovouarova siraopa vovou. ¹³ ✧ Uva oisi-a eisi osa uvuipai ra toupaveira, sopaura oavisii uvuipa ra va iava visii iava vo vovouro goru piepareve rutu Turaro. Oa iava uvuipatai ra torevokovira raga rera osireiario-ia kareketaverea Pauto Aite vo vokie-ia oa-ia vorevira kareroverea oirara rutu tapo rera voearo vigei reraaro Turaro Jisas.

4

Vo Tumpai Toua Iava Vao Oa Iava Uvuipa Pauto Vigei-ia Rorupareve

¹ Oire oavu-a vao araoko irara oaio tavipaiovoi. Igei ruvara-ia vo taraio outavora vao iava veoro tou oa-ia Pauto roru pietavora. Uva va-a vao oa iava goru pievira ita Turaro Jisas vaisiario-ia visii oiso tavitavipaiovoi, Uvuipatai ra eva-ia pute pievira oaravu rutu ita purapata veoropa pitupituro.

² Ari ita, oreoa-ia vao tarai reo taraipatai oa visiipa vateiovora ro vaisiario-ia vigei reraaro Turaro Jisas. ³ ✧ Uvare Pauto oisi eisi ruipaparoveira oiso ra oisi vara purapata oiso-ia, vo osa sopaura oavisii visii iava torevokovira raga toupave, vo rara viapau otopa pitupiturore rugoopata vara purapasa. ⁴ ✧ Ari visii uvuipatai ra katakataipavira ora oupa pitupitu raga purapata. Oa iava uvuipatai torevokovira raga riakora oavisii oupata, oa-ia viapau vuria vai. ⁵ ✧ Vosa oisi piepaoro eisi, viapau oiso vo vovouro otopa purapata. Oa oiso toupaveira voeao vaoro oea viapau Pautoa-ia taraipaave. ⁶ Ora viapau oiso irai uvuiparoi ra vuria vai purareve ora irai araokotoa vaiario-ia irai keakeapaoro, oiso ra rera putereve rera-ia. Oa-a vao oa iava voari tuariri visii taviiova. Vo uva varare evara ravaavira visii vosiiova oiso visii tavioro, Turaro voeao vorireverea oea oiso vara vuriara purapaiveira. ⁷ ✧ Uvare viapau oiso Pauto vare eva otopa pitupitu vigei roporeva. Viapau. Ari vaore-a oiso ra veorovira rutu roroiovira toupape. ⁸ Uva oiso tumpai vo osa ro ira vo reore vao-ia isivaparo. Uvare eakea? Viapau oiso oirara ragare oisi isivaproveira eisi. Ari Pautoa-re ro ira visiipa Tugoropato Uraurato vatepareveira.

⁹ Ari ita, oiso taraipatai viapau oiso uvuiparai ra vorerivira visii ita roroio piea vaore, ra ora visii araoko iraraaropa sirapata. Uva rera visii tarai pie ragaparevora Pauto, oiso ra oearovivupa ora visii iava voea kavikopata. ¹⁰ Ari ita, oiso osa oearovivupa piepataveira ita vigei araoko iraraaro voearo riro oirao pie vovou irara, oearoa voraro toupaveira Masedonia Provins-ia. Uva oiso goruvira rutu visii tavipaavo, Uvuipatai ra evo

✧ 3:7-8: Ef 6:11-17 ✧ 3:9: 1 Te 1:2 ✧ 3:12: 1 Te 4:1, 10 ✧ 3:13: 1 Ko 1:8; 1 Te 2:19, 4:17 ✧ 4:3: 1 Ko 6:18; Kl 3:5 ✧ 4:4: 1 Ko 7:2; 1 Pi 3:7 ✧ 4:5: 1 Ko 6:14-20 ✧ 4:7: Hi 12:14; Lev 11:44

vovou-ia pute pievira rutu oisi piepata eisi. ¹¹ Oire uva ora eaka pie iraopata. Opeita voraro vokapata oearovu vo rugorugooroaro torevoko ragapasa ora visii vo ruiparoaro raga-ia. Ari uvuipatai ra moni oupata ora visii vo kovoroario-ia varao oara purapataveira ora visii vavaearo iava. Oiso osa voari rovoa-ia tuaririvi visii tavi rovoiovora. ¹² Oa iava uvuipaai oearovu oirao pie vovou asa irara oisi iavirava visii kekepaoro visi-ipa avivikepaave. Ora aue tapo ra viapau potepata auepa vearopara varao oara arepataveira oearovu ruvara-ia.

Turaro Vigei Rutu Ousa Vorevira Voreroverea

¹³ ✧ Araoko irara oaio, igei oiso ruipapaiei ra voeao-ia tarai iraopata rutu kopii irara vaopa, teapi rirovira rutu visii iava sopaura siraopape rutu voeapa oiso rutu osa voearo oearoa viapau Pauto oirao piepaoro gaupaiveira. ¹⁴ ✧ Oiraopavira rutu oiso osa vigei va vao oirao piepapeira oiso-ia, Jisas kopiioepa, oa iava vorevira va iava ora poreteroepa toreoro. Oa-a eva vituaro iava oiso ragavira rera oirao piepaioveira. Osa ragavira iava Pauto voea rutu voeao kare piereverea oea kopi-ipaaveira Jisas oirao piepaoro. Oea rera tapo kareaverea Jisas.

¹⁵ ✧ Oire uva oiso ruipapaiei ra visi-ipa vao iava taviio oa iava Jisas taviroepa rera vo siposipoaro-ia vo vokie iava oa-ia vorevira voreroverea vigei rutu ousa. Uva vigei vao vigoa tootoopaviei viapau oiso voeapa iravioverea oea kopi-ipaaveira. ¹⁶ ✧ Viapau. Asi Turaro raga-a ira vuvuiua iava oiso keerapaoro vararo. Ora rovopatoa rutu reito enselto ira kaku pie rovoreverea vo osa Turaro vaaro utave guruko pura piro. Ogu-rukoo isivaaro iava voeao oea Kraiis oirao piepaoro kopiipaaveira tore rovoaverea. ¹⁷ ✧ Uva evoea isivaaro iava vigei rutu vao vigoa tootoovira toupai vo vokie-ia voeava aivaroperea rukuta sovara-ia. Ra va iava vigei rutu Turaro iare pou virovio vo vuvuiua rutu ivara-ia. Uva voa-a evoa

Turaro tapo toupaperea vokiara rutu-ia. ¹⁸ Oreoa vao-ia oa iava uvuipatai ra oearovivu tavitavipata. Ra va uvupaoro ora voea iava vovouisiro oaive varaata piepaive.

5

Ora Vatatopo Iraopata Vo Vuutaopa Oa-ia Turaro Vorevira Voreroverea

¹ Araoko irara oaa, viapau oavu reoa rigatopaaivoi visiipa, oiso ra va-ia visii siposipopaa evo vuutaro iava oara-ia orekerovu karekeperea vo utupaua rutu. Ari ita, viapau ruruvutu rugorugoo irara-a visii. ² ✧ Viapau. Ari taraipataveira oiso, Vo voki-a vao oa vatauvira pou piroverea oiso rutu osa kavirupato vo pitupituaro. Uva viapau irai evo vokia-ia taraiparo ovokia-ia voreroverea Turaro. ³ ✧ Ovuuta-a eva oa-ia oearovu oiso purapaaverea, “Viapau oiso oavu avu vaiei. Ari orekerovu rutu torevokovira raga tupaivoi.” Vo osa vo vuuta-a eva oa-ia riroa rutu siraoa vo tavakaaro karekeperea voea rutu-ia. Oiso rutu osa riakova oisoa upia oupaeve vo osa kakaeto kavausa auepao. Viapau rutu oiso uvuiaverea vo tavaka eva vatavatasa, uvare Pauto vo Saraaro iava opesi ovoiai. ⁴ ✧ Ari ita, araoko irara oaa, viapau oiso visii vo rugorugooroaro visii iava rupavira toupaveira, ra oisi iava visii sita pieoro vo vokie eva pou piro oiso rutu osa kavirupato. ⁵ Ari visii rutu aviavi rugoovira toupataivoi. Uva vigei rutu-a vao oirara vo vokie iava ravireopa vokie. Viapau oiso rupa vokie iava vigei-a. ⁶ Teapi uusipata oiso osa oearovu. Viapau. Ari vigei uvuipaviei ra ora airereipavio varao tokipaoro rutu ora vigei iava varauraro oavi vo ruiparoaro. ⁷ Oiraopavira rutu, uvare rupa vokie oa-ia uusipaaveira oirara osa oearovu vo rupa-ia spakpaaveira kokoropaoro. ⁸ ✧ Ari vigei-a aviavi vokie iava voea oirara. Oa vituaro iava uvuipaviei ra roroio rugorugoo rutu-ia toupape vao oearovupa siraopa rugoo ora oirao piepa rugoo. Oa iava uvuipaviei ra ora utopatoa-ia oirao piepato kuvuvio

✧ 4:13: Jo 11:11-27 ✧ 4:14: 1 Ko 15:13, 23 ✧ 4:15: Ap 1:10-11 ✧ 4:16: Mt 24:31 ✧ 4:17: 1 Ko 15:52
✧ 5:2: 1 Ko 1:8; 2 Pi 3:10 ✧ 5:3: Hos 13:13 ✧ 5:4: Ro 11:14; 1 Jo 2:8 ✧ 5:8: Ais 59:16-21

kuvupato vuriara asavira. Ora oa iava uvuipaviei ra ora vigei iava kukueara kukuvaie vo pitupituo-ia oa-ia Pautoa-re tuepavioveira vo vokiore, oa-ia vigei rutu ourevere vovevira ora rerapa. ⁹ Viapau oiso Pauto vaore oiso vigei roporeva, ra vigeire kasipuro vigeipa upia vateoro. Viapau. Asi vigei reraaro Turaro Jisas Krai kopiiroepa. Oa iava vigei varaaro vuri vovouro voriaro oureva rera raga. ¹⁰ ✧ Eva-a oa vituaro iava uvuipaviei ra rera tapo tootoovio vo utupaua. Eagara vosa apeisi tootoovira toupape, eke kopiivira toupape ovusa urioro vovevira vigeire. ¹¹ Uva oisi-a eisi osa ragavira uvuipatai ra oearovivu ora visii iava sopaaro varaata piepata voea tauvapaoro oiso osa ora visii raga ora piepataveira.

Vo Reoreo Iava Oa-ia Vo Pasio Opesi Piereva

¹² ✧ Oire uva visii goruvira akepaavoi, oisore ra voeao-ia rei vaisi purapata oea visiipa reipaaveira. Uvare Turaro voea roporevora, auere ra visii tauvapaive visiipa tarai reoro vatepaoro. ¹³ Uva uvuipatai ra voeavipa reipa irara avivikevira rutu toupata voeapa siraopaoro. Aue iava uvare voea-a evoea oea Turaro vaisiario sovara-ia kovopaoro toupavoi. Oire ra ora visii ragava tapo gavaure vovou rutu purapata.

¹⁴ ✧ Araoko irara oaio, goruvira rutu visii tavipaiovoi, oiso ra voearovio pokapoka vovou irara vosipata rutu. Ora voeao tapo vovouaro goru piepata oea uririavi purapaiveira. Ora oiso ra voearovio tapo tauvapatata oearoa viapau oiso goruvira torepaveira. Ra oisi eisi piepaoro kave vovou rutu purapata vo oearovu rutuva.

¹⁵ ✧ Vosa irai visii iava irai vuri piereve, viapau oiso uvuipatai ra rera varirivira ita vuri pieta. Viapau rutu. Ari goruvira rutu vaore rugoo iraopata, ra ora visiiva veoro vovou raga purapata oearovu rutu tapo oirara.

¹⁶ Vokiara rutu-ia roruvira raga toupata.

¹⁷ Vokiara rutu variripata reasi asavira.

¹⁸ Vosa eake karekepe visii-ia, uva

uvuipatai ra va-ia veoro vaisi purapata Pautoa-ia. Vao vituaro iava osa Pauto oisi ruipaparoveira eisi vo osa Krai Jisas vaisiario-ia oisi piepata.

¹⁹ Ra opeita Tugoropato Uraurato vo goruaro sisipata oiso osa eto kasiro sisipataveira vo kasiro roko piepaoro. ²⁰ Ra opeita voea vo reoroaro uvu arapa reasipata oea oiso toupaveira, Pauto gisipoaro. ²¹ Orekerovu rutu veorovira rovirieipata vara iava veoropara raga roporopopaoro vara-ia pitupasa. ²² Ra oisi piepaoro eisi veorovira varao rutupa vatavata iraopata vuri pitupituro.

²³ Oiraopavira ita, uvare Pauto-a ro-ia gavaure vovou vituaro rutu. Ira uvuipa ra visii airereipareve, oiso ra roroio vovouro raga-ia toupatavere. Oa iava urauraara oavisii ora vovouisiro oavisii ora varauraro oavisii oara rutu uvuipai ra vuri asavira rutu toupave vo vokiore tuepaoro oa-ia vigei Turaroaro Jisas Krai vovevira voreroveira. ²⁴ ✧ Uva Pauto visiire keeroepa, ra oisi piereve visii-ia eisi osa iava uvuipa, ra viapau visii kavureve.

²⁵ Araoko irara oaa, variri iraopata igeivipa.

²⁶ Ora sekanpata oearovivu tapo vo Jisas vaisiario sovara-ia evoea vigei araoko iraraaro.

²⁷ Oire uva ragai-a vao goruvira rutu oiso visii tavipaavoi Turaro Jisas vaisiario sovara-ia, oa iava uvu iraopatai ra vo pasio vieita voea rutupa oirao pie vovou irara evoea araoko irara oavi.

²⁸ Igei variripaiei, oiso ra Turaro Jisas Krai visiipa vereopa vovou vatereve.

Eisivi raga osa vo rigato purapaavoi visiipa.

Ragai-a vao, Pol.

2 TESALONAIIKA

Irapa Reoro Vo Vukuo Iava

Gare vuutavi raga puteva vo osa Pol rovopa pasi purareva voeaopa Tesalonaika vata. Uva evo vuuta isivaaro iava oavu eraopa pasi rigatoreva voea ragapa. Aue iava uvare vavagisipaaepa Jisas vo vorearo iava vao oa iava rigatoreva rovovira. Uva viapau rera vo reoroaro uvuiva vo osa voea tapo toupaveva. Ora viapau rera vo reoroaro oirao pieiva varaaro iava oara iava rigato rovoveva rovopa pasi-ia oara toupaveva. Eva-a oa vituaro iava eraopa pasi rigatoreva vorerivira voea soporepasa aviavi pievira Krai vo vorearo iava. Uvare oarovu voea iava lotupa irara oiso purapaaepa, Ari Krai vorevira vore ovoiroera tuaririvi. Osa viapau oiraopaepa eisi.

1. Aviavi pie reoro Pol varaaro, 1:1-2.
2. Pol rera vaaro rorua kareke pierveva Pautoa-ia voea iavirava Tesalonaika vata, 1:3-12.
3. Aviavi pie reoro vao iava Turaro vo vokiario oa-ia voreroverea oirao pie vovou irara ou piesa, 2:1-17.
4. Goruvira voea tavireva Pol oisore ra variriara puraive, ora ra raverave asavira kovoa puraive Pauto vaaro, 3:1-15.
5. Ovoioapa reoro Pol varaaro, 3:16-18.

¹ Igei-a vao-ia oiso-ia ragai Pol ora Silas ora Timoti igoa vo rigato puraiovoisi ipa lotupa irara evoa Tesalonaika urui-ia. Visiigoa oiso toupata, Pauto vigei Aitearo voeaaro visii ora Jisas Krai vigei reraaro Turaro.

² Uva oiso ruipapaiei ra Pauto Aite vaio ora Jisas Krai Turaro vareo vatesi visiipa oiso-ia, tauvaa vao-ia ora gavaure vovou.

Pol Vearo Vaisi Rutu Purareva Pautoa-ia

³ ✧ Igei uvuipaiei ra Pautoa-ia vearo vaisi rutu puraio visiire rugoopaoro

araoko irara oaio. Osa-a eisi osa purapaoro torevokopai. Vao vituaro iava uvare visii varaaro oirao pie vovouro riro varivarivira rutu torepai. Ora varaaro iavirava sirao vovouro oara visii iava riro varivaripai oearovupa siraopaoro ora visii iava voearo. ⁴ ✧ Oa-a vao vituaro iava igei vo reoroaro-ia oearovivu oloturovu iava voea tauvapaivoi voearo-ia tavitavipaoro visii iava visii vaisiario rei piepaoro. Ora vao iava tapo vo osa oarovu visii vuri piepaiveira, vo osa touvira goruvira rutu toupata oirao pie vovou purapaoro raverave asavira rutu.

Pauto Vigei Rovirieipareveira Torevoko Pitupitu Sirova

⁵ Oire uva oisi-a eisi osa toupai visii vo pitupituaro vituaro vao oa iava vo reo Pauto vo reoaro oirao piepaiveira vao oa-ia oirara torevokovira rutu rovirieipareveira. Eake iava? Uvare goruvira rutu oirao pie vovou rutu purapataveira oarovu-ia ora visii-ia vuria oupaoro. Ovovoua-a eva oa kekereverea Pauto visii-ia. Oa iava uvuvira oiso kareketaverea visiigoa vao visiigoa rera vo Saraaro-ia koatataverea. ⁶ ✧ Iu, uvare torevoko vovou raga Pauto oa purapareveira voearopa siraoa vavataaro vatepaoro oearoa visii vuri piepaiveira. ⁷ Uva vo vavata vao oa tuuke pierereva visii iava ora igei. Ari ita, oisi-a oiso osa va purareverea vo osa Turaro Jisas vuvuiua iava vorevira vararo voea tapo reipa irara purapurapa irara voea ensel. ⁸ ✧ Eisi raga ita osa urioroverea voea vo voriaro vuri vori vatesa voeaopa oea viapau oiso Pautoa-ia taraipaaveira. Ora voeaopa oea viapau vearovira rera vo siposipoaro sirova utupaaveira vao Vearo Siposipo rera iava Turaro Jisas. ⁹ Oiraopavira rutu, osa ragavira-a oiso osa voea vo voriroaro varaaro oupaoro vo toupavereva kuvau tapi rutu vuri tapi. Uva-a vo uva viapau voea ruvara-ia toupavereva Turaro. Viapau rutu. Uva viapau oiso oavi garea vai vearoa vai rera vo kovoaro iava, o rera vo goruaro iava toupavereva oiso ra oai kekepaive voa. Uva-a evoa vuri tapi uva touvira rutu

toupaiverea ora voeapa siraopaoro opesi asavira rutu. ¹⁰ Oire uva oisi-a eisi osa voea piereverea vo voki-ia vao oa-ia uri-ovoverea rara vorevira. Ovokia-a vao oa-ia voeao oirao pie vovou irara rutu rera-ia vuurapa vaisi puraiverea rera-ia ega-paoro rutu. Uva-a vo uva visii tapo voea tapo toutaverea, uvare vo Siposipo Vearoa oirao pietavora oa visiipa vateiovora.

Variria Purareva Pol

¹¹ ✧ Oa vituaro iava visiipa goruvira rutu variripaioveira vo vokiara rutu-ia Pauto akepaoro, oisore ra visii tauvapareve auere ra vo touo vearovira rutu purata otoua iare visii reesireva. Uva oiso ruipapaiei ra rera vo goruaro-ia visii vo ruipaaro uvui piereve visiipa visiigoa vearo vovou purapasa ruipa iraopataveira. Ora aue tapopa variripaioveira, oiso ra visii vo kovoroaro ovoi piereve, vo kovoro oara purapataveira vao vituaro iavirava oirao pie vovouro oavisii. ¹² ✧ Oisi-a oiso osa uvuipatai oisi piepaoro rera vaisiario kae pieta rutu Turaro Jisas. Ra aia ita tuuvira ita visii vaisiario varirivira kae piereve ita rera. Oa rutu vituaro-a vao-ia akuku raga vatevatea vereopa vovou vaiterei vaaro Pauto vaio ora Turaro Jisas Kraiss.

2

Ro Iava Ira Pautoa-va Ora Kaureoparoveira

¹⁻² Oire uva visii tavitavipaavo rera iava ro-ia Turaro Jisas Kraiss, ira vorevira voreroverea taru vo rasio iare vo vokia-ia oa-ia vigei rutu ora guruvioverea rera tapo tousa. Uva ragai oiso goruvira rutu visii tavipaavo, ra viapau oiso vo vokia eva oearovu vo reoroaro uvuta, voeao oea oiso purapaaveira, “Turaro vo vokiara vao-ia oa pou piroi.” Teapi oisi vo tavi uvuoro visii raga ora visii iava rugugooara vavagisi pieta. Vo uvare oeai vai oirara vai pasi urusia vai-ia eisi evo reo ouiva, eke oeai vai Pauto vo reoro iava siposipopa irara vai vo reo eva kosi pieiva, eke oearoi vai pasi igei iava oisi

puraaepa oiso, “Pol vai pasi va iava taviroepa rera vo rigatoaro-ia.” ³ ✧ Oire ra viapau oiso voea vo reoroaro evara kuuvuara oirao piepata. Vao vituaro iava uvare viapau vo voki-ia vao Turaro ovokia-ia voreroverea vo rara viapau vo vokireo kareke rovope oiso-ia, vo vokie voeao vaaro oea Pautoa-va ora kaureopasa ora guruaverea. Ari vo vokie oa-ia ro Vuritoa Rutu viaevira ora karekeroverea, ira vuri pitupituro rutu vituaro karekepareveira. Eera raga ita Vurito, ira eto kasi iare avaroverea. ⁴ ✧ Rera raga ita ro Vuritoa Rutu ira orekerovu rutuva ora upo rovoparoverea varao oara rutu-ia oirara rutu vuurapa vaisiro purapaiveira. Ora varao oara reesipaiveira oirarare oiso purapaoro, “Vova vao-ia Pauto.” Oire uva rera-a eera ira ora rera raga ora rei pieroverea rutu varao rutu-ia puteoro. Ora oiso tapo osa Pauto vo kepaoro-ia Tugoropa Kepa Tempel koataroverea tapo. Uva voa pauoro oiso puraroverea ora rerare, “Ragai-a oiraopatoa rutu pauto.”

⁵ E ragai vo reoroaro rugoopatai vao iava oiso, eke? Vo reoro oara oisoa vatepaa visiipa vo osa visii tapo oisoa toupaa. ⁶ Ari ita, ro Vurito ira viapau oisi oai purapareveira. Eake iava? Uvare oavuei touvira oa rerare korupapeira. Uva va vai-ia taraipataveira ita pasi. Oiso-ia vosa vo kuru eva opesi rovope, oire ra utupavira va isivaaro iava taru pouro viroverea. ⁷ Oiraopavira rutu, uvare vo gorua vao-ia vuri vovou vo goruaro vituaro oa oirara oiso piepaiveira oa iava reo goruro gasipaiveira. Uvare vatauvira rutu sopaura sovara-ia kovopaiveira vo goru vao-ia. Ari ita, uva utupavira rutu ora poera iraoperea riro varivarivira rutu kovoro, vo rara evo kuru vera rovoreverea iravu raga ita oa vare korukorupapeira. ⁸ ✧ Oire uva va-a eva oa isivaaro iava rara rera ro ira vuri vovouro rutu-ia vituparoveira ira karekeroverea rara. Oa-a vao taru oa iava Turaro Jisas sisikorepaoro urioroverea. Uva vo sisikorea eva ora vo vuvuroa evara oara raga Turaro varaaro rera Vuritoa Rutu

✧ **1:11:** 1 Te 1:2-3 ✧ **1:12:** Fl 2:9 ✧ **2:3:** Ef 5:6-8; Lu 18:8; Dan 7:8, 25 ✧ **2:4:** Ais 14:13-14 ✧ **2:8:** Re 19:11-20; Dan 7:10

Oirato taru kopii pie ovoiiive rera opesi pieoro. ⁹ Rera raga ita ro-ia Vurito ira taru urioroverea vo Seten vo goruaro-ia orekerovu rutu purasa ravotovira. Uva vara rutu-a varao oara keakeavira raga toupavereea rera vo reesiroaro ora rera vo kovoroaro, vo osa viapau oiraoa vai vara-ia. ¹⁰ Oire uva vara-a varao riroara rutu kuuvu kovoro rera varaaro oara-ia oirara piro pie ovoireverea. Ra va iava opesi ovoiaive. Eake iava? Uvare oiraopa ruture isivapaavereea vao oa iava viapau oiso Pauto voea ourevereea ora rera iare. ¹¹ Uva va vituaro iava Pauto voea vavagisi pierereverea rutu. Ra va iava kuuvu kovoro oirao piepaive rutu. ¹² Oire uva oiraopa kovore isivapaoro rorupaivereea varao raga vuri vovouro purapaoro. Oa-a vao oa vituaro iava Pauto voea rovirieipaoro voeare oiso puraroverea, “Visii vao-ia vuri irara rutu.”

Pauto Visii Reesireva Ora Rera Iare Visii Ousa

¹³ ✧ Vokiara rutu-ia uvui iraopaioveira ra vearo vaisi purapaio Pautoa-ia visii ire rugorugoopaoro. Araoko irara oaio, visii kavikopareveira Turaro, uvare rovoa rutu-ia visii reesi rovoreva vaore ora rera iare vorevira visii ousa. Oa iava Tugoropato Urauratoa-ia oiso visii piereva ra ora airereipaoro oiso rutu toupata, Pauto voeaaro rutu. Ora oisore tapo ra goruvira rutu rera vaaro oiraopa kovo rutu oirao piepata. ¹⁴ ✧ Uva va sovara-ia Pauto visiire keeraroera Vearo Sipoipo vao oa iava visiipa siposipoiovera. Iu. Uvare Pauto visiire keeraroepa, oiso ra rera tapo ora tavosi ovoipaoro rera tapo ita keraria oupatavereea rera vaaro ro Turaro Jisas Krai vigei reraaro. ¹⁵ ✧ Araoko irara oaa, goruvira rutu torepata varao-ia pitupaoro oiraopara rutu. Oara-ia visii tarai pieiovera vo osa vara iava visii siposipopaiovora, ora vo osa vara iava visiipa rigatoara sipopaavora.

¹⁶⁻¹⁷ ✧ Uva eisi osa iava oiso ruipapai ra vigei reraaro Turaro Jisas Krai ora ro vigei Aitearo Pauto visii vakuvakuvira rutu tore piepasi, auere ra

vearopa vovouro goruara rutu purapata ora vearopa reoro. Oiraopavira uvare Pauto vigei vo vovouroaro varaata piepareveira ora rera vaaro iavirava vereopa vovouaro. Ora vigeipa siraoparoveira vokiara rutu-ia vigei varaaro rari vukuro vituaro purapaoro.

3

Visii Rutu Variripata Ra Pauto Igei Tauvavave

¹ Araoko irara oaio, visii akepaavoi oiso ra variripata igeipa. Ra va iava ikaupavira rutu Turaro vo reoaro uvarovu ruture sikasikapaio. Osa iava vo reo-ia oearovu uvuipaai ra Pautoa-ia vuurapa vaisi pu-raive oiso osa visii pie rovtava voari rovtovira. ² Ora vaore tapo variripata Pautoa-re ra igei utopareve voeao asavira vuri irara. Teapi igei vuri piepaive. Oiraopavira oearovu epao oea viapau oiso igei vo siposiporoaro oirao piepaiveira.

³ ✧ Ari ita, viapau tavarioa vai peira rera-ia ro Turaro. Ira touvira visii varaaro oirao pie vovouro goru piepareveira visii virivaripaoro ro asavira Vuritoa Rutu. ⁴ Uva ro-ia Turaro ira igei vo rugorugooroaro tore piepareveira visii iava tavipaoro, uvare vearovira rutu igei vo siposiporoaro sirova utupataveira. Ora tapo osa evo vovou isivaaro iava topa pievira ita utupauavi oisi piepatavereea.

⁵ ✧ Ari ita, Turaro raga uvuiparoi ra visii sopaaro ivupareve vore Pauto vo siraoaro. Ra voa tupaoro goruvira rutu toupata oiso osa Krai.

Oirara Rutu Uvuipaai Ra Kovo Iraopaive

⁶ ✧ Araoko irara oaio, goruvira rutu oiso visii tavi iraopaavoi vo vaisio sovara-ia ro-ia Turaro Jisas Krai voeao vatavatapasa, oea pokapoka pitupituro purapaiveira igei vo reoroaro sirova utupa arapa. ⁷ Oire vara-ia varao vearo pitupituro tarai iraopata, ra vara sirova goruvira utu iraopata pokapoka asavira oara oisoa purapaio. Uvare viapau oisoa pokapoka vovouro vai oisoa purapaio vo visii tapo

✧ 2:13: Ef 1:4; 1 Pi 1:2 ✧ 2:14: 1 Pi 5:10 ✧ 2:15: 1 Ko 16:13, 11:2 ✧ 2:16-17: 1 Te 3:2, 11; Jo 3:16 ✧ 3:3: 1 Ko 1:9; 1 Te 5:24; 2 Pi 2:9 ✧ 3:5: 1 Kro 29:18 ✧ 3:6: 1 Ko 15:1-13

toupaoro. ⁸ Igei viapau oiso akuku tauva vai ou ragaiova visii ruvara iava. Viapau. Ari evara aioara oara oisoa voripaio visii ruvara-ia. Ari ita, kasivarivira rutu oisoa kovopaio vo aviaviaro ora vo vokiara moni oupaoro auepa oiso, teapi visii vo moniario aio ragapaio. ⁹ Uva eisi osa oisoa piepaio visiipa ovoovoara purapaoro visii osireiario-ia. Ari oiraopavira oiso uvui irao ragapaioveira oiso ra oisi visii tavipaio, ra igeivi akukuvira tauva ragapata, uvare Pauto kovopa iraraaro-a igei. Vo osa viapau uvuipaiei ra eisi oisi visii tavipaio. ¹⁰ Vo osa visii tapo oisoa toupaio uva oiso oisoa visii tavipaio, “Vosa irai viapau moni kovo vai purapareve, ra va iava viapau oiso aiopareve.”

¹¹ Uva oiso purapaiei visiire uvare vo reo uvuiovorao oiso-ia, “Oearovu visii iava pokapokapaaveira voraro vokapaoro oearovu vo rugorugooroaro torevoko ragapasa ora voea vo ruiparoaro raga-ia.”

¹² ✧ Uva voeare ravaavira goruvira rutu oiso purapaiei vo vaisio sovara-ia Turaro Jisas Krai, auere ra ora voea vo kovoaro vearovira rutu purapaive ora tape pie ragapaoro. Osa piepaoro uvuipaai ra moni oupaave ora voea vo pauaro voripasa.

¹³ Oire visii-a vao opeita reasi iraopata varao veaopara purapa arapa. ¹⁴ Vosa irouto visii iava viapau igei vo reoaro sirova utuparo vo pasio-ia, ira-ia uvuipatai ra rera reesita. Ira uvuipatai vatavatata, ra va-ia ora rera-ia ariia oureve. ¹⁵ Uva opeita oiso rera piepata, Visiiva keripato. Viapau. Ari vorevira uvuipatai ra rera vosita. Aue iava uvare rera-a eera visii araokotoaaro.

Ovoioa Reo Vao-ia

¹⁶ ✧ Ro vigei reraaro Turaro ira raga-a gavaure vovou rutu vituaro. Uva oiso ruipaparai rutu ra gavaure vovou rutu vituaro iava visii vatepareve vo vokiara rutu-ia oraivarovu rutu-ia. Osa iava uvuiparoi Turaro ra visii tapo toupareve.

¹⁷ Ari ita, ora ragai raga vavaearo iava vo rigato puraavoi oiso-ia, Vearo Voki ragaiva Pol. Vo pitupitua vao oa sirova uturai vao opesi pieoro osa pasiara rutu opesi

pieavoi. Eisi ragavira ragai vo kiroaro keketa.

¹⁸ Ra visiipa Turaro Jisas Krai eua vere-
opa vovou vatereve visii tauvapaoro, ra visii tapo touve.

Evavi raga osa vo pasio purapaavoi.
Ragai-a vao, Pol.

1 TIMOTI Irapa Reoro Vo Vukuo Iava

Ovokirovu-ia Pol vaio ora Timoti oisoa kovopasi, oa iava Pol Timoti arureva Efesas urui iare, oiso ra voa toupaooro lotupa irara tauvapareve irapaoro voeapa (1 Ti 1:3).

Goruvira Timoti tavireva rera vosipaoro voeao asavira kuuvu irara tisa irara. Teapi oirao pie vovou irara vavagisi piepaive ora voea varaaro-ia kuuvu reoro. Ora auere tapo Timoti tavireva oiso ra riro oirao pie vovou irara vai reesireve lotupa kovo-ia pitupasa. Rirovira tavitavipai vo pasio aue iava lotupa kovo, ora aue iava voeao lotupa kovo-ia irapa irara.

1. Aviavi pie reoro-ia Pol reoroepa, 1:1-2.
2. Lotupa kovo iava rigatoroepa Pol oiso-ia, variri purapa pitupitu, ora irapa irara reesisa, ora kuuvu irara vo siposiporoaro vatavatapasa vara uvu arapa, lotupa riako vo pitupituroaro, ora lotu purapa pitupituro iava vara, 1:3-3:16.
3. Oreorovu vatereva Pol Timoti-pa rera vo vovouaro goru piepasa vo osa lotupa kovo-ia iraparo, 4:1-6:21.

1-2 ✧ Ragai-a Pol ragoa vo pasio riga-toavoi viipa Timoti viigoa goruvira rutu Kraiss oirao piepariveira. Oa iava oiso toupariveira, Ragai oviitoaaro rutu. Ragoa roporeva Pauto Kraiss Jisas-pa kovopasa. Rera raga Pauto ro ira vigei vorevira oureva vigei virivarioro ora rera iare, oiso ra Kraiss-re Jisas tuevira toupape. Uva variriparai Pautoa iare Aite ora Kraiss Jisas vigei reraaro Turaro, oiso ra viipa tauvaa ora siraopa vovou vatesi ora gavaure vovou.

Uvui Iraopaviei Ra Oreorovu Rutu Kuuvu Reoro Veripape

³ Vo osa ragai Masedonia Provins iare avaparaera, uva evoa oiso goruvira rutu

vii taviava, ra evoa raga toupari Efesas-ia. Uva vorerivira ita oisi vii tavipaavoi, oiso ra voa raga evoa toupari. Eake iava? Uvare oearovu oearovu iava kuuvuara siposipopavoi. Osa eisi vituaro iava uvuipauei rutu ra voeare korupau vo reoropa evara. ⁴ ✧ Oiso voea evoea riro kuuvu irara tavipari, “Opeita vo siposiporo purapata vo rasio raga iava vara. Ora opeita aao irara oavisii vaivaisiaro vievieipata. Uvare vo reoro evara oara vituaro iava kaureo vovou karekepapeira lotupa irara iava. Viapau oiso ra vo siposiporo purapata vo rasio raga iava. Viapau. Uva vo reoro evara viapau oiso uvuipai visii vo rugooroaro-ia kovopasa Pauto vo taraiaro soporepaoro visiipa. Viapau.” ⁵ ✧ Ari ita, vao goru reo rutu voeapa vatepari, ra voea iava vovouisiro oaive torepe ora voeapa sirao vovou rutu puraoro. Uvare va vao-ia sirao vovou oa voeao-ia toupaveira oea torevoko vovouro rutu purapaveira, ora oa voeao-ia tapo toupaveira oea viapau oiso ora voea iava sopaura oaive sovopaoro oiso purapaveira, “O ari touvira rutu vuri vovouro-a varao oara purapapeira.” Ora oa-a vao oa voeao-ia tapo toupaveira oea oiraopavira rutu oirao pie vovouro purapaveira. ⁶ Oearovu ora voea vo vovouroaro iava ora piro piepaaveira varao oirao pie vovouro kavupaoro. Osa iava voea iava rugorugooara riroirovira raga avapapeira akukupapa reoro raga-ia ora reopaoro. ⁷ ✧ Uva oiso ruipa ragapaveira ra oiso rutu toupaveira oea voeao oea Pauto vaaro iava reo goru siposipopaveira. Oa-a eva oa iava voea vo rugooroaro paipai ragapaveira vo reoro-ia roroiovira taraipa arapa, oara iava siposipopaveira osa viapau oiso vara-ia taraipaave.

⁸ Vigei taraipavioveira vao-ia, Reo goru veoro-a, vo osa torevokovira rutu vo taisi iava siposipopave. ⁹ Uva eisi osa iava uvui iraopaviei ra vearovira rutu taraipavio oaravu-ia reo goruro. Uvare viapau oiso voeapa vao reo goruro, oearoa torevoko vovouro purapaveira. Via-

pau. Ari voeaopa oea vara gasipaiveira, ora voeao oea vuri pitupituro rutu purapaiveira, ora voeao oea viapau Pauto oirao piepaiveira, ora voeao oea viapau oiso lotuapa ruipapaave, ora voeao oea viapau Tugoropato Uraurato vo vovouaropa ruipapaaveira, ora voeao oea aite irara oaive ora aako riako upopaiveira ora oearovu rutu oirara upopaiveira. ¹⁰ ✧ Ora voeao tapo otopa irara, ora voeao oea ora oupa pitupituro vuri piepaiveira, ora voeao oea oearovu oirara kavirupaiveira voea-ia monia oupasa, ora voeao oea kuuvu reoro raga purapaiveira vo rara viapau vearopa reoro rutu purapaive orekerovu oirao piepasa rutu. Ora voeao tapopa reo goruro toupaveira oea vuri pitupituro sirova utupaaveira, vo rara reasipaave oiraopa siposiporo rutu sirova utupa arapa, ¹¹ varao oara Vearo Siposipo rutu-ia toupaveira, vo siposipo oa Pauto ragaipa vatereva oisore ra va kosi piepaa. Ari ita, rera raga vo siposipo eva kosi pierewa Pauto ro ira vaaro-a keraria oa aviaviava toupaveira. Ira raga-ia oiraopa roru rutu toupaveira.

Pol Ira Pautoa-ia Vearo Vaisi Purareva Uvare Rerapa Siraoparoepa

¹² ✧ Vearo vaisi purapaavoi Krai Jisas-ia vigei reraaro Turaro. Ira ragai vatepareveira vo goruo vo kovo purapasa. Uva va-a vao oa iava vearo vaisi purapaavoi rera-ia, uvare ragai-ia raripaoro Krai vo kovo tovoreva ragai-ia oiso ra rerapa kovopaa. ¹³ ✧ Ari ita, oiraopavira rutu voari tuariri vuri reoro rutu oisoa purapaa rera-ia Krai. Oa iava oisoa keripa vovouro rutu purapaa oirao pievovou irara rutuva rera voeaaro. Ora oiso osa tapo oisoa rera vaisiaro tovipaa. Uva Pauto ragaipa siraoroepa vo rara viapau rera oirao piepaa vaaru vovouvira rutu tupaoro vuri vovouro rutu purapaoro rera-ia. ¹⁴ Uva oisi-a eisi osa iavirava ragai-ia kaviko vovou rutu purareva. Uva va iavirava ragai vo vovouaro tore pierewa rutu oirao pie vovou ora vao

siraopa vovou vateoro. Ovovourea vigei-ia toupaveira vo rara Krai Jisas tapo ora tavosipavio rutu.

¹⁵ ✧ Uvare vo reo-a vao-ia oiraopa reo rutu oreoa-ia uvuipaai pitupaoro va oirao piepaive. Oreoa vao-ia oa oiso purapai, “Krai Jisas vararoepa vo rasio iare, oiso ra raiva purareve voeaopa vuri irara. Ra va iava vorevira voea kae pierewe.” Ari ita, ragai-a vuritoavi rutu. Oiraopavira ragoa oearovu rutu-ia vuri irara oisoa putepaa vurira rutu purapaoro. ¹⁶ ✧ Uva va-a eva oa iava oisi eisi Pauto ragai-ia vo sirao oiso karekereva. Osirao-a vao oa iavirava oisoa Krai Jisas ragai ate piepareva vaore tuepaoro ra ora ragai iava sopaua oaa vorevira poreva rera iare. Uvare oiso rutu oisoa toupaa, Rovopato rutu ragai vurito. Ra oearovupa voeao utupa irara oiso rutu ovoovovira tupaaveira. Uvare ragai porereva ora rerapa ragaipa sirao iraoporo rutu. ¹⁷ ✧ Ro Pauto Kataitoa raga ira viapau opesia vaiei, ira viapau uvuipaai ra rera kekepe ro ira orekerovu rutupa reiparoveira. Oa iava uvuipaviei ra rera vaisiaro kae piepaoro rera-ia vuurapa vaisi purapape vokiara rutu-ia. Ovoiei.

Uvui Iraoparoepa Timoti Ra Kuuvu Siposiporo Pura Irara Torevokoreve

¹⁸ ✧ Timoti oviitoa oaa, vii vatepaavoi vo reo-ia riro goru reo rutu, oiso ra evoea riro kuuvu siposiporo pura irara torevokopari. Osa-a eisi osa purapaoro vo reo sirova utuparai profetato oa purarevorao vii iava voviri tuaririvi. Evo reoro-ia goruara rutu pitu iraopari oara oiso rutu toupaveira osa upo purapara. Oara-ia uvuipauei ra vearovira rutu upoa purapari vuria vo goruaro tokooro. ¹⁹ ✧ Osa iava eisi uvuipauei ra goruvira rutu oirao pie vovou rutu purapari sisigarue vovou rutu iava. Ari ita, oearovu viapau oisoa oisi eisi piepaive, vo rara va eva sisigarue vovou rutu veripaive. Osa iava eisi oisoa ora voea vo vovouaro oirao pieara vuri pie ovoipaive. ²⁰ ✧ Oiso osa aitereivu-a vaitereo evoea iava Haimenias

✧ 1:10: Eks 21:16 ✧ 1:12: 1 Ko 15:10-11 ✧ 1:13: Ap 9:4-5 ✧ 1:15: Ro 1:15-18 ✧ 1:16: Ef 2:7 ✧ 1:17: Kl 1:15; Ro 11:36 ✧ 1:18: 1 Ti 4:14; 2 Ti 2:2-3 ✧ 1:19: 1 Ti 6:12 ✧ 1:20: 2 Ti 2:17, 4:14

ora Aleksanda. Aiterea tovoava Seten vavaearo iare, oisore ra voa taraia ousi siraoa vo tavakaaro-ia. Ra oisi iavirava Jisas vaisiaro takau arapa eakasi.

2

Oiso Osa Ragavira Uvuipaviei Ra Variripavio

¹ Oire uva vao-ia rovopa reo rutu vii tavi rovopaavoí ragai vaaro viipa vao variria vo pitupituario iava oiso-ia, ra vokiara rutu-ia variripau voeaopa oea voraro rutu toupaveira ora vigei tapopa. Uvuipauei ra Pauto akepari vaore, oiso ra voeao tauvaporeve, vo osa vearo vaisi purapari Pautoa-ia vo tauva-ia vao oare variripau. ² ✧ Uvuipaviei ra reipa irarapa variripavio ora voeao turaro irara oea vigeipa reipaaveira. Oa iava uvuipaai ra va-ia tauvaa oupaoro vearovira rutu vigei tokipaive. Osa iava uvuipaviei ra gavaurea-ia toupape ora vao kave vovou-ia, vo rara eisi vearo vovou rutu purapape Pautoa-pa avivikepaoro rutu, uvare vigeipa reiparoveira. ³ ✧ Osa piepaoro eisi uvuipaviei ra Pauto roru piepape ro vigei Kae Piepatoaaro. ⁴ Ari ita, ira ora rera vo ruipaaro sirova vao-ia oiso oirara vorevira ora rera iare oupareveira. Ora oiso ra oisi iavirava rera-ia taraipaave vao iava rera vo reoaro oiraopa rutu. ⁵⁻⁶ Uvare oiso rutu-a rera raga ro-ia Kataito Pauto, ora ro-ia Kataito Krai Jisas Vuruvuru-iapato. Ro ira Pautoa-va vorevira oirara rutu agiagi pierewa va iavirava rera vo vovouaro. Vao-ia osa ora rera iava vasereva, oisore ra rera upoivora, vigei varaaro vuriara voriaro oureve evao parikou-ia. Ovuuta-a eva oa purareva oa torevokopai. Pauto oa purareva oisore ra va iava rera vo vovouaro oirao pierewe oirara rutu vorevira virivarioro. ⁷ Oa-ia eva vituario iava Pauto ragai siporeva oisore ra aposel kovo puraa, ora vo osa ratau tou irara tarai piea. Vo rara oisi eisi piepaoro vo siposipo kosi piepaa oirao pie vovou iava. Viapau oiso kuuvuparai.

Viapau. Ari oiraopa rutu-a vao-ia ragai vo kovoaro iava.

⁸ ✧ Uva oiso ruipaparai ra oirara rutu voeao voraro rutu variripaave, voeao oea Pauto vaaro oiraopa vovou sirova utupaaveira va purapaoro. Oea uvuipaai ra ora voea iava vavaeara oaive kae piepaoro variripaave, vo rara viapau kau-reo vovouro vaiva toupave ora kasipu vovouro vai.

Reoara Vairopa Riakora

⁹ ✧ Oiso ruipaparai tapo vao iava oiso-ia ra evairo ora vairo-ia vearo visivi kuvuara tovopaive vaopa, teapi ooritorovu rutu ora vairo-ia oruaro-ia tovopaive. Ora tapo vaopa, teapi rirovira rutu varao-ia aasi-paave bisiara oara-ia riropa moniro rutu vikipaiveira vara-ia ora orito ragapasa. Ora teapi orito ragapasa riropa moniro viki ragapaiveira vara-ia varao varoara. ¹⁰ Viapau. Ari vao-a oiso-ia vosa vearo vovouro rutu purapaive vairo evairo, ra oisi iavirava oearovu vairo kekepaoro oiso purapaave, “Oiraopavira rutu lotupa riako taru vo riako.” ¹¹ ✧ Vosa lotupa riako vuurapa vaisi purapaive vo lotua-ia, ra uvui iraopaai kuuvaki visivi rutu toupave oearovivupa avivikepaoro. ¹² Ragai vo rugorugooaro oiso toupavoí, Riakora viapau uvuipaai ra oirara taraipaive voeapa reipaoro. Viapau. Ari evairo uvuipaai ra kuuvaki visivi toupave avivikepaoro. ¹³ ✧ Eake iava? Uvare Pauto Adam pura rovoreva. Uva va isivaaro iava utupavira Iv purareva. ¹⁴ ✧ Oisi-a oiso osa ragavira rakoru viapau oiso Adam keakeaeva rera kove pieoro. Viapau. Ari riakova-ia iria vo reo eva sirova utuopa koveoro, vo uvare oira-a riakova iria Pauto vaaro reo goru gasieva vao oa vatereva Pauto vaitereipa tapo. ¹⁵ Uva Pauto vorevira iriai kae piereverea vo osa oiraopa vovou rutu pura roveve rera-ia. Vo rara torevokovira rutu kakae kavaupao, ora vo rara oearovu tauvapaive voearopa sir-aopa vovou purapaoro. Ora aue tapo vo osa ora airereipao vuri rugooro asavira, ra vearo rugoo raga-ia toupave. Osa iava

✧ 2:2: Esr 6:10; Ro 13:1 ✧ 2:3: Ro 12:2; 1 Ti 4:10; Ap 16:31 ✧ 2:8: Sam 134:2 ✧ 2:9: 1 Pi 3:3 ✧ 2:11: Jen 3:16 ✧ 2:13: Jen 1:27; 1 Ko 11:8 ✧ 2:14: Jen 3:6; 2 Ko 11:3

eisi oiraopavira rutu Pauto oira vorevira ourevereera rara ora rera iare.

3

Voeao Vo Reoaro Lotupa Uvurupa Tokipa Irara

¹ ✧ Vo reo-a vao oreoa-ia oiraopavira rutu oiso reoparai. Vosa irouto oiso vovouparao ra lotupa irara tuvetuvepareve, osa ita eisi vearopai. Uvare oisi eisi oiraopai vearo kovo. ² Ari ro ira lotupa irara sovara-ia reiparo, ira uvuiparoi vosa viapau rera-ia vuri vovou vai toupave. Ora vosa kataiva ragava vatuava toupave. Ira uvuiparoi ra ora airereiparo varao tokipaoro rutu ora rera iava varaua vo ruiparoaro. Vo rara vereopa vovou rutu torevoko purapareve oearovupa ora rera vo kepaaro-ia voearo koata piepaoro. Osa ita vearopai vo osa uvuiparoi ra vearovira rutu oearovivu tarai piepareve. ³ Vo rara viapau spakparo, ora kasipu vovouro purapareve oearovivu upopasa. Ira uvui iraoparoi ra kave vovou rutu purapareve ora kuuvaki tou. Vo rara viapau oiso riro rugorugooro vai rutu oupareve, oiso ra oisi iava rirovira rutu moni ouparo. ⁴ ✧ Oa iava uvui iraoparoi ra vearovira rutu ovii irara oaro toki iraopareve voea torevokopaoro. Ra va iava rera vo reoroaro uvupaivora, oisi raga piepaive osa rera. ⁵ Vaopa vosa viapau oiso ovii irara piepareve oiso ra rerapa avivikepaave, uva apeisi ragavira-a oiso osa uvuiparoi ra vearovira rutu lotupa irara tokipareve, raa? Uvare voea tapo ita-a evoea Pauto ovii iraraaro. ⁶ Ro ira airevi raga ora rera iava sopaua oaro porereve Turaro iare, ira viapau uvuiparoi ra oirarapa reiparo. Eake iava? Auepa teapi ikauvira rutu ora rera vaisiaro rei pierve ora rera vo kovoarore rugoopaoro. Ira-a eera-ia Pauto uvuiparoi ra rera verareve rera vo vovouaro sirovava eva tavoko vovou oiso osa Seten pierve. ⁷ ✧ Oire uva viapau uvuiparoi ra lotupa kovo-ia pitupareve vo rara voea tapo lotu asa irara rera vaisiaro-ia viapau vearo vaisi purapave. Ra oisi

iava viapau oiso rerapa avivikepaave. Osa iava eisi uvuiparoi ra kovero vo rara oisi iavirava Seten vo kokaraaro rera iare kare piro.

Vo Toupai Vo Reo Voeaore Oea Lotupa Irarapa Irapaaveira

⁸ ✧ Voeao oea tauvapaaveira lotua vo kovoaro-ia oirarapa irapaoro, vo osa vearo vaisivira tupaoro evo kovo purapave. Vo rara viapau rutu oiso uvuipaai ra voea keakea ragapave voea reo vatepaoro vo rugorugoreiva. Ora vo rara viapau spakpaave, ora iirukopaave, ora voea raga-ia rugorugoooro. ⁹ ✧ Vo osa goruvira rutu oiraopa reo rutu-ia pitupave vao oa-a oirao piea vo vovouaro rutu vituaro. Uvare viapau uvuipaai ra vuri rugorugooora toupave. Ari vao raga roroio vovou. ¹⁰ Uvuipau ra voea evoea kovopa irara vo pitupituroaro situe rovopari rutu. Oire vosa vearovira rutu kovopave, oa iava uvuipaai ra oisi kovopave vearovira. Ra voea reesipari oiso, Tauvapa irara-a voea-ia. ¹¹ ✧ Ora evairo tauvapa riako airoa tapo uvui iraopaai ra oisi vearo vovouro rutu purapave. Aue iava rara viapau rirovira reo rovopaave oearovivu toga ragapaoro oreorovu-ia kuuvuara. Ora vo rara viapau rirovira rutu ukaiopaave goruara-ia. Ora uvui iraopaai ra goruvira rutu kovopave. ¹² Vosa irouto ro ira tauvaparao lotua-ia, ira uvui iraoparoi ra kataiva rutuva vatuava toupave. Ora ovii irara oaro tapo ora aao irara vearovira rutu tokipareve tapo. ¹³ Voeao tauvapa irara oea vearo kovo purapave vo lotua, oea vearo vaisi ouivereera taru oearovu ruvara iava vovio utupaua. Osa vituaro iava tuuvu vovouvira rutu oearovu vearovira rutu tavitaviivereera va iava vao Krai Jisas-ia raripa vovou.

Pauto Vo Reoaro Rutu Vituaro Iava

¹⁴ Oiraopavira rutu uvare ragai oiso ruipaparai ra vii kekea rara. Va vao oare rugoopaoro vo rigato puraavo viipa. ¹⁵ Ari vosa oavu avu vai ragaire korupere, ra oisi iava viapau ikauvira vii iare uriora, uva uvuipauei ra ragai vo rugooaro ouoro

✧ 3:1: Ap 11:30, 20:28-30 ✧ 3:4: Ta 1:6 ✧ 3:7: 1 Te 4:9-12; 1 Ko 5:12; 2 Ti 2:26 ✧ 3:8: Ap 6:1-8 ✧ 3:9: 1 Ti 1:19 ✧ 3:11: 2 Ti 3:3; Ta 2:3

vearovira vo pasio vieiri. Uvare oiso ruipaparai rutu ra taraiu vo pitupitu-ia vao-ia oa purapapeira lotua-ia, vao lotua Pauto vaaro ro Pauaka Tootootoa rutu. Ro Pauto kukuuvu tuuta rutu ora vitui rutu vaopa oiraopa reo rutu vituaro. ¹⁶ ✧ Iu, uvare apopoivira rutu toupai Pauto vo vovouaro, vo osa va-ia taraisa ruipapavio. Ari oiraopavira va kareke piesa oiravira karekeroepa.

Oa iava Tugoropato Uraurato rera vo vovouaro torevokoa rutu oirao pievira karekereva.

Ora vo osa purapurapa irara voeao ensel rera kekeiva.

Ora vo osa oearovu rera iava siposipoiva voraro rutu vo rasio-ia.

Oa vituaro iava riro irara rera oirao pieiva.

Oa iava Pauto vorevira rera ipa piereva vuvuiua iare.

4

Riro Kuuvu Irara Iava Vo Reo

¹ ✧ Ari ita, roroiovira rutu Tugoropato Uraurato oiso taviparoveira, Utupaua oearovu oirao pie vovouro oaive kavupaiverea. Vo osa ora voea iava sopaura oaive porepaive kuuvu urauraro sirova utupasa voeao Seten voeaaro. Vo osa tugara vo siposiporoaro uvupaive vara purapasa voeapa kovopaoro. ² Voeao iava riro kuuvu irara osiposiporoa kosipa piroveira voea oea viapau vuri vovouro sovopaiveira ora voea iava sopaura-ia. Vao iava uvare voea iava sopaura rutu tupapa piroveira. ³ ✧ Oea oiso voea tarai piepaiveira oiso purapaoro, “Viapau oiso vearovira ora oua. Ora oaravu tapopa aioara oara voeapa tugoropapeira. Oa iava viapau uvuipaai oearovu vara aiopasa.” Ari ita, oiraopavira rutu varao-ia aioara rutu Pauto oara rutu pura rovoreva vaore, oiso ra oirara vara oupaive aiopasa rera-ia vuurapa vaisi pura rovopaoro. Oire va iava vara taru aiopaive voeao oea Pauto oirao piepaive oiraopavira rutu rera vo vovouaro-ia tarai rovopaoro. ⁴ ✧ Orekerovu rutu

Pauto vearovira rutu karekereva. Oa iava viapau irai uvuiparoi ra vara iava oaioi veripareve varao. Viapau. Ari uvuiparoi ra vara rutu oupaoro Pautoa-ia vuurapa vaisi purapareve vara iavirava. ⁵ Eake iava? Uvare Pauto vara rutu karureva, oisore ra vigei vara rutu oupape. Ra va iava rerare variripavio rera vo reoaro-ia vaivaisipaoro variria-ia.

Vo Timoti Iava Toupai Uva Uvui Iraoparoi Ra Vearovira Rutu Oiso Toupareve, Vearoto Kraisa-pa Kovopato

⁶ Ari ita, vosa eisi lotupa irara tarai piepari evo reoreo-ia rugorugoopaoro, oa iava uvuipauei ra oiso rutu toupai, Vearotoa rutu vii Kraisa Jisas-pa kovopato. Uvare oirao piea rutu iava vo reo-ia ora torevoko vovou rutu purapa, oarea rutu uvuipai ra vii-ia torevoko vovou riro piepaive va kova piepaoro. ⁷ ✧ Uva viapau oiso uvuipauei ra evo reoro uvupari kuuvuara, oara viapau oiso Pautoa iava siposipopaiveira. Viapau rutu. Ari uvuipauei ra varapa ora airerei iraopau. Oa iava vii iava sopaua uvuipai ra gorupape rutu Pautoa raga vo pitupituaro iavirava. ⁸ Ari ita, vigei ora vigei iava varaura tokipaoro rorupapeira oisi eisi piepaoro. Uva va-a eva oa-ia riroa rutu rorua oupapeira, vo rara vearovira rutu ora vigei iava sopaura airereipape. Eake iava? Uvare eisi iava Oiraopa Tootoo rutu oupere rara vo vokio ora voari utupaua. ⁹ Oreoa-a eva oa oiraopa reo rutu. Oa-ia uvuipaai oirara rutu goruvira rutu pitupaoro va oirao piepaive. ¹⁰ ✧ Oa-a eva vituaro iava kasivarivira rutu kovopapeira. Uvare Pautoa-ia raripapeira ro ira pauakavira rutu tootoparoveira. Ira raga ita ro kataito ira taru oirara kae piereverea. Oiraopavira rutu ita, uvare rera raga ira vigei virivaripareveira vigoa rera oirao piepaiveira.

¹¹ Goruvira rutu tarai piea purapari varao-ia. ¹² Opeita ariipau ora vii raga vo rara oearovu oiso purapaave viire, “Easi viovokotoa raga eera.” Viapau rutu. Uvare vii raga uvuipauei ra voeao

✧ 3:16: Ais 7:14, 9:6-7; Jo 1:1-14; Ap 1:10-11 ✧ 4:1: Mt 24:4-8; 1 Jo 2:18-29 ✧ 4:3: 1 Ko 7:28; Hi 13:4; Jen 1:29
✧ 4:4: Ro 14:14 ✧ 4:7: 2 Ti 2:16; Hi 5:14 ✧ 4:10: 1 Ko 4:11; 1 Ti 2:4; Ap 16:31

riro oirao pie vovou irara ovoovoa purapari vearopa reoro rutu purapaoro, ora vearopa vovouro, ora vereopa vovou. Ora vo osa tapo riro goruvira rutu rari vovou rutu purapari ora sisigarue rugorugooro rutu roroioara. ¹³ Ragaire tuepaoro rirovira rutu siposipoara Tugoropa Vuku iava vieipari lotupa irarapa siposipopaoro, ora voea tarai piepari. ¹⁴ ✧ Ora oiso ra opeita vo vatevatea eva ropi ragapari Tugoropato Uraurato oa viipa vatereva. Oa-a eva oa-ia vii iava ravaa reo puraiva. Oa iava reipa irara rutu vii ariaraoro ora voea iava vavaeara tovoiva vii viraakooro. ¹⁵ Uva vatatopovira rutu vo pitupituro evara puraparivere vaore, osa oearovu vii siituepaoro oiso purapaave, “O ita, vearovira. Uvare rera vaaro oirao pie vovou kovapai.” ¹⁶ ✧ Ra airereivira rutu ora tokipauvere vearovira rutu oearovu tarai piepaoro. Ra opeita raveravepauvere vearopa kovoro purapaoro, uvare vara-a evara oara iavirava uvuipau ra virivaripau, ora voeao oea vii vo reoaro uvupaiveira.

5

Veoro Vovou Vao Oirara Rutu Torevokopa

¹ ✧ Opeita kasipuvira iravivu avukato vo vovouaro torevokori. Viapau. Ari uvuipau ra vearovira rugoopaoro oiso-ia rera kave visivi torevokori oiso osa aiteara rutu piepariveira. Ora viovoko irara tapo oisi eisi piepari oiso osa araoko irara oara rutu piepariveira. ² Ora avuka riakovi tapo oisi eisi piepari vairo torevokopaoro airoa ita oiso toupai, Vii aako riakoaro. Ora tavauru riako tapo oisi eisi torevokopari airoa ita oiso toupai, Vii taataa riakoaro evairo, vo rara veoro rugorugooro raga purapari vairo-ia.

Raroe Riako Iava Vo Reo Vairo Airoa Arova Vatua Irara Kopiipaaveira

³ Veoro vovou rutu purapari vairovipa vairo airoa oiraopavira rutu raroevira raga toupaveira. Vao iava rara viapau rutu oearoi vairo tokipaive. ⁴ Ari ita,

vosa ovii kakaero vai toupaveira ora avu kakaero vai, okakaeroa ita evoea uvuipaai ra vearovira rutu vereopa vovouva oira tokipaive. Oa-ia uvuipaai ra vo tokiro tuuive otokiroa oisoa pura rovopaive vairo evairo voea-ia. Eake iava? Uvare vo pitupitu-a eva oa-ia uvuipaai ra Pauto roru piepaive. ⁵ ✧ O raroeva riakova iria viapau tauvapareve irai, iria-a eira kataivira raga toupaooro Pauto oirao piepaiveira rutu, vo rara vokiara rutu-ia Pauto akepaave variripaoro, oiso ra oira tauvapareve. ⁶ ✧ Ari ita, vosa iriai raroeva vai ora iriai raga vo ruipaoro sirova utuo vuria vai puraoro, ra va iava oiso rutu toupave, Kopiiva rutu oira eira va iava eva oira vaaro vuria. ⁷ Voea rutupa uvui iraopauei ra goru reo rutu vatepari. Osa iava uvuipaai vuriara oaive eakapaive. Oa iava oearovu viapau uvuipaai ra reoara vai-ia voea togapaive. ⁸ ✧ Oire vosa irai viapau oiso vearovira rutu ora irai sara irara vaiaro tokipareve ora aao irara vaiaro, ira ita-a eera ira oirao piepa pitupiture isivaparoveira. Vao oa iava rera vaaro vuria voeao vo vuriroaria putepaveira rutu oirao pie vovou asa irara.

Vo Toupai Raroe Riako Iava Airoa Lotupa Kovo Purapaive

⁹⁻¹⁰ ✧ Vosa oisi raga raroevira toupave vo rara kataitoa raga vatuo oira reraoro, oire oisi touevora, oearovu oiso oirare purapaave, “Iria o vereopa vovouro rutu vearopara purapaaveira.” Ora vosa vearovira rutu kakae vure airereivira riro piepaevora, ora oearovivu aapaapaupa iraravi rutu koata pie ragapaaveira ora oira vo kepaoro iare. Ora vosa oearovu Pauto voeaoro kokotoaro sisupaive. Ora vosa voearovio tauvapave oearoa tavaka vo siraoaro vavataaro kaepaveira, ora okovorovu rutu vearopara purapaave. Vosa oirare katai vatara tau (60) ivaro rutu puteve, osa iava uvuipauei ra oira vaisiario rigatori airorovu vaisiario iare raroevira riakoro. Osa iava lotupa irara uvuipaai ra vairo rutu tokipaive.

✧ 4:14: 2 Ti 1:6; 1 Ti 1:18 ✧ 4:16: Ap 20:18; Jos 1:1-9 ✧ 5:1: Lev 19:32 ✧ 5:5: 1 Ko 7:32; Lu 2:37 ✧ 5:6: Je 5:5 ✧ 5:8: Mt 15:1-9; Ga 6:10; Ta 1:16 ✧ 5:9-10: Ap 9:36-43, 16:15

11 Ari ita, viapau oiso ra vairo vaisiario tapo rigatopari airoroa viapau oiso avukapaave. Uvare evairo uvuipaai ra ora vairo vo ruiparoaro sirova utupaave vorevira oira oupaoro. Osa iava pasi uvuipaai vai ra vorevira Krai-re isivapaave. 12 Osa eisi piepaoro vao reo goru gasipaiveira oa oisoa pura rovopaive oiso purapaoro, “Krais vairoaro vigei.” 13 ✧ Vairo raroe riako airoa viapau avukapaave, airoa uvuipaai vai pasi ra opitupiturovu oaive purapaive vo vuutarovio pute pie ragapaoro viripaive okeparovuiare. Ora opitupiturovu vai tapo oara vai-ia uvuipaai ra vara purapaive, vo osa vo vovouro sirova utu ragapaave siposipoara purapaoro kiuvu reoro raga iava. Varao iava vara oupaoro oara viapau torevokopapeira oiso ra vara iava reoreopaave. 14 ✧ Osa-a eisi osa ragavira ragai vairore raroe riako rugooperai airoa viapau avukapaaveira. Airoapa veaorapai vosa vorevira oira oupaave. Ra va iava kaka kavaupaoro vo kakaero vearovira tokipaive ora vairo sara irara tapo. Vosa oisi eisi piepaive, ra oisi iava vigeiva keripa irara viapau oiso vigei-ia vao oira pie vovou irara ora reopaave vuri reoro vai-ia. 15 Oiraopavira rutu, uvare airovu evairo iava raroe riakoro Krai-re isivapaoro Seten sirova utupaaveira. 16 Oire vosa irouva o riro oira pieva rutu iria uvuipaai ra vairo oira sara riakoaro raroe riako tokipave. Osa iava viapau uvuipaai ra lotupa irara arepave oisore ra vairo tokipaive. Viapau. Eake iava? Uvare lotupa irara vairo tokipaiveira raroe riakoro airoroa viapau oaro vairo tokipasa.

Vo Reoreo Lotuapa Reipa Irarare

17 ✧ Voao oea lotua-ia reipaaveira oevi-ia uvui iraopatai ra vearovira voeapa tauvaa vateta. Ari ita, voea oea siposipopaiveira visiipa ora visii tarai piepaiveira, osa iava uvuipatai ra voeavipa veoro vovou rutu purapata pute pievira rutu. 18 ✧ Eake iava? Uvare Tugoropa Vuku-ia oiso purapapeira,

‘Vo kareo bulmakau kare oea wit-ia tasiapaoro uvuipaai ra veoro takuraro aiopaoro vokapaive kovopaoro. Uvare voriaivo oiario-a vo karepa.’

Ora vo reo tapo oa-ia oiso purapai, ‘Torevokopai kovopatoapa vori ousa evo kovo-ia rera vaoro.’

19 ✧ Ari ita, vosa irai kataitoavi vai oreoi-ia lotua-ia reipato toga ragapave, ra opeita rera vo reoro uvupari, vaopa vo osa viapau aiterei opevai rera sirova tupaive rera vo reoro oira piepaoro va vavata piepaive. 20 ✧ Voaro oaro lotua-ia reipaoro vuria puraive, oa iava uvuipaai ra voea torevokori oirara rutu osireiario-ia. Osa iava uvuipaai ra voea kekeoro uriaive. Ra viapau irai voea iava lotupa irara vuria vai purapave.

21 Ragai-a vao oiso vo reo-ia vii tavipaavo Pauto osireiario-ia ora voea rera voea oiso-ia, Krai Jis-a ro ora purapurapa irara ensel. Uva oiso goruvira rutu vii tavipaavo ra vo reo sirova utuu rutu ragai vaoro oa purapaavo, oiso ra voea rutu areivira rutu torevokori vearovira. 22 ✧ Ra opeita vagevagevira ora vii iava vavae topari oarovu-ia voaro reesipaoro, oaro oiso vovupaave ra Turaro vo kovoaro purapaive. Ora opeita voaro tapo ora tavosipau oaro vuri vovouro purapaiveira. Viapau. Ari uvui iraopaai ra ora vii iava sopua airereipari rutu vava vao oiso, teapi vuria vai purari.

23 Opeita ukoara raga-ia ukaiopau upiapaoro. Ari uvuipaai ra gare visivi raga wain ovi iava ukaiou ora vii iava kovuto ruvarupaoro. Aue iava uvare kovuto viire upiapaoveira.

24 Taraipaai oarovu poevira rutu vuriara purapaiveira, ovovouro-ia eva viapau uvuipai ra vataupape. Osa raga piepaoro vo rutu rekasiperea Oviopa Voki-ia uva taru ora voea vaaro voriaro oiverea vuriara. Vo osa voaro oarovu vatauvira oaravu vuriara purapaiveira. Osa iava viapau ikaupavira voea vaaro-ia vuriara taraipavioveira. 25 Uva oisi

✧ 5:13: 2 Te 3:11; Ta 1:11 ✧ 5:14: 1 Ko 7:9; Ta 2:5 ✧ 5:17: 1 Ko 9:6-14 ✧ 5:18: Diu 25:4 ✧ 5:19: Mt 18:15-20 ✧ 5:20: Ga 2:11-14 ✧ 5:22: Ap 6:6; 2 Ti 1:6; Ef 5:11

raga ita oiso osa vearopa kovoro viaevira karekepapeira. Ora vo kovoro garepa kovorovi oisivi vearo pieara ita oara tapo viapau oiso uvuipai ra vataupape.

6

Akuku Kovo Irara Iava Vo Reo

¹ ✧ Voeao oirao pie vovou irara oea vori ou asavira kovo ragapaiveira oea uvuipaai ra vearo vovou rutu pura iraopaive voearo-ia oearoa voeapa reipaaveira oisopa, teapi oearoi vuri reoro vai purapaive Pauto vaisiaro-ia ora vigei vo taraiaro.

² ✧ Oearovu voeao oirao pie vovou irara oearoa akukuvira kovo ragapaiveira voearopa oearovu riro oirao pie vovou irara rutu, uva voea evoea viapau uvuipaai ra oiso rugoopaave, Rera ro araokotoa oaa raga ita. Uva viapau uvuiparai ra rera uvupaa. Ari ita, viapau rutu torevokopai oisi eisi rugoopaoro. Ari eisi ragavira uvuipaai ra kovo iraopaive pute pievira voeapa araoko irara oaive. Uvare voea ita oea oirao pie vovou irara tauvapaiveira.

Riroara Rutu Orekerovu Oupa Pitupitu Iava

Oire vii Timoti, vo reoro iava siposipo iraopari oearovu tarai pieoro vara-ia. ³ ✧ Ari vosa irai osivu ragavira siposiporeve voea tarai pieoro, ro ira viapau vo reo vigei reraaro Turaro Jisas Krai vaaro viapau oirao piepareve rutu. Ro ira oru-goovu raga oureve vao oa-ia uvuipaviei ra Pauto roru piepape, osa viapau oiraopa rugooa, ⁴ ira-a eera ira ora rera raga vaisiaro kae piepareveira oiso purapaoro, “Riro taraito-a rutu ragai.” Ira-ia viapau taraia vaiei eera. Ira oiso ruipa ragaparoveira ra oearovuva kaureoparo vo reoro rutu vituarore taraa ragapaoro. Opitupitua-a eva vuria oa-ia riiriipa vovou ora upo purapa vovou oarea karekepapeira. Oupoa-ia oearovu ora tovipaaveira ora vaisi ragapaoro oiso, “Visii vao vurira purapa irara.” ⁵ Uva oisi-a eisi osa iava ora kaureopaoro ora kasipupaaveira

voea raga voeao oea vo rugorugooaro vavagisivira toupaveira, uvare oiraopa reo ruture oisoa isivapaave. Oa iava oiso rugoopaaveira, Easi uvuipaviei ra lotupa vovou purapape. Oa iava uvuipaviei ra riroara vai rutu orekerovi vearopara vai oupape ora vigeipa.

⁶ ✧ Oiraopavira rutu, vosa irouto ro ira Pauto vo reoro rutu sirova utuparo, ira uvuiparoi ra rorupareve rutu varao-ia oara oupare Pauto ruvara-ia. Vo rara ora rera iava sopaua-ia tarai rovero oiso, Oaravia ita varao uvuipai Pauto oara ragaipa vatepareveira. ⁷ ✧ Vosa kavaupavioveira, uva orekerovu avu vaiva-a, raa? Viapau. Vosa ita kopiipavioveira, uva orekerovu avu vai kaepaoro avapavioveira, raa? Viapau. ⁸ Ari ita, vosa vo rasio-ia toupapeira, uva varavio raga vigeiva uvuipa- peira aioara ora varoara. ⁹ Ari voeao oea rirovira rutu orekerovu guru ruipa- paaveira ora voeapa, oea-a evoea ikau- vira rutu kovepaiveira kokarapa vovou. Oeare oisoa Seten kuverava tovopareve voea kuverapasa. Ra va iava rera vo vovouaro raga sirova utupaave vao vuria. Uva va-a eva oa oirara iava sopaura vuri piepaiveira. Ra va iava kove ovoipaave opesipasa. ¹⁰ ✧ Aa vo vovouo-a va eva vuri vovou vituaro? Vao raga ita aia oa oirara vuri piepaiveira, moni ou ruipa. Ari ita, oearovu vorevira oirao pie vovou iava porepaa viroveira moni oupa pitupitu raga sirova utupaoro. Uva va-a eva oa-ia uvuipaai ra otavakarovu rutu oupaive ora voea iava sopaura-ia.

Uvui Iraopauei Ra Goruvira Rutu Tootoo Ovoi Rutu-ia Pitu Iraopari

¹¹ Uva vii-a Pauto reraaro. Oa iava uvuipauei ra evo pitupituro vatavata iraopari vara pura arapa. Uva uvuipauei ra Pauto vo rugooaro-ia pitupaoro kasi- varivira rutu varao pura iraopari torevoko rugoo rutu iava, ora oirao pie vovou, ora siraopa vovou, ora kave vovou, ora tapo vo osa goruvira rutu torepau Pauto

✧ 6:1: Ta 2:9; 1 Pi 2:18 ✧ 6:2: Ga 3:28; Fm 16; 1 Ti 4:11 ✧ 6:3: 1 Ko 8:1-3 ✧ 6:6: Fl 4:10-19 ✧ 6:7: Jop 1:21; Sam 49:16-20 ✧ 6:10: 1 Ti 3:3; Je 5:19 ✧ 6:12: 1 Ko 9:25-26

vo vovouaro sirova utupaoro. ¹² ✧ Goruvira rutu paupaua purari, ra orekerovua vuriara pute iraori. Uvare va-a eva vii vo oirao piearo oa iavirava uvuipauei ra ora vii vo voriaro ouri vao pute pie moni oa oiso rutu toupai, Tootoo Ovoi. Eake iava? Uvare Pauto vii roporevora, oisore ra va vao Tootoo Ovoi ouri. Vao oa iava oiraopavira rutu tavitaviuepa va iava eva vii vaaro raria. Oa-ia oearovu riro irara va-ia taraipaaepa. ¹³ ✧ Oire uva oiso riro goruvira rutu viire puraparai vaitereo Pauto vaio osireiario-ia ora ro Jisas Krai, uvare rera raga Pauto orekerovu rutu tootooara vituaro. Ora Jisas uvare Pontias Pailat osireiario-ia aviavi pievira Pautoa iava tavitaviroepa. ¹⁴ Uva oiso va iava vao vii tavitavipaavoi vaiterei osireoario-ia oiso, Goruvira rutu Pauto vo vovouaro sirova utupau ora airereipaoro. Teapi vuri vaisi puraive oearovu vii-ia. Ra oisi raga toupai vo vokio-ia rekasipasa ovokia-ia vigei reraaro Turaro Jisas Krai voreroverea. ¹⁵ ✧ Pautoa raga-a ira torevokovira ora rera vo vovouaro sirova vo voki eva karekereverea. Uvare Kataitoa raga Reitoa rutu ira oearovu rutupa reiparoi king irara voeao voraro rutu. Ora oearovu rutupa turaro irara reiparoi voeoro voraro rutu. ¹⁶ ✧ Ira viapau opesia vai, uvare tootoovira toupaveira rera vaaro-ia keraria ovusa roropaive. Oa aviaviaro eva uvuipai ra ro aau pieve ira voavire tutuu pierve. Ari ita, viapau oiso irai rera kekereva. Osa raga ita viapau irai rera kekerevere. Rei vaisitoa rutu. Ira vo goruaro-ia viapau uvuipai oavu avu vai puteve. Osa raga toupaveira. Ovoiei.

Vo Reoa Vao Voeaore Oea Riroara Rutu Orekerovuva Toupaveira

¹⁷ ✧ Uvuipauei rutu ra voeoro oearoa riroaro rutuva orekerovu toupaveira tavitaviri vaopa, teapi ora voea vaisiaro raga rei piepaive vara iavirava evara vova rasitoa-ia. Osa iava viapau uvuipaai ra vara raga-ia raripaave oara opesiperea. Ari uvui iraopaai ra Pautoa-ia rari iraopaoro rera oirao piepaive rutu, ro ira vigeipa riroara rutu vatepareveira. Osa

iava uvuipaviei ra vara-ia rorupape. ¹⁸ ✧ Oiso voea taviri, “Vearo kovo purapata. Opeita iirukopata. Ari uvuipatai ra paaropa vovou rutu vatevatea vereopa vovou purapata.” ¹⁹ Osa piepaoro eisi uvuipaai ra vearoa voria gurupaive vao ovia ouiverea rara voviri utupaua. Vo uva oiso Tootoo Ovoi ouive vao Oiraopa Tootoo rutu.

Uvuipauei Ra Ora Vii Vo Kovoaro-ia Siitue Pievira Rutu Utupau

²⁰ ✧ Timoti, vearovira rutu vo kovoro oriru iraopari Pauto viipa oara vatereva. Vaopa uvare oearovu rirovira rutu reoreo ragapaaveira orekerovu iava, ovusa viapau rugorugopaave Pautoa-re. Ari oearovu oreorovu rutu riroara pura raga-paveira akukuvira raga varao raga iava vo rasio-ia. Oa iava oisi vo reorore oiso purapaaveira, “Riroa taraia toupavoi oreo-ia vao-ia.” Vo osa viapau. Uva oisi-a eisi osa iava viapau oiso uvuipauei ra voea tapo ora tautosipau evoea oea eisi piepaiveira. ²¹ Eake iava? Uvare oearovu ora vaisi oaive raga oisoa rei piepaive oiso purapaoro, “Riro tarai irara igei.” Oa-ia eva oa-ia oisoa Pauto oirao piepa vovoure ovaupaave.

Ragai-a vao visii rutupa variriparai Pautoa iare ra visii-ia vereopa vovou rutu purareve visii taupapaoro.

Eisivi raga osa vo pasio puraavoi viipa. Ragai-a vao, Pol.

✧ 6:13: Jo 18:37 ✧ 6:15: Re 17:14, 19:16 ✧ 6:16: 1 Ti 1:17; Jo 1:18; Ef 3:21 ✧ 6:17: Ekl 5:18-20; Sam 62:10; Lu 12:20-21 ✧ 6:18: 1 Ti 5:10; Ro 12:8, 13 ✧ 6:20: 2 Ti 1:14, 2:16

2 TIMOTI

Irapa Reoro Vo Vukuo Iava

Vorerivira Pol toupaveva tuukepa kepa-ia eisi Rom 66 o 67 yia Krai vo kavauaro isivaaro iava. Uva voa tupaoro vo pasio eraopa pasi rigatoreva taraipaoro oiso, Tutuu pievoi vo vuutao ra kopiira (2 Ti 4:6). Uva Timoti vovouaro goru piesa vo pasio rigatoreva Pol. Rera tavireva oiso ra viapau uririparo vo tavakapa vuutaoria, vosa vuri vovou purapaive oearovu rerare (2 Ti 1:8, 2:3-7). Uva oiso puraroepa Timoti-re, Goruvira Vearo Siposipo kosi pieri oirara siposipopaoro tuuvu vovovira rutu tupaoro (2 Ti 4:1-5).

1. Irapa reoro aviavi pie reoroaro Pol varaaro, 1:1-2.
2. Timoti vovovouaro tore piesa goru reo vatereva Pol, oiso ra tovira rutu tuuvu vovovira toupaveve Timoti kovopaoro lotua-ia, 1:3-2:13.
3. Pol rera tavireva oiso ra airereivira toupaveve, ora vatatopoparo voeaopa kuuvu siposiporo purapa irara oea poua viroverea ovoioipa vokiropia, 2:14-4:8.
4. Ovoioipa reoro varao, ora vearo voki puraveva Pol oearovuva, 4:9-22.

1-2 ✧ Ragai-a vao Pol ragoa vo rigato pu-raavoi viipa Timoti. Uva vii oiso tupaori, Vii-a ragai oviitoaaro. Ragoa roporeva Pauto ora rera raga vo ruipaaro sirova utupaoro, oa iava oiso tupaaveira, Ragai-a Krai Jisas reraaro aposelto. Oa iava vo kovo eva purapaaveira va iava vao Tootoo Ovoi tavitavipaoro. Uva va-a eva oa iava Pauto reo ovoi puraveva vare vao tootoa, oiso ra va oupape vo rara Krai-va ora tavosipavio rutu. Uva ragai-a vao Pautoa-pa Aite variriparai ora Krai Jisas vigei reraaro Turaro, ra visii vatesi tauvaa, ora sirao vovou rutu, ora gavaure vovou.

Viapau Uvuipaviei Ra Ariipavio Vearo Siposipopa

3 ✧ Aao irara oaa oisoa Pauto vo rugoogoroaro sirova rutu utupaave. Osa raga ita oiso osa ragai katai raga ro-roio rugoo sirova utuparaveira Pautoa-pa kovopaoro. Oa-a eva oa-ia vearo vaisi rutu purapaaveira rerapa. Ora tapo osa viipa Pautoa-ia vearo vaisi purapaaveira vo osa viipa variripara vo vokiario ora vo avi vokiropia. 4 Uva gau ovire rugooperaveira vao oa purariva ragaire rugooro. Osa iava oiso ruipaparai rutu ra vii kekea ita. Oa iava uvuiparai ra rorua rutu vii tapo tupaoro. 5 Ari ita, ragai rugooperaveira vii vaarore oirao pie vovou rutu oa oisoa purapari kasivarivira rutu. Uvare oisi raga ita-a eisi oisoa pie rovopaere taata-iaara avaorei aue Lois ora aue aakoara Yunis, airea oisoa rovopa visivi Pautoa-ia oirao piepaere rutu. Uva taraiparai osa vii tapo ita oisi rera oirao piepariveira. 6 Eva oa iava vii rugoo piepaavoi vo kovo iavirava oa vaterevora Pauto viipa, vo osa vii reesiavora vii-ia vavae tovooro. Ra oiso rutu vo kovo riro pieri osa ro oirato ira eto kasi vuvurepare vao oa rokosa auepai. Ra vorevira vuvuve. 7 ✧ Ari ita, Pauto viapau oiso vigei piepareveira ra orekerovupa uriripavio. Viapau. Ari eera vigei vatepareveira Tugoropato Uraurato vigei iava sopaura goru piepasa, ora sirao vovou kareke piepasa, ora vigei tauvapa-pasa, oisore ra airereivira rutu toupape varaura vo ruiparoaropa reipaoro rutu.

8 Oire uva opeita ariipau oearovu tavitavipaoro Turaro iava. Ora ragai tapopa oisi viapau uvuipauei ra ariipau osa tuukepa kepa sovara-ia tupaavoi rera vo kovoaro iavirava. Uva uvuipauei ra goruvira rutu tore iraopau vo osa vii-ia poupa piro otavakarovu va iavirava vao Vearo Siposipo. Ari ita, Pautoa raga vii tauvaparevere, ra goruvira rutu torepau evo tavakarova. 9 Rera raga oisoa vegei orirupareve. Oa iava vegei roporeva ora rerapa kovopasa. Uva uvuipaveiei ra ora airereipave rutu vuri rugoo asavira, ra vao raga vearo kovo purapave. Vegei vao rera vaitereiaro. Uva apeisi-a? E vearo pitupitu vai pura rovovevoiva? Viapau.

Ari vao raga iava-a, Rera vo vovouaro raga, ora rera vaaro vereopa vovou rutu vegei-ia. Vao oa oisoa purapareve vegei sopaaro-ia Krai Jisas iavirava voari turiri rutu, vo osa vo rasio pura uviro asavira touva. ¹⁰ Ari vo vokio rera vo vovouaro-ia taraipaveiei vao vereopa vovou oa purapareveira vegei-ia. Eake iava? Uvare viaevira rutu va karekereva vo osa Krai Jisas siporeva, oisore ra oiso toureva, Eera vegei Kae Pietoaro. Ira oiraopavira kopiia vo varivariaro tokoreva Tootoo Ovoi kareke pieoro. Ootootoa eva vituaro oiso toupai voi vao-ia Vearo Sipoipo Krai iavirava va-a.

¹¹ Oa-a vao oare Pauto ragai roporeva oearovupa va iava eva Vearo Sipoipo tavitavi rotopasa. Oare ragai reesireva oiso, Aposelto ora tarai vatepato. ¹² ✧ Eisi osa iava vo tavakao oupaaveira. Uva viapau oiso ariiparaveira vo osa oisi toupaa eisi. Eake iava? Uvare tarai ovoiraera ro-ia ira oirao piepaaveira oiso, Oiraopavira rutu ira uvuiparoi ra ragai virivaripareve vao-ia ragai vo kovoaro. Oa vatereva ragai vaore, oiso ra va purapaa rerapa voari rera vo Vokiario-ia rekasisa utupaua.

¹³ Oreoa vao tarai reo uvuriva ragai gisipoaro-ia. Oreoa-ia eisi ovoovovira vii taviava, oiso ra oisi va sirova utupau goruvira rutu vo reoro-ia pitupaoro vara purapari. Ra viapau evo oirao pie vovou kavupari, ora eva siraopa vovou oa oiso toupaveira vegei-ia osa Krai-va tavosivira toupaveira. ¹⁴ ✧ Vearovira vo kovo tokipari vao oa vatereva viipa Pauto. Oa iava uvuipau ra oiraopavira Vearo Sipoipo iava tavitavipau ro vo goruaro iavirava Tugoropato Uraurato, ira vegei sopaaro tootoo piepaoro vegei-ia toupaveira.

¹⁵ Voeao-ia taraipaveira oea Esia Provins-ia toupaveira oea rutu ragaire isivaoro poreva viropa vaierevo tapo Fiselas ora Hemosenis. ¹⁶ Uva Turaro arepaavo oiso ra vereopa vovou purareve Onesiforas aaopa, uvare ovokirovu rutu-ia ragai iava sopaua oisoa varaata piepareve ragai roru piepaoro. Vo uvare viapau oisoa ragai ariiparo vo osa

oisoa tuukepa kepa-ia toupaa. ¹⁷ Viapau. Ari vosa Rom urui-ia pouro viroiva, rovrovepa voava ragaire taraapaoro. Oa iava ragai ruvara-ia pouro viropa. ¹⁸ Ira ita taraipaveira eera Onesiforas, ira ragai oisoa tauvareve vearovira rutu Efesasia ragai tapo tupaoro. Oa-a eva oa iava Turaro arepaavo ra oisi iava rerapa sirao vovou rutu purareveira vo vokiri-ia utupaua Turaro vo vokiaro.

2

Uvuipauei Oiso Toupari, Vearoto Viurupato Krai Jisas Reraaro

¹ Timoti, ragai oviitoaaro rutu-a vii. Vigoa goru vovou rutu pura iraori rara vereopa vovou ouri Krai Jisas ruvara iava. Ovovoua eva oa-ia tauvaa oupaveira vo rara rerava ora tavosipave rutu. ² Vo reo oa uvuriva ragai ruvara-ia vo osa va iava riro irara rutu oisoa siposipopaa, uva vii ita uvuipauei ra oearovupa ita topa pievira vo reo vateri voearopa oearoa vo kovoroaro-ia vearovira taraipaveira. Oa iava voea ita uvuipaai ra oisi raga ita vearovira oearovu ita siposipopave vo reoro-ia.

³ Ora vatatopo iraopau, uvare oearovu tapo otavakarovu ouparivere, uvare oisi eisi toupari oiso, Krai Jisas reraaro viurupato ro ira goruvira rutu torepaveira.

⁴ ✧ Uvare viurupato oiso vovouparaveira ra rera reraaro reito roru piepareve ora rera-ia. Osa ragavira iava eisi viapau oiso voearova ora tavosiparovere oearoa ora voea ragapa moni oupa kovoro purapaveira. Viapau. Uvare rera-a ira viuru kovo raga purapaveira. ⁵ ✧ Oiso osa ro ira ikaupareve paupaua purapaoro. Ira viapau uvuiparoi ra oearovu-ia putepareve rutu, vo rara viapau torevokovira reoreoa sirova uturo vao paupaua vaaro. Oa iava oiso oisoa rera piepaive, Ovoiokuto. ⁶ Ora ro ira kasi- varivira rutu aio kovo tokipareve, uva uvuiparoi ra vo kovo iava avaiio kuero ou rovoreve ora rerapa torevokovira. ⁷ ✧ Vo ovoovorore rugoopauei oara purapaavo viipa, oiso ra katai rugoo raga rutu sirova

utupau. Oara viipa Turaro roroio pieparevere vo rugorugoorore vii soporepaoro, ra oisi iava vara vituaro-ia vearovira rutu taraipau.

⁸ Rugoou Jisas Krai-re Devit aotoaaro, ro ira Pauto vorevira tore piereva kopii tapi iava. Ira iava oisoa siposipopaa Vearo Siposipo rutu purapaoro eisi. ⁹ Vo osa oisoa Vearo Siposipo iava siposipopaa, uva va-a eva oapa oearovu oisoa ragai tuukepaive sen iroro-ia, oiso rorovira rutu osa voearo vuri irara oearoa reo goruro gasipaiveira. Uva viapau rutu oisoa uvuipaave oiso ra Pauto vo reoarore korupaave va tuukepaoro sen iroro-ia. ¹⁰ Eva vituaro iava viapau raveraveparaveira vo osa otavakarovu rutu ragai-ia poupa piroveira. Ari oisi eisi piepaoro voeaore rugooperaveira Pauto oea ropopareveira ora rerapa. Uvare oiso ruipaparaveira ra voea tauvapaa. Oa iava Pauto voea virivaripareve, vo rara Jisas Krai oirao piepaive. Ra va iava vao rera vaaro keraria tapo oupaive oa viapau opesia vai.

¹¹ Vo reo-a voa-ia oiraopa rutu, “Vosa oiraopavira rutu kopiiviepa rera tapo, oa iava rera tapo toupapeira tootoopaoro.

¹² ✧ Vosa goru vovou rutu-ia siraoa vo tavakaaro kaepape, oa iava uvuipaviei ra rera tapo reipavio.

Vosa rerare isivavio, osa ita uvuiroverea rera vigeire isivaoro.

¹³ ✧ Vosa viapau oiraopavira rutu rera vo vovouaro purapape, uva rera raga ora rera vo vovouaro purareve. Eake iava? Uvare viapau oiso uvuiparoi ra ora rera vo vovouaro tavarioreve vao vokiara rutu-ia ovovoua oirao piepareveira vigeipa.”

Oiraopatoa Rutu Iava Kovopato Ro Ira-ia Pauto Vo Reesiaro Toupaveira

¹⁴ ✧ Voea rugoo pieri voea vatatopo pieoro evoea oea tokipariveira Pauto osireiario-ia. Ra oiso purau voeare, Opeita ora kaureo ragapata oreorovu rovirieipaoro vara-ia ora reo ragapaoro. Viapau rutu vearoa vai uvuipai ra eisi

oreoi iava karekepape. Viapau. Ari vao raga-ia uvare voearo vo rugorugooroaro vuri piepaiveira oearoa voea vo reoroaro uru piepaiveira.

¹⁵ ✧ Ora vii iava vovouisi rutu toveri ora vii vo kovoaro-ia. Oa-ia uvuipauei ra Pauto roru piepari va-ia. Osa iava viapau uvuipauei ra ariia vai oupari vii vo kovoaro-ia, vo rara torevokovira rutu Pauto vaaro-ia oiraopa reo oearovu tarai piepari. ¹⁶ Viapau rutu uvuipauei ra voearo tapo ora tivosipau oearoa riroara rutu akuku reoro raga pura ragapaiveira, vo osa viapau Pautoa-re rugoopaave. Vo reoro oreoroa-ia oirara rutu kove piepaiveira, oa iava Pauto vo reoarore isivapaaveira vare ovoupaoro. ¹⁷ Oreoroa varao akuku reoro oara iava siposipopaveira oara oiso rutu toupaveira, Riroa kapua oa sopearaiopaveira. Oea iava vaitereo-ia tisoarei aiterea oiso vaisipaiveira, Haime-nias vaio ora Failitas. ¹⁸ ✧ Aiterea evaiterei oiraopa reo rutu arova piosiera. Uva va-a vao oa-ia oearovu vo vovouroaro piro piepasiveira oisi siposipopaooro oiso, Vigei tore ovoiviepa kopii tapi iava.

¹⁹ ✧ Vo osa vo reoa vao oiraopa reo rutu Pauto oa purareva oa oiso rutu toupaveira kukuuvu tuuta. Oa viapau uvuipai ra irai va gugiugireve va verapasa, vao oa iava evo reo oiso purapapeira, “Oea-ia Turaro taraiparoveira voeaora voeaaro.” Ora oreovu vao oa oiso purapapeira, “Ro ira oiso puraparo, Turaro-a ragai reraoro, ira uvui iraoparoi ra ora rera iava vovouisiaro porereve vuri vovou rera vaoro kavuro.”

²⁰ Okepavu-ia riroa oisoa osasararovu rutu dis toupave oiso-ia, oaravu aue iava gol, ari oaravu aue iava silva, ari oaravu aue iava evaoara, ari oaravu aue iava verako rasi. Evara rutu oara iava oaravu rutu pisa visivi toupaveira oara-ia ovureirovu aiopaveira. Ovusa oaravu raga toupavei varao akukupapara oara-ia vokiara rutu-ia aio ragapaiveira. ²¹ Osa ragavira ita oirato tapo uvuipa ra pisa visivi tourevere oiso osa kovopa Pauto vaoro, vo rara

✧ 2:12: 1 Pi 4:13; Mt 10:33 ✧ 2:13: Ro 3:3; Nam 23:19 ✧ 2:14: 1 Ti 5:21, 6:4 ✧ 2:15: Je 1:12 ✧ 2:18: 1 Ko 15:12-18 ✧ 2:19: Ais 28:16-17; Jo 10:14

vuri pitupitu rera vaaro kavu rovoreve, vo pitupituo oa oiso rutu toupaveira osa akukupapava raga. Oa iava uvuiparoi ra Pauto rera roporeve rera reesioro oiso rutu, Rerapa kovopato. Osa iava Pauto uvuiparoi ra vearo kovo rutu purareve rera iavirava vo osa oiso toupaveve, Ira-a eera vo kovo purasa vatatopovira toupavevoi.

²² Vii vovouaro airereioro rutu va tokipari vaopa, teapi va vao vuri vovou purari vo vovouroapa ruipapaaveira voeao viovoko irara. Ovovouroa asavira uvuipauei ra vatavatapau. Goruvira rutu kovopari torevoko vovou rutu purapaoro oirao pie vovou tapo, ora siraoa, ora gavaure vovou. Vo osa oisi eisi piepaoro uvuipauei ra voearo tapo ora tavosipau oea sisigarue sopavira rutu toupaveira. Oire ra oisi va iava Turaro arepaive voea tauvapasa. ²³ Uva viapau oiso uvuipauei ra voea tapo ora tavosipau oea akuku reoro raga purapaiveira ora kaureo ragapaoro, vo osa viapau taraipaave rutu. Oea-ia taraipaaveira evoea oea oisi eisi piepaoro ora kaureoara kareke piepaiveira vokiara rutu-ia. ²⁴ ✧ Ari ita, Turaropa kovopato viapau uvui iraoparoi ra kaureoparo. Ira uvuiparoi ra vearopa rugooro rutu purapaveve oirara rutupa. Vosa vearovira rutu voea tarai piepareve, ra viapau voeaore vagevagepavira aveaveparo oea viapau vagevagepavira rera vo reoro oupaoro va-ia viapau roroioapaave. ²⁵ Ira uvuiparoi rutu ra kave vovou rutuva voea torevokopareve voeao oea rera vo gisipoarova kaureopaave. Oa vai iava uvuipaai ra ora voea iava sopaura oaive porepaive, vo osa Pauto voea tauvapareve vo osa oisi vai eisi piepaive. Osa iava voea evoea uvuipaai ra oiraopa reo rutu oirao pieive. ²⁶ Eisi osa uvuipaai ra vorevira vearo rugorugooro ouive o iava kuverava torioro Seten iria tovopaveira voea oupasa. Ro vurito ira rovvira voea ou rovvopaveira, oisore ra rera vo vovouaro sirova utupaave.

3

Ovoioapa Vuuta Iava Oa-ia Taru Ovovourovu Rutu Vuriara Karekeperea

¹ ✧ Vearovira rutu vao-ia taraiu vo osa ovoioapa vuutaro iava vo vokiro-ia karekeperea tavaka vo siraoaro. ² ✧ Oirara riroara rutu vuri pitupituro purapaiveira oiso vara, iirukopa vovou-a vao-ia, ari orekerovu rutu gurupa vovou-a vao-ia, ari vagu vovou-a vao-ia, ari ora vaisi oaive raga kae piepa vovou-a vao-ia, ari oearovivu tovipaiveira. Ora vo osa aite irara oaiveva kaureopaave, vo osa viapau voea vo vovouroaro sirova utupaave. Vo rara viapau oiso rugoopave ra vearo vaisi purapaive voea-ia orekerovu oupaoro voea ruvara-ia. Vo osa Pauto vo vovouroarore isivapaave. ³ Vo osa viapau vereopa vovou purapaive. Oa-a eva oa iava viapau oiso oearovivupa siraopa vovouro viapau purapaiveira. Osa-a eisi osa iava vuri takauro rutu purapaiveira oearovu reopaoro. Ora rirovira rutu ora upo ruipa iraopaave kasipu iraopaoro reasi iraopaoro vereopa vovou vo pitupituro purapa arapa. ⁴ Ora oiso osa ora voea vate iraraaro taeapaiveira voeare isivapaoro vorevira, vo rara vagevagepavira vuri rugorugooro raga sirova utupaave. Ora oiso osa ora voea raga vaisiario kae piepaiveira oearovivu vaisiario akaipa piepaoro. Ora oiso osa ora voea raga vo vovouroaro sirova utupaaveira Pautoare isivapaoro. ⁵ Ora oiso osa lotu purapaaveira varaatavira raga oiso osa orekerovu rogetara gaegaerepapeira uuko rovuro ivara-ia. Vo rara vao oiraopa goru rutu taeapaive oa oiraopavira rutu vavatapaoro rokopaiveira sovara-ia ruture. Uva viapau uvuipauei oiso ra voea iare tutuu piepari.

⁶ Ari oearovu voea iava vatauvira okeparovu-ia koatapaaveira airorovu oupasa riakora, oiso ra vairoro vo rugorugooroaro piro piepaive vairoro airoa viapau goruvira rutu rugorugooapaave. Airoa riro vavata rutu kaepaiveira vairo varaaro vo vavataaro vuriara. Uvare

✧ **2:24:** 1 Ti 3:3; Ta 1:7 ✧ **3:1:** 1 Jo 4:1-3; Ju 17-18 ✧ **3:2:** Ro 1:24-32

vairo vo rugorugooroaro viripaiveira orekerovure vuriara rugoopaoro, oiso ra vara purapaive. ⁷ Evairo riakora airoa taraa ragapaiveira vaore, oiso ra oiraopa vovou rutu vo pitupituroaro-ia taraiave, osa viapau. ⁸ ✧ Ari voeao-ia oirara oea vuri rugooro purapaiveira oiraopa pitupitu ruture isivapaoro. Oea ita evoea oea kove ovoiaepa lotupa pitupituroaro pura arapa. Oiso rutu osa vaiereio-ia Janis vaio ora Jambris aiterea vaiereio-ia oisi Moses-re isivasiepa rera vo reoaro sirova utu arapa. ⁹ Osa iava viapau uvuipai ra riro kovo vai purave. Eake iava? Uvare oearovu oirara voea vo vovouroaro kekepaoro oiso purapaaveira, “O ari keakea kovoro varao voea varaaro oara purapaiveira kokoropavira raga.” Oiso rutu osa vaiereio voari tuariri Janis vaio ora Jambris oisoa eveipaive.

Uvui Iraopaei Rutu Ra Pauto Vo Reoaro-ia Goruvira Rutu Pitupari

¹⁰ Ari ita, oisoa ragai vo vovouaro sirova vearovira rutu utupau varao iava oara oisoa purapaa tarai reoro vatepaoro, ora vo pitupituro oara oisoa purapaa, ora ragai vo touaro vituaro iava tapo. Oara rutu-ia oisoa evara vearovira rutu ragai siituepari, vo osa vara purapaa oirao pie vovou rutuva. Ora vo osa oisoa orekerovu ruture ora tuvuu piepara siraoa vo vavataaro kaepaoro. Ari ita, ragai vo siraoaro-ia oisoa taraipau vao oa oisoa purapaa oearovupa. Ora oiso osa viapau oisoa raveravevira kovopaa. ¹¹ ✧ Ari ita, ragai vo tavakaroaro-ia oisoa taraipau varao oara oisoa ragai-ia poupa piro. Oara oisoa ragaipa vokiara rutu-ia upiara vatepaive. Ora varao rutu-ia taraipaveira oara oisoa ragai-ia karekepape vo osa Antiok-ia toupaa, ora Aikoniam-ia, ora Listra-ia. Oara rutu evara oisoa ragaipa rirovira rutu tavaka vovou vatepaive. Ari ita, uva Turaro raga oisoa ragai virivaripareve vara rutupa evara. ¹² ✧ Oiraopavira rutu oiso osa irou irara avu voeao oea Pauto vo vovouaro sirova utu

ruipapaave Krai Jisas tapo ora tavosi-paoro rutu, oea ita-a oea oisi vo tavakaro vo siraoaro oupaivere taru. ¹³ Ari vuri irara voeao riro kuuvu irara oea oirara vo rugorugooroaro piro piepaiveira vuri vovou vo pitupituroaro voeapa topatopa piepaoro rutu. Osa iava vorevoreripavira oearovu keakeapaiveira. Osa piepaoro eisi ora voea raga ora piro piepaaveira rutu.

¹⁴ Ari ita, uva vii Timoti uvui iraopaei ra goruvira rutu torepaoro oiraopa reo rutu sirova utupau. Vao oa-ia oearovu vii tarai pieivoiva, va oirao piepariveira goruvira rutu. Uva voea-ia taraipaveira voeao oea oisoa vii tarai piepaive. ¹⁵ ✧ Vo osa kakae visivi touriva uva oisoa evoa vii tarai piepaive. Ovuuta-a eva oa-ia taraiuepa Tugoropa Vuku iava vo siposipo-ia vao oreoa vaaro iava taraia ouriva. Vo taraio oa vituaro-a vao-ia vo raivao oraiva-ia Pauto uvuiparoi ra oirara rutu vorevira oupareve ora rera iare, vo rara Krai Jisas oirao piepaive rutu. ¹⁶ ✧ Oiraopavira Pauto reraaro-a Tugoropato Uraurato ira reoara kareke rovoreva varao oara Tugoropa Vuku-ia toupaveira. Vo reo oa-ia uvuipaviei ra oiraopa vovou rutu iava siposipopape. Ora oiso osa vo reo iavirava uvuipaviei ra ora vigei iava sopaura-ia vuri vovouro eveipape. Ora oiso osa vo reo iavirava uvuipaviei ra torevoko pitupituro-ia taraipavio ora vigei raga oiso rutu osa vigei tavipaiveira. ¹⁷ Eisi osa vo reo vao Tugoropa toupaveira oiso osa kovo purapa, ro vaaro ira Pautoa-pa kovopareve. Osa iava uvuiparoi ra uvuivira rutu okovorovu rutu purapareve varao vearopa kovoro rutu.

4

Uvui Iraopau Ra Oiraopavira Rutu Pauto Vo Reoaro Kosi Piepari

¹ ✧ Krai Jisas oirara vo vovouroaro rovirieireverea rara, voeao oea oiso tootoovira toupaveira ora voeao oea kopi-paaveira. Oire uva vii tavipaavoi Pauto osireiario-ia vaiereio ora Krai Jisas oiso,

✧ 3:8: Eks 7:11-12 ✧ 3:11: Ap 13:44-52, 14:19-20 ✧ 3:12: Sam 34:19; Mt 16:24; 1 Te 3:3 ✧ 3:15: Sam 119:97-104 ✧ 3:16: 2 Pi 1:19-21 ✧ 4:1: Re 20:11-15

✧ 3:12: Sam 34:19; Mt 16:24; 1 Te 3:3 ✧ 3:15: Sam

Krais taru oirara rutu osireiario-ia ora karekeroverea turarovira oirara rutupa reipaoro. ² Uva oisi-a oiso osa goruvira rutu vii tavipaavoio oiso ra goruvira rutu evo reoro iava tavitaviu, vo osa oearoi vii uvu ruipapaave va-ia. Oire vosa vava reasipaave, oire eagara. Oisi raga uvuipauei ra va iava voea tavitavi ragari. Osa iava uvuipauei ra va-ia voea vo vovouroaro vuriara poeravira karekeri, vo osa oearovu voea iava torevokori, ora vo osa oearovu varaaro oirao pie vovouro voea iava goru pieri voea rutupa siposipooro kave vovou rutuva. ³ ✧ Vo vuutari utupa oa pou piroverea ovuuta-a eva oa-ia viapau oiraopa reo rutu uvuiverea oirara, uvare ora voea raga vo vovouroaro sirova utupaaverea. Vo uvare riro irara rutu voea tuvetuvepa irara guruguruiverea voea aivaro pieoro ora voea iare oea kokiaro kokosipaveira rutu vo reoro uvu iraopasa oreoropa ruipapaaveira. ⁴ Osa eisi piepaoro oiraopa reo ruture isivapaaveira, oiso vovoupaoro ra vao raga tuariripa reo vo siposipoaro sirova utupaave rasito vaaro. ⁵ ✧ Uva uvuipauei ra roroiovira rutu rugorugooapaoro ora airereipau rutu. Teapi raveravepauera, tavaka vovou vo siraoaro kaeri. Uva vo kovoa uvuipauei ra va purapari oearovivu siposipopaoro Vearo Siposipo iava. Osa tapo uvuipauei ra okovorovu rutu tapo purapari varao oara vaterevora viipa Pauto. Oa iava uvuipauei ra oiso toupari, Rera kovopatoaro vii.

Ragai Vo Kovoaro Opesisa Tutuuvoio

⁶ ✧ Ari ita, taraipaveira voeari-ia rovopa irara oea oisoa tauopaave Pautoapa. Osa ita eisi ragai-a vao oisi tauovira toupavaoio. Aue iava uvare ragai vo vuutaaro tutuu pievoio oiso ra vo rasio kavua Pautoa iare avaro, oiso rutu vo tuukeo karuoro vo rasio-ia osa pisikui o iria vagoovi. ⁷ ✧ Ragai vao-ia paupava ikauava, oa iava reesia-ia poua virorao. Uvare ragai vo kovoaro viapau oisoa oavu avu vaipa apotapape vao iava rara

oiraopa vovou rutu purapaa. ⁸ ✧ Osa pieava eisi oa iava ragai vaaro peira pute piea voria. Ovorio eva ouaverea vo rara oiso ragai vaisireve, Torevokotoa rutu vii, voari Ovoioapa Voki-ia. Uva Turaro vo reesiaro-a ro ira ora rera raga torevokovira oirara vo vovouroaro rovirieipareverea. Uva viapau oiso ragai raga vo reesiaro-a. Ari oearovu rutu tapo vaaro-a voea oea rerare tuevira toupaveira rerapa kaviko vovou rutu purapaooro.

Ovioopa Reoro Vatereva Pol

⁹ Akeake iraopari ragai iare ikauvira uriosa. ¹⁰ Ari ita, Dimas ragai kavureva vo rasio raga vo pitupituaroo sirova utupasa. Oa vituaroo vao oa iava Tesalonaike iare avaroera, vo osa Kresens Galesia iare avaroera. Ari Taitas Dalmesia iare avaroera. ¹¹ Uva Luk raga-a ro ira touvira ragai tapo toupaveio. Uva Mak tapo uriopauei, ra vei rutu ragai iare uriosi. Eake iava? Uvare uvuiparoi ra ragai tauvareve vo kovo puraoro. ¹² Ari aue Tikikas aruavara Efesas iare.

¹³ Vosa uriopavere, ra ragai reraarova kuvupato uriou ira kavuvava Traos-ia aue ruvara-ia Kapas, ora vukuara tapo. Viapau oiso uvuipauei ra vo vukuro evara kavuri oara oisoa purapaive aue iava bulmakau rakariro.

¹⁴ ✧ Ari ropa ora vatatopopavere Aleksanda ira orekerovu rutu purapaveira aue-ia bras. Ira oisoa ragai vuri piepareve rutu. Ovuria eva voriaroo Turaro rerapa vatereverea voari utupava. ¹⁵ Irapa ora vatatopo iraopauei. Eake iava? Uvare rirovira rutu kasipupaoro oiso ruipaparoveira ra vigei vo siposipoaro tekipareve va opesi ovoipasa.

¹⁶ ✧ Ari ita, rovo vuuta rutu-a vao-ia oa-ia rovoa rutu-ia kortua-ia toreraepa. Uva viapau oiso irai voa ragai tapo toureva voea vo reoroaro reo rovirieipa irara pukopasa ragai tauvapaoro. Uva Pautoa iare variriparai ra viapau oiso voea kasipupaoro voeapa reesia vai purareve, vao-ia vuria oa purava ragai eakaoro.

✧ 4:3: Ais 30:9-12; Jer 5:30-31 ✧ 4:5: Ap 21:8 ✧ 4:6: 1 Ti 6:12 ✧ 4:7: Fl 3:10-14 ✧ 4:8: 1 Te 4:13-18
✧ 4:14: Ap 19:33; Ro 12:19; Sam 119:98-99 ✧ 4:16: Ap 7:60

¹⁷ Ari ita, Turaro viapau oisoa ragai eakapareve. Viapau. Uvare rera raga ira oisoa ragaipa gorua vatepareve. Oa iava oisoa vo reoro rutu iava siposipopaa Pautoa iava. Eisi osa iava voea rutu voearo ratau tou irara oisoa ragai vo reoroaro uvupaive. Uva oisi-a eisi osa piepaavoiva, Turaro oisoa ragai virivaripareve voea asavira keripa irara, oea oisoa oiso vovou ragapaave ra ragai opesi pieve. Evoea oea oiso rutu toupaveira osa aakau kare voea riro kasipu vovou irara. ¹⁸ ✧ Ari ita, Turaro utupaua ragai virivariparevere evoea ruvara iava oearoa oisoa oiso vovou ragapaave ra ragai vuri pieve. Oa vituaro iava ragai orirureverea ora rera vo Saraaro-ia eisi vuvuiua-ia. Oa-a eva oa iava vokiara rutu-ia rera vaisiara kae piepaaveira rera vaaro keraria eveipaoro oa-ia viapau opesia vai. Ovoiei.

¹⁹ Uva ragai-a vao vearo voki rutu purapaavo Prisila vaiopa, ora Akwila, ora Onesiforas aao rutu. ²⁰ Oire uva Erastas ira epaoouvira Korin-ia. Ora Trofimas ira kavuava Mailitas-ia, uvare upiaparoea voa. ²¹ Akeakeri rutu ra ikauvira uriou. Teapi kokepa vuuta vao vuria pou piro. Yubyulas vase vearo voki purapaivoi ora ro Pyudens, ora ro Lainas, ora ro Klodia ora voea rutu araoko irara oaive voea vo.

²² Turaro iare variriparaveira oiso ra rera tapo vii reraaro tapo uraurato tavosivira toureve. Ra oisi iava Pauto tauva visii rutupa vatereve evoa.

Evavi raga osa viipa vo pasio purapaavo.

Ragai-a vao, Pol.

TAITAS Irapa Reoro Vo Vukuo Iava

Pol toupaveira Masedonia Provinsia uva voa tupaoro vo pasio rigatoreva Taitas-pa. Oiso ra Krit Toko iare Taitas arureve Pol oiso ra voeao lotupa irara tokipasa avaro. Vo pasio oa oiso tupaiveira osa vao roropa pasi oa rigatoreva Pol rera vatetoaaro iare Timoti. Aue iava uvare Taitas tavireva oisore ra lotupa irarapa iraparo (Ta 1:5), torevokovira siposipopaoro vao iava Vearo Siposipo (Ta 2:1), ora voea vo rugorugooaro soporepasa voeao oea viapau vearovira Pauto vo reoro sirova utupaave (Ta 2:15, 3:8).

1. Aviavi pie reoro Pol varaaro, 1:1-4.
2. Voeao iava lotupa kovo-ia irapa irara, 1:5-16.
3. Lotupa irara tavireva Pol varao iava oara-ia uvuipaai ra Pauto roru piepaive rera vo ruipaaro sirova utupaoro, 2:1-3:11.
4. Ovoioapa reoro Pol vo reoroaro, 3:12-15.

1-4 ✧ Ragai-a vao Pol ragoa vo rigato puraavoi viipa Taitas, uvare oiso rutu tupaiveira, Ragai oviitoaaro rutu vii, vo rara vegei rutu Turaro oirao piepave rutu. Ari ita, variripaveira Pautoa iare Aite ora Jisas Krai vegei Kae Piepatoaaro, auere ra vii tauvapasi aue-ia gavaure vovou ora vereopa vovou rutu. Ragai-a vao-ia Pautoa-pa kovopato, uvare Jisas Krai oiso puraroepa ragai aruoro, “Avau oearovu rutupa siposiposa.” Iu, uvare Pauto ragai roporeva, oiso ra voeao tauvaa oea roporeva Pauto vaore, oiso ra voea vo vovouroaro oirao pie vovouro goruvira rutu voea iava torepe. Oa iava uvuipaai ra vao-ia Pauto vo pitupituaroo oiraopa rutu taraiave, vo rara va iava voea siposipoa. Oire ra oisi iava va-ia taraioro vearovira rutu tuevira raga tupaive auere Tootoo Ovoi, uvare voeapa vo tootoo vatereveira Pauto voea rera

voeaaro. Tuariri rutu vo uva vo rasio pura viro asavira touva uva Reo Ovoi purareva va iavirava, oiso ra vo tootoo vatereve. Oiraopavira, uvare viapau oiso kuuvupato-a Pauto. Ira vo vuutao-ia oearovu arurevora va iava vao Vearo Siposipo kosi pievira siposipopasa. Eera Pauto vegei Kae Pietoaro ira ragai tapo ita roporeva oisi ita osiposipo iava siposipopasa.

Taitas Vo Kovoaro Iava Vo Osa Krit Toko-ia Toureva

5 ✧ Vii Taitas tavipaavoi oiso-ia, Vii kavuavora evoa Krit Toko-ia, oiso ra voa vo kovoro torevokori okovoroa pura viro asavira tupaiveira evoa Krit-pa irara sovora-ia. Oire ra voa oearoi tapo reeresiri voeao oearoa uvuipaai ra lotupa irara tokipaive voraro uruiara-ia voeapa iraparo. ⁶ Eisi osa iava uvuipauei ra vaore rugoou osa vii tavi rovoavoi rorovira oiso, Voeao lotupa irarapa oea irapaaveira viapau oiso uvuipaai ra vurirara vai purapaive. Ora oiso-ia viapau irai uvuiparoi ra aireiva vatuarirei vai tupaive. Viapau. Ari kataiva raga. Ora vo osa rera ovii iraraaro, oire ra oirao piepa vovouvira rutu torevokovira tupaive. Viapau rutu oiso uvuipaai ra ora voea vo ruiparoaro sirova utupaoro vuri vovouro purapaive. Ra oisi iava voea iava siposipoara uvarovu rutu vurirara avapape. ⁷ Aue vituaro iava uvare rera-a eera oirarapa irapato ira Pauto vo kovoaro tokipareveira. Eisi osa iava uvuiparoi ra torevokovira raga tupaive. Opeita ro ropori ira oearovu tapo rirovira ora kaureoparo. Ora opeita ro tapo ropori ikaupa kasiputo, ora ro ira spakpaoro kokoroparo, ora ro ira oearovu upopaoro voea upia piepareve, ora ro ira ora rera raga-ia vovouparo vo orekerovu rutu ou ragaparo. ⁸ Ari uvuipauei ra rera ropori ira oearovure sopaipa irara oiso puraro, “Uriota vore ragai vo kepaaro-ia vearovira pausa touoro.” Ora ro tapo ira vearo rugooro raga sirova rutu tupaive. Eera ira uvuiparoi ra ora rera vo vovouro raga rovirieipareve, ra va

✧ 1:1-4: Nam 23:19; Ro 16:25; 2 Ti 1:10 ✧ 1:5: Ap 20:28-30; 1 Ti 3:1-7

iava torevoko vovouro raga purapareve ora airereipaoro rutu. Iu, eera torevoko vovoutoa rutu. ⁹ Ari ita, vosa oiraopa reoro rutu-ia pitupareve varao oara oupareveira vo Vearo Siposipo iava, uva va-a eva oa iava ita rera uvuiparoi ra oearovivupa topa pievira siposipopareve kosi pievira va iava vao oiraopa reo rutu. Ora ira uvuiparoi ra viaevira vo reoro karekereve vuriara oreoroa vatepaiveira oearovu oirara piro piepasa.

¹⁰ ✧ Aue iava uvare riro irara rutu epao oea ora upopaaveira vaova Vearo Siposipo, vo osa oearovu keakea raga-paive kokoropa reoro raga-ia. Ari ita, voea tapo Jiu oea vao iava ora voea iava rakari verapa pitupitu siposipopaveira. ¹¹ Uva voea tavi iraori ra ora eakaave uvupavira, uvare oira aaoro rutu piro piepaiveira rutu vuri reoreoro raga-ia. Uvare oiso piepaiveira ra vo aaoro ruvara-ia moni oupaave vo aaoro siposipopaoro. ¹² Oiraopavira rutu osa vii tavipaavo i iravu iava Krit-pa irara iava rera. Ira oiso puraroepa voeaore oea oisoa vo Toko-ia vao Krit toupave, “Voeao-ia Krit-pa irara oea kuuvu reoro raga purapaaveira. Oea oiso rutu toupaveira osa kaakau kare. Oea kovo arapa reasipaoro ora voea raga-ia rugoopaaveira riroara rutu aio raga-paoro.” ¹³ Ari ita, uva oiraopa reo rutu-a vao-ia. Eisi osa vituaro iava uvuipauei ra goruvira rutu voeare korupau vo voea torevoko piepaoro. Oa iava voea vo vovouroaro oirao pie vovouro uvuipai ra goruvira voea iava torepape. ¹⁴ Uva oisi-a eisi osa toupaooro uvuipaai ra vo reoropa reasipaave tuariripa siposiporo iava varao akukuara, oara vo ragava uri-opapeira Jiu, ora voeao oearoa reo goruro pura ragapaiveira oara-ia oiraopa reore isiva ragapaaveira.

¹⁵ ✧ Oire vosa viapau irai vo rugorugoooro-ia vuria vai toupave, uva va eva vituaro iava oiso toupai, Vosa apeisi eake uvureve, ora apeisi eake kekereve oara-a evara oara-ia viapau oiso vuria vai toupavoi. Ari ita, vosa vuria vai toupave vo rera varaaro-ia rugorugooara, oire uva

vara-a evara oara vituaro-ia oaravu rutu vuriara toupaveira varao oara uvupareve ora vara kekepareve. Aue iava uvare rera vo rugorugoooroaro piroepa rutu. Oa iava oisi iava orekerovu rutu rera iava vuivuepa ro ira Jisas Krai viapau oirao piepareve. ¹⁶ Ari ita, oiso purapaaveira, “Igei Pautoa-ia taraipaiveira.” Uva vigei uvuipaviei oiso ra voea vo pitupituroaro eveipaoro vearovira rutu voea-ia taraipavio oiso, Asi vuri rugorugoo irara rutu-a voeao oea kuuvu reoro raga rutu purapaiveira. Eake iava? Uvare kasipu vovouro raga-a oara purapaiveira vo oearovuva ora aveavepaoro. Oa-ia Pauto vo reoro gasipaiveira. Oa iava viapau oiso uvuipaai ra vearopara vai purapaive.

2

Vo Toupai Avuka Irara Iava Vo Reo

¹ ✧ Oire uva uvuipauei ra torevokovira rutu voea tarai piepari aue-ia oiraopa reo rutu vao oa-a vigei vaoro oirao piea rutu vituaro. ² ✧ Avuka irara tavipari oiso, Opeita spakpata ukaiopaoro, ora opeita varao purapata osa kokoropa irara vara purapaiveira. Viapau. Ari uvuipaai ra vearovira rutu taraipaoro ora voea vo pitupituroaro sirova utupaave vara purapaoro. Oa iava viapau uvuipaai ra raveravevira Krai oirao piepaive ora oearovupa siraopaave vo vokiara rutu-ia.

³ Oisi raga ita eisi osa uvuipauei ra vairoro avuka riako tavipari, ra oisi raga vo vovouro purapaive evara. Auepa teapi kiuvu reoro raga pura ragapaive oearovivu toga ragapaoro vo reo-ia. Ra opeita tapo goru oviro vai-ia ukaiopaave spakpaoro. Uva evairo airoa uvuipaai ra vatupa riako vearovira rutu tarai piepaive veoro pitupituro-ia. ⁴⁻⁵ ✧ Ra va iava vo aaoro vearovira ora tokipaave ora vo aaropa siraopaoro. Ra viapau vuri rugorugoooro karekepape vo riako-ia. Uva uvuipaai vatupa riako ra vearovira rutu vatua irara oaive vo reoroaro uvupaive reasi asavira. Evairo airoa uvuipaai ra ora vairo vo vovouroaro raga rovirieipaive, ra

✧ 1:10: Je 1:26-27; 1 Ti 1:6 ✧ 1:15: Lu 11:39-41; Ro 14:23 ✧ 2:1: Ta 1:9 ✧ 2:2: 1 Ko 13:4-8 ✧ 2:4-5: 1 Ko 14:34; Ef 5:22; 1 Ti 6:1

va iava torevoko vovouro raga purapaive ora airereipaoro rutu. Uva oisi-a eisi osa veaopai vo osa eisi ragavira vo pitupituro evara purapaive. Oa iava viapau oiso irai uvuiparoi ra vuri reo vai purapareve vao-ia Pauto vaaro tarai reo.

Vo Toupai Viovoko Irara Iava Vo Reo

⁶ Oire uva oisi ragavira ita uvuipauei ra voeao viovokoa tarai piepari. Ra va iava ora voea vo rugooroaro rite pie rovpapaive auepa, teapi evo rugooro raga voea vovouaro piropiro piepaive rutu vo rara voea-ia putepaive. ⁷ ✧ Oire uva vii tapo Taitas oiso toupai, Viigoa uvuipauei ra voeapa ovoova rutu purapari vo osa vearovira raga kovoa purapari. Opeita voeare keevaita reoro raga purapari. Viapau. Ari uvuipau ra voeapa vavata pievira reopau vo osa voea siposipopari. ⁸ ✧ Iu, uvuipau ra vo reo rutu vateri oa vituaro-ia riroa gorua rutu toupai. Oa iava viiva keripa irara viapau uvuipaai ra oiso puraave, “Kevaita reo raga-a eva akukupapa reo vuria.” Oa iava uvuipaai ra ariiave.

Vo Toupai Kovopa Irara Iava Vo reo

⁹ ✧ Oire uva kovopa irara uvuipaai ra voeao vo reoroaro tapo uvupaive oea voea tokipaiveira. Ra va iava vearovira rutu voea-ia rorupaive voea tokipaoro. Ora ra opeita kaureopaave voeare. ¹⁰ ✧ Uva viapau uvuipaai ra reipa irara oaive varaaro orekerovu kavirupaive. Ra va iava oearovu voea-ia va kekepaoro oiso purapaave, “O oiraopavira rutu, uvare Pauto ro Kae Pieta vaaro tarai reo kasiraovira rutu torepai.”

Uvui Iraopaviei Ra Sisigarue Vovouvira Toupape

¹¹ ✧ Ari ita, Pauto rera vo vovouaro vao vereopa vovou viaevira rutu karekere piepareveira vo oearovu rutu kae piepaoro. Oa iava vorevira ora rera iare voea oupareveira. ¹² Eva vereopa vovouaro oa vigei tarai piepai, ra va iava rera vo ruipaaro purapape vo rasio-ia. Eisi osa vituaro iava uvuipaviei ra vuri vovouro oavi kavupape ora vigei iava,

oiso ra vearovira rutu ora airereipavio vuri pitupituro pa vo rasio iava. ¹³ ✧ Uva oiso ragavira touoro vo vokiore tuepavio pisa voki rutu. Ovokia-ia vao Pauto vaaro kerari aviavi oa karekepere rara, vo osa va-ia aue Jisas Krai vigei Kae Pietaoaro vorevira vorero. Oa-a eva oare rugoopaoro goruvira raripavioveira. ¹⁴ Uvare ora rera iava vasereva oiso ra kopiuro. Eisi osa iava uvuiparoi ra vigei kae piepareve vorevira varaao iava vigei vo vovouaro vuriara. Ora vao tapo oiso ra torevoko vovou raga-ia toupape, uvare ora rera iare vigei vaisireva. Oire uva va-a eva oa iava uvuipaviei ra ruipapavio vearo vovouro purapasa vo rera vaisiaro-ia.

¹⁵ ✧ Oire uva vo reo-a vao oa iava uvuipauei ra oearovu vo vovouaro varaata piepari voea goru piepaoro. Asi vii-a reito vaisito viigoa uvuipauei oiso ra oearovivu vo vovouaro vuriara poerapari voea vorevira torevokopaoro. Teapi viipa keapaave oiso, Vii-a oira akuku raga-a.

3

Uvuipau Ra Goruvira Toupai Torevoko Pitupitu Raga Purapaoro

¹ ✧ Oire voeao oirara oea tokipariveira oea-ia uvuipauei ra voea soporeri. Auepa teapi gavman-va ora kaureopaave ora voeao oirara oea reipaaveira visii rutupa. Oa iava uvuipaai ra vearovira rutu voea vo reoroaro uvupaive, ra vearo kovo rutu purapaive. ² Voea taviri oiso, Opeita oearovu togapata vuri reo-ia. Viapau. Ari visii uvui iraopatai ra kave vovou rutu purapata oearovu rutupa. Ora vao tapo osa ravaavira raga toupata oearovivu tavapasa gavaure vovou raga-ia.

³ Vao vituaro iava uvare voari tuariri oisoa toupape vuriara raga purapaoro rupasopavira raga toupao. Ora varaao osa oisoa ora vigeiva kaureopavio. Ora oiso osa tapo viapau vearo vovou sirova oisoa utupavio vo osa reo goru gasipape. Oa iava vuri pitupitu vigei tuukeva, oiso ra ora vigei raga vo rugooroaro-ia vuriara

✧ 2:7: 1 Ti 4:12 ✧ 2:8: Fl 4:8-9; 1 Ti 6:3 ✧ 2:9: Ef 6:5 ✧ 2:10: Mt 5:16 ✧ 2:11: Ef 2:8-10 ✧ 2:13: 1 Te 4:13-18; 2 Pi 1:1 ✧ 2:15: 1 Ti 4:12-16 ✧ 3:1: Ro 13:1-7

sirova utupavio. Eva-a oa iava oisoa oearovu varaaro riiriipape. Uva oisoa oearovure rirovira kasipupavio, osa vorevira igeire ita rirovira rutu kasipupaave.

⁴ Ari ita, vo osa Pauto vo vuutaaro karekeerao oa-a eva oa-ia ora rera vareiaro sirao vovourei karekerevorao ora tauvaa vigeipa. ⁵ ✧ Oa iava vorevira vigei ora rera iare ourevorao ro-ia Pauto vigei Kae Pietoaaro. Oiraopavira, viapau oiso vearo kovo vai purapape, ra oai iava Pauto vigei-ia vearo vovou vai purapareve. Viapau rutu. Ari ita, vao raga-a kaviko vovou riroa rutu rera vaaro vigei-ia. Oa-a eva oa iava Airepa Tootoo rutu ouerao, uvare vigei sisigarue pierevorao. Osa vigei pieoro ro Tugoropato Uraurato oisi vigei pierevorao, Airepa irara vigei. ⁶⁻⁷ Iu, Pauto vigeipa rirovira rutu Tugoropato Uraurato vaterevorao, vo uvare Jisas Krai vigei Kae Piepatoaaro vigeipa raiva purarevora vao vorevira ora porete piepa raiva. Uva Pauto vigei vaisipare oiso rutu, Torevoko irara. Eva-a oa vituaro iava uvuipaviei ra oisi iava ora agiagipavio rutu Pautoa tapo. Oire uva oisi-a eisi osa iava uvuipaviei ra Tootoo Ovoi ouperea vao oare tuevira toupaooro goruvira rutu raripavioveira.

⁸ ✧ Uva vo reo-a vao-ia oa puraavoi oa-ia oiraopavira rutu vii tavipaavoi, oisore ra voeapa vo reo vasirakovira rutu topa piepari rutu, ra va iava pisa visivi rutu toupave voeapa voeao oea Pauto oirao piepaive rutu. Ra va iava vearo kovoro purapaive evara oara vearopai. Oara iavirava uvuipaai ra vearo tou rutu ouive.

⁹ Uva visii rutu viapau uvuipatai ra akukupapa reo raga-ia ora upopata. Ora opeita aao irara oavisii raga-ia vuurapa vaisi purapata vo voea vaivaisipaoro. Ora opeita ora visii ragava kaureopata. Ora opeita oearovu kasipu piepata Moses vaaro-ia Reo Taisi voeare reoreopaoro. Uva vo reoro-a evara kiuvu reoro raga, oreoroa rutu iava viapau uvuipai vearoa vai karekepe.

¹⁰ ✧ Oire vosa irai orugoorei iava pisavira siposiporeve vo lotupa uvuru sovara-ia, ra vo rugoorei sirova roopavira

avaave, ra vii goruvira rera taviri oiso, Viapau uvuipauei ra vorevira oisi osiposiporoi purapari ita! Oire vosa viapau vii vo reoaro uvureve, ra viapau oiso vorerivira ita rera tapo touri. ¹¹ Vo uvare rera-ia taraipauei oiso, Vuri vovou rutu rera-ia toupavoi. Ovovouroa ora rera-ia eveipaoro oiso puraparoveira, “Eagara, ragoa oisivio tupaave.”

Ovoioa Reoro Vatereva Pol

¹² Ari ita, ragaipa tutuu piepai ra vii iare Atemas sipoa eke aue Tikikas. Oire vosa irai vaiterei iava vii iare pouro virovere, ra va iava ikauvira ragai iare uriou vo-ia Nikopolis-ia. Uvare oiso ruipaparai ra evoa touve vo uteopa vuuta-ia. ¹³ ✧ Viigoa uvuipauei ra Sinas tauvari riro taraito reo goruro-ia, aiterea vatatopopasiei ora Apolos vokasa. Uva vii tavipaavoi oiso ra oearovu taviri, ra orekerovu avu vai vaitereipa vatevateive oarava uvuipasiei avasa.

¹⁴ Voeao oirao pie vovou irara oea tokipaveaira, oea oiso vii tavipaavoi ra voea vearovira rutu tarai pieri. Ra va iava vearo pitupitu rutu purapaive. Oa iava uvuipaai ra tauva vovou rutu purapaive voeapa oea Jisas vo kovoaro purapaiveira. Ra vearo tou rutu purapaive ora voea vo rugooroaro kavuoro oara-ia ora voea raga-ia vovoupaaveira.

¹⁵ ✧ Ari ita, voeao rutu oea oisoa ragai tapo toupave oea voeao viiva vearo voki rutu purapaivoi. Oa iava uvuipauei ra vo vaisio topa pieri, vearo voki voeapa oea Jisas oirao piepaiveira.

Pauto visii goa rutupa rirovira vereopa vovou vatereve ora igei tapo.

Ragai-a vao, Pol.

FAILIMON

Irapa Reoro Vo Vukuo Iava

Pol vo pasio rigatoreva tuukepa kepa-ia toupaoero eisi Rom urui-ia 61 o 63 yia Krai vo kavauaro isivaaro iava. Vo rigato purareva rera iare rera vatetoaaro ro Failimon ira Pol vo reoro uvuoro porero viropa oa iava va sirova uturoepa Krai oirao piepaoro. Uva iravu kovopato Onisimas Failimon reraaro, ira torireva Failimon arova vore Rom uva voa oisoa Pol tapo toupaveve, oa iava oisoa Krai oirao piepareve, uvare rera vovouaro porereva. Oisi-a eisi osa iava Failimon akereva Pol oiso, E uvuipauei ra rera Onisimas vorevira ou pieri, uvare vii araokotoaaro rera-ro vo Krai vaisiario-ia. Ra rera ou pieoro rerapa siraou vao-ia rera vo vuriaro vao oa purareva.

1. Aviavi pie reoro rigatoreva Pol, 1-3.
2. Ora rera vaaro sirao vovou Failimona, 4-7.
3. Failimon arereva Pol oiso ra vorevira Onisimas ou pierive, 8-22.
4. Ovoioapa reoro-ia veoro vokireva Pol, 23-25.

1-2 ✧ Ragai-a vao Pol ragoa tuukepa kepa-ia toupaaivoi, uvare Krai-pa kovopato-a ragai. Uva vegei-a vao ora ro Timoti vii araokotoareiaro ora ragai, vegoa vo rigato puravevoi viipa Failimon. Uvare viipa sir-aopaveira vo osa Krai-pa kovopariveira. Oire uva voeoro rutu tapopa vo rigato-a vao-ia, oearoa vii vo kepaaro-ia ora guru-paaveira lotu purapasa. Ora o tapo vigei taataavaaro Apia iriapa tapo vo rigato puravevoi, ora ro tapopa Akipas ira vegei tapo vuri vovourova ora upoparoveira. ³ Uva variriparai Pautoa iare vigei aitearo ora Jisas Krai vigei Turaroaro oiso ra gavaure vovou purasi visii-ia tauvaa vateoro visiipa.

Oirao Pie Vovouaro Failimon Ora Sir-aopaveira Vovou Aue-ia Turaro

⁴ ✧ Ari ita, vosa variria purapaoro vii vaisipaavo Failimon. Ora vosa viire rugopaoro veoro vaisi vuurapa vaisi purapaavo ragai reraaro-ia Pauto. ⁵ Vo uvare vii iava uvupaaveira vo oearovu ruvara-ia. Uvare vii-a eva viigoa oearovu rutupa siraopaveira voeao vii voearo, vo rara goruvira rutu oirao pie vovou purapari Turaro-ia Jisas. ⁶ ✧ Uva oiso variripaoro viire rugoparai oiso, Veorapai rutu vo osa ora vii vaoro oirao pie vovou kareke pieri oearovu rutupa oirara. Oire ra va iava vii-ia vo vovou eveoro oiraopavira rutu varao oirao pieve vara-ia taraioro veoropara, oara vigeipa Krai Jisas-ia toupaveira, vo osa rera tapo ora tavosipavio. ⁷ ✧ Oiso osa va eva, araoko, vii vaoro sirao vovou voeoro Pauto voeoroaro. Oa iava rorupaavo rutu, uvare va-a eva oa ragai vovouro varaata pievoi rutu. Ari ita, igei rutu varaata pierivora igei vao Pauto voeoro.

Pol Failimon Tavireva, Viipa Ruipaparai Rutu Ra Onisimas Ou Pieri Ora Vii Iare Oiso Rutu Osa Araokoto Oara

⁸ Oire uva veoro vovou-a vii vaoro oia taripaoro uvuiparai ra oiso vii tavia goruvira, Ragai vo reoro uvu iraori, uvare vegei araorei-a vo Krai vaisiario-ia. ⁹ Ari ita, viipa siraopaveira rutu. Eva-a oa vituaro iava gavaure visivi vii arepaavo. Ragai-a vao avukatoavi Pol, ragoa tuukepa kepa-ia toupaaivoi Krai-pa kovopato. ¹⁰ Oire uva oisi-a oiso osa ragavira rerapa ro-ia Onisimas vii arepaavo, oiso ra rera tauvari ira viipa kovo roveve. Oa iava torireva vii arova. Uvare rera-a ira oiso rutu toupaveira, ragai oviitoaaro. Vao vituaro iava uvare tuukepa kepa-ia toupaoero Krai iava rera taviava. Oa iava ragai vo reoro uvuoro Krai oirao pierive. Osa iava Airepa Tootoo rutu ouveva. ¹¹ Ari ita, voari tuariri viapau veoro kovo vai purapaveira viipa. Ari vo vokio-ia uvuiparoi rutu ra veoro kovo rutu purapaveve vegei rutupa ora vii.

¹² Oire uva rera arupaavo vorevira vii iare. Uva rera-ia ora ragai iava vovouisi rutu tapo sipopaavo vii iare siraovira.

¹³ Ari ita, rerapa ruipa ragaparai rutu oiso ra vovio raga ragai ruvara-ia toupaveve, vo uva tuukepa kepa-ia tupaavo. Aue iava uvare oearovupa siposipopaaveira Vearo Siposipo iava. Oire ra oisi ragai ruvara-ia touoro ragai tauvareve vii vo tavukiaro ouoro. ¹⁴ Ari viapau uvuiaparai ra goruvira rera-ia pitupaa vo raga ragai ruvara-ia, vosa viapau vearo vaisi pura rovoru rera-ia. Ari ita, reasiparai oiso ra vii tavia oiso, "Ragai tauvari." Viapau. Ari vii raga vo rugooaro vegei-ia. Oa-ia uvuipauei ra vegei tauvari vii vo ruipaaro sirova.

¹⁵ Ari ita, ragai oiso rugorugooparai, Pautoa vai vo ruipaaro sirova torireva vii arova. Oire uva voa-a evoa uvava voreoro taru vii ruvara-ia riro kaekaevira rutu toupaveve. Iu, uva oiraopavira rutu-a eisi. ¹⁶ ✧ Vo vokio vao oa-ia viapau oiso Onisimas toupavevoi osa voari tuariri akukuvira oisoa kovo ragapaveve. Viapau. Uvare vo vokio-ia oiso rutu toupavevoi, Rera-a ro-ia vegei araokotoaaro vo Krai vaisiario-ia. Eva-a oa-ia kovopa irarapa pute pievira toupavevoi. Eisi osa iava uvuipaveiei ra rirovira rutu rerapa siraopave. Oire vosa oiso rugorugoopau rore Onisimas, Ragaipa kovopato ro-ia ora ragai araokotoaaro vo Turaro vaisiario-ia, uva eisi osa rugooaaro uvuipauei ra rirovira rutu rerapa siraopau vo sirao-ia pute pievira osa rerapa siraopaveira.

¹⁷ Ari ita, vosa oiso ragaire rugoopau, Vatetoa oaa rutu-a ro-ia Pol, uva uvuipauei ra rerare tapo oisi rugoo, vorevira ora vii iare rera voreoro ro-ia Onisimas. ¹⁸ ✧ E vuria vai peira rera-ia vii-ia ora vo vii orekerovu avu vaiario-ia? Vosa oisi oarai pape, oire uva uvuiaparai ra viipa oarai kare piea. ¹⁹ Oire uva va vao oa kekepari oreoa rigatopaavo ora ragai Pol vavaearo raga iava. Oa-ia oiso puraparai, Iu, oiraopavira rutu viipa oara kare pieavere. Uva uvuiaparai ra oiso vii tavia, Easi riroa rutu epao oa ou ragariva ragai ruvara-ia, uvare vii siposipo ragapaavora Vearo Siposipo iava. Oa iava Jisas oirao pieoro Airepa Tootoo ourivora. ²⁰ Oire araokotoa oaa,

vii Failimon arepaavo oiso ra oisi eisi va purari. Uvare tivosivira rutu toupavevoi vo Krai vaisiario-ia. Uva va-a vao oa-ia uvuipauei ra oisi iava ragai vovouaro varaata pieri rutu, vo osa vii tauvareve Turaro oisi eisi piepasa.

²¹ Ari ita, vii-ia taraipaoro oiso viipa vo pasio rigatoavo. Oiso osa ragavira uvuipauei ra oisi va purari. Uvare oiso ragavira vii-ia taraiparai, evara-ia pute pievira rutu taru orekerovu rutu oisi purarivere rara ragaipa. ²² Oire uva oisi-a eisi osa ragaipa oai tugia vai ravaavira vatatopori. Ari ita, Pauto oirao piepaavo rutu, oiso ra visii rutu varaaro variriara vearovira rutu uvupaveve. Oa iava ragaipa raiva purarevere vao oa-ia vorevira voreravere visii tapo toupasa.

Ovoioa Reoro Vatareva Pol

²³ Oire uva oreovu-a vao-ia vo osa Epafra vearo voki puravevoi viiva. Ira oisoa ragai tapo toupaveve vo tuukepa kepa-ia, uvare rera tapo Krai-pa kovopato. ²⁴ ✧ Ora voeao tapo Mak vase, ora Aristakas, ora Dimas, ora Luk oea rutu tapo viiva vearo voki purapaivoi, voeao oea oisoa ragai tapo kovopaive.

²⁵ Oire uva ragai-a vao variriparai Turaro iare Jisas Krai, oisore ra visii ipa tauva vatareve visii viraakoo rutu. Ovoiei.

Ragai-a vao, Pol.

HIBRU Irapa Reoro Vo Vukuo Iava

Vo pasio rigatoreva iravu voeaopa oirao pie vovou irara Jiu-pa irara iava voea. Ari viapau taraipaviei oiso, Iroutoa rutu vo rigato purareva.

Uva Krai iava Kristenpa irara tavi-tavireva oiso purapaoro, Ro Krai ira oearovu rutu-ia pute iraopareveira reipaoro voeao iava, oiso osa voeao profet irara, ora voeao enselpa irara, ora ro Moses, ora Josua, ora pris irara Eron vo saraaro iava voea. Ora oiso tapo puraroepa vo pasio-ia, Vao Airepa Reo Ovoi oa tuariripa-ia pute iraopaiveira tauva vatepaoro oirarapa. Ora vao koruoua oa purareva ora rera-ia Krai ora aue tapo varao oirao pie reoro oara rutu Jiu varaaro-ia putepaiveira varao oara oisoa purapaive vo tuariri rutu.

Oire uva Papara 11 sovara-ia goru reoro rutu toupaveira oreoroa epao voeao iava tuariripa irara oea varaaro oirao pie vovouro oisoa kareke piepaive Pautoa raga-ia rari iraopaoro vo osa oisoa oaravu kovoara purapaive.

1. Jisas iava vao aviavi pie reo, ira-a orekerovu rutu vituaro-a rera, 1:1-3.
2. Krai voea-ia enselpa irara puteparevoi rutu, 1:4-2:18.
3. Krai vaiterei-ia Moses vaio ora Josua puteparevoi rutu, 3:1-4:13.
4. Krai voea-ia pris irara Eron vo saraaro iava pute iraoparevoi rutu, 4:14-7:28.
5. Tuariripa koruouaroa-ia puteparevoi Krai, uvare ora rera iava revasiva-ia ovoioapa koruoua purareva Airepa Reo Ovoi oirao piepaoro, 8:1-10:18.
6. Oirao pie vovou-a vao oa-ia uvui iraopaviei ra Pauto roru piepape oiso osa tuariripa irara oisoa rera roru piepaive, 10:19-12:29.
7. Goru reo vatereva Kristen irara vo vovouroaro tore piepasa, oiso ra tuuvu vovouvira toupave, 13:1-25.

Pauto Oviitoaaro Vigeipa Reo Vatepare

¹ Pauto tuariri rutu ora rera vo reoro oisoa vatevatepareve voeaopa vigei aao iraraaro. Ora vo osa tapo vo oraivarovu rutu-ia oisoa profet irara-ia piepareve ra rera vo reoro kareke pieive va kosi pieoro. ² ☆ Ari vo vokiroa varao-ia ovoioapa vokiro oara-ia Pauto ora rera vo reoro kosi pierevora rera Oviitoaaro-ia. Ro-ia ira iavirava Pauto orekerovu rutu pura rovoreva voari rovoa rutu-ia. Ora oiso tapore eera ira-ia orekerovu rutu touverea vo ovoioapa voki-ia, ra oiso rutu pieve evara, Rera raga varaaro. ³ ☆ Eera Jisas ira iava roropaiveira aviavia vova Pauto vo kerariaro-ia. Ro ira kekepaoro oiso taraipaaepa, O ari Pauto oiso toupaveira osa ro, uvare Pautoa-va areiipareveira rutu Jisas. Rera vo reoro vo goruaro oa-ia orekerovu rutu voka piepareveira oiso vuvuiua-ia ora vo rasitoa-ia, oisore ra orekerovu rutu oisi raga toupave vo vokiara rutu-ia. Oire uva raiva pura rovoreva oirara rutupa vo vurirara rutu verapasa vo ora rera revasiario-ia. Oa iava vo vokio oirapapa varata-ia pauparoi vuvuiua-ia Pauto ruvara-ia, ro-ia Reitoa rutu ira oearovu rutu-ia king irara putepareveira.

Pauto Oviitoaaro Ira Enselpa Irara Rutu-ia Putepare

⁴ Eva-a oa iava rera raga enselpa irara-ia putepareveira rutu. Oiso osa raga ita rera vaisiario voea vaisiario-ia putepareveira vo vaisio-ia oa vatereva Aiteto Pauto rerapa. ⁵ ☆ Uva va vituaro iava oiso toupai, uvare viapau oiso irai voea iava enselpa irara oisi tavireva oiso, 'Vii-a ragai Oviitoaaro. Vo vokio-ia ragai-a vii aitetoaaro.'

Ora oiso tapo osa viapau oiso irai voea iava enselpa irara tavireva oiso, 'Ragai-a rera aitearo. Ira taru toupaveveira ragai Oviitoaaro.'

⁶ ☆ Oire vosa Pauto ora rera Oviitoaaro rutu Avaioto vara piesa aueparoeapa, uva oiso puraroepa, 'Voea rutu Pauto voeaaro purapurapa irara ensel irara taku viro iraoave

☆ 1:2: Ga 4:4; Hi 2:3; Sam 2:8 ☆ 1:3: Jo 1:14; Kl 1:17

☆ 1:5: Sam 2:7 ☆ 1:6: Diu 32:43

rera Oviitoaaro-ia vuurapa vaisi pu-raoro.'

7 ✧ Oire uva voeao enselpa irara oea iava Pauto oiso puraroepa,

'Purapurapa irara ensel irara puraava, oiso ra oiso toupave osa kiuvu. Ora tapo ragai voeaaro kovopa irara oiso puraava, ra oiso toupave osa vuvua.'

8 ✧ Oire uva vo reo raga purareva rera Oviitoaaro iava oiso,

'Turaro. Vii vaaro paupa viapau oiso opesiperea. Oa touvira rutu toupaverea ovusa va-ia paupau oearovu rutu tokipaoro. Voeao rutupa reipaverea, oea torevokovira rovirieipariverea.

9 ✧ Viigoa vovou iraopau torevokoa purapasa vao vuria verapaoro. Eva-a oa vituaro iava Pauto, vii reraaro Pauto vii roporevora. Oa iava oearovu rutu-ia putepari, vo osa viipa avivikepaaveira vii-ia vuurapa vaisi purapaoro. Va-a vao oa vituaro iava roru vovou rutu vaterevora viipa.'

10 ✧ Oire uva oiso tapo puraroepa Pauto, 'Vii-a Turaro viigoa vo rasio karekeriva va purapaoro rovoa-ia. Oa iava ora vii iava vavaea raga-ia vuvuiua ita aia purariva.

11 Ari ita, oiraopavira rutu. Vara rutu opesiperea, vo osa vii raga touvira rutu toupari. Oara rutu evara ruta-paperea avukapaoro. Oiso rutu osa varoara varao oarapa tutuu piepa-peira oiso ra karikari piro.

12 Oisi-a eisi osa piepaivora uvuipau ra vara vikopari vara vikipasa. Uva vara rutu oisi purariva oara ora tavariopapeira oiso osa varoara ora tavariopapeira, vo osa vii viapau oisi otavarioiei. Ora viapau rutu oiso avukapaverea.'

13 ✧ Ari ita, Pauto viapau irai enseltoa vai tavireva oiso purapaoro,

'Vo pauu ragai vaaro iava oirapapa varata. Uva tuepaverea vo vokio-ia oa-ia voeao viiva keripa irara

tovoaverea vo vii reroaro, oiso rutu osa orekerovu varao oara ivara-ia tasipaiveira kokotoara.'

14 Oire uva eake rutu-a voeao enselpa irara? Uvare voea rutu kovopaiveira urauravira Pautoa-pa. Oa iava Pauto voea sipopareveira voearo tauvapasa oearoa ora vatatopopaaveira rerare tuevira. Vo osa voeapa ruipaparo, oiso ra ora rera iare voea oupareve.

2

Pauto Vo Ruipaaro Oisi Toupaveira Ra Vorevira Ora Rerapa Vigei Oupareve

1 Oire uva vo reo-a vao oreoa vate rovoivora vigeipa oiraopa reo rutu, oa iava vo reo uvu iraopapeira. Vo reo-ia pitupapeira goruvira rutu. Teapi vo reo arova ora aapaapau pie oiso osa opitaisi vo avaka rovu ivara-ia gaegaerepai. 2 ✧

Uva vo siposipoa-a vao oa purapaiveira enselpa irara oa eveipaiveira oirara rutu oiso, Va-a vao-ia oiraopa siposipo rutu aue Reo Taisi Jiu vaaro. Uva viapau oiso vearovira vo reo sirova utu rovopaaepa. Oa iava vuria vo voriaro uvuivira ouiv-ora. 3 ✧ Oire uva apeisi-a? Vosa vo siposipo eva uvu ragapape vo pitupitu iava Pauto vaaro oearovu oupa vore ora rera iare, uva apeisi ragavira oiso osa iava uvuipaviei ra vuri vovou vo voriaro vatavatape? Viapau rutu uvuipaviei ra vuria vo voriaro vatavatape, uvare Turaro

Veoro Siposipo kosi pie rovoreva. Oa iava oearovu va uvuivoiva, Pauto voea oureva ora rera iare. Va-a eva oa rutu vituaro iava vo siposipo oiraopavira rutu oiso karekeerao vigeipa. 4 ✧ Uva Pauto vigei rutupa evo reo oirao piereva oaravu rutu ravotoara puraoro vigeipa ora rera vo goruaro riro goru rutu kareke pieoro. Oa iava oaravu tapo vatereva voeapa oirao pie vovou irara, varao vatevateara Tugoropato Uraurato varaaro. Uva vara-a evara oara vatereva voeapa ora rera vo ruipaaro raga-ia, Pauto.

Uva viapau oiso vearovira vo reo sirova utu rovopaaepa. Oa iava vuria vo voriaro uvuivira ouiv-ora. 3 ✧ Oire uva apeisi-a? Vosa vo siposipo eva uvu ragapape vo pitupitu iava Pauto vaaro oearovu oupa vore ora rera iare, uva apeisi ragavira oiso osa iava uvuipaviei ra vuri vovou vo voriaro vatavatape? Viapau rutu uvuipaviei ra vuria vo voriaro vatavatape, uvare Turaro Veoro Siposipo kosi pie rovoreva. Oa iava oearovu va uvuivoiva, Pauto voea oureva ora rera iare. Va-a eva oa rutu vituaro iava vo siposipo oiraopavira rutu oiso karekeerao vigeipa. 4 ✧ Uva Pauto vigei rutupa evo reo oirao piereva oaravu rutu ravotoara puraoro vigeipa ora rera vo goruaro riro goru rutu kareke pieoro. Oa iava oaravu tapo vatereva voeapa oirao pie vovou irara, varao vatevateara Tugoropato Uraurato varaaro. Uva vara-a evara oara vatereva voeapa ora rera vo ruipaaro raga-ia, Pauto.

Jisas Raga Uvuiparoi Rutu Vorevira Vigei Oupasa

✧ 1:7: Sam 104:4 ✧ 1:8: Sam 45:6-7 ✧ 1:9: Ais 61:1-3 ✧ 1:10: Sam 102:25 ✧ 1:13: Sam 110:1 ✧ 2:2: Hi 1:1 ✧ 2:3: Hi 10:29, 1:1; Lu 1:2 ✧ 2:4: Jo 4:48; 1 Ko 12:4; Ef 1:5

⁵ Oire uva airepa vovouva urioroepa Krai. Oa iava viapau oiso Pauto enselpa irara reesireva oisore ra varao-ia airepa rugooro tokipaave, varao oara iava tavitaviparai. ⁶ ✧ Viapau. Ari, iravu oirato oiso puraroepa Tugoropa Vuku sovara-ia oiso, 'Pauto. Eake irara vai-a oirara ra voeare rugorugoo rovou? Iu. Eake rutu-a oirara ra voeapa siraopau rutu?

⁷ Ari ita, poteku vuutavi raga oa-ia voeapa oisi pierivora, oiso ra enselpa irara reroarovi toupave. Uva evoea oirara oea-ia keraria tovorivora, oiso ra vara rutu voea vaisiario kae piepaive. Uvare orekerovu rutu voea reroaro toupaveira varao oara rutu tokipaiveira.'

⁸ Oiraopavira rutu oiso osa evo reo purapai oiso, Orekerovu rutu oirara reroarovi toupavoi varao oarapa reipaaveira. Ari tovira rutu oirara siitueperea vo rara oisi pieive orekerovupa reioro. ⁹ ✧ Ari ita, viapau oirara oisi kekepapeira, ari Jisas raga. Poteku vuutavi raga oa-ia tourevora vo enselpa irara reroarovi oiravira. Oa iava Pauto oirara rutupa siraoro Jisas siporevora, oiso ra voea rutupa kopiio. Okopiia isivaaro iava rera kae pieredora ora rera iare. Uva rerapa rei vaisi rutu vaterevora rera tovooro rera vo kerario sovara-ia.

¹⁰ Uvare Pauto-a ira orekerovu rutu karekereva ora rerapa. Ora orekerovu rutu rovo rovoreva. Eva-a oa vituaro iava oisi torevokovira rutu Jisas oisi piereda. Ari ita, Jisas eera ira iava oirara rutu uvuipai ra oisi toupave, ra va iava Pauto ora rera iare vorevira voea oupareve. Uva va-a vao oa vituaro purareva Jisas siitoka ouoro. Uvare rera raga kataitoa rutu ira uvuivira rutu karekeroepa oirara rutu tuvetuvepasa vaore, oiso ra Pauto voaaro koatapaave. ¹¹ ✧ Uva Jisas vuriara rutu vera iraopareveira oirara iava. Oa iava voea rutu Jisas vase areivira rutu toupaveira, uvare torevoko irara-a vigei. Oa iava kataitoa rutu-a Aiteto Pauto vigei rutu Aitearo. Oa-a eva oa sirova viapau oiso Jisas ariia vai oupareveira, vo rara

oirao pie vovou irara rutu vaisipareve oiso, "Ragai araoko iraraaro." ¹² ✧ Ira vo reoaro oiso puraepa,

'Pauto. Ragai vii iava araoko irara oaa tavipaoro vii vaisaro-ia vuu-rapa vaisi purapaaveira vo oirara rutu osireiario-ia voea oea ora guru-paave.'

¹³ ✧ Ora vo reo-ia tapo rera vo reoaro oa-ia oiso puraroepa,

'Ragai vii-ia Pauto rari vovou pura-paaveira.'

Ora vo reo tapo oa oiso purapai, 'Ragai-a vao ragoa voeavio tapo kakae vure toupavoi, oea vaterevora Pauto ra-gaipa.'

Jisas Ira Oiravira Karekeroepa Vigei Tauvasa

¹⁴ ✧ Oire uva voeao oea oiso vaisireva kakae vure evoea-a oirara rutu. Uvare Jisas oisi rutu kavauroepa oiso osa voeao oirara oeava areiipare. Ira eisi ragavira piereda aue-ia evao parikou-ia kopiio, oiso ra Seten vo goruaro-ia tasireve vao oirara kopii piepa goru. ¹⁵ ✧ Uva Jisas Seten-ia pute ovoireva rera vo goruaro tokooro. Oa iava voea vo rugorugooroaro karukareve voeao oea vokiara rutu-ia oisoa kopiapa uriripaave. Uva vo uriri tapo eva opesi pie ovoireva.

¹⁶ Oiraopavira rutu vao-ia taraipavio oiso, Viapau oiso enselpa irara tauvapareveira. Viapau. Aue iava uvare voea-a voeao oea tauvapareveira oea toupai Ebrahim aao iraraaro. ¹⁷ ✧ Oa vituaro iava oiso rutu karekeroepa osa oirara rutu araokotoaro, oisore ra oiravira rutu touoro goruvira rutu Pauto vo kovoaro purapareve. Vo kovo-ia okovoa oisoa purapareve Rovopato Pristo, oiraopa kovotoa rutu Pautoa-pa tauoara purapaoro vigei iavirava siraovira. Oa iava Pauto oirara iava vuri vovouro rutu verareva.

¹⁸ ✧ Oire uva oisi ragavira eisi osa tupaoro uvuipareveira rutu voeao tauvaparo oea-ia kokarapareveira Seten. Eake iava? Uvare Jisas tapo-ia kokara ragaoroepa rera Seten. Oa iava va-ia vo sirao

✧ 2:6: Sam 8:4-6 ✧ 2:9: Fl 2:7-9; Ap 2:33; Jo 3:16 ✧ 2:11: Hi 10:10 ✧ 2:12: Sam 22:22 ✧ 2:13: Ais 8:17-18; Jo 10:29 ✧ 2:14: Mt 16:17; Jo 1:14 ✧ 2:15: Ro 8:15; 2 Ti 1:7 ✧ 2:17: Fl 2:7; 1 Jo 2:2, 4:10 ✧ 2:18: Hi 4:15

oueva eera, vo osa voa Jisas rera-ia Seten vorevira putereva rutu.

3

Vao Turaro Vaisi Jisas Vaaro Oa Vao-ia Turaro Vaisi Moses Vaaro Puteva

¹ Araoko irara oaa, visii vaisireva Pauto, “Ragaipa.” Uvare viapau vuri vovou vaiei visii-ia. Oire rugoo iraopata rore Jisas. Era ira siporevora Pauto vo rasio iare rera vo reoaro kaepasa. Oa iava oiso rera karekerevora rera Rovopatoa rutu Prito. Uva rera-a eera ira vaisipai oiso, “Vigei reraaro.” ² Uva viapau oiso Pautoa-va kaureoroepa ro ira roporeva rutu vo kovo purapasa. Oiso osa piereva aue Moses ira viapau oiso potereva vo oirara rutupa kovopaoro Pauto voeaaro ora Pautoa tapopa. ³ ✧ Oire auea vao-ia ovoovoa ro iava oirato ira kepa paureve rei vaisi kepa. Ra rera vaisiaro reiparo vo kepa-ia. Oiso osa aue Jisas ira vaisiaro Moses vaisiaro-ia puteva vo Pauto rugorugooaria. ⁴ Ari ita, viapau oiso okepai akukuvira kareke ragapapeira. Viapau. Ari oirara raga oea vo keparo rutu evara paupaiveira. Oiso osa Pauto ro ira orekerovu rutu purareva. ⁵ ✧ Oire uva Moses-a eera Pauto kovopatoaaro. Uva viapau oisoa potepareve voeaopa kovopaoro oea Pauto vo kepaaro-ia toupaveira. Viapau. Asi eva-ia rera vo kovoaro ovoovoa purareva vao oa iava ora tavitaviave vo utupau. ⁶ ✧ Ari ita, uva Kraisa Pauto Oviitoaaro rutu ira tapo viapau oiso potepareveira vigei tokipaoro vigoa oiso toupapeira, Pauto vo kepaaro. Uva vigei vao vigoa oiso rutu toupai, Pauto vo kepaaro, vo rara Kraisia oirao piepaoro goruvira pitupape vo Pauto vo Saraarore tuepaoro.

Voead Oea Pauto Gisipoarova Kaureopaai Oea Viapau Uvuipaa Ra Reareaa Vai Ouive

⁷ ✧ Oire uva eisi toupaooro Tugoropato Uraurato ravaavira vigei vatatopo piepareveira oiso purapaoro, “Vo osa vo vokio reoara uvu iraopata varao vova Pauto gisipoaro-ia,

⁸ ra opeita oiso vo vovouro purapata osa voviri tuariri kaureopataepa rutu Pautoa-va. Vo osa voraro toutava raaka tapiro evoava oisoa Moses vo reoroaro akeakepata varo reroaropaoro.

⁹ ✧ Ari ita, uvaroa evoraro uva touiva voeari visii aao iraraaro. Uva oisoa voraro toupaooro oaravu rutu vurirara purapaive. Oa iava tutuu pie ragaepa ragaipa oiso ra voea opesi piea. Osa viapau. Ari vo resura tau ivaro-ia (40) touiva osa voea oisoa tokipaa touvira. Iu ita. Evoa oisoa ragai vo tokiaro evei ragapaoro vuri vovouro rutu pura ragapaive.

¹⁰ Oa vituaro iava voeare kasipuraepa oiso puraoro, Voea rutu voeao-ia riro kaureo irara. Uvare viapau oiso ragai vo reoaro sirova utupaaveira oisi vara purapasa.

¹¹ ✧ Uva voeare kasipuraepa. Oa iava reo ovoi puraava oiso puraoro, Viapau rutu oiso oesai koataavere ragai tapo touoro reareasa!’

Viapau Rutu Uvuipavio Ra Kaureopavio Pautoa-re Oiso Osa Voeao Isrel

¹² ✧ Araoko irara oaa, ora vatatopo iraopata. Teapi irai visii iava oiso okau-reoi purapareve evo vovouro rutu pura-paoro vurirara. Ra vara-ia ora piro piero Pauto arova. Ro Pauto ira touvira visii tokipareveira. ¹³ ✧ Ari oearovivu tauvapatara ora visii iava vokiara rutu-ia, vo osa touvira evo vokiro toupave vore utupau. Teapi irai visii iava ora keakea ragaparo oiso purapaoro, “Viapau oiso vuri vovou uvuipai ra ragai vuri pieive.” Oire uva va-a eva oa viapau oiso uvuipai ra vii arovi pieve Pauto vo pitupituaro sirova utusa. ¹⁴ Eake iava? Uvare vigei rutu Kraisa tapo takuvuvira rutu toupai rera vaoro oupaoro tauvaa, vo rara vao-ia rari vuku goruvira rutu pitupape vao oa-ia rovvio rovvira rutu. Teapi vaore ovaupavio Ovoioapa Vokire tuea.

¹⁵ Iravu vo rigato purareva oa oiso pura-papeira,

✧ 3:3: 2 Ko 3:7-11 ✧ 3:5: Nam 12:7; Eks 14:31; Diu 18:18-19 ✧ 3:6: 1 Ko 3:16; Ro 5:2 ✧ 3:7: Hi 9:8; Sam 95:7 ✧ 3:9: Ap 7:36 ✧ 3:11: Hi 4:3, 5 ✧ 3:12: Hi 12:25 ✧ 3:13: Hi 10:24-25; Ef 4:22

‘Vosa vo vokio reoara uvupata varao vova Pauto gisipoaro iava, ra opeita vo vovouro purapata osa voviri tuariri kaureopataepa rutu Pautoa-va.’

¹⁶ Uva irou irara rutu-a voeao oea Pauto gisipoaro oisoa uvu ragapaoro rerava kau-reopaave? Evoea raga ita oea tuvetuvereva Moses vo vokio-ia oa-ia Isipia kavuoro avaaepa. ¹⁷ Ora irou irara rutu-a voeao oeare kasipuroepa Pauto aue-ia vo resura tau (40) ivaro? Ari voea raga ita evoea oea vuri vovouro purapaiva. Oa iava kopiiapapa evoraro raaka tapiro. ¹⁸ ✧ Uva irou irara-a voeao oepa vao ovoioapa reo purareva Pauto oiso voea vosioro ravaavira, “Viapau rutu oiso oea koataaverea ragai tapo touoro reareasa!” Oreoa vao-ia oa purareva voeare voeao oea oisoa rerava ora kaureopaave rutu. ¹⁹ ✧ Oire uva va-a eva oa-ia taraipavio rutu, uvare va iavirava viapau oiso uvuiaepa rera voarore reareapa tapi koataave, uvare viapau rera-ia raripaoro oisoa toupave.

4

Rearea Toupai Pauto Voeaaropa Oirara

¹ Touvira Pauto vo reoaro vigeipa toupai voi vore koatapasa reareapa tapi. Ra ora vatatopo iraopata vaopa uriripaoro, teapi irai vigei iava potereve vo Pauto osirearo-ia, ra viapau uvuiro voare koatasa vo reareapa tapi. ² Iu, oa iava vo siposipo uvueroa oiso ra Pautoa tapo toupape oiso osa voeari tuariripa irara. Ari ita, oea vo siposipo oisoa uvu ragapaive. Osa iava vo reo oupaoro viapau oisoa vo reo oirao piepaive.

³ ✧ Ari vigei vo reo vao-ia oirao piepaera. Eva-a oa vituaro iava koata ovoiviera voare vo Pauto voaaro reareapa tapi toupasa. Oa iava ita oiso puraroepa, ‘Uva voeare kasipuraepa. Oa iava ovoioapa reo puraava oiso puraoro, Viapau rutu oiso uvuipei ra oea koataaverea ragai tapo touoro reareasa!’

Uva oisi-a eisi osa puraroepa. Ari oiraopavira rera vo kovoaro opesi piereva

rutu voari rovoa-ia. Oa iava voeare oisoa tueparo. ⁴ ✧ Oa vituaro oiso toupaveira vo-ia Tugoropa Vuku-ia, uvare oiso puraroepa aue iava vao-ia erao vatarapa (7) voki,

‘Vao-ia erao vatarapa voki rearearoepa Pauto orekerovu rutu isivaaro iava vara purarevoiva.’

⁵ Oire uva vo reoa raga-a vao oa ita toupai voi vo Tugoropa Vuku sovara-ia, ‘Viapau rutu oiso koataaverea vo ragai iare reareasa.’

⁶ Ari ita, voeao oea vearo siposipo uvu rovoiva oea viapau oiso koataepa Pautoa iare vo reareapa tapi reareasa. Uvare viapau oiso oirao pie vovou vai oisoa purapaive. Ari oearovu epao touvira, oea uvuiapai koatasa rera iare Pauto vo reareapa tapi. ⁷ ✧ Eake iava? Uvare Pauto ovokivu reesireva oiso vaisioro, Vo vokio. Oreoa vao isivaaro iava Devit vo reo rigatorevora vao-ia Pauto vo reoaro vo vokio iavapa reo oiso,

‘Vosa vo vokio reoara uvu iraopata varao vova Pauto gisipoaro-ia, ra opeita vo vovouro purapata osa tuariri kaureopataepa rutu Pautoa-va.’

⁸ ✧ Uva oirara vo vuutao-ia touiva oa-ia Josua voea tokireva. Oire vosa vo vuuta-ia eva koataaeri vore Pauto voaro reareapa tapi, ra viapau oiso Devit oisi oa-ia taraioro oiso vo rigato purareve, ‘Ovokivu toupai touvira oearovupa.’ ⁹ Ari ita, oiraopavira rutu, uvare touvira vuuta epao vao oa-ia koataaverea vo Pauto ruvara iare reareasa. Oa oiso toupai osa vo vokio erao vatarapa voki oa-ia rearearoepa orekerovu rutu puraoro. ¹⁰ Aue iava uvare ro ira koataro voare vo Pauto voaaro reareapa tapi, uva oiso rutu toupape, Ira ita eera oisi orekerovu rutu opesi pierevora, oa iava rearearo oiso osa Pauto rearearoepa. ¹¹ Oisi-a eisi osa visii tavipaavoi oiso, Orekerovu vearovira rutu purapape, ra va iava koatavioverea vore Pauto rera tapo reareapasa voa. Auepa teapi irai vigei iava oiso piereve osa voeao tuariripa irara oea oisoa kaureopaave. Ra va iava viapau oiso uvuipei ra Pauto tapo toupasa koataro.

✧ 3:18: Nam 14:23; Hi 4:6 ✧ 3:19: Jo 3:36 ✧ 4:3: Sam 95:11 ✧ 4:4: Jen 2:2; Eks 20:11 ✧ 4:7: Sam 95:7-8

✧ 4:8: Jos 22:4

12 ✧ Oiraopavira rutu oiso osa Pauto vo reoaro tootoopai ora kovopaivoi. Riro avuavua oa oaravu rutu sigoara avuavuario-ia putepaiveira rutu. Uva eisi osa uvuipai oirara ra va avuavuario sovopaive vo ora voea sopaaro-ia, ora vo tapo ora voea varaaro-ia rugorugooara. Oa rokopaiveira vo keruara rutu sovara-ia. Oire voava vearopa vovouro rovirieipaive varao arova vuri vovouro, ora varao vearopa rugorugoooro varao arova vuri rugorugoooro. 13 ✧ Uva oisi-a eisi osa iava viapau rutu oiso uvuipai ra kataiavi vai gareavi vai vataupape. Viapau. Ari orekerovu rutu-ia taraiparoveira Pauto vara kekepaoro. Ari ita, orekerovu rutu viaevira toupaveira. Ra va iava vara-ia taraiparo Pauto. Va-a eva oa iava uvui iraopaviei ra ora vigei vo vovouroaro karekepape. Ra va iava vara-ia taraipaoro Pauto vara rovirieipareve.

Jisas-a Rovopato Pristo Vigeipa

14 ✧ Eva-a oa iava goruvira rutu toupata Jisas raga-ia raripaoro. Ira raga uvuiparoi vigei taupareve, uvare rera raga-a Pauto Oviitoaaro. Eera ira koata rovoroepe Pautoa tapo tousa, uva voa tupaoro Rovopato Pristo vo kovoaro purapareveira vigei taupapaoro. 15 ✧ Uva Jisas viapau oiso toupaveira osa irai pristo vai, ro ira viapau vigei varaaro vuriara vavataaro sovopareve. Ari ita, vigei reraaro-a Rovopatoa rutu Pristo Jisas ira tou rovoreva vo rasitoo-ia oiso osa vigei vao-ia. Oa iava oaravu rutu vuri pitupituro rera-ia kokara ragapaepa, oiso ra vuria vai purareve. Osa viapau oiso oai purareva vuria vai. 16 ✧ Oisi-a eisi osa vituaro iava uvuipaviei ra koatavio Pauto voaaro iare reia paupa tutuu pieoro uriri asavira rutu. Ra voa vigei kekeoro vigeipa vereopa vovou vaterereve, vigeipa siraooro vo vuutao-ia, oa-ia riroa rutu tavaka karekeperea.

5

Ro-ia Jisas Rovopatoa Rutu Pristo Vigei

✧ 4:12: Jer 23:29; Ef 6:17 ✧ 4:13: Sam 33:13-15 ✧ 4:14: Hi 13:1, 7:26, 10:23 ✧ 4:15: Hi 2:18; 2 Ko 5:21; 1 Pi 2:22 ✧ 4:16: Ef 2:18 ✧ 5:4: 2 Kro 26:18; Eks 28:1 ✧ 5:5: Jo 8:54; Sam 2:7; Hi 1:1, 5 ✧ 5:6: Sam 110:4; Hi 7:17

Orirupato

1 Oire ro oirato ira rovopa pris irara vo kovoaro-ia pitupareveira, oirara raga iava rera-a. Uva rera vo kovoaro rutu-a vao-ia Pautoa-pa kovopaoro oirara rutu taupapasa oiso-ia, tauoara purapareveira auere ra Pauto oirara iava vuriara verapareve, ora Pautoa-pa vatevateara vate ragapareve voea iavirava. 2 Uva uvuiparoveira rutu voeaopa siraoapaoro voea taupapasa oea ruruvutu rugoo-ia ora piro piepaaveira, uvare viapau goru vovouro vai voea-ia toupaveira. Uva oisi raga pristo vo vovouroaro toupaveira osa sovopaoro ora rera-ia voea taupapareveira. 3 Uva oiso tupaoro uvui iraoparoi tauoara purapareve oirara taupapaoro, oiso ra Pauto voea iava vuriara oaive verapareve ora rera iava tapo pris.

4 ✧ Viapau rutu irai uvuiparoi ra ora iraiapa avivikevira toupasa ora ropoparo oiso purapaoro, “Ragai-a Rovopato Pris.” Viapau. Ari Pautoa raga ira rera vaisipareveira oisi. Eva-a oa iava Rovopatoa rutu vo kovoaro purapareveira Pristo. Oa-a eva oa vituaro iava Eron Rovopato vo kovoaro Pris kovo oureva voari tuariri.

5 ✧ Oire uva eisi osa ita tupaoro Krai viapau ora roporoepa rera raga. Viapau. Ari Pautoa raga ira rera roporeva rerapa avivikea vateoro. Oa iava Pauto oiso puraroepa, ‘Vii-a ragai Oviitoaaro. Oa iava vo vokio-ia ragai viipa oiso toupaa, Ragai vii Aitearo.’

6 ✧ Uva oreovu toupai vo Tugoropa Vuku sovara-ia oa oiso purapai, ‘Vii pris vo kovoaro purapariverea vokiara rutu-ia vao oa viapau ope-sipape rova Melkisedek areiipaoro rutu.’

7 Oire vo osa Jisas oisoa toupareve vo rasio-ia uva voava oisoa variriparo Pautoa iare. Uva oisoa gaupaoro areparo rera vo vavataaro sovopaoro. Uvare oisoa oiso taraiparo Jisas, Pauto uvuiparoi ra ragai utoreve, ra va iava viapau kopiira rutu. Uva va-a eva oa iava Pauto rera

uvureva. Eake iava? Uvare taraipavira rutu Pautoa-pa avivikepaoro oisi vo variri oisoa purapareve Jisas. ⁸ ✧ Oire Jisas-a Pauto Oviitoaaro rutu. Ari tavaka vovou vo vavataaro kaereva. Oa rera tarai pieva rutu, oiso ra va iava Pauto gisipoaro sirova rutu uturo. ⁹ Uva eisi osa piepaoro Jisas vo rekasio-ia rutu rekasiroepa oa purareva Pauto rerapa. Eva-a oa vituaro purareva toupaooro, oiso ra va iava Pauto vigei oupareve vorevira ora rera iare, vo rara goruvira rutu Jisas gisipoaro sirova utupavio. ¹⁰ Uva rerare ro Jisas oiso puraroepa Pauto, “Rovopatoa rutu vii Pristo vo Melkisedek vo saraaro sovava iava.”

Opeita Kovepata Oirao Pie Vovou Arova

¹¹ Visiipa riro gorupa reoro oara vatesa aue ragaparai osa vavagisipatai. Uva viapau vearovira rutu vara uvupataveira, ra vara sirova utupata. ¹² ✧ Riro kaekaevira toupatavora visii vao oirao pie vovou irara. Osa iava uvuipataeri oiso ra oearovu siposipopata va iava, osa viapau oiso uvuipataveira. Ari oearovu raga ruvara-ia vo tarai ou iraopataveira vo siposipo iava vao oa ou rovtava voari tuariri. Oiraopavira rutu, uvare vorevira oiso rutu toupataveira osa voeao veu kakaero oea viapau uvuipaa ra sopeara vai aiopaive. Viapau. Ari aue raga tapi rovuro. ¹³ ✧ Oire vosa iravu kakaeto tapi rovu raga tapipareve, ra va iava oearovu rera siituepaoro oiso purapaave, “Okakaeto-a ro-ia ira-ia viapau vearo rugoo vai toupai. Ira viapau taraiparo torevoko vovou vai-ia.” ¹⁴ ✧ Ari ita, riropa irara raga sope varuro aiopaiveira. Uvare voea varaaro rugorugooara oaive roroiovira toupaveira. Oa iava taraivira orekerovu rutu rovirieipaiveira. Uva vo vokio-ia uvuipaa ra vearopara orekerovu rovirieipaive oiso, Vearo-a vao-ia, ari vuri-a vao-ia.

6

Goruvira Rutu Kovopape Oirao Piea-ia Pitupaoro

¹⁻² ✧ Oisi-a eisi osa iava uvui iraopaviei ra topa pievira otarairovu ita oupape. Oiraopavira ita. Eake iava? Uvare rovovira Krai vo taraiaro ou rovoepa. Oa iava uvuipaviei ra otarairovu ita topa pievira oupape. Uvare rovopa rutu-a vao-ia ro-ia Krai ira-a vigei vaaro vituaro rutu oirao pie vovou. Uva apeisi-a? E vorerivira ita visii taviavere va vituaro puraoro ita? Viapau. Teapi visii tavi ragaa ita akukuvira oiso puraoro, “Opeita ora vatatopo pie ragapata akukupi kovoro raga pura ragapaoro.” Viapau. Ora teapi visii siposipo ragaa baptaisa vituaro iava ita, ora vao vavae tovo vo viraakoa purapaoro. Ora voeoro iava oearoa kopii rovopaaveira ra voava vorevira voea ita torevoko piepape. Ora vo vuutao iava oa-ia Pauto oirara rutu rovirieireverea voeapa vuri vovou vo voriaro vateoro. ³ Vo siposiporo-a evara oara iava uvuipaviei ra topa pievira ita avavio otarairovu iare ita, vo rara Pauto oiso puraparo, “Osa vearovai eisi osa piepata.”

⁴ ✧ Oearovu epao oea Pautoa-ia taraipaaveira aviavi pievira rutu. Ari vosa koveave oisi rera-ia taraipaoro ra vo tarai kavuro kove ovoiaive. Ra apeisi ragavira vorevira ita voreave oiso vo tarai iare rera iava vao-ia torevoko vovou toupasa? Oiraopavira rutu, uvare Tugoropatoa-ia Uraurato tarai rovoaepa rutu ro vova vuvuiua-ia rera sovopaoro ora voea sopaaro-ia. ⁵ Uva oiso tapo taraipaaerao, Pauto vo reoro-a vao oa tapo-a vearovai rutu. Ora vao riroa rutu gorua oa eveivora va sovopaoro ora voea sopaaro-ia vao oa kovovere rara vo vuutao-ia Pauto vaoro. ⁶ Uva evara rutu arova koveaepa. Ari ita, oiraopavira rutu viapau oiso uvuipaa ra vorerivira ora voeare oiso puraave, Ragai iava vuria oaa verari Pauto. Eake iava? Uvare vara ruture ovauoro evara oiso piepaiveira oiso osa ro Pauto Oviitoaaro tapaivora evao parikou-ia. Oa iava riroa ariia oureva oearovu rutu osireiaro-ia.

⁷ ✧ Ari ita, vosa rasia vearovira toupave, oisi toupaooro oaravu rutu aioara kova

✧ 5:8: Hi 3:6; Fl 2:8 ✧ 5:12: Ap 7:38; 1 Ko 3:2 ✧ 5:13: 1 Ko 3:1 ✧ 5:14: Ais 7:15 ✧ 6:1-2: Fl 3:12-14
✧ 6:4: Hi 10:26, 32; Ef 2:8; Ga 3:2, 5 ✧ 6:7: Sam 65:10

piepaive vara-ia oirara rutu aio piepasa. Ra ovokirovu-ia Pauto vo rasipa vearoa purapareve kokeva kove piepaoro vo rasi vearo piepasa. ⁸ Ari vosa vuri kou rokarokapa kou voa kovape, ra va-a eva oa iava vuri rasia. Oa iava Pauto uvuiparoi ra vo rasi opesi pie ovoireve vai pasi va kasioro.

⁹ Visii-a ragai vate iraraaro, visii tavipaavoi riro vavatavira rutu eisi. Ari visii-ia vearovira rutu taraipaioveira visiigoa vao oiso toupataveira goruvira rutu oirao pie vovou purapaoro oa-ia igei vo rearo uvupataveira. Oa vituaro iava eva vearoa rutu kuea oa kareke piepataveira. ¹⁰ ✧ Uva oiso taraipaioveira, Pauto orekerovu rutu torevokovira rovirieipareveira. Teapi keapata oiso, Visii vo kovoroarore ovau-roverea ora visii vo siraoroaro varao rerapa. Uvare rerare rugoopaoro rera voeaaro oisoa tauvapata. Ari ita, eisi osa touvira voea tauvapataveira. ¹¹ Oire uva rirovira rutu vaopa oiso ruipapaiei rutu oiso ra visii rutu katakataivira oearovivu rutu kavikopata voeapa siraopaoro. Eva oa iava taru vearopara outaverea varao oarare visii rutu rugoopaoro oisi piepataveira eisi ragavira raripaoro. ¹² Opeita pokapokapata. Uvare igei oiso ruipapaiei rutu visiipa ra oiso rutu toupata osa voeao riro oirao pie vovou irara aate vovou irara rutu. Auere ra oisi eisi toupaooro vearopara oupaive varao oarare ovoioipa reo purareva Pauto.

Uvuipaviei Vo Pauto Vaaro Ovoioipa Reo Oirao Piepasa

¹³ ✧ Pauto Reo Ovoio rutu purareva ropa Ebrahim. Oa iava va-ia reo goru purareva, oiso ra va iava Reo Ovoio rera vaaro oirao piepape. Osa viapau oiso irai ei ira toureva vo vuuta-ia oiso ra irai vaisiario Pauto vaisiario-ia putereve. Oisore ra ira vaisiario Reo Ovoio rera vaaro oirao piepareve Pauto. Eva-a oa vituaro iava rera raga Pauto ora vaisiroepa ora rera vaaro Reo Ovoio pura ovoio. ¹⁴ Oire Pauto oiso puraroepa rore Ebrahim,

‘Ragai-a vao ragoa vii tapo Ebrahim vao Reo Ovoio purapaavoi, oiso ra riro irara rutu oirara taru viire aiteave voeao ovii iraraaro vii aao iraraaro.’

¹⁵ Oa isivaaro iava oisoa Ebrahim toupareve reo ravaa ateate piepaoro vao oa oirao piereva Aisak kavauoro.

¹⁶ ✧ Oire vosa irai oiratoa vai reo ovoio vai purareve, eera-a ira oisoa ro vaisipareve ira rera vaisiario-ia oisoa putepareve rera vo rearo oirao piepaoro. Osa iava ore-oroovu rutu ora eaka piepapeira. ¹⁷ ✧ Oire uva Pauto oiso ruipaparoepa rutu, ra voea iava vakuvaku rugooro verareve. Ra va iava goruvira rutu rera-ia raripaave varaore rugorugooapaoro oara ouiverea rara rera ruvara-ia vearopara. Uva va-a vao-ia oa vituaro iava ora rera raga ora vaisiroepa rera vaaro Reo Ovoio oirao pieoro rutu. ¹⁸ Uva vo reorei-a vareo-ia oiso-ia, Reo Ovoio-a vao-ia, ari oirao piepa reo-a vao-ia. Uva viapau rutu oiso uvuipai ra keakeavira ora tavariopape vo reorei. Viapau rutu. Aue iava uvare Pauto viapau rutu oiso uvuiparoi ra vo reorei iava oreo-ia kuuvu reoa vai purareve. Uva oisi-a eisi osa taraipaoro rera-ia ro vigei reraaro uvuipaviei ra ora vigei iava sopaura goru piepape. Osa iava uvuipaviei ra vo vovou-ia goru vovou pitupaoro Pauto vaarore viraakoa tuepavio, vigei vao vigoa rera iare ikauepa, oiso ra vigei utoreve. ¹⁹⁻²⁰ ✧ Uva oisi toupaooro uvuipaviei ra ora vigei iava sopaura tupapaoro goruvira rutu toupape. Ra voava viapau oiso ora virupape. Viapau. Ari vigei uvuipaviei ra oriruvira rutu toupape. Ra va iava Pauto vigei sopaaro sisiropaoro Tugoropa Tavuki Rutu-ia toupareve vo uva koataroepa Jisas vigei tauvaoro. Uva va-a eva oa vituaro iava Jisas oiso rutu toupareveira opesi asavira eera vigei reraaro Rovopato Pristo Pauto vo tauvaaro oupato vigeipa. Ari ita, eera Jisas Rovopatoa rutu Pristo aue Melkisedek saratoaoro.

7

Ro-ia Melkisedek Iravu Rovopato Pristo

✧ **6:10:** Mt 10:42, 25:40 ✧ **6:13:** Jen 22:16-17 ✧ **6:16:** Ga 3:15; Eks 22:11 ✧ **6:17:** Sam 110:4 ✧ **6:19-20:** Lev 16:2; Hi 9:7 ✧ **7:1:** Jen 14:18-20

1 ✧ Oire rera ro-ia Melkisedek reittoa rutu turaro voea reraaro Selem vata. Ira oiso toupaooro pris kovo tapo purareva ro iavirava Reittoa Rutu Pauto Rovopatoa Rutu. Ari ita, vo tuariri rutu Ebrahim oearovu turaro irara uporeva voea kopii piepaoro. Uva oupovu iava karepaoro rera tapo ro-ia Melkisedek aivaroreva raivaaro vo uva Ebrahim viraakoreva rera Melkisedek. 2 Oa iava Ebrahim Melkisedek vatereva varao oara gogireva evoea upopaoro. Oire vosa rera ruvara-ia Ebrahim katai tau (10) rutu aue golara toupaiava, oa iava vara iava oavu gororeva kataia rerapa ro Melkisedek turaro va vatesa. Uva oisi raga ita aue vievieoro sipsip tau (10) iriavu voea iava gororeva ita rerapa oira vatesa. Oire uva oisi raga oiso osa orekerovu rutu iava piepaoro va purareva rerapa. [Oire rovopa vao porearo rutu oiso toupaiaveira rera iava ro-ia Melkisedek ro-ia king ira torevokovira rutu toupaveira. Ira-ia viapau oisoa vuria vai toupaiave. Eisi osa toupai rera vo vaisiario porearo. Ari eraopa vao porearo oiso toupaiaveira vo rera raga vaisiario-ia, Ro-ia reittoa rutu king ira gavaure vovouva toupaveira voea reraaro Selem vata.] 3 Ira-a ro viapau aitetoa vai ora viapau aakovaa vai. Ora viapau aao iraraa vai rera oeiario. Ora oiso tapo osa viapau oisoa taraipaave, Aa vo vokio-ia puraro viropa. Ora aa vo vokio-ia vorevira kopiioepa. Uva eisi osa vo tou puraoro Pauto Oviitoaaro vo touaro ovoovoro toureva. Uvare Rovopatoa rutu Pristo vo kovoaro-a oa-ia oisoa pitupareve vokiara rutu-ia.

4 ✧ E apeisi-a? Oearovu rutu-ia oirara oisoa putepareve ro-ia Melkisedek? Ari, oiraopavira rutu. Ira-ia taraipaviei rutu oiso-ia, Ro-ia Melkisedek irapa vatevateara rutu vatereva aue Ebrahim oira vasittoa rutu vo tauro iava oara gogireva oearovu turaro irara upopaoro. 5 ✧ Oire ro-ia Melkisedek viapau oiso Livai vase vo saraaro iava rera-a, evoea oea oisoa pris vo kovoaro-ia tuariri rutu pitupaive. Uva auea vao-ia Reo Taisi oa-ia oisoa oiso toupaiave evoea vo kovoaro iava. Vosa katakataivira tauara

toupaiave, oire ra voava katakataivira oaravu oupaive kataipara voea ruvara iava voea Isrel-pa irara. Ari ita, evoea ruvara-ia oisoa vara oisi ououpaive oea tapo oisoa ora araokopaave rutu. Aue iava uvare kataittoa rutu-a voea rutu aautoaaro ro-ia Ebrahim. 6 ✧ Viapau oiso Livai vase iava rera-a Melkisedek. Ro reittoa ira oisi katakataivira vara oureva eera ruvara-ia Ebrahim rera viraakoro. Ro Ebrahim irapa Reo Ovoi vatereva Pauto. 7 Oire vigei taraipavio ro-ia ira oiraopavira rutu oisoa voeaopa viraakoara veaopara vatepareve. Eva-a oa vituaro iava oisoa oearovu vaisiario-ia putepareve rutu reipaoro. 8 ✧ Voea Livai vase oisoa katakataivira orekerovu oupaive tautauara rutu iava. Uva oisoa kopiipaave oiso raga osa oirara. Ari ro-ia Melkisedek ira iava oiso vo reo toupaiaveira, oisoa tootoovira rutu toupaveira. Viapau oiso kopiioepa. 9 Uva uvuipaviei ra oiso purapavio, Iu, Ebrahim ira katakataivira orekerovu rutu vatereva tautauara rutu iava. Osa oisi raga ita piereva Livai katakataivira rera varaaro iava tautauara vatevateoro. Ari ita, voea-a evoea Livai vase oea oisoa oisi katakataivira oisoa oupaave. Eake iava? Uvare voea ita oisoa vo kovo eva pris kovo purapaiave. 10 Oire uva apeisi-a? Vo uvare Livai kavau asavira rutu toureva vo osa oisoa Ebrahim voari rutu tou rovopareve tuariri. Uva oiraopavira oiso-ia uvare eisi vo tou-ia eera Livai rera aautoaaro sopaario-ia touvira toupaveira aue Ebrahim, vo osa rera raga Ebrahim rovovira rutu Melkisedek-va aivaroreva raivaaro.

Vo Airepato Pristo Tuariripa Pristo Tavariorava

11 Vo tuariri Livai vase oisoa pris kovo-ia pitupaive. Uva va-a eva voea vaaro pris kovo oa vearovira oirara kareke piepaivori. Ra va iava vearovira rutu karekepaave. Oa-a eva vituaro iava Reo Taisi vatereva Jiu-pa irarapa Pauto. Uva eakere iravu pristo utupaua uvuipa ra karekero ro ira Melkisedek-va areipareve, osa aueva Eron Rovopato Pristo viapau areipareve? 12-14 ✧ Oire vosa Pauto

✧ 7:4: Jen 14:20 ✧ 7:5: Nam 18:21, 26 ✧ 7:6: Jen 14:19; Ro 4:13 ✧ 7:8: Hi 5:6, 6:20 ✧ 7:12-14: Ais 11:1; Mt 1:3; Lu 3:33; Ro 1:3; Re 5:5

iravu roporeve pisato pristo voeao rovopa irara pris tavoriosa rera-ia, uva va sirova eisi uvui iraopaai ra vao tapo Reo Taisi tavorio iraoive. Oire ro-ia taraipavioveira oiso-ia, Viapau oiso Krais-a Livai vase vo saraaro iava voeao pris irara. Viapau. Ari Juda vo saraaro iava rera-a. Ari ita, viapau irai voea iava Juda-pa irara pristo vai, uvare vo sarapa viapau oiso Moses pris kovo vatereva.

Jisas Oiso Toupaveira Osa Ro Melkisedek Ira Oisoa Toupave

¹⁵ Oire ra evo reo iava vearovira rutu oiso aviavipavio osa rore rugoopavio ira pisavira rutu karekeroepa Melkisedek-va areiisa. ¹⁶ Oiraopavira rutu ira prisvira rutu karekeroepa pisavira. Uvare viapau oiso Reo Taisi sirova uturoepa. Ora aue tapo viapau oiso voea iava-a eera oea oisoa kopiipaave. Viapau. Ari vao-a oa vituaro iava evo kovo-ia pitupaveira, uvare vao Tootoo Ovoi rera vaaro rerapa gorua vatepaiveira. ¹⁷ ✧ Oa iava Pauto vo reoaro-ia oiso purapaveira,

‘Vii vo kovoaro vao pris kovo opesi asa rutu. Oa purapariverea oiso osa ro Melkisedek oa oisoa purapave.’

¹⁸⁻¹⁹ Oire uva oisi-a eisi osa pieoro vao tuariripa Reo Taisi ora tavorioepa. Uvare oisi va sirova utupaoro oirara rutu oisoa viapau Pautoa iare tutuu piepaive. Oa iava oisoa akukuvira rutu tou ragapaive Reo Taisi. Uva va-a vao oa iava Pauto oraivavu raga purareva vao-ia airepa raiva. Oa iava uvuipaviei ra Pautoa iare tutuu piepape rutu.

²⁰ Oire uva Pauto oiraopa reo purareva oiso puraoro, Eera pristo ira ovoivira toupaveveira opesi asavira. Uva viapau rutu oiso uvuiparoi ra evo reo tavorioreve. Ari ita, viapau oiso iraire oiso oreoi purareva vo pris kovo tovtovopaoro oiso osa vo reo vao purareva Pauto. ²¹ Viapau. Asi Pautoa raga oiso Jisas-ia vo vaisio tovoreva oiso, Pristo vo osa vao oirao pie reo purareva oiso,

‘Turaro oirao pie reo purarevora. Orugooa vao-ia rera vaaro oa-ia viapau uvuiparoi ra osi ragavira va tavorioreve vo reo-ia oa oiso purapai, Vii vao-ia viigoa vokiara rutu-ia prisvira toupaviverea opesi asavira rutu.’

²² ✧ Eva-a oa iava uvuipaviei ra vearovira rutu oiso taraipavio, Ro-ia Jisas ira Airepa Reo Ovoi oirao pierava rutu vo reoa vao oa iavirava Pauto vo siraoaro karekeepa oirara rutupa. Vo reo oa vearovira rutu toupaveira vao-ia tuariripa Reo Ovoi putepaoro rutu, oreoa vatereva Pauto Moses-pa.

²³ Uva oavu-a vao-ia oiso-ia. Riro irara rutu voari tuariri pris kovo oisoa purapaive. Eake iava? Uvare kopiipaoro oisoa oearovupa vo kovo kavupaive. ²⁴ Ari ro-ia Jisas ira ovoievira rutu tootovira raga toupaveira. Oa iava rera raga vo kovo-ia vao-ia pris kovo pitupaveveira vokiara rutu-ia. ²⁵ ✧ Uva va-a eva oa vituaro iava uvuiparoi ra vo vokio ora vo vokirori-ia oearovu oupareve Pautoa iare, vo rara Jisas oirao piepaoro rutu rera iare uriopaave. Aue sirova uvare Jisas ovoievira rutu tootoparoveira Pauto arepaoro voea oupasa.

Rovopato Pristo Ira Uvui Iraoparoveira Oiso Ra Vigei Tavapave

²⁶ ✧ Oiraopavira rutu. Aue-ia Jisas Rovopatoa rutu Pristo ira uvui iraoparoveira rutu vigei tavapasa. Ro ira-ia toupaveira vao torevoko vovou rutu, uvare roroio vovovira rutu oisoa toupave. Ora aue tapo viapau rera-ia oisoa vuria vai tupaive, ora oisoa airereivira toupave vuri vovou irara vo rugooroarpa. Oa iava eva Pauto rera kae pierava rutu vuvuiua-ia pute pievira rutu. ²⁷ ✧ Viapau oiso toupaveira osa oearovu voeao rovopa pris irara. Uvare viapau oiso koruouara vai purapaveira vo vokiara rutu-ia, oiso ra Pauto rera varaaro vuriara verapaveira ora oearovu iava tapo oirara. Viapau, ari katai vuuta rutu-a vao oa iare ora rera iava vasereva rutu aue iare evao parikou. Oa iava vao

✧ 7:17: Sam 110:4; Hi 5:6 ✧ 7:22: Hi 8:6, 9:15, 12:24 ✧ 7:25: Ro 8:34; Hi 9:24 ✧ 7:26: Hi 4:15, 8:1 ✧ 7:27: Hi 5:1, 3; Ef 5:2

ora rera-ia katai koruou rutu purareva. ²⁸ Oire uva Reo Taisi-a vao sirova utuoro ora voea raga-ia pris vaisi oisoa tovopaive, voea oea-ia oisoa viapau goru vovou vai toupave torevoko pitupitu purapasa. Ari ita, Reo Taisi vo vuutaaro isivaaro iava Pauto ora rera vaaro Reo Ovoi oirao piereva. Osa iava Oviito oiso vaisireva ro-ia, Rovopatoa rutu Pristo. Ira uvui iraopa ra vigei tauvaporeve vokiara rutu-ia.

8

Jisas Vigei Reraaro Rutu Rovopato Vo Vuvuiua-ia

¹ Evo reo aviavi pie reo vituaro-a vao-ia oare eisi puraepa oiso, Kraisa Rovopatoa rutu Pristo vigei reraaro. Ira oira-papa varata-ia paupa-ia Pauto vaaro paupaveira vuvuiua-ia. ² Uva pris irara vo kovoaro purapaveira evoa tupaoro oiraopa Tugoropa Tapi. Oa oiso rutu tupaiveira osa vao Tugoropa Kepa lotupa kepa. Uva viapau oiso irai vo kepa eva Lotupa Kepa paureva. Viapau. Ari Pautoa raga.

³ Voea-a evoea rovopa pris irara oea oisoa evo kovo purapaive varao vatepasa orekerovu vatevateara ora koruouro aue-ia varuere kare. Uva oisi-a eisi osa tapo Jisas uvui iraoroepa okoruovu vateoro Pautoa-pa. ⁴ Vosa touvira vo rasio-ia tou rovopareva, uva viapau oiso uvuiparoepa oiso ra voa pris kovo-ia pitupareve. Eake iava? Uvare viapau oiso Livai vase iava rera-a. Voea oea iava Reo Taisi oiso tavipapeira. Voeao raga oea oisoa pris kovo-ia pitupaive vao tauo vatepa kovo. ⁵ ✧ Ari voea vo kovoaro oa-ia oisoa ovoovovira vo tupaive, vo osa oiraopa kovo vo tupaive vuvuiua-ia. Uva oiso rutu ovoovovira tupaiveira osa Moses vatatoporoepa, oiso ra varo kepa paureve vao oa sovara-ia lotupa kovo purasa aueparoepea. Osa iava Pauto rera tavireva oiso, “Oiso ragavira varao rutu purarivere vo kepa pauro osa vo ovoovo oa-ia vii keke pieavora vo Sinai pukui-ia.” ⁶ ✧

✧ **8:5:** Kl 2:17; Hi 9:23; Eks 25:40 ✧ **8:6:** 1 Ti 2:5; Hi 7:22 ✧ **8:8:** Jer 31:31-34 ✧ **8:9:** Eks 19:5-6 ✧ **8:10:** Hi 10:16; 2 Ko 3:3; Sek 8:8 ✧ **8:11:** Ais 54:13

kovo voea vo kovoaro-ia vo rasitoa-ia putepaveira pris irara. Oa vituaro iava vao-ia Airepa Reo Ovoi. Evo reo oa purareva Pauto, oiso ra rera tapo oirara ora agiagiave. Oiraopavira rutu uvare vao Airepa Reo Ovoi vao-ia tuariripa putepaveira rutu, uvare va-a vao oa taru orekerovu rutu veaopara karekaveira rara.

Airepa Reo Ovoi Oa Tuariripa-ia Putepaveira

⁷ Ari ita, vo osa tuariripa rutu vao-ia Reo Ovoi vearovira tou rovova, uva eakere ita utupavira va isivaaro-ia airepa purareva ita? Ari ita, uvare vao tuariripa oisoa potepave oa-ia viapau oisoa Pauto sirova utupaave. ⁸ ✧ Oire uva eisi osa pievoiva, Pauto ora rera voeaaro togareva vo reo-ia oa oiso purapai,

“Turaro oiso puraparoi, Ovokirovu epao oara uriopapere. Oara-ia oavu Reo Ovoi puraaverea voea tapo Isrel-pa irara ora voea tapo vova Juda.

⁹ ✧ Uva va vao-ia Airepa Reo Ovoi oa pisavira rutu tupaiveira. Oa viapau oiso vaova areiipaivere oa puraava Isip iava voea tuveteveoro voea-ia pitupaoro. Uva reasi iraopaaepa vao Reo Ovoi sirova utu arapa ragai vaaro. Osa iava voea iava vaseava, oiso ra ora voea raga vo taraiaro sirova utuave.

¹⁰ ✧ Oire uva Turaro tapo ita vo reo-ia vao oisi ita puraroepa oiso, Va vao-ia Reo Ovoi oa puraaverea voea tapo Isrel-pa irara oa oiso purapai, Varao-ia ragai varaaro reo goruro oara tovoavere rara voea vo rugorugooroaro-ia, oiso ra voa vara-ia taraiave. Ora vara rigatoavere vo voea sopaaro-ia, oiso ra voa vara eveipaive vara sirova utupasa. Ragai oiso tupaaverea, Ragai vao voea reraaro Pauto. Ora voea oiso tupaiverea, Ragai voeaaro oirara.

¹¹ ✧ Viapau oiso irai epao voea iava ira voea siposipoparevere voea oea rera tapo tupaiveira oiso

voeare purapaoro, Turaro oavisii-ia vearovira rutu tarai iraopata. Ora tapo viapau oiso ra oearovivu rutu tapo oisi voea iava oearoi tavitavipaive rera iava Turaro

voearo oearoa voea vo taerearo-ia toupaveira. Eake iava? Uvare voea rutu ragai-ia taraipaavere. Oiso-ia voeavio tapo oea kakae visivi toupaveira, ora voeao oea rei vaisi-ia toupaveira.

¹² Ari ita, siraoravere voea kekeoro vo osa vuri pitupitu puraive. Oire ra voea iava vara vera ovoipaoro viapau oiso varare rugorugoopara ita vorerivira.'

¹³ Uva va-a vao Airepa Reo Ovoi oa iava reoreoroepa Pauto. Uva vo reoreoa vao oa-ia reoreopaoro vaore tuariripa Reo Ovoi oiso puraroepa, "Rutapa raga eva. Tuariripa." Oire orekerovu-ia taraipavio oiso, Vosa eake tou ragapaive vao oa-ia viapau kovoa vai, oire ra oisi raga ora opesi pie ragape va.

9

Ro Rovopato Prito Ira Tuariri Rutu Oisoa Varuere Kare Revasiario-ia Tauoparo

¹ ✧ Oire va vao-ia tuariripa Reo Ovoi oa sovara-ia oisoa reo goruro toupave. Vo reoro oara sirova Jiu oisoa Pautoa-ia vuurapa vaisi purapaive. Oara varao sirova tapo kepa pauiva Pauto iavirava.

² ✧ Oisi-a oiso osa vituaro iava rakari kepa pauiva vao oa-ia oisoa vo tugirei toupave oiso, rataupa tugia vao oa oisoa vaisipaive oiso Tugoropa Tavuki. Oa-ia varao rutu tugoropara tovoiva oiso vara, vuravua o, ora tebol ro-ia, ora bretea vao-ia oa-ia oisoa tauopaave Pautoapa.

³ ✧ Ari vo tugio vao-ia atoaropa tugi otugia-a vao-ia varoa isivaaro-ia oisoa toupave. Vouao oua tovoiva vuruvuru-ia kovovovira. Oire uva vo tugia vao oa oisoa oiso vaisipaive, Tugoropa Tavuki Rutu. ⁴ ✧ Vo tugio oa oisoa atoaro rutu toupave, oa sovara-ia oisoa varao rutu toupave oiso-ia, gol alta vao-ia oa oisoa ivara-ia orekerovu kasipaive vara-ia vearoa riipu

geesi purapaoro. Ora aue bokis o iria oisoa vaisipaive oiso, Aak. O iria sovara-ia oisoa vukua toupave vao oa-ia Reo Ovoi rigatoiva. O bokis iria tavuruoro aue gol oa puraiva. O iria sovara-ia oisoa oavu gol tou toupave. Vo touo oa sovara-ia oisoa aioa toupave vao oa vatereva Pauto. Oa oisoa vaisipaive oiso, Mana. Ora ro tooroto Eron reraaro ira-ia airepa sipukao kova oisoa toupave. Ora vareo aveke perorei oarea-ia Reo Taisi rigatoreva Pauto. ⁵ Oire uva oira-a bokis iria ivara-ia aitereivu uvarutoarei oisoa toupasi toa pievira. Vaitereo aiterea ovoovovira oisoa kekepasi viro oiso, Tugoropatoarei vuvuiua iava vaiterei. Aiterea oiso putae parakarova orovira toupasi vo uva oisoa vaiterei vuutaaro-ia varuere kare revasiario petopareve Rovopato Prito, oiso ra oira-ia Pauto oirara iava vuriara verapareve. Oire uva viapau oiso vuutaa vaiei vaviopavira oiso ra oai-ia vara iava varao visii aviavi piea.

⁶ Uva oisi-a eisi osa oisoa toupave vao vo vara vo tavukiario-ia. Uva voea rutu pris irara oisoa koatapaave vokiara rutu-ia va iare rataupa tugi va iava vao vo tugi rakari kepa vao voea vo kovoaro purapasa. ⁷ Ari ro raga Rovopatoa Rutu iravu Prito ira oisoa koataparo vao iare rovopa tugi rutu atoaropa. Uva va eva Tugoropa Tavuki Rutu oa iare oisoa koataparo kataipa vokiara raga-ia vo vokiara katakataivira ivara iava vo vokiara. Ovokiara-ia oisoa revasi rovurova koataparo vara-ia koruoua purapasa Pautoapa, ora rera iavirava, ora voea tapo oirara voeao oea rutu oisoa vuriara purapaive ruruvutuvira vo osa viapau vara-ia taraipaave. ⁸ ✧ Oire uva vo vokio-ia rera ro Tugoropato Uraurato vara iava evara vigei siposipopareveira aviavi pievira. Uvare va vao-ia Rovopa Kepa rutu voea Jiu vaaro okepa iava vo tugio rataupa voeaopa Jiu-pa irara oisoa reipape rutu. Uva vo vuuta-a eva ovuuta-ia oisoa voea asavira atoaropa tugi tupapa piro rutu vaopa oiso, teapi voare koatapaave voearo oira akukuro. ⁹ Oire vo kepa vao Rovopa Kepa rutu oa ovoovovira

✧ 9:1: Eks 25:8 ✧ 9:2: Eks 25:8-9, 23-39 ✧ 9:3: Eks 26:31-33 ✧ 9:4: Eks 30:1-5, 25:10-16 ✧ 9:8: Hi 10:19-20; Jo 14:6

toupaiveira vao oa-ia uvuipaai pris irara ra vatevateara vatepaive ora tauo vatero tapo purapaive vao. Ari ita, oiraopavira evara iava viapau oiso uvuipaai ra Pautoa iare tutuu piepaive, uvare oaravupa aia potepaiveira rutu. ¹⁰ Uvare vo kovoa vao-ia Pautoa-ia vuurapa vaisi purapa kovo oa oisoa purapaive varao raga-ia aio tauoro ora ukaiopa tauoro, ora osasararovu rutu oiso osa varao sisupa pitupituro. Oire vo reo goruro-a evara oara raga oisoa sirova utupaave vo rasio iava vara. Oa iava oisi eisi oirarapa reipapeira vo vuutao-ia rekasisa oa-ia orekerovu rutu torevokopareveira Pauto vo osa vara rutu tavariopareve.

Ro Krai Ira Ora Rera Raga Revasiario-ia Tauoroera

¹¹ ✧ Ari ita, evara isivaaro iava Krai pouro virora vao-ia airepa vuuta vo vokio. Uva oiso tourevora Rovopato Pristo, ira airepa kovo purapare. Oa iava avaroepa vo kepa vao Rovopa Kepa sovara-ia koatasa, okepa tuariripa kepa-ia vao rakari kepa putepaiveira rutu. Vao vituaro iava uvare viapau oiratoa vai vo kepa paureva vo rasio iava orekerovu avu vai-ia. ¹² Oire vosa Krai va-ia rataupa tugi puteoro rutu atoaropa tugi iare vao Tugoropa Tavuki Rutu koata ovoiroepa, uva viapau oiso revasi rovu vaiva voare koataroepa aue iava meme ora bulmakau kakae vai oa-ia tauoa vai purasa. Viapau. Ari ora rera raga oiraarova revasiva katai vuuta raga-ia koata ovoiroepa vo raivao purasa, oa-ia uvuiparoi Pauto ra va iava vigei vorevira oureve ora rera iare. Vo raivao oa-ia viapau opesia vaiei. ¹³ ✧ Vao-ia revasi rovuro aue iava meme ora bulmakau ora oavu bulmakau kakae iava gavuta oara rutu rororeva pristo vo oirara rutu ariaraaro. Eake iava? Uvare vuivupavira rutu toupaooro pris irara oisoa voea piepaive, oisore ra oiso voea vaisipaive, Evoea sisigarue irara rutu oea Reo Taisi sirova utupaoro. ¹⁴ ✧ Iu. Oiraopavira rutu ita osa oisi eisi vara puraiva. Uva apeisi-a o-ia Krai iava revasiva? Ari ita, riroa rutu vao-ia oa pute pievira rutu

pura piropa rera iava revasiva-ia. Oa-a vao oa-ia riroa rutu kovoa ora puraepa. Vao vituaro iava uvare ora rera raga iava oira-ia revasiva koruoua purareva, rera iavirava Tugoropato-ia Uraurato, ro ira viapau opesia vaiei. Oa iava uvuivira rutu Pautoa-pa vo koruou vao purareva. Ari ita, rera oiraaro revasiva iria vigei iava sopaura sisigarue pieeva rutu, oiso ra viapau oiso akukuvira Pautoa-pa kovopape. Viapau. Ari vaore-a ra oiso rutu toupape, Oiraopa kovo irara rutu Pautoa-pa, ro ira tootooparoveira vokiara rutu-ia.

Jisas Revasiario-ia Airepa Reo Ovoi Goru Pierevora Rutu

¹⁵ ✧ Oa vituaro-a vao oiraopa oa Krai-ia pura piropa Airepa Reo Ovoi, oiso ra voeao oea vaisipareveira Pauto oiso, Ora rera voeaaro evoea oea viraakoara ouiverea, varao oara viapau opesia vai. Oara iavirava Reo Ovoi purareva. Eake-a va vituaro? Ari vao uvare kopiiproepa Krai. Ora vao uvare rera vo kopiario iavirava oirara roroioaepa voea vo vovouroaro iava vuriara, oara oisoa purapaive vo osa oisoa tuariripa Reo Ovoi rei piepaive.

¹⁶ Vo osa oavu reoa toupaive auepa ovii irara aiteto vaaro vao oreoa-ia oisoa voea tavipareve aiteto, oiso ra orekerovu rutu ouive varao rera varaaro vo rara kopi-iro. Uva viapau oiso irai vo reo oisoa oirao piepareve vo orekeroi vateoro, vo rara viapau oiso aitetoa oaive kopiipro rutu oiraopavira. ¹⁷ Uvare viapau oiso vo reo-ia kovoa vai toupaivoi vo osa touvira tootooparo aiteto. Ari vo raga vo osa kopii rovoru rutu. ¹⁸ Oa vituaro-a vao-ia oiso toupai vao-ia rovopa Reo Ovoi. Vosa viapau revasiva vai toupaive va oirao piesa rutu, ra viapau oiso kovoa vai va-ia. ¹⁹ ✧ Ari ita, voari rovovira rutu uva Moses oirara rutu tavitavireva varao rutu iava oara oisoa Reo Taisi sirovavi toupaive. Oa iava revasiva karareva bulmakau kakae iava uukoa tapo. Uva vo uvare rutu-ia vao oa-ia oirara sisureva ora vo vuku vao oa-ia oisoa toupaive Reo Taisi. Uva va purasa evaoa kairi oureva vo evao oa vaisipaiveira oiso, Hisop. Oa iava va

✧ 9:11: Hi 2:17, 10:1, 8:2 ✧ 9:13: Nam 19:9, 17-18 ✧ 9:14: 1 Jo 1:7; 1 Pi 3:18; Ta 2:14 ✧ 9:15: 1 Ti 2:5; Hi 3:1 ✧ 9:19: Eks 24:6-8; Lev 14:4, 6-7

kukuearo-ia sipsip oru tuukereva. Ra va-ia revasi uvere kae piepaoro voea iare oirara va sisiputapareva, vo osa vo oru oisoa roko piepareve revasi rovu-ia. ²⁰ ✧ Uva oiso puraroepa,

‘O-ia revasiva iria Reo Ovoi oirao pieeva. Oa iava visii goruvira rutu tavireva Pauto, oisi ra va sirova utu iraota.’

²¹ Oire uva oisi ragavira-a eisi ita osa Moses oisoa revasiva sisiputapareve rakari kepa sisupaoro, ora varao tugoropara rutu oara-ia oisoa lotua purapaive vo kepa sovara-ia. ²² ✧ Oiraopavira vosa Reo Taisi sirova rutu goruvira utupaave, oa iava uvuipaai evara iava oaravivu riroara sisigaruevira toupave o iavirava revasiva. Ora tapo varao vuri vovouro, vo rara eira revasiva peto rovoreve oira-ia tauoa puraoro vuri vovouro verapasa.

Krais Ora Rera Raga-ia Tauoa Purareva Vuri Vovouro Oavi Verasa

²³ Uva oisi-a eisi osa torevokopapeira osa varao vo rasio-ia touaro oisoa sisigarue piepaive varaore ovoovovira oara vuvuiua-ia toupaveira. Ari oiraopara rutu vuvuiua-ia toupaveira. Oara viapau oiso uvuipai ra vara sisigarue piepaive, vo rara viapau otauorovu pute pievira rutu purapaive vearopara rutu. ²⁴ ✧ Osa iava Krais viapau vore koataroepa Tugoropa Tapi oirara raga oa puraiva ovoovovira vaore oiraopa vuvuiua-ia toua. Viapau. Ari vuvuiua rutu iare kaero viropa vo uva toupaveira Pauto ruvara-ia tauvaa oupaoro vigeipa.

²⁵ Uva rera ro Jiu reraaro Rovopatoa rutu Prito ira oisoa koataparao vore Tugoropa Tavuki Rutu-ia aueva varuere kare iava revasiva katakataivira vokiaria vo ivara rutu-ia. Ari Krais viapau oiso vorevorerivira koataroepa okoruoui ita purasa ora rera-ia. ²⁶ Vosa rerapa torevokopaeri ra oisi eisi piereve, oire ra va iava vorevoreripavira siitoka vo siraoaro oureve voariva rovooro uva vo rasio rovoepa. Ari ita, uva viapau oisi

eisi torevokopapeira. Uvare katai vuuta rutu-a vao-ia oa-ia vo rasio iare urio ovoiroepa, vo uva vo vuutao tutuu pieva oiso ra opesipe. Eva-a oa sirovava ora rera iava vasereva koruoua puraoro. Oa iavirava vuri vovou vo varivariaro opesi ovoiepa. ²⁷ ✧ Ari ita, oirara rutu katai kopii raga rutu purapaive. Osa iava taru Pauto voea vo vovouroaro rovirieireverea rara. ²⁸ ✧ Uva oisi-a eisi osa va puraoro Krais ita katai kopii raga purareva ora rera-ia tauoa puraoro, oiso ra oirara rutu iava vuriara vera uvirope. Ari ita, vorevira voreroverea rara. Ra viapau oiso vorevorerivira vuri vovouro vai verasa-a. Viapau. Ari voea kae pie ragasa-a voea oriruoro, voea raga oea rerare tuevira toupaveira.

10

Tuariripa Tauo Viapau Oiso Uvuipape Vuriara Verapasa

¹ Varao Reo Taisi iava Jiu vaaro oara oiraopavira varao oiraopara oisoa ovoovopave vara uraurapaoro oara utupauavi uriope. Oiraopavira rutu otauoroa evara oisoa vorevoreripavira rutu purapaive ivara rutu-ia. Oire uva apeisi-a? Vosa vara varao oisi vorevoreripavira purapaiveira, oara uvuipai ra voea iava vuriara verapaive, oea tutuu pie ragapaiveira Pauto iare, eke? Viapau. Viapau oiso eva Reo Taisi uvuipapeira rutu. ² Ari ita, vosa Reo Taisi uvuipaeri rutu, ra va sirova utupaoro tauoara purapaoro oirara iava sopaura sisigaruevira raga toupaviri. Oire ra va iava viapau vorevoreripavira ora sovopaoro oiso purapaave, “Ragaivi-a vao-ia vuri vovouto.” Ra va iava koruouara pura arapa eakaave, vo rara sisigaruevira rutu toupave. ³ Ari oiraopavira evo koruouro voea oisoa rugorugoo piepaive rutu evarare vuri vovouro, vo rara ivara rutu-ia voea iava sopaura-ia toupave vuriara. ⁴ ✧ Oa vituaro vao oiso toupavoi, O-ia bulmakau vairei ora meme airea

✧ 9:20: Eks 24:8; Mt 26:28 ✧ 9:22: Lev 17:11; Ef 1:7
✧ 9:28: Ro 6:10; 1 Pi 2:24; Ta 2:13 ✧ 10:4: Mai 6:6-7

✧ 9:24: Hi 6:20; 1 Jo 2:1 ✧ 9:27: Jen 3:19; 2 Ko 5:10
✧ 10:5: Sam 40:6-8; 1 Pi 2:24

revasiaro-ia Pauto viapau uvuiparoi ra vuriara verareve oirara iava.

⁵ ✧ Oire vosa varasa vore rasitua-ia Jisas aueparoepa, oa iava Pautoa-re oiso puraroepa,

'Ari ita, varaopa tauoara viapau ruipa-pauveira ora vatevateara. Oa iava ragaipa ouavu varaua ravaariva.

⁶ *Vo kareo okarea rutupavira kasipaiveira oirara eravaoara ivara-ia, okarea-ia viapau oiso vii roru piepaiveira. Ora tapo vo koruouropa reasipaiveira vuriara verapa koruouro.*

⁷ ✧ *Eva-a oa iavirava oiso puraraepa viire Pauto, Toupavaoi ragai vii vo ruipaaro sirova utusa. Eisi osa va iava ragai iava vo reoro toupaveira vo vukuo-ia oa-ia Reo Taisi toupaveira.'*

⁸ ✧ Oire uva rovoira Krai oiso puraroepa, *'Varaopa reasipaiveira,'* ora *'Varao oara-ia viapau vii roru piepaiveira oiso osa varao koruouara ora varao vatevateara vatepa, ora vo karero varuere karero oea kasipaiveira vo eravaoara ivara-ia, ora varao oaravu koruouara vuri vovouro verapasa.'* Ari ita, oisi eisi osa puraroepa varao rutu iava oara oisoa purapaive torevokovira Reo Taisi sirova utupaoro. ⁹ Eva-a oa iava oiso puraroepa Krai, *'Ragai toupavaoi Pauto vii vo ruipaaro sirova utusa.'* Oire uva vo reoa vao oa iava Pauto tuariripa koruouro veeporeva, oiso ra rera vo koruouaro vara vo tavukiaro ouve vao oa purareva Krai ora rera-ia. ¹⁰ ✧ Eake iava? Uvare rera Jisas Krai ira Pauto vo ruipaaro sirova utu ovoiroepa oisi va pura ovoiro. Vao oa vituaro iava vigei iava sopaura rutu sisigarue ovoiepa vo koruouo-ia oa purareva ora rera-ia katai vuuta-ia.

Jisas Ora Rera-ia Tauoroera Vuriara Verasa

¹¹ Voeao pris irara Jiu iava oea oisoa katakataivira ora voea vo kovoaro purapaoro torepave katakataipavira vokiara rutu-ia. Oa-a vao oa-ia oisoa voreripavira vo koruouro purapaive. Ari vo koruouro-a evara oara viapau oisoa uvuipape oiso

ra vara-ia voea iava vuriara verapareve Pauto. ¹² ✧ Ari ro Krai katai koruou raga pura ovoireva vuri vovouro vera ovoiro. Eva katai koruou oa uvuiepa vokiara rutu iare. Oa isivaaro iava pau ovoiroepa Pauto vo varata iava oirapapa. ¹³ Evoa uva tuepaoro toupaveira vo vuutaore oa-ia rerava keripa irara toforevera Pauto vo rera kokotoaro reoro oiso osa orekevu rerapa tasipa. ¹⁴ Oire uva katai koruou raga pura ovoireva. Oa-ia voea rutu uvui pie ovoireva. Oa iava uvuipaai ra Pautoa iare tutuu piepaive voea sisigarue vovou irara.

¹⁵ ✧ Ari ita, uva ro tapo Tugoropato Uraurato oisi vo reo eva oirao piepareveira rutu oiso osa pura rovoroepe rutu Tugoropa Vuku sovara-ia,

¹⁶ ✧ *'Vao-ia Reo Ovoi ragai oa puraaverea oirara rutu tapo vo utupaua. Vo uva ragai varaaro reo goruro tovoaverea voea rutu iava sopaura-ia. Ora vara rigatoaverea voea vo rugorugooroaro-ia, eisi osa puraroepa Turaro.'*

¹⁷ ✧ Oire evo reo isivaaro iava ita rera raga Uraurato oiso puraroepa, *'Ragai varaore ita vuri vovouro viapau oiso rugooraverea vorerivira ora varao vuri pitupituro.'*

¹⁸ Uva oiraopavira rutu vara varao vuri vovouro vera ovoireva oirara iava. Uva apeisi-a? E uvuipai ra okoruoui ita vorerivira ora purape, oiso ra oai iava vuriara vorerivira ita vera piro? Viapau rutu.

Uvuipaviei Ra Oirao Piepe Rutu, Ra Va Iava Pautoa Iare Tutuu Piepape

¹⁹ Araoko irara oaa, uva oisi-a eisi osa iava viapau oiso oai epao oa uvuipai ra vigeire korukorupape vore koatapa arapa Tugoropa Tavuki Rutu-ia. Viapau. Ari uvuipaviei vao iavirava Jisas vaaro kopii. ²⁰ Oa-a vao oa-ia airepa raiva karureva tootoa vatepa vigeipa. Oraiva-a vao oa iava uvuipaviei ra varo kovovia putepape koatapaoro. Vao varoa oa oisoa ovoovovira toupave oiso osa rera iava varaua. ²¹ Iu. Rovopato Pristo

✧ **10:7:** Jer 36:2 ✧ **10:8:** Mk 12:33 ✧ **10:10:** Jo 17:19; Hi 7:27 ✧ **10:12:** Hi 1:3 ✧ **10:15:** Hi 3:7 ✧ **10:16:** Jer 31:33-34 ✧ **10:17:** Hi 8:12

toupare vigei rutu reraaro ira Pauto ovii iraraaro oirara tokipareveira. ²² ✧ Uva uvui iraopaviei rutu ra Pautoa iare tutuu piepe rutu oiraopa vovou rutuva oiso ora vigei-ia taraipaoro, O ita, torevokovira toupavao oiso, Ragai-a Pauto reraaro. Vao vituaro iava uvare vigei iava sopaura sisu piropa. Oa iava vo rugooro vigei iava opesiepa ora eveipa rugooro oiso, Vuri irara-a vigei. Ora vao iava tapo osa vigei iava varaura sisigarueepa vearoa-ia uukoa. ²³ ✧ Oisi-a eisi osa iava uvuipaviei ra goruvira rutu oirao pie vovou purapape vao oa iava oearovu tavitavipape va oirao piepaoro. Eake iava? Uvare uvuipaviei ra Pauto-ia raripavio auere, ra ora rera vaaro Reo Ovoi oirao piepareve. ²⁴ Oa iava uvuipaviei ra oearovivu vo siitokaroaro sovo iraopape. Ora oearovivu vo vigei iava tauvapape oiso ra ora vigei voea vovouroaro oisi iava sirao vovouro kosi piepape oearovivu-ia vereopa vovou rutu purapaoro. ²⁵ ✧ Ari vao raga osa vigei viapau uvuipaviei ra vao kavupape ora gurupa pitupitu lotupasa oiso osa oearovu piepaiveira. Viapau. Easi vigei uvuipaviei ra oearovu vo vovouroaro tore piepape. Vao iava uvare Turaro vo vokiario, vorevira vorepa voki tutuu piepaivoi rutu.

Opeita Isivapavio Pauto Oviitoaarore

²⁶ ✧ Vosa vigei vo siposipo-ia oiraopa tarai ovoi rovovio rutu, oire ra va isivaaro iava vuri vovou ita purasa ruipavio ita. Uva apeisi-a? E oai epao voreri tauo vai oa uvuipai vigei iava vuriara ita vorerivira verave? Easi viapau rutu! ²⁷ ✧ Uva vo uririo raga oava uvuipaviei toupape varao iavirava vuriara oavi vigei varaaro. Oiso varapa-ia osa varao-ia oiso, Rovirieia vao-ia ora riro goru kasia vao-ia oa voeao aiopaiverea oea Pautoare isivapaaveira. ²⁸ ✧ Vosa irai oiratoa vai oisoa Moses vaaro Reo Taisi gasipareve, ra irai tovopaive kopiia-ia. Viapau iraipa siraoave, vo osa vaiterei ora vo peva oea oisoa oiso purapaave iraire, “Oiraopavira rutu uvare vuria vao oa purarivo.” Oa iava oisoa voea vo reoaro

oirao piepaive. ²⁹ Oire uva eake vori rutu oupareverea ro ira Pauto Oviitoaarore isivaparo? Eera ira oiso puraparo, “Revasiva akuku raga-a,” iria rera sisigarue pieeva rutu Pauto vaaro sirovava Reo Ovoi. Ora apeisi-a ropa oirato ira Tugoropato Uraurato tovipareve, ro Uraurato ira Pauto vo siraoaro kareke piepareveira rerapa oirato? Oire uva apeisi-a rerapa eera? Siraovira rutu! Uvare rera varaaro iava vuri vovouro vo voriaro oupareverea vao-ia pute pievira rutu oa toupai vo Reo Taisi-ia. ³⁰ ✧ Uvare rera-a eera ira-ia taraipavioveira ira oiso puraroepa, ‘Ragai auearo vao vuri vovou vo voriaro vatepasa. Oa tuuavere rutu rerapa.’ Ora oreovu ita vao oa purareva oiso, ‘Turaro ora rera voearo varaaro vuri vovouro rovirieireverea rara.’ ³¹ Ari ita, siraovira rutu voeavipa voeao oea vo vovouro vuriara purapaoro Pauto vavaeoro-ia kovepaaverea vara voriaro oupasa rera ruvara-ia pauaka tootooa rutu Pauto.

Goruvira Rutu Torepau Oirao Pie Vovou Oara-ia

³² Vore rugorugoo iraopata visii vo touaro vao oa oisoa purapata tuariri. Ovuuta-a eva oa-ia Pauto vaaro aviavia visii sopaaro soporeva ora rera iava. Oa isivaaro iava riroaravi rutu tavaka vovouro outava oearovu-ia. Osa viapau oisoa visii kove piepaive. ³³ Ari ita, vurivira rutu visii api pievira karekeiva oirara oearovu osireiario-ia. Oa iava visiivi oisoa agesipaive visii tovipaoro. Ora ovokirovu-ia oevu tapo ora tavosipasa oisoa ruipapata voeao oea oisi vo tavakaaro oisoa oupaive. ³⁴ Ora voeao tapo vo vavataroaro sovopata ora visii-ia oea oisoa tuukepa keparo-ia tuukepaave. Oa iava voeapa oisoa siraoapata. Ora oiso osa oearovu tapo oisoa uriopaave visii varaaro-ia orekerovu pitupasa. Uva viapau oisoa evarare rugorugooapoaro siraoapata. Viapau. Ari visii oisoa roru iraopata rutu, uvare oisoa taraipata oiso, Oaravu epao visii varaaro oara visiipa

✧ 10:22: Hi 4:16; Ef 3:12; Esi 36:25 ✧ 10:23: Hi 4:14; 1 Ko 1:9 ✧ 10:25: Ap 2:42; Hi 3:13; Fl 4:5 ✧ 10:26: Nam 15:30; 2 Pi 2:20 ✧ 10:27: Ais 26:11 ✧ 10:28: Diu 17:2-6 ✧ 10:30: Diu 32:35-36; Ro 12:19

tuevira toupai, oara varao-ia putepaiveira rutu vo rasio iava vara.

³⁵ ✧ Opeita oearovupa uriripaoro ora visii iava goru vovouro oavisii rutu akukupavira viki ragapata. Uvare vo vovouro raga uvuipai ra visiipa vearo vori sipove.

³⁶ ✧ Ari ita, vosa kave vovou rutu sirova utu rovopata, oa vituaro iava uvuipatai rutu ra oiraopa vovou rutu Pauto vaaro sirova utupata. Oa iavirava uvuipatai ra vearopara outa, varao oara iava Reo Ovoi purareva Pauto. ³⁷ ✧ Aue iava uvare Tugoropa Vuku oiso purapai,

‘Tou visivi taru voreroverea. Viapau oiso ateate pie ragapaoro voa toupave.

³⁸ ✧ Uva ragai voeaaro-a oirara oea-ia torevoko vovou toupaveira oea taru tootopaave oirao pie vovou rutu purapaoro. Ari vosa irouto ro ira voea iava ragai arova porero viroverea, ira-a eera viapau oiso ragai roru piereverea ora rera-ia.’

³⁹ ✧ Oire uva viapau oiso vigei-a vao voea iava voeao oea oisoa pore uviropaave rera arova opesi ovoipaoro vo vuri tapi-ia. Viapau. Ari vigei-a vao vigoa oirao pie vovou rutu purapaoro oriruvira rutu toupapeira.

11

Vo Toupai Oirao Pie Vovou Vo Pitupituro Vituaro

¹ ✧ Oire uva eakea rutu-a vao oirao pie vovou? Oa vao-ia oiso toupaveira, Varao oara-ia oiso tarai ovoipavioveira oara varao oiraopavira karekepaperea vo utupaua, oarare tuevira tupaoro oirao piepapeira. Ora tapo vosa oiso ragavira ora sovopavio, O ari oiraopara-a, oara viapau kekepapeira. ² Uva vo vovou-a eva oa purapaoro voeari tuariripa irara oisoa Pauto roru piepaive ora voea-ia. ³ ✧ Oirao pie vovou rutu purapaoro tarai ovoipavio oiso, O ari Pauto orekerovu rutu purareva varao oara kekepai ora rera vo Reoro iavirava. Uva viapau oiso orekerovu avu vai iava vara purareva. Viapau.

Vo Toupai Ebel Vase Iava Ora Inok ora Noa

⁴ ✧ Oire uva oirao piepaoro Ebel koroua purareva Pautoa-pa, vo koruouo oa Ken vo korouaro-ia puteva. Ooirao piea iavirava Pauto rerare oiso puraroepa, “Torevokotoa rutu vii.” Aue vituaro iava uvare va-a vao vatevatea koruouo oa-ia Pauto roru pierewa ora rera-ia Ebel. Uva vo vovoua vao rera vaaro Ebel ira kopi-roepa, oa vigei siposipopaivoi vo vokio-ia touvira.

⁵ ✧ Oire ro vo oirao piearo-a vao-ia Inok oa iavirava viapau oiso kopi-roepa. Ira tootovira raga kae pierewa Pauto. Oa iava oirara oisoa rerare taraa ragapaive, uvare Pauto ora rera iare rera ouvea. Ari ita, Tugoropa Vuku oiso purapai, ‘Kae pie asavira oisoa vo rasio-ia toupave Pauto roru piepaoro ora rera-ia rutu.’ ⁶ ✧ Ari ita, viapau irai oiratoa vai uvuiparoi ra oisi Pauto roru piepareve, vo rara viapau oirao pie vovou vai pura rovopareve. Uva va-a vao vituaro oiso toupaveira, Ro ira ruipaparo oiso ra Pautoa iare tutuu piepareve, ira-a eera uvuiparoi ra Pauto vo touaro oirao pie rovopareve rutu. Ora aue tapo oirao piepareve oiso, Pautoa iare tutuu pierewe, ra voa vearo vori ouvee rera ruvara-ia.

⁷ ✧ Oire iravu-a ro-ia Noa ira ora rera vo oirao piearo iava Pauto vo reoro vo vovou reo uvureva uriripaoro. Oreoa-ia rera vosioro tavitavireva varaore oara kekereverea utupaua. Oreoa vao sirova utuoro aak uvuo purareva Noa. Oa iava voa ovii avao orirureva rutu vo tuukou vo vuutaaro-ia. Uva oisi-a eisi osa pierivoiva, Noa oirara rutu karekereva vo rasio-ia vuri irara. Oa iava Pauto rera raga roro pierewa oiso, Vearoto. Eake iava? Uvare oirao pie vovou rutu-a vao oa oisoa purapareve.

Ebrahim Iava Vo Reoro

⁸ ✧ Vo oisoa Ebrahim oirao pie vovou purapareve. Oa purapaoro Pauto uvureva ovusa rerare keeraroepa. Oa iava rera vo reoro sirova utuoro ora vaseroepa, oiso ra rera vo taerearo kavuoro avaro

✧ 10:35: Hi 2:2 ✧ 10:36: Lu 21:19; Kl 3:24 ✧ 10:37: Hab 2:3-4; Lu 18:8 ✧ 10:38: Ro 1:17; Ga 3:11 ✧ 10:39: 2 Pi 2:20 ✧ 11:1: Ro 8:24; 2 Ko 4:18 ✧ 11:3: Jen 1:1; Jo 1:3; Hi 6:5 ✧ 11:4: Jen 4:4, 10; 1 Jo 3:12 ✧ 11:5: Jen 5:21-24 ✧ 11:6: Hi 7:19 ✧ 11:7: Jen 6:13-22 ✧ 11:8: Jen 12:1-4

vore avaoro uvare Reo Ovoi purareva Pauto rerapa. Ari ita, rera vo taerearo rutu kavuoro gaururoepa. Oire voava avapaoro viapau oiso taraiparoepa oiso, Ovu iare avaparai. ⁹ ✧ Uva va-a vao osa rera vo vovouaro oirao pie vovou sirova oisoa toupaveve vo taereo-ia oa iare rerapa Reo Ovoi purareva Pauto. Uva voa oiso rutu oisoa toupaveve osa ro ira vegoparo rakari keparo raga-ia. Ora vo araoreo tapo oviitoarei Aisak vaio ora Jekop aiterea tapo oisoa vo keparoa evara rakari keparo toupasi, aitereapa Pauto Reo Ovoi vatereva.

¹⁰ Vao vituaro iava Ebrahim vokiara rutu-ia rera vo oirao piearo-ia oisoa tuevira raga toupaveve, oiso ra vo uruio kekereve ouruia paureva Pauto ora rera vo ruipaaro-ia. Oa pauakavira rutu toupaveve.

¹¹ ✧ Uva va-a vao oirao pie vovou oa vituaro Ebrahim uvuiparoi ra oiso toupaveve, Aite. Ari ita, eagara vosa avukaroepa rutu, ora vao tapo osa vatuava Sera oisoa kakae kavau asavira toupaveve. Vo osa toupaveve rutu Pautoa-ia oisoa rariparo, oisore ra oiraopavira rutu karekepe rerapa Reo Ovoi Pauto vaaro. ¹² Oiraopavira rutu ita, uvare kopiisa tutuu pierave, vo osa rera raga aao iraraaro-a voeao riro irara rutu oea karekeape. Oea vieiario oiso rutu pura viropa osa aaviikoara vieiario, ora oiso osa rogara vao oa avakava sirova toupaveve viei asavira.

¹³ Oire uva oisi raga toupaveve rutu oirao piepaoro oisoa kopiipaave varao ou asavira oara iava Pauto Reo Ovoi purareva. Uva oiso ora voea-ia taraiaepa, Akoea, igeivi vao sopaipa irara. Vigoa tavete visivi raga toupaveve vo rasio-ia, oa iava vara eveipaioveira varao veaopara oara tauai rutu vo utupaua vigeipa toupaveve Pauto ruvara-ia va iava veaoro vaisi purapaoro vara-ia evara. ¹⁴ Ari ita, oearovu oirara evo reo toupaveve. Uva vigei uvuipaveve ra oisi ragavira taraipavio voea-ia oiso, O ari toupaveve ora voea voaoro ruture taraipavio. ¹⁵ Uva viapau vorevira voare

rugooava voea vo taerearo-ia vao oa iava gauruava oiso ra voare vorevira kareave. Oiraopavira rutu oiso uvuipaai ra vore kareave, vo rara oisi ruipapaave vore karesa. ¹⁶ Ari oisoa oiso ruipapaave ra uvavure avaave, vo uva veaovira rutu toupaveve. Otaerei-ia vao oa oiso rutu toupaveve osa vuvuiua. Oa-a eva oa vituaro iava oisoa Pauto viapau ariiparo voea uvupaoro, vo rara rera vaisiario vaisipaave oiso purapaoro, “Igei reraaro Pauto.” Eake iava? Uvare oiraopavira rutu riro urui voeapa ravaave va pauoro.

¹⁷ Va vao oirao pie vovou oa oisoa purapaveve Ebrahim oa iavirava oiso vovouroepa ra oviitoa-ia koruoua purapaveve Aisak, vo uvare Pauto rera-ia kokararoepa. Ari ita, oiraopavira uvare Ebrahim-pa Reo Ovoi pura roveve Pauto, oiso ra riro irara rutu oirara aao keeraave rerare Ebrahim. Uva va-a vao oa-ia tarai rovorova, vatatopoa purareva, oiso ra oviitoa-ia kataito koruoua purapaveve. ¹⁸ Uva rovevira rutu Pauto rerare oiso puraroepa, ‘Rera-a eera Aisak ira iavirava riro irara rutu viire aiteaveve.’

¹⁹ Va-a vao osa Ebrahim tarai ovoiroepa oiso osa ragavira uvuiparoi ra Pauto Aisak tore pierave vorevira kopiia iava. Ari ita, oiso osa ovoovovira kopii tapiva vorevira toreroepa Aisak rera ruvara-ia Ebrahim toupasa.

Vo Toupai Aisak Vase Iava Ora Jekop Ora Josep

²⁰ Oire uva Aisak oirao pie vovou sirovava reo ovoi purareva auere viraako, oiso ra vo araorei-ia karekepe Jekop vaio ora Iso. ²¹ ✧ Oa isivaaro-ia Jekop Josep ovii iraraaro katakataivira viraakoreva ora rera vaaro oirao pie vovou vituaro iavirava, vo osa rerapa tutuu piepa oiso ra kopiio. Ari ita, takuvira oisoa tupaoro tooroto rira-ia Pautoa-ia oisoa vuurapa vaisi purapaveve. ²² ✧ Ora ro tapo Josep ora rera vo oirao piearo vituaro iava vo reo purareva vo vuutao iava oa-ia Isipia kavuivere Jiu-pa irara. Oreoa isivaaro iava oreovua vao oa iava voea tavireva

ora rera iava oiso, “Vosa ragai iava varaua kopiipe ra voua tovota oiso.” Uvare rera vaaro kopiia tutuu pieva.

Moses Iava Vo Reoreoro-ia

²³ ✧ Va-a vao oirao pie vovou oa oisoa purapasi vaitereo Moses aitetoareiaro. Oa sirovava rera kavausivoiva, vo kakae oisoa vataupasiva vo peva rutu sovara-ia kekira peva. Vo rara rera-ia vearovira rutu taraipasi oiso, Vearo keketoa rutu ro-ia. Oa vituaro iava ro king vo reoaro gasisiva tuuvu vovouvira rutu vo reo oa purareva kakae vurerore.

²⁴ ✧ Oa iava riroroiva Moses, vaopa oisoa reasiparo oiso teapi oiso rera vaisi-paive, Pero ro reito oviivaaro oviitoaaro.

²⁵ Ari ita, oisoa oisi vo vaisi veripaoro oiso vovouroepa rutu ra Pauto voeaaro tapo oirara ora tavosiro rutu, vo osa riroa rutu tavaka oisoa oupaive. Oa iava oisoa vaopa reasiparo, teapi vuri vovou vai purareve gare vuutavi raga-ia. ²⁶ Uvare varao rutu-ia taraiparoepa oara-ia osa tavaka vo siraoroaro oisoa oupareve oiso rutu osa vo tavaka oureva ro ira roporeva Pauto. Varao oara oiso oaravu rutu-ia pute iraopaive rutu varao veaopara rera varaaro oara oisoa Isip-ia toupave. Eake iava? Uvare oisoa tuevira vaore vearo vori toupave vao oa ourevera vovio utupauavi rera vo tavakaroaro iavirava.

²⁷ ✧ Oire uva oirao pie vovou vituaro sirovava Isip-ia kavureva. Oa raga iavirava viapau oiso kingto vaaropa kasipu vovou uririparoepa Moses. Viapau. Ari oisoa topaparo viro rutu avapaoro. Eake iava? Uvare rera-a eera ira oiso rutu toupave, Ira eera Pauto kekereva ora rera-ia, ro ira viapau uvuiparoi irai ra rera kekereve. ²⁸ ✧ Uva oirao pie vovou purarevoiva, va sirovava oirara rutu tavireva, oiso ra Tagausapa Vurei Pasova puraive. Vo vuutao-ia oa-ia voea rutu tavitavireva, oiso ra revasiva-ia rataoara rutu riaaro kipuive. Vo kipuro oara kekepaoro uvuiparoi ra vo keparo reesi-paoro Jiu-pa irara ovii kakaeroaro voea avaiopa kakaero tagaupaoro okakaerovu

raga avaiopa kakaero kopii piereve en-selto. Uvare rera vaaro-a voea upopasa.

Riro Irara Rutu Jiu-pa Irara Goruvira Rutu Oirao Pieiva

²⁹ ✧ Oisi-a oiso osa vo vovouro iava varao oirao pie vovouro Jiu-pa irara Ret Si avakava iviroiva ovusa voeapa raakaopa. Oa iava Isip-pa irara voea tariopaoro iviro-paoro utupaaepa, ovusa voea ururao ora aivaro pieopa. Oa iava vao kopii ovoiaepa.

³⁰ ✧ Ora tapo oiso osa vo oirao pieroa varao oara iava kasuraara varao Jeriko-ia kururu piropa, vo osa Jiu-pa irara vo urui taripaoro riro goruvira rutu viri rovopaiva erao vatara (7) voki-ro rutu-ia.

³¹ ✧ Ora o tapo riakova Rehap riro otopava iria ruvara iava voea rutu kopiiaepa oea oisoa Pautoa-re isivapaave, ovusa oira viapau kopiiopa. Eake iava? Uvare voea oea vo rasi vagogo rovosa urioaepa vao oa-ia oisoa toupave. Oa iava vao oira raga voea tokieva oira vo kepaaro-ia oira vaaro iavirava oirao pie vovou.

³² Oire uva visii akepaavoi, E uvuiparai oei iava ita visii tavitavia, eke? Oiraopavira, viapau oiso vuutaa vai ei ragaipa ra Gidion vase iava visii siposipoa ora Barak, ora Samson, ora Jepta, ora Devit, ora Samyuel, ora voea rutu voea profet irara oea oisoa Pauto vo reoaro kosi piepaive. ³³ ✧ Oiraopavira rutu oiso osa oisoa oirao pie vovouro purapaoro riro irara rutu upopaive uvarovu rutu voea-ia putepaoro. Ari ita, torevoko pitupitu rutu sirova oisoa utupaave, oa iava vao ouiva oeare voeapa Pauto Reo Ovoi purareva.

Voea oea laion kare iava gisipo kapu pieiva. Oa iava viapau oiso voea aioiva.

³⁴ Ora voea oea riro kasi rutu tuituia roko pieiva. Ora oiso osa virivarivira rutu toripaiva voea asavira oea toorioara-ia voea upopasa aue ragapaaepa. Uva va-a vao osa raveraveaepa. Uva vorerivira ita ora voea iava varaara-ia gorua ouiva. Osa iava tuuvu vovouvira rutu upoara puraiva oearovu tapo uvarovu rutuva voea voea-ia putepaoro rutu. ³⁵ ✧

✧ 11:23: Eks 2:2, 1:16 ✧ 11:24: Eks 2:10 ✧ 11:27: Eks 12:50-51 ✧ 11:28: Eks 12:21 ✧ 11:29: Eks 14:21-31 ✧ 11:30: Jos 6:12-21 ✧ 11:31: Jos 2:1-21, 6:21-25 ✧ 11:33: 2 Sml 7:11; Dan 6:22 ✧ 11:35: 1 Kin 17:22

Ora oearovu tapo voea iava oea oisoa kopii rovopaaera, vorevira torepaaave. Eake iava? Uvare airorovu voea iava vairoro airoa oisi oiso oirao piepaiva oiso puraoro, “Oiraopavira uvuipaa ra vorevira toreach vigei voeaaro.” Ora oiso tapo osa oearovu vuri irara oea voeare oiso puraaepa, “Uvuipatai ra vova kosita viro vosa visii varaaro oirao pie vovouro kavu rovota.” Uva viapau kosia viropa, uvare oiso ruipapaaepa ra voea varaaro oirao pie vovouro kareke piepaive. Oa iava oisoa voea vuri piepaive rutu voea upopaoro. Vo rara oiso ruipapaaave ra eisi voea piepaivora, vorevira torepaaave vearo tootoo rutu oupasa.

³⁶ Uva oearovu oisoa voea tovipaive tapo voea ragipaoro viripa iroro-ia. Ovusa oearovu oisoa voea tuukepaive iroara-ia tuukepa keparo-ia voea tovopasa. ³⁷ Ari oearovu oisoa voea vurokopaive aue-ia aveke, ovusa oearovu raga ita voea iava varaura koripaive. Ora vo osa oearovu oisoa upopaive aue-ia toorioara. Ora tapo oisoa taririvira toupave apotavira rutu tupaoro sipsip rakariro-ia kuvupaoro ora meme rakariro, ovusa oearovu voea oisoa vuri piepaive rutu. ³⁸ Oiraopavira rutu oiso osa voea rasio-ia tou irara oisoa viapau voea eveipaive ra va iava oiso purapaaave, “O asi vearo vovou irara vai-a voea-ia.” Voea raga ita voea-ia oea oisoa viripaive voraro raaka tapiro, ora voraro pukuara-ia, ora tarieara-ia, ora rikuara tapo.

³⁹ Uva oiraopavira rutu-a oiso osa vo siposiporo tupaiveira voea iava oea oisoa Pauto roru piepaive rutu. Eake iava? Uvare eisi oisoa piepaive voea vo vovouroaro oirao pie vovouro rutu purapaoro. Uva viapau varaaro veaopara ouiva oara iava voeapa Reo Ovoi purareva Pauto. ⁴⁰ Uvare Pauto orugoovu raga-a vao oa purareva vigeipa. Oiso rugooro ra vao-ia airepa rugoo voea tapo tuariripa irara vigei rutu takuvuoro vigei uvui pie ovoireverea voari ruture utupaua.

12

Vigei Uvuipaviei Ra Jisas-ia Vurapaoro Rera Oirao Piepape

¹ ✧ Ari ita, vo vokio-ia vearovira rutu taraipaviera voea iava tuariripa irara, uvare oisi eisi oisoa piepaive voea vo pitupituroaro evara oirao pie pitupituro oiraopavira kareke piepaoro. Uva vigei tapo ita uvui iraopaviei ra oisi eisi piepape. Oa iava uvuipaviei ra varaaro vuri pitupituro kavupape vo pitupituro oara vigei-ia goruvira rutu pitupaiveira, ora varaaro rutu tapo oara vigeire korukorupapeira torevoko pitupitu purapa arapa. Uva uvuipaviei ra vara rutu evara kavuera, vo paupau purape reasi asavira oaravu-ia pute iraopasa vuriara. ² ✧ Uva oisi eisi piepaoro uvuipaviei ra goruvira rutu Jisas-ia vurapape. Vao iava uvare rera raga vigei varaaro oirao pie vovouro vituaro vo rutuva rovopaoro rova-ia vo rekasisa opesipa tapi. Oiraopavira rutu ita, uvare viapau oiso torireva vao asavira evao parikou vo siitokaaro. Viapau. Ari ora rera iava vasereva voare, oiso ra vao kopiioro ariia oureve evao parikou-ia. Uvare vao ragare rugorugoo reroa rorua oa rerapa oisoa tuevira tupaive. Ari ita, uvare vo vokio rera epao reia-ia pauparoi paupa vo oirapapa varata-ia vao Pauto vaaro.

Pauto Vigeipa Siraopa Vatareva Vigei Torevokopasa

³ ✧ Rerare ro Jisas rugorugoo iraopata. Opeita rera vaarore reroa goru vovou ovaupata. Vao oava tupaoro kasipu vovou oureva vuri irara ruvara-ia. Uva oisi-a eisi osa visii tapo ita viapau uvuipatai ra visii vo vovouroaro goru vovouro viki ragapata visii vo oirao pieroaro kavupaoro. ⁴ Vao iava uvare vo paupau-a eva purapaoro vuri vovouva ora upopatai oa-ia revasiva visii iava tovira parupaevere pasi. ⁵ ✧ E vo reorore vai ovautaepa oara Pauto vatareva visiipa vao rera ovii iraraaro, oisore ra ora visii iava vovouisi oavisii goru pie iraopata? Uvare oiso puraroepa,

'Oviitua oaa, vaore rugorugoo iraopau vo osa Turaro Pauto viipa vavata vatepareve, oiso ra va kaeri. Ora tapo oiso-ia ra opeita raveravepau vo osa viipa goru reoro rutu vatepareve varao vii torevokopasa.

6 ✧ Uvare ro ira kaviko iraopareveira Pauto, ira raga ita-a

eera irapa uvuiparoi Pauto ra rera vatepareve vavata oiso ra va kaepareve. Ora voeao tapo oea oiso vaisipareveira, Rera ovii iraraaro, oeapa voea vo vuriaro vo voriaro vatepareveira voea torevokopaoro.'

7 Oire uva uvui iraopatai ra goruvira rutu vovou iraota vo osa vo vavata eva oupata. Vo uvare taraipatai oiso, Aite ruvara iava va vao-ia. Ari ita, visii vo vavataaro vao karekepaiveira rutu visiipa, oire ra va iava oiso purapata, "Oiraopavira rutu Pauto osa oiso igei piepareveira oiso, Rera ovii iraraaro." Uva ragai tavita oiso, E irai aitetoa vai viapau iraipa oviitua vai goru reo vai viapau vateveva vaore irai torevokopasa oai-ia, eke? 8 ✧ Vosa viapau Pauto vaaro vavata kaepata oiso osa oearovu rera ovii iraraaro vo vavata kaepaiveira, oa iava uvuipatai ra ora visii-ia taraipata oiso, O ita, viapau oiso vigei-a Pauto ovii iraraaro rutu. Ari iravu raga ovii iraraaro-a vigei. 9 Ari ita, voeao aite irara oavi vo rasio-ia vigei torevokopaiveira varao vuri pitupituro asavira. Oa-a eva oa iava voeapa avivikepavioveira. Uva va-a eva osa vituaro iava uvuipaviei ra pute pie visivi rutu ora vigei iava vasipape rera iare. Oa iava uvuipaviei ra Tootoo Ovoi oupape rera ruvara-ia Aite Pauto ro vova vuvuiua. 10 Uva aite irara oavi vigei oisoa torevokopaive potekupa vuutarovi raga-ia voea vo rugorugooroaro sirova utupasa. Ari Pauto vigeire rugorugoooparoveira rutu oiso vigei torevokopaoro. Oa iava uvuipaviei ra torevoko vovou rutu purapape ora airereipaoro, oiso rutu osa rera vo vovouaro vuri asa vovou rutu. 11 ✧

Vosa goru reo rutu oupaive vao voea torevokopa reo vuri pitupituro iavirava, oa iava uvuipaai ra ora voeapa siraopaave oiso purapaoro, "Siraovira rutu vigeivipa vao-ia, vigoa viapau oiso vo reo-ia vao-ia rorupapeira." Viapau. Ari oiraopavira uvare oearovu voea iava vao goru reo uvuivoiva, oa iava torevoko vovou ouiva. Uva vo utupaua voea vo voriaro ouiva vao gavaure vovou.

Reo Ravaa Iava Vao Oisore Ra Goruvira Toreta

12 ✧ Oisi-a eisi osa ragavira uvui iraopatai toupaooro ora visii iava vavaeara goruvira rutu kae pieta varao oara raveravepaoro eoropapeira. Ora oiso ra goruvira rutu kotupiara itotuo piepaoro tore iraota. 13 ✧ Ra oisi iava topa pievira voka iraooro avata vao-ia torevoko raiva. Visii vao vearo kokoto irara voea tapo vokapata voea goru piepaoro voeao vuri kokoto irara. Teapi raiva tasi arova piropaave.

14 ✧ Ora visii iava vovouisiro oavisii rutu tovo iraota. Oa iava uvuipatai ra gavaure vovou rutuva oearovu tapo toupata oirara. Ora visii iava vovouisiro oavisii rutu tovo iraopata, ra ora airereipaoro viapau rutu vuri pitupituro vai sirova utupatavere. Eake iava? Uvare viapau oiso irai oiratoa vai Turaro Pauto kekereverea vo rara viapau eisi piepareve. 15 Ora vaopa tapo ora vatatopo iraopata. Teapi irai visii iava vaore isivaparo Pauto vaaro kavikopa vovou oa purapareveira visiipa. Ora vao tapopa ora vatatopo iraopata. Teapi oiso rutu toupata osa okuerovu varao itakopa kuero. Aue vituaro, teapi oirara rutu vuri piepata visii vo pitupituroaro raga-ia. Oiso rutu osa itako ovi gare ovivi raga oa aioara rutu vuri pievo vara sovara-ia avaoro. 16 ✧ Ra vaopa tapo ora vatatopo iraopata. Teapi irai visii iava otopa vovou vai purareve. Ora tapo teapi irai Pautoare isivapaoro oiso piepareve osa ro Iso. Ira katai vuutavi raga-ia gareavi raga aioa ouoro araokoto ruvara-ia kikooto ira reo ovoi purareva kokotoa aropa oiso

✧ 12:6: Sam 94:12; Je 1:12 ✧ 12:8: 1 Pi 5:9 ✧ 12:11: 1 Pi 1:6; Je 3:17-18 ✧ 12:12: Ais 35:3 ✧ 12:13: Pro 4:26; Ga 6:1 ✧ 12:14: Mt 5:8 ✧ 12:16: Jen 25:33 ✧ 12:17: Jen 27:30-40

puraoro, Ragai varaaro rutu ouriverea rara varao aite ruvara iava. ¹⁷ ✧ Ari ita, rera-ia taraipataveira, uvare va isivaaro iava oiso ruipa ragaroepa ra aiteto ruvara-ia viraakoa oureve. Vo osa viapau uvuiroepa. Eake iava? Uvare viapau oiso uvuiroepa ra evo vovou tavariorereve oa-ia tuutuua pura rovoreva kikootoapa. Uva gau ragapaoro rirovira rutu akeake raga- pareva. Vo osa viapau.

Vigei Pou Viroviei Vo Vearo Pukui-ia Vao Vo Saion

¹⁸ ✧ Viapau oiso pou virotaepa vo pukuio-ia Sinai, oiso osa voeari Jiu voari tuariri. Vo pukuio oa oisoa uvuiroepa ra va kekeive ora voea osireiara iava. Opukuio eva oa-ia oisoa riro kasi rutu eto kasi karekepape ovokirovu-ia, vo osa Pauto reo vateparo. Ora vao tapo osa voa oisoa ruipa rutu karekepape ora purepato kiuvu. ¹⁹ Opukuia raga ita-a eva oa-ia utave guruko karekepa ora reoreoa. Ari ita, oreoreoa eva uvuiroepa, oa iava vare oisoa riro goruvira rutu arepaave oirara, oiso ra opesipe vo reoreo voea arova. ²⁰ ✧ Eake iava? Uvare Pauto vo reoreoaro uvupaoro rirovira rutu uriri iraopaaepa. Oreoa-ia voeari Pauto oiso puraroepa,

‘Vosa irai oiratoa vai, eke irai varueretua vai vo pukuio-ia tasiareve, ira-a eera ira-ia uvuiroepa rera vurokoive rera kopii pieoro.’

²¹ ✧ Iu. Oiraopavira rutu uvare vo pukuia-a eva oava vurapaoro oisoa rirovira rutu uriripaave. Osa iava Moses ora rerere oiso puraroepa,

‘Ragai-a vao ragoa rirovira rutu rik-erikeparai uriri iraopaoro.’

²² ✧ Oire uva visii ita vao-ia viapau oiso vo pukuia eva pouta viroepa. Viapau. Ari opukuivu raga vao oa-ia pouta viroepa oa vaisipaiveira oiso, Saion. Vo uva Pauto vo uruiaro toupaveira ro Tootoopatoa Rutu. Vo uruiro-ia ouruia epao toupaveira oiso osa raga toupaveira voari rutu utupaua vo uvuiroepa-ia. Vao

oa vaisipaiveira, Jerusalem. Oa sovara-ia riro tukuro (tausen tausent) rutu enselpa irara rorupaoro toupaveira. Voea raga ita oea vo uvuiroepa iare pouta virora. ²³ ✧ Oa-ia toupaveira voea Pauto ovii iraraaro avairo irara. Voea ita oea vaisiroaro rigatoreva vukua-ia vao oa epao uvuiroepa-ia. Ari ita, kareta virora rera iare ro Pauto ira oirara rutu vo vovouroaro rovirieipaveira. Ora voea iare tapo urara irara torevoko vovou irara voeaaro Pauto oea uvuiroepa oviro pieveva rutu. ²⁴ Oiraopavira rutu ita, vo uvare kareta virora Jisas iare. Ro ira-ia oiraopavira oa pura piropa Airepa Reo Oviro. Oire ra oisi iavirava ora rera iava revasiva petoreve va eva Reo Oviro goru pieoro. Eira revasiva iria vo kovoaro Ebel revasiara-ia putepaveira rutu. Uvare Krai revasiara-a iria vearopara rutu kareke piepaveira.

Vigei Uvui Iraopavie Ra Ora Vatatopo Iraopavio Vearovira

²⁵ Ora vatatopo iraopata vaopa oiso, Opeita siposipopato vo reoroaro veripata, oiso osa voea oea viapau oiso oisi rera vo reoroaro uvuiroepa, eera ira tugoropa siposiporo oisoa vatepareve vo rasio-ia vo tuariri rutu. Uva voea-a eva oea viapau oiso voea vo voriaro vuria vatavataiva. Oire uva apeisi-a vigeipa vao? E uvuiroepa ra oisi va vuria vo voriaro vatavatapape, vo rara oisi rera vo reoroaro veripape ro ira vo reoro kosi piepareve uvuiroepa iavapara? ²⁶ ✧ Oiraopavira rutu ira-a ro ira vo gurukoaro voari tuariri rutu vo rasio rikeri-ke pieveva. Oa iava Reo Oviro puraveira oiso puraoro,

‘Ragai taru vorerivira vo rasio ita rikeri-ke pieveva. Uva viapau oiso vo rasio raga-a, ari uvuiroepa rutu tapo-a.’

²⁷ Oire uva vo reoa vao-ia oa oiso pura- pai, Vorerivira, oa porearo oiso roroivira rutu toupai oiso-ia, Vara rutu orekerovu Pauto oara puraveira voari rutu rova-ia, oara rutu opesipereva rikeri-keoro. Ari varao oara viapau oiso rikeri-keperea, oara raga-a evara oara pereva.

✧ 12:18: Eks 19:12-22; Diu 4:11 ✧ 12:20: Eks 19:12-13 ✧ 12:21: Eks 19:16 ✧ 12:22: Fl 3:20 ✧ 12:23: Lu 10:20; Fl 3:12 ✧ 12:26: Eks 19:18; Hag 2:6 ✧ 12:28: Dan 2:44; Hi 13:15

28 ✧ Oire uva rorupata, uvare vao oupa-peira Pauto vo Saraaro oa viapau opesia vai vo osa rikerikepe. Osa iava vigei uvuipaviei ra Pauto vaisiario-ia vuurapa vaisi purapaoro rerapa avivike iraopavio rera vaisiario kae piepaoro rutu. 29 ✧ Uvare Pauto riro kasiva eto kasi toupaveira. Oa uvuipai ra orekerovu rutu rova pieve vara rutu opesi pie ovoioro.

13

Uvuipaviei Ra Ora Vigei Araoko Iraraaropa Sirao Vovou Vatepape

1 ✧ Vokiara rutu-ia uvui iraopatai ra oearovivupa siraopata, voeao araoko irara oavi oea Krai vaisiario-ia toupaveira. 2 ✧ Opeita vaore ovau iraopata oiso osa uvuipatai ra oearovivure aapaapaupa irara keerapata vorarore visii vo keparoaro-ia voea koata piepasa. Ari ita, oearovu oisoa oisi eisi oearovu piepaive voari. Uva viapau oisoa voea eveipaoro voea koata piepaive ora voea vo keparoaro iare, vo osa voeavi uvuiaroa ita enselpa irara oea oisoa koata piepaive.

3 ✧ Ora voeaviore tapo rugorugoopata oearoa tuukepa keparo-ia toupaveira vo Jisas iavirava. Ra ora visii-ia voea sovopaoro oiso taraipata, Visii uvuiaro eva visiigoa ita tuukepa kepa-ia toupatavoi. Ora ra voeaviore tapo rugorugoo iraopata oearovia tavaka vo vavataaro kaepaveira. Vo vavataaro uvuipatai ra ora visii-ia va sovopata oiso rutu ita, ovavata-a eva voea vaaro oa visii-ia ita toupai voi.

4 ✧ Opeita vo pitupituore ora oupa pitupitu oiso rugorugoopata, Akukupapa raga. Viapau rutu. Ari ro oirato ora o riakova oavukarea raga uvuipasiei ra ora vaiterei raga rutu toupasi. Vao vituaro iava vosa viapau oisi eisi toupasi, oa-a eva oapa Pauto vaiterei ora oearovu rutu rovirieireverea vapa vao ora voeava otopa vovou, vo osa vo pitupitu vo voriaro vuri vori vaterere voeapa.

5 ✧ Ora opeita vo vovouva toupata tapo moniara riiripa vovou. Ari uvuipatai ra varavio-ia roru iraopata oara-ia pitupataveira oiso purapaoro, “Ari uvuipai varao.” Eake iava? Uvare Pauto vao-ia oiso puraroepa,

‘Viapau oiso visii kavuaverea. Ora viapau oiso visiire ovauraverea.’

6 Oreoare vao rugorugooapaoro uvui iraopaviei ra goru vovouvira rutu oiso purapavio,

‘Ragai reraaro tauvapato Turaro Pauto. Osa iava viapau uvuiparai ra orekerovu avu vaipa uriripara. Oiraopavira rutu. Eake vai-a vao oa-ia uvuiparoi irai ra oai purareve ragai vuri piesa? Viapau oiso oaiei.’

Vigei Uvuipaviei Ra Oiso Rutu Utupavio Osa Voeao Turaro Irara Tuariripa Irara

7 ✧ Ora voeavore rugorugoo iraopata tuariripa irara oea oisoa visii tuvetu-vepaive Pauto vo reoaro iava siposipopaoro. Ora voea vo pitupituroarore tapo rugoopata oiso osa ragavira oisoa toupave tootopaoro ora kopiipaoro. Uva vo pitupiturei-a evarei oarea-ia visii ita uvuipatai ra oisi voea vioepata voea vo vovouroaro oirao pieara sirova utupaoro.

8 ✧ Jisas Krai viapau oiso tavariora vaiei. Ira vo vokio toupaveoi oisi raga ita osa tuariri oisoa toupave. Osa raga ita eisi osa voari utupaua toupavevera taru. 9 ✧ Opeita osiposiporovu raga pisaara uvu-pata vaopa, teapi visii ivuive vao arova torevoko raiva Pauto vaaro. Vosa vigei iava sopaura sirao vovou vo goruaro ove Pauto ruvara-ia, osa vearopai. Oa iava vigei iava sopaura viapau uvuipai ra osasararovu rutu aue reo goruro vo goruaro ove varaore aiopara. Oara vo pitupituroaro viapau oirara oisoa tauvapave vo osa va-ia vokapaive.

Vo Toupai Vao Iava Koruoua Oa-ia Rorupare Pauto

✧ 12:29: Diu 4:24 ✧ 13:1: Ro 12:10; 1 Te 4:9 ✧ 13:2: 1 Pi 4:9 ✧ 13:3: Mt 25:36; Kl 4:18 ✧ 13:4: 1 Ko 6:9 ✧ 13:5: Fl 4:11; Diu 31:6, 8; Jos 1:5 ✧ 13:7: Hi 6:12 ✧ 13:8: Hi 1:12 ✧ 13:9: Ef 4:14; Kl 2:7, 16 ✧ 13:10: 1 Ko 9:13, 10:18 ✧ 13:11: Eks 29:14; Lev 16:27

10 ✧ Ovoovova eravao vigei oiraaro toupai vo oira-ia koruoua toupai. Vo koruouo oa iava viapau rutu uvuipaai Jiu pa irara pris ra oai puraive va-ia. Uvare viapau voea vaaro-a. Ari vigeipa oirao pie vovou irara. 11 ✧ Ari ita, ro Rovopatoa rutu Pristo Jiu iava ira oisoa Tugoropa Tavuki Rutu iare oisoa koataparou varuere kare iava revasi rovurova vara-ia koruouasa vuriara verapaoro. Vo karero okarea oisoa kasipaive vo uva sel urui-ia toupai vatuaro. 12 ✧ Uva oisi-a eisi osa vituaro iava Jisas ita kopiioepa oisi ratau vo riro urui iava rataoa riaaro vatuaro-ia. Oa iava voa rera iava revasiva parueva oirara rutu sisigarue pieoro vuri vovou iava. 13 ✧ Uva vigei tapo ita uvuipaviei ra oisi uruia vatuaro iare kosi viropavio varao kavuro Jiu varaaro, oiso ra rera sirova utupavio. Ra va iava ora vigei-ia rera vaaro arii sovopape va vao siitoka vavataaro kaepaoro. 14 Oiraopavira ita, viapau oiso pauaka urui-a vao oa oiso vaisipapeira, Vigei vo uruiaro va vo rasio-ia. Viapau. Ari touvira rutu tuevira tupaoro vo uruire taraapapeira vao oa rutu-ia toupaperea voari utupaua. 15 Eisi osa iava uvuipaviei ra Pautoa-ia vuurapa vaisi purapape Jisas vaisiario iavirava. Vo vaisio vuurapa vaisi oa oiso toupai, Vigei vaaro koruoua vova vigei iava gisipoara-ia. Uvare rera vaisiario rei piepapeira oisi va iava tavitavipaoro. 16 Ora opeita tapo vo vovoureore tapo ovaupata veaoro purapa, ora aue vao tauvaa oearovu tauvapasa. Eake iava? Uvare evo vovourei oarea-ia uvuipatai ra Pauto roru piepata ora visii-ia.

17 ✧ Voeao oea visiipa irapaaveira vo reoroviaro tapo uvu iraopata, ora voea vo vovouroaro tapo sirova utupata. Uvare vuutara visii iava sopaura oavisii tokipaiveira vaopa, teapi oearovu visii piro piepaive. Oa iava voea evoea tokipa irara Pauto tavitavipaaveira ora voea vo kovoaro iava. Vosa voea vo reoroaro oisi purapata, oa iava uvuipaai ra visii-ia kovopaive roruvira. Ari vosa oisipa eisi viapape, oire ra siraoa vo vavataaro

kaepaive oisi eisi kovopaoro. Ra oisi vo vavata iava viapau oiso ra tauvaa vai outavere.

Vo Toupai Tauvaa Oupa Iava Variria

18 Visii vo variriroaro topa piepata, ra Pauto igei tauvapareve. Oa iava ora igei-ia tarai ovoipaioveira oiso, Igei iava sopaura sisigaruepapeira vo Pauto osirearo-ia. Uvare igei vo ruipaaro rutu-a va vao-ia torevoko vovou purapaoro vokiara rutu-ia. 19 Uva vorerivira ita visii arepaavo goruvira rutu oiso ra variripata. Oa iava Pauto visii iare ragai vore pierave rara.

20 ✧ Pauto vigei Turaroaro Jisas kopiia iava vorevira tore pierave rera ro vigei Tokipatoa Rutu Vearoto. Ira sipsip ragui tokipareveira, oraguia-a vao vigei raga ita. Ari ita, rera vaaro iava kopiia vao Reo Ovoi Pauto vaaro, oa oiraopea vo reo oreoa-ia viapau opesia vaiei. 21 ✧ Uva Pauto arepaaveira ro gavaurepa vovouto, oisore ra veaopara vatepareve visiipa, vaore, oiso ra oisi vara iava rera vo ruipaaro sirova utu iraopata. Ora vaore tapo, oisore ra oisi vigei pieparevora, uvuipaviei ra rera roru piepape vao iavirava Jisas Krai vo goruaro. Oire uva uvuipaviei ra Krai vaisiario kae piepape vokiara rutu-ia. Ovoiei.

Ovoioapa Reo-a Vao-ia

22 Goru visivi rutu visii araoko irara oaa tavipaavo auere ra ragai vo reoro uvu iraota. Oreoa purapaavo visii iava sopaura oavisii goru piepaoro. Oa oisivio rutu toupai gareavi pasia. 23 ✧ Uva oiso ruipaparai ra visii tavia ro iava Timoti vigei araokotoaro. Ira kosi pievorao vova tuukepa kepa iava. Oire vosa ikauvira raga kareroera ragai iare, oa iava uvuipaveiei ra vegei rutu uriove visii kekesa.

24 Igei vo reoro topa piepaoro vearo voki purata voeaova visii voeaaro turaro irara ora oearovuva Pauto voeaaro. Vearo visii araoko iraraaro vo taereo iava Itali oea tapo visii-ia ita vearo voki purapaivoi.

25 ✧ Uva visiipa Pauto arepaavoi, oisore
ra visiipa vereopa vovou rutu purareve
visii tauvapasa.

Eisivi raga ra opesipe.

JEMS

Irapa Reoro Vo Vukuo Iava

Oeavu tarai irara oiso rugorugoopaaveira, Ro Jems ira raga ita Jisas araokotoaaro (Mt 13:55; Mk 6:3). Uva ora vaisiparoepa oiso, Krais-pa kovopato (Je 1:1), ora tisato (Je 3:1). Vo pasio rigatoreva voeaopa oea vaisireva oiso, Katai tau erao (12) sara oea sikasikavira toupaveira voraro rutu. Uva taraipavio voea-ia Kristen irara oea tapo sikasikavira oisoa toupave vo vuuta-ia eva. Aue iava uvare oearovu vuri vovou irara vuri pitupituro oisoa purapaive voea vo touaro vuri piepaoro.

Jems varao-ia reoreoparoi vao iava osa ragavira uvuipa Kristento ra toupaveve oiso-ia, teapi kasipu vovouva riro kaekae-vira toupaveve (Je 1:19-21), ora uvui iraopa ra vearovira ora rera iava arevuoto tokipareve (Je 3:1-12), teapi oearovu raga vo pitupituroaro roviriei ragapareve, (Je 4:11-12), ora teapi goruvira varao-ia pitupareve varao vo rasio iava (Je 5:1-3). Ari uvui iraoparoi ra Pauto ruvara-ia tutuu pievira toupaveve (Je 4:7-8), ora uvui iraopa ra rera vaaro rari vuku oirao pierave varao iavirava kovoara oara purapareve Pautoa-pa ora oearovivupa oirara tapo tauvapaoro.

1. Ora rera iava aviavi pie reoro vatereva Jems, 1:1.
2. Oiraopa lotu vo pitupituro iava oa kareke piepareve ro ira Pauto vo reoaro uvupaoro va sirova utuparo, 1:2-27.
3. Oirato vaaro oirao pie vovou oa oirao piepareve kovopaoro, ora arevuoto tokipaoro, ora vo osa viapau oearovu tovipareve, 2:1-3:12.
4. Oiraopa tarai iava vo reoro, ora vao iava variria upiapa irara tauvapasa, 3:13-5:18.
5. Ovoioapa reoro varao-ia vo iravivu tauvapasa vurirara iava, oiso ra porero

viro, 5:19-20.

¹ Ragai-a vao Jems ragoa-a Pautoa-pa kovopato ora Turaro Jisas Krais. Ragoa vo pasio rigatoavoi visiipa Isrel-pa irara katai tau erao (12) saraaro visiigoa Isrel-ia oisoa tou rovopata. Oa iava voava sikasikataepa orasirovu raga-ia toupasa. Uva ragai visiiva vearo vokiavoi.

Kokarapa Iava Vao Oa Uvuipai Ra Vigei Goru Piepaive

² ✧ Araoko irara oaa, vosa oaravu rutu kokaraara visii-ia karekepape, oa iava uvuipatai ra oiso rugoopata, Rorupas-apara varao-ia. ³ ✧ Uvare taraipatai varao-ia oara karekepape visii varaaro oirao pie vovouro-ia kokarapasa, oara uvuipai ra visii-ia poupa piro, ra vara iava keevoisivira torepata varao kaepaoro tavaka vovouro, vo rara kokaraara-ia putepata. ⁴ ✧ Vokiara rutu-ia goruvira rutu tore iraopata tavaka vo siraoaro kae iraopaoro. Oa iava vo pitupitu eva uvuipai ra vearovira rutu kareke iraope visii-ia. Osa iava uvuipatai ra vearovira rutu touta. Ra oisi iava viapau oiso opitupitupa apotata oai ou arapa Pauto ruvara-ia. Viapau. Ari eisi iava visii uvuipatai ra uvui iraota rara.

Ro Ira Vearo Rugorugooa Ruipaparo Ra Vare Variriro

⁵ ✧ Vosa irai visii yuruvuru-ia ro iava vearo rugorugoo vaipa apotaparo, oire Pautoa iare variriro, oiso ra rerapa rugorugoo vatereve. Ra va iava Pauto rera vatereve. Ari ita, ro Pauto ira vearo rugooro rutu vatepareveira oirara rutupa. Uva viapau voearore kasipuparoveira oearoa vearo rugooropa apotapaave vo osa varare arepaave. ⁶ ✧ Ari vosa rera eera oirao pie rovo iraopareve ra va iava Pautoa iare variriro, viapau uvuiparoi ra gare visivi rera vaaro oirao pie vovou kavureve oiso rugoopaaoro, Esa pasi, Pauto ragaipa vao vatereve, eke viapau. Eake iava? Uvare rera-ia vo rugorugooarei toupavoi. Uvare oiso toupavevoi osa avakava iria torupaoro ora

✧ **1:2:** Ro 5:1-6; Mt 5:12; Hi 10:34 ✧ **1:3:** Ro 5:3 ✧ **1:4:** Kl 4:12; 1 Te 5:23 ✧ **1:5:** Pro 2:1-9; 1 Jo 5:14 ✧ **1:6:** Mk 11:24 ✧ **1:7-8:** Pro 3:5-6; Je 4:8

vurevurepaoveira. ⁷⁻⁸ ✧ Osa voearo eisi viapau uvuipaa ra oiso rugoopaave, Turaro irapa oavu avu vai vaterevere. Viapau rutu. Eake iava? Uvare rera vo rugoaro avavaiapai ora sikasikapaoro. Oa iava vo vovouro evara rera varaaro rera oiso piepai, oa iava viapau uvuiparoi ra katai raiva vai raga sirova utuparo.

Apotatoa Iava Ora Ro Riro Kotokoto Guruto

⁹ Vosa aa ro avuo araokotoa oavi apotato ro oirao pie vovouto, ira uvuiparoi ra rorupareve, uvare Pauto rera kae pieparevere ora rera osireiario iare. ¹⁰ ✧ Ora vosa aa ro avuo ro araokotoa oavi ira riroara rutu kotokotoarava toupareve, ira tapo ita uvuiparoi ra Pauto-ia rorupareve vo rara rera apota piereve. Eake iava? Uvare oisi voea riro kotokoto guru irara akukuvira rutu kopii ragaaverea rara, oiso rutu osa isiso kokookoro oara kopiipapeira. ¹¹ ✧ Taraipavio vosa ravireo kaeparo vroveira, oire ra kasiraoparo rutu. Oa-ia isiso kouro erakopapeira rutu. Ra vo kou kokookoaro kovepe. Oire ra voava oritoara vuripe. Eisi raga ita osa ro riro kotokoto guruto ira rataa pievira kopii ovoirovere vo osa touvira kovopareve orekerovu gurupaoro ora rerapa.

Vo Toupai Varao Iava Orekerovu Oara Oiratoa-ia Kokarape

¹² Ari ro oirato ira goruvira rutu tore iraoparo tavaka vo siraoaro kaepaoro vokiara rutu-ia, ira uvuiparoi ra rorupareve, vo rara varava ora keevoisiparo. Irapa Pauto Tootoo Ovoi vaterevere oiso rutu osa rera vo voriaro, vao Pauto ovaria iava reo ovoí purareva vo vorí vatesa oirarapa voeao oea ora voea iava sopaura oaive vatepaive rerapa. ¹³ ✧ Vosa orekevu iravu sita pieve rera rata pieoro, oire voava rera ivuve ra vuria purareve. Uva viapau uvuiparoi ra oiso puraro, “Pauto ragai ivurevoi vao vuria purasa.” Viapau. Uvare vuria viapau uvuipai ra Pauto ivuve. Ora Pauto viapau oiso oirato ivupareveira vuri vovouro purapasa. ¹⁴ Ari ita, vigei iava katakataivira

sopaura toupaveira oura ora sitapapeira ra vigei ivupaive. Va raga vao vuri ruiipa vigei vaaro oa raga vigei aroviakupaiveira vigei-ia kokarapaoro. Oa iava vigei ivupaiveira vuri vovouro purapasa. ¹⁵ ✧ Uva vo pitupitu-a vao oa-ia sopaura ora sitapapeira. Oire voava vuri vovou kova pieve, ra oisi raga ora rigapaoro kae piro va ragava vuri vovou. Vo vovou vao vuria kakaero. Ra voava utupavira rirovira rutu karekepe. Oa-ia oisoa kopii purapave oiratoapa.

¹⁶ Araoko irara oaa rutu. Teapi vao kokarapa pitupitu eaka ragapata oa visii keakeapaiveira. ¹⁷ ✧ Vo pitupituro rutu varao veaopara vate ragapa pitupituro ora varao vatevateara vigei tauvapura, oara rutu vuvuiua iava uriopapeira vova Pauto ruvara-ia ro ira aviaviara rutu purareva, varao oara roropaoro vuvuiua-ia toupaveira. Ari ita, ovuutarovu-ia viapau vaeavira roropaiveira vo rara rukuta vara utopave. Ari Pauto viapau oisi eisi toupaveira, aue iava uvare viapau oavu avu vai epao oa uvuipai Pauto vaaro vearo vovou utopasa. ¹⁸ ✧ Viapau. Ari eera ora rera raga vo ruipaoro sirova utuparoveira. Oa-ia vigei Aitearo puraparo vroveira vao iava vo rara rera vaaro Oiraopa Reo rutu oirao piepape. Uvare rera-a ro ira vigei karekereva aue sirova Oiraopa Reo rutu rera vaaro vaore, ra oiso toupape, Avaio kakaero orekerovu rutupa ira pievira varao oara purareva Pauto.

Uvuipatai Ra Reo Uvu Iraopata Vara Sirova Utu Iraopaoro

¹⁹ ✧ Araoko irara oaa rutu, va-ia tarai iraota ra visii rutu vatatopopata ikavira reo uvusa. Ari ita, ra viapau oiso vagevagepavira reo purapata. Ora viapau oiso ra ikaupavira kasipupata. ²⁰ Eake iava? Uvare kasipu vovou-a oirato vaaro oa viapau oiso torevoko vovou vai kareke piepaiveira Pauto oaiaro. ²¹ Osa-a eisi osa iava vao vuvuiipa vovou ora vao vuri pitupitu rirovira rutu karekepapeira. Evara ovovouroa veri rovopata. Ra tapo

✧ **1:10:** 1 Ko 7:31; 1 Pi 1:24 ✧ **1:11:** Ais 40:6-8; Sam 102:4, 11 ✧ **1:13:** 1 Ko 10:11-13 ✧ **1:15:** Sam 7:11-17; Ro 6:21 ✧ **1:17:** Jo 3:27; Mal 3:6 ✧ **1:18:** Jo 1:13; Ef 1:12; Re 14:4 ✧ **1:19:** Pro 5:1, 2, 10:19, 16:32

ora visii vo rugorugooaro eaka pie rovota, ra vo reo outa oa tovoreva Pauto vo visii sopaaro-ia. Evo reo oa iavirava uvuipatai ra vorevira voreta oriruvira rutu toupasa vo Pauto ruvara-ia.

²² ✧ Ari ita, vo osa oisi vo reo sirova utu iraota oisi va purasa. Viapau uvuipatai ra va uvu ragapata. Viapau. Vosa va uvu ragapata, uva oisi-a eisi osa iava uvuipatai ra visii raga ora keakea ragapata. ²³ Vosa irai Pauto vo reoaro uvupareve vo osa viapau va sirova utuparo, ira-a eera oiso rutu toupare, ira ora rera iava puaua raga vuraparevoi sisiro-ia. ²⁴ Vo osa ora rera iava puaua vura rovoreve, ra voava ikauvira avaro vo puare ovausa. Ra oiso aueparo, Apeisi ragavira puavira toupaveira? ²⁵ Ari ita, Pauto vaaro reo goru oiraopa oa vigei ariarava vuri vovou vo tuukearo karupaiveira. Oa torevokopai rutu vosa irai vearovira rutu va vituaro vao reo goru kekereve, ra va iava va sirova uturo. Uva vosa viapau vo reo uvu ragapareve ra ikauvira akukuvira raga vo reore ovauparo, oire uva rera-a eera ira uvuiparoi rorupareve Pauto vaaro-ia viraakoa.

²⁶ ✧ Ari vosa irai oiratoa vai oiso rugoaro, Ragai-a vearoto lotupato ragoa Pautoa-pa lotu iraoparaveira rutu, vo osa viapau oiso ora rera iava arevuoto vearovira tokipareve, oire uva rera-a eera ira kuuvuparoveira vo ora rera raga sopaaro-ia. Eva-a oa iava rera vaaro oirao piea ora lotua oiso rutu toupaveira, Oavu avu raga. ²⁷ ✧ Ari lotupato vo vovouaro-a sisigaruea rutu vo Pauto Aite osireitoaaro-ia vo rara vearo vovou purapareve oiso-ia, vo osa virakoi kakaero ora raroe riako tauvapareve voea vo vavataaro kaepaoro.

2

Uvuipaviei Ra Oirara Rutupa Vaea Kae- vira Raga Siraopavio

¹ ✧ Araoko irara oaa, vigei reraaro Turaro Jisas Krai oirao pie iraopata ro ira kerariava toupaveira. Oa vituaro iava eva viapau uvuipatai ra ro raga vearovata

ira rei vaisiva toupareve roviore isiva-paoro akaipatoavi. ²⁻³ Easi pasi irai vearotoa vai-ia kuvutoa vai oisoa ora kuvuparo ora riro voripara-ia ora oritoo. Ra va iava koataro visii okepaiaro-ia lotupa kepaa vai. Ovusa apotatoa vai pasi oisoa vuritoo-ia kuvupato kuvuparo, oire ra rera tapo ita koataro voare vo visii vo kepaaro-ia lotupa kepa. Uva pasi oisoa ro vaio raga vearovata ira vearotoa-ia kuvupato oisoa ora kuvuparo. Oa vai iava oiso oisoa rera tavipata, “Vao-ia paupa pauu.” Uva pasi oiso ro apotato oisoa tavipata, “Vao-ia vii torepau,” eke “Vo pauu rako-rako uru-ia vovio ragai kokotoaro ruvara-ia.” ⁴ Vosa oiso vo vovouro purapata, oire uva vo vovouro evara oara-ia araoko irara oavisii rovirieipaveira vo ora visii raga vo rugorugooaro iava. Viapau vaea kaevira torevokovira voea rovirieipaveira. Ari oiso rutu piepataveira osa voea oirara rovirieipa irara ora voea vo rugoaro raga vuriara sirova.

⁵ ✧ Araoko irara oaa, visii uvu iraota! Vo ea oiso apotavira toupaveira oirara rutu osireiara-ia voea vo rasio-ia, oea evoea reesireva Pauto oiso puraoro, “Ragai ovii iraraaro. Visii tauvapareve oiso ra goruvira oirao pie vovouro oavisii purapata ragai-ia. Ora vao tapo osa vo koatataverea ragai vo Saraaro-ia toupasa.” Vo uvare voari tuariri Pauto reo ovoi purareva voeaore oisi eisi piesa voeaopa oea rerapa siraopaave. ⁶ Ari visii voeavi voea apota irara arii piepataveira. Taraipatai ita voea-ia riro moni irara oea visii vara piepaiveira rutu visiipa tavaka vo siraoaro vatepaoro. Oea raga ita evoea oea visii iava gasipaiveira kortuara iare tavaara. ⁷ Uva Pauto vearo vaisi tovoreva visii-ia vao-ia vo vaisio-ia oiso, Krai voeaaro. Oa-a eva oa iava vo vaisiva visii tovipaiveira voea evoea riro moni irara.

⁸ ✧ Oire uva torevokopai rutu visiipa vosa rovopa rutu reo goru sirova ututa vao oa Tugoropa Vuku-ia toupaveira oiso purapaoro, ‘Vosa ora viipa siraopaaveira, osa raga ita eisi osa uvuipauei ra roviopa

✧ 1:22: Mt 7:21-29; 1 Jo 3:7 ✧ 1:26: Sam 34:13 ✧ 1:27: 1 Jo 2:15-17 ✧ 2:1: Ap 10:34-35; Ro 10:9-13 ✧ 2:5: 1 Ko 1:26-31 ✧ 2:8: Lev 19:18

siraopau ira vii ruvara-iavi toupaveve.’
 9 Ari vosa oearovu raga vearopaoro oearo-
 vivre isivapata, uva va-a eva oa-ia vuria
 purapataveira. Oa iava vao Pauto vaaro
 reo goru visii sopaaro togapaivoi. Osa
 iava va sovo iraopatavoi rutu, Visii vao-
 ia riro reo goruro-ia gasi irara. 10 ✧ Vosa
 irai vearovira rutu Reo Taisi rutu sirova
 utupaoro oavivu-ia reo goru gasireve,
 oa-a eva oa-ia Reo Taisi rutu-ia gasi-
 pareveira. 11 ✧ Vigei taraipavioveira
 oiso, Pauto oiso puraroepa, ‘Opeita vii
 vaaro ora oua puteri.’ Uva rera raga
 ita oiso tapo puraroepa, ‘Opeita oirato
 upooro rera kopii pieri.’ Oire vosa via-
 pau ora oua puteri ra ita oirato upooro
 rera kopii pieri, oa ita-a eva oa-ia Reo
 Taisi-ia gasirivoi. 12 Vare vao-ia rugoo
 iraopata, uvare Pauto visii rovirieireverea
 vao reo goru sirova utuoro, oreoa vao
 oiso toupaveira vigei tauvapasa, oiso ra
 vearovira toupape. 13 Vosa oiraopavira
 rutu irai viapau iravipa siraoparo oira-
 toa vai, irai ita-a eera vo vovouaro
 rovirieireverea Pauto. Eisi osa iava via-
 pau gare visivi rerapa siraoroverea Pauto.
 Ari vosa ro ira iravivupa siraoparo, ira ita-
 a eera Pauto irapa siraoroverea.

*Oirao Piea Vao Oa Viapau Vearo Kovo
 Vaiva Toupave Oa Kopii Ovoiperea*

14 ✧ Araoko irara oaa. Vosa irai oira-
 toa vai oiso puraro, “Ragai Kraisi oirao
 piepaavo,” vo osa viapau vearo kovo pu-
 rapareve rutu, oire va iava rera vaaro
 oirao piea akukupapa raga purave. E pasi
 eisi vo oirao pie vai iava Pauto uvuiparoi
 ra rera vai vorereve ora rera iare? Easi
 viapau. 15 Easi pasi oearoi araoko irara
 oavi ora taataa riako oavi oea vai-ia vuri-
 ara vaiva varoara toupaivoi. Ora auropa
 tapo viapau voeapa aioara vai. 16 Easi
 pasi irai epao visii vuutaaro iava ira vai-
 a uvuiparoi ra oiso voea tavireve, “Pauto
 visii tauvareve ra avata varoara vai-ia
 tuusa. Oire ra va iava aiooro kovuara
 oavisii vuku pieta.” Ari ita, vo osa oisi
 eisi pura ragaparo osa viapau oiso voeapa
 oarai varoara vai vatepare ora aioara
 vai voea iava varaura tauvapaoro. Ra

apeisi ragavira vo reo eva voea tauvave?
 17 Oire uva aue oirao piea oisi raga ita
 eisi toupaivoi. Vosa oisi tou ragapaive, ra
 viapau vearo kovo vai karekepaive. Ra
 oisi raga ita akukupapavira toupave vao
 oirao piea oa kopiiepa.

18 ✧ Uva iravu oiso puraproveira,
 “Iravu uvuiparoi ra oirao pie vovou rutu
 purapareve, vo ovusa iravu vearo kovo
 purapareve.” Oa iava ragai oiso purapai-
 rerare, “Oire ragai kareke pieri vii vo
 oirao piearo iava vao oa viapau vearoa
 vaiva tapo karekepapeira.” Uva vearo
 kovo-a vao purapaavo vaore, oiso ra vii
 kareke piea ragai vo oirao piearo iava.
 19 E oiso oirao piepariveira, Kataitoa raga
 Pauto toupavevoi? Uva oisi vearopai. Uva
 ita, vuri irara tapo uraura irara tugara
 oisi eisi oirao piepaiveira rirovira rutu
 rikerikepaoro uriria iava. 20 Vii-a koko-
 ropatoa rutu! Ari ita, vosa oisi oirao pie
 ragapari vo osa viapau vearo kovo vai
 tapo purapai, oire ra va iava vii vaaro
 oirao pie vovou akukupapavira ita oisi
 toupave. Easi pasi va vai vao vituaro iava
 tarai ruipapauei, raa?

21 ✧ Voari tuariri rutu uva vigei aao-
 toaaro Ebrahim oviito Aisak tovoreva
 eravao-ia, oiso ra rera vatereve Pautoa-
 pa oiso osa tauoa vo Pauto vo ruiparo
 sirova utupaoro. Oire uva vo vokia-a
 eva oa-ia Pauto rera vo vovouaro kek-
 ereva. Oa iava oiso rera vaisireva, Tore-
 vokoto oirato. 22 Taraipatai eera vaaro-
 ia oirao pie vovou ora vearo pitupitu
 tapo oarea oisoa kovopave. Oa iava
 rera vaaro oirao pie vovou oisoa uvui
 piepaive rutu Pauto osireiario-ia oisi iava.
 23 ✧ Voari tuariri rutu Tugoropa Vuku-
 ia oiso puraroepa Moses, ‘Ebrahim oisoa
 Pauto oirao piepareve.’ Oa vituaro iava
 oiso puraroepa Pauto, “Torevoko vovou
 rutu vii vaaro Ebrahim.’ Eva-a oa iava
 Ebrahim oisoa oiso rutu toupaveve, Pauto
 vatetoaaro. 24 Oire uva vo vokie va-ia
 taraitai auropa vao akukupapa oirao pie
 raga, viapau oiso va iava uvuiparoi ra
 iraire oiso puraro, “Torevokoto vii.” Via-
 pau. Ari rore rugoiparoi ira vearo kovo

✧ 2:10: Ga 3:10-12 ✧ 2:11: Eks 20:13-14; Diu 5:17-18
 Jen 22:1-14 ✧ 2:23: Jen 15:6; Ro 4:3; Ais 41:8

✧ 2:14: Ef 2:8-10; Mt 7:26 ✧ 2:18: Je 3:13 ✧ 2:21:

rutu purapareveira aue-ia oirao piea. Oa a eva oa iava oiso rera vaisirevere, “Torevokotoa rutu vii oirato.”

²⁵ Oiso raga ita osa o otopava Rehap iria voeao tokieva Josua oea arureva. Uva voa a eva uvava oraivavu raga-ia voea vorevira kare pieeva voea virivario keripa irara asavira. Oa iava Pauto oirare Rehap oiso puraroepa, “Torevokova.”

²⁶ Vigei taraipavio oiso, Varaua-ia viapau urauratoa vai oua kopii ovoiepa rutu. Osa raga ita oiso, vosa ro ira oirao pie ragapareve vo osa viapau vearo kovo vai tapo karekepareve, oire uva oisi-a eisi osa iava rera vo oirao piearo-a eva oisi eisi toupai oiso, Kopiepa.

3

Uvui Iraopaviei Ra Ora Vigei Iava Arevuoara Vearovira Rutu Tokipape

¹ Araoko irara oaa. Teapi riro irara vai visii iava ora tisa vaisi piepaave. Taraipaviei oiso uvare utupaua Pauto goruvira rutu kovoreverea vigei tisa irara rovirieipaoro, vo osa garevira kovoreverea oearovu oirao pie vovou irara rovirieipaoro. ² Vigei rutu rirovira ora piro piepavioveira vuriara purapaoro. Ari ro ira uvuiparo ra ora rera iava gisipo eaka piepareve vuri reoro pura arapa, ira ita-a eera uvuiparoi ra ora rera iava varaua rutu vearovira airereipareve vuri pitupituro purapa arapa. ³ ✧ Vigei hos gisipoaro tuukepapeira aue-ia ain, auere ra vigei raga vo ruipaaro sirova utuparo vokapaoro. Oa iava rera iava varaua porepapeira vo oraivavu iare. ⁴ Ora auere tapo selpa uvuo rugoopata oavu eva riroa rutu. Vosa riroto kiuvu va peopareve ovusa avapape avakava-ia, oire uva va iava stia gareavi rutu. Ari ita, vosa kepten uvavure ava vovouparou, ra va iava vo uvuo porepaoro avaro. ⁵ Eisi raga ita osa arevuoto garetoavi raga varaua iava. Ari ira uvuiparoi ra oaravu rutu karekepareve reorepaoro.

E taraipataveira aue-ia tuituia oa uvuipai ra riro kasi rutu poko pieve vegoa-ia? Oire ra va iava evaora rutu rovape. ⁶ ✧ Arevuotoa tapo osa toupare oiso osa tuituia, ira varaua rutu vuruvuruaro-ia toupareveira. Uva voava ovovourovu rutu vuriara kosikosi piepareveira. Oa iava vara-ia evara orekerovu rutu varaua rutu vuivui piepareveira. Uva eisi osa varaua vo ruipaaro kosi piepareveira oiso rutu osa riro kasirao kasi rutu eto kasi. Opsi tapi rutu vituaro okasia vao kasipaiveira eto kasi. ⁷ Oirara okarerovu rutu varuere kare oupaiveira vavarai kare oiso, kokio kare, ora rakoru kare, ora oaravu rutu avakava sovara-ia touara. Oa iava vo karepa reipaaveira voea raguipaoro. Osa raga ita eisi uvuipaai oirara oisi eisi piepaive vo vokio. ⁸ ✧ Ari ita, uva viapau irai oiratoa vai uvuiparoi ra arevuotoapa reiparo, oiso ra oisi rera reoarovi toupareve. Viapau rutu. Uvare vokiara rutu-ia arevuoto toreparoveira vuri reoro rutu purapasa. Ro ira-ia vuri raviraviro toupaveira kavokavo oirara kopii piepasa. ⁹ Ro-ia arevuoto ira iava Turaro-ia vuurapa vaisi purapapeira ora Pauto vigei Aitearo. Ira raga ita ro arevuoto ira iava oearovivu vurivira takaupapeira oirara voeao oea purareva Pauto oisi raga ita oiso osa rera. ¹⁰ Vao Pauto vaisiaro kae piepa reo ora vao takau reo oreorea rutu kataiva raga iava gisipo kosipa piroveira. Araoko irara oaa. Teapi vigei tapo oisi eisi opitupituroi purapape oiso. ¹¹ Viapau uvuipai ra oai tuputupue riku vai vearoa vai uukoa vai kareke piepaive ora avakava tapo ita. ¹² ✧ Araoko irara oaa. E pasi fik ova uvuipai ra oliv kue vai kareke pieeve, raa? Ora pasi wain ova vai uvuipai ra fik kue vai kareke pieive? Eisi raga ita osa avakava viapau uvuipaai ra vearoa vai uukoa vai kareke piepaive.

Vao Vearo Tarai Oa Pautoa Iava Uriopa-peira

¹³ ✧ Easi pasi irai visii iava ira-ia vearo rugorugoo vaiei ora taraia vai, raa? Vosa irai oisito oiso, oire ra ora rera vo touaro oirao pievira rutu kareke piepareve rera

✧ 3:3: Sam 32:9-11 ✧ 3:6: Pro 12:17-18 ✧ 3:8: Sam 140:1-3; Mt 15:10-20 ✧ 3:12: Mt 7:16 ✧ 3:13: Ga 6:4; Je 2:18

vaaro-ia vearo kovo. Oire ra oisi iava va-ia vearo rugorugoo oaro oearovupa oirara kareke piepareve. ¹⁴ Easi visii vai pasi oearovivure vuri vovoupataveira oiso vo vovouro-ia, ora visii raga vaisiario kae piepa vovou, ora oearovivu tovipa vovou, ari iirukopa vovoua vao-ia. Oire vosa oiso vo vovouro purapata, ra opeita ora visii vo tarairoaro-ia rorupaoro oiraopa reoro rutu reoropata kuuvu reoro raga purapaoro vara-ia. ¹⁵ ✧ Otaraiia eva viapau oiso vuvuiua iava varaepa. Viapau. Ari rasito raga iava va-a, varaua raga vo ruipaaro. Oa iava Setena vara rutu aitearo. ¹⁶ Oire vosa oearoi oearoire oirara vai vuri vovoupaave, ora vosa ora voea raga oiso vo pitupituroaro purapaive vare vao ora voea raga-ia vaisiario kae piepasa, osa voearo eisi viapau oiso vearovira paupaaveira. Vo uvare ovovourovu rutu vuriara purapaiveira. ¹⁷ ✧ Ari oirara uvuipaai ra otarairovu raga oupaive varao oara vova uriopapeira Pauto. Varao oara iava uvuipaai ra oiso vo vovouro purapaive, rovopa vao-ia vo rara roroio vovou rutu sirova utupaave. Ari eraopa vao-ia vo rara oearovivu tapo gavaurevira toupave vo rara voeavi kavepaive rutu. Ora vo rara oearovu vo reoroaro tapo uvupaive vara arovipaoro. Ora vo rara oearovu kavikopaive vearo kovo purapaoro. Oire uva oisi-a eisi osa iava uvuipaai ra vearo kovo raga vaeavira rutu katai rugoo-ia purapaive oirara rutu-ia. Osa iava viapau uvuipaai ra oiso toupave, Kuuvu oirao pie vovou irara. ¹⁸ Ari ita, vosa kave vovou raga-ia toupape, oa-a eva uvuipai oiso toupai, Aio kokookoro pauparivoi. Oire ra va-ia vao kave vovou torevoko vovou rutu karekepe oiso, Vearoa rutu kua.

4

Ro Oirato Ira Rasito Vo Vovouaropa Ruipaparo Ira Ita-a Eera Ira Pautoa-va Ora Keriparoveira

¹ ✧ Eake rutu-a oreorovu ora kaureopa reoro vituaro, ora oreorovu kasipuara

varao oara visii vuutaaro-ia toupaveira, raa? Vo uvare riiriipa vovouro visii-ia toupaveira. Oa iava visii iava sopaura-ia ora upopapeira, oiso ra ovovourovu varaua raga vo ruipaaro sirova utupape. ² Orekerovu rutupa ruipapataveira, ra viapau oiso vara oupata. Uva va-a eva oa iava oira upo vovoupataveira. Visii vao-ia riro orekerovu riirii irara, oa iava viapau oiso vara oupataveira. Osa iava kasipu iraopaoro upoara kosi piepataveira. Vao iava uvare viapau oiso Pautoa iare variripataveira vo orekerovu oupasa. Uva va-a eva oa iava viapau oarai oupataveira. ³ Variripataveira orekerovu oupasa. Uva viapau oiso vara oupataveira. Eake iava? Uvare viapau torevoko rugooro-a visii varaaro oara iava Pautoa iare variripataveira. Ora vo osa ora visii vo ruiparoaro raga-ia rugorugoo-ia orekerovure arepataveira variripaoro Pautoa iare. ⁴ ✧ Visii vao visigoa oiso rutu toupataveira osa voea oea ora oua vuri piepaiveira. Vosa ro ira vo rasio vo vovouaropa ruipaparo, eera-a ira Pautoa-va ora keriparoveira. Easi pasi viapau vao-ia taraipataveira, raa? Oire vosa irouto vo rasiova ora vate vovoupari, eera-a ira karekerovere, Pautoa-va keripato. ⁵ ✧ Tugoropa Vuku oiso purapapeira, 'Ro-ia Uraurato Pauto ira toforeva vigei sopaaro-ia ira vigei kasivarivira rutu tokipareveira vaopa oiso, teapi Pautoa-re ovauvio.' Esa pasi vo reo vaiore oiso rugoopatai, Akuku reo raga-a, raa?

⁶ ✧ Ari Pauto riroa rutu siraoa vate iraopareveira vigeipa. Oa iava Tugoropa Vuku oiso purapaiveira,

'Pauto voea riro kaureo irara uvu raga-
pareveira, voeao ragapa rirovira
rutu sirao iraopaoro oea ora
voea iava vaisiario oaive gare
piepaiveira.'

⁷ ✧ Avoeao! Ora visii iava vasepata Pautoa-pa vo osa ora visii iava sopaura vatepata rerapa. Ra Seten-pa tapo ora vairu iraopata, ra oisi iava visii arova toripareve. ⁸ Oa iava Pautoa iare tutuu

✧ 3:15: Je 1:17; 1 Ti 4:1 ✧ 3:17: 1 Ko 2:6; Ro 12:9; 1 Pi 1:22 ✧ 4:1: Ro 7:15-25 ✧ 4:4: 1 Jo 2:15-17 ✧ 4:5: Jen 6:5; Nam 11:29 ✧ 4:6: Sam 138:6 ✧ 4:7: Mt 4:1-11

piepata rutu. Osa iava uvuiparoi ra visii iare tutuu piepareve. Visii vuri vovou irara visiigoa iava sopaura oavisii sisi-garuepe oiso rutu osa ro ira ora rera iava vavaea sisureve. Oire ra va iava rera iava sisigaruepa vo vavae. Visii vao visiigoa-ia vo rugorugooreiva toupataveira. Visiigoa ora visii iava vo rugorugoo eva vuria ora visii sopaaro iava vera iraota. ⁹ Visiigoa ora visiipa sirao iraota ora tapo gau iraota rirovira rutu. Agesi vovou tavariooro vorevira gau iraota. Ora uvui iraopatai ra rorupa vovouro oavisii tavoriota, ra sirao vovou raga-ia toupata. ¹⁰ Ora visii raga oisivi ora gare piepata vo Turaro osireiara-ia. Vosa oisi piepata oiso, oa iava Turaro uvuiparoi visii vaisiara kae piereverea.

Vigei Viapau Uvuipaviei Ra Araokotoa Oavi Togapape Reoara-ia

¹¹ ✧ Araoko irara oaa, viapau uvuipatai ra ora visii araoko iraraaro takaupata. Ro ira iravu araokoto takaupareve eke rera araokotoaaro togapareve oreorovu-ia, iraa eera Pauto vaaro reo goru takauparevoi ita vo osa va tekipearevoi reoara-ia. Oire vosa reo goru togapari, uva viapau oiso vii-a reo goru sirova utupato. Viapau. Ari vii oiso toupari, Reo goru rovirieipato. ¹² ✧ Kataitoa raga Pauto toupape ira reo goru kareke piepareveira. Uva rera raga reo rovirieipavira toupapeveira. Uvare rera raga Kataito ira uvuiparoi oirara rutu vorevira vorepareve, ora voea tapo oirara opesi piepareve. Uva oisi-a oiso osa iava, irouto-a vii viigoa iravivu togapari oreovu-ia ro ira vii ruvara-iavi tutuu pievira toupapeve, raa?

Viapau Uvuipaviei Ra Pautoa-re Kaureopavio

¹³⁻¹⁴ ✧ ✧ Visii oearovu visiigoa oiso purapataveira, “Vo vokio eke vikipavira uva avaviovere riro urui iare sara kovoro vai purasa katai iva rutu uvuiara-ia. Oa iava uvuipaviei riroara vai moniara vai oupe.” Uva oiso visii tavipaavo, Viapau oiso taraipataveira oiso, Eake karekepere evoa

vokipavira. Visii iava tootooara apeisi ragavira toupaveira? Visii eva visiigoa oiso rutu toupataveira osa kupareto. Ro ira karekeparoveira, oire voava gare visivi toureve, ra va iava opesi ovoiro. ¹⁵ Ari torevokopai vosa oiso purata, “Vosa Turaro oisi ruiparo, osa iava uvuipaviei ra tootoovira toupape, ora vo kovo purapape, eke viapau okovovu raga.” ¹⁶ Ari ita, visii raga riro gisipo iraopataveira rutu ora visii raga iava vaisiara oavisii kae piepaoro. Ovovouroa rutu-a varao-ia kau-reo vovouro vuriara. ¹⁷ ✧ Vearovira rutu rugoo iraopata. Ro ira vearo vovou purasa taraiparo ra viapau vo vovou purareve, ira ita-a eera ira vuri vovou purarevoi.

5

Ro Ira Riroara Rutu-ia Orekerovu Pitu-pare

¹ ✧ Ragai-a vao vaviopavira visii rutu tavipaavo oiso-ia, Visii riroara rutuva orekerovu rutu toupataveira. Visiigoa vo tavakaore rugorugoo iraopata oa karekesa auepai visii-ia. Oa iava uvui iraopatai ra gau iraopata oivepaoro rutu. ² Kotokotoara ora oritoara varao visii varaaro oara rutu eruera, ora varoara tapo varao visii varaaro atarike kare oara rutu aio ovoivora. ³ ✧ Varao golara ora silvaara visii varaaro oara rutu vuri ovoiera. Ovuria eva oa visiipa vuri vovou puravere, ra oisi iava viaevira visii vo vuri vovouroaro karekepere. Uva visii vo ruiparoaro auepa moni oara raga visii kasipaivere oiso rutu osa eto kasi. Visii vao visiigoa riroara rutu orekerovu oisoa gurupata kotokotoara ora moni vo vuutao-ia ovoioapa voki iarepa. ⁴ Vearovira rutu uvu iraota voea iava kovopa irara oea aio kovo aioaro eriva varuparo vo visii vo kovoaro-ia. Oire uva voeavi keatava vorevira voea vo voriaro-ia pituoro ita. Vo vorio oa ora visii iare vorevira rukutava. Oa-a vao oare voeavi oisoa rirovira rutu visii are ragapaive. Uva vo area vao voea vaaro oa Pauto kokiara-ia pou piropa ro ira oirara rutupa ora purapurapa irara

✧ 4:11: Mt 7:1-5; 1 Pi 2:1 ✧ 4:12: Mt 10:28; Ro 14:4 ✧ 4:13-14: Pro 27:1 ✧ 4:13-14: Lu 12:16-21; Jop 7:7; Sam 102:3 ✧ 4:17: Lu 12:47; Jo 9:41 ✧ 5:1: Lu 16:19-31 ✧ 5:3: 1 Ti 6:6-11 ✧ 5:5: Amo 6:1; Jer 12:3, 25:34

ensel turaroparoveira. ⁵ ✧ Vokiara rutu-ia vo rasio-ia toupataveira vearopara rutu oupaoro. Oa iava vara-ia rorupaoro toupataveira. Ari ita, rirovira rutu aio iraopataveira, oa iava taoropataveira. Oire uva visii uposapa vokia-a eva oa pou piroi oa-ia visii koriivere oiso osa okarerovu koripaive. ⁶ Visiigoa torevokotoa eva gasitava rera uposa. Oa iava visii eaka ragareva. Viapau oiso visii tapo vorevira ora uporoepa.

Uvuipaviei Ra Sopaura Oavi Goru Piepaoro Siraoa Karekepape Rerare Turaro Tuepaoro

⁷ ✧ Uva oisi-a oiso-ia araoko irara oaa visii vao oirao pie vovou irara osa ora visii iava sopaura oavisii goru piepaoro sirao vovouro rutu kaepata rerare Turaro tuepaoro, ovusa vorevira urioro. Ari ita, tarai iraopataveira ro-ia ira vaoro-a kovoa, ira veaoparare aioara tueparoveira, auere ra aio purape. Uva ora rera iava oisoa sopaua goru piepareve auere tapo kokeva ora ravireo tuepaoro, oisore ra varei rutu uvuivira kovovora, va iava taru aio ouro. ⁸ Oire uva visii tapo uvuipatai ra oisi ora visii iava sopaura oavisii goru piepata tavaka oupaoro. Uvare vao Turaro vo vuutaaro tutuuvo rutu oa-ia vorerovere. Uva va-a eva oa iava sopaura oavisii uvuipai ra tuvuvira rutu toupai ve raripaoro.

⁹ ✧ Araoko irara oaa. Opeita oearovure araoko irara oavisii kasipupata, ora voeare tapo isivavira reopata. Teapi rovirieipato visiire va voriaro vorekuoreverea vurivira ita. Uvu iraopatavoi. Rovirieipato rataoa riaaria toreparoveira Pauto Ovoioipa Vokire tuevira toupao. ¹⁰ ✧ Araoko irara oaa, uvuipatai ra voeaore profet irara rugoo iraopata oea tuariri Turaro vaisiario iava tavitavi rovoaepa. Keripa irara oavia-ia vuria puraiva. Ari ita, uva oisoa ora voea iava sopaura rutu goru pie iraopaive vo tavaka eva vo siraoaro kaepaoro. Uva visii uvuipatai ita ra voea vo pitupituroaro sirova ovoovovira oisi

rutu utu iraopata. ¹¹ ✧ Uvuta! Vigei oiso purapavioveira, Ora voea iava vovouisiro oaive rutu goru pieiva tavaka vo siraoaro kaesa. Oa-ia uvuipaai ra rorupaive. Ari ita, Jop vo siposipoaro uvutava oa toupaveira Tugoropa Vuku-ia. Vo uvare ora rera iava sopaua rutu goru piereva otavakarovu rutu vo siraoaro kaesa. Uva va-a eva isivaaro iava Turaro veoro vovou rutu karekereva rera-ia. Oa-ia tapo vao-ia taraipavioveira. Iu, osa taraipaviei ita, Turaro vigeipa rirovira rutu siraoaroveira vo rara vokiara rutu-ia vigei kavikopareve.

Viapau Uvuipaviei Ra Oiraopa Reo Rutu Purapape Viara Iare

¹² ✧ Ari ita, araoko irara oaa, rovopa rutu-a vao-ia oa-ia uvuipatai ra va purapata. Oa oiso toupai, Opeita vuvuiua vaisipata, eke eake rasito, eke orekerovu vo osa oiraopa reo ovoi rutu purapata viara iare. Ari vosa oiso purapata, "Iu" vo oreovu-ia veoro reo, oire oiso purata "Iu" raga. Eisi osa uvuiei. Ari vosa oiso purata, "Viapau," oire "Viapau ita" osa ovoiei eisi. Teapi oisi iava eisi Pauto visiipa vuria vo voriaro vore piereverea.

Ro Torevokoto Vo Variriaro Oa-ia Gorua Toupai

¹³ ✧ E irai vai visii iava araokoto oavisii tavaka vo siraoaro vai kaeparevoi, eke? Oire uva uvui iraoparoi ra Pauto iare variriro. Easi pasi irai vai araokoto oavisii iava sopaua vai rorupaivoi. Oire uva uvuiparoi ra erava vai-ia eraro Pauto vaisiario kae pieoro. ¹⁴ ✧ Irai pasi visii iava araokoto oavisii ira upiaparoi vai pasi, raa? Uva uvuiparoi ra lotupa irarapa reipa irarare tuvetuvepa irara keeraro. Ra va iava rera iava varaua-ia korovo ovi tovoive Turaro vaisiario-ia variria puraoro. ¹⁵ Vosa Pauto oirao pie rovopaoro rerare variriave, oire ra Pauto rera upiapatato vorevira porete piereve. Oa iava vorevira ora veoro ita. Ora vosa vuri vovouara vai pura rovorevora, oara-ia uvuiparoi Turaro ra vara rutu verareve. ¹⁶ ✧ Uva oisi-a eisi osa iava uvuipatai ra ora

✧ 5:7: 1 Ko 7:29-31; Diu 11:14 ✧ 5:9: Je 4:11-12 ✧ 5:10: Mt 5:12 ✧ 5:11: Jop 1:21-22, 42:10; Nam 14:18
✧ 5:12: Mt 5:34-37 ✧ 5:13: Sam 50:15 ✧ 5:14: Mk 6:13 ✧ 5:16: Mt 3:6; 1 Pi 2:24; Jo 9:31

visii iava vuriara oavisii kosi pie iraopata oearovupa araoko irara oavisii. Oa iava uvuipatai ra Pautoa iare variri iraopata, ra voea araoko irara oavisii tauvaporeve. Oa iava Pauto uvuiparoi ra visii vorevira porete piepareve. Vo varirio torevokoto oirato vaaro oa-ia gorua toupaveira. Oa uvui iraopai ra oiratoapa tauva ouve Pauto ruvara-ia. ¹⁷ Ilaija oiso raga-a rera osa vigei. Ira Pautoa iare goruvira rutu variriroepa auere kokeva, oiso ra viapau koveo. Oa iava kokeva viapau koveopa vo rasitua-ia vo peva rutu uvuiaro-ia aue iva peva ora katai vatara aue kekira. ¹⁸ ✧ Uva vorevira variriroiva, vuvuiua kokeva ita vara pieeva. Oa iava aioara vorevira poretepa vo rasitua-ia.

Ro Ira Raiva Kavureve Ira Uvuipai Ra Rera Vorevira Vorepe

¹⁹ ✧ Araoko irara oaa, vosa irai visii iava Oiraopa Reo rutu vo pitupituario kavureve, oa iava irai vorevira rera voreve. ²⁰ ✧ Oire ra rera-ia eera oiso ragavira taraipatai, Vosa vuri vovoutoa vai tauvarevora, vuri raiva kavuoro vorevira vorero Pautoa iare, oire ra oisi iavirava rera-a eera rera iava sopaua oureve, osa iava viapau uvuipai ra opesi ovoipe opesipa tapi. Uva vo pitupitu-a eva oa iavirava Pauto uvuiparoi ra rera iava riroara rutu vuriara verapareve.

Evavi raga osa vo pasio purapaavoi.
Ragai-a vao, Jems.

1 PITA Irapa Reoro Vo Vukuo Iava

Pita vo pasio rigatoreva 62 o 64 yia Jisas vo kavauaro isivaaro iava. Uva voeaopa rigatoreva oea voraro oisoa toupave Rom gavman vo tokiaro sovara-ia. Oire oa iava Pita vo vaisio-ia Rom urui vaisireva ovoovovira oiso, Babilon urui.

Uva reoreoroepa Pita vo pasio-ia vao iava uvare oisoa voea upopaive voea vuri piepaoro vo teki-ia. Uva oiso puraroepa, Vearopai vosa visii vuri piepaive visii-ia vuri vavataaro tovopaoro. Vearopai ra vara kaepata.

Oreorovu tapo purareva riro goru reoro oreoroa toupai Papara 3. Uva tarai irara viapau taraipaai evo reoro vituaro-ia (1 Pi 3:18-21).

Pita vo touoro Rom-ia vao rigatoreva vo osa oisoa Rom reraaro rovopato Niro voea vuri piepareve. Uva tutuupaiva oiso ra Pita kopiuro. Oa iava vao rigatoreva vo osa Niro rera uposa aueparoepa.

1. Aviavi pie reoro vo pasio iava, 1:1-2.
2. Oirao pie vovou irara uvui iraopaai ra airerei vovouvira toupave vearopa viraakoro oupaoro Pauto ruvara-ia, 1:3-2:10.
3. Oirao pie vovouto vo pitupituroaro oara-ia uvui iraopa ra Pauto roru piepareve, 2:11-4:11.
4. Pauto rera orirureve ro ira tuuvu vovouvira toupave vuri pitupituro purapa arapa, 4:12-5:11.
5. Ovoviopa reoro varao, 5:12-14.

¹ ✧ Ragai-a vao Pita Jisas Krai reraaro aposelto. Ragoa vo pasio rigatoavoi visii rutupa visiigoa roporeva Pauto ora rera iare. Visiigoa voraro rutu sikasikavira toupataveira vo distrikro-ia voraro oiso-ia, Pontas-ia vo, ora Galesia-ia vo, ari Kapadosia-ia, ora Esia-ia, ora Bitinia-ia. Uvaroare gaurutaepa visii voaaro rutu kavuro. ² ✧ Pauto Aite visiigoa roporeva ora rera vo vovouaro sirova utuoro, oiso

ra oisi eisi tauta oiso, Rera voeaaro rutu ro iavirava Tugoropato Uraurato. Osa iava uvuipatai ra Jisas Krai vo reoro uvupaoro va purapata. Eisi osa iava Jisas Krai iava revasiva uvuipaori ra visii iava sopaura sisigarue pieve rutu. Uva ragai-a vao variriparai Pautoa iare, oisore ra visii rirovira rutu vatereve vereopa vovou ora gavaure vovou visii tauvapaoro.

Vearo Rutu Tootooa Oa Vigeire Tuepa-peira Vuvuiua-ia

³ ✧ Vigei rutu vuurapa vaisi purape Pautoa-ia ro vigei reraaro Turaro Jisas Krai Aitearo. Osa iava rirovira rutu vigeipa siraooro Airepa Tootoo vatereva. Ootootoa eva vituaro vo goruo oa-ia Jisas Krai vorevira tore piereva kopii tapi iava. Osa iava ita eisi uvuipaviei ra vigei tapo oisi tootoopaoro rutu tuevira raripavio vore utupaua. ⁴ ✧ Vo uva vearopara ouperea taru Pauto ruvara-ia varao viraakoara oara orirupareveira Pauto voeapa oea rera vo reoro-ia pitupaive. Oara-a evara vuvuiua sovara-ia viapau uvuipai ra erupape, ora vuripape, ora voa opesipape. ⁵ Uva toupaveira visiipa ovusa Pauto visiiva vurapaoro visii virivaripareveira, vo osa rera vo goruaro-ia raripataveira. Osa iava utupaua Ovoioa Vuuta-ia viaevira rutu visii ourevere ora rera iare.

⁶ ✧ Oare eva rugoo iraopaoro roru iraopata. Uvare taraipatai vai pasi oiso, Rovovira vai pasi oiso oaravu tavakaara ou rovota. Osa-a eisi osa siraoa vo vavataaro kae rovataveira. ⁷ Ari ita, otavakaroa evara oiso toupaveira, Visii varaaro rari vovouro akeakepara vaore, oiso ra oiraopavira rutu karekepape. Uva gol-ia taraipataveira oa opesipapeira. Uva vosa va kasipaive tuitui kasi-ia, ra oisi iava rogetara uvuipai ra va iava opesipape vao gol. Ra gol viratoaro raga ro-roioaro toupave. Osa-a eisi osa ragavira visii varaaro oirao pie vovouro goruvira toupaveira. Vo uvare evo tavakaro visii vo vovouroaro oirao pie vovouro goru pie rovoverea. Ovovouroa evara oirao pie vovouro vo voriaro gol vo voriaro-ia

✧ 1:1: Ap 2:5, 9   ✧ 1:2: Hi 9:11-22   ✧ 1:3: 1 Ko 15:20   ✧ 1:4: Kl 3:24   ✧ 1:6: Ro 5:2; Jo 16:1-11; Je 1:2

pute iraopaiveira rutu. Uvare vo vokia eva Jisas Kraiss ora karekeroverea visii vaisiaro kae piesa visii vo vovouroaro oirao pie vovouro kekeoro. Ora visii vatereverea keraria ora rei vaisi. ⁸ ✧ Oiraopavira, uvare rerapa siraopataveira ro ira viapau oiso kekepata. Uva viapau rera kekepaoro rera oirao piepatavoi vo vokio. Osa iava uvuipatai ra roru iraopata va-ia vao riroa rutu rorua. Uva viapau uvuipatai ra ora visii sopaaro iava va kosi piepaoro va iava roroiovira tavitavipata, uvare riroa rutu-a. ⁹ Ororua vituaro oiso toupaveira, uvare Pauto visii iava sopaura virivaripareveira rutu, vo rara visii varaaro oirao pie vovouro Jisas Kraiss-ia eveipareve.

¹⁰ Oiraopavira rutu, uvare va-a eva oa vituaro oiso kasivarivira taraapaive profet irara. Oa-a eva isivaaro iava va iava reo ravaa puraiva oiso puraoro, “Vo vatevateao Pauto oa visiipa vatereverea.” ¹¹ ✧ Osa eisi taraapaoro rirovira rutu oiso akeakepaive oiso purapaoro, “Aa vo vuuta rutu-a vao oa-ia uvuipai ra karekepe?” Ora, “Uva apeisi ragavira va purareverea Pauto?” Uva oisi-a eisi osa rirovira rutu oiso piepaive. Uva vo vuutaore utupa rugorugoopaaepa, ovusa Kraiss reraaro Uraurato voea sopaaro-ia toupaveira. Uva va iava voea tavitavireva oiso, “Ovuuta-a eva utupa oa-ia Kraiss riro tavakaro oureverea. Oire ra va isivaaro iava Pauto rera vatereve keraria vorevira rera kae pieoro.” ¹² Uva Pauto profet irara tavioro oiso puraroepa, “Viapau oiso ora visii tauvasa vao-ia reo ravaa ora vatepatai. Viapau. Ari voeaopa va-a utupaua.” Uva ita visii raga-a ita voea evoea. Uva oiraopavira rutu ita oiso profet irara vo reoroaro uvupataveira voea ruvara-ia oea Vearo Siposipo iava tavitavipaoro vara iava siposipopaveira, vo rara vo reoro evara kosi piepaive Tugoropato Uraurato vo goruaro iavirava, ro ira Pauto siporeva vuvuiua iava. Ari ita, vo taraio-ia oa oupataveira oiraopa reo rutu vaaro otaraiapa purapurapa irara voea ensel rirovira rutu ruipa ragapaaveira.

Pauto Vigeire Keeraparoveira Oisore Ra Ora Airereipavio Vuria Pura Arapa

¹³ ✧ Osa-a eisi osa uvui iraopatai ra ora visii vo rugorugooroaro ravaapaoro tuevira toupata. Viapau uvuipatai ra vovouisiro oavisii iava uusipata. Viapau. Ari kaiporivira rutu varare evara rugorugoo iraopata Pauto oara visiipa vatereverea vo osa Jisas Kraiss ora karekero. ¹⁴ ✧ Goruvira rutu Pauto vo reoro sirova utupata. Opeita ora visii iava vasepata opitupiturovupa, oisore ra visii ivupaive. Vo pitupituro oara oisoa pura rovopata voari tuariri vo osa rupa vovou-ia oisoa toupata. ¹⁵ Viapau. Ari Pauto vo vovouaro vao tugoropa vioe iraopata oa sisigaruevira toupaveira. Oa iava uvui iraopatai ra oisi airereivira rutu toupata. Opeita okovorovu vuriara purapata. ¹⁶ ✧ Ari ita, Tugoropa Vuku oiso purapapeira,

‘Ora airerei iraopata vo rara viapau vurira vai purapata, uvare ragai-a sisigaruetoa rutu.’

Riroa Voria Oa Vatereva Pauto Vigei Vorevira Ousa Ora Rera Iare

¹⁷ ✧ Vo osa Pautoa iare variripaoro oiso rera vaisipata, Igei Aitearo. Osa eisi piepaoro uvuipatai ra visii vo touario-ia vo rasio-ia vao tavete tou rerapa avivikevira rutu toupata. Eake iava? Uvare rera raga ira vaeavira rutu oirara rovirieireverea voea vo pitupituroaro sirova katakataivira. ¹⁸ Ari ita, vo voria eva taraipataveira oa iavirava visii oureva Pauto ora rera iare. Uva visiipa vo vori vatereva, oisore ra va iavirava tuariripa pitupituro oavisii akukupapara kavuta varao oara oisoa oupata visii aao iraraaro ruvara-ia. Ovorio-a eva oa viapau uvuipai ra opesipe oiso osa vareo golarei oarea opesiperea ora silva. ¹⁹ ✧ Viapau. Uvare vao vituaro iava reipai rutu vo vori eva oa purareva vigei ousa. Oiso osa vao-ia osa ragavira Kraiss viapau vurivira toureva. Ira sisigaruevira rutu touoro ora rera-ia tauoa purareva oiso

✧ 1:8: Jo 20:24-31; 1 Jo 4:20 ✧ 1:11: Ais 53:1-12 ✧ 1:13: Ef 6:14; 1 Te 5:6 ✧ 1:14: Ro 12:1-2 ✧ 1:16: Lev 11:44 ✧ 1:17: Diu 10:17; Hi 12:28 ✧ 1:19: Eks 12:5; Hi 10:19-25

rutu osa sipsip kakaero oisoa piepaive Jiu-pa irara voari tuariri. Oa-ia visii rutupa ovoova purareva, oisore ra va iavirava vuri pitupituro tuariripara kavuta. ²⁰ ✧ Pauto rera roporeva ovusa vo rasio kareke asavira touva voari tuariri rutu. Uva va-a eva isivaaro iava Pauto rera karekereva vao iava ovoioapa vuuta vaore, oiso ra visii tauvareve. ²¹ Ra Krai vo kovoaro-ia taraipaoro Pauto oirao piepata ro ira rera vorevira tore pierewa kopii iava rera vateoro keraria. Oa-a eva oa iava uvuipatai ra goruvira rutu oirao pie vovou purapata rera raga-ia rari iraopaoro ro-ia Pauto.

Uvui Iraopavio Ra Araoko Irarapa Sir-aopavio

²² ✧ Oisi-a eisi osa oiraopa reo rutu sirova utupataiva, visii iava sopaura sisi-garuevira toupaveira. Oa iava uvuipatai ra oiraopavira rutu sirao iraopata oearovivupa ora visii iava voea oirao pie vovou irara. Uva oisi piepatavora, uvui iraopatai ra vearovira rutu sopaura oavisii rutu iava oearovivu tauvapata voeao ora visii iava voea. ²³ Uvare Airepa Tootoo out-avorao vao oa pauakavira toupaveira. Ootootoa vituaro-a Pauto vo rearo ro Aite ira tootoovira toupaveira. Ira vi-apau opesia vaiaro. Oa iava uvuipatai ra oiso rutu toupata, Visii-a ita Pauto ovii iraraaro rutu, visiigoa viapau opesia vai. ²⁴ ✧ Tugoropa Vuku iava vo siposipo oiso purapapeira,

‘Ari ita, voeao raga oirara oea oiso rutu toupaveira osa isiso kou. Ora varao oritoara oarapa ruipapaaveira oara oiso rutu toupaveira osa isiso kouro kokookoaro. Ari ita, isiso kouro vokiara rutu-ia kopiipa-peira. Ra vo kouro kokookoaro tapo erakopaoro opesipape kopii ovoipaoro.

²⁵ ✧ Ari Turaro vo rearo-ia viapau opesia vai.’

Evo reo raga ita oa visii-ia karekeepa vo uva oisoa Vearo Siposipo uvupata oearovu ruvara-ia.

2

Jisas Oiso Toupaveira Osa Aveke O Iria-ia Tootooa Toupai

¹ Oire uva uvui iraopatai ra vuri vovouro oavisii kavuta. Opeita kuuvu reoro raga purapata ora opitupiturovu kuuvuara. Opeita oearovu varaaro riiriipata orekerovu. Opeita oearovivu takaupata vuri reoro-ia. ² ✧ Uvui iraopatai ra vaopa vearo aio ogoepata Pauto vo reoro, ra va iava vearoa taraia outa Pauto ruvara-ia. Oa iava uvuipai ra visii varaaro oirao pie vovouro oavisii goruvira torepe tauva oupaoro vo Pauto ruvara-ia. Oiso rutu osa kakae vure vokiara rutu-ia roro ruipapaaveira aako riakoro-ia goruvira riropaoro. ³ ✧ Aue iava uvare Tugoropa Vuku-ia oiso purapapeira, ‘Vereopa vovou oisoa sovopata vao Turaro oa purapaveira visii-ia.’

⁴ ✧ Turaro iare uriopata ro-ia kataitoa raga. Ira oiso rutu toupaveira osa aveke o iria-ia tootooa toupaveira. Ari ita, oearovu iria o aveke verioro oiso vovouaepa ra oira viki ragaive oiso rutu osa aveke turi raga. Vo osa Pauto oira eira roporeva, oiso ra rera vo kovoaro pureve. ⁵ Osa ita eisi osa visii toupaveira oiso osa avekeara oara-ia tootooa toupaveira. Ari ita, Pauto uvuiparoi ra visii-ia tugoropa kepa paureve vo rara ora visii iava vasepata rerapa. Vo osa vo kepa opesirevora, uvuipatai ra voa pris kovoro purapata tauoro purapaoro vo kepa sovora-ia. Varao oara-ia uvuipatai ra Pauto roru piepata vo rara vara purapata Jisas Krai vo tauvaaro-ia.

⁶ ✧ Uvare Tugoropa Vuku-ia oiso purapapeira Krai iava,

‘O ropoava aveke iria-ia riroa voria toupaveira. Uva oira tovoava. Oa iava oiso toupaveira osa kukuuvu tuuta vo Kepao vaoro oa pauava Saion taere-ia vo Jerusalem urui vaore oiso, Irouto ro ira Krai oirao pierewe ro rera raga ita aveke,

✧ 1:20: Ef 1:4; Hi 9:26 ✧ 1:22: Jo 13:34 ✧ 1:24: Ais 40:6-8 ✧ 1:25: Jo 1:1 ✧ 2:2: Mk 10:15; 1 Ko 3:2
✧ 2:3: Sam 34:8-10 ✧ 2:4: Sam 118:19-29 ✧ 2:6: Ais 28:16

ira viapau uvuiparoi ra ariia vai oureve vo rara oisi piereve eisi.'

⁷ Uva rera iavirava riro tauva rutu visipa toupai vo visiiigoa rera oirao piepata rutu. Ari vosa aa voeao oea viapau rera oirao piepaive, Tugoropa Vuku-ia oiso purapapeira oearo evoea,

'Oire aveke kepa paupa irara iria oisoa veripaive. Uva oira raga ita eira iria vo utupaua oiso rutu karekeoverea, rovopa tuuta rutu kukuuvu tuuta va iava Kepa.'

⁸ ✧ Ora oreoreovu ita Tugoropa Vuku iava oiso purapapeira, 'Iriavu aveke iria iava tuipaoro oirara posipaiveira kovepasa.'

Voeao oea Pauto vo reoaroava kaureopaave osa toupai vo reo ovoovovira. Eira aveke iria ovoovovira toupaveira oiso osa Pauto vo reoaro. Uvare oirara vo reo iava posipaiveira kovepaoro vo rara vava reasipaave. Uvare Pauto vare oiraopavira oisi puraroepa.

Vigei Oiso Toupapeira Pauto Voeaaro Oirara

⁹ ✧ Ari Pauto visii reesireva oa iava oiso toupataveira, Visii-a rera voeao. Visiiigoa oiso toupataveira, Pris irara rera voeao ro King visiiigoa sisigaruevira rutu toupataveira. Oa-a eva vituaro iava oiso toupataveira, Visii Pauto voeao torevokoaro rutu. Oa iava uvuipatai ra ovovourovu rutu iava siposipopata varao veaopara rutu oara oisoa purapareve visii. Osa raga ita oiso osa visii keeroepa ora rera iare. Oa iava rupa vovou kavutava, ovusa visii oureva vore aviavia-ia rera vaoro veoro aviavi rutu. ¹⁰ ✧ Ari ita, tuariri oisoa oiso rutu toupata, Oira turiro raga. Uva vo vokio oiso toupatavoi, Pauto voeao rutu visii. Ari ita, voari tuariri viapau oisoa sirao vai oupata Pauto ruvara-ia. Ari vo vokio-ia vo sirao outavo rera ruvara iava.

Vigei Uvui Iraopaviei Ra Oiso Toupape, Pautoa-pa Kovopa Irara

¹¹ ✧ Vate irara oaa, visii oiso rutu toupataveira vo rasio-ia osa sopaipa irara

oea tavetevira toupaveira. Eva vituaro iava visii tavipaavo oiso ra visii vo vovouroaro poreta vo vovouro iava vo rasio varaaro, oara visii iava sopaura vuri piepaiveira. Evo vovouro vuriara oara veoro vovourova ora upopapeira vo visii iava sopaura-ia. ¹² Torevoko vovou raga purapata oirao pie vovou asa irara vuutaaro-ia tupaoro. Eagara vosa vurivira visii vaisipaive kuvuvira, vo osa voeava torevoko vovou raga purapata. Osa iava eisi uvuipai ra visii situepaoro oisi iava taraia oupaive. Oa vai iava uvuipai vai ra utupauavi Pauto vaisiara kae pieve vo vokiri-ia oa-ia vorevira voreroverea Turaro.

¹³ ✧ Gavman irara vo reoaro rutu sirova utu iraopata reo goru, vo uvare Turaro Pauto vo ruipaaro-a visii. Ora Praim Minista vo reoaro tapo uvupata vara purapasa. ¹⁴ Ora turaro irara tapo vo reoaro uvu iraopata. Voeao oearopa vo kovo vaterevora rovopato Gavman, oiso ra vuri irara vo voriaro vateive. Ora veoro irara vaisiara kae pieve. ¹⁵ Uva eake-a vao oare uvui iraopatai ra voea vo reoaro reipa irara sirova utu iraopata? Aue iava uvare Pauto vo ruipaaro visii oisi oiso toupaveira vaore, oiso ra va-ia torevoko vovou rutu purapata. Osa iava eisi roruko irara viapau uvuipai ra visii togapaive oreoro-ia, evoearo oearoa oearovivu takaupaiveira vuri reoro-ia. ¹⁶ ✧ Ari ita, uvuipatai ra oiso rutu toupata osa voeoro oearoa viapau tokipareve irai voea vo kovoroaro-ia voea siituepaoro vo rasio-ia. Uva oiso rutu toupata osa voeao kovopa irara oea tokipareveira Pauto ora rera osireiara-ia. Uva oisi-a eisi osa iava viapau akekevira raga vuri vovouro purapata vatauvira. ¹⁷ ✧ Oearovu rutu-ia veoro rugorugooro purapao voea vaisiara rei piepata. Ora oirao pie vovou iraravi oearoviapa tapo sirao iraopata voeao visii iavapa irara. Pautoapa avivikepata. Ora visii reraaro reito gavman vo reoaro uvu iraopata.

Uvui Iraopaviei Ra Krai Vaoro

✧ 2:8: Ais 8:14; Ro 9:22 ✧ 2:9: Diu 10:15; Ap 26:18 ✧ 2:10: Hos 1:9-10 ✧ 2:11: Hi 11:8-10 ✧ 2:13: Ro 13:1-10 ✧ 2:16: Ga 5:1; 1 Ko 7:22 ✧ 2:17: Ro 12:10; Hi 13:1

Ovoova Sirova Utu Iraopavio Siitoka Oupaoro

18 Visii kovopa irara arovi iraopata voearopa oearoa visiipa reipaoro visii tokipaiveira kave vovou rutu purapaoro visiipa. Voea vo reoroaro uvuta. Eagara vosa visiire kasipuvira reopaave oearovu raga reipa irara, oearoa tapo vo reoroaro-ia uvuipatai ra vara uvu iraopata. 19 ✧ Osa-a eisi osa iava uvuipatai ora visii vo voriaro outaverea vo Pauto ruvara-ia, vo rara viapau vearovira visii vo kovoroaro eveipaive. Eake iava? Uvare Pauto vo vovouaro-ia tarai rovopaoro eva kasipua oupataveira voea ruvara-ia oea visii vurivira tokipaiveira. Vo ovusa viapau oiso vuri pitupituro vai purapataveira. 20 ✧ Ari ita, vosa vuria purata, ra va-ia tavaka outa vo osa viapau kasipupata. Uva apeisi-a? E ovoriei va iavirava visiipa? Viapau rutu. Ari vosa vearoa raga purapata, ra va iavirava tavaka outa vo osa viapau kasipupata, osa iava eisi Pauto uvuiparoi ra visiipa vearo vori vaterereve. 21 ✧ Eva-a Pauto vo ruipaoro visiipa. Aue iava uvare Krai vo ovoovo purareva visiipa riroa rutu upia ouoro evao parikou-ia visii tauvaoro. Osa eisi vo ovoovo eva vioepata. 22 Oiraopavira rutu uvare eera Krai viapau oisoa vuriana vai purapareve. Ora viapau kuuvu reoro vai oisoa purapareve rera oiraaro iava gisipo irai keakeapasa. 23 Ari vosa irai rera takapareve, uva viapau Krai uvuiparoi ra oisi eisi irai otakuiaro pukooro irai tovireve. Ora vosa tavaka vai oureva irai ruvara-ia, ra viapau oiso iraire oiso puraro, “Vii vuri pieavere rara.” Viapau. Ari Pautoa raga-ia oisoa rariparo oiso, Ira raga rerapa va voriaro eva vuria vaterereve. Uvare Pauto ora rera raga torevokovira rutu oirara rutu rovirieireverea voea vo voriroaro voeapa vateoro. 24 ✧ Ari ita, Krai kopiioepa evao parikou-ia vo uva ora rera iava varaua-ia vigei vo vuriroaro vo voriaro oureva. Uva vigeipa kopiioepa, uvare oiso ruiparoveira ra vuri pitupituro kavupape. Oa iava eva uvuipaviei ra tootoovira toupape torevoko vovou raga

purapaoro. Oiraopavira uvare vara-avara rera vo viuparoaro oara iavirava uvuipaviei ra poretevira rutu tootoovira toupape. 25 Voari rovovira rutu uva oisoa virivira raga toupata oiso osa sipsip ragui viri ragapaiveira. Oa isivaaro iava poreta virora visii Tokipatoaaro sirova utusa ro-ia Pauto. Ro ira uvuiparoi ra visii iava sopaura oavisii utopareve vuri vovouro asavira.

3

Vo Toupai Ora Oupa Irarare Vo Reoro

1 Visii oirapa riako visiigoa arovi iraopata vatua irara oavisii voea vo reoroaro sirova utupasa. Ari ita, vosa oearovu voea iava viapau Pauto vo reoro oirao piepaive, oea uvuipaai ra visii vo vovouroaro vearoara kekepaoro ora voea iava vovouisiro oaive porepaoro Pauto oirao pieve, vao iava rara viapau va iava oisi eisi voea tavitavipata. 2 Uva ita, uvuipaai ra visii vo vovouroaro sisigarue vovouro eveiive vo osa voeapa avivikepata. Oire ra va iava oiso puraave, “O ari oiraopatoa rutu-a Pauto.” 3 ✧ Visii riakora viapau uvuipatai ra varaura raga ratauva oritopata vo pitupituro sirova utupaoro oruara oritopa gol oritoro tovopaoro, ora ooritorovu rutu vearo kekeara varoara, ora aasiara oara-ia riro moni viki ragapataveira. 4 Viapau. Asi vearopai vosa sopaura oavisii iava oritopata vao-ia oritoo oa viapau uvuipai ra opesipe. Eva ita kave vovou vo osa ora visii vo pitupituroaro raga sirova vearo vovouro purapataveira. Ooritoo-a eva reia rutu rovopa vo Pauto osireiaro-ia. 5 Airovu vairo airoa oisoa tuariri rutu riro goruvira rutu Pauto sirova oiso utupaave rera oirao piepaoro, evairo airoava ovoovovira vairo oiso vearovira vo oritoro purapaiveira ora vairo sopaaro-ia vo osa vatua irara oaive vo reoroaro uvupaoro vara purapaiveira. 6 ✧ Iriavua o-ia vairo iava Sera, iria vatuo ro Ebrahim vo reoro uvuoro oiso rera vaisieva, “Ragai reraaro reito.” Uva vo vokio-ia visii riako oiso toupatavoi,

✧ 2:19: Ro 13:5 ✧ 2:20: 1 Pi 3:17 ✧ 2:21: Ais 53:1-9 ✧ 2:24: Hi 1:1-4; Ro 6:2 ✧ 3:3: 1 Ti 2:9; Ais 3:18-23 ✧ 3:6: Jen 18:9-15

Oira ovii riakoaro visii, vo rara oira vo vovouaro rutu sirova vearovira utupata, ora vosa viapau uriripata orekerovu avu vaipa.

7 ✧ Visii vatua irara visiigoa oiso tavipaavoi, Ora visii vatua riakoroarova toupaooro oiso rutu rugoopata vairore, Oiraopavira rutu, uvare viapau oiso goruvira rutu toupaveira oiso osa oirara. Ra oisi eisi rugorugoo iraopaoro vearovira vairo tokipata rutu. Eake iava? Uvare Pauto vaeavira vei avukarei rutu tootoo piepareveira vao-ia rera vo vatevatearo. Ari ita, uvui iraopatai ra vokiara rutu-ia vearo vovou rutu pura iraopata vatua riakoro oavisii-ia. Teapi vuriara vai purapata vairo-ia, ra oisi iavirava eisi Pauto viapau visii uvupareve vo osa rera iare variripata.

Uvuipaviei Ra Katai Vovou Rutu-ia Toupape

8 Oire uva oaravu varao oara iava oiso visii tavipaavoi, Katai vovou rutu purapata ora visii rutuva vaeavira oearovivupa siraopaoro, oiso rutu osa ora visii araoko irararo rutupa siraopataveira. Vereopa vovou rutu purapata oearovivupa ora visii iava. Ra opeita oiso vovoupata ra oearovupa reipata. 9 ✧ Vosa oearoi visii vuri piepaive, opeita voea vo pitupituroaro tuupata. Ora vosa oearoi visii takaupave, ra opeita voea vo takauroaro pukopata ita voeare vorevira. Viapau. Ari uvuipatai ra vereopa vovou raga purapaoro voeapa voea vo pitupituroaro pukopata voeapa siraopaoro rutu. Eake iava? Uvare Pauto visii reesireva oearovupa vereopa vovou vatepasa voea tauvapaoro. Ra oisi iavirava uvuipatai ra vorerivira vereopa vovou oupata vo Pauto ruvara-ia.

10 ✧ Aue iava uvare Tugoropa Vuku oiso purapapeira va iava vao oiso, 'Ro oirato ira oiso ruipaparo ra rera vo touaro vearovira karekepape. Ora ro ira oiso ruipaparo ra vearo vutaro rutu-ia toupareve. Ira uvui iraoparoi ra ora rera iava gisipo tupa rovopareve vuri reoro pura

arapa. Ora ira uvui iraoparoi ra kuvu reoro kosi pie arapa eaka rovoru.

11 Ira-a eera uvui iraopa ra vuri vovouro arova ora pore rovoru torevoko vovou raga purasa. Ira uvuipa ra akeakevira kave vovoure taraapareve. Oa iava uvuiparoi ra kasi-varivira vo vovou sirova gavaurevira oearovu tapo toupareve.

12 Eake iava? Uvare Turaro oiso voearo siituepareveira voearo oearoa torevoko vovou purapaiveira. Ra oisi iava voea vo variriroaro uvupareve. Ari ita, voeare kasipupaoro voeare isivaparoveira oearoa vuri vovouro purapaiveira.'

Tavaka Ouoro Uvui Iraopavio Ra Va Iava Rorupape

13 ✧ Vosa vearo vovou raga purapasa ruipa iraopata, uva iroutoa vai uvuiparoi ra oisi eisi oai iava visii vuri piereve? Eake iava? Uvare viapau oeai oiso eisi piepaiveira voea vearo irara vuri piepaoro. 14 Ari vosa tavaka outa vearo vovou raga purapaoro, eagara. Oa-ia uvui iraopatai ra oisi va iavirava roru iraopata. Opeita uriripata voeaoropa evoea. Ora opeita rirovira rutu oisi voeare eisi rugorugoo iraopata oearoa visii vuri piepaiveira. 15 Ari Krai vaisiaro kae piepata ora visii vo rugorugooroaria. Ora vo osa oiraopavira rutu rerare oiso purapata, "Ragaipa turaro iraoparoi rutu." Ora vaopa tapo vatatopo iraopata vo osa oearoi oiso purapaave visiire, "Igeipa visii vo oirao pieroaro aviavi piepata. Uva eake rutu-a vao oare tuepataveira?" Ari ita, vosa ora visii vo rugorugooroaro ravaa rovopata, osa iavirava uvuipatai ra voea vo reoroaro pukopata aviavi pievira. 16 ✧ Uva oisi-a eisi osa voea vo reoroaro pukopaoro uvui iraopatai ra kave vovou rutu purapata voeapa. Opeita voearovi akaipa piepata. Ora opeita orekerovu vuriara purapata ora visii-ia, ra vara sovopaoro ora visii iava sopaura-ia oiso purapata, "Ae, vuria

✧ 3:7: Ef 5:25; 1 Te 4:4 ✧ 3:9: Mt 5:43-48; Ro 12:17 ✧ 3:10: Sam 34:12-16; Je 1:26 ✧ 3:13: Pro 16:7 ✧ 3:16: Hi 13:18; 1 Pi 2:12, 15

puraavoi.” Oapa eva vatatopopaoro air-ereivira rutu torevoko vovou raga purapata voeapa. Oa iava uvuiapai ra oisi vo vovouro eveipaoro ariipaave ora voea raga, voearo oearoa vuri takauro-ia visii vaisiara takaupaiveira oiso pura-paoro, “Vuri kovo raga eva akukua,” vo osa vearo kovo raga Kraiis vaaro purapataveira. ¹⁷ ✧ Oiraopavira rutu, uvare vearopai rutu vo rara tavaka oupata vearo kovo purapaoro vo osa Pauto vo ruipaaro oisi eisi toupaveira visiipa. Ari vosa vuriara purapaoro tavaka oupata, oire uva visii raga auearo-a.

Krais Kopiiroera Vigei Varaaro Vuriara Veraoro

¹⁸ ✧ Oa eva vituaro-a vao oiso, Rera raga ita Kraiis ira kopiiroepa visii tauvaoro. Ira oiso eisi kopii ovoiroepa vigei varaaro-ia vuriara vo voriaro ouoro ovoieivira rutu. Ari ita, uvare rera raga-a vearotoa rutu ira kopiiroepa oirara tauvasa vuri irara. Osa-a eisi osa iavirava vigei vore piereva Pautoa iare. Oiraopavira rutu oiso osa rera iava varaua kopii ovoiepa, ovusa rera iava uraurato tootoovira raga toureva. ¹⁹ ✧ Osa eisi urauravira tupaoro avaroepa voearopa uraura irara siposipopasa oearoa tuukea-ia tupaiveira. ²⁰ ✧ Voea urauraaro oea rerare Pauto isivaapea kaureopaoro voari tuariri rutu vo vuutao-ia oa-ia Noa ateate piepareva Pauto, ovusa aak uvuo purapaveira. Uva oisi-a oiso osa iava kataipa irara raga virivarireva rera Pauto vo peva vatara raga, vo osa pirutu paitu raga ivaria tupaiva va-ia uvua aak. ²¹ ✧ Oire uva voari tuariri eva paitu rovu uuko rovu Noa aao kaeva voea tovoa vo oriru tapi. Uva oisi raga ita uukoa-ia Tugoropa Sisu oupape oa vigei kaepaveira vigei tovopasa vo uva oriruvira toupaveira. Aue iavirava rera vo goruaro vao oa Jisas Kraiis tore pieva vova kopii tapi. Osisua-a eva oa viapau oiso toupai ra va-ia vuivui verapape ora vigei iava varaura oavi iava. Viapau. Ari vigei uvuiavieira ra oisi eisi va purapaoro ora vigei vo ruiparoaro

reesipape, vo rara oiso ruipapavio ra vigei iava sopaura oavi sisigaruevira rutu tupaive Pauto osireiara-ia vo rara evo gorua ita oupape rera vaaro. ²² ✧ Rera raga Kraiis ira iparoepa vuvuiua iare vo uva Pauto ruvara-ia oirapapa varata-ia tupaiveira. Uva voa-a evoa uva tupaoro voea rutupa enselpa irara reipaveira ora voea oearoa reipaaveira vuvuiua-ia.

4

Uvuiavieira Ra Tavaka Vo Upiaaro Oupe Toua Oavi Tavariooro

¹ ✧ Oire uva vo osa oearovu Kraiis iava varaua vuri pieiva rerapa riroa upia vateoro, taraipatai vai pasi osa vai-a eisi oearoi visii vuri piepaivere. Uva vare eva rugorugooapaoro oisi eisi uvuiatai ra ora visii iava sopaura oavisii goru piepata rutu vaore, vosa vuria outa oearovu ruvara-ia. Uvare ro ira upia oureva ora rera iava varaua-ia vo rara oearovu rera vuri pieve, ira-a eera ira vuri vovou tokorevere oisi eisi pieoro. ² ✧ Uva eisi piepaoro uvuiatai ra vo rutu tugurata vo vokio-ia oa-ia kopiiavere. Uva vo vuutaro evara oara-ia viapau uvuiatai ra ora visii vo vovouroaro sirova utupata vuri vovouro purapaoro. Viapau. Ari uvui iraopatai ra Pautoa iare ora visii iava vase iraopata rera raga vo vovouroaro sirova utupasa. ³ Ari ita, rovvira rutu oiso oisoa piepata osa voea oea rupa vovuvira tupaiveira, opitupitua eva uvuiapai ra opesipe. Osa-a eisi osa tupaoro oisoa rirovira rutu vuri vovouro purapata varao opitupiturovu rutu otopa pitupituro purapaoro. Ora vo osa oisoa spakpasa ruipa iraopata oiso vovoupaoro ra vara iava kokoropaoro opitupiturovu rutu vuriara purapata. Ora oiso osa tokarasi irara-ia oisoa vuurapa vaisi purapata, varao oarare kasipupaveira Pauto. ⁴ Uva vo vokio opeita voea tapo ora tavosipata oearoa ora voea iava varaura oave vo ruiparoaro sirova utupaaveira oisi eisi vo vovouro vuriara purapaoro. Oa vituaro iava visii

✧ 3:17: Mt 5:10-12; 1 Pi 2:15, 20 ✧ 3:18: 1 Pi 2:21; 2 Ko 13:4 ✧ 3:19: 1 Pi 4:6 ✧ 3:20: Jen 6:1-13 ✧ 3:21: Ta 3:5; Hi 9:14; 1 Pi 1:3 ✧ 3:22: Ap 1:10-11 ✧ 4:1: 1 Pi 3:18; Ga 5:24 ✧ 4:2: Ga 2:20; Ro 6:11

vo pitupituroaro-ia tavetave iraopaiveira. Oa iava visii tovipaiveira vuri reoro raga-ia visii takaupaoro. ⁵ ✧ Oea-a evoea voari utupaua Pauto osireiario-ia toreaverea rerapa tavitavisa vo pitupituro iava evara voea varaaro. Oire ra evo vuuta raga-ia voea vo vovouroaro rovirieireverea rera ro Pauto ira tuevira toupaveira voea rovirieisa kortua-ia, voearo oearoa tootovira toupavereia ora voearo oearoa kopiipaaveira. ⁶ ✧ Oa eva vituaro iava voeao oisoa Vearo Siposipo iava siposipopaive voearopa oearoa tuariri rutu oisoa kopiipaave. Osa iava evoea rovirieireva osa vigei vao rovirieireverea vigoa tootovira toupai vo vokio-ia. Uva vosa vearovira rutu Vearo Siposipo oisoa uvupaivori voeao oea kopiiaepa tuariri, ra oisi iavirava voea vo urauraroaro tootoo ovoivira rutu toupave oiso osa rera Pauto toupaveira.

Vearoto Kovopato Ira Pauto Vo Sir-aaro Roo Piepareveira Oearovivupa

⁷ ✧ Tutuuvovi vuuta vao oa-ia orekerovu rutu opesipere. Oa-ia uvui iraopatai ra ora vatatopo iraopata ora kaipori piepaoro variripasa. ⁸ ✧ Ari rovopa rutu-a vao-ia vo osa oearovivupa siraopaoro voea-ia kaviko vovou rutu purapata. Eake iava? Uvare oearovivupa siraopaoro uvuipaviei ra vuriarare ovaupavio evara oara vigei vuri piepaiveira. ⁹ Vosa oearovivu visii iava visii iare karepaa viro, osa iava uvuipatai ora visii vo kepararo iare voearovi koata piepata. Uva viapau uvuipatai ra voearovire orugorugoorovu purapata oisi iavirava. ¹⁰ ✧ Pauto ora rera varaaro vatevateara vatepareveira visii rutupa katakataivira vaore, oiso ra vearovira rutu vara tokipaoro vara kovo piepata. Oa iava uvuipatai ra vara-ia oearovivu araoko irara oavisii vara-ia tavapata. ¹¹ ✧ Oiso osa vo vatevatearo-a varao-ia ropa ira Pauto vo reoro iava siposipopareve. Osa siposipopaoro uvui iraoparoi ra torevokovira rutu Pauto rera iava reoreoparo. Ari vo vatevateao-a vao-ia ropa ira oearovu rutu tavapareve. Ira

uvui iraoparoi ra oisi eisi vo vatevatea eva kovo piepaoro oirara tavapareve vo goru iavirava eva oa oupareveira Pauto ruvara-ia. Oire uva oisi-a eisi osa okovorovu rutu purapataveira evara oara rutu iavirava Pauto vaisiario kae pievereia oearovu Jisas Krai vaisiario iavirava. Vao iava uvare Pauto vareiaro-a vareo keraria ora gorua oarea viapau opesia vai. Ovoiei.

Tavaka Kaepa Vo Vovouaro Krai Tapo

¹² ✧ Vate irara oaa, vokiara rutu-ia tavakaara oupataveira. Uva viapau uvuipatai ra vara-ia tavetave iraopata oiso rugoopaoro, Ae pisaara rutu varao oara vigei-ia karekepapeira. ¹³ Viapau. Ari roru iraopata vara-ia. Uvare vo tavakaro-a evara oara vaeapaiveira vo tavakaova Krai oa oureva vo osa rera-ia vuria puraiva. Vosa oisi eisi piepatavora, uvuipatai ra oiraopa roru rutu outa vo osa Krai ora karekeroverea kerariava viaevira rera vaaro. ¹⁴ ✧ Visii rutu oisi eisi tauta Krai vaisiario-ia. Ra oisi visii-ia taraipaoro visii takaupaive. Osa iava uvuipatai ra rorupata. Uvare vo vuria eva oupaoro uvuipatai ra ora visii-ia taraipata oiso, Oiraopavira rutu, Pauto reraaro Uraurato vigei sopaoro-ia toupaveira. Ro Tugoropato Uraurato ira-ia riroa rutu keraria aue gorua touveira. ¹⁵ Teapi oearovu kopii piepata. Ora teapi orekerovu avu vai kavirupata. Ora reo goruro opeita putepata. Ora opeita voraro vokapata oearovu vo rugorugooraro torevoko ragapasa ora visii vo ruiparoaro raga-ia. Vosa oisi eisi piepata, osa ita torevokopai visiipa ra oisi iavirava tavaka oupata. ¹⁶ Ari vosa tavaka oupata vo ovusa oearovu visii vaisipaive oiso, Kristento, oire oisi iavirava viapau oiso ariipata. Viapau. Ari uvuipatai ra Pautoa-ia vuurapa vaisi purapata. Eake iava? Uvare eisi visii vaisipaoro Krai vaisiario tovopaivoi visii-ia.

¹⁷ ✧ Oire vo vuuta-a vao-ia oa pou piroi oa-ia Pauto rovoroi rovirieia purapaoro. Oa-ia ora rera voearo rovvira roviriei rovvarevoiv rutu. Oire vosa vigei oirao pie vovou irara rovo rovvavio, ra apeisi

✧ 4:5: Ap 10:42; 2 Ti 4:1 ✧ 4:6: 1 Pi 3:19 ✧ 4:7: Je 5:7-10; Ro 13:11 ✧ 4:8: 1 Ko 13:7 ✧ 4:10: Ro 12:6-8
✧ 4:11: Ef 6:10, 5:20; 1 Ti 6:16 ✧ 4:12: 2 Ti 2:11-13 ✧ 4:14: Mt 5:10-12 ✧ 4:17: 2 Kro 7:14

voeao oirao pie vovou asa irara oea viapau Pauto vo reoaro oirao piepaiveira vo reo sirova utupasa? Uva siraovira rutu-a voeavipa! ¹⁸ ✧ Aue iava uvare Tugoropa Vuku oiso purapapeira voeare,

‘Viapau oiso avekatapai rerapa ro vearo vovouto, ra ora rera iava sopaua porereve, oiso ra oisi iava Pauto rera orirureve ora rerapa. Uva apeisi-a? Uva aa vao-a opesia evoea vaaro oearoa vuri vovouro purapaiveira, voeao oea Pauto vo reoaro uvu arapa viapau oiso ruipaaveira.’

¹⁹ Osa ragavira-a eisi osa Pauto ora rera vo ruipaaro sirova rera voeaaro iava vasepareveira, oisore ra oisi iavirava tavakaara oupaive. Osa iava uvuipaai rutu ra torevoko vovou rutu purapaoro ora voea tootoaro rutu tovopaive Pauto vavaearo-ia. Uvare Pauto vigei rutu purareva ora ragai. Osa iavirava uvuiparoi rutu ra vigei iava sopaura tokipaoro voura orirupareve rutu.

5

Visii Kovopa Irara Uvui Iraopatai Ra Pauto Vo Raguiaro Sipsip Raguiro Toki Iraopata

¹ ✧ Goruvira rutu voeare visii tuvetu-vepa irara lotupa irara reoparai. Uvare ragai tapo ita iravu tuvetuvepato. Vo uvare ora ragai osireiaro iava Krai kekeava vo osa tavaka vo siraoaro oureva oearovu ruvara-ia. Osa iava eisi ragai tapo va vao keraria ouaverea vo rara vigei iare viaevira rutu pou piro. ² ✧ Uva goruvira rutu visii tavipaavoi oiso, Oiso rutu toupata osa sipsip tokipa irara oirara rutu Pauto voeaaro tauvapaoro. Oisi eisi vo kovo purapaoro rorupata, uvare Pauto vo ruipaaro-a oisi visiipa. Opeita reasipata oisi pie arapa. Ora opeita oisi eisi vo kovo purapaoro voria ragare rugoopata. Viapau. Ari visii uvuipatai ra evo kovo purapata vo rara visii iava sopaura vo ruiparoaro oisi toupave oisi vara purapaoro. ³ Opeita oiso vovoupata ra

voearoviopa reipata oearoa tokipataveira. Viapau. Uvare uvuipatai ra ora visii-ia ovoova purapata. Osa iava visii vo touroaro vurapaoro vara sirova vearovira rutu utupaavere. ⁴ ✧ Vosa oisi eisi piepata-voara, voari utupaua Rovopatoa rutu Sipsip Tokipato ora karekeroverea ro raga ita Krai. Uva vo vuuta-a eva oa-ia ora visii vo voriaro outaverea vao oa sisikorevira roroverea kerariava, vao oa viapau opesia vai.

Ora Vigei Vo Rugooroaro Rere Pie Rovopape Ra Torevokovira Rugorugoopavio

⁵ ✧ Osa ragavira eisi osa visii viovoko irara uvui iraopatai ra oira vasi irarapa avivikepata voea vo reoroaro uvupaoro. Ra ora visii raga ora vara piepataera, oisi toupaoaro oearovivu tauvapata. Uvare Tugoropa Vuku oiso purapapeira,

‘Pauto voeaopa vairuparoveira oearoa ora voea ragare oiso purapaaveira, Vearotoa rutu-a ragai. Vo osa voearo oearoa ora vara piepaave, oea-a evoea oeapa vereopa vovou rutu vatepareveira.’

⁶ ✧ Uva oisi-a eisi osa ragavira uvuipatai ra Pauto vavaearo reoroaro vao riro gorua takuvira toupata. Auere ra vo vavae iava eva oa-ia utupaua oiso visii kae piereverea rara vo vokio-ia oa rera raga reesireva. ⁷ Opeita tavaka vo siraoroaro kaepata ora visii raga. Viapau. Vara tovopata vo Pauto vavaearo-ia. Eake iava? Uvare rera raga-ira visii kavikopareveira visii tauvapaoro.

⁸ Ora vatatopo iraopata kaiporivira rutu uutupaoro rerare ro Seten visiiva keripatoa rutu. Ira voraro rutu viripareveira oiso rutu osa aakauto ro ira okarerovu ruture taraapaoro viripareveira voea aiopasa. ⁹ Goruvira rutu tore iraopata oirao piepaoro, ra rerare korupaoro isivapata. Uvare taraipatai araoko irara oavisii-ia oirao pie vovou irara voeao oea uvarovu rutu voraro toupaveira. Oea oisi eisi vo tavakaro oupaiveira osa vo tavakaroa varao oupataveira visii. ¹⁰ Ari ita, Pauto visii reesireva ro ira vereopa

✧ 4:18: Pro 11:31; Ro 10:9-17 ✧ 5:1: Ro 8:14-25 ✧ 5:2: Jo 21:15-17; 1 Ko 9:17 ✧ 5:4: Hi 13:20; 2 Ti 4:8
✧ 5:5: Je 4:6; Ais 57:15; Pro 6:16-19 ✧ 5:6: Ais 57:15-21; Je 4:6-10

vovou rutu purapareveira oearovu rutupa vaore, oiso ra vo reesiva Krai tapo ora tavosipaoro rerava reipata, vo uvare rera-a Krai ira orekerovu rutupa reiparoverea pauakavira rutu. Osa-a eisi osa iava uvuipatai ra Pauto vaarore vereopa vovou rugoopata, vao oa-ia visii tauvaparevere, vo osa gare vuutavi raga-ia otavakarovu vo siraoroaro oupata oearovu ruvarai-ia. Oara isivaaro iava evara Pauto visii vorevira vearo pierevere vo osa visii iava sopaura goru piereve oiso rutu tore pieoro osa kukuuvu tuuta. ¹¹ Ira-a ro riro gorutoa rutu Turaro. Ira vo goruaro viapau opesia vaiei. Ovoiei.

Vo Toupai Ovoioa Reo

¹² ☆ Ragai-a vao ragoa vavio poteku pasi puraavo visii pa osa Sailas va rigatoparevoi ragai tauvapaoro. Rerare rugoparai oiso, Ira ita vigei araokotoaaro. Ira goruvira rutu Pauto vo reoaro-ia pitupaoro vearovira kovopareveira. Uva vo pasi-a vao oa-ia oiso ruipaparai ra goruvira rutu visii iava sopaura varaata pieoro voura goru piea rutu. Ora oiso osa oiso ruipaparai ra ora ragai vo reoaro oirao piea rutu visii pa oiso ragavira. Pauto visii pa vereopa vovou rutu oisoa purapareve. Ovovoua eva oiraopai rutu. Osa iava uvui iraopatai ra va iavirava goruvira rutu torepata.

¹³ ☆ Ari ita, Pauto visii reeresireva ora rerapa ora voeao lotupa irara oea vo Babilon urui-ia toupaveira uvava visii pa vearo voki purapai voi. Uva Mak tapo ragai oviitoaaro vearo voki puraparevoi. ¹⁴ Oire uva visii rutu sekanta oearovu tapo sirao vovou puraoro.

Uva visii pa Pauto arepaavo ra gavaure vovou vatereve visii pa visii goa Krai tapo ora tavosipaveira.

Eisivi raga osa vo pasio purapai voi.

Ragai-a vao, Pita.

2 PITA

Irapa Reoro Vo Vukuo Iava

Viapau taraipaviei aa vo iva-ia vo pasio rigatoreva Pita, ora irou irara rutupa. Ari taraipavio oiso, Kristen irara varaaro oirao pie vovouro tore piesa vo rigato purareva. Voea tavireva oiso ra vorerivira Vearo Siposipo-ia rugorugooapaave vao oiraopa reo rutu (2 Pi 1:12, 3:1-2), ora rera iava Turaro Pauto ira vo reoroaro oiraopara puraparevereera taru vo utupaua voeaopa vearo vovou irara ora voeaopa tapo vuri vovou irara (2 Pi 3:10-13), ora aue iava tapo rigatoreva kuuvu irara tisa irara oiso ra voeapa vatatopopaave voe vo siposipoaro uvu arapa, ora Kraiss vo vorearo iava voea Kristen irara tavireva. Teapi urioparo osa viapau vatatopopaave rerare Turaro (2 Pi 3:8-13).

1. Aviavi pie reoro vo pasio iava, 1:1-2.
2. Oiraopa taraia vao vova vituaro iava, 1:3-21.
3. Kuuvu irara iava oea ora voea vo voriaro vuri vori oa ouiverea rara, 2:1-22.
4. Voea tavireva oiso ra tuevira toupave Kraiss vo vokiare vao vorepa voki, 3:1-18.

¹ ✧ Ragai-a vao Saimon Pita Jisas Kraiss kovopato. Ragoa roporeva Pauto, oiso ra rera vo kovoaro aposel kovo kaepaa. Ragoa vo pasio visiipa rigatoavoi. Visiigoa oirao pie vovou rutu purapaoro roru iraopataveira, oiso rutu osa igei vao rorupaioveira. Ari ita, vigei rutu katai vovou raga oirao pie vovou rutu pura iraopape vaitere vo vovouaro iavirava torevokoa Pauto vaio ora Jisas Kraiss vigei Kae Pietaaro.

² Visii vaaro taraia aue-ia vereopa vovou ora gavaurea oa uvuipai kaepa piro riropaoro, vo osa topa pievira rutu Pautoa-ia ora Jisas vigei Turaroaro-ia vearo tarai oupata rutu.

Pauto Vigei Reesireva Ora Rerapa

³ ✧ Ari ita, Pauto ora rera vaaro iavirava riroa gorua vigei vatereva orekerovu rutu vigei vo touaro uvui piesa, oiso ra uvuipaviei ra torevoko vovou rutu sirova utupavio vao Pauto vaaro. Aue iava uvare rera-ia taraipaviei ro ira vigei reesireva rera tapo ora tavosipasa vao keraria oupaoro ora vearo vovouro. ⁴ ✧ Osa ita a eisi osa vara varao riropa vatevatearo oupapeira vearopara rutu varao oarare reo ovoi purareva vigeipa. Ovatevatearo-a evara vearopara oupaoro tauva oupapeira ora vigei raga vo opesiaro-ia rugorugooapaoro, ra va vatavatape. Vao oa vigei-ia poupa pirovere vosa vuri vovouro purapape vo rasio raga iava vara. Ari vosa vatevateara kovo piepape rera varaaro, oa iava uvuipaviei taru ra torevoko vovou rutu purapape rera tapo rera vo rugorugooaro sirova.

⁵ Uva va-a eva oa vituaro iava uvuipata ra oirao pie vovou rutu purapaoro vearo pitupitu tapo pura iraopata. Osa iava eisi visii vo vovouaro vearopara-ia uvuipatai ra vara tapo vao takuvu iraopata vearo tarai rutu oupa vovou.

⁶ Vo osa vo vovou eva vearo tarai rutu oupa tapo takuvupata vora, oisi iavirava uvui iraopatai ra ora airereipaoro ora visii iava varaura vo ruiparoaro tokipata. Osa iavirava uvui iraopatai ra evo vovou tapo takuvupata vaova raverave asa vovou. Ora vo vovou tapo oisi iavirava takuvupata Pauto vo vovouaro sirova utupa. ⁷ Osa iava evo vovou uvuipai ra siraopa vovouva ora takuvupe vao oa purapataveira ora visii araoko iraraaropa, ora vo vovou oearovu kavikopa vovou.

⁸ Oire uva uvui iraopatai ra evo vovou rutuva vearopara oisi eisi toupata pute pievira rutu vokiara rutu-ia. Eake iava? Uvare oearovu-ia oisi eisi vo vovou rapapataveira, osa iava uvuipatai ra visii vo tarairoaro oirao pievira rutu kareke iraopata ro iava vigei reraaro Turaro Jisas Kraiss. Osa-a eisi osa iava uvuipatai ra tauvavuvira otarairovu oupata rera iava ita. ⁹ ✧ Ari ro ira viapau oisi vo vovou vearopara purapareve, ira oiso

rutu toupaveira, Voosito. Oa-a eva oiso toupai, Ira ikaupavira rutu Krai vo kovoarore ovauparoveira vo kovo oa iavirava rera varaaro vuriara riga piropa varao tuariri oara oisoa pura rovpaveve. ¹⁰ Araoko irara oaa, oisi eisi kasivarivira rutu vearo vovou purapata. Osa iava vara iavirava uvuipatai ra ora visii-ia vearovira rutu taraipata oiso, O ari oiraopavira rutu Pauto vigei reesireva. Oa iava ita ora rerapa vigei roporeva. Osa iava uvuipatai ra oisi eisi piepata-vora, viapau Pautoa-re isivapatavere kove ovoipaoro. ¹¹ Osa torevokopai rutu eisi visiipa koatasa Jisas Krai vo Saraaro sovara-ia, ro vigei reraaro Turaro ora vigei Kae Pietoaro tapo, ira vo Saraaro viapau opesia vai.

¹² Osa-a eisi osa vituaro iava vorevoreripavira rutu visii rugoo pie iraopaavere evara iava vearopa vovouro sirova. Ari ita, vara-ia taraitai vo osa Pauto vo reoaro oiraopa visii sopaaro-ia goruvira toupaveira. ¹³ Oiso rugoopaara osa torevokopai ragaipa eisi osa visii piepaavere vao iava vo rara tootovira toupaa vo rasio-ia. Oire ra oisi iavirava visii vo rugorugooroaro tore piepaa vara-ia evara vorevoreripavira vearo vovou purapasa. ¹⁴ ✧ Uva oiso taraipara ora ragai-ia, Utupau ora ragai iava varaua kavuaverea, osa ragai tavireva vigei Turaroaro Jisas Krai aviavi pievira. ¹⁵ Osa-a eisi osare akeakepaavo rutu oai-ia, oiso ra oisi oai iava varare evara vearo vovouro rugoopataverea ragai vo kopiiaro isivaaro iava.

Igei Krai Vaaro Keraria Kekeiova

¹⁶ Uva oisi-a eisi osa visii tavitavipaio vigei reraaro iava Turaro Jisas Krai ira vevira voreroverea rera vaarova riroa gorua. Uva viapau rutu vo siposiporo iava oisoa osiposiporo kosi piepaio varao iava oara oirara raga oisoa purapaive voari tuariri rutu. Viapau. Uvare ora igei varaaro iava osireiara oisoa rera siituepaio ovusa ora rera vo goruaro rutu kareke piepareve riroa. ¹⁷⁻¹⁸ ✧ Uva evo vuuta raga-ia rera

tapo touiova vo pukuio-ia oa tugoropa-peira oearovu rutupa, oa-ia Pauto Aite rera vatereva keraria rera vaiiario rei pieoro. Uva oiso puraroepa, “Rera ro-ia Oviitoa oaa rutu. Ira-ia rirovira rutu roru iraopaavo rera kaviko iraopaoro.” Uva oisi-a eisi osa puraroepa rera vaaro-ia reoreoa vao oa varaepa vuvuiua iava riroara keraria aviaviario-ia. Ari ita, igei tapo vo reo eva gurukoaro uvuiova vo osa vuvuiua iava varapaepa.

¹⁹ Uva evo reo iavirava tarai ovoiepa oiso, Oreoa-a ita eva profet irara vaaro oreoa oiraopai rutu. Oa iava visiipa vearopai, ra goruvira rutu vo reo-ia pitu iraopata. Eake iava? Uvare oiso rutu toupavo osa vuravu roroaro oa roropai aviavi piepaoro vore rupa tapi vo tugurasa uva ravireo kaero voverere ora aviva aaviiko o-ia iria oiso rutu toupaveira osa Jisas ira visii sopaaro iare aviavia vatepareveira. ²⁰ ✧ Oire uva vare rugoo iraopata rovopa rutu oiso-ia, Vosa kataitoa raga-a, viapau uvuiparo ra rera raga oearovupa oreorovu rutu aviavi piepareve varao profet irara vo reoroaro oara Tugoropa Vuku-ia toupaveira. ²¹ ✧ Viapau. Uvare profet irara viapau oiso ora voea raga vo rugoaro iava oiso vo reo karekeiva. Viapau. Ari Tugoropatoa raga Uraurato ira voea soporeva roroio pievira vo reore rugoosa oreoa vatereva Pauto voeapa, oisore ra oisi iavirava torevokovira rutu vo reo kosi piepaive.

2

Vuri Vovou Voeao Vaaro Profet Irara Riro Kuuva Irara

¹ Ari voari rutu tuariri uva riro kuvu irara oisoa profet irara karekepaave tuariripa irara vuutaaro-ia. Uva oisi raga oiso osa katai raiva-ia oearovu riro kuvu irara otarairovu vatepa irara karekepaavere vo vokie visii iare vatauvira. Varao iava visii tarai piepasa oara uvuipai ra visii kove piepaive vo

✧ **1:14:** 2 Ti 4:6-8; Jo 21:18-23 ✧ **1:17-18:** Mt 3:13-17, 17:1-13 ✧ **1:20:** 2 Ti 3:16-17; Ro 12:6 ✧ **1:21:** 1 Pi 1:11; Ap 1:16

siposiporo-ia kuuvuara. Oara iava Turaro vo kovoarore oiso puraavere, “Kuuvu kovo vao,” ro Turaro ira raiva purarevora voeapa Pauto ruvara iare. Uva oisi eisi piepaoro ikauvira rutu vara-ia ora opesi pie ovoipaavere. ² Ari ita, oearovu siposipopavere, ra va iava oearovu riro irara voea vo pitupituroaro vuriara rutu otopa pitupituro sirova utupaave. Osa-a eisi osa iava oearovu voeava vurapaoro evoea voare oiraopa lotu vo pitupituro vuri takauo rutu purapaivere va reroaropaoro. ³ Ari ita, uva moni ou ruipa-ia riro kuuvu irara visiipa oiso ora voea raga vo siposiporoaro vatepaivere vaore, oiso ra vara-ia oisi iavirava vori oupaave ora voeapa. Ari tuariri rutu voea vo voriaro reesireva. Oa iava voea ateate piepaoro voeare tuevira toupaveira Pauto uusi asavira rutu. Oa-a eva oa iava voea rovirieipaoro vo voea tovoparevere uva siitokavira toupavere voea varaaro-ia vuriara.

⁴ Ari ita, Pauto viapau oiso voea vura ragapaveira evoea profet irara kuuvu irara. Uvare turaripa irara-ia taraipavio oea ita viapau vura ragareva. Oiraopavira rutu, uvare Pauto viapau oiso voeao enselpa irara vura ragareva oea vuri vovou puraiva. Viapau. Oea evoea tovoreva vo eto kasi-ia opesi tapi rutu. Vo rupa tapi uva vo tuukero toupaveira sen iroro-ia vo rutu tugurasa uva taru Pauto voea rovirieireverea. ⁵ ✧ Eisi osa Pauto viapau oiso voeari vura ragareva tuariripa irara. Viapau. Ari pirutu rovu paitua purareva voea opesi piesa voeao oea viapau oiso Pauto oirao piepaive. Uva Noa aao raga orirureva vo peva vatara (8) rutu evoea oirara, eera Noa ira torevoko vovou rutu sirovava oiso siposipopareve. ⁶ ✧ Oire uva ouruireivu-a vareo Pauto oareare oiso puraroepa, “Vuri uruirei rutu vareo Sodom uruirei ora vao Gomora urui.” Osa iava vo uruirei opesi pie ovoireva varei kasiro riro kasi rutu-ia eto kasi. Osa-a eisi osa evara piepaoro ovoova purareva oearovu rutu-ia. Osa ita uvuipai ra voeao vaaro-ia opesia taraipaave oea viapau Pauto oirao piepaive. ⁷ ✧ Oire

Lot raga ro vearo vovouto virivarireva evo uruirei rutu kasiro. Ari ita, rera iava sopauaaro rirovira rutu vavataepa vuri irarapa rirovira rutu siraooro. Vao vituaro iava uvare voea vo pitupituroaro raga-a ita vuriara oara-ia oisoa otopa pitupituro purapaive Reo Taisi gasipaoro. ⁸ Eera Lot vearoto ira oisoa voea vo vuutaaro-ia vokiara rutu-ia toupaveve vo osa rova asavira vo uruirei evarei oisoa toupave. Uva oisoa voea siituepareve ora voea uvupareve tapo. Uva va eva vituaro iava rera vo vovouaro vearo vovou rerare riro vavataepa rutu sirao iraoapaoro voea vaaro iavirava riroa rutu vuria. ⁹ Vosa kokarapa vovou karekepe voeao-ia oea Pauto sirova utupaaveira, uva oisi-a eisi osa iava Turaro oiso taraiparoveira. Ra va iava voea vorereve vova kokarapa vovou voea virivaripaoro. Ora oiso taraiparoveira Turaro voea vo pitupituroaro-ia vuri irara, oisore ra voea vo voriroaro vuriara vatereve voeapa, varao vo vokio iarepara ora vo vokiri iare ovokia-ia oirara rutu rovirieireverea Pauto. ¹⁰ Ari ita, oearovu voea iava vuri irara ora voea vo voriroaro pute pievira rutu oupaivere, voearo-a oearoa rirovira rutu vuri vovouro purapaoro ora voea vo ruiparoaro sirova utupaaveira Pauto vaisiario rei vaisi rutu takau ragapaoro. Voeao-ia riro kuuvu irara oirara tuvetuvepa irara oea oearovivu vaisiario vara piepaiveira vo rara kaureovira rutu ora voea raga vo rugooroaro iava voeapa siposipopave. Oa-a eva vituaro iava enselpa irara-ia tapo viapau rei vaisi vai purapaiveira voeao oea vuvuiua-ia reipaaveira. Viapau. Ari uriri asavira rutu voea takau ragapaiveira voeavi akaipa piepaoro. ¹¹ ✧ Oiraopavira rutu, uvare oearovu voeao iava enselpa irara oea vo goruaro riro kuuvu irara vo goruaro-ia pute iraoaveira, uvare riroa rutu. Osa eisi piepaoro reipa irara enselpa irara viapau oiso takaupaiveira vuri reoro vai-ia vo Turaro osireiario-ia.

¹² Evoea riro kuuvu irara oea oiso rutu toupaveira osa vavarai kare, uvare ora voea raga vo rugooroaro sirova

✧ 2:5: Jen 6:8-13 ✧ 2:6: Jen 19:24 ✧ 2:7: Jen 19:16 ✧ 2:11: Ju 9-10

utupaaveira varao voea iava varaura vo ruiparoaro. Evo kare vavarai kare oirara okareroa upopaiveira vo kare aiopaoro voea opesi pie ovoipasa. Osa eisi piepaoro vo reoro-ia vuri reoro takau purapaaveira oreoroa vituaro-ia viapau taraipaave. Oa iava oearovu voea voeao riro kuuvu irara upopaoro voea opesi pie ovoipaiveira oiso rutu osa vo karero vavarai karero opesi piepaiveira. ¹³ Oea-a evoea varaaro vuriara voriaro-a vao-ia riroa tavaka, oa oiso toupai osa va vatepaiveira oearovivupa. Vao-ia osa oiraopavira rutu roruvira vuri vovouro purapaiveira oirara rutu osireiario-ia ravireo vuutaaro-ia varao-ia vuri vovouro voea iava varaura vo ruiparoaro raga. Oara-ia visiipa ariia vatepaiveira. Oara oiso rutu toupaveira osa vuivui o iria sisigaruea-ia varoa toupae. Vao vituaro uvare visii rutu tapo aiopaoro ora voea raga vo rugooroaro vuriara sirova utupaaveira visii keakeapaoro. ¹⁴ Vao-ia osa vuravurapaoro otopa riakorore taraapaoro viripaiveira. Osa eisi piepaoro viapau voea iava osireiara reareapapeira vuri pitupiturore vuravurapaoro. Uvare voea tuvetuvepaiveira voearo oearo-ia viapau riro goru oirao piero vai toupaveira. Vao-ia osa voea kuvera- paiveira voea kove piepaoro, oa iava vuri pitupituro purapaiveira. Osa eisi piepaoro ora voea raga iava sopaura tarai piepaiveira oearovu varaaro riiriipasa. Oiraopavira rutu, uvare voea vaaro vuria voriaro epao Pauto oa vatererevea voeapa taru. ¹⁵ ✧ Ari ita, oea-a evoea torevoko raiva iava piroaepa. Uva eisi pieivoiva, opesikoaepa rutu. Oisi-a eisi osa piepaoro vo raivao sirova utupaaveira oa-ia Belam ro Bio oviitoaaro avaroepa. Ira-a ro ira vo moniro ragare rugooroepa oa uvuiparoi oupareve vuri vovou purapaoro. ¹⁶ Uva va-a vao oa iava iriavu donki rera vo vuriaro roroio pievira rutu karekeeva rera Belam tavitavioro. Eira donki iriavu reo asa kare iava oira okareroa viapau reoreopaave. Ari eira iriavu vo kare iava iria rerare koruoupa oiravira rutu reoreoaro, vo ovusa vuria pura rovosa

aeuparoepa kokoropa rugorugoo raga sirova.

¹⁷ Voeao riro kuuvu irara, oirara tuvetu-vepa irara oea oiso rutu toupaveira osa tuputupue riku vao oa-ia viapau uukoa vai kaepa piro. Ora oiso tapo toupaveira osa tuputupue riku vao oa-ia viapau uukoa vai kaepa piro. Ora oiso tapo toupaveira osa rukuta o iria peopareveira kiuvu. Oa iava viri ragapaeveira. Ra va iava kokeva viapau kovepao rasito kave piepaoro rera tauvapasa. Ari ita, oepa evoea Pauto ouruivu reesireva tauai rutu vo rupa tapi rutu uva voea tovopareveira.

¹⁸ Voeao-ia oirara riro reo pura irara kokoropavira oea vuri rugorugoo raga-ia reopaaveira. Oa-ia oaravu rutu vuri vovouro otopara purapaiveira varao oara iare oirara ivupaiveira vaore, oiso ra voea sirova utupaave voearo oea airepavira rupa vovouro kavu ragapaveira. ¹⁹ Voea-a voeao vuri irara oea oiso voea tavipaiveira, "Viapau oiso oavu avu vaiei, ra visii vo ruiparoarore korupape." Eisi osa purapaaveira. Oa iava ora voea vo vovouroaro vuriara oara-ia voea raga tuukepaiveira rutu. Uva oisi-a eisi osa vara-ia evara ora opesi pie ovoipaaveira. Ari ita, varao vuriara oara oirato tuuke- paive, vo rara rera-ia putepaive rutu vo vovouro evara. ²⁰ Oiraopavira rutu, vo osa vuri vovouro oaive vo rasio iava oara isivaaro iava oisoa Jisas Krai-ia tarai rovopaave ro Turaro vigei Kae Piepatoaaro. Eva-a oa-ia oisoa ora voea varaaro vuri vovouro asavira toripaive, varao ovovouroa uvuipai ra voea iava sopaura oaive vuri piepaive. Oire ra ita va isivaaro iava vorerivira ita aia vo vovouro evara vuriara voea tuukeve ita voea-ia puteoro rutu. Uva siraovira rutu- a oisi voeavipa eisi. Ari ita, voari vuriara oaive rovoaro-ia ovuria-ia puteveira vo vurio voea vo opesiaro. ²¹ ✧ Osa ita eisi vearopai voeapa oiso vo osa viapau torevoko vovou vo pitupituaro-ia viapau tarai rovopaaeri. Eake iava? Uvare oisoa-ia Pauto vaaro-ia Reo Taisi rovovira tarai rovoae, oreoa ouiva rera ruvara-ia. Oire uva vare ita vorevira isivaae. Uva va- a eva vituaro iava ora voea vo vuriaro

voriaro oupaiverea riroa rutu pute pievira rutu. ²² ✧ Oa-a vao vuri pitupitu oa vo ovoovo oirao piepaiveira rutu. Oa oiso purapapeira, 'Kaakau vorevira vo aio aiopaeveira oa oe rovopaeveira.' Ora vo reo oa oiso purapapeira, Koie oisoa sisu rovopaora uuko ovi-ia, vorevira ita sikupasa tuuvua-ia vorepao. Oisi raga ita osa voeao oirara oea vorevira vorepaave ora voea raga vo pitupituroaro vuriara purapasa ita.

3

Oiraopavira Rutu Turaro Voreroverea Taru

¹ Vate irara oaa, vo pasio-ia eraopa pasi oa rigatoavoi visiipa. Vao iava osa vo pasirei rutu-ia vareo-ia vo reo puraavo visii vo rugorugooroaro tore piesa airerei rugorugooro vo osa vearo vovou ruture visii rugoo piepaavoi. ² Uva oiso ruipaparai ra vo reore rugoopata profet irara oa vateiva visiipa Pauto voeaaro. Ora vao riro gору reo rutu Turaro vaaro vigei Kae Piepato oreoa vatereva visii voeaaro aposel irara gisipoaro-ia. Oreoare tapo eva rugoo iraopata.

³⁻⁴ ✧ Vearovira tarai iraopata vao-ia, uvare voari ovoioipa vuutaro iava vo vokiro-ia uva oearovu karekeaverea voeao oea ora voea raga vo vovouroaro sirova vuriara utupaaverea. Oa iava visii tovopaoro agesi pievira oiso purapaaverea, "Oiso puraroepa Jisas, *Vorevira voreraverea vuvuiua iava*. Uva apeisi-a? Uva ovu rutu-a vo uva toupavevoi vo rasio-ia? Uvare viapau oiso oavu avu vai vo rasio iava ora tavariopaoro voari rutuva rovooro tuariripa vuuta-ia urioepa, uva kopiiiepa vigei avu iraraaro vo vokio-ia rekasisa ovokia vao-ia. Oiraopavira rutu, uvare orekerovu rutu areiivira toupai voari rutuva rovopaoro uva rasito rovoroepea." ⁵ ✧ Uva eisi purapaoro oiso ruipapaaveira ra vaore ovauave Pauto vaaro vo osa reoreoroepa voari tuariri. Vao osa iavirava vuvuiuarei ora rasia karekeepa, vo rasio-a oa purareva uuko ovi iava, oa iava vo rasiro avakava

vuuvuutaaro-ia toupaveira oiso. ⁶ ✧ Ari ita, voari tuariri vo rasi vao opesi pierева uuko ovi raga-ia vo uva pirutu rovu-ia paitua purareva voari tuariri. ⁷ Ari vo vokio vuvuiuarei ora rasito Pauto virivaripareveira rera vo reoaro iavirava. Uva ita, ovokivu epao vo utupavira ovoki-ia rasia opesi piereverea aue-ia eto kasi vo rasi kasioro. Iu. Varei evarei virivaripareveira vo vokio rutu iare oa-ia oearovu rovirieireverea rara voea opesi pie ovoioro, voeao oea viapau Pauto vo vovouaro sirova utupaave.

⁸ ✧ Vate irara oaa, viapau uvuipatai ra ovaupata vaore tarai reo oa oiso purapapeira, "Turaro katai voki ovoovopareveira aue-ia, katai tuku (1,000) ivaro. Oiso osa katai tuku (1,000) ivaro ovoovopareveira oiso, katai voki raga. Varei vo vuutareiara rutu areiivira vaeapaoro." ⁹ ✧ Osa-a eisi osa Turaro viapau oiso garutuvira varao oirao piepareveira oarare vigeipa reo ovoi purareva. Ari ita, oearovu rerare oiso purapaaveira, "Riro garututo eera," osa viapau. Vo osa visii ateate piepareveira. Eake iava? Uvare vaopa reasiparoi ra irai oirara rutu iava opesikoro. Ari oiso rutu ruipaparoveira ra oirara rutu voea vo vovouroaro iava vuriara vorevira porea viro. Eisi osa vituaro iava ateate piepareveira.

Rasito Ora Vuvuiua Opesi Ovoiperea Rara

¹⁰ ✧ Oiraopavira rutu ita, uvare Turaro vo vokiaro-a oa kaviruvira karekeperea oiso osa kavirupato karekeparoveira. Ovoki-a eva oa-ia vuvuiua opesi ovoiperea vo osa riroa rutu gurukoa pura piro. Oa-a vao oa-ia aaviikoara ora orekerovu rutu vuvuiua-ia touara rova ovoiperea opesi ovoioro. Osa raga ita vo rasio tapo pieverea ora orekerovu rutu vara oara voa toupaveira. ¹¹ ✧ Oire vosa vara rutu evara oisi eisi pieve, uva apeisi-a oiso osa uvuipatai ra toupata vo vokiro-ia? Uvui iraopatai ra torevoko vovou rutu airereia purapata ora visii iava vearovira sopaura rutu tovopaoro Pauto vo ruipaaro rutu sirova utupasa. ¹² Oisi

✧ 3:3-4: 2 Jo 1:7-11 ✧ 3:5: Jen 1:6-13 ✧ 3:6: Jen 7:11-24 ✧ 3:8: Sam 90:4 ✧ 3:9: Ais 30:18; 1 Pi 3:20
✧ 3:10: Mt 24:42-51; 1 Te 5:2; Re 21:1 ✧ 3:11: Re 20:11-15

eisi piepata vo vokire tuepaoro Pauto vo vokiara, vo osa Pauto vo kovoaro tapo vearovira rutu pura iraopata. Oa iava uvuipai vo voki eva vagevagevira rutu tutuu pievira karekepe. Uva vo voki-a eva oa-ia vuvuiua rutu rovaoro opesiperea, ovusa riro kasi rutu tuituia karekepe, vao oa vara rutu orekerovu kasiverea, osa vara rutu kasiraopavira paruverea. ¹³ ✧ Ari vare voari tuepavioveira Pauto oare vigeipa reo ovoi purareva oiso-ia, 'Airepaua perea vuvuiua ora airepato rasoito vo uva torevoko vovouro raga purapaiverea vokiara rutu-ia.'

Uvui Iraopavio Ra Tuevira Touavio

¹⁴ ✧ Osa-a eisi osa visii vate irara oaa tuevira toupata aireparare kasivarivira rutu sisigaruevira raga toupaooro Pauto osireiara-ia, vo rara viapau vuriara vai purapata. Osa iava uvuiparo Pauto visii tapo ora agiagipaoro vokiara rutu-ia toupaveve. ¹⁵ Ari ita, taraiataveira oiso osa Turaro visii ateate piepareveira. Uva vo raiva-a eva rera vaoro visiire oa iavirava uvuipatai ra vorevira rera iare ora visii iava sopaura porepata. Oiso osa visiipa vo rigato purareva oisi iavirava ro vigei araokotoaoro rutu Pol. Vo uvare Pauto rera vatereva taraia va iava. ¹⁶ Uvare tavitaviroepa vo raiva iava oisi eisi ora rera vo pasiroaro rutu-ia. Ari ita, oreorovuei vo pasiro sovara-ia evara oreoroa viapau roroiovira tavitavipai. Oreoroa oearovu tarai asa irara ruruvutu vovouvira raga pisavira aviavi pie ragapaiveira. Osa rutu ita-a eisi oreorovu vuri piepaiveira oearovu voea iava vo Tugoropa Vuku sovara-ia. Vo osa oearovivu piro piepaoro ora vuri pie ovoipaaveira voea raga.

¹⁷ ✧ Vate irara oaa, eva-ia ravaa reo taraitaera. Uva oisi-a eisi osa iava uvuipatai ra ora vatatopo iraopata vaopa, teapi voea evoea vuri irara visii ivupai-vere ora voea vo vovouroaro raga sirova utupasa. Ari ita, oea-a evoea oea vokiara rutu-ia reo goru putepaiveira. Vosa voea vo pitupituroaro vioepaoro oiso vara purapata, oa-ia uvuipatai ra ora vavagisi piepata ora piro piepaoro. ¹⁸ ✧ Ari uvui

iraopatai ra vereopa vovou raga vearo pitupitu rutu-ia purapata, ra oisi iava kovapape. Osa iava visii vo tarairoaro uvuipai ra riropape rutu ro iava Jisas Krai vigei reraaro Turaro ora vigei Kae Pietoaoro. Ira vaisiara kae piepaoro uvuipaviei ra rera-ia vuurapa vaisi purapape vo vokio ora vokiara rutu-ia opesi asavira. Ovoiei.

Eisivi raga osa vo pasio purapaavoi.
Ragai-a vao, Pita.

1 JON

Irapa Reoro Vo Vukuo Iava

Vo pasio rigatoreva Efesas urui-ia toupaoaro aue 90 yia Jisas vaaro isivaaro iava kavaua. Uva voea rutupa oirao pie vovou irara vo rigato purareva. Ira varao iava siposipoara rigatoreva oara viapau vaeavira toupaveira oiso-ia, aviavia vao ora rupa (1 Jo 1:6-7, 2:8-11), rasito varaaropa ruipapaoro ora Pauto varaaropa ruipapaoro (1 Jo 2:15-17), Pauto voeaaro ovii irara ora Seten voeaaro ovii irara (1 Jo 3:4-10), siraopa vovou ora kasipupa vovou (1 Jo 3:11-18, 4:7-12, 16-21), Pauto reraoro Uraurato ora Krai-va keripato reraoro uraurato (1 Jo 4:1-3).

Goruvira rutu oirao pie vovou irara tavireva oiso ra viapau uvuipai ra kuuvu irara tisa irara vo siposiporoaro uvupaive. Voeao oea kuuvuvira siposiporo raga purapaiveira oiso, Viapau uvuipa Krai ra varaua-ia kavauo, uvare vo varaua oua-ia toupapeira oa agasipapeira aue-ia vuri pitupituro. Uva vo siposiporopa Jon goruvira oirao pie vovou irara tavireva, oiso ra viapau vara oirao piepaive voea oirao pie vovou irara (1 Jo 4:1-3).

1. Aviavi pie reoro vo pasio iava uvare oiraopa reo rutu oreoro iava rigatoreva, 1:1-4.
2. Aviavia-ia vokapaoro uvuipa Kristento ra ora rera vo vovouaro-ia oirao pie vovou taraiparo, 1:5-2:29.
3. Pauto vo vovouaro-ia kaviko vovou toupaoaro uvuipa Kristento ra ora rera vo vovouaro-ia oirao pie vovou taraiparo, 3:1-4:21.
4. Uvuipa Kristento orekerovu vuriaria-ia putepasa vo osa goruvira Krai-ia rari iraoparo, 5:1-12.
5. Pauto Oviitoaaro-ia taraipavio ira uvuipa vigei orirupasa vuri vovouro purapa arapa, 5:13-21.

Tootooa Vatepa Reoro Iava Ro-ia Jisas

✧ 1:1: Jo 1:1, 14; 2 Pi 1:16; Jo 20:27 ✧ 1:4: 1 Jo 2:1; Jo 3:29, 15:9-14 ✧ 1:5: Jo 9:1-7, 39-41 ✧ 1:8: Jop 15:14; Pro 20:9; Je 3:2

Krais

¹ ✧ Vao-ia oa oiso ragavira touva voari tuariri rutu rovoa-ia vo uva vo rasio pura asavira touva. Oa iava igei va uvuiovora, ora va kekeiovora vo ora igei osireiario iava. Ora va vuravuraiovora, ora va-ia tapo pitupituiovora ora igei vavaearo iava vao-ia Tootooa Vatepa Reo. ² Oire uva va-a vao Tootooa oa poeravira ora karekeepa, oa iava igei va kekeiovora. Uva oiraopavira va iava siposipopavira visiipa va iava vao-ia Tootooa Ovoi rutu. Oa-a vao oa tuariri rutu Aite tapo touva, oa iava poeravira ora karekeera uva va kekeiovora igei. ³ Uva igei va kekeiovora ora va uvuiovora. Oa-a eva oa iava visii siposipopavio, oisore ra va iava vigei rutu uvuipavie ra katai vovou raga purape Aite tapo ora rera Oviitoaaro Jisas Krai. ⁴ ✧ Uva vo reoa vao-ia oa rigatopavio, oisore ra va-ia vigei rutu vukupavio rutu vao-ia rorua.

Uvuipavie Ra Aviavia-ia Vokape

⁵ ✧ Vo reo-a vao-ia oa uvuiovora oreoa igeipa vaterevora ro Pauto Oviitoaaro. Oa iava visiipa siposipopavio oiso-ia, Pauto-a aviavia ira-ia viapau rutu rupaa vai toupaveira. ⁶ Vosa vigei oiso puravio, “Ragai katai vovou rutu purapaavo rera tapo,” vo osa rupa vovou vo pitupituro-ia vokapape, oire ra oisi iava vo reo oiso pura piro, Kuuvu reo. Ra viapau oiraopa reo vo pitupituro-ia vokapape. ⁷ Ari vosa rera vo aviaviaro-ia vokapape vo aviavio oa-ia toupaveira Pauto, eva oa iava vigei rutu katai vovou purape oearovu rutu tapo araoko irara oavi, voea oirao pie vovou irara. Oire ra va iava revasiva o Jisas iava Pauto Oviitoaaro vigei iava vuriara oavi verapave. Ra va iava sisigaruepavio.

⁸ ✧ Vosa oiso puravio, “Ragai viapau vuria vaiei,” oire uva vigei raga ora vigei iava sopaaro oavi kekeapai. Ra oisi iava viapau oiso Pauto vaaro oiraopa reo vigei sopaaro-ia toupave. ⁹ Ari vosa vigei vuri vovouro oavi kosi piepe vara iava Pautoa-pa tavitavio, eisi osare reo ovoi purareva oiso ra oisi iava oiraopavira oisi

piereve vigei-ia. Osa iava uvuiparoi ra vigei iava vuriara oavi verapareve vigei-ia rera vaaro torevoko vovou rutu purapaoro. Eisi osa iava uvuipaviei ra sisigaruevira rutu toupape. ¹⁰ ✧ Vosa oiso puravio, “Viapau oiso ragai vuria vai oiraopavira puraavorao,” uva vo reo-a eva oa-ia Pauto oiso pie ragapai, Kuuvuto, uvare oiso puraroepa, “Oirara rutu vuri vovou purapaiveira.” Ra oisi iava viapau oiso rera vo reoaro oiraopa reo vigei soppaaro-ia toupave.

2

Krais-a Vigei Tauvapato

¹ ✧ Vo rigato puraavoi visiipa kakae vure oaa, auere ra viapau vuri vovou purapata. Oire vosa irai vuria vai purapareve, uva toupape Jisas Krais vigei tauvapatoaaro eera torevoko vovoutoa rutu, ira Aite arepareveira vigei iavirava. ² Aue vituaro iava uvare Krais raga-a ira raiva purareva vigei vo vuri vovouro oavi vo voriaro opesi pieoro vaore, oiso ra vuriara rutu vera ovoireve vigei iava. Ari ita, uva viapau oiso vigei raga varaaro-a vuriara. Ari oearovu rutu vo vovouroaro-a vuri vovouro voearo voraro rutu.

³ Vosa oiraopavira rutu Pauto vo reoaro goru reo rutu sirova vearovira rutu utupavio, oire ra va iava oiso taraipavio, O ari, oiraopavira rutu Pautoa-ia taraipaviei. ⁴ Ari vosa irai oiratoa vai oiso puraro, “Ira-ia Pauto taraiparai,” vo osa viapau vearovira rutu Pauto vaaro goru reo sirova viapau utuparo, oire uva rera-a eera riro kuuvuto. Ra viapau oiraopa reo sirova utuparo va-ia taraipasa. ⁵ Ari ro ira Pauto vo reoaro uvupaoro va purapareve, eera-a ira vuku iraoparoveira rerapa siraopaoro. Oire uva apeisi ragavira uvuipaviei ra vao-ia taraipavio oiso, Ora tivosiviei rutu Pautoa tapo, eke? ⁶ ✧ Eisi osa-a oiso-ia vosa irai oiso puraro, “Ragai Pautoa tapo tivosivira toupavaoi,” uva rera-a eera torevoko pitupitu puraparevoi oiso

rutu osa Jisas Krais oisoa va purapaoro toupareve vo rasio-ia.

Ro Oirato Ira Araokotoapa Ora Rera Iava Sopaua Rutu Vatepareve, Eera Ira Aviavia-ia Toupape

⁷ ✧ Vate irara oaa, riro goru reo rutu vao-ia oa rigatoavoi visiipa. Uva viapau oiso airepa reoa. Viapau. Ari tuariripa reo rutu-a vao-ia vo reo oa oisoa visii-ia toupave vo osa oirao pie vovouro oavisii rovoera. Oreoa raga vao-ia oreoa vo siposipoaro-a vao oa uvutava voari tuariri rutu. ⁸ ✧ Uva vo reo raga-a vao-ia goru reo oare oiso puraparai, Airepa reo. Eake iava? Uvare tutuu pievoi auere ra rupa vuuta opesipe. Uvare oiraopa aviavi rutu voare kaviko vovou vo pitupituaro roroparevoi aviavipaoro. Vao vituaro osa ragavira oirara uvuipaai ra goru reo eveipaive oiso puraoro, “Akoea, oiraopa reo rutu-a vao,” vo aue iavirava Krais vo touaro ora visii vo touaro tapo.

⁹ Ari ita, vosa irai ita oiso puraro, “Ragai aviavia-ia vokapaavoi,” vo osa kasipuparo ora rera araokotoaarore, ira-a eera ira touvira rutu rupa-ia toupaveira vo rutu vo yuutao rutu-ia rekasisa vo vokio. ¹⁰ Ari ro ira araokotoapa siraoparo, ira-a eera ira aviavia-ia vokapareveira. Eisi osa iava viapau oiso vuria vai rera-ia toupaveira vao oa iava viapau uvuiparoi ra irai vovouro piro piereve. ¹¹ ✧ Ari ro ira araokotoare kasipuparo, ira-a eera touvira rutu rupa-ia touparevoi. Orupaa-a eva oa sovara-ia viri ragapareveira torevoko rugoo arova. Eake iava? Uvare rera osireiaro voosi pieva vuri rugoo.

¹² Kakae vure oaa, vo rigato puraavoi visiipa, uvare vuri vovouro oavisii rutu vera ovoireva Krais visii iava rera vo raivaaro iavirava. ¹³ Aite irara, vo rigato puraavoi visiipa, uvare rera-ia taraipatai ro ira oiso toupaveira voari rutu rovoa-ia ora vo vokio. Uva visii tapopa viovoko irara vo rigato puraavoi. Vao vituaro iava uvare ro-ia putetavorao rutu tugara kare reitoaaro ro-ia Seten rera vo varivariaro tokooro.

✧ 1:10: 1 Jo 5:10; Ro 3:21-25 ✧ 2:1: Ro 8:31-39; Jo 14:15-26; Hi 7:25 ✧ 2:6: Jo 15:10-14; 1 Pi 2:21 ✧ 2:7: 1 Jo 3:2, 11 ✧ 2:8: Ef 5:8; 1 Te 5:5; Jo 1:9 ✧ 2:11: Jo 12:35 ✧ 2:14: 1 Jo 1:1; Ef 6:10; Jo 5:38

14 ✧ Oire ragai-a vao vo rigato puraavoi visiipa kakae vure oaa, uvare taraipatai ro-ia vigei Aitearo. Uva vo rigato puraavoi visiipa aite irara, uvare taraipatai rera-ia ro ira voari rutu oisoa toupaveve rovoa rutu-ia ora vo vokio. Ora visii vao viovoko irara visiigoapa tapo vo rigato vao-ia puraavoi, uvare goru vovouvira rutu toupataveira, vo osa Pauto vo rearo kovopaiveira visii iava sopaura sovara-ia. Ora vao tapo iava osa rera-ia ro Seten-ia putetavora rutu rera vo varivariaro tokooro.

Viapau Uvui Iraopaviei Ra Ora Vigei Iava Sopaura Oavi Vatepape Rasito Vo Pitupituaropa

15 ✧ Opeita varao riiriipata oara rasittoa-ia toupaveira, ora varao oara rasittoa iava ora karekepapeira. Vosa oisi eisi piepata vara ragare rugorugoopaoro rasittoa iava vara, uva viapau uvuipai ra visii-ia toupave vao Aite tapo ora tavosipa vovou.

16 Eake iava? Uvare varao oara vova rasittoa-ia ora karekepapeira oiso-ia osa varao oarapa ruipa iraopaaveira oirara vuri vovouro rutu purapaoro. Ora oiso osa vara kekepaoro vara riiriipaiveira. Ora oiso osa vara iavirava oirara ora voea-ia rei vaisi purapaiveira. Ari ita, viapau oiso varao iava oisi oai kareke piepareveira Aite. Ari rasittoa raga aueroaro-a evara. 17 ✧ Oire uva rera ro-ia rasito ora vara rutu varao oara riiriipaiveira ovatakoroa rutu opesiperea. Ari ro ira Pauto vo vovouaro sirova vearovira rutu utuparo, eera-a ira Opesi Asa Tootoo rutuva toupaveveira.

Keripa Irara Krai-va Karea Viroi

18 ✧ Kakae vure oaa, vigei-a vao ovoioapa vuuta-ia toupai. Oire uva vo vuuta eveipai rutu vao-ia. Eake iava? Uvare riro irara rutu-a Krai-va ora keripa irara oea karekarekepaa viroi. Ari ita, tuariri voea iava uvu rovtava oiso, “Ro Krai-va ora keripato ira tapo epao vo vuuta-ia eva uriosa aue-ia ovoioapa vuuta. 19 Oire uva voea-a evoea keripa irara oea viapau oiso vigei tapo ora tavosiaepa. Eisi osa vituaro iava vigei kavuiva. Vosa

oiraopavira rutu vigei tapo ora tavosipaave, osa iava uvuipai ra touvira rutu vigei tapo toupave. Ari vigei arova avaaepa. Oa iava uvuipaviei ra vearovira rutu taraipavio oiso, Asi viapau oiso voeao vigei tapo ora tavosiaepa.

20 ✧ Ari ro raga Tugoropato Uraurato ira visii-ia toupaveira, Krai ira vara piereva visiipa, eera ira iava oiraopa reo rutu-ia vearovira taraipataveira. 21 Oire uva vo rigato puraavoi visiipa, aue iava uvare oiraopa reo rutu-ia taraipataveira. Ari ita, viapau vao-ia oiraopa reo rutu tarai asavira toupataveira. Ora vao-ia tapo oiso taraipataveira, Viapau oiso vao kuuvu reo vova oiraopa reo rutu-ia karekepapeira.

22 ✧ Oire uva iroutoa rutu-a rera ro riro kuuvuto? Ari ro raga ira oiso puraparoveira, “Viapau oiso Jisas-a ro Krai ro ira arureva Pauto vo rasio iare. Uva rera raga-a eera Krai-va keripato. Ira vo aaorei rutu ora Aiteto ora Oviito akaipa piepareveira vo aaoreire isivapaoro. 23 Uvare ro oirato ira oiso Oviitoare isivaparo, eera ira Aitetoare tapo isivaparo. Ari vosa irouto ro ira Oviito vaisipaoro oearovupa tavitaviparo oiso, “Jisas-a Pauto Oviitoaaro,” eera ira-ia toupaveira Aite.

Tugoropato Uraurato Ira Vigei Tarai Piepareveira Oiraopa Reo Rutu-ia

24 Ora vatatopo iraopata, ra vo siposipo oriru iraopata oa uvutava voari rovoa-ia. Ra goruvira rutu vo siposipo-ia pitupata. Ra va-ia tupaoro uvuipatai ra Oviito tapo ora tavosivira rutu toupata ora Pauto Aite. 25 ✧ Krai reo ovoio rutu vatereva, oisore ra va iavirava Tootoo Oviito rutu oupape rera ruvara-ia.

26 Ari ita, vo rigato puraavoi visiipa voeao iava oea oiso ruipapaaveira rutu ra visii-ia kokarapaave voea vo reoroaria kuuvuara. 27 ✧ Uva viapau oiso torevokopapeira voearopa oearovu, oiso ra visii tarai piepaive vo reo iava oiraopa reo o vo reo iava kuuvu reo. Eake

✧ 2:15: Ro 12:1-2; Mt 6:24; Je 4:4 ✧ 2:17: 1 Ko 7:31 ✧ 2:18: 1 Pi 4:7-8; 1 Jo 4:1, 3 ✧ 2:20: 1 Ko 2:9-16; 2 Ko 1:21 ✧ 2:22: Re 21:8 ✧ 2:25: Jo 3:16-21, 17:3 ✧ 2:27: Jo 16:7-13

iava? Uvare Tugoropato Uraurato visii-ia toupaveira ro ira vara piereva Kraiis visiipa. Rera-a Tugoropato Uraurato ira visii tarai piepareveira orekerovu rutu iava, uvare rera vo siposipoaro-a oiraopa rutu. Viapau oiso keakeapavira oirara tarai piepareveira. Oa iava uvui iraopatai ra rera vaaro oiraopa reo rutu sirova utupata vo osa Kraiis tapo tavosivira toupata.

²⁸ Ari ita, kakae vure oaa Kraiis tapo tou iraopata vo vokio iare oa-ia oiso vorevira karekeroverea ita. Uva eisi tuuvu vovovira toupaooro viapau oiso ra ora vataupavio rerapa ariipaoro vo vokio-ia oa-ia vorevira ora karekeroverea vigei iare. ²⁹ ✧ Oire uva oiso ragavira taraipata, Kraiis torevoko vovovira rutu toupaveira oa-ia viapau vuria vai. Oisi eisi ragavira rera-ia taraipaoro uvuipatai ra vao-ia tapo vearovira taraipata ro iava oirato ira torevoko vovou purapareve, ira raga ita-a eera Pauto oviitoaaro.

3

Oiso Toupaveira, Vigei Pauto Ovii Iraraaro

¹ ✧ Oiraopavira rutu Aiteto-a ira vigei kaviko iraopareveira rutu. Uva pute pie sirao rutu-a rera vaaro oa-ia vigeipa toupaveira. Oa-a vao vituaro iava vo vaisio vigei-ia toupaveira oiso, Vigei-a Pauto ovii iraraaro. Uva ita, oiraopavira rutu uvare oisi ragavira toupaveira. Eva-a oa vituaro iava voea voea vo rasio-ia viapau oiso vigei-ia taraipaaveira vo osa oisi eisi toupave. Uvare viapau oiso Pautoa-ia taraipaaveira. ² ✧ Kakae vure oaa, oiraopavira rutu osa oiso toupaveira, Vigei vao-ia Pauto ovii iraraaro. Uva tou visivi roroio pievira rutu ora vigei vo touaro-ia taraipavioverea, otoua pura piroverea vovio Pauto vo uruiario-ia utupa visivi. Ari vo vokio oiso taraipaviei, Oiraopavira Kraiis vore vorevira karekeroverea vigei iare. Oa iava rera kekeperea oiso osa oiraopavira rutu toupaveire. Vo osa rera-ia oiso taraiooro oisi rutu karekevioverea osa rera. ³ Eva-a oa iava voea oea Kraiis-ia raripaoro

toupaveira tuevira vo vuutaore oa-ia vaeavira toupaveira oiso osa rera, vo rara ora voea iava sopaura oaive tokipaive oiso ra roroiovira toupave. Osa iava viapau vuria vai voea-ia, oiso rutu osa Kraiis ro ira-ia viapau vuria vai.

⁴ Ari ro oirato ira vuri vovou purapareve, eera-a ira Pauto vaaro reo goru gasipareveira. Eva vituaro-a vao-ia uvare va eva vuri vovou oa sirova reo goru gasipaveira. ⁵ Oire uva taraipata oiso, Kraiis oiravira karekeroera vo rasitoo-ia, oisore ra raiva purareve oirara rutu varaaro vuri vovouro verapa raiva. Ora aue tapo taraipata oiso, Viapau rutu vuri vovou oisoa purapareve Kraiis vo osa oisoa vo rasitoo-ia toupave. ⁶ Oire uva voea oea oiso Kraiis-va ora tavosipaaveira, oea viapau oiso vorevoreripavira vuri vovouro purapaveira. Ari ro ira vuri vovou purapareve vorevoreripavira, eera-a ira viapau oiso Kraiis vo touaro vituaro eveirevora. Ora viapau oiso Kraiis-ia tarairoera.

⁷ ✧ Kakae vure oaa, viapau rutu oiso ra iravupa ora visii iava vasepata, ro ira uvuiparoi oiso ra visii keakeapareve. Vao vituaro iava oiso-ia vo osa ro ira torevoko vovou rutu purapareve, ira-a eera ira-ia torevoko vovou rutu toupaveira oiso rutu osa Kraiis vo vovouaro. ⁸ Ari ro ira vorevoreripavira vuri vovouro purapareve, ira-a eera Seten reraaro. Uvare Seten vo pitupituaro sirova utuparoveira. Evo vovou vuria rutu Seten oa oisoa purapareve voari rutu rova iava, vo osa vo rasio pura asavira touva. Oire uva Pauto Oviitoaaro karekeroepa va vao Seten vo kovoaro opesi piesa. ⁹ Ari ro oirato Pauto reraaro ira viapau oiso vorevoreripavira vuri vovouro vai purapareve. Eake iava? Uvare Pauto-a Tootooa rutu vituaro. Ovituaro-a vao rera vaaro oa rera sopaaro-ia oirato toupaveira. Ari ita, Pauto-a eera oirato aitetoaaro. Oa iava viapau uvuiparoi oirato ra vorevoreripavira vuri vovouro vai purapareve. ¹⁰ Oire ra oiso ragavira taraipavio, Pauto ovii iraraaro pisa visivi rutu toupaveira voeaopa Seten ovii

✧ 2:29: 1 Jo 3:7, 9, 4:7 ✧ 3:1: Ef 2:1-7; Jo 1:12 ✧ 3:2: 1 Ko 13:9-13; Ro 8:15; 2 Ko 4:17 ✧ 3:7: 1 Jo 2:1, 26, 29; Hi 6:1-9

iraraaro. Vao vituaro iava vosa ro ira viapau torevoko pitupitu purapareve, ora viapau oiso ora rera sopaaro vatepare araokotoapa siraopaoro, ira-a eera ira oiso toupape, Viapau oiso rera-a Pauto ovi-toaaro.

Oiraopa Vovou Rutu Sopaua Rutu Vatepasa Araokotoa Oaviipa

¹¹ Vo tavitavia-a vao-ia oa iava uvutava voari rovoa-ia oa oiso purapai, Vigei uvui iraopaviei ra oearovivupa siraopavio ora vigei iava voea. ¹² ✧ Uva viapau rutu oiso uvuipaviei ra oiso piepape osa ro-ia Adam oviitoaaro Ken Seten reraaro. Ira araokoto uporeva rera kopii pieoro. Oire uva eake-a vao oare araokoto upooro rera kopii piereva? Oa-a vao vituaro oiso toupaivoi-ia, uvare rera oisoa vuri pitupituro purapareve, ovusa eera araokoto torevoko pitupituro oisoa purapareve.

¹³ ✧ Araoko irara oaa, opeita oearovu vo vovouroaro-ia tavetave iraopata voearo vo rasio-ia vo rara visiire kasipu iraopaave. ¹⁴ Ari vigei-a vao vigoa ora vigei araoko iraraaropa sirao iraopavioveira. Eva-a oa iava uvuipaviei ra taraipavio oiso, Va vao kopiipa vovou oa iava iviropaviera o vore tootoopa vovou-ia. Uva ro oirato ira viapau siraopa vovou purapareve, eera-a ira touvira touparevoi kopii vovou raga-ia. ¹⁵ ✧ Ro ira touvira kasipu vovou purapareve ora rera araokotoaarore, ira ita oiso touparevoi osa riro oira upoto. Oa iava rera-ia taraipatai oiso, Viapau oiso ro-ia Tootoo Ovoi vai toupaveira. ¹⁶ ✧ Oire uva apeisi ragavira uvuipaviei ra vearovira rutu va-ia vao sirao vovou taraipavio? Ari oiso-ia, Krai ora rera iava vasereva oearovupa, oiso ra rera kopii pieive vigei iavirava. Oa iava uvui iraopaviei ra ora vigei iava tootooara oavi rutu vatepape oearovivu araoko irara oavi tauvapaoro. ¹⁷ ✧ Vosa irouto ro ira riroara rutu-ia orekerovu rutu pitupareve, ra varava reasiparo iravivu araokotoaaro tauvapa arapa, vosa eisi piepareve, ra eake iava oiso puraparo,

“Ragai Pautoa-pa siraoparai rutu ora ragai sopaaro rutu iava”? Viapau oiso uvuiparoi rutu ra oisi pierve. ¹⁸ Kakae vure oaa, vigei viapau rutu uvuipaviei ra sirao reo purapape vo ragava gisipoara iava. Viapau. Ari vosa sirao vovou rutu purapape, oa iava uvuipaai oearovu va eveipasa, vo rara sirao vovou rutuva kovopaoro oearovivu tauvapaape.

Ro Riro Rarito Viapau Uvuipa Ra Uririparo Pautoa-pa

¹⁹ ✧ Uva oisi eisi oearovupa siraopaoro uvuipaviei ra oiso taraipavio ora vigei-ia, Oiraopa vovou purapai va vao Pauto vo vovouaro rutu. Osa iava uvuipaviei ra Pauto osireiario-ia rasivauru vovouvira rutu toupape. ²⁰ ✧ Vao rutu vituaro iava vosa ora vigei iava sopaura oavi rutu-ia sovopape oiso, O ari vuri pitupitu purapai. Oire uva uvuipaviei ra oiso ragavira taraipavio, Pauto vo taraiaro vigei vo vovouroaro-ia putepaiveira rutu. Uvare orekerovu rutu-ia taraiparoveira rera Pauto. Eva oa-ia uvuipaviei ra Pauto osireiario-ia uriri asavira toupape. ²¹ ✧ Oire vate irara oaa, vosa ora vigei iava sopaura oavi sovopaoro oiso purapavio, Asi vigei viapau oiso vuria vai purai, eisi osa iava uvuipaviei ra Pauto osireiario-ia uriri asavira rutu toupe. ²² ✧ Uva varao oupapeira rera ruvara-ia oarare rera arepapeira. Eake iava? Uvare rera vaaro goru reo uvupapeira oisi va purapasa. Uva va-a eva oa-ia rera roru piepapeira ora vigei-ia. ²³ Uva va-a vao oare vigei tavitavipareveira rera vo reoaro-ia gorua oiso-ia, Rera vaisiario oirao piepape rutu rera Oviitoaaro Jisas Krai. Ra oearovivupa va iava siraopavio voea vigei iava voea oiso osa Pauto goruvira rutu vigei tavireva. ²⁴ ✧ Oire ro ira Pauto vo reoaro sirova utuparo va purapaoro, Pautoa-va ora tavosiroi, vo osa Pauto rerava ita ora tavosiroi vo rera sopaaro-ia. Uva apeisi ragavira uvuipaviei ra Pautoa-ia taraipavio vo osa toupapeve vo vigei iava sopaura-ia? Ari ro raga iavirava ita ro-ia Tugoropato Uraurato Pauto ira vatereva vigeipa.

✧ 3:12: Jen 4:1-15 ✧ 3:13: Jo 15:18-27 ✧ 3:15: Mt 5:21-26 ✧ 3:16: Ro 16:1-4 ✧ 3:17: Je 1:22-27 ✧ 3:19: 1 Jo 2:21 ✧ 3:20: 1 Ko 4:4 ✧ 3:21: 1 Jo 5:14 ✧ 3:22: Mt 7:7, 21:22; 1 Jo 2:3 ✧ 3:24: Ro 8:9

4

Pauto Reraaro Uraurato Ora Vurito Iravu Uraurato

¹ ✧ Avoeao vate irara oaa, opeita oevu oirara vo reoroaro oirao pie ragapata voeao oea oiso purapaaveira, “Ragai-ia Tugoropato Uraurato touparevoi.” Viapau. Ari uvuipatai ra voea kerisi iraopata rerare ro uraurato vo osa voea rovirieipata oiso, Ro Pauto reraaro, ari vo urauraaro vo rasio iava. Aue vituaro iava uvare riro irara rutu profet irara voeao reo topa piepa irara oea voka-paiveira voraro rutu. Oea kuuvuvira Pauto vo kovoaro purapaiveira. ² ✧ Uva uvuipatai ra vearovira Pauto reraaro evei iraopata, uvare Pauto reraaro Uraurato ro-ia toupareveira ira oirara oiso tavitavipareveira, “Jisas Kraiss oiravira urioroepa vo rasio iare.” ³ Ari ro ira oiso puraparoveira, “Viapau oiso Jisas Kraissa Pauto Oviitoaaro,” eera-a ira-ia viapau toupareveira Pauto reraaro Uraurato. Viapau. Ari iravu raga-a uraurato ira Kraissa ora keriparoveira. Ari ita, rera iava uvu rovtava ira iava oiso puraaepa, “Urioroverea.” Uva rera epao ira touparevoi vo rasio-ia.

⁴ ✧ Oire uva visii-a vao ovii irara oaa Pauto voeaaro visiigoa voeao-ia kuuvu irara profeta irara putetavora, voeao oea visii varaaro oirao pie vovouro oavisii piro pie ragapaivora, osa viapau uvuipaaera. Eake iava? Uvare Tugoropato Uraurato vo varivariaro visii sopaaro-ia toupareveira, ro ira vurito vo varivariaro-ia putepareveira rutu. Ro vurito ira voeopa reiparoveira vo rasio-ia. ⁵ Voea kuuvu irara profet irara oea vo reoro kosi piepaiveira varao iava orekerovu rasito aueroaro. Oa iava oearovu voeao vo rasio iava oearoa voea vo reoroaro uvupaoro oisi vara purapaiveira, uvare voeao tapo ita profet irara vo rasio-ia tou irara. ⁶ ✧ Ari vigei-a Pauto voeaaro. Uva ro ira Pautoa-ia taraiparoveira, ira ita vigei vo reoroaro uvupareveira. Ari ro ira viapau Pautoa-ia taraiparo, eera-a ira vigei vo reoroaropa reasiparoveira.

Eva-a oa iava uvuipaviei rutu ra uraura-toarei vearovira rovirieipape oisi va iava vaiterei eveipaoro oiso, Iravu-a ro oiraopa rutu vituaro. Ari ro-a ro ira oirara piro piepareveira voea keakeapaoro.

Pauto-a Vereopa Vovou Rutu Vituaro

⁷ Vate irara oaa, uvui iraopaviei ra ora vigei iava oearovivupa siraopavio, uvare vereopa vovou rutu vituaro-a vao-ia ro-ia Pauto. Uva aa ro-a ro-ia oearovu kavikopareveira? Eera oirato Pauto reraaro ira Pautoa-ia taraiparoveira rutu. ⁸ Ari ro ira viapau kaviko vovou purapareve, eera ira viapau oiso Pautoa-ia taraiparoi. Eake iava? Uvare Pauto-a kaviko vovou rutu vituaro. ⁹ ✧ Uva Pauto ora rera vaoro kaviko vovou karekereva, vo uvare ora rera Oviitoaaro Kataito arureva vo rasio iare. Oa iava uvuipaviei ra oiraopa tootoo rutu Tootoo Ovoi oupape vao iava Oviito vo kovoaro. ¹⁰ Oire uva eake rutu-a vao kaviko vovou rutu vituaro? E oiso toupavoi pasi ra Pautoa-pa sirao rovopavio, eke? Viapau. Easi vao-ia uvare Pauto vigeipa sirao rovroepa rutu. Oa iava Oviito arureva vo rasio iare raiva purasa, oraiva-ia vigei vo vuri vovouro oavi vo voriaro opesi piereva.

¹¹ Vate irara oaa, vosa Pauto oiraopavira rutu eisi vigeipa siraoroepa, uva vigei ita uvui iraopaviei ra oisi oearovivupa sirao iraopavio. ¹² ✧ Ari ita, viapau oiso irai ei ro ira Pauto kekereva. Ari vosa oiraopavira rutu ora vigei iava oearovivupa siraopavio, eisi osa iava uvuiparoi Pauto ra vo toupareve vigei iava sopaura-ia. Eva-a oa iava uvuipai ra rera vo kavikoaro kovopaive riropaoro vo vigei iava sopaura-ia.

¹³ Uva uvuipaviei ra oiso taraipavio, O ari, Pautoa tapo tavosivira toupapeira. Ora aue-ia tapo osa vigei tavosivira toupareveira, uvare vigeipa Tugoropato Uraurato vatereva. ¹⁴ Ora oiso tapo osa va vao kekeerao ora vigei varaaro iava osireiara. Oa iava uvuipaviei ra oearovivu oiraopavira tavitavipape oiso-ia, Aiteto Oviito arureva, auere ra oiso rasitoa-ia tou irara vorevira oureve ora rerapa voea

✧ 4:1: 2 Ko 11:13-15 ✧ 4:2: Ro 10:8-13 ✧ 4:4: Ro 8:31-39; 1 Jo 5:4 ✧ 4:6: 1 Ko 2:9-16; Jo 8:47; 1 Ti 4:1
✧ 4:9: Jo 3:16; 1 Jo 5:11; Ais 9:6-7 ✧ 4:12: Jo 1:18; 1 Ti 6:16

varaaro tootooara oaive orirusa. ¹⁵ Ari ro ira oirara tavitavipareveira oiso, “Jisas-a Pauto Oviitoaaro,” eera-a ira sopaaro-ia Pauto toupareveira, ovusa rera ita Pautoava tivosivira toupareveira. ¹⁶ Uva vigei tapo ita vo vovou-ia taraipavioveira oa purareva Pauto vigeipa. Ora rera vaaro kaviko vovou oa oirao piepapeira tapo.

Iu, Pauto-a kaviko vovou vituaro. Vosa irouto ro ira vo vovou vituaro sovara-ia toupareveira vo vovou purapaoro, eera-a ira Pauto tapo tivosivira toupareveira, ovusa ita Pauto rerava ora tivosiparo. ¹⁷ Oire uva eake-a vao oare vo kaviko vovou eva kovopaoro riropapeira sopaura oavi-ia? Auere ra va iava tuuvu vovouvira rutu toupape vo vokio-ia oa-ia Pauto oirara rutu rovirieireverea. Rara vearovira rutu ora vigei-ia taraipavio oiso, Akoea, ari vigei vo touaro vo rasio-ia oiso rutu toupai osa Krai vo touaro toupaveira. ¹⁸ Vosa kaviko vovou toupave vo vigei iava sopaura-ia, oa iava viapau uvuipai ra uriri vovou otavukiaro toupave vo ora vigei iava sopaura-ia. Viapau. Aue vituaro iava uvare kaviko vovou rutu-a vao oa uririara rutu kosi piepaveira. Oire vosa uriri vovou vai toupave vo irai iava sopaua vai-ia, ra va iava taraipaave oiso, Asi ro vuria vo voriarore rugorugopaaro. Oire va-a eva uriri vovou oa vituaro iava kaviko vovou viapau uvuipai oiso ra rirope rutu rera-ia.

¹⁹ ✧ Siraopavio. Eake iava? Uvare Pauto vigeipa sirao rovroepa. ²⁰ Oire vosa irai oiratoa vai oiso puraro, “Ragai Pautoapa siraoparai,” vo osa araokotoaarore kasipua rera-ia toupave, oire uva rera-a eera riro kuuvutoa rutu. Oa vituaro iava oiso toupai, Vosa viapau araokotoaaropa sirao rovroparo, ro ira uvuiparoi rera kekepareve, oire uva apeisi ragavira oiso osa iava uvuipa ra Pautoapa siraoparo, ro ira viapau uvuiparo ra Pauto kekepareve? ²¹ Riro goru reo rutu vatereva Pauto vigeipa oiso-ia, “Ro ira Pautoapa siraoparo, eera-a ira uvui iraoparoi ora rera araokotoaaropa tapo sirao iraoparo.”

5

Riro Oirao Pie Vovouto Ira Rasito Vo Pitupituaro-ia Putepareveira

¹ ✧ Vosa irouto oiso oirao piepareve, Pauto Jisas roporevoiva, rera-ia vo vaisio tovoreva, Krai vigei tuvetuvepatoaaro, ira ita-a eera oirato Pauto oviitoaaro. Uva ro ira Aitepa siraoparo, ira ita ovii irarapa tapo siraoparoveira. ² ✧ Eisi osa iava uvuipaviei ra taraipavio oiso, Vigei-a vao Pauto ovii iraraaropa siraopavioveira, uvare Pauto Aite irapa siraopavioveira. Ora rera vo reoaro tapo sirova utupavioveira vao goru reo rutu. ³ Vosa vo reo riro goru reo sirova utupavio vo reo orirupaoro vo vigei varaaro-ia sopaura oavi-ia, ra oiso toupape, Vigei ita Pautoapa siraopavioveira. Ora vao rera vaaro riro goru reo rutu vao oa viapau oiso vavagisipapeira vigeipa vo osa va purapape. ⁴ ✧ Aue iava uvare voeao oea oiso toupaveira Pauto voeao rera vo reoaro purapaoro, oea uvuipaaveira rutu oiso ra rasito vo pitupituaro vo goruaro-ia putepave. Uva vo goru-ia putepa vituaro oiso toupai, Eva vigei vaaro oirao pie vovou rutu. ⁵ Ari ita, irouto-a ro ira uvuiparoi vo goru-ia vao rasito vaaro putepareve? Ari ro raga ira oiso puraparoveira oirao piepaoro, “Jisas-a Pauto Oviitoaaro.”

Pauto Roroiovira Taviroepa Oviitoa Iava

⁶ ✧ Jisas Krai ira raga vo rasio iare urioroepa. Oa iava baptaisa oureva uuko ovi-ia. Ora oiso osa ora rera iava revasiva vatereva evao parikou-ia kopiioro. Ari ita, uva viapau oiso vao ragava urioroepa baptaisa vo pitupituaro aue-ia uuko. Viapau. Ari varei rutu-a oiso-ia, uuko vao-ia ari revasiva o. Oarea rutu oirao piepareveira Tugoropato Uraurato, uvare rera raga oiraopatoa rutu. ⁷ Oire uva vo peva rutu-a varao-ia oara oiraopavira rutu tavitavipapeira Krai iava oiso-ia, ⁸ ✧ Tugoropato Uraurato-a ro-ia, ari uuko-a vao-ia, ari revasiva-a o-ia. Opevaa rutu kataivira rera iava oiraopa reo rutu

✧ 4:19: 2 Ko 5:14-17 ✧ 5:1: 1 Ko 15:1-11; Jo 1:12 ✧ 5:2: 1 Jo 2:5 ✧ 5:4: Hi 11:1-6; Jo 16:33 ✧ 5:6: Mt 3:13-17; Jo 19:34 ✧ 5:8: Jo 19:31-37; Mt 18:16 ✧ 5:9: Jo 8:17-18; Mt 3:16-17

kosi piepaiveira. ⁹ ✧ Oire uvuipaviei ra vo reoro oirao piepape oara oiraopavira purapaiveira oearovu oirara orekerovu iava. Oiso osa Pauto va vao oirao pie reo purapareveira Oviitoa iava. Oreoa-a eva oiraopa reo oa oirara vo reoroaro-ia oiraopa reoro putepaiveira rutu. ¹⁰ Uva ro ira Pauto Oviitoaaro oirao piepareveira, eera-a ira sopaaro-ia Pauto vo reoro oiraopa reo rutu toupaveira. Ari ro ira viapau Pauto vo reoro oirao piepareve, eera-a ita ira Pauto oiso piepare, Riro kuuvuto. Eake iava? Uvare viapau oiso vao oiraopa reo oirao piepareveira rutu vo reo oa purareva Pauto ora rera Oviitoaaro iava tavitavipaoro. ¹¹ Oreoa vao oiso purapai, “Pauto vigei vatereva Tootoo Ovoi vo tootoo-ia oa-ia vituparoveira rera raga Oviito.” ¹² ✧ Ari ita, ro ira Oviitoava ora tavosivira rutu toupareve, eera ita ir-ia Oiraopa Tootoo rutu toupaveira. Ari vosa irouto-a ro ira viapau Oviitoava ora tavosivira toupareve, uva rera-ia viapau oiso Oiraopa Tootoo toupai.

Vigei Uvuipaviei Ra Taraipavio Oiso, Vigei Tootoo Ovoiva Toupai

¹³ ✧ Vo rigato puraavoi visiipa oisore ra vearovira rutu taraipata oiso, Tootoo Ovoiva toupatavoi visiï vao-ia visiigoa vo Pauto Oviitoaaro vaisiara oirao piepataveira. ¹⁴ ✧ Oire uva uvuipaviei ra tuuvu vovouvira toupape vo Pauto osireiara-ia, uvare taraipaviei oiso, Vigei varaaro variriara uvupareveira, vo osa rera arepapeira rera raga vo ruipaaro sirova utupaoro. ¹⁵ Ari ita, vigei vo reoroaro uvupareveira, vo osa variripavioveira rera akepaoro. Oa-ia oiraopavira rutu taraipavio. Oire uva va-a eva oa vituaro iava uvuipaviei ra oiso ragavira taraipavio, Varao epao oara vateparevere vigei vo ruipaaro uvui ovoipaoro.

¹⁶ ✧ Oire vosa irai ro ira araokotoaaro va siitueparo, ovusa vuria vai purapareve ro oirao pie vovouto, ovuriava eva viapau oiso opesiroverea Tootoo Ovoi ou asavira, uva uvuiparoi ra Pauto arereve

rerapa araokoto. Oa iava uvuiparoi ra tootoo vatereva araokotoaaro rera vo rugooaro torevokopaoro. Uva voeaore reoreoparai oea oiso varao vuriara purapaive oarava viapau oiso opesiaverea Tootoo Ovoi ou asavira. Ari oavuei touvira vuria, ovuria vo vovouaro sirova utupaoro uvuipaai oirao pie vovou irara ra vo vovou iava opesiave Tootoo Ovoi ou asavira. Uva viapau oiso visiï tavitavipaavoi oiso ra rerapa Pauto aketa eera ira eisi vo vuri eva purarevora. Viapau. ¹⁷ Oaravu rutu vuri pitupituro oara purapaoro vuri vovou purapapeira. Ari oaravuei varao oara viapau oiso visiï oiso piepaiveira ra vara iava opesipata Tootoo Ovoi ou asavira.

¹⁸ Vigei taraipaviei rera-ia oirato Pauto reraaro ira viapau vorevoreripavira vuriara purapareveira, uvare Pauto Oviitoaaro Jisas rera utopareveira. Eva-a oa vituaro iava viapau uvuiparoi Vuritoa rutu Seten oiso ra rera vuri piereve eera oirato.

¹⁹ Oire uva uvuipaviei ra ora vigei-ia taraipavio oiso, Vigei-a vao-ia Pauto voeaoro, vo ovusa riro irara rutu voeao oearovu oea toupai vo rasio-ia, oepa reiparoveira ro-ia Seten.

²⁰ Uva Pauto Oviitoaaro-ia taraipavio oiso-ia, Ira urioroepa vigei vo rugorugooroaro aviavi piesa, oisore ra va iava aviavi pievira rutu taraipavio Oiraopatoa-ia Pauto. Uvare vigei varaaro tootooara toupaveira rera raga-ia Oiraopatoa rutu Pauto ro raga ita Oviito Jisas Krai. Eera raga Oiraopatoa rutu Pauto ira raga ita Tootoo Ovoi rutu vituaro.

²¹ Kakae vure oaa, ora vatatopo iraopata voeaopa riro kuuvu irara pau irara ora varao kuuvu siposiporo. Oara evara uvuipai ra Pauto vo tavukiara ouve vo visiï iava sopaura oavisii-ia.

Eisivi raga osa vo pasio purapaavoi visiïpa. Ra opesipe.

2 JON

Irapa Reoro Vo Vukuo Iava

Ro ira vo pasio rigatoreva ira ita opa riakova reesireva ora voeao oira voeaaro ovii irara oiso ra vo reoro vieiive. Ari tarai irara oiso rugorugopaaveira, Ira ovoovovira ojavu lotupa irara reesireva oira vaisipaoro o riakova. Uva goruvira vo pasio-ia rigatoreva oiso ra oirao pie vovou irara siraopa vovou pura iraopaive oearovivupa siraopaoro, vo osa Pauto vo reoro vearovira uvupaive (2 Jo 5-6). Uva ita, voea tavireva oiso, Teapi ojavu kuvuu irara vo siposiporoaro uvupata, voeao oea oiso purapaaveira, Krai viapau oiravira urioroepa vo rasitoa-ia toupasa.

1. Aviavi pie reoro vo pasio iava, 1-3.
2. Rovopa reo goru vao oa oiso purapai, Iravivupa sirao irapau, 4-6.
3. Vatatopo pie reo voeao iava riro kuvuu irara tisa irara, 7-11.
4. Ovoioapa reoro varao, 12-13.

¹ Ragai-a vao-ia reito ragoa vo rigato puraavoi viipa oira vasiva rutu riakova vearova rutu. Viigoa roporeva Pauto ora vo vureo tapo kakae vure vii voeaaro. Visii rutu eva visiigoa kaviko iraopaaveira. Uva viapau oiso ragai raga-a, ari oearovu tapo-a voeao oearoa Oiraopa Reo-ia tarai iraopaaveira rutu. ² ✧ Ore-a vao Oiraopa Reo oa vigei sopaaro-ia toupavoi ora toupaveira vokiara rutu-ia. ³ Oire uva Pauto arepaavoi ro Aite ora Jisas Krai Aiteto Oviitoaaro, auere ra tauva vatesi vigeipa, ora sirao vovou, ora gavaure vovou viigoa oiraopa vovou-ia taraipavioveira, ora vao-ia kaviko vovou.

Uvui Iraopaviei Ra Kaviko Vovou Rutu Purape

⁴ ✧ Roru iraopaavoi rutu oearovu vii ovii iraraaro iava kekepaoro voeao oea oiraopa reo rutu sirova utupaaveira, oiso rutu osa evo reo iava vigeipa goru reo

vatereva Aite. ⁵ ✧ Oire uva vearova riakova vii tavipaavoi oiso, Vigei tapo ita uvui iraopaviei ra oearovivu ita kaviko iraopape ora vigei iava voea. Uva viapau oiso airepa reo-a vao-ia oa rigatoavoi viipa. Viapau. Ari aue raga iava-a uvare riro goru reo rutu-a vao oa uvuepa voari rovoa-ia vo uva oirao pie vovouro rovoepa. ⁶ ✧ Oire va vao-ia ora kavikopa vovou oa iava reoreoparai oa oiso ragavira toupaveira, Uvui iraopaviei ra Pauto vo ruipaaro sirova utupavio. Oiso osa vao riro goru reo oa uvutava voari rovoa-ia oa oiso purapapeira, Uvui iraopatai ra oiso toupata kaviko vovou rutu purapaoro.

Uvui Iraopaviei Ra Goruvira Rutu Krai Vo Reoro-ia Pitupape

⁷ ✧ ✧ Ari ita, riro irara rutu oirara oea sikasikaaepa uvarovu ruture vo rasio-ia, voeao oea oirara keakeapaiveira oiso purapaoro, “Jisas Krai viapau oiso oiravira urioroepa.” Uvare voea-a riro kuvuu irara voeao oea Krai-va ora keripaaveira. Oea oiso rutu toupaveira osa ro Vurito Krai-va Keripato. ⁸ ✧ Ora vatatopo iraopata auepa, teapi viapau voria vai oavisii outa vao oare kovopataveira Pauto vo kovoaro purapaoro. Ari vosa ora utopata, oa iava uvuipatai ra ora visii vo voriaro rutu outa vo Pauto ruvara-ia. ⁹ Oearovu viapau oiso Krai vo taraiaro raga sirova utupaaveira. Viapau. Ari osiposiporovu raga oupaoro vara-ia oirara tuvutuvepaiveira. Uva voea-a evoea oea viapau oiso Pauto tapo ora tavosipaaveira. Ari voea raga oea Krai vo taraiaro sirova utupaaveira, evoea-a oea Aite vaio tapo ora Oviito ora tavosipaaveira. ¹⁰ ✧ Oire vosa irai vii iare karero viro ro ira viapau oiso Krai vo taraiaro ragava urioro, ra viapau oiso rera koata pieri vii vo kepaoro-ia voa rera pau piesa. Viapau. Ari ita, opeita rerava oiso purau, “Vearo voki rutu.” ¹¹ Aue vituaro iava vosa ro ira rerava eera veoro vokireve, ira-a rera vo kovoaro ita eva vuri kovo purareve rerava ora tavosioro.

Ovoioapa Reo Vao-ia

✧ **1:2:** 2 Pi 1:12; 1 Jo 1:8   ✧ **1:4:** 3 Jo 3-4   ✧ **1:5:** 1 Jo 2:7, 3:11   ✧ **1:6:** Jo 15:10-17   ✧ **1:7:** 1 Jo 4:1-3, 2:22
 ✧ **1:7:** Re 13:11-18   ✧ **1:8:** Hi 10:35-39   ✧ **1:10:** Ro 16:17-19; Re 22:18-19

¹² Ari ita, riroara reoreoara rutu epao ragai varaaro touvira. Uva reasiparai vara iava visii tavitavi arapa vao-ia pepa ora ing. Viapau. Ari ragai oiso raga rugorugooparai rutu raripaoro, oiso ra visii kekea rutu. Oa iava vigei rutu uvuipaviei ra ora reoreovio. Ra va iava uvuipaviei ra rorupape rutu.

¹³ Oeavu visiiva vearo voki puraivoi, voeao vii taataavaaro ovii iraraaro o iria roporeva Pauto.

Eisivi raga, ra opesipe.

3 JON

Irapa Reoro Vo Vukuo Iava

Jon vao rigatoreva vo pevapa pasi rerapa Gaias. Uva oreoreorovu tapo vatereva Gaias vaaro oirao pie vovou goru piesa. Ora Gaias tapo tavireva ra iravu ro Daiotrefis verareve lotua iava, uvare vuri pitupituro oisoa purapareve, ora oisoa ora rera raga ora ira pieparo rutu.

1. Aviavi pie reoro vo pasio iava, 1-4.
2. Gaias-ia rorureva Jon rera vaaro-ia vearo kovo, 5-8.
3. Daiotrefis vo pitupituroaro iava vuriara rera tavireva, 9-10.
4. Demitrias ira vearo kovo purareva, 11-12.
5. Ovoioapa reoro varao, 13-15.

¹ Ragai-a vao-ia reito ragoa vo rigato pu-raavoi viipa Gaias viigoa oiraopavira rutu kaviro iraopaaveira. ² Vatetoa oaa, variriparai oisore ra vearovira rutu toupai. Vao oa iava viapau oiso oavu avu vai vii iare uriopere oiso osa upiara. Ari ita, vearovira taraiparai vii-ia, uvare viapau oiso vuria vaiei vii iava sopaua oara-ia. ³ ✧ Ragai roruavora rutu vo reo uvuoro araoko irara oavi gisipoaro iava. Uvare pou virooro vii iava ragai tavitaviivora oiso-ia, “Viapau oiso raveraveparoi vao oiraopa reo sirova utupaoro.” Ari ita, vii-a taraiparaveira, vo uvare oiraopavira rutu vokiara rutu-ia riro goru reo sirova utupauveira. ⁴ ✧ Uva viapau oiso oaiei oa uvuipai ra vao-ia putepaive oiso osa ovii irara oaa iava uvupaoro rorupaaveira, vao iava uvare oiraopa reo sirova utupaaveira rutu.

Gaias Vearo Kovo Oiso Purapareve

⁵ ✧ Vatetoa oaa, kasivarivira araoko irara oave tauvapa kovo purapari. Ari ita, vosa oearovu araoko irara oara oea aapaa-pavira uriopaave vii iare, uva voea tapo ita touvira tauvaparineira. ⁶ Uva evoea

araoko irara oave evoava kareaiva, voeao lotupa irara tavitaviivora vova vii vaaro iava vereopa vovou. Uva vii tavipaavoi oiso ra touvira voeavi tauvapari. Ra oisi iavirava topa pievira ita vokapaivere oearovupa siposipopasa Pautoa iava. Oa iava rera roru pierivere ora vii vaaro iavirava tauva. ⁷ ✧ Aue iava uvare voea vaaro voka rovoepa Krai-va kovopaoro voraro rutu. Uva vao viapau oiso oearoi oisoa ora voeapa arepaive orekerovu avu vaire voeao ruvara-ia oea oisoa viapau Krai oirao piepaive. ⁸ Eva-a oa vituaro iava uvui iraopaviei ra voea tauvapeve evoea araoko irara oave. Oa iava uvuipaveiei voea tapo kovopasa oiraopa reo kosi piepaoro oearovupa ita.

Daiotrefis Vuri Pitupitu Purareva

⁹ Voviri tuaririvi oavivu gareavi pasia rigatoava voeapa lotupa irara. Uva viapau oisoa ragai vo reoroaro sirova utuparo Daiotrefis. Uva oiso raga vovouparoveira ra ora rera raga ora rei vaisi pieparo lotupa irara tuvetuvepaoro. ¹⁰ ✧ Oire vosa poua viro, ra rera vaaro vuria poeraavere oiso vara varao-ia, kiuvu reoa vao-ia oa viapavira rutu akukuvira raga purapareveira vigei toga ragapaoro, ora kuuvu reoro tapo purapareveira vigeire, osa viapau vara evoa rekasipareve. Vo osa oaravu tapo varao-ia oara purapareveira oiso-ia, Viapau oiso araoko irara oave koata piepareveira vo ora rera vo kepaoro-ia paupasa. Uva ita, oearovivure koruparoveira vo osa eisi ruipa ragapaave oearovivu araoko irara koata piepasa. Uva rera vo ruipaoro oiso toupaveira ra voea kosi piepareve lotupa irara arova.

¹¹ ✧ Vatetoa oaa, opeita voeao vioepari oea vuriara purapaiveira. Ari uvuipau ra voea raga vioepari oea vearopara purapaiveira. Uvare ro ira vearoa purapareve, ira-a eera Pauto reraaro. Ari vosa ro ira vuria purapareve, eera-a ira viapau oiso Pauto vo vovouaro eveipareveira, oisore ra oisi va purapareve.

✧ **1:3:** 2 Jo 4   ✧ **1:4:** 1 Ko 4:15; Fm 10   ✧ **1:5:** 1 Ti 3:1-2; Ro 12:13; Hi 13:2   ✧ **1:7:** 1 Ko 9:15-18; Ap 5:41, 20:33-35   ✧ **1:10:** Pro 10:8-10; 2 Jo 12   ✧ **1:11:** Sam 37:27-29; 1 Jo 2:29, 3:6, 9   ✧ **1:12:** 1 Ti 3:7; Jo 21:24

Demitrias Vearo Vovou Oiso Purapareve

¹² ✧ Riro irara rutu Demitrias-ia oiso egaegapaive rutu. Uva oiraopavira oiso vearo kovo rutu purapareve. Eva-a oa vituaro iava uvuipaveiei ra vegei tapo voea vo reoroaro oirao pieve. Oire ra ragai tapo ita rera iava oiraopavira tavitavipara. Ari ita, taraipauei ragai vo reoaro-ia vao oiraopa.

Ovoioa Reoreo Vao-ia

¹³ Riroara rutu epao reoreoara ragai varaaro. Uva viapau oiso uvuiparai viipa vara rigatoa aue-ia pentoa vai ora ing.
¹⁴ Ari rirovira rutu oiso ruipaparai ra vii kekea utupa visivi. Oa iava uvuipaveiei vegei rutu ra ora reoreove.

¹⁵ Oire uva Pauto arepaavoi oiso ra gavaure vovou vaterere viipa. Uva vate irara oara rutu vo reo viipa sipopaivoi oiso purapaoro viire, “Vearo voki rutu.” Ora vii tapo ita osa varirivira purauvere voeaore igei vate iraraaro katakataivira oiso, “Vearo voki rutu visiipa.”

Evavi raga osa vo pasio opesi piea.

JUT

Irapa Reoro Vo Vukuo Iava

Oearovu oiso purapaaveira, Ro Jut ira Jisas araorei ora Jems kokoratoaaro (Mk 6:3; Mt 13:55), vo osa oearovu tarai irara oea oiso purapaaveira, Irapu raga Jut.

Uva vo reoreoro oara toupai vo pasio-ia oreoa vaeapai ora vo reoreoro oara rigatoreva Pita eraopa pasi oaro-ia. Riro goru reo rutu vatereva Kristen irarapa, uvare oearovu vuri vovou irara oea oisoa voea tavitavipaive oiso ra vuri pitupituro purapaive akukuvira raga. Ari ita, kuuvu reoro raga varao-ia. Jut oiso puraroepa, Voeao kuuvu irara oea oiso rutu toupai voi osa oearovu riro kuuvu irara tuariripa irara (Ju 5-16). Uva voea vaisipaoro ovaisirovu oureva vova Jiu-pa irara vo vukuroaro iava, varao oara viapau toupaveira vao-ia vigei vaoro Tugoropa Vuku oa-ia pitupai vigei Kristen irara vo vokio (Ju 9, 14-15).

1. Aviavi pie reoro vo pasio iava, 1-2.
2. Tuariripa irara riro kuuvu irara vaisireva voea vo vuriroaro iava tavitavipaoro, 3-16.
3. Uvui iraopaai Kristen irara ra oirao piea-ia uvisivira pitupaive, 17-23.
4. Vearo vaisi vore Pauto, 24-25.

1 ✨ Ragai-a vao Jut ragoa vo rigato puraavoi Jisas Krai kovopatoaaro, ora tapo Jems araokotoaaro. Uva vo rigato puraavoi voeaopa oearo keeraroepa Pauto, oisore ra rera sirova utuave, evoea oea kaviko iraopareveira Pauto Aite. Oea oriruvira rutu toupaveira, uvare Jisas Krai tapo ora tavosi iraopaaveira. 2 Uva Pauto arepaavoi, oisore ra siraopa vovou rutu vatereve ora gavaurea ora kaviko vovou uvuivira rutu.

Vearo Siposipova Keripa Irara Vo Reoreoroaro Toupai voi

3 ✨ Vate irara oaa, oiso rui pa rovaraera ra visiipa vo rigato puraa vo raivao vituaro iava, oa iava Pauto vigei vorevira ourevera ora rera iare. Oire uva evo

rugoo isivaaro iava oiso ora sovorai, oa iava oiso vovouparai ra visiipa taru goruvira rutu vao rigatoa visii vo vovouroaro goru piesa rutu. Eisi osa iava uvuipatai ra uriri asavira vo vovouro vituaro iava reoreopata oara oirao piepataveira. Evara raga oara vatereva Pauto voeaopa rera voeaaro, oiso ra vo vovouro-ia taraipaave. 4 Eake iava? Uvare oearovu oirao pie vovou asa irara kaviruvira raga koatapaepa visii tapo toupasa. Voearo oearoa kuuvuvira tavitavipaaveira Pauto vo siraro iava. Evoea oea oiso purapaaveira, “Eagara, uvuipaiei ra otopa pitupitu purapao. Oa-ia Pauto uvuiparoi ra igei vura ragapareve igeipa siraopaoro.” Uva oisi-a eisi osa piepaoro Jisas Krai-re isivapaaveira ro Reito ora Turaro. Vo osa voari tuariri aue-ia Tugoropa Vuku oiso puraepa, “Voea vo voriaro oa ouivereva eva-ia vuria raga.”

5 ✨ Oiraopavira rutu vao-ia taraipataveira. Ari visii rugorugoo piepaavoi, oiso ra vearovira rutu vare rugoopata vao-ia oiso osa ro Turaro voea Jiu-pa irara oureva Isip iava voea orirusa. Oa isivaaro iava oearovu voea iava opesi pie ovoireva, oea viapau oisoa rera oirao piepaive. 6 ✨ Ora vao tapore rugoopata osa voea enselpa irara ora voea vaisiaro raga rei pieoro ora voea vo tavukiroaro kavuiva. Oire uva oisi-a eisi osa pieoro ora voea vao arova avaaepa. Uva va-a eva oa vituaro iava voeaei, oea tuukepaai vo vokio sen iro-ia pupurua sovara-ia. Evoa-a uva voea tovo pierveira Pauto vore tuepaoro uva ora voea vo voriaro vuri vori ouivereva rara vo Rei Voki-ia. 7 Uva oiso tapo visii rugoo piepaavoi ra vo uruireore tapo rugoo iraopata Sodom uruirei ora Gomora urui, vo uruiro tapo ouruiroa oisoa vo uruirei ruvara-iavi toupaveira. Uvare evo uruiro rutu-ia tou irara eisi vo pitupituro oisoa purapaive otopa pitupituro ora opitupiturovivo, oara tapo viapau oisoa torevokopape, vo rara ora voea ragava oirara toupaveira otopaoro. Oa-ia ora voea vo voriaro ouiva vao-ia tuitui kasi. Oire uva oisi-a eisi osa pieoro vigeipa vo ovoovo rutu puraiva vo vokio iare vao

iava eto kasi oa viapau opesia vai.

⁸ Oiso osa vo vokio-ia oa-ia oearovu oirao pie vovou asa irara vuri urusiro-ia orekerovu oupaoro vara sirova ora voea iava varaura vuri piepaiveira vo pitupituro-ia, oara-ia Pauto vo goruarore isivapaaveira. Oa iava voeao takaupaoro oiso purapaaveira, “Voeao reipa irara vu-vuiua iava voea-a akuku irara raga.” ⁹ ✧ Ari ita, ro-ia rovopato enselto Maikel ira viapau oiso eisi oai purareva. Ari vo osa ora uporoepa aueva Seten, vo osa ora kau-reosiepa Moses kopii-ia vo rera ousa oiso, “Aa ro-a ro ira rera ouparevoi.” Oire uva Maikel avivikevira rutu rerava ora kau-reoparoepa oiso rugoopaoro, Teapi vuri reoreo vai-ia Seten togareve. Oa-a vao oa iava rerare oiso puraroepa, “Reitoa raga Turaro uvuiparoi ra vii torevokoreve. Ra eakau.” ¹⁰ Uva vo vokio-ia voeao vuri irara varao tovipaiveira, oara-ia viapau oiso ro-roiovira rutu rugorugoopaaveira. Ari vo vovouro vuri vovouro oara sovopaiveira vo ora voea sopaura raga-ia. Oiso rutu osa vo karero kaakau kare oisi piepaiveira. Oara-a evara uvuipai ra voea opesi pie ovoipaive.

¹¹ ✧ Siraovira rutu voeavipa. Uvare vuri pitupitu sirova oisoa utupaave oa purareva Ken. Oire uva va vao osa moni ou ragare oisoa ruipapaave. Eva vituaro oa iava vuri pitupitu sirova utusa oisoa arovipaave, vao oa oisoa purapareve Belam. Ora kaureo vovouro rutu tapo oisoa purapaive, oiso rutu osa ro Kora ira Moses-va ora kaureoroepa. Oa iava voea rutu opesi pie ovoireva Pauto, oiso osa Kora opesi pie rovoreva.

¹² Oea oiso rutu toupaveira osa varao avekeara oara vatauvira rutu toupaveira vo uva takuvuvira aiopataveira katai vovou raga-ia. Eake iava? Uvare voa-a evoa uva oirara kove piepaiveira aue-ia vuri pitupitu, vo osa visii tapo aiopaive. Oire uva oisi-a eisi osa piepaiveira ora voea raga-ia rugorugoopaoro arii asavira rutu. Oea evoea oiso rutu toupaveira osa o rukuta iria-ia viapau kokeva vai

oirara tauvapasa. Uvare kiuvu oira pupi-
pareveira uvarovu ruture. Ora tapo uvare
oiso rutu toupaveira osa oearovu evao-
varo varao oara viapau kuepapeira ora vo
evaro vo vuutaroaro-ia. Uva va-a eva oa
iava oisoa tate ovoi piropa erako ovoisa
kopii ovoiro vavurupa kaviro rutu tapo.
¹³ Oea oiso rutu tapo toupaveira osa riroa
toru kou vo avakava-ia, uvare vuriara pu-
rapaveira vuivuiara. Oa iava ruiruisovira
oisoa karekepape vao toru kou vo viara-ia.
Ora oiso rutu tapo toupaveira osa varao
ruuso aaviikoro oara viripaiveira voraro
rutu. Vo osa Pauto varapa uvavu reesireva
vara voaaro. Uva uvuipai ra tauai rutuva
roropaive rupa rutu-ia toupaooro. Vo uva
viapau opesia vaiei.

Vuri Irara Oiso Voea Vo Voriaro Ouiv- erea

¹⁴ ✧ Voari tuariri rutu uva ro oirato
Inok oavu ravaa reo ravaavira purareva
voeaore vuri irara. Uvare rera ro Inok
ira Adam sirova uturoepa katai vatarapa
aao puraoro. Ira-a ro ira oiso puraroepa,
'Keketa. Turaro taru urioroverea riro
ipuro (tausen) rutuva enselpa irara tu-
goropa irara. ¹⁵ Oisore ra oirara rutupa
voea vo voriaro vatereve. Uva va-a vao
oa-ia voeao vuri irara togareverea, oea
viapau oiso Pauto oirao piepaiveira. Voea
raga ita evoa oea vuri vovouro pura-
paiveira. Oiso vara tovi reoro-a varao
oara purapaiveira Pauto tovipaoro. Oara
vituaro iava voeare oiso puraroverea,
“Visii raga ita vao visiigoa vuri vovou
purapataveira.” ¹⁶ ✧ Ari ita, voeao
vuri irara rirovira kaureopaoro oearovivu
toga ragapaiveira oirara kuuvu reoro-ia.
Vo ovusa ora voea vo vovouroaro vuri-
ara raga sirova utupaaveira. Vo vovouro
oara iava ora voea vaisiara raga riro
piepaiveira. Ora oiso tapo osa oearovivu
tapo agoagoto iraopaiveira, oisore ra va
iava voea vo vovouroaro pura uviropape.

Oirao Pie Vovouro Oavisii-ia Goruvira Pitu Iraopata

¹⁷ Ari visii vate irara oaa, opeita vo
reore ovau iraopata. Oreoa visiipa vateiva
apospel irara ro iava vigei reraaro Turaro

✧ **1:9:** Sek 3:1-10; Dan 10:13   ✧ **1:11:** Jen 4:1-15; Nam 22:1-24:25   ✧ **1:14:** Jen 5:18-24; Diu 33:2; Dan 7:10
✧ **1:16:** 2 Pi 2:18

Jisas Kraiss voari tuariri. ¹⁸ Uva oiso pu-
raaepa visii taviro, “Vosa ovoioipa vu-
taro pou piroverea, uva oearovu oirara
karea viroverea, voea oea oearovu agesi
piepaiverea visii iavirava visii tovipaoro.
Uva voea raga-a evoea oea ora voea vo
ruiparoaro sirova utupaaverea Pautoa-re
isivapaoro.” ¹⁹ Evoea raga ita oea lotupa
irara roo piepaiveira voeapa orugoorovu
rutu vatepaoro. Vo osa oirara raga vo
rugooroaro sirova utupaaveira. Uva va-
a eva oa vituaro iava viapau oiso voea
sopaaro-ia toupaveira ro Tugoropato
Uraurato.

²⁰ ✧ Uva visii-a vao vate irara oaa, viapau
uvuipatai ra eisi piepata osa evoea. Ari
uvuipatai ra ora visii raga ora tore pie
iraopata vao-ia goruvira rutu pitupaoro
visii vaaro oirao pie vovou vo Pautoa-ia,
vo osa variripata Pautoa-re Tugoropato
Uraurato vo goruaro iavirava. ²¹ Ora oiso
osa uvuipatai ra vo touo rutu purata,
oa iava uvuipatai ra ora sovota oiso
puraoro, “Oiraopavira rutu. Uva Pauto
vo siraoaro vigei-ia toupai voi.” Uva oisi-
a eisi osa tupaoro uvuipatai ra vaore
tuevira tupaoro Tootoo Ovoi oupata, oa
vatereverea visiipa Turaro Jisas Kraiss
visiipa siraooro rutu. ²² Sirao vovou
rutu kareke pie iraopata voeapa oea vo
vovouroaro avavaivira tupaiveira oiso
purapaoro, “Aa vao-a vao oa veaopai?
Ari aa vao-a vao oa vuripai?” ²³ ✧
Oearovu airerei iraopata voea vore-
vira kae piepaoro vova tuituia vaopa,
teapi rovaave vo vuri tapi. Ora vo
osa oearovivupa sirao iraopata vaopa
uriripaoro vuri vovou oa purapaiveira.
Ari ita, oiraopavira uvuipatai ra voea
varaaro varoara veripata, varao oara
vuivupaiveira vuriara purapaoro.

Pautoa-ia Vuurapa Vaisi Purapaa

²⁴ ✧ Ari Pauto uvuiparoi ra visii uto-
pareve vaopa, teapi koveta. Oa iava eva
visii vorevira oureverea ora rera iare,
vo rara viapau vuri vovou vai oavisii
visii-ia touve roruvira raga tupaoro. Ari
ita, visii tovoreverea vo ora rera rutu

puaaro-ia, vo uva rera vo kerariaro vo avi-
aviaro roropaiverea vokiara rutu-ia. ²⁵ ✧
Vearovira rutu Pautoa-ia Kataitoa rutu. Ro
ira vigei kae piepareveira ro vo kovoaro
iavirava Jisas Kraiss vigei reraaro Turaro.
Oirara rutu uvui iraopaai ra rera-ia vu-
urapa vaisi purapaive. Oiraopavira rutu
oiso osa Pauto rei iraoparoveira oirara ru-
tupa. Ira riroparoi rutu oirara rutupa. Ira-
a ro Pauto oirara rutuva vurapaveira
voea tokipaoro rera vo goruaro iava riroa
rutu. Ira oisi raga oisoa toupaveve voari
tuariri rutu rovoa-ia. Uva vo vokiio tapo ita
oisi raga toupavevoi. Ora voari tapo utu-
paua uva taru oisi raga ita toupaveverea.
Ovoiei.

Ragai-a vao, Jut.

REVELESEN

Irapa Reoro Vo Vukuo Iava

Jon toupareva tuukepa kepa-ia vo Patmos Toko-ia uva voa rigato purareva. Uva 95 o 96 yia puteva Jisas vo kavauaro isivaaro iava. Uva vo vuuta-a eva oia Rom gavman vuri pitupituro rutu oisoa purapareve Kristen irara opesi pie ovoipaoro. Eva-a oa iava Jon goru reo vatereva voeapa oiso ra tuuvu vovouvira rutu toupave uriri asavira. Ari ita, vi-apau oiso rera vo reoroaro rutu-a vara varao. Viapau. Ari Jisas raga ita vo reoro vatereva Jon-pa aue-ia areo uusi. Oa vaisipaiveira popotepa irara vo reoro-ia oiso, Revelesen.

Uva oreorovu oureva ita varao oara-ia reoreoaepa profet irara voeao-ia, Esikiel, Danyel, ora Sekaraia. Varao oara epao vo vukuo-ia oara poupa pirovere. Ari oaravu karekeperea vo osa voreroverea Oirato Oviitoaaro Jisas. Uvare Jisas-a ro ira oearovu rerava keripa irara opesi pie ovoireverea, ora vao Seten vo goruaro tapo. Osa iava uvuipaviei vigei oirao pie vovou irara ra goruvira toupape rerare tuepaoro Jisas.

1. Aviavi pie reoro vo pasio iava, 1:1-8.
2. Tavitaviara varao voeopa erao vatara (7) sios oara epao erao vatara uruiro-ia, 1:9-3:22.
3. Varao iava oara karekeperea vo utupaua oara kekereva Jon aue-ia areo uusi, 4:1-22:5.
  - a. Vuurapa vaisi puraiverea Pautoa-ia vo vuvuiua-ia, 4:1-11.
  - b. Vuku viko karureverea Sipsip Kaka, 5:1-14.
  - c. Erao vatara tuukeara kekereva areo uusi-ia, 6:1-8:6.
  - d. Erao vatara utave iava vo reoro, 8:7-11:19.
  - e. Erao vatara karero pisa karero rutu, 12:1-14:20.
  - f. Erao vatara orekerovu vuriara rutu iava varao Pauto vo kasipuroaro, 15:1-16:21.

- g. Voeao Babilon oea voea vo voriaro vuri vori ouiverea, 17:1-19:10.
- h. Vaiterei kove ovoisiverea vavaraito vaio ora profetato riro kuuvuto, 19:11-21.
- i. Seten iava vo reoro vo osa rera tuukeiverea, 20:1-3.
- j. Krai turarovira toupareverea reipaoro katai tuku ivaro (1,000 yia) sovava-ia, 20:4-6.
- k. Vorevira Seten karuiverea, 20:7-10.
- l. Oira rovirieipa voki iava vao rei voki rutu, 20:11-15.
- m. Airepaua vuvuiua vouao ora airepa rasi, 21:1-8.
- n. Airepa urui Jerusalem urui iava, 21:9-22:5.
4. Ovoipa reoro vo vukuo iava, ora vo osa Krai oiso puraroepa, Oiraopavira rutu, ikauvira urioravere taru, 22:6-21.

¹ ✧ Vo reo tuariri rutu oisoa kareke asavira rutu toupave. Oa iava Pauto Jisas Krai-pa poeravira rutu vo reo kareke rovereva vaore, oiso ra ora rera voeaaopa kovopa irara vo reo roroiovira kareke pierve. Orekerovu rutu iava vo reo varao oarapa tutuu piepai ra karekepape. Uva vara-a varao oara iava Krai ragai soporeveva, ragai rerapa kovopato tarai pieoro. Vao-ia osa ragai iare iravu purapurapato ensel arureva ragaipa vo reo vatepasa. ² Uva ragai-a vao Jon ragoa vara rutu varao kekeava. Oa iava roroiovira rutu siposipopaa Pauto vo tavitaviaro iava, ora vo reo vao Jisas Krai vo reoro oa oiraopavira karekereva.

³ ✧ Uva voeao oea ora voea gisipoara oaive iava vo reo vieipaiverea Pauto vo reoro vo vukuo iava, oea roruiverea rara. Ora voeao oea vo reo uvupaiverea ra vo reo sirova utupaave, oearoa tapo roruiverea. Oea rutu evoea uvupaai ra vo reo sirova utupaave rutu. Eake iava? Uvare vuuta-a vao oapa tutuuvoi ra karekepe. Ovuuta-ia vara rutu karekepere varao oarare taviroiva Jisas, vo reo rigatoavora vo vukuo-ia.

Vo Toupai Vo Reo Iava Vao Oa Rigatoreva Jon Erao Vatarapa (7) Gururo

4 ✧ Ragai-a vao Jon ragoa vo reo rigatopaavoi visiipa erao vatara (7) lotupa gururo. Visiigoa evoa toupataveira Esia Provins-ia. Ari ita, Pauto toupaveira oiso osa raga tuariri rutu oisoa toupave. Osa raga-a ita eisi osa utupavira urioroverea. Ira raga uvuiparoi ra visii rutupa kave vovou rutu vateveve ora gavaure vovou. Ora erao vatara tapo aue uraura irara voeao oea paupa vao Pauto vaaro ruvara—ia toupaveira, oea uvuipai ra kave vovou vateveve ora gavaure vovou visiipa. 5 ✧ Ari ita, ro Jisas Kraiis torevokovira Pauto vo reoroaru rutu Vatepato. Eera-a avaiotoa rutu Oviito. Ira vorevira toreroepa kopii tapi iava. Reitoa rutu-a turaro voea rutupa king irara vo rasio-ia tou irara. Ira tapo ita uvuiparoi ra kave vovou vatepareve visiipa.

Eera ira vigeipa siraopaveira. Oa vituaro iava vigei iava vuriara oavi verareva ora rera iava revasiva-ia. 6 Ira oiso vigei piereva ra oiso karekevio, Vigei-a rera vaaro sara, pris irara Pautoa-pa kovopa irara eera rera Aitetoaaro. Ira Jisas Kraiis kerariava ora gorua toupaveira vao vokiara rutu iarepa. Ovoieia.

7 ✧ Vurata! Ira-a eera rukuta vuutaaro-ia uriosa aueparoi. Oa iava oirara rutu ora voea osireiario-ia rera kekeivereva. Ora voeao oea rera togaiva, oea tapo rera kekeivereva rara. Osa-a eisi osa iava oirara rutu vo osararovu rutu iava vo rasio-ia rirovira rutu rera-ia rugorugoopaoro gupaivereva. Oiraopavira ita. Osa eisi vara rutu evara taru karekeperea. Ovoieia.

8 ✧ Uva Turaro Pauto oiso puraroepa, *“Ragai-a orekerovu rutu vituaro. Ora ragai-a orekerovu rutu opesiaro.”* Ira raga ita eera Pauto, ira vo vokio toupavevoi oiso osa raga ita tuariri rutu oisoa toupaveve. Uva oisi raga ita eisi osa utupaua urioroverea. Uvare rera raga-a goruara rutu vituaro.

Jon Oirato Oviitoaaro Ro Ropoto Kekereva

9 Ragai-a Jon visii araokotoaaro. Uva ita, vigei rutu-a Jisas voeaaoro. Uvare

visii tapo ora tautosipaoro upiara vo vatarao oupaaveira. Ora vo osa Pauto vo tokiaro-ia toupaveira visii tapo, osa iava vigei rutu tuvuu vovouvira rutu torepavioveira siraoa oupaoro. Ari ita, ragai oisoa Pauto vo reoaro iava siposipopaa ora varao iava oiraopara oara karekepiereva Jisas. Osa-a eisi osa iava ragai siguivora vo toko-ia ragai tovosa oa vaisipaiveira oiso, Patmos Toko. 10 Vo Turaro vo vokiario-ia Tugoropato Urauraro ragai iava sopaua-ia ora karekeroepa rutu. Uva ora ragai isivaaro-ia ogurukovu riroa rutu uvuavorao oiso rorovira osa utave. 11 Oreoa vao oiso puraerao, *“Auero rutu kekepariveira oara rutu-ia uvuipauei ra vara rigatori vukua-ia. Oire ra vo vuku sipori evoeapa erao vatara gururo oiso, evo Sios Efesas-ia oa toupaveira, ora varaopa oara Smena-ia toupaveira, ora Pegamam-ia, ora Taiataira-ia, ora Sadis-ia, ora Filadelfia-ia, ora Leodisia-ia.”*

12 ✧ Oire uva ora poreraerao rera kekesa ro ira ragai tavitaviparevorao. Uva ora pore ovoiraiva, erao vatara (7) aue vuravu kekeavorao oara puraiva aue iava gol. 13 ✧ Uva iravu kekeavorao osa vara vuruvuruaro-ia varao vuravuara toupavevorao. Irapa oiso paerao Oirato Oviitoaaro Ro Ropoto. Ira riro kaekaetoa-ia kuvupato kuvupaoro rera rutu tavuruparevorao kokotoarei rutu-ia rekasipaoro. Ora gol iro-ia takipa iro takiparoerao ora rera kopukopuaro rutu-ia vo iro tavurupaoro. 14 Uva rera kukuearo-ia orui popoteparoerao rutu oiso osa sipsip oruaro. Uva oiso tapo popoteparoerao osa popotepava rutu rukuta. Ora osireitoarei aiterea rera iava aroropavira roropasivorao oiso rutu osa tuituia vuvuaro. 15 Kokotoarei tapo rera iava sisikorevira rutu roropaivorao oiso osa bras kasi roropaiveira tuituia-ia, ra utupavira va tuituia va rekorekooro. Ora rera tapo iava okoe uvuavorao iria rera iava rirovira pokoo viro oiso osa riroa uuko sirisiri oa pokopi. 16 Uva erao vatara-ia aaviiko pituparevorao oirapapa vavae iava, ora toorio ira-ia varei avuavuaerei toupaveira. Ira

✧ 1:5: Re 3:14; Sam 89:27; Pro 14:5 ✧ 1:7: Sek 12:10
✧ 1:13: Esi 1:26; Dan 7:9-13, 10:5-6

✧ 1:8: Ais 9:6-7; Re 21:6 ✧ 1:12: Eks 25:27; Sek 4:2

avuparevorao pitupa iava ora rera iava gisipo-ia. Ovusa rera iava tapo puaua roro iraopaivorao oiso osa ravireo goruvira roro iraopareveira.

17 ✧ Uva rera kekeoro koveraerao rera kokotoaro ruvara-ia. Uva ragaipa oiso paerao rutu kopiito. Oa iava ragai-ia ora rera iava oirapapa vavae tovooro oiso puraroerao, “*Opeita uriripau. Ragai-a irapatoa rutu. Ora ragai-a ovoikutoa rutu.*”

18 ✧ Ragai-a vao tootoovira toupaa ragoa tuariri kopiiraera. Ari ita, ragai kekerivoi ovusa vo tootoo-ia toupavao Opesi Asa Tootoo, ragoa gorua rutuva toupavao vao kopiia vo goruaro vituaro. Osa iava uvuiparai voea tore piepasa vova kopiia iava, ora oearovu tovopasa vo ovoiei kopii-ia. 19 Osa-a eisi osa iavirava vo reo rigatori vara rutu iava varao oara kekerivoi vo vokio iava vara, ora varao tapo oara karekepaperea voari utupaua. 20 Aue erao vatara aaviikoara kekerivo ovusa ragai iava oirapapa vavae-ia toupaiivo, ora varao erao vatara aue vuravu golara. Oara evara oiso toupaiivoi, Reo ruu. Oara porearo vituaro oiso toupaiivoi. Vao-ia erao vatara aue aaviikoara oara oiso toupai, Evoea purapurapa irara ensel erao vatara Siosro voeaaro. Ora varao vuravuara erao vatara, oara oisi raga ita toupaiivoi oiso, Erao vatara aue Siosara.

2

Jisas Jon Tavireva Efesas-pa Irara Iava

1 “*Reoara rigatori enseltoa iare, ro ira Efesas-ia lotupa irara tokipareveira vo reo iavirava oiso-ia. Ragai erao (7) vatara-ia aaviiko pitupaaveira ora ragai iava oirapapa vavae iava. Ora erao vatara vuruvuruaro-ia aue vuravuara golara vokapaaveira viipa vo reo vao sipopasa.*”

2 ✧ “*Ragai vii-ia taraiparai vo vovouro rutu iavirava oara purapariveira ora vii vaaro tapo kasivari kovo. Uva taraiparai oiso, Goruvira rutu torepauei raverave asavira vuri irarapa reasipaoro rutu. Voeao oea oiso vii tavipaivora, Igei tapo-a aposel irara. Vo osa viapau. Vo uvare voea*

vo reoroaro tapo rovirieirivora. Oa iava voea vo pitupituroaro iava taraia ourivora oiso, Voea-a riro kuuvu irara raga. 3 ✧

Uvare voea-a evoea oea vii kekeivora vo osa ragai vaisiaro-ia pituparivora. Oa iava vii vuri pieivora. Ari goruvira rutu torepaueira vo sirao vavataaro kaepaoro.

Uva viapau oiso reasiuera tuuvuvira rutu kovo arapa. Oiso osa vii-ia taraiparai. 4 Ari ita, oavivu oa iava vii tavipaavo. Voari tuariri osa airepavira rutu oisoa oirao piepari, ovuuta-a eva oa-ia oisoa ragai kavikopari rutu. Ari vo vokio, viapau.

5 Voari tuariri uva oisoa vearo vovou rutu purapari. Uva ita, va arova koveuerao. Uva oisi-a eisi osa iava oiso vovouparai ra vorevira ora rugoo pieu vo vovoure eva oa oisoa pura rovopari voari tuariri. Oire uva uvuipauei ra sopaua poreri, ra vo vovou eva purari oa oisoa purapari voari rovovira rutu. Ari vosa viapau ora vii iava sopaua poreri, oire uva voa-a evoa uva urioravere vii arova vuravu verasa vova oira vo tavukiario iava. 6 Ari ita, touvira vo vovou eva vii-ia toupaiivoi, vo uvare keripauveira Nikolas-pa irara vo vovouarova. Uva ragai tapo ita voea vo vovouroaro-pa oisi reasi iraoparaveira.

7 ✧ “*Ro ira-ia kokito toupave, ira uvuiparoi ra vearovira rutu vo reo uvu iraoreve Tugoropato Uraurato oreoa-ia lotupa gururore reoreoroi. Oiso-ia vosa ro ira upoava ora keevoisiro, eera-a irapa uvuiparai ra vagagaavora, aio ouro vo evaova iava Tootoo Vatepa Ova. Oeva eva Pauto vo kovoaro-ia toupaveira.*”

Jisas Jon Tavireva Smena-pa Irara Iava

8 ✧ “*Reoara vai rigatori enseltoa iare, ro ira Smena-ia lotupa irara tokipareveira vo reo iavirava oiso-ia. Ragai-a Irapatoa rutu ora ragai-a Ovoikuto rutu. Ragoa tuariri kopiiraepa. Uva vaviopavira tootoovira toupavao. Oa iava vo reo sipoavo vii iare.*”

9 ✧ “*Taraiparai vii vo siraoroaro-ia ora upiara varao oara vii-ia karekepapeira. Osa iava vii-ia taraiparai oiso, Apotavira rutu touparivoi varaopa vo rasio iava. Vo osa vo vuvuiua-ia uva vii varaaro rutuei*

✧ 1:17: Esi 1:28; Dan 8:18, 10:10 ✧ 1:18: Lu 16:19-31 ✧ 2:2: 1 Jo 4:1-6; 2 Ko 11:13 ✧ 2:3: Hi 12:1-3; Ga 6:7-9 ✧ 2:7: Mt 11:15; Re 3:6, 13; Jen 2:9, 3:22-24 ✧ 2:8: Re 1:11, 17-18 ✧ 2:9: Je 2:5; Re 3:9

oara toupaivoi. Ora vao-ia osa taraiparai vo reo-ia oa-ia oearovu vii tovipaoro oiso purapaaveira, Igei-a Jiu iava voea. Ari ita, osa viapau oiso Jiu iava voea-a. Viapau. Easi, Seten voeaaro evoea. 10 ✧ Utupauavi upiara ourivere. Uva viapau oiso uvuipau ra uriripau vapa eva. Uvuri! Seten visii iava oearoi tuukerevere rara oelai-ia kokarapasa. Oire ra upia oupaive oearoi katai tau [10] rutu-ia aue vokiara. Uva uvui iraopau ra goruvira rutu oirao piea-ia pitupari vo vuutari rutu-ia tugurasa uva kopiiuvere. Osa iava vii vateaverea voria vao Tootoo Ovoi rutu.

11 “Ro ira-ia kokito toupaveve, ira uvuiparoi ra vearovira rutu vo reo uvu iraoreve Tugoropato Uraurato oreoa-ia lotupa gururore reoreoroi. Oiso-ia vosa ro ira upoava ora keevoisiro, osa iava eraopa kopii viapau uvuipai ra rera vuri pieve. Viapau rutu.

Jisas Jon Tavireva Pegamam-pa Irara Iava

12 “Reoara vai rigatori enseltoa iare, ro ira Pegamam-ia lotupa irara tokipareveira vo reo iavirava oiso-ia. Riro kaekaetoa-ia toorio pitupaavoi riro avuavuto. Ira-ia varei avuavurei toupai. Oa iava vii iare vo reo sipoavoi.

13 “Ragai taraiparai vii vo uruiaro-ia ouruia-ia Seten turarovira rutu toupavevoi. Ari ita, vo osa goruvira rutu ragai vaisiario-ia pitupariveira ora ragai oirao piepariveira tapo. Uva viapau vo oirao pie eva kavurivora. Ari ita, tuariri ro-ia Antipas eera ragai iava siposipopato visii tapo oisoa tupaoro vearovira rutu ragai gisipoaro oisoa sirova utuparo. Oa iava rera upoiva visii vuutaaro-ia vo urui-ia eva oa-ia Seten toupaveveira. Uva vo vuuta-a eva oa-ia tapo viapau oisoa ragai vaisiario vataupata. 14 ✧ Ari ita, ragai oreorovuva toupaa viire. Uvare oearovuei vii voeaaro vo Pegamam oea goruvira rutu Belam vo vovouaro-ia pitupaiveira. Vo vovouo-ia Belam vaaro oiso-ia, Voari tuariri uva Belak tarai piereva vo vovouo iava oirara keakeapa voea Isrel. Oa-ia voea kove piereva vuri vovou iare. Oire

uva Belak vo siposipoaro iavirava Isrel-pa irara oisoa vuri vovouro purapaive vo osa tauopa varuerero aiopaive, varao oara oisoa tauopaive kuuvu irarapa pau irara. Ora vo osa vao tapo otopa pitupitu oisoa purapaive. 15 Eisi ita osa raga oearovu epao vii ruvara-ia voea oea goruvira rutu oearovu vo siposiporoaro varao vuri siposiporo sirova utupaaveira voearo Nikolas iavapa irara. 16 Osa-a eisi osa iavirava ora vii iava sopaua pore iraori. Ari vosa viapau oisi eisi pieri, uva tutuu piepai ra vii iare uriora voea tapo evoea ora uposa rera-ia ro toorio ira ragai gisipoaro-ia toupavevoi.

17 ✧ “Ro ira-ia kokito toupaveve, ira uvuiparoi ra vearovira rutu vo reo uvu iraoreve Tugoropato Uraurato oreoa-ia lotupa gururore reoreoroi. Oiso-ia vosa ro ira upoava ora keevoisiro, uva rera-a eera irapa aioara vai vateaverea vuvuiua iava varao oara vatauvira toupai. Ora irapa tapo eera popotepava aveke vateaverea, iria-ia airepa vaisi rigatoavere. Vo vaisio oa-ia viapau irai uvuiparoi ra tarairo. Ari ro raga ira oira eira aveke oureve, ira raga taraiparoverea.

Jisas Jon Tavireva Taiataira-pa Irara Iava

18 “Reoara vai rigatori enseltoa iare ro ira Taiataira-ia lotupa irara tokipareveira vo reo iavirava oiso-ia. Ragai-a Pauto Oviitoaaro ragoa iava osireito oiso toupaveveira osa aroropa tuituia. Oa goruvira rutu roropaoro vuvupai. Ora ragoa iava kokotoa oiso rutu sisikorepaiveira osa bras. Ragoa vo reo sipoavoi vii iare.

19 “Ragai vii-ia taraiparaveira rutu vo vovouro rutu-ia oara purapariveira. Taraiparai vii-ia viigoa oirarapa siraopaveira ragai oirao piepaoro. Ora vo osa okovorovu rutu purapariveira oirara tauvapaoro. Taraiparai vo uvare goruvira rutu torepaueveira otavakarovuva ora keevoisipaoro varao oara vii-ia karekepepeira. Ora oiso taraiparai ovovourovu rutu varari oara oisoa pura rotopari vearovira. Oire uva vo utupavira pute pievira rutu okovorovu ita aia vearo

pievira puraparivorao. ²⁰ ✧ Ari ita, ragai-
a vao oreovuva viire, uvare o eaka
ragapariveira riakova Jesebel iria vii tapo
toupaveira. Eira iria oiso purapaoveira,
Ragai-a profetava, ovusa ragai voeaaro
kovopa irara tarai piepaveira otopa
pitupituro sirova utupasa, ora tauopara
varuara aiopasa varao oara tauopaiveira
kuuvu irarapa pau irara. Uva vo vovouroa
evara oara-ia voea *keakeapaveira.* ²¹ Oiso
ruipaparai oirapa ra ora oira iava
sopaua poreeve. Eisi osa iava oira aate
piepaaveira, oisore ra ovuutaro-ia tou
rovovee. Ari ita, osa viapau ora oira
iava sopaua porepaveira, oisore ra oisi
iavirava otopa pitupiturore oira varaaro
eakaeve. ²² Oire uvuri! Ragai riroa
siitoka ora upia vateavere oirapa eira. Ora
evoea oea oirava vo pitupituro otopara
purapaiveira, vosa oisi iavirava viapau
ora voea iava sopaura oaive porepaive
vo pitupiture eva isivapasa, osa iavirava
riroa siitoka voeapa vatepaavere taru. ²³ ✧
Ora oira ovii iraraaro tapo kopii pie ovoia-
vere. Osa iava eisi lotupa gururo rutu
uvuipaai ra taraiave oiso, Ragai vearovira
rutu rugorugooara rovirieipaaveira ora
oirara rutu iava sopaura. Osa iavirava
vara voriaro visiipa katakataivira kare
pieaverea visii vo vovouaroava uvuivira
varao oara purapataveira.

²⁴ ✧ *“Uva vaviopavira visii tavipaavoi,
Oearovu visiigoa evoa Taiataira-ia
toupataveira visiigoa viapau oiso vo
siposipo sirova utupataveira vao vuria
rutu. Ora viapau oiso vo vovou iava
vao-ia taraia vai outava oa vaisipaiveira
oiso, Seten vaaro vatau reo rutu vituaro.
Uva ragai oiso visii tavipaavoi, Viapau
oiso visiipa ovavatai vateaverea ita.* ²⁵ ✧
Ari ita, ovovourovu rutu vearovira oara
purapataveira, evara oara goruvira rutu
pura iraopatavere vo rekasisa ovuuta-ia
voreraverea. ²⁶ Ari ita, vosa ro ira upoava
ora keevoisi iraoro, eera ita ira ragai vo
vovouaro rutu sirova utuparoi vo rekasisa
uva rera vo vuutaaro opesiperea. Osa
iavirava eisi ragai rera rei vaisi pieaverea,

ra oirara rutupa reiparo. ²⁷ Uva aintoa-
ia tooro pitureve oirara tokipasa rerava.
Oiso rutu osa ro ira pitokava ragioro
oira garepa visivi kakiakireve. Vo kovo
rerapa vateavere oa vaeapai vo kovova
Aite ragaipa oa vatereva oirara rutu
tokipaoro voeapa reipasa. ²⁸ Ora tapo
vo osa rerapa aviva vateaverea aaviiko.
²⁹ Ro ira-ia kokito toupaveve, ira uvuiparoi
ra vearovira rutu vo reo uvu iraoreve
Tugoropato Uraurato oreoa-ia lotupa
gururore reoreoroi.

3

Jisas Jon Tavireva Sadis-pa Irara Iava

¹ *“Reoara vai rigatori enseltoa iare ro
ira Sadis-ia lotupa irara tokipareveira vo
reo iavirava oiso-ia. Ragai erao vatar-
ava (7) toupavaovi tugoropa urauraro Pauto
voeaaro. Ora varao-ia tapo erao vatara (7)
aue aaviiko pitupaavoi. Ragoa ita vo reo
sipoavoi vii iare.*

*“Uva taraiparai vo vovouro-ia oara pu-
rapariveira. Oiso purapaaveira oearovu
viire, Vo guruo lotupa irara tootoovira
toupaveira. Vo osa viapau, uvare kopi-
iuepa.* ² Erao iraou uusia kavuoro. Vii
vo vovouroaro rutu epao touvira raga
oara kopiisa auepai. Evara oara vorevira
goru pie iraori. Eake iava? Uvare vo
vovouro rutu oara oisoa purapari, viapau
oiso oai kekepaavoi torevokoa vai ragai
reraaro Pauto osireiaro-ia. ³ ✧ Tuariri
vao uvuoro Vearo Siposipo va ouriva.
Oire vorevira vare rugoo iraou! Ra oisi
iavirava va vearovira rutu tokiri ora vii
iava sopaua poreoro. Vosa viapau uusia
kavuoro toreu, oire uva oisi-a eisi osa
iava vii iare karera virovere oiso rutu
osa kavirupato. Ovusa viapau taraiu vo
vuuta-ia oa-ia vii iare poua viro. ⁴ ✧
Ari oearovuei vii iava oea Sadis-ia touvira
toupai. Oea viapau oiso ora voea varaaro
varoara vuivupaive vuri pitupituro vai-
ia. Oea-a evoea oea popotepara-ia varoara
tuuoro ragai tapo vokapaiverea oea vaova
uvuipaai. ⁵ Ari ita, vosa ro ira upoava ora
keevoisiro, uva rera-a eera ira tuaverea
rara popotepa-ia varoa. Ora ira tapo

✧ 2:20: 1 Kin 16:31-32, 21:25; 2 Kin 9:7 ✧ 2:23: Jer 11:20, 17:9-10 ✧ 2:24: Ap 15:28 ✧ 2:25: Ap 1:11
✧ 3:3: 1 Te 5:2, 6; 2 Pi 3:10 ✧ 3:4: Ap 1:15; Ju 23; Re 6:11, 7:9, 13

vaisiario viapau oiso veraaverea vukua iava vari Tootopa. Viapau. Ari ira vaisiario kosi pieaverea Aite oaa puaro-ia ora enselpa irara puaro-ia voeari Pauto voeaaro.

⁶ “Ro ira-ia kokito toupaveve, ira uvuiparoi ra vearovira rutu vo reo uvu iraoreve Tugoropato Uraurato oreoa-ia lotupa gururore reoreoroi.

Jisas Jon Tavireva Filadelfia-pa Irara Iava

⁷ ✧ “Reoara vai rigatori enseltoa iare ro ira Filadelfia-ia lotupa irara tokipareveira vo reo iavirava oiso-ia. Ragai-a Tugoropato Rutu ora ragai-a Oiraopa Vovou Rutu Vituaro. Ragoa kii-ia pitupaavoi Devit oiraaro ro ira oisoa turaroparo tuariri. Vosa rataoa karua, ra irai viapau uvuipa ra vorevira va tupaveve. Ora vosa vo ratao tupaa, ra viapau oiso irai raga vo ratao ita karureve. Uva ragai raga ita vo reo vii iare sipopaavoi.

⁸ ✧ “Ovovourovu rutu-ia taraiparai oara purapariveira. Oire vurari! Ratao-a vao viipa karuavoi. Uva viapau irai uvuiparoi ita ra va tupaveve. Taraiparai vii-ia greaviei gorua touvira toupavoi. Ari ita, ragai vo reoaro sirova utupauveira. Osa iavirava viapau oiso ragai vaisiario taeapariveira. ⁹ ✧ Taraipauveira voearo-ia voeao iava Seten voeaaro oea oiso purapaaveira, Igei-a Jiu iava voea. Oea ita-a evoea riro kuuvu irara. Oire uvuri! Oea-a evoea oiso pieaverea, ra rekusa urioave vii kokotoaro ruvara-ia. Ra oisi iavirava taraiave oiso, Ragai vii kavikopaaveira rutu. ¹⁰ ✧ Vii ita viigoa ragai vo reoaro sirova utupauveira. Oa iava goruvira rutu torepauveira tavakaara rutu-ia varao oara vii-ia karekepapeira. Eisi osa iavirava uvuiparai ra vii virivaria vaopa kokara oa karekepe oirara rutu-ia kokarasa. Ra oisi iavirava viapau oiso vii-ia karekepe vii vuri piesa. ¹¹ Ari ita, ragai vii iare ikavira rutu poura virovere. Vao oa-ia pitupari oa-ia eva uvuipauei ra oriruvira va-ia pitu iraopari. Teapi irai vii vo voriaro veraverareve va kaviruoro. ¹² ✧ Ari vosa ro ira upoava ora keevoisiro, ira-a eera tore

pieaverea oiso rutu osa tuuta vo kepa-ia toupasa Tugoropa Pauto vaaro ro ragai reraaro. Ra viapau oiso vorevira vo kepa kavureve Tugoropa Kepa. Viapau rutu. Ira-ia Pauto vaisiario rigatoaverea ora riro urui vaisiario tapo vao ragai reraaro Pauto vo uruiaro. Vo uruio airepa urui riroa Jerusalem, ouruia vuvuiua iava varaperea Pauto ruvara iava. Ora ragai iava vaisia airepa oa tapo rigatoaverea rera-ia.

¹³ “Oire vosa ro ira-ia kokito toupaveve, ira uvuiparoi ra vearovira rutu vo reo uvu iraoreve Tugoropato Uraurato oreoa-ia lotupa gururore reoreoroi.

Jisas Jon Tavireva Leodisia-pa Irara Iava

¹⁴ “Reoara vai rigatori enseltoa iare ro ira Leodisia-ia lotupa irara tokipareveira vo reo iavirava oiso-ia. Ragai-a Oiraopa Reo Rutu Vituaro. Ragoa torevokovira Pauto vo reoroaro rutu kosi piepaaveira. Vokiara rutu-ia oiraopa reo raga kosi piepaaveira, ragai orekerovu rutu vituaro Pauto oara purareva. Ragoa vo reo sipoavoi vii iare.

¹⁵ “Taraiparai ovovourovu rutu-ia oara purapariveira. Taraiparai vii-ia viigoa viapau oiso toupaveira osa vukusi ovi ragaipa reasipaoro. Ora vo osa viapau oiso toupaveira osa kasirao ovi ragaipa ruipa iraopaoro. Uva oiso ruipaparai ra vukusivira touri, eke kasiraovira touri auepa, teapi avavaiapau vo rugoorei-ia.

¹⁶ Ari ita, vo osa viapau. Uva gare visivi raga kasirao visivi toupaveira. Viapau oiso ra kasiraopau rutu. Ora viapau oiso ra vukusipau rutu. Osa-a eisi osa iavirava ora ragai gisipoaro iava vii rui iraoavere vii kosi pieoro. ¹⁷ ✧ Viigoa oiso purapauveira, Ragai-a riro monito, ragoava riroara rutu epao. Viapau oiso oavu avu vaipa apotaparaveira. Ari ita, osa viapau, uvare vurivira rutu toupari. Viigoapa uvuipaai oirara ra viipa siraopaave, uvare apotavira rutu toupaveira Pauto vo rugoaro. Ora uvare voosi osireivira toupaveira. Ora

✧ 3:7: Ais 22:22 ✧ 3:8: Jen 3:1 ✧ 3:9: Ais 49:23, 43:4 ✧ 3:10: 1 Ko 10:12-13 ✧ 3:12: Ga 2:9; Re 22:4, 21:2 ✧ 3:17: Hos 12:8; Sek 11:5; 1 Ko 4:8 ✧ 3:18: Ais 55:1; Mt 13:44

gapuvira touparriveira ovusa vii raga vi-igoa vao-ia viapau taraipauveira. ¹⁸ ✧ Eisi osa iava vo rugorugoo vateaavo viipa. Ragai vaaro gol roroio oa-ia uvuipauei ra va voriri eva gol ragai ruvara-ia, ra oisi iavirava riro moniu. Oa iava uvuipauei ra popotepara varoara voriri ora vii iava varaua rakurakupasa. Ra oisi iavirava viapau oiso oirara uvuipaave ra gapuvira vii kekepaive, ra oisi iava ariipau. Osa iava uvuipauei ra ruvarupara vai marasinara vai voriri ora vii osireiara-ia oarai tovopasa, ra vuravurari ita. ¹⁹ ✧ Ari ita, kasivarivira ragai voeaaro *torevokopaaveira vo osa ora voea vaaro raga-ia vuria voea togapaa. Eake iava? Uvare voea kaviko iraopaaveira rutu. Eisi osa iava uvuipauei ra rugorugoo iraopau ora vii vo vovouroarore. Ra ora vii iava sopaua pore ovoiri.* ²⁰ Kekeru! Rataoa-ia torepairai va totopaoro. Vosa ro ira ragai gisipoaro eveireve ra vo ratao karureve, oire ra oisi iava koatara rera tapo aiosa. Ra rera ita ragai tapo aioreve. ²¹ Ari ita, vosa aa ro avu ro ira upoava ora keevoisiro, irapa eera vagagaavora, ragai tapo pauro paupa-ia ragai vaaro. Eisi osa ita ragai tuariri vo upova ora keevoisiraepa. Oa iava Aite tapo pauraepa rera vaaro-ia reia paupa.

²² “Ro ira-ia kokito toupaveve, ira uvuiparoi ra vearovira rutu vo reo uvu iraoreve Tugoropato Uraurato oreoa-ia lotupa gururore reoreoroi.”

4

Vuvuiua-ia Tou Irara Pautoa-ia Vuurapa Vaisi Purapaiveira

¹ ✧ Evo reo opesieiva, urusia-ia vuvuiua kekeavorao uva rataoa karuvira touvorao. Ora oreovu gurukoaro tuariri ogurukoa uvu rovoavorao oa ragai tavipaivorao oiso gurukopaoro osa utave. Uva vo vokio oiso purae, “Vore ipau, ra vii kareke piea orekerovu rutu iava varao oara utupaua kareke iraopaperea.” ² ✧ Uva ikauvira raga Tugoropato Uraurato goruvira rutu ragai-ia kareke ovoiroi. Oa iava rera vo goruaro iavirava voa vuvuiua-ia paupa

reito vaaro kekeavorao ovusa iravu va-ia pauparoerao. ³ Uva ro ira pauparoerao paupa-ia ira kekeavorao osa roroparevo-
rao sisikorepaoro oiso rutu osa aveke o jaspava ora revasipava iriavu aveke konilian-va. Uva iravu govugovuto paupa reito vaaro kovokovoparevorao. Uva ragai rera kekeavorao kokovaravira vo osa oiso roroparevorao osa aveke emeral. ⁴ Uva erao tau vo resura rutu (24) paupara oara reito vaaro paupa kovokovopaivo-
rao. Ora erao tau vo resura (24) turaro irara oea vara-ia paupaaerao. Uva voea evoea turaro irara oea popotepara-
ia kuvupaaerao. Ora kukuvaiparava toupavorao golara. ⁵ Uva reito vaaro iava paupa varakeoto parakauparevorao. Uva gurukoa karekeerao oa iava varakeoto pokoro virora. Uva paupa ruvara-ia erao vatara (7) ao touro roropaoro toupavo-
rao. Uva vo touro-a evara ao touro uraura irara Pauto voeaaro erao vatara. ⁶ ✧ Uva voa vo paupa ruvara-ia oavu avu epao oa oiso toupavorao osa rirova avakava. Oa oiso rutu toupavorao osa sisiro roroiova rutu.

Uva okarevu avu vo resura tootoopaoro paupa reito vaaro kovokovopaivorao uva torepaaerao. Uva vo resura eva okarea-
ia riroara rutu osireiara toupavorao kopukopuara rutu vo kare iava uvui piepaoro ora oisova vo kare isivaoro-
ia. ⁷ ✧ Uva rovopatoa rutu-a ro ira tootoovira toupaveira oiso rera osa laion. Ari eraopatoa-a ro iravu oiso rera osa bulmakau kakae. Uva vo pevapato-
a ro iravu oiso puavira toupavevorao osa oiratoa iava puava. Uva vo resurapato-a ro ira oisi toupavevorao osa iravu riroto keravo. Ira viara-ia papapaveira. ⁸ Uva vo resura vao tootoovira toupaveira, oresura rutu-ia katakataivira katai vatara aue putaera toupavorao. Ora riroara osireiara oara voea rutu iava varaura rutu-ia uvui pievira toupavorao ora putaeera reroaro tapo. Uva ravireoura rutu-ia ora vokiara erapaaveira opesi asavira oiso purapaoro,

“Turaro Pauto ira-ia goruara rutu toupaveira, eera Tugoropato, eera

✧ 3:19: Pro 3:11; Hi 12:5-8 ✧ 4:1: Esi 1:1 ✧ 4:2: Esi 1:26-28; Dan 7:9 ✧ 4:6: Re 15:2; Esi 1:5 ✧ 4:7: Esi 1:10, 10:8-22

Tugoropato, eera Tugoropato. Ira tuariri rutu oisoa toupareve. Uva vo vokio tapo toupareveira. Uva uriosa aueparoi.”

⁹ ✧ Uva vo kare eva Pauto vaaro iava keraria tavitavipaaveira ira pauparoveira reipa paupa-ia tootoovira raga toupaooro vokiara rutu-ia. Oa iava rera vaisiario-ia vuurapa vaisi purapaiveira. Ora rera-ia vearo vaisi purapaiveira. Uva vuutara rutu-ia vo resura eva tootoovira toupaooro oisi raga piepaiveira eisi. ¹⁰ Ovuutaroa-ia voea evoea erao tau vo resura (24) turaro irara rekupaiveira rera ruvara-ia ira paupa-ia pauparoi reito vaaro. Uva rerapa vuurapa vaisi purapaiveira ovusa tootoovira raga toupareve vokiara rutu-ia. Uva kukuvaipara golara ora voea varaaro vikipaiveira, ra vo kovepasa avapape paupa ruvara-ia rera vaaro. Uva oiso purapaaveira,

¹¹ “Turaro. Vii-a igei reraaro Pauto. Viigoa uvuipauveira rutu ra oirara rutu vii vaaro iava keraria tavitavipaave vii vaisiario kae piepaoro, ora vii vo goruaro tapo reroarovi toupaooro. Uvare vii raga orekerovu rutu purariva ora vii raga vo ruipaario-ia. Uva vara purarivoiva, kare-keepa. Uva vo vokio vara rutu varao toupaveira.”

5

Jon Oavu Vuku Viko Kekereva Oa Tuukeiva

¹ ✧ Uva Pauto rera vaaro-ia paupa paupaooro oirapapa vavae iava oavu-ia vuku viko pituparevorao oa kekeavorao. Oa-ia rigatoa toupavovorao sovara-ia ora vova va varaaro-ia. Uva vo viko tuuke-ia erao vatara-ia tep tuukero oara-ia reesiara toupavovorao. ² ✧ Ora iravu purapurapato ensel gorutoa rutu kekeavorao ovusa paupaooro rirovira takatoparoroerao oiso akepaoro, “Irouto-a vearoto ira-ia reesia toupavoi oa iava uvuiparoi ra tep tuukero tokoreve, oiso ra vuku viko vao karureve?” ³ Ari ita, viapau oiso vuvuiua-ia irai epao, ora vo rasitoa-ia, ora vo

rasito reroaro irai epao ira uvuiparoi ra vo viko vao vukua karureve va sovara-ia vuravurasasa. ⁴ Ari ita, viapau oiso irai kekepaivorao ro ira uvuiparoi ra vao vukua karuoro va sovara-ia vuravurareve. Osa-a eisi osa iavirava gau iraopaavorao. ⁵ ✧ Uva iravu voea iava turaro irara ira ragai tavirevorao oiso, “Opeita gaupari. Kekeri! Laion-a ro-ia Juda sara iava rera oirato. Devit aao iraraaro iava rera. Ira viapau vuri vovou vai, uvare upoava ora keevoisiroepa rutu. Osa iavirava eisi uvuiparoi ra vo vukuo iava tep tuukero toko rovorevora, vo viko karureve.”

Sipsip Kakae Kekereva Jon

⁶ ✧ Uva urusia-ia oavu Sipsip Kakae [aue Jisas] oa kekeavorao ovusa torepaoerao oiso osa va upoivoiva, kopiiepa. Oa reito vaaro-ia paupa vuutaarovi-ia torepaoerao ora vo resura vuruvuruaro-ia, okarea tootoovira toupaveira turaro irara tapo. Okakaea erao vatarava ketaara toupavovorao, ora erao vatara aue osireiara. Evoa ita-a erao vatara uraura irara Pauto voeaaro. Pauto oea arureva voraro ruture rasitoa rutu-ia. ⁷ Uva Sipsip Kakae avaoerao vo vuku ousa ovusa Pautoa iava oirapapa vavae-ia toupavovorao. Vo osa reia paupa pauparoroerao rera vaaro. ⁸ Uva vo vuku ouvoro vo kakae ovusa vo resura eva, okarea tootoovira toupaveira, ora erao tau vo resura turaro irara oea rutu rekuivoro vo Sipsip kakae ruvara-ia. Uva voea rutu turaro irara katakataivira orekerovu-ia pitupavovorao, oiso roroara osa gita, ora oaravu disara golara, ora akoroa riro geesia, oa kasipaiveira ra geesipape, oa iava disara agasipaerao. Oara-a evara variriara oirara rutu Pauto voeaaro reesipaivorao. ⁹ ✧ Uva iriavu-ia erava airepava eraerao. Iria oiso purapaovi, “Vii-ia reesia toupavoi. Uvui iraopauei ra vukua ouri, ra va iava tuukeara tokori. Uvare vii upoiva oa iava kopiuepa. Oa iava ora vii iava revasiva-ia oirara rutu vorevira voririva Pautoa-pa voea vatesa. Iu. Oirara rutu osararovu rutu iava voririvora, ora oreovu rutu iava, ora ovararovu rutu, ora

✧ 4:9: Sam 47:8 ✧ 5:1: Esi 2:9-10; Ais 29:11; Dan 12:4 ✧ 5:2: Ais 63:4-6; Re 10:1 ✧ 5:5: Jen 49:8-12; Ais 11:1, 10 ✧ 5:6: Re 4:6; Ais 53:7; Sek 3:8-10, 4:10 ✧ 5:9: Sam 40:3; 1 Ko 6:20

okantrirovu rutu iava. ¹⁰ Voea oiso pieriva, ra oiso toupave king irara prispaoro Pautoa-pa kovopa irara ro vigei reraaro. Ra oisi iavirava oiso toupave, Voea-a oirara rutupa reipa irara voeao oea vo rasio-ia toupaveira.”

Sipsip Kakae Vaisiaro Kae Pieiva

¹¹ ✧ ✧ Oire uva vorerivira ita oavu kekeavorao. Uva riro irara rutu enselpa irara gisipoaro uvuavorao oea uvuiaro rutu-a voeao oiso uvuipaaerao riroara rutu ipuipuaara (handet milion) ora riroara rutu tukuara (tausen tausent). Oea rutu torepaaerao Pauto vaaro paupa kovokovopaoro, ora vo kareo tapo oea tootoovira toupaveira, ora voeao tapo turaro irara. ¹² ✧ Oiso erapaoro rirovira rutu raga piepaivorao,

“Vo kakaeo-ia Sipsip Kakae tuariri oa upoivoiva, oa kopiiepa. Ira uvuiparoi rutu ra gorua oureve, ora orekerovu rutu vearopara, ora vearopa tarairo, ora riroa rutu varivaria. Ira uvuiparoi rutu ra oirara rutu rera vaisiaro kae pie iraopaive. Ora rera vaaro iava keraria tavitavi iraopaave rera-ia vearo vaisi purapaoro.”

¹³ ✧ Oire uva orekerovu rutu reoreoaro uvuavorao Pauto oara purareva, varao oara vuvuiua-ia toupaveira, ora varao oara rasito roaro toupaveira, ora varao oara avakava-ia toupaveira. Iu. Evara rutu oara uvarovu rutu toupaveira ragai oara rutu vo reoaro uvuavorao osa oiso puraaerao,

“Pauto rei-ia paupa rera vaaro pauparoveira ora Sipsip Kakae aiterea rutu uvuipasiei ra vuurapa vaisiro rutu ora rei vaisiro ousi, ora keraria, ora varivaria varao vokiara rutu iarepara!”

¹⁴ Oire uva evo reo isivaaro iava vo resurao okarea tootoovira toupaveira okarea oiso puraaerao, “Ovoiei.” Oa iava turaro irara vaiterei-ia vuurapa vaisi purapaoro rekupaivorao.

6

Sipsip Kakae Katai Vatara (6) Tep Iroso Vukua Iava Tokova

¹ Oire uva Sipsip Kakae kekeavorao ovusa vo vuku-ia eva pitupaivorao oia erao vatara tep tuukero toupaveira. Uva rovo tuuke toko rovorao. Oa iava ragai oavu uvuavorao vo kareo iava okarea tootoovira toupaveira. Oa reoreoaro gurukoaro oiso rutu poko viroro osa varakeoto. Oa oiso puraerao, “Uriou.”

² Oire uva vorerivira ita vuraavorao. Oa iava iriavu popotepava hos kekeavorao ora ro ira oira ivara-ia paupaoro koetavia pituparevorao. Uva rerapa kukuvaipa vateivorao. Oa oiso rutu toupai osa vao oa vatepaiveira ropa ira upoava ora keevoisiro. Oire ra vava avaroera upoara purapasa. Oiso ra voea-ia keripa irara putereve upoa-ia.

³ Uva Sipsip Kakae eraopa tuukea vukua iava tokovorao. Uva eraopa uvuavorao vo kareo iava okarea tootoovira toupaveira. Oa oiso puraerao, “Uriou.” ⁴ ✧ Uva iriavu revasipava rutu hos kosi virooro karekeo- ra. Uva ro oira-ia pauparoerao ira gorua oureva upoa kareke piesa oirara-ia voeao vo rasio-ia tou irara. Ra oisi iavirava ora upopaoro ora kopii piepaave oearovu tapo. Osa-a eisi osa iava rera vateivorao iravu riroto toorio vo kovo vao purasa.

⁵ ✧ Uva Sipsip Kakae vo pevapa tuuke vukua iava tokovorao. Uva vo pevapa uvuavorao vo kareo iava okarea tootoovira toupaveira. Oa oiso puraerao, “Uriou.” Oire uva iriavu rupava hos kekeavorao. Iria ivara-ia iravu pauparoerao. Ira skel-ia pituparevorao orekerovu atepato ora rera iava vavae-ia. ⁶ Uva ogurukovu uvuavorao oapa oiso paierao oavu reoreoa oa uriopaerao vo resurao vuutaaro-ia okarea tootoovira toupaveira. Oire uva vo reo-a eva oiso puraerao, “Gare pitokavi vai wit ateri aue uvuiaro-ia katai voki voriaro. Ora opevavi rutu gare peva vai rais pitokaro vai ateri katai voki voriaro, uvare viapau riroara aioara epao. Ari opeita oliv ovi korovoaro vuri pieri ora aue tapo wain-ia.”

✧ 5:11: Dan 7:10; Hi 12:22 ✧ 5:11: Dan 7:10 ✧ 5:12: Fl 2:9-11 ✧ 5:13: 1 Ti 6:16; Re 1:6, 6:16, 7:10 ✧ 6:4: Nea 2:1-3 ✧ 6:5: Sek 6:2

⁷ Uva Sipsip Kakae vo resurapa tuuke vukua iava tokovorao. Uva vo resurapa uvuavorao vo kareo iava okarea tootoovira toupaveira. Oa oiso puraerao, “Uriou.” ⁸ Oire uva vorerivira ita vuraavorao. Oa iava iriavu keseva hos kekeavorao ora ro ira oira ivara-ia pauparoerao. Rera vaisiario ro-ia, Kopiai. Ora ro turaroto kopii urui iava rera ira tapo urioroerao. Aiterea rutu-a evaiterei oirara rutu voeao vo rasio-ia vo resura-ia sara uvuiaro iare voea roo piesiva. Oa iava vo resura iava osaravupa reipasiveira. Oire uva gorua ousiva evo sara kopii piepasa aue-ia toorio upo purapato, ora ogoeto, ora oaravu rutu upiara, ora vo kareo-ia vavarai kare vo rasio iava voea.

⁹ ✧ Uva Sipsip Kakae vo vavaepa tuukea vukua iava tokovorao. Oire uva oearovu kopii irara urauraaro kekeavorao ovusa eravao alta reroaro toupavorao. Turariri rutu oea Pauto vo reoaro-ia goruvira rutu pituiva. Oa iava oisoa vo reo iava siposipopaive. Uva va-a eva vituaro iava keripa irara voea kopii pieiva. ¹⁰ ✧ Uva voea evoea uraura irara oea rirovira rutu keerapaoro arepaaerao oiso purapaoro, “O Reito Turaro King. Orekerovu rutupa tugorovira toupaveira. Ora vo osa vii vovouaro-a oiraopa rutu. Ovirovu rutu vuuta pute rovoverea, ra tavaa purari kort voeaova oirara oea rasitoa-ia toupaveira. Ra igei revasiario kare pieri, raa?” ¹¹ Oire uva voeapa popotepa kuvuro yateiva katakataivira oiso voea tavio, “Rearea rovota. Visii tapo kovopa irara ora voeao araoko irara oavisii oea upoiverea keripa irara oisi ita osa visii upo rovoiva. Oire ra oisi iavirava visii rutu vieiario uvuivira karekeperea vo vieio oa reesi rovoreva Pauto.”

¹² ✧ Oire uva Sipsip Kakae kekeavorao ovusa katai vatarapa tuukea vukua iava tokovorao. Uva vuravuraavorao ita. Oa iava riroto ravurike kekeavorao ira rasitoa rutu-ia karekeroerao. Ovusa ravireo ora poreroerao rupaoro oiso rorovira osa pupurua varoa. Ovusa kekira rutu revasiro virorao rutu oiso rutu osa revasiva. ¹³ Uva aaviikoara rutu vuvuiua iava kovekoveerao rasitoa iare oiso rutu osa fik kue vao oa viapau viorope. Ra kiuvu va

kuki ragareve. Ra oisi iava kovepe. ¹⁴ Ora vuvuiua tapo oua vera pirorao oiso rorovira rutu osa urupava mat vikopaiveira. Ovusa pukuiara ora tokotokoara ora vara vo tavukiroaro rutu kavupaivorao ora virupaoro. ¹⁵ Oire uva king irara voea vo rasio-ia, ora rei vaisi irara, ora viurupa irara voeaaro kepten irara, ora voeao riro moni irara, ora riro varivari irara, ora oirara rutu voeao oea akukupavira kovo ragapaiveira, ora voeao oea evoeapa reipaiveira. Evoea rutu oearoa vataupaaerao aveke kakiro sovara-ia vo rasitoa-ia ora oaravu riropara aveke tokutokuro reroaro vagapara-ia. ¹⁶ Uva keerapaaerao pukuiara ruture ora avekeara oiso purapaoro, “Igei ivara-ia kovekoveta igei utopaoro Pauto osireiario asavira ira pauparoi rera vaaro-ia reipa paupa ora Sipsip Kakae tapo vo kasipuaroo asavira. ¹⁷ Uvare rei voki rutu-a vaiterei vaaro oia-ia riroa kasipua toupavoi vuri vovouro voeapa voriaro tuusa. Ovokia-a vao pou piroi. Uva iroutoa vaiei ira uvuiparoi ra vaitereire korusa keevoisivira torepaa, raa? Easi viapau iraii.”

7

Uva Oiso Uvui Irara Isrel Pauto Vo Reesiaro Ouiva 144,000

¹ ✧ Vara rutu-a varao oara opesieiva, vo resura purapurapa irara ensel kekeavorao ovusa torepaaerao vo resura rutu roopavira vo rasito vatuaro iava. Oea vo resurare kiuvu korupaaerao. Ra oisi iava kiuvuara viapau oiso rasito pupive, ora avakava, ora evaoara. ² Oire uva iravu kekeavora enselto osa vova kaero virorao uvava ravireo kaeparo viroveira. Ira Pauto vo reesiarova toupaveira, ro Pauto ira tootoovira raga toupaveira. Ira rirovira rutu keera-paraerao evo resurare enselpa irara, oea gorua ouiva Pauto ruvara-ia rasito vuri piesa ora avakava. ³ Ira oiso puraroerao, “Opeita vagevagepata rasito vuri piepaoro ora avakava ora vegoara. Igei oiso vovoupaiei ra vo reesio tovo rovoio Pauto vaaro rera voeaaro kagavearo-ia kovopa

✧ 6:9: Hi 11:32-40 ✧ 6:10: Sam 13:1-6 ✧ 6:12: Joe 2:10-11, 30-32 ✧ 7:1: Re 9:4 ✧ 7:4: Jen 49:1-28; Re 9:16, 14:1

irara. Osa iava taru utupaua orekerovu rutu vuri pietaverea!”⁴ ✧ Oire uva voea uvuiaro vaisipaivorao voeao oea-ia vo reesi toupave. Voea uvuiaro 144,000 voeao iava voea Isrel-pa irara.⁵ Uva oisi-a eisi osa iava 12,000 Juda sara iava vo reesi ouivorao. Ora voeao Ruben sara iraraaro iava voea 12,000. Ora voeao Gat sara iraraaro iava voea 12,000.⁶ Ora voeao Asa sara iraraaro iava voea 12,000. Ora voeao Naptalai sara iraraaro iava voea 12,000. Ora voeao Manasa sara iraraaro iava voea 12,000.⁷ Ora voeao Simion sara iraraaro iava voea 12,000. Ora voeao Livai sara iraraaro iava voea 12,000. Ora voeao Isaka sara iraraaro iava voea 12,000.⁸ Ora voeao Sebyulan sara iraraaro iava voea 12,000. Ora voeao Josep sara iraraaro iava voea 12,000. Ora voeao Bensamin sara iraraaro iava voea 12,000. Oea-a evoea vo reesi ouivorao va vao Pauto vaaro.

Riro Irara Rutu Lotupaaveira Pautoapa

⁹ ✧ Vara rutu opesieiva, urusia-ia vuravuraavorao ita. Oa iava riro irara rutu kekeavorao ouvurua toupavorao. Uva viapau irai uvuiaroi ra voea uvuiaro vieireve. Voea rutu-a evoea osararovu rutu iava vo uvuru, ora okantrirovu rutu iava voea, ora ovararovu rutu iava voea, ora oreorovu rutu iava voea, oea torepaaerao reito vaaro paupa ruvararia ora Sipsip Kakae ruvararia. Oea riro kaekaepa kuvuro-ia kuvupaaerao vao popotepa varo. Ora sorapita raoro-ia pitupaivorao ora voea iava vavaeara-ia.¹⁰ Rirovira rutu raga piepaivorao oiso purapaoro, “Vigei reraaro Pauto ira rera vaaro-ia paupa pauparoi ora Sipsip Kakae tapo aiterea vigei vorevira ousiva. Oa iava oriruvira toupai.”

¹¹ Uva enselpa irara rutu paupaaro kovokovopaoro torepaaerao turaro irara tapo ora vo resurao okarea tootoovira toupaveira. Uva voea rutu enselpa irara rekupaivorao taku viropaoro Pauto vaisiario-ia vuurapa vaisi purapaoro.¹² ✧ Oiso purapaerao,

“Oiraopavira rutu. Roru iraopai vigei reraaro-ia Pauto. Ora tavitavipaviei rera vaaro iava keraria. Ira-ia veaopara rutu rugorugooara toupaveira. Osa iava rera-ia veaoro vaisi purapai rera vaisiario kae piepaoro ira riroava gorua toupaveoi rutu. Iu. Ira-ia riroa rutu varivaria toupavoi. Ari ita, vara rutu-a evara rera raga varaaro vokiara rutu iarepara.”

Siitoka Opesiepa Voeao Iava Veaoro Vovou Irara

¹³ Uva iravu turaroto voea iava erao tau vo resura (24) ira oiso ragai akerevorao, “Ovu iava evoea oea riro kaekaepara-ia kuvuparo popotepara kuvupaai? Irou irara-a, raa?”

¹⁴ ✧ Uva rera vo reoaro pukooro oiso puraraerao, “Auoro, vii raga oisi voea-ia taraipaei evoea.” Uva ragaire oiso puraroerao, “Oea-a voeao riroa rutu siitoka ouiva ora upiara keripa irara vavaearo-ia vo vuutao-ia vuri vuuta rutu. Oiso osa iava ora voea varaaro kuvupara sisuiva Sipsip Kakae revasiario-ia. Oa iava kuvupara popotevira karekeepa.¹⁵ ✧ Eva-a oa vituaro iava torepaaaveira paupa ruvararia Pauto vaaro. Uva voea-a evoea uva ravireoura rutu-ia ora rupa vokiuro rutu-ia Pauto-pa kovopaaveira rera vo kepaario-ia Tugoropa Kepa. Uva rera Pauto voa paupaoro uvuipa ra voea tokipaoro voea virivaripareve.¹⁶ Uva viapau uvuipaai ra vorerivira ogoeave. Ora viapau uvuipaai ra vorerivira uuko regaave. Ora viapau uvuipai ra ravireo voea kaukau piepaoro voea-ia roropareve. Ora viapau oavu avu vai uvuipai voea iava varaura oave kasikasi piepaive.¹⁷ ✧ Eake iava? Uvare Sipsip Kakae paupa vuutaarovi-ia toupaveira. Era ira voeapa oiso toupaveireve, Voea tokipato. Ira taru voea tuvetuveparevireve tuputupue rikuro iare uva Tootoopa Uukoara kosipa piroveira. Ora vo osa Pauto voea osireiario iava gau oviro posiposi pierevireve. Ra viapau oiso vorerivira gaupaive ita.

✧ 7:9: Ais 60:1-5; Ro 11:25 ✧ 7:12: Re 5:12-14 ✧ 7:14: Mt 24:21-31; Sek 3:3-5; Hi 9:14 ✧ 7:15: Ais 4:5-6; Re 21:3 ✧ 7:17: Sam 23:1; Jo 10:11, 14; Esi 34:23-31

8

Sipsip Kakae Erao Vatarapa Tuuke Tokova Vuku Viko Iava

¹ Uva Sipsip Kakae erao vatarapa (7) tuuke vuku tuukepa tokovorao. Oire uva viapau oavu avu vai gurukoa vai purapaivorao. Ora viapau reoreoa vai voa vuvuiua-ia katai vuutavi rutu uvuiaro-ia (hap aua). ² ✧ Uva eva isivaaro iava erao vatara enselpa irara kekeavorao oea Pauto ruvara-ia torepaaveira, vo uva rera ruvara iava erao vatara utaveara ouivora.

³ Uva iravu enselto eravao ruvara-ia toresa urioroerao plet-ia golava pitupaoro, iria-ia akoroa-ia riipu kupare purapaiveira geesipa. Uva rera vateivoraoro riroara rutu akoroara riipu kupare geesi purapa vaore, oiso ra va tapo uverereve oirara rutu vo variriroarova voeao Pauto voeaaro. Osa iava tauoa purarevere Pautoa-pa oira-ia eira eravao golava iria torepaaveira reito paupaaro ruvara-ia Pauto vaaro. ⁴ ✧ Uva vo kupare-a vao akoroa vaaro riipu geesi purapa ora variriara oirara varaaro Pauto voeaaro ovatakoa rutu eva enselto vavaeoro iava ipaerao Pauto ruvara-ia pou virosa. ⁵ ✧ Oire uva enselto plet ourevoraoro riipu kupare geesi purapava, ora tuituia tapo ourevoraoro eravao iava. Oa iava vara rutu-ia plet agasi pierevoraoro. Uva va tuitui kasi vikirevoraoro rasitoa iare. Uva va vikirevoiva, varakeoto pokoro viroraoro. Vo osa gurukoa karekeeraoro. Oa iava rera varakeoto parakauoro rororevoraoro. Uva va-a eva oa iava rasito ravurikeroeraoro.

Vo Resura Purapurapa Irara Ensel Utaveara Vuvurepaiva

⁶ Uva voea-a voeao erao vatara enselpa irara oea erao vatara-ia pitupaivoraoro utaveara vatatopopaoro, oiso ra vara-ia utaveave.

⁷ ✧ Uva rovoto enselto rera oiraoro utave vuvurerevoraoro. Oa iava ais uvere ora tuituia ora revasiva karekeeraoro rasitoa iare kovesa. Oa-ia rasito reesiivoraoro rera roo piesa vo peva uvuiaro iare. Oa iava tuitui kasi oavu uvavuva aiovoraoro vo peva iava

va rasia, ora vegoa, osa kokopa kouro rutu varaoro oara tootoopapeira oara rovaeraoro.

⁸ ✧ Uva eraopato enselto rera oiraoro utave vuvurerevoraoro. Oire uva orekevu vikiivoraoro oiso roroa osa pukuia riroa opukuia rovapaeraoro. Uva avakava-ia kovesa varaeraoro. Oa-ia eva avakava reesivoraoro ita oira roo pieoro vo peva uvuiaro rutu iare. Oa iava orovuvu vo peva iava revasivira pore piroraoro. ⁹ Uva oisi-a oiso osa okarerovu rutu voeao okarea tootoopaaveira avakava-ia, oea reesireesiivoraoro vo kare rutu roo pieoro vo peva sara uvuiaro iare oiso, Osaravu kopiieraoro vo peva iava. Ora uvuora tapo uvuiaro roo pieivoraoro vo peva sararo uvuiaro iare aue selpa uvuoro. Uva vo peva iava osaravu uvuo sip vurieraoro.

¹⁰ ✧ Uva vo pevapato enselto rera oiraoro utave vuvurerevoraoro. Ovusa iravu rirova aaviiko rovaoraoro rutu oiso osa aoa oa vuvuiua iava koveeraoro. Uva uukoara rutu roo pieivoraoro vo peva sararo uvuiaro iare aue uuko. Uva aaviiko koveoraoro osaravu-ia vo peva iava aue uuko ora vara rutu-ia tuputupue ukoro. ¹¹ ✧ Uva oira vaisiara-o-ia aaviiko, Itakova iria itakopaaveira. Iria-ia uuko oviro vieiaraoro roo pieivoraoro vo peva rutu uuko sararo uvuiaro iare. Uva vo peva iava osaravu uuko itakovira ora pore ovoieraoro. Oa iava riro irara rutu vo oviro-ia ukaiopaaiva, itakopaoro kopii ovoipaaeraoro.

¹² ✧ Uva vo resurapato enselto rera oiraoro utave vuvurerevoraoro. Oa iava ravireo, ora kekira, ora aaviikoara rutu roo pierevoraoro vo peva sara rutu uvuiaro iare. Oa iava vo peva iava ovarurovu vurieraoro oiso, ravireo varu, ora kekira varu, ora ovarurovu aaviikoara rutu iava. Osa-a eisi osa iava vara rutu rooara iava varaoro aviavipara ovarurovu rupavira karekeeraoro. Eisi osa iava vo ravireopa vuuta-ia uva vo resura vuutaro rutu-ia rupaeraoro. Ora vokiara tapo ita uva viapau aviavia vai vo kekira iava oai ora aaviikoara rutu iava oaviavi vo vo resura vuuta rutu sovara-ia.

¹³ Uva riroto keravo kekeavorao osa papapaoro vuvuiua-ia avaparaeraoro. Oire

✧ 8:2: 1 Te 4:16; 1 Ko 15:52 ✧ 8:4: Eks 30:7-8; Sam 141:2 ✧ 8:5: Sam 97:1-6; Lev 16:12 ✧ 8:7: Esi 38:22; Re 9:4 ✧ 8:8: Jer 51:25 ✧ 8:10: Ais 14:12-17 ✧ 8:11: Jer 9:15, 23:15 ✧ 8:12: Re 6:12-13

uva rera uvuavorao osa rirovira rutu gau-paoro oiso puraparoerao, “Siraovira! Siraovira! Siraovira rutu oiraravipa voeao oea touvira vo rasio-ia toupaverea. Uvare vo peva enselpa irara oiso vovoupaai ra utaveara oaive vuvureive. Ra oisi iavirava riro tavaka rutu voea-ia oirara karekepe.”

9

Vo Vavaepato Purapurapato Ensel Utave Vuvurerevorao

¹ Uva vo vavaepato enselto rera oiraaro utave vuvurerevorao. Oa iava iriavu aaviko kekeavorao iria vuvuiua iava kove-orao vore rasitoa-ia. Uva oira vateivo-rao kii vaore oira googagare riku oa vituaro-ia viapau rekasia vai. ² ✧ Uva vo riku karuevoiva, kupareto voava vusivusiparevorao riro kasi iava tuituia. Okuparea eva ravireo tavurupaivorao ora vuvuiua. Oa iava ravireo vaio ora vuvuiua rupapasierao. ³ Uva riro kare rutu tutuvake kare vo kupare iava varapaaerao rasitoa iare. Okarea-ia toupavoi riroa rutu avuavua oiso osa siikopi ro ira oirara upia piepareveira. ⁴ Oire uva oiso oavu vosi reo uvuavorao vo kareo iava tutuvake kare. Oa oiso puraerao, “Opeita isiso kouro vuri piepata eke orekerovu rutu kokopa kouro ora evaoara. Ari visii uvuipatai ra oirara avupata voeao oea kagavearo-ia Pauto vo reesiaro viapau toupave. ⁵ Uvuipatai ra voeapa upia vatepata vo vavae rutu kekira uvuiaro-ia. Ari opeita voea kopii piepata rutu! Viapau.” Eisi osa iava vo kare eva tutuvake kare vuri upiario vatepaivora oirarapa oiso rutu osa siikopi oirara avupaoro voea upia piepareveira. ⁶ ✧ Uva vo vuuta vao vo vavae iava vao kekira oa-ia oirara kopiipa raivare taraa ragapaiverea. Ari ita, ra viapau oiso va kekepaive. Iu. Ruipa irao ragapaaverea oiso ra kopiiave vo osa kopiiava voea asavira toripaive.

⁷ ✧ Uva ragai vo kare eva tutuvake kare kekeavorao oiso osa hos kare upo purapasa auepaaveira. Uva vo kare kukuearo-ia kukuvaipara golara toupavoraoro. Ovusa vo kare iava puaura oiso toupavoraoro osa oirara puaro. ⁸ Ora vo osa voea iava oruara oiso toupavoraoro osa gegeru,

oiso osa riakora oruaro. Ovusa voea iava reuriara oiso toupavoraoro osa laion reuriaro. ⁹ Uva vo kare kopukopuaro-ia oaravu oiso rutu kekevira toupavoraoro osa kaapara kuvupara voea utopasa. Ora vo kare putaeoro putaputapaoro pokopa viroraoro oiso osa riroara rutu karis ururo hos kare ivupaoro ikaupaiveira upoa iare avapaoro, ovusa vara karisara ragaragavaopaive pokopoko uviropaoro. ¹⁰ Kookoopiara vo kare iava toupavoraoro oiso osa siikopi, ora rokarokara varao oara-ia kuuva ovi roko piepaiveira avu vuuro iare vituara pukopaoro oirarapa upia vatepasa vo vavae rutu uvuiaro iare kekira. ¹¹ Uva iravu voea reraoro king toupaveira ro-ia enselto, ira googagare rikui-ia tou irarapa reiparoerao o iria-ia viapau rekasia vai. Ira vaisipaiveira Hibru reo-ia oiso, Abadon. Ari Grik reo-ia oiso rera vaisipaiveira, Apolian. Oa porearo-a vao oiso, Orekerovu Rutu Vuri Piepato.

¹² Ari ita, rovo tavaka rutu opesi rovoerao. Oire uvuta! Touvira otavakareivu epao oarea taru utupaua karekeperea.

Katai Vatarapato (6) Purapurapato Utave Vuvurerevorao

¹³ Oire uva katai vatarapato enselto rera oiraaro utave vuvurerevorao. Uva oreovu uvuavorao vatu resura vuvuvuruaro-ia aue eravao golava vatuaro iria Pauto ruvara-ia toupaveira. ¹⁴ ✧ Oa-ia oiso puraerao katai vatarapatoare enselto ira utave-ia pitupare, “Vo resuraoro enselpa irara oea tuukepaaveira riro kara-ia uuko kara Yufretis. Voea iava vase iraori voea tuukearo karuoro, ra avaave.” ¹⁵ Oire uva vo resura evoea enselpa irara vatatopo ovoiaerao vo vuuta ragare tuepaoro, ora vo vokio raga, ora vo kekiraoro raga, ora vo ivao raga-ia vo kovo vao purasa. Oa iava vo kovo purasa voea karurevorao, oiso ra oirara rutu reereesiive voea roo pieoro vo peva uvuiaro rutu iare sara. Ra osaravu vo peva iava upoive. ¹⁶ Uva viurupa irara uvuiaro rutu-a voeao oea hos kare-ia paupaaerao oiso voea 200 milion. Voea uvuiaro rutu reesiaro iava uvuavorao. ¹⁷ Uva areo uusi-ia vo kare kekeavorao

✧ 9:2: Jen 19:28; Eks 19:18; Joe 2:2, 10 ✧ 9:6: Jop 3:21; Jer 8:3 ✧ 9:7: Joe 2:4; Nea 3:17; Dan 7:8 ✧ 9:14: Re 16:12

hos kare ovusa vo kare-ia paupaaerao. Uva voea oirara kaapa kuvuparo-ia kuvupaaveira. Uva vara siroviearo revasipavira toupaveira, ora kuuva siroviero, ora kese siroviero. Ovusa hos kare kukuearo oiso osa laion kukuearo. Oire uva tuituiara, ora kupareara, ora aveke viitavokoro solfaara oara rutu vo kare gisipoaro iava kosikosipa pirorao tuituivira pigigiopaoro. ¹⁸ Uva oirara roo pieivorao vo peva rutu uvuiaro iare sara. Oa iava vo peva iava osaravu kopiierao, vo uvare vao tuituiara, ora kupareara, ora aveke viitavokoro solfaara oara rutu vo kare gisipoaro iava hos kare pigigiovira kosikosi piroiva, kopii ovoiaerao. ¹⁹ Vo kare vo varivariaro hos kare oa gisipo-ia toupaveira ora vo kookoopi-ia. Okarea iava kookoopi oiso toupaveira osa rakoru, iria porikearo kukuearo-ia gisipo toupaveira. Iria-ia oirara vuri piepaiveira.

²⁰ ✧ Oire uva oearovu rutu oirara viapau oiso kopiiapa vo peva-ia eva vuri peva, oea viapau ora voea iava sopaura porepaiveira, ra varaore ovau-paave oara purapaiveira vuriara ora voea raga vavaeoro iava. Iu ita, uvare viapau oiso vuri urauraro tugara vuura vaisi purapa vovouro viapau kavupaiveira, ora pau irara tokarasi irara voea oea purapaiveira aue-ia gol, ora silva, ora bras, ora aveke, ora evaora. Oara-a rutu evara viapau uvuipapeira ra vuravurapaive, ora viapau uvupaive, ora viapau vokapaive. ²¹ ✧ Oiso osa oearovu voea iava oira upopaiveira, ora kavokavopaaveira, ora otopa pitupituro purapaiveira, ora orekerovu kavirupaiveira. Ari ita, osa viapau oiso ora voea iava sopaura porepaiveira, ra vo vovouore evara ovau-paave.

10

Purapurapato Ensel Jon-pa Vukua Vatarevoiva, Va Aioreva

¹ ✧ Vao opesierao, oa iava iravu riro varivarito purapurapato ensel kekeavorao ovusa vuvuiua iava vararoerao aue-ia rukuta kuvupaoro. Ovusa govugovuto rera kukuearo-ia touparevorao, vo osa rera iava puaua sisikorevira roropaivorao oiso osa ravireo. Vo osa rera iava kokotoa tuituivira toupavorao vuvupaoro. ² Uva oavivu-ia gare viko vukua pituparevorao ovusa karuvira toupavorao vo vuku. Uva oirapapa kokoto iava avakava ivaria-ia tasiparevorao ovusa koike kokoto iava rasitoa-ia tasiparevorao. ³ ✧ Oire uva rirovira rutu keeraparoerao, oiso rutu osa laion gaupareveira. Uva oisi-a eisi osa keeraparoerao uva erao vatara (7) varakeoara rera vo keeraaro pukovorao poko virooro oiso reoreoro. ⁴ ✧ Uva erao vatara varakeo poko virooro reoreoerao. Uva oiso ruipaparai ra vao rigatoa. Ari ita, ragai oreovu uvuavorao oa vuvuiua iava urioerao oiso puraoro, “Evo reo erao vatara varakeoara vaaro oa oriru iraori ora vii iava rugorugooa-ia. Viapau uvuipauei ra va rigatori.”

⁵ Uva ro enselto ira keke rovoavorao ovusa avakava ivaria-ia tasipaoro ora rasito ora rera vaaro oirapapa vavae kae pierevorao vuvuiua iare. ⁶ Uva oiso puraroerao, “Oiraopavira rutu vavo oiso viara-ia Pauto vaisiara-ia ro ira tootovira toupareveira vokiara rutu-ia. Ro Pauto ira vuvuiua purareva ora orekerovu rutu varao oara voa toupaveira. Ira raga rasito purareva ora orekerovu rutu varao voa toupaveira. Ora avakava iria purareva, ora orekerovu rutu varao oara voa toupaveira.” Oire uva enselto oiso puraroerao, “Vuuta opesisa tutuuvo, ra Pauto viapau touvira aate piepareve. ⁷ Viapau. Ari utupa visivi erao vatarapato enselto utave vuvurerevere rara. Ra oira gurukoaro karekeo. Ovuuta raga-a eva oia-ia Pauto va vao purareverea oa iava tavitaviroepa vatauvira vo osa profet irara tavitavireva voeari rerapa kovopa irara.”

⁸ Uva vo reo-a vao voviri uvu rovoavora oa vuvuiua iava urioerao oa ragai tavivorao ita oiso puraoro, “Vuku viko ousa

✧ 9:20: Diu 31:29; 1 Ko 10:20; Sam 115:4, 135:15 ✧ 9:21: Re 21:8 ✧ 10:1: Esi 1:26-28 ✧ 10:3: Sam 29:1-11; Ais 31:4 ✧ 10:4: Dan 8:26, 12:4, 9 ✧ 10:9: Esi 2:8-9; Sam 119:103

avau eva oa karuvira toupai voi enselto vavaearo-ia, eera ira avakava ivara-ia tasi-paoro torepairoi ora rasitoa-ia.” ⁹ ✧ Uva enseltoa iare avaraerao. Oa iava rerare oiso puraraerao. “Ragai vateri eva gareavi vuku viko.” Oire uva ragai taviro oiso puraroerao, “Va ouri. Ra va aiori. Ra vii sarearo uureo pieve. Ari ita, vo osa vii iava gisipo-ia oiso rutu gavaurepavira vuta rovo pirovere oiso rutu osa koisiva.” ¹⁰ ✧ Uva oisi-a oiso osa puraroiva, va eva gare vukuvi ouavorao rera vavaearo iava va aiosa. Uva ragai iava gisipo-ia gavaurepavira rutu vutapa pirorao oiso osa koisiva. Uva va kopa ovoivoiva, ragai sarearo uureo pievorao.

¹¹ Oire uva ragai taviivorao oiso pu-raoro, “Siposipo iraorivere ita Pauto varaaro rutu iava, varao oara oirara rutu-ia karekeperea uvarovu rutu okantrirovu-ia, ora oreorovu-ia, ora oearovu-ia tapo riro irara king irara.”

11

Vo Toupai Oiratoarei Iava Siposipopa-toarei

¹ Uva ragai vateivorao oavu uvuia orekerovu uvuipasa oiso roroa rutu osa vokapato tooro. Uva ragai taviivorao oiso, “Toreu, ra Pauto vo kepaaro aue Tempel uvuiri ora eravao vao alta. Ra oirara vieiario tapo vieiri voeao oea Pautoa-pa vuurapa vaisi purapaiveira Tugoropa Kepa-ia. ² Ari opeita uru uvuiri eva ratao Tugoropa Kepa riaaro-ia. Oa-ia uvuipau ra va kavu iraori. Uvare vo uru-a eva sopaipa irara rupa vovou irara vaaro, oea uriopaavere Jerusalem urui vao-ia Tugoropa Urui tasi-asipaoro va vuri piepasa vo resura tau erao (42) kekiraro rutu uvuiaro-ia. ³ ✧ Uva ragai vaitereipa vaitereo gorua vateavere aiterea ragai vo reoaro iava siposipopasivere bek kari-pareivi raga-ia tuupaoro varovira, oiso ra vaiterei vo siraoaro karekepasi. Osa eisi piesiverea oiso vo voki-ro rutu uvuiaro-ia 1,260 voki-ro.”

⁴ ✧ Aiterea oiso toupasiveira osa oliv ovarei, ora vuravurirei vaireo airea Turaro ruvara-ia toupaeveira ro rasito rutupa reipato. Oara rutu iava riga-toreva Sekaraia. ⁵ ✧ Uva vosa oearoi vaiterei vuri piesa auepaave, osa iava tui-tui kasi vaiterei gisipoaro iava kosikosipa piroverea voea evoea vaitereiva keripa irara kasi ovoisa. Iu. Oiraopavira rutu, ro ira vaiterei vuri piesa aueparo, ovovoua raga-a eva oa sirova uvuiparoi ra kopii ovoiro. ⁶ ✧ Aiterea goruava toupasivoi vuvuiare korupasa. Ra viapau rutu oiso aue kokeva vai vo vuutaro rutu-ia kovepao, varao oara-ia Pauto vo reoaro-ia siposipopaoro vokapasi. Ora goru-ava tapo toupasivoi oa iavarava uvuipasi ra uuko kararo tuputupueara revasivira poresi. Ora oirara rutu vuri piesi voeao vo rasio-ia orekerovu rutu iavirava vuriara. Ari ita, ovuutaro-a evara oara-ia oisi eisi piepasiveira ora vaiterei vo vovoueiaro raga sirova utupaoro.

⁷ Uva ora vaiterei vo kovoaro opesi pie rovosiverea vao Pauto vo reoaro iava siposipopa. Oire ro vavaraito googagare rikui iava kosiro viro vaiterei tapo ora uposa. Eera ira vaiterei-ia pute ovoireverea vaiterei kopii pie ovoiro. ⁸ ✧ Oa iava vo kopiirei riro raiva-ia tupaiverea vo raivao vore riro urui-ia Jerusalem vao ouruia-ia Turaro vaiterei reraaro kopiioepa evao parikou-ia. Ouruia vaisiario ovoovovira oiso vaisipaiveira, Sodom urui, eke vao Isip-ia. ⁹ Uva oearovu ovararovu rutu iava, ora okantrirovu rutu iava, ora oreorovu rutu iava, ora osararovu rutu iava voeoro vo kopiirei keke ragapaiverea rutu varei vura ragapaoro vo peva rutu uvuiaro-ia voki ora ovokipavu. Uva ora voeareire korupaaverea vaiterei tova arapa. ¹⁰ Uva voeao oirara vo rasio iava rorupaiverea vo rara kopiisi. Uva pupipaiverea egaegapaoro, ora aiopaiverea oearovupa vate irara oaive orekerovu vatevateara vatepaoro. Eake iava? Uvare vaiterei-a evaiterei profetatoarei, aiterea upiara vuriara oisoa vatepasi oirarapa voeao

✧ **10:10:** Esi 3:3 ✧ **11:3:** Dan 7:24-28; Re 19:10 ✧ **11:4:** Sek 4:1-14; Sam 52:8 ✧ **11:5:** 2 Kin 1:9-12 ✧ **11:6:** 1 Kin 17:1-7 ✧ **11:8:** Ais 1:9-10; Hi 13:12

vo rasio-ia. ¹¹ Oire uva vo peva voki ora ovokipavu opesi rovoerao. Oa iava Pauto rera vaaro vovoua vovoueva tootoopa vaierei sopaaro iare vaierei tootoo piesa. Uva oisi iavirava toresierao. Oa iava voeao rutu vaierei kekepaoro uriri iraopaaerao rutu. ¹² Uva oreovu uvusivorao oa vuvuiua iava urioerao vaiereire rirovira rutu keerapaoro. Oiso puraerao “Vore ipasi!” Oire uva ipa ovoisierao vuvuiua iare rukuta sovaria ovusa keripa irara voeao vaiereiva vaierei siituepaivorao. ¹³ Uva vo vuutavi raga-ia riroto ravurike vusi ovoirevorao. Oa iava uvavuva oavu riro urui iava urui varu vuri pierevorao ovusa vo resura vatara karutu raga kavu pirorao. Uva voea 7,000 rutu-a oirara oea voa kopiiaraerao rera-ia eera ravurike. Uva oavu kavua virorao oea rirovira rutu uriri iraopaaerao. Osa-a eisi osa iava Pauto vaisiarao kae pie iraopaivorao ro oisova vuvuiua-ia.

¹⁴ Oire uva va-a vao erao pie tavaka oa oiso opesierao. Uvu iraota! Gareavi raga, ra vo pevapa tavaka karekepe ita.

Erao Vatarapato Ensel Utave Vuvurerevorao

¹⁵ ✧ Uva erao vatarapato purapurapato ensel rera oiraaro utave vuvurerevorao, ovusa oreorovu vuvuiua iava rirovira rutu keerapaoro oiso purapaerao, “Turaro oavi vaierei ora Krai rera reraara ira oiso karekeroi, Rasitoa rutu reraara King. Ira touvira rutu turarovira opesi asavira toupavevea!” ¹⁶ Oa iava voeao erao tau vo resura (24) turaro oea paupaaveira voea varaaro-ia paupara vo Pauto ruvaria oea takupaa virorao Pautoa-ia vuurapa vaisi purapaoro. ¹⁷ Uva oiso purapaerao, “O Turaro Pauto goruara rutuva toupaveira. Viigoa vo vokio toupari, ora tuariri rutu tapo oisoa toupari. Viigoa riroa rutu varivaria ouriva oa iava turarovira toupari orekerovu rutupa reipaoro. Eisi osa iava vii-ia vearo vaisi purapaiioi. ¹⁸ ✧ Rupa vovou irara kasipu iraopai vo osa vii vo kasipuaoro kareke

ovoiei. Uva vo vuuta-a vao-ia oia kopii irara rovirieia iare kort karekepaai ovuuta vao-ia vearoa voria vatesapa vii voeaaropa kovopa irara. Evoea ita profet irara, ora voea oirara vii voeaaro, ora voeoro oearoa viipa avivikepaoro vii roaroovi toupaveira, ora voeao oea rei vaisirova toupaveira, ora voeao rei vaisi asa irara, oea rutu-a ovuuta vao-ia voeao vuri piesapa oea rasito oiso vuri piepaaveira.”

¹⁹ ✧ Oire uva oisi-a oiso osa reo rovoaiva, Tugoropa Kepa vao Tempel karuivorao Pauto vaaro oa vuvuiua-ia toupaveira. Uva bokis o iria-ia Reo Ovoi purareva Pauto iria viaevira toupavevorao Tempel sovaria-ia. Uva varakeoto parakauoro voare pigigiovira avaparoerao, ovusa gurukoto karekeparoerao ora varakeoto pokoparo virorao. Uva rasito ravurikeroerao ovusa riroara kokeara ora ais koveerao.

12

Riakova Vaio Iava Ora Dragon

¹ ✧ Uva oavu riroa reesia karekeerao vuvuiua iava oiso rorovira osa riakova iria ravireo-ia ora tavurupaoro oiso osa varaoa toupavevorao. Ovusa kekira oira kokotoaro roaro toupavevorao. Uva oira iava kukue-ia katai tau erao (12) toupavevorao aaviiko oiso osa kukuvaipa.

² ✧ Iria kakae kovuva touevorao, ora upiaora kakaeto kavausa. Uva vo upia eva vuria rutu oa iava rirovira rutu oivepaoro kakaeto kavausa auepaoro.

³ Oire uva oreesivu ita voava vuvuiua-ia karekeerao, oreesia oiso toupavevorao, Iravu riroto dragon. Ira toupavevorao revasipato ira-ia erao vatara kukue toupavevorao ora katai tau keta. Ovusa erao vatara king varaaro kukuvaipara vo kukuero-ia toupavevorao. ⁴ ✧ Uva rera iava kookoopi osaravu rutu aaviiko guruevorao vara vikisa rasiuaarore, vo uva koveerao ovusa vo sararei raga kavu pirorao vuvuiua-ia. Uva rera-a eera dragon ira riakova ruvara-ia toreparoerao

✧ 11:15: 1 Ko 15:24-28; Dan 2:44, 7:14, 27 ✧ 11:18: Sam 2:1; Dan 7:9-10; 2 Ti 4:6-8 ✧ 11:19: Re 15:5, 8, 8:5
✧ 12:1: Jen 37:8-9 ✧ 12:2: Ais 66:7-14; Ga 4:19 ✧ 12:4: Dan 8:9-14

ovusa kakaeto kavausa auepaorao. Ira oira aate pieparevorao, oiso ra rera aïoreve oira reraaro kakaeto. ⁵ Uva o riakova oira kakae kavaevorao. Uva rera kakaeto ira utupaua ain tooro-ia pitureverea vava oirara rutu tokipasa osararovu rutu iava voea. Oire uva riakova kakaeto kavau ovoievorao. Oa iava ikauvira rera ouivorao viara iare Pauto-a iare rera siposa vo uva pauparoerao rera vaaro-ia paupa. ⁶ Uva eira riakova torioro avaorao uvavure kuvau tapi uva viapau oirara vai toupave, vo uva Pauto ora rera vo uruiaro ravaareva oirapa. Oisore ra voa oira vearovira rutu tokipave oirapa aio vatepaoro vo vokirotu uvuiaro-ia 1,260 vokirotu.

⁷ ✧ Uva vo vokio riroa upoa rovoei vuvuiua-ia. Oa-ia Maikel ora rera voeaaro enselpa irara dragonva riroto ora upopaai. Ovusa ro dragon ora rera voeaaro enselpa irara oea voeava ita ora upopaai. ⁸ Ari ita, osa viapau varivaria vaiei voeapa upoava ora poesisa. Osa-a eisi osa iava viapau uvuipaai ra tiovira toupave vuvuiua-ia evoea dragon vase. ⁹ Uva purapurapa irara ensel Pauto voeaaro rera-ia dragon vikiaerao rera kosi pieoro rutu. Eera dragon tuariripatoa rutu ira vaisipaveira oiso, Seten. Ira oirara rutu iava gasipaveira, ora oirara rutu keakeapaveira voeao vo rasio-ia. Ira vikiivorao rasiuaarore rera voeaaro tapo purapurapa irara.

¹⁰ ✧ Uva oreovu uvuavorao vuvuiua iava oa rirovira rutu oiso puraerao, “Vo vokio-ia vigei reraaro Pauto vigei vorevira ou ovoirevoi. Ora vo osa rera vo varivariaro viaevira rutu ora karekei. Oa iava kingvira toure ora rera reraaro Krai, ira tapo ora rerapa riroa turaro vaisi ourevoi. Eake iava? Uvare ro Seten ira vigei araoko iraraaro iava gasi iraopaveira Pauto osireiario-ia vo ravireoura rutu-ia ora voki ruparo rutu. Uva vo vokio enselpa irara rera kosi pieivoi vuvuiua iava. ¹¹ Voeao araoko irara oavi oea varivaria ouiva ora gorua Sipsip Kakae revasiario-ia, varei ora vao oiraopa vovou rutu oa iavirava rera vo reoaro iava oisoa siposipopaive. Oire uva vo pitupitu-a eva

oa sirova upoava ora poesiai keripatoa-ia puteoro rutu. Uvare viapau oiso ora voea vo touroarore vearopara oisoa rugorugoopaave varao vo rasio-ia ora voea raga ora orirupasa. Viapau. Ari oisoa ora eaka ragapaave, ra kopiipaave. ¹² Osa-a eisi osa iava vii vuvuiua ora visii rutu visiigoa voa toupaveira evoa vuvuiua-ia visiigoa roru iraopata. Ari ita, vo osa visii vao vo rasio-ia tou irara ora vii avakava visiigoa rutu eva vatatopo iraopata. Uva siraovira rutu visiivipa, uvare riro siitoka rutu visii-ia karekesa auepai. Aue iava uvare Seten epao ira visii iare vararoi. Ira riroava toupaveoi kasipua, uvare taraiparoi oiso, Rera vaaro epao poteku vuutavi raga.”

¹³ Uva dragon ora rera-ia tarairoerao oiso, Eari, ragai-ia vikiaera vo rasitua iare. Oire oa iava voa o riakova tarioparevorao iria kakaeto kavaevorao. ¹⁴ Ari ita, uva oirapa riakova veaouarei rutu putaeuarei vateivorao riroto keravo putaero. Ourea iava uvuipaai ra papapaoro avao oira voaore vo rasitua-ia kuvau tapi uva viapau oirara vai toupave. Uva uvuipaai ra toripaoro voa toupave riroto asavira dragon. Ra voa oira vearovira rutu tokipave aioara vai-ia vo peva ivaro rutu uvuiaro iare ora okurovu. ¹⁵ Uva rera dragon uukoa oerevorao ora rera gisipoaro iava oiso rutu osa uukova iria pirutuvira paruevorao. Oa iava oira tariopaoro utuerao o riakova, uvare dragon oiso vovouparoerao ra oira turove vo pirutu. Ra opesi ovoio. ¹⁶ Ari ita, vo osa rasia riakova tauvavorao akaoro. Uva vo rasi eva vo pirutu kopavorao oa oe ragarevorao dragon ora rera gisipoaro iava. ¹⁷ ✧ Uva rera-a eera dragon riroto ira kasipu iraoparoerao oirare o riakova. Oa iava avaroerao, oiso ra okakaeroi oira ovii kakaero vaiaro uporeve ita voeoro oearoa Pauto vo reoroaro varao reo goruro sirova utupaaveira, ora Jisas vo reoaro iava siposipopaoro rera tapo sirova utupaaveira. ¹⁸ Uva rera eera dragon rogaraua-ia avakava-ia toreparoerao.

13

✧ 12:7: Dan 10:13 ✧ 12:10: Ais 14:12-17; Jop 1:9-11

✧ 12:17: Ais 1:9-10

Vaiterei Vavaraitoarei Aiterea Karekesierao

¹ Uva iravu vavaraito varuereto kekeavorao, ovusa kosiro virorao avakava iava. Ira-ia katai tau keta toupavorao, ora erao vatara aue kukue. Uva rera iava keta tau kukuearo-ia king vo kukuvaroaro toupavorao voa. Uva rera iava erao vatara-ia kukue oaravu vaisiaro toupavorao, vo vaisiro otakarovu rutu vaisiaro varao oara-ia Pauto tovipaoro rera takau-paiveira. ² ✧ Uva rera vavaraito ira kekeavorao ira oiso toupaveira osa lepat laion roroto. Uva rera iava kokotoara oiso toupavorao osa bea kokotoaro. Ari rera iava gisipo oiso osa laion gisipoaro. Uva rera-a eera dragon ira ora rera vo varivariaro vaterevorao rerapa eera vavaraito. Oa iava oiso rera tovorevorao rera reraoro king oiso raga ita osa rera. Osa iavirava eisi rerapa riroa rutu gorua vaterevorao orekerovupa reipasa. ³ Uva iriavu kukue rera iava vavaraito oiso toupavorao, Iria togaiva oira kopii pieoro. Ari ita, uva kapua viupa rera kukuearo-ia vasavava. Oa iava vorevira kukue vearoo ita. Uva oisi-a eisi osa iava oirara rutu vo rasio iava oea rera-ia tavetave iraopaivorao eera vavaraito. Oa iava rera sirova utupaaerao. ⁴ Uva rera reito dragon ira rerapa ro vavaraito gorua vaterevoiva ora rera vaoro, oirara rera-ia dragon vuurapa vaisi purapavorao. Uva rera tapo-ia eera vavaraito vuurapa vaisi purapavorao oiso purapaoro, “Iroutoa vai rova vavaraito vaeapare? Iroutoa vai uvuiparoi ra rera tapo ora uporo? Easi viapau irai?”

⁵ Uva iravu rerapa eera vavaraito vaserevorao ovusa rirovira takatoporoerao Pauto takauporo. Ari ita, goruava toupavorao vo pitupitu eva purasa vo resura tau erao (42) rutu uvuaro-ia kekira. ⁶ Uva ora rera iava gisipo aka pieoro rutu Pauto tovipaoro rera takau-parevorao, ora rera vaisiaro Pauto, ora rera vo uruaro Pauto, ora rera vo saraoro Pauto voeao oea vuvuiua-ia toupaveira. Oara-a varao oara rutu tovipaoro vara takauparevorao vavaraito. ⁷ ✧ Uva iravu

rerapa vaserevorao. Oa iava upoa kareke pierevorao Pauto voeaarova. Uva upoava ora poesiroerao. Oa iava voea kove pierevorao, uvare gorua oureva vao oa iavirava uvuiparoi ra reiparo osararovu rutupa, ora okantrirovu rutupa, ora oreorovu rutupa, ora ovararovu rutupa. ⁸ ✧ Oirara rutu voeao vo rasio-ia oea vaisiaro viapau toupavorao Tootopa Vuku-ia vo vuutao-ia oa-ia Pauto rasito purareva, oea rera-ia vuurapa vaisi purapaveira eera vavaraito. Ari ita, vuku-a eva Sipsip Kakae vaoro vo kakaeo tuariri oa upoivoiva, kopiiipa.

⁹ Ro ira-ia kokito toupaveira ira uvuiparoi ra vearovira rutu vo reo uvu iraoreve. ¹⁰ Vosa Pauto vo ruipaoro sirova iravu ouve tuukea iare, oire avaro tuukesa. Ora vosa Pauto vo ruipaoro-ia irai upoive toorio vai-ia, oire ra oisi rera upo iraoive rera-ia toorio. Ari ita, vo osa vo pitupitu eva oisi eisi karekepe voea-ia osa iava Pauto voeaoro uvuipaai ra goruvira rutu ora voea vo oirao pie vovouroaro-ia uvuira oive.

¹¹ Uva iravu eraopato vavaraito kekeavorao ovusa rasito sovava iava vusirevorao. Ira-ia vaiterei ketatoarei toupavorao oiso osa sipsip kakae ketaoro. Ira reoaro oiso paeroo dragon reoro. ¹² Uva rera ro rovopato ira ruvara-ia oisi raga ita vo gorua oureva vavaraito ro eraopato. Oa iava rera vo goruaro iavirava okovorovu rutu purareva rovopato vavaraito sirovavi. Ira oirara rutu oiso piereva ora rasito, ra rera raga-ia eera vavaraito rovopato vuurapa vaisi purapaive. Ira-ia tuariri kapua viupa pura piroiva, vasavava. ¹³ Uva rera ro eraopato vavaraito oaravu rutu ravotoara puraparevorao oravotovu-a vao-ia oiso, vo uvare oirara rutu osireiaro-ia tuituia vara pierevorao vuvuiua iava vore rasitoa-ia. ¹⁴ ✧ Osa iravu rerapa vaserevorao vo osa vo ravotoro rutu evara puraparevorao rovopato vavaraito osireiaro-ia. Oire uva vo pitupitu eva oa-ia oirara rutu voeao vo rasio-ia keakearevorao eraopato vavaraito oiso voea tavioro, “Ro rovopato vavaraito ira uraoro purata evaoa vai-

✧ 13:2: Dan 7:4-6 ✧ 13:7: Dan 7:21; Re 11:7 ✧ 13:8: Fl 4:3; Re 3:5, 20:12-15 ✧ 13:14: 2 Te 2:9-12; Mt 24:23-25

ia tokarasivira. Ra rera vaisiaro kae piepata ro vavaraito tuariri toorio ira uporeva. Ari ita, uva tootoovira raga rera toupare.”¹⁵ Uva iravu rerapa vaserevoiva, tokarasi-ia tootoo pierevorao eraopato vavaraito rera iare vavauoro. Oa iava rera eera tokarasi reoreoroerao. Oire vosa viapau oearoi ro-ia tokarasi vuurapa vaisi purapaive, ra rera raga ita voea uporeve.

¹⁶ Uva eera eraopato vavaraito oiso taviroerao. Oa iava oresivu tovoivorao oirapapa vavae-ia, eke vo kagaveara-ia oirara rutu-ia voeao oira akukuro raga, ora voeao oea rei vaisivira toupaveira, ora voeao monipa irara, ora apota irara, ora voeao oea akukupavira kovo ragapaiveira, ora voeao oea evoeapa reipaaveira.¹⁷ Osa-a eisi oiso vosa ro ira-ia viapau vo reesi eva viapau toupave vavaraito vaisiaro iavirava vo reesi, ora rera vaaro iava vieia vo reesi tapo, ra viapau oaravu avu vai voripareve oearovu ruvara-ia. Ra ita oisi oearovu viapau oaravu avu vai ita voripaive rera ruvara-ia ita ro ira-ia viapau vo reesi toupave.¹⁸ ✧ Vigei uvui iraopaviei ra vaore vearovira rutu rugorugoo iraopavio, Ro ira vearovira rutu taraiparo ira uvuiparoi ra vearovira rutu vo reesi vituaro rutu-ia vao vavaraitoa iava roroiovira taraiparo. Uvare vo reesia vao-ia iravu oirato vaisiaro iavirava vo reesi vao, 666.

14

Voeao Uvuiaro Oiso-ia 144,000 Airepava-ia Eraeapa Erava

¹ Uva vorerivira ita vuravuraavorao. Oa iava Sipsip Kakae kekeavorao Saion Pukui-ia, ovusa voeao 144,000 oirara rera tapo voa torepaaerao oea kagavearo-ia Sipsip Kakae vaisiaro toupavorao ora Aiteto vaisiaro. Vo vaisio oa rigatoreva Pauto voea iava kagavearo-ia.² Uva oreovu uvuavorao vuvuiua iava oa oiso rutu gurukovorao osa uuko sirisiri gurukoaro. Ora oiso tapo osa riro guruko varakeo vo osa pokoro viro. Uva vo guruko eva uvuavorao oiso osa riro irara rerevae

pievira gitara toipaivorao.³ Uva iriavu-ia erava eraerao airepava Pauto vaaro paupa ruvara-ia, ora vo resurao ruvara-ia okarea tootoovira toupaveira, ora turaro irara ruvara-ia. Uva voea voeao 144,000 oirara Pauto oea vorireva oirara rutu iava voea vo rasio-ia. Ari ita, voea raga uvuipai ra taraipaave oira-ia eira erava. Uva viapau oiso irai raga ita uvuiparoi ra oira-ia tarairo.⁴ ✧ Voea-a evoea oirara oea viapau vuriara vai oisoa purapaive riakora tapo. Viapau. Ari sisigaruevira rutu oisoa toupave. Ari ita, uvarovu ruture Sipsip Kakae oisoa avapape, uva voea evoea oisoa rera sirova utupaave Pauto oea vorevira ora rerapa vorireva oirara rutu iava voea vo rasio-ia. Oea oiso rutu toupaveira, Rovopa sara rutu Pauto oea vorevira vorereva ora vaitereipa ora Sipsip Kakae.⁵ ✧ Oea viapau oisoa kuuvu reero vai purapaive. Ora viapau vuria vai oavu avu vai-ia voea oaiaro.

Vo Peva Purapurapa Irara Ensel Reoa Puraiva

⁶ ✧ Uva iravu raga kekeavorao enselto ovusa vuvuiua vuruvuruaro-ia papapaoro avaparoerao Vearo Sipsipova vao oa-ia viapau opesia vaiei. Uvare vo kovova touparevorao vao va iava Vearo Sipsipo sipsipopa kovo oirara rutupa voea vo rasio-ia toupaveira. Uva va iava sipsipoparevorao osararovu rutupa voraro rutu okantrirovu rutu-ia, ora voraro oreorovu rutu-ia, ora voraro ovararovu rutu iava.⁷ Uva rirovira rutu takatopaoro oiso puraparoerao, “Vuuta vao pou piroi oa-ia Pauto oirara rutu rovirieirevere kortua-ia. Eisi osa iavirava uvuipatai ra rerapa uriripaoro rera vaisiaro rei pie iraopata. Ra rera-ia Pauto vuurapa vaisi pura iraopata ira vuvuiua purareva, ora rasito, ora avakava, ora tuputupue rikuro rutu uukoara.”

⁸ Uva iravu raga purapurapato enselrovoto purapurapato sirova utuoro uri-oroerao. Uva eera eraopato ira oiso puraroerao, “Rei urui rutu Babilon urui oa vuri ovoiooro koveei. Iu, vuri ovoiei. Uvare vo uruia vao Babilon-ia oa raga osararovu rutu oirara oiso pieva, ra va raga

✧ 13:18: Sam 9:15-20 ✧ 14:4: 2 Ko 11:2; Re 3:4, 5:9; Je 1:18 ✧ 14:5: Sam 32:2; Ef 5:27 ✧ 14:6: 1 Ko 1:18-25; Ro 1:15-18

vo vovouaro goruvira sirova utupaave vao otopa pitupitu vo urui vaaro. Oa-a eva oiso toupai, Riro goru ovi wain, oovi-ia oisoa voea ukaio piepaeve, oa iava oira vo pitupituario otopa pitupitu puraiva. Uva Pauto vo kasipuario voea-ia pou piropa.”

9-10 ✧ Uva iravu purapurapato ensel vaierei sirova uturoerao uriooro. Uva rera eera vo pevapato rirovira rutu keerapaoro oiso puraparoerao, “Vosa oei ro-ia vavaraito vuurapa vaisi purapaive ora rera tokarasiaro-ia tapo, ora reesia oureve vao kagave iare, eke vavaea iare tapo ora voea iava, oire ra voea evoea iriavu-ia ukaioave wain vo waino Pauto vo kasipuario. O wain iria viapau uvere rovoreve Pauto uukoa vaiva tapo oira vo goruaro kopii pieoro. Viapau. Ari eera vo kasipu rutu petoreverea kap iare vuria vo voriaro kare piesa. Ra voea evoea oirara oira-ia ukaio iraoave. Ra oisi iavirava vurivira rutu upiaave riro kasirao kasi-ia tuitui kasi oa vuvupaiveira solfa viitavokoaro-ia vo enselpa irara osireiario-ia voea tugoropa irara ora vo Sipsip Kakae osireiario-ia. 11 ✧ Uva kupareto kosiparoverea vo kasi-ia eva oa voea upia piepaivera, eera ira kaeparo viro rutu vokiara rutu-ia. Ra voea oea rera-ia vavaraito vuurapa vaisi purapaive ora rera iava tokarasi-ia ora vo rara rera vo reesiaro oupaive rera vaisiario-ia, oea-a evoea viapau oiso reareaa vai oupaivera vo ravireoura rutu-ia ora vokiara.”

12 Vo osa vo pitupitu eva karekepaperea osa iavirava uvui iraoapai Pauto voeaoro ra goruvira rutu torepaveria voea oea Pauto vo reoroaro reo goruro sirova utupaaveira, ora Jisas oirao piea-ia tapo uvivira rutu pitu iraoaivera.

13 ✧ Uva oreovu uvuavora oa vuvuiua iava urioerao oiso puraoro, “Vo reoro rigatori, Oirara Turaro oirao piepaoro kopiipaaveira vo vokio ora ovuutarovu rutu-ia varari utupaua, oea evoea kopii irara uvuipai ra roru iraoive.” Uva Uraurato-a ro ira tapo oiso puraroerao, “Oiraopavira! Ra vao virikasi kovo kavuive oa oisoa purapaive, ra reareave. Rara viapau oiso

ava ragaave. Viapau. Ari vearo vovouro oisoa purapaive evara oara voriaro-a ovoriroa voea tapo avaperea.”

Aio Oupa Vuuta Vo Rasito

14 ✧ Oire uva vorerivira ita vuravuraa-vorao. Oa iava iriavu raga popotepava rukuta kekeavorao osa toupaevorao. Uva iravu pauparoerao oira-ia rukuta oiso rera osa Oirato Oviitoaaro Ro Ropoto. Ira kukuvaipava gol toupaevorao ora rera iava kukue-ia ora sigoa-ia porokoa pitupaevorao riro avuavua rutu. 15 Uva iravu purapurapato ensel kosi viorooro urioerao Rovopa Kepa Tempel iava roarire rirovira rutu keerasa ira rukuta ivara-ia pauparoerao oiso puraoro, “Aio tokopauei vii vaoro-ia sigoa, uvare aioara rutu varao vo rasio-ia vioroerao. Uva oisi-a eisi osa iava vo voki-a vao vo airo varao oupasa. 16 ✧ Oire uva ro ira rukuta ivara-ia pauparoerao ira ora rera vaoro-ia sigoa pitupaoro va-ia tosipaevorao rasitoa-ia aioara tosipaoro varao oara vioroerao.

17 Uva iravu ita enselto Rovopa Kepa Tempel iava kosi vioroerao vuvuiua-ia. Ira tapo ita eera oavu-ia sigo poroko riro avuavua pitupaevorao. 18 ✧ Ari iravu raga purapurapato eravao arova urioerao. Eera purapurapato ensel ira vo kovoaro-a, Pauto vo kasiaro eto kasi tokipato. Ira roarire enselto rirovira keeparoerao ira sigo poroko-ia riro avuavua pitupaevorao oiso puraoro, “Sigoava uriou eva oa-ia pituparivoi vii vaoro riro avuavua. Ra va-ia aio kuero rutu rotur-oturi wain iro iava vo rasio-ia. Ra vara gururi, uvare evara aio kuero vioroerao.”

19 Oire uva rera enselto ira sigoa-ia pitupaoro va-ia tosipaevorao vo rasio-ia aio kuero rutu rotupaoro wain iro kuearo. Oa iava vo kuero guru ovoirevorao. Vo kuero evara rokoroko piepaevorao riro rikui-ia avekea vao wain pigipigipa riku. Oa-a eva oiso toupai, Pauto vo kasipuario voea vuri irara. 20 ✧ Oire uva wain iro kuearo pigipigipaoro va-ia tasiapaivoro riro rikui-ia avekea oa riro urui vatuarovi-ia tupaiveira. Oa iava vo tatu uukoaro

✧ 14:9-10: Re 13:14-16; Jer 25:15-17 ✧ 14:11: Ais 34:10 ✧ 14:13: 1 Ko 15:51-58; Sam 116:15 ✧ 14:14: Dan 7:13; Re 1:13 ✧ 14:16: Mt 13:36-43 ✧ 14:18: Joe 3:13 ✧ 14:20: Ais 63:1-6; Hi 13:12; Re 11:8

revasiaro oiso rutu parupaivoraosa oira-toa iava revasiva. Uva aue rutu uvuiaro-ia parupaoro avapaerao 300 kilomita. Uva vorevira vo rovu oiso rutu uvuivira vo rovu torearo kaepa piroraosa oirato torearo uvuiaro rutu.

15

Erao Vatara Purapurapa Irara Ensel Vuriara Rutu-ia Orekerovu Oisoa Pitupaive

¹ Oire uva oavu kekeavorao reia rutu reesia pisa oa karekeerao vuvuiua-ia vao erao vatara (7) enselpa irara va eva reesia. Uva rirovira rutu vare rugorugoo iraoparaerao, uvare voeao enselpa irara kekeavorao ovusa voa toupavoraora erao vatara-ia orekerovu vuriara rutu pitupaoro oira vuri piepara. Uva vara-a evara ovoikuara rutu. Ra viapau ita vara isivaaro iava oai ita karekepe. Uva vara-a evara vuriara oiso toupai, Pauto vo kasipuaroo ovoiaroo rutu.

² Uva oavu kekeavorao oapa oiso paerao avakava. Oa oiso toupavoraosa sisiro roroiova rutu. Iria uvereiva tuituia tapo vaore, oiso ra oisi iavirava sisikorepaeve. Oire uva voeao tapo voa kekeavorao oea vaitereiriva ora keevoisiaera upoia vavaraito vaio ora rera tokarasiaro, ora vo osa rera vo reesiaroo vo goruaro opesieraovoea-ia. Uva voea evoea torepaaerao vo avakava vatuaro-ia oea vaitereiva ora keevoisiaera. Uva Pauto voa voeapa oaravu vate ovoirevorao oara oiso toupaveira osa gitara. Oa iava voa vara-ia pitupaivoraora. ³ ✧ Uva iriavu-ia erava eraaerao Moses oiraaro ro Pautoapa kovopato, ora Sipsip Kakae oiraaro tapo iriavu erava o-ia oiso purapaai,

“Turaro Pauto vii goruara rutuva toupaveira. Ora okovorovu rutu varao oara purariva reipara. Oa iava vara kekepaoro vara-ia rirovira rutu tavetave iraopaioveira. King Reitoa rutu vii osararovu rutu oirara reraaro. Vii vo vovouroaro torevokoara rutu ora oiraopara rutu. ⁴ Turaro vii-a kataitoa raga viigoa tugoropavira toupaveira. Osa iava iroutoa vai uvuipa ra

viapau viipa avivikeparoo? Ora iroutoa vai viapau uvuipa ra vii vaisiaroo kae piepareve? Viapau. Ari osararovu rutu uvui iraopaai ra vii-ia vuurapa vaisi purapasa uriopaave. Eake iava? Uvare torevoko vovoutoa rutu-a vii vo vovouo oa poeravira rutu ora karekeerao.”

⁵ Uva eva isivaaro iava vuravuraavoraora ita vorerivira vo uva Tugoropa Kepa Tempel sovara-ia toupavoraovuvuiua-ia oa karu piroraora. Eva Lotupa Kepa sel-a Pauto vaaro. Oa-ia Oiraopa Reo rutu karekereva rera vaaro. ⁶ Uvava voeao erao vatara enselpa irara kosia viroiva, erao vatara-ia orekerovu vuriara rutu pitupaivoraora varao oira vuri piepara rutu. Uva voea-a evoea oea vearopara rutu-ia varoara tupaerao sisigarueara rutu, ora sisikorepara, ora gol iroroia takipa iroro ora takipaoro ora voea iava kopukopuara-ia vo iroro tavurupaivoraora. ⁷ ✧ Oire uva iravu vo kareo iava rera oresura totoovira toupaveira erao vatara (7) dis golaro vaterevorao voeapa voeao erao vatara enselpa irara, ora Pauto vo kasipuaroo ro ira totoovira toupaveira vokiara rutu-ia, okasipu-eva oa iava evara erao vatara dis agasi iraoerao. ⁸ Oire uva keraria iava ora Pauto vo goruaro oa iava kupareto kosiro viroraora Tempel agasi piesa. Ra viapau oiso irai uvuiparoo oiso ra voeare koataroo Tugoropa Kepa-ia. Viapau. Ari uvui iraopaai ra evoeare erao vatara enselpa irara tue rovopaave ovusa vo kovo opesi pie rovoive evara-ia vuriara rutu.

16

Erao Vatara (7) Aue Dis Oara-ia Kasipu Koko Toupai Pauto Vaaro

¹ Uva oreovu uvuavoraora oa kosi piroraora Rovopa Kepa Tempel iava. Oa voeaore erao vatara keerapaoro goruvira rutu oiso puraerao, “Ava iraopatai eva erao vatara kasipu kokoro Pauto varaaro petosa. Ra varape rasitoo iare koveoro.”

2 ✧ Oire uva rovoto purapurapato ensel ora rera vo kokoarova kasipua avaroerao dis-ia rasitua iare va petopaoro. Oa iava osararovu rutu goru kapuaro karekeerao oirara-ia voeao oea vavaraito vo reesiarova toupaveira, oea raga ita tokarasipa vuurapa vaisi purapaveira.

3 ✧ Uva eraopato ita purapurapato ensel ora rera vo kokoaro kasipua petorevorao avakava-ia. Oa iava avakava revasivira ora poreorao oiso osa kopii irara revasiaro. Oa iava vo karero rutu eva avakava sovara-ia tootopaaveira kopii ovoiaerao.

4 ✧ Uva ita vo pevapato purapurapato ensel ora rera vo kokoaro kasipua petorevorao riropa uukoro-ia ora tuputupue uukoro-ia tapo. Oa iava vara rutu revasivira ora pore ovoiera.

5 Uva ragai ro uvuavorao purapurapato uukoara reraora ira oiso puraroerao,

“Toupari oiso osa oisoa toupari tuariri rutu. Tugoropatoa Rutu-a vii. Vo vii vaaro-ia tavaa kort oa-ia oirara rovirieirivere rutu torevokovira voeao vuri irara.

6 ✧ Voeao oea vii voeaoro oisoa upopaive ora profet irara tapo. Oa iava voea iava revasiara oisoa petopa piro. Eisi osa iava revasiva vateparivoi voeapa evoea vuri irara, ra oisi iavirava oira-ia ukaioave. Ra torevokovira voea vaaro vuri vovou vo voriaro ouive.”

7 Uva oreovu uvuavorao eravao iava oa oiso puraerao,

“Iu. Oiraopavira rutu, Turaro Pauto vii-ia goruara rutu toupaveira. Vao oa iavirava oirara rovirieipariveira kortua-ia oiraopa vovou rutu sirova vao torevokoa rutu.”

8-9 Oire uva vo resurapato purapurapato ensel ora rera vo kokoaro kasipua petorevorao ravireo-ia. Uva oisi-a eisi osa iava Pauto ravireo eakarevoiva, oirara rutu kasirevorao va-ia vao riroa tuitui kasi ravireo vaaro. Oa-ia vurivira rutu voea evoea kasirevorao. Osa iavirava eisi rera tovipaoro Pauto rera takaupaivoraoro ro ira-ia gorua toupaveira vara rutu evara vuriara kareke piepasa. Uva viapau oiso

ora voea iava sopaura oaive porepaivora rera vaisiaro kae piepasa.

10 Uva vo vavaepato ita purapurapato ensel ora rera vo kokoaro kasipua petorevorao rei-ia paupa vavaraito vaaro. Oa iava rupaerao vo sararore oirara oea vavaraito reroarovi toupaveira. Uva rirovira rutu siitoka iraopaaerao upiapaoro. Uva oisi-a eisi osa iava ora voea iava arevuoara oaive kotukotupaivoraoro vara gatagatapaoro. 11 Uva ora voea vo upiaroarore rugorugooapaoro ora kapuara Pauto tovi iraopaivoraoro rera takaupaoro ro vuvuiua iava. Ari ita, vo osa viapau oiso ora voea iava sopaura oaive porepaivoraoro vo vovouore evara ovaupaoro oara oisoa purapaive.

12 Uva katai vatarapato purapurapato ensel ora rera vo kokoaro kasipua petorevorao riro kara-ia uuko kara vao-ia Yufretis. Oa iava voava vo kara raaka ovoieraoro raiva pura ovoioro turaro irarapa king irara, oisore ra voa urioave oisiriva uva ravireo kaeparo viroveira.

13 ✧ Uva vo peva tugara peva kekeavorao oiso rorovira osa rokoroko kare. Oea dragon gisipoaro iava riroto kosa viroraoro ora vavaraito tapo gisipoaro iava, ora profetato gisipoaro iava tapo ro riro kuuvuto.

14 Opevaa eva uraura peva vuri irara rutu oea oaravu rutu ravotoara purapaveira. Uva avapaaveira voea iare oirara rutu voeaoro king irara voeao vo rasitua-ia, voea guru rovopaoro upoa kosi piepasa vo vokie-ia rei voki Pauto vaaro ro ira-ia ogorurovu rutu toupaveira.

15 ✧ “Uvu iraopata! Ragai oiso visii iare sita pievira poua viroverea osa kavirupato! Ra rorupareve ro ira uutupaoro viapau uusiparo. Osa iava uvuipa ra vearovira ora rera vaaro-ia varoa tuuro, ra viapau gapuvira vokareve. Ra oisi iava oirara viapau rera iava ariipa tavuki kekeive. Osa iava uvuiparoi ra roru iraoreve.”

16 Uva voea vuri irara tugara uraura irara king irara guruivoraoro voa evoa oea Hibru reo-ia vaisipaveira oiso, Amagedon.

17 Uva erao vatarapato purapurapato ensel ora rera vo kokoaro kasipua petorevorao aue-ia kiuvu. Oa iava Rovopa Kepa Tempel sovara iava ora paupa iava Pauto vaaro oreovu rirovira rutu keeraoro oiso puraerao, “Ovoiei rutu.”

18 Uva varakeoto parakauoro roropaoro avaparoerao, ovusa rera vo gurukoaro karekepavorao, ovusa rera varakeoto pokoparo virorao. Oa iava riroto ravurike karekeroerao. Uva rera-a eera ravurike rirotoa rutu. Ira oravurikerovu rutu-ia puteparevoi varao oara ovuutarovu rutu-ia oisoa karekepape vo osa oirara vo rasio-ia toupave. Viapau oiso oravurikei oisi roroa vai oisi eisi karekepa tuariri osa ro-ia. 19 Uva va vao riro urui oa rera-ia vo peva puravorao kaku virooro, ovusa otaererovu rutu iava ouruivovu rutu varao riropa uruiro oara opesi ovoipaerao vuri ovoipaoro. Uva Pauto riroa uruire vao Babilon urui rugorugooroerao. Oa iava vo urui ukaio pierevorao o-ia kap iria-ia wain ovi toupaveira. Wain eva-a riroa rutu kasipua Pauto vaaro. 20 Uva tokotokoara rutu rokovorao opesi ovoioro. Oa iava viapau oiso opukui touvorao vorerivira. 21 Uva rirova rutu kokeva ais koveorao. Uva oga-gatarovu rutu aisiara riro vavatapara aue-ia uvuipai 50 kilos vara vavataaro katakataivira. Evaisiro aisiroa vuvuiua iava kovekovepaerao oirara-ia. Oa iava oira-ia ais vuri iraoerao. Uva oisi-a eisi osa iavirava Pauto takau iraoaivorao oirava eira ais iria voea vuri pieevorao.

17

Reiva Turarova Riakova Otopava Iria Vuria Voria Oueva. Oira Vaisiaro, Babilon O Vaisia Porearo, Oloturovu Raga Purapa Irara

1 Uva iravu purapurapato ensel erao vatara iava oea erao vatara-ia aue dis pitupaivorao ira urioroerao ragai tavisa oiso, “Uriou o tuesa reiva riakova otopava iria uuko karaaro rutu sirova toupaveoi. Iria oira vaaro vuri vori oupae. Uva oiso vovouparai ra oira-ia vii kareke piea. 2 Turaro irara king irara voea vo rasio-ia oea oisoa riro pitupituro rutu purapaive

otopara oira tapo riakova. Ora oirara voea vo rasio-ia oea oirava va vao otopa pitupitu purapaiveira. Oa iava kokoropaaveira oiso rutu osa ro ira spakpaoro kokoroparo.”

3 Oire uva Tugoropato Uraurato ragai-ia riro varivarivira rutu karekeroiva, eera enselto ragai kaerevorao orasivu iare vo uva viapau oiratoa vai toupaveve kuvau tapi. Uva-a eva uva iriavu kekeavorao riakova iria revasipato vavaraito ivaria paupaora. Uva rera-a eera vavaraito ira iava varaua agasi iraoaerao riro vaisiro iava Pauto tovipa vaisiro. Uva rera raga vavaraito ira erao vatarava kukue tourevorao, ora katai tau aue keta. 4 Uva oira-ia riakova aitereivu revasipatoarei kuvutoarei toupasivorao, ora ooritorovu rutu golara, ora oaravu oritopara oara oisoa purapaive veaopara iava avekeara, ora aasi iroro varao pute pie voriara rutu. Uva ora oira iava vavae-ia kap-ia golava pitupaevorao o iria agasiorao aue-ia opitupiturovu rutu eruara Pauto osireiaro-ia, ora opitupiturovu rutu vuivuipara otopa pitupituro varao oara oisoa purapave. 5 ✧ Uva rigatoa oira vaisiaro iava oira kagavearo-ia toupavira, vo vaisio oa porearo vituaro vatauvira toupai oiso, “Rei Urui Babilon-ia. Oriakorovu rutu otopa riako aakoaro-a vii ora opitupiturovu rutu vuriara varao vo rasio-ia.” 6 Iria eira riakova Pauto voeaoro oisoa upopaoro voea kopii piepave ora voea oea oisoa Jisas oirao piepave rera vaisiaro iava siposipopaoro. Uva ragai oira kekeavorao osa voea revasiaro-ia ukaioora. Oa iava kokorovira karekeora. Oire uva va eva kekeavoiva, rirovira rutu tavetave iraoaoro va-ia eva rirovira rugorugooroerao.

7 Uva purapurapato ensel ragaire oiso puraroerao, “Eakere rirovira rutu rugorugoo iraoapu? Uvuiparai vii soporepaa vatau reo rutu vituaro iava o riakova vaaro ora ro vavaraito ira-ia erao vatara kukue toupaveira ora katai tau keta, ira ivara-ia paupaoveira voraro avapaoro. 8 Rera kekerivorao ro-ia vavaraito tuariri ira oisoa tootoovira toupaveve. Uva vo vokio viapau oiso rera epao. Ari ita,

✧ 17:5: Ais 13:1-18; 2 Te 2:7

uva utupavira vo riku eva kavureverea oa viapau rekasia vai voava kae virooro. Ra oisi iavirava opesiko ovoiro. Ora oearoi oirara vai vo rasio iava voearo oearoa Pauto viapau vaisiaro rigatoreva Vukua-ia Tootopa vo vuutari-ia oa-ia rasio purareva. Oea-a evoea oea rera vavaraito kekepaoro rirovira rutu tave-tave iraopaiverea. Eake iava? Uvare tuariri oisoa tootovira tou rovopareve. Uva vo vokio viapau rera epao ita. Ari vo utupavira ita karekeroverea.

⁹ “Ro ira vearo rugorugoo rutuva toupaveve ira uvuiparoi ra vearovira rutu taraiparo va-ia vao oiso-ia, Varao-ia erao vatara kukuero oara oiso toupai erao vatara pukuiara, oara varaaro-ia riakova paupaoveira voa erao vatara pukuiara. ¹⁰ Uva vara-a varao erao vatara kukue oara erao vatara king irara reipa irara reesipaiveira, oiso vo vavae opesi ovoiaepa osa iravuei kataito ira vo vokio toupavevoi ovusa iravu touvira reipaoro karekerovere. Oire ra utupavira karekero viro, ra oisi iavirava gare vuutavi raga-ia toureve. ¹¹ Uva rera eera vavaraito tuariri rutu ira oisoa tootovira toupaveve. Uva vaviopavira viapau rera epao ira oiso toupave, Eera vo peva vatarapato reito. Ari ita, uva rera-a voeao saratoaaro erao vatara (7) reipa irara ira ita eera opesi ovoiroverea.

¹² ✧ “Ari ita, katai tau kekerivorao keta oara katai tau reipa irara reesipaivoi oea touvira gorua oupaiverea ro ruvara-ia vavaraito. Oire ra reipaoro toupave vavaraito tapo katai vuutavi raga uvuiaro-ia. ¹³ Uva voea-a evoea reipa irara oea katai rugorugoo ragava toupaveira. Oa iava varivariara ora goru-ara varao oara voea-ia toupaveira evara rutu oiso vateiverea rerapa ro vavaraito. ¹⁴ ✧ Uva Sipsip Kakaeva ora upoaverea. Ra oisi iavirava Sipsip kakaeva voeava ora kevoisioro voea-ia puteve rutu. Eake iava? Uvare rera ira turaroparoi rutu oearovu rutupa turaro irara, ora uvare rera-a king irara rutupa king. Ra oirara voeao oea rera tapo toupaveira rera vo

keeraaro sirova utupaave voea oea ora rerapa reesireva. Oa iava rera vo reoroaro vearovira rutu sirova oisoa utupaave oea-a evoea uvuipaai ra vo upova ora kevoisiave rera tapo ro-ia Sipsip Kakaeva.”

¹⁵ Uva ragai tavirevorao oiso, “Vo kararo ita kekerivorao riropa kararo uukoara ooviroa sirova paupaoveira oira o otopava. Okararoa osasararo rutu reesipaiveira ora aue oirara rutu vo okantrirovu rutu-ia, ora ovararovu rutu, ora oreorovu rutu. ¹⁶ Ora evara katai tau keta oara tapo ita keke ovoirivorao oara voeao reesipai king irara oea rutu evoea ora rera ro vavaraito oirava eira otopava ora kerivaveira. Ra oira vuri pieive rutu oira iava varoara rutu veraoro. Vo osa oira iava tapo varaua iava sopeara aioive oira kasi ovoiro tuitui kasi-ia. ¹⁷ Iu, Pauto voea iava sopaura-ia rugorugooara tovo rovoreverea, ra oisi iavirava va vao puraoro oisi va karekeive. Ari ita, katai rugorugoo ragava toupaveira ora vao gorua oara ouiverea, ra vara iavirava oiso touve osa king. Oara rutu evara vateiverea vavaraitoapa. Uva oisi-a eisi osa piepaiverea vo rutu rekasisa ovuutaria Pauto vo reoroaro oiraopavira rutu karekeperea varao iava oara iavirava oisi eisi puraroepa. ¹⁸ Uva eira riakova iria kekerivoi, o-ia vao-ia rei urui oa oiso toupai, Reipa irara rutu iava kukue voea vo rasio-ia.”

18

Babilon Urui Ovoiepa Vurioro

¹ Uva vao isivaaro iava iravu raga purapurapato ensel kekeavorao urusia-ia ira vuvuiua iava vararoerao. Ira-ia riroa rutu gorua tovorao ora riroa keraria rera vaoro. Oa iavirava rasito aviavirevorao rirovira rutu. ² ✧ Ira rirovira rutu taka-tooro oiso puraroerao,

“Reiva Babilon urui iria opesi ovoioi. Iria opesi ovoioi vurioro. Iria oiso karekeoi vo vokio, Oira-a vuri tugaraaro vo uruiaro. Oa-ia toupaveira vuri irara tugara ora

vuri kare kokio kare. Oea rutu tapo oira-ia toupaveira.

³ Eake iava? Uvare osararovu rutu oirara oisoa oirava opitupiturovu rutu otopara purapaive. Uvare oiso toupai, Oira ruvara-ia riro gorupa wainro-ia oisoa ukaiopaave. Osa raga ita reipa irara voeao vo rasio iava oirava otopa pitupituro purapaiveira. Ora voeao oirara oea vo rasio-ia sara kovoro purapaiveira riroara oara purapaoro vara-ia riroara rutu moniara oupaiveira ovovourovu rutu sirova riopara kaureo vovouro oira varaaro.”

⁴ ✧ Uva oreovu uvuavorao oreoa vuvuiua iava uriooro oiso puraerao,

“Oirara oaa evo urui iava kosita viro. Teapi oira tapo ora taveopata oira vovouaro-ia vuria. Teapi oira tapo ora taveopata vuri vovou vo voriaro oira vaaro ousa.

⁵ Oira vaaro vuria oa oiso rutu ora gupapeira osa oavu torearo pukuia oa ipaepa rutu vuvuiua iare rekasisa. Uva Pauto vo vovouro ruture evara vuriara rugoopaoveira vo urui eva varaaro.

⁶ Rugoo iraopata vo vovoure eva oira otopava oa purapaeveira. Ra oisi uvuivira rutu oira-ia oisi piepata oiso osa visii piepaeveira. Uvare ora oira vo vovouoroaro

vuriara tavosipaiveira, oa iava rirovira rutu karekepapeira. Eisi raga ita osa uvuipatai ra oira vo voriaro vuria vao eraopa vori tapokopata vo vorirei rutu purapaoro oira-ia. Iria eira riro gorupa uukoro porepaeveira kap-ia. Osa ita uvuipatai ra oira vo goruaro vao eraopa goru tapokopata oira vatepasa voreripavira ita. Ra vara-ia ukaiopao varao-ia vuriara.

⁷ Iria oisoa ora oira raga vaisiaro kae piepaeve opitupiturovu rutu purapaoro ora oira raga vo ruiparoaro uvui piepasa. Eisi osa iavirava uvui iraopatai ra oirapa riro upi-aro vai rutu vatepata oira vo kau-reoroarova uvuipaoro. Ora oira

tapo rirovira rutu gau pie iraopata vova oira iava sopaua-ia uvava oiso purapaoveira, Ragai oiso toupaa Kwin. Ragoa pauparai Kwin vaaro-ia paupa. Viapau oiso ragai-a raroeva. Siraoa viapau uvuipai ra ragai-ia karekepe, ra oisi iava gau-paa. Viapau rutu.

⁸ Uva oisi-a eisi osa iava osararovu rutu vuriara oira-ia karekeperea katai voki raga-ia. Riro irara upiapaoro kopiipaaverea. Uva riro irara rutu vurivira gaupaiverea ora riroto ogoeto ira tapo karekeroverea. Uva riroa tuitui kasi Babilon urui rutu kasi ovoiverea. Iu. Reito Pauto oira vo vovouoroaro rovirieireverea rutu oira vaaro vuria vo voriaro kare pieoro oirapa, eera Turaro Pauto riro gorutoa rutu.”

Eisi osa puraepa vo reo vuvuiua iava va.

⁹ ✧ Uva voeao reipa irara vo rasio-ia oea oirava otopa pitupituro oisoa purapaive ora oaravu tapo riroara kaureo vovouro rutu oisoa purapaive oira tapo ora voea raga-ia rugorugooapaoro. Eisi osa iava voea reipa irara kupareto tueiverea ovusa kaero viro, vo rara tuitui kasi oira kasiive. Ra oisi iavirava rirovira rutu gaupaive siraopaoro. ¹⁰ Uva uririaverea rutu vaopa vuria rutu upia oa taru oira-ia karekeperea. Ra oisi iavirava oira asavira tauaivi toupave oiso purapaoro, “Siraovira! Siraovira rutu vii-ia Babilon! Uvare vii-a rei urui rutu. Ora vo uvare riro varivari urui rutu-a vii. Vakoravira raga katai vuuta raga-ia vii vo vuriaro voriaro vii-ia kareke ovoiei.”

¹¹ ✧ Ra voeao oea vo rasio-ia sara kovoro purapaiveira oea vo uruire vao rugorugooapaaverea. Ra oisi iavirava vo uruipa gaupaive rirovira rutu siraopaoro. Eake iava? Uvare viapau ita irai epao ira uvuiparoi ra voea ruvara-ia kotokoto voriparo vorerivira. ¹² Vo kotokotoro-ia aue gol, ora silva, ora vearopara avekeara, ora aue aasi riro vuriara rutu, ora vearopara rutu popotepa varoro, ora osararovu rutu revasipa varoro, ora gau-sisi varoro, ora oaravu rutu evaora vearopa geesiara. Ora orekerovu rutu

oara purapaiveira elefant iava ketaaria. Ora orekerovu rutu oara purapaiveira oevaovu-ia evaova riro voria rutu, ora aue bras, ora ainara, ora aveke korikoripara. ¹³ Ora orekerovu rutu varao oiso, vasirere, ora tagotago o aiopava, ora akoroara geesipa kupare purapara, ora osararovu rutu tugara geesipara, ora vearopa sandaro, ora aue wain, ora korovo, ora vearopara aue plaua, ora aue wit, ora bulmakau, ora sipsip, ora hos, ora karis-ara, ora voeao akuku kovo irara, ora oirara tootooroaro tapo ita. Evara rutu voea vo kotokotoroaro oara-ia sara kovoro oisoa purapaive osa viapau oei vo vara voripasa. ¹⁴ Oea-a voeao oea sara kovoro oisoa purapaive oea oiso puraerao oirare, “Varao rutu oarapa vii iava sopaua riiriipapeira rutu vara oupasa oara rutu vii kavuvorao. Oaravu rutu vearopara aioara, ora orekerovu riropa voriarara, ora orekerovu rutu vearopa oritoro vii varaaro oara rutu evara vii kavu ovoivorao. Oire uva oirara viapau oiso orekerovu avu vai vearopara vai vii-ia vorerivira kekepaiveera.”

¹⁵ Uva voeao oea sara kovoro purapaiveira vara-ia rirovira moni oupasa vo urui-ia eva, oea rirovira rutu uriripaavereera vaopa vuri upia oa ouvoi vo urui eva. Osa iavirava vo urui asavira tauaivi oga pievira toupavereera gaupaoro rirovira rutu siraopaoro. ¹⁶ Uva oiso purapaavereera, “Siraovira! Siraovira rutu vo uruivipa vao riro urui! Ouruia oisoa tuariri vearopara varoro popotepara-ia tuupape ora osararovu rutu revasipa varoro. Ora oiso osa ora vo urui iava varaua oisoa oritopaive aue-ia gol, ora vearopara avekero, ora aasi iroro riro voripara. ¹⁷ Ari ita, vakoravira raga oara rutu evara moniara ora oritoara rutu opesi ovoiei.”

Oire uva kepten irara rutu selpa uvuoro-ia tou irara, ora voea rutu voeao oearoa uvuoaara-ia voripaoro uvarovure avapaaveira, ora kovopa irara uvuoa-ia, ora oearovu rutu voeao oea sara kovo purapaiveira avakava-ia oea rutu Babilon urui siituepaoro tauai torepavereera. ¹⁸ Oea kupareto kekeivere ovusa tuitui kasi vo urui kasive. Ra rirovira keera-

paoro oiso purapaave, “Aa vo uruio vai epao oa vo uruiova vaeavira toupai rei urui, raa?” ¹⁹ Uva ora voea kukuearo-ia rasito poupaoro vikipavereera gaupaoro siraopaoro rutu. Ra oiso purapaoro rirovira rutu gaupaive, “Siraovira rutu! Siraovira rutu rei uruipa, oa-ia moni oupaioveira igei vao igoa torevokoaraora uvuoaara. Siraovira rutu! Vakoravira raga opesi ovoiei.” Eisi osa puraepa selpa uvuoaara-ia kovopa irara.

²⁰ “Vii vuvuiua, ora oirara rutu Pauto voeaaro, ora visii aposel irara, ora profet irara visiigoa rutu uvuipatai ra roru iraota va-ia vao oa vo vokio karekei vo uruia vao riro urui. Ouruia rovirieirevoi Pauto vo uruipa vuri vovou vo urui vaaro karepieoro ovovoua eva oisoa purapaive visii-ia.”

²¹ Oire uva vo reo opesieiva, iravu riro varivarito enselto iriavu aveke ourevorao rirova rutu wit tatupava. Uva oira kae pieoro oira-ia vikiroerao avakava sovara iare. Uva oiso puraroerao, “Osa oiso vo urui vao rei urui kae pieivereera Babilon-ia va-ia riro varivarivira rutu vikisa. Ra oisi iavirava oirara viapau vo urui vorerivira kekepaive. ²² Osa-a eisi osa iavirava gita guruko ora osararovu rutu pupipara, ora rivu, ora utave ogurukoa rutu evara viapau uvuipai ra vorevira varao uvuive vii iava riro urui. Ora voeao oearoa tarai oupaiveira okovorovu rutu purapasa, oearoa-a evoea viapau uvuipai ra voea vorerivira kekepaive vii-ia. O wit tatupava aveke iria gurukoara-ia viapau uvuipai ra vorerivira oira gurukoaro uvupaive ita vii-ia. ²³ Ora vuravu aviaviaro viapau uvuipai ra viire aviavieve vorerivira. Ora ro vo reoara ira airepavira riako oupa, ora o rera oiraaro riakova. Oara rutu-ia evara viapau uvuipai ra vara uvuive vorerivira vii sovara-ia. Voari tuariri vii voeaaro oirara sara kovorova oisoa toupave oiso rutu varava tupaoro reipa irara rutu oirara vo rasio iava voea. Ora oiso osa oisoa oirara rutu osararovu rutu iava oisoa keakeapari oaravu rutu-ia kavokavoara.”

²⁴ ☆ Uva Pauto vo urui eva kekerevorao ouruia vuriava toupaveira profet irara

upopa, ora oirara rutu voeao rera voeaaro oeava oisoa oirara rutu voeao vo rasio-ia keripaave voea kopii pie ovoipasa. Ovuria tapo eva oa voa raga toupaivoi vo-ia Babilon urui raga-ia.”

19

Oirara Rutu Rorupaiva Uvare Babilon Urui Vuriepa

1 ✧ Vao isivaaro iava ragai oavu riro takato gurukoaro uvuavorao oiso rutu osa riro takato riro irara rutu oirara vaaro voeao oea vuvuiua-ia toupaveira. Oea oiso puraaerao, “Pauto vaisiaro kae piepe vigei reraaro Pauto. Eera-a kataitoa raga ira vorevira vigei ourevoi, rei vaisitoa rutu, ora riro varivarito. 2 ✧ Ira kortua-ia oirara rovirieipareveira oiraopavira rutu torevoko vovou sirova. Uva o otopava riakova oira vaaro-ia otopa pitupitu oirara rutu vuri pieeva voeao vo rasio-ia. Eisi osa iavirava Pauto oira vo vuriaro voriaro vorevira kare pierivoi oirapa. Eira riakova iria Pauto kovopa iraraaro upopaoro oisoa voea kopii piepaeve.”

3 Oire uva vorerivira ita oiso keeraoro oiso puraaerao, “Pauto vaisiaro kae piepe! Uvare tuitui kasi kuparearo riro urui kasivoi vao oa vokiara rutu-ia ipapa-peira!” 4 Oire uva oisi-a eisi osa iava erao tau vo resura (24) turaro irara ora vo resurao vo kareo oea tootoovira toupaveira oea rutu takua virorao kokoto rekuoro Pautoa-ia vuurapa vaisi puraoro, ira pauparoveira rera vaaro-ia paupa. Uva oiso puraaerao, “Oiraopavira rutu Pauto vaisiaro kae pie iraoepe. Vigei reraaro!” 5 ✧ Uva voava vo paupa Pauto vaaro oreovu keeraoro oiso puraaerao, “Visii Pautoa-pa kovopa irara, visiigoa rerapa Pauto avivikepataveira visii oira akukuro, ora visii visiigoa oearovu rei vaisirova toupataveira. Visiigoa rutu Pauto vaisiaro kae pie iraoeta.”

Riako Oupa Vurei Puraiva Sipsip Kakaepa

6 Oire uva oreovu uvuavorao oa kare-keerao riro irara rutu iava oirara oea ora guruaerao. Ogurukoa oiso rutu poko

pirorao osa riroa uuko sirisiri gurukoaro, ora oiso osa riroto varakeoto poko piearo gurukoaro. Ogurukoa eva oiso puraaerao, “Pauto vaisiaro kae piepe. Reitoa rutu Turaro eera vigei reraaro Pauto. Ira-ia goruara rutu toupaveira. Ira vo vokio kingvira rutu toupavevoi. 7 ✧ Uva uvuipaviei ra vo vokio-ia vearo vovou iraovio rera vaisiaro kae pieoro. Eake iava? Uvare vuuta karekei Sipsip Kakae vaaro oa-ia riako oupai. Uvare riakova ora vatatopooro tuepaoui, voea raga ita Pauto voeaaro. 8 Uva Pauto oirapa popotea varoa vaterevoi vearoa rutu, ora riro avi-avia rutu, ora sisigaruea rutu. Uva va-ia tuuoi va vao popotea varoa.” Oa-ia torevoko vovou rutu reesievoi vo vovou oa purapaveira Pauto voeaaro.

9 ✧ Uva purapurapato ensel ragai tavirevorao oiso, “Vo reo rigatori oiso, Pauto oevure keeraroi riroa iare ora oupa aio Sipsip Kakae vaaro. Oa-ia uvuipaai ra roru iraopaive.” Uva oiso ragai tavirevorao, “Oreoa vao-ia oiraopa reo rutu Pauto vaaro.” 10 Uva takura virorao enselto kokotoaro ruvara-ia rera-ia vuurapa vaisi purasa. Uva ragai tavioro oiso puraroerao, “Opeita eisi ragaire pieri. Uvare ragai-a vii tapo kovopato, ora araoko irara oara tapo. Visiigoa rutu Jisas oirao piepataveira rera vaisiaro iava siposipopaoro. Uvuipauei ra Pautoa-ia vuurapa vaisi pura iraori kataitoa raga. Ari ita, taraipaviei oiso, Tugoropato Uraurato profet irara vo rugorugooroaro oisoa toretore piepareve Pauto vaisiaro iava siposipopasa. Eera ira voeao oirara tauvapareveira oea Jisas vaisiaro iava siposipopaiveira.”

Oirato Popotepava Kaare Hos Ivara-ia Pauparoepa

11 ✧ Uva vuvuiua kekeavorao urusia-ia ovusa karu pirorao. Uva toupavevorao kaare hos iria-ia pauparoerao oirato. Ira vaisiaro oiso toupave, Eera oirato ira rera vo kovoaro vearovira rutu tokipareveira. Ora, Eera oirato ira ora rera vo pitupituro oiraopa rutu purapareveira. Vosa

✧ 19:1: Sam 118:22-29 ✧ 19:2: Diu 32:43; Re 6:10 ✧ 19:5: Sam 134:1 ✧ 19:7: Mt 22:1-10; 2 Ko 11:2; Ef 5:32; Re 21:2, 9 ✧ 19:9: Lu 14:15-17 ✧ 19:11: Sam 9:1-8; Ais 11:4

oirara rovirieireve kortua-ia, ora vosa upoa tore pierleve, oire uva oisi-a eisi osa torevoko vovou raga sirova utuparoi vara purapaoro. ¹² Ira iava osireito oiso roroparevorao osa tuituia vuvuaro, ora riroara kukuvaipara reito varaaro rera kukuearo-ia toupaiovorao. Osa oavu rigatua rera iava varaua-ia toupaiovorao eva rera vaisiaro. Eera kataitoa raga ira raga vo vaisi-ia taraiparoveira vo osa oearovu, viapau. ¹³ ✧ Uva revasiva varoa veuevorao vao oa-ia tuuparoveira. Oa iava oiso rera vaisiivorao, Pauto Vo Reoaro. ¹⁴ Uva viurupa irara voeao vuvuiua iava hos kare-ia paupaaerao kaare kare voea voeaaro. Uva popotepa varoro raga-ia tuuoro veaopara sisigarueara rutu rera sirova utuaerao. ¹⁵ ✧ Uva ro irapato voea reraaro tooriova touparevorao riro avuavuto ira rera gisipoaro iava kosiparo virorao, oiso ra oearoi uporeve oirara vai rera ro-ia toorio. Ora kakuto ainto kaeparevorao rerava oirara rutupa reipasa eera kakuto. Ra wain pigireve aveke rikui-ia wain pigipa oa-a eva riroa kasipua Pauto vaaro ro ira ogorurovu rutuva toupareveira. ¹⁶ Ira-ia rigatua toupaiovorao rera vaisiaro iava oa varoa-ia toupaiovorao ora rera kokotoaro-ia tapo. Vo vaisio oisoi-ia, Kingpa irara rutu reraaro King, ora Turaro irara rutu reraaro Turaro.

¹⁷ ✧ Uva iravu ita purapurapato ensel kekeavorao ovusa ravireo osireiario-ia toreparoerao kokio kare ruture rirovira keerapaoro ovusa vuvuiua vuutaaro-ia papaivorao. Uva oiso puraroerao, “Uriota vo ora gurusa riroa-ia aioa Pauto vaaro. ¹⁸ Visiigoa uvuipatai ra kingpa irara varuaro aiota, ora kepten irara tapo varuaro, ora voeao viurupa irara varuaro voeao riro varivaripa irara. Ora hos kare tapo varuaro, ora voea oea vo kare ivara-ia paupaaveira hos kare. Ora uvuipatai ra oirara rutu varuaro aiota voeao akuku kovo irara, ora voeao oea evoea tokipaiveira, ora voeao oea rei vaisirova toupaveira, ora oira akukuro.”

¹⁹ Oire uva rera vavaraito kekeavorao, ora kingpa irara voeao vo rasio iava, ora

voea voeaaro viurupa irara oea ora guru ovoiaerao, oiso ra rera tapo ora upoave ro ira hos ivara-ia pauparoerao. Ora vo osa rera voeaaro tapo viurupa irara ora uposa auepaaerao. ²⁰ ✧ Ari ita, vo osa vavaraito piturevorao, ora profetato riro kuuvuto ira oisoa riroara rutu ravotoara purapareve vavaraito osireiario-ia. Opitupitua eva oa-ia oisoa oirara keakeapareve, oiso ra vo reesi ouive eva vavaraito vaaro. Ora oiso ra tokarasipa tapo vuvurapa vaisi purapaive. Uva vavaraito vaierei rutu ora riro kuuvuto profetato aiterea touvira tootopasiveira aiterea vikiiva rirova-ia rikui, iria-ia riro kasirao kasi tuituia vuvupaiveira solfa-ia aveke viitavoko. ²¹ Uva rera roari ira hos ivara-ia pauparoerao oearovu uporevorao viurupa irara vaierei voeaaro rera-ia toorio riro kaekaeto ro ira kosiparo virorao rera gisipoara iava. Oa iava vo kare rutu kokio kare urioaerao voea varuaro evoea oirara aiosa. Oa iava vo kare iava kovuara vukuerao rutu.

20

Seten Ira 1,000 Ivaro Rutu-ia Tuukeparoverea

¹ Oire uva iravu raga purapurapato ensel kekeavorao urusia-ia ovusa vuvuiua iava vararoerao kii-ia pitupaoro rikui karupava, o iria-ia viapau rekasia vai toupaveira. Uva riroa-ia tapo sen iro pituparevorao. ² ✧ Uva rera ro riroto dragon raurevorao eera dragon tuariripatoa rutu ira oirara rutu iava gasipareveira, ro-ia Seten. Uva oisi-a eisi osa iava rera tuukerevorao sen iroro-ia, oiso ra vo tuukeva toupareve 1,000 ivara rutu uvuiaro-ia.

³ ✧ Uva enselto rera vikioro rera roko pieravorao rikui-ia o iria-ia viapau rekasia vai. Oa iava voa rera ururao tupa ovoirevorao goruvira rutu. Osa iava viapau uvuipa ra rera Seten vorerivira oirara vai keakeapareve vo vuuta-ia vao. Uva evoa uvuiparoi ra 1,000 ivaro rerare pute roveve. Oire ra utupavira voava rerare karuive. Ra va iava uvarovu vokareve poteku vuutavi raga-ia oisivi raga.

✧ **19:13:** Jo 1:14; Ais 63:2-3 ✧ **19:15:** Ais 11:1-5 ✧ **19:17:** Jop 3:9-17; Sek 14:1-7 ✧ **19:20:** Dan 7:24-26
✧ **20:2:** 2 Pi 2:4; Ju 6 ✧ **20:3:** Re 12:9

Jisas Ira 1,000 Ivaro Rutu-ia Turaroparoverea

4 ✧ Uva oaravu kekeavorao reipa irara paupara oara-ia paupaaerao oearovu osa Pauto voeapa kovoara vateparevorao oirara vo vovouroaro rovirieipasa kortua-ia. Uva riro irara tapo urauraaro oirara kekeavorao voeao oea Jisas oisoa oirao piepaive rera vaisiario iava siposipopaoro. Ora oisoa goruvira rutu Pauto vo reoaria tapo pitupaive. Oa raga-a eva oapa oisoa keripa irara voea okoearo tokopaive, ra oisi iavirava kopiipaave. Uva tapo voeao urauraaro kekeavorao oea viapau vavaraitoa-ia vuurapa vaisi viapau oisoa purapaive ora rera tapo iava tokarasi. Vo rara viapau rera vo reesiaro tapo oupaive ora voea kagavearo iare ora vavaeara. Oea-a evoea oea Tootoo Ovoi ouiva. Oa iava reipaoro Krai tapo toupaveira 1,000 ivaro rutu uvuiaro iare. 5 ✧ Eva-a rovopa vuuta rutu oa-ia oirara tova urui iava vorevira toreaverea. Uva oearovu kopii irara viapau oiso Tootoo Ovoi ouiva vo vuuta-ia eva. Oea vaore 1,000 ivaro tuepaaveira, oiso ra opesi rovope. 6 ✧ Uva voea-a voeari oea vorevira tore rovoaepa rovopa vuuta-ia, oea uvuipaai ra roru iraopaive ora airereipaoro. Osa iavirava eraopa kopii viapau uvuipai gorua vai-ia voea kove pieve. Viapau. Ari evoea taru pris kovo-ia pitupaiverea Pauto vaaro ora Krai, ora tapo reipaoro toupave rera tapo vo ivaro rutu uvuiaro-ia 1,000 ivaro.

Seten Ira Vuri Iraoroepa Rutu

7 Utupaua varao 1,000 ivaro opesiperea taru. Ra vara isivaaro iava tuukepa kepa karuive. Ra va iava Seten rera vaaro iava kosiro viro tuukea. 8 ✧ Uva voava kosiro vivoreea oirara rutu keakeapasa voeao oea vo resura rasito vatuaro-ia toupaveira aue vo saraaro Gok vaiterei ora Megok. Voea rutu voraro rutuva gurureverea Seten upoa purasa. Oea vieiario uvuiaro oiso toupai osa rogaraara vieiario. 9 ✧ Uva ora sikasikapaaerao voraro uvarovu rasitoa-ia Pauto voeaaro vo uruiroaro kovokovopaoro ora vao rei urui Pauto oapa

siraoparoveira rutu. Ari ita, tuituia vuuvuia iava varaperea voea evoea viurupa irara kasi iraosa. 10 Oisi-a eisi Seten voea kea rovorevoiva, Pauto rera vikirevorao rirova sovara-ia gogagare rikui, o iria-ia riro kasirao vuvu toupaveira tuituia aue-ia avekea solfa viitavokoaro, vo uva toupaveira vavaraito vaio ora profetato riro kuuvuto. Uva vo peva rutu evoea vuri upia rutu siitoka oupaiverea ravireoura rutu-ia ora vokiario rutu vo uva viapau opesia vai.

Riroa Tavaa Kort Oa Karekeperea

11 ✧ Oire uva oavu reia paupa popotea turaro vaaro kekeavorao urusia-ia osa voa toupavorao oa-ia pauparoerao Pauto. Uva rasiarei ora vuvuia rera asavira toripaivora. Eisi osa iavirava viapau oarei varej iava vorevira kekeivora. 12 ✧ Uva kopii irara kekeavorao osa voa toupavorao voeao rei vaisi irara ora voeao akaipa irara oea Pauto vaaro paupa ruvara-ia torepaaerao. Ovusa roari ira va-ia paupa pauparo vukuara karukaruparevorao. Uva ovukuvu tapo ita karurevorao eva Tootopa Vuku. Oa iavirava kopii irara rovirieiparevorao, uvare rigatoara kekeparevorao oara vo vukuro-ia toupavorao. Oa iava voea kopii irara rovirieiparevorao voea vo vovouroaro uvuiarova varari oara oisoa purapaive. 13 ✧ Uva avakava voea rutu vorevira kopii irara kosi pievorao voeao oea oira-ia toupaveira. Ovusa Kopii ora vo uva kopii irara toupaveira oa voare vorevira voea rutu kopii irara kosi pievorao. Osa-a oiso osa iava rovirieipato jas voa voea rutu katakataivira rovirieiparevorao voea vo pitupituroarova uvuivira oiso osa vara oisoa purapaive. 14 ✧ Uva Kopii vikirevorao varej ora vo uva kopii irara toupaveira, oarea rutu vikirevorao rirova-ia rikui iria-ia tuituia toupaveira. Uva oira-a eira rikui iria-ia eraopa kopii toupaveira. 15 Vosa oirara rovirieipato viapau irai vaisiario oiratoa vai kekereve vukua-ia vao Tootopa, oire

✧ 20:4: Dan 7:9, 22; Ais 11:1-10; Ais 65:17-25 ✧ 20:5: Lu 14:14; Fl 3:11; 1 Te 4:16 ✧ 20:6: 1 Ko 15:51-57
 ✧ 20:8: Esi 38:2, 39:1; Re 16:14; Hi 11:12 ✧ 20:9: Esi 38:9, 22, 39:6 ✧ 20:11: Dan 2:35; Re 12:8 ✧ 20:12: Lu 10:20 ✧ 20:13: Re 6:8; Ais 26:19; Re 2:23 ✧ 20:14: 1 Ko 15:26; Re 6:8

ra rera vikireve oira-ia eira rirova rikui iria-ia tuitui kasi toupaveira.

21

Vo Toupai Airepaua Iava Vuvuiua Ora Airepato Rasito

¹ ✧ Oire uva airepaua vuvuiua kekeav-orao urusia-ia ora airepato rasito. Uvare rovpaua vuvuiua ora rovpato rasito oarea opesi rovoepa. Uva avakava tapo viapau toupaevorao. ² ✧ Uva vao Tugoropa Urui airepa Jerusalem urui kekeavorao oa Pauto ruvara iava varapaerao vuvuiua iava. Ouruia vearo orito rutuva touvorao oiso rutu osa riakova vearopa orito vatatopovira oisoa purapaeve vatutato ousa, oira reraaro. ³ Uva oreovu uvua-vorao reito vaaro iava oa paupa urioerao rirovira rutu oiso puraoro, “Kekeri! Vo vokio Pauto vo kepaaro toupai oirara tapo. Oa voea vuruvuruaro-ia toupaverea, ra oisi iavirava oiso toupave, Rera voeaaro oirara. Iu. Pautoa raga ita ira pere voea tapo, ra oiso toupaverea, Voea reraaro rutu. ⁴ ✧ Ira voea iava gau oviro rutu posiposi piereverea. Ora viapau oiso ra vorerivira ita kopiiave. Ora viapau oiso ita ra vorerivira tavaka vo siraoaro vai oupaive. Ora viapau oiso ra vorerivira gaupaive. Ora viapau vorerivira upiaave. Evara rutu tuariripara oara opesi ovoiei.”

⁵ Uva ro ira reito vaaro-ia paupa paupaoro oiso puraroerao, “Kekeri! Ragai orekerovu rutu airepavira kareke pieavoi.” Uva oiso ita puraroerao, “Vo reoa vao rigatori oiraopa reo rutu, oia uvuipaa oirara rutu ra va oirao pie iraoive rutu.” ⁶ Uva ragai ita tavirevorao oiso puraoro vorerivira, “Orekerovu rutu varao kareke ovoiei! Uva ragai raga-a, Irapatoa rutu. Ora ragai raga-a, Ovoiookuto. Ragai-a orekerovu rutu vituaro, ora okovorovu rutu opesiario. Vosa ro ira uuko regaparo, irapa eera ragai vagagaavere, ra ukaioro tuputupue ovi-ia uukoa Tootopa. Oa eva vate ragaavere rerapa vatevateavira. ⁷ Vosa ro ira upoava ora keevoisiro, ira uvuiparoi ra evara rutu varao viraakoara oureve ragai varaaro.

Ra oisi iavirava ragai oiso rerapa toupaa, Ragai-a rera reraaro Pauto. Vo osa rera oiso toupave, Rera ita-a oviitoa oaa.

⁸ ✧ “Ari ita, vosa voeao oea uriripaaveira vorevira ora ruvupaoro, ora voeao tapo oea viapau oirao piepaiveira, ora voeao oea kaakau kare vo pitupituaro rutu purapaiveira, ora voeao oira upopa irara, ora otopa pitupituro purapa irara, ora kavokavoara purapa irara, ora voeao oea kuvuvu irara tokarasi irara-ia vuurapa vaisi purapaiveira, ora kuvuvu reoro raga purapaiveira, oearoa rutu-a evoea oea ora voea vo uruiaro ouiverea vo rirova-ia rikui uva riro kasi vuvupaoro toupaveira aue-ia solfa viitarokoaro-ia.” Uva va vao-ia eraopa kopii voea vaaro.”

Airepa Urui Iava Jerusalem Urui

⁹ Uva iravu raga ita purapurapato ensel ragai iare urioroerao. Eera-a iravu voeao iava erao vatara enselpa irara oea disara-ia pitupaivorao, varao oara-ia vurirara rutu ovoio para toupavoroa oirara vuri piepasa. Uva rera enselto oiso ragai tavirevorao, “Uriou! Ra vii kareke piea riakova-ia o Sipsip Kakae oiraaro eira iria ourevo.” ¹⁰ Oire uva Tugoropato Uraurato ragai-ia goruvira rutu ora karekeroerao. Oa iava enselto ragai kaeoro avaroerao oavu iare riro pukui riro torea rutu. Uva vo pukui kukuearo-ia tupaoro voava ragai kareke pieparevorao vare vao rei urui Tugoropa Jerusalem urui oa Pauto ruvara iava varapaerao vuvuiua iava. ¹¹ Uva Pauto vaaro aua sisikorevira roropaivo rutu vo urui-ia eva rei urui. Ororoa aviaviaro pisavira rutu toupavoroa oiso rutu osa aveke o riro voriva rutu. Iu. Eisi osa aveke jaspera iria oiso rutu roropaveira osa sisiro. ¹² ✧ Uva vo urui eva oa-ia rirova kasura toupaevorao riro torea rutu, okasura-ia katai tau erao (12) rataoara toupavoroa. Uva katai tau erao (12) enselpa irara vara riaaro-ia rataoara rutu uutupaoro torepaaerao. Uva katai tau erao (12) sara Isrel-pa irara vaisiaro voa toupavoroa rataoaro rutu riaaro-ia. ¹³ Uva kasura iava oiso va uvava ravireo kaeparo viroveira uvava opevavu ratao

✧ 21:1: Ais 65:17; 2 Pi 3:13 ✧ 21:2: Hi 11:10-16 ✧ 21:4: 1 Ko 15:26; Ais 35:10, 65:19 ✧ 21:8: Hi 12:14; Re 22:15 ✧ 21:12: Esi 48:30-35

toupaivorao. Osa opevavu ratao oisova oirapapa varata-ia, ari opevavu oisova koike varata-ia, ari opevavu oisova uva ravireo rokopareveira. ¹⁴ ✧ Uva vo kasura vao rei urui iava va oa-ia katai tau erao (12) toupaivorao avekeara vo kasura vituaro goru piepasa. Oavekeroa-ia vo vaisiro katai tau erao (12) aposel toupaivorao Sipsip Kakae voeaaro vaisiario.

¹⁵ Uva rera raga ita eera purapurapato ensel ragai tapo ora reoparoerao ira uvuia-ia pituparevo gol vo urui vao rei urui uvuipasa, ora vo urui iava rataoara, ora vo urui kasuraaro. ¹⁶ Uva rera purapurapato vo urui uvuiparevorao rera vaaro-ia uvuia. Oa iava vo urui uvuiaro vao-ia uvuipai, 2,400 vuutaro (kilomita) va kaekaeoro-ia, ora vo urui kasuraaro parakaaro-ia, ora vo urui toreaoro uvuiaro oara rutu vaeapaivorao katai uvui raga-ia. ¹⁷ Uva vo urui kasuraaro tapo uvuirevorao, uvare kasura tapo-a riro torea. Iria aue uvuipai 60 mita. Oa-a vao-ia mita oa-ia oirara oiso orekerovu uvuipaive. Uva purapurapato ensel va-ia eva kasura uvuirevorao mita.

¹⁸ ✧ Uva vo kasura eva rei urui iava Pauto oa purareva avekeara-ia varao jaspera. Ora vo urui tapo purareva aue raga-ia gol. Oa iava oiso rutu aviavipaiveira ro-roiovira roropaoro oiso osa sisiro. ¹⁹ Uva vo urui kasuraaro vituaro oritorea Pauto osararovu rutu-ia avekeara riro voripara. Uva rovova rutu vearova aveke vo kasura rutu vituaro-ia toupaeveira o-ia jaspera. Ari eraopava kuuvava iriavu aveke sapaia. Ari vo pevapava popoteva aget. Ari vo resurapava kokovarava emeral. ²⁰ Ari vo vavaepava sadonikis eira revasiva ora popote vatakopava. Ari katai vatarapava revasipava konilian. Ari erao vatarapava keseva krisolait. Ari vo peva vatarapava iriavu kokovarava beril. Ari vo resura vatarapava iriavu keseva topas. Ari katai taupava krisopres iria kokovara vatakovira toupaeveira ora kesevira. Ari katai tau kataipava o-ia iriavu kuuvava haiasin. Ari katai tau eraopava o-ia iriavu revasipava ametis. ²¹ Varao-ia

katai tau erao (12) rataoara evara aasiara popotepara riro voriaara rutu. Orataovu purareva aisivu iava katai isi riro isi aasi isi. Ora gol raiva raga vo urui sovara-ia, oa oiso rutu roropaiveira osa sisiro ro-roiovira rutu.

²² Uva viapau oiso Tugoropa Kepa kekeavorao voa vo uruia oa tavariorevorao Turaro raga Pauto ira-ia goruara rutu toupaveira ora Sipsip Kakae. Aue iava uvare vaiterei raga oiso toupasivorao Tugoropa Kepa ora vaiterei raga-ia. ²³ ✧ Uva vo uruia-a eva oa-ia viapau ravireo roro vai ora kekira roro vai. Viapau. Ari Pauto raga vaaro-a aua, oa raga sisikorepaoro voare roropaiveira. Ora vo uvare Sipsip Kakae-a vuravu vo urui oiraaro. ²⁴ Oirara rutu vokapaiveira vo urui raga aviaviario-ia. Ora reipa irara voea vo rasio iava oea ora voea varaarova oritoara uriopaave voare riro voripara rutu vo uruia. ²⁵ ✧ Uva ravireo-ia viapau uvuipaai ra rataoara tupapaive varao vo urui kasuraaro-ia vo rataoro. Aue iava uvare viapau rutu rupaa vai karekepape vo uruia vao. ²⁶ Orekerovu rutu riropa voriaara okantrirovu rutu iava oarava koataaverea rera vaisiario-ia vuurapa vaisi purapasa. ²⁷ Ari varao vuivupara, ora voeaoro oirara oearoa opitupiturovu rutu purapaiveira vuriara, ora voeaoro oea kuuvu reoro raga purapaiveira, oearo-a evaea viapau oiso koataaverea voare. Viapau rutu. Uvare Sipsip Kakae oearovu raga vaisiario rigatova Tootoopa Vuku-ia. Oea raga-a evaea vo urui-ia koataaverea.

22

Tootoopa Uukoa Ora Tootoopa Ova Evaova

¹⁻² ✧ Uva rera ro purapurapato ensel ragai kareke pieravorao okaravure uuko kara eva Tootoopa Kara uukoa oa oiso rutu roropaiveira osa sisiro. Okara paupa iava Pauto vaaro parupaiveira vaiterei ora Sipsip Kakae raiva rutu vuutaaro-ia vao rei urui sovara-ia tou raiva. Uva uuko kara vatuaro-ia oisova ora oisiriva uvareava Tootoopa

✧ **21:14:** Lu 22:29-30; Ef 2:20 ✧ **21:18:** 2 Kro 3:3-10
✧ **22:1-2:** Esi 47:1-12; Sek 14:8; Re 4:6

✧ **21:23:** Ais 24:23, 60:19-20 ✧ **21:25:** Ais 60:1-11

Ova toupaveira. Oeva kuepapeira keki-raara rutu-ia katakataivira katai tau erao (12) vuutaro-ia katai iva rutu sovaria. Uva vo eva iava guruvara oirara vearo piepaoro voea ruvarupara. ³ ✧ Ari orekerovu rutu varao oarare oiso puraroveira, “Vuriara” varapa reasipaoro, oara viapau uvuipai ra voa toupave.

Ari paupa raga Pauto vaaro ora Sipsip Kakae oa uvuipai ra vo urui-ia toupave. Uva Pauto voeaoro kovopa irara voa rera-ia vuurapa vaisi purapaiverea. ⁴ ✧ Ora rera tapo puaro vurapaiverea ira ora rera iava vaisia rigatoreverea voea iava kagaveara-ia. ⁵ ✧ Uva viapau oiso rupa vai karekepaperea. Osa iava viapau vuravu aviaviaropa ruipapaaverea ora ravireo vai aviaviaro tapopa. Viapau. Ari Turaro raga Pauto voeare aviavipareverea. Ra turarovira rutu reipaoro toupaveira opesi asavira.

Jisas Ikauvira Raga Urivoroverea

⁶ Uva purapurapato ensel ragai tavirevoraoro oiso puraoro, “Oiraopa reo rutu-a vao-ia. Oreoa-ia uvuipaai oirara rutu ra va oirao pie iraoive. Turaro Pauto oisoa Tugoropato Uraurato topatopapareve profet irara sopaaro-ia. Oa iava oisoa rera vo reoaro iava siposipopave. Ira purapurapato rera reraoro arureva rera voeaoro rutu kovopa irara roroio piepasa orekerovu rutu iava varao oara ikauvira rutu karekepasa auepaperea.” ⁷ ✧ “Uvu iraori!” Jisas oiso puraroerao. “Urioparai ikauvira. Vosa irai Pauto vo reoaro sirova utuparo vo vuku vao iava oreoa karekepapere utupaua, oire uva oisi-a eisi osa iavirava eera oirato uvuiparoi ra rorureve.”

⁸ Ragai-a vao-ia Jon ragoa vo reo uvuavoiva, vara rutu varao keke ovoivoraoro. Oa iava purapurapato ensel kokotoaro ruvara-ia takura viro, ro ira ragai kareke pierevoraoro vara ruture evara. Osa iava rera-ia vuurapa vaisi purasa aueparaerao. ⁹ Ari ragaire oiso puraroerao, “Opeita eisi ragai piepari, uvare ragai-a vii tapo kovopato, ora araoko irara oaro tapo voeao profet irara.

Ora ragai-a voeao tapo kovopato oea vo reo sirova utupaaveira oreoa vo vuku-ia toupaveira. Ari Pautoa raga-ia kataito vuurapa vaisi pura iraori.” ¹⁰ Uva ragai tavioro oiso puraroerao, “Vo reo-a vao-ia Pauto vo reoaro oreoa vo vuku-ia toupaveira, oreoa-ia viapau uvuipaui ra vo reo rukuri. Viapau rutu. Eake iava? Uvare Pauto vo vuutaaro-a vao vara rutu evara purapasa oa tutuuvo. ¹¹ Osa iava ro ira vuria purapare, osa raga ita vara purapareverea vuriara. Ari ro ira rupa vovou purapareve, ira ita vo vovou rupa vovou purapareverea. Ari ro ira torevoko vovou purapareve, ira oisi raga vo vovou purapareverea. Ora ro ira airerei vovouvira toupareve, eera ita oisi raga airerei vovouvira toupareverea.”

¹² ✧ Jisas oiso puraroerao, “Uvu iraori! *Ikauvira poua virovere rara oirara rutu vo voriroaro vatesa katakataivira, vo vovouro voriaro uvuiaro oara oisoa purapave.*

¹³ Uvare ragai raga-a, Irapatoa rutu ora Ovoiookutoa rutu. Ora ragai raga-a, Avaioto ora Utupatoa rutu. Ora ragai raga-a, orekerovu rutu Vituaro ora Opesiaro.”

¹⁴ ✧ Voeao oea varoara oaive sisupaive oea uvuipaai roru iraopaive. Vo uvare voea-a evoea oea uvuipaai ra aio oupaave vo evao iava Tootopa Ova. Ora oea uvuipaai ra rei urui iava vo rataoro-ia koataave. ¹⁵ Ari voeao oea kaakau kare vo pitupituro purapaiveira, ora voeao oea kavokavo purapaiveira, ora voeao oea otopa pitupituro purapaiveira, ora oirara upopaiveira, ora tokarasipa kuu-vuto vuurapa vaisi purapaiveira, ora kuvu vovoupa ruipapaaveira va sirova utupasa, oea rutu-a evoea oea rei uruipa ratau toupaveira Pauto vo uruiaro.

¹⁶ “Ragai-a Jisas ragoa purapurapato ensel aruavora visii iare. Oa iava visiipa vo reo vao siposiporevora visii lotupa uvururo. Ari ita, uvare ragai-a Ikoto Devit aotoaoro. Ora vo osa ragai-a, o aaviiko aviva iria sisikorevira roropaveira.” Osa oiso puraroepa Jisas.

¹⁷ Tugoropato Uraurato vaiterei ora Sipsip Kakae vatuaavaoro aiterea oiso

✧ 22:3: Jen 3:17-19; Sek 14:11 ✧ 22:4: Mt 5:8 ✧ 22:5: Dan 7:27 ✧ 22:7: Hi 10:36-37; 1 Te 4:13-18 ✧ 22:12: Ais 40:10; Jer 17:10 ✧ 22:14: Pro 11:13-31

purasiei, “Uriota!” Ra ro ira vo reo eva uvureve ira tapo ita uvui iraoparoi ra oisi raga ita puraro oiso, “Uriota!” Osa iava ro ira uuko regaparo, ira uvuipa ra urioro. Ora ro ira ita ukaio ruipaparo, ira uvuipa ra urioro uukoa Tootoopa ousa oa oiso toupai, Vate raga siraoa Pauto vaaro.

Ovoioa Reo Vao-ia

¹⁸ ☆ Ragai-a vao Jon goru reo rutu vate iraopaavoi oirara rutupa voeao oea Pauto vo reoaro uvupaiveira vo vukuo iava. Vosa irai oiratoa vai vo reo siguvareve oreoi raga tapo vo reova vao-ia, oire uva vara rutu-a evara vuriara oarare Pauto oiso reoroepa vo vukuo-ia, rera Pauto orekerovu takutakuvureverea rerapa eera oirato. Ra vara iavirava vurivira rutu siitoka iraoparo. ¹⁹ Ora vosa irai oreoroi verareve vo vuku iava vao, Pauto ira ita taru oisi verareve. Ra viapau oiso aio ouro vo evao iava Tootoopa Ova. Ora viapau oiso vao-ia rei urui tapo toupareverea ouruia iava vo vukuo oiso purapai.

²⁰ ☆ Oire uva Jisas oiso puraroi, “*Oiraopavira rutu, ikauvira urioravere taru.*” Ira-a ro ira varao rutu iava siposiporevora oara vo vukuo-ia toupai. Ari ita, Turaro Jisas uriou!

²¹ Vereopa vovou Turaro Jisas vaaro uvuipai ra visii rutu tapo toupavereia visii tauvapasa vokiara rutu-ia. Ovoiei.

Read the New Testament daily

January

date	Scripture
1	Matyu 1:1-2:12
2	Matyu 2:13-3:6
3	Matyu 3:7-4:11
4	Matyu 4:12-25
5	Matyu 5:1-26
6	Matyu 5:27-48
7	Matyu 6:1-24
8	Matyu 6:25-7:14
9	Matyu 7:15-29
10	Matyu 8:1-17
11	Matyu 8:18-34
12	Matyu 9:1-17
13	Matyu 9:18-38
14	Matyu 10:1-23
15	Matyu 10:24-11:6
16	Matyu 11:7-30
17	Matyu 12:1-21
18	Matyu 12:22-45
19	Matyu 12:46-13:23
20	Matyu 13:24-46
21	Matyu 13:47-14:12
22	Matyu 14:13-36
23	Matyu 15:1-28
24	Matyu 15:29-16:12
25	Matyu 16:13-17:9
26	Matyu 17:10-27
27	Matyu 18:1-22
28	Matyu 18:23-19:12
29	Matyu 19:13-30
30	Matyu 20:1-28
31	Matyu 20:29-21:22

date	Scripture
1	Matyu 21:23-46
2	Matyu 22:1-33
3	Matyu 22:34-23:12
4	Matyu 23:13-39
5	Matyu 24:1-28
6	Matyu 24:29-51
7	Matyu 25:1-30
8	Matyu 25:31-26:13
9	Matyu 26:14-46
10	Matyu 26:47-68
11	Matyu 26:69-27:14
12	Matyu 27:15-31
13	Matyu 27:32-66
14	Matyu 28:1-20
15	Mak 1:1-28
16	Mak 1:29-2:12
17	Mak 2:13-3:6
18	Mak 3:7-30
19	Mak 3:31-4:25
20	Mak 4:26-5:20
21	Mak 5:21-43
22	Mak 6:1-29
23	Mak 6:30-56
24	Mak 7:1-23
25	Mak 7:24-8:10
26	Mak 8:11-9:1
27	Mak 9:2-29
28	Mak 9:30-10:12

February

March

date	Scripture
1	Mak 10:13-31
2	Mak 10:32-52
3	Mak 11:1-26
4	Mak 11:27-12:17
5	Mak 12:18-37
6	Mak 12:38-13:13
7	Mak 13:14-37
8	Mak 14:1-21
9	Mak 14:22-52
10	Mak 14:53-72
11	Mak 15:1-47
12	Mak 16:1-20
13	Luk 1:1-25
14	Luk 1:26-56
15	Luk 1:57-80
16	Luk 2:1-35
17	Luk 2:36-52
18	Luk 3:1-22
19	Luk 3:23-38
20	Luk 4:1-30
21	Luk 4:31-5:11
22	Luk 5:12-28
23	Luk 5:29-6:11
24	Luk 6:12-38
25	Luk 6:39-7:10
26	Luk 7:11-35
27	Luk 7:36-8:3
28	Luk 8:4-21
29	Luk 8:22-39
30	Luk 8:40-9:6
31	Luk 9:7-27

date	Scripture
1	Luk 9:28-50
2	Luk 9:51-10:12
3	Luk 10:13-37
4	Luk 10:38-11:13
5	Luk 11:14-36
6	Luk 11:37-12:7
7	Luk 12:8-34
8	Luk 12:35-59
9	Luk 13:1-21
10	Luk 13:22-14:6
11	Luk 14:7-35
12	Luk 15:1-32
13	Luk 16:1-18
14	Luk 16:19-17:10
15	Luk 17:11-37
16	Luk 18:1-17
17	Luk 18:18-43
18	Luk 19:1-27
19	Luk 19:28-48
20	Luk 20:1-26
21	Luk 20:27-47
22	Luk 21:1-28
23	Luk 21:29-22:13
24	Luk 22:14-34
25	Luk 22:35-53
26	Luk 22:54-23:12
27	Luk 23:13-43
28	Luk 23:44-24:12
29	Luk 24:13-53
30	Jon 1:1-28

date	Scripture
1	Jon 1:29-51
2	Jon 2:1-25
3	Jon 3:1-21
4	Jon 3:22-4:3
5	Jon 4:4-42
6	Jon 4:43-54
7	Jon 5:1-23
8	Jon 5:24-47
9	Jon 6:1-21
10	Jon 6:22-40
11	Jon 6:41-71
12	Jon 7:1-29
13	Jon 7:30-52
14	Jon 7:53-8:20
15	Jon 8:21-30
16	Jon 8:31-59
17	Jon 9:1-41
18	Jon 10:1-21
19	Jon 10:22-42
20	Jon 11:1-53
21	Jon 11:54-12:19
22	Jon 12:20-50
23	Jon 13:1-30
24	Jon 13:31-14:14
25	Jon 14:15-31
26	Jon 15:1-27
27	Jon 16:1-33
28	Jon 17:1-26
29	Jon 18:1-24
30	Jon 18:25-19:22
31	Jon 19:23-42

date	Scripture
1	Jon 20:1-31
2	Jon 21:1-25
3	Aposel 1:1-26
4	Aposel 2:1-47
5	Aposel 3:1-26
6	Aposel 4:1-37
7	Aposel 5:1-42
8	Aposel 6:1-15
9	Aposel 7:1-29
10	Aposel 7:30-50
11	Aposel 7:51-8:13
12	Aposel 8:14-40
13	Aposel 9:1-25
14	Aposel 9:26-43
15	Aposel 10:1-33
16	Aposel 10:34-48
17	Aposel 11:1-30
18	Aposel 12:1-23
19	Aposel 12:24-13:12
20	Aposel 13:13-41
21	Aposel 13:42-14:7
22	Aposel 14:8-28
23	Aposel 15:1-35
24	Aposel 15:36-16:15
25	Aposel 16:16-40
26	Aposel 17:1-34
27	Aposel 18:1-21
28	Aposel 18:22-19:12
29	Aposel 19:13-41
30	Aposel 20:1-38

June

July

date	Scripture
1	Aposel 21:1-16
2	Aposel 21:17-36
3	Aposel 21:37-22:16
4	Aposel 22:17-23:10
5	Aposel 23:11-35
6	Aposel 24:1-27
7	Aposel 25:1-27
8	Aposel 26:1-32
9	Aposel 27:1-20
10	Aposel 27:21-44
11	Aposel 28:1-31
12	Rom 1:1-17
13	Rom 1:18-32
14	Rom 2:1-24
15	Rom 2:25-3:8
16	Rom 3:9-31
17	Rom 4:1-12
18	Rom 4:13-5:5
19	Rom 5:6-21
20	Rom 6:1-23
21	Rom 7:1-14
22	Rom 7:15-8:6
23	Rom 8:7-21
24	Rom 8:22-39
25	Rom 9:1-21
26	Rom 9:22-10:13
27	Rom 10:14-11:12
28	Rom 11:13-36
29	Rom 12:1-21
30	Rom 13:1-14
31	Rom 14:1-23

date	Scripture
1	Rom 15:1-21
2	Rom 15:22-16:7
3	Rom 16:8-27
4	1 Korin 1:1-17
5	1 Korin 1:18-2:5
6	1 Korin 2:6-3:4
7	1 Korin 3:5-23
8	1 Korin 4:1-21
9	1 Korin 5:1-13
10	1 Korin 6:1-20
11	1 Korin 7:1-24
12	1 Korin 7:25-40
13	1 Korin 8:1-13
14	1 Korin 9:1-18
15	1 Korin 9:19-10:13
16	1 Korin 10:14-11:1
17	1 Korin 11:2-16
18	1 Korin 11:17-34
19	1 Korin 12:1-26
20	1 Korin 12:27-13:13
21	1 Korin 14:1-17
22	1 Korin 14:18-40
23	1 Korin 15:1-28
24	1 Korin 15:29-58
25	1 Korin 16:1-24
26	2 Korin 1:1-11
27	2 Korin 1:12-2:11
28	2 Korin 2:12-17
29	2 Korin 3:1-18
30	2 Korin 4:1-12
31	2 Korin 4:13-5:10

date	Scripture
1	2 Korin 5:11-21
2	2 Korin 6:1-13
3	2 Korin 6:14-7:7
4	2 Korin 7:8-16
5	2 Korin 8:1-15
6	2 Korin 8:16-24
7	2 Korin 9:1-15
8	2 Korin 10:1-18
9	2 Korin 11:1-15
10	2 Korin 11:16-33
11	2 Korin 12:1-10
12	2 Korin 12:11-21
13	2 Korin 13:1-14
14	Galesia 1:1-24
15	Galesia 2:1-16
16	Galesia 2:17-3:9
17	Galesia 3:10-22
18	Galesia 3:23-4:20
19	Galesia 4:21-5:12
20	Galesia 5:13-26
21	Galesia 6:1-18
22	Efesas 1:1-23
23	Efesas 2:1-22
24	Efesas 3:1-21
25	Efesas 4:1-16
26	Efesas 4:17-5:2
27	Efesas 5:3-33
28	Efesas 6:1-24
29	Filipai 1:1-26
30	Filipai 1:27-2:18

date	Scripture
1	Filipai 2:19-3:6
2	Filipai 3:7-4:1
3	Filipai 4:2-23
4	Kolosi 1:1-20
5	Kolosi 1:21-2:7
6	Kolosi 2:8-23
7	Kolosi 3:1-17
8	Kolosi 3:18-4:18
9	1 Tesalonaika 1:1-2:9
10	1 Tesalonaika 2:10-3:13
11	1 Tesalonaika 4:1-5:3
12	1 Tesalonaika 5:4-28
13	2 Tesalonaika 1:1-12
14	2 Tesalonaika 2:1-17
15	2 Tesalonaika 3:1-18
16	1 Timoti 1:1-20
17	1 Timoti 2:1-15
18	1 Timoti 3:1-16
19	1 Timoti 4:1-16
20	1 Timoti 5:1-25
21	1 Timoti 6:1-21
22	2 Timoti 1:1-18
23	2 Timoti 2:1-21
24	2 Timoti 2:22-3:17
25	2 Timoti 4:1-22
26	Taitas 1:1-16
27	Taitas 2:1-14
28	Taitas 2:15-3:15
29	Failimon 1:1-25
30	Hibru 1:1-14
31	Hibru 2:1-18

date	Scripture
1	Hibru 3:1-19
2	Hibru 4:1-13
3	Hibru 4:14-5:14
4	Hibru 6:1-20
5	Hibru 7:1-19
6	Hibru 7:20-28
7	Hibru 8:1-13
8	Hibru 9:1-10
9	Hibru 9:11-28
10	Hibru 10:1-18
11	Hibru 10:19-39
12	Hibru 11:1-16
13	Hibru 11:17-31
14	Hibru 11:32-12:13
15	Hibru 12:14-29
16	Hibru 13:1-25
17	Jems 1:1-18
18	Jems 1:19-2:17
19	Jems 2:18-3:18
20	Jems 4:1-17
21	Jems 5:1-20
22	1 Pita 1:1-12
23	1 Pita 1:13-2:10
24	1 Pita 2:11-3:7
25	1 Pita 3:8-4:6
26	1 Pita 4:7-5:14
27	2 Pita 1:1-21
28	2 Pita 2:1-22
29	2 Pita 3:1-18
30	1 Jon 1:1-10

date	Scripture
1	1 Jon 2:1-17
2	1 Jon 2:18-3:2
3	1 Jon 3:3-24
4	1 Jon 4:1-21
5	1 Jon 5:1-21
6	2 Jon 1:1-13
7	3 Jon 1:1-14
8	Jut 1:1-25
9	Revelesen 1:1-20
10	Revelesen 2:1-17
11	Revelesen 2:18-3:6
12	Revelesen 3:7-22
13	Revelesen 4:1-11
14	Revelesen 5:1-14
15	Revelesen 6:1-17
16	Revelesen 7:1-17
17	Revelesen 8:1-13
18	Revelesen 9:1-21
19	Revelesen 10:1-11
20	Revelesen 11:1-19
21	Revelesen 12:1-18
22	Revelesen 13:1-18
23	Revelesen 14:1-20
24	Revelesen 15:1-8
25	Revelesen 16:1-21
26	Revelesen 17:1-18
27	Revelesen 18:1-24
28	Revelesen 19:1-21
29	Revelesen 20:1-15
30	Revelesen 21:1-27
31	Revelesen 22:1-21

REOARA VITUARO IAVA

aposel (aposel/apostle)

Aposel vaisi oa vituaro oiso toupaveira, reo kaepa irara. Ovaisi-ia Jisas voeaaro oisoa toupave katai tau erao (12).

areo uusi (samting olsem driman/vision, revelation)

Pauto areo uusi vatepareveira oira-toapa vo osa rataa pievira uusiparo. Uva va-a vao oa-ia Pauto vaaro kekereve oiso osa Pita vaio (Aposel 10:3) ora Pol (Aposel 16:9), vo uvare Pauto vo tavi-taviaro ravotovira ousiva areo uusi-ia, vo osa orekerovu kekesiva rataa pievira uusipaoro.

aveke pero (hap ston/stone tablets, Ten Commandments)

Oa-ia Reo Taisi rigatoreva Pauto Moses vatesa Sinai Pukui-ia (Eksodas 24:12; 2 Korin 3:3).

disaipel (disaipel/disciple)

Disaipel vaisi oa vituaro oiso toupaveira, vo osa iravu reito oaive vo taraiaro sirova utupaave. Ovaisi-ia Jisas voeaaro oisoa toupave katai tau erao (12) (Luk 14:33; Jon 8:31).

eravao (alta/altar of sacrifice)

Oira o eravao iria ivara-ia oisoa koruou raro purapaive voeao Jiu Pauto roru piepasa. Uva Jisas ovoioapa tauo (offering) purarevora ora rera-ia oirara rutupa vuriaraaro oaive-ia koruoua pu-raoro vo evao parikou-ia (Jenesis 8:20; Matyu 23:19; Luk 1:11).

keraria Vo vaisio keraria oa-ia toupavoi vo peva porearo (min-
ing)

oiso,

1. Rovopa vao-ia varao rutu iava oara purareva Pauto oara kekepai vo rasio-ia ora vo vuvuiua-ia (olgeta samting God i bin wokim/creation).
2. Eraopa vao-ia vo osa Jisas pukuia-ia toupaveira Moses vaio tapo ora Ilaija. Uva riroa sovara-ia aviavia toupaveira oa rirovira rutu sisikorepaiva voea iava. Oavua vao eraopa oa vaisipaiveira, keraria (lait/light, glory)

(Luk 9:31).

3. Vo pevapa vao vo osa Jisas riroa rutuva keraria toupaveira aue vituaro iava uvare rei vaisitoa rutu rera vao iava rera vo kovoaro (biknem, bikpela namba/glory, honor)

(Revelesen 5:12).

keri vaeapai aue tapo kegi.

kori (kilim/slaughter)

Vo vaisio kori vaisi oa-ia reoreoroepa Jems vao-ia rugoopaoro oirara vo kasipuaroo oa purapaivere oirara tekipaoro, voeao oea ora voea ragare rugorugoopaaveira (Jems 5:5).

koruou (ofa/sacrifice)

vaeapai aue tapo tauo (1 Korin 5:7).

kukuvaipa (hat kapa/helmet) (Efesas 6:17).

moni (mani/money)

Voea vaaro Rom-pa irara tuariri (Mak 12:14).

meme rakariaro (skin meme/wine-skin)

Vao-ia oa-ia wain ovi kuvuive (Matyu 9:17).

Oirato Oviitoaaro (Pikinini Bilong Man/Son of Man)

Uva rera ora vaisiroepa Jisas oiso, Oirato Oviitoaaro, uvare rera raga Jisas vo vaisi vituaro-ia taraiparoepa. Aue iava uvare Pauto rera roporeva rera aruoro vo rasio iare. Oa iava oiravira kavauroepa, Pauto vo siraoaro kareke piesa oirara rutupa, voeao vo rasio-ia tou irara (Jon 9:35-37).

Onisimas (Onisimas/Onesimus)

Onisimas-pa vaisi-a vao ovaisi porearo oiso toupavoi, Kovo purato. Ovaisi vituaro-ia rugoopaoro rera-ia rugorugoopaoro Pol reoreoroepa Failimon iare, oreoreoro epao vo Failimon vo pasiaro sovara-ia (Failimon 10).

ora utopa pero (siot kapa/breastplate) (Efesas 6:13).

purapurapa irara (ol ensel/angels)

Purapurapa irara voeao oea vuvuiua-ia toupaveira Pauto ruvara-ia. Oea rerapa kovopaiveira rera vo reoroaro iava tavitavipaoro (Luk 1:26-38), ora rera-ia vuurapa vaisi purapaiveira rorupaoro (Luk 2:9-14), ora rera vo ruipaoro sirova utupaai rutu. Vo utupaua uva Pauto vo kasipuaroo kareke

pieiverea voeao-ia vuri irara oea viapau Pauto oirao piepaiveira vo vokio (Revelsen 15:1).

Ari iravu-a ro enselto Seten ira oisoa vearovira toupaveira vo vuvuiua-ia. Oire uva voava koveroepa Pauto ruvara iava rara ora vaisiario rei pieparo ora rera raga vo ruipaaro sirova utupaoro (Luk 10:18).

Uva Pol voea iava enselpa irara rigatoreva rara voeao Jiu-pa irara voea-ia rirovira rugorugooapaoro ora voea vo lotuaro sirova oisoa utupaave (Kolosi 2:18).

rakari verapa pitupitu (katim skin/circumcision)

Rakari verapa pitupitu oa oisoa tupaive voea ruvara-ia Jiu-pa irara. Uva vo vokio oearovu tapo va purapai kakae vure-ia (Jenesis 17:10-14; Aposel 15:24).

ratau tou irara (ol arapela lain, jentael/gentiles)

Vigei vaisipaiveira oiso, ratau tou irara, aue iava uvare viapau oiso Jiu vo saraaro iava vigei. Ari ratau tou irara voeao oea vaisipaiveira Jentael (Rom 4:11, 9:30).

ravoto kovoro (ol mirakol/miracle)

Okovoroa oisoa purapaveira Jisas oirara tauvapaoro. Jisas ravotovira vo kovoro purapaveira Pauto vo goruaro iava. Oisi raga aposel irara ravotovira oisoa oirara tauvapaive Pauto vo goruaro kareke piepaoro. Ari ita, uvuipai ra oearovu Seten vo goruaro iava oaravu purapaive ravoto kovoro tapo (Eksodas 7:8-12; Jon 2:1-11; Aposel 4:30).

reo goruro (ol lo/man's laws)

Oirara rutu reo goruro purapaiveira varao oara-ia uvuipai vara sirova vearo tou purapaive. Osa oisoa Jiu-pa irara oaravu purapaive Reo Taisiva vara takuvupasa (Jems 2:8).

reo ovoi (tok promis, kontrak/promise)

Vosa aitereivu ora reosi ra reo ovoi purasi. Aue iava uvare ovoiei reo rutu purasivoi, oiso rutu osa voari tuariri oisoa Rotokasipa irara reo ovoiei purapaive aveke taku pieri ivara iare aasi ruipaoro (Hibru 6:16).

Reo Taisi (lo bilong Moses/Moses' Law,

Ten Commandments)

Vosa Reo Taisi vaisi kekeri, ra taraiu oiso, Pauto vaaro oa vatereva Moses-pa vo Sinai Pukuia-ia (Matyu 22:40).

Rovopa Kepa Tugoropa Kepa (tempel/temple)

Vo kepa oa Jerusalem-ia touva Rovopa Kepa rutu (Matyu 26:61; Mak 11:11).

ruu reo (tok bokis/parable)

Jisas rirovira ruu reoro-ia reoreoreopa rera vo rugorugoooroara vataupaoro voeoro asavira oearoa rera vo kovoaro ora rera vo siposipoaro viapau oisoa oirao piepaive (Luk 8:11).

Sara Pauto Vaaro (kingdom bilong God/kingdom of God)

1. Oire va vao-ia Pauto vaaro Sara oa iava rirovira ovoovo reoro purareva Jisas (Mak 1:15).

2. Oirao pie vovou irara Pauto vo Saraaro-ia tupaiveira, aue iava uvare Pauto vaisipaiveira oiso, Aite rera vo ruipaaro sirova utupaoro (Matyu 7:21).

3. Vosa Jisas voreroverea torevoko vovou irara ousa ra koataaverea rera vo tokiaro-ia tousa, vo tokio oa viapau opesia vai, va vao airepa sara voeoro vo saraaro oirao pie vovou irara (2 Timoti 4:18).

sisikore vaeapai aue tapo sirusiru.

sopaua Vo peva tupaiveira oiratoa-ia oiso-ia,

1. **varaua** (bodi/body) Rovopa vao varaua oiratoa iava oua uvuipai ra va kekepaive oirara (Rom 7:25).

2. **sopaua** (bel, tewel/ soul) Eraopa vao oirato soparo-ia oa tupaiveira vovoua vo uva rugorugooara poupa piroveira, vao oa kovopaiveira vokiara rutu-ia oirato soparo-ia. Ora vao oa-ia Pauto vo rugooaro poupa viroveira oirara tavitavipasa vao iava veoro ora vuria, oiso ra viapau vuria purapaveira (Mak 14:34; Luk 1:46).

3. **uraurato** (spirit/spirit) Uraurato oirara-ia ora riakora-ia tupaiveira ira tootooa vatepareveira varauapa (Jon 6:63). Vareo uraurato ora vovoua oarea kataivira tupaiveira.

Tagausapa Vurei (Pasova/Passover)

Rovopa vurei vao Jiu vaaro oa oisoa purapaive voari tuariri ora vo vokio-ia tapo. Oa purapaiveira oovapaoro vo osa voea oureva Pauto Isip iava. Uva Pauto enselto arureva kakae vure avao kakae rutu uposa vo Isip-ia. Oire voeao oea vo keparoarora-ia revasi kipuro kekepareva varao reesiara, oea-ia tagaupareva putepaoro voeao raga upopaoro Isip-ia ora oearovu oea viapau Pauto vo reoreoarora ira pie reoro oirao piepaiva (Eksodas 12:21-30; Mak 14:12; Hibrú 11:28).

Tugoropato Uraurato (Holi Spirit/Holy Spirit)

Jisas ro iava Uraurato tavireva oiso, Visii iare rera aruavere visii tapo toupasa visii tokipaoro. Uva rera vo kovoaro-a vao ro-ia Tugoropato Uraurato, oirara tauvapasa, ora Pauto vo reoroaro aviavi piepasa torevokovira, ora Jisas vo kovoaro oirao piepareveira oirara sopaoro-ia.

uraurato (aviavi pie reoro kekeri vo vaisio iava vao sopaua vaisi).

utave (biugel/trumpet) (1 Korin 15:52)

utuuva geesi (sayor, ofa i gat gutpela switpela smel/herb)

(Matyu 23:23; Efesas 5:2).

uvaruto (ensel/seraphim)

(Hibrú 9:5)

varaua (aviavi pie reoro kekeri vo vaisio iava vao sopaua vaisi).

variria (beten, prayer)

Variripaai oirara ora riakora Pautoa tapo ora reopaoro. (Vaeapai aue tapo purea.) (Luk 11:1)

varo kepa (haus lotu sel/tabernacle)

Oa-ia tuariri oisoa lotupaave tariripaoro Jiu-pa irara (Hibrú 8:5).

vereopa vovou (marimari/grace)

Pauto vaaro siraoa oa vatepareveira oirarapa akukuvira raga. Oire uva vo sirao-a eva oa purapareveira vereopa vovou akukuvira rutu ora rera vo ruipaoro sirova voea tauvapaaoro (Rom 5:21).

vorí ou asa kovopa irara (ol wokboi nating/slaves)

Voari tuariri uva oisoa riro moni irara oearovu kovo pieragapaive. Viapau oiso voea voripaive vo kovoro-ia oara oisoa purapaive voeapa. Ari aue raga-ia voea oisoa tokipaive varo, aio, ora oisoa voea tokipaive voea uusi piepaoro kepaara oaive-ia. Viapau oiso uvuipai ra ora voea vo rugorugooroaro sirova utupaave uvarovu avapaoro. Ari oiso rutu oisoa toupave, tuukepa irara. Oiso rutu osa vuria oirara tuukepaiveira vearo rugooro purapa arapa (1 Korin 12:13).

vuku viko (buk/scroll)

Tuariri oa-ia oisoa Pauto vo reoroaro rigatopaive (Revelesen 5:1-5).

wit (wit/wheat)

Vao oa oiso rutu toupaveira osa isisokou (Matyu 13:3).

yis (yis/yeast)

Yis uverepaveira oirara aue tapo plaua, ra riropape. Uva yis ora rigapaoro avapapeira vo plaua rutu sovara-ia. Oa-ia reoreoroepa Jisas vuri rugorugooro reesipaoro. Oara uvuipai ra oirara rutu sopaoro vuri piepaoro avapape (Luk 13:21).